MEDICINSK TERMINOLOGI

av Acke Renander *Med. och Fil. Dr. Professor*

AKTIEBOLAGET NORDISKA BOKHANDELNS FÖRLAG STOCKHOLM

VICTOR PETTERSONS BOKINDUSTRI AB STOCKHOLM 1971

Förord till den elektroniska utgåvan

Projekt Runeberg digitaliserar ordböcker som denna under antagandet att de inte omfattas av upphovsrätt i 70 år, utan enbart av katalogskydd i 15 år. Boken digitaliserades i april 2013.

Den medicinska vetenskapen och terminologin utvecklas ständigt. För aktuell medicinsk terminologi, skaffa en modern utgåva. Den här utgåvan från 1971 har främst ett historiskt intresse.

FÖRETAL

Föreliggande ordbok har på tillskyndan av Nordiska Bokhandelns Förlag tillkommit som ersättning för framlidne professor Wilhelm Wernstedts "Medicinsk terminologi". Den nya upplagan bygger helt och hållet på Wernstedts uppskattade ordbok och dess titel har vid utformningen bibehållits, varvid huvudvikten i ännu högre grad än förut lagts just vid den medicinska terminologien.

Grundstommen i vår medicinska terminologi är ett klassiskt arv, härstammande från den grekiske läkaren Hippokrates cirka 400 f.kr. och hans landsman Galenos, som 500 år senare vidareutvecklade terminologien till en hög grad av perfektion. I det bysantinska väldet avfattades de medicinska skrifterna, mestadels kompilationer av dessas verk, allt fortfarande på grekiska under det att grekiskan i det västromerska riket alltmer glömdes bort och ersattes — även inom medicinen — med latin, som cirka 1300 år framöver blev medicinarnas språk. Med araberna som mellanlänkar började man ånyo på 1000- och 1100-talen studera den klassiska grekiska medicinen, som genom översättningar över syriska och arabiska fick sin latinska utformning. Ny kontakt med grekisk medicin fick Västerlandet, när turkarna år 1453 intog Konstantinopel. Bysantinska lärda medförde då i flykten undan turkarna de gamla mästarnas skrifter på originalspråket och kännedomen om grekisk medicin fördjupades sålunda genom jämförelser av de latinska översättningarna med originalversionerna. Den grekiska terminologien fick sålunda åter en fast förankring i Västerlandet, även om de grekiska ordstammarna fick latinska ändelser.

När medicinen under renässansen började vakna upp från en ofruktbar skolastisk dogmatik till progressiv forskning, måste nya termer skapas på strukturer och funktioner som varit okända för grekerna. Med anatomiens och fysiologiens uppsving på 1500-, 1600- och 1700-talen tillfördes terminologien en mångfald nya namn, självfallet hämtade från det då gängse medicinarspråket latin. Härigenom växte en terminologi fram bestående av grekiska och latinska element, en sorts latinsk grekiska, som alltjämt består. Eftersom ursprunget på ordstammarna i denna ordbok i de flesta fall angivits, framgår tydligt vilken dominerande roll den grekiska

terminologien spelar i vårt nuvarande läkarspråk.

Vid sammankoppling av grekiska och latinska stammar får man s.k. hybrida former. I vissa fall är sådana hybrider oundvikliga, t.ex. när latinska ord, såsom cerebellum, femur, lympha m.fl. förses med grekiska pre- eller suffix, såsom poly-, meta-, -algi, -tomi etc. Finns emellertid ett vanligt grekiskt ord med samma betydelse som det latinska ordet, bör man, för att undvika en filologiskt mindre tilltalande hybrid, välja den grekiska stammen, sålunda prokto-skopi i stället för recto-skopi. I detta nit rekommenderas dock en viss försiktighet, ty en del hybrider är så fast inrotade i språkbruket att även en språkligt adekvat ändring kan te sig allt för aggressiv; alltså säger man hellre append-ektomi än skolekoid-ektomi.

Ehuru föreliggande ordbok, som tidigare framhållits, i allt väsentligt grundar sig på Wernstedts "Medicinsk terminologi" har en genomgripande revision genomförts i vissa stycken. Liksom i tidigare upplagor står orden i bokstavsföljd med svensk stavning, där sådanär möjlig. Letar man sålunda efter colitis eller phalanx slår man upp kolit eller falang etc. De latinska termerna anges i dessa fall inom parentes med ändelser och härstamning.

Filologiskt sett är ordboken helt omarbetad. Konsekvent har sålunda vanlig; lexikalisk praxis inarbetats, så att substantivens genitivform, och stundom även pluralform, angivits, liksom adjektivens ändelser per tria genera. Sålunda betyder t.ex. fe'm| ur, -oris att ordet heter fe'mur i nominativ och fe'moris i genitiv. Ett streck (|) avskiljer ändelsen. Ett adjektiv betecknas på följande sätt: ma'gn|us, -a, -um, alltså ma'gnus i maskulinum, ma'gna i femininum och ma'gnum i neutrum, allt i nominativ. Finns bara två ändelser, t.ex. femoral lis, -e, betyder det att ordet i maskulinum och femininum heter femora'lis och i neutrum femorale. Finns bara en ändelse, t.ex. rhomboi'd[es betyder det att ordet heter så i alla tre genera.

De accenter som utsatts å svenska och latinska termer — efter den vokal som i uttalet skall betonas — äro givetvis endast att betrakta som en vägledning för uttalet och skola i skrift ej utsättas.

Registrerade läkemedel, som väl alltid måste betecknas såsom mer eller mindre dagsaktuella, har utgått. I stället har läkemedlens generiska benämningar införts.

En utmönstring av föråldrade eller ovanliga syndrom, symptom, tecken, operationer, handgrepp och reaktioner har därjämte skett, där sådana ej kunnat återfinnas i de nya medicinska läro- och handböcker som finns angivna under "Källor". Däremot har en komplettering av denna grupp med nyare termer företagits och hämtats från de numera mest använda moderna nordiska läroböckerna.

Ytterligt angeläget har det synts mig vara att i ordboken få med alla latinska och latiniserade grekiska ord som Kungl. Medicinalstyrelsen upptagit i sin klassifikation av sjukdomarna, tillrättalagd, som den är, för sjukhusbruk. Ett tack vill jag här rikta till professor Einar Perman, som genom välvilligt tillmötesgående har tillställt mig ett korrektur exemplar av den sista upplagan, som är under utarbetande. För ordbokens aktualitet är värdet härav uppenbart.

Ett uppriktigt tack även till alla de erfarna kolleger som givit mig viktiga synpunkter på frågan om urvalet av lämpliga ingredienser i denna terminologiska ordbok, som vill tjäna så många olika syften.

Upplands Väsby i dec. 1964. Acke Renander FÖRETAL

till 2:a upplagan

Med den snabba utveckling som inom alla grenar av medicinen äger rum, måste en ordbok som MEDICINSK TERMINOLOGI, för att äga nödig aktualitet, underkastas relativt täta revisioner. Den revision som företagits i denna andra upplaga är mycket omfattande och vittgående. Att en mångfald nya termer skapats, finner man inte minst vid genomgång av de två sista årgångarna av Läkartidningen och Nordisk Medicin som jag företagit.

I denna upplaga ha dessutom upphovsmännen till de stora medicinska upptäckterna fått ett kortare omnämnande.

Den påfallande ökningen av de generiska namnen å farmaka, skvallra om läkemedelsfabrikernas stora aktivitet.

Nu som förut har jag i första hand sökt tillämpa svensk stavning i denna ordbok, till skillnad från ett tidigare

verk, GREKISKA FÖR MEDICINARE, vilket i någon mån förbryllat en del medicinare. I den senare har jag, som där påpekats, bl.a. bibehållit den för grekiskan så utmärkande aspirationen av vissa bokstäver och andra för grekiskan karaktäristiska drag, för att på så sätt markera sambandet. Man kan stava på båda sätten utan att därvid begå ett fel. Det är helt enkelt en smaksak vilkendera stavningsmetod man väljer.

Upplands Väsby Acke Renander

I sitt ovan återgivna företal till andra upplagan av ordboken MEDICINSK TERMINOLOGI påpekar professor Renander, att relativt täta revisioner måste företagas i ett verk av denna karaktär. Före sin bortgång hade professor Renander just avslutat en sådan revision, som han närmare redovisar i sitt företal. För förlaget är det en ära och glädje att från trycket få utge professor Renanders posthuma verk.

Stockholm i april 1969 Förläggaren förkortningar m. m.

a., aa. = arteria (artär), arteriæ (artärer),

adj. = adjektiv.

af rik. = afrikanskt tungomål,

allmht = allmänhet,

anat. = anatomisk (term),

antrop. = antropologisk (term).

brasil. = brasilianskt tungomål,

a priv. = alfa privativum.

arab. = arabiska,

bl.a. = bland annat.

BNA = NA enl. Basel-nomenklaturen 1895.

bot. = botanisk (term),

dim. = diminutiv form.

d.o. = detta (dessa) ord. dvs. — det vill säga.

e. — engelska, eg. = egentligen, enl. = enligt.

ev. = eventuell, eventuellt etc.

/. = franska.

farm. = farmakologisk (term).

fem. = femininum.

fr. = från.

fys. = fysiologisk (term).

f.ö. = för övrigt, föreg. = föregående, förk. = förkortning.

g. = grekiska, gen. = genitivum. gnm = genom.

g = gram.

hebr. — hebreiska.

INA = NA enl. Jena-nomenklaturen 1935.

ind. — indiska.

infl. = inflamma|tion, torisk.

inkl. = inklusive.

isht = i synnerhet.

it. = italienska.

jap. — japanska.

jfr = jämför.

kem. = kemisk (term).

kin. = kinesiska.

kir. = kirurgisk (term).

komp. = komparativ.

kron. = kronisk, kroniskt etc.

1. = eller.

1. = latin.

l.d. = eller dylikt.

lig. = ligamentum.

m = meter.

m. = 1. med, 2. musculus (muskel).

med. = medicinsk (term).

m.fl. = med flera.

mg = milligram.

mhd. — muhammedanskt tungomål.

ml = milliliter.

mm = millimeter

mm. = musculi (muskler).

m.m. = med mera.

n. = nervus (nerv).

NA = Nomina Anatomica.

neut. = neutrum.

neg. = negerande, upphävande betydelse,

nn. = nervi (nerver),

o. = och.

o. a. = och annat, och andra,

oböjl. = oböjligt,

odont. = odontologisk (term),

op. = opera I tion, -tivt.

osv. = och så vidare,

part. = participium.

pat. = patient.

patol. = patologisk anatomisk (term).

pers. = persiska.

peru. = peruanska.p.gr. = på grund,

pl. = pluralis.

PNA = NA enl. Paris-nomenklaturen 1955.

portug. = portugisiska.

priv. — privati'vum (se a).

psyk. = psykiatrisk (term).

psykol. = psykologisk (term).

® = registrerat namnskyddat preparat.

sek. = sekundär, sekundärt etc.

sing. = singularis.

sjkd. = sjukdom(ar).

s.k. = så kallad, så kallat etc.

span. = spanska.

ss. = såsom.

Övriga förkortningars betydelse liksom annan tydning av här upptagna förkortningar torde framgå av sammanhanget.

st.f. = stället för.

subst. = substantiv.

sup. = supinum.

super. = superlativ.

syn. = synonym.

t. = till.

t. = tyska.

t.ex. = till exempel.

t.o.m. = till och med.

turk. = turkiska.

vanl. = vanligen, vanligt etc.

vit. = vitamin.

vet. = veterinärmedicinsk (term). A

A. eller a.: förk. av arte'ria, aqua, ampère, ano'd, ackommodation.

A-: a (g. a'lpha), före vokal an-, negerande prefix, a privati'vum: avsaknad av.

a (g. a'lpha = a): som led i kemiska namn för att beteckna viss variation i sammansättning av närbesläktade ämnen. På liknande sätt användes ß (g. be'ta = b), y (g. ga'mma = g) etc. T.ex. a- (a'lpha-)-naphtolum till skillnad från ß- (be'ta-)-naphtolum.

a-strålar (a'lpha-s.): av 2 positivt laddade heliumkärnor (a-partiklar) bestående, från radioaktiva ämnen utgående strålar av ringa genomträngningsförmåga.

al. aa: å recept = a'na — till lika delar.

Aa. 1. aa.: förk. av arteriæ, t.ex. båda radial-artärerna: Aa. radia'les 1. aa. radia'les.

Ab- (/.): ss. prefix i betydelsen av, från, räknat från, t.ex. abaxial, abducens.

Ab|a'ct|io, -io'nis (/. av abi'gere, bortdriva): fördrivning, t.ex. a. pa'rtus, a. ve'ntri: fosterfördrivning.

AI bakterie'11: b akterief ri.

A- (g.): a priv. -barogno's (/. -is, -is av g. ba'-ros, vikt + gnosis, kunskap): förlust av viktkänseln; syn. baragnos. -basi', (/. -bas|i'a, -i'ae av g. ba'sis, gång): oförmåga att gå. Aba'tisk. Abasi'astasi': oförmåga såväl att gå som att stå; vanl. av hysterisk natur. Syn. stasobasofobi.

Ab|axial (/. -is, -e)\ räknat från 1. läge utanför axeln av en kropp eller ett organ.

A b b e's belysningsiins 1. kondensor: se mikroskop.

Abderhalden's (graviditets- 1. havande-skaps-)reaktion: då blodplasmafrämmande äggvita införts i blodet (tex. från placentas fetala del vid graviditet, från karcinom, från nervsystemet vid vissa nervsjukdomar), bildar organismen nya, förut i blodets plasma ej befintliga skyddsferment, som kan påvisas genom digestionsförsök med plasmat ifråga.

Abdo'm I en, -itiis (/.): buk. — Abdomina'1 (/. -is, -é)\ som tillhör buken, t.ex. abdominal-organ. Abdomina'lia acuta: akut bukfall. Abdominal rigidity (e.): se "défense muscu-laire". Abdominell.

Abdominal-graviditet, -havandeskap: se

extrauterint h. -pleto'ra: blodöverfyllnad i bukhålan (portådersystemets kärl), -reflex-en: bukreflexen, -tyfus: se ty'phus abdominals. Syn. enterotyfus.

Abdominell: se abdominal. A. pulsation (vet.): kramp i mellangärdet eller i bukmusklerna.

Abdomino- (av /. abdo'men): buk-, -cente's (/. -is, -is av g. ke'ntesis, punktion): punktion av bukhålan, -hysterektomi': se hysterektomi. -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): okular undersökning av buken. Vid inre a. sker detta genom instrument; se celio-skopi, laparoskopi, Jacobæus' metod.

Ab- (/.): från. -du'cens (/. av du'cere, föra): nervus a. = 6. hjärnnerven (förmedlare av ögats vridning utåt). Abducens förlamning: upphävd utåtvridning av ögat. -duce'ra: aktiv eller passiv rörelse av kroppsdel eller del därav åt sidan från kroppens eller delens mittplan. -duktion, -duktionsrörelse. — -du'c-t|or, -o'ris (/., isärförare): abducerande muskel. Abdu'ktorförlamning: förlamning av glottisöppnarna. Se postitosförlamning. -ér-rans (/.): vilsegången, -erration, (/. -erra't|io, -io'nis av erra're, irra): 1. avvikelse från normalt läge, bana eller rörelse, t.ex. a. testis: testikelns felläge (i ljumsken); felaktiga eller blinda sidogångar till körtelgångar; organ-eller vävnadsdelar frånkopplade sitt samband med den fysiologiska delen; 2. felrik-tade psykiska funktioner. Kroma'tisk a.: ljusets färgspridning vid brytning genom lins. Sfa'risk a.: ett koniskt ljusknippes bristande sammanbrytning i en punkt. Syn. monokromatisk a. — Aberra'nta binjurar: se bi-binjurar.

A- (g.): a priv. -biogene's, (/. -is, -is av g. bi'os, liv + genna'o, alstra): uralstring. Syn. genera'tio æqui'voca, g. sponta'nea. -bio's (/. -is, -is), -bio-trofi', (/. -troph|i'a,-/'aer av g. bi'os, liv 4- trophe', näring); för tidigt avdöende av vävnadsdelar p.gr. av bristande livs-1. motståndskraft.

givning. -la't|io, -io'nis (/. aufe'rre sup. abla'-tum, föra bort): avlägsnande på ett eller annat sätt; syn. amputa'tio, exarticula'tio. A. mu-co'sæ u'teri: livmodersslemhinnans bortskra-pande. A. reti'nae: näthinneavlossning; se näthinna. Syn. amo'tio reti'nae. A- (g.): a priv. -blefari', (/. -blephar|i'a, -i'ae), -ble'faron, (/. -ble'pharjon, -i av g. ble'pha-ron, ögonlock): medfödd avsaknad av ögonlock. -blepsi', (/. -bleps|i'a, -i'ae av g. ble'po, se): blindhet. Ab|no'rm|fs, -e (/.): abnorm. Ab|normite't: avvikelse från det normala, medfödd eller förvärvad; missbildning. Se anomali.

A b [no'rm-psykologi' (av g. psyche', själ + lo'gos, lära): läran om det abnorma själslivet.

Abolitioni'sm (/. -us, -i av abole're, tillintetgöra): rörelsen mot statligt reglerande av prostitutionen. Ab |oral (/. -is, ~e av ab, från -f- os, gen. o'ris mun): motsatt 1. avlägset från munnen räknat. Motsats adora'l. Abora'lt. Abort, (/. Abo'rt|us, -us av abori'ri, gå bort): missfall, pa'rtus immatu'rus; avgång av icke livsdugligt foster dvs. inom de första 7 havandeskapsmånaderna (28 veckor); i trängre bemärkelse inom de första 3 månaderna; syn. ambloma, amblosis. A. artificial lis: konstgjord; a. crimina'lis: brottslig; a. i'm-minens: hotande; a. ittci'piens: börjande; a. incomple'tus: ofullständig (delvis kvarblivande placenta o. decidua) abort. A. inhi'bi-tus: av dött foster, som ej avgått inom 2 veckor; syn. "missed abortion". A. provoca'-tus (syn. aba'ctus pa'rtus): avsiktligt framkallad; a. sponta'neus: av sig själv inträdande a. — Habitue'Il a.: upprepad, vanligen vid samma tidpunkt hos den gravida inträdande a. Tuba?I a.: fostrets utträde ur tuban i peritonealhålan vid extrauterint havandeskap.

Abort-bacillen: se Bang's bacill, -e'ra: föda icke livsdugligt foster. Bland nötkreatur förekommer en abortfarsot, abortus infec-tiosus, se Bacillus abort, bo'vis. -i'n: medel vid infektiös abort hos nötkreatur, framställning och användning i analogi med tu-berkulin. -i'va, sing. -i'vum (/.): 1. medel att framkalla abort; 2. medel att stäcka en sjukdom i dess början. Syn. amblo'tika. -ivbe-handling: behandling, som avklipper sjukdomsförloppet och leder till snabb hälsa, -tång: instrument för behandling (utrymning) av abort. — Abortivt (förkortat, outvecklat, atypiskt) förlopp av olika sjukdomar, s.k. aborti'vfall. Jfr forme fruste.

AI bracliio-ce'phal | us, -i (/. av g. a priv. -f brachi'on, arm + kephale', huvud): missfoster utan armar och huvud. A|bra'chi|us, -i (/.): missfoster utan armar. Ab|ra's|io, -io'nis (/. av abra'dere, avskrapa): skrapning. A. muco'sce u'teri: utskrapning av uteri slemhinna (jfr évidement, kyrette-mang). A. co'rnece skrapsår på kornea. A. de'ntium: den under årens lopp försiggående, av tuggningen åstadkomna avnötningen av tändernas tuggytor. Abri'n: pater-noster-bönans, Abrus præcato-rius' (se d. o.) toxalbumin. Jfr jequirity. Abri'n | antitoxin: immunserum från med

abrin sprutade djur. Abru'pt|io, -io'nis (/.): avbrytande av något. A'brus praaecato'rius: pater-noster-bönan, je-quiritybönan, tropisk ärtväxt (Ostindien). Det abrinhaltiga extraktet orsakar häftig bindehinneinfl. med gynnsam inverkan på vissa ögonsjukdomar (trako'm, pa'nnus). Abs|cede'ra (av /. absce'dere, gå bort): gå till varbildning, till abscess. Abs|ce'ss, (/. -céss|us, -us av absce'dere, gå bort): böld, vargöl, sammansmält varhärd. A. ce'rebri: hjärnabscess. A. stercorals (/. ste'rcora, exkrementer): exkrementhaltig a. (vid tarmgenombrott). A. sudori'parus: svett-körtelabscess. — Kall a.: kroniskt uppkomstsätt vanl. på tuberkulos bas., Absence (/., av l. a1)sens, frånvarande): hastigt övergående sinnesfrånvaro 1. medvetslöshet, t.ex. vid epilepsi'a mi'nor. Absent [la, -iae (L): sinnesfrånvaro. Absolu't (/. -us, -a, -um av abso'lvere, befria): motsats till relativ, renad, fri från tillsatser. Alcohol absolu'tus: fullständigt vattenfri alkohol. A. hjärtdämpning: den del av hjärtats perkussionsruta, som ej täckes av lung-väv och som därför ger trämatt ton. Absorb je'ntia, sing, '-ens il.): uppsugande medel. Se absorption.

Ab|sorption, (l. -so'rpt|io, -io'nis av absor-be're, suga upp): fasta och flytande kroppars upptagande av gaser och fasta kroppars upptagande av flytande ämnen, t.ex,, blodets a. av syrgas; också om ljus- och värmestrålars upptagande i en kropp. Jfr adsorption och resorption. Absorbera, -s| spektrum: ljus-spektrum, som passerat en genomlysande kropp, vilken kropp avfiltrerat vissa för densammas spektrum karakteristiska strålar. Härvid

uppstå mörka (absorptions-)linjer eller -fält i spektrum, olika belägna alltefter den undersökta kroppens natur. AbsItergje'ntia, sing, '-ens (av /. absterge're,

avtorka): avföringsmedel. Abs|tme'ns, (/. -tine'nt|ia, -iae abstine're, av-Abstrahera

hålla sig från): avhållsamhet, t.ex. från bruk av alkohol, från könsumgänge, från föda (hos sinnessjuka). Abstinenssymptom: retnings- 1. svaghetssymptom, som uppstå, om en person plötsligt hindras begagna ett invant gift, t.ex. sprit, kokain m.m.

Abs|trahera (av I. abstra'here, draga bort från): bortse från. Abstrakt: ej med våra sinnen gripbar. Motsatsen konkret.

Absu'rdjus, -a, -um (/.): falsk, orimlig.

Abt-Letterer-Siwe's sjukdom: av en infektion hos barn i de allra första levnadsåren utlöst, med hög feber, hudpetekier, benuppmjukningshärdar, körtelansvällningar, hepatosplenomegali o. anemi förlöpande retikuloendotelios; senare lipoidinlagringar i granulomatös vävnad. Se adenovirus.

A |buli', (/. -bul|i'a, -i'ae av g. a priv -f-boule', vilja): viljeslapphet vid psykiska rubbningar. Jfr hyperbuli.

Ab|u's|us, -us (/.): missbruk. A. alcoho'licus 1. ety'licus: spritmissbruk. A. coeu'ndi: för ofta övat könsumgänge.

Ac: kem. tecken för aktinium. Ac.: förkortn. för acidum.

Acanth-, Acard-, Acariasls: se akant-, akard-, akarider.

A|cardi'ac|us, -i och A|ca'rdijus, -i (/. av g. a priv. -+- kardi'a, hjärta): missfoster utan hjärta; syn. holoacardius. A. ace'phalus: missfoster utan både hjärta (övre toraxde-len) och huvud.

Amar|us, 4 (/.): nästan mikroskopiska spindeldjur. A. scabie'i: skabbdjuret. A. folli-culo'rum: se Demodex.

Ac|celere'ra (av I. accelerate): påskynda. T.ex. n. acce'lerans (vid retning påskyndande hjärtverksamheten). Acceleration: påskyndande t.ex. av puls eller andning. Accelerator: apparat konstruerad bl.a. för radiologisk behandling av tumörer. I den lineära acce-leratora drivs elektronerna med ökande energi fram längs axeln i ett rakt evakuerat accelerationsrör.

Accelerin: faktor VI, plasmafaktor, som tillsammans med proconvertin och kalciumjoner bildar protrombinas.

Acjcentue'ra (av /. ad, till -f ca'nere, sjunga): betona. Accentuerade (betonade, förstärkta) hjärttoner.

Ac|ce'pt|or, -o'ris (/. av acci'pere, mottaga): ämne, som förenar sig med ett annat; speci-cellt ett ej direkt oxiderbart ämne, som vid vissa autooxidationer upptager den ena syr-gasatomen, medan den andra upptages av autooxidatorn.

Ac|cessorisk, (/. -cesso'ri|us, -a, -um, tillträdande): sidoordnad, bidragande, övertalig,

t.ex. a. körtel, a-a näringsämnen = vitaminer. — Accesso'rius: se nervus a. AcJce'ss|us, -us (/., tillträde): sjukdomsanfall. Acjcidente'11 (av l. accidens, det tillfälliga): tillfällig, oväsentlig, t.ex. a-t (oorganiskt) hjärtbiljud. Se blåsljud. Acicre'tio: se ackretion. A|cefa'l, (/. -ce'phal|us, -i): missfoster utan huvud. Syn. acra'nius. A|cefali', (/. -cepha-I|i'a, -i'ae av g. a priv. + kephale', huvud): medfödd avsaknad av huvud. A|cefalo- (l -cephalo- av g. a priv. + kephale', huvud): utan huvud, -cy'sta (av g. ky'stis, blåsa): steril ekinokockblåsa. -podi', (/. -podji'a, -i'ae av g. pou's, fot); medfödd avsaknad av huvud och fötter. -po'di|us, -i (/.): sådant missfoster, -rraki', (/. -rrhach|i'a, -i'ae av g. ra'chis, ryggrad); medfödd avsaknad av huvud och ryggrad, '-rrhach|is, -is (/.): sådant missfoster.

Acediasulfon (/. -um, -i): medel vid sjukdomar i öron, näsa, munhåla och svalg. A'c|er, -ris, -re (/.): skarp. Acenokumarol (/. -um, -i): koagulationshäm-mande medel. Acepromazin: sédativum. AcervuIo'm(a): vanligare

psammom. Ace'rvul|us, -i (/.): liten hög. A. cerebri (av

(/.): sådant missfoster. Acet-: i kem. sammansättningar = acetum eller acetyls

Ace'ta (pl. av ace'tum) medica'ta: medikamentösa ättikmedel. Se acetum. Acetabular I is, -e (/.): hörande till acetabulum.

Aceta'buljum, -i (/.,ättikkärl): höftledens panna. Acetabul | ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektomé, excision): operativt avlägsnande av höftledspannan.

Acetamid: CH3.CO.NH2, kristaller luktande likt råttexkrementer.

Acetanili'd: CeHs • NH • CO • CH3 är en fe-nylaestamid varvid en väteatom i NH2-gruppen blivit ersatt av fenyl. Antifebrin. Febermedel. Aromatisk amin. Se anilider. Acetarsol (/. -um, -i): medel vid vaginalfluor. Aceta't, (/. Ace't|as, -a'tis): ättiksyrat salt. Acetazolamid (/. -um, -i): diuretikum. Acetjfenolisati'n, (/. phenolisatin]um, -i): medel mot förstoppning. Aceto-: i kem. sammansättningar, där ättiksyra ingår, t.ex. alumi'nii acetota'rtras. -hex-amid (/. -um, -i): per or alt diabetespreparat. Aceto'n: dimetylketo'n (CH8. CO • CHa), färglös vätska, bildas jämte övriga acetonkroppar (se nedan) i människokroppen vid ofullständig oxidation av fettsyror, t. ex. vid dia-Aceton-aemia

be'tes melli'tus och övergår i blodet; acetonemia (/. acetonæm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod), syn. diacetemi, ketonemi, och i urin: acetonuri', (/. acetonur | i'a, -i'ae av g. ou'ron urin), syn. diaceturi, ketonuri. Se acetonkroppar och acido's.

Aceton-aemi'a, se aceton, -astma, -kräkningar: vid acetonanhopningar uppkommande anfall av andnöd resp. kräkningar, -emi': se aceton, -kroppar: de vid diabetes uppkomna sura ämnena: ß-(beta-) oxismörsyra, acetättiksyra och aceton. Syn. ketonkroppar. "kräkningar: se under -astma, -uri': se aceton.

Ace't(o)phenetidi'num: se fenaceti'n.

Acetofenon: aromatisk keton c0h5 • CO • CHa.

Acetrizoinsyra, (/. Acidum acetrizoicum): röntgenkontrastmedel.

Ace'tjum, -i (/.): ättika. Acet. glacia'le: is-; a. plu'mbicum: bly-; a. pyroligno'sum: trä-: a. sabadi'llæ: sabadill-; a. sci'llce: sjölöks-; a. vi'ni.: vin-ättika.

Acety'1: ättiksyrans envärdiga radikal (CH3CO).

Acetyldigi toxin (/. -um, -i): medel vid hj ärtinsufficiens.

Acetyle'n: gas (C2H2), som uppkommer vid tillsats av vatten till kalciumkarbid. Sammansluta sig 2 stycken 3-värdiga radikaler av typen CH: (som uppkommer om 3 väteatomer subtraheras från metan, ch4) uppstår kolvätet acetylen. Acetylenseriens generella formel är Cn • H2n—2.

Acetylc'ring: substituering av hydroxyl- 1. aminogruppens väte i organiska fören. gnm acetyl.

Acety'l-koli'n: ättiksyrans kolinester, CHs-CO-OCHaCHaNCCH^a • OH, blodtryckssän-kande, kärldilaterande; tillhör vävnadshormonerna. Frigörs vid nervändarna i de motoriska nerverna vid den s.k. neurosekretio-nen. Den humorala faktor som förmedlar förbindelsen mellan nervimpuls och aktivitet (den neuromuskulära transmissionen på övergångsstället vid kontakten mellan nerv och muskel). Ett otillräckligt frigörande av acetylkolin är det centrala vid myasthenia gravis. I stort sett vagusstimulerande (alltså retande på det parasympatiska systemet), -salicylsyra, (/.) acidum acetylsalicylicum, aspirin. Analgetikum med antipyretisk och .OCOCHa

antireumatisk verkan CeH* /

\COOH

Aromatisk oxisyra.

Ace'tattiksyra CHsCO • CH2COOH: se acetonkroppar.

Achalasia: se akalasi.

A- (g.): a priv. -ch(e)ili', (/. -cheil|i'a, -i'ae

av g. chei'los, läpp): medfödd frånvaro av läppar, -cheiri'a, -chiri'a: se akiri. [--ch(e')i'-r]us,-] {+-ch(e')i'- r]us,+} -i: missfoster utan händer. Jfr akiri.

Achilles-, Achillo-: se akilles-, akillo-.

AI ch[or-, A|chol-, A|chondr-: se akior-, akol-, akondr-,

Alcho'rion Schoenleini: favussvampen.

AI chr-, A|chy-: se akr-, aky-.

Achre'stic|us, -a, -um (l. av g. a priv. -f chre'-sis, användning): om anemier där kroppen ej kan använda den befintliga antianemiska faktorn.

A'cida: pl. av acidum.

Aci'dalbumina't: se albuminat. Syn. syntonin.

Acid I emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av a'cidum, syra + g. hai'ma, blod): eg. ökning av blodets sura beståndsdelar =: minskning av dess alkalihalt.

Acidime'ter (av I. a'cidum, syra + g. me'tron, mått): apparat för bestämmande av surhets-graden (i magsaft). Acidimetri': bestämning av halt av syra.

Aciditet (av I. a'cidum, syra): surhetsgrad. Mätes gnm den till neutralisation nödvändiga mängden normalnatronlut.

Acido-fii; -fili', (l. '-phil|us, -a, -um; -phil|i'a, -i'ae av a'cidum, syra + g. phile'o, älska): som har affinitet för, resp. affinitet för sura reagens t.ex. acidofi'la korn i vissa leukocyter (färgbara med sura anilinfärger); acido-fili' hos bakterier (som blott växa i sura substrat). Syn. oxyfil. Jfr baso-, eosino-, neutro-fil.

Acido's I is, -is (l. av a'cidum, syra); abnormt stark bildning av syror inom organismen ("syraförgiftning") t.ex. vid sockersjuka med stark anhopning av acetonkroppar (ketonkroppar) 1. vid alimentär intoxikation i spädbarnsåldern 1. vid svält. Relativ acido's: se alkalopeni. Acidotisk.

A'cidjum, -i, pl. -a (/.): syra. A. ace'ticum ättiksyra; a. ace't. concentra'tum 1. a. ace't. glacia'le, isättika; a. acety'lsalicy'licum, ace-tylsalicylsyra 1. aspiri'n; a. arsenico'sum, arseniksyrlighet 1. vit arsenik; a. benzo'i-cum, be'nsoe-; a. bo'ricum, bor-; a. c amp ho'-ricum, kamfer-; a. carbo'licum, karbo'l-; a. chro'micum, kromtrioxi'd 1. krom-; a. chry-sopha'nicum: se krysarobi'n; a. ci'tricum, citron-; a. diaethylbarbitu'ricum: dietylma-lonylkarbami'd (veronal®); a. formico'sum, myr-; a. gallota'nnicum, garv- (tannin); a. hydrochlo'ricum 1. hydrochlora'tura 1. muria'-ticum, klorväte- 1. salt-; a. hydrochlordtum cru'dum, rå klorväte-; a. hydrochlora'tum dilu'tum, utspädd salt-; a. la'cticum, mjölk-; a. nitriconitro'sum, rykande salpeter-: a. nV-tricum, salpeter-; a. pheny'licum, fenol; a.Acidyl

phenylcincho'nicum, fenylcinkonin-, (atofan®); a. phospho'ricum dilu'tum, utspädd o. a. phospho'ricum glacia'le, isfosfor-; a. pyroga'llicum, pyroga'llus-, se pyrogallol; a. salicy'licum, salicy'l-; a. succi'nicum de-pura'tum, renad bärnstens-; a. sulfuric urn concentra'tum, koncentrerad svavel-; a. sul-fu'ricum concentra'tum cru'dum, rå koncentrerad svavel-; a. sulfu'ricum dilu'tum, utspädd svavel-; a. tarta'ricum, vin-; a. tri-chlorace'ticum,

triklorättik-; a. u'ricum, urinsyra.

Acidyl: kallas den atomgrupp som kvarstår sedan -OH försvunnit i karbonsyrornas -COOH. Dessa radikaler ha fått särskilda namn som sluta på -yl. T.ex. acetyl, ättiksyrans radikal CHsCO-.

Aciglumin (/. -um, -i): saltsyra substitut.

A'cinjus, gen. och pl. -i (/., bär): druvklase-; blås- eller säckformade körtlar; användes också om körtelcellanhopningar utan lumen, t.ex. leveracini. Acinös, (/. Acino's|us, -a, -um): om körtlar i blåsanordning. Jfr tubular.

Acklimatisation, (I Acclimatisa't|io, -io'nis av ad, till -f g. kli'ma, luftstreck): anpassning till främmande klimat; om cellers, t.ex. bakteriers, anpassning till nya växtvillkor.

Ackommodation, (/. Accomoda'tjio, -io'nis av accomodate, lämpa efter): ögats inställningsförmåga för seende på olika avstånd, speciellt for seende på nära håll; åstadkommes genom förändring av linsens brytande kraft; vid sammandragning av ackomoda-tio'nsmuskeln ökas denna och ögat inställes för närseende, vid avslappning minskar den och ögat inställes för seende på längre håll. -s I bredd: se -s|vidd. -s| förlamning resp. -s| kramp: förlamning resp. kramp i acko-modationsmuskeln. -s|muskeln: m. ciliaris, ringmuskel inverkande på linsens form och brytningsförmåga (se ovan), -s|området: avståndet mellan ögats fjärr- och närpunkt (se dessa ord), -s|vidd: Ögats tillskott i brytande kraft (dioptri'er) genom a. -s|vila: ögats inställning på fjärrpunkten.

Ac I kretion, (/. -cre'tjio, -io'nis av ad, till + cre'scere, växa): sammanväxning. Syn. adhesion, konkretion, syneki. Accre'tjus, -a, -um (/.): fastvuxen.

Ackumulera (av /. accumulate, av ad, till, -f-cu'mulus, hög); uppstapla, "lägga på hög". I överförd bemärkelse ackumulator: laddningsbatteri. Ackumulation. Jfr kumulation.

Ackuschör (J. accoucheur): vid förlossning biträdande läkare, -ska: barnmorska.

Ackvirera (av I. acqui'rere): förvärva, t.ex. ackvirerad syfilis i motsats till meddfödd s.

A|cleisto|cardi'a: se akleistokardi.

Acmæsthesi'a: se akmestesi.

Acn-, Acoe-, Acog-, Acol-, Acom-, Acon-:

se akn-, akoe-, etc.

Aconi'tum nape'llus: stormhatten. Se ako-nitin.

Acori'a: se akori.

A|co'rm|us, -i (/. av g. a priv. -f- kormo's, bål): missfoster utan bål.

Acou-: se aku-.

Acquisit|us, -a, -um (/.): förvärvad t.ex. sy'-philis acquisi'ta.

Acrani'a, Acra'nius: se akrani.

A'cria (pl. av l. acer, skarp): skarpa läkemedel.

Acro-: se även akro-.

Acromia'l|is, -e (/.): hörande t. akromion.

ACTH: adrenokortikotropt hypofyshormon, kortikotropin; antiallergiskt medel (mot astma, eksem, reumatism).

Acti'nic|us, -a, -um (/. av g. akti's, stråle): strål-.

Acti'nium: se aktinium.

Actino'mycjes, -e'tis (/. av g. akti's, stråle + my'kes, svamp): strålsvamp. Se aktinomykos.

A'ctio: se aktion.

Acuminat|us, -a, -um (/.): spetsig, t.ex. condylomata acuminata: spetsiga kondylomer.

Acupunktu'r: se akupunktur.

A'cjus, -us (/.): nål.

Acuse'ctor: se akusektor.

Acu'stic|us, -a, -um (/. av g. akoe', hörsel): gammal benämning på nervus statoacusti-cus, 8. hjärnnerven.

Acu|tomi'a: elektrotomi.

Acut|us, -a, -um (/. av acu'ere, tillspetsa): akut.

A|cyano|(ble)psi', (/. -cyano|(ble)ps|i'a > -i'ac av g. a priv. + ky'anos, blå -f ble'po, se; o'psis, syn): blå-violett-blindhet.

AI eye's I is, -is (/. av g. a priv. + ky'esis, havandeskap): 1. sterilitet hos kvinnor; 2. frånvaro av graviditet.

Ajcy'klisk: icke cyklisk. A. föreningar. Se alifatiska serien.

A|cysti', (/. -cystji'a, -i'ae av g. a priv. +

ky'stis, blåsa): medfödd förlust av urin-blåsa.

Ad (/.): till.

A|da'ctyl|us, -i (/. av g. a priv. -f da'ktylos, finger): missfoster utan fingrar o.tår. A|dak-tyli', Ajdaktyli'sm, (I. -dactyl |i'a, -i'ae, -dac-tylfsm|us, i).

Adjamanti'n (av g. ada'mas, stål): tandemalj. -o'm, (2. -o'm ja, -atis): käksvulst från fetala tandemalj anlag. Adamantobla'ster: emaljbil-Adamsit

dande celler. Syn. ameloblaster. A'dam|as, -afntis (/. av g. ada'mas, diamant): emalj.

Adamsi't: difenylaminklorarsin. Se stridsgaser.

Adams-Stokes' symptomkomplex 1. sjuk dom: bradykardi med alarmerande anfall av medvetslöshet, epileptifo'rma eller apo-plektifo'rma kramper, respirationsbesvär m.m. Orsak: hjärnanemi på grund av hjärtblock (t.ex. i följd av en gummös 1. myokar-ditisk härd i His* muskelknippe) eller arterioskleros i a. basilaris eller a. vertebralis. En inplanterad s.k. pacemaker, som ger elektriska impulser åt hjärtat, förebygger anfallen av Adam-Stoke's sjukdom.

Adamsäpplet: se pomum Ada'mi.

Adap(ta)tion, (I. Adapta'tjio, -io'nis av adap-ta're, anpassa): 1. anpassning, t.ex. näthinnans förmåga att anpassa sin känslighet efter härskande belysning (känsligare vid mörker än vid ljus). Jfr ljus- o. mörkeradapta-tion. 2. Inom transplantationskirurgien en genom förminskad immunreaktion sig yttrande anpassning av transplantatet till den främmande omgivningen. Adaptationsbredd: maximal anpassningsförmåga. Adapte'ra, t.ex. ett tandgarnityr. Adapti'v. Jfr acklima-tisation. Adaptometer: instrument för uppmätning av adaptationen; begagnas för upptäckande av nattblindhet. Adaptationssyn-drom (Seyle): genom stress framkallad ökad cortisonutsöndring i binjurebarken. Se stress.

ADB: förkortning för automatisk databehandling.

Ad caps, amyl., (gelat., papyr.): i recept = Ad ca'psulas amyla'ceas, (gelatino'sas, pa-pyra'ceas) = i stärkelse-, (gelatin-, pappers-) kapslar. Jfr in caps. etc.

Ad ch(art). c(erat). (/.): i recept = Ad cha'r-tam cera'tam = i vaxat papper.

Add.: å recept = A'dde (/.) = lägg till!, tillsätt!

Ad(d)e|fagi', (/. -phagji'a,-ivae av g. a'den, tillräckligt -f phagei'n, äta): sjukligt ökad aptit, glupskhet, hetshunger (särskilt hos barn med mask) eller vid diabetes eller efter vissa cerebrala läsioner eller vid psykotiska tillstånd. Syn. polyfagi. Jfr bulimi.

Addiktion, (/. Addi'ct|io, -io'nis): tillerkännande; hemfallenhet åt en vana, t.ex. åt drogmissbruk (drogaddiktion). Addiktolo-gl'st: läkare, som specialiserat sig på behandling av addiktioner.

Addime'nt: se kompleme'nt.

A d d i s o n's sjukdom: bronsfärgad hud, kraftlöshet, magbesvär, progressiv anemi samt nervösa rubbningar. Orsak: hypofunktion

hos binjurarna (barken), nästan uteslutande på grund av förstörelse genom tuberkulos. Syn. bronssjuka, maladie bronzée. Se intermedin. Addisoni'sm: addisonliknande symptom vid vissa allmänsjukdomar (t.ex. kräfta), då grundlidandet fortskrider till binjurarna.

Adjducto'ri|us, -a, -um (/. ad, till + du'cere, föra): hörande till adduktorerna.

Ad I duktion, (/. -du'ct|io, -io'nis): rörelse mot mittplanet av kroppen eller av ifrågavarande kroppsdel. Addukto'rer: muskler,, som adduce'ra.

Ade|fagi': se addefagi.

Ad|ekva't (av /. adæqua're, göra lik): fullt motsvarande. A. retning: retning anpassad för att utlösa en bestämd effekt t.ex. ljus som retmedel för synorganet. Syn. homolog, specifik r.

A|deIomo'rfa (av g. a'delos, otydlig -f mor-phe', form) celler: de smärre huvudcellerna i magslemhinnans pepsinkörtlar. Jfr delo-morfa celler.

-adeiphjus, -i (/. av g. adelpho's, broder): beteckning för dubbelmissbildning i sammansatta ord.

Aden- (av g. ade'n): körtel-. -algi', (/. -algji'a, -Vae av g. a'lgos, smärta): smärta i körtel, -asteni', (L -astfaen]i'a, -Vae av g. asthe'neia, kraftlöshet): bristande körtelaktivitet. A. gästrica: bristande magsaftavsöndring. -ektomi', (/.-ectom|i'a,-/'ae av g. ektome', excision): 1. operativt avlägsnande av körtel; 2. avlägsnande av adenoida granulationer, -ektopi', (/. -ectop|fa, -Vae av g. e'ktopos, displacering): förändrat läge av en körtel, -emfraxi', (/. -emphra'x|ls, -is av g. e'mphrax-is, tillstoppning): körteltillstoppning.

Adcni', (/. Aden|i'a, -Vae av g. ade'n, körtel): körtelsjukdomar, t.ex. pseudoleukemi, stark atrofi av magslemhinnans körtlar vid kronisk gastri't. Adeni'n: basiskt purinderiva't, aminopurin; bildas vid sönderdelning av nuk-lein; kan finnas i urin. Adeni't (/. -Is, -idis): körtelinfl.,t.ex. lymfadeni't. A. equo'rum: en epizooti bland hästar med snuva och varig lymfadenit, beroende påStreptoco'ccus e'qui. A. vulvovaginal lis: syn. bartolinit.

Adeno- [av g. ade'n, (lymf-)körtel]: prefix avseende körtel. -ce'l|e,-f?.y (/. av g. ke'le, bråck): en adenomatös, cystisk tumör, -celluli't (/. -Is, -idis): infl. i en körtel och omgivande vävnad. -cysto'm[a]: se cystadenom. -dyni', (/. -dyn I ra, -Vae av g. ody'ne, smärta): smärta i körtel, -faryngi't, (/. -pharyngTt|is, -idis av g. pha'rynx, svalg): inflammation i tonsiller och svalg, -fibro'm (/. -a, -atis): svulst bestående av körtel- och bindväv, -fibro's (/.Adenokarcinoin

-is, -is): fibroid degeneration av körtel, -hy-persteni', (/. -hypersthen | i'a,-i'ae av g. hype'r, över + sthe'nos, kraft): excessiv körtelverksamhet. A. ga'strica'. excessiv magsaftspro-duktion. -hypofysen: främre hypofysloben.

Adenoi'd (/. -es av g. ade'n, körtel -f ei'dos, utseende): körtelliknande. A-a vegetationer: hyperplasi av den

lymfoida vävnaden i nässvalgrummet ("bakom näsan"). A. vävnad: vävnad bestående av i ett fint nätverk samlade lymfocyter. Syn. lymfoid vävnad, -ek-tomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): operativt avlägsnande av adenoida vegetationer, -i'sm (/. -us, -i): hela symptombilden vid a. veg. (facies adenoi'des, tjockt tal, snarkning, dålig hörsel, munandning, benägenhet för mellanöreinflamma-tion och recidiverande katarrer i övre respi-rationsvägarna). -i't (l. -is, -idis): infl. av a. veg. -utseende: se facies adenoi'des.

Adeno- (av g. ade'n): körtel-, -karcino'm, (/. -carcino'm|a, -atis, av g. karki'nos, kräfta): körtelkräfta, -kortikotropin: framlobshor-mon från hypofysen (ACTH), reglerande binjurebarkens aktivitet, -lipo'm (/. -a, -atis av g. li'pos, fett): körteltumör huvudsakligen bestående av fett. -lipomato's (/. -is, -is): utveckling av multipla lipom å hals, axiller och ljumske. -logadi't (/. -is, -idis av g. loga'-des, ögon): l.ophthalmi'a neonatorum; 2.infl. av ögonkörtlar och bindehinna.

Adenjo'm (/. -a, -atis av g. ade'n, körtel + o'ma, svulst): godartad körtelsvulst. A. ma-li'gnum: syn. adeno| karcino'm, 1. adeno |sar-kom. A. polypo'sum: körtelpolyp. A. seba'-ceum (Pr in g le): körtelsvulst med talgigt innehåll.

Adeno- (av g. ade'n): körtel-, -malaci', (/. -ma-lac I i'a, -i'ae av g. malakka, mjukhet): körteluppmjukning. -rnato's I us, -a, -um (/.): körtel-artad, adenomatös. -myo'm (/. -a, -atis av g. mys, muskel): biandsvulst av körtel- och muskelvävnad, -myamato's (/. -is, -is): utbredning av adenomyomatös väv i omgivningen av adenomyom. -myo's (/. -is, -is): atypiska epitelproliferationer i livmodern ledande till slemhinneinlagringar i muskulaturen. -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): körtelsjukdom, -sarko'm, (/. -sar-co'mja, -atis): biandsvulst av körtelväv och sarko'm. -sinfosfater (mono-, AMP, di-, ADP och tri-, ATP) spela vid hjärtats permanenta kontraktioner (tillsammans med myosiner och kreatiner) den största rollen, -sklero's, (/. -sclero's|is, -is av g. sklero's, hård): av bindvävsökning orsakad körtel-förhår dning. -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. te'mno, skära): operativt avlägsnande av

adenoida vegetationer genom adenoto'm (kir. instrument). -vi'r|us, -i, pl. -a (/.): en virusgrupp med likartade antige'negenska-per; kan odlas på cellkulturer från apa och människa; ett flertal immunologiska typer ha isolerats från odlingar på lymfoid vävnad; torde vara orsak till en del allmänna katarrala infektioner och till ceratoconjunctivitis epidemica, febris pharyngo-conjunctivitis o. vissa former av primär atypisk pneumoni, måhända också till exanthema subitum, Abt-Letterer-Siwe's sjukd. m.fl.

A'd|eps, -ipis (/.): ister. A. benzoa'tus: ben-soeister; a. la'næ: ullfett, vattenfritt lanolin; a. sui'llus: skirat svinister.

Adermin: vitamin Be. Se vitaminer.

A|desmo's (/. -is, -is av g. a priv. -f- desmo's binda): hudsjukdom med atrofi av bindväv.

ADH: antidiuretiskt hormon, vasopressin, från hypofysens baklob. Bortfall ger diabetes insipidus. Åstadkommer vattenresorption från njurkanalerna.

ADH-metoden: bestämmande av alkoholmängden i blodet. Jfr alcotest, Wi dm ark's alkoholblodprov.

Adhaesi'vjum, -i (/. av adhære're, sitta fast): klibbande lösning. — Adhaesi'vjus, -a, -um (/.): häft-.

Adjhere'ns (av I. adhære're, sitta fast): det som förenar i en sammanväxning, särskilt mellan mot varandra liggande delar av bukhinnan, hjärt- o. lungsäckarna. Adhere'nt, (/. Adhae'rens): sammanvuxet, fastklibban-de. Jfr koherent. Adhesi'v, (/. Adhaesi'vus); Adhesion, (/. Adhæ'sjio, -io'nis, pl. -io'nes): till sammanväxning förande; sammanväxning. A. interthala'mica (Ma'ssa interme'dia, BNA): gråa substansen mellan båda talami. Jfr kohere'ns, kohesion. Adhesiv process, t.ex. mellan pleurabladen (adhesiv pleurit). Se ackretion.

A|diadokojkine's, -kinesi', -ki'nesis, (/. -diado-cho|cines|i'a, -i'ae, -cine's|is, -is av g. a priv. + dia'dochos, på vartannat följande + ki'nesis, rörelse): oförmåga att i snabb följd efter vartannat utföra antagonistiska rörelser, t.ex. pronation o. supination. Vid lillhjärnssjukdomar. Motsatsen diadokoki-nes.

AI dia- (av g. a priv. + dia', genom): -fa'n, (1. -plianje'us, -e'a, -e'um av g. phanero's, synlig) ogenomskinlig, -

tore's, (1. -phoresis, -is av g. phore'o, bära): otillräcklig eller upphävd perspiration, -fori', (/. -phor|i'a, -i'ae av g. phoro's, bärande): felande svar på en retning, som följd av föregående liknande retningar. -lysa'bel: ej dialyserbar.

A j dia [termi', (/. -therm | i'a, -i'ae av g. a priv.

4- dia', genom + the'rme, värme): ljusstrålning utan genomsläppande av värmestrålar. Adiaterma'n: ej genomsläppande värmestrålar.

Adie's syndrom: pupillotoni och hypo- resp. areflexi i benen. En £2-avitaminos med nära relationer till pellagra. Godartat förlopp. A|di|emo|rry's, (/. -æmo'|rrhys|is, -is av g. a priv. -f dia', genom + hai'ma, blod, -f rhy'sis, flöde): stopp i blodcirkulationen. Adifenin, (/. Adiphenin|um, -i): spasmolyti-kum.

Adipinsyra: tvåatomig, tvåbasisk karbonsyra

ch2ch2cooh

i

ch2ch2cooh

Adipiodon (/. -um, -i): röntgenkontrastmedel.

Adipocel|e, -es (/. av a'deps, fett + g. ke'le, bråck): fettvävsbråck; syn. liparocele. Adipo- (av /. a'deps): fett-. -i'd (av g. ei'dos, form): se lipoid. -ly's, (/. '-lys||s, -is av g. ly'o, lösa): digestion 1. hydrolys av fett. Adipoly-tisk.

Adip] o'm (/. -a, -atis av a'deps, fett + g. -o'ma, svulst): fettvävssvulst, ovanlig term i st.f. lipoma. Adipome'ter: instrument för mätning av hudens tjocklek. Adiponecrosis subcuta'nea neonatorum: fib-ros med fettsyreavlagringar i subkutanta fettväven hos nyfödda efter svåra förlossningar. Adiposjalgi', (/. -algji'a, -i'ae av a'deps, fett + g. a'lgos, smärta): smärtor i fettväven vid adipo'sitas'doloro'sa. Adipo's|is, -is och Adipo'sitjas, -a'tis (/.): fettsot. Syn. obesitas. A-tas cerebralis: se dystrophia adipo'sogenita'lis. A-tas dolo-ro'sa (av I. do'lor, smärta): sjukdom med oregelbundna smärtande och ömmande fett-ansamlingar i underhuden å bål och extremiteter, allmän muskelsvaghet och psykiska rubbningar, huvudsakligen hos kvinnor. Orsak: endokrin rubbning. Syn. neurolipomatosis doloro'sa. Adipos|uri', (/. -urji'a, -i'ae): se lipuri. Adipo'sjus, -a, -um (L): fettrik, adipös. A|dipsi', (/. -dipsji'a,-i'ae av g. o. priv.+di'psa, törst): förlorad törstkänsla. A'd|it|us, -us (/.): (in)gång t.ex. a. auditiVus: hörselgången; a. ad a'ntrum (mastoide'um); a. lary'ngis: ingången till struphuvudet; a. pe'Ivis: bäckeningången. Adj juva'ntia, sing, '-]uvans (l. av adjuva're, understödja): medel, som understödja verkan av huvudläkemedlet. Ad l(ib).: i recept = Ad li'bitum (/.) = efter

behag.

Ad ma'num, (Ad ma'nus) me'dici (av 1. ad

manum, till handen; ad ma'nus, till händerna): i läkarens hand. Jfr in manu medici, som är vanligare. Admini'culj um, -i (/.): stöd. Administrera (av /. administrate, förvalta): anordna; t.ex. a. ett läkemedel i pulver, i lösning etc.

Ad mo'dum: enligt--metod.

Adne'x: se anne'x, som är brukligare. Ad o'culos (/.): för ögonen; demonstrera a. o. Adolesce'nsen, (I. Adolesce'nti|a, -ae): åldern närmast efter könsmognaden, ungdomsåldern.

Ado'njis, -idis (/.): "gossen i det gröna". Adonlsglykosider: medel vid hj ärtinsufficiens.

Adjora'ljis, -e (/. av ad, vid -f os, gen. o'ris, mun): vid munnen. Motsatsen aboral. ADP: adenosindifosfat; se adenosinfosfater. Adrenalektomi' (av /. ad, vid + ren, njure + g. ektome', utskärning): total exstirpation av

binjurarna.

Adrenali'n (/. -um, -i av ad, vid + ren, njure) adrenergikum; medel mot bronkialspasm och slemhinneansvällning. ett av de verksamma ämnena i binjurarna, binjuremärgens hormon; framställes också syntetiskt; är ortodioxifenyletanolmetylamin. Sympatikusretande, blodtrycksstegrande, pulsfrekvensökande, kärlförträngande, pu-pillutvidgande (adrenali'nmydri'asis), ad-stringerande, blodsockerstegrande, blodstillande, anestetiserande. A. inha'lant: 0,1 % adrenalin i olja med 3 % kloreton, till inandning (med spray) vid snuva etc. — Adre-nali'n-diabe'tes: glykosuri efter adrenalininjektion. -emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): adrenalin i blodet, -provet: injektion av Vi—1 mg a. för åvägabringande av en mjältkontraktion och utsvämning av i mjälten lagrat blod- och cellmaterial, -uri', (/. -ur I Ta, -i'ae av g. ou'ron, urin): förekomst av a. i urinen.

Adrenali't (/. -is, -idis): inflammation av binjurarna.

Adrenalsystemet: se kromaffina systemet. Adrenergik|um, plur. -a, (/. Adrenergic |um, plur. -a): frigöra vissa kemiska ämnen (ace-tylkolin, sympatin) vid synapserna i mötande finförgreningar från olika neuroner. 1. a-receptorstimulerande med blodtrycksstegrande verkan 2. ß-receptorstimulerande med uttalad hj ärtverkan. Adreni'n: se adrenalin. Adrenogenital syndromet: kemisk störning förorsakande genitala missbildningar, hy-persekretion av androgent hormon ledande till hirsutism och virilism hos kvinnorAdrenokortikotrop

och pubertas præcox hos män. Syn. genito-suprarenala syndromet.

Adrenokortikotro'p (av /. ad, vid + ren, njure + co'rtex, bark + g. tre'po, vända): som har hormonalt inflytande på binjurebarken, t.ex. ACTH.

Ad sacc.: i recept = Ad sa'cculum (/.): = i påse.

Ad scat papyr(ac)., (lign.): i recept = Ad sca'tulam papyra'ceam, (li'gneam) (/.) = i pappask (träask).

Ad I sorption (av /. ad, till + sorbe're, suga): fasta kroppars egenskap att vid sin yta förtäta och fasthålla lösta eller gasformiga ämnen. A. beror på ytenergien och ökas med ytan, är alltså störst hos fint fördelade, pulvriserade ämnen ss. djurkol, bolus alba. Adsor-be'ra.

Adjstringe'ntia, sing, -stri'ngens (/. av ad, till -f stri'ngere, åtsnöra): avsöndring förminskande, kärlsammandragande (adstringe-rande) medel. Jfr styptika.

Adu'It|us, -a, -um (/.): vuxen.

Ad us. prop(r)., (tecnic).: i recept = Ad u'sum pro'prium, (tecnicum) (/.) = till eget, (tekniskt) bruk.

Ad j venti't | ia, -iae (/. av ad, till + veni're, komma): yttre bindvävslagret i ett blodkärl. Tunica a.

Ad v(itr). c. ep(ist). v(itr). cl(aus).: i recept = Ad vi'trum cum episto'meo vi'treo cla'u-sum (/.) = i glaskärl med glaspropp.

Ad vitr. flav., (fuse., nigr.): i recept = Ad vi'trium fla'vum, (fu'scum, ni'gruni) (/.): i gult, (brunt, svart) glaskärl.

A! dynami', (/. -dynam|i'a, -i'ae av g. a priv. + dy'namis, kraft): kraftlöshet, t.ex. av hög ålder 1. av utmattande sjukdomar. Jfr aste-ni. Familjär episodisk a.: sällsynt ärftlig sjukdom med anfall av enstaka 1. mer 1. mindre utbredda förlamningar; lika vanlig hos båda könen; oftast uppträdande redan i förskoleåldern; anfallet varar mindre än en timme, återkommer efter några timmars (stundom några månaders) mellanrum; tenderar att mildras med åren; synes stå i samband med organismens kaliumomsättning; jfr förlamning (familjär periodisk).

A. E.: antitoxinenhet.

Ægagro'|pi'Ijus, -i, pl. -i (/. av g. ai'gagros, vildget + /. pi'lus, hår): hårbollar i idissla-res tarm. Se besoa'rsten.

Ae'g j er, -ra, -rum (/.): sjuk.

Ægophoni'a: se egofoni.

-æmii'a, -i'ae (/. av g. hai'ma, blod): blod-.

Ae'ne|us, -a, -um (/.): bronsfärgad.

A'I er, -eris (/. av g. ae'r): luft.

Aer- (av g. ae'r): luft-, -asteni', (/. -asthenji'a,

-i'ae av g. asthe'neia, kraftlöshet): psykasteni o. förlust av självförtroende hos motorplan-förare. -ation, (/. -a't|io, -io'nis): 1» arteriali-sation av det venösa blodet i lungan; 2. införande av luft i. gas i en vätska, -emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod) = förekomst av luft i blodet. Jfr dykaresjuka. -e'nter|ektasi', (/. -ectasji'a, -i'ae av g. e'nte-ron, tarm -f entasis, utspänning): luft- 1. gasutspänning av tarmarna.

Ae'ri|us, -a, -um (/.): luft-.

Aero'|ba (av g. ae'r, luft + bi'os, liv) bakterier, Aero'ber, Aerobio'nter: bakterier, som endast växa vid luft-(syre-)tillträde. Jfr anae-ro'ba bakterier. Aerobio's.

Aero- (av g. ae'r): luft-. -ce'I|e, -es (l. av g. ke'le, bråck): luftfylld, bråckliknande ut-buktning (ficka), mest utgående från respi-rationsvägarna (laryngocele, trakeocele). -cysto|grafi', (/. -graph | i'a, -i'ae av g. ky'stis, blåsa + gra'pho, skriva): röntgenfotografering av blåsan efter dess fyllande med luft. -derm|ektasi', (1. -ectas|i'a, -i'ae av g. de'rma, hud -I- e'ktasis, utvidgning): subkutant 1. kirurgiskt emfysem. -embolis'm (/. -us, -i): tillstånd hos flygare på stora höjder beroende på utträde av kvävgas i blod och cere-brospinalvätska och yttrande sig i utslag, smärtor i leder o. lungor, neuriter och pares-tesier. -fagi', (/. -phagji'a, -i'ae av g. phagei'n, äta): luftslukning (vid hysteri). Jfr mo'rbus ructuo'sus. -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): 1. sjuklig ängslan för drag och frisk luft; 2. ängslan för att luftrörelser (vind, drag) skola framkalla respirations-kramp, luftskräck (vid rabies).

Aeroge'n, (/. Aero'-gen|es av g. aer, luft -f genna'o, alstra): om gasproducerande bakterier. Aero'Igenesbacillo's (/. -is, -is): infektion med Bacillus aero'genes, t.ex. vid kalvdiarré.

Aero- (av g. ae'r): luft-, -gram (av g. gra'mma, skrift): röntgenfotografi av ett med luft fyllt organ, -neuro's (/. -is, -is): funktionell nervös rubbning hos flygare, yttrande sig i magbesvär, nervös irritabilitet, inso'mnia, emotionella svängningar och ökad motorisk oro. -odonti', (/. -odontji'a, -i'ae av g. ae'r, luft + odou's, tand): de odontologiska spörsmålen inom flygmedicinen, -odont|algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. aigos, smärta): tandvärk vid vistelse på höga höjder (högflygning) till följd av luftutvidgning i sinus maxillaris 1. luft i tand vid djupa fyllnader. -oti'tis me'dia: bristande ventilation av mellanörat med oförmåga att reglera tryckvariationer, beroende på tilltäppning av örontrumpeten. -phagi'a; -phobi'a: se -fagi'; -fobi. -pletysmogra'f (avAeroterapi

g. plethysmo's, ökning): apparat för registrering av respirerad luftmängd, -poro|-tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. po'ros, passage + tome', snitt): operation för inledande av luft i luftvägarna, t.ex. intubation, -sol: en grupp kolloider karakteriserade av en dim-lik fördelning i luften åstadkommen gnm dimbildningsapparat, -solbehandling, -solte-rapi: i aerosolform överförda medikament, företrädesvis avsedda för inhalation. Aero-terapi', (/. -therap | i'a, -i'ae av g. ae'r, luft-ftherapei'a, behandling): luftortsbehand-ling. -tympanala ledningen (g. ty'mpanon, trumma): den normala genom hörselgången gående ljudledningen. Motsatsen osteo|tympanala ledningen, dvs. ljudledningen genom skallbenen. Prövning av den förra, t.ex. genom att hålla en klocka framför örat, av den senare t.ex. genom att trycka en svängande stämgaffel mot skallen. Jfr Rinne, Schwa-bach, Weber.

Æscula'pius (/. av g. Asklepio's): läkekonstens gud i Grekland. Därav härleder sig beteckningen eskula'p för läkare. Aescula'-pii söner. — Eskula'pstav: en orm slingrad om en stav; läkekonstens symbol. Æsthesio-: se estesio-.

Æstiva'l|is, -e och Æstfv|us, -a, -um (/.): som hör till sommaren. Cata'rrhus æ.: cholera infantum.

Æte'rnjus, -a, -um (7.): evig. Æ'th|er, -eris (/. av g. aite'r, de översta luftlagren): e'ter, ety'leter. Æ'. ad narcosin: inhala tions anes tetikum; narkoseter. Æ'. spiri-tuo'sus. Hoffmann's droppar. Æ'. spiri-tuo'sus camphora'tus: kamferdroppar, Bang's nervdroppar. Jfr eter. Æthero'11 eum, pl. -ea (/.): flyktig olja. Æ. ani'si, anisolja; æ. caryophy'lli, nejlik-; æ. chenopo'dii: chenopodium-; æ. cinnamo'mi zeyla'nici: kanel-; æ. foeni'culi: fänkåls-; æ. juni'peri: enbärs-: æ. lava'ndulæ: lavendel-; æ. me'ntheæ piperi'tæ; pepparmynt-; æ. pi'ni silve'stris: tallbarrs-; æ. rosmari'ni: rosmarin-; æ. sa'ntali: sandel-; æ. sina'pis: senaps-; æ. terebi'nthinum cradum: rå, och æ. t. de-pura'tum: renad terpentin-; æ. thy'mi: timjan-; æ. valeria'næ: vändelrotolja. Æthy'Ium, Æthyle'num: se ety'1 och etyle'n. Ætiologi'a: se etiologi.

A- (g.): a priv. -fagi', (/. -phagji'a, -i'ae av g. phagei'n, äta): oförmåga att svälja. A. a'l-gera: vägran att svälja föda p.gr. av därav orsakad smärta. Afa'gisk. -faki', (/. -phac|i'a, -i'ae av g. phako's, lins): utan ögonlins. Afa'-kisk. -falangi', (/. -phalang | i'a, -i'ae av g.pha'-lanx, rad, led): frånvaro av fingrar och tår. -fasi', (/. -phasji'a, -i'ae av g. phasis, tal): för-

lust (helt 1. delvis) av förmågan att gnm tal 1. skrift meddela sig med eller mottaga meddelanden från människor vid (vanligen) bibehållen intelligens och oskadade perifera syn-, hörsel- och talorgan. Syn. afemi. 1. moto'risk, expressiv eller ata'ktisk a. eller ordstumhet, om förlusten beror av skada i talcentrum, Br oca's vindel; den sjuke förstår tal och skrift, men kan ej tala. 2. sen-so'risk eller impressiv a. eller orddövhet, då den sjuke kan tala, skriva och läsa, men ej förstår ordens innebörd; skadan ligger här i tinningloben. 3. amnestisk, verba'l a. eller ordglömska: en lägre grad av motorisk a. (enl. Kussmaul sensorisk a.) med försvårat ordfinnande, men riktigt uppfattande och eftersägande; syn. minnesafasi. 4. lednings-a.: (vid avbrott på den direkta ledningen mellan motoriska o. sensoriska talcentrum); den sjuke förstår orden och kan tala, men förväxlar orden (parafasi, paragrafi och rubbning vid eftersägande). 5. optisk a. eller ordblindhet (,själsblindhet): orden kunna ej finnas, så länge de blott ses i skrift, men väl om andra sinnesretningar inverka, t.ex. om föremålet i fråga beröres med handen 1. ordet höres. 6. subkortikal a.: avbrott mellan

a) motoriska talcentrum och tahnuskelcent-rum eller b) mellan sensoriska talcentrum och allmänna hörzonen. Vid a) ren ordstumhet, men inre talet, läsning och skrivning samt förståelse av talet bibehållet, vid b) ren orddövhet, men inre talet, läsning och skrivning oberörda. 7. transkortikal a.: avbrott mellan begreppscentrum och a) motoriska eller b) sensoriska talcentrum. Eftersägande, högläsning och diktatskrivande bibehållet, men vid a) villkorligt talande och skrivande omöjligt eller bristfälligt, vid

b) orddövhet, alexi tillika med parafrasi och paragrafi; eftersägande, högläsning och diktatskrivande möjligt men utan förståelse. Afa'sisk, Afa'tisk: som hör till afasi. Se agra-fi', alexi', amusi', parafasi'. Afasi'st. Afa'ti-ker.

AI febril: feberfri.

Afe|fob!', (/. Aphe | phob | i'a, -i'ae av g. haphe', beröring + pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för beröring.

A|fem|estesi', (/. -phem | æsthes | i'a, -i'ae av g.

a priv. + phe'me, röst + ai'sthesis, känsel): oförmåga urskilja ord; ord-blindhet och -dövhet.

A|femi', (/. -phem|i'a, -i'ae av g. a priv. + phe'me, röst): 1. syn. afasi; 2. speciellt den subkortikala formen av motorisk afasi. Afe'-misk.

Affe'kt, (/. Affe'ct|us, -us av affi'cere, göra in-Affektion

tryck på): hastigt påkommen stark, vanligen kortvarig, även kroppsliga funktioner påverkande sinnesrörelse. Ste'niska eller excite-rande a-er: vrede, raseri, hat, jubel m.fl.; aste'niska eller deprimerande a-er: ångest, skräck, skam, sorg mil. Jfr emotion. Affekt-människor. Affektiv, (/. Affects'vjus, -a, -um). A-va psykoser: p. med lynnesförändringar förhärskande, huvudsakligen maniko-depressiv sinnessjukdom. Jfr emotionell, -abilitet: se

emotivitet. -epilepsi': genom affekt utlösta epileptiforma kramper hos psykopater. Syn. reaktiv e. -inkontinens: oförmåga att behärska affekter.

Affektion, (/. Affe'ctjio, -io'nis av affi'cere, göra intryck på): sjukligt tillstånd i ett organ, t.ex. lungaffektion.

Affekt-kramper: kramptillstånd utlösta av affekt. Respirato'riska a.: kvävningsliknande krampanfall (hos mindre barn), gråtkramp och skrattkramp (mera hos äldre), -labilitet: hastigt kommande och gående eller med varandra växlande affekter, -psykos: se ma-nikodepressiv sinnessjukdom.

A'fferens (av 1. ad, till -f fe'rre, föra): t.ex. vasa affere'ntia: tillförande kärl eller gångar. Affere'nt.

Afficie'ra (av /. affi'cere, göra intryck på): angripa, t.ex. afficierad lunga.

Affinitet (av /. affi'nis, gränsande till): den kemiska (elektriska) dragningskraft, som vissa atomer eller molekyler utöva på varandra vid ingående av kemiska föreningar; även om frändskap i andra bemärkelser.

Affi'x|us, -a, -um (/.): vidfästad, fastnaglad.

Afflu'x och Af fluxion, il. Afflu'x|us, -us, Afflu'x|io, -io'nis av afflu'ere, tillströmma): tillströmning, t.ex. av blod.

A|fibrinogenemi': se fibrogenopeni.

A-(g.): a priv.-filoponi', (/. -philopon|i'a, -i'ae av g. phile'o, älska -f po'nos, kroppsarbete): fruktan för eller motvilja mot arbete, -foni', (I. -phonji'a, -i'ae av g. phone', ljud): oförmåga att framkalla ljud, t.ex. vid svår heshet. Jfr leptofoni. Afo'nisk: som hör till a. -fonojgeli', (/. -phono | gel |i'a, -i'ae av g. ge'los, skratt): oförmåga att skratta högt -frasi', (/. -phrasji'a, -i'ae av phra'sis, sats): på sjukliga föreställningar vilande stumhet 1. oförmåga att bilda riktiga (förnuftiga) satser. Syn. alogi. Jfr afasi, dysfrasi, logagnosi.

Afrodis|i' och Afrodisia'sm (/. Aphrodis|i'a, -i'ae och Aphrodisia'sm|us, -i av Afrodi'te, kärleksgudinnan): sjukligt stegrad könsdrift.

Afrodisi'akja, sing, -um, (/. Aphrodisi'ac|a, sing, -um av g. aphrodisiako's, hörande till kärleken): medel att framkalla afrodisiasm. — Afroditi'sm: förkrympta könsorgan med

svårt igenkännbara könskaraktärer. Afro-di't: person med dylika könsorgan.

A'fte, (/. A'phthse av g. a'phthai, torskutslag): smärre blåsliknande beläggningar på munslemhinnan, vanligt hos barn. A', epizoo'-ticæ eller pecori'nae: mul- och klövsjuka. Syn. stomatitis epidemica. A', tro'picae: kronisk fettdiarrésjukdom i tropikerna med egendomliga munaffektioner (epitel- och slemhinnedefekter) ledande till höggradig kakexi och ofta till döden. Syn. sprue. — Aftoi'd, (/. Aplithoi'djes): som liknar afte. Af tös, (l. Aphthous I us, -a, -um): som hör till a. Stomati'tis aphtho'sa: aftös stomatit.

Aftenxi, (/. Aphthenxji'a, -i'ae av g. a'phthen-ktos, stämlös): försämring av förmågan att frambringa artikulerade ljud.

Aftoi'd: se afte.

A|ftongi', (/. -phthong|i'a, -i'ae av g. a priv.

-f phtho'ngos, ton, ljud): av vid varje talförsök inträdande kramper vållad svårighet eller oförmåga att tala. Syn. reflexafasi.

Afto's: se afte.

Ag (/. arge'ntum): kem. tecken för silver.

A- (g.): a priv. -galakti', (/. -ga!act|i'a, -i'ae av g. ga'la, mjölk); -galorre', (/. -galor-rhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): utebliven eller avbruten mjölkutsöndring hos nyförlöst eller ammande, -ga'm, pl. -er (av g. ga'mos, äktenskap): växt 1. djur med könlös fortplantning. Aga'misk. Agame'ter: sporer, -gamma I globulin I emi, (/. -æm|i'a, -i'ae av g. bokstaven gamma -f- /. glo'bus, klot + g. hai'ma, blod): fullständig avsaknad av gammaglobulin i blodet; därav förlust av antikroppsbildning o. benägenhet för ständigt återkommande svåra infektioner; mest i barnaåldern;

terapi: ständig tillförsel av gammaglobulin. -gamo I gene's, (/. -ge'nes|is, -is), -ge ne si', (/. -genes | i'a, -i'ae av g. ga'mos, äktenskap -J- ge'nesis, födelse): könlös fortplantning.

A'gar-a'gar: ett torkat extrakt ur ostasiatiska alger hållande ett gelatinerande pektinartat ämne; användes till beredning av närsubstrat för bakterieodling. A-a. i lösning stelnar vid omkring +40° C., men smälter sedan först efter uppvärmning till omkring +100° C. Agarrör. Agarsubstrat.

Agarici'n(syra), Agarici'n (/. -um, -i): hexade-cy'lcitronsyra, vitt pulver, framställt ur Aga'ricus albus. Mot profusa svettningar vid ftis.

Aga'ricus: svampsläkte. A. musca'rius: flugsvampen. A', chirurgo'rum: fnöske.

A- (g.)'- a priv. -genesi', (/. -genesji'a, -i'ae av g. ge'nesis, födelse): 1, utebliven bildning av ett organ eller organdelar; syn. aplasi; 2.Agens

ofruktsamhet, -ge'nes | is, -is (/.): uralstring; användes även om kvinnors ofruktsamhet, -ge-nitali'sm (/. -us,-i): felande (agenesi av) könsorgan 1. brist på inre sekretion från sexual-körtlarna samt därav härledda symptom. Syn. eunuckism. Jfr hypogenitalism, -geno | somi', (/. -somji'a, -i'ae av g. genna'o, alstra -f so'-ma, kropp): missbildning med frånvaro av könsorgan 1. rudimentära sådana och eventration av nedre delen av buken. Agenoso'm (/. -us, -i): dylikt missfoster. A'gens, pl. Age'ntia (/.): verkande kraft 1. medel, t.ex. sjukdomsväckande agens. A- (g.): a priv. -gerasi', (/. -geras|i'a, -Vae av g.ge'ras, hög ålder): ungdomligt utseende hos en åldring, -geusi', -geusti', Q. -geus|i'a, -Vae, -geust|i'a, -Vae av g. geu'sis, smak): förlorad smakförnimmelse. Syn. anæsthesi'a gustato-ria.

A'gg|er, -eris (/.): jordhög, vall. A', na'si: låg, från främre randen av mellersta näsmusslan framåt och nedåt löpande slemhinnevulst. Ag|glomera't (av l. ad, till + glo'mus, massa): hopbakad massa, t.ex. a. av bakterier. Ag-glomere'ra.

Ag|glutina'ntia, sing, -glu'tinans (/. av ad, vid + glutina're, limma, av glu'ten, lim): agglu-tine'rande ämnen. Ag|glutination, (/. -glutina't|io, -io'nis av ad, vid -f- glu'ten, lim): hopklibbning, mest om bakterier, som agglutineras (sammanbakas i hopar) av specifika ämnen, agglutini'ner, i blodserum från en individ, som har 1. haft den sjukdom, som framkallas av den agglu-tina'bla bakterien 1. immuniserats däremot. — Agglutino-fo'r (av g. phore'o, bära): den del av agglutininet, som är bärare av dess agglutineringsförmåga. Jfr antigener, antikroppar. -ge'n (av g. genna'o, alstra): den agglutinabla, agglutininer alstrande substansen.

Ag|gravation, (/. -grava't|io, -io'nis av aggravate, försvåra): försämring, t.ex. av ett sjukdomstillstånd; även om överdrift i fråga om uppgifter. Aggravera.

Aggrega't (av /. ad, till + gr ex, hjord): samling av med varandra hopfiltade ämnen, t.ex. kristaller.

Aggregationstillstånd: de tillstånd, i vilka kroppar kunna förekomma; det fasta, det flytande och det gasformiga. Ag|grega't|us, -a, -um (/.): samlad. Aggression (se efterfölj.): hypotetiska ämnen utsöndrade av bakterier till självskydd mot fagocyter (Bail). Ag gression, (/. -gre'ss|io, -io'nis av a'ggredi, part, aggre'ssus, angripa): angrepp, fientlig handling. Aggressiv: angripande. Aggressivi-

tet, (/. Aggresi'vit|as, -a'tis): benägenhet att angripa, att företaga fientliga handlingar. A'gillis, -e (/.): rörlig. A'gitans (/.): darrande. Agitation, (I. Agita'tjio, -io'nis av agita're, sätta i rörelse): häftig oro, rastlös rörelse, kastande av kroppen av och an. Agite'rad. Agito- (av /. agita're): sätta i rörelse-, -fasi', (l. -phas|fa, -Vae av g. pha'sis, tal): utomordentligt hastigt talande med omedvetet uteslutande 1. ofullständigt uttalande av ord. -grafi', (/. -graph |i'a, -Vae av g. gra'pho, skriva): detsamma i fråga om skrift. A! glandulära hormon: hormon, som icke avsöndras från endokrina körtlar. Jfr cyto-hormon, vävnadshormon. A- (g.): a priv. -glauk|opsi', (/. -glaucjopsji'a, -Vae av g. glauko's, grön -f o'psis, syn): grönblindhet, -globuli', (/. -globulji'a, -Vae av g. globulus, litet klot):

minskat antal röda blodkroppar i blodet. Syn. hypoglobuli, oligocytemi. -glossi', (/. -gloss | Fa, -Vae av g. glo'ssa, tunga): 1. medfödd avsaknad av tunga; 2. frånvaro av förmågan att tala. — -glossojstomi', (/. -stomji'a, -Vae av g. sto'-ma, mun): medfödd felande tunga samt sluten mun. -gio'ss|us, -i (/.): sådan individ, -glutition, (/. -gluti'tjio, -io'nis av gluti're, svälja): oförmåga att svälja. Agna't, (/. Agna't|us, -i, son född efter faderns död): den som står i blodsförvantskap med någon genom endast manliga mellanled. Jfr kognat.

A- (g.): a priv. -gnati', (L -gnathji'a, -Vae av g. gna'thos, käke): medfödd brist på (underkäke. '-gnath|us, -i (l.): bärare av sådan missbildning (se föregående ord), -gnosi', (/. -gnos j i'a, -Vae av g. gno'sis, vetande): oförmåga att igenkänna; a) med känseln = känselblindhet, själsanestesi, astereognosis, t akti'l a.; b) med hörseln = själsdövhet (höra men ej förstå), aku'stisk 1. auditVv a.; c) med synen rz själsblindhet, optisk 1. visuell a. Agno'stisk. -ago'ga (av g. agogo's, omkringförande): suffix angivande sekretionsbefordrande medel, t.ex. kolago'ga: galldrivande medel. Agomensi'n: endokrin lipoid, framställd ur co'rpus lu'teum.

A|gomfiasi', A|gomfosi', (/. -gomphi'asjis, -is, -gompho'sjis, -is av g. a priv. + gomphi'os, molar): tänders lossande; frånvaro av tänder.

A'g|on, -o'riis (l. av g. ago'n, kamp, vånda): dödskamp.

Agon!', (/. Agon; i'a, -Vae av g. agoni'a, vånda): dödskamp. In ago'ne: i dödskamp. Ago-Agorafobi

nal: hörande till döden (i eller strax före dödsögonblicket).

Agora|fobi', (l -phob|i'a, -i'ae av g. agora', torg + pho'bos, fruktan): platsångest, torg-skräck. Skräck att stå på 1. överskrida öppna platser. Syn. kenofobi. Jfr kenotofobi.

'-agra (av g. a'gra, boja, tång, smärtsamt lidande): suffix i bemärkelsen häftigt smärtanfall.

Agra'ff: klämmare för tillslutande av snittsår (i.st. för suturering).

A- (g.): a priv. -grafi', (/. -graph | i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): förlust av skrivförmågan, motorisk eller sensorisk vid i övrigt orubbade själsförmögenheter o. bibehållna muskelfunktioner. Vanligen delfenomen av afasi. Jfr alexi, apraxi, dysfrasi. Agraphia littera'-lis gäller blott bokstäver, a. verba'lis hela ord. -grammati'sm (/. -us, -i, av g. gra'mma, bokstav): ogrammatikaliskt språk i tal och skrift. Vanligt vid afasi, -granulocyte's (/. -is, -is av gra'nulum, litet korn + g. ky'tos, cell): i allmht dödligt förlöpande febersjukdom (mest hos kvinnor) med förstöring av granulocyterna i blod o. benmärg samt nek-rotiska processer i svalget {Angina agranu-locyto'tica). Kan vållas av viss medikamentös behandling ss. med pyramidon, salvar-san, sulfanilamid, sulfapyridin m.m. Syn. granulocytopeni.

Agraphi'a: se agrafi.

Agr|emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. a'gra, attack 4- hai'ma, blod): det för gikt karakteristiska blodtillståndet.

A'gria (/. av g. a'grios, vild): ett envist pustu-löst utslag.

Agrio|tymi', (/. -thym|i'a, -i'ae av g. a'grios, vild -f thymo's, sinnelag): sjuklig djärvhet.

Agro|mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. agro's, fält 4- mani'a, galenskap): abnorm passion för ensamhet och vandrande i skog och mark.

A|grypni', (/. -grypn|i'a, -i'ae av g. agrypni'a): sömnlöshet, syn. asomni, ahypni, insomni, vigilia. Agrypno'tisk: som framkallar sömnlöshet, som hindrar sömn.

A- (g.): a priv. -gyri', (/. -gyr|i'a, -i'ae av g. gy'ros, vindel): hypoplasi' 1. agenesi' av hjärnans vindlar. -hypni', (/. -hyp|ni'a, -i'ae); -hypno's (/. -is, -is av g. hy'pnos, sömn): sömnlöshet. Syn. agrypni, asomni, insomni, vigilia.

AHG: koagulationsfaktor VIII, antihemofili-globulin, plasmakomponent vilken tillsammans med andra vid

närvaro av kalciumjoner bilda tromboplastin.

Aichmo|fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. aich-

me', (lans)spets + phonos, fruktan): sjuklig fruktan för skärande föremål.

Aidoio|mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. aidoi'on, genitalorgan + mani'a, galenskap): abnorma sexuella begär.

Ai'nhum {afrik. ord): spontan (hos negrer i Afrika) avsnörning o. avstötning av tår genom lokal sklerodermi.

Ajmalin: retbarhetsnedsättande medel vid reglerande av hjärtats rytm och frekvens.

Ak-: se även ac-, aq- och ack-.

A- (g.): a priv. -kalasi', (/. -chalas|i'a, -i'ae av g. chalasis, relaxation): oförmåga att relaxe-ra en kroppsöppning, t.ex. en sfinkter 1. eso-fagus. -kalkuli', (/. -calcul|i'a, -i'ae av ca'1-culus, liten sten, räkning): oförmåga att räkna. Jfr autotopagnosi, Gerstmann's syndrom.

Akanto- (/. Acantho- av g. a'kantha): tagg-, -cefali', (/. -cephal|i'a, -i'ae av g. kephale', huvud): i främre änden hakförsedda maskar tillhörande nemathelminterna. Jfr ancylosto-ma. -cytos, (/. -cyto's|is, -is): röda blodkropparna taggiga; rubbning av fettomsättning-en, abnorm fetthalt i avföringen och minskad kolesterinhalt i blodet med degenera-tioner i ögats näthinna och ryggmärgens baksträngar, lillhjärnsrubbningar (koordinationssvårigheter), muskelsvaghet, -ly's, (/. '-lysI is, -is av g. ly'o, lösa): upplösning av taggcellslagret i epidermis. Jfr epidermo-lys. -peiv|is, -is (/.): bäcken med skarpa kanter 1. ledutsprång. taggbäcken. Syn. kilian-bäcken.

Akanto's, (/. Acanthosis, -is av g. a'kantha, tagg): hyperplasi och hyperkeratos av taggcellslagret. A. nigricans: a. med samtidig brunpigmentering av epidermis liknande den vid Addison's sjukdom; ofta en biverkan av nikotinsyrebehandlingen (blodlipidsän-kande medel). A. verruco'sa seborrho'ica: syn. verru'ca seniiis.

A|kapni', (/. -capni'a): se hypokapni.

A|kardi', (/. -card | i'a, -i'ae av g. a priv. 4-kardi'a, hjärta): medfödd avsaknad av hjärta, vanligen hos tvilling till normalt foster. Jfr acardiacus, acardius.

Akari'der: små parasiterande kvalsterdjur. t.ex. Acarus scabiei. Akarino's, (Acari'asis, Acaridi'asis, Acarino'sis): av akarider alstrade hudsjukdomar. Se Acarus.

Akaro|fobi', (/. Acaro |phob| i'a, -i'ae av g. akari', kvalster 4- pho'bos, fruktan): sjuklig ängslan för skabb.

A'karus j utslag: se akari'der.

A- {g.): a priv. -kata|fasi', (/. -catajphasji'a, -i'ae av g. kata', nedåt från något 4- pha'sis, tal): oförmåga att av ord bilda syntaktiskAkefali

sats; normalt hos barn i lekåldern, -kata-lepsi', (/. -cataleps|i'a, -i'ae av g. kata'lepsis, förstånd): förståndsförlust, osäkerhet om diagnos (föråldrad benämning), -kata-posi', (/. -cata'-pos|is, -is av g. po'sis, drickande): svårighet att svälja, -kata-stasi', (/. -cata'-sta-s|is, -is av g. sta'sis, stabilitet): oregelbundenhet, variation från det normala, -katexi', (/. -cathexji'a, -i'ae av g. ka'thexis, retention): oförmåga av normalt tillbakahållande av kroppsliga avsöndringar. Akate'ktisk. -katisi', (/. -cathisji'a, -i'ae av g. kathi'zo, sitta ned): sittångest 1. oförmåga att sitta (vid hysteri, para'lysis a'gitans m.m.).

A|kefali', Ajke'falo-: se acefali, acefalo-.

Akidopeirasti'k (av g. aki's, nål + peira'o, pröva): nålprovet; punktering av kroppsorgan (vävnader) med fina nålar för erhållande av undersökningsprov.

Akillessenan: vadmuskulaturens sena till hälen, hälsenan. Akillessenreflex: kontraktion av vadmuskeln vid

anslag mot senan. — Akillo- (/. Achillo-) -bursi't (/. -is, -idis av g. by'rsa, börs): infl. i bursan (slemsäcken) mellan senan och hälbenet, -dyni', (/. -dyn | i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): smärta i senan 1. dess slemsäck, syn. Albert's sjkd. -rrafi', (/. -rrhaphji'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): operativ förlängning och hopsyning av senan. -fomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): genomskärning av senan.

A- (g.): a priv. -kine's, -kinesi', -kfnesis, (/. -cinesji'a, -i'ae, -cine's|is, -is av g. ki'nesis, rörelse): orörlighet t.ex. vid förlamning. A. a'Igera (g. algero's, smärtsam): orörlighet till följd av funktionellt betingade smärtor (vid hysteri). Ajkine'tisk. -kin|estesf', (/. -cinj-æsthes|i'a, -i'ae av g. kine'o, röra + ai'sthe-sis, förnimmelse): frånvaro av muskelsinne. Akineste'tisk. -kiri', (/. -ch(e)ir|i'a, -i'ae av g. cheir, hand): medfödd handförlust.

Aki|urgi' (av g. aki's, spets, skarpt instrument + e'rgon, verksamhet): den del av kirurgien, som omfattar de blodiga ingreppen. Jfr des-murgi.

A- (g.): a priv. -kla'stisk (av g. kia'o, bryta): icke brytande, -kleisto|kardi', (/. -cleisto|car-dji'a, -i'ae av g. kleisto's, sluten + kardi'a, hjärta): öppetstående foramen ovale, -klorj-hydri', (/. -chlorhydr|i'a, -i'ae av g. chloro's, blek + hy'dor, vatten): brist på saltsyra i magsaften. Syn. akyli. -kloro|blepsi', (/. »chloro|blepsji'a, -i'ae av g. chloro's, grön + ble'psis, syn); -kloropsi', (/. -chlor|ops|i'a, i'ae av g. chloro's, grön + o'psis, syn): grönblindhet.

A'kme, (A'cme av g. akme', spets): höjdpunkt av en sjukdom eller en feber.

Akm|estesi', (/. Acm|æsthes|i'a, -i'ae av g. akme', spets + ai'sthesis, känsel): känslan av en skarp spets vidrörande skinnet.

A'kne, (/. A'cnje, -es av g. a'chne, rök, ex-sudation): förhårdnader i hår- och talgkörtlar på grund av retention av komedoner (pormaskar) jämte sekundär infektion med rodnad och svullnad ända till varig folliku-lit s.k. finnar = a. vulgaris eller si'mplex. A. cheloi'des: follikuliter av keloidliknande utseende. A', congloba'ta: nästan endast hos män förekommande a. vulgaris bestående av grupper av komedoner och konfluerande infiltrat. A. cy'stica: med cystbildningar. A', deca'lvans: se folliculitis, alopeci'a atro'-phicans. A', frontalis: a. necro'tica.A'. indo-ra'ta: a. med kroniska, fasta, livi'da infiltrat. A', necro'tica: a. med central pustelbildning, mest i pannan vid hårgränsen (a. fronta'lis). A', rosa'cea: se rosacea. A. sclero'ticans nu'-chae: med skleroserande infiltrat i nacken. A. symptomatica: yrkesakne. A'', syphili'-tica: småpustulöst syfilisutslag. A» vermicu-la'ta: comedoa'cne. — Brom-, jodakne m.fl.: (A. ex pha'rmacis): vid för stark brom-, jod-medikation.

A|knefa|skopi', (/. -cnepha|scop|i'a, -i'ae av g. a priv. + kne'phas, skymning -f skope'o, betrakta): reducerad synförmåga vid skymning, skymningsblindhet. Jfr hemeralopi.

Akne(i)fo'rm, (/. Acneifo'nn|is, -é)\ liknande akne.

A|knemi', (/. -cnem|i'a, -i'ae av g. a priv. -f kne'me, underben): 1. atrofi av vaderna; 2. medfödd förlust av benen.

Akni't, (/. Acni'tis): se papulonekrotisk tuber-kulid.

Akoa'sma, (/. Acoa'smja, -atis av g. akoe', hörsel): hörselhallucinationer (särskilt brus, sus och dylikt). Jfr fone'mer.

Akoe-: se aku-.

Ako|gnosi', (i. Aco| gnos | i'a, -i'ae av g. a'kos, läkemedel + gno'sis, kunskap): drogkännedom eller -studier.

A|koii', (/. -chol|i'a, -i'ae av g. a priv. -f-chole', galla): brist på galla, t.ex. akoliska feces: gallfria och därför lerfärgade tarmuttömningar.

Ako I logi', (/. Aco I log I i'a, -i'ae av g. altos, läkemedel + lo'gos, lära): läran om botemedel mot sjukdomar inkl. medicinska instrument.

A- (g.): a priv. -kol|uri', (/. -chol|urji'a, -i'ae av g. chole' galla + ou'ron, urin): frånvaro av gallpigment i urinen, -komi', (/. -com I i'a, -i'ae av g. ko'me, hår): frånvaro av hår, flintskallighet. Syn. alopeci. -kon-dro|plasi', (/. -chondro|pIas|i'a, -i'ae av g.Akonitin

cho'ndros, brosk -f- pla'sso, bilda): se syn. kondrodystrofi, som är vanligare.

Akoniti'n, (/. Aeoniti'njum, -i): giftig alkaloid hos stormhatten, Aconitum napellus. Anti-pyretikum, diaforetikum, diuretikum.

Akon I ure's, (/. Aconjure'sjis, -is av g. a"kon, ofrivillig + ou'resis, urinering): ofrivillig avgång av urin.

A- (g.): a priv. -kopro's, (/. -copro's|is, -is av g. ko'pros, exkrement): frånvaro av exkre-ment i tarmen. Akoprös. -kori', (/. -co're|a, -ae av g. ko're, pupill): medfödd avsaknad av pupill, -kori', (/. -cor|i'a, -i'ae av g. ko'ros, mättnad): 1. förlust av känslan att vara mätt; 2. känsla av att aldrig ha ätit nog trots att aptiten ej är stor. Jfr bulimi. -kos-mi', (/. -cosm|fa, -i'ae av g. ko'smos, god ordning, värld): 1. dålig hälsa, sjukligt utseende; 2. oregelbundenhet i en sjukdoms förlopp.

Akou-: se aku-.

A'kra, (/. A'cr|a, pl., av g. a'kron, ända topp): de spetsiga, terminala delarna av kroppen ss. näsa, haka, ögonbrynvulster, kindknotor, händer, fötter m.m. Jfr akromegali.

A- (g.): a priv. -krani', (/. -eran|i'a, -i'ae av g. krani'on, skalle): missbildning där huvud saknas, -kra'nius, (/. -cra'ni|us, -i): missfoster utan huvud. Syn. acefalus. -krasi', (/. -cra-sI i'a, -i'ae av g. kra'sis, blandning): felaktig blandning av organismens saft, blod, lymfa, brist på sj älvkontroll, -krafi', (/.-crat | i'a, -i'ae av g. kra'tos, kraft): förlust av kraft 1. styrka; impotens.

Akrato-pe'ger (av g. a'kratos, oblandad -f pege', källa): kalla källor med temperatur under 20° och mindre än 1 g lösta fasta beståndsdelar pro kg vatten, -te'rmer: liknande källor, men med temperatur över 20°. Syn. indifferenta termer, Wildbad.

Akrature's, (/. Acrature'sjls, -is av g. akrate's, svag + ou'resis, urinering): urineringssvårig-heter p.gr. av atoni i blåsan.

A'kri|a, (/. A'cjria, pl. av a'c|er, skarp): skarpa, retande, infl. vållande läkemedel.

Akridinderivat: Desinfekterande medel.

Akrinol, (/. Aethacridin|um, -i): medel vid bakteriella sjukdomar.

A|kroa|cy't; -cyto's, (/. -chroa'jcytjus, -i; -cyto's|is, -is av g. a priv. + chro'ma, färg + ky'tos, cell): lymfocyt resp. excessiv ökning av lymfocyterna.

Akro- (/. Acro- av g. a'kron): topp-, -agnosi', (/. -agnos|i'a, -i'ae av g. a priv. + gno'sis, kunskap): förlust av förnimmelsen av lemmarna och deras lägen, -anestesi', (/. -ana-esthesji'a, -i'ae av g. a priv. -f ai'sthesis, känsel): känslolöshet i extremiteterna, -as-

fyxi': se akrocyanos. -ataxi', (/. -atax|i'a, -i'ae av g. a priv. + ta'xis, ordning): ataxi i fingrar o. tår. Jfr ataxi.

Akrobystioli't, (/. Acrobystio'Iith | us, -i, av g. akrobysti'a, förhud + li'thos, sten): prepu-tialsten. Akrobysti't, (l. Acrobysti't|is, -idis): infl. i förhuden.

Akro- (/. Acro- av g. a'kron): topp-, -cefali', (/. -cephalji'a, -i'ae); -ce'falus, (/. -ce'phal|us,

-i av g. kephale', huvud): huvud med tillspetsad hjässa; individ med sådan huvudform. -ce'falo|syn|daktyli', (/. -cephalo | syn | dacty-11 i'a, -i'ae, av föregående ord + g. syn. med -f da'ktylos, finger): medfödd missbildning med akrocefaliochsyndaktyli,fram-välvd panna, platt brett ansikte, hypertelorism, exoftalmus, hakformig näsa. Syn. Apert's syndrom. Jfr dysostosis craniofacia-lis hereditaria, -cyano's (/. -is, -is av g. kya'-neos, stålblå): ihållande eller permanent cyanos av terminala kroppsdelar. A. anæ-sthe'tica: a. med förlust av känseln, -derma-ti't (/. -is, -idis av g. de'rma, hud): hudinfl. i terminala delar. A. chro'nica atrophicans: a. med konsekutiv atrofi,

t.ex. av fingrar eller tår. Jfr erytromeli. -dyni', (/. -dyn | i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): (epidemisk) sjukdom med magbesvär, allmänna nervösa symptom, konjunktivit, smärtor och pareste-sier i handflator och fotsulor, erytem i händer och fötter med avfjällning. Syn. Feer's sjkd., "pink diease" S w i f t's sjukdom, ery-throede'ma. -dysestesi', (/. -dysæsthes | i'a, -i'ae av g. dys-, dålig -f ai'sthesis, känsel): domningskänsla och kryp ning ar i övre extremiteterna (statisk vid graviditet), -erytro's, (/. -erythro's|is, -is av g. erythro's, röd): kronisk smärtande rodnad av händer och fötter -fobi', (/. -phob I i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): rädsla för svindel på höga höjder, -gnosi' och -gno'sis, (1. -gnos | i'a, -i'ae och -gno's|is, -is av g. gno'sis, kunskap): förnimmelse av lemmarna och deras lägeförhållande. -hyperkidro's (/. -is, -is av g. hype'r över + hidro's, svett): ymnig svettning å händer och fötter.

Akro-kefali, -kefalo-: se akrocefali, -cefalo-.

Akrolei'n, (/. AcroIei'n|um, -i av a'cer, skarp + o'leum, olja): en omättad aldehyd (CH2: CH-CHO); uppstår vid förbränning av fett eller glycerin. Färglös vätska av skarp lukt; angriper häftigt ögonens och näsans slemhinnor. Akrolei'nsyra: CH2:CH.COOH.

A|kromasi'; A|kromatfsin, (/. -chromas|fa, -i'ae; -chromatrsEi|us, -i av g. a priv. + chro'ma, färg): 1. akromatisk beskaffenhet; 2. akromatos. — Akromati'n, (/. Achromati'-num): se linin. Akroma'tisk: ofärgad. A-aAkromatocyt

linser: linser av kronglas och flintglas till motverkande av kromatisk aberration (färgspridning). A. substans: den del av cellkärnan, som ej färgas med kärnfärger = akromatiska nätet eller lininnätet.

Ajkromato- (/. -chromato- av g. a priv. -f chro'ma, färg): färglös-, -cy't, (/. '-cyt|us, gen. och pl. -i av g. ky'tos, cell): avfärgade röda blodkroppar, -fil, (/. '-phil|us, -a, -um av g. phile'o, älska): 1. ingen affinitet till färger; 2. en icke lätt färgad organism 1. vävnadsdel. -lys, (l. Mys I is, -is av g. ly'o, lösa): desorganisation av akromatinet i cellkärnan. Jfr karyolys.

Ajkromatjopsi', (/. -chromat|ops|i'a, -i'ae av g. a priv. + chro'ma, färg -f o'psis, syn): total färgblindhet. Jfr daltonism, färgblindhet.

AI kromato's, (/. -chromato's|is, -is); A|kro-mi', (/. -chromTa, -i'ae av g. a priv. + chro'ma, färg): pigmentfria fläckar i huden. Jfr albinism, anokromasi (3), leukoderma, vitiligo. Akromi': även om röda blodkroppar med blekt centralparti.

Akro- (/. Acro- av g. a'kron): topp-, -megali', (/. -megali'a, -i'ae av g. me'gas, stor): efter avslutad kroppstillväxt inträdande hypertro-fi av terminala delar ss. händer, fötter, näsa, haka, tunga, öron osv., jämte en del nervösa rubbningar från ögonnerver o. a. Beror vanligen på en genom tumor orsakad dysfunktion hos hypofysen med överskott av det somatotropa hormonet, STH, i framloben (i de eosinofila cellerna). Akromega'1. Akro-megalo'id: akromegaliartad. Jfr leonti'asis o'ssea. -melalgi, (/. -melalgji'a, -i'ae av g. me'los, lem + a'lgos, smärta): angioneuros med rodnad, svullnad och smärtor i fingrar och tår. -mi': se under akromatos. -mikri', (/. -micr|i'a, -i'ae av g. mikro's, liten): hypo-resp. aplasi samt förkortning av händer och fötter, '-mi|on, -i (/. av g. o'mos, skuldra):

1. (anat.): yttersta änden av spina scapulæ;

2. (antrop.): mest later ala punkten av acromion.

Akromo- (/. Achromo- av g. a priv. 4- chro'-ma, färg): färglös-, -dermi', (/. -derm|i'a, -i'ae av g. de'rma, hud): se leukodermi, vitiligo, -triki', (/. -trich|i'a, -i'ae av g. thrix, hår): gråhårighet.

Akro- (/. Acro- av g. a'kron): topp-, -neuro's (/. -is, -is av g. neu'ron, nerv): angioneuroser å extremitetsändarna, ss. akroparestesi, Raynaud's sjukdom, erytromelalgi. '-nyjx, -chis (/. av g. o'nyx, nagel): inväxt nagel. Syn. unguis incarna'tus.

A|kroo-cy'ter, (/. -chroo'-cyt|i, sing, -us av g. a priv. -f chro'ma, färg + ky'tos, cell): de

färglösa blodcellerna, lymfocyterna, -cyto's (l -is, -is): stark ökning av lymfocyterna ss. i Mikulicz's sjukdom.

Akro- (L Acro- av g. a'kron): topp-, -par|es-fesi', (/. -par|æsthes|i'a, -i'ae av para, bredvid 4- ai'sthesis, känsel): terminala delars pares-tesier. -pati', (/. -path|i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): sjukdomar i extremiteternas and-delar. -phobi'a: se -fobi. -po'di| on,-i (antrop.): (/. av g. pou's, fot): längst framskjutande punkten å stortån 1. 2. tån. -posti't, (/. -posthitis, -idis av g. akroposthi'a, preputium): inflammation i förhuden, -sfa'celus, (/. -spha'celjus, -i av g. spha'kelos, gangrän): gangrän i fingrar, -sklero's, (/. -sclero's|is, -is av g. sklero's): syn. sklerodaktyli. -skle-ro'tisk, (/. -sclero'tic I us, -a, -um).

Ajkroti'sm, (/. -croti'sm|us, -i av g. a priv. -f kro'tos, anslag): pulslöshet.

A'kro I trofoncuro's(er), (/. A'cro|trophoneu-ro's|is, pl. -es): akroneuroser med trofiska rubbningar.

Akrylsyra: enatomig, omättad karbonsyra, CH_2: CH • COOH.

Akti'niska strålar (av g. akti's, stråle): de kortvågiga, kemiskt verksamma blåvioletta o. ultravioletta strålarna.

Akti'nium, (/. ActTni|um, -i): radioaktiv jordmetall; kemiskt tecken Ac.

Aktino- (/. Actino- av g. akti's): stråle-, -der-mati't (l -is, -idis av g. de'rma, hud): hudinfl. av röntgenstrålar.-ge'n, (/. '-gen|es av g. gen-na'o, alstra): som utsänder strålar, -gra'm (g. gra'mma, skrift): röntgenbild, '-myc|es, -e'tis (/. av g. my'kes, svamp): strålsvampen,Strep-tothrix a. Därav aktinomyko'm (strålsvamp-svulst); aktinomykos, (/. actinomyco's | is, -is): strålsvampsjukan, aktinobacillo's: bacillär strålsvampsjukliknande sjukdom, särskilt hos nötkreatur, -skopi', (/. -scopji'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): undersökning med röntgenstrålar. -terapi', (/. -therap|i'a, -i'ae av g. therapei'a, behandling): strålbehandling.

Aktion, (L A'ct|io, -io'nis): verksamhet. Aktionsström: den elektriska ström, som uppstår i en funktionerande muskel, nerv osv. Jfr elektroencefalo-, elektrokardiogram. —

Aktiv, (/. Acti'v|us, -a, -um): positivt verksam, t.ex. a. muskelverksamhet: genom egen verksamhet åstadkommen rörelse; a. hyperemi — arteriell h. i motsats till passiv 1. vends h.

Akliva'tor: ämne eller apparat, som överför ett ämne i verksam form (t.ex. ett zymogen i ferment) eller åstadkommer en stegring i dess verksamhet. Jfr funktionskäkortopedi. Aklive'ra. Se kina's, ko'ferment.
Aktivitet:Aktuell

27

Albumos

verksamhet. Aktivite'tsbypertrofi': se arbets-hypertrofi.

Aktuell, (/. Actua'l|is, -e, verksam): för tillfället av vikt. Aktuali'sm. Aktualite't.

Aku- (/. Acu- av g. akoe'): hörsel-, -a'sm (/. -a, -atis, pl. -ata): hörselhallucination, -estesi', (/. -æsthes|i'a, -i'ae av g. ai'sthesis, känsel): hörselkänslighet, -fo'n (av g. phone', röst): elektrisk hörapparat (för döva), -foni', (/. -phon|fa, -i'ae): med perkussion kombinerad auskultation. -meter (av g. me'tron, mått): apparat för att mäta graden av dövhet.

Aku-punktu'r (av i. a'cus, nål + pu'ngere, sticka): instick av långa nålar i kroppsvävnaderna i diagnostiskt eller terapeutiskt syfte. Jfr elektro-, filipunktur. Forest's nål. -se'ktor (av /. se'etere, skära): en elektrisk, knivformad nål för elektrotomi.

Aku'sticus: se acusticus. Aku'stisk: som avser hörseln. Akustiska blinkreflexen: se auropalpebral reflexen. Akustikomotorisk reflex: häftig, av hörselintryck framkallad skakning av kroppen; vid diplegi m.m.

Aku't, (/. Acu'tjus, -a, -um): plötsligt inträdande, hastigt förlöpande sjukdom. Motsatsen kronisk.

Aku|tomi': se elektrotomi.

A- (g.): a priv. -kyesi', (/. -eye's]is, -is av g. ky'esis, havandeskap): frånvaro av havandeskap; kvinnlig ofruktsamhet, -kyli', (/. -chy-11 I'a, -i'ae av g. chylo's, saft). A. ga'strica: brist på magsaftsavsöndring (saltsyra o. ferment) vid atrofi av magslemhinnan. Se hista-minpTovGt.A.pancrea'tica:brist på pankreas-saft. Akyli'anemi': a. på grundvalen av achylic gastrica. Akylös, (/. Achy'lic|us, -a, -um). -kymi', (/. -chym|i'a, -i'ae av g. chymo's,saft): bristfällig 1. otiliräcklig bildning av kymus.

Al: kem. tecken för aluminium.

Al|a, -ae, pl. -ae (/.): vinge. A-æ lo'buli cen-traiis: se lobus centralis. A. major [A. ma'g-na (o'ssis sphenoida'lis), BNA]: kilbenskroppens stora vinge. A. o'ssis i'lii: höftbenets utbredda stora vinge. A. mi'nor [A. pa'rva (o'ssis sphenoida'lis), BNA]: kilbenskroppens lilla vinge. A. na'si: näsvingen. A-æ vo'meris: två låga vinglika sidoutskott från vomers övre kant.

A|lali', (l. -Ial|i'a, -i'ae av g. a priv. + lalia', tal): oförmåga att tala p.gr. av fel i de yttre talorganen (tunga, munhåla, svalg) 1. tillhörande perifera nerver. A. idiopa/thica: hör-stumhet; syn. audimu'titas. Ala'lisk.

Alani'n: a-amino-propionsyra.

/NH

ch3.ch<

^COOH

Bildas vid hydrolys av äggviteämnen.

AIany'1: envärdig radikal av alanin.

Ala'r|is, -e (/. av a'la, vinge): hörande till vinge.

Alarmreaktion: se stress.

Ala'strim (brasil.): försvagad form av smittkoppor, ärrbildning uteblir. Syn. "vita koppor".

Albers-Schonberg's sjukdom: se marmor-

sjuka.

A1 b e r t's sjukdom: se akillodyni.

A'lbi|cans, pl. -cafntes (l): skimrande vit.

Albini'sm (I. -us, -i av a'lbus, vit): medfödd total 1. partiell pigmentbrist i hud, hår och ögon. Jfr akromatos, leukoderma, vitiligo. Albi'no, pl. Albi'nos: individer med dylika anomalier. Albinotisk fundus: vid ögonspeg-ling synlig brist på korioidalpigment i ögonbotten.

Albright's syndrom: se dysplasia fibro'sa polyosto'tica.

Albromi'n: lokalanestetikum.

Albugi'n jeiis, '-ea, f-eum (/. vitartad): t.ex. tu'nica albugi'nea, den vita hinnan kring vissa anatomiska bildningar (ögat, testiklar-na). Albugini't (/. -is, -idis): infl. i tunica albuginea, syn. serosit. Albu'g|o, -inis (/.): vit hornhinnefläck. Jfr leukom.

Albulakti'n: mjölkäggvita. Syn. laktalbumin.

Albu'm|en, -inis (/.): samlingsord för allt vad äggvita heter.

Albumi'n: vattenlösliga vid kokning koagulerande proteiner. Serum-a. i blod; lakt-a. i mjölk.

Albumina't: genom inverkan av syra 1. bas erhållen saltartad modifikation av äggvita. Aci'dalbumina't Alkalialbumina't.

Albuminime'ter: apparat till bestämning av äggvitehalten, t.ex. i urin (Esbach's a.).

Alhuminoi'd, pl. -er (av I. albu'men + g. ei'-dos, form): äggviteartade ämnen i bindväv och hud, t.ex. elastin, keratin. Syn. albumoi-der.

Albumin I uri', (l. -ur | i'a, -i'ae av albu'men + g. ou'ron, urin): äggviteutsöndring i urinen, vanligen vid hjärt-, kärl- och njursjukdomar. Cyklisk a.: vid större ansträngningar eller av obekant orsak uppträdande a., även syn. med ortostatisk a.; fysiolgisk a.: hos nyfödda; lordo'tisk a.: vid svankrygg; orto'tisk a., or-tosta'tisk a.: mest hos unga personer, försvinner i ryggläge. Albuminu'risk, (/. Albuminuric | us, -a, -um).

Albuminös (av /. albu'men): äggviteartad. A. degeneration: syn. grumlig svullnad.

Albumoi'der: se albuminoider.

Albumo's: klyvningsprodukt av äggvita vid pepsindigestion. Syn. propepto'n. Jfr sulfo-Albus

salicylsyreprovet. Albumos|uri', (/. -ur| i'a, -i'ae): seBence-Jones' äggvitekropp. A'lb|us, -a, -um (/.): vit, blek. Alcoholic I us, -a, -um (/.): alkohol-. x\lcotest: apparat bestående av rör innehållande färgade kristaller, som vid inblåsning av alkoholbemängd luft ändra färg. Jfr ADH-metoden, Wi dm ark's alkoholblodprov.

ALD: förkortning för aldolas; vävnadsenzym.

Aldehy'd, pl. -er: oxidationsprodukter av primära alkoholer, alltså föreningar, som innehålla den envärdiga aldehydgruppen ~CH=0 och genom vidare oxidation övergå i kar-boxylgruppen — COOH. Hit höra formal-

/H

dehyd, HC 4 och acetaldehyd CH, H

C<(. Akrolein är en omättad aldehyd,

0 /H

CH2: CH • (X . Se aldoser o. keto'ner.

Aldesulfon (/. -um, -i): invärtesmedel inom hudläkekonsten. Aldolas: vävnadsenzym (ALD). Aldoler: föreningar som samtidigt äro alkoholer och aldehyder. Aldo'ser: monosackarider av aldehydtyp ss.

aldohexosen glykos. Jfr ketoser. Aldosteron (/. -um, -i): det naturliga mine-ralokortikoida binjurebarkhormonet, det syntetiska kallas desoxykortikosteron (DOCA®). Se binjurehormon. Aldosteronism: förhöjd aldosteronhalt (kan vara orsak till hypertoni). Aldosteronantagonister: diuresförstärkande medel.

Aldrich's syndrom: kongenital trombocyto-peni med ekzem och nedsatt resistens mot infektioner.

A'le|a, -ae (/.): tärning. Ajle'ktisk: se alexi. Ale'ppobold: se orientböld. A- (g.): a priv. -leti', (/. -Ieth|i'a, -i'ae av g. le'the, glömska): oförmåga att glömma, -leuk emi'er, (/. -leuc|hæmi'|ae, sing, -a av g. leuko's, vit -f- hai'ma, blod): grupp leukemi'-liknande sjukdomar utan leuke'miska förändringar i blodet; syn. lymfadeni, pseudo-leukemi; jfr leukemi. Aleuke'misk, (/. Aleuc-hae'mic|us, -a, -um). Hit räknas: 1. Aleuke'misk lymfadeno's eller lymfomato's; syn. pseudoleukemi, lymfatisk aleukemi; 2. A. myelo's: multipla lymfkörtelansvällningar resp. hyperplasi av benmärgen, men utan ökning av lymfocyter eller uppträdande av

myelocyter i blodet (1—2 äro godartade sjukdomsformer); 3. Lymfogranulomato's: syn. malignt lymf om eller H o d g k i n's eller Sternberg's sjukdom. 4. Lymfosarkoma-to's: först lokalt begränsad (lymfosarkom), småningom på omgivande vävnad övergripande och metastatiserande elakartad från lymfoid vävnad utgående svulstbildning (lymfosarkomatos); syn. Kundrat's lymfosarkom (-sarkomatos); 5. Mikulicz' sjukdom; 6. Banti's sjukdom, aleukemisk sple-nomegali; 7. G au cher's splenomegali. -leuki', hemorra'gisk, (/. -Ieuc|i'a., -i'ae av g. leuko's, vit): svår aplastisk anemi med leuko-peni, trombopeni och hemorragisk diates. Syn. myeloftis och malign trombocytopeni. -leukocy'tisk, (av g. leuko's, vit + ky'tos, cell): utan leukocyter. -leukocyto's, (/.-leucocyte's | is, -

is): brist i proportioneringen mellan blodets vita celler. Aleurona't (av g. a'leuron, mjöl): vetemjölsäggvita, framställt av vetekli. Aleu'ronkorn i frön, t.ex. i sädeskornens glu'tenlager. Syn. proteinkorn. A|lexi', (/. -lex I i'a, -i'ae av g. a priv. + le'xis, ord): förlusten att kunna läsa skrift vid bibehållen synförmåga; bokstavsblindhet i lätta, ordblindhet (cæ'citas verba'lis) i svåra fall; med afasi analog o. ofta förbunden rubbning. Syn. tyflolexi. Jfr dyslexi. Musikalisk a.: notblindhet. Alektisk. Alex'in, pl. -er (av g. ale'xo, avvärja): naturliga skyddsämnen i blodvätskan mot bakterier. Identiskt med komplement. Alexi|pha'rma|ca, sing, -cum (/. av g. ale'xo, avvärja + pha'rmakon, läkemedel, gift): skyddsmedel mot droger, motgifter (gammal benämning).

A'lfa, (A'lpha): grekiska alfabetets första bokstav a—a. Alfa-partiklar: se a-partiklar. -rytm: härmed avses de vid encefalografi registrerade 10 impulserna per sekund som motsvarar normen hos en vaken människa med slutna ögon. Berger-rytm. -strålar: se «-strålar. Alg- (av g. a'lgos): smärta-, -esi', (/. -es|i'a, -i'ae): nervsmärta, -esime'ter (av g. me'tron, mått): instrument att uppskatta graden av a. -esioge'n (av g. genna'o, alstra): smärtalst-rande. -estesi', (/. -aesthesli'a, -i'ae av g. ai'-sthesis, känsel): smärtförnimmelse. Algestetiska sinnet: smärtsinnet. Alge'tic|us, -a, -um (/.): smärtsam, -algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): suffix i betydelsen smärta, särskilt sådan av psykisk orsak, t.ex. neuralgi, kardialgi. A'lgidjus, -a, -um (L): kall, t.ex. mors a'lgida, den bleka döden, slutstadiet av svåra inf ek-Algofili

tioner; ofta med undernormal temperatur, t.ex. stadium a'lgidum i kolerasjukdomen.

Algo- (av g. a'lgos): smärta-, -fili', (/. -phil|i'a, -i'ae av g. phile'o, älska): sexuell perversion karakteriserad av njutning inför smärta, -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig ängslan för smärta 1. bevittnande därav.-ge'n, (/.'-gen|es avg.genna'o,alstra): 1. smärtalstrande; 2. (/. algor, kyla): köldalstrande. -lagni', (/. -Iagn|i'a, -i'ae av g. lagnei'a, vällust): sammanfattande benämning på sadi'sm (aktiv a.) o. masochi'sm (passiv a.), -menorré, (/. -menorrhoe'|a, -ae av g. men, månad -f rhoi'a, flöde): smärtsam menstruation, -meter (av g. me'tron, mått): instrument för uppmätande av trycksmärta, -phili'a; -phobi'a: se -fili; -fobi. -psyka'Iia, (/. -psycha'Iia av g. psyche', själ): en form av melankoli med abnorma syn- och hörselhallucinationer, vilka injaga fruktan, förtvivlan och benägenhet för suicidium. Syn. psy-koalgalia. Jfr psykalia.

A'lglor, -o'ris (/.): kyla. A. mo'rtis: dödskylan.

Alg * os, -i (/. av g. a'lgos): smärta.

Algo's (l. -is, -is): genom alger 1. svampar orsakad sjukdom. A. fau'cium: pharyngitis ceratosa.

Algo I spa'sm (/. -us, -i av g. a'lgos, smärta -f spasmo's, ryckning): smärtsam kramp.

A'libi (/.): annorstädes.

Alicykliska föreningar: visa egenskaper som stå mellan föreningar i den alifatiska och den aromatiska serien.

Alienation, (/. Aliena't|io, -io'nis): avlägsnande, frånvaro. A. me'ntis (av /. mens, själ): sinnessjukdom.

Ajlieni', (/. -lien | i'a, -i'ae av g. a priv. + /. li'en, mjälte): frånvaro av mjälte.

Alien|us, -a, -um (/.): främmande.

Alifatiska serien (av g. aleiphar, fett): organiska föreningar, vilka innehålla blott öppna kolkedjor. Syn. acykliska föreningar. Jfr cykliska serien, heterocykliska ämnen.

Alikva'nt, (Aliqua'nt) (av /. aliqua'ntus, någon, tämligen stor): tal 1. del, som ej går jämnt upp i en större enhet, om denna delas därmed. Alikva'nta delar.

Alikvo't, (Aliquo't) (av I. a'liquot, några, flera): tal 1. del, som går jämnt upp i en större enhet, om denna delas därmed. Alikvo't a delar.

Alimemazin (/. -um, -i): neuroleptikum, psy-kolytikum; sedativum, antiallergikum.

Alime'nt[a, sing, -um (/.): födoämnen. Ali-mentär, (/. Alimenta'ri|us, -a, -um)-. som har med födan att göra, t.ex. a. glykosuri: sockerutsöndring i urin hos friska p.gr. av överskott av kolhydrat i födan. A. intoxikation 1.

toxiko's: svår form av småbarnsdiarré med förgiftningssymptom, orsakade av abnorma sönderdelningsprodukter av födan. Syn. cholera infantum.

Aliter j immu'n (av /. a'liter, annorlunda) kon-stitutio'n: konstitutionellt betingad abnorm reaktion på infektion, särskilt på tuberkulos sådan, yttrande sig i ökad mottaglighet o. bristande reaktion från lymfatiska systemet.

Ali I us, -a, -ud (/.): annan.

Alizarin: dioxiantrakinon, antracens kinon,

O OH

H II I

C C C

AAA

H • C C C C • OH

I II II I

H • C C C C • H

X/X/X/'

c c c

H |l H O

Förekommer i roten av kräpp, Rubia tinc-toria, i form av glykosiden rubierytrinsyra, ger med metallföreningar (lacker) beständiga äkta färgämnen, vanligen av briljant purpurfärg (äkta turkiskt rött).

A'lkali (arab. al kali, sodahaltig växtaska): ämne hörande till alka'lier'na: oxider och motsvarande hydrat av alkalimetallerna, kalium, natrium m.fl. och jordalkalimetaller-na, kalcium, magnesium m.fl. Reagera alkaliskt (färga rött lackmus blått, pH >7). A-ska mineralkällor, -albumina't: gnm inverkan av alkali på äggvita uppkommen äggviteprodukt. -metri': bestämning (genom titrering) av alkalihalten i en lösning, -rese'rv: halten av kolsyrebindande (syreneutralise-rande) ämnen i blodet. — Alkal|emi', (/. AI-calæm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): ökad pH i blodet, oavsett förändringar i blodbikarbonat. Alka'lisk, (/. Alcali'njus, -a, -um).

Alkaloi'der: ämnen av basisk natur från djur-o. framför allt växtriket, särskilt ur fam. Papaveraceæ, Solanaceæ och Ranunculaceæ, förbinda sig med syror till salter. Många a. tillhöra våra häftigaste gifter: atropin, kurare, nikotin, stryknin o.a.

Alkaloidserien: se heterocykliska serien.

Alkalojpeni', (/. Alcalo|pen|i'a, -i'ae av g. peni'a, brist): brist på alka'lier, minskad al-kalireserv (hos dibarn). Syn. relativ acido's.

Alkalo's, (/. Alcalo's|is, -is): förskjutning av blodets reaktion åt den basiska sidan genom ökning av alkalireserven.

Alkapto'n, (/. Alcapto'n|um, -i av alkali -f g. ka'pto, snappa): Alkapton jur[', (/. Alcap-Alkohol

ton I ur I i'a, -i'ae): ärftlig rubbning av aminosyreomsättningen varvid bildas homogenti-sinsyra som ger mörkfärgning av vissa strukturer såsom urin, öronbrosk och näsbrosk. Få med tiden degenerativa

ledbroskföränd-ringar.

A'IkohoI, (/. A'IcohoI, oböjl. från arab. det finaste, lättaste): i vanl. mening en jäsnings-produkt av vissa sockerarter, sprit. Se även spi'ritus. A. absolu'tus = nästan vattenfri etylalkohol. Alkoholer äro föreningar av kolväten, hos vilka en eller flera väteatomer ersatts av motsvarande antal hydroxylgrup-per. De i de olika alkoholerna ingående kolvätenas (meta'n = CH_4, eta'n = C_2H_6, pro-pa'n = CsHs osv.) rester (mety'1 = CH_3, CH_3, etyl- c_2h_5, propyl- c_3h_7 o.s.v.) betecknas alkoholradikaler (alkyler), vilka alltså med hydroxylgruppen (OH) ge alkoholer. Se i övrigt metylalkohol, etylalkohol, propylal-kohol. Se även karbinoler. Alkohol-, (/. Alcoholic | us, -a, -um).

Alkohol-amblyopi', (/. Alcohol-amblyopji'a,

-i'ae av alkohol -f g. ambly's, matt + ops, öga): smygande synnedsättning som följd av långvarigt alkoholmissbruk (etylalkohol). Vida allvarligare är den redan efter mycket små doser inträdande blindheten efter förtäring av träsprit (metylalkohol). Syn. amblyopia alcoholica. -blodprov: se ADH-metoden, Wi dm ark's alkoholblodprov. Jfr alcotest. -dehydrogenasmetoden: se ADH-metoden. -emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): ökad alkoholhalt i blodet (ss. t.ex. vid rattfylleri), -epilepsi': epileptiska tillstånd hos drinkare isht i förening med delirium tremens o. vid kronisk alkoholförgiftning, -hallucino's: akut hallucinatorisk paranoica hos drinkare i form av massuppträdande av hörselhallucinationer i förening med förföljelseidéer men med tämligen bibehållen besinnings- och orienteringsförmåga.

Alkoholi'sm, (/. Alcoholi'smjus, -i): sjukligt alkoholbegär, alkoholförgiftning, särskilt kronisk (a-us chro'nicus). Syn. etylism, po-tomani, potatorium. Jfr abusus alcoholicus, dipso-, posiomani.

Alkoholo|fili', (/. AlcohoIo|phil|i'a, -i'ae av g. phile'o, älska): sjukligt begär efter spritdrycker.

Alkohol-paraly's: av alkoholism orsakade förlamningar. -paranoi'a: paranoida tillstånd hos alkoholister, särskilt sjuklig svartsjuka hos drinkare och akut hallucinos. -psyko's: alkoholvansinne (deli'rium tre'meris, akut drinkarhallucinos, alkoholparanoi'a, -paralysi-, -epilepsi, dipsomani, ko'rsakow). -syror: oxisyror vilka innehålla två väsent-

ligt olika hydroxylgrupper. Den ena är bunden vid CO (i karboxylen CO-OH), den andra bunden vid en alkoholradikal. Syrorna äro således samtidigt syror och alkoholer, exempelvis glykolsyra, oxiättiksyra.

CHsOH

i

COOH

Alky'1: alkoholradikal, se alkohol. Alifatiskt kolväte, som förlorat en väteatom.

Alkylering: när en vätejon i en molekyl ersätts med en alkylgrupp.

Alkylkvicksilverförgiftning: förgiftning förorsakad av organiska kvicksilverföreningar använda för betning av utsäde.

Alkylnitrater: blodtryckssänkande och kärl-dilaterande.

Allach|estesi', (/. -æsthes|i'a, -i'ae av g. attache', annanstädes + ai'sthesis, känsel): en retning av viss kroppsdel, lokaliseras till annan del av kroppen, t.ex. till höften vid beröring av foten. Jfr allokiri o. allestesi.

Allantias is, -is (/. av g. alla's, korv): syn. bo-tuli'sm (köttförgiftning).

Allantoi'n: oxidationsderivat av urinsyran; förekommer i allantoisvätskan; medel vid psoriasis.

Alla'ntojis, -e'ntis (/. av g. alla's, korv -f ei'dos, form): den mellan gulblåsan och amnion liggande navelblåsan hos fostret, ur vilken urinblåsa och urachus leda sitt ursprung.

Alle'ler, Allelo|ge'ner, -mo'rfer (av g. allelon, hörande tillsammans + genna'o, alstra; morphe', form): de enskilda,

samlokaliserade delarna (generna) i ett anlagspar. Av dessa går blott den ena partnern över i könscellen. Alleli', Allelomorfi'.

Allen's tecken: Vid operation å djupa flebiter kan enda tecknet på en liten embolus vara pulsstegring, ökad temperatur och respiration.

Allen-Doisy-test: att med hjälp av kastre-rade möss påvisa o. kvantitativt bestämma kvinnligt sexualhormon.

Allerge'n (se allergi + g. genna'o, frambringa): ämnen, som hos därför disponerade orsaka allergiska sjukdomar. Jfr anafylak-togen, sensibilinogen. Allergenfri kammare: för behandling av vissa allergiska sjkd. inrättade kammare med tillförsel av filtrerad o. allergenfri luft.

Allergi', (/. Allerg|i'a, -i'ae av g. a'llos, annan + e'rgon, verkan): ändring i reaktion mot antigener. I allmänhet = överkänslighet, ss. vid immunitet och anafylaxi. Jfr hyperergi.Allergisk

Alle'rgisk, (/. Alle'rgic [us, -a, -um). A-a sjukdomar, Allergo'ser: genom allerge'ner framkallade sjukdomar (astma, hösnuva m.fl.). Allergo|dermi', (/. -derm | i'a, -i'ae av g. de'r-ma, hud): allergisk hudsjkd. -logi, (/. -log|i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om allergier. All|estesi', (/. -æsthes|i'a, -i'ae av g. a'llos, annan + ai'sthesis, känsel): lokalisering av en retning till motsvarande ställe å motsatta sidan. Syn. allokiri, brukas även syn. till allachestesi. Alliga'tortång: instrument för framskaffande av t.ex. främmande kroppar ur långsträckta kanaler.

Allmänreaktion: rubbning av allmäntillståndet vid en företagen ympning 1. dylikt. Jfr härdreaktion. Allo- (av g. a'llos): annan-, -cheti' och -chezi', (/. -chet|i'a, -i'ae och -chez| i'a, -i'ae av g. che'zo, tömma tarmen): 1. avgång av icke fekulenta tarmuttömningar; 2. uttömning av fekulenta massor på abnorma ställen, -chei-ri'a: se -kiri. -dromi', (/. -drom|i'a, -i'ae av g. dro'mos, lopp): brukas om a. cordis, rubbat kontraktionsförlopp hos hjärtat, -dynami', (l. -dynam|i'a, -i'ae av g. dy'namis, kraft): a. cordiSy nedsatt muskelkraft hos hjärtat, -estesi': se allachestesi. -fasi', (/. -phas | i'a, -i'ae av g. pha'sis, tal): osammanhängande tal, delirium. -kinesi' och -ki'nesis, (/.-cines| i'a,-z'ae och -cine's|is, -is av g. ki'nesis, rörelse): ofrivillig rörelse av motsvarande kroppsdel å motsatta sidan av den åsyftade, -kiri', (/. -cheir|i'a, -i'ae av g. cheir, hand): en retning av en extremitet förlägges till motsvarande ställe på den andra sidan av kroppen (särskilt vid tabes o. hysteri). Jfr allestesi o. allachestesi. -lali', (/. -lal|i'a, -i'ae av g. lalia', tal): centralt betingat feltalande (hos sinnessjuka). -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): homeopaternas beteckning för den vanliga medicinska åskådningen att använda en läkemedelsterapi, som framkallar symptom motsatta dem, som framkallas av sjukdomen {"Contra'ria contra'riis"). Allopa'-tiska medel. Jfr homeopati', isopati. -plasi': se heteroplasi. -plastik (av g. pla'sso, forma): inläggande av organdelar från främmande organismer eller metall eller celluloidplattor för täckande av operationsdefekter, t.ex. i kraniet efter trepanation. Syn. heteroplastik. Jfr autoplastik. -psyko'ser (av g. psyche', själ): sinnessjukdomar, i vilka orienteringen i yttervärlden är störd (hallucinationer, illusioner). Motsats till autopsykoser. -rytiiii', (/. -rrhythm|i'a, -i'ae av g. rhythmo's, rörelse): kontinuerligt förändrad rytm hos pulsen, t.ex. pulsus bigeminus. -transplantation,

(/. -transplanta't|io, -io'nis): transplantation av levande vävnad från en individ till en annan.

Allotri(o)-(av g. allo'trios): främmande.-fagi', (/. -phagji'a, -i'ae av g. phagei'n, äta): förtärande av onjutbara ämnen (jord, krita, smuts m.m.). Jfr geofagi. Allotriofa'g. -geu-si', (/. -geusji'a, -i'ae av g. geu'sis, smak): smakmisstag, (smakförväxling eller smakhallucinationer). -osmi', (/. -osm|i'a, -i'ae av g. osme', lukt): luktmisstag, -phagi'a: se -fagi.

Allo- (av g. a'llos): annan-, -tropi'sm (/. -us, -i av g. tro'pos, vändning): förekomsten av vissa element i flera former av fysikaliskt olika natur t.ex. elementet kol (C) ss. vanligt kol, grafit och diamant. Alloxu'r-baser, -kroppar: se purinbaser- AI-lox|uri', (/. -ur I i'a, -i'ae): utsöndring av al-loxurbaser i urin.

Ally'1 (av /. a'llium, lök + S- hy'le, ämne): 1-värdig omättad radikal (CsH5-); beståndsdel i lökolja, allyltioeter

(CsHkOz S och senapsoljor.

Allylsenapsolja: CS:N-C_3H_5. Allylöstrenol, (/. Allyloestrenol|um, -i): gul-

kroppshormon. AHypropymal (/. -um, -i): barbitursyrederivat; se'dativum.

AImén-Böttger-Nylander's reagens: alkalisk vismutlösning för reaktion på socker i urin. Hos oss brukas mest beteckningen Almén's reagens eller "almén". A'lmjus, -a, -um (/.): huld. A'lo|ë, -ës (/. av ind.): 1. ett växtsläkte tillhörande familjen Liliaceæ; 2. intorkad mjölksaft av afrikanska aloëarter. AI logi', (/. -log I i'a, -i'ae av g. a priv. -f lo'gos, ord): se afasi.

Aloi'n: det verksamma bitterämnet i Aloë, oxyantrakinonderivat. -provet: reaktion på blod i det med ättiksyra och eter beredda extraktet av maginnehåll 1. tarmuttömningar, vilket vid närvaro av blod antager ljusröd färg vid tillsats av aloinlösning och vätesuperoxid.

Alopeci', (I. Alopecji'a, -i'ae av g. alo'pex, räv): rävskorv, håravfall, skallighet. Syn. akomi. A» area'ta 1. circumscripta: ett i runda fläckar uppträdande håravfall; antagligen på trofoneurotisk grund; syn. area Celci, tinea decalvans. A. atrophicans: helt små hårlösa fläckar med kantiga konturer, förtunnad hud och felande hårfolliklar. Syn. a. cicatrVsans eller acne decalvans. A. fur-fura'cea 1. pityro'(i')des 1. seborrho'ica: håravfall med kliformig fjällning. ALP: förkortning för alkaliska fosfater. Steg-Alpha

ring av ALP i serum som uttryck för pågående reparativa processer vid frakturer. Alpha: se alfa.

Alpi'na rasen: kortvuxenhet, kortskallighet, brett ansikte med föga framträdande haka; trubbig, kort näsa med platt näsrot; styvt, brunt 1. svart hår; bruna ögon; gulvit hy. Alruna (/. Atropa mandragora): Föråldrat

emetikopurgens, narkotikum, repellens. ALS: förkortning av antilymfocytserum. Se

immunosupression. AIso'1 (/. -um, -*): alumi'nii aceto-tartras. Ad-

stringens o. antiseptikum. Alt|er, -era, -erum (/.): annan. A'lterans (/.): omstämmande. Alter |a'ntia, sing, a'lterans (/. av altera're, ändra): omstämmande medel. Alteration, (/. Altera'tjio, -io'nis): (sjuklig) förändring eller sinnesrörelse. Alter er ad. Alterationsteorin: vilande oskadad muskel utvecklar ingen utåt avledbar elektrisk ström. En sådan uppstår vid avdöende eller retning av protoplasman, varvid den avdöende resp. retade substansen förhåller sig negativt elektrisk till den oberörda substansen. Jfr aktionsström. Alte'rnans (/.): omväxlande. Alternerande. AItitu'd|o, -inis (/.): höjd. Altrui'sm (/. -us, -i av a'lter, den andre): att leva för andra; motsats egoism. I medicinsk bemärkelse: 1. ömsesidig inverkan celler emellan till det helas upprätthållande; 2. sjukligt överdriven omsorg om andra; 3. kompensationssträvan. Alt|tuberkulin (t.): se tuberkulin. A'lt|us, -a, -um (/.): hög. Alu'm|en, -inis (/.): alun. Alumi'nii subacetas: desinficiens, adstringens, maskmedel.

Alumi'ni|um, -i (/.): alumininium. Aluminiumaminoacetat: anta'cidum. Alumino's (l. -is, -is): inlagring av lerjords-stoft i lungan. Jfr konios, pneumokonioser. Alunkarmi'n: färgämne för kärnfärgning. Alveo'1, (/. Alve'ol|us, -i, dim. av a'lveus, urholkning): liten håla, t.ex. alve'oli denta'les: tändernas hålrum i käkarnas alveola'rpro-cesser; lungalveo'lerna. — Alveola'r-ab-sce'ss: varansamling vid alveolarkanten gnm infektion från periodont 1. benvävnader, som omgiva tandroten, -atrofi': förminskning av käkens alveolarutskott, t.ex. hos äldre människor. -ektasi': utvidgning av lungalveoler-na, emfysem. -epite'1: lungalveolernas epitel, -fåran: fåran i käkarnas yta hos embryot, därifrån tändernas emalj list anlägges. -gångarna: se ductuli alveolares. -pyorré: kroniskt varig insmältning av tändernas periodo'n-tium, ledande till tandens avlossnande. Syn.

pericaementi'tis chro'nica suppurativa, »säckar: de med alveoler besatta lungalveolar-gångarnas ändblåsor. -utskott: den del av käkbenen, vari tandalveolerna befinna sig. AIveola'r|is, -e (/.): hörande till alveol. Alveol-ektomi' (av g. ektome', utskärning): 1. öppnande av en tandalveol för dränering etc.; 2. operativt avlägsnande av en del av käkens alveolarutskott. -i't (/. -is, -idis): 1. periostit i tandalveolerna; 2. infl. av lung-alveolerna. -ä'r:

som har med alveol att göra.

A'Ive|us, -i (/.): urholkning. A. hippoca'mpi:

Tunt lager vit substans täckande ventriku-lära ytan av hippocampus. Alv I us, -i (/.): buken, tarmkanalen, även ex-krementerna.

A|lymfo-cyto's, (/. -lympho-cyto's|is, -is av g. a priv. + 1.): fullständig 1. nästan komplett frånvaro av lymfocyter i blodet, -pote'nt (av I. po'tens, mäktig): oförmåga att producera lymfocyter 1. lymfoidceller. Alzheimer's sjukdom: ärftlig, redan i 40-års åldern inträdande på hjärnskrumpning beroende form av deme'ntia senilis med epi-leptiforma anfall, afasi, agnosi, apraxi och stark svagsinthet. Jfr Pick's sjkd. Amakrin (av g. a priv. + makro's, stor -f- is, fiber): om ganglieceller i näthinnan med endast korta utlöpare. Amalga'm: legering, i vilken ingår kvicksilver. Till plombering av tänder. Jfr merkuriol. Amalgame'ra. Amalgamering. Amaniti'n: giftig kolinartad alkaloid i flugsvampen Amani'ta musca'ria. Ama'ra, sing, ama'rum (/. av ama'rus, bitter): bittra läkemedel. Aptitretande. Am j artri't, (/. -arthri't|is, -idis av g. ha'ma, tillsammans + a'rthron, led): samtidig inflammation av åtskilliga leder. Amar|us, -a, -um (/.): bitter. A- (g.): a priv. -mase's|is, -is (/. av g. ma'sesis, tuggning): oförmåga att tugga födan, -masti', (/. -mast I i'a, -i'ae); -mazi', (/. -maz | i'a, -i'ae av g. masto's, mazo's, bröst): medfödd avsaknad av bröstkörtlar. Amauro's (/. -is, -is av g. amau'rosis, blindhet): centralt betingad blindhet, svart starr. A. partialis ju'gax.: se flimmerskotom. A. to'xica: av giftinverkan (t.ex. av blyförgiftning) vållad a. — Amauro'tisk, (/. Amauro'-tic|us, -a, -um): som hör till blindhet. A-t kat föga: i följd av näthinnesvulst blint öga med blänkande ljusreflex ur pupillen ss. från tapetum i kattögat. A. idioti: familjär med blindhet och förlamningar förlöpande idioti. Syn. Tay-Sachs' och Spielmeyer-Stock's sjukdom.Amaxofobi

Amaxo-fobi', (/. -phob | i'a, -i'ae av g. ha'maxa, vagn -f pho'bos, fruktan): sjuklig ängslan att fara i vagn. Ambazon (/. -um, -i): kemoterapeutikum. Ambestigmin (/. -um, -i): mot myasthenia gravis.

Ambi- (/.): båda-, -de'xter (av I. de'xter, höger): person, som använder vänster hand lika bra som höger. Ambidextri'. '-gu|us, -a, -um (/.): vettande åt två håll. Ambilaterali-te't: förmåga att använda kroppshalvorna lika bra. -vale'ns (av /. va'lens, kraftig): samtidig förhandenvaro av motsatta känslor, drifter, viljomeningar o. tankegångar. Ambi-vale'nt. -version, (/. -ve'rs|io, -io'nis av ve'r-sio, vändning): persontyp liggande mellan intro- och extroversion. Ambive'rt. Amblo'ma, Amblo'sis: syn. abort. Amblo'tikja, sing, -um, (/. Amblo'tic|a, sing. -um av g. amblo'o, få missfall): abortfram-kallande medel. Syn. aborti'va. Ambly- (av g. ambly's): trubbig-, -afi', (/. -aph|i'a, -i'ae av g. haphe', beröring): förlust av känselförnimmelser, -akusi', (/. -acus j i'a, -i'ae av g. akoe', hörsel): nedsatt hörsel, -geusi', (/. -geus|i'a, -i'ae av g. geu'sis,smak): nedsatt smak. -ku'sis: syn. -akusi. -opi', (/. -op|i'a, -i'ae av g. ops, öga): nedsatt synförmåga på grund av central orsak. Jfr amaurosis. A. alcoho'lica, a. crapulo'sa: alkohol-a. A. ex ano'psia: blindhet genom bristande bruk av ögat (t.ex. vid skelning). — Ambly'op. -o|sko'p (av g. skope'o, betrakta): apparat (stereoskop) för behandling av skel-ögdhet.

Ambo]ce'ptjor, -o'ris il. av a'mbo, båda + ca'pere, fatta): specifik termostabil antikropp (t.ex. lysin), som i (immun)-serum genom två haptofora grupper verkar dels (med den ey to fila gruppen) mot antigenet (cellen), dels (med den komplementofila gruppen) mot komplementet och förankra dem vid varandra. Syn. fixator, immunkropp. Jfr re-ceptorer. Amboce'ptorse'rum. Ambula'ns (av I. ambula're, gå omkring): fordon, flygplan (flygambulans) för sjuktransport. Ambulant: ej sängliggande sjuk. Ambulant 1. ambulatorisk behandling: den sjuke går till och från behandlingarna. Ambulato'-rium: syn. poliklinik. Ambu'stio: förbränning. Syn. combustio. Ame'ba: se amöba.

A|meli', (/. -mel | i'a, -i'ae av g. a priv. + me'los, lem): missbildning m. frånvaro av lemmar. A'melus: sådan individ.

Ameli', (/. Amelji'a, -i'ae av g. ame'leia, vårdslöshet): falska språkvanor; i fråga om litte-ral koordination: amelartri'; i fr. om syllabal

och verbal koord.: amelofasi'; i fr. om ordens sammanbindande till satser: diktions-a. Amelioration, (/. AmeIiora't|io, -io'nis): förbättring (i ett sjukdomstillstånd). Amelobla'ster (gammal /. amel, emalj -f g-blasto's, grodd): tandemaljorganets emaljbildande celler; syn. adamantoblaster. AI mel I us, -i (/.): se ameli. A|meni': syn. amenorré. Ameno|mani', (/. Amoeno|man|i'a, -i'ae av amoe'nus, angenäm + g. mani'a, galenskap): sjukligt munter stämning vid lindrig form av mani. Syn. hedonism.

A- (g.): a priv. -meno|rre', (/. -rrhoe'|a, -ae av

g. men, månad + rhoi'a flöde): utebliven menstruation. Jfr menostas. -me'ns, Q. -me'n-tjia, -iae av I. mens, gen. me'ntis, själ): sinnessjukdom, med akut hallucinatorisk förvirring. -merisi', (/. -meris|i'a, -i'ae av g. meri'zo, dela): oförmåga att artikulera ord i tal eller skrift, -metri', (/. -metr|i'a, -i'ae av g. me'tra, livmoder): medfödd frånvaro av livmoder, -metropi', (/. -metrop|i'a, -i'ae av g. me'tron, mått -f ops, öga): abnorm brytning hos ögats medier. Syn. refraktionsano-mali. Jfr astigmatism, emmetropi, hyperme-tropi, myopi, presbyopi. Ametrometer: instrument för bestämmande av refraktions-anomalier.

Amfepramon (/. -um, -i): Se dietylpropion. Amfetamin (/. -um, -i): och deras derivater: speciell grupp mediciner av vilka flertalet verka stimulerande på centrala nervsystemet.

Amfi- (/. Amphi- av g. amphi'): dubbel-, -artro's, (/. -arthro's|is, -is av g. a'rthron, led): hopväxning av två ledändar genom omgivande mjukdelars skrumpning. -a'ster: se diaster. -blestri't (/. -is, -idis av g. amphi'-blestron, nät): infl. i reti'na. -bola feberstadiet (av g. ba'llo, kasta): lågamorgon-o. höga aftontemperaturer. Amfibolt stadium: oavgjort, växlande sjukdomsstadium. -mi'x|is, -is (/. av misce're,blanda): föreningen av han-lig och honlig groddplasma i könscellerna. Amfofii, (/. Ampho'phil|us, -a, -um av g. amphi', båda + phile'o, älska): om vävnader, som upptaga basiska o. sura färgämnen. Amfori', Amfo'risk andning (av g. ampho-reu's, kruka m. två handtag): andningsljud med metallisk biklang. Amfote'r reaktion (av g. ampho'teros, båda): som reagerar både för alkaliskt o. surt. Arøfotericin B (/. Amphotericin |um, -i): antibiotikum. medel vid svampinfektioner. Amida's: syreamid- och aminosyreklyvande enzym.

Ami'der: Om väte i ammoniak ersättes med

3Amido-gruppen

syreradikaler äro föreningarna svaga syror, t.ex. CH3 • CO • NHo, primära amider, (CHa CO)2:NH, sekundära amider eller (CHa CO)3: N, tertiära amider. Av tvåatomiga ra-

co-nha

dikaler erhållas diamider| . Exem-

conha

pel på amider äro formamid, acetamid (lukta likt råttexkrementer), oxamid

conh2 .nh2

I en diamid, urinämne CO/

co-nh2 \nh2

även kallad karbamid (kolsyrans Amid). Amido-gruppen: den envärdiga radikalen — CO • NHa. -pyri'n (/. -um, -i): dimety'1-ami-no-feny'1-dimety'l-pyrazolo'n. Analgetikum med antipyretisk och antireumatisk verkan, -salyl: mot tuberkulos, -trizoinsyra, (Acidum amidotrizoicum): röntgenkontrastmedel. Amido'stomum: inälvsmask hos gäss. Ami'd-salva: 1. unguentum hydrargyri-am-monii chloridi (håller 20% kvicksilveram-moniumklorid); 2. unguentum amidohydrar-gyricum (5% -ig), -syror: organiska föreningar, som på en gång äro amider och syror.

CONHa

Exempelvis oxamidsyra | . Jfr syre-

COOH

amider = amider. Amifenazol, (/. Amiphenazol|um, -i): and-

ningsstimulerande; mot förgiftningar. Amikro'ner: minsta partiklar (under 5 juu)

som ej ens urskiljas i ultramikroskop. A|mimi', (/. -mim j i'a, -i'ae av g. a priv. + mi'mesis, imitation): förlust av rätt minspel och riktig gestikulering (motorisk a.) eller av förståelse för sådant hos andra (senso-risk a.).

Ami'nbaser, Ami'ner: Om väte i ammoniak ersättes med alkoholradikaler äxo iöxzrimg-arna baser, exempelvis CH3NH2, primära aminer, (CH3)2:NH, sekundära aminer, (CH3)3:N, tertiära aminer. Av tvåatomiga

ch2.nh2

radikaler erhållas diaminer I . Ex-

ch2 . nh3

empel på aminer äro metylamin (i sillake), tetrametyldiamin (putrescin) och pentame-tyldiamin (kadaverin). De två sista bildas vid förruttnelse av kött. Se även aromatiska aminer.

Amino-: den envärdiga radikalen NHa. -ben-sylpenicillin: antibiotikum, -etylnitrat: blod-tryckssänkande och kärldilaterande. -fenazon, (/. -phenazonjum, -i): pyrazolonderivat;

analgetikum. -kapronsyra, (/. Acidum ami-nocaproicum): hemostatikum; hämmar plas-minogenets omvandling till plasmin. -kin-urid, (l. -chinurid|um, -i): medel för lokalbehandling av sjukdomar i örat. -metradin: diuretikum. -salyl (/. -um, -*): aminosalyl-syrederivat; tuberkulosmedel (PAS), -sol (/. -um, -i): dialyserat, enzymatiskt kaseinhy-drolysat; ersättningemedel för äggvitenäring, där denna ej kan intas på normalt sätt. -syrediates: Se Fanconi's syndrom. -syror: klyvningsprodukter av äggvita, "äggvitans byggnadsstenar". Äro samtidigt aminer o. syror. Kunna anses uppkomma ur syror, t.ex. ättiksyra, propionsyra o.a., genom att väte i syrans radikal ersatts av en aminogrupp. De äro samtidigt aminer och syror. T.ex. aminoättiksyra (även kallad glycin eller glykokoll).

ch2-nh2

I

COOH Ainisometradin: diuretikum. Ajmito's (/. -is, -is av g. a priv. -f mi'tos, tråd): direkt kärn- och celldelning. Se celldelning. Amito'tisk. Amitriptylin (/. -um, -i): tricykliskt tymolep-tikum, antidepressivt medel; sedativum. Ammoni'acum: ammoniakgummi: stelnad mjölksaft av orientaliska Dorema-arter. Ammo'niak (härlett ur Ju'piter A'mmon, vid vars tempel i Libyen ammoniaksalt förekom): gasen NH8. Lösningen i vatten även kallad kausti'k (g. kaustikor, brännande) ammoniak. Ammoniakalisk eller alkalisk jäsning: bakteriell sönderdelning av urinämnet i stående (gammal) urin i ammoniak och kolsyra, vid cystit redan i blåsan. Ammo'-niakderivat: organiska föreningar, hos vilka väte i ammoniak ersatts med antingen alkoholradikaler, då aminer uppstå, eller syreradikaler, då amider uppstå. Ammoni j emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av ammoniak + g. hai'ma, blod): (hypotetisk) anhopning i blodet av kolsyrad ammoniak genom sönderdelning av urinämne. Ammo'ni|um, -i (/.): positiva jonen i ammo-niumsalter H4N. -baser: kännetecknas av : N • OH. Hit höra neurin, vinyltrimetylamo-niumhydrat, muskarin, den giftiga beståndsdelen i flugsvamp. Ammoniumklorid: diuretikum.

A'mmonshornet: pes hippoca'mpi. Ammo I terapi', (/. -therap|i'a, -i'ae av g. a'm-mos, sand + therapei'a, behandling): medicinsk behandling med sandbad. Syn. psammoterapi.

A|mnesi', (/. -mnes|i'a, -i'ae av g. amnesi'a,Amnion

glömska): förlust av minnet, vanligen efter olika slag av omtöckningstillstånd. A. acu'-stica = själsdövhet. A. o'ptica — själsblindhet. A. verba'lis — amnestisk afasi. An te-ro gr ad a.: minnesförlust av händelser efter, retrogra'd 1. retroakti'v a.: minnesförlust av händelser före rubbningens inträdande. Amnestisk: som hör till minnesförlust t.ex. a. symptomkomplex: se "kors ak o w" A'mnijon, -i (/. av g. amni'on, fosterhinna): innersta bladet av fosterhinnorna, omslutande den med a-vatten (liquor a'mnii, barn-, fostervatten) fyllda a-hålan 1. -säcken. — Amnioto'm (av g. tome', snitt): instrument till öppnande av a.

Amoe'ba: se amöba. Amoebi'asjis, -is: av amöbor orsakade sjkd. t.ex. amöbadysenten. Amoe'bicjus, -a, -um (/.): amöba-. Amoebojtæ'n|ia, -lae (/.): en bandmask hos höns.

Amoenomani'a: se amenomani. Amo'k: en sinnessjukdom med mordraseri hos malajer.

A'm|or, -o'ris (/.): kärlek. A. le'sbicus: kvinnlig homosexualitet. Jfr saffi'sm, tribadi. AMP: adenosinfosfat; se dessa. AI moralisk (g. a priv. -f moral): som saknar moral.

AI mo'rf, (/. -mo'rpli | us, -a, -um g. a priv. -f-morphe', form): formlös, varken kristallinisk 1. organisk byggnad. Amorf i'. Amorfi'sm, (/. Amorphi'sm j us, -i). AI mo'rpli I us, -i (se amorf): missfoster utan spår av mänsklig form. Syn. ani'deus. A|molio reti'næ: se abla'tio reti'nae. Amphio'x|us, -i (/. av g. amphi-, dubbel + oxy's, spetsig): lancettfisk. Se i övrigt: amfi-. Ampicillin (l. -um, -i): "bredspektrumpenicil-

lin", antibiotikum. Amplitu'd (av I. amplitu'do, vidd): största utslag från viloläge t.ex. puls(trycks)-a. A'mpljus, -a, -um (/.): rymlig. Ampull (/. -a, gen. och pl. -ae, dim. av g. am-phoreu's,kärl): långsträckt utvidgning, 1. om utvidgningar i hålformiga organ t.ex. A. ca-nali'culi lacrima'lis (A. du'ctuli lacr., INA): tårsäcken; A. hepatopancrea'tica: utvidgningen inom papilla duodeni major med mynningarna av ductus chole'dochus och d. pancreaticus; A. recti (Pars ampulla'ris, INA): den vidgade delen av ändtarmen; A-æ membranaceæ: båggångsampullerna; 2. om slutna i spets utdragna små glaskärl för (sterila) medikamenten förvaring. Ampulla'rjis, -e (/.): hörande till ampull. Amputation, (I. Amputa'tjio, -io'nis av amputate, bortskära): avlägsnande medelst operation 1. genom yttre våld av en kropps-

del, t.ex. av en extremitetsdel. Jfr melokopi. A. sponta'nea: avsnöring av kroppsdelar hos embryot gnm navel- eller ägghinnesträngar. Ampute'ra. -sjneuro'm: svulstlik nybildning av nervväv i en amputationsstump. Syn. stumpneurom.

A- (g.): a priv. -musi', (l. -mus|i'a, -i'ae av g. mousike', musik): musikalisk afasi. Motorisk a. — oförmåga att sjunga, spela; sen-so'risk a. = musikdövhet, tondövhet och notblindhet, -my|asteni': se amyosteni. -myeli', (/. -myel|i'a, -i'ae av g. myelo's, märg): medfödd avsaknad av ryggmärg, -myelo]encefali', (/. -encephal|i'a, -i'ae av g. myelo's, märg -f- enke'phalos, hjärna): missbildning utan ryggmärg o. hj ärna. Amy'el | us, -i (/.): foster utan ryggmärg. Amygdali'n: glykosid i bittermandel, sönderdelas i vattenlösning av emulsin i blåsyra, benzaldehyd o. socker. Amygdali'n j us, -a, -um (/.): mandel-. Amygdali't (/. -is, -idis av g. amygda'le, mandel): infl. i tonsillerna. Syn. tonsillit. — Amygdaloid j e'us, -e'a, -e'um (I av g. amygda'le, mandel + ei'dos, form): mandelfor-mad. — Amygdalo-Ii't, (l. '-lith|us, -i av g. li'thos, sten): spottsten i tonsillens kryptor, -to'm (av g. tome', snitt): instrument för snitt genom tonsillen dvs. för amygdalo-tomi'.

Amykojfobi', (/. Amycho | phob | i'a, -i'ae av g. amyche', rispa + pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för att bli riven t.ex. av en katt. Amy'1 [av g. a'mylon, stärkelse (amylalkohol är framställt av potatisstärkelse)]: amylalko-holens envärdiga radikal C5H1:L. Amyla'cea: stärkelseämnen; stärkelserika födoämnen. Corpora amyla'cea hålla amyloid, ej såsom namnet ger sken av stärkelse; äro konkre-ment, särskilt i blåsportkörteln. Amyiacetat: päronessens, CH3 • CO • O • CbHh (se estrar). Amyla'c|eus, -ea, -eum (/. av g. a'mylon): stärkelse-.

Amylalkohol: C5Hn-OH. Huvudbeståndsdelen i finkelolja är isoamylalkohol CHk

> CH.Cft.CH2.OH.

CH*/

Amyla's: cytoplasmaenzym, som klyver stärkelse. Syn. diastas. Pankreasamylasen är ett organspecifikt enzym

och dess förekomst i blodserum är sålunda ett tecken på pan-kreasskada. Amyle'n: det omättade kolvätet resp. tvåvärdiga radikalen C5H10. Amyl I nitrit: a'myli ni'tris; mineralsyreester; c5h11 • O • NO. Medel mot astma. Kärlut-vidgande.Amyloid

AmyIo|i'd, (/. -i'djes av g. a'mylon, stärkelse + ei'dos, utseende): degenerationsprodukt av äggvita med kondroitinsvavelsyra t.ex. a-lever, -mjälte, -njure. Jfr vaxlever, vax-mjälte. — Amyloido's (/. -is, -is): amyloidde-generation. A. cu'tis: amyloiddegeneration i huden med eruption av kliande papler, knu-tor och plaques samt pigmentering. Amylo- (av g. a'mylon): stärkelse-. -Iy's, (l. Mys I is, -is av g. ly'sis, lösning): digestion av stärkelse till sockerarter, -rre', (/. -rrhoe'ja, -ae av g. rhoi'a, flöde): avgång med feces av odigererad stärkelse, -rrexi', (/. -rrhe'x j Is, -is av. g. rhe'xis, bristning): enzymatisk hydrolys av stärkelsen i brödet under magsaftens inverkan.

A'myl|um, -i (/. av g. a'mylon): Se stärkelse. A. tri'ticum: vete-s.

Amylvaleriat: äppelessens, C4H9 • CO • O • C5H11.

Ajmyo|stasi', (l -stas|i'a, -i'ae av g. a priv. + mys, muskel -f sta'sis, stående): svårighet att stå p.gr. av en tremor i musklerna. Amyosta'tiska symptom: på sjukliga förändringar i extrapyramidal (striära, myo-statiska) systemet beroende muskelstelhet, rörelsetröghet och tremor.; syn. striära symptom. Jfr encephalitis lethargica, extrapyramidal systemet, Parkinson's sjukdom, Wilson's sjukdom. A|myo-steni', (/. -sthenji'a, -i'ae av g. a priv. 4- mys, muskel, -f- sthe'nos, styrka): muskelsvaghet; bättre my(o)asteni. -taxi', (/.-tax|i'a, -i'ae): muskelrubbning. Se ataxi. -toni', (/. -tonI i'a, -i'ae): se myatoni'a. -trofi', (/. -trophji'a, -i'ae av g. trophe', näring): muskelatrofi; bättre my(o)atrofi. Amyotro'-fisk, (/. Amyotrophic I us, -a, -um).A. lateral-sklero's: ryggmärgslidande med degeneration av hela den kortikomuskulära banan (sidosträngarna) med symptom av spastisk spinalparalys resp. spinal progressiv muskelatrofi resp. bulbärparalys. Syn. maladie de Charcot.

A|myx-i', (/. -myxji'a, -i'ae av g. a priv. +

my'xa, slem): frånvaro av slem. -o|rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): felande slemavsöndring. A. ga'strica: brist på slem i magsaften.

Amöba, (I. Amoe'bja, -ae av g. amoibe', förändring): en familj av de encelliga protister-na; upptaga näring och förflytta sig medelst pseudopodier. A. dysente'riæ: orsak till amöbadystenteri, den tropiska rödsoten. A. co'li: funnen i kolon. A. gingiva'lis 1. a. den-ta'lis, i munhålan, bland annat vid alveolar-pyorré. — Amoboi'd rörelse: protoplasma-strömningar inom en cell, varigenom den så-

som en amöba kan röra sig, förändra form och läge. An: förk. för anod.

An- (g.) = a privativum (a priv.) framför ord börjande med vokal eller h. A'na: i recept betydande "till lika delar". Se a, aa.

Ana- (av g. ana'): åter-, -bio's (l. -is, -is av g. bi'os, liv): väckande till liv (t.ex. i sädeskorn, i intorkade sporer). Anabio'tisk: livlös, men med inneboende förmåga till liv. -bo'liska processer (av g. ba'llo, kasta): om processer i digestionen och nutritionen, som gnm levande celler av enkla substanser direkt bygga upp mera sammansatta (konstruktiv metabolism o. assimilation). Motsats katabo-liska pr. Anaboli'sm(us). An- (g.): an priv. -acidite't, (l. -aci'dit|as, -a'tis): frånvaro av syra; mest om frånvaro av fri saltsyra i magsaften (anklorhydri). Syn. inaciditet. -adeni', (/. -aden|i'a, -i'ae av g. ade'n, körtel): undergång av körtlar, särskilt i magslemhinnan. Anadi'dym|us, -i (/. av g. ana', uppåt + di'-dymos, tvilling): dubbelmissfoster, hos vilka fördubblingen börjar nedtill å kroppen och fortskrider mer 1. mindre långt uppåt huvudändan. Jfr katadidymus. Anæmi'a: se anemi.

An|aeroba bakterier (av g. a(n) priv. -f ae'r, luft -f- bi'os, liv): bakterier, som ej växa vid tillgång till fritt syre. Anaerobio's: syn. anoxibios. Anaerobio'nter. Jfr aeroba bakterier.

Anæsthesi'a: se anestesi. Ana I fa's, (/. '-phas|is, -is av g. ana', åter + pha'sis, fas): det på metafasen följande skedet i kärndelningen. Se celldelning. Ana I fore's, (/. -phore's|is, -is av g. ana', uppåt + phore'o, bära): den rörelse mot anoden, vari småpartiklar i en vätska föras av den elektriska strömmen, -fori', (/, -phorji'a, -i'ae): tendens av ögonen att vändas uppåt. An [afrodisi', (/. -aphrodisji'a, -i'ae av g. a(n) priv. + aphrodi'sios, hörande t. kärlek): nedsättning av 1. brist på könsdrift. Syn. anæsthesi'a sexua'lis, frigiditet. -akja, sing. -um, (/. -aphrodisi'acja, sing, -um): medel, som dämpa könsdriften. Syn. antierotika. Ana- (av g. ana'): åter-, -fylaxi', (/. -phylax|i'a, -i'ae), -fyla'xis, (/. -phyla'xjis, -is av g. phy-la'tto', hålla vakt): överkänslighet speciellt mot parenteral införda antigener. Aktiv a.: genom insprutning av antige'n av kroppen själv orsakad a. Passiv a.: genom insprutning av serum från en överkänslig individ till en annan individ överförd a. Se serumsjuka och allergi. Anafyla'ktisk chock: häftig anafy-Anakusi

laktisk symptomkomplex med feber, hudutslag, ödemer, kollaps. Anafylaktisk reaktionskropp: specifik antikropp, som bildas efter insprutning av anafylaktogener. Ana-fylaktoge'ner: ämnen, som framkalla a.; syn. sensibilogen. Anafyla |toxin: hypotetiskt gift, som uppstår, då den på nytt tillförda äggvitan träffas av organismens anafylak-tiska reaktionskropp med dess komplement, -katajdi'dymus, (/. -cata j di'dym | us, -i av g. kata', ned + di'dymos, tvilling): tvillingmissfoster, båda sammanvuxna vid midjan men fria i övre o. nedre delar. -kata'rtik|a, sing. -um, (/. -catha'rtic | a, sing, -um av g. k a'th arsis, renande): medel, som genom kräkning rensa, -klor|hydri', (/. -chlor|hydr|i'a, -i'ae av g. chloro's, grön -f hy'dor, vatten): salt-syrebrist i magsaften, -kroti', -kroti'sm, (/. -croti'sm|us, -i av g. kro'tos, larm): puls med hak i den uppstigande skänkeln av pulsens kurva. Anakro't puls. Jfr katakrot p. An|akusi', (/. -acus|i'a, -i'ae av g. a priv. +

akou'o, höra): dövhet. Ana'1 (/. -is, -e av a'nus, ring, speciellt ändtarmens mynning): hörande till anus (stolgången). Analöppningen: stolgångsöppning-en.

Ana jle'pj fika, sing, -tikum, (I. -tica, sing, -ti-cum av g. analeptiko's, uppfriskande): upplivande medel, särskilt på respiration o. cirkulation.

Anal- (av /. a'nus): stolgångs-, -erotik: genom retning av anus uppträdande erotiska känslor; enligt Freud redan hos dibarn, -fissur: sprickformigt slemhinnesår vid analmyn-ningen. -fistel (fistula ani): fistel från det inre av ändtarmen till huden kring analöppningen. Syn. rektalfistel. -sfinktern: m. sphincter ani. An I algesi' och An | algi', (/. -alges | i'a, -i'ae och -alg I i'a, -i'ae av g. a(n) priv. -f a'lgos, smärta): upphävd smärtförnimmelse. Analge'tika, sing, -um, (I. Analge'tic|a, sing, -um): smärtstillande medel. Analkörtlar: i eller kring anus utmynnande talgkörtlar.

An|alle'rgisk (av g. a(n) priv. -f a'llos, annan + e'rgon, verkan): som ej framkallar resp. uppvisar någon allergi, t.ex. analle'rgiskt stadium.

Analo'g (av g. ana'logos, motsvarande): om fysiologiskt, men ej strukturellt likvärdiga organ. Jfr homolog, heterolog. Analogi', (/. Analog I i'a, -i'ae): överensstämmelse, likhet. Ex analo'gia: i överensstämmelse med. Anal-pekten: se pekten (2). -reflex (av /. a'nus, stolgången, ändtarmsöppningen): kontrak-

tion av analsfinktern vid retning av anal-slemhinnan eller sätet. Syn. rektalreflex. Ana|ly's, (/. Mys| is, -is av g. ana', åter + ly'o, lösa): undersökning eller sönderdelning av ett sammansatt ämne eller en sjukdom i dess enskilda delar eller symptom. Kvalitativ och kvantitativ (kemisk) a. Analysering. Analy'-tisk.

Anamne's (/. -is, -is av g. ana'mnesis, erinran): sjukdoms förhistoria. Anamnestisk. Jfr kat-amne's.

Ana|morfo's, (/. -morpho's[is, -is av g. ana', åter -f morphe', form): ombildning, omformning.

An- (g.): an priv.-anabasi',(/.-anabas|i'a,-i'ae av g. ana'basis, uppstigande): oförmåga att bestiga höjder, -anafylaxi', (/. -anaphylax|i'a, -i'ae): antianafylaxi. -anastasi', (/. -anastas | i'a, -i'ae av g. ana'stasis, uppstående): oförmåga att resa sig upp. -a'ngisk (av g. angei'on, kärl): kärllös. -angiopla'stisk (av g. pla'sso, forma): om

ofullständig utveckling av kärlsystemet.

Ananasessens: etylbutyrat, c3h7 • CO • O • c2h5.

Ananka'sm, (/. Ananca'sm|us, -i av g. ana'n-ke, nödvändighet): tvångsföreteelse. Anaphrodisi'a: se anafrodisi. Anaphylaxi'a: se anafylaxi. Ana- (av g. ana'): åter-, -plasi', (/. -plasji'a, -i'ae av g. pla'sso, forma): cellers ombildning till mindre differentierad karaktär, t.ex. till svulstceller. Anapla'stisk. -plasmo's (/. -is, -is av g. pla'sso, forma): infektionssjukdom hos nötboskap, som antages bero av parasiten Anapla'sma margina'le. -plasti'k (av g.pla'sso,forma): hopläkning av avskilda kroppsdelar; transplantation. An|artri', (/. -arthri|i'a, -i'ae av g. a(n) priv. + a'rthron, led): genom bristande koordination mellan bokstäver, stavelser och ord orsakad oförmåga att frambringa artikulerade ord. A. littera'lis: felaktig ordbildning i allmht. A. syllaba'ris: felaktigt uttal av vissa bokstäver, i synnerhet p, b, t, d, k eller g. A, syllaba'ris spasmo'dica: stamning. Syn. bal-butism, battarism, dysarthria syllaba'ris spasmodica, ischofoni. Jfr dysartri. Ana- (av g. ana'): upp-, -sa'rka, (/. -sa'rc|a, -ae av g. sarx, kött): hudvattusot. Jfr askites, bukvattusot, hydrops, -spadi', (/. -spad | i'a, -i'ae): se epispadi. -stigma'tisk: icke astigma-tisk. -stomo's (/. -is, -is av g. sto'ma, mun): fri förbindelse mellan två kanaler, t.ex. mellan två kärl. Brukas också om nerver, ehuru språkvidrigt. -fomi', (I. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): vetenskapen om organismers form, byggnad, utveckling; makrosko'pisk,Anatoxin

mikrosko'pisk, deskripti'v (organbeskrivan-de), top o gra'fisk (inbördes lägebeskrivande), komparati'v [jämförande (människor o. djur)] a. Anatom. Anatomisk. Jfr e'mbryo-logi och histologi.

Anatoxi'n: genom formol o. hetta inaktiverat toxin.

Anjazotjur'i, (/. -nr | i'a, -i'ae): förminskad 1. felande azoturi.

Anchlorhydri'a: se anklorhydri.

Anehylo-: se ankylo-.

Anconæ'|us, -a, -um (7. av g. anko'n, armbåge): hörande till armbågen.

Ancylo'stoma duodenale: (/. av g. anky'los, krokig + sto'ma, mun): hakmask; vegeterar i tarmen. Jfr ankylo-.

Andnings-centrum: i diencefalon (se detta) liggande nervöst centrum, varifrån andningen huvudsakligen regleras, -ferment: cyto-kromoxydas (det järnhaltiga a.) och lakto-flavinenzymet (det gula a.), vilka båda spela en viktig roll i den intermediära ämnesomsättningen vid oxydasreduktionspro-cesserna. -ljud: auskultationsljudet över lungorna. Jfr amfori, bronkial-, vesikulär-andning. -provet: se lungprovet. -vägarna: sammanfattande benämning på luftstrupe och lungor.

Andro- (av g. ane'r): man-, -fani', (/. -phanji'a,

-i'ae av g. phai'no, synas): se virilism, -fill', (/. -philji'a, -i'ae av g. phile'o, älska): ett föredragande av blod från man framför blod från kvinnor (t.ex. om mygg). Androfi'1. -fobi', (/. -phob I i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig motvilja mot män. -fono|mani', (/. -phono I man I i'a, -i'ae av g. pho'nos, mord 4- mani'a, galenskap): mordvansinne. Jfr amok, -galakto|zemi', (/. -ga!acto|zem|i'a, -i'ae av g. ga'la, mjölk + zemi'a, förlust): mjölkavsöndring från manligt bröst, -ge'n (av g. genna'o, alstra): om substanser med maskuliniserande verkan, t.ex. testishormon, -gener: manliga könshormon som bildas i testiklarna och binjurebarken; C-19-steroid, se steroider, -glossi', (/. -gloss[i'a, -i'ae av g. glo'ssa, tunga): manlig röst hos kvinna.-gyni' och -gyni'sm, (/. -gyn|i'a, -i'ae och -gyni's-m|us, -i. av g. gyne', kvinna): 1. hermafrodi-tism; 2. manlig pseudohermafroditism; 3. feminism. Jfr gynandri. -i'd (/. -es av g. ei'-dos, utseende): manliknande. -logi', (/. -lo-g|i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om mannens speciella sjukdomar. Jfr gynekologi. -mani', (/. -man| i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): sjuklig sexuell åtrå hos kvinnor. Syn. cyteromani, furor uteri, metromani, nymfomani. -pats', (2. -path J i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): sjukdom, som särskilt angriper det

manliga könet, -stanazol (/. -um, -i): anabol steroid, -stero'n: 17-ketosteroid, ett ur urin hos män och kvinnor isolerat manligt (and-rogent) sexualhormon. -tro'p, (/. '-trop|us, -a, -um av g. tro'pos, karaktär-): om sjkd. 1. dödsorsaker, som äro vanligare bland det manliga än kvinnliga könet. Motsatsen gynekotrop.

A'ndrya: bandmasksläkte hos kanin.

An|emi', (l -æm|i'a, -i'ae av g. a(n) priv. 4-hai'ma, blod): allmän blodbrist, av växlande orsaker och i olika former. Syr. hypemi. Jfr arteriell anemi. Primära eller essentie'lla anemier äro oförmedlat uppträdande blodsjukdomar, sekundära a. bero av andra grundlidanden. Alimentär a.: vanlig hos småbarn vid komjölksuppfödning. Apla'stisk, Aregenerati'v a.: svårartad anemi med upphävd blodnybildning i benmärgen. Syn. aleuci'a hæmorrhagica (Frank), panhem-oftis, panmyeloftis. Botrioce'phalusanemi': orsakad av tarmmasken Botryoce'phalus la'-tus. Hemolytisk a.: om blodkropparna sönderfalla i större grad, än vad blodregenerationen kan ersätta. Hyp er- o. Hypokro'm a.: a. med förhöjd resp. sänkt färgindex. Perni-ciös a., (Ancemi'a progressiva pernicio'sa): elakartad svår primär anemi med ökad färgindex, stark minskning av de röda blodkropparna och abnorma former (ani'so-,me'galo-, poikilocyter, megalo-, normobla'ster), leuko-peni, vanligen i förening med aklorhydri. Se akylianemi, kloro's, oligocytemi, oligo-kromemi', erytrokonter. Orsaken vanligen bristsjukdom på grund av atrofisk gastrit med avsaknad av "intrinsic factor", som genom förening med födans vitamin B12 i ventrikeln annars möjliggör dess resorption i levern; behövligt för erytrocytbildningen i röda benmärgen samt för centrala nervsystemet. Posthemorragisk a-: a. efter blödningar. — Anaemi'a pseudoleuchae'mica infantum: svår a. hos (flask)-barn i 2—4 års åldern med mjälttumor, normo- och mega-loblaster samt måttlig leuko- resp. lymfo-cytos. Syn. Jaksch-Hayem's sjkd.

Anjemisk (av g. a(n) priv. 4- hai'ma, blod): blek. A-a blåsljud: funktionella blåsljud på hjärtat hos anemiska. Se blåsljud.

Anemo- (av g. a'nemos): vind-, -fobi', (/. -phob I i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för blåst eller drag. -pati', (/. -path!i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): in-halationsbehandling av sjukdomar.

An- (g.): an priv. -eneefa'1, (/. -ence'phal|us, -0; -encefali', (L -encephal|i'a, -i'ae av g. en-ke'phalos, hjärna): missfoster utan hjärna resp. medfödd frånvaro av hjärna, -epi', (/.Anetol

-ep|i'a, -i'ae av g. e'pos, ord): oförmåga att tala. -epitymi', (l. -epithym|Pa, -i'ae av g. epithymi'a, begär): förlust av aptit, -ergi', (/. -erg I i'a, -i'ae av g. e'rgon, arbete): 1. ener-gilöshet; 2. temporärt försvinnande av allergi. -erosi', (/. -eros|i'a, -i'ae av g. e'ros, kärlek): felande könsdrift, -erytrojblepsi' och -eryfr|opsi, (/. -erythro|b!eps|i'a, -i'ae och -eryth|ops|i'a, -i'ae av g. erythro's, röd -f ble'psis; o'psis, syn): rödblindhet. -estesi', (/. -æsthes|i'a, -i'ae av g. ai'sthesis, känsel): okänslighet. A. dolor o'sa: känslolöshet i huden i förening med spontana smärtor. A. gustato'ria: se ageusi. A. olfacto'ria: se anos-mi. A. sexua'lis: nedsatt eller felande könsdrift eller vällustkänsla vid könsumgänge; syn. anafrodisi, frigiditet. -estesiologi': medi cinsk vetenskap om bedövningsmetoderna. Aneste'tisk, (/. Anaesthe'ticjus, -a, -um). Anesf e'tik | a, sing, -um, (/. Anæsthe'tic[a, sing, -um): medel, som framkalla anestesi, bedövningsmedel. Jfr lokalanestesi, narko's.

Anetol, (/. Anetho'l|um, -i): p-propenyl-fenol--metyleter; huvudbeståndsdel i anis- o. fänkålsolja; karminati'vum, antiseptikum.

Ane'th|um, -i (/.): dill.

Aneori'n: vitamin Bi. Se vitaminer. Se Tia-min.

Aneury'sm (/. -a, -atis, pl. -ata av g. ana', upp -f eury'no, vidga, utvidga): pulsåderbråck. A. sponta'neum, A. ve'rum: verkligt a., utbuktningen består av kärlvägg. A. sp u'ri-um, A. trauma'ticum: falskt a., bråcket uppkommet gnm öppning på artären, men utåt begränsat av andra vävnader än av kärlvägg, t.ex. muskler. A. anastomo'ticum: se a. cirsoide'um. A. arte'rio-veno'sum: se a. varicosum. A. cirsoide'um: mera ett hyper-plastiskt

och slingrande artärgebit än ett a. Syn. a. anastomo'ticum, a. racemo'sum, an-gio'ma cirsoide'um, varix arterialis, rankan-giom. A. co'rdis: lokal utbuktning av hj ärtvägg. A. dissecans: bildat genom att en artärväggs inre hinnor brustit och blod dissekerat sig in mellan kärlväggens vägglager. A. milia're: upp till hirskornstora, ständigt multipla a. (oftast på de minsta hjärnartärer-na). A. racemo'sum: se a. cirsoideum. A. va-rico'sum: ett a., som genom mellanliggande hemato'm anastomoserar med en varix. Syn. a. arte'rio-veno'sum. Aneurysma'tic | us, -a, -um (/.): aneurysma'tisk.

Aneurysmo- (av g. aneu'rysma, utvidgning): aneurysma-. -rrafi', (/. -rrhaph|i'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): extirpation av a. och hop-syning av defekten, -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativt insnitt i a.

Angi- (av g. angei'on, kärl): kärl-, -algi', (/.

-algI i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärta i blodkärl; syn. vasalgi. -asteni', (/. -asthen|i'a, -i'ae av g. a priv. -f sthe'nos, styrka): kärl-svaghet; anlag för angioneuroser. -ektasi', (/. -ectas|i'a, -i'ae av g. e'ktasis, utvidgning): kärlutvidgning. Se telangiektasi. Angiekta'-tisk. -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektörne', utskärande): bortskärande av kärl.

Angi't|is, -idis (/. av g. angei'on, kärl): kärl-inflammation. Nekrotiserande a.: sättes i samband med kortisonbehandlingen vid reu-matoid artrit.

Angfn[a, -ae (/. av g. ancho'ne, strypning): — 1. infl. i svalget, spec, mandlarna. A. agranulocyto'tica: se agranulocytos. A. ca-tarrha'lis: enkel katarr. A. croupo'sa: pseu-domembranös a. A. cru'ris: se dysbasi'a intermittens angiosclero'tica. A. follicula'-ris: infl. i öronmandlarnas folliklar. A. Hippo'kratis: retrofaryngealabscess. A. lacuna'ris: a. med gulvita proppar i lakunmynningarna å öronmandlarna, proppan-gina. A. Ludovi'ci: från munhålans botten (submaxillarislogen) utgående flegmonös ansvällning. A. monocyto'tica: se monocy't-angina; syn. cynanche sublingualis. A. phleg-mono'sa: tonsillarabscess. A. tonsilla'ris: se tonsillitis. — Difteriangina; streptokockan-gina; Vincent-Plaufs eller ulceromem-branös a.: beroende på Bacillus fusiformis och Spirochæta denticola. — 2. A. ce'rebri: hemikrani. A. pe'ctoris: anfallsvis uppträdande smärta i hj ärttrakten under ångest-känsla och nervsymptom, särskilt i vänstra armen. Syn. angör pectoris. A. pect. ve'ra: organiskt betingad, vid skleros i koronar-kärlen (myokardinfarkt): syn. Heberden's a., stenokardi. A. pect. nervö'sa, spastica, spu'ria, vasomotorica 1. pseudo-a: vid spas-mer i koronarkärlen; syn. Landois' a., pseudo-a.

Angino- (av g. ancho'ne, strypning): angina-, -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för angina pectoris, -i'd (/. -es av g. ei'dos, utseende): anginalik-nande. '-s (/. -is, -is): med angina förbunden allmäninfektion. — Anginös: som hör till angina. A. tal: det tjocka grötiga talet vid angina.

Angi o- (av g. angei'on, kärl): prefix med betydelsen tillhörande kärl eller andra gångar, -bla'ster (av g. blasto's, frö): kärlbildande celler, -blasto'm (/. -a, -atis av g. blasto's, frö): angioblastisk svulst (i meningerna). -cardlographi'a, -cardiopathi'a, -cardi'tis: se angiokardiografi etc. -cheilo-skopi', (/. -sco-p|i'a, -i'ae av g. chei'los, läpp -f skope'o, betrakta): instrument för undersökandeAngiom

av blodcirkulationen i läpparna under förstoring. -dermati't (/. -is, -idis av g. de'rma, hud): infl. i hudkärlen, -dyni', (/. -dyn|i'a, -Vae av g. ody'ne, smärta): syn. angialgi. -fakomato's, (/. -phacomato's | Ss, -is avg.pha-ko's, lins): angiomatösa cystor i lillhjärnan och i reti'na. Även kallade -retikulom. Syn. Lindau's sjkdm. -graf (av g. gra'pho, skriva): en slags sfygmograf. -i'd (/. -es av g. ei'-dos, form): blodkärlsliknande -grafi', -kar-diografi', (/. -graph |i'a, -cardio | graph | i'a, -Vae av g. angei'on, kärl + kardi'a, hjärta -f gra'pho, skriva): röntgenfotografering av kärl resp. av hjärtat och de stora kärlen efter intravenös injektion av kontrastmedel, -kardio-pati', (/. -cardiopathji'a, -Vae av g. pa'thos,lidande): infl. av hjärta och blodkärl, -kardi't, (/. -cardi't|is,-/Jw): infl. av hjärta och de stora kärlen, -kerato'm, (/. -cerato'm|a, -atis av g. ke'ras, horn): linsfröstora, rödaktiga till blåröda, ofta vårtformiga transparanta knutor (på fingrar, tår m.m.) med genomskimrande kapillärer i papillerna. -kolecysti't, (/. -chole-cysti't|is, -idis av g. chole', galla + ky'stis, blåsa): infl. av gallblåsa och gallgångar, -koli't, (/. -choli't|is, -

idis av g. chole', galla): inflammation i gallvägarna, -li't, (/. '-lith|us, -i av g. li'thos, sten): konkrement i kärl t.ex. av kalkvandlade blodproppar, -logi', (/. -log I i'a, -Vae av g. lo'gos, lära): läran om kärlen, -lymfo'm, (/. -lympho'mja, -atis): lymfkärlssvulst.

Angijo'm (/. -a, -atis av g. angei'on, kärl + -o'ma, svulst): kärlsvulst. A. fissuraie: a. i närheten av embryonala springor (t.ex. vid örat, ögonlocken osv.). A. racemo'sum: se aneurysma cirsoide'um. A. caverno'sum: angiom, som är uppbyggt likt kavernösa blodvägar. A. si'mplex eller teleangiecta'ticum eller teleangiecto'des: kärl-næ'vus. Se nævus.

Angio- (av g. angei'on): kärl-, -malaci', (/. -malac|i'a, -Vae av g. malaki'a, mjukhet): degenerativ uppmjukning av kärlvägg. -ma-to's (/. -is, -is): utbredda submukösa angi-ombildningar. A. re'tince: se Hip pel's sjkd. Jfr Hippel-Lindau's, Sturge-Weber's sjkd. Angiomatous, (7. Angiomato's|us, -a, -um). -myo'm (/. -a, -atis av g. mys, muskel): svulst av muskelväv och kärl. -neuromyo'-m|a, -atis (/.): se glomustumörer. -neuro's (/. -is, -is av g. neu'ron, nerv): vasomotoriska rubbningar som självständiga neuroser. Syn. vasoneuros. Angioneurotisk, (/. Angioneuro'-tic|us, -a, -um). A. hematuri: se Gull's re-nala epistaxis. A. ödem: periodiskt uppträdande, lokala ödematösa ansvällningar av hud, slemhinnor och andra kroppsdelar. Jfr Quincke's ödem. -no'm (/. -a, -ae av g.

nome', sår): ulceration av ett blodkärl.-para-ly's, (/. -para'lys|is, -is): kärlförlamning, för-lamningsliknande utvidgning av kärlen, -pa-ti', (/. -path I i'a, -Vae av g. pa'thos, lidande): kärlsjukdom i allmht. -phacomato'sis: se -fa-komatos. -rrafi', (/. -rrhaph|i'a, - Vae av g. rhaphe', söm): kärlsutur. -rrexi',(/.-rrhe'x|is, -is av g. rhe'xis, bristning): kärlbristning, -sarko'm, (/. -sarco'm|a, -atis av g. sarx, kött): sarkom med stark kärlutveckling eller sarkom utgående från kärl. -sklero's, (/. -sclera'sI is, -is av g. sklero's, hård): kärlför-hårdning, -sklerosering. Jfr arterioskleros, -spa'sm (/. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): kärlkramp, m.fl. -spa'stic|us, -a, -um (/.): kärlkramp-, -tensin: polypeptid i serum som är blodtrycksstegrande genom påverkan på binjurens barkskikt och reglerar aldoste-ronsekretionen. Bildas genom att det pro-teolytiska enzymet, renin, påverkar a-globu-linet i plasma, -tensinamid (/. -um,-/):blodtrycksstegrande medel, -tomi', (/. -tom | i'a, -Vae av g. tome', snitt): 1. op. insnitt i kärl; 2. kärlanatomi, -toni'n: se hypertensin. -trip-si', (/. -tri'ps|is, -is av g. tri'psis, rivande): blodstillning gnm kärlsammanpressning med klämmare (angiotrVb). -trofoneuro's, (/. -trophoneurosis, -is av g. tre'pho, nära -f neu'ron, nerv): kärlneuroser med trofiska rubbningar, t.ex. Raynaud's sjukdom, sklero-dermi.

Angle's klassifikation: indelning av tändernas ocklusionsanomalier i förhållande till första molarens läge. Alla anomalier med normal ocklusion av molarerna tillhöra klass I, fall med distal-o. kl. II och fall med mesial-o. kl. III. Jfr Bonn-systemet

Ango|frasi', (/. -phras|i'a, -Vae av g. a'ncho, strypa -f phra'sis, talande): en dysfrasi med inskjutande av långdragna vokal-, diftong-1. nasalljud mellan orden.

A'ng|or, -o'ris (/.): kvävning, andnöd.

Angula'r|is, -e (/.): vinkel-, hörande till vinkel. Angulär. Anguloskapulära symptomet: vid ensidig lungaffektion rör sig mediala övre skulderbladsvinkeln å den angripna sidan mindre vid respirationen och håller sig på lägre nivå.

A'nguljus, gen. o. pl. -i (/.): vinkel. A. infra-sterna'lis (A. a'rcuum costa'rum, INA): den vinkel, som bildas under bröstbenet av bröstkorgens undre rand. A', co'stae: revbensvinkeln, där revbenen böja sig om från ryggraden. (A. LudovVci): a. sterni, A', infec-tio'sus: se perlèche. A. iridocornea'lis: kammarvinkeln, dvs. den mest perifera delen av främre ögonkammaren. A', mandi'bulae: underkäksvinkeln. A', o'culi media'lis {A. oc.Angustatio

nasa'lis, INA) och A', oc. laterals (A. oc.

temporalis, INA): inre och yttre ögonvin-keln. A', o'ris: munvinkeln. A'. sca'pulæ: den inre = a. media'lis {a. crania'lis, INA), den yttre = a. later a'lis {a. articula'ris, INA), och den nedre = a. inf e'rior (a. cau-da'lis, INA),

vinkeln av skulderbladet. A', sterni': benåsen mellan manubrium o. corpus' sterni; syn. (A. Ludovi'ci). A. subpu'-bicus (A. pu'bis, BNA, INA): vinkeln, som bildas under symfysen av båda ossa pubis hos mannen. Jfr arcus p. A', veno'sus: föreningsstället mellan v. jugularis communis och v. subclavia. Angusta't|io, -io'nis (/.): förträngning. Angu'stiæ (/.): trångt ställe, t.ex. a. aortæ:

trång aorta. Angu'st|us, -a, -um (/.): trång. An- (g.): an priv. -haf!', (/. -haph|i'a, -i'ae av g. haphe', beröring): felande beröringskänsel. -hedoni', (/. -hedon|i'a, -i'ae av g. hedo-ne', lust): felande lustkänsla, speciellt sexuell. -hematopoe's, (/. -hæmatopoe's|is, -is av g. hai'ma, blod + poie'o, göra): nedsatt blodnybildning (gnm hypofunktion av benmärgen). -hepad', (/. -hepat|i'a, -i'ae av g. he'par, lever + pa'thos, lidande): frånvaro 1. undertryckande av leverfunktionen, -hepa-toge'n (av g. he'par, lever + genna'o, alstra): icke härrörande från levern, -hidro's (/. -is, -is av g. hidro's, svett): förminskad svettsekretion. -hidro'tikja, sing, -um, (l. -hidro'-tic|a, sing, -um): medel, som nedsätta svettning. -hydr|emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. hy'-dor, vatten -f hai'ma, blod): vattenförlust i blodet, -hydri'der (av g. hy'dor, vatten): kemiska föreningar, som uppstå ur hydroxyl-dvs. OH-haltiga ämnen genom utträde av vatten, -iantinjopsi', (/. -ianthin|ops|i'a, -i'ae av g. ia'nthinos, violett + o'psis, syn): oförmåga att urskilja violetta färger. -i'de|us, -i (/. av g. ei'dos, form): oformligt missfoster, mest likt en klump betäckt av hud. Syn. amorphus. An|idro's(is): se anhidros. Anili'der: föreningar av anilin och syror, t.ex. acetanilid CeHsNH • COCHs. Anili'n: aminobensol. CeHs-NH?, fenylamin; själv färglös men av vilken de s.k. anilinfärgerna beredas. Anilinet är en aromatisk amin; oljelik vätska: anilinolja. Anilinfärgerna: neutrala: om den färgande komponenten i färgen är den neutrala; sura: om den är den sura och basiska: om den är den basiska delen, -kräfta: (i huden, urin-blåsan m.m.) hos anilin arbe t are. Anili'sm (/. -us, -i): förgiftning m. anilinfärger. A'nimla, -ae (/.): själ. A'nimjal, -a'lis (/.): djur.

Anima'lisk, (/. Animaijis, -e av a'nimal, djur): härstammande från eller tillhörande djurvärlden. A-a funktioner: rörelse, förnimmelse, föreställning. Jfr vegetativa f. A. pol: den protoplasmarikaste polen av ett ägg. Motsatsen vegetativ pol. A. vaccin: se vaccination.

Animi'sm (/. -us, -i av a'nima, själ): den under 1700-talet förfäktade läran att alla livsföreteelser, såväl normala som patologiska, styras av själen.

An|io'ner, An|jo'ner: se elektrolys. An- (g.): an priv. -iridi', (/. -irid|i'a, -i'ae av g. iris): frånvaro av iris (regnbågshinnan). Syn. irideremi. -isch|uri', (/. -ur j i'a, -i'ae av g. i'scho, hålla tillbaka -f ou'ron, urin': se incontinentia urinæ.

Anis- (av g. a'nisos): olik-, -eikoni', (l. -eico-n|i'a, -i'ae av g. eiko'n, bild): tillstånd, där synbilden av ett med det ena ögat skådat föremål till form och storlek avviker från den bild det andra ögat erhåller av samma föremål, -ergi', (/. -erg | i'a, -i'ae av g. e'rgon, arbete): förekomsten av olika blodtryck i olika delar av cirkulationsapparaten. Aniso- (av g. a'nisos): olik-, -cyto's (/. -is, -is av g. ky'tos, cell): olika storlek av de röda blodkropparna. Motsatsen isocytos. Jfr mikro-, makro-, megalocytos. Anisocyter. -gnati', (/. -gnath|i'a, -i'ae av g. gna'thos, käke): käk-tandsätten passa ej ihop. -kori', (/. -cor|i'a, -i'ae av g. ko're, pupill): olika pupiller. Motsatsen isokori. -krom|emi', (/. -chrom|-seraji'a, -i'ae av g. chro'ma, färg -f hai'ma, blod): olika hemoglobinhalt i olika r. blodkroppar. Motsatsen isokromemi. -metropi', (/. -metrop [i'a, -i'ae av g. me'tron, mått + ops, öga): olika brytningsförmåga hos vartdera ögat. -opi', (/. -op|i'a, -i'ae av g. ops, öga): olika syn på ögonen, -tro'p, (/. '-tro-p|us, -a, -um av g. trope', vändning): dubbelbrytande.

An|is|uri', (/. -ur | i'a, -i'ae av g. a(n) priv. + i'sos, lika + ou'ron, urin): tillstånd med omväxlande oliguri och polyuri (vid leversjukdomar). An I joner: se elektrolys. Ank-gång: om en ankas påminnande vacklande gång vid medfödd höftledsluxation. Syn. gåsgång. Ankylo- (/. Ancylo- av g. anky'los, krokig): prefix med betydelsen sammanväxning. -ble'faron, (/. -ble'phar | on, -i av g. ble'pha-ron, ögonlock): sammanvuxna ögonlock. -ch(e)ili', (/. -cheilji'a, -i'ae av g. cheilos, läpp): sammanvuxna läppar, -daktyli', (/. -dactyl I i'a, -i'ae av g. da'ktylos, finger): sammanvuxna fingrar 1. tår. -gjossi', -glo'ssonAnkylos

och glo'ssum, (/. -gloss|ina, -i'ae och -glo's-s|um, -i av g. glo'ssa, tunga): tungan fästad till munbotten utan frenulum. -ko'Ipos, (/. -colp|us, -i av g. ko'Ipos, slida): atresi eller imperforation av vagina, -poe'tisk, (/. -poe'-tic|us, -a, -um av g. poie'o, göra): ankylos-frambringande. -prokti', (/. -proct|i'a, -i'ae av g. prokto's, bakdel): analstriktur.

Ankylo's, (/. Anchylo's | is, -is av g. ankylosis, krökning): sammanvuxna ledändar genom ossös förbindelse 1. genom skrumpning av ledkapslarna. Även om orörlighet i leden av andra orsaker: falsk ankylos. Ankylose'rad, Ankylo'tisk.

Ankylo- (/. Anchylo-), -stomi'as|is, -is Q. av

g. sto'ma, mun): av Ancylo'stoma duodena'-lis orsakad sjukdom, yttrande sig bland annat i svår anemi. Syn. hakmasksjuka, doch-mio'sis. Jfr (gotthard)tunnel-, gruvarbetare-, minörsjuka, miners disease.

Ankyl- (/. Ancyl- av g. anky'los): sammanväxning-. -oti', (/. -ot|i'a, -i'ae av g. ou's, öra): sammanväxning av yttre hörselgången, -uretri', (/. -urethrji'a, -i'ae av g. ourete'r, uretär): uretralstriktur.

Anlagstyp: geno-, idiotyp.

Anne'x, (/. Anne'x jura, -i, pl. -a av anne'xus, vidfästad): bihang, t.ex. uterus-: vid livmoder fästade äggstockar och tuber. Syn. ad-nex. Annexo|pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae av g. pe'xis, fixering): operativt fästande av äggledare o. ovarium vid bukväggen. Jfr ooforo-(pelio)pexi.

Annula'ris, A'nnulus: se anularis, anulus.

A'nnjus, -i (/.): år.

Ano'd, (/. A'nod | us, -i av g. ana', upp + hodo's, väg): den positiva elektroden.

An- (g.): a priv. -odini', (/. -odin|i'a, -i'ae av odi's, födslovånda): frånvaro av smärta vid förlossningsarbetet, -odmi', (/. -odm|i'a, -i'ae av g. odme', lukt): frånvaro av luktförmåga, -odonti', (/. -odont|i'a, -i'ae av g. odou's, tand): fullständig tandlöshet. A. spu'ria: tänder finnas i käken, men äro retinerade. A. ve'ra: tandlöshet p.gr. av utebliven tandlist-bildning.

Anod-ryckning: muskelryckning, som uppstår vid slutning (anodslutningsryckning) eller vid öppning (anodöppningsryckning) av galv. strömmen, då anoden användes som retningskälla. Jfr katodryckning. -strålar: a-strålar från anoden, hållande positivt laddade gasjoner.

An-o'dyn|a, sing, -um (l. av g. a(n) priv. -f ody'ne, smärta): smärtstillande medel, -ody-ni', (/. -odynji'a, -i'ae): smärtfrihet.

Ano|fori', (/. -phor|i'a, -i'ae av g. a'no, uppå + phore'o, bära): se anotropi.

An[oftalmf och Anjoftaimus, (/. -ophthal-m|i'a, -i'ae och -ophtha'lmjus, -i av g. a priv.

-f ophthalmo's, öga): medfödd frånvaro av ögon; person född utan ögon.

A|nouar se deme'ntia acuta, stupor (akut).

Ano|kromasi', (/. -chromasji'a, -i'ae av g. ano'-, upp, övre, uppåt + chro'ma, färg):

1. hemoglobinets koncentrering till de r. blodkropparnas periferi; syn. akromi; 2. frånvaro av den vanliga färgbarheten i en cell eller vävnad; 3. syn. akromatos.

Anoma'1 (/. -is, -e av g. ano'malos, oregelbunden): abnorm. Anomali', (/. Anoma'1 lia, -iae av g. anomali'a, olikhet): avvikelse från normen.

Anomal- (av g. ano'malos): oregelbunden-, -opi', (/. -op|i'a, -i'ae av g. ops, öga): relativ färgsinnesdefekt, oförmåga att bestämma mängden grönt, som behöves för att i blandning med rött bli gult. -osko'p (av g. skope'o, betrakta): apparat för påvisande av röd- och grönblindhet.

A|nomi', (/. -nom|i'a, -i'ae): syn. amnestisk afasi.

An- (g.): an priv. -onyki', (/. -onych|Fa, -i'ae), -onyko's, (/. -onycho's|is, -is av g. o'nyx, nagel): frånvaro av naglar, -o'nymjus, -a, -um (/. av g. o'noma, namn): namnlös, t.ex. (arte-ria och vena a., BNA).

Ano|opsi', (/. -ops I i'a, -i'ae av g. a'no, upp + o'psis, syn): uppåtriktad strabism.

Anopheles (av g. anophele's, onyttig): myggsläkte, överförare av mala'ria. Jfr Culex, Stegomyia.

Ano I phori'a: se anofori.

Anjophthalmi'a: se anoftalmi.

An-ophthaimiis: se anoftalmus.

An- (g.): an priv. -opi', (/. -op|i'a, -i'ae av g. ops, öga): 1. felande 1. rudimentära ögon;

2. bristfällig syn; 3. syn. anoopsi. -opsi', (/. -ops I i'a, -i'ae av g. o'psis, syn): 1. utan synförmåga p.gr. av genom skelning, starr m.m. orsakad overksamhet hos näthinnan; 2. syn. anoopsi. -orexi', (/. -orex | i'a, -i'ae av g. o'rex-is, aptit): aptitlöshet. A. nervo'sa: speciell sjukdom med psykiskt betingad aptitlöshet. Oftast hos unga flickor som mat-strejka. Förväxlas lätt med Simmond's sjukdom. Matstrejken medför nedsatt aptit med avmagring och avtackling, utebliven menstruation, nedsatt ämnesomsättning m.m. -orga'nisk (av g. o'rganon, verktyg): saknande organer. Se oorganisk. A-a blåsljud: icke på organiska förändringar i hjärtat beroende b. Jfr accidentella, anemiska, funktionella b. -orgasmi', (l. -orgasm | i'a, -i'ae av g. orga'o, svälla): en vanligen psyko-Anoskop

gen orsak att ej nå klimax i koitus. -ork!', (/. -orchji'a, -i'ae), -orkidi'sm, (/.-orchidi'sm|us,

-i av g. o'rchis, testikel): frånvaro av tes-tiklar. -o'rch|us, -i (/.): person med felande l.ej nedstigna testiklar. -orto | grafi', (/. -ortho-graph I i'a, -i'ae av g. ortho's, riktig + gra'-pho, skriva): oförmåga till riktig skrivning; syn. agrafi (motorisk), -ort|opi', (/. -ortb|o-p|i'a, -i'ae av g. ortho's, riktig + ops, öga): felsyn bestående i att raka linjer ej synas raka, parallellism och symmetri icke som sådana, -orto's, (/. -ortho's[is, -is av g. ortho's, rak): gammalmodig benämning på frånvaro av erektilitet. -osfresi', (l. -osphre-s|i'a, -i'ae av g. o'sphresis, luktsinne): utan lukt. Syn. anosmi.

Ano|skop (av I. a'nus -f g. skope'o, betrakta): spegel för inre undersökning av anus.

An- (g.): an priv. -osmi', (/. -osm|i'a, -i'ae av g. osme', lukt): utan lukt. Syn. anaesthesi'a olfacto'ria, anosfrasi. -noso|gnosi', (/. -gno-s|i'a, -i'ae av g. no'sos, sjukdom -f gno'sis, kunskap): psykisk rubbning med omedvetenhet om bestående symptom, t.ex. en förlamning. -osfresi. -oti', (/. -otji'a, -i'ae av g. ous, öra): medfödd avsaknad av öronmussla.

Ano|tropi', (/. -trop! i'a, -i'ae av g. a'no, uppåt -f tre'po, vända): tendens till ögonaxlar-nas riktande uppåt. Syn. anofori.

An- (g.): a priv. -ovari', -ovari'sm, (/. -ovar|i'a -i'ae, -ovari'sm I us, -i av ova'rium, äggstock): medfödd avsaknad av ovarier. -ovulation, -ovuli', (/. -ovula't|io, -io'nis, -ovul|i'a, -i'ae av o'vum, ägg): felande ovulation, -oxi', (/. -ox I i'a, -i'ae av g. oxy's, sur): syrebrist i kroppsvävnaderna av olika orsaker, t.ex. som följd av anemi, -oxibio's(is): anaerobios. -ox(i|h)emi', (/. -oxi | hæm | i'a, -i'ae av g. oxy's, sur + hai'ma, blod): syrgasbrist i blodet. Jfr bergssjuka, -oxy-: se oxi-.

Anrikningsmetod: 1. för befordrande av riklig tillväxt av bestämd bakterie; 2. för finnande av tuberkelbaciller i bacillfattigt sputum. Jfr antiformin-, ligroinmetoden.

A'nsja, gen. och pl. -ae (/.): slynga, mest om nervslyngor. A', atla'ntis: nervslynga mellan 1. och 2. cervikalnerverna, förlöpande över atlas' processus transversus främre spång. A'. cervica'Iis (A. n. hypoglo'ssi,

BNA): slynga mellan nedstigande grenar av n. hypo-glossus och n. cervicalis inferior; bildas av nervtrådar från nn. cervicales motoriska trådar till mm. sternohyoideus, sternothyreoi-deus och nedre buken av omohyoideus. A', lenticula'ris: mellan linskärnan och thalamus opticus. A'-æ lumba'les: slyngor mellan grenarna av plexus lumbalis. A', subcla'via: mellan nedersta hals- och första dorsalgan-

gliet av n. sympathicus. Syn. a. Vieusen-nii.

A'ns|er, -eris (/.): gås-. — Anseri'n|us, -a, -um (/.): gås-.

Ansikts-atrofi: hemiatrophi'a facialis progressiva. -bjudning: en (mindre vanlig) foster-bjudning med ansiktet i st. för nacken föregående. -båge (odont.): bettregistreringsred-skap. -förlamning: se facialisförlamning. -neuralgi': se trigeminusneuralgi. -ros: erysipelas faciei, -vinkeln (antrop.): vinkeln mellan en linje, dragen från o'phryon till sub-nasa'le och en från öronöppningen till sub-nasa'le.

Ant-: i sammansatta ord dels för a'nte (/.): framför, framåt, dels för anti' (g.): mot, i motsättning mot. I flera sammansättningar brukas båda formerna "ant" och "ante" resp. "anti", t.ex. både anthelmintika och antihelmintika. -a'cid|a, sing, -um (/.): medel, som motverka syror, t.ex. alkalier. -afrodisi'ak|a, sing, -um, (1. -aphrodici'ac | a, sing, -um): könsdriften nedsättande medel, -agoni'sm (/. -us, -i av g. antagogoniste's, förkämpe): motverkan, t.ex. a. mellan bakterier 1. muskler emellan. Antagonister: de varandra motverkande krafterna (bakterier, muskler etc.). Motsatsen synergister. -a'Igik|a, sing, -um, (/. -a'lgicja, sing, -um av g. a'lgos, smärta): smärtstillande medel. -artri'tik|a, sing. -um, (/. -arthri ticja, sing, -um): giktmedel.

Antazolin (/. -um, -i): antihistaminikum, an-tialle'rgikum.

Ante- (/.): framför-. -bra'chi|um, -i (/. av g. brachi'on, arm): underarmen, -cede'ntia (av I. antece'dere, gå före): förhistoria, '-cr|us, -u'ris (/.): underarm, -fixation, (/. -fixa't|io, -io'nis): se ventrifixation. -flexion, (/. -fle'x|io, -io'nis av fle'ctere, böja): framåt-böjning, t.ex. a. uteri: böjning framåt av livmoderkroppen mot cervix. Anteflektera.

Ant eme'tikja, sing, -um, (/. -eme'tic|a, sing. -um av g. anti', mot + e'mesis, kräkning): medel mot kräkningar.

A'nte mo'rtem (/.): (omedelbart) före döden.

A'nte pa'rtum (/.): före födelsen.

Ante- (/.): framför-, -pone'rande (av /.po'nere, lägga, ställa): för tidigt uppträdande, -position, (I. -posi't|io, -io'nis av po'nere, lagra): framskjutning. Jfr positio.

Ant|erga'n (/. -um, -i): dimetylaminoetylben-zylaniün; det först upptäckta (syntetiserade) kliniskt användbara antihistaminet.

Ante'r|ior, -ius (/.): främre. Syn. anticus.

Antero- (av /. ante'rior): främre-, -dorsai (/. -is,-e av do'rsum,rygg):hörande till den dor-sala delen av embryots huvudanlag.-gra'd (avAnteversion

/. gra'di, gå): rörande 1. sträckande sig framåt. -laterai (/. -is, -e): framåt och åt sidan. -poste'r|ior, -ius (/. bakre): framifrån bakåt. -infe'r[ior, -ius (/. lägre): framåt nedåt, -super|ior, -ius (/. övre): framåt och uppåt.

Ante|version, (/. -ve/rs|io, -io'nis av a'nte, framför + ve'rtere, vända): framåtvridning, t.ex. a. u'teri: uterus vriden framåt, så att den bildar vinkel med vagina. Anteversio-fle'x i io, -io'nis: anteversio -f anteflexio uteri.

A'nt|hel|ix, '-icis (l. av g. anti', mot + he'lix, vindning): den med helix parallella listen å öronmusslan; däremellan ligger scapha.

Ant- (av g. anti'): mot-. -helmi'ntik|a, sing. -um, (/. -helmi'nthic |a, sing, -um, av g. he'1-mins, inälvsmask):

maskfördrivande medel, -hemorra'gika: se antihemorragika. -hidro'-tik|a, sing, -um, (/. -hidro'tic|a, sing, -um av g. hidro's, svett): medel mot svettning.

Anthophobi'a: se antofobi.

Anthrac|i'a, -i'ae (/.): furunkulos.

A'nthr|ax, -acis (/. av g. a'nthrax, eldkol): mjältbrand, orsakad av Baci'llus a'nthracis, mjältbrandsbacillen. A'. intestina'lis: tarm-antrax. A', pulmo'num: lungantrax. A'ntrax-karbunkel: mjältbrandsböld.

Anthro-: se även antro-.

A'nthropos (g.): människa.

Ant- (av g. anti'): mot-. -hydro'tik|a, sing. -um, (I. -hydro'tic!a, sing, -um): medel mot vattusot. -hypno'tik|a, sing, -um, (/. -hypno'-tic | a, sing.-wm): medel mot sömnbenägenhet. -hyste'rik|a, sing, -um, (/. -hyste'ric|a, sing. -um): medel mot hysteri.

Anti- (av g. anti'): mot. -adrenergik|um, plur. -a, (/. adrene'rgicum, plur. -a): medel som stimulera nervtrådar (vanligen sympatiska, som vid neurosekretionen i synapserna frigöra sympatin 1. «-receptorblockerande 2. ß-receptorblockerande med vasodilatato-risk effekt, -afrodisi'aka: se antafrodisiaka. -allergik [a, sing, -um (/. -allergic | a, sing. -um): medel mot allergier, -anafylaxi, (/. -anaphylax|i'a, -i'ae, -anaphylaxis -is): immunitet mot anafylaxi, åstadkommen genom insprutning av antigenet i icke dödande dos. Se sensibilisering och desensi-bilisering. Antianafylaktisk. -ane'miska vitaminet: vitamin Bis. -artri'tika: se an-tartritika. -avitamino'sik|um, pl. -a, (/., -a-vitamino'siclum, pl. -a): medel mot vitaminbrist. -bakteriell: verksam mot bakterier. -bio's (/. -is, -is av g. bi'os, liv): förbindelse mellan två eller flera organismer, vilken är skadlig för en av dem. -bio'tik|a, sing, -um, (I. -bio'tic|a, sing, -um): substanser från vissa organismer (bakterier o. svam-

par) som äro skadliga för andra. Till bekämpande av infektioner. Jfr kemoterapeutika. -bio'tiskt spektrum: ett antibiotikums verkningsområde. Brett a. sp.: medel, som verkar på ett stort antal olika mikroorganismer, -bla'stisk (av g. blasto's, frö): hämmande tillväxten (av tumörer).

Anti'c|us, -a, -um (/.): se anterior.

Anti- (av g. anti'): mot-, -depressiv]a, sing. -um (/.) medel mot depression. -diarro'ik|a, sing, -um, (/. -diarrho'ic|a, sing, -um): stoppande medel, -do't, (/. '-dot|um, -i, pl. -a av g. doto's, given): motgifter. A. arse'-nici: motgift mot arsenik, särskilt hydras ferricomagnesicus. -dyskra'tik|a, sing, -um, (I. -dyscra'tic|a, sing, -um av g. dyskrasi'a, dåligt temperament): medel mot tärande sjukdomar, -eme'tika: se antemeti-ka. -enzy'mer 1. antiferment: specifika mot-kroppar mot enzym, t.ex. antilope. -epi-le'ptik|a, sing, -um, (/. -epile'ptic|a, sing. -um av g. epilamba'no, anfalla): medel mot epilepsi. -ero'tik|a, sing, -um, (/. -ero'tic |a, sing, -um): se anafrodisiaka. -febri'lia (av l. fe'bris, feber): medel mot feber, -febri'n: acetanilid. Feber- och nervmedel,, -ferme'nt: ämne, som hindrar ett ferment att verka. Syn. antienzym. -flogi'stik|a, sing, -um, (l. -phlogi'stic|a, sing, -um av g. phlo'gosis, inflammation): medel mot inflammation, -flogo's: förfarande vid förhindrande och bekämpande av infl. -fo'n, (-pho'n av g. phone', ljud): apparat till insättning i hörselgången för ljuddämpning, -formi'n: blandning av underklorsyrat natron och natronlut. Starkt upplösande verkan på upphostningar, därvid dock de lipoidrika tuberkel-bacillerna ej skadas och sålunda lättare kunna påvisas efter den upplösta massans centrifugering ("antiforminmetoden"). Jfr ligroinmetoden, Biedert's anrikningsmetod, Uhlenhuth's sputumbehandling. -ge'-ner (av g. genna'o, alstra): ämnen (t.ex. toxi'n,agglutini'n,lysi'n),som framkalla antikroppar efter parenteral införande i organismen, t.ex. bakterier, bakterietoxiner, giftig äggvita såsom ormgift, abrin och andra artfrämmande äggvitor, -helmi'mtika: se an-thelmintika. -hemofiliglobin: se AHG-fak-tor. -hemorra'gik|a, sing, -um, (/. -hæm-orrha'gie|a, sing, -um av g. hai'ma, blod -f rhage', bristning): blodstillande 1. blödningsförebyggande medel. Syn. anthemor-ragika. -hemorra'giska vitaminet: vit. K; se vitaminer, -hemorrhoidali|a, sing, -um: medel mot hemorrhoider. -hidro'tika: se ant-hidrotika. -histaminer, -histami'nik | a, sing. -um, Q. -histamirnic!a, sing, -um): histaminetAntikusfÖrlamning

motverkande ämnen. Medel mot allergier, -hyste'rika: se anthysterika. -katalysato'-rer: ämnen, som upphäva katalys, -kato'd: mitt emot katoden (den negativa polen) i röntgenröret placerad metallplatta, vilken, då den träffas av katodstrålarna, utsänder röntgenstrålarna, -koagulation (vanligen med dikumarol eller heparin): förhindrande av koagulationen i blodet, -kolinergik-lum, plur. -a; spasmolytiska medel med hämmande av peristaltiken. Sympatikussti-mulerande. -komplement: antikroppar mot komplement, -konceptionelia medel (av /. conci'pere, befruktas): för hindrande av befruktning. Jfr ocklusivpessar. JUP (Margulfs spiral, Lippe's slynga, intrauterina preventivmedel), perorala medel (p-piller) etc. -kroppar: av antigener framkallade reaktionsprodukter (i allmht skyddsämnen), -kroppsbildningsoformåga: se agammaglo-bulinemi.

Anti'kus-forlamning (av I anti'cus, främre): förlamning av m. cricothyreoideus (stäm-bandsspännare) med slappa stämband som följd (efter difteri), -reflex: perkussionsslag mot tibia mellan tuberositas tibiæ och caput fibulae utlöser plantarflexion av foten (vid spastiska tillstånd).

An ti- (av g. anti'): mot-, -kuti'n, (/. -cuti'njum, -i av cu'tis, hud): antikropp, neutraliserande tuberkulinets kutana verkan, -lu'ikja, sing. -um, (I. -lu'icja, sing, -um av lu'es, farsot, numera endast om syfilis): medel mot syfilis, -lysi'ner (av g. ly'o, lösa): motkroppar mot lytiska ämnen ss. cytolysiner, hemolysiner. -metaboliter: ämnen snarlika normala cellbeståndsdelar, som vid upptagandet i cellen ersätta de normalt bestående delarna, varvid cellen dör. Användas vid behandlingar av maligna tumörer, -metr|opi', (/. -op|i'a, -i'ae av g. me'tron, mått + ops, öga): motsatta refr aktions anomalier ögonen emellan, t.ex. myopi å det ena, hypermetropi å det andra, -myko'tisk (av g. my'kes, svamp): motverkande svampbildning. An-timyko'tika. -nefri'tik|a, sing, -um, (/. -nephritic I a, sing, -um av g. nephrons, njure): medel mot nefrit. -neura'lgik | a, sing. -um, (/. neura'Igicja, sing, -um): medel mot neuralgier, -neuri'tik | a, sing, -um, (/. -neu-rrticja, sing, -um av g. neu'ron, nerv): medel mot neuriter. -neuritisk faktor: vit. Bt. -nukleära antikroppar: antikroppar som visa affinitet till cellkärnor. Finnas i serum hos patienter med lupus erythematosus disseminata, reumatoid artrit och vissa kolla-genoser och i en liten procent även hos friska. -odonta'lgik|a, sing, -um, (/. odon-

talgic | a, sing, -um av g. odou's, tand + a'lgos, smärta): medel mot tandvärk. Jfr odontalgika. -ofi'dik|a, sing, -um, (/. -ophidic | a, sing, -um av g. o'phis, orm): medel mot ormgift, -parasi'tikja, sing, -um, (/. -parasitic ja, sing, -um av g. parasitikos, som avser 1. hör till parasiter): medel mot parasiter, -pellagravitaminet: PP-faktorn; se vitaminer, -peristalti'k (av g. peri', runt om + sta'lsis, rörelse): tarmrörelser i motsatt ordning mot de normala, -perniciosa-ämne: C a s 11 e-ferment, hemön; se hemogen. -phlogi'stica: se -flogistika. -pro-trombi'n (AP): en antikropp, vars närvaro i blodet, förhindrar dess koagulation. Jfr heparin, hirudin, dikumarin. -prurigino's|a, sing, -um (/.): klådstillande medel, -pyre'-tik|a, sing, -um, {I. -pyre'tic|a, sing, -um av g. pyreto's, feber): febermedel. Antipyrsn: numera nästan övergivet gammalt antipy-retikum; Fenyldimetylpyrazolon,

ch—CO

II I

CHsC N-CeHs

\/

ch3n

Diazol (två N-atomer i ringen). Ändelsen -on anger närvaron av en CO-grupp i kärnan. -raki'tikja, sing, -um, (/. -rhachi'tic j a, sing. -um av g. rhachi'tis, rakit): medel mot rakit. -raki'tisk faktor: vitamin D; se vitaminer. -reuma'tik|a, sing, -um, (/. -rheuma'ti-c|a, sing, -um av g. rheu'ma, flöde): medel mot reumatism, -rbe'susse'ram: i trängre bemärkelse ett av kaniner, marsvin och vissa andra djur gnm immunisering med blod från Rhesus-apa erhållet antiserum, som agglutinerar blodkroppar hos människa i c:a 85 % (Rh +, Rh-po-sitiva): c:a 15 % agglutineras icke (Rh —, Rh-negativa); i vidsträckt bemärkelse betecknar det även alla anti-Rh-sera från

människa, vilka sera numera äro de, som huvudsakligen ha praktisk användning, -septi'k, (/. -se'ps|is, -is av g. se'psis, förruttnelse): ett undertryckande av smittor vid operationer och sårbehandling genom i huvudsak kemiska bakteriedödande medel. -se'ptik(a, sing, -um, (/. -se'pticja, sing, -um): medel mot sepsis, -ser|a, sing, -um: sera, som innehålla antikroppar, t.ex. difteriantiserum eller serum anti\diphthe'ricum. De i praktiken förekommande sera betecknas i regel utan "anti", som således blott underförstås. Anti-sera få ej förväxlas med vacciner, -skorbu'-tik|a, sing, -um, (/. -scorbu'tic|a, sing, -um): medel mot skörbjugg, -skorbu'tisk faktor: vitamin C, se vitaminer, -socia'1 (av l.Antodontalgika

so'cius, kamrat): som avser en mot den samhälleliga ordningen riktad verksamhet. Jfr asocial, -spasmo'dikja, sing, -um, (/. -spas-mo'dicla, sing, -um av g. spasmo's, ryckning): krampstillande medel, -streptoko'ck-serum: se streptokock'serum. -syfili'tik [a, sing, -um, (/. -syphilitic j a, sing, -um): medel mot syfilis. Syn. antiluika. '-then | ar, '-aris (L av g. the'nar, (hand)flata, tumvalken): lill-fingervulsten. Syn. hypo'tenar. -trombi'n: trombinets antikropp. -to'xik|a, sing, -um, (/. -to'xic|a, sing, -um): motgift, -toxinenhet: se immunitetsenhet, -toxi'ner (av g. toxiko'n, gift): specifika, i blodet bildade antikroppar som motgift mot toxiner. Antito'xisk. Anti-toxi'nbehandling. '-tråg|us, -i (/. av g. tra'gos, bock): den lilla upphöjningen på öronmuss-lan mitt emot tragus, -tuberkuli'n: motgift mot tuberkulin. -vene'n|a, sing, -um (av /. vene'num, gift): motgifter (spec. Cal-mette's serum) mot ormgift, -vitaminer: medel, som motverka vitaminer, t.ex. diku-marin, som upphäver ÆT-vitaminets verkan, -vivisektion: opposition mot v. Antivivisek-tionister. -värd-reaktion: immunologisk reaktion av transplantat gentemot mottagaren. -xerofta'lmisk: som motverkar xeroftal-mi. Jfr vitaminer (vit. A).

Ant|odontalgika: se antiodontalgika.

Anto|fobi', (/. Antho|phob|i'a, -i'ae av g. a'nthos, blomma -f- pho'bos, fruktan): sjuklig motvilja eller fruktan för blommor.

Antonius eld: se Sankt A-eld.

Antracen: CuHio, innehåller tre bensolkärnor hopfogade vid varandra.

HC

HC

CH

CH

Antrakinon: antracens kinon

/CO\ CeH^ ^>CeH*

Utgångsmaterial för framställning av krapp-färgämnen.

Antrako's, (/. Anthraco's|is, -is av g. a'nthrax, eldkol). A. pulmo'num: kollunga; kolpig-mentanhopningar i lungan genom inandning av fina kolpartiklar. Jfr induratio gri'sea, ko-nios. Antrako|siliko's, (l Anthracojsilico' s|is, -is): blandform av antrako's och siliko's.

Antri't (i. -is, -idis av a'ntrum, håla): inflammation i ett antrum, speciellt i någon av nä-

sans bihålor. A. di'latans:v&r]Q förändring av

näsbihålorna, som sätter in med utvidgning av desamma och förträngning av angränsande organ.

Antro- (av g. a'ntron): håla. -cel|e, -es (/. av g. kele, bråck): vätskeansamling i sinus maxillaris. -fo'r, (av g. phore'o, bära): böjlig metallspiral, bestruken med något i kroppsvärme smältande läkemedel; till behandling av inflammation i håligheter, urinrör etc. -sko'p (av g. skope'o, betrakta): instrument för undersökning av sfnus

maxil-la'ris. -tomi', (/. -tom|i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativt öppnande av antium mastoi-deum. Jfr Schwartze's operation. Antropo- (av g. a'nthropos, människa): män-nisko-. -fagi', (/. -phag|i'a, -i'ae av g. pha-gei'n, äta): kannibalism, -fobi', (/. -phobji'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): människoskygghet. -i'd (/. -es av g. ei'dos, utseende): människoliknande. Antropoi'der: människoliknande apor. -logi', (/. -log | i'a, -i'ae) läran om människan, särsk. naturvetenskapligt, -me-tri': systematisk metod att genom mått m.m. identifiera människor. Se bertillonage. -morf, (/. -mo'rph|us, -a, -um av g. morphe', form): på mänskligt sätt och vis, människolik; syn. antropoid. -morfi'sm, (/. -morphi'sm | us, -i av g. morphe', form): tilldelandet av mänskliga egenskaper åt icke mänskligt. Normalt tillstånd hos små barn. -skopi', (/. -scopji'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): bedömande av kroppstypen mera på direkt seende än på uppmätningar. -somato|Iogi', (/. »log | i'a, -i'ae av g. so'ma, kropp -f lo'gos, lära): -sofi', (/. -sophI i'a, -i'ae av g. so'phos, vis); -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): den samlade kunskapen om människokroppen, människans väsen och anatomi, -zoono'ser (av g. zo'on, djur + no'sos, sjukdom): en grupp infektionssjukdomar, som förekomma både hos djur och människor. A'ntr|um, -i (/.): håla ss. del av en större kavi-tet. (A. Highmo'ri): sinus maxillaris, överkäkshålan. A', mastoide'um (A. tympa'ni-cum, BNA): håla i processus mastoideus. A', pylo'ricum: gammal benämning på större 1. mindre del av magsäckens pylorusdel. Bör ss. mångtydigt ej användas. Jfr canalis ege-storius, canalis pylori, magmotorn, pars pylorica, pylorusmunstycket. Anula'r {I. -is, -e), Anula'r: ringformad. A'nuljus, gen. och pl. -i, A'nnulus, BNA (/. dim. av a'nus, ring): liten ring. A', conjunc-ti'væ: ringformade vulsten av ögats bindehinna runtom hornhinnan. A', femoraüs: kruralringen, rummet mellan vena femora-lis och laterala randen av lig. lacunare. JfrÅniires

canalis femoralis. A', fibrocartilagi'neus:

trumhinnans förtjockade broskartade vid-fästningsrand. A'-i. fibro'si: 1. fästeringarna för segelklaffarna mellan hjärtats förmak och kammare; 2. det yttre fibrösa lagret i intervertebralbrosken. (Ann. hæmorrhoida-lis): zo'na hæmorrh. A'. inguina'Iis profu'n-dus och superficia'lis. (A. ing. præperitonea'-lis och A. ing. subcuta'neus, INA): inre och yttre ljumskringen; den inre från bukhålan i mynningen av processus vaginalis, den yttre bakom lig. inguinale i en lucka av m. obli-quus abdominis externus. A', tendi'neus commu'nis (Zinni): senring, från vilken ögonmuskler uppspringa.

An I ure's och An |uri', (/. -ure's|is, -is och -ur I i'a, -i'ae av g. an priv. -f ou'resis, urinering): upphävd urinutsöndring. Den 1. pre-renala anurien uppkommer vid hypovolemis-ka chocktillstånd med hypotension, t.ex. efter olycksfall och operationer med stora blodförluster samt vid diarréer med stora vatten- och saltförluster. 2. Den postrenala anurien Z>eror på hinder i urinvägarna. 3. Den renala anurien beroende på njuråkom-mor.

A'n|us, -i (/.): ring, stolgången, ändtarmens öppning. A', imperfora'tus: syn. atresi'a ani. A'. praeternaturalis: genom operation bildad med yttervärlden kommunicerande öppning på tarmen. Jfr ana'1.

Ao'rt|a, -ae (l. av g. aorte'): stora kroppspulsådern. A. thora'cica: bröstaorta med dess olika delar: a. asce'ndens (uppstigande delen); arcus ao'rtæ (aortabågen) och a. de-sce'ndens (från bågen till mellangärdet). A. abdomina'lis: bukaorta (till delningen i de två arteriæ iliacæ). (A. cauda'lis): arteria sacra'lis media. — Ridande ao'rta: från båda hj ärtkamrarna utgående a.

Aorta-bågen: arcus ao'rtæ (mellan ao'rta asce'ndens o. desce'ndens). -dilatation: utvidgning av aorta, -ektasi (av g. e'ktasis, utvidgning): aorta utvidgning, -hjärta: röntgenbilden vid fel i aortaostiet (vänsterförstoring och "skoform"), -insufficie'ns: ofullständig slutning av aortaklaffarna på grund av klaf-farnas förkortning eller orörlighet genom styvhet, -istmus (/. I'sthmus ao'rtæ): den redan fysiologiskt vanliga förträngningen av aorta strax nedom bågen vid övergången till nedstigande bröstaorta. -istmusstenos (l. Steno'sis isthmi aortæ): stenosering av aorta; 1. mellan avgången av a. subclavia sin. och ductus arteriosus (infantil form); 2. vid 1. strax intill duct. a. (vuxen form); syn. coarc-tatio aortæ. -klaffarna: semilunarklaffarna, valvulæ semiluna'res, 3 halvmånformiga, på

gränsen till hjärtat liggande klaffar, hindrande blodet att återströmma till hjärtat, -koarktation (/. Coarctatio aortæ): se -istmusstenos. -kompression: tryck på bukaorta för att åstadkomma anemi i underdelen och därigenom oblodig operation. Aortjalgi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): från aortaväggen utgående smärta. Aorta-ruptu'r: bristning av aorta, -steno's: (/. Steno'sis aortæ): förträngning av ostium aortæ genom ärrskrumpning och förstyv-ning av semilunarklaffarna. Risken för plötslig död genom sinnesrörelse eller kroppsansträngning anses större än vid andra hjärtfel. En lungemboli ofta dödande, -to'n: den vid auskultation över aorta hörbara tonen vid klaffarnas spänning och anslag mot varandra. Aort I ektasi', (/. -ectas|i'a, -i'ae av g. e'ktasis, utvidgning): aortautvidgning. Ao'rtic|us, -a, -um (l. av g. aorte'): som tillhör aorta.

Aorti't (/. -is, -idis): infl. i aorta. Aorto- (av g. aorte'): aorta-, -grafi', (/. »graph I i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): röntgenologisk undersökning av aorta med användande av kontrastmedel, -ii't, (/. '-lith|us, -i av g. li'thos, sten): calculus i aorta, -malaci', (I. -malacji'a, -i'ae av g. malaki'a, uppmjukning): uppmjukning av aorta, -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): nedsjunkande av bukaorta vid enteroptos. -rrafi', (/. -rrhaphji'a, -i'ae av g. rhaphe', sutur): suturering av aorta, -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativt insnitt i a. A.P.-tabletter: innehålla antiprotrombin eller dikumarin, som nedsätter blodets förmåga att levra sig. A|pallestesi': se pallanestesi. A- (g.): a priv. -paratyreo's, (i. -parathyreo'-s|is, -is, pl. -es av g. para', bredvid -j- tky-reo's, sköld): sjukdomstillstånd p.gr. av bortfall av paratyreoideafunktion. -past | i'a, -i'ae (l. av g. pasta', deg): avstående från föda som neurossymptom. -pati', (/. -path | i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): psykisk och fysisk oberördhet, likgiltighet, okänslighet. Apa'-tisk. Jfr indolent, -patit: mineral, snarlikt mineralsalterna i ben och tänder, -patoge'n: icke patogen. -pepsi', (/. -peps | i'a, -i'ae av g. pe'psis, matsmältning): försvagning 1. frånvaro av magsaft. Aperjie'ntia, sing, '-iens (l. av aperi're, öppna): avförande medel. Aperiti'v|a, sing. -um (/.): avförande 1. aptitretande medel. Apert's syndrom: se akrocefalosyndaktyli. Apertu'r|a, -ae (/.): öppning. A. exte rna canalis caro'tici och A. inte'rna can. car.: yttreApertus

och inre mynningen av canalis caroticus. A-æ latera'les ventri'culi qua'rti (A. lat. rhombence'phali, INA): öppningar i 4. hjärnventrikelns sidorecesser för tela cho-rioidea, förmedlande kommunikation mellan hjärnkamrarna o. subaraknoidalrummen. A. media'na ventri'culi qua'rti {A. med. rhombence'phali, INA): öppning genom 4. hjärnventrikelns tela choriodea på dess mitt; förmedlar kommunikationen med subaraknoidalrummen; syn. foramen Mag en die. A. na'si: näsöppningen. A. pirifo'rmis: kraniets päronformade näsöppning. A. thora'cis in-fe'rior et supe'rior, BNA): nedre och övre toraxöppningen. Ape'rt|us, -a, -um (/.): öppen. A'p I ex, -icis, pl. -ices (/.): spets. A. co'rdis: hj ärtspetsen. A. na'si: nässpetsen. A. pul-mo'nis: lungspetsen. A. radi'cis de'ntis: tandrotspetsen. A|phaci'a: se afaki.

Aphagi'a, Aphalangi'a: se afagi, afalangi. Aphand: handställning vid atrofisk förlamning av musklerna å tumvalken 1. vid me-dianusförlamning; tummen kommer härvid i samma plan som övriga fingrar. Aiphasi'a: se afasi.

Aphe-, Aphi-, Apho-, Aphr-, Apht-: se även afe-, afi- etc.

Aphemæsthesi'a: se afemestesi. Apici't (/. -is, -idis av a'pex, spets): 1. lung-spetsaffektion; 2. inflammation i tandrotspetsen; 3. inflammation i os petrosum. Api-ka'1, (/. Apica'I|is, -é) tillhörande spetsen. Motsatsen basal. Apiko- (/. Apico- av a'pex): spets-, -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): avlägsnande av en tandrot; syn. ra-dikektomi, radikotomi, rizotomi. -ly's, (/. '-lysI is, -is av g. ly'sis, lösning): lungspet-sens frigörande från sammanväxningar. A-piller (förkortning för abortpiller). Tages 1 gång i månaden och framkallar sålunda abort, i fall nidation (befruktat äggs inbädd-ning i deciduan) ägt rum. Ajpineali'sm (/. -us, -i): felande co'rpus pi-nea'le 1. avsöndring av körtelhormonet. Se macrogenitosomia præcox. Ajpituitari'sm (/. -us, -i): felande hypofys- 1. h.-avsöndring o. därav alstrade symptom. Apio I terapi', (/. -therap|i'a, -i'ae av /. a'pis, bi + g. therapei'a, behandling): behandling medelst bigift. Syn. melissoterapi. A- (g.): a priv. -plana't (av g. plana'o, vandra): lins med korrektion för sfärisk aberration. Aplana'tisk. -plasi', (/. -plasji'a, -i'ae av g. pla'sso, forma):

medfödd frånvaro av organ- eller organdel. Syn. agenesi. Jfr hypo-

plasi. Apla'stisk, (/. Apla'sticjus, -a, -um): se anemi, -pne', (/. -pnoe'|a, -ae av g. pnoe', andning): fullt inställande av andningen. Se asfyxi och dyspné. Apno'isk. -pneumato's (I. -Is, -is av g. pneu'ma, luft): (medfödd) ate-lekta's. -pneumi', (/. -pneum|i'a, -i'ae av g. pneu'mon, lunga): (medfödd) avsaknad av lungor.

Apnoe'a, Apno'isk: se apné. Apo- (g.): prefix med betydelsen bort från eller härkomst från något, -chroma't: se apo-kromat. -demialgi', (/. -demialgji'a, -i'ae av g. de'mos, folk -f a'lgos, smärta): sjuklig längtan att lämna hemorten, att bese främmande länder. Apodi', (A|podi'a): se apus. Apo- (av g. apo'): av, från. -enzym, -ferment: den termolabila, högmolekylära delen av ett ferment, som bestämmer specificiteten; bildar tillsammans med ko-fermentet det fullständiga fermentet. Jfr holoenzym. -erytei'n: i magsäcken avsöndrad inre blodbildnings-faktor, "intrinsic fa'ctor". -fy's, (/. '-phys|is, -is av g. phy'sis, natur): benutväxt, som från början varit ett med ursprungsbenet. Apofys-punkter: tryckömma taggutskott på ryggkotor i nivå med afficierade nerver, -fysi't, (l. -psysi't|is, -idis): inflammation i apofys. A. calca'nei: aseptisk nekros i calcaneus-apofysen (Haglund), -krina körtlar (av g. kri'no, avsöndra): avsöndra utom vätska även cellbeståndsdelar (t.ex. mjölk, ormgift). Jfr eckrina, hölö-, merokrina körtlar, -kro-ma't, (-chroma't av g. chro'ma, färg): linssystem utan färgspridning (upphäver även sfärisk aberration för 2 färger. Apokroma'-tisk. -morfin, (/. -morphi'n|um, -i): derivat av morfin, kräkmedel, -neuro's (/. -is, -is av g. neu'ron, sena): till hinna utbredd sena. A. palma'ris eller vola'ris: senhinnan i hand-flatan, a. planta'ris: i hålfoten, -neuro | tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae g. tome', snitt): genomskärning av aponeuros (vid skrumpningstill-strånd). -plexi', (/. -plex|i'a, -i'ae av g. ple'xis, slag): slaganfall. A. ce'rebri: hjärnslag, mest p.gr. av hjärnblödning. A. co'rdis: blödning i hjärtköttet. A. neonatorum: blödning i hjärnhinnorna hos nyfödda. A. spina'lis: ryggmärgsblödning. A. suprarena'lis: Waterhouse-Friderichsen's syndrom. — Apople'ktisk. A. ha'bitus: kroppsbeskaffenhet med benägenhet för apoplexi (satt-het, kort hals, hög ansiktsfärg etc.). -rrhe'g-mer, (I. -rrhe'g|mata, sing, -ma av g. rhe'g-ma, brott): brottstycken ur aminosyror; uppstå fysiologiskt inom organismen, t.ex. en del förruttnelse ämnen, -ste'mja, -atis (/. av g. apo'stema, avsöndring): viransamling.Aposti

Apostematös, (/. Apostemato's|us, -a, -um): förlöpande med var ansamlingar, varig. Se abscess och pus.

A|posti', (/. -posth|i'a, -i'ae av g. a priv. -f-po'sthe, förhud): frånvaro av preputium.

Apo- (av g. apo'): bort-, -tanasi', (/. -tfaana-s|i'a, -i'ae av g. tha'natos, död): uppskjutande av döden, förlängning av livet, -teks-varor: apoteken till försäljning förbehållna varor, som endast 1. huvudsakligen användas som läkemedel och vilkas pris regleras enl. medicinaltaxan. '-zem|a, '-atis, (/. av g. ze'o, koka): medicinsk dekokt (gammal benämning).

Appara't (/. -us, -us, anordning): såväl i betydelsen av anatomiska delar och anordningar, t.ex. digestionsapparaten, appara'tus cli-gesto'rius, som av fysikaliska och tekniska anordningar. (A. suspenso'rius le'ntis, INA): zo'nula cilia'ris.

Append I ektomi', (/. -ectorn j i'a, -i'ae av ap-pe'ndix, bihang + g. ektome', utskärning): exstirpation av a. Syn. skolekoidektomi.

Appe'ndices epiplo'icae (av /. appe'n|dix, pl. '-dices, bihang + g. epi'ploon, omentet): lappformade, fetthaltiga duplikaturer av se-rosan på tjocktarmen.

Appendicular I is, -e (/.): hörande till appendix.

Appe'nd|ix, -icis (/., bihang): 1. organbihang i allmht; 2. blindtarmsutskottet 1. -bihanget (a. vermifo'rmis). Ofta översättes appendix med "blindtarmen", vilket är oriktigt. — Append(i)algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): pseudoappendicit. -ici't (/. -is, -idis): infl. i a. Syn. epityflit, skolecit, skolekoidit. Appendikulä\ra smärtpunkter: tryckömma ställen vid a. Jfr Dieulafoy's triad, Mac Burney's punkt, -ikoly's, (/. -icoiys|is, -is av g. ly'o, lösa): operativt lösgörande av sammanväxt appendix.

Apperception, (/. Apperce'pt|io, -io'nis av ad, till + perci'pere, uppsamla): medveten skarp uppfattning och tydning av en iakttagelse 1. föreställning. Jfr konception, perception. Appercipie'ra.

Applikation, (/. Applica't|io, -io'nis av ad, till + plica're, vika): påläggning, användning. Applic'era. Applika'bel.

Apposition, (/. Apposi't|io -io'nis av ad, till -f po'nere, lägga): tillagring. Appositionell: om tillväxt genom att nytt lägges till förutvarande.

Appretu'r, Apprety'r (J. apprëter, tillaga): stärkelseimpregnerat förbandsmaterial. Ap-pretu'rbandage. Även andra styvnande ämnen än stärkelse kunna användas. Appre-te'ra.

Approxima'1 (/. -is, -e av ad, till + pro'ximus, närmast): tätt intill liggande, -kavitet: en mot intilliggande tand vettande k. -ytorna (tändernas): tändernas intill varandra liggande mesiala och distala ytor.

A- (g.): a priv. -praxi', (/. -prax|i'a, -i'ae av g. pra'xis, handling): oförmåga att trots behållen rörlighet rätt utföra vissa bestämda rörelser 1. upphävd förståelse för bruket av vissa saker; 1. amne'stisk a.: tidvis uppträdande oförmåga utföra viss rörelse p.gr. av momentant felande rörelse-föreställning; 2. ideato'risk a.: oriktig behandling av föremål p.gr. av oriktig uppfattning om deras natur; 3. ideokine'tisk a., ideomotorisk a., transkortikal a.: ändamålslösa rörelser, förväxlingar o. underlåtenhet utföra en rörelse p. gr. av lednings avbrott mellan föreställnings- och rörelsecentra; 4. mot o'risk a.: fumliga grova rörelser, finare rörelser (skrivning, sömnad) omöjliga. Syn. kortikal a., innervations-a. — A. a'l-gera: oförmåga att utföra något p.gr. av därvid uppträdande psykogena smärtor. Jfr akinesi, dyskinesi, dyspraxi, parapraxi. -prokti', (/. -proct|i'a, -i'ae av g. prokto's, bakdel): imperforerad anus.

A- (g.): a priv. -prosexi', (/. -prosex|i'a, -i'ae av g. prose'cho, rikta tanken): förlust av förmågan att fixera uppmärksamheten. A. nasa'lis: a. p.gr. av nasofarynxaffektioner. -prosopi', (/. -prosop|i'a, -i'ae av g. pro'so-pon, ansikte): medfödd förkrympning 1. aplasi av ansiktet, -pselafesi', (l. -pselaphe-s|i'a, -i'ae av g. psela'phesis, beröring): frånvaro 1. förlust av beröringskänsel, -psityri', (/. -psithyr|i'a, -i'ae av g. psithyri'zo, viska): högsta grad av afoni, varvid även viskande är omöjligt; vid hysteri, -psyki', (/. -psy-chji'a, -i'ae av g. psyche', själ): själsfrånvaro, sanslöshet, svimning. -ptyali'sm (/. -us, -i av g. pty'alon, spott): upphävd spottsekre-tion. -pjus '-odis (/. av g. pous, fot): foster utan undre ex tremiteter. Syn. apodi. -pyrexi', (/. -pyrex I i'a, -i'ae av g. pyr, eld + he'xis, tillstånd): feberfritt stadium under eller efter febersjukdom. Apyre'tisk: hörande till feberfrihet.

Aq.: i recept — Aqua (/.) = vatten. Aq. dest. = Aqua deslilla'ta (/.) — destillerat vatten.

A'qu|a gen. och pl. -ae (/.): vatten. A. destil-la'ta: destillerat vatten. A'quæ medica'tæ: medicinska vatten: dels aromatiska, dels artificiella o. naturliga källors vatten. — Till de förra höra: a. amy'gdalæ ama'rce: bittermandelvatten (giftigt); a. amy'gdalæ ama'rce dilu'ta: utspätt bittermandel vatten; a. aura'ntii: pommeransblom-; a. ca'rvi:

kummin-; a. cinnamo'mi spirituösa: kanel-; a. foeni'culi: fenkols-; a. me'nthce piperi'tae: pepparmynt-; a. plu'mbi 1. plu'mbica: bJy-och a. ro'sæ: rosenvatten. — Till de senare höra: a. carlsbadënsis: karlsbadervatten: a. marienbade'nsis osv., antingen artificia'-l|es 1. natural|es (sing, -is): konstgjorda 1. naturliga. — A. tof(f)a'na: berömt gift under renässanstiden av obekant sammansättning.

Aquædu'ct|us, -us (/., vattenledning): smal vätskefylld gång. A. ce'rebri (A. cer. Sylvii, BNA; A. mesence'phali, INA): gången mellan hjärnans 3. och 4. ventriklar. AquoI capsulitis, -idis (/. av a'qua, vatten -f

ca'psula, kapsel): serös irit. Aquo'sjus, -a, -um (/.): vattnig. Arabin: gummi arabicum. Arabino's, pl. -er: gummisocker, pentoser, som träffats i urin, dels vid pentosuri, dels efter förtärande av vissa frukter ss. plommon.

Arachidonsyra: omättad, essentiell (ej syn-tetiserbar i kroppen) fettsyra med 4 dubbelbindningar i molekylen.

A'rachjis, 'idis (/.): jordnöt. Arachn-: se arakn-. Araeome'ter: se areometer. Arakni't, (/. Arachnid!is, -idis): infl. av arak-noidea. Syn. araknoidit. Jfr leptomeningit. Arakno|daktyli', (/. Arachno|daktyl|i'a, -i'ae av. g. ara'chne, spindel -f da'ktylos, finger): anomali med utomordentligt långa och smala fingrar (ev. tår). Dominant förärvbar. Syn. spindelfingrighet. Jfr Mar fan's syndrom.

Araknoide'a, (/. Arachnoide'ja, -ae av g.

ara'chne, spindel + ei'dos, utseende): den mellan hårda o. mjuka hjärn- resp. ryggmärgshinnan liggande spindelvävsliknande hinnan. Syn. me'ninx sero'sa, spindelvävshinnan. Jfr du'ra ma'ter, pia m. Araknoidai, (/. Arachnoidal! is, -e): tillhörande araknoi-dea. Mellan a. och mjuka hjärnhinnan sträcker sig araknoida'1- 1. subaraknoida'Irum-met, som innehåller araknoida'1- 1. subaraknoida' Ivätskan. Araknoidalfransar: granula-tio'nes arachnoidea'les; luckra, vårtlika utskott från araknoidean, in i sinus och vener. Bryta stundom igenom dura mater och in i skallbenen, där de åstadkomma motsvarande fördjupningar (fove'olae granula'res). Syn. Pacchioni's granulationer. Araknoidi't, (/. Arachnoidit is, -idis): se araknit. Arakno-Iysi'n, (/. Arachno-lysi'n j um, -i av g. ara'chne, spindel + ly'o, lösa): det hemoly-tiska giftet hos giftiga spindlar. Aran-Duchenne's sjukdom: spinal icke

familjär form av atrophi'a musculorum progressiva hos vuxna, vanligen börjande i händerna. Jfr atrophi'a muse, progr., Werd-nig-Hoffmann's muskelatrofi.

Arbetarhjärta: efter tungt kroppsarbete uppkommen hj ärtförstoring.

Arbets-faypertrofi': genom arbete ökad tillväxt av ett organ t. ex. en muskel. Syn. akti-vitetshypertrofi. -hypote's: obevisade antaganden, som dock äro av värde som grundval för forskning, -neuro's: se yrkesneuros. -terapi': sysselsättning med lämpligt arbete vid själsliga lidanden. Jfr fysikaliska läkemetoder.

Arbi'tri|um, -i (/.): utlåtande.

A'rb|or, -oris (/.): träd. A. vi'tae: "livsträdet", det likt ett träd tecknade vertikala (märg)-genomsnittet i lillhjärnans mitt. Arbore'-scens: trädliknande.

Arborisationsblock: grenblock; blockeringens säte ej i his'ska knippets skänklar utan i deras förgreningar. Jfr hjärtblock, skänkel-block.

Arca'nja, sing, -um: se arkana.

Arc de cercle (/.): sprättbågeställning, vid kramp hos hysteriska.

Arch-, Archi-, Archo-: se ark-, arkiarkö-.

Arcua't|us, -a, -um (/.): bågformig.

A'rc|us, gen. och pl. -us (/.): båge; mestadels om arteriella och venösa kärlbågar samt senbågar, men också om andra bågformade bildningar. — A', alveola'ris (Li'mbus alv., BNA; Ma'rgo alv., INA): under- resp. överkäkens fria rand utefter tandalveolernas plats. A', ao'rtae: aortabågen; se aorta. (A\ glossopalati'nus): a. palatoglossus. A', ilio-pecti'neus (Pars inter lacuna'ris fasciæ Vlicæ, INA): den del av fascia ili'aca, som löper mellan emine'ntia iliopecti'nea och ligamen-tum inguinale och uppdelar rummet under detta senare i två fack, lacuna musculorum och lacuna vasorum. A', palatoglossus (A', glossopalati'nus, BNA, INA): främre gombågen. A', palatopharynge'us (A', pharyngo-palati'nus, BNA, INA): bakre gombågen. A', palma'ris profu'ndus (A', vola'ris prof., BNA, INA): djupa hålhandsbågen: en tvärgående djup gren av a. radialis i hålhanden i övre delen av metakarpaldelen i förening med en djup tvärgående gren av a. ulnaris. A', palm. superficia'lis (A', vola'ris sup., BNA, INA): ytliga hålhandsbågen; bildas väsentligen av a. ulnaris ändgren, som i jämnhöjd med mellersta hålhandshudfåran böjer om radialt mot tummens valk, vanligen förenande sig med ramus palmaris super-ficialis a. radialis. A', palpebrals infe'rior och supe'rior (A', ta'rseus infe'rior och supe'-Ardor

rior, BNA): kärlbågar i ögonlocken genom förening av aa. palpebrals latera'les och mediales. (A'. pharyngopalati'nus): a. pala-topharyngeus. A', planta'ris: fotsulans kärlbåge, ungefär på mitten av metatarsus; bildas genom förening av arteria planta'ris lateralis från a. tibialis posterior och a. profunda planta'ris från a. tibialis anterior. A', pu'bis: bågen, som bildas under symfy-sen av båda ossa pubis hos kvinnor. Jfr an-gulus pubis. A', senilis: gråvit grumling i hornhinnans rand hos gamla. Syn. geron-toxon. A', supercilia'ris: bågformig vulst å pannbenen ovan ögonhålorna. (A', ta'rseus infe'nor och supe'rior): a. palpebrals infe'-rior och supe'rior. A', veno-sus]Vguli: ana-stomos mellan de båda venae jugulares ante-rio'res. A', ve'rtebra'lis: ryggkotornas båge. A', zygoma'ticus: okbenets båge, okbågen.

A'rd|or, -o'ris (/.): glöd.A. uri'nae: brännande känsla vid urinkastning. A', ventri-culi: se pyrosis.

Ardue'nna strongyli'na: parasiterna Spirop-tera i magen hos svin.

A're|a, gen. och pl. -ae (/.): yta, fält. — (A', acu'stica): a. vestibularis. (A', adolfacto'ria): a. subcallosa. A'. Ce'Ici: se alopeci'a area'ta. A'-æ ce'rebri cortica'les: hjärnbarksfälten; hjärnbarkens olika byggnad, cytoarkitekto-nik, på ett 50-tal olika fält (B ro dm ann). A', co'chleae: undre fältet av inre hörselgångens fundus. A', cribro'sa (A', cribrifo'r-mis, INA): njurpapillernas av mynningarna (foramina papillaria) för njurkanalerna (tu-buli renales) tätt genomborrade yta. A', ge'r-minati'va: vitaktig grumlig fläck i ägget, varifrån embryot utvecklas, dess inre ljusare del, a'rea pellu'cida, omgives av en mörkare zon, a', opa'ca, senare sönderfallande i en inre kärlrikare zon, a'. vasculo'sa och en yttre gulblåsezon, a', vite'llina. Syn. embryonalskölden. A', stria'ta: hjärnbarkfältet i synsfären, lobus occipitalis kring sulcus calca-rinus. A', subcallo'sa (A', parolfacto'ria, BNA; A. adolfacto'ria, INA): hjärnvindeln mellan sulci adolfactorius anterior o. posterior (INA), på hjärnans mediala yta, strax framför gyrus paraterminalis. A', vestibularis: nedre delen av 4. hjärnventrikelns botten, kring området för striæ acusticæ med hörselnervtrådar. A', vestib. infe'rior o. supe'rior: ett undre o. ett övre litet perforerat fält i botten av meatus acusticus internus, för inträde av n. statiens.

Area'tjus, -a, -um (/.): fläckig.

A- (g.): a priv. -reflexi', (/. -reflex|i'a, -i'ae av refle'ctere, böja bakåt): förlust av reflexer. A. pupi'llce: varken för ackomodation 1. ljus

reagerande pupill, -regenerati'v (/. -us, -a, -um): utan förmåga till regeneration. Jfr aplastisk anemi.

Are'kanoten: stenfrukt från areka- 1. betel-palmen. Lämnar njutningsmedlet betel till tuggning. Arekoli'n: glykosid i arekanöten.

Are'olja, -ae (l dim. av a'rea): litet fält, halo. Areola'r'is, -e (/.): hörande till areola. A. ma'mmæ: bröstvårtgården. Areoli't (/. -is, -idis): infl. i vårtgården.

Areome'ter (av g. araio's, tunn -f me'tron, mått): instrument för bestämmande av vätskors och fasta kroppars specifika vikt. Jfr urometer.

Arge'ntleus, -ea, -eum (/.): silver-.

Arge'ntjum, -i (/.): silver. Kem. tecken: Ag. — A. coüoMaie: syn. kollargol. Arge'nti ni'tras: silver]n[itrat, lapis.

Argma's: enzym, som ur aminosyror spaltar arginin.

Argini'n: guanidin-a-amino-valeriansyra, finnes i protaminer.

(Argyll) Robertson's tecken: reflektorisk pupillstelhet (vid tabes), varvid pupillerna reagera för ackommodation, men ej för ljus.

Argyri' och Argyro's, (/. Argyr|i'a, -i'ae och Argyro'sjis, -is av g. a'rgyros, silver): smutsgrå missfärgning av huden efter längre bruk av silverpreparat. Argyri'sm (/. -us, -i): silverförgiftning;.

A|riboflavino'i5 (/. -is, -is): brist på riboflavin i födan ss. orsak till sårigheter å läppar o. slemhinnor, korneal- o. andra ögonförändringar, seborroisk dermatit: Jfr cheilos, riboflavin, Plummer-Vinson's syndrom.

A]rin|encefali', (/. -rhin j encephal | i'a, -i'ae av g. a priv. -f- rhis, näsa -f- enke'phalos, hjärna): medfödd missbildning med kluven 1. snabelformad näsa och defekt av rinencefa-lon. Ofta tillsammans med cyklopi. Jfr cebo-cefali.

Aristo|kardi', (/. -card | i'a, -i'ae av g. a'ristos, bäst + kardi'a, hjärta): avvikning av hjärtat åt höger.

Arit(li)mo | mani', (l. Arithmo[man|i'a, -i'ae av g. arithmo's, räkning mani'a, galenskap): räknetvång.

Arka'n|a, sing, -um, (/. Arca'n|a, sing, -um): hemligt medel; läkemedel med hemlig sammansättning.

Ark- (/. Arch- av g. archai'os): gammal-, -en-ce'falon, (/. -ence'phal|on, -i av g. enke'phalos, hjärna): urhjärnan. -e'nterjon, -i (/. av g. e'nteron, tarm): urtarmen.

Arkia'ter, (/. Archia't[er, -ri av g. arche', styrelse -f iatro's, läkare): livmedikus (gammal titel).

Arki- (/. Archi- av archai'os): gammal-.Ar kit

-bio's, -goni', (/. -bio's | is, -is, -gon | i'a, -i'ae av g. bi'os, liv, go'nos, säd): uralstring. Syn. abioge'nesis, genera'tio, aequi'voca, sponta'-nea. -kapillärer: se kapillaroskopi. -neuro'n: den centrala motoriska neuronen. -spermio-go'nier: ursädesceller, vilka degenerera vid puberteten. -pa'lli|um, -i, (/., täcke): olfak-toriska barkområdet. Jfr neopallium.

Arki't, (/. Archi't]is, -idis av g. archo's, stolgången): infl. i anus. Syn. proktit.

Arkö- (/. Archo- av g. archo's, anus): stol-gångs-. -ce'l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): rek-talbråck. -cystokolposy'rinx, (/. -cysto|col-po|sy'ri|nx, '-ngis av g. ky'stis, blåsa + ko'1 pos, vagina -f sy'rinx, rör): anal-vaginal-blås-fistel.

Arkö- (/. Archo- av g. a'rcho, börja): början-, -pla'sm (/. -a, -atis av g. pla'sma, någonting format): centrosomets protoplasma. Syn. centroplasma.

Arkö- (/. Archo- av g. archo's): stolgång-, -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): syn. prolapsus recti. sy'ri|nx, '-ngis (l. av g. sy'rinx, rör): 1. analfistel; 2. rektalspruta.

Armamenta'rium (/. rustkammare): instrumentuppsättning, t.ex. en läkares a.

Ann-båge: cu'bitus. -framfall: framfall av en arm under förlossningen; vanligast vid tvärläge. -förlamning: se Duchenne-Erb's förlamning, Klumpke's fori, -ple'xus: plexus brachialis.

Armto'nusjreaktion (Wodak och Fischer): sträckas med slutna ögon och efter vestibular retning båda armarna rakt fram, så höjes snart den ena och sänkes den andra.

Arneth's formel: klassifikation o. uppteckning av de polynukleära leukocyterna med hänsyn till kärnans lobering. De yngsta (stavformade) föras längst t. vänster, de äldre 2-, 3-, 4-lobiga till höger därom och de äldsta (5- eller flerlobiga) längst åt höger, öka de åt höger förda typerna i förh. till det normala, talar man om höger-, öka däremot de åt vänster uppförda, talar man om vänsterförskjutning. Jfr blodbild, hemogram.

Aromatiska aldehyder: aldehyder tillhörande aromatiska (isocykliska) serien. I allmänhet vätskor av behaglig lukt. Förekomma ofta i växter. Hit hör benzaldehyd, bitterman-

/H

delolja CeH5 C<C som ingår i glykosiden

amygdalin (sönderdelas av emulsin i glykos, benzaldehyd och cyanväte), kuminol (kumminolja, paraisopropylbenzaldehyd /CH(CH»)«

Ce), kanelaldehyd (ka-

\CHO

nelolja, fenylakrolein) CeH6CH:CHCHO, salicylaldehyd (ortooxibenzaldehyd .OH

CeH±<^ som förekommer i älggräs \CHO

CSpirea ulmaria), vanillin (guajakolaldehyd

yöB.

CeHsOCHs). ^CHO

Aroma'tiska serien (av g. a'roma, krydda): se isocykliska serien. Aroma'tik|a, sing. -um, (/. Aroma'tic|a, sing, -um): angenämt luktande o. smakande medel. Arp: hos spädbara i huvudsvålen förekommande fett, fjälligt, ofta skorpigt utslag. Syn. gnejs. Jfr mjölkskorv.

Aromatiska alkoholer: Om väte vid en kolatom i bensolen ersättes av en hydroxyl bildas en fenol. Ersättes däremot väte i en sidokedja med hydroxyl uppstår en aromatisk alkohol. T.ex. bensylalkohol CeH5-CH2-yOH ^jffiO OH och salicylalkohol CeHs<(som

\CH2OH

förutom alkohol är en fenol. Aromatiska aminer: Ammoniakbaser innehållande aminogrupper bundna vid bensolkär-nan. T.ex. anilin CeHBNH2, acetanilid CeH5 • NH • coch3, toluidin (aminotoluol CHa-CeHUNHa). Dessutom finnas diaminer t.ex. CeH*(NH2)2 och triaminer CeH4(NH2)3. CeHsv

Sekundär bas är >NH och tertiär bas n ti CH3

>N.

(CH):

Aromatiska aminosyror: t.ex. fenylalanin (ß-fenyl-ci-amino-propionsyra) CeHs • CH2 CH(NH2) COOH och tyrosin

yOH CeH<

\CH2. CH(NH2)COOH

Aromatiska karbonsyror: fasta kristalliniska kroppar. Enbasiska äro t.ex. benzoesyra (bensolmonokarbonsyra CeH5-COOH), hip-pursyra (bensolglycin CeH5CO • NH • CH2 COOH), kumminsyra (paraisopropylben-,CH(CH3)2

zoesyra CeH4<), kanelsyra (fe-

\COOH

nylakrylsyra CeHeCH: CH • COOH). Tvåbasisk är ftalsyra (ortobensoldikarbonsyra .COOH

CeHi^ . Till oxisyrorna höra salicyl-

\COOHAromatiska ketoner

53 Arterial alveolaris superior posterior

✓OH

syra (ortooxibenzoesyra CeH*/), ace-

\COOH yOCOCHs tylsalicylsyra CeH*/^ , kumarsyra

\COOH .OH

(ortooxikanelsyra CeH*<(

\CH:CHCOOH som förekommer i Melilotus), kumarin O—CO

C«H4< I som förekommer i Anthox-\CH:CH

xantum, Melilotus och Asperula, mandel-✓OH

syra (fenylglykolsyra C0H5CH/) tro-

^COOH pasyra («-fenyl-ytf-oxipropionsyra

,CH2OH CeH5CH<).

\COOH

Aromatiska ketoner: T.ex- acetofenon (ace-tylbensol, fenylmetylketon) CeH5COCH3. Arrak: risbrännvin.

Arre'ctjor, -o'ris, pl. -o'res (/. av arri'gere, upprätta): höjare, t.ex. mm. årre c t o'res pilo'-rum 1. blott arrecto'res pilo'rum: de små muskler i huden, som vid kontraktion dels komma håren att resa på sig, dels göra huden knottrig (gåshud).

Arreno- (/. Arrheno- av g. a'rren): manlig-, -blasto'm (/. -a, -atis av g. blasto's, knopp): godartad atypisk ovarialtumör, som för till maskulinism. -to'kiskt (av g. to'kos, födelse, efterkommande) äktenskap: ä. med blott manlig avkomma. Motsats telytokiskt ä. Arroga'ns (av /. arroga're, tillvälla sig): trots, förmätenhet. Arroga'nt: trotsig, förmäten. Ar|rosion, (/. -ro's|io, -io'nis av ad, vid, till ~b ro'dere, gnaga): ytlig anfrätning, ytlig sårbildning. A|r(r)ytmi', (/. -rrhythm|i'a, -i'ae): se arytmi. Ars, gen. a'rtis (/.): konst. A. me'dica: läkekonsten. — Le'ge a'rtis: enligt konstens regler.

Ars-, Arsen-: i sammansättningar för medel, som innehålla arsenik. Ars-aceti'n (l. -um, -i): natriiacetylarsani'li-cum; medel mot syfilis; kan orsaka synskada. Syn. acetylatoxyl. A'rsen | as, -a'tis (/.): arsenat. Arsenik-melano's (av g. me'las, svart): bruntill svartmissfärgning av huden efter långvarigt arsenikintagande, -spegel: speglande

arsenikbeslag på det upphettade stället i ett glasrör, varigenom arsenikväte ledes. Arseno-benzo'l(um): se salvarsan.

Arseno | fagi', (/. -phag|i'a, -i'ae av g. phagei'n, äta): vana att äta arsenik.

A'rsen |um, -i (/.): arsenik. Medel vid leukemier och lymfogranulomatos. A. a'lbum: arseniksyrlighet. A. trioxidum: arseniktrioxid, -syrlighet. lnjecta'bile a'rseni trioxidi: arse-niklösn. till injektion.

Arsi'ner: ur arsenikväte härledda, nervretan-de stridsgaser med obehaglig men övergående verkan.

Arsonvalisation 1. d'Arsonval's metod:

behandlingsmetod med högspända och högfrekventa växelströmmar; av mindre frekvens än vid kortvågsbehandlingen. Syn. teslaisation. Jfr diatermi, faradisation, galvanisation, kortvågsterapi.

Artefa'kt, (/. Artefa'ct|us, -a, -um av ars, konst -{- fa'cere, göra): konstgjord 1. konstprodukt (t.ex. i histologin om en struktur, som åstadkommits gnm procedurerna vid det mikroskopiska preparatets framställande). Jfr artificiell.

A'rtegen: specifik för en bestämd art; t.ex. kvinnomjölk är a. för människan, komjölken för nötkreaturen. Jfr artfrämmande äggvita.

Arte'ri|a, gen, och pl. -ae (förk. a. och aa. 1. A. och Aa.) (/. av g. arteri'a, pulsåder): artär, pulsåder, som för blodet från hjärtat ut i kroppen. I liket stå artärerna vidöppna och tomma, som om de hölle luft, därav den grekiska beteckningen.

Obs! Med 1. i nedanstående sammanställning betecknas den artär av högre ordning, från vilken den angivna artären är en gren; inom parentes utsatt siffra anger vilken gren i ordningen av den förstnämnda det gäller (t.ex. om a. circumflexa ilium profunda: 1. a. iliaca externa (2), dvs. a. circumflexa ilium profunda är den 2. i ordningen av a. iliacæ externæ grenar). Med 2. betecknas det väsentliga blodförsörjningsområdet för den angivna artären. — Se också arterioles, ramus, rete, truncus.

(A. aceta'buli): ramus acetabularis.

A. a'fferens, pl. Aa. affere'ntes: allmänt uttryck för tillförande artär. Jfr a. efferens, vas och rete.

A. alveola'ris infe'rior (A alv. mandibulars, INA): underkäksartären; 1. a. maxilla-ris (5); 2. underkäken, tänder, tandkött m.m. Aa. alv. superio'res anterio'res (Aa. alv. maxilla'res anterio'res, INA): främre överkäksartärerna; 1. a. infraorbitalis; 2. överkäkens främre tänder. A. alv. superior poste'rior (A., alv. maxilla'ris poste'rior, INA): den bakre överkäksartären; 1. a. maxillaris (11); 2. överkäken och muskler m.m. av kinderna.Arteria angularis

(A. ana'lis): a. rectalis inferior.

A. angula'ris: ögonvinkelartären; 1. änd-grenen av a. facialis; 2. tårsäcken, nedre delen av m. orbicularis oculi.

(A. ano'nyma): den "namnlösa artären"; se truncus brachiocephalics.

A. appe'ndicis vermifo'rmis (A. appendi-cula'ris, BNA): 1. a. ileocolica; 2. appendix vermiformis.

A. arc ii a'ta: fotryggens bågartär: 1. a. dorsalis pe'dis; 2. tår och mellanfot på dor-sala ytan; ingår i rete på fotens ryggsida.

(A. auditi'va inte'ma): a. labyrinthi.

A. auricula'ris poste'rior (A. retroauricu-la'ris, INA): bakre öronmussleartären; 1. an-siktsgren av a. carotis externa; 2. genom talrika grenar till mm. diga'stricus, styloglossus, sternocleidomastoideus, masseter, pterygoideus lateralis och till parotis; vidare genom särskilda grenar till skallens inre (a. stylomastoidea), till öronmusslan (rami auri-culares) och till baknacken (rami occipita-les). A. auric, profu'nda: 1. a. maxillaris; 2. bakom käkleden till yttre hörselgången.

A. axilla'ris: stora armhåleartären; 1. a. subclavia; 2. utom små muskelgrenar större grenar till bröstväggens muskulatur, till skuldran och till överarmen; övergår i a. brachialis.

A. basila'ris: hjärnans basala artär; 1. uppstår genom sammanflöde av aa. vertebrates; 2. a. labyrinthi; grenar till pons, a. cerebelli inferior anterior och a. cerebelli superior samt övergår i circulus arteriosus cerebri.

A. brachialis: armartären; 1. fortsättning av a. axillaris; 2. armen, artärgrenar med huvudstammarna: a. profunda brachii, aa. collateralis ulnaris inferior och coll. uln. superior samt aa. radiales.

(Aa. bronchia'les): rami bronchiales.

A. buccalis (A. buccinato'ria, BNA): bucca- 1. kindartär; 1. a. maxillaris; 2. m. buccinator och angränsande ansiktsmuskler.

A. bulbi pe'nis (A. bulbi urethræ, BNA): 1. gren av a. penis från a. pudenda interna hos mannen; 2. bulbus penis, m. transversus perinei profundus, pars membranacea och körtlar. A. bulbi vesti'buli: den förra motsvarande artär i vestibulum vaginae hos kvinnan.

A. canalis pterygoidel: 1. a. palatina de-scendens; 2. övre delen av svalget, inre hörselgången och trumhålan.

A. caro'tis commu'nis: den gemensamma halsartären; 1. den högra ur truncus bra-chiocephalicus, den vänstra ur aortabågen;

2. delar sig utan andra grenar vid övre randen av sköldbrosket i a. carotis externa, den yttre, och a. c. interna, den inre, halsartären. A. car. exte'rna: 1. se föregående; 2. med talrika grenar till ansiktet och skallens väggar. A. car. inte'rna: 1. se föregående; 2. med talrika grenar till hjärnan, ögat och dess annexer samt delar av huvudets främre partier.

A. centralis reti'nae: näthinneartären; 1. a. ophthalmica; 2. synnerven och retina.

A. cerebelli infe'rior anle'rior: främre nedre lillhjärnsartären; 1. a. basilaris; 2. främre och undre ytan av lillhjärnan. A. cer. inf. poste'rior: den bakre undre lillhjärnsartären; 1. a. vertebralis, stundom fr. a. basilaris; 2.

undre ytan av lilla hjärnan. A. cer. superior: den övre lillhjärnsartären; 1. a. basilaris, nära delningsstället; 2. övre ytan av lilla hjärnan.

A. ce'rebri ante'rior: främre hjärnartären; 1. a. carotis interna, den ena av hennes änd-grenar; 2. framåt hjärnans undre yta samt böjer sig om främre knäet för corpus callo-sum till övre delen av hjärnbalken. A. cer. me'dia: mellersta hjärnartären; 1. a. carotis interna, dennas andra och kraftigare änd-gren; 2. förlöper till början i fossa lateralis cerebri (Syl v i i) och förser mellanpartiet av storhjärnan, inkl. de centrala ganglierna. A. cer. poste'rior: den bakre hjärnartären; 1. ändgrenarna av a. basilaris; 2. till under-ytan och bakre delen av hjärnan.

A. cervicalis asce'ndens: den uppstigande halsartären; 1. ur truncus thyreocervicalis

1. ur början av a. thyreoidea inferior 1. ur a. cervicalis superficialis; 2. dels med spinala grenar, rami spin ales, till ryggmärg med hinnor och ryggkotor, dels med grenar till omgivande muskler. A. cerv. profu'nda: djupa nackartären; 1. truncus costocervi-calis 1. a. subclavia; 2. på halsens baksida med grenar dels till ryggmärgskanalens delar, dels till de djupa hals- och övre ryggmusklerna. A. cerv. superficialis: den ytliga halsartären; 1. truncus thyreocervicalis; 2. till halsens muskler, lymfkörtlar och hud.

(A. cho'rdae uterovagina'lis): a. Hg. te're-tis uteri.

A. chorioide'a: ådernätsartären; en eller två fina kärl; 1. a. carotis interna; 2. hjärnans ådernät, plexus chorioidei.

Aa. cilia'res anterio'res: (Ra'muli cilia'res, INA): de främre ciliarartärerna avgå från a. ophthalmica, förgrena sig i ögats kärlhinna och ciliarkropp. Aa. cil. posterio res bre'ves (Aa. chorioide'ce, INA): 1. a. ophthalmica;

2. till ögats åderhinna; Aa. cil. posterit>'resArteria circumflexa femoris lateralis 55

Arteria facialis

lo'ngae (Aa. i'ridis INA): 1. a. ophthalmica;

2. iris.

A. circumfle'xa fe'moris lateralis (A. circ. jern. fibula'ris, INA) o. A. circ. fe'm. me-dia'Iis (A. circ. jern. tibia'lis, INA): 1. a. fe-moralis; 2. den förra till muskler på lårets utsida, den senare till insidans mm. A. circ. hu'meri ante'rior (A. circ. hum. vola'ris, INA) o. A. circ. hum. posterior (A. circ. hum. dorsa'lis, INA): armens främre och bakre kransartärer; 1. båda ur a. axillaris; 2. den främre med två grenar, en till skulderleden och huvudet av överarmspipan, en anastomoserar med a. circ. hum. posterior; denna bakre artär, som är starkare, för till m. deltoideus och skulderleden samt ingår anastomoser med den förra, med a. supra-scapularis och a. thoracoacromialis. A. circ. iiium profu'nda: höftens djupa kransartär;

1. a. iliaca externa (2); 2. till bukmusklerna över crista iliaca. A. circ. il. superficial: den ytliga bukbetäckningsartären; 1. a. fe-moralis (2); 2. hud och fascior ovan ljumsken. A. circ. sca'pulae: axelbladets kransartär; 1. a. subscapularis; 2. mm. teretes, latissimus dorsi, deltoideus, och infraspinatus.

(A. coeli'aca): truncus coeliacus.

A. co'Iica de'xtra: den höga grovtarms-artären; 1. a. mesenterica superior (4); 2. colon ascendens. A. co'l. me'dia: den mellersta grovtarmsartären; 1. a. mesenterica superior (5) 1. iliocolica; 2. colon transversum. A. co'1. sinistra: den vänstra grovtarmsartären; 1. a. mesenterica inferior (1); 2. colon descen-dens.

A. collatera'lis me'dia: 1. a. profunda bra-chii (3); 2. rete articulare cubiti. A. coll. ra-diaiis: 1. ändgrenen av a. profunda brachii;

2. dels till någon del rete articulare cubiti, dels till underarmen. A. coll. ulna'ris infe'-rior (A. c. u. dista'lis, INA): 1. a. brachialis (4); 2. dels till rete articulare cubiti, dels till mm. brachialis och caput mediale m. trici-pitis. A. coll. uln. supe'rior (A. c. u. proxi-ma'lis, INA): 1. a. brachialis (2); 2. dels till rete articulare cubiti, dels till m. brachialis och efter passage genom lig. intermusculare mediale till m. triceps mediala buk.

A. commu'nicans ante'rior och A. com. poste'rior: 2 främre och två bakre små artärer, som förbinda aa. cerebri

anteriores framtill och aa. cerebri posteriores baktill till ordnandet av circulus arteriosus cerebri på hjärnans basala yta.

A. corona'ria co'rdis de'xtra: hjärtats högra kransartär; 1. från aorta i främre sinus aortae (Valsalvæ); 2. väsentligen till högra

hj ärthalvan. A, coron. cord, sini'stra: hjärtats vänstra Ikxansartär; 1. från vänstra sinus; 2. väsentliga st till vänstra hj ärthalvan.

A. cremaste'rica (A. sperma'tica exte'ma, BNA): kremasterartären; 1. a. epigastrica superior; 2. sädessträngen o. dess hyllen.

A. cy'stica (A. vesi'cae fel'leae, INA): gallblåseartären; 1. högra grenen av a. hepa-tica propria; 2. gallblåsan.

Aa. digita les dorsa'les (manus): 1. aa. me-tacarpeae dorsales; 2. fingrarna. Aa. digit, dorsa'les (pedis): 1. aa. metatarseae dorsales; 2. tårnas ryggytor. Aa. digit, palma'res com-mu'nes (Aa. dig. vola'res com., BNA): tre stammar på vardera handen; 1. konvexa bågen av arcus volaris superficialis; 2. dela sig i två grenar till följande. Aa. digit, palm. pro'priae (Aa. dig. vola'res prop., BNA): 2. de varandra åt vänd a sidorna av 2—5 fingrarnas volarsida, varjämte de från andra falangen sända grenar också till samma fingrars ryggsida. Aa. digit, planta'res comma'-nes (Aa. dig, planta'res, BNA): 1. aa. metatarseae plantares; 2. tårnas underytor.

A. dorsaiis clito'ridis: 1. a. pudenda interna hos kvinnan; 2. klitoris, motsvarande mannens a. dors, penis. A. dorsa'lis na'si: näsryggsartären; 1. a. ophthalmica; 2. huden över näsan. A. dors, pe'dis: fotens ryggartär; 1. fortsättningen av a. tibialis anterior på fotryggen; 2. en rad av grenar till fotens ryggsida. A. dors, pe'nis: 1. a. pudenda interna; 2. penis' dorsala del.

A. du'ctus defere'ntis (A. deferentia'lis, INA): sädessträngsartären; 1. än som självständig gren från a. iliaca interna (4), än medelst en gemensam stam med aa. vesi-calis från samma iliaca int. (3); 2. till sädes-ledaren.

A. epiga'strica infe'rior (A. epig. cauda'lis, INA): 1. a. iliaca externa (1); 2. bl.a. om rectus abdominis och anastomoserar uppåt med a. thoracica interna. A. epig. superficial: 1. a. femoralis (1); 2. främre bukväggen upp till naveln och anastomoserar med grenar av a. thoracica interna. A. epig. supe'rior (A. epig. crania'lis, INA): 1. a. thoracica interna, ändgren av denna; 2. bl.a. m. rectus abdominis i övre delen, diafragma, levern och anastomoserar med a. epigastrica infe'rior.

A. ethmoida'lis ante'rior och poste'rior

(A. ethmoid'ea ant. och post., INA): silbens-artärerna; 1. a. ophthalmica; 2. silbenssinus.

A. facia'Iis (A. maxilla'ris exte'ma, BNA): ansiktsartären; 1. a. carotis externa (4); 2. genom flera grenar till svalget, tonsillerna, spottkörtlarn a och stor del av ansiktet.Arteria femoralis

56

Arteria interossea posterior

A. femoraiis: lårbensartären; 1. a. iliaca externat fortsättning från ligamentum inguinale (Poupa'rti) till distala delen av låret; 2. större delen av lårets framsida och medelst aa. epigastricae uppåt buken.

A. fibula'ris: se a. peronea.

(A. frontalis latera'lis): a. supraorbitalis. (A. frontalis media'lis): a. supratrochlea'-ris.

A. ga'strica de'xtra: magsäckens högra artär; 1. a. hepatica communis; 2. magsäckens pylorusdel, löper längs lilla kurvaturen och möter här a. gastrica sinistra. A. ga'str. sinistra: magsäckens vänstra artär; 1. a. cæ-liaca; 2. esofagus och högra delen av magsäckens lilla kurvatur, möter här den föregående. Aa. ga'stricae bre'ves: korta mag-artärerna; 1. a. lienalis; 2. magsäckens fun-dusdel.

A. ga'stro|duodena'Iis: 1. a. hepatica communis; 2. grenar sig i a. pancreaticoduode-nalis inferior och a. gastro-epiploica dextra. A. ga'stro-epiplo'ica de'xtra: 1. a. gastro-duodenalis; 2. högra hälften av magsäckens stora kurv.,

där den möter och anastomose-rar med a. gastro-epiploica sinistra. A. ga'-stro-epiplo'ica sini'stra: 1. a. lienalis; 2. stora kurvaturen av magsäcken, medialt om området för fundusdelens artärer.

A. ge'nu desce'ndens (A. g. supre'ma, BNA): den översta, A. ge'nu infe'rior lateralis (A. ge'nus dista'lis fibularis, INA): den nedre yttre, A. ge'nu infe'rior mediaie (A. ge'nus dista'lis tibia'lis, INA): den nedre inre, A. ge'nu me'dia: den mellersta, A. ge'nu supe'rior lateralis (A. ge'nus proxima'lis fibula'ris, INA): den övre yttre, A. ge'nu supe'rior media'lis (A. ge'nus proxima'lis tibialis, INA): den övre inre knäledsartären; 1. de 5 sista äro grenar av a. poplitea, den första av a. femoralis (1); 2. knäleden. Se dessutom aa. recurrentes tibiales.

A. glutae'a inferior (A. glut, cauda'lis, INA): 1. a. iliaca interna (4); 2. höftens yttre muskler. A. glut, superior (A. glut, crania'lis, INA): 1. a. iliaca interna (2); 2. höftens yttre muskler.

(A. haemorrhoida'lis infe'rior): a. rectalis inferior. (A. h. me'dia): a. rectalis media. (A. h. supe'rior): a. rectalis superior.

Aa. helici'nae: se rankartärer.

A. hepa'tica commu'nis (A. hepa'tica, BNA): leverartärernas stam; 1. truncus coe-liacus (2); 2. avger a. hepatica propria och a. gastroduodenalis. A. hep. pro'pria: leverns egen artärgren; 1. a. hepatica communis; 2. med 3 grenar till leverns stödjevävnader, jfr a. vesicae fe'lleae.

A. hyaloide'a: från papilla nervi optici mot linsén förlöpande, ofta blodkärl innehållande, sträng.

(A. hypoga'strica): a. iliaca interna.

Aa. 1'lei: tunntarmsartärerna; 1. a. me-senterica superior; 2. till ileum.

A. i'leo|co'Iica: 1. a. mesenterica superior; 2. till föreningen mellan ileum och caecum.

A. ili'aca commu'nis: stora höftpulsådern;

1. aorta vid delningen; 2. bäckenet och nedre extremiteten m.m. A. il. ex te'nia: den yttre höftpulsådern; 1. a. iliaca communis, som avger dels a. iliaca externa, dels a. iliaca interna; 2. bukmuskler, genitalia, benen. A. il. inte'rna (A. hypoga'strica, BNA): inre höftartären; 1. a. iliaca communis (1); 2. en främre huvudgren till bäckenviscera m.m.; en bakre gren till sätesdelar.

A. i'liojlumba'lis: 1. a. iliaca interna (1);

2. mm. psoas major, quadratus lumborum, transversus abdominis m.m.

A. infra |orbita'lis: 1. a. maxillaris; 2. or-bita, aa. alveolares superiores anteriores, och försörja jämte a. alveolaris superior posterior ben, slemhinna, käkhåla, tänder och tandkött m.m. i överkäken.

Aa. intercosta'les posterio'res (III—XI) (Aa. intercosta'les, BNA, INA): revbens-mellanrumsartärerna; 1. parietala grenar från aorta thoracica; 2. revben och muskler ända mot brosken och anastomosera med aa. thoracicae internae, även grenar till ryggsidans muskler och spinalkanalen. A. intercosta'lis supre'ma = Aa. intercost posterio'res (I et II): 1. truncus costocervi-calis; 2. 1. och 2. revbensmellanrummen.

Aa. interloba'res re'nis: de bågböjda artärerna över njurpyramidernas baser. Aa. interlobula'res (Aa. cortica'les radia'tæ, INA): de från aa. interlobares renis vinkelrätt upp i njurbarken förlöpande artärerna, de avge bland annat vasa afferentia till glomeruli renum.

A. intero'ssea ante'rior (A. inter, vola'ris BNA, INA): den främre grenen av a. interossea communis, på volara sidan om mem-brana interossea antebrachii; 2. till underarmsmuskler och sänker sig till sist i rete carpi dorsale, efter genombrott av membran a interossea antebrachii. A. inter, commu'nis: den gemensamma mellanbensartä-ren; 1. a. ulnaris; 2. en kort stam, som avgiver aa. interossea anterior och posterior. A. inter, poste'rior (A. inter, dorsa'lis, BNA, INA): 1. den bakre grenen från föregående artär (1), efter genombrott av membranen mellan underarmens två benpipor; 2. musk-Arteriæ jejunales

ler på underarmens sträcksida. A. inter re-cu'rrens: 1. a. interossea posterior; 2. baksidan av armbågsleden.

(A. i'ridis): aa. ciliares posteriores lon-gae.

Aa. jejuna'les: 1. a. mesenterica superior; 2. jejunum.

(Aa. labia'les anterio'res och posterio'res): rami labiales anterio'res och posterio'res.

A. labiaiis infe'rior och A. lab. supe'rior (A. lab. mandibula'ris och A. lab. maxilla'ris, INA): grenar från a. facialis till munnens undre och övre läppar.

A. labyri'nthi (A. auditi'va inte'ma, BNA): inre hörselartären; 1. fin gren av a. basila'ris; 2. med nervus statoacusticus till innerörat.

A. lacrimaiis: tårartären; 1. a. ophthal-mica; 2. tårkörteln.

A. larynge'a infe'rior (A. lary'ngica Cauda'lis, INA): 1. a. thyreoidea inferior; 2. larynx* slemhinna och muskier. A. lar. supe'rior (A. lary'ngica crania'lis, INA): 1. a. thyreoidea; 2. larynx' slemhinna och muskler.

A. lienalis: mjältartären; 1. truncus cceli-acus; 2. mjälten och genom aa. gastricae breves till ventrikelns fundus.

A. ligame'nti te'retis u'teri (A. cho'rdae u'terovagina'lis, INA): 1. a. epigastrica inferior; 2. utefter chorda till ljumskkanalen.

A. lingua'lis: tungartären; 1. a. carotis externa (2); 2. till tungan, tungbenet och tillhörande muskler.

Aa. lumbaies: 1. parietala grenar från aorta abdominalis; 2. bukens muskler m.m.

A. malleola'ris ante'rior latera lis (A. mall. fibula'ris ante'rior, INA): 1. a. tibialis anterior; 2. till rete malleolare laterale och fot-leden. (A. mall, poste'rior lateralis): rami malleolaris laterales. A. mall, ante'rior medians (A. mall, tibia'lis ante'rior, INA): 1. a. tibialis anterior; 2. rete malleolare mediale och fotleden. (A. mall, poste'rior media'lis): rami malleolares mediales.

(A. mamma'ria inte'rna): a. thoracica interna.

A. massete'rica: 1. a. maxillaris interna; 2. m. masseter.

A* maxilla'ris (A. maxilla'ris inte'rna, BNA): käkartären; 1. carotis externa (8); 2. till örat, meningerna (a. meningea media), käkarna och svalgmuskler.

(A.. maxilla'ris exte'rna): a. facialis.

A. media'na: 1. a. interossea communis; 2. n. medianus på underarmen samt till muskler och ben på underarmen.

(Aa. mediastina'les anterio'res eller ven-tra'les): rami mediastinales.

A. meninge'a ante'rior (A. meningica frönta'lis, INA): en främre gren till fina hjärnhinnan från a. ethmoidalis. A. men. me'dia: den mellersta hjärnhinneartären; 1. a. maxillaris (3); 2. genom foramen spino-sum i kilbenet till hårda hjärnhinnan. A. men. poste'rior (A. men. occipitalis, INA): nackhjärnhinneartären; 1. a. pharynge'a ascendens; 2. genom foramen jugulare 1. f. lacerum, canalis caroticus 1. canalis hypo-glossi till hårda hjärnhinnan.

A. menta'lis: 1. a. alveolaris inferior; 2. genom foramen mentale till hakan.

A. mesente'rica infe'rior (A. mes. cauda-lis, INA): 1. aorta abdominalis (3); 2. till colon descendens, colon sigmoideum o. övre delen av ändtarmen. A. mes. supe'rior (A. mes. crania'lis, INA): 1. aorta abdominalis; 2. tunntarmarna, colon ascendens och colon transversum.

Aa. metacarpe'ae dorsa'les: mellanhand-ryggsartärer; 1. rete carpi dorsale; 2. 4 grenar i fårorna mellan mellanhandens ben, utanpå musklerna till muskler och fingrar, böja också med grenar i fingervecken om och anastomosera med Aa. met. palma'res: (Aa, met. vola'res, BNA): hålhandsartärer;

1. arcus palma'ris profundus; 2. anastomosera med aa, digitales palmares communes och med en perforerande gren mötande a. metacarpea dorsalis.

Aa. metatarse'ae dorsa'les: 1. a. dorsalis pedis; 2. till laterala delar av foten. Aa. met. planta'res: 1. arcus plantaris; 2. inre fotranden.

A. musculophre'nica: 1. a. thoracica interna; 2. till mellangärdet och de nedre revbensmellanrummen.

Aa. nasa'Ies posterio'res latera'Ies et se'pti: grenar fr. a. sphenopalatina till näsans väggar; en gren till septum nasi.

A. nutri'cia, pl. Aa. nutri'ciae: de in i benen genom foramina nutricia till benmärg osv. ingående kärlen; benämnas efter resp. ben a. nut femoris, humeri etc.

A. obturato'ria: höftbenshålartären; 1. parietal gren av a. iliaca interna (5); 2. till bäckenet, mm. iliacus, levator ani, obturator internus och lumbala lymfkörtlar.

A. occipitalis: 1. a. carotis externa (5);

2. grenar till mm. digastricus, stylohyoideus. longissimus capitis, sternocleidomastoideus m.fl., dura mater och occiput.

(Aa. oesophage'æ): rami oesophageae.

A. ophthaimica: ögonartären; 1. carotis interna (1); 2. ögat (a. centralis reti'nae),Arteria ovarica

tårvägarna, muskler, ciliarkroppen, a. supra-orbitalis, aa. ethmoideae m.fl.

A. ova'rica: 1. aorta abdominalis (6); 2. ovariet.

A. palati'na asce'ndens: 1. a. facialis; 2. till gomvalvet, tonsillen m.m. A. pal. de-sce'ndens: 1. a. facialis i canalis palatinus major; 2. farynx, mjuka gommen och ton-sillerna.

Aa. palpebrales mediales: 1. a. ophthal-mica; 2. ögonlocken. Aa. palp. laterales (Aa. palp. temporaries, INA): 1. a. lacrima-lis; 2. ögonlocken.

A. pancrea'tico|duodenalis infe'rior (A. pancr.-duod. cauda'lis, INA): 1. a. mesen-terica cranialis; 2. pankreas och duodenum. A. pancr.-duod. supe'rior (A. pancr.-duod. crania'li's, INA): 1. a. gastro-duodenalis; 2. pankreas och duodenum.

A. pericardi'acojphre'nica: 1. a. thoracica interna; 2. främre hj ärtsäcken och mellangärdet.

A. perinea'lis: 1. a. pudenda interna; 2. perineum och dess muskler.

A. perone'a (fibula'ris) (A. per one'a, BNA); A. fibula'ris, INA): vadbens artären; 1. a. tibialis posterior (2); 2. talrika muskelartär-grenar till underbenets bakre muskulatur m.m.

A. pharynge'a asce'ndens: 1. carotis externa (5); 2. svalget, halsens mjukdelar och skallbasen.

A. phre'nica (A. phrenica inferior, BNA; A. phren. abdomina'lis, INA): 1. den första parietala grenen från aorta abdominalis; 2. undre ytan av mellangärdet. Aa. phre'nicae superio'res (Aa. phre'nicae thoracicae, INA): små grenar från nedersta delen av aorta thoracica till diafragmas övre yta.

A. planta'ris lateralis (A. plant, fibula'ris, INA); A. plant, media'lis (A. plant, tibialis, INA): 1. den fibulära och den tibiala grenen av a. tibialis posterior i fotsulan; 2. utom grenar till muskler m.m. i planta pedis ana-stomosera de två och bilda arcus plantaris.

A. popli'tea: knävecksartären; 1. forts, av a. femoralis; 2. uppgår i a. tibialis anterior och a. tibialis posterior.

A. pri'nceps po'llicis: 1. a. radialis; 2. tum-valken.

A. profu'nda bra'chii: den djupa armartären; 1. a. brachialis (1); 2. överarmsmuskler och överarmens ben. A. prof. clito'ridis: 1. djupgående gren av a. pudenda interna; 2. klitoris; motsvarar mannens a. prof. penis. A. prof. fe'moris: den djupa lårbensartären; 1. den första stora huvudstammen av a. fe-moralis; 2. lårets muskler. A. prof. li'nguae:

fortsättning i tungan av a. lingualis. A. prof. pe'nis: 1. djup gren av a. pudenda interna; 2. corpus cavernosum penis.

(A. pte'rygopalatina): a. sphenopalatina.

Aa. pude'ndae exte'mae; yttre blygdartä-rerna; 1. a. femoralis (4); 2. de yttre könsdelarna (rami scrotales hos ß och rami la-biales hos J). A. pude'nda inte'rna: inre blygdartären; 1. a. iliaca interna, visceral gren; 2. nedre delen av ändtarmen, perineum, uretra och penis hos $; hos J bakre blygdläpparna, klitoris m.m.

(A. pulmona'lis): truncus pulmonalis.

A. radialis: radialartären; 1. brachialis, efter delningen under armbågsvecket; 2. underarm, vrist och hand.

A. recta'lss infe'rior (A. haemorrhoida'lis infe'rior, BNA; A. ana'lis, INA): 1. a. pudenda interna (1); 2. mm. levator och sphincter ani m.m. A. rect. rne'dia (A. haemorrhoida'lis me'dia, BNA): 1. a. iliaca interna (5); 2. fasciae pelvis, sädesblåsor, prostata m.m. A. rect. supe'rior (A. haemorrhoida'lis supe'rior, BNA): 1. a. mesenterica inferior; 2. bakre delen av rektum.

A. recu'irens radialis: 1. en rekurrent gren från a. radialis; 2. de djupa radius-musklerna och rete articulare cubiti. A. rec. tibialis ante'rior: 1. en rekurrent gren från a. tibialis anterior; 2. till rete articulare genu och närliggande muskler. A. rec. tib. poste'-rior: 1. rekurrent gren från a. tibialis posterior; 2. rete articulare genu. A. rec. ulna'ris (Aa. recurre'ntes ulna'res, BNA): 1. a. ulnaris; 2. muskler och rete articulare cubiti.

A. renalis: njurartären; 1. aorta; 2. njuren.

(A. retroauricula'ris): a. auricularis posterior.

Aa. sacra'Ies laterales: 1. parietala grenar av a. iliaca interna; 2. korsbenet och dess delar. A. scara'lis me'dia (Aorta cauda'lis, INA): sakralaorta, fortsättningen av aorta efter delningen, går ned på korsbenets framsida till svansbenet.

(Aa. scrota'les anterio'res och posterio'-res): rami scrot ant. och post.

Aa. sigmoide'æ: 1. a. mesenterica inferior; 2. colon sigmoideum.

(A. sperma'tica exte'rna): a. cremasterica. (A. sperm, inte'rna): a. testicularis.

A. spfae'nopalati'na (A. pte'rygopalati'na, INA): 1. a. maxilla'ris; 2. övre delen av svalget och gommen.

A. spinalis ante'rior och A. spin, poste'-rior: 1. a. vertebralis; 2. på främre och bakre ytorna av ryggmärgen till fina hinnorna och ryggmärgen.Arteiia stylomastoidea

(A. sternocleidomastoide'a): rami sterno-cleidomast.

A. stylomastoide'a: 1. gren av a. au ocularis posterior; 2. genom foramen stylomastoi-deum till m. stapedius, till trumhålan och dura mater.

A. subcla'via de'xtra: högra nyckelbens-artären; 1. truncus brachiocephalicus; 2. armen m.m. A. subcl. sini'stra: vänstra nyckelbensartären; 1. arcus aortæ; 2. vänstra armen m.m.

A. sublingualis: 1. a. lingualis; 2. glan-dula sublingualis, kringliggande muskler, munslemhinna och tandkött.

A. submentalis: 1. halsgren av a. facialis; 2. glandula submaxillaris, angränsande muskler, underläppen.

A. subscapulars: 1. a. axillaris; 2. m. subscapularis, lymfkörtlar.

A. supraorbitals (A. f rönta'lis lateralis, INA): 1. a. ophthalmica; 2. orbitans peri-ost, mm. orbicularis oculi, frontalis m.m. A. suprarenalis infe'rior (Ra'mi suprar en. inferio'res, INA): 1. aorta abdominalis; 2. binjuren. A. supraren. me'dia: 1. a. renalis; 2. binjuren. A. suprascapula'ris (A. transversa sca'pulce, BNA): 1. truncus thyreocervicalis; 2. akromionpartiet. A. supratrochlear (A. frontalis me'dialis, INA): pann-artären; 1. uppstigande ändgren av a. ophthalmica; 2. ytliga och djupa grenar i pannbenets betäckningar.

Aa. sura'les: 1. små grenar från a. popli-tea; 2. muskler i knävecket och till fascian på vaden.

A. tarse'a lateralis och Aa. tarse'æ mediales (A. tarse'a fibula'ris och Aa. tarse'æ tibia'les, INA): 1. a. dorsalis pedis; 2. tarsus pedis.

A. temporalis me'dia: 1. a. temporalis superficialis; 2. m. temporalis. Aa. temp, profu'ndae (A. t. p. ante'rior -f A. t. p. posterior, BNA): 1. a. maxillaris; 2. tinningmusklerna m.m. A. temp, superficialis: 1. a. carotis externa, ändgren av denna; 2. huvudartären till tinningspartiets muskler, fascior och hud samt glandula parotis.

A. testiculars: 1. aorta abdominalis (6); 2. testes; motsvaras hos kvinnan av a. ova-rica.

A. thora'cica inte'rna (A. mamma'ria inte'rna, BNA): inre bröstartären; 1. a. subclavia; 2. medelst ett stort antal grenar till hj ärtsäcken, främre mediastinum, revbens-intei stitierna genom perforerande grenar till bröstmuskler, hud och mjölkkörtlar samt med ändgrenar till mellangärdet. A. tlior. lateralis: I. a. axillaris; 2. m. serratus late-

ralis. A. thor. supre'ma: 1. a. axillaris; 2. bröstmusklerna.

A. thoraco-acromialis: 1. a. axillaris (2); akromion, mm. deltoideus, pectorales. A. thoraco|dorsalis: 1. ändgren av a. subscapularis; 2. ry ggmusklerna. (Aa. thy'micæ): rami thymici. A. thyreoide'a i'ma: 1. arcus aortæ 1. truncus brachiocephalicus; 2. sköldkörteln. A. thyr. infe'rior (A. thyr. cauda'lis, INA): nedre sköldkörtelartären; 1. truncus thyreocervicalis; 2. sköldkörteln och med smärre grenar till farynx, esofagus, trakea och larynx. A. thyr. supe'rior (A. thyr. crania'lis, INA): övre sköldkörtelartären; 1. a. carotis externa (1); 2. sköldkörteln, larynx och smågrenar till halsmuskler.

A. tibialis ante'rior: främre skenbensartären: 1. a. poplitea efter genombrott i mem-brana interossea; 2. till framsidan av underbenet ända till foten. A. tib. poste'rior: den bakre skenbensartären; 1. fortsättningen av a. poplitea på baksidan; 2. underbenets baksida ända ned på foten.

A. transversa colli: tvära halsartären; 1. a. subclavia eller truncus thyreocervicalis; 2. med upp- och nedstigande grenar till nack- och ryggmuskler. A. transv. faciei:

1. a. temporalis superficialis; 2. glandula parotis och ansiktsmuskler.

(A. transversa sca'pulce): a. suprascapu-laris.

A. tympa'nica ante'rior: 1. a. maxillaris;

2. väsentligen trumhålan. A. tymp. infe'rior:

1. a. pharyngea ascendens; 2. delar av trumhålan. A. tymp poste'rior: 1. a. stylomastoidea; 2. trumhålan och cellulæ mastoideæ. A. tymp. supe'rior: 1. a. meningea media;

2. trumhålan.

A. ulnaris: 1. den svagare ändgrenen av a. brachialis; 2. den ulnara sidan av underarmen ända ned på handens volara del. A. umbilica'lis: navelartären (hos foster);

1. huvudgrenen från a. iliaca interna och stiger från sidan av urinblåsan till naveln;

2. här mötas båda umbilikalartärerna, lägga sig tillsammans med navelvenen och gå gnm navelsträngen till placenta.

A. urethraüs: 1. a. penis; 2. corpus caver-nosum urethræ.

A. uteri'na: livmoderartären; 1. a. iliaca interna; 2. uterus, vagina, urinblåsan. A. vaginalis: 1. a. uterina; 2. vagina. A. vertebralis: ryggkoteartären; 1. a. subclavia; 2. dels smärre grenar uppåt lilla hjärnan, a. cerebelli inferior, dels med nedstigande grenar bildande aa. spinalis anterior och posterior.Arteria vesicalis inferior

A. vesica'Iis infe'rior (Aa. vesic. cauda'les, INA): nedre (kaudala) urinblåseartären; 1. a. hypogastrica 1. någon dess grenar; 2. till urinblåsans undre del, sädesblåsorna och prostata. Aa. vesica'les superio'res (Aa. ve'-sic. crania'les, INA): övre (kraniala) urinblåseartären; 1. a. umbilicalis; 2. övre och mellersta delarna av urinblåsan.

(A. vesi'cce fe'Uece): a. cystica.

A. zygoma'tico-orbita'Hs: 1. a. temporalis superficialis; 2. laterala ögonvinkeltrakten och m. orbicularis oculi.

Arteriaiis: se arteriell.

Arterialisation, (I. Arterialisa't|io, -io'nis): det venösa blodets omvandling i arteriellt (i lungorna).

Arteri- (av g. arteri'a): artär-, -ektasi', (/. -ec-tasji'a, -i'ae av g. e'ktasis, utvidgning): diffus utvidgning av en artär, ej en avgränsad ss. vid aneurysm, -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): excision av en bit av en artär.

Arteriell, (/. Arteria'l|is, -e): tillhörande artär. A. anemi': lokal blodbrist på grund av minskat tillflöde. A-t blod: det högröda blodet i (stora kretsomloppets) artärer. A. blödning: motsats venös b. A-a ljud: över artärer vid hjärtfel, vid aneurysmer osv.

Arterio-gra'm: artärpulskurva. -grafi', (/. -gra-ph|i'a, -i'ae av g. graphe', skrift): röntgenfotografering av artär.

Arteri'olja, gen. och pl. -ae (/. dim. av arte'-ria): de minsta artärerna. A-æ re'ctæ (A-æ re'ctce medulla'res, INA): från aa. interloba-res renis mot njurpyramidernas spetsar avgående artärer.

Arterio- (av g. arteri'a): artär-, -li't, (/. '-li-th|us, -i av g. li'thos, sten): artärsten, uppkommen genom förkalkning av dött material, t.ex. tromb i en artär, -sklero's, (/. -scle-ro's|is, -is av g. sklero's, hård): åderförkalkning, kronisk artärsjukdom med förtjockning av intima och hyalin degeneration, varav följer styvhet och förkalkn. i kärlväggen; se åderförkalkning. A. av Mönckebergs typ: ringformiga förkalkningar i median nästan uteslutande i underbenens artärer, -sklero'-tisk, (/. -sclero'tic|us, -a, -um). Arterioskleros. buksmärtor: dyspragi'a intermittens arteriosclero'tica intestinalis. -spa'sm (/. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): artärkramp, '-s|us, -a, -um (/.): rik på artärer, hörande till artärer, -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): arteriell åderlåtning, -trepsi', (/. -tre'ps|is, -is av g. tre'po, vrida): torsion av artär för blodstillande, -venös, (/. -veno'-s|us, -a, -um): hörande till artär och ven. -venöst aneury'sma: åderbråck uppkommet

genom samtidig skada på artär och ven med kommunikation mellan båda, varvid det ar-teriella blodtrycket överföres på venen, -version, (/. -ve'rs|io, -io'nis, vändning): eversion av en blödande artärs väggar (med arterio-verter) för stoppande av blödning. Arteri't, (/. Arteri't|is, -idis): infl. i artärvägg, antingen i intiman: endarteritis, eller i median: mesarteri'tis, eller i adventitian: periarteritis, eller i alla vägglagren: panarteritis. A. chro'nica 1. defo'rmans: arterioskleros.

Artfrämmande äggvita: äggviteämnen tillhörande annan djurart; om de införas parente-ralt, t. ex. vid behandling med immunsera från häst, kunna de vid förnyat införande utlösa anafylaktiska symtom. Motsatsen artegen äggv. Jfr anafylaxi, anafylaktisk chock.

Arthr-, Arthro-: se artr-, artro-. Ar th us* fenomen. Av Arthus beskrivet anafylaxifenomen hos kanin. Articula'r|is, -e (/.): hörande till led (articulatio).

Articula'tjio, -io'nis, pl. -io'nes (/.): ledgång. Syn. junctura synovialis. — A. acromioclavicular: skulderleden, mellan nyckelbenet o. skulderbladet. A. atla'nto-axia'Iis lateralis och media'na (Articuli atlantoepistro'phici,

INA): de tre lederna mellan första och andra halskotorna, atlas och axis, en median mellan dens axis o. atlas samt en lateral på varje sida. A. atla'nto-occipita'lis: mellan första halskotan, atlas, och huvudets os occipitale. A. calea'neocuboide'a: mellan calcaneus och os cuboideum. A. ca'pitis co'stæ: mellan revbenshuvudena och ryggkotorna. A-s ca'rpometacarpe'æ: mellan handledens ben och mellanhandsbenen. A. cochlea'ris, BNA (/. co'chlea, snäcka): skruvled i allmht, dvs. en gångjärnsled, som dock är sned, så att rörelseplanet ej går vinkelrätt mot rörelseaxeln. A. compo'sita: om mer än två ben deltaga i leden. A. costo-transversa'ria: mellan revbenstuberkuli och kotornas processus transversi. A-s costover-tebra'les: sammanfattningen av revbensleder till ryggkotorna (a-s capitum costarum och costotransversariæ) till skillnad från förbindelserna med bröstbenet (a-s steraocostales). A. cofyiica (g. koty'le, något kopp- eller skålformigt): kopp- eller skålled. A. co'xæ: höftleden. A. cu'biti: armbågsleden. A. cu'-neonavicula'ris: mellan distala ytan av os naviculare och proximala ytorna av ossa cuneiformia. A. ge'nu: knäleden. A. hu'meri: överarmens skulderled. A. humeroradia'lis och A. humeroulna ris: humeroradial- resp.Articulatio intercarpea

humeroulnarleden inom armbågens sammansatta led. A. intercarpe'a: leden mellan de två raderna av karpus' ben, proximalt scaphoide'um, lunatum, triquetrum, pisifo'r-me; distalt trapezium, trapezoide'um, capitatum, hamatum. A-s interchondraies: leder mellan VI-IX revbenens brosk, där de lägga sig samman, lederna slutas av förstärkningar i perikondriet. A-s intermetacarpe'ae: mellan de åtvända sidorna av II-V metakarpalbe-nens baser. A-s intermetatarse'æ: mellan de åtvända sidorna av II-V metatarsalbenens baser, stå i samband med articulationes tar-sometatarse'æ et intermetatarse'i. A-s inter-phalange'æ ma'nus (A-s digit o'rum ma'nus, BNA); A-s interphal. pe'dis (A-s digit o'rum pe'dis, BNA): finger- resp. tålederna. A-s intertarse'æ: sammanfattningen av a. sub-talaris och a. talo-calcaneonavicularis. — (A. mandibulars): a. temporomandibularis. A-s ma'nus: handleden mellan underarmen och karpus. A-s metaca'rpophalange'æ: mellan mellanhandens ben och fingerfalanger-na. A-s metata'rsopha!ange'æ: mellan metatarsus och tåfalangerna. A. o'ssis pisifo'rmis: mellan os pisiforme och os triquetrum. A. pla'na: planled; led med plana ledytor. A-s pe'dis: fotleden, mellan underbenet och foten. A. radio|carpe'a: mellan radius och karpus. A. radio-ulna'ris dista'lis: leden mellan radius och ulna i nedre änden. A. rad.-uln. proxima'lis [Pars r.—u. (a-i cu'biti), INA]: leden vid armbågen mellan radius och ulna. A. sacro-ili'aca: leden mellan korsbenet och höftbenet, os sacrum och is ilium. A. sella-' ris (/. se'lla, sadel): sadelled i allmht. A. si'mplex: enkel led, mellan två ben, till skillnad från artic. composita. A. spheroide'a: kulled i allmht. A. sterno|clavicula'ris: mellan nyckelbenet och manubrium sterni. A-s sternojcosta'les: de ventrala lederna mellan de sju övre revbenens brosk och bröstbenet. A. subtala'ris (A. talocalca'nea, BNA): mellan talus och calcaneus. A. ta'li transversa: sammanfattn. av a. talonavicularis, BNA:) (ena delen av a. talocalcaneo-navicularis) och a. calcaneocuboide'a. Syn. Chop art's led. A. talo-calca'neo-navicula'ris: mellan talus, calcaneus o. os naviculare. A. talocrural is: mellan skenben, vadben och talus. A-s ta'rsometatarse'æ: sammanfattningen av lederna mellan de tre ossa cuneiformia samt os cuboideum och metatarsalbenen. Syn. Lisfranc's led. A. temporomandibular (A. mandibulars, BNA): käkleden. A. ti'-biojfibula'ris: mellan tibia och fibula i övre änden. A. trochoide'a: hjul- 1. vridled i allmht.

Ard'cul|us, -i (/. dim. av a'rtus, led). INA. Syn junctu'ra synovia'lis. Artificiell, (/. Artificial | is, -e av ars, konst + fa'cere, göra): konstgjord. Jfr artefakt. A. feber: gnm malariaympning 1. i kroppen insprutade feberalstrande ämnen åstadkommen feber. Jfr kortvågsterapi, hypertermibe-handling, malariaterapi, hypertermibehand-ling, malariaympning. A. uppfödning: se flaskuppfödning.

Artikulation, (I. Articula'tjio, -io'nis): led. 1. ledgång; 2. tydligt uttal av till stavelser hopfogade konsonanter och vokaler och därav betingat tydligt språk, -s| muskler: talmuskler. -s I områden: platser i talorganet, där vissa konsonanter bildas. Främre a.: mellan läppar o. tänder, mellersta a.: mellan tungspets o. gom, bakre a.: mellan gom o. tungrygg. -s I rubbning: se dysartri. -s| ställen: se -områden. Artikulera. Artikula'tor (odont.): bettregistreringsred-skap.

Artr- (av g. a'rthron): led-, '-agr|a, -ae (/. av g. a'gra, anfall): giktanfall i ledgång. Jfr po'-dagra. -a]gi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): ledsmärta. A. saturni'na: i anslutning till blyförgiftning uppträdande ledsmärtor. -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektörne', utskärning): ledresektion. -empye'sjis, -is (/. av g. empy'esis, suppuration): suppuration i en led. -estesi', (/. -æsthes|i'a, -i'ae av g. ai'sthesis, känsel): ledkänsel, förnimmelse av rörelser i en led. Artr|i't, (/. Arthri'tjis, -idis av g. a'rthron, led): ledgångsinfl. av olika orsaker och anatomiska former. Vanliga orsaker äro olika slags bakterier, ss. vid arthri'tis gonoco'c-cica, a. tuberculoma, a. rheuma'tica, a. sy-phili'tica eller vid LED (lupus erythematosus disseminatus) påminnande om kronisk polyartrit, autotoxiska tillstånd, ss. vid gikt: a. u'rica. — Efter det kliniska förloppet skiljes mellan: akut, subakut, subkro-nisk, kronisk artrit, efter det anatomiska förloppet särskiljas: serosa, serofibrinösa, puru-lenta 1. apostematösa, gangränösa artriter. — Artri'tisk, (/. Arfhri'tic | us, -a, -um): som tillhör artrit. A. diate's: 1. gikt resp. urinsyre-d.; 2. anlag för ledsjukdomar överhuvudtaget; 3. artritism. — Art(h)riti'sm(e) (/.): anlag för gikt och ofta med gikt förbundna sjkd. ss. diabetes, fettsot, reumatism, gall-o. njursten, hudsjkd., neuralgier m.m. Artro- (/. Arthro- av g. a'rthron): led-, -cen-te's, (/. -cente'sjis, -is av g. ke'ntesis, punk-tur): ledpunktur. -de's, (/. '-des | is, -is av g. de'o, binda): operativ fixation av benändarna i en led efter benändarnas befrielse frånArtronkus

brosk eller genom implantation av annat ben. Syn. -kleisis. Jfr ankylos. -di', (/. -d|i'a, -i'ae): kulled. -dyni', (7. -dyn j i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): ledsmärta, -empye'sis: se artrempyesis. -erei's | is, -is (/. av g. e'reisis, uppresande): operativt åvägabragd spärranordning i en (t.ex. efter förlamning) abnormt rörlig led. Syn. artrori's. -estesi', (/. -æsthesji'a, -i'ae av g. ai'sthesis, känsel): ledrörelsekänsel. -fy'ma, (/. -phy'mja, -atis av g. phy'ma, svullnad): ledsvullnad. -fy't, (/. '-phyt|on, -i av g. phyto'n, planta): abnorm växt in i en led, ledmus. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, föda): utgången från led, t.ex. tuberkulos i ben, som börjat i tillhörande ledgång, -grafi', (/. -graph | i'a, -i'ae av g. gra'-pho, skriva): röntgenundersökning av led efter i leden infört kontrastämne. -grypo's, (/. -is, -is av g. grypo's, böjd): ledkontraktur i flexionsställning. '-kace, (/. '-cac|e, -es av g.kaki'a, dålig beskaffenhet): tuberkulos förstörelse av led, vanligast i samband med tuberkulos i ryggradslederna, spondylartro'-kace. -klasi', (/. -clasji'a, -i'ae av g. kla'o, bryta): uppbrytning av en sammanvuxen led för att åstadkomma rörlighet, -kiei'sis: se arthrodes. -kondri't, (/. -chondritis, -idis av g. cho'ndros, brosk): infl. i ledgångsbrosk. -li't, (/. '-lith|us, -i av g. li'thos, sten): ledsten, ledmus, förbroskad 1. förkalkad fri kropp i led. -lit(h)i'asis: gikt. -logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): ledgångslära. -ly's, (/. '-lysI is, -is av g. ly'o, lösgöra): lösning av sammanväxningar inom en led.

Artr|o'nkus, (/. Arthrjo'nc|us, -i av g. a'r-thron, led -f- o'nkos, massa): ledsvullnad. Gammalmodig benämning.

Artro- (/. Arthro- av g. a'rthron): led-, -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): beteckning för ledgångslidande i allmänhet, särskilt de kroniska av degenerativ 1. trofo-neurotisk karaktär. Jfr artros, '-phyton: se -fyt. -plastik (av g. pla'sso, bilda): plastisk operation på led eller operativt bildande av falsk eller artificiell led. -po'da (/. av g.pou's, fot): leddjur. -po'dicjus, -a, -um (/.): som hör till leddjur. -pyo's (/. -is, -is av g. py'on, var): varbildning i led. -rragi', (/. -rrhagji'a, -i'ae av g. rhage', bristning): blödning i led.

Artr|o's, (/. Arthro's|is, -is av g. a'rthron, led): degenerativa, icke infl. ledförändringar. A. defo'rmans: kroniskt fortskridande, icke infl. (o. därför med orätt förr kallad arthritis def.) degenerativa förändringar i brosk och benväv; å ena sidan uppstå stora defekter i dessa vävnader, å den andra nybildnings-processer i form av s.k. "nabbar", isht på

ledytornas ränder, ävensom förtjockningar

i kapselväven; leden deformeras, rörligheten inskränkes, knastringar och knakningar förnimmas, musklerna atrofiera o. försvagas, fria ledkroppar, utgjutningar, subluxationer o. smärtor kunna uppträda; orsakas vanligen av statiska, traumatiska, neuropatiska insul-ter, hos äldre inverka även mera naturliga åldersförändringar; angriper oftast höft-, knä- o. fingerleder. Jfr malum coxæ senile. — A. tahe'tica: ledförändringar av ovanstående natur vid tabes dorsalis.

Artro- (/. Arthro- av g. a'rthron): led-, -sporer (av g. spo'ros, frö, sådd): ombildning till spor av en cell i en kedja av bakterier, -stomi', (/. -stom|i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): operativ öppning in i led t.ex. för anläggande av dränage, -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): en leds öppnande, t.ex. för bortskaffande av var. -tro'p, (/. '-trop|us, -a, -um av g. tro'pos, vändning): affinitet till 1. tendens att sätta sig i led. -xero's (/. -is, -is av g. xero's, torr): kronisk osteoartrit.

A'rtjus, -us (i): lem.

Arta'r: se arteria.

Artä'r-förkalkning: arterioskleros, åderförkalkning. -ljud: auskultationslj. över artärer t.ex. vid aneurysm, aortainsufficiens. -klämma(re): se peang. -puls: den i artärerna fortplantade hjärtkontraktionsvågen. Jfr kapillärpuls, venpuls.

Arvs-anlag, -enhet, -faktor: det organiska underlaget för varje enstaka ärftlig egenskap. Finnes vanligen i parigt anlag, lineärt fördelat på kromosomerna (kromomererna), men av detta ingår blott den ena halvan i en sädes- eller äggcell. Syn. determinant, gen. id. Jfr Mendel's ärftlighetslagar, reduktionsdelning.

Ary-brosken (av g. ary'taina, vattenkanna): larynx' kannbrosk. -taenoi'd (/. -es; -tænoi-dje'us, -e'a -e'um): liknande en kanna; hörande till kannbrosken.

A|rytmi', (/. -rrhythm|i'a, -i'ae av g. a priv. -f- rhytmo's, rytm): rubbning i rytmisk verksamhet, t.ex. oregelbundenhet i pulsens slag eller i hjärtats, i andningen etc. A. per-pe'tua: se hj ärtfladder o. -flimmer. Jfr allor-rytmi, extrasystole, förmaksflimmer, pulsus irregularis, överledningsrubbningar.

As: 1. kemisk beteckning för arsenik; 2. oftal-mologisk för astigmatism.

A'sa foe'tida (av g. a'se, äckel + i. foe'tidus, stinkande): dyvelsträck, intorkad mjölksaft från roten av asiatiska ferula-arter.

Asbesto's (/. -is, -is): pneumonokonios orsakad av asbeststoft.

Asearisin: syntetisk ersättning för ol. cheno-podium. Mot spolmask.Ascaris

A'sca|ris, '-ridis (/.): spolmask-. A. lumbri-

coi'des: den vanliga spolmasken, (en nema-to'd), till formen lik en metmask; dess ägg kläckas i tarmen, larven genomborrar tarmväggen, inkommer i blodet, föres till lungorna, vandrar där ut och föres gnm luft-strupe och matstrupe ånyo ned i tarmen och utvecklas till könsmognad. Jfr Oxyu'ris, Tri-choce'phalus. Askarider. Askari'asis, (/. Ascari'asjis, -is) och Askarido's, (/. Ascari-do'sjis, -is): infektion med askarider och därav eventuellt framkallade sjukliga symtom. Asce'ndens (av I. asce'ndere, uppstiga): upp-1. uppåtstigande, tex. aorta ascendens. -typ: abnormt länge kvarliggande kontrastmål i cekum o. colon ascendens (vid atonisk obstipation). Ascende'ns: uppstigande släktled. Ascende'nt: släkting i uppstigande led. Jfr agna't, kogna't, desce'ndens, descende'nter. Asce'ns|us, -us (/.): uppstigning. A. u'teri: abnormt högt läge av uterus. Aschheim-Zondek's reaktion: metod för fastställande av tidigt havandeskap, grundad på att hormon från främre hypofysloben (prolan) och från ovariet (follikulin) avsöndras i ökad mängd och övergår i urinen hos havande kvinnor. AI scliisto I daktyli', (/. -dactyl | i'a, -i'ae av g. a. priv. + schisto's, kluven + da'ktylos, finger): kongenital sammanlödning mellan fingrar.

Aschoffs knutor: submiliära granulom i hj ärtköttet som uttryck för färsk reumatisk process. A.-Tawara's knut: den på gränsen mellan hjärtats förmaks- o. kammardel i förmaksseptum befintliga muskelknuten i retningsledningssystemet. Syn. no'dus sino-atria'lis cordis. Jfr his ska muskeln. Asci't|es, -ae (/. av g. asko's, säck): aski'tes, bukvattusot. Jfr anasa'rka, hudvattusot, hydrops. A. chylo'sus: ky'lusansamling i buken efter lymforragi. Ascitesa'gar: bakterie-odlingssubtrat med askitesvätska och agar-agar.

Asci'tisk, Aski'tisk: vattusiktig. Ascorbin-: se askorbin-. A- (g.): a priv. -semi', (/. -semii'a, -i'ae av g. se'ma, tecken): oförmåga att bilda tecken för att bliva förstådd (a. expressi'va) 1. att själv förstå av andra givna tecken (a. per-cepti'va). Ett vidgat afasibegrepp. Jfr amimi, asymboli. -septi'k, (/. -se'ps|is, -is av g. se'p-sis, förruttnelse): förfarande vid operativa ingrepp o. sårbehandling, som förhindrar förorening med bakterier utan användande av kemiska desinfektionsmedel. Jfr antiseptik. Ase'ptiska (smittfria) instrument, förbandsmaterial osv. Aseptisk bennekros: nek-

ros i ben uppkommen sannolikt genom insufficiensfraktur vid upprepade påfrestningar. Ase'ptisk feber: feber, som är oberoende av septisk smitta, t.ex. feber vid blödningar 1. resorption av icke längre infektiösa exsu-dat. -sexue'U (av /. se'xus, kön): könlös, -sfyxi', (/. -sphyx|i'a, -i'ae av g. sphy'xis, puls): pulslöshet. Brukas dock mest om högre grader av andnöd ända till kvävning. A-a neonato'rum: nyföddas a.; a. Ii'vida: a. med blåaktig färg o. bibehållen tonus; a. pa'llida med stark blekhet och muskelslapphet. Jfr apné o. dyspné. — Asfy'ktisk. -siali', (/. -sia-Iji'a, -i'ae av g. si'alon, spott): upphävd spott-avsöndring. -sidero's (/. -is, -is av g. si'deros, järn): abnorm minskning av organismens järnförråd.

Askari'der: se ascaris. Aski'tes: se ascites. Asklepios (g.): se Æsculapius. Askorbi'nsyra, il. A'cidum asco'rbicum): vit. c.

Asocia'1 (av g. a priv. + l- so'cius, kamrat): oförmåga 1. ovilja att anpassa sig efter samhällets krav. Jfr antisocial. A[somni', (/. -so'mn|ia, -iae av g. a priv. + I. so'mnus, sömn): sömnlöshet. Syn. agrypni, insomni, vigilia. Asparagin: asparaginsyrans sura amid, på samma gång amin, amid och aminosyra ch.nh2.cooh

I . Förekommer i vitbetor

ch2conh2 och sparris. Asparaginsyra: aminobärnstenssyra chqmho • cooh

I . Tvåbasisk aminosyra.

ch2.cooh

Finnes i avfall från betsocker vid dettas tillverkning. Aspektion (av L aspe'ctus, betraktande): besiktning. A'sp|er, -era, -erum (/.): sträv. Aspergillo's (/. -is, -is): mykos, orsakad av Aspergillus: kolvmögel. A. fumiga'tus: med rökfärgade; A. flave'scens: med gulaktiga och A. ni'ger: med svarta kolonier. AI spermatogenc's, (/. -spermatoge'nes | is, -is av g. a priv. + spe'rma, säd -f genna'o, alstra): utebliven spermatozobildning. A|sper-mi', A|spermati', A|spermati'sm, (/. -sper-m i'a, -i'ae, -spermat | i'a, -i'ae, -spermati's-m us, -i): frånvaro av spermatozoer 1. oförmåga att vid koitus ejakulera säden. Asphyxi'a: se asfyxi.

Aspiration, (/. Aspira't|io, -io'nis av ad, till +spira're, andas): inandning eller in- resp. utsugning av gaser 1. vätskor. Aspire'ra.Aspleni

-s I apparat: apparat att utsuga vätskor m.m. -sjpneumoni: lunginfl. efter aspiration av munhåleinnehåll, -s|tuberkulos: tuberkulos efter a. av tuberkelbaciller. A- (g.): a priv. -spleni', (/. -splen[i'a, -i'ae av g. splen, mjälte): frånvaro av mjälte. Asple-nisk. -sporoge'n, (/. -sporo'gen j es av g. spo'-ros, frö -f genna'o, alstra): om bakterier, som ej bilda sporer.

Asjsane'ra, Asjsane'ring (av /. ad, till + sa'-nus, frisk): anordnande av hygieniska förhållanden.

Asjsimilation, (/. -simila't|io, -io'nis av ad, till -f si'milis, lika): den digererade näringens bearbetning inom organismen till egna kroppsbeståndsdelar. Jfr dissimilation. Assi-mile'ra. -s[gräns: toleransgräns. Association, (/. -socia't|io, -io'nis av ad, till + so'cius, kamrat): anknytning t.ex. av rörelser. Association I is, -e (/.): anknytande. Associativ. Idé-a.: tankeanknytningar. — Associations-banor: nervbanor, sora förbinda olika delar i det centrala nervsystemet, -centra: nervcentra för association. Syn. ko-gitationscentra. Jfr projektionscentra, -för-sök: uppfordran att med ett passande ord svara på ett givet "retningsord" Av detta och reaktionstiden kunna vissa

slutsatser dragas angående det psykiska tillståndet och även över den undersöktes delaktighet i en viss sak. -psykologi': ("mosaikpsykologi") läran att alla själslivets företeelser låta sig förklaras genom idéassociationens lagar, -reflex: se psykoreflex. -trådar: trådar, som förbinda olika barkregioner i samma hjärn-hemisfär.

Associe'rad: förbunden, liksinnig. Jfr dissocierat A. ögonavvikning: déviation con-juguée.

A- (g.): a priv. -stasi', (/. -stas[i'a, -i'ae av g. sta'sis, stående): oförmåga att stå; jfr aba-siastasi. -steato's (/. -is, -is av g. ste'ar, fett): förminskad 1. felande avsöndring från talgkörtlarna samt därav karakteriserade sjukdomar med torr, avskalande o. ofta sprickig hud. -steni', (/. -sthen|i'a, -i'ae av g. sthe'nos, styrka): kraftlöshet. Syn. adynami'. Asthe-ni'a universalis conge'nita: konstitutionsanomali karakteriserad av högvuxenhet med trångt bröst, blekhet och kroppslig svaghet, trång aorta, dropphjärta, kostalstigma, en-teroptos. Syn. S tiller's sjukdom. Jfr atletisk, leptosom, pyknisk typ, Kretschmer's typlära. — Astenisk. A. bulbä'rparaly's: myasthenia gra'vis pseudoparaly'tica. A. je'ber med höggradiga svaghetstillstånd (av hjärta o. muskulatur) insättande feber. A. ha'bi-tus, A. konstitution, A. typ enl. Kretsch-

mer: gracil kropp och smal bröstkorg med bibehållen normal längd. Syn. paralytisk ha'bitus. -sten|opi', (l. -sthen|op|i'a, -i'ae av g. sthe'nos, styrka + ops, öga): trötthetsförnimmelser i synapparaten vid ihållande seende på nära håll. Syn. hebetu'do vi'sus, kopiopi, oftalmokopi. Ackomodativ a.: mest vid hypermetropi; konjunctival a.,: vid kon-junktivit; muskulär a.: mest vid myopi; nervös a.: vid neurasteni; retina'1 a.: vid över-känslighet i reti'na. Asteno'pisk. -steno[-spermi', (/. -stbeno[sperm [i'a, -i'ae av g. sthe'nos, styrka + spe'rma, säd): avgång av mindre livskraftiga spermatozoer. -stereo |-gnosi', (/. -gnos I i'a, -i'ae av g. stereo's, fast -f gno'sis, vetande): känselblindhet; oförmåga att p.gr. av central defekt uteslutande med känseln igenkänna föremål. Syn. själsanestesi, taktil agnosi, stereoagnosi. Jfr stereoanestesi.

Aste'ri|on, -i (/. av g. aste'r, stjärna) (antrop.): föreningspunkten av occipital-, parietal- o. temporalsuturerna på skallen. Aster-oid (/. -e'us, -e'a, -e'um av g. ei'dos, form): st järn-liknande.

Asth-: se äst-.

Astigmati'sm (/. -us, -i av g. a priv. -f sti'gma, punkt): abnorm och oregelbunden brytning hos ögats brytande medier, särskilt hornhinnan. Jfr ametropi, emmetropi, hypermetropi, myopi, presbyopi. A. re gula'ris: olika men regelbunden brytning i olika meridianer. A. irregularis: olika brytningsförmåga även i olika delar av samma meridian. Astigma'tisk. — Astigmatoskop (av g. sko-pe'o, betrakta): instrument för diagnosticerande av a. Se keratoskop. Astigmome'ter: instrument till uppmätande av a.

A'stma, (/. A'sthm | a, -atis av g. a'sthma, andnöd): anfallsvis uppträdande andnöd av olika orsaker. A', bronchia'le: a. av kramp o. slemhinneansvällning i småbronkerna; a cardiaie: andnöd vid hj ärtsvaghet; a', dia-be'ticum: vid slutstadiet av diabetes; a', noc-tu'rnum: "maran"; a', thy'micum: genom förstoring av tymus 1. överfunktion hos körteln framkallad spasmus glo'ttidis (numera övergiven uppfattning); a', urae'micum: a. vid uremi. — Astma'tisk, (/. Asthma'tic | us, -a, -um). Astma'tiker.

Astmo- (/. Asthmo- av g. a'sthma): astma-, -ge'n, (/. '-gen[es av g. genna'o, alstra): orsakande astma. -ly'tik[a, sing, -um, (/. -ly'-tic|a, sing, -um): medel som lösa astmaan-fall.

Astra I fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. astrape', blixt 4- pho'bos, fruktan): sjukUg ängslan för åska.Astragalus

Astra'galjus, -i (I. av g. astra'galos, språngben): ben i foten mellan calca'neus och underbenet; syn. ta'lus. Astragal |cktomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektörne', excision): op. avlägsnande av a.

Astro- (av g. a'stron, stjärna): stjärn-, -cy't (av g. ky'tos, cell): neuro'glians med talrika utlöpare försedda med stjärnformade celler, -cyto'm (/. -a, -atis): vanligaste gliasvulsten, rik på astrocyter. -sfär: se under centrosom. -i'd, (l. -id|e'us, -e'a, -e'um av g. ei'dos, form): stjärnliknande. -klne'tisk (av g. ki'-nesis, rörelse): som hör till

centrosomens rörelser, -statisk (av g. statiko's, stående): hörande till centrosomens viloläge.

A|styfi' och A|stysi', (/. -styph|i'a, -i'ae och -stys|i'a, -i'ae av g. a priv. + sty'o, göra styv): oförmåga att styvna penis; manlig impotens.

Asy'1 (/. -um, -i av g. a'sylon, fristad): tillflyktsort, hem, vårdanstalt.

A- (g.): a priv. -syllabi', (/. -syllabji'a, -i'ae av g. syllabe', stavelse): tillstånd, vari bokstäverna i ett ord ej kunna hopfogas till stavelser. -symboli', (/. -symbol | i'a, -i'ae av g. sy'mbolon, tecken): förlust av förståelse för symboler (ord, figurer, åtbörder) eller att erinra sig den mot ett begrepp svarande symbolen. Moto'risk a.: oförmåga nyttja; sen-so'risk a.: oförmåga igenkänna symbolerna. Jfr amimi, apraxi, asemi. -symmetri, (/. -symmetr| i'a, -i'ae av g. a priv. + syn, med -j- metron, mått): bristande överensstämmelse. -symmetrisk, (/. -symme'tric|us, -a, -um). -syndesi', (/. -sy'ndes|is, -is av g. syn, med -f de'sis, bindning): bristande sammanhang mellan beståndsdelarna i en tanke, -eki', (/. -ech|i'a, -i'ae av g. syne'cheia, sammanhang): frånvaro av sammanhang i en struktur, -synesi', (/. -synes | i'a, -i'ae av g. sy'nesis, förstånd): intellektuell tröghet, dumhet, -synergi', (/. -synerg|i'a, -i'ae av g. syn, tillsammans -f e'rgon, arbete): felande samarbete mellan annars samverkande funktioner, t.ex. i ögonens rörelser. Se ataxi, koordinationsrubbning. -synodi', (/. -synod | i'a, -i'ae av g. sy'nodos, umgänge): sexuell impotens. -systoli', (/. -systol|i'a, -i'ae av g. systole', sammandragning): bristande sammandragning (systole) och tömning av hjärtat. Syn. hj ärtinsufficiens.

At-: se också a th-.

At. 1. AT. = altturberkulin, se tuberkulin.

A taktisk: se ataxi.

Ataraxi', (I. Atarax | i'a, -i'ae av g. a priv. -|-tara'tto, förvirra): själslugn. Atara'ktik\um, pl. -a, (/. Atara'ctic\um, pl. -a): lugnande medel vid ångesttillstånd m.m. Syn. psyko-

sedativa. Ataraktisk.

Atavi'sm (/. -us, -i av a'tavus, förfader): framträdande av egenskaper, som funnits hos tidigare generationer.

A- (g.) a priv,, -taxi', (/. -tax | i'a, -i'ae av g. ta'xis, ordning): rubbning i koordinationen av muskelrörelser av cerebrala, cerebellara, spinala eller perifera orsaker. Cerebella'r a. (Pierre Marie): a. vid vissa lidanden i lillhjärnan, varvid den sjuke vacklar framåt likt en drucken. Hereditär a.: se Friedreich's sjukdom. Littera'1 a.: fördubbling, utelämnande, omställning 1. annan oriktig placering av stavelser och bokstäver vid talet, t.ex. "ratrilleri", "artralleri", artillilleri", "arleri" osv. i stället för "artilleri". Ata'k-tisk okoordinerad, -taxo|femi', (/. -phem|i'a, -i'ae av g. ta'xis, ordning + phe'mi, tala): bristande koordination av talmuskulaturen, -telio's, (/. -te!eio's|is, -is av g. telei'osis, fulländning): äkta dvärgväxt. A. sexua'lis: med, a. asexua'lis: utan utveckling av könsmognad. — Jfr kondrodystrofi, infantilism, mik-romeli, nanosomi.

Atelekta's, (l. Atele'ctas|is, -is av g. atele's, ofullständig + e'ktasis, utvidgning): ofullständig utspänning av lungblåsorna, t.ex. av ett exsudat: kompressionsatelekta's; genom resorption av lungluften vid tilltäppning av luftrören: resorptions-a.; genom att lungorna hos det nyfödda fostret ej genom andning utvecklas: fetal atelektas. Atelekta'tisk.

Atel|encefali', (/. -encephalji'a, -i'ae av g. atele's, ofullständig -f enke'phalos, hjärna): ofullständig utveckling av hjärnan.

A|teli', (/. -thel|i'a, -i'ae av g. a priv. + thele', bröstvårta): felande bröstvårtor.

Atel|i'a, -i'ae (/. av g. ate'leia, ofullständighet): ofullständig utveckling.

AI telo- (av g. atele's): ofullständig-, -cheili', (/. -cheilji'a, -i'ae av g. chei'los, läpp): ofullständig utveckl. av läpparna, -cheiri', (/. -cheir | i'a, -i'ae av g. cheir, hand): bristande utveckl. av handen, -geni', (/. -ge'nes|is, -is av g. ge'nesis, utveckling): ofullständig utveckling. -gnati', (/. -gnath|Fa, -i'ae av g. gna'-thos, käke); -kardi', (/. -card|i'a, -i'ae av g. kardi'a, hjärta): ofullständig utveckling av käken resp. av hjärtat, -kiri': se -cheiri. -myeli', (/. -myel|i'a,

-i'ae av g. myelo's, märg); -prosopi', (/. -prosop|i'a, -i'ae av g. pro'sopon, ansikte); -stomi', (/. -stom|i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): ofullständig utveckling av resp. ryggmärg, ansikte, mun,

A't|er, -ra, -rum (l.): svart.

A te'rgo il.): bakifrån. Vis a tergo: pådrivande kraft bakifrån, t.ex. blodströmmens tryck i strömriktningen.

A|terma'n (av g. a priv. -f the'rme, värme): ej genomsläppande värme. Motsatsen diaterman.

Atero'm, (/. Athero'm | a, -atis av g. athe're, gröt): svulstlik utspänning av talgkörtlar i huden vid tilltäppning av utförsgångarna. Jfr epidermoid. At(h)er(omat)o's(is), (Athe-ro'ma arteria'Ie): genom grötartat sönderfall i artärväggarna uppstående små hålor och sår, den nekrotiserande o. ulcererande formen av arterioskleros; se åderförkalkn. Ate-romatös.

Atero-sklero's, (/. Athero-sclero'sjis, -is av g.

athe're, gröt + sklero's, hård): benämning omfattande både skleroserande o. ateroma-tösa formen av arterioskleros; se åderförkalkn.

Ateto's, (/. Athetosis, -is av g. a'thetos, utan fast ställning): ofrivilliga, långsamma, bisarra, ihållande, rytmiskt återkommande rörelser, huvudsakligen i fingrar o. tår vid vissa hjärnsjukdomar och vanligen halvsidig. Jfr extrapyramidal systemet. Athetose double (/.): idiopatisk, dubbelsidig form särsk. hos barn. Jfr dystoni'a lenticula'ris. AI thalpo's [is, -is (I. av g. a priv. + tha'lpos, värme): oförmåga att förnimma värme. Athrepsi'a: se atrepsi. Athyr-: se atyr-.

Atla'nto-occipita'lpunktion: suboccipital-punktion. -di'dymus: se atlodymus. A'tla|s, -a'ntis (/. av g. A'tlas, namn på den himmelen bärande titanen): första ryggkotan.

Atle'tisk typ: stark utveckling av skelett, muskulatur och hud. Jfr astenisk, leptosom, pyk-nisk typ, Kretschmer's typlära. Atlo'dymjus, -i (/. av g. A't 1 a s + di'dymos, tvilling): missbildning m. två huvud på en hals.

Atmiatri', (/. Atmiatr|i'a, -i'ae av g. atmo's, dunst -f iatrei'a, läkekonst): behandling med inandning av gaser; även om pneumoterapi. Atmo|ka'usis, (/. -ca'us|is, -is av g. atmo's, ånga -f- kau'sis, brännande): användande av vattenånga av 100° C eller mer till stillande av blödningar, särskilt i livmodern. Syn. vaporisation.

Atmosfaro'ser, (/. Atmosphæro's|es, sing, -is av g. atmo's, ånga + sphai'ra, sfär): genom atmosfäriska inflytanden ådragna sjukdomar, t.ex. reumatism. A|toki', (/. -toe I i'a, -i'ae av g. a priv. + to'-kos, födelse): ofruktsamhet. Jfr dystoki. Ato'm (av g. a'tomos, odelbar): minsta smådel av materia, även av energi (energiatom), strålning (strålningsatom) 1. elektricitet (elektricitetsatom). Enl. nutida begrepp utgöres

atomen av ett system av småpartiklar. Jfr elektron, positron, neutron, proton. Atomighet: I organiska kemien menar man med atomighet antalet hydroxylgrupper (—OH) i en syra eller alkohol. Exempel på

ch2.oh

tvåatomiga alkoholer glykol I , på

ch2.oh ch2.oh

treatomiga alkoholer glycerin CH • OH .

'ch2.oh

Sexatomiga äro mannit, dulcit och sorbit. Enatomiga, mättade syror exempelvis ättiksyra CHs-COOH. Generell formel för dessa s.k. fettsyror är CnH2f|+1 . Till de mättade fettsyrorna höra även smörsyra, CsH7 COOH, palmitinsyra, CisHai-COOH och stearinsyra, Ci7Hs5-COOH (som ingå i de vanliga fetterna). De omättade

fettsyrorna innehålla en eller flera dubbelbindningar inom den radikal som är bunden vid karboxyl-CH2

gruppen, t.ex. akrylsyra |[. Även

CH-COOH oljesyra C17H33 • COOH och linoljesyra C17H31 • COOH. Tvåatomiga och samtidigt tvåbasiska syror äro oxalsyran (innehållande 2 karboxyl-grupper direkt förenade med COOH

varandra) | , bärnstenssyran COOH

ch2-cooh

I och adip insy ran

ch2-cooh ch2ch2.cooh

I . Treatomiga äro äppelsyran

ch2ch2-cooh

✓oh ch2.oh

CH

i \cOOH ch2-cooh

och glycerinsyran CH • OH .

COOH CH. OH-COOH Fyratomig är vinsyra | . Sex-

CH • OH • COOH

.COOH

atomiga äro sockersyran (CH. OH)/

\cOOH .COOH

och slemsyran (CH-OH)*/ . Olik-

\COOH

heten mellan de båda sistnämnda ligger i isometrien.

A|toni', (/. -ton I i'a, -i'ae av g. a priv. -f to'-nos, spänning): minskad tonus, muskelsvaghet. — Ato'nisk, (/. Ato'nic|us, -a, -um). A. blödning: uterusblödning p.gr. av bristande sammandragning av uterus. A. hjärtdilata-tion: d. med svaga hjärtsystole. A. sår: se torpitt sår.

Ato'nisk-asta'tiska syndro'met (Förster): medfödd höggradig muskelhypotoni med oförmåga att balansera huvudet, sitta och stå trots bibehållen villkorlig muskelinerva-tion; orsakad av skador i det extrapyramidal systemet; vanligen förbundet med de-bilitet.

A|topi', (/. -top I i'a, -i'ae av g. a priv. -f to'-pos, plats): en egendomlig medfödd överkänslighet mot vissa ämnen (atope'ner), vid vilken en desensibilisering ej är möjlig.

A|topo- (av g. a priv. -f to'pos, plats): avvikande-. -gnosi', (/. -gnos j i'a, -i'ae av g. gno'sis, kännedom): förlust av förmågan att lokalisera en sensation, -menorré, (/. -me-norrhoe'|a, -ae av g. men, månad + rhoi'a, flöde): vikarierande menstruation.

ATP: adenosintrifosfat; se adenosinfosfater.

A- (g.): a priv. -to'xisk, (/. -to'xic j us, -a, -um av toxiko'n, gift): ej giftig, -tremi', (/. -tre-m|i'a, -i'ae av g. tre'mo, darra): 1. frånvaro av tremor; 2. hysterisk oförmåga att lämna sängen, enär varje annat läge än liggande vållar

ångest o. smärtor; syn. acinesi'a a'lge-ra, stasobasofobi. -trepsi', (/. -threps|i'a, -i'ae av g. thre'psis, näring): se atrofi, atrophica infa'ntum, dekomposition. Atre'ptisk immunitet: teori om immunitet mot svulstceller p.gr. av hypotetiska antikroppars rent nutri-tionshämmande verkan på svulstcellerna, -tresi', (/. -tres I i'a, -i'ae av g. tre'sis, hål): medfödd eller förvärvad fullständig slutning av en kanal eller en mynning. A. ani: medfödd frånvaro av stolgångsöppning. Syn. a'nus imperforatus. Atre'tisk: kanal 1. mynning, som är ogenomtränglig 1. nästan ogenomtränglig. A-a folliklar: äggstocksfollik-lar, som återbildas utan att ha utstött något ägg.

A|treto- (av g. a'tretos): ej genomborrad-, -ce'phaljus, -i (/. av g. kephale', huvud): missfoster med imperforerad mun- eller näsöppning. -co'rmjus, -i (/. av g. kormo's, bål): foster med en av kroppsöppningarna imperforerad. -cysti', (/. -cyst I i'a, -i'ae av g. ky's-tis, blåsa): imperforerad blåsa, -lemi', (/. -læm I I'a, -i'ae av g. laimo's, svalg): imperf. svalg, -metri', (/. -metr|i'a, -i'ae av g. me'tra, livmoder): imperforerad livmoder, -psi', (/. -ps|i'a, -i'ae av g. ops, öga): ogenomträng-

ligt öga (för ljus), -stomi', (/. -stom|i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): imperf. mun.

Atria'l|is, -e (/.): hörande till atrium.

Ajtriki', A|trikiasi', (/. -trich|i'a, -i'ae, -tri-chi'asjis, -is av g. a priv. + thrix, hår): medfödd hårlöshet.

A'trium, pl. A'tria, (/.): förgård. A-a c o' r dis: hjärtats förmak. A-a mo'rtis: de slutliga dödsförebuden: pulslöshet, andningens upphörande, hjärnans förlamande. — Atrio|-ventrikul|ar, -är, (/. -ventricula'r|is, -e): tillhörande både förmak och kammare av hjärtat, ss. atrio\ventrikularklaffarna: klaffarna mellan hjärtats förmak o. kammare, atrio |-ventrikulära muskelknippet 1. His* muskel. Atrio\ventrikulärknutan o. atrio\ventriku-lära systemet: se retledningssystemet.

A|trofi', (/. -troph|i'a, -i'ae av g. a priv. + tre'pho, nära; atrophi'a, avmagring): förtvi-ning; cell- eller vävnadsminskning gnm bristande näring eller av olika andra orsaker (degenerations-, inflammationsprocesser, inaktivitet m.m.). Brun a.: a. jämte anhopning av brunt nötningspigment, särskilt i hjärtat (a. fu'sca co'rdis). Mara'ntisk a.: a. på grund av tärande sjukdomar, ss. tuberkulos och kräfta. Seni'1 a.: a. av hög ålder. A. infa'ntum: hos spädbarn inträdande a. p.gr. av svåra näringsrubbningar, syn. atrepsi, dekomposition, pedatrofi. A. musculo'rum progressiva: muskelatrofi p.gr. av sjukdom, a) i ryggmärgen (spina'l m-a): se Aran-Duchenne's sjukdom, Werdnig-Hoff-mann's muskelatrofi, b) i nerverna (neuro'-tisk m-a.): se Ch ar cot-Marie's muskelatrofi (peronealtypen); c) i musklerna (myo-pa'tisk m-a.): se dystrophia musculo'rum progressiva. A. ne'rvi o'ptici: synnervsatro-fi.— Atro'fisk, (I. Atro'phicjus, -a, -um). Atrofodermi', (/. Atrophoderm|i'a, -i'ae av g. de'rma, hud): till atrofi av huden ledande hudsjkd. Atrophicans (/.): förlöpande med atrofi.

Atropi'n (/. -um, -i): giftig alkaloid ur Atropa belladonna, Hyscyamus niger och Datura strammonium. Atropin är en ester av tropa-,CH • OH

syra (GjHs-CH^) med en bas tro-

\COOH

pin,

/CH.

HaC

\

CH

NCH, CH • OH

HaC

CH,

Attenuation

och företer en komplicerad sammansättning med följande formel

/CH\

n - ch,

h oh

o • coch<

/c6h5

xchooh

Tillhör peperidinserien. Atropi'ni su'lfas: atropinsulfat. Pupillutvid-gande, ackomodationsförlamande, sekre-tionshammande, spasmolytiskt på det parasympatiska nervsystemet inverkande medel. Motgift mot morfin o. pilokarpin. Attenuation, (/. Attemia't|io, -io'nis av ad, till + te'nuis, tunn): försvagande. Attenue'ra bakterier = försvaga b. i virulens. Attest (av I. attesta'ri, intyga): skriftligt intyg. Läkarattest. Attestera.

Attityd: disposition till ett visst beteende i en viss situation. Attonite't (av /. atto'nitus, som bedövad av blixten): stu'por med nästan fullkomlig orörlighet hos sinnessjuka. Jfr katatoni. A- (g.): a priv. -ty'pisk, (/. -ty'picjus, -a, -um av g. ty'pos, typ): avvikande från det typiska, t.ex. atypiskt sjukdomsförlopp. Jfr abor-tiv, forme fruste. -tymi', (/. -thym|i'a, -i'ae av g. thymo's, själ): missmod, -tyreoidi'sm, (/. -thyreoidi'smjus, -i), -tyreo's, (/.-thyro's|is,-is av g. thyreo's, sköld + ei'dos, utseende): av felande sköldkörtel (atyreos) 1. bristfällig sköldkörtelfunktion (atyreoidism) framkallade sjukdomssymptom, -tyri', (I. -thyrji'a, -i'ae): felande sköldkörtel. Au: kem. tecken för guld (/. au'rum). 198Au: radioaktivt guld. Användes som intra-kavitär bestrålningskälla vid pleurakarcinos eller tumorascites. Audimu'titjas, -a'tis (/. av audi're, höra 4 mu'tus, stum): hörstumhet. Syn. alali'a idio-pa'thica.

Audi(o)-fo'n, (-pho'n av /. audi're, höra + g-phone', ton): apparat att förbättra hörandet hos döva. -gram (av g. gra'mma, spår, skrift): grafisk registrering av variationerna i en persons hörselskärpa. -logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om hörseln (upptäckandet, förebyggandet och behand-

lingen av hörselnedsättningar). -meter: hörselmätare.

Audi'tjio, -io'nis (/.): lyssnande. A. colora'ta (/.): uppträdande av färg- 1. ljusförnimmelser vid hörande av bestämda toner. Syn. fonismer. Jfr psykokromestesi, psykokromi. Audi'tjus, -us (/.): hörsel. Auditi'v (/. -us, -a, -um och Audito'ri|us, -a, -um): tillhörande hörselorganet. Tu'ba auditi'va: örontrumpe-ten.

Auerbach's plexus: se plexus myente'ricus. A'ur|a, -ae (/. av g. au'ra, fläkt): fläkt. A. epi-le'ptica: stundom inträdande förebud till epileptiska anfall ss. i form av oro, ångest 1. (ev. andra) retningssymptom från sinnesapparaten. A. cursati'va: a. med språngrörelser. A. vertigino'sa: a. med svindel. Aurant(h)i'asis, (/. Auranthi'asjis, -is av au'rum, guld): guldgul missfärgning av huden särskilt i ansikte efter förtärande av mycket karotinhaltig föda (morötter, äggula m.m.). Au'r|eus, -ea, -eum (/.): guld-. Auri'cul|a, -ae (1. dim. av a'uris, öra): öron-mussla. A. co'rdis: hjärtöra. Aurikulär, (l. Auricula'r|is, -é): hörande till örat. — Auri-kulotempora'lpunkten: smärtande tryckpunkt framför örat på okbågen vid trigemi-nusneuralgi. Aurikulo-temporala syndromet: Frey's s., gustatorisk svettning. Vid skador av gla'ndula paro'tis eller g. submandibula'-ris uppkommer svettning och rodnad i dessa regioner i samband med måltider. Aurikulär-fenomenet: smärta vid tryck mot hörselgångens bakre vägg vid meningit i bakre skallgropen.

Aurin: Tillhör trifenylmetanfärgämnena. Det mörkröda färgämnet med metallisk glans (kristaller) lösas i alkalier med intensivt röd färg under saltbildningen. Denna är sammansatt enligt formeln:

o

ii

/c\

hc ch

II II

hc c

ho • c8h4 - c - c,h4 • oh

Denna kinonform med den karaktäristiska gruppen, som ersätter en ketonsyreatom i kärnan, reduceras lätt till sin färglösa leu-koförening, leukarin (trioxitrifenyimetan)Auripunktur

OH

I

hc ch

I I!

hc ch

I

ho • c6h4 - ch - geni • oh

Auri|punktur (av I. a'uris, öra + pu'ngere, sticka): syn. paracente's.

A'ur|is, -is (/.): öra. A. exte'rna: ytterörat, öronmusslan o. yttre hörselgången. A. inte'r-na: innerörat eller labyrinten (ben- och hinnlabyrinten) med snäckan, co'chlea, såsom hörsel- o. med båggångarna (canales semi-circulares) såsom balansorgan. A. me'dia: mellanörat, omfattande 1) trumhålan, cavum tympani med antrum mastoideum och cei-lulæ mast.; 2) örontrumpeten, tuba audit V va; 3) hörselbenen, ossicula tympani, jämte tillhörande muskler o. lig.; 4) trumhinnan, membrana tympani.

A'uro I palpebraia reflexen (av /. a'uris, öra -f pa'lpebra, ögonlock): blinkning vid plötsliga starka ljud. Syn. hörselreflexen, kokleopal-pebrala refl.

Auskultation, (/. Ausculta't|io, -io'nis av ausculta're, lyssna): metod att avlyssna ljud från bröstets och bukens organ. Direkt a.: gnrn örats beröring m. kroppen; indirekt a.: gnm hörlur. Jfr stetoskop. Auskultatorisk. Auskultera.

" Autenrieth": Autenrieth-Königsb e'r-ger's hemo(globino)meter 1. därmed gjord hemoglobinbestämning. Jfr Sahli's hemometer m.fl.

Aut I hemoterapi', (/. -hæmotherap|i'a, -i'ae av g. auto's, själv + hai'ma, blod + therapei'a, behandling): behandling med eget blod resp. blodserum.

Autji'sm (/. -us, -i av g. auto's, själv): försjunkande i sin egen tankevärld under fullkomlig otillgänglighet för eller beaktande av omvärlden. Vid sinnessjukdomar. A. ambulato'-rius: se vandraremani. Auti'stisk. Se dereis-tiskt tänkande.

Auto- (av g. auto's): själv-, -agglutination, (/. -agglutina'tjio, -io'nis, hopklibbning): agglutination av blodkropparna med personens eget blodserum. Autoagglutini'n: det aggluti-nerande agens i blodserum. -anafylaxi', (/. -anaphylaxji'a, -i'ae): anafylaxi framkallad av det egna blodserum. -antikroppar: antikroppar mot organantigen; uttryck för en patologiskt ändrad reaktion av värde för

diagnostiken och i vissa fall för behandlingen. -chthon: se -kton. -digestion, (/. -dige'stjio, -io'nis, matsmältning): sj älv digestion, t.ex. postmortal sådan av mag-slemhinnan. Även syn. till autolys. Jfr maceration. -erasti' och -

eroti'sm, (/. -eras-11 i-a, -i'ae och -eroti'sm | us, -i av g. ero-tiko's, hörande till kärlek): se automonosex-ualism. -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): fruktan att vara ensam, -foni', (/. -phon i'a, -i'ae av g. phone', ljud): förstärkt hörande av egna stämman (t.ex. vid öppenstående örontrumpet). -fonomani', (/. -phonoman|i'a, -i'ae av g. pho'nos, mord + mani'a, galenskap): självmordsmani. -ftal-moskop: se autooftalmoskop. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): alstrad av organismen själv. A. vacci'n: auto vaccin, -goni', (/. -gon I i'a, -i'ae av g. go'nos, avkomma): uralstring, -grafi'sm, (/. -gra-phi'sm|us, -i av g. gra'pho, skriva): syn. dermografism. -hemoly's, (/. -hæmo'lys|is, -is av g. hai'ma + lyo, lösa): upplösning av blodkropparna gnm det egna blodserum. -hemoterapi': se authemoterapi. -hypno's (/. -is, -is av g. hy'pnos, sömn): självhypnos, -immunisation, (/. -immunisa't|io, -io'nis): Autoimmun reaktion: reaktion mot kropps egen vävnad, -infektion, (/. -infe'ct|io, io'nis av infi'cere, förgifta): självned-smittning genom att i kroppen befintliga oskadliga bakterier bliva patogena. -inokuiation, (/. -inocu!a't|io, -io'nis av in, in + o'culus, öga, knopp): överförande av smitta från ett sjukt ställe i kroppen till ett annat, -intoxikation, (/. -intoxica't|io, -io'nis av g. toxiko'n, gift): förgiftning med i kroppen själv bildade giftiga ämnesomsättningsprodukter, t.ex. vid uremi, kolemi, co'ma diabe'ticum. -kla'v, (/. -cla'v|um, -i av cla'vis, nyckel): ångsterilisationsapparat. -kto'n (av g. chthon, mark): bildad på ort o. ställe. A. t tomb, -log: inom transplantationskirurgien "från samma individ", -ly's, (l. Mys I is, -is av g. ly'o, lösa): upplösning av organäggvita genom verkan av i cellerna frigjorda enzym, -lysa't: gnm digestion av bakteriekulturer vunnet extrakt. -lysi'n: genom förbehandling med kroppens egna celler bildade, dem upplösande lysiner. -mati', (/. -mati'sm|us, -i av g. auto'matos, som rör sig själv): oberoende av viljan, yttre retningar o. central innervation försiggående verksamhet, t.ex. hjärtats rörelser; ständigt sig upprepande skenbart villkorliga rörelser och handlingar hos psykiskt sjuka. A. ambulato'rius: se vandraremani. Automatisk. -mono j sexua-Autonoma nervsystemet

li'sm (/. -us, -i av g. mo'nos, allena + /. se'xus, kön): sjuklig på den egna personen riktad könsdrift, sålunda onani + narcism. Syn. autoerotism, -myso|fobi', (/. -phob|Fa, -i'ae av g. my'sos, smuts + pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan att själv vara smutsig o. illaluktande, -no'm, (/. -no'mic|us, -a, -um av g. no'mos, lag): oavhängig, självständig. A-a nervsystemet: systema nervosum autono-micum, den del av nervsystemet, som reglerar de vilja och medvetande undandragna (vegetativa, viscerala) kroppsfunktionerna ss. cirkulations-, digestions-, urogenital-, körtel- och glatt muskulaturs verksamhet; består av 1) det sympatiska nervsystemet, pars sympathica systématis autonomici och 2) det parasympatiska nervsystemet, pars parasympathica syst. aut.; det autonoma nervsystemet i sin helhet 1. dess sympatiska del kallas ofta vegetativa nervsystemet, dess parasympatiska del autonoma nervsystemet.

1. Sympa'tikus, (/. Sympa'thicjus, -a, -um, Pars sympathica): system med preganglio-nära trådar från 8. cervikal- till 2.1. 3. lum-balsegmenten omfattar: a) 20—25 ganglier på vardera sidan längs ryggraden: ga'nglia tru'nci sympa'thici, förbundna sinsemellan av ra'mi inter gangliona'res till en sträng: tru'ncus sympa'thicus, gräns- 1. stamsträngen; b) ra'mi communica'ntes: mellan sympatikus och det cerebrospinal nervsystemet; c) talrika perifera från olika delar av gränssträngen 1. dess ganglier utgående, i stor utsträckning ple'xus sympa'thici och ga'nglia ple'xuum sympathico'rum bildande nervgrenar; d) tvära förbindelser mellan båda sidornas sympatikus: ra'mi transve'rsi, mera regelbundet ordnade i lumbal- och sakraldelen. — Sympatikus indelas i en hals-, en bröst-, en buk-1. lumbaldel samt en bäckendel. Dess truncus-ganglier mottaga centrifugala (utåtledande eller efferenta) trådar från ryggmärgen genom de preganglio-nära trådarna och utsända postganglionära trådar till inälvorna ävensom till spinalner-verna, vilka senare följa dessa till kärl och till periferien.

2. Parasympa'tikus, (/. Parasympa'thic] us, -a, -um, Pars parasympa'thica): system med p r e-ganglionära trådar, dels från mellan-hjärnan och förlängda märgen (kranialauto-noma systemet), dels från sakralmärgens nn. sacrales I—III (sakralautonoma systemet) och p o s t-ganglionära trådar, vilka förena sig med de postganglionära trådarna från sympatikus och ha samma perifera utbredning. Sympatikus och parasympatikus ha

antagonistiska verkningar; sålunda påskyndar sympatikus hjärtverksamheten, medan den parasympatiska vagus

hämmar densamma osv. 1) Mellanh järn ans preg anglio-nära trådar följa nervus oculomotorius till ganglion ciliare genom dess radix brevis; de postganglionära trådarna följa nervi cilia-res breves till musculi sphincter pupillæ och ciliaris. 2) Förlängda märgens pregang-lionära trådar följa nerv. facialis, glosso-pharyngeus och vagus: a) facialistràdarna gå dels i nervus petrosus major till ganglion pterygopalatinum, varifrån de pos/ganglio-nära försörja tårkörteln samt näsans och svalgets slemhinna, dels i chorda tympani till ganglia submandibular och subünguale och försörja dessa körtlar, främre delen av tungan och munhålans botten, b) glossopha-rynge'us' preganglionära trådar gå i nervi tympanicus och petrosus minor till ganglion oticum med de pe-ganglionära till glandula parotis, c) vagus' preganglionära trådar gå direkt till ganglier i de innerverade organen (hjärta, lungor, måge, lever, bukspottkörtel, njure och tarm), där de portganglionära trådarna taga vid. 3) Sakralmärgens pre-ganglionära trådar förlöpa i nervi sacrales I—III till plexus hypogastrici ganglier, varifrån de poj/ganglionära förse colon descen-dens, rektum, urinblåsan och könsorganen. Auto- (av g. auto's): själv-, -nomi', (/. -no-mji'a, -Vae av g. n'omos, lag): självständighet (med.): fullständigt oberoende av andra delar 1. funktioner, -oftalmoskop (av g. oph-thalmo's, Öga -f skope'o, betrakta):: oftalmoskop avsett för undersökning av undersökarens eget öga. Autooftalmoskopering. -plas-ti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk oper-ration, där defekter täckas med material från den egna organismen. Jfr alloplastik. -psi', (/. -ps|i'a, -Vae av g. o'psis, syn): beskådande med egna ögon, mest syn. med obduktion. Jfr nekropsi, ptoma-topsi. -psyko'ser (av g. psyche', själ): sinnessjukdomar med rubbade föreställningar om det egna jaget. Motsats allopsykoser, -seroterapi': behandling med serum från patienten själv, -si't (/. -us, -i av g. si'tos, föda): den ena genom sina egna organs funktioner levande individen av ett dubbelfoster, i motsats till den andra delen, parasiten, -skope-ring, -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): direkt betraktande t.ex. av larynx genom rörformiga 1. rännformiga munspat-lar. -so'mer (av g. so'ma, kropp): alla icke könsbestämmande kromosomer. -suggestion, (/. -sugge'st|io, -io'nis): självsuggestion. Motsatsen heterosuggestion. Jfr coueism, men-Auxiliär

tal-, verbalsuggestion. -terapi', (/. -therapji'a, -i'ae av g. therapei'a, behandling): en sjukdoms bekämpande gnm kroppens egna medel utan läkarens ingripande, -tomi', (/. -torn I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): självamputa-tion. -top[agnosi', (/. -agnosji'a, -i'ae av g. to'pos, plats + agnosi'a, obekantskap): bristande förmåga att orientera sig i fråga om sin egen kropps olika delar, -toxiko's: auto-intoxikation. Autoto'xisk. -transfusion, (/. -transfu's|io, -io'nis, omtappning): 1. intving-ande av blodet i vitala kroppsorgan (hjärta o. hjärna) gnm lågplacering av huvud, sandpåse på buken samt lindning o. högplacering av extremiteterna; 2. syn. retransfusion. -transplantat: från mottagaren själv stammande transplantat. -vacci'n: ympmedel framställt av patientens egna bakterier, -vacci'n: ympmedel framställt av patientens egna bakterier.

Auxiliär (av /. auxi'lium, hjälp): understödjande. A-a respirationsmuskler: muskler, som vid försvårad andning, dyspné, understödja de egentliga respirationsmusklerna, ss. näsvingarnas muskler m.fl.

Auxo|kardi', (/. -card | i'a, -i'ae av g. auxa'no, öka -f kardi'a, hjärta): den normala diasto-liska förstoringen av hjärtat.

Avelli's syndrom: halvsidig gomsegel- o. struphuvudförlamning.

Aversion, (/. Ave'rs|io, -io'nis av ave'rtere, vända bort): avsmak, motvilja.

Avförande medel: tarmtömmande m., aperi-ti'va, laxa'ntia (laxati'va), purga'ntia (pur-gati'va), ekata'rtika, ekopro'tika.

Avia'tiker-, Avia'tor-sjuka: flygarsjuka,bergs-sjuka hos flygare. Jfr hypsinosi, mo'rbus monta'nus.

Avicenna: legendarisk arabisk läkare (död 1037). I sitt medicinska huvudverk, Kanon, försöker Avicenna bringa sitt enorma kunskapsförråd i överensstämmelse med Galenos' och Aristoteles' läror.

Aviditet (av /. a'vidus, girig): ett ämnes 1. en levande cells dragningskraft på 1. strävan till förening med vissa

andra ämnen.

A|virule'nt: icke virulent.

A'vlis, -is (/.): fågel.

A-vitami'ner: se vitaminer.

A|vitamino's (/. -is, -is, pl. -es av g. a priv. + vitami'n): sjukdomstillstånd, beroende av vitaminbrist. Se vitaminer. Avitamino'tic | us, -a, -um (/.): vitaminfri.

Avledande medel: medel, som genom retning av friska kroppsdelar söka avleda sjukdomen (tex. blodiglar, senapsplåster, "spansk fluga"). Syn. derivantia, epispastika, revul-siva. — A. rörelser: r. efter kraftig (sjuk-

gymnastik L för påskyndande av cirkulationen.

Avledning (vid elektrokardiogram): för registrering av hjärtats aktionsströmmar brukliga ansatsställen för elektroderna: 1) höger arm—vänster arm, 2) h. arm—v. ben, 3) v. arm—v. ben, 4) absoluta hj ärtdämpningen — v. ben. — Avledningssår: se fontanell (1), hank, moxa.

Avläsningsmikroskop: med (ofta graderat) hårkors försett mikroskop för mätningsändamål. Jfr mikrometer.

Avmagring: macresce'ntia.

Avnavling: genomskärning mellan underbindningarna av (den dubbelt underbundna) navelsträngen efter barnets födelse.

Avreagera: lösande av affekt gnm känsloutbrott eller bestämda handlingar. Jfr katar-tiska metoden.

Avslag: se lockier.

Avu'ls|io, -io'nis (/. av g. a priv. -f /. ave'llere, slita bort): bortslitande t.ex. av en nerv.

A[xantopsi', (/. -xanthopsia, -i'ae av g. a priv. -f- xantho's, gul + o'psis, syn): gulblindhet.

Axel-cylinder: den centrala väsentligaste delen av en nervtråd, -cylinderutskott: den gangliecellsutlöpare, som övergår i en axelcylinder, leder impulser från cellen. Syn. axon, neuraxon; jfr dendrit. -hålan: axillen, fossa axilla'ris.

Axeroftoi, (/. Axerophtho'l|um, -i): vit. Ai. Annat namn: RetinoL Se vitaminer.

Axförband: se spica.

Axiai (/. -is, -e av a'xis, axel): i eller längs axeln.

Axi'llen, (/. Axi'Illa, -ae): axelhålan. — Axil-lär, (/. Axillaris, -e): tillhörande axeln. Axilla'rlinje: den främre, den bakre o. den mellersta a.; gå vertikalt genom främre resp. bakre randen och mittpunkten av axillen.

A'x|is, -is (/. a'xis, axel): andra halskotan; kallades förr epistro'feus (Epistropheus, BNA, INA).

Axoly's, (/. Axoiysjis, -is av g. a'xon, axel -f ly'sis, upplösning): degeneration och upplösning av nervcellens axelcylinder.

A'x|on, -i (/. av g. a'xon, axel): axelcylinder-utskott från gangliecellerna.

Axonotme'sjis, -is (/. av g. a'xon, axel -f tme'-sis, avskärande): brott å nervs axelcylinder, oftast efter distensionstrauma.

Axu'ngia (av /. a'xis, axel, vagn + u'ngere, smörja): ister, späck.

Azacyklonol, (/. Azacyclonol|um, -i): sedati-vum.

Azapetin: antiadrenergikum; kärlvidgande medel.Azatioprin

Azatioprin, (i Azathioprinjum, -i): antime-tabolit; medel vid leukemi och maligna tumörer. Användes även vid immunosuppres-sionsbehandlingen. Azofärgämnen: karaktäriseras därav att en syreatom i en kinonkärna är ersatt av en tvåvärdig hydrazinrest t.ex. CeHs • NH • N:. -föreningar: kvävehaltiga föreningar innehållande tvenne kväveatomer sammanbindande två bensolkärnor. T.ex. azobensol CeH5 N

|[Beständigt, indifferent färgämne. C9H5N

AI zoo- (av g. a priv. + zoe', liv): livlös-, -spermi', (/. -sperm|i'a, -i'ae), -spermati'sm, (/. -spermati'sm I us -i av g. spe'rma, säd): saknad av sädesceller i sperman; vanligen såsom följd av tidigare genomgången gonor-roisk epididymit. Jfr impote'ntia genera'ndi, nekrospermi. -spermato|r(r)e', (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): sädesflytning utan sädesceller i sperman. Azorubin-S-provet: leverfunktionsprov. Azot|emi', (/. -æm[i'a, -i'ae av g. a priv. + zoe', liv = utan liv, livlös = kväve, enär liv dör där + hai'ma, blod): ökat restkväve i blodet.

Azoto- (av g. a'zoton): kväve-, -meter (av g. me'tron, mått): apparat för bestämmande av kvävemängden, -rre', (/. -rrhoe' [a, -ae av g. rhoi'a, flöde): avgång av rikligt kvävehaltiga, osmälta födoämnen med avföringen (t.ex. vid pankreassjukdomar).

Azo't|um, -i (/. av g. a'zoton): kväve. Se azotemi.

Azot|uri', (/. -ur I i'a, -i'ae av g. a'zoton, kväve +ou'ron, urin): ökning av kväveutsöndring med urin.

Azte'k-huvud, -typ (av aztekerna, urinnevånarna i Mexiko): en form av mikrocefali (låg sluttande panna, "fågelhuvud") påminnande om den med konst framkallade huvudformen hos aztekerna.

Azur-gra'nula (/. gra'nul|um, pl. -a, litet korn), -kornighet: korn, som färgas med azurblått; i trängre bemärkelse blott i lymfocyter. — Azuro|fili', (/. -phil|i'a, -i'ae av g. phile'o, älska): egenskapen att färgas med azurblått. Azurofi'1.

A- (g.): a priv. '-zygos (av g. zygo'n, ok, par): oparig, t.ex. ve'na a'zygos. -zymi', (/. -zym[i'a, -i'ae av g. zy'me, surdeg): frånvaro av enzym 1. ferment. Azy'misk. B

B

B: kem. tecken för bor.

ß (g. be'ta) = b; se

^-strålar: negativt laddade strålar från radioaktiva ämnen, sammansatta av ß-partiklar (elektroner) och med större genomträng-ningsförmåga än a-strålar.

Ba: kem tecken för barium.

B a astr tip's sjukdom: Följdsjukdom vid diskdegenerationer med nötning av kotornas spinosutskott mot varandra, "kissing spines".

Babe'sia: ett mest päronformigt släkte av pro-tozoer tillhörande familjen Babesiidæ. Syn. Piroplasma. Babesi|o'ser, (/. -o'ses): genom babesier orsakade djurfarsoter. Syn. piro-plasmoser.

Babinski('s fenomen): 1. vid retning av fotsulan dorsalflexion av tårna, särskilt stortån (normalt är plantarflexion); vanlig vid pyra-midbaneskador; syn. "babinski", B. reflex; 2. vid slutning av galvanisk ström från öra till öra, oberoende av polplaceringen skeende böjning av huvudet åt den sjuka sidan vid rubbningar i det ena hörselorganet (normalt böjning åt neg. polen); syn. B. ör(on)-fenomen 1. ör(on)reaktion. B.-Nageotte's syndrom: cerebellar hemiataxi, lateropul-sion, nystagmus och okulo-papillärt syndrom på härdsidan, hemipares och sensibilitetsrubbningar på motsidan.

Baci'11, pl. Baciller, (/. Baci'll|us, -i, dim. av baculus, liten stav): 1. stavformad sporbildande bakterie; även som syn. med bakterie i allmänhet; 2. stav av kakaosmör, gelatin m.m. överdragen 1. impregnerad med verksamt läkemedel för behandling av rörformiga håligheter (t.ex. urinröret, sårkanaler). — Bacillär, (I. Bacilla'rjis, -e).

Bacill-bärare: person, som utan att själv vara sjuk bär på smittosamma baciller 1. bakterier. Syn. mikrobism. Kronisk bacillbärare: person, som (t.ex. vid difteri 1. tyfus) stundom i åratal efter sitt tillfrisknande avsöndrar virulenta baciller. Syn. infektionsbärare, -emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): bacillförekomst i blod; även syn. med bak-teriemi.

Bacil!o-fobi', (/. -phobji'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): bacillskräck, '-s (/. '-is, '-is): av baciller orsakade sjkd.

Bacill-uri', (/. -ur|i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): avsöndring av bacillhaltig urin, även syn. med bakteriuri. Baci'111 us, gen. och pl. -i, se bacill (1). — B. abo'rtus bo'vis: framkallaren av kastsjuka hos nötkreatur och av undulantfeber hos människa. Syn. Bang's bacill, Brucella abor-tis. B. a'cidi la'ctici: en mjölksyrebacill. Jfr Bacterium acidi lactici. B. acidophilus: i tarmen hos bröstbarn. B. aero'genes capsu-la'tus: gasbrandsbacillen; syn. Clostridium aerog. caps., B. perfri'ngens. B. a'nthracis: mjältbrandsbacillen. B. avise'pticus: höns-kolerabacillen. B. bi'fidus: i bröstbarnstar-men förekommande b. B. hipola'ris se'ptica: orsak till flera hemorragiska septikemier hos djur (svinpest, nötpest, hönskolera m.fl.). B. botuli'nus: åstadkommer kött- o. korvförgiftning. B. bulga'ricus: jäser mjölk till yoghurt. B. buty'ricus: smörsyrebakterien. B. co'li commu'nis: se koli. B. diphte'riæ: difteribacillen. Syn. Corynebacterium diph-teriæ. B. dysente'riae (Shiga-Kruse): alstrar rödsot. B. enteri'tidis (Gaertner): sal-monellatyp, förorsakande födoämnesförgiftningar. B. fusifo'rmis: vid angina ulcero-membrana'cea (Pl au t-Vine en t). B. influenzae (Pfeiffer): influensabacillen; orsak till influensakonjunktivit o. -meningit, men ej till katarrerna i respirationsorganen. Jfr influensa, influensabacillen. B. le'præ: spe-tälskebacillen. B. murise'pticus: musseptike-miens b. B. æde'matis mali'gni: det maligna ödemets b. B. parathypho'sus: flera varieteter; alstrare av olika former av paratyfus (kött-, ostron-, ost- o. matförgiftning). B. paratypho'sus A — Salmonella paratyphi. B. paratypho'sus B = Salmonella schott-mülleri. B. perfri'ngens: gasbrandsbacillen; syn. Clostridium perfring., Bac. 1. Clostr. phle'gmonis emphysemato'sae, Welch-Fränkel's b. B. pertu'ssis (Bordet): kik-hostebacillen. B. phle'gmonis empbysemato'-sæ: gasbrandsbacillen. Syn. Bacillus 1. Clo-Bacitracin

stridium perfringens, Welch-Frankel's b. B. pneumo'niae (-i'æ): syn. Bacterium p. B. pro'teus: allmän förruttnelsebakterie. B. pyocya'neus: alstrare av blåfärgat var. B. te'tani: stelkrampsbacillen. Syn. Clostridium tetani. B. tuberculo'sis: tuberkelbacillen; syn. Mycobacterium tuberculosis. B. ty'phi ab-domina'lis: tyfus- 1. nervfeberbacillen. Syn. Eberthella typhosa. Bacilla'r, (/. Bacilla'r! is, -e).

Bacitracin (/. -um, -i): antibiotikum producerat av Bacillus subtilis.

Bacte'rijum, -i, pl. -a: se bakterie. B. a'cidi la'ctici: den vanliga orsaken till att mjölk surnar. B. co'li commu'ne: vanlig i tjocktarmen, stundom patogen. Se koli. B. la'ctis aero'genes: i spädbarnstarmen, mjölksyrejäsande. B. pneumo'niae (-i'æ): se Friedländer^ kapselbacill. B. prodigio'sum (/. prodigio'sus, vidunderlig): mirakelbakterien, bildar blodröda kulturer vid rumstemperatur; orsak till "den blödande hostian". B. u'reæ: framkallar ammoniakjäsning i urin Ba'gar-ben: genu valgum, koben, X-ben. -eksem: allergisk yrkessjkd. orsakad av mjöl och mjölförbättringsmedel. -karies: k. på labiala tandytorna vid tandhalsen, särskilt hos bagare och konfityrarbetare. Bail larger^ strimma: två vita, i tvärsnittet parallellt med ytan löpande nervstrimmor i hjärnbarken. Se Gennari's strimma. Bailliart's oftalmodynamometer: för mätning av blodtrycket i arte'ria centra'lis re'ti-nae.

Bajonettång: tång för extraktion av överkäkständer.

Bak-hjärnan: se metencefalon. -hornet: se cor-nua medullæ spinalis, columnæ griseæ. -strängen: fasciculus dorsalis, den vita nervsubstansen mellan ryggmärgens bakre horn och sulcus medianus dorsalis. Bakteri |ci'd, (/. -

ci'd jus, -a, -um av bac'terium + cas'dere, döda): bakteriedödande; mest om blodseras bakteriedödande krafter. Jfr bakteriostatisk.

Bakte'rie, pl., Bakte'rier (av g. bakte'rion, dim. av ba'ktron, stav): stavformade mikroorganismer utan sporbildning (under vissa förhållanden kunna ytterst motståndskraftiga vilosporer bildas); även generellt om hithörande organismer: klyvsvampar (Schizomyce'tes) ss. kulbakterier: kocker; stavbakterier: baciller; skruvbakterier: spiriller (långa, styva), vibrioner (korta, styva); pleomorfa b.: i växlande former uppträdande b. Patoge'na b-r: sjukdomsalstrare b. Jfr Bacterium.

Bakterie-filter: filter av porös massa för att frånfiltrera bakterier i en vätska; se Ber-kefeld's och Chamberland's filter, »kultur: vid odling på lämpliga näringssubstrat framvuxna bakterieansamlingar (kolonier). Bakteriell, (/. Bacteral|is, -e eller Bacte'ri-c|us, -a, -um): som hör till bakterie. Bakteri | emi', (/. Bacteri | æm | i'a, -i'ae av g. hai'-ma, blod): förekomsten av bakterier i blod. Jfr bacillemi, pyemi, septikemi. Bakterie-protein: äggviteartade gifter 1. var-bildande ämnen i bakterier. Jfr toxalbumi-ner. -spektrum: se spektrum, -stam: fortlöpande bakteriekulturer med bestämda egenskaper. Bakterio- (l Bacterio-): bakterie-, -fagi', (/. -phag|i'a, -i'ae av g. phagei'n, äta) : bakterieupplösning. Bakteriofa'g. -fobi', (/. -pho-b|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för b. Bakteriofo'b. Jfr bacillofobi. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): av bakteriellt ursprung 1. alstrande bakterier, -hemolysi'n: ämnesomsättningsprodukter av bakterier med hemo-lytiska egenskaper. -i'd, (/. -id|e'us, -e'a, -e'um av g. ei'dos, form): bakterieliknande. -logi', (/. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): vetenskapen om bakterierna, -ly's, (/. '-lys|is, -is av g. ly'o, lösa): bakteriecellers upplösning. Bakteriolytiska sera. Bakteriolysi'ner: ämnen, som åstadkomma b-lys. Bakteriolytiska försök: se Pfeiffers f. '-s (7. -is, -is): bakterisjkd. -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): mikroskopisk undersökn. av b. -sta's, (/. '-stas|is, -is av g. sta'sis, stillastående): förhindrande av bakterieväxt utan bakteriernas dödande. Bakteriosta'tisk. Jfr bakterici'd. -terapi', (/. -therapji'a, -i'ae av g. therapei'a): behandling med bakterier; jfr skyddsympning, -toxemi', (/. -toxaemji'a, -i'ae av g. toxiko'n, pilgift -f hai'ma, blod): närvaro av bakterietoxiner i blodet, -toxi'ner: av bakterier alstrade gifter, -tro'p, (/. '-tro-p|us, -a, -um av g. tre'po, vända): affinitet till bakterier. Bakteriotro'pa sera: sera, som utan att vara antitoxiska eller bakteriolytiska, genom närvaron av termostabila s.k. bakteriotropi'ner förändra bakterierna så, att de kunna upptagas av fagocytema. Bakteri I uri', (/. Bacteri| ur | i'a, -i'ae): avsöndring av bakteriehaltig urin t.ex. vid tyfus 1. urinvägskatarrer. Jfr bacilluri. Balani't (/. -is, -idis): se balanopostit:. Bal ano- (av g. ba'lanos): ollon-, -plastik (av g. pla'sso, forma): plastisk operation på ollonet. -post(h)i't, (/. -posthi't|is, -idis av g. po'sthe, förhud): infl. i slemhinneartade vävnadslagret å manslemmens ollon (balanit)Balansrubbning

och förhud, -rragi', (/. -rrhag[i'a, -i'ae av g. rhage', bristning): balanit m. vårflöde.

Balansrubbning (Finkelstein): lätt form av kronisk näringsrubbning hos spädbara; syn. dystrofi.

Balantidiases, -is (/.): sjukdom framkallad av Balanti'dium.

Balanti'dium co'li: i grovtarmen parasiterande protozo; kan framkalla "infusoriedysen-teri". Syn. Paramecium coli.

Balbutera (av /. balbuti're): stamma, tala oredigt. — Balbuti'sm (/. -us, -i): stamning. Syn. anarthri'a (1. dysarthria) syllaba'ris spasmo'-dica, batturism, ischofoni.

Baldria'n: Valeriana.

Balk-sticket: punktion av hjärnventriklarna genom corpus callosum för att minska hjärn-trycket. -strålningen: i hjärnhemisfärernas märg utstrålande balknervtrådarna (radiatio corporis callosi).

Ballentyne's mikroaneurysmer: synliga i ögonbotten som sangvinolenta punkter vid retinaventrombos och vid diabetisk retino-pati.

Balli'sm (/. -us, -i av g. balli'zo, dansa): ett slags danssjuka.

Ballong-sjuka: se bergssjuka, -spruta: spruta med gummiballong för insugande o. utdrivande av vätska.

Ballottema'ng, (av /. Balottement, slinkande hit och dit): förnimmelsen av, att en i en vätska liggande kropp viker undan för en stöt för att sedan intaga sin vanliga plats, t.ex. b. av fosterhuvudet i livmodern, b. av knäskålen vid utgjutning i knäleden. Bal-iotte'ra.

Ba'lnea medica'ta (av /. ba'lneum, bad): medikamentösa bad, t.ex. gyttje-, kolsyre-, kli-bad osv. Jfr balneoterapi.

Balneo- (av I. ba'lneum): bad-, -grafi', (/. -graph I i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): beskrivning av bad och badorter, -logi', (/. -log|i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): specialist på resp. läran om bad- (o. kurorts-)behandling. -terapi', (/. -therap|i'a, -i'ae av g. therapei'a, behandling): behandling med bad (brunnsdrickning o. klimatologiska faktorer).

Ba'lsam (/. -um, -i av g. ba'lsamon): tjockflytande blandningar av hartser i eteriska oljor eller i terpener från vissa trädslag. B. copai-vae: kopaivabalsam. B. peruvia'num: perubalsam. B. sty'rax li'quidum: styraxbalsam. B. terebi'nthinum ve'netum: venetiansk terpentin. B. toluta'num: tolubalsam. — Balsa-

me'ra: konservering av döda kroppar; med

balsamer (i antiken), med andra konserveringsmedel nu för tiden. Se Wickershei mer's konserveringsvätska Balsa'mikja,

sing, -um, (/. Balsa'mic|a, sing. -um): som läkemedel använda balsamer. Bametan, (/. -Bamethan|um, -i) sympatikus-dämpande, kärldilaterande adrenergikum. Bamipin (/. -um, -i): antihistaminikum, medel vid allergier. Bandmaskar: Cestoder; se Botriocephalus o. Tænia.

Bang's (abort)bacill: syn. Bacillus abortus bovis, Brucella abortus. B. (mikro-)metod: kvantitativt bestämmande av vissa blodbeståndsdelar i å läskpapper uppsugna obetydliga blodmängder. B. nervdroppar: æther spirituosus camphoratus. Exciterande. Jfr Hoffmann's drpr. Ban tis sjukdom: mjältförstoring + anemi efterföljd av levercirros med ikterus, urobi-linuri, askites o. blödningar. Syn. hepato-lienal fibros. Banting-kur: avmagringskur genom inskränkning av kolhydrat o. isht fett. Banta. "Bantning". Bar|æsthesi'a, -æsthesiometer: se barestesi,

-estesiometer. Bar|agno's (/. -is, -is av g. ba'ros, vikt + a priv. + gno'sis, kunskap): oförmåga bedöma viktförhållanden. Syn. abaragnos. Jfr barognos.

Barany's prov: se fallreaktionen, kaloriska provet, pekningsförsöket o. rotationsprovet. B. symptomkomplex: svindel, förbipekande, lomhördhet och öronsusning vid icke variga sjkd. i bakre skallgropen och vid serös lill-hjärnsmeningit. Ba'rbja, -ae (/.): skägg. Barbitur-i'sm (/. -us, -i): med bl.a. feber, huvudvärk, frossbrytning och exantem insättande sjukdomstillstånd efter bruk av barbi-tursyrepreparat; syn. barbitalism; -syra: ma-lonylurinämne,

CH2<^ZNH>CO' modersubstans tm

de flesta sömnmedel.

Bar-estesi', (/. -æsthes|i'a, -i'ae av g. bary's, tung + ai'sthesis, förnimmelse): trycksinne, -estesiome'ter (av g. -f me'tron, mått): tryck-sinnesmätnings apparat. Ba'rium: jordalkalimetall; kem. tecken Ba. -gröt: ett olösligt, smakfritt bariumsalt uppslammat med vatten till en grötlik massa, som nedsväljes; kontrastmedel vid röntgen-fotografering av magsäck och tarmkanal. "Barlow", Barlow's sjukdom: infantil skörbjugg (skorbut) med subperiostal blödningar (lårbenen), tandköttsblödn. m.m. hos

flaskbarn. En C-avitaminos. Syn. Möller-Barlo w's sjkd., osteotabes infantum. Barn-beck: den nyföddes första, beckliknan-Barofobi

de, mörka, sega öppningar; syn. mekonium. -förlamning: 1. cerebral b.: spastiska förlamningstillstånd hos barn

av varierande orsaker, vanligen som följd av akuta infektionssjukdomar eller såsom särskild form av poliomyelitis anterior acuta epi-demica; 2. spinal b.: de vanligaste med slappa förlamningar förlöpande formerna av poliomyelitis anterior acuta epidemica; jfr La'ndry's förl. -psykiatri' (av g. psyche', själ + iatrei'a, läkekonst): studiet o. behandlingen av barnaålderns själsliga rubbningar o. utvecklingshämningar, -pulver: se Rosén^ barnpulver, -sängstiden: puerperiet (puerperium). -sängsfeber: puerperalfeber. -sängskvinna: pue'rpera. -vatten: liquor am-nii.

Baro- (av g. ba'ros): tyngd-, -fobi', (/. -pho-b|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för graviditet. -gno's|is, -is (l. av g. gno'sis, kunskap): förmåga bedöma viktförhållanden. Jfr baragnos. -spira'tor (av /. spira're, andas): lufttät kammare, i vilken luften växelvis bringas att förtunnas och komprimeras, varigenom ett ständigt förnyande av luften i lungorna åstadkommes å en i kammaren innesluten patient, även om andningsrörelser ss. vid respirationsförlam-ning icke förekomma, -trauma: tryckskada; speciellt sådan åstadkommen hos aviatiker genom differensen mellan yttre och inre trumhåletrycket. Jfr aviatikersjuka.

Bartel's glasögon: starkt konvexa glas för påvisandet av svag nystagmus.

Bart(h)olini't, (1. Bartholinitis, -idis): infl. i. Bartholin's körtel (glandula vestibularis major i den kvinnliga blygden), mest vid dröppel. Syn. adenitis vulvovaginalis.

Bartonello's|is, -is (/.): sjukdom förorsakad av Bartone'lla bacillifo'rmis (Carrion's sjukdom).

Batter's syndrom: hypokalemisk alkalos, hy-perdosteronism, hyperplasi av juxtaglomer-lulära apparaten och normalt blodtryck-

Baruri', (/. Barur|i'a, -i'ae av g. ba'ros, tyngd, vikt -f- ou'ron, urin): låtande av urin med hög specifik vikt.

Bary- (av g. bary's): tung. -encefaii', (/. -ence-phalji'a, -i'ae av g. enke'phalos, hjärna): trögt intellekt, -estesi': se barestesi. -foni', (/. -phon i'a, -i'ae av g. phone', röst): tjock och tung röst. -giossi', (/. -gloss | i'a, -i'ae av g. glo'ssa, tunga): tjockt, långsamt tal (gnm svårighet att röra tungan), -tymi', (/. -thy-m|i'a, -i'ae av g. thymo's, själ): svårmod.

Bas: motsats till syra. Basisk = alkalisk. Basiska färgämnen.

Basa'1 (/. -Is, -e av g. ba'sis, grund): som till-

hör basis, undertill. -celler: cylindercellerna i taggcellslagret i epidermis m.m. -cellskan-cer, (/. Carcino'ma basicellula're cu'tis): syn. Krompecher's kräfta, -ganglierna: de 3 stora centralganglierna i storhjärnan (nucleus cauda'tus, n. lentifo'rmis, thalamus o'p-ticus). Syn. central(stam)ganglierna. -io'm (/. -a, -atis): basalcellsvulst. -membran: glaslik hinna, som begränsar flera epitelöverdrag mot underliggande vävnad. Syn. glashinna, -meningit: infl. å hjärnhinnorna å hjärnba-sen; syn. basilarmeningit. Motsatsen kon-vexitetsmeningit. -metaboli'sm, -omsättning-en: se grundomsättningen.

"Basedow", Basedow's sjukdom: endokrin sjukdom genom hyper- 1. dysfunktion hos sköldkörteln, glandula thyreoidea. Syn. Grave's sjkd., Parry's sjkd. Kardinalsymptom = Basedow's 1. Merseburger's triad: hjärtklappning, exoftalmus och struma; därtill ofta darrning (Charcot-Ma-rie's tecken), oro, avmagring, diarré o. lym-focytos. Basedowhjärta: hj ärtrubbningar vid b. (hjärtklappning, takykardi, hjärtdilata-tion). Jfr Graefe's, Mæbius', Stellwag's symptom. — Basedowoi'd (av g. ei'dos, utseende): outvecklat fall av sjukdomen.

Baseo's (/. -is, -is): dekumulation av kolsyra i vävnaderna.

Basia'1 (/. -is, -é): syn. basal, basilaris.

Basicitet: 1. basiska egenskaper; 2. antalet i en syra med en bas ersättbara H-atomer.

Basijkromatin, (2. -chromatin|um, -i av g. ba'sis, grund + chro'ma, färg): med basiska färgämnen färgbart kromatin. Motsatsen oxykromatin.

Basila'r (/. -is, -e): hörande till basen, syn. basal, basialis. — Basilarmeningit: se basal-meningit. Basilar

impression: inbuktning av området omkring fora'men ma'gnum mot skallens inre.

"Basi'lica" (av g. basiliko's, kunglig): syn. vena basilica. Basiliksalva: unguentum tere-binthinæ resinosum.

Ba'sijon, -i (/.), (antrop.): mittpunkten på fora'men ma'gnum's främre omfång. Jfr opistion.

Basiotri'b (av g. ba'sis, bas + tri'bo, riva): förlossningsinstrument, som på en gång tjänstgör som perforatorium, kranioklast o. cefalotrib. Jfr kraniotom.

Ba'sjis, -is (l. av g. ba'sis): bas, botten, grundval. B. ce'rebri: hjärnans underyta. B. cra'nii: undre skallytan. -fraktur: brott på undre skallytan.

Basicitet: Inom organiska kemien menar man med basicitet antalet karboxylgrupper (—COOH) i en syra.Basisk

Ba'sisk: se bas.

Baso- (av g. ba'sis): bas-, -fi'1, (/. '-phil|us, -a, -um), -fili', (/. -philji'a, -i'ae av g. phile'o, älska): som har affinitet till basiska färgämnen resp. sådan affinitet. B-a adenom: se Cush-ing's syndrom. B-a korn t.ex. hos vissa leukocyter. Jfr acido-, eosino-, neutrofili. -fi-ii'sm, (/. -philis'mjus, -i): se Cushing's syndrom. -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'-bos, fruktan): rädsla att kunna gå (och stå: sta'soba'sofobi').

Basplatta (odont.): platta, vari de artificiella tänderna i en tandprotes fastfogas.

Bassini's operation: radikaloperation av ljumskbråck med bildande av ny ljumsk-kanal med förstärkt bakre vägg och omplacering av sädessträngen.

Bassorin: mot förstoppning.

Basta'rd: 1. avkomma av två olika raser 1. arter t.ex. vit och neger, häst o. åsna; 2. illegitim person; 3. varje heterozygot. Bastar-disering.

Bat(h)motro'p, (I. Bathmo'trop | us, -a, -um av

g. bathmo's, tröskel + tre'po, vända): ändring av hjärtats retbarhet resp. retningströskel.

Bathy-: se baty-.

Bato- (/. Batho- av g. ba'thos): djup-, -fobi', (/. -phobji'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan; 1. att passera förbi 1. se upp på höga föremål (hus, berg m.m.); 2, att se ned från höga platser. Batofo'b.

Battari'sm (/. -us, -i av g. battari'zo, stamma): stammande. Syn. anarthri'a, (1. dysarthria) syllaba'ris spasmo'dica, balbutism, ischofoni.

Baty- (av g. baty's): djup-, -anestesi', (/. -anæsthes|i'a, -i'ae av g. a(n) priv. + ai'sthe-sis, känsel): felande djupsensibilitet t.ex. i lederna, -estesi', (l. -æsthes|i'a, -i'ae av g. ai'sthesis, känsel): djupsensibilitet, -gastri', (/. -gastr|it, -i'ae av g. gaste'r, måge): lågt liggande magsäck. Syn. gastroptos. -kardi', il. -card I i'a, -i'ae av g. kardi'a, hjärta): djupt liggande hjärta, -morfi', (/. -morph|i'a, -i'ae av g. morphe', form): långsträckt ögonbulb vid närsynthet. Batymo'rfisk. Jfr platymorfi. -pné, il. -pnoe'|a, -ae av g. pnoe', andning): fördjupad andning.

Bauhin's klaff: se valva ileocæca'lis.

BCG: Calmette-Guerin's (tuberkel)bacill. Genom långvarig kultivering å glycerinox-galla modifierad icke patogen bovin tuber-kelbacill. Användes till vaccinering mot tuberkulos. Se Calmette-vaccinering.

Bechterew's kärna: nucleus nervi vestibuli superior. B. sjukdom: ryggradsstyvhet genom ledgångsankylos. B. tecken: anestesi i knävecket vid tabes dorsalis.

B echterew-Strümpell-Marie's sjukdom: se spondylarthritis ancylopoë'tica.

Bedövningsmedel: anestetika.

Befruktning: fecunda'tio, fertilisation.

Begreppscentra: de ställen i hjärnbarken, där minnesbilder upplagras. Jfr afasi.

Behaviori'sm (/. -us, -i från e., uppförande) (psykol.): teori om beteendets orsaker fotat på ett rent objektivt iakttagande och analyserande av beteendet utan refererande till medvetandet. Jfr beteendepsykologi. Be-haviori'st.

Behcet's sjukdom: generaliserad virussjukdom med akut plastisk iridocyklit.

Beklamid: antepileptikum.

Belastning: anlag för nervlidande m.m. hos personer, i vilkas ascende'ns liknande sjukdomar förekomma, -s|deformiteter: skelettförändringar ss. ryggradskrökning, plattfot m.m. på grund av kroppstyngden, muskeldragning etc. isht vid rakit. -s|prov: funktionsprövning av ett organ under bestämda förutsättningar.

Bell's fenomen: uppåtrullning av bulben under försök att sluta ögat vid facialisförlam-ning. B. förlamning: facialisförlamning.

Bellado'nna: Atropa belladonna. Innehåller alkaloiden atropin.

Bellocq's rör: instrument till tamponering av näsan från bakre näsöppningen.

Belone-fobi', (/. -phobji'a, -i'ae av g. belo'ne, nål + pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för nålar o. skarpspetsade föremål. — Belonoi'd (/. -e'us, -e'a, -e'um av g. ei'dos, utseende): stiftformad. Syn. styloid.

Beläggningsceller: se delomorfa c.

Bemegrid (/. -um, -i): analeptikum; mot förgiftningar.

Benbrott: se fraktur.

Bence-Jone's äggvitekropp: en globulinar-tad substans (förr kallad albumos) i urinen vid vissa svulster i benmärgen.

Bendroflumetiazid, (/. Bendroflumenthiazi-d|um, -i): diuretikum. Se etakrynsyra.

Benedict's sockerprov: färgprov på socker i urin med B. reagens (kopparsulfat-kalium-rodanid och -ferrocyanidlösning).

Benedikt's syndrom: homolateral okulomo-toriusförlamning o. kontralaterala, tremor-artade, koreatiska 1. atetotiska rörelser; vid läsion av nucleus ruber. Jfr hemiplegia al-te'rnans.

Benhimia, Benhlnneinflammation: se periost, periostit.

Beni'gn (/. -us, -a, -um): godartad, t.ex. b. svulst.

Benledning: se huvudbenledning, osteotym-panala ledmngen.Bennett's fraktur

Bennett's fraktur: avsprängning av den vo-lara halvan av den proximala ledytan i tummens metakarpalled.

Bennikemask: se binnikemask.

Benolja: erhålles genom fraktionerad destillation av ben. Spelar samma roll för pyri-dinserien som petroleum för metanserien och stenkolstjära för bensolserien.

Benröta: infl. förstöringsprocess i någon skelettdel.

Bens-1. Benzjaldehy'd: bittermandelolja. Aromatisk aldehyd. (CeHs-CHO); ingår i gly-kosiden amygdalin, som av emulsin sönderdelas i glykos, benzaldehyd och cyanväte.

Bensaldehydprovet: se Ehrlich's reagens och reaktion.

Bensaltnybildning: dess hastighet varierar med olika skelettsjukdomar, varvid bensalt-mätning kan ge upplysning om åkommans art.

Bens- 1. Benz|idi'n: para-diamino-difenyl. -provet: att medelst alkoholisk b.-lösning, vätesuperoxid och ättiksyra påvisa blod i urin, feces etc.

Bensamidosalicylsyra, (/. Acidum benzami-dosalicylicum): medel mot tuberkulos.

Bensatinpenicillin: penicillinaskänsligt penicillin.

Benshexol, (/. Benzhexol|um, -i): mot parkinsonism.

Benskörhet: se osteoporo's.

Be ns- 1. Be'nz|oesyra: CøHß • COOH, enbasisk aromatisk karbonsyra. Salterna benämnas bensoa't, ss. na'trii benzo'as: natrium-bensoat.

Bensilon, (/. Benzilon|um, -i): antikolinergi-kum.

Bensin: se petroleum.

Bensokai'n (/. Benzocain|um, -i): lokalanes-

tetikum.

Bens- 1. Benz|ol: kolväte (CeHe), kokar vid 80,5°.

Bensolkärnan: kemisk förening av 6 i ring med varandra förbundna C-atomer. Man numrera kolatomerna på följande sätt:

1.

/c\ 6. c c 2.

i i

5. c c 3.

\c/

4.

Bensol förekommer i stenkolstjära. Bensolens kemiska formel är

h

hc ch

i ii

hc ch

v/

h

Ersättas väteatomerna i kärnradikalen av metyl uppstår en homolog serie enl. generella formeln C„H2II_6 . Dessa förekomma i stenkolstjära, som härigenom kommer att spela samma roll i den aromatiska serien som petroleum i metanserien.

Bensonatat, (/. Benzonatat|um, -i): hostlind-rande.

Bensoyl- CeHsCO—: Benzoësyrans radikal.

Benstropin (/. Benzatropin|um, -i): mot parkinsonism.

Bensyl-: C0H5CH2. Förhåller sig som en vanlig alkoholradikal.

Bensylpenicillin, (/. Benzylpenicillin|um, -i): Antibiotikum. Penicillinaskänsligt penicillin.

Bensylpenicillinprokain, (/. Benzylpenicillin-procain|um, -i): penicillinaskänsligt penicillin.

Ben-sår: å underbenet förekommande, av dålig blodcirkulation (varikösa b.) 1. på syfili-tisk 1. på tuberkulos grund vilande, kroniska, svårläkta sår. Syn. ulcus cruris 1. anticruris. -uppmjukning: se osteomalaci, rakit. -vävnad: den av kroppens 3 bindesubstansvävnader, som har den fastaste och hårdaste konsistensen.

Benzeton, (/. Benzethon[um, -i): medel för lokalbehandling av sjukdomar i örat

Benzidinprovet: känslig metod för påvisande av blod i urin och faeces.

Be'nzo|e, -es (/.): benzoe.

van den Bergh's indirekta och direkta reaktion: påvisande av bilirubin i serum före resp. efter dess passage genom leverparen-chymcellerna.

Berg(s)sjuka: vid vistelse på stora höjder (bergsbestigningar och flygning på 3,500 meter och däröver) uppträdande sjukdomstillstånd (andnöd, illamående, kräkningar, kraftlöshet) antagligen på grund av anoxy-hemi 1. hypokapni. Syn. höjdsjuka, morbus montanus. Jfr aviatiker-, ballong-, flygaresjuka, hypsinosi.

Beribe'ri (sudanesiska: styv gång; singalesis-ka: svaghet): B-avitaminos med polyneuri-tiska förlamningar, mental desorientering, hjärtsvaghet, hydrops. I risätande länder, vid ensidig kost av skalad ris. Syn. kakke, polyneuritis epidemica peraiciosa. SporadiskBerkefeld's filter

beribe'ri också i andra länder, mest som skeppsberibe'ri.

Berkefeld's filter: ett bakteriefilter av kisel-gur.

Berlin's ödem: kontusionsskada å ögat med commotio re'tinae i ögonbotten.

Berlinerblått reaktion: för påvisande av hemosiderin.

Bernard's (Claude) sockerstick: se sockerstick. C-B. syndrom: se okulopupillära s.

Bertillona'ge: Bertilion's kroppsmätnings-metod för identitetsbestämningar, användes inom polisväsendet; se antropometri.

Bertrand's metod: sockertitreringsmetod.

Beryllo's (/. -is, -is): lungfibros förorsakad av inandning av berylliumstoft.

Berzelius, Jöns Jacob: svensk kemist, naturforskare och läkare. Bestämde grundämnenas atomvikter.

Besnier's pruri'go: huvudsakligen till de stora böjvecken (knä-, armveck) lokaliserat kliande eksem på allergisk grund; ofta kombinerat med astma, hösnuva och urtikaria.

Besnier-Boëck-Schaumann's sjukdom: se lymphogranulomatosis benigna.

Besoa'rstenar, (Bezoar-) (pers. pazahar, motgift): som motgift begagnade konkrement i mag-tarmkanalen, särskilt hos bezoargeten.

Bestiali'sm (/. -us, -i), Bestialite't (av /. be'stia, djur): 1. djurisk råhet; 2. syn. sodomi.

Be'ta: grekiska alfabetets andra bokstav ß — b. Betastrålar: se under bokstaven ß. Jfr a-strålar. Betatron: Apparat använd i radioterapien, varvid elektroner bibringas att successivt accelerera i ett cirkulärt accelerationsrör. Elektronknippet (strålar) kan ut-tas genom ett tunt fönster i rörväggen eller bringas att träffa en "target" (varvid alstras röntgenstrålar).

Betaidin (/. -um, -i): sympatikusdämpande medel.

Beteendepsykologi' (psykol.): forskningsriktning, vilken definierar psykologien som vetenskap ej blott om medvetandet utan om organismernas uppförande i dess helhet, med tonvikt på den yttre iakttagelsen. Jfr behaviorism.

Be'tel: se arekanöten.

Betingad reflex: [Bedingungsreflex (*.)]: se psykoreflex. Syn. associationsrefl.

Bett: 1. av tänderna förorsakad läsion, bitsår, vulnus morsum; 2. båda käkarnas tanduppsättning som ett helt betraktat; 3. i inskränkt bemärkelse tandställningen vid sammanbit-ning av tänderna, -analys: planmässig systematisk undersökning av tandbettet å patienten och å modell ev. med användande av röntgen och speciell fotografisk apparatur.

-anomalier: avvikelser från det normala ifråga om tändernas och käkarnas utbyggnad, varvid kan uppstå t.ex. djupt bett, distal- och mesialbett, öppet bett. Jfr Angle's klassifikation, bettart, Bonn-systemet, -art: olika variationer beträffande bettet särskilt i fråga om ocklusionen. Normalt b. (idealbettet): se ocklusion. Djupt b.: spärrande överbett av överkäkens framtänder över underkäkens, varigenom dessa senare kunna komma att irritera mjukdelarna bakom framtänderna i överkäken och framåtrörelse av underkäken upphäver kontakten i sidotandsområdet. Rakt b.: över- och underkäksframtänder mötas kant i kant vid sammanbitningen och de bakre tändernas tuggytor äro vanligen tämligen plana. Syn. ortogeni. Se distal-, mesialbett, öppet bett, korsbett, saxbett, infra-, supra-, linguocklusion, fram-bitande. -registrering: förberedande arbete vid helprotesframställning på bitschablon (med artikulator och ev. ansiktsbåge som hjälpredskap), varvid bl.a. fastställes ocklu-sionsplan, mimik- och ansiktsmedianlinje, betthöjd, underkäkens centralläge, tändernas storlek, form (färg).

Bezoar-: se besoar-.

Bezold's triad (vid otoskleros): försvagad hörsel för låga toner, försvårad benledning (positiv "schwab a ch") och negativ Rin-ne's reaktion; vid stapesankylos. B. abscess: sänkningsabscess från purulent o tit.

BHBA: förkortning för beta-hydrooxismör-syra.

Bi: kem. tecken för vismut (bismuthum).

Bi- (/. bis, två gånger): 1. prefix i betydelsen två 1. dubbel; 2. beteckning för sura salter.

Bi-binjurar: fria, vanligen i närheten av njurar o. binjurar men även i dem, i lever, pan-kreas, retroperitonealrummet, könsorganen osv. liggande delar av interrenala systemet Jfr March an d's kroppar, aberranta binjurar, kromaffina systemet.

Bibrokatol, (/. Bibrocathol | um, -i): medel vid ögonsjukdomar (blefarit, konjunktivit, kera-tit, irit m.m.).

Bi- (av l. bis): dubbel-, -carbo'njas, -a'tis (/.): bikarbonat, sura kolsyrade salter. Ka'lii bi-carbo'nas, na'trii b.: kalium- resp. natriumbikarbonat. -cefa'1, (/. -ce'phalus): se dicefal '-c|eps, -i'pitis (/. av ca'put, huvud): tvåhöv-dad. "Biceps" — m. biceps å överarmens böjsida. Bicepsreflex: böjning av underarmen vid slag på bicepssenan. Bicipita'l\is, -e: hörande till b. -co'rn|is, -e (/. av co'rnu, horn): tvåhörnig; se u'terus. -cuspidai|is, -et -cuspida't|us, -a, -um (/. av cu'spis, spets): tvåflikig, tvåspetsad. De'ntes bicuspida'ti: bi-Bichat's fettklump

kuspiderna 1. premolarerna i tandgården. (Va'Ivula bicuspida'lis, BNA): valveln mellan förmak och kammare i vänstra hj ärthalvan; se valva atrioventricularis sinistra, valva mitralis.

Bichat's fett-klump, -kropp: se co'rpus adi-posum buccae.

Bidé (/. bidet, liten häst): avlånga fat på låg stödställning (bidéställ) för tvättning av könsdelar och analregion.

Biedert's anrikningsmetod för tuberkelba-cillfärgning; upphostning kokas med lut, varigenom det hela löses utom bacillerna, som därefter lättare centrifugeras. Jfr anti-förmin-, ligroinmetoden.

Bier's stockning: i terapeutiskt syfte med elastisk binda framkallad stas (å infl. ställen).

Biermer's anemi': se anemi (perniciös). B's tonväxling: djupare metallisk perkussions-ton vid sero- 1. pyopneumotorax efter ändring från liggande till sittande ställning. Jfr G e r h a r d t's tonväxling.

Bi- (av /. bis): dubbel-, '-fid|us, -a, -um (l av fi'ndere,klyva): kluven i två delar, t.gx. Bacillus bi'fidus, spina bi'fida. -foka'l, (/. -focal j is, -e av fo'cus, brännpunkt): med två brännpunkter. -fokalgias: glasögon med övre delen för seende i fjärran, nedre delen för seende på nära håll. Syn. pantoskopiska glas. -furkation, (/. -furca't|io, -io'nis av fu'rca, gaffel): gaffeldelning. B. trache'cz m.fl. -ge-mina'l|is, -e, (/.): dubbel-, -ge'minjus, -a, -um (/., tvilling-): dubbelt ursprung, -gemini': på varje hjärtsystole följer regelbundet ett ext-rasystole och därefter en längre paus. Jfr pulsus bigeminus. -hypofy's: en accessorisk h. Syn. parahypofys. -håla, -hålorna: i förbindelse med näshålan stående håligheter i kil-, pann-, sil- och överkäksben. -hålein-flammation: sinuit. -karbona't: se bicarbo-nas. I dagligt tal som namn på natriumbikarbonat. -kefal(isk): se dicefal. -konka'v, -konve'x: på båda sidor konkav resp. konvex. -kuspidal, ku sp i'derna: se -cuspidalis. -laterai (/. -is, -e av la'tus, sida): tvåsidig, å båda sidor.

Bildförstärkare: glasrör med inmonterad ge-nomlysningsskärm för röntgenbestrålning i kontakt med fotokatod; ökar bildens ljusstyrka omkring 1000 gånger.

Bilha'rzia: blodparasit, Distomum haematobium, orsakande en form av bilharziasjukan (/. bilharzio'sjis, -is). Se Schistosomum, schistosomiasis.

Bili-: som prefix i betydelsen galla (av l. bi'-lis, galla), -cyanin (av g. ky'anos, blå): blått gallfärgämne (gnm oxidation av büiverdin).

'-f|er, -era, -emm (/.): gallförande. -jodon-natrium: kontrastmedel vid kolecystografi. -neuri'n: se kolin. -rubi'n (av I. ru'ber, röd): rött gallfärgämne. -rubin |emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av ruber, röd -f 8- hai'ma, blod); -ru-binuri: abnorm ökning av gallfärgämne i blodet resp. i urinen, -verdi'n (it. ve'rde, grön): grönt gallfärgämne = uppoxiderat bilirubin, -är, (/. -a'rjis, -e). -ös, (/. -o's|us, -a, -um): gall-, gulsotsartad. B. tyfoi'd: Weil's sjkd.

Bi'ljis, -is (/.): galla.

Billroth's batist: gul vattentät förbandsduk. B. operation: pylorusresektion; 1. med direkt förening mellan duodenal- och ventri-kellumen (Billroth I); 2. med tillslutning av duodenal- och ventrikelöppningarna samt gastrojejunostomy anteco'lica (Billroth II).

Bilokula'r, Bilokula'r, (/. BiIocuIa'r|is, -e av

bis, två gånger -f lo'culus, fack): tvåfackig.

Bilsjuka: se kineto'ser.

Bimalleola'rjis, -e (l. av bis, dubbel -f malleolus, liten knöl): hörande till malleolerna.

Bi I manuell (/. bis, två gånger + ma'nus, hand): med båda händerna. B. undersökning: kombinerad u.; ena handen införd i och palperande från någon kroppsöppning t. ex. ändtarmen 1. slidan och den andra genom kroppens yttre betäckningar.

Binaura'1 (/. -is, -e av bi'ni, ett par + a'uris, öra): som avser båda öronen.

Bind(e)-armarna: pedunculus cerebellaris superior (Bra'chium conjuncti'vum, BNA). -hinnan: ögats b., syn. konjunktiva.

Bindesubstansvävnad: av fostrets mesenkym bildad vävnad av sammanbindande och stödjande natur; utgöres huvudsakligen av bind-, brosk- o. benvävnad. Syn. stödjevävnad.

Bindväv: den form av bindesubstansvävnad, som bildar inpacknings- och sammanbindningsmaterial för

kroppens vävnader och organ gnm av bindvävscellerna alstrade dels limgivande (kollagena) dels elastiska fina trådar o. fibriller. -s|sjukdomar: kollargoser.

B i ne t-Simon's metod: intelligensmätnings-metod; den första i sitt slag. Jfr CVB-skalan, Ter man's intell.-mätn.-metod, intelligens-mätning.

Bing's reflex: perkussionsslag å fotleden på sträcksidan utlöser plantarflexion av foten (vid spastiska tillstånd). Pyramidtecken. Syn. paradox fotledsreflex.

Binjure: gla'ndula suprarena'lis, endokrint organ vid varje njures övre pol, bestående av en kornig, lipoidhaltig bark- och en av kromaffina celler uppfylld märgsubstans.Binjureapoplexi

Märgen är ett derivat från sympatiska nervsystemet och producerar adrenalin och nor-adrenalin. Barken utvecklad ur mesenkymet består av zona glomerulosa, zona fascicu-lata och innerst zona reticularis. Binjuren är oberoende av hypofysen (liksom parathy-reoidalkörtlarna) men barken samarbetar intimt med hypofysen. Binjurebarkens kor-tison bromsar insöndringen av ACTH från hypofysen som annars stimulerar binjure-barken. En balans råder sålunda normalt mellan två organ. Förstöres barken får patienten Addison's sjukdom. Förstoring av binjuren ger ett Cushing-liknande syndrom. Jfr adrenal-, interrenalsystemet, pa-raganglier. Bin]urebark-adenom och -hyper-plasi ofta orsak till hyperaldosteronism med hypertoni, Cuhsing-syndrom m.m. Binjure-apoplexi': se Waterhouse-Friderichsen's syndrom. -diabetes: blodsockerstegring och glykosuri genom ökad avsöndring av de glukokortikoi'da binjurehormonen. -hormoner: Se genin. A. Barkhormoner: kortikosteroi'der (förr betecknade kortin o. kortikosteron). Man åtskiljer: 1. mineralokortikoider — salthormonet (des-oxykortikosteron, DOC, aldosteron 1. naturligt h.) produceras av zona glomerulosa i barken (drabbas stundom vid Addison's sjukdom, varvid uppträder bl.a. ökad kaliumhalt och minskad natriumhalt. överproduktion ger primär hyperaldosteronism. 2. glykokortikoider = S-, = sockerkortikoider (kortison, hydrokortison, prednison, pred-nisolon) produceras av barkens zona fasci-culata. 3. androgena hormoner (andro-steron, isoandrosteron, dehydroandrosteron och adrenosteron, även progesteron och östron ha isolerats ur barken i zona reticularis). — Verkan av 1—3: vatten och elektrolytomsättningens reglering (retention av H20 och Na, utsöndring av K); reglering av cirkulationsdynamiken för vidmakthållande av blodtrycket; stimulering av fosforyleringen särsk. i muskulaturen; glykogenbildning av aminosyror med diabetogen verkan; inverkan på fett-och äggviteomsättningen; mobilisering av lymfatiska vävnaden med förstörelse av lymfocyter och minskning av de eosinofila leu-kocyterna; gynnsam verkan på allergier o. på smärtor vid ledgångsreumatism (av kortison) m.m. Vid hyperfunktion (hyperkorti-cism) i följd av adenom, hyperplasier, tumörer: se genitosuprarenala syndromet, Cush-ing's syndrom. Vid hypofunktion: se Addison's sjkd., akut binjureapoplexi (Waterhouse-Friderichsen's syndrom). — B.

Märghormoner: se adrenalin och nor-adrenalin; funktionsövertagande vid bortfall av andra kromaffina ordans verksamhet; vid hyperfunktion: paroxysmal hypertoni. Pal's kriser.

Binnikemask (skrives också bennikemask): se Botryocephalus, Taenia. Bin- (av /. bi'ni): två i sänder-, -oftalmosko'p (av g. ophthalmo's, öga + skope'o, betrakta): oftalmoskop för undersökning av båda ögonbottnarna samtidigt, -okula'r, -okula'r, (/. -ocula'rlis, -e av o'culus, öga): som avser båda ögonen t.ex. b-t seende, -o'tisk (av g. ous, öra): som avser båda öronen. B. hörsel: ljuduppfattning av båda öronen. Binzwanger's deme'ns: presenil demens karakteriserad av minnesförlust o. själslig avtrubbning. Bio- prefix i betydelsen liv (av g. bi'os, liv), -bla'ster, -fo'rer, (av g. blasto's, frö; phore'o, bära): de hypotetiska minsta livsenheterna i protoplasman, -ge'ner (av g. genna'o, alstra); syn. bioblaster. -genetiska grundlagen: individens utveckling (ontogenien) är ett upprepande av släktets utveckling (fylogenien). -katalysatorer: ämnen vilka i minimala mängder utöva verkningar i organismen o. utan vilka livet ej är tänkbart ss. ferment, hormoner, vitaminer, -kemi: den del av kemien, som rör de kemiska processerna hos de levande varelserna och de ämnen, som härvid alstras, -logi', (/. -log|i'a,-i'øe av g.

lo'gos, lära): läran om det organiska livet. Biolo'g. -lo'gisk grundlag: svaga retmedel reta, starka hämma, starkaste förlama. Jfr Pflüger-Arndt-Schultz's lag. -logiska metoder o. reaktioner: metoder och reaktioner å levande för påvisande av fenomen, oåtkomliga med vanliga fysikaliska och kemiska undersökningar tex. antigener och antikroppar, -logisk rening: metod att gnm inverkan av bakterier rena kloakvatten, -pla'sma (av g. pla'sso, forma): protoplasma. Biopsi', (/. Biops|i'a, -i'ae av g. bi'os, liv + o'psis, syn); Bloskopi', (/. Bioscopji'a,-i'ae av g. bi'os, liv -f- skope'o, betrakta): undersökn. (mikroskop.) av delar tagna från levande resp. undersökning om liv fanns. Vid biopsi enl. Daniels tages lymfkörtel å halsen för mikroskopisk undersökning. Jfr nekropsi, nekroskopi. Bios-ämnen: för svampar, bakterier o. högre organismer, oumbärliga ämnen av vitaminkaraktär. Bios 1 = inosit, Bios 11 = vit. H (biotin), Bios III = pantotensyra. Jfr vitaminer.

Biot's andning: ataktisk vid meningit (o. hjärnsjukdomar) förekommande hastig,

kraftig, kort andning, avbruten av plötsliga kortare 1. längre pauser. Dödens annalkande förestående. Syn. meningitisk andning. Jfr Cheyne-Stoke's a.

Biotin: vitamin H. Se vitaminer.

Bio-tropi'sm (/. -us, -i av g. bi'os, liv -f- trope', vändning): reduktion av motståndskraften, som tillåter en förut latent infektion at t bli virulent 1. en saprofyt att bli patogen. Bio-tro'p.

Bio-ty'p, (/. '-typ I us, -i av g. bi'os, liv + ty'-pos, typ): sammanfattningen av en individs 1. en grupp av individers ärftliga egenskaper. Individer med identiskt samma arvsanlag tillhöra samma b. Jfr genotyp, idiotyp.

Bi'-para (av /. bis, två gånger + pa'rere, föda): kvinna, som fött två gånger. Jfr mul-ti-, nulli-, pluri-, primipara. -parietala diametern: största tvärdiametern av skallen (mellan hjässbenen), -pola'r (/. -is, -e): med två poler (utskott), t.ex. b. nervcell.

Biperiden (/. -um, -i): mot parkinsonism.

Birch-Hirschfeld's 5-punkts adoptome-ter: biofotometer för bestämmande av ögats ljuskänslighet.

Bis (/.): två gånger. Å recept angiver det att medlet får utlämnas en gång till. Se it.

Bi I sexualitet (av 1. bis, två gånger -f se'xus, kön): 1. tvåkönad, hermafrodit; 2. sexuell dragning till båda könen; 3. den normala könsliga dragningskraften, motsatsen homosexualitet.

Bisköldkörtlarna: glandulae parathyreoideæ, epitelkropparna; 2 på varje sida om strupen, bakom sköldkörteln liggande blodkörtlar. Jfr tetani (paratyreopriv).

Bismarckbrunt: se vesuvin.

Bismut(h)i'sm, (/. Bismuthi'smjus, -z): vismut-förgiftning.

Bist(o)uri' (/.): hopfällbar kniv för anatomiskt 1. kirurgiskt bruk.

Bijta'rtrjas, -a'tis (/. se bi-): surt vinsyrat salt. bitartrat. Ka'lii bita'rtras: kaliumbitartrat.

Bitestikel: epididymis; långsträckt, med uppåt tjockare "huvud" och nedåt avsmalnande "svans", utefter testikelns bakre rand liggande långsträckt kropp; består huvudsakligen av ett invecklat, slingrande system utförsgångar från testikeln, vilka sammansluta sig till sädesledaren, ductus deferens.

Bitionol, (/. Bithionol|um, -i): medel mot seborré och akne.

Bitot's fläckar: matta vita fläckar i ögon-lockspringeområdet vid begynnande xerosis conjunctivae.

Bit-schablon (odont.): provmodell för helpro-tesförfärdigande, bestående av basalplatta och bitvall samt

utformad så, att vid bett-

registreringen de kosmetiska kraven i fråga om tändernas storlek och kindernas och läpparnas plastik och mimik fyllas. Se bett-registrering. -sår, vulnus morsum.

Bitter-mandelvatten: aqua amygdalae amaræ, -medel: se amara. -salt: magnesii sulfas; syn. engelskt salt. -vatten: 17 % lösning av bittersalt. Avföringsmedel.

Bitvall: se bitschablon.

Biure'tprovet: färgreaktion (i urin) på äggvita med natronlut o. kopparsulfatlösn.

Bijve'nter (/. av bis, två gånger -{- ve'nter, buk): tvåbukig.

Biäggstock: se parovarium.

B jer rum's kampimeter: se kampimeter. — B. symptom: ringformigt mörkt fält (skotom) i synfältet kring blinda fläcken vid glauko'm.

Blalock-Taussig's operation: anläggande av anastomos mellan arte'ria subcla'via och pulmonalisartären.

Blandin's körtel: se glandula apicis linguae.

Biandinfektion: inf. vid vilken flera bakteriearter äro engagerade, varvid vanligen en viss art öppnar vägen för en annan,, t.ex. vid tuberkulos ofta sekundärt streptokocker.

Biandsvulst: svulst, som består av flera vävnadsarter resp. svulsttyper, t.ex. fibrosar-kom.

Blaste'mja, -atis (/. av g. bla'stema, grodd): odifferentierad embryonalvävnad.

Blasto- (av g. blasto's): grodd-, -coe'lje, -es (/. av g. koi'los, ihålig): kaviteten ii blastulan 1. en vesikulär morula, -cy't, (/. '-cyt|us, -i av g.ky'tos,cell): ännu ej differentierad embryonalcell. -cyto'm|a, -atis (/.): av odifferentierad vävnad bestående svulst, -de rm (/. -a, -atis av g. de'rma, hud): groddskiva. -ftori', (l -phtor|i'a, -i'ae av g. phthora', skada): groddskada, t.ex. gnm alkohol, arsenik, bly, syfilis, -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): härstammande från groddanlaget.

Blasto'm (/. -a, -atis av g. blasto's, grodd): äkta svulst. Blastomatösa nybildningar. Blas-tomato's(is).

Blasto-me'rer (av g. blasto's, grodd + me'ros, del): de celler, som uppstå gnm äggcellens klyvning, -myce'tes, sing, '-myc | es (/. av g. my'kes, svamp): jästsvampar, föröka sig genom knoppbildning. Syn. Saccharomycetes, -rnyko's, (l. -myco's|is, -is, pl. -es): sjukdomar på grund av jästsvampinfektion. Vanligast i hud och munhåla. Syn. sackaromykos. -phthori'a: se -ftori. '-por | us, -i (/. av g. po'-ros, väg): urmun. Se gastrula.

Bla'stuI I a, -ae (/. dim. av g. blast'os, grodd): den på morulastadiet följande embryonalut-Blefaradenit

vecklingen, varvid en blåsa (groddblåsan) bildas. Jfr morula o. gastrula.

Blef ar- (l. Blephar- av g. ble'pharon): ögon--lock-.-adeni't (l.-is,-idis av g. ade'n, körtel): infl. i ögonlockens körtlar, t.ex. vagel, -cha'-las|is, -is (/. av g. cha'lasis, förslappning): relaxation av ögonlockshuden, så att den hänger ned över ögonlocksranden. -i't, (/. -i't|is, -idis): infl. i ögonlocken; i allm. om infl. i ögonlocksränderna (blephari'tis cilia'ris). Jfr palpebrit.

Blefaro- (/. Blepharo- av g. ble'pharon): ögonlock-, -blennorre', (/. -blennorrhoe'|a,

-ae av g. ble'nnos, slem + rhoi'a, flöde): varig konjunktivit. -conjunctivitis: se -kon-junktivit. -fimo's, (/. -phimo's|is, -is av g. phi'mosis, förträngning): förträngd ögonspringa. '-klonus: se ögonlockskramp, -kon-junktlvit: blefarit + konjunktivit. -plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation på ögonlocken, -plegi', (/. -plegji'a, -i'ae av g. plege', slag): förlamning av ögonlocksmusklerna. -pto's, (/. -pto's | is, -is av g. pto'sis, fall): nedsänkt

ögonlock, -(r)rafi', (/. -rrha-ph|i'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): se tarsorafi. -spa'sm (/. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): kramp i ögonlocken, -stat (g. hista'nai, ställa stillastående): instrument att hålla ögonlocken i sär. -steno's, (/. -steno'sjis, -is av g. stenosis, förträngning): sjuklig förträngning av ögonlocksspringan, -symfy's, (/. -sy'mphy-s|is, -is av g. syn, med + phy'o, växa); -syne-ki', (/. -synechji'a, -i'ae av g. syne'cheia, sammanhang): sammanväxning av ögonlocken, -tomi', (/. -tom| i'a, -i'ae av g. tome', snitt): klyvning av yttre ögonvinkeln. -xy's|is, -is (/. av g. xy'sis, skrapning): avskavande av ögonlockens inneryta vid trakom.

Bleksot: anemi, särskilt kloros.

Blenn- (av g. ble'nnos, slem): slem-, -adeni't (/. -is, -idis av g. ade'n, körtel): infl. i slem-körtel. -erne's, (/. -e'mes | is, -is av g. e'mesis, kräkning): slemkräkningar. -oftalmi', (/. -ophthalm|i'a, -i'ae av g. ophthalmo's, öga): varig bindehinneinfl. -o|pty's, (/. '-ptys|is, -is, av g. pty'sis, spottning): upphostning av varigt sekret, -o|rragi', (/. -rrhag|i'a, -i'ae av g. rhage', bristning), -o|rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): vårflöde från slemhinnor. Syn. vanligen med oftalmoblennorré, ofta även med gonorré. B. neonatorum: var-flöde från ögonen hos nyfödda genom gono-kockinfektion.

Blefar-, Blepharo-: se blefar-, blefaro-.

Blickförlamnmg: upphävd rörelse av båda ögonen i viss riktning. Syn. konjugerad ögonmuskelförlamning.

Blinda fläcken: se synnervspapillen.

Blindmanér: en sorts ångestavledande aktivitet vid emotionell störning.

Blind-psykologi: studiet av de gnm lytet betingade egendomligheterna i de blindas själsliv.

Blindtarmen: den nedanför tunntarmens in-mynnande blint slutande delen av tjocktarmen. Blindtarmsinflammation: infl. i blindtarmen (typhli'tis); vanligen om infl. i dess maskformiga bihang (appendici'tis).

Blinkreflexen: konjunktivalreflexen.

Block: se hjärtblock.

Blod-bild: sammanställning av hemoglobin-, erytrocyt- och leukocytvärden. Jfr Arneth's formel, hemogram. -brist: se anemi, -cru'or: se -kruor. -fläcksjukan: morbus maculosus Werlho'fii. -fullhet: se pleto'ra. -färgämne: se hemoglobin, -förgiftning: se pyoseptikemi, septikopyemi, se'psis, septikemi, toxinemi.

Blodgrupper: med hänsyn till blodets aggluti-nerande verkan — förekomsten av aggluti-nabel (agglutinogen) substans i de röda blodkropparna — indelas människorna i olika ärftligt betingade blodgrupper. Av dessa äro de praktiskt viktiga de till ABO (AB-noll)- och de till Rh- (Rhesus)-systemet hörande. Enligt ABO-systemet — dit samtliga människor räknas — klassificeras de i 4 blodgrupper, 0 (noll), A, B och AB. 1. En grupps, (AB, universalmottagare) blodserum saknar agglutininer (a, ß) och agglutineras av samtliga andra gruppers sera. 2. En annan grupps, (0, universalgivare) sakna agglutinabel substans, men ha agg-lutininerna a och ß och agglutineras icke av någon grupps serum. 3. De två övriga grupperna A och B hålla resp. agglutini-nerna ß och a och ha en agglutinerande växelverkan på varandra. — I fråga om Rh-systemet saknas i människoserum spontant bildade antikroppar mot Rh-faktorn; kan hos Rh-negativa uppstå, dels efter upprepade blodtransfusioner med Rh-positivt blod, dels hos gravida kvinnor med Rh-positivt foster; dödliga transfusionsreaktio-ner resp. fosterdöd kan följa. Jfr antirhesus-serum, erytroblastos.

Blodgruppsbestämning: före blodtransfusion för undvikande av svåra risker företagen undersökning av den blodgrupp, mottagaren tillhör. Som givare kan endast sådan person användas, vars blodkroppar icke agglutineras av mottagarens blod. Blodgruppsegenskaperna äro konstanta och nedärvas, blodgruppsbestämning kan vara till hjälp vid faderskapsbevisning o. en del andra rättsmedicinska utredningar. — För bestämning av grupperna inom ABO-systemet användesBlodgäng

testsera från grupperna A och B: 1. inträder i båda dessa sera agglutination av det undersökta blodets blodkroppar, tillhör blodet gruppen AB; 2. inträder icke agglutination i testserum A men väl i testserum B, så är det fråga om blodgrupp A; 3. ligga förhållandena omvänt, rör det sig om blodgrupp B; 4. inträder ingen agglutination i något testserum, tillhör det prövade blodet grupp 0. Se hemagglutinin. — För bestämmande av positiv l. negativ Rh-grupp användes anti-rhesusserum.

Blod-gång: äldre benämning på ihållande 1. ofta påkommande blödning från olika slemhinnor (näsa, tarm, underlivsorgan), -hosta: upphostning i samband med blödning i andningsapparaten, vanligen lungorna, särskilt vid tuberkulos. Syn. blodspottning, -störtning, hemoptys, hemoptoe.-igel, (/. San-guisu'gja, -ae): blodsugande igel, förr använd som blodavledande medel. Se hirudo.

Blod-kaka, -koagel: den halvfasta massa, som bildas vid blodets levrande (koagulation) Syn. blodkruor, -lever, -kalkspegel: blodserums halt av Ca. -koagulation: blodets stelnande (levrande) gnm övergången av det i blodplasmat lösta fibrinogenet i fast form till fibrin, -koagulationstid: tiden mellan blodtagningen och första uppträdandet av fibrintrådar. Jfr blödningstid. -konges-tion: arteriellt blodtillflöde till viss del av kroppen. Syn. blodsvall. Se hyperemi, -kris: plötsligt uppträdande av massor omogna röda blodkroppar (erytroblaster) i blodet (regenerationsfenomen), -kroppar: blodets större formade beståndsdelar, röda o. vita blkr. Jfr blodplättar, -kroppsräkningsappa-rat: se Thoma-Zeiss', Biirker's, Tiirk's (förbättrade) räknekammare. -kroppsräk-ningsvätska: se Hay ems' vätska, Pacini's v., Toison's v. -kruor: se blodkaka. -kräfta: leukemi, -körtlar: endokrina k. -ledare: se sinus. -lever: se blodkaka. -lymfkörtlar: endokrina k. -lutkol: animaliskt kol för avfärgning av vätskor, -mola: se mola sanguinea.

Blod-odling: påvisande av i blodet vid vissa sjkd. förekommande bakterier gnm att i lämpliga näringssubstrat anrika de i ett litet blodprov befintliga fåtaliga bakterierna, -parasiter: hematozoer. -plasma: plasma sanguinea; den flytande delen av blodet = blodserum + fibrinogen, sålunda blodets vätska i icke koagulerat tillstånd. Syn. blodvätska. -plättar: små, rundade formbeståndsdelar i blodet (mindre än blodkroppar), av betydelse för blodkoagulationen. Syn. plas-to-, trombocyter. -propp: se embolus, tromb. -prov: gnm instick i t.ex. en fingerblomma,

gnm venpunktion osv. för närmare mikroskopisk, kemisk, biologisk etc. undersökning tagna smärre blodmängder, -påvisning: gnm i diagnostiskt, rättsmedicinskt 1. annat syfte medelst mikroskopiska, kemiska, spektro-skopiska, biologiska etc. metoder konstaterad närvaro av blod. Jfr guajakprovet, Teichmann's kristaller. Blod-renande medel: i folkmedicinen använda medel, vilka enl. äldre uppfattning skulle ur blodet avlägsna där bildade skadliga ämnen, -serum: det defibrinerade blodplasmat. Syn. blodvatten. -sjukdomar: hematopatier. -skam: incest, -skugga: erytrocyter, som förlorat sin röda färg. -socker: det normalt i blodet förekommande sockret (glukos) uppgående till 50—150 mg %. -sockerbestäm-ning: t.ex. enl. Crecelius-Seiffert, Hage dorn. -spottning: se blodhosta, -stillande medel: m. som på termisk, kemisk 1. biologisk väg stoppa en blödning. Syn. hemosta-tika. -stockning: se hyperemi, hypostas, stas. Jfr blodkongestion. -strykspreparat, se stryk-preparat. -stämning: kvacksalveriterm för blodstillning. "Stämma blod", -störtning: se blodhosta, -svall: se blodkongestion. -svulst: se hematom, -sänka: se sänkningsreaktion. Blod-transfusion: (av /. trans, över -f- fu'n-dere, gjuta): överförande av blod från en individ i en annan individs blodomlopp antingen genom avtappning i lämpligt kärl (hålles flytande genom natriumcitrat) och överförande därifrån genom venpunktions-nål i en ven hos mottagaren eller direkt från ven till ven förmedelst t.ex. Oehlecker's apparat. Jfr blodutbytestransf. -tryck: det strömmande blodets tryck å kärlväggarna. Systoliskt bitr.: på systole följande, diasto-liskt bitr.: i diastole härskande bitr. -trycks--amplituden: differensen mellan det systo-liska o. diastoliska blodtrycket, »tryckmätningsapparat: hema(to)dynamometer, manometer (kvicksilver- 1. fjäder-) i förbindelse med en till olika tryck uppblåsbar gummi-manschett, som fästes kring armen, -utbytes-transfusion: avtappning av patientens blod och ersättande med lämplig blodgivares blod; vid morb. haemolyticus neonatorum; även hos vuxna t. ex. vid uremi. -vällning: se hyperemi, blodöverfyllnad. -vatten: se blodserum. -vätska: se blodplasma, -vätske-pulver: till pulver intorkat

blodplasma, -åder: se vena, -åderbråck: se varicer. -över-fyllnad: se hyperemi. Syn. blodvallning. Jfr pletora. -överföring: se blodtransfusion. Blomkåls-kräfta: papillärt byggd ka'ncer, liknande blomkålens huvud, -öra: boxar-ö. Bly-förlamning: atrofierande neuritisk mus-Blygdbenet

kelförlamning (isht radialis). -förgiftning: vanligen som yrkessjkd. (hos typografer), ledande till allm. svaghet, avmagring, anemi, s.k. blysöm å tandköttet, senare blykolik, led- o. muskelsmärtor, förlamningar o. hjärnsymptom (encephalopathy saturnina)

Blygd-benet: os pubis; den främre vid sym-fysen belägna delen av bäckenet, -bågen: arcus pubis; den av blygdbenen hos kvinnan nedom symfysen bildade benbågen. Jfr an-gulus subpubicus. -en: vulva, -läpparna: hud- o. slemhinneveck tillhörande den kvinnliga blygden; stora b. — labia pudendi majora, små b. = labia pudendi mino'ra. -snitt: se pubeotomi. -springan: rim a pudendi.

Bly-kolik: svåra buksmärtor vid blyförgiftning. -plåster: emplastrum plumbi. -plåstersalva: unguentum diachylon, -salva: unguen-tum plumbi. -socker: plumbi acetas. Smakar sött och är giftigt, -söm: blåsvart missfärgning av tandköttsranden kring tandhalsen (vid blyförgiftning), -vatten: solutio plumbi subacetatis diluta. -ättika: sol. plumbi sub-acetatis. Adstringerande medel.

Blåsdragande medel: se vesikatoria.

Blås-halskörteln: prostata; omedelbart intill urinblåsan liggande, innersta delen av det manliga urinröret omslutande körtel; syn. blåsportkörteln. -halsskleros: vid skrump-nande processer i eller atrofi av prostata vidgas bakre delen av urinröret och dess inre mynning förträngs med försvårad tömning av blåsan, -hemorro'jder: h. i blåsslemhinnan. -katarr: cystit. -kris: anfall av häftig tenesmus vesicae vid tabes. -ljud: blåsande eller brusande ljud över 1. i stället för hj ärttoner. Accidentella, anemiska oorganiska 1. funktionella b.: icke av hjärtfel orsakade b., vanliga i anemiska tillstånd under uppväxtåren. Organiska b.: orsakade av organiska förändringar i hjärtklaffar och mynningar (vid hjärtfel), -mask: blåsstadiet i bandmaskarnas utveckling. Syn. cysticerk, dynt. Jfr echinococcus. -masksjuka: echinococcosis, -mola: se mola hydatidosa. Syn. druvbörd.

Blå skleræ: se Lobstein-van der Hoeve's syndrom.

Blåsot: morbus cæruleus.

Blås-papillom: se papillom. -portkörteln: se

blåshalskörteln. -ros: se pemphigus neonatorum. -sköljning: utsköljning av blåsan gnm urinröret med vissa medikamentösa lösningar, -snitt: op. öppnande av urinblåsan; syn. cystotomi. -sten: konkrementhild-ning i urinblåsan (primärt i blåsan 1. nedstigande från njurbäcken o. urinledare).

Blåsyra: cyanvätesyra, HCN.

Blödaresjukan: se hemofili.

Blödningstid: tid som förflyter mellan blödningens början efter ett instick och dess upphörande.

Blödsinne, Blödsinthet: se demens. Blödsint.

Blöj-dermatit, -utslag: papelartade eroderade, vätskande utslag i omgivningen av anus hos småbarn, uppstå av avföringars och urins retande inverkan, icke av syfilitisk natur.

BMB: basalmetabolism.

Boas-Oppler's baciller: långa mjölksyrejäsande baciller i magsaften vid karcinom m.m.

Boa's reagens o. reaktion: resorcinhaltigt reagens, som giver (färg)utslag för fri saltsyra (i magsaften).

Boëck's liniment: uppslamning av amylum tritici o. talcum (aa) i blyvatten o. glycerin. Hudmedel. B. sarkoi'd:

tuberkulidartade, ytliga benigna hudsvulster. Syn. Besnier-Boëck's sarkoid, lymphogranuloma benig-num, sarkoidos, Schaumann's sjkd.

Bokstavs-blindhet: se alexi. -keratit: bokstavs-liknande bildningar i hornhinnan vid keratit.

Bo'l|us, gen. och pl. -i (/. av g. bolos, jordklump): stora piller. B. a'lba: aluminiumsilikat (vit lera); adstringerande, adsorbe-rande; pillerkonstituens. Boiusdöd: plötslig kvävningsdöd gnm felsvald för stor matbit.

Bombsyfiiid: se kokard-s.

Bo'mb|us, -i (/., surr): susning för öronen, koller i tarmarna. Jfr borborygmi.

Bonn-systemet (odont.): genetisk indelningsgrund av tandocklusionsanomalier ss. kompressionsanomalier, öppet bett, täckbett, progeni, käktillväxthämningar och tandvandring efter förtidig tandförlust m.m.

Bo'n [us, -a, -um (/.): god.

Bo'r|as, -a'tis (/.): borsyrans salter, borat. Na'trii b. = borax. LVnctus na'trii bora'tis: boraxhonung, penselsaft.

Borborygmi' (av g. borborygmo's, koller): kurrande i tarmen vid gas- o. vätskeansamling. Jfr bombus.

Bordefs bacill: kikhostebacillen. Syn. Hae-mo'philus pertussis.

Bore'llia Yince'nti: syn. Spirochæte V.

Borgstrom's provmåltid: stimulering av pankreasfunktionen genom införsel av en protein-glykosblandning via enkelsond till flexura duodeno-jejunalis.

Bornholm(s)sjukan: till virussjukdomarna räknad, influensaliknande sjukdom med häftiga dyspnéframkallande paroxysmala smärtor i buk- o. bröstmuskler, särsk. i trakten av diafragmafästena. Syn. myalgi'a epide-mica acuta, pleurodynia (diaphragmatica) epidemica. Sylvesti's sjkd.Borsyra

Borsyra, Boraxsyra: acidum boricum. Anti-septikum. Borsyresalva: unguentum acidi borici. Syn. borvaselin. Jfr boras. BortfalI(s)symptoiu: försvinnande 1. försvagande av funktion tillhörande bortopererat eller sjukt organ eller härvid uppträdande sjukliga rubbn.; oftast träffande den inre sekretionen. Bortträngning: till det omedvetna undanträngda affektbetonade upplevelser. Borvaselin: se borsyresalva. BI os, -o'vis (/.): oxe.

Bostrom-Kugelberg's pseudoisokroma-tiska tavlor: för undersökning av färgsinnet. Botalliska gången: se ductus arteriosus. B. hålet: se foramen ovale (cordis). Bothriocephalo's! is -is (I. av g. bothri'on, liten grop -f kephale', huvud): masksjukdom, förorsakad av Bothrioce'phalus la'tus. Bothrioce'phalus la'tus: bandmask med smalt huvud och 2 springformade sugmunnar; har två mellanvärdar, först kräftdjur sedan fisk; överföres till människan gnm dynthaltig i mer 1. mindre rått tillstånd förtärd fisk; utvecklar gnm beslagtagande av blodvitaminet B12 en särskild form av anemi, botryocefa-Iusanemi. Syn. Diphyllobothrium latum. Botryo|myko's, (/. -myco's|is, -is av g. bo'trys, vindruvklase -f my'kes, svamp): av egendomliga svampar ("Botriomyces" m.fl.) orsakade granulationssvulster i huden, särskilt hos bäst; överförbar på homo. Botuli'sm (/. -us, -i av bo'tulus, korv): kött-, korv- o. fiskförgiftning genom toxiner från Bacillus botulinus; börjande med ögonmus-kelförlamningar, sväljningsbesvär, av obstipation åtföljda intestinala förlamningar; vanligen redan efter en vecka dödlig utgång genom respirationsförlamning. Bougi'(e) (/. vaxljus): mjuk 1. halvfast, böjlig cylindrisk stav (sönd), av gummi, gelatin e.d. att införa i kanaler. B. à boule (/.): b. med olivformad spets. Bouquet (f.): Gamla viners bouquet härrör

från fruktessenserna (se dessa). Bourdon's metod: prov på uppmärksamhetsgraden genom att låta den som undersökes stryka under någon viss bokstav i en förelagd text. Bourne vill e's sjukdom: sclerosis tuberosa cerebri (se skleros). Bouto'n (/.): knapp. Boutonnerad: med knappformig spets försedd; t.ex. b. sönd. Bovi'njus, -a, -um (/. av bos, oxe, ko): kreaturs-. Bovin tuberkulos: kreaturstuberkulos. Bovo]vacci'n: se tauruman. Bowen's

sjukdom: papuloskvamöst eksem

med förhorning, som ger upphov till en hud-kräfta.

Bowman's kapsel: glomeruli omfattande bägarformad början av njurkanalerna. B. membran: se la'mina limitans externa. B-operation: uppslitsning av tårpunkten vid ektropion. B. sönd: tårkanalssond. Boxaröra: genom upprepade traumata (blod-utgjutningar) av blomkålsliknande exkre-scenser vanställt öra; syn. blomkålsöra. Bozzolo's tecken: synlig pulsation av näsvingarna vid aneurysma i bröstaorta. Br: kemiskt tecken för brom. Brache'rijum, -i (l. av g. brachia'rion, armband): bråckband. Brachi-: se även braki-. Bra'chi|um, -i, pl. -a (/. av g. brachi'on): arm. B. colli'culi inferio'ris och superio'ris (B. quadrige'minum inf. och sup., BNA): på var sida en vit sträng från undre resp. övre högen av corpora quadrigemina till corpus geniculatum mediale resp. laterale och vidare till mediala resp. laterala bunten av tractus opticus. (B. conjunctivum, BNA): pedunculus cerebellaris superior. (B. pontis, BNA): pedunculus cerebellaris medius. Brachia'ljis, -e (/.): hörande till armen. Brachy-: se braky-.

Brady- (av g. brady's): långsam-, -artri', (/. -arthr|i'a, -i'ae av g. a'rthron, led) = långsamt tal p.gr. av hämmad artikulation, -car-di'a: se -kardi. -daktyli', (/. -dactyl | i'a, -i'ae av g. da'ktylos, finger): abnormt korta fingrar. -fagi', (L -phag|Fa, -i'ae av g. phagei'n, äta): långsamt ätande, -frasi', (/. -phrasji'a, -i'ae av g. phra'sis, yttrande): långsamt tal p.gr. av tanketröghet, -freni', (/. -phrenji'a, -i'ae av g. phren, sinne): förlångsammande av de intellektuella o. affektiva funktionerna, -kardi', (/. -card | i'a, -i'ae av g. kardi'a, hjärta): långsam hjärtverksamhet; syn. oligo-, spaniokardi. -kinesi', -ki'nesis, (/. -cines|i'a, -i'ae, -cine's|is, -is av g. ki'nesis, rörelse): för-långsammad rörlighet, -kine'tiskt syndrom: syn. parkinsonism. -lali', (/. -lalji'a, -i'ae av g. lalia', tal): långsamt tal p.gr. av hjärnläsion. -pepsi', (/. -peps I i'a, -i'ae av g. pe' psis, digestion): förlångsammad digestion, -phagi'a: se -fagi. -sfygmi', (l. -sphygm|i'a, -i'ae av g. sphygmo's, puls): pulsförlångsamning. -te-leokinesi', (/. -teleocinesji'a, -i'ae av g. te'-leios, fullbordad ki'nesis, rörelse): en armrörelse blir plötsligt avbruten, innan den nått sitt mål och avslutas efter en paus långsamt o. osäkert; tecken på lillhjärnsskada. -uri', (/. -ur I i'a, -i'ae av g. ou'ron., urin): sent inträdande urinavsöndring efter riklig vätsketillförsel.Brailford's syndrom

Brailford's syndrom: dysosto's med kilfor-

mad tillspetsning av de proximala ändarna i ett flertal falanger i hand och fot. Braki- (/. Brachi- av g. brachi'on): arm-, -algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): neuralgiartade smärtor i armarna (vid hysteri, nervkompression osv.). Antebra'chium: underarmen. -a'l, (/. -ai|is, -é)\ arm-, t.ex. brakialartär = armartär. Brakia'lneuralgi: neuralgiska smärtor i hela plexus brachialis-området.

Brakio- (/. Brachio- av g. brachi'on): arm-. -cefa'1, (/. -cepha'!ic!us, -a, -um av g. ke-phale', huvud): som hör till arm o. huvud, -kyllo's och -kyrto's. (/. -cyllo'sjis, -is av g. ky'llosis, krokighet och -cyrto'slis, -is av g. kyrto's, böjd): krokig deformerad arm. -tomi', (/. -tom[i'a, -i'ae av g. tome', snitt): op. snitt i 1. avlägsnande av en arm. Braky- (/. Brachy- av g. brachy's): kort-, -basi', (/. -bas!i'a, -i'ae av g. ba'sis, gång): kort, trippande gång hos åldringar p.gr. av sjukliga förändringar i det striära systemet, -cefali' och -kefali'sm, (/. -cephalji'a, -i'ae och -cephali'smjus, -i av g. kephale', skalle): kortskallighet, med kraniets breddindex 80 —84,9; fhyper-b.: 85—89,9; u'ltra-b.: 90— 94). Jfr doliko-, meso-, mikro-, orto-, paky-, platycefali. -cheili', (/. -cheilji'a, -i'ae av g. chei'los, läpp), -daktyli', (/. -dactyl|i'a, -i'ae av g. da'ktylos, finger), -gnati', (/. -gnath|i'a, -i'ae av g. gna'thos, käke) etc.: läpp-, finger-, käk- etc. förkortning, -kefali': se -cefali. -metropi', (/. -metrop | i'a, -i'ae av g. me'tron, mått + o'ps, öga): närsynthet, myopi. -pro-sopi', (/. -prosop|i'a, -i'ae av g. pro'sopon, ansikte): kort ansiktsläggning. -stafyli', (/. -staphylji'a, -i'ae av g. staphyle', uvula): gomförkortning. Branchia'ljis, -e (/. av g. bra'nchia, gälar): som hör till gälgångarna. Brand: se gangrän.

Brandt's metod: bimanuell massage av de kvinnliga bäckenorganen genom vagina o. bukväggen.

Branham's tecken: Stora arteriovenösa fistlar äro åtföljda av hastig hjärtverksamhet som minskar i frekvens, när

fisteln manuellt ockluderas (till skillnad från falska aneu-rysmer).

Brankio- (/. Branchio- av g. bra'nchia): gälar. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): utgående från gälgångarna (hos fostret). B.

ey sta. '-ni (7. -a, -atis): från persisterande gäl gångar utvecklad svulst. Braxton-Hick's metod: fostervändning med neddragande av ena foten.

Breddindex: se längdbreddindex (som är ett bättre ord).

Bref oplastisk (av g. bre'phos, foster): stammande från embryonal givare (vid transplantation).

Bre'gma, -atis (l av g. bre'gma, framhuvud): (antrop.) korsningspunkten mellan koronar-

0. sagittalsömmarna; hjässan. Brenner's operation: metod för operation av

inguinalbråck. B. tumörer: godartade, solida

1. cystiska fibroepiteliom i äggstockarna med karcinomliknande strängar (från embryonala felanlag).

B re si au's mag- och tarmprov: vid obduktion lufthaltig måge och tarm (så att de simma på vattnet) bevisa i allmänhet hos nyfödda, att de levat extrauterint. Br e tonne au's sjukdom: difteri. Bretyl: sympatikusdämpande. Bre'v|is, -e (/.): kort, ringa. Brevkuvertkristaller: oktaedriska av kalkoxa-

lat bestående kristaller (i urin). Bräd: bandlik bildning vid sjukliga sammanvävningar.

B right's sjukdom: föråldrad benämning på kron. njurinfl., se nefro'ser, nefri'ter, njur-skleroser.

Brill-Symmer's sjukdom: se lymphoma giganto- folliculare. Brinton's sjukdom: se linitis plastica. Brisement forcé (/.): våldsam uppbrytn. av

ankyloserade leder. Bristsjukdomar: genom ensidig och oändamålsenlig föda uppkomna sjukdomar, t.ex. avitaminoser. Bro: se brygga.

Br oca's bunt: associationsbana mellan spetsen av gyrus hippocampi och gyrus cinguli. B. centrum: motoriska talcentrum. B. formel: vuxen man bör väga lika många kilo, som han är centimeter lång över 1 meter. Jfr fetma, idealvikt, Quetelet. B. vindel: vänstra undre pannvindeln, säte för talcentrum (hos högerhänta). Brocq's sjukdom: paracerato'sis psoriasi-fo'rmis, neurodermi'tis. Brodie's benabscess: central benabscess vid osteomyelit (mest i metafysen). B. sjukdom: 1. ledneuralgi (mest på hysterisk bas), med smärta i led och huden över densamma, men utan organisk grund; 2. gelatinös degeneration av knäsynovialmembranen; 3. efter trauma uppstående hysterisk kyfos. Brom|akne: finnar efter intagande av brom.

Broma- (av g. bro'ma): mat-, -ti'k; -tologi', (/. -tolog|i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om födoämnenas tillagande ur vetenskapliga och hushållssynpunkter, -toterapi', (/. -tothe-Bromdifenhydramin

88

Bronsdiabetes

rap I i'a, -i'ae av g. therapei'a, behandling): dietetisk behandling, -zinum; antihistamini-kum, medel mot allergier. Bromdifenhydramin, (/. Bromdiphenhydra-min|um, -i): antihistaminikum, antialle'rgi-kum.

Brometyl: aethy'li bro'midum. Till kortvariga narkoser.

Bromfeniramin, (/. Brompheniramin[um, -i):

antihistaminikum, antialle'rgikum. Bromidro's (/. -is, -is av g. bro'mos, stank + hidro's, svett): illaluktande svettavsöndring. Bromi'd, (/. Bro'mid|um, -/): beteckning för bromsalt. Kalii b.: kaliumbromid, bromka-lium. Vissa bromider ha sedativ verkan. Brom(in)i'sm (/. -us, -i): av långvarigt brom-intagande orsakat tillstånd med huvudvärk, sömnlöshet, apati, kalla fötter, akneutslag. Bromo- (av g. bro'mos, stank): brom-, -de'rma tubero'sum: knöliga hudinfiltrat av brommedikation. -fo'rm (/. -i|um, -i): tri-brommetan. Narkotikum, -mani', (/. -ma-n|i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): psykos orsakad genom missbruk av bromsalter. Bromsulfalei'n (/. -um, -/):

fenoltetrabromsul-fonsyrat natrium. B.-provet: intravenös injektion av b. för prövning av leverfunktionen.

Bromyl, (/. Bromisoval|um, -i): ureid, seda-tivum.

Bromöllametoden: se elektroinhalation. Bronch-: se även bronk-. Bronchi'ol; us, -i, pl. -i, Bro'nchul|us, -i, INA, (/. dim. av g. bro'nchos, luftrör): bronker-nas fina förgreningar i lungloberna. Bronchi'oli intralobula'res: fina intralobulära luftrör, dela sig i enstaka alveoler förande b. respirato'rii, vilka i sin tur förgrena sig i 3—5 ductuli alveola'res, vilka till sist dela sig i 2—3 alveolarsäckar, sa'cculi alveola'res. Bronk, pl. Bronker, (/. Bro'nch|us, -i, pl. -i av g. bro'nchos, luftrör): huvudstammarna i bronkial- 1. luftrörsträdet. Jfr bronchioli. Bronkektasi: se bronkiektasi. Bronki al- (/. Bronchia'ljis, -e): rörande bron-kerna. -andning: väsande respirationsljud vid auskultation över luftröret 1. vid vissa patologiska lungförändringar över lungan; "rörandning". Jfr vesikulärandning. -astma: se astma, -fre'mitus: se fremitus, -fti's, (I. phthi'sjis, -is av g. phthi'sis, förtvinande): bronkialtuberkulos. -kata'rr: se bronkit, -kri-ser: hostkramp vid tabes dorsalis, -krupp: difteri utbredd till bronkerna. -körteltuberkulos: hos barn vanlig tuberkulosform. -körtlar: lymfkörtlarna kring bronkerna, särskilt vid lungroten. -stämma: se bronko-

foni. -trädet: strupe med huvudbronker och dessas trädlika förgreningar. Bronki- (I. Bronchi- av g. bro'nchos): luftrör-. -ektasi', (/. -ectas|i'a, -i'ae av g. e'ktasis, utvidgning): cylindrisk 1. säckformig utvidgning av bronkialrören. -oli't (/. -is, -idis): infl. i bronkioli. B. exsudati'va: b,, med utsöndring av Curschmann's spiraler; ofta orsak till astma. B. obliterans: organisation av exsudatet (särsk. varigt 1. fibrinöst) vid bronkiolit med bristande expektoration. '-olus, pl. '-oli: bronkernas finaste förgreningar. Se bronchiolus. Bronki't, (/. Bronchit|is, -idis): infl. av bron-kialslemhinnan; bronkialkatarr. B. capilla'-ris: bronkiolit. B. catarrha'lis: bronkialkatarr. B. foe'tida: med förruttnelseprocesser inom luftrören. B. si'cca: torr katarr (felande 1. sparsam upphostning). Bronko- (/. Broncho- av g. bro'nchos): luftrör-. -blennorre', (/. -blennorrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): kronisk bronkit med tunt, mukopurulent sputum i kopiösa mängder, -dilatation, (/. -dilata't|io, -io'nis): bronkut-vidgning. -esofagoskopi', (/. -oesophagosco-p|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): instrumental undersökning av matstrupe o. luftrör. -foni', (/. -phon ji'a, -i'ae av g. phone', stämma): bronkialstämma vid auskultation av förtätad lungväv. Jfr egofoni. -grafi', (/. -graph I i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): röntgenfotografering av luftrören efter införande av kontrastmedel (lipiodol etc.). Bronko-gram, -phoni'a: se -foni. -plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation för tillslutning av luftfistel, -pneumoni' (l. -a, -ae av g. pneumoni'a): härdformig lunginfl. Syn. pneumoni'a lobularis. -rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): bronkit med riklig avsöndring, -skopi', (/. -scopli'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): direkt okulanindersök-ning av luftrören genom nedförda metallrör (bronkoskop). -spa'sm (/. -us, -i av g. spas-mo's, ryckning): kramp i bronkialmuskula-turen (vid astma), -steno's (/. -is, -is av g. steno's, trång): förträngning inom bronkial-trädet. -tetani', (/. -tetan|i'a, -i'ae av g. te'ta-nos, stelkramp): tonisk bronkialmuskelspasm hos spasmofila barn. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativt öppnande av luftvägarna, speciellt en bronk. -vesikulärandning: andningsljud mellan bronkial- och vesikulärandning.

Brons-diabe'tes: diabetes mellitus med hemo-sideros o. cirrotiska förändringar framförallt i levern, -hud: melasma suprarenale. Se Addison's sjkd. -sjuka: syn. Addison's sjukdom.Brontofobi

Bronto|fobi', (/. -phobli'a, -i'ae av g. bronte', åska + pho'bos, fruktan): rädsla för åskan.

Broprote's: se tandbro.

Bro's|is, -is (/. av g. bro'sis): gnagning.

Broskvävnad: en av kroppens bindesubstans-vävnader; är p.gr. av sin fasta elastiska konsistens i likhet med benvävnaden särskilt anpassad att ge kroppen stadga.

Brott: fraktur. Komplicerat b., splitterbrott (se dessa ord).

Brown's molekularrörelse: se molekyl.

Brown-Sequard's förlamning: halvsidig, spastisk, vasomotorisk, berörings-, tryck- o. muskelsinnesförl amning å samsidiga samt temperatur- o. smärtsinnesförlamning å mot-sidiga kroppshalvan. Syn. spasmodyni'a cru-ciata.

Broxikinolln, (/. Broxyquinolin|um, -i): medel mot tarminfektioner.

Brucella abo'rtus: Bang's bacill. B. melite'n-sis: Micrococcus melitensis (Bruce). Bru-cello's (/. -is, -is, pl. -es): av bruceller orsakade sjkd.

Bruch's membran: se la'mina basalis chorioi-deæ.

Bnici'n: en växtbas jämte stryknin i nux vomica (rävkaka) känsligt reagens på salpetersyra i dricksvatten. Se ignatiibönan.

Brudzinski's fenomen: (vid meningit) 1. kindfenomenet: tryck å båda kinderna under okbenen framkallar reflektorisk höjning av över- och böjning av underarmarna; 2. kon-tralaterala reflexen: stark passiv böjning av ett ben framkallar spontan böjning av andra benet; 3. nackfenomenet: böjning framåt av nacken åtföljes av reflektorisk böjning av armar och ben; 4. symfysfenomenet: tryck med tumme och pekfinger på symfysen framkallar kontraktur i benen.

Bruit de diable (/.): se vensus. Br. de pot fèlé (/.): ljud från sprucket kärl; perkussionsljud över hålbildningar (kaverner) i lunga med visslande 1. metallisk biklang. Syn. mynt-klirrande perkussionsljud, rumor poculi fessi.

B runner's körtlar: gla'ndulæ duodenales. B. membran: se mebra'na limitans olfacto'ria.

Brunst: östrus.

Briicke's muskel: se musculus ciliaris.

Bryant's triangel: triangel mellan spina iliaca anterior superior, trokanterspetsen och en från spina vinkelrätt mot lårbensaxelns förlängning ovanför trokantern dragen linje. Normalt äro katetrarna likstora, vid högstående trokanter är den femuraxeln motsvarande katetern förkortad.

Brygga: 1. pons, hj ärnbryggan; se pons; 2. tandbrygga, -bro; se dessa ord.

Bry'gm|us, -i (/. av g. brygmo's): tandskärande. Syn. fremitus 1. stridor dentium.

Brytnings-fel: refraktionsanomali. -åldern: populär benämning på puberteten betraktad ur psykologisk synvinkel.

Bråck: se hernia, -band: bandage för tillbakahållande av bråck. Syn. bracherium. -hals: den i bråckporten liggande delen av bråcket. -inklämning: inkl. av i bråcksäcken befintliga organ, -port, -ring: utträdesstället för ett bråck, -snitt: se herniotomi. -säck: se hernia, -säckshalsen: i bråckporten liggande del av bråcksäcken, -vatten: i bråcksäcken vid inklämning utsöndrat vatten.

Bränn-skada: combustio. Man skiljer mellan 1 gradens förbränning — hyperemi (combustio erythematosa); 11 gr. = blåsbildning (c. bullo'sa); 111 gr. — vävnadsnekros (c. escaro'tica); IV gr. — förkolning (karbonisa-tion; ofta skiljer man ej mellan III gr. och IV gr., utan sammanfattar båda under III gr. -vidd = fokaldistans, -vin: 40—45-procentig sprit, -värde: se kalorivärde.

Bröst-andning: se kostalandning, -aorta: den del av aorta, som ligger i brösthålan. Motsatsen bukaorta. Jfr bukandning, -avledning: se prekordialavledning. benet: sternum, -böld: varig infl. i kvinnobröst, -droppar: liquor pectoralis. Dubbla b.: liquor pecto-ralis benzoicus. Rosen's b.("rosen"): vinum glycyrrhizæ opiatum. -gången (stora): det från bukhålan framför ryggraden löpande, i vena subclavia sin. inmynnande stora lymfkärl, som upptager lymfan från större delen av kroppen. Syn. ductus chyliferus, d. thoracicus, (stora) kylus-1. lymfgången.

Bubo'n, Bubo'ner, (/. Bu'b|o, -o'nis, pl. -o'nes av g. boubo'n, ljumske): bubon, lymfkörtel-infl. i ljumsken. Vene'risk b. Bubo'nisk, (/. Bubo'nic|us, -a, -um).

Bubo'npest: se pest.

Bu'cc|a, -ae (/.): kind. Buckai, (/. Bucca'l|is. -e): kind-. — Bucka'Ireflex: uppåtrörelse av underläppen vid slag å

fossa canina. Vid många psykoser.

Buccina'tor: se m. buccinator.

Buckalreflex: se bucca.

Budd-Chiari's syndrom: portådertillstopp-ning (trombos, striktur) o. leverdegenera-tion.

Buelau's (Biilau's) drana'ge: hävertdränage för tömning av pleuraempyem.

Buerger's sjukdom: thromboangiitis obliterans i extremiteterna, mest de nedre, hos yngre manliga rökare; kan leda till gangrän. B. symptom: smärtsam ischemi vid högläge, välgörande hyperemi vid hängläge av den av B. sjkd. drabbade extremiteten.Buffert

Buffert, Buffertsystem: lösningar som inom vissa gränser kunna bibehålla konstant Ph-koncentration likgiltigt om baser 1. syror tillsättas, vanligen lösningar av en svag syra med ett salt av samma syra. Bu-ftalmi', -fta'lmus, (/. -phthalmji'a, -i'ae, -phthaim | us, -i av g. bous, oxe 4- ophthal-mo's, öga): första stadiet av exoftalmus. Jfr hydroftalmus. Buk: venter.

Buk-andning: huvudsakligen med mellangärdet försiggående a.; manlig andningstyp. Syn. diafragmaandning. Jfr kostalandning, -aorta: den del av aorta, som ligger i buken. Motsats bröstaorta. Bu|kardi', (/. -card | i'a, -i'ae av g. bous, oxe

-f kardi'a, hjärta): cor bovinum. Buk-hinnan: peritoneum, -hinneinflammation: peritonit. -hjärna: plexus coeliacus. -håle-havandeskap: graviditas abdominalis (se ex-trauterint havandeskap). Buklizin, (l. Buclizin|um, -i): antihistamini-kum, antiallergikum.

Bu]knemi', (/. -cnemji'a, -i'ae av g. bous, oxe -f kne'me, vad): diffus, spänd, infl. ansvällning av benet. Syn. phlegmasia alba dolens. Buk-pressen: samlingen av muskler (mellangärde, bukmuskler), som pressa på bukens innehåll, t.ex. vid krystning. -reflex: sammandragning av bukmusklerna vid strykning över bukhuden, -ringen: anulus ingui-nalis præperitonealis. -spottkörteln: pan-kreas. -spänning: "spänd buk", reflektorisk bukmuskelspänning vid infl. härdar i buken t.ex. blindtarmsinfl. -stick: paracentes gnm bukväggen (för tömmande av vätskeansamling). -testikel: testikel, vilken genom utebliven sänkning (descensus) kvarligger i bukhålan. -vattusot: ascites. Bulbi't (/. -is, -idis av g. bolbo's, lök): infl. i bulbus corp. cavern, urethræ. Bulboid|e'us, -e'a, -e'um (/. av g. bolbo's, lök

-f ei'dos, form): lökformad. BuIbo's|us, -a, -um (/.): bulbus-. Bu'lbjus, -i (av g. bolbo's lök): 1. (bot.): lök; 2. (anat.): lökformig ansvällning, ofta i betydelsen förlängda märgen. — B. aor'tae: den något vidare delen av aorta strax ovan aorta-mynningen. B. duode'ni: första avsnittet av duodeni början. B. o'culi: ögongloben. B. olfacto'rius: den kolvformiga ansvällningen i fortsättn. av tractus olfactorius under pannioben, varifrån nn. olfactorii utgå. B. pe'nis (B. urethræ, BNA; B. co'rporis ca-verno'si ure'thrce, INA) bakersta ansvällda delen av corpus spongiosum penis. B. pi'li: se hårlök. B. spinalis: medulla oblongata. B. ve'nae jugula'ris infe'rior (B. valvula'ris

v. jug. inte'rnce, INA): utvidgning vid inmyn-ningsstället för vena subclavia. B. ve'nae jugula'ris superior (B. crania'lis v. jug., INA): utvidgning av venen vid inmynningen av sinus sigmoides. B. vesti'buli: de kaver-nösa svällkropparna i slidans vestibul och klitoris.

Bulbär- (/. Bulba'ris, -é). -neuri't: infl. av de från medulla kommande nerverna, -neuro's: en till de av oblongata innerverade musklerna lokaliserad form av myastenisk paralys. Jfr myastheni'a gravis pseudoparalytica. -paraly's: av sjukdomar i medulla oblongata orsakade förlamningar. Akut. 1. kronisk. Progressiv b.: fortskridande förlamning av tung-, gom-, läpp-, struphuvudmuskulatur med dödlig utgång under svalg- o. respirations-förlamning. Jfr maladie de Duchenne. -språk: dåligt artikulerat (dysartri till anatri), nasalt, tjockt, förlångsammat

(bradylali) och skanderande tal (vid sjukdomar i med. oblongata).

Bulimi', (/. Bulirnji'a, -i'ae av g. bous, oxe -f-limo's, hunger): abnormt stegrad hungerkänsla; kan till skillnad från polyfagi mestadels tillfredsställas gnm normala matportioner. Syn. cynorexi, fames canina, hyper-orexi, lykorexi. Jfr addefagi, akori, limosis, polyfagi.

Bu'll|a, -ae (/.): större blåsa; syn. vesi'ca bullosa. Bullös, (/. Bullo'sjus, -a, -um): biås-formad.

Bulldoggs-kalv: kalvmissfoster med korta extremiteter och bulldoggshuvud. -reflex: tvångsmässigt fastbitande som följd av sjukdomshärdar i frontalhjärnan. Bullermätare: apparat för mätande av ljudets styrka i decibel (dB).

Bulletin (/.): dagligt tillkännagivande om en persons sjukdom. Bullös: se bulla.

Bunamiodyl: röntgenkontrastmedel. Bu'nio (av g. bou'nion, jordnöt): ansvällning av slembursan på stortåvalken med förtjockning av överliggande mjukdelar samt dislo-kation av tåspetsen utåt (mot lilltån). Bu-nion-ektomi', (/. -ectomjia, -i'ae av g. ektörne', utskärning): excision av bunio genom artroplastik av metatarsofalangealleden. Bunnell's kontraktur: ischemisk kontraktur i handen med sträckta fingrar, starkt flek-terade i metacarpofalangeallederna. Buphthalmia: se buftalmi. Burdach's sträng: fasciculus cunea'tus late-rala delen av baksträngarna i ryggmärgen, varest de sensoriska banorna från periferien inträda.Burow('s lösning)

Burow('s lösning): solutio aluminii subaceta-tis diluta. Desinfekterande. Adstringerande.

Burri's metod: se tuschförfarande.

Biirs|a, gen. och pl. -ae (/. av g. by'rsa, börs): säck. B. anseri'na: slembursa mellan tibia och pes anserinus. B. iliopecti'nea: mellan m. iliopsoas och höftledskapseln. B. infra-patella'ris profunda: mellan tibia och änd-senan av m. vastus intermedius. B. muco'sa: slemsäck. B. omentaüs: den bakom magsäcken och bakre bukväggen samt pankreas befintliga utstjälpta säcken av peritoneal-hålan; ingång gnm foramen epiploicum. B-ae prepatella'res: framför patella; en sub-kutan, en subfascial och en subtendinös b. B. sero'sa: säck med seröst innehåll. B. suprapatellar: ovanom patella under den gemensamma senan för mm. vasti, kommunicerar nästan alltid med knäleden. B. synovia'-lis: med någon synovia fylld säck. Jfr b. mucosa.

Bursi't (/. -is, -idis av g. by'rsa, börs): infl. i bursa. B. calca'ria: b. med kalkavlagringar. Jfr kalkgikt. Burso-Ii't, (/. Mith|us, -i av g. li'thos, sten): konkrement i en bursa.

Busulf an (/. -um, -i): alkylerande medel; används vid behandling av leukemi och elakartade svulster.

Butenemal (/. -um, -i): sedativum.

Buty'1: kolväteradikal C4H9.

Butylskopolamin, (/. Butylscopolamin|um, -i): antikolinergikum, spasmolytikum.

Buty'r|um, -i (/. av g. bou'tyron): smör. B. caca'o: kakaosmör. Butyrome'ter: apparat för bestämning av fetthalten hos mjölk. Jfr laktobutyrometer, laktokrit, laktoskop, pio-skop.

B-vitamin: se vitaminer.

Byggäggvita: till cellbyggnad utnyttjad del av näringsäggv. Jfr omsättningsäggv.

Bülau: se Buelau.

Biingner's punkt: insticksställe vid höftleds-punktion; ligger där förbindelselinjen mellan genomträdesstället för art. femoralis under Hg. inguinale och trokanterspetsen skär mediala randen av m. sartorius.

Byrett: graderat, nedtill med inslipad avloppskran försett mätrör av glas.

Biirker's räknekammare: r. för räkning av blodkroppar, varvid täckglaset i olikhet med vid Thoma-Zeiss'

räkneapparat pålägges före räknekammarens fyllande.

Byssino's (1. -is, -is av g. by'ssos, lin): irritation av luftvägarna i lungan genom inandning av bomullsstoft i bomullsmanufak-turierna; förr betraktad som en pneumono-konios. Jfr tabakos.

Båggångarna: del av labyrinten, se halvcirkelformiga kanalerna.

Bågljusbehandling: allmän b.: bestrålning av hela kroppen från kolbågsljuslampor; lokal b.: se Fin se «-terapi.

Båt-benet: ett av handrots- o. vristbenen. Se os scaphoideum och os naviculare. -buk: båtformigt indragen buk, t.ex. vid meningit. -skalle: se ca'put scaphoide'um.

Bäcken: 1. (anat.): pelvis; 2. stickbäcken.

Bäcken-botten: de mjukdelar, framförallt m. levator ani och bäckenfasciorna (=diaphragma pelvis och d. urogenitale) som genom att nedåt tillsluta bäckenutgången bilda en botten i lilla bäckenet; i inskränkt bemärkelse mjukdelarna mellan anus och pungen resp. bakre ändan av blygdspringan; perineum, -bottenbristning: ruptu'ra perinei. -diafragma: se diaphragma pelvis, »förträngning: sådan förträngning av bäckenet, att ett normalt foster endast med svårighet 1. ej alis kan passera bäckenet; ofta orsakad av i barndomen genomgången rakit. »gördeln: bäckenringen, -högläge: se Trendelenburg's läge. -lutning: den bakåt öppna vinkel, bäckenringen bildar m. horisontalplanet (normalt 60°). -mellangärdet: bäckenbotten; se detta ord. -mått: se conjugata. -ringen: 1. de med varandra till en gördel fast förbundna korsbenet och höftbenen, omslutande ett nedre mindre rum, lilla bäckenet och ett övre större av tarmbensskyff-larna bildat rum, stora bäckenet; 2. ringformade delen av bäckenet mellan tarmbens-skyfflarna och nedre sitt- och blygdbens-delar.

Bägarcell: slemproducerande, i de flesta av kroppens cylinderepitel förekommande celler.

Bältros: herpes zoster.

Bärnstensyra: tvåatomig, tvåbasisk karbon-

CHa-COOH syra | . Salterna kallas succinat.

CH • COOH Anhydriden är femledig med syre i kärnan H2C———CH2

i i OC CO

\o/

Bävergäll: castoreum. Preputiasekret från bäver. Föråldrat medel mot nervösa rubbningar.

Böjveckseksemet: se Besnier's prurigo.

Böldpest: bubonpest. c

C och Ch.

Se även K.

C: 1. kern. tecken för kol (7. ca'rbo); 2. temperatur enl. Celsius' termometer. Ca: 1. kemisk tecken för metallen kalcium (/. calx, kalk); 2. förkortn. för kancer. Cabot-ringar: se ringkroppar. Jfr jolly kroppar.

Cachex|i'a: se kakexi. Caco-: se kako-. Cada'ver: se kadaver. Caec-: se även cek-.

Cae'cit|as -a'tis (/.): blindhet. C. verba'lis: ordblindhet. Jfr alexi. Caffey's sjukdom: hyperostosis cortica'lis

infantilis. Caerul|eus, -ea, -eum (/.): blå. Caisson (/.): kista, -sjuka: se dykaresjuka. Calam|us, -i (/. av g. kalamos, strå): rör, penna. C. scripto'rius: pars inferior fo'ssae rhomboide'ae; nedre skrivpenneliknande delen av rutgropen i 4: de hjärnventrikeln. Calcæmi'a: se kalcemi. Calcaneus: se kalkaneus. Calc|ar, -a'ris (l): sporre. C. a'vis (7. fågel-sporre): av sulcus calcari'nus orsakad fram-buktning å mediala väggen av bakhornet i hjärnans

sidoventriklar. Jfr ammonshornet, pes hippoca'mpi. Calc(ar)uri'a: se kalkariuri. Calciferol |um, -i (/.): se vit. D2 Calci'ficans (/.): kalkförande. Calcifica'tio: se kalcifikation. Calcinosis: se kalcinos. Calcium o. därav härledda ord: se kalcium. Calculous I us, -a, -um (/.): sten-. Calcul|us, -i (/., dim. av calx, kalksten): sten, konkrement. C. felleus: gallsten; syn. kole-lit. C. salivalis: spottsten; syn. ptyalolit. Caldwell-Luc's operation: öppnande av käkhålan framifrån och från käkhålan gjord resektion på mediala väggen, för tömmande på denna väg av empyemer. Cali'cul|us, -i (/. dim. av calix): liten kalk. C. gustato'rius: smaklök; specifika sinnesceller, omgivna av ett lökformigt hylle av epiteliala täckceller; står å ena sidan genom en fin öppning, porus gustatorius, i fri förbindelse

med fuktigheten å tungan, å den andra sidan

med smaknervernas finaste ändgrenar; smaklökar finnas särsk. rikligt i de vallgravslika insänkningarna kring papillæ vallatæ; finnas även å p-æ foliatæ på tungans sidoränder, p-æ fungiformes och främre delen av mjuka gommen.

Calid|us, -a, -um (/.): varm.

Cal|ix, -icis, pl. -ices (/.): bägare, kalk, kärl.

CalloSit|as, -a'tis (/.): hudsvål.

Callo's|us, -a, -um (/.): valkaktig, kallös.

Callus: se kallus.

Calmette's oftalmoreaktion: konjunktivalreaktion efter applikation av tuberkulin i bindesäcken hos tuberkulösa. Jfr oftalmoreaktion. C. serum: antiserum mot ormgift. C. vaccinering: profylaktisk vaccinering mot tuberkulos med BCG.

Cal|or, -o'ris (/.): värme. C. mo'rdax 1. mo'r-dicans: bitande 1. brännande hetta i huden hos många febersjuka.

Calva'ri|um, -i (/. av calvus, kal): kraniets välvda del, skalltaket.

Calvé-Perthes' sjukdom: hos barn o. ungdom förekommande ben-broskanomalier med coxa vara.

Callyx, -ycis, pl. -yces (l. av g. kalyx, blomkalk): hölje, kalk, knopp. C-es rena'les: njur-kalkarna.

Cal|x, '-cis (/.): 1. häl; 2. kalk. C. chlora'ta: klorkalk.

Ca'mer|a, -ae (/. valv): kammare. C. o'culi ante'rior: främre ögonkammaren. C. o'culi poste'rior: bakre ögonkammaren.

Ca'mphora: kamfer.

Campolo'n (Z. -um, -i): injicierbart leverex-traktpreparat vid makrocytär anemi.

Canali'cul|us, gen. och pl. -i (/. dim. av ca'n-na, rör): liten, trång kanal. — C-i caro'tico-tympa'nici: från canalis caroticus till främre väggen av trumhålan. C-i dentales: se den-tinkanaler: C. chordae ty'mpani: från nedstigande delen av canalis facialis till bakre väggen av trumhålan. C. co'chleæ: gång i inner örat. C. lacrimalis (Ductus lacrima'les, BNA; Ductuli lacrima'les, INA): tårkanalen 1. tårröret, en övre och en undre; fint rör

löpande från punctum lacrimale å ögonloc-Canalis

kets papilla lacrimalis till tårsäcken. C. mas-toide'us: från fossa jugularis på klippbenets undre yta tvärs genom canalis facialis till fissura tympanomastoidea. C. tympa'nicus: från fossula petrosa på klippbenets undre yta till trumhålan.

Canal|is, -is, pl. -es (l. av ca'nna, rör): kanal. Se även ductus. — C. adducto'rius: av sensträngar mellan mm.

adductorii magnus o. longus samt vastus medialis bildad kanal, varigenom vasa femoralia passera; utträda ur dess nedre mynning, hiatus tendineus (adductorius). — C. alimenta'rius (Tu'bus digesto'rius, BNA): digestionskanalen. C-es alveola'res från mandibelns och maxillens kanaler till tänderna. C. caro'ticus: genom tinningbenet, kanal för arteria carotis interna. C. centralis: ryggmärgens centralkanal, uppåt mynnande i 4: de hjärnventrikeln. C-es diploid [C-es diplo'ici (Brescheti),BNA]: kanaler för venae diploicae. C. egesto'rius (Forssell): magmotorn + pylorusmun-stycket; se dessa ord. C. facialis [C. facialis (Fallopii), BNA; C. ne'rvi facialis, INA]: från botten av meatus acusticus internus till foramen stylomastoideum. (C. Fallopii): c. facialis. (C. fasci'culi o'ptici): canalis opticus. C. femoraüs: kruralkanalen; av luc-ker bindväv genomdragen sträcka, uppåt markerad av en fördjupning i peritone'um och fortsättande mediant om de stora kärlens skida ned till hia'tus saphe'nus. C. hypo-glo'ssi (C. ne'rvi hypoglo'ssi, INA): benkanal vid sidan av foramen magnum. C. incisi'vus: från munhålan strax bakom de mellersta framtänderna till näshålan. C. infra-orbi-talis: på överkäkens framsida under ögonhålan. C. inguinalis: ljumskkanalen; viktig port för ljumskbråcken; genomträdesställe för sädessträngen. C. mandi'bulae: från foramen mandibuli till foramen mentale. C. nasolacrimaüs: nästår | gången, -kanalen. C. nutri'cius: Haversisk kanal i benvävnaden. C. obturato'rius: luckan i övre yttre hörnet av membrana obturatoria. C. o'pticus (Foremen o'pticum, BNA; C. fasciculi optici, INA): öppning i basen av lilla kilbensvingen för synnervens genomträde. C-es palatini: fortsättning genom hårda gommens bakersta sidodel av canalis palatinus major. C. pala-ti'nus major: på framsidan av kilbenets processus pterygoideus övergår canalis ptery-goideus i en ränna, följande framkanten av processen; genom baksidan av överkäksbenet slutes denna ränna till en kanal, c. palatinus major, som fortsätter i canales palatini genom gombenet. C. pterygoide'us [C. pterygoide'us (V id ii), BNA]: tvärs genom

basen av kilbenets processus pterygoideus, i dorsofrontal riktning. C. pylo'ri: mångtydigt ord (bör därför ej användas), än syn. med pylorusmunstycket, än med canalis egestorius, än med andra delar av magsäckens pylorusdel (postmortal kontraktions-fenomen). (C. reu'niens): ductus reuniens. (Cana'lis rotu'ndus): fora'men rotu'ndum. C. sacralis: fortsättningen av ryggmärgskanalen genom os sacrum. (C. Schlemmi): sinus venosus sclerae. C-es semicircula'res (ante'rior, lateralis och poste'rior): de beniga båggångarna i innerörat. C. spiralis co'chleae: öronsnäckans spiral. C. vertebralis: ryggradskanalen. Jfr foramen vertebrae. (C. V id i i): c. pterygoideus. C. zygo-ma'ticus: från foramen zygomaticoorbital genom okbenet, inom vilket kanalen delar sig i två med en mynning på kindytan, foramen zygomaticofaciale, den andra på tinningytan, foramen zygomaticotemporal^, stundom börja de båda grenarna självständigt i orbita.

Ca'ncer, Cancroi'des, Canc(e)ro'sus: se kan-cer, kankroid. Cancer en cuirasse: se kancer.

Candida (av /. candidus, vitglänsande): Jäst-liknande svamp med mycelier. C albicans kan förorsaka humana infektioner (jämför NGU).

Cani'n|us, -a, -um (/. av ca'nis, hund): hund-. Dens cani'nus, "cani'nus": hörntanden.

Cani'ti|es, -e'i (/.): hårets grånande. Syn. poliosis. Jfr leukotriki.

Cantha'rides; Cantharidi'num: se kantaridin.

Cantho-: se kanto-.

Capilli'tium: se kapillitiet.

Capill|us, -i (l): hår.

Capi'str|um, -i (/., grimma): förband kring käke och skalle, grimförband.

Capita't|us, -a, -um (/. av ca'put, huvud): försedd med huvud. Os capita'tum, "capita'-tum": huvudbenet (i handloven).

Capi'ti|um, -i (/.): dukförband på huvudet likt mössa.

Capi'tul|um, -i (l dim. av ca'put, huvud): litet huvud; om rundad förtjockning av en benända. C. hii'meri: den

rundade radialt om tro'chlea hu'meri belägna ledytan vid humerus nedre ända.

Ca'psul|a, gen. och pl. -ae (/. dim. av capsa, låda): kapsel. — C. adipo'sa: njurens fett-kapsel. C-ae amyla'ceae: oblatkapslar. C. articula'ris: ledkapsel. (Ca'psula Teno'ni bu'lbi, INA): vaginae bulbi. C-ae ceratino'-sae: hornkapslar för läkemedel, som först skola lösas ur kapslarna i tunntarmen. C. exte'rna (C. ext. nu'clei lentiformis, INA): den vita hjärnmärgsmassan mellan linskär-Capsularis

nan och claustrum. (C. fibro'sa G lis so'ni): c. he'patis. C-ae gelatino'sae: gelatinkapslar för flytande läkemedel. C-ae gel. formali-na'tae: med formaldehyd härdade limkapslar, lösas svårligen i magsaft men hastigt i pankreassaft. Syn. glutoi'd-, desmoi'd-, gelo-dura't-kapslar. C. he'patis: den bindväv som följer arteria och vena portae från lever-hilus o. omgiver dem o. gallgångarna som en kapsel. C. interna (C. int. nu'clei lentifo'r-mis, INA): det mäktiga lagret av projektionsbanor i hjärnan från och till hjärnbarken. Främre skänkeln 1. crus ante'rius caps, int.: mellan nuclei caudatus och lentiformis; bakre skänkeln 1. crus poste'rius caps, int.: mellan talamus och linskärnan. Under sitt förlopp bildar den vita massan ett vinkelböjt knä: genu ca'psulae inte'rnae. C-æ kerati-no'sæ: se c-æ ceratinosæ. C. le'ntis: ögonlin-sens kapsel. (C. o'ssea labyri'nthi): labyri'n-thus o'sseus. (C. pro'statce): fascia prostatæ.

Capsular I is, -e (/.): hörande till kapsel.

Capsulitis: se kapsulit.

Ca'p I ut, -itis (l.): huvud. — C. galea'tum: segerhuva (vid födelsen). C. mandi'buli [Capi'~ tulum (proc. condyl.) mandib., BNA; Capi'-tulum mandib., INA]: ledhuvudet å underkäkens ledutskott. C. Medu'sae: om Me-dusahuvudets hårtestar erinrande utvidgade slingrande vener kring naveln vid hinder i portåderskretsloppet. Syn. cirsomfalos. C. natifo'rme: huvud med insänkta kalottsutu-rer och därav betingat sätesliknande utseende. Syn. naticefali. C. obsti'pum: snedhals; syn. loxia, torticollis. C. quadra'tum: kubisk skalle med framträdande tubera. C. scaphoi-de'um: båtskalle. C. succeda'neum: foster-svulst, ödematös svullnad av mjukdelarna å den under förlossningen föregående delen av huvudet. C. ta'li: främre delen av talus.

Carbami'd j um, -i (/.): karbamid, urinämne.

Ca'rb|o, -o'nis (/.): kol. C. anima'lis pu'rus: rent djurkol; medicinskt kol, "koltabletter". Abso'rbens. Antidiarroikum. C. medicina'-lis: c. anima'lis pu'rus. C. o'ssium: benkol. C. sa'nguinis: blodkol.

Carbo'n|as, -a'tis (/. av ca'rbo, kol): karbonat, kolsyrat salt. Na'trii c. = soda.

Carboxyi: se karboxyl.

Carbu'nculus: se karbunkel.

Carcinoid, Carcino'ma: se karcinoid, karci-nom.

Cardi-: se även kardi-.

Cardio-: se kardio-.

Ca'ries: se karies.

Cari'n|a, -ae (/.): båtköl. Carina'tjus, -a, -um (l.): kölformig. Pe'ctus carina'tum: kölbröst.

Cario'sus: se kariös.

Carminati'va: se karminativa.

Ca'rn|eus, -ea, -eum (/.): köttig.

Carnification: se karnifikation.

Ca'r|o, -nis (l): kött. C. luxu'rians (av /. lux-u'ria, yppighet): svallkött, abnormt riklig granulationsbildning.

Carot-, Carp-: se karot-, karp-.

Caro'tic|us, -a, -um (/.): hörande till karotis.

Ca'rp|eus, -ea, -eum (/.): karpal.

Ca'rpic|us, -a, -um (/.): hörande till handleden.

Carrel-Dakin's sårbehandling: permanent genomspolande av orena sår med Dakin's vätska: en lösning av hypoklorit.

Carrel-sutur: -söm: artärsutur.

Cartila'g|o, -inis (/.): brosk. — C. arytaenoi-de'a: kannbrosket i bakre delen av struphuvudet. C. cornicula'ta: litet elastiskt brosk på spetsen av c. arytenoide'a. C. cricoide'a: ringbrosket. C. cuneifo'rmis [C. cuneifo'r-mis (Wrisbergi), BNA]: i bakre delen av plica aryepiglottica. C. epiphysials: brosk mellan epi- och diafys. C. thyreoide'a: sköld-brosket. C. triti'cea, BNA: broskknottra i ligame'ntum thyreoide'a poste'rius. — Car-tilagine|us, -a, -um; Cartilagino's|us, -a, -um (/.): hörande till brosk; broskig.

Caru'ncula: se karunkel.

Ca'scara sagra'da (span, helig bark): sagrada-bark, cortex Rhamni purshianæ. Avförande.

Cascari'lla: barken av Croton eluteria, kaska-rillbark, cortex cascarillæ. Adstringerande.

Caseosa'n (av /. ca'seus; ost): 5% steril mjölk-kaseinlösning: till injektion vid ospecifik retningsterapi. Caseo's|us, -a, -um (/.): ostlik, ostig, kaseös.

C a s 11 e-f erment: se hemogen.

Casto'reum (av I. ca'stor, bäver): se bävergäll.

Ca'sjus, -us (/.): fall, kasus.

Cata-: se kata-.

Catara'cta: se katarakt.

Cata'rrhjus, -i (/. av g. katarrhe'o, flyta ned): katarr. C. aesti'vus: sommar-; c. autumna'-lis: höstkatarr. C. bronchia'lis: bröst-; c. ga'stricus: mag-; c. vesica'lis: blåskatarr.

Ca'tgut: se kattgut. Cathar-: katar-.

Cathét|er, -e'ris (l. av g. kato', ned + hi'emi, skicka): stensnittsond. C. à d emeu're: kate-ter, som får ligga i dagar, ja veckor, för urinblåsans eller gallvägarnas dränage. Syn. liggkateter. Se kateter.

Ca'ud|a, -ae (/.): svans. C. equi'na (av /. equi'-nus, häst-): "hästsvansen", ryggmärgens sista del med tillhörande nervstammar. — Cau-da'l|is, -e (/.): åt svansen till, kaudal, motsättning till kefal 1. kranial (crania'lis) åt huvudet till. Caudat|us, -a, -um (/.): som har svanslik avslutning.Causa

Ca'us|a, -ae (/.): orsak. C. mo'rbi: sjukdomsorsak. C. mo'rtis: dödsorsak. C. pe'ccans: det orsakande felet.

Cau'stica: se kaustika.

Causy'th: cyclohexatrienpyridonsulfonsyrat pyrazolin. Antireumatiskt o. antipyretlskt medel.

Caute'rium: se kauter.

"Ca'va" (se ca'vus): hålven. Vena c. inferior: nedre; vena c. superior: övre hål venen.

Ca've (/.): undvik!

Cave'rn]a, -ae il. av ca'vus): håla, sårhåla; se kavern. Cavernae corporum cavernosorum: de utvidgbara hålrummen i svällkroppar. Cavem-i'tis; -o'ma; -o'sus: se under kavern.

Ca'vit|as, -a'tis il.): håla. C. glenoida'lis (C. glenoida'lis sca'pulce, BNA; Fossa articula'-ris, INA): den päronformiga föga urholkade ledytan på skapula för humerushuvudet.

Ca'v|um, -i il.): tomrum. C. abdo'minis, BNA: bukhålan. C. co'nchae: den större undre urholkningen å öronmusslan. C. de'n-tis: den håla i tandkronan, pulpakammaren, till vilken rotkanalerna vidga sig. C. medul-la're o'ssium, BNA: benets märghåla. C. o'ris: munhålan. C. pe'lvis: bäckenhålan. C. peritonei: bukhinne- 1. peritonealhålan; rummet mellan peritoneums parietala o. viscerala blad. C. pleu'rae: se pleurahålan. C. subarachnoidal (C. leptomeni'ngicum, INA): det vätskefyllda rummet mellan araknoide'a och pi'a. C. thora'cis, BNA: brösthålan. C. ty'mpani: trumhålan. C. u'teri (C. co'rporis u'teri, INA): livmodershålan. C. Ve'rgae: missbildning med liten hålbildning ovan commisu'ra hippoca'mpi.

Ca'v|us, -a, -um il.): ihålig.

Cd: kem. tecken för cadmium.

Cefoo- (av g. ke'bos): apa-, -cefali', (/. -cepha-11 i'a, -i'ae av g. kephale', huvud): missbildning med tättstående ögon, rudimentär näsa, odelad näsöppning och smal gom. Jfr ari-nencefali. -ce'falus, (/. -ce'phaljus, -i av g. kephale', huvud): individ med sådan missbildning.

Ceci't, il. Cæci't|is, -idis av cæ'cus, blind): infl. i blindtarmen.

Ceder(trä)olja: olja (för oljeimmersionslinser) från Juniperus virginia'na.

Cefa'1, il. Cephaiicjus, a-, -um av g. kephale', huvud): avseende huvudet. Motsatsen kau-dal.

Cefal- il. Cephal- av g. kephale'): huvud-, -algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): neuralgisk huvudvärk. -e'a, (/. -æ'|a, -ae): huvudvärk. Jfr cerebralgi, encefalalgi, ence-falodyni. -hematoce'le, (/. -haematoce'l|e, -es av g. hai'ma, blod + ke'le, bråck): blod-

utgjutning från hårda hjärnhinnans blodsi-nus genom kraniet, vid skador på kraniet, -hemato'm, (/. -hæmato'm|a, -atis): blodsvulst å skallen hos nyfödda. C. externum: yttre k. mellan benet och yttre benhinnan. Överskrider i motsats till ca'put succeda'-neum aldrig en sutur. C. internum: inre k. mellan benet och hjärnans hårda hinna (mindre vanligt), '-ika, (/. '-ica av cepha'lic lus, -a, -um, hörande till huvudet): vena cepha'lic a på armens radialsida. Förr mycket använd till åderlåtning vid huvudvärk, därav namnet. -i'n (/. -um, -i): lecitinliknande fos-fatid i hjärnan, i äggula, i binjurarna osv. -i'ndex; Cefaüsk i'ndex: det tal, som erhålles vid multiplicering av huvudbredden med 100 och dividering med huvudlängden. Se längdbreddindex.

Cefalo- il. Cephalo- av g. kephale'): huvud-. -ce'l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): syn. ence-faloce'le, hjärnbråck. '-dym[us, -i il. av g. di'dymos, tvilling): tvillingmissfoster med ett 1. två sammansmälta huvud, -dyni', (/. -dy-n I i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): huvudvärk. -hydroce'l|e, -es il. av g. hy'dor, vatten -f ke'le, bråck): ansamling av cerebrospinal-vätska under huden på skallen efter perforation av skalltaket = meningocele spu'ria. -kraniokla'si: instrument till kraniotomi, kranioklasi och kefalotrypsi. '-mel | us, -i il. av g. me'los, lem): missfoster med en övertalig lem utgående från huvudet, -meni', (/. -men I i'a, -i'ae av g. men, månad: vikarierande menstruation gnm näsan, -meningi't (/. -is, -idis): infl. av hjärnhinnorna. -metri': huvudmätning. -pa'g, Q. '-pag|us, -i av g. pa'gos, fixation): syn. kraniopag. -pati', (/. -path|i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): huvudsjukdom, -plegi', il. -pleg|i'a, -i'ae av g. plege', slag): förlamning av huvud- o. halsmuskler, -ridin (/. -um, -i): cefalosporin, antibiotikum, -spo-riner: antibiotika framställda av svampen Cephalosporium. -tin (/. -um, -i): cefalosporin, antibiotikum, -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): se kraniotomi. -tora-kopa'g, (/. -thoraco'pag|us, -i av g. tho'-rax, bröstkorg + pa'gos, fixation): dubbelmissbildning med båda fostren sammanvuxna med huvud, hals och bröst i ett. C. disy'mmetros: har både framtill o. baktill ett utbildat ansikte. Jfr janus, -tripsi', (/. -trips I i'a, -i'ae av g. tri'psis, söndermalande): operativ krossning (medelst cefalo-tri'b, -tri'pter) av fosterhuvudet för möjliggörande

av förlossning. Jfr basiotrib.

Ceka'1, (/. Cæcai|is, -e av cæ'cus, blind): som tillhör blindtarmen.

Cek I ektomi', (/. Csec | ectom | i'a, -i'ae av cæ'cus,Cekopexi

blind -f g. ektome', utskärning): avlägsnande av en bit av blindtarmen. Ceko- (/. Cæco- av cæ'cus): blind-, -pexi', (/. -pex|i'a, -Vae av g. pe'xis, fixation): fastsyende av cekum till bukväggen, -pto's (7. -is, is av g. pto'sis, fall): nedåtförskjutning av blindtarmen, -stomi', (/. -stom|i'a, -Vae av g. sto'ma, mun): operativt anläggande av artificiell anus ledande till cekum. -tomi', (/. -tom I i'a, -Vae av g. tome', snitt): öppnande av cekum.

Ce'kum, (/. Cæ'e|um, -i av cæ'cus, blind): blindtarm.

-cei|e, -es (/. av g. ke'le, svulst): suffix i betydelsen bråck. Cei|er, -eris, -ere (/.): hastig. Pu'Isus c.: Se puls.

Celi- (i. Coeli- av g. koili'a): buk-, '-ac|us, -a, -um (/.): buk-, -aki', (/. -aci'a): se intestinal infantihsm. -algi', (/. -alg] i'a, -Vae av g. a'l-gos, smärta): buksmärtor, -ektasi', (/. -ec-tas|i'a, -Vae av g. e'ktasis, utspänning): stark utvidgning av buken, -ektomi', (/. -ectomi'a, -Vae av g. ektome', utskärning): 1. operativt avlägsnande av ett bukorgan; 2. excision av vagusnervens bukgren för hävande av essen-tiell hypertension. Celio- (/. Coelio- av g. koili'a): buk-, -cente's, (/. -cente'sjis, -is av g. ke'ntesis, punktur): punktion av buken, -dyni', (/. -dyn | i'a, -Vae av g. ody'ne, smärta): se celialgi. -hyster|-ektomi', (/. -ectom|i'a, -Vae av g. hyste'ra, hvmoder -f ektome', utskärning): syn. Por-ro's operation, -kolpo|tomi', (/. -colpoto-m|i'a, -Vae av g. ko'lpos, slida + tome', snitt): vaginal celiotomi. -m(a): buktumör, -myom I ektomi', (/. -ectom|i'a, -Vae av g. mys, muskel -f- ektome', utskärning): avlägsnande av uterusmyom genom vaginal celiotomi. -schi's, (/. '-schisjis, -is av g. schi'sis, fissur): fissur i bukväggen, -sko'p, -skopi', (1. -scop|i'a, -Vae av g. skope'o, betrakta): instrument för upplysning resp. undersökning av bukhålan efter instick med trokar och inblåsning av luft. Syn. laparoskopi. -tomi', (/. -tomI i'a, -Vae av g. tome', snitt): öppnande av bukhålan. C. vagina'ta: c. från fornix vaginæ, vaginal c. C. ventra'lis: laparotomy

Ce'Il|a, -ae (/.): hålrum, cell. Cellbrosk: se parenkymbrosk. Celldelning: cellernas fortplantning genom delning. Direkt c. = kärna, centrosom o. cytoplasma sträcka sig på längden, insnöras på mitten o. avsnöras. Syn. amito'tisk c. Indirekt c.: först karakteristiska förändringar i kärnan, därefter delning av cellen.

Syn. mito's. Förloppet: 1. profa'sen: del-

ning av centralkroppen (centri'olum) i 2 delar (polkroppar), bildande av däremellan liggande centralspole, av ett kromatinnys-tan (spirem), dettas sönderfallande i kromo-somer, lagrade i cellens mitt som stjärnfor-mig platta (ekvatorialplattan 1. mona'stern); 2. metafa'sen: delning av kromosomerna på längden, dotterkromosomernas vandring mot resp. polkroppar (centrioler) och anordning i stjärnform (amfiaster, diaster); 3. a n a f a's e n: dotterkromosomernas omvandling till kärnnystan (dispirem), därefter till vanlig kärnsubstans samt cellkroppens in-snörning o. sönderfall i 2 dotterceller; 4. t el o fa's en: de nybildade cellernas tillväxt till normal cellstorlek.

Cellkärna: i cellen liggande, av en kärnmem-bran begränsad rundad kropp, dels innehållande ett föga färgbart nätverk (lininnät) med däri i form av små korn (kromio'ler) inlagrad färgbar substans, (basi- 1. oxy-) kromatin, dels en 1. flera skarpt avgränsade, glänsande runda 1. ovala kärnkroppar 1. nukleoler. Syn. cytoblast, nu'cleus cellula'-ris. Jfr celldelning.

Cellstoff: förbandsmaterial berett av pappersmassa; ersättning för bomull. Ce'llul|a, gen. och pl. -ae (/. dim. av ce'lla): liten kammare, cell. C-ae ethmoida'les [C-æ ethm. (o'ssis ethmoidal lis), BNA; Sinus ethmoide'i(anterio'res, posterio'res), INA]: se silbenscellerna. C-æ mastoide'æ: smärre hålrum i processus mastoide'us. C-ae mucV-parae: slemceller. Cellula'r (/. -is, -e)f Cellulär: som hör till cell. Cellula'rpatologi': 1. den del av patologien, som sysslar med sjukdomslivet hos cellverksamheten (dess andra del är humoralpatolo-

gien); jfr solidarpatologi; 2. läran att sjukdomarna orsakas av rubbningar i cellverksamheten.

Celluli't (l. -is, -idis): 1. svullnad med ömhet, (infl.) i bindväv, isht underhudens; 2. infl. i cellerna i proc. mastoide'us. C. o'rbitae: phle'gmone o'rbitae.

Cellulo'sa: en polyhexo's, nC^HsjoOio; väsentlig beståndsdel i växters cellväggar. Vid behandling med koncentrerad svavelsyra sväller cellulosa till klister.

Cellulosaarter: I vatten och vanliga lösningsmedel olösliga kolhydrater. Celo'm, (/. Cælo'm|a, -atis av g. koi'loma, hålighet): den embryonala kroppshåligheten, som sedermera uppdelas i pleural-, perikar-dial-, peritoneal-, håla. Celsius' termometer: gradering från 0° (frys-) till 100° (kokpunkten). Jfr Fahrenheit's, Réaumur's termometer.Celsus-Wigaiid-Martin's grepp

Ce'lsus-Wigand-Martin's grepp: handgrepp för extraktion av huvudet vid sätesbjudning.

Ceme'nt, (/. Cæme'nt|um, -i, murbruk): kitt; det yttre benlagret på tandroten. Jfr E fatt er's dentin- o. cementtrådar. -i't (/. -is, -idis): infl. i tandcementet. -o|bläster: cementbildande celler, analoga med osteoblas-ter. -o'm (/. -a, -atis): tumor av cementvävnad.

Ce/n|a, -ae (/.): middag (-måltid).

Cen|encepbaloce'l|e, -es (/. av g. keno's, tom 4- enke'phalos, hjärna -f ke'le, bråck): hjärnbråck utan vätskeansamling.

Cen|estesi', (/. Coen[æsthes|i'a, -i'ae av g. koino's, allmän + ai'sthesis, känsel): den allmänna känseln av medveten existens, känslan av normalt funktionerande kroppsorgan.

Ceno-: se även coeno-, keno-.

Censu'r (psykol.): förhindrandet av till det undermedvetna bortträngda komplex att återvända (annat än i förklädd form) till medvetandet (Freud).

-cente's (/. -is, -is av g. ke'ntesis, stickande): suffix med betydelsen punktion.

Centimetervikt: kroppsvikt i gram dividerad med kroppslängd i centimeter.

Centrai (/. -is, -e av ce'ntrum, mittpunkt): i centrum eller inåt centrum.

C entra'1 -ganglieraa: se basa'lganglierna, stamganglierna. -kanalen: k. i ryggmärgens mitt, cana'lis centra'lis. -kropp: se centro-som. -läge (odont.): det viloläge, vari underkäken befinner sig vid lätt beröring av de båda käkarnas tänder med varandra. Jfr centralocklusion. -ocklusion (odont.): kontaktläget vid sammanbitna tandrader. Jfr centralläge. -reumatism: med cerebrala symtom (delirier, kramp, medvetslöshet) insättande akut ledgångsreumatism, -stråle: inom röntgenologien den centrumlinje som utgår från fokus' mitt och änger strålknippets riktning, -tyfus: med starka delirier förenad tyfus. -vindl(ing)arna: de framför och bakom hjärnans centralfåra liggande hjärn-vindlingarna.

Centri-fugai (/. -is -e av ce'ntrum, mittpunkt -f fu'gere, fly): som strävar från centrum, t.ex. c-a nerver: n. som leda impulsen från centrala nervsystemet till periferien; motoriska o. sekretoriska n. '-fug | us, -a, -um (/.) perifer, -ol: se centrosom. -peta'1 (/. -is, -e av pe'tere, sträva): som strävar mot centrum t.ex. c-a nerver: n. som leda impulser från periferien till centrala nervsystemet; sensibla o. sensoriska n.

Ce'ntrip|ut, '-itis (/. av centrum + ca'put, huvud): mitthuvudet (mellan sinciput o. occiput).

Centro- (av I. ce'ntrum): mittpunkt-, -pla'sm (/. -a, -atis av g. pla'sma, det formade): cen-trosomets plasmadel. -sfär: se under centrosom. -so'm (/. -a, -atis av g. so'ma, kropp): det lilla rundade i närheten av cellkärnan liggande, tätare, glasklara, homogena proto-plasmaparti (centro-, arkoplasma 1 .idiosom), som i sig innesluter en

1. vanligen 2 kornlika bildningar, (centralkroppar 1. centrioler) och är närmast omgivet av en strålformigt anordnad cellprotoplasma (astrosfär 1. centrosfär). Syn. centralkropp, kinocentrum.

Ce'ntrjum, -i (/.): mittpunkt. — C. ciliospi-na'Ie: i nedersta cervikal- o. översta dorsal-märgen. Behärskar gnm förmedling av sym-patikus mm. dilata'tor pupi'llae, ta'rsei o. orbicula'ris. Jfr okulopupillära syndromet. C. genitospina'le: i conus terminalis liggande, erektion, ejakulation och uteruskontrak-tion behärskande c. C. semiova'le: storhjärnans vita substans sådan den framträder på ett horisontalsnitt i jämnhöjd med hjärnbal-kens övre yta. C. tendi'neum: mellersta, seniga delen av diafragma. C. ve'rtebrae, BNA: centrum av kota.

Ce'ntum (/.): hundra-.

Cephal-, Cephalo-: se cefal-, cefalo-.

Ce'r|a, -ae (/.): vax. Cerato-: se kerato-.

Ceratoconjunctivi'tis epide'mica: akut konta-giös infl. ögonsjkd. med tendens att uppträda i epidemier, karakteriserad av glasartat ödem, hyperemi, svullnad o. petekier i konjunktiva.

Cera't|us, -a, -um (av /. ce'ra, vax): som hör till vax. Cha'rta cera'ta: vaxat papper.

Cera'tjum, -i (/. av ce'ra, vax): blandning av vax, ceta'ceum o. a'deps benzoa'tus. Lenande.

Cerco'monjas, '-adis Q. av g. ke'rkos, svans + mona's, enhet): parasiterande protozo, tillhörande flagellaterna. C. intestina'lis: funnen i tarmen; syn. Mega'stomum ente'-ricum.

Cerebe'lllum, -i (/. dim. av ce'rebrum, hjärna): lillhjärnan. — Cerebella'r (/. -is, -e): tillhörande Ullhjärnan. C. ataxi': se ataxi. C. gång: tumlande gång, liknande en berusads, ofta m. benägenhet falla åt samma sida, som sjukdomshärden i lillhjärnan.

Cerebra'1 (/. -is, -e): som hör till cerebrum. C. barnförlamning: se barnförlamning, CMR-, CP-, S-barn. — Cerebr jalgi', (/. -algI i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): huvudvärk. Syn. cefalalgi. Cerebralirritation; Ce-rebralneurasteni; Cerebrasteni: neurasteni

med besvär huvudsakligen från huvudnerver o. psyke (huvudtryck, öronsusning, svindel, sömnrubbningar, retlighet osv.). Cerebro- (av /. ce'rebrum): hjärna-, -malaci', (/. -malacji'a, -i'ae av g. malaki'a, mjukhet): hjärnuppmjukning, -pati', (/. -path|i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): hjärnlidande. -si'd: glykosid (lipoid) i hjärn- och nervsubstans. -spina'1 (/. -is, -e): tillhörande hjärna och ryggmärg. C-vätska; c-meningit. Ce'rebr|um, -i (/.): storhjärnan. Syn. ence'-falon.

Ce'r|eus, -ea, -eum (/.): vax-. Cerotinsyra, CseHssCOOH; mättad fettsyra i bivax.

Ceru'm|en, -inis (/.): örvax. Cerumino's (/. -is, -is): starkt stegrad avsöndring av örvax. Cerumino's I us, -a, -um (/.): örvax-. Cervici't (/. -is, -idis av ce'rvix, hals): infl. i

livmodershalsen. Syn. trakelit. Cervika'1, (/. Cervica'l|is, -e av ce'rvix, hals): som tillhör halsen, -abort: a. varvid fostret på grund av modermunnens trånghet blir liggande i ce'rvix u'teri. -ansvällningen: en ansvällning å nedre delen av ryggmärgens halsdel. -kanalen: hålrummet i ce'rvix u'teri. -karies: se tandkaries. -katarr: katarr i livmoderns nedre del, livmodershalsen (ce'rvix u'teri). -märgen: ryggmärgens halsdel. -neu-ralgi': neuralgi i övre cervikalnerverna. — Cervika'le (antrop.): spetsen av 7. halskotans taggutskott. Cervik-odyni', rheumatisk, (/.Cervic-odyn|i'a, -i'ae, rheuma'tica, av cervix, hals -f g. ody'-ne, smärta): reumatiska muskelsmärtor i halsen. Syn. myalgi'a cervica'lis. -occipitalneu-ralgi': se occipitalneuralgi. Ce'rv|ix, -i'cis (/.): hals, mest om C. u'teri: livmodershalsen; se uterus. — Cervix-dilatation: vidgning av cerv. uteri, -erosion: mindre sår på c.u.

137Cesium: som radioaktiv isotop vid gyne-

kologisk radioterapi. Cessa'tjio, -io'nis (/.): upphörande. C. me'n-

sium: menstruationernas upphörande. Cesto'der, (/. Cestod|es av g. kesto's, gördel -f- -o'des, -artad): bandmaskar, t.ex. Taenia, Botriocephalus. Cesto'dic|us, -a, -um (/.): bandmask-.

Ceta'c|eum, -ei (/. av ce'tus, valfisk; ceta'-ceæ, valdjur): valrav; utgöres av den renade fasta delen av innehållet i särskilt huvudets hålrum hos valen, Physeter macroce'phalus. Ingår i cera'tum, i ungue'ntum ceta'cei o. ung. le'niens. Jfr spe'rma Ce'ti, coldcream. Se estrar. Ceti'n: huvudbeståndsdel i valrav. Ce'ter|us, -a, -um (/.): den återstående.

Cetrimon (/. -um, -i): kemoterapeutikum; medel för lokalbehandling av sjukdomar i näsan.

Cetylalkohol: CieHssOH, fast kropp, som ester med palmitinsyra i valrav, cetaceum, spermaceti C15H31 • CO • O. CieHsa (cetylpal-mitat).

Ch.: å recept = Cha'rta (/.) = papper. Ch. c. — Cha'rta cera'ta = vaxpapper. Chaga's sjukdom: en i det inre av Brasilien förekommande karakteriserad trypanos orsakad av Trypanoso'ma Cruzi angripande A u e r b a c h's plexus i grovtarmen (stundom förorsakande megakolon). Chala'zijon, -i, Chala'zi|um, -i (/. av g. cha'-laza, hagelkorn): från Meibom's körtlar utgående, långsamt utvecklad, ej suppureran-de ungefär upp till ärtstor förhårdnad i ett ögonlock. Jfr horde'olum, vagel. Chalico'sis: se kalikos.

Chalo|dermi', (/. -derm |i'a, -i'ae av g. chala'o, göra slapp -f de'rma, hud): genom ökning av underhudsvävnaden inträdande abnorm slapphet o. uttänjning av huden slutligen i form av hängande veck. Chamberland's filter: porslinsfilter för avfiltrering av bakterier.

Chame- (/. Chamæ- av g. chamai', på marken): låg-, -cefali', (/. -cephalji'a, -i'ae av g. kephale', huvud): platthuvud, -prosopi', (/. -prosop|i'a, -i'ae av g. pro'sopon, ansikte): brett o. kort ansikte.

Cha'ncre (/.): schanker. Cha'ncre mixte: blandad schanker som börjar som enkel mjuk, men senare övergår i hård s., dvs. i syfilis. Jfr schanker. Chantemesse' reaktion: konjunktivit efter indrypning av tyfuskultur i ögat hos tyfus-sjuka. Jfr oftalmoreaktion. Charakt|er, -e'ris (/. av g. charakte'r): kännetecken.

Charcot-Leyden's kristaller: i blod o. benmärg vid leukemi, i upphostningar från ast-mapatienter, i sperman m.m. förekommande (proteinartade) kristaller. Syn. Ley den's kr. C hare o t-Marie's muskelatrofi: neurotisk form av atrophi'a musculorum progressi'va, börjande i foten och benen, särskilt i tå-sträckarna och perone'i (peronealtyp). Ch.-M. tecken: tremor vid morbus Base-do wi. Syn. Marie's darrning. Charcot's led: arthropathia, neuropa'thica. C. triad: skanderande tal, intentionstremor o. nystagmus vid multipel skleros. Charlata'n (av it. ciarlare, prata): skrävlare, humbugsmakare, särsk. om kvacksalvare, försäljare av humbugsmedicin o.d. Charlatanen'.Charpi(e)

Cha'rpi(e) (/. av I. ca'rpere, plocka): till trådar sönderplockat linne.

Charrière's skala: platta med olikstora hål; standardmått för katetrar och samtidigt användbar för bestämmande av en kateters kaliber.

Cha'rtja, -ae (/.): papper. C. cera'ta: vaxpap-per. C. nitra'ta: läskpapper behandlat med salpeterlösning och torkat; salpeterpapper. Mot bronkialastma. C. sinapisa'ta: senaps-papper. Avledande medel.

Cha'sm | a, -atis och Cha'sm | us, -i (/. av g. cha'sma, öppning): gäspningskramp. Syn. osce'do, oscita'tio.

Chauffard's syndrom, Ch.-Still's syndrom: polyartrit med feber, mjält- o. lymfkörtelansvällningar vid infektion med tuber-kelbaciller av icke human typ. Jfr Still's sjkd.

Chaulmoogra-, (Chaulmugra-)olja): kaulmo-graolja, från fröna av Tarakto'genos Ku'rzii i Ostindien för framställning av spetälske-medlet antileprol.

Cheil- (av g. chei'los): läpp-, -algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärtor i läpparna.-ektomi', (/.-ectom|

i'a,-i'ae av g. ektome', utskärning): bortmejsling av benkanter inom en led, som äro till hinder för rörligheten, -ektro'pion, (l. -ectro'pi|um, -i av g. ek, ut -f- tre'po, vända): utåtvändning av läpparna, -i't (/. -is, -idis): infl. i läpparna.

Cheilo- (av g. chei'los): läpp-, -angio|skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. angei'on, kärl -f sko-pe'o, betrakta): mikroskopiskt betraktande av blodcirkulationen i kapillärerna i läppen, -fagi', (/. -phagji'a, -i'ae av g. phagei'n, äta): bitande på läpparna, -gna't och -gnati', (/. -'gnath|us, -i och -gnathl i'a, -i'ae av g. gna'-thos, käke): harmynthet med kluven läpp o. kluven käke. -gnatojpalato-schi's, (/. -gna-tho|palato'-schis|is, -is av pala'tum, gom -f-g. schi'sis, klyvmng): harmynthet, som fortsätter genom överkäke och gom, Wolfs-rachen (f.).-gnatoschi's, (/. -gnatho'schisjis, -is av g. gna'thos, käke + schi'sis, klyvning): harmynthet som fortsätter genom överkäken, -phagi'a: se -fagi. -plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation för ersättande av läppdefekter ss. vid harläpp. '-s (/. -is, -is): sårbildningar å läpparna vid vitamin B2-brist. -schi's, (/. '-schisjis, -is av g. schi'sis, klyvning): läppspalta, harläpp, labrum lepo-ri'num. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): 1. excision av en del av läppen; 2. syn. cheilektomi.

Cheir (g.): hand. Cheir-: se även chir- o. kir-.

Chei'ro-: se kir o-. Chemo-: se kemo-.

Chemica'ljis, -e (/. av g. chemei'a, kemi): kemisk.

Chenopo'diumolja: ætero'leum chenopo'dii; flyktig olja från frukterna av Chenopo'dium ambrosioi'des; anthelminthicum. (Västindien); verksam beståndsdel askarido'1. Maskmedel.

Chero- (/. Chæro- av g. chai'ro): vara glad. -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig motvilja 1. fruktan för glädje, -mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): sjuklig munterhet och välvilja.

Cheyne-Stokes' andning: periodisk rubbning i andningen; efter ett andningsstille-stånd börja ytliga andetag, som ökas i antal och djup, därefter avtaga till dess nytt stillestånd inträder (t.ex. vid meningit). Jfr Biot's andning. Ch.-St. nysta'gmus: med rytmen i Ch.-St. andning överensstämmande n.

Chiari-Frommel's syndrom: persisterande laktation och amenorré efter partus.

Chia'smja, -atis [l. av grekiska bokstaven y (ki) = ch]: x-formig korsning. C. o'pticum: synnervskorsningen.

Chiasmatypi: se crossing over.

Chilaiditi syndrom: interposition av flex-ura coli dextra mellan levern och diafragma, känsla av tryck i övre delen av buken.

Chima'r (av g. Chi'maira, mytologiskt monstrum med getkropp, lejonhuvud och orm-svans): individ som är bärare av blodkroppar tillhörande skilda blodgrupper.

Chi'na, Chinidi'n (Z. -um, -i): se under K.

Chinethazon|um, -i (/.): sulfonamidderivat; diuretikum.

Chir-, Chiro-: se kir-, kiro-.

Chlamydozoon oculogenitale, (av g. chla-my's, kort mantel -f- zo'on, djur) extra- eller intracellulära parasiter, som i senare fallet förorsaka en reaktion med bildande av en kapsel runt cellen. Har påträffats i uretraepitelet vid Reiters sjukdom (av andra uppfattat som paratrakomvirus).

Chloa'sma: se kloasma.

Chlor-, Chloral- etc.: se även under K.

Chlo'rjas, -a'tis (/.): klorat. Klorsyrans (HCIO3) salter. Ka'lii c.: kaliumklorat.

Chlorbuto'1 (/. -um, -i): mot rörelsesjuka.

Chloreto'ne: se kloreton.

Chloromycetin: antibiotikum från Strepto-my'ces-svampar, verksamt mot en hel del infektionssjkd. bl. a. även mot rickettsia- och (?) virussjkd.

Chlorotiazid: chlotride, urindrivande medel som nedsätter njurarnas förmåga att kvarhålla koksalt.

Cho'ana: se koa'n.

Chock (/. choc, stöt): genom häftig påverkanChokladcystor

å organismen reflektoriskt utlösta svåra hämningar 1. förlamningar särskilt av hj ärt-, hjärn- och respirationsverksamhet. Traumatisk c.: vid svåra kroppsskador (även operativa); härvid kan förutom primär c. karakteriserad av kollaps, efter en tid inträda sekundär c. p.gr. av blod- o. blodplasmaförlusters deletära inverkan på organismea Psykisk 1. nerv-c. Anafyla'ktisk c.: gnm överkänslighet mot visst ämne; se anafylaxi. Apople'ktisk c.: efter hjärnskador av alla slag. Buk-c.: efter stark stöt i buken. Chockbehandling: sammanfattande benämning på i terapeutiskt syfte (vid vissa sinnessjukdomar) framkallade epileptiforma anfall ss. genom cardiazol, insulin 1. elektr. ström (elektrochock). -njure: nephropathy ischæ'-mica; akut tubulo-interstitiell nefrit. Chokladcystor: ovarialcystor vid endometrios fyllda med gammalt blod. Choi-: se även kol-. Chola'lsyror: se kolalsyror. Cholecystokinin-pankreozymin: (KCK-PZ; hormon i tarmslemhinnan; ökar gallflödet och pankreassaften. Chole'dochus (/. av g. chole', galla + docho's, innehållande): den gemensamma gallgången, du'ctus ch. Se koledoko-. Choleretik|um, plur. -a, (/. Choleretic |um, plur. -a av g. cholé, galla): galldrivande medel.

Cholsyra: substitutionsmedel för gallsyror. Clio'ndrinjus, -a, -um (/.): brosk-. Se i övrigt: kondr-.

C hop art's led: se articula'tio ta'li transversa. Ch. operation: exartikulation i denna led. Jfr Lisfranc's led o. operation. Chord|a, gen. och pl. -ae (/. av g. chorde'): sträng. (C. arte'rice umbilica'lis): lig. umbili-ca'le latera'le. C. dorsalis: ryggradssträngen (anlaget till ryggraden). (C. du'ctus arterio'si): lig. arteriosum. (C. du'ctus veno'si): lig. venosum. C-æ tendi'nese: sensträngarna mellan hjärtats papillarmuskler och klaffarna. C. ty'mpani: facialis- o. trigeminusnerven (n. linguaüs) förbindande gnm trumhålan gående nerv med smaktrådar över ganglion geniculi till n. intermedius o. sekretoriska trådar över ganglion submandibular i n. lingualis till munkörtlarna. (C. u'rachi): lig. umbilicale medianum. (C. u'tero-inguina'lis): lig. te'res u'teri. (C. u'teroova'rica): lig. ova'-rii pro'prium. (C. ve'nce umbilica'lis): lig. teres hepatis. C-æ voca'les: stämbanden. Chordaspott: spott efter retning av cho'rda ty'mpani; tunnare än sympatikusspott. Chordi't (/. -is, -idis): infl. av cho'rdae voca'les. Ch. nod(ul)o'sa: med bildande av infl. "sång-

arknutor". Ch. tubero'sa: skrovligheter å stämbanden i följd av kronisk laryngit. Chordo'm (/. -a, -atis): svulst uppbyggd av ryggradssträngens celler. Chordo|tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): genomskärning av en framsidosträng i ryggmärgen.

Chore'I a, -ae (/. av g. chorei'a, dans): danssjuka. — C. ele'ctrica: 1. blixtsnabba ryckningar vid hysteri o. epilepsi; syn. Henoch's sjkd.; 2. epidemisk infektionssjukdom med liknande ryckningar o. andra hjärn- o. ryggmärgssymptom. Syn. D u b i n i's sjkd. C. hereditaria chro'nica: Huntington's chorea. C. ma'jor: vid svår hysteri. Jfr tarantism, Veitstanz. C. mi'nor: den vanliga av ovillkorliga, i och för sig koordinerade men oändamålsenliga rörelser karakteriserade danssjukan. C. mollis: c. minor med höggradig hypotoni. C. præ- o. po'sthemiple'gica: ko-reiforma rörelser före o. efter hemiplegi'er. C. Sydenhamirc. minor. C. varia'bilis: tic-sjukdom. — Korea'tisk, (/. Chorea'tic|us, -a, -um), Koreijform, (/. Chorei|fo'rm|is, -e): om egenskaper som tillhöra resp. om rörelser, som likna chorea. Jfr extrapyramidala systemet.

Chore'akroppar: små kulor o. konkrement i nu'cleus lentifo'rmis vid chorea (men även vid andra sjkd.).

Chorio-, Chorioide'us, Cho'rion: se under bokstaven K.

Christian science(e.):av amerikanskan Mary Eddy grundad lära om sjukdomars botande genom bön.

Christian's sjukdom: se Schüller-Chris-tian's sjkd.

Chrom-: se även under K. Chro'm|as, -a'tis (/.): kromsyrat salt. Chron-: se kron-. Chrysarobi'num: se krysarobin. Chrysi'asjis, -is (/. av g. chryso's, .guld): skiffergrå till blå färgning av för ljuset utsatta kroppsytor efter långvarigt bruk av guldpreparat.

Chrysoterapi (av g. chryso's, guld -f thera-pei'a, behandling): behandling med guldsaker.

Chthonophagi'a: se ktonofagi. Chvostek(s fenomen): 1. se facialisfenome-net; 2. sparsamma blinkningar med ögonlocken vid paralysis a'gitans. Chyl-, Chym-: se kyl-, kym-. Cibo|fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av ci'bus, föda g. pho'bos, fruktan): sjuklig motvilja mot föda.

Cica'tr|ix, -i'c is, pl. -i'ces (/.): ärr. Cicatrlco-Cikatriciell

tomi'a: se cikatrikotomi. Cicatrisa'tio: se cikatrisation.

-ci'd, (/. -ci'djus, -a, -um av cae'dere, döda): suffix i betydelsen döda, t.ex. bakterie?d: bakteriedödande.

Cikatri- (/. Clcatri- av cicatrix): ärr-, -ciell: ärrig. -ko|tomi', (/. -co|tom|i'a, -i'ae av g. tome', snitt); -sation, (/. -sa't|io, -io'nis): ärr-genomskärning resp. ärrbildning. Syn. synu-los.

Cilia'r-injektion: se perikornealinj. -kroppen: se co'rpus cilia're. -muskeln: se m. cilia'ris. -neuralgi': nervsmärtor i ögonbulben, i ögonhålan och dess omgivning, -pincett: fin tång till utryckande av hår.

Cilia'r|is, -e (/.): 1. trådlik. 2. hörande till ögonlockshår.

Cili|ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av ci lium, ögonlock + g. ektome', utskärning): excision, 1. av en del av ciliarkroppen; 2. av en del av ögonlocksranden med ciliarrötterna.

Ci'lier, (/. Ci'li j a, sing, -um, ögonlockshår): 1. ögonlockshåren; 2. hår 1. trådlika bildningar hos bakterier, infusorier och andra celler; orörliga hår (stereocilier) 1. rörliga flimmerhår (kinocilier).

Cilio-spinalreflexen: pupillutvidgning vid retning av nackskinnet, -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): genomskärning av ciliarnerverna (ne'rvi cilia'res).

Ciii|um, -i, pl. -a (/.): ögonhår.

Ci'm|ex, -icis (/.): lus. C. lectula'rius: vägglus. Cimiko's, (/. Cimico's|is, -is): av vägglusen orsakade kliande stick o. efflorescenser.

Cinchophe'n|um, -i, (i): fenylcinkoninsyra. Antireumatikum, antineuralgikum, urinsyreutsöndringen stegrande medel.

Cineo'1 (/. -um, -i): se eukalyptol.

Cineradiografi, (/. Cineradiograph|i'a, -i'ae av g. kine'o, röra + I ra'dius, stråle + g. gra'pho, skriva): kinematografisk radiografi.

Cine'relus, -a, -um (/.): askgrå.

Ci'ngul um, -i (/. gördel): gördelformat nerv-knippe kring co'rpus callo'sum i gy'rus ci'n-guli. C. me'mbri inferio'ris och superio'ris: bäcken- och skuldergördeln. C. Neptu'ni: neptunigördel.

Ci'n|is, -eris (/.): aska.

Cinkain (/. Cincain|um, -i): lokalaneste'ti-kum.

Cinkonidi'n, Cinkoni'n etc.: se under K.

Cinnarizin (/. -um, -i): antihistaminikum, antialle'rgikum.

Cion-: se kion-.

Circina'r, (/. Circina't|us, -a, -um): cirkelformig.

Cirkulation, (/. Circulat|io, -io'nis).

Circulato'rijus, -a, -um (/.): cirkulations-.

Ci'rcul|us, -i (/. dim. av ci'rcus, rundel): cirkel. C. arterio'sus ce'rebri: av sammanflöde mellan carotis interna o.a. basila'ris å skallbasen bildad kärlkrans. Syn. (C. arterio'sus Will is ii). C. vitio'sus (av l. felaktig): förhandenvaron av tvenne rubbningar, som ömsesidigt stegra varandras verkan.

Cirkulär, (/. Circula'r|is, -e av ci'rculus, cirkel): som går runt om. C. ka'ries: se tandka-ries. C. sinnessjukdom: vid vilken 2 olika former, omväxla med varandra, t.ex. ma'ni-kodepressi'v sinnessjukdom.

Cirkum- (/. Circum-): runt om. -ana! (/. -is, -e): runt anus, -cision, (/. -ci'slio, -io'nis av cae'dere, skära): cirkumcision, förhudens operativa avlägsnande, -duktion, (/. -du'ct|io, -io'nis av du'eere, föra): aktivt 1. passivt cirklande rörelse av en extremitet 1. annan kroppsdel; speciellt det släpande kringförandet i utåt konvex båge av ett ben kring det andra vid spastisk spinalparalys. -ferens (av I. fe'rre, bära): omkrets, -flexion, (/. -fle'xjio, -io'nis): böjning runt om. Cirkum]flex, (/. -fle'x\us, -a, -um): som böjer sig runt omkring. -ora'1 (/. -is, -e): kring munnen. Cirku-mora'la trekanten: kring mun o. näsöppningar bestående blekhet vid skarlatina. -skript, (/. -scri'ptjus, -a, -um): begränsad, avgränsad, diffus. -valla't|us, -a, -um (/. av valla're, omgiva med vall): vallomgiven. Papillae cir-cumvalla'tae, INA (på tungan).

Cirr(h)o's, (/. Cirrho's|is, -is av g. kirro's, gul): skrumpning av ett organ eller av vävnad genom bindvävsbildning. Syn. sklero's, induration. C. he'patis: skrumplever, varav vanligen följer gulfärgning av huden; jfr lever-atrofi. C. pulm'onum: lungskrumpning. C. re'num: skrumpnjure. C. ventri'culi: linitis plastica. Cirrhose cardiaque (/.): lever-skrumpning t.f. av stas vid hjärtinsufficiens. Cirrotisk: som är skrumpen.

Cirs- (/. av g. kirso's): varix-. -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', bortskärande): excision av en varikös ven. -o'mfalalos, (/. -o'mphal|os, -i av g. omphalo's, navel): se caput Medu'sæ. -oftalmi', (/. -ophthalmia, -i'ae av g. ophthalmo's, öga): ett vari-köst stadium av bindehinnans kärl.

Cirso- (/. av g. kirso's): varix-. -ce'I|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): åderbråck. Cirsoi'd (/. -e'us, -e'a, -e'um av g. ei'dos, utseende): åder-bråckslik, t.ex. aneurysma cirsoide'um.

Ciste'rn|a, -ae (/.): cistern, reservoar. C. cere-be'llomedulla'ris: det stora subaraknoidal-rummet vid hjärnbasen mellan medulla oblongata o. lillhjärnan. C. chy'li: utvidgat ställe av ductus thora'cicus i buken framför de övre ländkotorna. — Cisternpunktion:Cito

suboccipita'lpunktion ay c. cerebellomedul-laris.

Cito (/.): hastande. Citi'ssime (/.): mycket hastande; angiver på recept omedelbar expedition.

Cito tu'to et jucu'nde (/.): hastigt, säkert och angenämt (efter Asklepia'des).

Citr|as, -af tis (/.): citrat, citronsyrat salt. Arge'nti c.: silver citrat 1. itrol.

Citra'tblod: till förhindrande av blodets koagulation (t.ex. vid sänkningsreaktionen) med natriumcitrat försatt blod. Jfr oxalatblod.

Citri'domjolk: genom citronsyretillsats (citri-dotabletter) surgjord och utfälld komjölk. Användes i spädbarnsuppfödning.

Citrin: vitamin P.

Citronsyra: fyratomig, trebasisk oxisyra CH2C00H

C(OH) • COOH. Förekommer i särskilt ci-CHsCOOH

troner. Lätt lösliga kristaller.

Citr|um, -i (/.): citron.

Citto's (/. -is, -is av g. ki'tta, hunger efter ovanlig föda): aptit på ovanlig o. olämplig föda. Syn. pica.

Civi'ljis, -e (/.): medborgerlig.

Civilisationssjukdomar: i civiliserade länder särskilt vanliga, antagligen av civilisatoriska förhållanden (födans beskaffenhet, livstempo m.m.) orsakade sjukdomar; hit räknas tandkaries, ämnesomsättningssjkd., nervösa o. vissa hj ärt- o. kärllidanden, stressjkd.

Cl: kem. tecken för klor.

Cla'dojthrix,'-trichis (/. av g. kla'dos, gren + thrix, hår): trådbakterier med falsk förgrening. Hit hör aktinomy'cessvampen.

Clairvoyance (/. klarseende): seende under hypnos av fenomen, som ej synas för andra. Clairvoya'nt: den som gör detta.

Clark I: difenylarsinklorid. Clark II: difenyl-arsincyanid. Se stridsgaser.

Clarke's pelare: nucleus dorsalis i ryggmärgens gråa substans.

Classifica'bil! is, -e (/.): klassificerbar. Classi-ficatus, -a, -um (/.): klassificerad.

Claude Bernard: se Bernard.

Claudicat|io, -io'nis (/.): hälta. C. intermittens: h. på arteriosklerotisk grund. Se inter-mitterande hälta.

Claustro-: se klaustro-.

Clatistr|um, -i (/. stängsel): stråk av grå nerv-väv mellan linskärnan och insularbarken.

Clatisjus, -a, -um (/.): tillsluten.

Cla'v|a, -ae (/.): klubba, spik. Gammalt namn på tuberculum nuclei cauda'ti.

Cla'viceps (av /. cla'va, klubba + ca'put, huvud) purpu'rea: svamp på råg; se mjöldryga, seca'le cornutum. Clavi'cul|a, -ae (/. dim. av cla'vis, nyckel): nyckelbenet. Clavicula'rjis, -e. (/.): tillhörande nyckelbenet.

ClaV|us, -i (/., spik): liktorn. C. hyste'ricus: smärta, som om en spik dreves in i huvudet. C. syphiliticus: hornbildningar på händer och fötter av syfilitiskt ursprung. Se psoriasis.

Clearance (<e): njurarnas utsöndringsförmåga per tidsenhet; mått på njurarnas funktionsförmåga. Vanliga äro sådana bestämningar för urea (urinämne), kreatinin, insulin, dio-drast, paraaminohippursyra. Clebsie'llagruppens bakterier: Friedländer^ pneumobakterie, ozaenabakterien och rinosklerombakterien.

Clei-, Cleido- (/. av g. kleis, nyckel): nyckelbens-, M. sternocleidomastoide'us. Se även klei-, kleido-.

Cleido-craniat|is, -e (/.): som hör till nyckelben och kranium.

Clinoidjetis, -e'a, -e'um (/. av g. kli'ne, säng + eidos, form): sängformad; se även klino-. Clino'stomum dimo'rphum: sugmask, orsakar hemorragisk hönsenterit. Clitoris: se klitoris.

Cli'v|us, -i (/. backe): övre ytan av pars basi-la'ris ossis occipita'lis upp mot dorsum sellæ. Syn. (C. Blumenba'chi). Clono'rchis sine'nsis: di'stomumart i lever hos hund, katt, höns.

Clostri'dijum, -i (/. av g. klostet, spole): ett släkte spolformade, anaeroba, sporbildande, grampositiva bakterier. C. buty'ricum: Bacillus buty'ricus, smörsyrebacillen. Cl. per-fri'ngens: den vanligaste orsaken till gasbrand; syn. Bacillus aero'genes capsulatus 1. Cl. aerog. caps., Bac. perfring., Bac. phle'gmonis emphysemato'sae, gasbrandsba-cillen. Cl. tetani: syn. Bacillus tetani. Clowni'sm (/. -us, -i): hysteriska groteska rörelser.

Clu'njis, -is (/.): länd, klinka. Clu'nes: klin-korna, sätet; syn. nates. Clysma: se klysma.

CMR-barn: genom läsioner i hjärnan central-motoriskt rubbade barn; syn. CP-, S-barn. CN, (CN)2: kem. formel för cyan. Se cyan. Cnemidoco'ptes: en akarid på fötterna hos fågel, höns m.m. Co: kem. tecken för cobaltum, kobolt. CO: kem. formel för koloxid. C02: kem. formel för koldioxid. Co-, Col-, Com-, Con-, Cor-: prefix i betydelsen med, tillsammans (med) (/. cum). Fram-Coagulum

för vokal och stumt h co-; framför / col-; framför m och p com-; framför r cor-,

Coa'gulum: se koagel.

Coarcta't|io, -io'nis (/. av coerce're, instänga): sammanpressning, striktur.

Coat's sjukdom: näthinnelidande karakteriserat av en stor, prominent gulvit läsion 1. smärre fläckar av exsudat under retinal-kärlen. Syn. retinitis exsudati'va.

Cocci'dia: encelliga protozoer, mest hos djur. Eime'ria stiedae: c. funnen hos människa.

Coccidioidomycosis, -is (/. av g. dim. av ko'kkos, bär + ei'dos, form + my'kes, svamp): svampsjukdom förorsakad av Coc-cidioi'des immi'tis.

Coccidio'sis: se koccidios.

Coccobaci'llus foe'tidus ozæ'næ: funnen i en del fall av ozæna, funnen också hos hund.

Co'cc|us, gen. och pl. -i (/. av g. ko'kkos, bär): kulbakterie, kock. Jfr Micrococcus.

Co'cc|yx, -y'gis (/. av g. ko'kkyx, gök): svansbenet, os coccy'gis. Coccyge'|us, -a, -um, Coccy'gic|us, -a, -um (/.): som hör till c.

Co'chle|a, -ae (/.): snäcka. Se koklea.

CochIearifo'rm|is, -e (/.): snäckformad.

Cochlea'r|is, -e (/.): hörande till cochlea.

Cocilla'na: barken av Guarea swartzii. Eme-tikum och expektorans. Syru'pus c.

Co'dex e'thicus (/. co'dex, trädstam, pergamentbok, samling förordningar): av läkarkåren uppställda moraliskt-etiska normer för läkarnes handlande som yrkesmän och kolleger.

Coeca'l|is, -e: se cekal. Coe'cum: se cekum.

Coeli-, Coelio-: se celi-, celio-.

Coeliac[us, -a, -um (/. av g. koili'a, bukhålan): som hör till bukhålan.

Coenæstesi'a: se cenestesi. Coenosit: se ceno-sit.

Coenotophobi'a: se kenotofobi.

Coenu'rus cerebra'lis: dyntet av Tæ'nia coenu'rus hos får. Se vridsjuka.

Cofferdam (e.): tunn kautschuk. Användes i tandläkarpraktik för tändernas skyddande mot saliv under operationer i dem.

Co'itus: se koitus.

Col-: se co-. Col.: å recept = Coia, Cole'tur, Colatu'ra (/.): sila, silas, det avsilade.

Colchici'num: se kolkicin.

Cold cream (e. kall grädde): beteckning för de likartade salvorna ungue'ntum ceta'cei och ung. le'niens, båda

hållande ceta'ceum. Syn. valravssalva.

Coli: se koli.

Co'Iica (/. av g. ko'lon, grovtarm): kolik, smärtsam tarmkramp. C. flatule'nta: koHk med väderavgång. C. hepa'tica: gallstenskolik. C. menstrua'lis: smärtor vid dysme-

norré. C. muco'sa: k. med avgång av band-maskformiga slemmembraner; syn. myxoneurosis intestina'lis. C. renaiis: njur-(stens)kolik. C. saturni'na: blykolik. C. scor-to'rum: av neuralgi i plexus hypoga'stricus och infl. retning i de inre könsorganen vållade smärtor hos prostituerade (följd av sexuella excesser). — Co'lic|us, -a, -um (/.): hörande till kolon.

Colistin (/. -um, -i): antibiotikum.

Colitis: se kolit.

Coll|æmia: se kollemi.

Colla'psus (/.): se kollaps.

Collargo'lum: se kollargol.

Collatera'I|is, -e (/. av con-, med -f la'tus, sida): sekundär, accessorisk.

Collempla'strum: se kollemplastrum.

CoIIe's fraktur: brott gnm distala radius-ändan med dislokation bakåt av den undre brottändan.

Collicul|us, -i (/.): liten kulle. C. inferior [C.

inf. (co'rporum quadrigem.), BNA}: den bakre pariga upphöjningen i lamina tecti med nucl. corp. inf.; viktigt reflexcentrum för hörselbanan. C. seminaiis: liten upphöjning i urinrörets prostatadel, där sädesblå-seutförsgångarna mynna. C. supe'rior [C. sup. (corp. quadr.), BNA]: den främre pariga upphöjningen på lam. tecti med stratum griseum coll. sup.; viktigt reflexcentrum inom synbanan.

Collo'dijum, -i (/. av g. ko'lla, lim + -o'des, -artad): lösning av kolloidbomull i eter + sprit. C. elasticum: med o'leum rici'ni försatt c.

Co'll|um, -i (/.): hals. C. anato'micum: fåran kring randen av caput humeri. C. de'ntis: tandhalsen. C. fe'moris: lårbenshalsen, -frak-tur: benbrott på co'llum fe'moris.

Colly'rium: se kollyrium.

Co'Ion: se kolon.

Colobo'ma: se kolobom.

Coi|or, -o'ris (/.): färg. C. tri'stis (/.): den brunröda färgen hos syfilitiska efflorescen-ser.

Colo'strum: se kolostrum.

Colpo-: se kolpo-.

Colu'mn|a, gen. och pl. -ae (/.): pelare. — C-æ ana'les [C-æ rectales (Morgagnii), BNA]: de längsgående, sinus ana'les avgränsande vecken av ändtarmens slemhinna ovanom anus. Jfr sinus ana'les. C. fo'raicis: se fornix. C-æ gri'seæ: ryggmärgens grå substans, dels en främre pelare, c. ante'rior, dels en sidopelare, c. lateralis och dels en bakre c. poste'rior. I plastisk avbildning ter sig denna massa som en pelare, på tvärsnittet genom ryggmärgen som horn (tillsammansCom-

som bokstaven H.); se cornu. (C-æ recta'les): c-æ anales. C-æ renades: de mellan njurpyra-miderna nedskjutande

njurbarkdelarna (njurbarkpelarna). Syn. (c-æ Bertini). C. ruga'rum ante'rior och C. rug. poste'rior: längsgående vulst av främre och bakre slid-väggens rugæ vaginales. C. vertebralis: ryggraden.

Com-: se co-. Coma: se koma. Combu'stio: (/.): se brännskada. Co'medo: se komedon.

Co'mitans (av /. comita'ri, ledsaga): beledsagande.

Commissu'rja, -ae (/.): förbindelse. — C. ante'rior (C. rostra'lis, INA): främre hjärnkom-misuren, tunn sträng i 3. ventrikelns främre vägg, som förbinder båda hemisfärerna. C. ante'rior alba, BNA: förbinder bakom främre längsfåran ryggmärgens vita substans å ömse sidor. C. fo'rnicis: se fornix. C. habenula'rum: förbindelse mellan de två habenulæ. C. poste'rior (C. cauda'lis, INA): vit sträng mellan corpus pineale och aque-ductus cerebri förbindande väggarna av 3. hjärnventrikeln. Commisural|is, -e (/.): förbindande.

Com|mo'tjio, -io'nis (/.): skakning. C. ce're-bri: hjärnskakning. Jfr kommotion. Commu'nicans (/.): förbindande, kommunicerande.

Commun|is, -e (/.): gemensam. Comp.: å recept = Compo'situs (/.): sammansatt. Compo'sita: sammansatta läkemedel i motsats till simplicia (enkla). Compa'cta: se kompakt. Com|plica'tio: se komplikation. Complica't|us, -a, -um (/.): invecklad. Com|po'sit|us, -a, -um (/.): sammansatt, se komposition.

Compound A: se dehydrokortikosteron; C-d B: se kortikosteron; C-d E. se kortison; C-d F: se hydrokortison; C-d S: se desoxykorti-son.

Compre'ssio: se kompression. Cona'mjen, -inis (/.): försök. C. suici'dii (/. av su'us, sin; cæ'dere, döda): självmordsförsök. Syn. tenta'men s. Cona'ri|um -i (/. dim. av g. ko'nos, kägla): tallkottkörteln, corpus pinea'le. Concentra't|us, -a, -um (/.): koncentrerad. Conjce'ptio: se konception. Co'ncha: se konka.

Conco'mitans: beledsagande. Se strabism. Con|creme'ntum: se konkrement. Concre'tio: se konkretion. Con!cu'bit|us, -us (/. av cum, med + cuba're,

ligga): samlag. C. antecipa'tus: anteciperad c.; c. bland förlovade. Conlcu'ssio: se konkussion. Conjdi'tio sine qua non (/.): villkor, utan vilket en sak icke är genomförbar. Condo'm: se kondom.

Conduplica'to co'rpore (/. med fördubblad kropp): födelse av ett omoget foster i tvärläge, varvid huvud och bål böjda mot varandra samtidigt passera bäckenet. Jfr självutveckling.

Con|dy'lic|us, -a, -um, Con|dyIoid|e'us, -e'a, -e'um (/.): tillhörande kondyl. Condyloi'des: liknande en kondyl. Condylo'ma: se kondylom. Co'ndylus: se kondyl.

Co'n[fIu|ens, pl. -e'ntes (/.): sammanflytande. C. si'nuum: sammanflödesstället för sinus sagitta'lis supe'rior, sinus re'ctus och sinus occipitalis du'ræ ma'tris, tömmande sig i sinus transve'rsi. Syn. to'rcular Herophili. Con|fu'sio: se konfusion. Conjgela'tjio, -io'nis (/.): lokal förf rysning. Man särskiljer förfrysn. av 1 grad = eryte-matös infl. = pernio'nes; II grad = blåsbildning = c. bullo'sa; III grad = nekros och gangrän = gangræna 1. mumifica'tio congelatio'nis. Jfr förfrysning. Congloba't|us, -a, -um (/.): hopad. Conge'nitjus, -a, -um (/.): medfödd. Con|glutina'tio: se konglutination. Co'nic|us, -a, -um (/. av g. ko'nos, kägla): konisk.

Con| juga't|a, -ae (/. av conjuga're, förbinda): C. diagonalis: avståndet mellan undre sym-fysranden o. promonto'rium. C. exte'rna: avståndet mellan övre symfysranden o. gropen över 5. ländkotans taggutskott. C. obli'-qua: den sneda bäckendiametern. C. ve'ra: avståndet mellan promonto'rium o. övre inre symfysranden (C. v. anato'mica) 1. till närmaste punkt på bakre symfysväggen (C. v. obste'trica). Conjuga'tjus, -a, -um (/.): förenad.

Conjuga'tio: se konjugation. Conjuncti'v|a, -alis, -i'tis: se under K. Conn's syndrom: stegrad insöndring av al-dosteron från binjurebarken förorsakande hypertension.

Con I natal [is, -e (/. av con-, med- + na'tus, född): medfödd, konnatal. Conoid I e'us, -e'a, -e'um (/. av g. ko 'nos, kon

-j- ei'dos, form): konisk. Conradi-Drigalski's a'gar: lackmus-mjölksocker-agar-agar med tillsats av nutros och

kristallviolett; kolibaciller rodna, tyfus-o. paratyfusbaciller blåna substratet. Conse'quens (/.): efterföljande.Conservans

Conse'rvans (/.): konserverande.

Consilia'rius: se konsultation.

Consp. å recept = Conspe'rge (/.): beströ! t.ex. beströ piller med lycopo'dium för att de ej skola klibba samman.

Constipa'tio: se konstipation, obstipation.

Consti'tuens: se konstituens.

Con|stitu't|io, -io'nis (/.): tillstånd. C. epide'-mica: sjukdomskaraktär; sammanfattningen av de akuta sjukdomar, som under viss tid råda på viss ort.

Constri'ctio: se konstriktion.

Cont. i recept -- Contu'nde, Contu'sus: (/.): krossa!, krossad.

Conta'ct|us, -us (/.): beröring.

Con|tigu'it|as, -a'tis (/. av conti'guus, berörande): medelbart sammanhängande, ss. svulstspridning genom direkt lokalt överförande (per contiguita'tem), t.ex. från ena pleurabladet till det andra. Jfr continuitas.

Contine'ntia: se kontinens.

Conti'nua (/. conti'nuus, sammanhängande, kontinuerlig): feber, som hela tiden ligger högt.

Con|tinuit|as, -a'tis (/.): omedelbart sammanhang, ss. svulstspridning per continui-ta'tem, då en svulst sprider sig i ett sammanhang, t.ex. utöver mindre eller större del av det ena pleurabladet. Conti'nu | us, -a, -um (/.): sammanhängande. Jfr contiguitas.

Conto'rsio: se kontorsion.

Contra- (/.): mot. Se även kontra-.

Contra'ctjio, -io'nis (/.): sammandragning. C. prse'via (/.): kontraktion av ett uterusavsnitt under fostret vid pa'rtus. Jfr place'nta præ'-via.

Contract|or, -o'ris (/.): sammandragare.

Contre-coup (/. motstöt): indirekt genom stöt framkallad skada å icke träffad kroppsdel.

Contu'sio: se kontusion.

Co'nus: se konus.

Conve'rsio: se konversion.

Conve'x|us, -a, -um (/.): konvex.

Convuisio: se konvulsion.

ConvuIsi'v|us, -a, -um (/.): krampartad.

Cooley-anemi': se talassanemi.

C o oil d ge-rör: röntgenrör, vars katod består av en wolframspiral.

Coomb's prov: agglutinationsprov vid im-munhemolytiska anemier och ett direkt prov på förekomsten av Æ/i-antikroppar i barnets erytrocyter är bevisande för erytrocytoblas-tos.

Cooper's metod: vid skulderledsluxation trycker läkaren sin ena fot in i axelhålan på den å golvet liggande pat. och drager samtidigt kraftigt i den luxerade armen. C. sax: sax med över ytan böjda skänklar.

Co'pula: se zygot.

Coq. å recept — Co'que (/.) — koka!

Cor-: se co-.

Co|r,'-rdis (/.): hjärta. C. adipo'sum: fetthjär-ta. C. bovi'num: ett hypertrofiskt hjärta, stort som en oxes; syn. bukardi. C. pe'ndu-luin: dropphjärta. C. pulmonale: högersidig hjärthypertrofi vid ökat tryck i art. pulmo-na'lis. C. mo'bile: vandrande hjärta. C. vil-lo'sum: av fibrinöst exsudat på ytan luddigt hjärta.

Coracoid|e'us, -e'a, -e'um (/. av g. ko'rax, korp + ei'dos, utseende): korpnäbblik t.ex. proc. coracoide'us, resp. hörande till proc. coracoide'us.

Co'rdyceps I Infektion: svampinfektioner hos fjärilslarver.

Co'ri|um, -i (l av g. cho'rion, hinna): läderhud.

Co'rnea: se kornea.

Cornicula't|us, -a, -um (/.): hornformig.

Co'rn|eus, -ea, -eum (/.): hornfärgad.

Co'rnju, -us, pl. -ua (/.): horn. — C. Ammo'-nis: ammonshornet. Syn. pes hippocampi. C. coccy'geum, BNA): rudimentärt övre ledutskott artikulerande med c. saccrale. C. cuta'neum: hornartad bildning i huden. C-a nieduilæ spinalis: C. ante'rius, C. latera'le och C. poste'rius — främre, sido- och bakre hornet i ryggmärgens gråa substans (sedd i ryggmärgstvärsnittet). Jfr colu'mne gri'seæ. C. sacraie: sista sakralkotans rudimentära, hornlikt utformade anlag t. proc. articula-ris; mellan båda hornen o. sista 1. näst sista sakralkotans omvandlade proc. spinos. ligger hiatus sacralis. C-a thyreoide'ae: sköld-broskets två övre och två undre horn. C-a ventri'culi lateraiis: C. ante'rius, C. infe'-rius och C. poste'rius — främre, undre och bakre hornet av hjärnans sidoventriklar.

Cornu't|us, -a, -um (/.): hornformig.

Coro'n|a, -ae (/.): krans, krona. C. de'ntis: tandkronan. C. mo'rtis: en kärlkrans, som bildas vid abnormt förlopp av arterria obtu-rato'ria kring bråckhalsen vid ljumskbråck och vid bråckoperationer lätt föranleder livsfarliga blödningar. C. Ve'neris: papulös syfilid i pannan. Corona'! | is, -e (/.): tillhörande hjässan.

Corona'r|ius, -ia, -ium (/.): ordnad i krans, t.ex. aa. c-iae: hjärtats kranskärl. Jfr koro-nar-.

Coronoid|e'us, -e'a, -e'um (/. av g. koro'ne, kråka + ei'dos, form; proc. coronoide'us, som är krökt som kråkans näbb): kråklik-nande.

Co'rp|us, -oris, pl. -ora (/.): kropp. Se även korpus. Vanligen använd anatomisk term förCorpus adiposum buccae

att beteckna stommen i en enskild kroppsdel. — C. adipo'sum biiccæ: kindens fett-kropp; syn. Bichat's fettklump. C. adip. o'rbitæ: ögonhålans fettkropp. C. alie'num: främmande kropp. C. amygdaloide'um (Nu'-cleus amy'gdalæ, BNA, INA): mandelkärnan; en sammansatt nervkärna i tinninglobens främre del omedelbart framför spetsen av cauda nuclei caudati. C-a amyla'cea: amyloidkroppar (ej, ss. benämningen skulle göra troligt, stärkelse): t.ex. i prostatas körtelgångar. C-a arena'cea: kalkkonkrement i plexus chorioidei, i hjärnhinnor och i svulster. C. callo'sum: hjärnbalken, det stora kommissursystemet mellan båda hjärnhalvorna, vars stam, tru'ncus co'rporis callo'si träffas vid sagittala snittet genom fissura inter-hemisphærica. Framtill böjer sig truncus om i ett knä nedåt, ge'nu co'rporis callo'si, och fortsätter under 3. ventrikeln i en snabel-likt förtunnad märgplatta, ro'strum co'rporis callo'si. Den bakre, vulstformiga delen av corp. callosum är sple'nium. C. caverno'-sum: organ

av en svampig byggnad, vilket, allt eftersom mycket eller litet blod cirkulerar i dess håligheter, sväller, hårdnar och förstoras resp. slappnar, mjuknar och förminskas. C. caverno'sum clito'ridis och c. cav. pe'nis: den kvinnliga kittlarens och manslemmens vaskulära svällkroppar. C. cilia're: ögats ciliarkropp, åderhinnans fortsättning mot regnbågshinnan; innesluter ci-liarmuskeln. C. deli'cti: det bevisande föremålet vid brott. C. fo'rnicis: se fornix cerebri. C-a genicula'ta: en lateral och en medial ansvällning av bakre delen av tractus opticus vid synhögens bakre undre del, kärnor som genomsättas av synnervens trådar. (C.High-mori): mediastinum testis. C-a li'bera: fria kroppar i hålor, t.ex. avslitna fransar i ledkapslar, avslitna appendices epiploicæ i peritoneum. C. lu'teum: gula kroppen; ett i äggstockar efter brustna menstruations- och gra-viditetsfolliklar bildat inresekretoriskt organ; resp. corpus kiteum spu'rium och c. 1. ve'rum 1. gravidita'tis, vilken sistnämnda är större än den förstnämnda. C-lu'teum-hormo'n: progesteron. C-a mamilla'ria: två ärtstora kroppar på hjärnbasen mellan hjärnskänklarna. C. medulla're (cerebelli): lillhjärnans märg, som strålar ut i laminæ albæ (cerebelli). C-a oryzoide'a: risgrynsstora och större fria kroppar (patologiska) i senskidor, hygromer och ledgångar. C. pa-pilla're (Stra'tum p., INA): övre koriumlag-ret med de i epidermis inskjutande papiller-na. Jfr c. reticulare. C. pinea'le: tallkottkörteln, epifysen 1. övre hjärnbihanget; en upp-

till å hjärnan i en ränna mellan de främre fyrhögarna liggande endokrin körtel; syn. coronarium, (gla'ndula pinea'lis); de första 7 åren hämmande könskörtlarnas utveckling. Antagonist till hypofysen. Jfr dys-, hy-per-, hypopinealism. (C-a quadrige'mina): fyrhögarna; se colliculi. (C. restifo'rme): pe-du'nculus cerebella'ris inferior. C. reticulare: koriums djupaste lager. Jfr c. papillare. C. spongiosum ure'thræ: svällkroppen kring urinröret. C. stria'tum: enl. äldre terminologi omfattande nu'cleus cauda'tus och n. lentifo'rmis. Numera avses i trängre bemärkelse n. cauda'tus och puta'men av n. lentifo'rmis (=neostriatum) medan (globus) pa'l-lidus betraktas som särskilt organ. (C. suprarenale): glandula suprarenalis, binjuren. Sjukdomar i corpus striatum ger bl.a. Parkinson's sjukdom, yttrande sig i försvårad motilitet och i muskelrigiditet. C. trape-zoide'um: transversella breda märgstråk i nedre delen av hj ärnb ryggan vilka korsa sig i medellinjen. C. u'teri: ovan cervix uteri liggande uterusdelen. C. ventri'culi: mellan fu'ndus o. pars pylo'rica (pars angu-la'ris) liggande magdel. C. ve'rtebrae, BNA: centrum av kota. C. vi'treum: ögats glaskropp.

Corpu'scul|um, -i, pl. -a (l. dim. av co'rpus): liten kropp. C-a re'nis: glomeruli -j- Bowman's kapsel. C-a ta'ctus: känselkropparna; ellipsoida små kroppar i läderhudspapillerna särsk. i fingerspetsar, handflatan och fothålan. Syn. Meissner's kroppar. C-a la-mello'sa: se Vater-Pacini's kr.

Corrigan's sjukdom: genom endokardit orsakad aortainsufficiens. C. lungcirro's: skrumpning o. bindvävsomvandling av lungvävnad vid bronkiektasier. C. puls: pulsus ce'ler et ma'gnus.

Corrige'ntia: se korrigentia.

Corro'sio: se korrosion.

Corruga't|or, -o'ris (l. av corruga're, rynka): som rynkar, se mu'sculus corruga'tor super-ci'lii.

Co'rt|ex, -icis (/.): bark. C. cascari'llae: kas-karillbark; c. ce'rebri: hjärn-; c. cincho'nae: kina-; c. cinnamo'mi zeylo'nici: ceylon-, kanel-; c. fra'ngulae: frangula-; c. quebra'cho: kvebracko-; c. quilla'jae: kvillaja-; c. rhamni purschia'nae: sagrada-bark. C. le'ntis: ögon-linsens barkskikt.

Corti's organ: hörselorganets ändapparat i du'ctus cochlea'ris. Syn. o'rganon spira'le.

Cortica'Iis: se kortikal.

Cortico-: se kortiko-.

Corynebacte'ri|um, -i (I. av g. kory'ne, klubbaCoryza

+ bakte'rion, liten stav). C. diphte'riae: dif-teribacillen. Jfr koryneb akterier.

Cory'z|a, -ae il. av g. ko'ryza, mukös avsöndring från näsan): snuva. C. alle'rgica: hösnuva. C. foe'tida: ozena.

Co'st|a, gen. och pl. -ae (/.): revben. C. cervi-ca'lis: halsrevben; kan ge anledning till armsmärtor. Costa'Ijis, -e (/.): hörande till costa. Costo-: revbens-: se kostal-, kosto-.

Cotyledon: se kotyledon.

Couei'sm: av apotekaren Coué i Nancy övad behandlingsmetod genom medveten autosuggestion ("jag är redan mycket bättre").

Couveu'se: se kuvös.

Cowperii't (/. -is, -idis): infl. i Cowper's körtlar; gla'ndulae bulbourethral.

Cox-: se kox-.

Co'xja, -ae (/.): höft. C. pla'na: osteochondritis deformans juvenilis. C. va'lga: förstoring av vinkeln mellan lårbensskaft och lårbenshals. C. va'ra: förminskning av denna vinkel genom sänkning av lårbenshalsen.

Coxsackie-virus: orsak till epidemisk myalgi, antagligen även till bornholmssjukan; förekommer i tarmen; nära släktskap med ECHO- och poliomyelitvirus; bilda tillsammans med dem gruppen "enterala virus".

CP-barn: av cerebral pares drabbade barn, spastiska barn. Syn. CMR-, S-barn.

CPK: förkortning för kreatinfosfokinas: cy-toenzym rikligt förekommande i skelettmuskler och myokardceller.

Cra'mpjus, pl. -i (/.): smärtsam tonisk kramp i enstaka muskler, t.ex. kramp i vaden ("sendrag"). -neuro's: kramp i flera muskelgrupper vid häftiga 1. ovanliga rörelser.

Crani-, Cranial-, Cranio-, Cra'nium: se även under K.

Cra'nium proge'neuin: se progeni.

Cra'ss|us, -a, -um (/.): tjock, tät.

Crecelius-Seifert's blodsackarometer:

blodsockerbestämning (färgbestämning) i särskild apparat efter avfiltrering av den med pikrinsyra utfällda blod äggvitan.

Credé's handgrepp 1. metod: underlättande av efterbordens avlägsnande medelst massage och tryck på uterus genom bukbetäckningarna. C. salva: salva hållande 15% kolloidalt silver.

Credéprofylax: indrypning av 2% lapislös-ning i nyföddas ögon till förekommande av blennorré. Credese'ra.

Cremasteric I us, -a, -um (/.): tillhörande kre-master. Se i övrigt: kremaster.

Cre'mjor, -o'ris (/.): grädde, kräm. C. ta'rtari: ka'lii bita'rtras, vi'nsten.

Cre'n|a, -ae (/.): klyfta. C. a'ni: analfåran.

Cre'pitans (/.): knakande.

Crepita'tio: se krepitation.

Cre'ta a'lba: krita.

v. Crevald-v. Gierke's sjukdom: hepatorenal glykogenos.

Cribrif o'rm | is, -e; Cribro's|us, -a, -um (/. av cri'brum, sil): silformad, t.ex. la'mina cri-bro'sa.

Crico-: se kriko-.

Cri'njis, -is (/.): hår. Crinjoieum: hårolja.

Crispatu'ra te'ndinum: syn. contractu'ra pal-ma'ris. Dupuytren's kontraktur.

Cri'st|a, -ae (/.): kam, list, mest om benlister. — C. ampulla'ris: en kam på inre väggen av öronvestibulen, beklädd av sinnesepitel och säte för vestibularnervens ändförgre-ningar. (Cri'sta fe'moris, INA): li'nea a'spe-ra fe'moris. C, ga'lli: tuppkammen, det tillplattat koniska utsprånget inåt hjärnkavite-ten från silbenets övre yta, fäste för stora hjärnskäran. C. ili'aca: den fria randen av ala ossis ilii. C. infratemporaiis: Hst på stora kilbensvingens temporala yta, delande denna i ett övre och ett undre fält. (C. intero'ssea): margo interossea. C. intertrochante'rica: benlist mellan trochanters major och minor fe'moris. C. obturato'ria: på laterala blygdbensgrenen befintlig i fora'men obtu-rato'rium utlöpande benkant. C. urethra'-lis: oparig längsgående list från blåsmynningen en kort bit in i urinröret.

Crohn's sjukdom: se ileitis termina'lis.

Crookeska celler: stora hyaliniserade celler uppträdande i hypofysen vid hyperfunktion av binjurarna.

Crossing-over (e.): utbyte av faktorer eller ge'ner mellan olika kromoso'mer gnm att fäderne- o. mödernepartnern i ett kromo-sompar korsa över varandra, klibba samman, åter lösgöras från varandra och därvid delvis byta plats med varandra i kromoso-merna. Syn. chiasmatypi, faktorutbyte.

Croup, Croupo'sus: se krupp.

Crouzon's sjukdom: se dysostosis cranio-facia'lis hereditaria.

Crusia't|us, -a, -um il. av crux, kors): kors-formad.

Crucifo'rm|is, -e (/.): formad i kors, t.ex. lig. crucifo'rme atla'ntis.

Cru'd|us, -a, -um (/.): rå. T.ex. a'cidum ni'tri-cum cru'dum.

Cru' j or, -o'ris (/.): utsipprande blod. C. sanguinis: blodlever.

Crura'l|is, -e il.): se krural.

Cru|s, '-ris pl. -ra (/., skenben); ben; även beteckning för sträng- 1. stjälkformiga bildningar. — C-a ampulla'ria: den del av inner-Crush-syndrom

örats tre båggångar, som intill vesti'bulum uppbär det vidare båggångspartiet, ampulla ossea. C. ante'rius och C. poste'rius, (C. a. och p. (sta'pedis), BNA; C. rectili'neum och C. curvili'neum, INA): främre och bakre stigbygelsskänkeln. C-a anthe'licis: ytterörats tvenne skänklar nedanför och ovanför fossa triangularis, sammanflyta nedåt. C. breve (incu'dis): hörselbenet städets korta skänkel. Jfr crus longum. (C. cerebe'llocerebra'-le): pedu'nculus cerebella'ris supe'rior. C-a ce'rebri: å ömse sidor mellan pons o. trac-tus opticus; utgöra en del av pedunculi cerebri o. bilda tillsammans mellanhjärnans ventrala del, hjärnskänklarna. C-a clito'ridis: den kvinnliga kittlarens skänklar från os pubis till corpora cavernosa. C. commu'ne: den gemensamma båggångsdelen för canalis semicircularis ante'rior o. can. semic. posterior. (C. curvili'neum): crus anterius. C. fo'r-nicis: se fornix cerebri. C. he'licis: den nedåt och inåt öronmusslan omböjda främre randen av helix. C. longum (incu'dis): hörselbenet städets längre skänkel. Jfr crus breve. (C. medu'llo-cerebella're): pedu'nculus cerebell. infe'rior; syn. (C. restifo'rme). (C. po'ntocerebella're): pedu'nculus cerebell. med. C-a pe'nis: manslemmens co'rpora cavernosa i deras fästen till bäckenbenen. (C. rectili'neum): crus poste'rius (se under C. anterius). C. si'mplex: den laterala labyrint-båggångens bakre skänkeldel. C-a sta'pedis: hörselbenet stigbygelns båda skänklar.

Crush-syndrom: vid svåra krosskador genom vävnadssönderfall uppkomna substanser, medförande svåra skador å njurar och lever.

Cru'st I a, -ae (/.): skal, skorpa. C. inflamma-to'ria: späckhud; den mer 1. mindre tjocka, gulvita hinna, som bildas vid ytan av i ett kärl stående blod eller å ett blodkoagel och består av med vita blodkroppar insprängt fibrin, medan de röda blodkropparna sjunkit undan (sedimenterat) mot botten. C. la'ctea: se mjölkskorv. Syn. ti'nea

la'ctea. C. phlogi'stica: syn. c. inflammatoria. Crus-to's|us, -a, -um (/.): skorpig, krustös.

Cru|x, '-cis (/.): kors, plåga. C. mo'rtis: samtidigt kritiskt temperaturfall och stegring av pulsfrekvensen. Grafiskt registrerade skära sig kurvorna.

Crypt-: se även krypt-.

Cry'ptae tonsilla'res (tonsillæ palatinæ et pha-ryngeæ): de blinda ändarna av fossulæ tonsilla'res.

Crypto |co'cc| us, -i (/. av g. krypto's, dold -f ko'kkos, bär): vissa för djur patogena jästsvampar, ss. C. a'nseris hos gås; C. facimi-no'sus vid en epizootisk lymfangit; C. gra-1

nulomato'sus vid en nekrotiserande granula-tionssvulst hos svin.

Crysta'II|us, -i (/. av g. kry'stallos): kristall. Crystallin|us, -a, -um (/.): kristall-. CS_2: kem. formel för kolsvavla. Ctenoce'phalus (/. av g. kteis, kam -f kepha-le', huvud) ca'nis: hundloppa, parasitöver-förare av Leishmania. Ctenotæ'nia: bandmask hos kanin. Cu: kem. tecken för cu'prum (/.) = koppar. Cu'bit|us, -i (/. av cuba're, ligga): armbågen. C. va'lgus och c. va'rus: med vinkelböjning utåt resp. inåt av över- och underarm. Cubital I is, -e (/.): hörande till armbågen. Se ku-bital-.

Cuboid I e'us, -e'a, -e'um (l. av g. ky'bos, tärning -f- ei'dos, form): tärningsformad, t.ex. os cuboide'um (ett av tarsalbenen)., Cuculla'r|is, -e (/. av cucu'llus, kapuschong): förr brukat om mu'sculus trape'zius. Cul|ex, -icis (/.): mygga. Se Culicidæ. Culi'cidæ, Culici'nae: myggor, moskiter. De viktigaste äro Cu'lex, som överför fågelmalaria och denguefeber, Ano'pheles, som överför människomalaria o. Stegomyia, överföraren av gula feberns smittämne. Culm I en, -inis (L): höjdpunkt. Cum (/.): med. Förkortas till c. Cu'mul|us, -i (/.): uppstaplad hög. C. oo'pho-rus, BNA: solid massa av follikularceller omgivande ägget.

Cu'ne|us, -i (/. kil): ett triangulärt område å mediala ytan av storhjärnans occipitallob, Cunea't|us, -a, -um (/.): hörande till cu'neus. Cuneiform I is, -e, pl. -ia (/.): killik, t.ex. ossa cuneiformia.

Cunnili'ng|us, -us (/. av cu'nnus, blygd + li'ngere, slicka): könsdriftens tillfredsställande genom slickande av de kvinnliga könsorganen. Jfr lambitus.

Cu'nn I us, -i (/.): kvinnliga blygden, syn. vulva.

Cu'pr|um, -i (/.): koppar. Cu'pul|a, -ae (/. dim. av cu'pa, fat): upp- och nedvänd skålformad bildning över en struktur. — Cupula'r|is, -e (/.): hörande till cupula.

Cupulometer: roterande litet rum, varest patienten i sin stol jämte elektronystagmograf befinner sig för registrering av patientens nystagmus å ett cupulogram. Cu'rja, -ae (/.): vård. Curare: se kurare. Cure'tte: se kyrett.

Curie (C): enhet för radioaktivitet. En C är det antal radioaktiva sönderfall som sker i 1 g. radium under 1 sekund (=3,7xlO10). Curschmann's mask: trattformad apparatCurvatura

för inandning av läkemedel indränkta i bomull e.d. C.-spiraler: korkskruvformade slembildningar kring förtätad centraltråd, ofta innehållande Charcot-Leyden's kristaller, i sputa från astmapatienter. C. tecken: leukocytos vid varig appendicit. C. troka'r: till punktion av hudödem.

Curvahir | a, -ae (/.): krökning.

Cushing's syndro'm: mest hos kvinnor uppträdande fettsot (ej å extremiteterna), månansikte o. buffelpuckel (fettansatser i ansikte o. mellan skulderbladen), amenorré (1. impotens), osteoporos och därav orsakad kyfos och smärtor i korset, hypertoni, poly-globuli, ofta cerebralblödningar, hypergly-kemi, ev. glykosuri, hypertrikos, hirsutism, o. blåröda strimmor å bröst och buk som följd av överproduktion av glukokortikoi-der i binjurebarken, ökad pigmentering, ibland minskad kaliumhalt i blodet (iakttogs av Cushing vid basofilt hypofysade-nom. Syn. basofilism). Det patologiskt anatomiska underlaget är en förstoring av binjurebarken.

Cuspidal-, Cuspida'ti, Cu'spis: se kuspidal-klaffarna.

Cuta'n|eus, -ea, -eum (/. av cu'tis, hud): hörande till huden.

Cuti'cula: se kutikula.

Cu't|is, -is (/.): hud. Se kutis.

Cuvier's gångar: ductus Cuvie'ri, de två fetala venstammar, i vilka jugular- och kardinalvenerna sammanflyta och som senare utvecklas till de övre hålvenerna; den vänstra av dem försvinner sedermera så när som på sinus coronarius (cordis).

CVB-skalan: en vid centrala värnpliktsbyrån (CVB) utarbetad militär intelligenspröv-ningsskala. Jfr Bine't-Simo'n's, Teaman's intelligensmätningsmetoder.

C-vitamin: det vattenlösliga antiskorbutiska vitaminet. Se vitaminer.

Cy: förk. för cyan. Se CN.

Cya'n (av g. ky'anos, blå): förening av kol o. kväve; 1. som fri gas: (CN)2; 2. som envär-dig, radikal CN, nitril; giver med järn blåa substanser, '-eus, '-ea, '-eum (/.): blå, blå-aktig. -gruppen: radikalen CN.

Cyan- (/. av g. ky'anos): blå-, -hidro's (/. -is, -is av g. hidro's, svett): avsöndring av (genom bakterier) blåfärgad svett, -i'der (av g. ei'dos, utseende): cyanvätesyrans salter; syn. cyanur. -kalium: kaliumcyanid; häftigt verkande gift. -ur: se cyanid.

Cyanocobalamm: vitamin B12.

Cyano- (/. av g. ky'anos): blå-, -pati', (l. -pa-th|i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): mo'rbus caeru'leus. -p(s)i', (/. -psji'a, -i'ae av g. o'p-

sis, syn): blåseende, '-s (1. -is, -is): venös hyperemi med blåaktig missfärgning av hud och slemhinnor. Cyano'tisk.

Cyanväte(syra): blåsyra, koloxidens imid, karbimid, HCN. Starkt gift. Parasitdödande.

Cybernetik (av g. kyberna'o, styra): samordning av de många olika momenten vid den (medicinska) planeringen och uppföljningen av rehabiliteringsverksamheten.

Cyclopropa'num: se under cyklo-.

Cyclo'spora caryoly'tica: cocci'die i mullvadens tarm, ehuru schizont dock med manliga och kvinnliga former.

Cyesio- (/. av g. ky'esis): havandeskap-, -gno's (/. -is, -is av g. gno'sis, kunskap): diagnosti-sering av havandeskap, -logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): havandeskapslära.

Cykelergometer (av g. e'rgon, arbete): en fri från beröring med underlaget uppmonterad cykel med anordningar för reglerbart trampmotstånd o. uppmätning av den trampandes muskelarbete vid trampningen. Jfr ergograf, -meter.

Cyklandelat, (/. Cyclandelat|um, -i): spasmo-ly'tikum.

Cykl- (i. Cycl- av g. ky'klos): cirkel-, -artro's, (/.-arthro's|is,-is av g.a'rthron, led): led som tillåter rotation, -encefali' och -ence'falus, (/. -eneephai j i'a, -i'ae och -ence'phal | us, -i av g. enke'phalos, hjärna): missbildning med båda storhjärnshemisfärerna (hästskofor-migt) sammansmälta med varandra resp. sådant missfoster, -iklo|tomi', (/. -icIotom|i'a, -i'ae av g. tome', snitt): se cyklotomi. -izin, (/. -izin|um, -i): antiemetikum.

Cyklisk (av g. ky'klos, cirkel): kretsformig, periodisk. C. albuminuri': se albuminuri. C. serien: organiska föreningar med en 1. flera ringkomplexer i molekylen. Jfr alifatiska, isocykliska och heterocykliska serierna. C. sinnessjukdom: cirkulär 1. periodisk s.

Cykli't, (/. Cycli't|is, -idis): infl. av co'rpus cilia're.

Cyklo- (/. Cyclo- av g. ky'klos): cirkel-, -dia-ly's, (/. -dia'lys|is, -is av g. dia', genom -f ly'o, lösa): glaukomoperation för bildande av kommunikation mellan främre ögonkam-maren och suprakorioidalrummet. -diatermi' (av g. dia', genom + the'rme, hetta): partiell diatermi av co'rpus cilia're vid ökat intra-okulärt tryck, -fori', (/. -phor|i'a, -i'ae av g. phore'o, bära): av insufficiens i de sneda ögonmusklerna orsakad avvikelse av den normala vertikala kornealmeridianens övre ända utåt (plus-c. 1. excyklofori) eller inåt (minus-c. 1. incyklofori). Syn. rotationshete-rofori. -fosfamid, (/. -phosphamid|um, -i): alkylerande medel vid leukemi, -freni', (i.Cyklop

-phrcn|i'a, -i'ae av g. phren, sinne): syn. cyklotymi. -id|e'us, -e'a, -e'um (l. av g. ei'dos, form): som liknar cyklisk sinnessjukdom; abortivform av sådan, -kefali': se cyklence-fali. -kerati't, (/. -cerati't|ls, -idis av g. ke'ras, horn): infl. av kornea och ciliarkroppen. -pa't (av g. pa'thos, lidande): cykloty'm psykopat. -phori'a: se cyklofori.

Cyklo'p och Cykl|opi', (/. Cy'cl|ops, -o'pis och -op|i'a, -i'ae av g. ky'klos, cirkel + ops, öga): missfoster med blott ett öga 1. med två sammansmälta ögon resp. sådan missbildning. Syn. monoftalmi, synoftalmi, synopi.

Cyklo- (/. Cyclo- av g. ky'klos, cirkel): cirkel-, -pentadrin (l. -um, -i): adrenergikum, medel vid nässjukdomar, -pentiazid, (/. -pen-thiazid\um, -i): diuretikum. Se etakrynsyra. -plegi', (/. -pleg|i'a, -i'ae av g. plege', slag): förlamning av ciliarmuskeln. -propa'n (/. -um, -i) trimetylen; färglös gas, giver som narkosmedel hastig o. djup narkos, -serin (/. -um, -i): antibiotikum. Cykl|o ti': se sy-noti. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): delning av 1. snitt i ciliarkroppen vid glaukom. Cykloto'm: härtill använt instrument, -tron: apparatur, i vilken joner, protoner o. deuteroner gnm samverkan av ett magnetiskt o. ett högfrekvent elektr. fält försättas i hög hastighet för att göra dem ägnade till beskjutning av lämpliga substanser (för framkallande av konstgjorda radioaktiva substanser), -tymi', (/. -thym|i'a, -i'ae av g. thymo's, själ): lättare former av cirkulär sinnessjukdom med stämnings växlingar. Cykloty'm. C-a människor: konstitutionell typ, varur cykliska sinnessjukdomar pläga utvecklas.

Cyklushormo'nerna: follikulin och lu'teohor-mon (progesteron), som åstadkomma de cykliska förändringarna i uterusslemhinnan (menstruationerna). Jfr menstruationscy-keln.

Cykobemin (/. -um, -i): vit. Æia-preparat. Vid makrocytära anemier. Jfr hemogen.

Cylinder: se urincylindrar, -epitel: cylinder-formade epitelceller. -glas: ögonglas med cylindrisk slipning (mot astigmatism). -led: led med ledhuvud och ledpanna av cylinderform.

Cylindroi'der: se urincylindrar.

Cylindro'm (/. -a, -atis): svulster av olika slag med bl.a. cylindriska hyalina degenerations-produkter. Syn. sifonom.

Cylindr|uri', (/. -ur | i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): utsöndring med urin av cylindrar.

Cy'mb|a, -ae (/. av ky'mbe, båt): båtliknande struktur.

Cymbo-cefa'1, -cefali', (/. -ce'phal|us, -i, -ce-

phalji'a, -i'ae av g. ky'mbe, båt -f kephale', huvud): som har båtformat huvud resp. båtform av huvudet.

Cymol: parametylisopropoylbensol

<CHa

: romersk kumminolja.

$CH(CH_3)_2$ (oljan ur frön från Cuminum cymicum).

Cyna'nche (/. av g. ky'on, hund + a'ncho, strypa) contagio'sa: föråldrat namn för strypsjuka. C. sublingualis: syn. angina Ludovi'ci.

Cyn- (/. av g. ky'on): hund-, -antropi', (/. -an-throp|i'a, -i'ae av g. a'nthropos, människa): sjuklig föreställning att vara förvandlad till en hund 1. ett beteende som en hund. -o | fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig skräck för hundar, -orexi', (/. -orex|i'a, -i'ae av g. o'rexis, aptit):: se akori, bulimi, hyperorexi, hetshunger, ätsjuka. -o|spa'sm (/. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): kramp i mm. levato'res a'nguli o'ris, så att tänderna bliva synliga (liksom hos en argsint hund).

Cyo-: se kyo-.

Cypho'sis: se kyfos.

Cyprido- (/. av g. Ky'pris, Venus): venerisk-, -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig skräck att bliva infekterad med könssjukdom, -logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): venereologi. -pati', (/. -path|i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): venerisk sjukdom.

Cyproheptadin, (/. Cyprohetadin|um, -i): antihistaminikum, antialle'rgikum.

Cyrén: se dietylstilbestrol.

Cyrto- (/. av g. kyrto's): böjd-, -cefali', (/. -ce-phalji'a, -i'ae av g. kephale', huvud): deformerad skalle. Cyrto\ce'falus, (-ce'phalus): individ med sådant huvud, -meter (av g. me'tron, mått): instrument att mäta storlek

0. form av bröstomfånget 1. andra kroppsdelar.

Cyst-, Cysti-, Cysto-: prefix i betydelsen cysta.

Cy'stja, -ae (/. av g. ky'stis, blåsa): patologiska hålrum med särskild vägg och flytande eller grötigt innehåll. Blod-c.: c. efter resorption av blödningar med ersättande vävnadssaft-utgjutning från omgivningen; de gener ations-c.: c. uppkommen genom insmältning av degenerations- och nekrotiska produkter; falsk c.: c. med fibrös nybildad kapselvägg; proliferations-c.: c. vilken genom proliferation från sina väggar bildar nya cystor; retentions-c.: c. genom sekretansamling i pre-existerande hålrum, t.ex. embryonala gångar

1. gnm tillstoppn. av körtelutförsgångar; äkta c.: epitel-1. endotelbeklädd c.Cystadenom

Cyst- (/. av g. ky'stis): blåsa-, -adeno'm (I -a, -atis av g. ade'n, körtel): adenom med cystisk utvidgning av körtelblåsorna. C. glandula're: med glatt vägg; c. papilla're 1. papilliferum: med papillösa; c. phyllo'des: med bladlika utväxter försedda hålrum. -algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärta av neurotisk art i blåstrakten. Syn. urinblåseneuralgi, -neuros, -a|njure: se cystnjure. -aucheni't|is, -idis (/. av g. auche'n, hals): infl. i blåshalsen.

Cystei'n: se cysti'n.

Cyst- (/. av ky'stis): blåsa-, -ektasi', (/. -ecta-s|i'a, -i'ae av g. e'ktasis, utvidgning): utvidgning av gall-1. urinblåsa. -ektomi', (/. -ecto-m|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): operativt borttagande av gall- 1. urinblåsa. -ence-fa'1, -eneefali', (/. -ence'phal|us, -i, ence-phalji'a, -i'ae av g. enke'phalos, hjärna): missbildning med hjärnan omvandlad till en membranös säck, högsta grad av medfödd hydrocefali resp. sådant missfoster.

Cysti-: se även cyst-.

Cystice'rk, (/. Cystice'rc|us, -i av g. ky'stis, blåsa + ke'rkos, svans): blåsmask 1. dynt, blåsstadiet i bandmaskarnas generationsväxling. I de vätskefyllda blåsorna uppstå huvudanlagen till masken. C. bo'vis: blåsstadiet av Taenia sagina'ta hos nöt. C. cellulo'sae: blåsstadiet av Tænia solium hos homo och hos svin. C. echinoco'ccus: blåsstadiet av Tænia echinoco'ccus hos homo och hos hund. C. racemo'sus: avart av C. cellulo'sae med druvklaseformade, ej spridda blåsor i människans hjärna. S. tenuico'llis: blåsstadiet av Tænia margina'ta hos idisslare och hos svin.

Cysticerko|i'd, (/. Cysticerco|i'd|es och -id|e'-

us, -e'a, -e'um av g. ky'stis, blåsa -j- ke'rkos, svans + ei'dos, form): cysticerkliknande; blåsstadiet hos vissa bandmaskar med solitt svansbihang och obetydlig 1. ingen vätska i blåsan.

Cy'stic|us, -a, -um (/.): 1. blåsartad, cystisk; 2. som har med du'ctus cy'sticus att göra.

Cystido- (/. av g. ky'stis): blåsa-, -celio|tomi'; -laparo[tomi', [/. -tom|i'a, -i'ae av g. koili'a, buk -j- tome', snitt; laparo's, mjuk (om [-bukväggen)]:-] {+buk- väggen)]:+} incision av blåsan, genom bukväggen. -trakelo|tomi', (/. -trachelo[tom|i'a, -i'ae av g. tra'chelos, hals + tome', snitt): incision av blåshalsen.

Cystifo'rm|is, -e (l av g. ky'stis, blåsa + /. fo'rma, form): som har form och utseende av en cysta.

Cystiko- (/. Cystico- av g. ky'stis, blåsa): som har med du'ctus cy'sticus, gallblåsans utförsgång, att göra. -ektomi', (/. -ectom[i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): excision av du'c-

tus cy'sticus. -entero[stomi', (/. -stom]i'a, -i'ae av g. e'nteron, tarm + sto'ma, mun): anläggning av kommunikation mellan du'ctus cy'sticus o. tarmen, -litotomi', (/. -litho|-tom|i'a, -i'ae av g. li'thos, sten -f tome' snitt): operativt avlägsnande av sten i ductus cysticus. -tomi', (/. -tom[i'a, -i'ae av g. tome', snitt): insnitt i du'ctus cy'sticus. -tripsi', (/. -trips[i'a, -i'ae av g. tri'psis, krossning): sten-krossning i du'ctus cy'sticus.

Cysti'n: sönderdelningsprodukt av äggvita, disulfid av cystein. Cystino's (/. -is, -is): se Fanconi's syndrom.

Cysti [nefro's, (/. -nephro's[is, -is av g. ky'stis, blåsa + nephro's, njure): cystnjure.

Cystin-: cystin-. -sten: stenar av cystin. -uri', (/. -ur I i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): cystinföre-komst i urin.

Cysti |rragi', (/. -rrhag[i'a, -i'ae av g. ky'stis, blåsa + rhage', bristning): stark blåsblödning.

Cy'st|is, -is (/.): blåsa. C. fe'llea: gallblåsan,

vesi'ca fe'llea.

Cystisk: cystaartad, som håller cystor. C. degeneration: multipel cystabildning i vävnader.

Cystista'x|is, -is (/. av g. ky'stis, blåsa -f sta'x-is, droppande): sipprande av blod in i blåsan.

Cysti't (/. -is, -idis): eg. infl. i cysta. Brukas i regel om wnnblåsekatarr 1. andra infl. tillstånd i wrmblåsan.

Cysti I tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. ky'stis, blåsa + te'mno, skära): op. öppnande av linskapseln vid starroperation. Cystito'm: härför använt instrument.

Cyst-lever (av g. ky'stis, blåsa): lever med färre cystor 1. lever fullsatt därav. -lungor: lungor med kongenitala cystiska bronkiekta-sier. -njure: 1. njure genomsatt av cystor (medfödd cystisk degeneration); syn. hydrops re'num cysticus, ren cysticus; 2. säcknjure.

Cysto- (/. av g. ky'stis): blåsa-, -carcino'mja, -atis (/. av g. karki'nos, kräfta): kräftsvulst med cystor, antingen degenerations- 1. he-morragiska c. -ce'i|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): urinblåsebråck. -dyni', (/. -dyn|i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): smärta i urinblå-san. -enteroce'le; epiploce'le: bråck med blåsa och del av tarmen resp. omentet. -fibro'sis pancre'atis: 1. nyfödda med dödligt förlöpande mekoniumileus. 2. dödligt förlöpande lungkomplikationer under första halvåret. 3. steatorré under uppväxtåren, -grafi', (l. -graph[i'a, -i'ae av g. gra'pho, teckna): röntgenfotografering av den med kontrastmedel fyllda urinblåsan. Cysto gram: röntgenbilden härav. -i'd|es; -id|e'us, -e'a, -e'um (/. av g.Cystom

ei'dos, form): cystaliknande. -karcino'm: se -carcinoma, -li't; -lit|ektomi'; -liti'asis, (/. '-Iith|us, -i; -lithjectomji'a, -i'ae; -lithi'as|is, -is av g. li'thos, sten; ektörne', urskärning): blåssten; snitt i blåsan för avlägsnande av blåssten; blåsstensbildning.

Cyst|o'm (/. -a, -atis av g. ky'stis, blåsa -f--oma, svulst): svulst uppbyggd av cystor.

Cysto- (/. av g. ky'stis): blåsa-, -nefro's, (/. -ncphro'sjis, -is av g. nephro's, njure): se säcknjure. Jfr cystnjure. -neur|algi', (/. -al-g|l'a, -i'ae av g. neu'ron, nerv + a'lgos, smärta): blåsneuralgi. -pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae av g. pe'xis,fixation): cystoceleoperation med fästande av blåsan vid bukväggen, -plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation å blåsan, -plegi', (/. -pleg|i'a, -i'ae av g. plege', slag): blåsförlamning, -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): framfall i uretra av en del av blåsslemhinnan, -pyeli't (/. -is, -idis): cystit komplicerad med pyelit. -pyelo|grafi', (/. -graph I i'a, -i'ae av g. py'elos, bäcken -f gra'pho, skriva): röntgenfotografering av blåsa och njurbäcken. -pyelonefri't, (/. -pyelonephritis, -idis av g. py'elos, bäcken -{-nephro's, njure): cystopyelit kombinerad med nefrit. -rrafi', (/. -rrhaphji'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): suturering av blåsan, -rragi', (/. -rrhag|i'a, -i'ae av g. rhage', bristning): blåsblödning, -rré, (/. -rrhoe' | a, -ae av g. rhoi'a, flöde): blåskatarr, -sarko'm, (/. -sar-co'm|a, -atis av g. sarx, kött): sarkom med cystor, degenerations- 1. hemorragiska c. -skopi', (i -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): direkt betraktande (endoskopering) av blåsans inre, med kateterformat instrument: cystosko'p. -spa'sm (/. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): blåskramp; med plötsliga urinträngningar (kramp i m. detru'sor) med urinstämma (kramp i blåssfinktern). -steato'm (/. -a, -atis av g. ste'ar, fett -f -oma): talgkörtelcysta. -stomi', (/. -stomji'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): anläggande av en konstgjord blåsfistel, -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): urinblåseinsnitt; syn. vesi-kotomi. Cystotomi'a suprapu'bica: c. ovan blygdbågen. Jfr sectio. -uretro|grafi', (/. -ure-throjgraph|i'a, -i'ae av g. ure'thra, urinröret -f gra'pho, skriva): röntgenundersökning av blåsa o. urinrör efter kontrastinjektion. Cys-touretrogram: röntgenbilden därav, -uretro-sko'p av g. skope'o, betrakta): instrument för undersökning av blåsa o. bakre delen av urinröret.

-cyt, pl. -cyter: suffix i betydelsen cell, celler.

Cyta's: 1. cellupplösande (cytoly'tiska) ferment; 2. Metchnikoff's beteckning för komplement.

Cytero|mani', (Z. Cythero|man|i'a, -i'ae av g. Kythe'reia, Venus + mani'a, galenskap): se nymfomani.

Cyto- (/. av g. ky'tos): cell-, -bla'st (av g. blas-to's, knopp): cellkärnan, -ce'ntrum: cellens centralkropp, -ci'der (av /. cæ'dere, dräpa): förstörande celler, -diagnosti'k: svulstdiagnos genom mikroskopisk undersökning av cellerna i en kroppsvätska eller exkret (bron-kial-, uterus- m.fl.). Syn. cytoskopi.

Cytodi'tes nudus: en akarid i luftvägarna hos höns och fasan.

Cyto- (/. av g. ky'tos): cell-, -fi'1 grupp: se amboceptor. -ho'nnon, -o'nis (/. av g. hormo'n, det retande): h. vilka bildas o. utöva sin verkan i samma cell. Jfr vävnadshormoner, -kine's, -kinesi', -ki'nesis, (/. -cines | i'a, -i'ae, -cine'sjis, -is av g. ki'nesis, rörelse): de förändringar, som äga rum i cytoplasmat under mios (2), mitos o. befruktning. Jfr karyoki-nes. -kromoxyda's: det järnhaltiga andnings-fermentet. Jfr laktoflavinenzym. -logi', (/. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): cellära. -ly's, (/. '-lys]is, -is av g. ly'o, upplösa): cellupplösning. Cytoly'tisk: cellupplösande. -lysi'n: i blodserum efter införande av främmande djuriska celler bildade cellupplösande ämnen. -megai (av g. me'gas, stor):: storcellig. -megalia infantum: generell spottkörtelsjuk-dom med egendomliga jätteceller innehållande intranukleära och cytoplasmatiska in-klusionskroppar. Kan ge mentala rubbningar (mikro- och hydrocefalus). my-co'sis reticuioendothelia'lis: se histoplas-mos. '-philus: se -fil. -pla'sma: gemensam benämning för cellens (utom kärnans) meta-, para- o. protoplasma. Jfr karyoplasma. -plasmaenzymer: enzymer i cellplasmat som vid cellskada lätt överföras till blodet. -rrhy'ct|es (/. av g. ory'tto, gräva): kroppar i cellerna antingen representerande patogena protozoer 1. cellreaktioner mot sjukdoms-alstraren 1. av sjkd. alstrade degenerations-fenomen. Cytorrhy'c tes Siege li: ytterst små, dock ej ultravisibla organismer i nötblod (enligt Ostertag blott tillfälliga) vid mul- och klövsjukan. C. Jenner i 1. v areolae: liknande kroppar i vaccin och äkta koppor; se Guarnieri's, intracellular-, mollu-skum-, Negri's, vaccin-kroppar. Liknande bildningar äro beskrivna vid afte, lues o. skarlatina. -skopi': se cytodiagnostik. -spon-giopIa'sm|a, -atis (/. av g. spo'ngos, svamp -i- plasma, det formade): en fastare, nätfor-migt anordnad del av cellprotoplasman. Jfr protoplasmateorierna.-sta's,(/.'-stas|is, -is av g. sta'sis, stående): tilltäppning av kapillärer genom leukocyter i tidigt stadium av en in-Cytostatics

flammation. -static | a, sing, -um (/.): cellför-störande medel som andvändas vid behandlingen av maligna tumörer, -toxi'n: 1. cellgift; 2. antikropp (cytolysin) med specifik giftverkan på bestämda organceller t.ex. ne-frotoxin (på njurarna), -trofoblast (av g. trophe', näring -f- blasto's, frö): det inre av det cellskikt som betäcker korionvilli, bestående av Langhanska celler, -tro'pa sera: blodsera, vilka genom förbehandling med bestämda celler innehålla specifika ämnen (cytotropiner), som påverka cellerna i fråga, så att de lättare upptagas av fagocyter. -zy'mer (av g. zy'me, ferment): ka-

talysatoriskt verkande trombinbildande ämnen (lipoider m.m.).

Cyturi', (l Cytur|i'a, -i'ae av g. ky'tos, cell -f ou'ron, urin): förekomsten av celler i urin.

Czermak's försök: tryck på va'gus (på carotis) ovan ste'rno-clei'do-mastoide'us' övre rand förlångsammar en redan långsam puls, för såvitt orsaken härtill är att söka utanför hjärtat, men ökar pulsen om hjärtmuskeln är sjuk.

Czerny-Kleinschmidt's smörvälling: en

kaloririk spädbarnsföda kokad av komjölk med tillsats av brynt smör o. mjöl samt socker och vatten.

8 D

D

D. = dioptri'; i homöopatien = decimalpo-tens. Dl = förtunning 1:10, D3 = 1:1000 etc.

D. å recept = Da, De'tur 1. De'ntur (/.) = giv!, det 1. de må givas. Jfr D.S. och D.t.d. d. = dextrogyr.

A och $ (g. delta) = D resp. d. A — tecken för fryspunkten hos urin och <5 = tecken för blodets fryspunkt. Dacr-: se dakr-. Dact-: se även dakt-.

Da'ctyl|us, -i (/. av g. da'ktylos): finger 1. tå, isht om tå i jämförelse med finger (digitus). Dæmonismus: se demonism. Dag-blindhet: se nyktalopi. -drömmeri: dröm-liknande lek av inbillningskraften i vaket tillstånd vid i sig själv försjunket själstillstånd hos barn 1. vid neurasteni och hysteri. Dagdrömmare. Da hl gr en's tang: tång för trepanation av kraniet.

Da kin's lösning: beredes vid användningstillfället av klorkalk, soda o. borsyra. Se Carrel-Dakin's sårbehandling. Dakrocysti't, (Dacrocysti'tis): se dakryocystit. Dakron: syntetiskt material med samma egenskaper och användning som teflon (se detta ord).

Dakry- (/. Dacry- av g. da'kryon): tår-, -aden|-algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. ade'n, körtel -j-a'lgos, smärta): smärta i tårkörteln, -aden'it (/. -is, -idis): se dakryoadenit. -agog|atresi', (/. -atres|i'a, -i'ae av g. agogo's, ledande -f-a priv. + tre'sis, hål): imperforation av tårgången. -cystjalgi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. ky's-tis, blåsa -f a'lgos, smärta): smärta i tårsäcken. -cysti't(is): se dakryocystit. -elko's, (/. -e!co's|is, -is av g. he'lkosis, ulceration): ulceration i tårvägarna. Dakry o- (/. Dacryo- av g. da'kryon): tår-, -adeni't (/. -is, -idis av g. ade'n, körtel): infl. i tårkörteln. Syn. dakryadenit. -cyst|ektasi', (/. -ectasji'a, -i'ae av g. ky'stis, säck -f- e'ktasis, utvidgning): utvidgning av tårsäcken, -cyst|ektomi', (/. -ectomji'a, -i'ae av g. ky'stis, blåsa -f- ektome', utskärning): operativt avlägsnande av tårsäcken, -cysti't (/. -is,

-idis): infl. i tårsäcken. Syn. dakrycystit. -cystoblenno|rré, (/. -rrhoe' | a, -ae av g. ble'n-na, slem + rhoi'a, flöde): dacryocystitis chronica, -cystoce'lje, -es (/. av g. ke'le, bråck): frambuktning av tårsäcken, tår-säcksbråck. -cystopto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): prolaps 1. nedåtdislokation av tårsäcken. Syn. dakryoptos. -cystor(h)inosteno's, (/. -cystorhinosteno's|is, -is); -cysto|rino|sto-mi', (/. -rhino jstomj i'a, -i'ae av g. rhis, näsa -f steno's trång; sto'ma, mun): förträngning av tårvägarna till näshålan resp. öppnande av bred förbindelse mellan tårsäck och näshåla genom håltagning i tårsäckens mediala vägg och intilliggande ben- och slemhinneskiljevägg till näshålan, -cystoto'm (av g. tome', snitt): instrument för operation på tårsäcken, -cysto|tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae

av g. tome', snitt): insnitt i tårsäcken, -do-chi't|is, -idis (/. av g. docho's, innehållande): inflammation i tårgången, -li't, (/. '-lithjus, -i av g. li'thos, sten): konkrement i tårvägarna.

Da'kryops, (/. Da'cry|ops, -o'pis av g. da'kryon, tår + ops, öga): under laterala delen av övre ögonlocket liggande blåskimrande retentionscysta i tårkörteln.

Dakryorré, (/. Dakcryorrhoe'|a, -ae av g. da'kryon, tår -f rhoi'a, flöde): tårflöde.

Dakty'lion (/. Dacty'li|on, -i av g. da'ktylos, finger) (antrop.): yttersta spetsen av långfingret.

Daktyli't, (/. Dactylitis, -idis av g. da'ktylos, finger): infl. i fingret. D. strum o'.sa 1. tuberculoma: spina ventosa. D. syphili tica: syfili-tisk fingerinfl.

Daktylo- (/. Dactylo- av g. da'ktylos): finger-, -fasi', (I. -phasji'a, -i'ae av g. pha'sis, tal): fingerteckenspråk, -grafi', (I. -graph | i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): studiet av fingerav-tryck.-grafkramp: yrkesneuros hos skrivmaskinsskrivare. -gram (av g. gra'mma, märke): fingeravtryck, -grypo's (/. -is -is av g. grypo's, böjd): permanent krökta fingrar 1. tår. -logi', (/. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): fingerspråket. '-lysis sponta'nea (av g. ly'sis, lösande): spontan avlossning av fingrar o. tår ss. vidDaktylus

ainhum o. lepra, -megali', (I. -megal|i'a, -i'ae I av g. me'gas, stor): abnormt stora fingrar | o. tår. -pliasi'a: se -fasi. -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): metod att genom fingeravtryck identifiera personer, -spa'sm (/. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): kramp i fingrar o. tår. -symfy's, (7. -sy'm-physI is, -is av g. syn, med + phy'o, växa): sammanväxning av fingrar o. tår. Syn. syn-daktyli. Da'ktylus: se dactylus.

I) a I é n's lampa: lampa med lysande spets som appliceras å ögats sklera för genomlysning av densamma.

Daltoni'sm (l. -us, -i): rödblindhet (upptäckt av Dalton på sig själv): brukas även för färgblindhet över huvud. Da'mmarharts (malajiska: damar, harts):

harts av indiska dipterocarpacéer. Dammlunga: se pneumonokonioser. Damoiseau's kurva: den paraboliska 1. elliptiska dämpningsgränsen vid pleuraexsudat med högsta punkten i flanken. Da'ndyfeber: syn. denguefeber. Daniel's biopsi: biopsi av supraklavikulära lymfkörtlar vid misstanke på maligna processer i lungorna. Danserske-gång: gående med böjda knän och spetsfotsställning p.gr. av stora, smärtande, hudutspännande muskelhematom i benen vid skorbut. -kramp: kramp i vadmuskulaturen, yrkessjkd. Danssjuka: se chore'a.

Darier's sjukdom: godartad hudsjukdom med brunröda tappartade hornvandlingar, antagits bero av sporozoer. Syn. cerato'sis follicula'ris, dyscerato'sis foil., ichtyosis foil., lichen pila'ris, erythe'ma annula're centrifu'gum. d>Arsonval:se arsonvalisation. Darto's (g.): flådd.

Darwinism: ofta med orätt identifierad med descendensläran (se detta ord) som dock är äldre än Darwin, vilkens betydelsefulla inslag i descendenslärans utveckling var framhållandet av det naturliga urvalets (natural selection) betydelse i det att kampen för tillvaron (struggle for life) lämnar de bäst anpassade som överlevande (survival of the fittest), ur vilka genom anpassning och arv nya arter småningom uppstå. Darwin är sålunda grundaren av selektionsläran. Darwin's spetsöra: öra med ett naggformigt

utsprång å övre delen av he'lixranden. Batu'ra stramo'nium: spikklubbeört. Bladen (folium stramonii), innehålla en atropinartad

alkaloid: daturi'n (identisk med I-hyoscya-min). Dat ur in förgiftning. D. a. v.: på recept = Da ad vi'trum (l.) ~ expedieras i glaskärl. dB: förkortning för decibel. DCA: förkortning för desoxykortikosteron-

acetat. Se detta ord. DDT: diklor-difenyl-triklormetylmetan. Starkt insektsdödande medel (malariabe-kämpande m.m.).

De- (/. av, från, ned): som prefix i betydelsen avskiljande, avlägsnande 1. upphävande men också förstärkning av

grundbegreppet. Debilite't, (/. Debilit[as, -a'tis): svaghet. D. conge'nita: medfödd allmän svaghet. D. psy'chica: lättaste grad av sinnesslöhet (intelligenskvot ca 50—70). Jfr imbecillitas och idiotia. — De|bil, (/. '-bilis, -e): som lider av 1. allmän medfödd svaghet; 2. lättaste grad av sinnesslöhet. Debridéring (/. débridement): insnitt i vävnadsdelar, som utöva tryck eller åtstramning, t.ex. blodig vidgning av bråckport. De-bride'ra: genomskära sjukliga sammanväx-ningar, band, hinnor, trådar; operativt vidga sammanlödda sår och fistlar. Dec-: se även under dek-. De|calci-fica'tio, -na'tio: se dekalci-. Dejcapsula'tio: se dekapsulation. De'cem (/.): tio.

Dechausse'ra (J. déchausse'r): blotta en tand

genom att lossa på tandköttet. Decibel: måttenhet vid mätning av ljudintensiteten. Jfr bullermätare. Dejci'duja, -ae (l. av deci'du|us, -a, -um, avfallande): den vid förlossningen avstötta uterinslemhinnan, dvs. den yttersta av de tre ägghinnorna. D. basalis (D. ser o'tina); den del, som närmast fäster ägget och som övergår till den maternella delen av placenta. D. capsula'ris (D. refle'xa): den del av hinnan, som böjer sig över själva ägget. D. menstrua'lis: syn. dysmenorrhoea membra-nacea. D. parietalis (D. ve'ra, BNA): den decidua, som i övrigt uttapetserar uterin-väggen och som vid äggets tillväxt kommer att sammanväxa med d. capsularis. Dejciduo'ma mali'gnum: äldre namn på syn-

cytio'ma 1. chorio-epithelio'ma. Deco'ctum: se dekokt.

Decadron: kortikosteroidprep. Anti-infl., -reumatisk, -allergisk verkan (kraftigare än andra kortikosteroider ss. hydrokortison, prednisolon m.fl.). Decli'v|e, -is (l, sluttning): den sluttande delen av lillhjärnans ve'rmis nedanför cu'lmen. De|cortica'tio: se dekortikation.Decrementum

1

16

Deglutition

Dejcreme'nt|um, -i (/.): avtagande. Sta'dium decreme'nti i en feber. Jfr incrementum. De|crepita'tio, -cre'pitus: se dekrepitation. De|cu'bitus: se dekubitus. Dejcussa't|io, -io'nis (/.): korsning. D. pyra'-midum: pyramidbanornas korsning i förlängda märgen.

De- (/.): från-, -dentition, (/. -denti'tjio, -io'nis av dens, tand): tandlossning, särsk. i hög ålder på grund av alveolaratrofi. -fatigation (/. -fatiga'tjio, -io'nis av fatiga're, uttrötta): utmattning, -fekation, (/. -fæca't|io, -io'nis av fæx, pl. fæ'ces, fällning): avföring, -fe'kt, (/. -fe'ct|us, -us av fa'cere, göra): 1. brist, substansförlust genom missbildning eller annorledes; 2. bristfällig. -handlingar: h. vid psykiska defekter, -psyko'ser: med psykiska defekter, särskilt intelligensdefekter, förlöpande sinnessjukdomar, -femination, (/. -fe-mina'tjio, -io'nis av fe'mina, kvinna): förlust av könskänsla hos kvinnan. Defense musculai're (/.): lokal, reflektorisk spänning i bukmuskulaturen över infl. buk-härdar t.ex. vid blindtarmsinfl. Syn. abdominal rigidity (e.). De'|ferens, pl. -fere'ntia (/.): avledande, bortförande, t.ex. va'sa defere'ntia. Du'ctus de'-ferens: sädesledaren. Deferentia'l|is, -e (/.): hörande till du'ctus deferens. — Deferenti't (/. -is, -idis): infl. i ductus deferens. De- (/.): från-, -feroxamin (/. -um, -z): medel vid förgiftning med metaller och metallsalter. -fervesce'ns (av I. ferve'scere, börja glöda): avfebrande. Kritisk d. = plötslig o. lytisk d. = småningom skeende d. — -ferve|sce'ntia, sing, '-scens (/.): febernedsättande medel, -fibrine'ra: avlägsna fibrinet ur blodet, -fi'ciens (/.): bristande. -ficie'nti|a, -ae (L): brist, '-ficit: underskott. -fini't|us, -a, -um (/.): begränsad, specificerad, -flexions-läge (av I. defle'ctere, böja av): fosterbjudning med hakan avlägsnad från bröstet ss. vid pann- 1. ansiktsbjudning, -floresce'ns (av /. flore're, blomma): avbleknande av en eruption i någon exantematisk sjkd. Jfr efflorescens. -flore'ra (av /. flore're, blomma): beröva en mö hennes mödom. Syn. de-virginera. -floration (/. -flora't|io, -io'nis): själva akten, -flora'ta: kvinna, som förlorat sin mödom, -flu'vium capillo'rum (av /. flu'-vium, flod + capi'llus, huvudhår): hårets plötsliga bortfallande. -fo'rmit[as, -a'tis (/.): missbildning, -formite't, (/. -forma'tjio, io'nis): avvikelse från naturlig form; van-skaplighet. Syn. dysmorfi. Deformerande, (/. Deformans): förande till deformation, t.ex. arthro'sis defo'rmans. Deforme'rad. -furfura-tion, (/. -fiirfura'tjio, -io'nis av fu'rfur, kli):

kliformig avfjällning. -generation, (/. -gene-ra't|io, -io'nis av degenerate, urarta): 1. omvandling av celler,

vävnader eller organ till mindervärdiga produkter såsom i fråga om celler genom albumino's, fett-, amyloid-, hyalin- etc. degeneration eller beträffande hela organ fibrös, ostig, cystisk, karcinoma-tös etc. degeneration; jfr grumlig svullnad; 2. försämring eller urartning av släkte eller individ i kroppsligt och i psykiskt hänseende. D. adipo'sa myoca'rdii: fettdegeneration av myokardiet. D. hepatolenticula'ris: se Wilson's sjukdom. Degenerationspsyko'ser: hos degenererade uppträdande själsliga sjukdomstillstånd ss. plötslig förvirring efter oangenäma 1. skrämmande upplevelser. De I generationsreaktion (hos nerver och muskler): abnorm reaktion vid elektr. retning. Komplett d.: fullständigt slocknad direkt och indirekt faradisk samt indirekt galvanisk muskelretbarhet. Vid direkt galvanisk retning trög, maskformig kontraktion. Partiell d.: faradisk och indirekt galvanisk ret-barhet ungefär normal, direkt galvanisk ret-barhet däremot som vid komplett d. De I generationstecken: sti'gmata heredita'tis; vissa kroppsliga missbildningar ss. skallmissbildningar, anomalier av öronmusslor-na, oregelbunden tandställning, prognati, kluven gom, harläpp, övertaliga fingrar och tår, sammanväxningar dem emellan, colo-bo'ma i'ridis, hypospadi, kryptorkism, infantilism, hermafroditism m.m. samt funktionella rubbningar ss. skelning, stamning, nystagmus, alkoholintolerans osv. ävensom en degenerativ karaktär. Förekomsten av flera dylika tecken anses tyda på allmänt mindrevärde och anlag för sinnessjukdom och kriminalitet. Degenere'rade: personer som visa sådana tecken. Degenerativ, (/. Degenerati'v|us, -a, -um). D. karaktär: bristande stadga, plötsliga växlingar i sinnesstämningen, endogen nervositet, oförmåga att hålla mått och visa ihärdighet, oberäknelighet, överhand tagande fantasiliv, ojämnt utvecklad begåvning. Hos psykopater och degenererade. Degkwitz's serum: serum från mässlings-rekonvalescenter. Användes de 4—5 första inkubationsdagarna som profylaktikum mot mässling.

De- (/.): från-, -glutition, (/. -gluti't io, -io'nis av gluti're, sluka): nedsväljning. Degluti-tionstuberkulos: tuberkulos ådragen genom nedsvald smitta, -hi'scens (/. av hi'scere, öppnas): klaffande, gapande (adj.). Dehisce'ns: klaffande, gapande (subst.).Dehydraser

Dehydra'ser: se dehydrogenaser. Dehydration (/. Dehydra't|io, -io'nis): se de-hydrering (2).

De|hydre'ring (av l. de- från + g. hy'dor, vatten): 1. avklyvning av väte från en kemisk förening särskilt genom ersättning med syre under avspaltning av vatten; 2. rubbning av vätskebalansen i kroppen gnm utsvämning av vatten ur dess vävnader (o. blod); syn. dehydration.

Dehydrocholsyra, (/. Acidum dehydrocholi-cum): Choleretikum. Dehydrogena'ser: två ferment, vilkas kofer-ment (kodehydraserna I och II) verka som väte-donatorer resp. -acceptorer vid oxydo-reduktionsprocesser. Syn. dehydraser. 11 -Dehy dro-kortikosteron (compound A); -17 -hydroxykortikosteron (compound E): gly-kokortikoider, den sistnämndas acetat = kortison. Jfr binjure(bark)hormoner. Detcher's prov: agglutinationsprov med fårblodkroppar; serum, som i spädning över 1:16 agglutineras synes säkerställa diagnosen mononucleosis infectio'sa. Deiter's celler: 1. glians astrocyter; 2. stödje-cellerna i Corti's organ. D. kärna: nu'cleus lateralis ne'rvi vestibularis. "Déjà-vue"-känsla (/.): känslan av att ha upplevt en situation förut. Dejjektion, (/. -je'ct|io, -io'nis av deji'cere,

kasta ut): (tarm)uttömning. Déjérine's (-Sotta's) sjukdom: kronisk in-terstitiell neurit, hypertrofi av de perifera nerverna och bakre rötterna, sklerosering av de bakre kolumnerna. Familjärt lidande, början i unga år och ledande till atrofi av de distala delarna av extremiteterna, försvagning av senreflexer och sensibilitetsrubbningar. De- (/.): från-, -kalci-fikation, -nation, (/ -calci-fica't | io, -io'nis av calx, kalk -f fa'cere, göra, -nal[io, -io'nis): urkalkning. Decalci-fice'ra, -ne'ra: urkalka. -kante'ra (av g. kantho's, vinkel): sakta hälla vätska ur kärl, så att bottensats ej medföljer, -kapita--tion, (/. -capita't j io, -io'nis av ca'put, huvud) fosterhuvudets operativa avskiljande från halsen t.ex. vid försummat tvärläge, -kapsu-lation, (/. -capsular|io, -io'nis av ca'psula kapsel): kapselavlossande. D. re'num: njur-kapselns lossande från njuren. Dekapsule'ra. -kli'va delar (av /. decli'vis, sluttande utför): delar, som ligga djupast i olika ställningar.

-ko'kt, (1. -co'ctjum, -i, pl. -a av co'quere,

koka): dekokt, avkok (uppvärmning på vattenbad Vi timme) på örter. Om ej annorlunda ordineras tages 10 delar kolatur på 1 del substans. D. cincho'næ a'cidum: sur

kinabarksdekokt. -komposition, (/. -compo-si't|io, -io'nis av compo'nere, ställa tillsamman): 1. hj ärtkompensationens nedbrytande vid hjärtfel; 2. svår form av kronisk närings-rubbning i spädbarnsåldern. Syn. atrofi, atrepsi, pedatrofi. -kortikation, (/. -cortica'-t|io, -io'nis av co'rtex, bark): avbarkning. D. pulmo'nis: avskalning av lungkapseln (pleuran). Jfr dekapsulation. -krepitation, (/. -crepitant|io, -io'nis av crepita're, rassla): sprakande ljud vid upphettning av vissa kristaller, då de sprängas av i kristallerna befintligt förgasande vatten. Dekrepite'ra: spraka. Dekrepi'd, Dekre'pitus, (av /. Decre'pit | us, -a, -um): orkeslös, utlevad. -kubital, (/. -cubita'-l|is, -é). -ku'bitus, (/. -cu'bitjus, -us av cu-ba're, ligga): tryckbrand, genom ihållande tryck uppkomna sår å hud och slemhinnor t.ex. liggsår. Dekuhital-, (/. Decubital | is, -e). Dekvalon, (/. Dequalon|um, -i): kemotera-peutikum vid infektioner i munhåla o. svalg.

Deletär (av g. delete'rios): skadlig. De|likvescera (av l. de-, från -f lique'scere, smälta): flyta sönder (om hygroskopiska ämnen). Delikvesce'ns. Delikvesce'nt. Deli'ria mussita'ntia: se mussitation. Deli'ri|um, -i, pl. -a (/. av de-, från + li'ra, fåra): eg. på avvägar; övergående förvirringstillstånd med hallucinationer, vanidéer och motorisk oro vid febertillstånd, vissa förgiftningar och sinnessjukdomar. Feberdeli-rier. Delire'ra. Delira'nt. D. acu'tum: starkaste raseriutbrott med förvirring vid olika psykoser o. infektionssjukdomar; ofta med dödligt förlopp. D. co'rdis: höggradigaste oregelbundenhet i hjärtverksamheten, ar-rhythmi'a perpe'tua, förmaksflimmer. D. ma'nicum: storhetsvansinne. D. potato'rum 1. tre'mens (/. tre'mere, darra): fyllerigalenskap; härvid desorientering till tid o. rum, hallucinationer (seende av små djur m.m.), galghumor, svartsjukeparanoida symptom, minnesrubbningar (korsakow), darrningar, motorisk oro, sömnlöshet m.m. Syn. oeno-mani.

Delomo'rfa celler (av g. de'los, tydhg + morphe', form): de tydligt avgränsade lätt färgbara, saltsyreavsöndrande beläggningscellerna i pepsinkörtlarna i magslemhinnans fun-dusdel. Jfr adelomorfa celler. Delta: grekiska alfabetets fjärde bokstav J,

<5 = D, d. -muskeln: muse, deltoide'us. Delta-rytm: Tre impulser per sekund vid EEG (se alfarytm) ofta anfallsvis påkommande deformeringar av kurvan med taggar och vågor (ofta vid epilepsi). Deltoid I e'us, -e'a, -e'um = Deltoi'd es, INA,Demarkation

(/. av g. de'lta -f ei'dos, form): /j-(deltafor mig), som subst, om den triangulära mu'sculus d.

De|markation, (/. -marca't|io, -io'nis av /. démarquer, avgränsa): 1. sjukliga, t.ex. infl. 1. nekrotiska vävnaders avgränsning mot omgivande frisk vävnad; 2. i trängre bemärkelse = sekvestration. Demarkations-linje; -zon.

Demekastigmin, (/. Demecastigminjum, -i): kolinergikum; medel vid glaukom.

Dejme'ns, (/. -me'nt|ia, -iae av de-, från -f

mens, förstånd): sinnesslöhet 1. blödsinne, förvärvad, obotlig stark nedsättning av förståndet och affektiva själslivet. Jfr idioti, im-becillitet, debilititet. D. acu'ta: ame'ntia närstående psykos med primär inkoherens i tankeförloppet och stuporöst tillstånd. Syn. akut stupor, anoia; jfr attonitet. D. arterio-sclero'tica: d. till följd av arterioskleros i hjärnkärlen. D. infantilis (Heller): med talrubbningar (ekolali, dysartri, slutligen blott lallande) i 3—4 års åldern begynnande, obönhörligt fortskridande demens med bibehållet intelligent utseende. D. paralytica: till demens ledande syfiütisk sinnessjukdom, kännetecknad av ett fortskridande avtagande av alla psykiska funktioner till fullständigt blödsinne samt med starka motoriska rubbningar (reflektorisk pupillstelhet, tal-o. skrivrubbningar, paralytiska anfall m.m.) och kroppsligt förfall. Syn. paralysie géné-rale, paralysis progressiva. Enkel dement paralysi: stilla inträdande blödsinne med kroppsliga symptom; expansi'v, ma'nisk eller klassisk p.: med storhetsidéer i förgrunden; melankolisk eller depress?v p.: med framträdande melankoliska, hypokondriska

och förföljelseidéer. Se malariaympning. D. præ'cox (/. præ'cox, brådmogen): grupp av endogena sinnessjukdomar, som uppträda redan hos unga individer och huvudsakligen yttra sig med schizofrena men även med en del accessoriska symptom samt i regel föra till blödsinne. Man skiljer mellan d. p. si'mplex: enkel blödsinthet utan accessoriska symptom; d. p. catato'nica: med katato'na symptom; d. p. paranoides: med vanföreställningar och sinnesvillor; d. p. hebephre-nica: med huvudsakligen schizofrena symptom. Jfr schizofreni. D. senilis: ålderspsykos, t.f. av atrofi av hjärnvävnad och arterioskleros.

Demetylklortetracyklin, (/. Demethylchlorte-tracyclin|um, -i): antibiotikum.

De I mineralisation, (/. -mineralisa't|io, -io'nis): utsöndring och minskning av organismens

oorganiska salter t.ex. förlust av P och Ca

vid rakit, av J vid endemisk struma, av NaCl vid pylorusstenos, kräkningar osv.

De'modex folliculo'rum (av g. demo's, fett + dex, mask): en akarusart, stundom i ko-medo'ner. Demodico'sjis, -is (/.): sjukdom förorsakad av Demodex.

Demoni'sm, (/. Dæmoni'sm|us, -i), Demono-, (/. Dæmono-), -mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. dai'mon, ond ande -f- mani'a, galenskap): vanföreställning att vara besatt av djävulen 1. ond ande. Syn. demonopati. -pati', (/. -pa-th|i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): se demonomani.

Dejnature'ra (av l de-, från + natu'ra, natur): 1. förändra ett ämne, så att det förlorar sin naturliga, ursprungliga (nativa) beskaffenhet, t.ex. om koagulerad äggvita; 2. genom tillsatser göra ett ämne oanvändbart för visst bruk, t.ex. sprit till dryck.

Dendri't (av g. de'ndron, träd): gangliecellers greniga protoplasmautskott; leder impulser till cellen. Jfr axelcylinderutskott. Dendri'-tisk, (/. Dendri'tic|us, -a, -um): trädlikt förgrenad.

Dengue I feber (span, dengue, affekterat maner): epidemisk akut infektionssjukdom i subtropiska och tropiska länder med huvud-, led- och muskelsmärtor, polymorft hudutslag och egendomlig gångrubbning. Smittan skall spridas genom en mygga (Cu'lex fa'ti-gans). Syn. dandyfeber.

De'|ns, -ntis, pl. -ntes (/.): tand. De olika tänderna ha skilda namn. Se cani'nus, incisi'vus, praemola'res, mola'res. D. a'xis: den andra halskotans tandlika utskott. D-es connata'-les: tänder, som äro framme (vanl. temporära) redan vid födelsen. D-es deci'dui: mjölktänderna. D-es multicuspida'd (/. mul-tus, mycken + cu'spis, spets): flerknöliga tänder, molarerna, som ha 4 knölar på tuggytan. D. rete'ntus: retinerad tand (kvarhållen i alveolen). D-es sapie'ntiæ 1. sero'tini: visdomständerna. Syn. opsi'genes.

Densimeter (av I. de'nsus, tät + g. me'tron, mått): areometer med direkt angivande av en vätskas spec. vikt.

Dent- (av l. dens): tand-, -a'gra; -algi', (l. '-agr|a, -ae; -alg| i'a, -i'ae av g. a'gra, boja och algos, smärta): tandvärk. -a'l (/. -is, -e): hörande till tand.—Dental-fluoro's: se fluo-ros. -infektion: från tänderna utgående infektion. -osteom: osteo'ma dentale; av cement och dentin bestående utväxter på tänderna.

Denta't|us, -a, -um (/.): tandad, försedd med tänder, t.ex. nu'cleus denta'tus.

E>enticu!a't|us, -a, -um (/.): försedd med små tandlika bildningar.Dentifikation

Denti-fikation, (/. -fica't|io, -io'nis): tandbildning. -ffri'ci I um, -i (/. av frica're, gnida): tändmedel, tandpulver.

Denti'kel, (/. Denti'cul|us, -i, dim. av dens, tand): små svulstlika, sekundära från den-tinet utväxande 1. i tandpulpan fritt liggande dentinartade vävnadsdelar. Jfr dentinoid.

Denti'n (/. -um, -i), Substantia ebu'rnea, BNA, INA): tandbenet, modifierad ben-väv; utgör huvudmassan av tanden, omgiver pulpahåla och rotkanal(er). -fibriller: fina, oförkalkade, kollagena trådar i dentinets

grundsubstans. Syn. Ebner's dentin- o. cementtrådar. -kanaler: av odontoblasternas utlöpare fyllda fina kanaler gnm tandbenet från pulpan till emaljen och cementet. Syn. tandkanaler, canali'culi denta'les, -oi'd (/. -es; -e'us, -e'a, -e'um av g. ei'dos, utseende): dentinliknande. Jfr dentikel.

Dentition, (/. Denti't|io, -io'nis): tandsprick-ning. D. diffi'cilis: starka besvär vid mjölk-och visdomständernas genombrott och (enl. allmänhetens uppfattning) även sjukdomar vid mjölktändernas genombrott; jfr tandslag. -ssår: på undersidan av tungan hos små barn, uppkommet genom tryck av de mediala nedre framtänderna.

Dento- (av i dens): tand-.-ge'n,(/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): utgående från tänderna, -logi', (/. -log I i'a, -i'ae): se odontologi.

Denuda'tio radi'cis (av /. denuda're, blotta + ra'dix, rot): tandköttets retraktion från tandhalsen.

Deo'rsum (/.): nedåt. Deo'rsum ve'rgens: vänd 1. riktad nedåt. Deorsumduktion, (/. Deor-sumdu'ct|io, -io'nis av du'cere, föra): nedåt-riktning (särsk. av ögonen). Deorsumver-sion, (/. Deorsumve'rs|io, -io'nis av ve'rtere, vända): ett vändande nedåt, t.ex. av ögonen. Jfr sursum-.

Deoxyribonukleas: hydrolytiskt intracytoplas-matiskt enzym.

Dep.: å recept = Depura'tus, -a, -um (/.) = renad.

Depende'nti|a, -ae (/.): avhängighet.

De- (/.): från-, -personalisation, (/. -personali-sa't|io, -io'nis): försvagande eller förlust av personlighetsmedvetandet eller känslan av att vara ett av livet gripet, i livet ingripande jag; tvivel på sin egen existens vid schizofreni m.m. -pigmentering: avfärgning, -pi-le'ra (av /. pi'lus, hår): borttaga hår. De-pilation. Depilering. — Depilato'r|ia, sing. -ium (/.): läkemedel, varmed hår fås att bortfalla. Jfr epile'ra. -ple't|io, -io'nis (/. av deplete, tömma): 1. uttömning av någon kroppsvätska, t.ex. sädesvätska, blod; 2. utmattningstillstånd, särsk. som följd av svår

blodförlust. Depletorisk: pletoraförminskande -pressi'bel (se följ. ord): undertryckbar, -pression, (/. -pre'ss|io, -io'nis av pre'mere trycka): nedtryckning. — Depressions-fraktur: skallbrott, intryckning av brottstället, -tillstånd: sorgbunden psykisk förstämning av måttlig styrka. Starkare grader = melankoli. — Depressiv, (/. Depressi'v|us, -a, -um): som är nedstämd. Depre'ssor, (2. Depre'ss | or, -o'ris, pl. -o'res): 1. muskler, som trycka eller draga ner; 2. nerver, som reflektoriskt nedsätta retbarheten i vasomotoriska centra och därigenom slappa kärlen o. sänka blodtrycket. Deprimerad: nedstämd, -pura'tjus, -a, -um (/.): renad. Depu|ra'ntia, sing, '-rans (/.): avföringsmedel.

Depå' (/. dépöt, nederlag, även abscess) -he-handling: insprutning av olösliga långsamt resorberade läkemedel, depåpreparat, vilka härigenom möjliggöra en långvarig terapeutisk effekt, t.ex. zink-protamin-insulin under huden 1. i muskler vid diabetes, -fett: i underhud, serosa hinnors bindväv, kring njuren (njurkapselfettet) och i benmärgen samlat lätt förbrukat och ersatt fett (passage-fett).

Der- (av g. de're): hals-, -ade'lfus, (/. -ade'I-ph|us, -i av g. adelpho's, broder): dubbelmissfoster med ett huvud och med sammansmälta kroppar till nära naveln, -adeni't (/. -is, -idis av g. ade'n, körtel): inflammation i halskörtel. -adeno'nc|us, -i (/. av g. o'nkos, tumor): infl. resp. ansvällning av körtlar å halsen.

Dérangement interne (/.): ledgångsrubbning genom mekanisk inomledsskada.

Der c urn's sjukdom: se adipo'sitas doloro'sa.

De|rei'stiskt tänkande [av l. de- -f- re'ri, (förnuftigt) beräkna]: mot logik och erfarenhet stridande auti'stiskt tänkande.

Der- (av g. de're): hals-, -encefaloce'le, (/. -encephaloce'l|e, -es av g. enke'phalos, hjärna -f ke'le, bråck): hjärnsubstansens framträdande genom en spaltbildning i en 1. flera halskotor, -ence'falus, (/. -ence'phal|us, -i av g. enke'phalos, hjärna): missfoster med rudimentära skallben och hjärnan liggande inom en spina bi'fida cervica'lis.

De-riva'ntia, sing, -ri'vans (l. av de-, från -f ri'vus, bäck): avledande läkemedel, -riva't: ämnen som härledas ur andra ämnen genom någon substituerande inkoppling eller genom omkoppling av de i molekylen ingående atomerna.

De'rm|a, -atis (/. av g. de'rma): hud.

Derma |ce'nter reticula'tus (av g. de'rma, hud -f kente'o, sticka): Piroplasma hos hund.Dermal

Derma'l (/. -is, -e av g. de'rma, hud): som tillhör eller avser huden. Dermalaxi', (/. Derinalax[i'a, -Vae av g. de'rma, hud + malaki'a, uppmjukning): uppmjukning av huden. Derm I algi', (/. -alg [i'a, -Vae av g. de'rma, hud 4- a'lgos, smärta): neuralgisk hudsmärta.

Derma'tik|a, sing, -um, (l. Derma'tic|a, sing. -um): hudmedel. Dermat|i't, (/. -i't|is, -idis): hudinfl., men ofta också om vissa infl. dermatoser. — D. arti-jiciälis: d. efter kemiska, mekaniska o.d. retmedel. D. builo'sa: d. med blåsbildning. D. exfoliativa neonato'rum: d. hos nyfödda med i stora flagor ev. under blåsbildning lossande epidermis; syn. keratolys, Ritter's sjkd. D. ex solve'ntiis, ex pha'rmacis, ex radiatio'ne: d. genom lösningsmedel, läkemedel, strålning. D. herpetifo'rmis: smärtsam d. med mkt kroniskt förlopp, varvid särskilt småblåsor och pustler skovvis bryta fram; syn. Duhring's sjkd. D. photoche'-mica: d. genom ultravioletta strålar. D. pro-fessiona'lis: yrkesdermatit. D. sola'ris: solbränna. D. venenata: gnm giftiga (animala 1. vegetabiliska) ämnen orsakad d. Röntgen-dermati't

Dermato- (av g. de'rma): hud-, -fobi', (/. -phob|i'a, -Vae av g. pho'bos, fruktan): sjuk lig fruktan att hava ngn hudsjkd. Dermato-fob. -fy'ter, (/. '-phyt|a, sing, -um av g. phy-to'n, planta): växtparasiter, som förorsaka hudsjkd. -fyto's, (/. -phyto's|is, -is): av dylika parasiter förorsakad hudsjkd. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): antige'n till ngn hudsjkd. -grafi': syn. dermografi. -ko-nio's, (/. -conio's|is, -is av g. ko'nis, damm): av stoftpartiklar orsakad hudsjukdom, -kon-junktivi't, (/. -conjunctivitis, -idis): infl. i konjunktiva och huden kring ögat. -logi', (/. -logI i'a, -Vae av g. lo'gos, lära): läran om hudsjukdomarna. Dermatolo'g: specialist på hudsjkd. -ly' s, (/. '-lys I is, -is av g. ly'o, lösa): medfödd hudslapphet. Jfr cu'tis la'xa. '-m (/. -a, -atis): hudsvulst, -myi't (/. -is, -idis av g. mys, muskel): ej suppur er ande inflammation i huden, underhuden och angränsande muskler räknas till kollagenoserna. -my-ko'ser (av g. my'kes, svamp): svampsjukdomar i huden, -plasti'k (av g. pla'sso, forma): täckande av huddefekter genom plastisk operation, -rragi', (/. -rrhagji'a, -Vae av g. rhage', bristning): hudblödning. -rré, (/. -rrhoe'ja, -ae av g. rhoi'a, flöde): sjuklig svettavsöndring. '-s (/. -is, -is, pl. -es): hudsjukdomar i allmht. -skopi', (/. -scopji'a, -Vae av g. skope'o, betrakta): un-

dersökning av huden, särskilt den mikroskopiska av dess kapillärer, -spasm: gåshud (se detta ord); syn. cutis anserina, horripilatio. -tro'p, (/. '-trop|us, -a, -um av g. trope', vändning): som har speciell affinitet till huden. -xerasi', (/. -xeras | i'a, -Vae av g. xero's, torr): se xeroderma, -zo' (/. -on, -i av g. zo'on, djur): djurparasit i huden. Syn. ek-tozo.

Derm-atrofi', (/. -atroph|i'a, -Vae av g. de'rma, hud -f a priv. -f trophe', näring): hud-atrofi.

De'rmjis -idis (/. av g. de'rma, hud): syn. co'-rium.

Dermi't (/. -is, -idis av g. de'rma, hud): infl. i huden; syn. dermatit.

Dermo- (av g. de'rma): hud-, -grafi', (/. »graph [i'a, -Vae av g. gra'pho, skriva): 1. uppritning av organgränser m.m. å huden med färgstift (dermograf); 2. genom lokal mekanisk retning framkallad hudreaktion (avbleknande, rodnad, kvaddelbildning = vit resp. röd d. resp. d. elev a! ta) vid vissa sjukliga tillstånd; särskilt om de röda fläckar (taches T rosseau), som uppstå vid beröring 1. om den upphöjda skrift, som uppstår i huden efter ett spetstigt föremåls repande i densamma. Dermografi'sm. -i'd (/. -es av g. ei'dos, utseende): hudartad bildning i slemhinnor, särsk. å konjunktiva. -i'd|cysta: cysta, vars väggar bestå av hudväv, stundom med hår, naglar etc. -id[ektomi', (/. -ecto-m|i'a, -Vae av g. ektome', bortskärande): excision av dermoid, -neuro's (/. -is, -is): hud-

neuros. -reaktion: se kutisreaktion. -synovi't (/. -is, -idis): infl. i subkutan bursa å när-gränsande hudområde, -vacci'n: vaccin, som tagits från hudinokulationer. Dero- (av g. de're): hals-, -di'dym] us, -j (/. av g. di'dymos, tvilling): missfoster med en kropp, 2 halsar och 2 huvuden, '-mel | us, -i (l. av g. me'los, lem): missfoster med en övertalig extremitet fästad vid nacke 1. käke. Descemet's membran: ögonhorn hinn ans bakre gränslager. Syn. la'mina li'mitans interna. — Descemeti't (/. -is, -idis): infl. i D. m. Syn. ceratitis punctata. Descemeto-ce'I|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): bråckbild-ning av D. mebran.

De|scende'ns (av l. de-, ned -f sca'ndere, stiga) (subst.); Desce'ndens (adj.): nedstigande i rummet eller tiden, härstammande ur. Descende'nslaran: läran om utvecklingen av de nu levande varelserna ur äldre., enklare, lägre former. Syn. evolutionsteorin. Jfr darwinism, lamarckism, mutationsteori. Descen-de'nter: efterkommande, släktingar i nedstigande led. — Desce'ndenstyp: abnormtDeschamp's nål

länge kvarblivande kontrastmåltid i den di-stala delen av kolon; vid spastisk obstipation. Desce'nsjus, -us (/.): nedstigande, sänkning. D. testiculo'rum och d. ovario'rum: testiklars och ovariers d. från det ursprungliga läget i buken hos embryot. D. ova'rii även om ovariernas neddragning vid retro-fle'xio uteri. D. u'teri: livmodersframfall; syn. prola'psus u'teri.

Deschamp's nål: långskaftad halvcirkelfor-migt böjd nål med öga i spetsen för suture-ring och ombindning på djupet.

De|scripti'vus: se deskription.

Dejsensibilise'ra (av /. de, av, från + sensi'bi-lis, känslig): ett okänsliggörande mot ett antige'n, för vilket överkänslighet förefinnes. Ett anafylaktiskt djur, som får en ny dos av resp. antige'n och övervinner chocken, är därefter till viss tid okänsligt för ny, även stor och i och för sig dödande dos, det är desensibiliserat. Avsiktlig desensibilisering sker vanligen gnm applikation av obetydliga småningom stigande doser av allerge-net. Jfr antianafylaxi, hyposensibilisering, sensibilisera.

Deserpidin (/. -um, -z): Rauwolfiaalkaloid; medel vid högt blodtryck.

De|sickation, (/. -sicca'tjio, -io'nis av de- -f-si'ccus, torr): urtorkning. Desicka'tor: torkningsapparat. Desicca'tjus, -a, -um (/.): ur-torkad.

Des I infektion, (/. -infe'ct|io, -io'nis av de-, av + infi'cere, förgifta): oskadliggörande av infektionsämnen. Des-infekte'ra, -inficie'ra,

-infekto'r. Desinfijcie'ntia, sing, '-dens (/.): = desinfektionsmedel.

Des I integration, (/. -integral |io, -io'nis av fd dés, ifrån + I i'nteger, hel): förstöring av sammanhanget, sår.

Des I invagination, (/. -invagina'tjio, -io'nis av de- -f- vagi'na, slida): lösande av en invagination.

Desipramin (/. -um, -i): tricykliskt tymolep-tikum; antidepressivt medel.

Desivon: bensalkoniumkloridprep. i vattenlösning. Invertsåpa, desinfektionsmedel.

De|skription, (/. -scri'pt|io, -io'nis av descri'-bere, beskriva): beskrivning. Deskripti'v, (/. Descripti'v|us, -a, -um): beskrivande.

De|skvamation, (/. -squama't|io, -io'nis av de-+ squa'ma, fjäll): avfjällning av huden, avlösning av ytliga slemhinnelager. D. furfura'cea (/. fu'rfur, kli): kliformig; d. lamel-lo'sa 1. membrana'cea: storflagig; d. siliquo'-sa (/. si'liqua, skida): hylsformig avfjällning. — Deskvamativ katarr: k. med deskvamation av epitel. D. pneumoni': process, som

anses vara underlaget för lungftis o. ostig pneumoni.

Desm- (av g. desmo's): band-, -ektasi', (/. -ectas|i'a, -i'ae av g. e'ktasis, sträckning): ligamenttänjning. -i't (/. -is, -idis): infl. av ligament.

Desmo- (av g. desmo's): band-, -bakterier: syn. trådbakterier, Trichomycetes. -dyni', (/. -dynI i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): ligament- och sensmärtor, -grafi', (/. -graph[i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): beskrivning av ligamenten.

Desmo ji'd (/. -es av g. desmo's, band + ei'-dos, form): 1. bindvävsartad; 2. bindvävssvulst. -kapsel: se ca'psulae gelatino'sæ for-malinatæ. -reaktion: magsaftsprövning genom påvisande av tidpunkten, när jod eller metylenblått uppträder i urinen eller jod i saliven efter förtärande av små jod- resp. me-tylenblåpiller inneslutna i en med råkattgut tillsnörd gummiblåsa. Kattguten digereras och innehållet i säcken tömmes endast i normal magsaft ej i pankreassaft. Desmo- (av g. desmo's): band-. -laser: ferment som angripa, förändra o. överföra i varandra byggnadsstenarna i proteiner, fett, kolhydrat, fosfatider osv. eller genom talrika mellanprodukter slutligen bryta ned dem i kolsyra, vatten o. ammoniak (omvandlat i urinämne). Jfr hydrolaser. -logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): ligamentlära. -pati', (/. -pathI i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): sjukdom i ligamenten. -pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae och -pe'xjis, -is av g. pe'xis, fixation): fastsyende av lig. te'res u'teri vid främre bukväggen för korrektion av uterusdisloka-tioner. -rrexi', (/. -rrhex|i'a, -i'ae och -rrhe'x-lis, -is av g. rhe'xis, ruptur): ligamentbrist-ning '-s (/. -is, -idis): infl. i bindväv, -tomi', (/. -tomI i'a, -i'ae av g. tome', snitt): snitt genom ligament.

Desm|urgi', (/. -urgji'a, -i'ae av g. desmo's, band -f- e'rgon, verk): förbandslära. Des|odoration, (/. -odora't[io, -io'nis av f. dés, bort -f I. odora're, göra välluktande): borttagande av dåliga lukter. Desjodora'n-tia, sing, -odo'rans (/.): medel med dylik verkan. Desodorise'ra. Desola't (av /. desola're, ödelägga) tillstånd: förtvivlad situation. Des I organisation, (/. -organisa'tjio, -io'nis): förstörande av organisation, av struktur och funktion.

Desjoriente'rad: icke orienterad. 11 -Desoxy-kortikostero'n, (Desoxy-corticoste-ro'num): syntetiskt framställt binjurebark-hormon (mineralokortikoid) med starkare verkan än kortikosteron. Mot morbusDesquamatio

Addiso'ni, brännskador, havandeskaps-kräkningar. Syn. kortisen. Dess acetat DCA. Jfr ACTH, aldosteron, cortisone, binjure-hormoner, DOC, DOCA®. -kortison 1. -17-hydrokortikosteron (compound S): binjure-(bark)hormon. -ribonukleinsyra (DNA): nukleinsyra, som extraheras från cellkärnor i tymusvävnad.

Desquama'tio: se deskvamation.

Destillat I io, -io'nis (/.): destillation (av /. destilla're, droppa ned): en fysikalisk process, varigenom en vätska eller en fast kropp först bringas i ångform och därefter åter avkyles under kokpunkten. Den överdestillerade vätskan kallas destillat.

De- (/.): från-, -struktion, (/. -stru'ct|io, -io'nis av stru'ere, uppbygga): förstörelse; -s|luxation: spontan luxation gnm förstöring av ledändar o. ledkapsel. Destrukti'v: förstörande, elakartad, -termina'nter (av /. terminate, bestämma): smådelar (anlag) i grodd-plasmat, som orsaka det specifika i utbildningen av kroppsorganen. Se arvsanlag. Determinism (/. -us, -i): läran att allt skeende är på förhand reglerat (av inre o. yttre orsaker), även viljehandlingar och att ingen verkligt "fri" vilja existerar, -trit|us, -us (/. av te'rere, riva): till en kornig 1. grötig massa sönderfallna degenererade celler eller vävnader. -trusoti|um, -i (/. av detru'dere, nedstöta) oeso'phagi: fiskbensstav, med vidfäst svamp för nedskjutande av i matstrupen liggande främmande kroppar i ventrikeln, -tumesce'ns (av /. tume'scere, börja svälla, svullna): avtagande av en svullnad.

Deuter- (av g. deuteros): den andre-, -anopi', (/. -anop|i'a, -i'as av a(n) priv. -f ops, öga): grönblindhet. Deuterano'per: grönblinda, '-ium: tungt väte, en väteisotop, vars kärna består av en proton + en neutron, -oner: tungt vätes atomkärna, -o|pati', (/. -path | i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): eftersjukdom, beroende av föregående sjkd. Syn. sekundär sjkd.

Deut(er)opIa'sm (i. -a, -atis av g. deu'teros, andra + pla'sma, något format): samtligt dött cellinnehåll, särskilt upptagna näringsbeståndsdelar (fett, stärkelse osv.). Jfr idio-, paraplasma.

De- (/.): från-, -viation, (/. -viat|io, -io'nis av vi'a, väg): avvikelse i riktning. Se'ptum-d.: snedställning av nässkiljeväggen. Konjugerad d. [deviation conjuguée (/.)]: likriktad avvikelse från medellinjen av huvud- och ögonaxlar vid ensidig hjärnskada; åt samma sida som sjukdomshärden vid förlamning, åt motsatt sida vid retningstillstånd, -virgine'ra (av /. vi'rgo, mö): se deflorera. -vitalisation,

(/. -vitalisat|io, -io'nis av vita, liv) (odont): dödande av tandpulpan. Devitalisera. -vora-tion, (/. -vorat|io, -io'nis av devora're, uppsluka): slukande, ett sättande i vrångstrupen. Devorera.

Dexamfetamin, (/. Dexamphetamin|um, -i): aptitnedsättande, Tonikum.

Dexio-: se även dextro-.

Dexio|kardi', (/. -card | i'a, -i'ae av g. dexio's, höger + kardi'a, hjärta): förskjutning av hjärtat till den högra brösthalvan. Syn. dex-trokardi.

Dexklorfeniramin, (/. Dexchlorfeniramin|um, -i): antihistaminikum. Medel mot allergier.

De'xt|er, -ra, -rum (/. av g. dexio's): höger.

Dextocoferol: vitamin E.

Dextra'n: blodersättningsmedel; särskilt för behandling av chocktillstånd (vid krigsskador).

Dextri'n: en grupp polyhexo'ser, som uppstå ur stärkelse som mellanprodukter vid dess omvandling till socker. Syn. leiokom.

Dextro- (av g. dexio's): höger-, -deviation, (/. -deviat|io, -io'nis, av de-, från + via, väg): avvikning åt höger, -gastii', (/. -gastrji'a, -i'ae av g. gaste'r, måge): magsäckens läge åt höger, -gy'r (av /. gyra're, vrida): högervri-dande. Motsatsen levogyr. -kardi', (/. -car-d|i'a, -i'ae av g. kardi'a, hjärta): hjärtat åt höger. Svn. dexiokardi. -metorfan, (/. -me-thorphan|um, -i): hostlindrande. -moramid, (/. -moramid|um, -i): analgetikum. -pro-poxifen: analgetikum. -posit lio, -io'nis (/.): se position.

Dextro's: druvsocker, glykos, -uri', (/. -ur | i'a,

-i'ae av g. ou'ron, urin): glykosuri.

Dextrostix: reagenspapper, som användes vid snabbundersökning av mängden blodsocker hos diabetiker.

Deycke-Huch's partialantige'ner: se partialantigener.

D-hypervitamino's: vid tillförsel i överskott av D-vitamin uppträdande sjukdomstillstånd med avlagring av kalk i inre organ ss. hjärta och njure men framför allt i kärlen.

Di- (framför konsonanter) 1. Dis- (g. två gånger, dubbel): 1. som prefix i betydelsen dubbel; 2. (/. i sär): som prefix i åtskiljande och avläggande mening.

Dia- 1. Di- (framför vokaler) (g. dia'): som prefix i betydelsen genom, tvärs igenom.

Dia-bet |es -ae (/. av g. dia', genom + bai'no, gå): en med ihållande utsöndring av ovanligt stora urinmängder (vattenpassage genom njurarna) förlöpande sjukdom, mest syn. med d. mellitus. D. innocens (/. oskadlig): d. renalis. D. inosi'tus: d., vid vilken (utom glykos) huvudsakligen inosit utsöndras. D.Diabetesdermatos

insipidus (I in-, neg. + sa'pere, smaka): under stark törst förlöpande kronisk utsöndring av stora mängder sockerfri urin av låg specifik vikt, vanligen ett hypofyslidande (gnm bortfall av det diureshämmande hormonet i bakloben, ADH = vasopressin). D. melli'tus (/. av g. melito'eis, honungssöt): sockersjuka; rubbning i

kolhydratomsättningen med glykosuri, hyper-glykemi och polyuri, beroende på pankreas-skada, säl. pankreasdiabetes. Jfr Ebstein's sjuka. Diabetiker. D. rena'lis: glykosuri beroende på abnorm genomsläppbarhet hos njuren för glykos vid normal blodsockermängd, säl. renal glykosuri 1. njurdiabe'tes. Syn. diab. inocuus, glycosuria rena'lis.

Diabetesdermatos: se necrobiosis lipoidica diabeticorum.

Diabe'ticjus, -a, -um (/.): diabetisk.

Dia|bro's (/. -is, -is av g. dia', genom -f- bro'-sis, gnagning): genomgnagning. Hæmorrha-gi'a per diabro'sin: blödning efter sönder-frätning av kärlväggen. Jfr diapedes (hæ-morrh. p. diap.), rhexis (h. p. rhexin.).

Diacet-emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): acetonemi. -syra: acet(yl)ättiksyra; se acetonkroppar. ~uri', (/. -ur | i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): acetonuri.

Diacetylmorfi'n: se heroin.

Dia|chy'lon (av g. dia', genom -f chylo's, växtsaft): ursprungligen ett med gummihart-ser berett plåster, numera beteckning för några blyhaltiga salvor, plåster och puder.

Dia|doko|kine's, -ki'nesis, -kinesi', (/. -docho--cine's|is, -is, -cinesji'a, -i'ae av g. diadoche', övertagande -f-ki'nesis, rörelse): förmåga att hastigt växla med antagonistiska rörelser. Motsats adiadokokines.

Diæthyl-: se dietyl-.

Dia- (av g. dia'): genom-, -fa'n, (/. -phan|e'us, -e'a, -e'um av g. phanai'os, ljusbringande): genomskinande 1. genomskinlig. Dia\fano-skopi' (av g. skope'o, betrakta): undersökningsmetod att medelst genomlysning (med diafanosko'p) undersöka hålor. Diafanosko-pe'ra. -fenylsulfon, (/. -phenylsulfon|um, -i): invärtes medel för dermatologiskt ändamål. -fore's, (/. -phore's|is, -is av g. phoreo', bära): svettning. -fore'tik|a, sing, -um, Q. -phore'tic I a, sing, -um): svettdrivande medel; syn. sudorifera.

Dia I fra'gma, (/. -phra'gm j a, -atis av g. dia', genom -f phra'gma, vall, vägg): skiljevägg; 1. bländare; 2. mellangärdet, det muskulösa valvet mellan bröst- och bukhåla. — D. pe'lvis: den bakre delen av bäckenbotten, huvudsakligen bildad av de (i slappt tillstånd) trattformigt nedskjutande mm. leva-

tores ani med omgivande fascior och genomborrad av ändtarmen; jfr spatia perinei. D. urogenita'lis: den främre mellan sittknölarna och symphysis pubis liggande delen av bäckenbotten, bildad i huvudsak av m. trans-ve'rsus perine'i med sina fascior, m. sphincter ure'thrse och lig. transversum perinei samt genomborrad av urinrörets membra-nösa del; jfr spatia perinei. -andning: se bukandning. -bråck: inträngande av bukinnehåll genom öppningar i diafragma; vanligast äro de s.k. hiatusbråcken, varvid delar av ventrikeln tränger sig genom hiatus oeso-phage'us in i thoraxhålan. -fenomenet (Lit-ten's) å bröstkorgens nedre del under respi-rationen framträdande upp- o. nedstigande skugglinje motsvarande diafragmafästena, -förlamning: frenoplegi (3). -kramp: freno-spasm. Jfr hicka, mjälthugg. -kriser: smärtsamma anfall av singultus vid tabes, -nerven: n. phre'nicus. -reflexen: kontraktion av diafragma samt indragning av proc. xiphoi-deus vid retning av bröstvårtorna, '-tisk, (/. '-tic I us, -a, -um): hörande till diafragma. -toce'Ie: diafragmabråck.

Biajfy's, (/. '-phys|is, -is av g. dia', genom + phy'o, växa): rörbenens mellanstycke, skaftet. Jfr epify's. Diafysär: tillhörande dia-fysen.

Dia|gno's, (/. -gno's|is, -is av g. dia', genom -f gno'sis, kunskap): sjukdoms riktiga igenkännande och benämnande. Diagnostise'ra. Dia-gno'stiker. D. ex juva'ntibus: se ex juvanti-bus. Diagnostik: läran om sjukdomarnas igenkännande; konsten att ställa riktig d. Jfr differentialdiagnostik.

Diagonal-fraktur: benbrott av kraniet i en dess största diagonal, -läge: snedläge; läge mitt emellan rygg- o. sidoläge, -reflexer: r. vid vilka retningsstället och den utlösta reflexen befinna sig å motsatta kroppshalvan; framför allt vid frontallobssjkd. Syn. korsade reflexer.

Diakri's, (/. '-cris|is, -is av g. diakri'no, särskilja): 1. avgränsning av en sjukdom mot en annan (=

differentialdiagnos). DiakrVtiska (= patognomoniska) tecken; 2. fullständig kris. Diakri'tiska medel: m., som åstadkomma d.

Di|akti'n(isk) (/. av g. dia', genom + akti's, stråle): för (röntgen)strålar genomsläpplig.

Diallymal (-um, -i): barbitursyrederivat, se-dativum.

Dia|ly's, (/. '-lys|is, -is av g. ly'o, lösa): metod att på osmotisk väg förmedelst en porös djurisk membran (genom vilken endast kris-talloider diffundera) skilja kristalloider och kolloider i en blandning från varandra. An-

vänds numera i stor utsträckning vid njur-insufficiens. Två hemolyser per vecka tillräckliga för att hålla en patient med dålig njurfunktion vid liv och arbetsförmåga. Även peritonealdialys kan numera genomföras. Används även vid tillämnade trans-plantationer, för att motverka njurinsuffi-cienssymptomen under den postoperativa oligurien, som uppträder efter transplantation av kadavernjure. Dia'Iysa'bel: med förmåga att dialysera. Dialys'at: det dialyse-rade kristalloida innehållet. Dia|lysa'tor: apparat för detta ändamål. Dialyse'ringsme-toden: se A b d e r h a 1 d e n's reaktion.

Dia'I met jer, -ri (L av g. dia'metros): genomskärningslinje. Frontooccipita'l-d.: d. mellan glabella o. protuberantia occipitalis ext. Dia! metralfraktu'r, Dia|metralskott: benbrott resp. skottskada, som gått genom kraniets största diameter.

Di-ami'der: amider med 2-atomiga radikaler, -ami'ner: aminer med 2-atomiga radikaler, -amtazol: antimykotikum. -ami'ner: aminer med 2-atomiga radikaler.

Dianton, (2. Dianthon | um, -/): laxativum.

Dia|pede's, (/. -pede's|is, -is av g. dia', genom 4- peda'o, hoppa): genomvandring; 1. röda blodkroppars genompressning (t.ex. vid stas) genom mikroskopiska luckor i skadade kapillärer o. små vener; syn. hematopedes; 2. i vidare bemärkelse även vita blodkropparnas aktiva passage genom de minsta kärlen ss. särskilt vid infl. Hsemorrhagi'a per diapede'sin: blödning utan iakttagbar kärlskada. Jfr diabro'sis (h. per diabro'sin), rhe'xis (h. per rhe'xin).

Diaph-: se diaf-.

Dia|rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av dia', genom + rhoi'a, flöde): tunna, frekventa öppningar. Syn. enterorré. D. præmonito'ria: lätt d. i början av kolera. — Diarro'isk.

Di|art(h)ro's (/. -arthro's|is, -is av g. dia', genom -f a'rthron, led): 1. fullständig led med ledhåla; jfr pseudartros; 2. led med rörlighet åt alla sidor.

Diajschi's, (/. '-schis|is, -is av g. dia', genom 4- schi'zo, klyva): (Monakow) rubbning av det funktionella samspelet mellan neu-ronkomplex 1. hjärncentra, orsakade av ett bortfall av någon komponent i komplexet.

Dia- (av g. dia'): genom-, -sko'p (av g. sko-pe'o, betrakta): apparat för projektion av genomskinliga bilder (diapositiv m.m.). Jfr epidiaskop. -sta's. (/. '-stas|is, -is av g. sta'-sis, stående): 1. enzym, som klyver stärkelse i dextrin och socker; syn. amylas; 2. mellanrummet mellan två ändar av ben, muskler osv. efter benbrott o,d.; 3. dia'stasis epiphy-

sis: epifysens lossande från diafysen. -stas prov: bestämning av diastashalten i blod, urin, feces förmedelst stärkelselösningar, -stas|uri', (/. -ur|i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): diastasutsöndring med urinen.

Diaste'm|a, -atis (/. av g. dia'stema): mellanrum, isht abnormt stort sådant mellan inci-siver och cani'ni. — Diastemato- (av g. dia'stema): mellanrum-, -chili', (/. -cheil[i'a, -i'ae av g. chei'los, läpp): medfödd spaltbildning i läpp; syn. diastochili. -myeli', (/. -myel|i'a, -i'ae av g. myelo's, märg): medfödd klyvning av ryggmärgen; syn.

diastomyeli. -pyeli', (/. -pyel|i'a, -i'ae av g. py'elos, bäcken): kon-genital median bäckenklyvning.

Dia'ster (av g. di-, två gånger + aste'r, stjärna): dubbelstjärna; om den av moderstjärnan (mona'stern) vid kärndelningen av de halverade kromosomerna bildade dubbelstjärnan. Jfr anafasen.

Diastochili': se diastematochili.

Dia' I stol I e, -es (l. av g. dia', genom + ste'llo, skicka): den efter hjärtats sammandragning, sy'stole, följande utvidgningen av hjärtat. Diasto'lisk: om företeelser i samband med diastole, ss. diastoliskt biljud på hjärtat, biljud under diastole.

Diastomyeli': se diastematomyeli.

Dia|termi', (/. -therm | i'a, -i'ae av g. dia', genom -f the'rme, värme): metod att med högfrekvent elektrisk ström av lägre spänning men större strömstyrka än tesla-d'arsonval-strömmar och mindre frekvens än vid kortvågsbehandling uppvärma inre kroppsdelar. Syn. termopenetration, transtermi. Jfr arsonvalisation, faradisation, galvanisation, kortvågsterapi. Kirurgisk d.: se elektrokirur-gi. Diaterma'n: värmegenomsläpplig.

Dia|te's, (L '-thes|is, -is av g. dia', genom -j-ti'themi, bringa, därhän): sjukdomsanlag, sjukdomsberedskap, t.ex. urinsyre-, gikt-, ex-sudativ, hemorragisk, reumatisk, spasmo'fil etc. d. Diathetic I us, -a, -um (/.): diates-.

Diazepam, (/. -um, -i): klopoxidderivat; se-dativum.

Diazoler: femledig kärna med två kväveatomer (vanligen pyrazol).

Dia'zoreaktionen (Ehrlich's diazoreaktion) rödfärgning av skummet vid skakning av urin försatt med sulfanilsaltsyra och natri-umni t rit lösning samt därefter alkaliserad med ammoniak. Positiv reaktion ofta vid tyfus, lungsot, sepsis, pneumoni men ej vid meningit.

Dibothriocephalo's|is, -is (/.): sjukdom förorsakad av dibothrioce'phalus.

Dihothrioce'phal|us, -i, (/. av g. dis, dubbelDibrompropamidin

+ bothri'on, liten grop + kephale', huvud): bandmask. Dibrompropamidin: vid infektioner. Di-cefai, -cefaiisk, (/. -ce'phal|us, -i, -cepha'-licjus, -a, -um av g. dis, dubbel -f- kephale', huvud): missfoster med två huvuden resp. tvåhövdad. Syn. bicefal (etc.). Dich-: se dik-.

Dick-reaktion: lokal rodnad o. svullnad 6— 12 timmar efter intrakutan insprutning av dick-toxin (hos icke skarlatina-immuna). Jfr Schick's reaktion, -serum: antitoxiskt skarlati'naserum från med dick-toxin sprutade hästar; se även serum o. toxin, -toxin: skarlati'nastreptoko'cktoxi'n; se toxin. Dicodi'd (tabletter): dihydrokodeinonbitar-trat. Host- o. smärtlindrande medel. Syn. synkonintabl., tabl. hydroconi. Dictyo'ma: se diktyom. Dicykloverin (/. -um, -i): antikolinergikum; spasmolytikum.

Di- (av g. dis): dubbel-, -daktyli'sm, (/. -dac-tyli'sm|us, -i av g. da'ktylos, finger): medfödd anomali med endast 2 fingrar 1. 2 tår å en hand resp. fot. -deiphys (av g. delphy's, livmoder): missbildning med dubbel livmoder och slida.

Didym-algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. di'dymos, tvilling, testikel + a'lgos, smärta): testikel-smärta. -i't (/. -is, -idis): infl. i testikel, syn. orkit.

Dieffenbach's metod: täckande av en huddefekt genom sidoförskjutning av närliggande hudområden och säkerställande av hudlappens nutrition genom en hudbrygga i förbindelse med den övriga huden. Diemai (/. -um, -i): dietylmalonylkarbamid. Sömnmedel. Di|ence'falon, (/. -ence'phal|on, -i av g. dia', genom -f enke'phalos, hjärna): mellanhjär-nan. Reglerar vegetativa funktioner för individens bestånd såsom vätskeförsörjningen, hungern, kroppstemperaturen, sömnen, känslig för commotio. Metronom för sömnen, kroppstemperaturen, menstruationen, andningen och hjärtfrekvensen osv. Även säte för en serie primitiva emotioner och aggresioner.

Hit höra bl.a. hypothalamus, corpora mamillaria, tubor cinereum, infun-dibulum och hypofysen. Jfr prosencefalon. Dienöstrol, (l Dienoestrol|um, -i): östrogent

verkande sexualhormon. Di'|es, -e'i (/.): dag.

Dietetik (av g. di'aita, diet): kostberedning. Die ti, Joseph: Wien-läkare, skingrade i en skrift 1849 hela vidden av den villfarelse som behärskat århundradens tro på "universalmedlet" venesektion.

Dieto I terapi', (/. -therap|i'a, -i'ae): dietetisk behandling.

Dietylaminsalicylat: deriverande medel; anal-

getikum.

Dietylkarbamazin: anthelmi'ntikum. Dietyl|malonyl|karbamid, (/. Diæthyl|malo-ny'l|carba'mid|um, -i): veronal. Syn. a'ci-dum diætylobarbitu'ricum, diemai. Sömnmedel. -natrium: veronalnatrium, medinal. Sömnmedel. Dietylpropion eller Amfepramon (/. -um, -i): psykostimulantium, aptitnedsättande. Dietylstilb|estrol, -Östrol: syntetiserat ämne, derivat av stilben, med stark östrogen verkan. Substitut för det naturliga hormonet. Ingår i injecta'bile stilbo'li, table'ttae s., un-guentum s. Syn. cyrén, östroben. Jfr stil-bol.

Dietyltiambuten: analgetikum. Dieulafoy's tria'd: hyperestesi hos bukhuden, bukmuskelspänning och tryckömhet över Mc Burney's punkt. Symptom vid appendicit.

Di- femanil, (/. -phemanil|um, -i): antikolinergikum, spasmolytikum, -fenhydramin, (l. -phenhydramin|um, -i): antihistaminikum, antiallergikum. -fenoxylat, (/. -phe-noxylat|um, -i): antidiarroikum. Difenylarsin-cyanid: syn. Clark II. -klorid: syn. Clark I. Stridsgaser. Difenylpyralin, (1. -Diphenylpyralin|um, -i): antihistaminikum, antiallergikum. ' Dif|fere'ns (av /. diffe'rre, vara olika): skillnad. Differentiera. Differentiering: olika utveckling (ombildning) av olika delar av ett ursprungligen likartat helt. Jfr integration. Differe'nta medel: starkt verkande medel. Differentialdiagnostik: särskiljande av i vissa avseende lika sjukdomar på tecken, som dock skilja dem åt. Jfr diagnos. Differentialdiagnos. Jfr diakris. Diffi'cil|is, -e (/.): svårartad. Diffraktion (av l. dis, isär + fra'ngere, bryta): diffus spridning av ljuset. Diffu's, (/. Diffu's|us, -a, -um): utbredd, otydlig. D. peritoni't: över hela bukhinnan utbredd p. — Diffusion, (/. Diffu's lio, -io'nis av diffu'ndere, sprida): gasers 1. vissa vätskors förmåga att av sig själva mekaniskt genomtränga och blanda sig med varandra. Diffusi'bel. Diffundera. Jfr osmos. Di'flytning: se galaktorré. Difteri', (/. Difther|i'a, -i'ae av g. diphthe'ra, garvad hud): av difteribacillen (syn. Löff-ler's bacill) orsakad infl. process, som å slemhinnorna i svalg o. strupe, ofta även i näsan, sällan annorstädes (ss. å ögats bindehinna, å vulva, å naveln hos nyfödda osv.)Diftongi

åstadkommer membranösa beläggningar. Förutom de lokalt betingade symtomen påverkar det av difteribacillen avsöndrade dif-teritoxinet allmäntillståndet och speciellt hjärta och kärl. Giftets specifika motgift är difteriantitoxinet, som innehålles i difterise-rum. Difte'risk, (/. Dipthe'ric | us, -a, -um). — Difteritisk: om fibrinösa nekrotiserande slemhinneinfl. med ej utan blödning avloss-bara pseudomembraner. Jfr difteroid, krup-pös. Difteriserum: serum från i regel hästar, som sprutats med difteritoxin eller difteri-toxoid och därigenom i sitt blod bildat antikroppar mot difteritoxinet; injicerat å dif-terisjuka neutraliserar ett sådant serum det av difteribacillerna alstrade difteritoxinet; är sålunda ett antiserum och borde riktigare benämnas ^^'difteriserum. Jfr toxinum diphtericum. Difteri'toxoi'd: till difteriim-munisering använt difteritoxin berövat den toxiska komponenten. Jfr tetanustoxoid, anatoxin. — Difteroi'd (av g. ei'dos, utseende): difteriliknande; sjukdom, som liknar difteri, men icke orsakas av difteribacillen utan av strepto- 1. stafylokocker m.fl., vid scharlakansfeber, tyfus osv. Jfr difteritisk.

Di|ftongi', (/. -phtong|i'a, -i'ae av g. dis, dubbel -f phtho'ngos, ljud): dubbelstämma t.ex. vid stämbandssvulster 1. ensidig stämbands-förlamning. Syn. diplofoni.

Dijga'stric|us, -a, -um (/. av g. dis, dubbel + gaste'r, buk): tvåbukig, t.ex. mu'sculus d.

Digerdöden: benämningen på den svåra böld-och lungpest, som under 1340—50-talet förhärjade stora delar av Europa. Syn. svarta döden.

Dijgestion, (/. -ge'st|io, -io'nis av /. dis, isär + ge'rere, bära): sönderdelande; 1. matsmältning; 2. utdragande av lösliga ämnen ur en drog gnm inverkan av en varm vätska.

Digesti'v typ: se pyknisk typ.

Digesto'r|ius, -ia, -ium (/.): digestion-.

Digital (/. -is, -e av di'gitus, finger): hörande till fingrar; med fingret, t.ex. digital undersökning.

Digi-talei'n: samlingsnamn för vattenlösliga glykosider i Digitalis purpurea, -tali'n: gly-kosid i frö o. blad av Digita'lis purpurea.

Digi-tal|is, -is (/. av di'gitus, finger): fingerborgsblomman (D. purpu'rea, D. lana'ta). Håller giftiga men i lämpliga doser kurativt vid hj ärtinsufficiens verkande glykosider (di-gitalin, digitoxin, gitalin, gitoxin). Lana'ta-beredningarna verka mindre kumulativt än de från purpurea, -glykosider: glykosider från Digitalisarter. -talisa't (/. -um, -i): dialyserad saft av friska digitalisblad. -tali'sm (/. -us, -i): förgiftning med Digitalis pur-

purea 1. dess glykosider. -talistabletter: foli-umdigitalispreparat. Hj ärtmedel, -taloi'der: benämning på alla från andra örter än Digitalis härstammande glykosider m. digitalis-likn. men oftast svagare verkan på hjärtat t.ex. de från Strophantusarter, Adonis, Con-vallaria, Scilla. -toxin (/. -um, -i): giftig di-gitalisglykosid. Medel vid hj ärtinsufficiens. D. solu'bile = digale'n.

Digit I us, gen. och pl. -i (/.): finger, tå. Jfr da'ctylus. D. hippocra'ticus: trumpinnefinger. Syn. u'nguis hippocra'ticus. D. malleus pe'dis (hammartå): flexionskontraktur i proximala interfalangealleden. D. qui'ntus va'rus pe'dis: varusställning av lilltån. D. saltans (/. salta're, dansa): genom en förtjockning i senskidan (ett ganglion) "fastlåst" finger, vilket hastigt hoppar till, då man med våld böjer 1. sträcker fingret.

Digoxin (/. -um, -i): digitalisglykosid. Medel vid hj ärtinsufficiens.

Dihydralazin (/. -um, i): ganglieblockerande medel vid högt blodtryck.

Dihydrergo-kornin (l. -um, -i): -kristin (/. -um, -i), -kryptin (/. -um, -i): hydrerade se-kale alkaloid er, antiadrenergika.

Dihydroergotamin: hydrerad sekalealkaloid, medel mot migrän.

Dihydrotakysterol (/. Dihydrotachyste-

rol|um, -i): paratyreoideahormon, medel vid hypofunktion av bisköldkörteln.

Dijodoxikinolin (/. -um -i): medel mot tarm-infektioner.

Di|kefal: se dicefal.

Diklid-i't, (/. -i't|is, -idis av g. dikli's, dubbelflygel): infl. i valvel, särskilt i hjärtat, -o|tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): snitt genom en valvel, särskilt genom plicæ transversales recti.

Diklofenamid, (/. Diclofenamid|um, -i): kolsyreanhydrashämmare; medel vid glau-kom.

Diklorison, (/. Dichlorison|um -i): glykorti-koid, klådstillande medel.

Diklorofen, (/. Dichlorophen|um, -i): anti-mykotikum.

Di- (av g. dis): dubbel-, -kori', (/. -cor|i'a, -i'ae av g. ko're, pupill): dubbel pupill, -ko'-ri(o'ni)sk, (/. -chorio nic us, -a, -um av g. cho'rion, hud): om tvillingar (mest tvååggi-ga) med skilda korion. -ko|tomi', (/. -cho|-tom|i'a, -i'ae av g. dichou', i två delar + tome', snitt): 1. delning i två delar resp. grenar, gaffelförgrening; 2. skämtsamt om delning av honorar mellan den vanlige läkaren o. konsulten, -kromasi', (/. -chromasji'a, -i'ae) och -kromatjopsi',

måga att endast urskilja 2 av de 3 grundfärgerna. Syn. dikromatopsi. Hit höra pro-tanopi, deuteranopi och tritanopi. Dikro-ma't. Dikromatisk. -kroti', -kroti'sm, (/. -cro-ti'sm|us, ~i av g. kro'tos, larm): dubbelslag hos pulsen, varvid följer ett större o. ett mindre slag på varje systole. Det dikrota ha-ket i den fallande skänkeln i pulskurvan förstoras härvid (underdikrot puls). Vid dikrot p. i trängre bemärkelse inträder haket först efter den primära vågen och vid överdikrot p. rycker det upp i nästföljande pulsvågs uppåtstigande skänkel.

Diktyo'm, (/. Dictyo'mja, -atis av g. di'ktyon, nät): tumor i reti'na, retinalsvulst.

Dikumarol, (/. Dieumaroljum, -i): Kuma-rinderivat; medel vid trombos (gnm hämning av protrombinbildningen). Jfr antivi-taminer, heparin.

Dil.: å recept = Dilu't|us, -a, -um (/.) = utspädd.

Dilacera'tio ce'rebri: läsion av hjärnan med brott av dess kontinuitet.

Dilatation, (/. Dilata't|io, -io'nis av l dis, isär + la'tus, bred): 1. spontan utvidgning av ett organ. D. co'rdis: utvidgning av hjärtat; d. ventri'culi: magsäcksutvidgning. Jfr ektasi; 2. med våld utförd utvidgning [dilatation forcée (/.)] t.ex. av analöppningen. Dilata-tionstromb: tromb uppkommen i dilaterat kärl, aneurysm eller varix. — Dilata't|or, -o'ris (/.): 1. muskel, som vidgar en öppning; 2. = dilatato'rium, instrument att dilate'ra med. Dilatering.

Dilution, (/. Dilut|io, -io'nis av dilu'ere, förtunna): utspädning. Diluterad, (l. Dilu't|us, -a, -um): utspädd. Dilu(t)era.

Dimenhydrinat (l. -um, -i): antihistamini-kum, medel mot kräkningar.

Dimerkaprol, (/. Dimercaprol|um, -i): medel mot förgiftningar.

Dimetinden (/. -um, -i) — antihistaminikum, medel mot allergier.

Dimetisteron, (/. Dimethisteron | um, -z):gul-kroppshormon.

Dimetoxidifenylhexen: östrogent verkande.

D. in tub. stann.: å recept De'tur in tu'bu-lum sta'nnicum (/.) — gives i tenntub.

Dina'riska rasen (efter dinariska alperna i Dalmatien): högvuxenhet, kortskallighet, smalt ansikte, platt bakhuvud, kraftig näsa med hög framspringande näsrot och böjd tämligen tjock spets, lockigt brunt 1. svart hår, djupt liggande bruna ögon o. brunaktig hy.

Dinojfobi', (/. -phobji'a, -i'ae av g. di'nos, svindel -f pho'bos, fruktan): svindelångest.

Diodon (/. -um, -i): röntgenkontrastmedel.

Diopsimeter (av g. di'opsis, synbild + me't-ron, mått): instrument till att mäta synfältet.

Di|optri' (av g. dia', genom + op-, se): enhet för beräkning av linsers brytningsförmåga. 1 d. = brytningskraften hos en lins av 1 meters brännvidd, 2 d. = den dubbla styrkan = brännvidd av Vi meter; konvexglas betecknas med pius (+), konkavglas med minus (—). Dioptri'k: läran om ljusets brytning. Dioptrometri': refraktionsprövning.

Dipenicilli'n: penicillinpreparat för depåbehandling.

Dipeptidaser: proteolytiska enzymer.

Diph-: se även dif-.

Diphyllobo'thrium la'tum: se Botriocephalus.

Dipljakusi', (/. -acu's|is, -is av g. diplo'os, dubbel + a'kousis, hörsel): dubbelhörsel. D. binauralis: en ton höres olika på vardera örat. D. monoaura'Iis: ett öra hör en ton som två toner.

Di I plegi', (/. -pleg|i'a, -i'ae av g. dis, dubbel -f plege', slag): dubbelsidig förlamning. Jfr paraplegi. D. spa'stica infantilis: se Little's sjukdom. D. supe'rior: förlamning av båda armarna.

Diplo I baciller (av g. diplo'os, dubbel): dubbelbaciller, som alltid ligga två och två tillsammans. Jfr Friedländer's kapselbacill, diplokocker och Morax-Axenfeld's baciller.

Di'pIo|ë, -ës (l. av g. diplo'e, veck): urspr, de båda lamellerna å skallens ben, numera den benmärgshaltiga spongio'san däremellan. Diplo'isk, (/. DipIo'ic|us, -a, -um): hörande till diploë.

Diplo |foni', (/. -phoni'a): se diftongi.

Diplo|i'd (av g. diplo'os, dubbel + ei'dos, form): med dubbla arvsanlag. Diploidi. Jfr haploid, polyploidi.

Diplo- (av g. diplo'os): dubbel-, -kardi', (/. -card I i'a, -i'ae av g. kardi'a, hjärta): hjärta med högra o. vänstra halvan något skilda genom en fissur. -cefali', (/. -cephal|i'a, -i'ae av g. kephale', huvud): missbildning med 2 huvuden. Diploce'phalus: sådant missfoster, -ko'ck, (/. -co'cc|us, gen. och pl. -i av g. ko'k-kos, bär): parvis liggande kocker. Diploco'c-cus intracellulars meningitidis: inom var-cellerna liggande kaffebönformade dubbel-kocker, syn. Weichselbaum's diploko'ck, Meningococcus intracellulars. D. pneumoniae: se Fraenkel-Weichselbaum's mikrokock. -kock|emi', (/. -cocc|æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): diplokocker i blodet, -kori', (/. -cor|i'a, -i'ae av g. ko're, pupill): dubbel pupill, -myci'n: antibiotikum; särsk. verksamt vid tuberkulos meningit. -myeli, (/. -myel|i'a, -i'ae av g. myelo's märg): medföddDiplopi

fördubbling av ryggmärgen, -phoni'a: se -foni.

Dipl|opi', (/. -opji'a, -Vae av g. diplo'os, dubbel 4- o'psis, syn): dubbelseende.

Diplo-so'm (/. -a, -atis av g. diplo'os, dubbel + so'ma, kropp): dubbel centralkropp, -somi', (/. -som I i'a, -Vae): dubbel missbildning med 2 fullständigt utvecklade kroppar, som sammanhänga på ett 1. flera ställen.

Di|pros|opi', Di|proso'pus, (/. -pros |op| i'a, -i'ae, -proso'p|us, -i av g. dis, dubbelt + pro'sopon, ansikte): missbildn. resp. missfoster med fördubbling av ansiktet 1. delar därav, t.ex. d. triophtha'Imus = ansikte med 3 ögon.

Dipse'sjis, -is (/. av g. di'psa, törst): sjuklig törst. Syn. dipsosis. Dipsetisk: som åstadkommer törst.

Dipso|mani', (/. -man | i'a, -Vae av g. di'psa, törst -f mani'a, galenskap): ett av oro, ångest o. sömnlöshet föregånget periodsuperi. Syn. enomani, posiomani. Jfr kvartalsupare. Jfr Dipsoma'n: periodsupare. Dipso'sis: sjuklig törst. Syn. dipsesis. Dipsoterapi: törstkur.

Di|py'g|us, -i (/. av g. dis, dubbel + pyge', bakdel): missfoster med dubbel nedre kroppshalva.

Dipyridamol (/. -um, -i): dispyrimidinderi-vat; kärlvidgande medel.

Dipyrimidinderivat: blodtryckssänkande och kärldilaterande.

Dipyrocetyl (/. -um, -/); salicylsyrederivat, analgetikum.

Dire'ct|us, -a, -um (/.): direkt.

Dis-: se di-.

Di|sackari'd, plur. -er, (/. -sa'cchar|um, plur. -a): av två sockerarter sammansatt socker, -åser: hydrolytiska enzymer som sönderdela disackarider.

Di'sci: se discus.

Discifo'rm|is, -e (X): skivformad.

Di I scission, (/. -sci'ss|io, -io'nis av l. dis, i sär 4-sci'ndere, skära): klyvning. D. catara'c-tae: klyvn. av ögonlinsens kapsel. Discis-sionskniv.

Di'sc|us, gen. och pl. -i (/.): skiva. D. inter-pu'bicus (Lamina fibrocartilagi'nea inter-pu'bica, BNA, INA): den av hyalint och trådbrosk bildade plattan mellan båda sidornas blygdben. D-i intervertebra'les (Fibro-cartila'gines intervertebra'les, BNA): inter-vertebralbrosken, brosken som sammanhålla kotkropparna.

Disease (<e.): sjukdom.

Disgermino'm: seminom i ovarium.

Disharmo'iiic|us, -a, -um (/.): disharmonisk.

Disipal: metyl-difenhydraminprep. Vid parkinsonism.

Dis|junktion, (l -ju'nct|io, -io'nis av /. dis, i sär 4- ju'ngere, förena): skiljande. D. av koordinatio'nen: orörlighet av det ena ögat, då det andra röres. Diskbråck: missbildning 1. bristning i kanten av broskskiva (intervertebralskiva) mellan kotkropparna, vanligen i samband med förtjockning av ligamenta flava mecl utpressning av skivans mjukare centrala parti (nucleus pulpo'sus), som därvid kan trycka på nervrötter o. förorsaka bl.a. smärtor. Syn. diskprolaps. Diskografi, (/. Discograph|Fa, -i'ae av di'scus, skiva 4- g. gra'pho, skriva): röntgenologisk undersökningsmetod för påvisande av sprickbildningar i intervertebralskiva genom injektion av vattenlöslig kontrast i skivan. Dis- (/.): i sär-, -kontinuite't (av l. conti'-nuus, sammanhängande): avbrott. Diskontinuerlig: med avbrott skeende. D. sterilisation: se tyndallisering. -korda'ns (av l. cor, hjärta): icke överensstämmelse i arvsanlag 1. kännetecken hos makar och tvillingar. Motsats konkordans. -kori', (/. -cor|i'a, -Vae av g. ko're, pupill): deformering av pupillen. Jfr dyskori.

Diskrepa'ns (av I. discrepa're, skära sig): bristande överensstämmelse. Disk(us)proIaps: se diskbråck. Dis|Iokation, (/. -loca't|io, -io'nis av l. dis, i sär 4- lo'cus, plats): felläge, t.ex. förskjutning av benändarna mot varandra vid benbrott. Dislocerad.

Di-so'm (l. -a, -atis av g. dis, dubbel 4- so'ma, kropp): kromosomuppsättning med pariga kromosomer. -so'm|us, -i (/.): missfoster med dubbel kropp.

Disopromin (/. -um, -i): spasmolytikum med papaverinverkan. Disp.: på recept = Dispense'tur (1.) = beredes och fördelas till utlämnande. Dispensera. Dispensering. Dispar (/.): olik.

Disparata, (/. Dispara'tj us, -a, -um, olika) näthinnepunkter: alla ej identiska näthinnepunkter. Jfr identiska näthinne-p. Dispire'm (/. -a, -atis av g. dis, två gånger 4-spei'rema, flätverk): stadium i mitotisk kärn-delning. Se celldelning. Dis- (/.): i sär-, -position, (/. -posi't|io, -io'nis av po'nere, ställa): anlag för sjukdom eller svaghet i visst avseende. Motsats till resistens, motståndskraft Dispone'rad. '-secans (/. av seca're, skära): dissekerande, särskiljande. Aneurysma d.: a., som uppstår genom att blodet vid bristning av de inre vägglagrenDistansljud

i kärlet dissekerar sig fram mellan två vägglager. -se'ct|io, -io'nis (/.): dissektion, -semi-nation, (l. -semina't|io, -io'nis av semina're, så): riklig utsådd av sjukdomshärdar, t.ex. av en elakartad svulst. Dissemine'rad, (i. Dissemina'tjus, -a, -um). -similation, -simi-le'ring, (/. -simi]ae|io, -io'nis av si'milis, lika): omsättning, nedbrytning och förbrukning av kroppssubstans (den assimilerade födan). -simulation, (/. -simuIa't|io, -io'nis av simulate, låtsa): förhemligande av sjukdomssymptom. -sociation, (/. -socia't|io, -io'nis, förening): upphävande av annars associerade fenomen 1. klyvning av molekyler ss. sker vid lösning av elektrolyter (syror, baser, salter) i vatten (elektrolytisk d). Dissocierade D. anestesi': upphävd smärt- o. temperaturförnimmelse vid bibehållen beröring- och djupförnimmelse, -solution, (l. -solu'tjio, -io'nis av solvere, lösa): upplösning, sönderdelning. Disjsolve'ntia, sing. -so'lvens: upplösande, förtunnande, sönderdelande medel. Distal | is, -e (/. av sta're, stå): avlägsnat från centrum. Motsatsen proximal. Distalbett (odont.): ocklusionsanomali med längre bakåtstående

underkäke än normalt Faller inom klass II enl. Angle. — Distalia: benen i den distala raden i karpus 1. tarsus.

Dista'nsljud: ljud, t.ex. musikaliska hj ärtljud, som höras redan på avstånd från den sjuke. Distention, (/. Diste'nt|io, -io'nis av l. dis, i sär + te'ndere, spänna): försträckning, tänjning, utspänning. Distentionsluxation: spontanluxation genom kapseltänjning i följd av ledutgjutning.

Di- (av g. dis): dubbel-, -stichi'asis, -is (l. av g. sti'chos, rad): dubbla ögonlockscilier, den bakre raden vänd inåt ögat. -stomi', (l. -stoln | i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): fördubbling av munnen. Distomi'asis, Distomato's (/. -is, -is): igelsjuka. Jfr bilharzia. — Di'jstomum: inälvsmaskar tillhörande sugmaskarna. D. haematobium: orsak till bilharziasjukan; se schistosomiasis. D. hepa'ticum och d. lan-ceola'tum: leverflundror 1. leveriglar, mycket allmänna hos får.

Dis- (/.): i sär-, -torsion, (l. -to'rsjio, -io'nis av to'rquere, vrida): stukning, ledvrickning utan att ledhuvudet gått "ur led". Jfr luxation, -traktion, (l. -tra'ct|io, -io'nis, dragning): behandling av ledändar (vid vrickning) 1. vid benbrott med dragning och motdragning 1. ett extensions-(distraktions-)förband. Disubstitutionsderivaten i bensolkäraan har minst tre isomera former: ortoderivat, me-taställningen och paraställningen. (Se dessa.)

Disulfiram, (l. -um, -i): medel mot pediculous. Ditiazanin: anthelmi'ntikum. Ditranol, (/. Dithranol|um, -i): mot pso-ri'asis.

Dittrich's proppar: smutsgula 1. grå, hamp-fröstora, illaluktande proppar i sputa vid lunggangrän o. fetid bronkit. Di-ure's (/. -is, -is av g. dia', genom + ou'ron, urin): urinutsöndringen. -ure't|ika, sing. '-ikum, (I. '-ica, sing. icum): urindrivande medel, -ureti'n (/. -um, -i): theobrominosali-cylas natricus, urindrivande. Syn. uragoga. Diu'rnjus, -a, -um (l. av di'es, dag): på dagen. Enure'sis diu'rna: dagväteri. Epilepsia di-u'rna: e. med anfall om dagarna. Div.: på recept = Di'vide (/.) = dela! må

delas i uppgivet antal delar. Di- (/.): i sär-, -verge'ns (av /. ve'rgere, sträva): avlägsnande från. Sådan ögonställning att blicklinjerna skära sig bakom ögonen. Divergerande, Divergent. D. skelande: utåt-skelande. Motsatsen konvergent. -verti'kel, (1. -verti'cul|um, -i av ve'rtere, vända): (liten) utstjälpning av matstrupe-, tarm- eller blåsvägg, medfödd eller förvärvad. Jfr pulsions-, traktionsdivertikel. D. ilei ve'rum (D. Mec-keli): rest av den fetala gulblåsegången, du'ctus o'mphalo-mesente'ricus; den vanligaste formen av tarmdivertiklar. D. pha-ry'ngis: se faryngocele. — Diverti-kuli't, (/. -culi't|is, -idis): infl. i en divertikel. -kulo's, (I. -cuio'sjis, -is) = förekomst av talrika di-vertiklar i tarmen.

Div. in part. æq.: å recept = Di'vide in pa'rtes

æquales (/.) = dela i lika delar! Bbulsion, (/. Divuls|io, -io'nis divellere, riva i sär): våldsam sprängning 1. sönderslit-ning. Divulsor: instrument för dylikt ingrepp.

Dixamon (/. um, -i): antikolinergikum, spas-molytikum.

Dixyrazin (/. -um, -i): neuroleptikum. Djup-antisepti'k: insprutning av rivanol (1. liknande) omkring jordinfekterade sår. -bestrålning: röntgenbestrålning av djupare liggande kroppsvävnader, -känsel, -sensibilitet: sensibilitet i under huden liggande delar ss. i muskler, leder, ben i fråga om läge, rörelser m.m. Syn. batyestesi. -psykologi: efter-forskandet av de omedvetna drivkrafterna i det mänskliga handlandet. Jfr psykoanalys. Djupt bett: se bettart.

Djur-kol: c a t b o animaüs pu'rus; genom förkolning av djuriska substanser erhållet kol

t.ex. blod-, kött-, benkol. -passage: ympning från ett infekterat djur till ett annat, från detta till ett tredje osv. -patoge'n: hos djur sjukdomsalstrande agens.

Djävulsbettet: se mo'rsus dia'boli. DNA: desoxyribonukleinsyra. Dess protein betecknas: DNP.

DOC och DOCA®: desoxykortikosteron resp. dess acetat = cortiron®. Vid Addison's sjkd.

Dochmio's (/. -is, -is av g. do'chmios, sned): ankylostomiasis. Dold's grumlings- o. üockningsreaktion: serumreaktion vid syfilis gnm tillsats till inaktivt serum av visst förtunnat extrakt och uppvärmning i termostat. Doliko- (l. Dolicho- av g. dolicho's): lång-, -cefali' och -ce'falus, (/. -cephalji'a, -i'ae och -ce'phaljus, -i av g. kephale', skalle): långskallighet resp. långskalle, breddindex (å kraniet) är mindre än 74,9 (i inskränkt bemärkelse 70—74,9). Hyper-d.: 65—69,9. Ultra-d.: 60—64,9. -cefa'1, (/. -cepha'-l|is, -e). Jfr braky-, mecisto-, meso-, mikro-, orto-, paky-, platycefalisk. -steno|meli', (/. -mel I i'a, -i'ae av g. steno's, trång -f me'los, lem): se Mar fan's syndrom. Jfr araknodak-tyli.

Do'l|or, -o'ris, pl. -o'res (/.): smärta. D-es osteo'copi, (/. av g. oste'on, ben -f- ko'pos, besvär): borrande smärtor nattetid i ben och hud vid bensyfilis. D-es præpara'ntes: för-värkar (innan det egentliga förlossningsarbetet börjat). Doloro's|us, -a, -um (/.): smärtsam.

Domato|fobi', (l. -phob|i'a, -i'ae av g. do'ma, hus -j- pho'bos, fruktan): abnorm 1. sjuklig fruktan att vara i ett hus. Domina'ns (av I. domina'ri, behärska): utvecklandet av endast det ena arvsanlaget (den domine'rande egenskapen) i anlagsparet medan det andra anlaget (den reces-si'va egenskapen) icke framträder synligt. Domina'nt: den dominerande egenskapen. Jfr Mendel's ärftlighetslagar. Donath-Landsteiner's försök: försättes en av paroxysmal köldhemoglobinuri lidande persons serum med tvättade männi-skoerytrocyter och avkyles en kort tid i isskåp, så inträder, sedan provet placerats i värmeskåp, efter en stund hemolys. Dona'tjor, -o'ris och Do'n|or, -o'ris (/. av donate, skänka): givare (vid blodtransfusion). Se blodgrupper. Donné's kroppar, kolostrumkroppar. Donovan's kroppar: patognomoniska för granulo'ma inguinale vid skrap från ulcera-tionerna.

Dora I fobi', (l. -phob| i'a, -i'ae av g. dora', skinn + pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan att vidröra huden eller pälsen på djur. Doro|mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. do'ron,

skänk -f mani'a, galenskap): sjukligt begär att bortskänka. Dors|algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av do'rsum, rygg

+ g. a'lgos, smärta): ryggsmärta. Dorsal (/. -is, -e av do'rsum, rygg): tillhörande ryggsidan 1. åt ryggsidan. Motsats ventral. Dorsal-flexion: handböjning åt handryggen, fotböjning uppåt. Jfr plantarflexion. -märgen: den del av ryggmärgen, som motsvarar bröstkotorna, -nerver: nn. thoracici. Dorsi- (av /. do'rsum): rygg-, -flexion, (/. -fle'x|io, -io'nis av fle'ctere, böja): flexion 1. böjning mot ryggsidan, t.ex. av tår mot fotryggen. -ventra'1 (l. -is, -e): se dorsoventral. Dorso- (av /. do'rsum, rygg): prefix med betydelsen rygg. -dyni', (i. -dyn | i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): ryggsmärta, -lumbal (/. -is, -e av lu'mbus, länd): hörande till både rygg och länd. -ventra'l (/. -is, -e av ve'nter, buk): bakifrån framåt. Syn. dorsiventral. Do'rsjum, -i (/.): rygg. D. ma'nus, BNA: handens baksida. D. na'si, BNA: näsryggen. D. pe'dis, BNA: översidan av foten. D. set-lae, BNA: baksidan av sella tu'rcica. Dos, (/. Do's I is, -is av g. do'sis): given mängd av visst läkemedel. Enkel-, dags-, maximaldos. Röntgendos: jfr eryte'mdos. D. e'fficax (/. effi'cere, åstadkomma): (minsta) verksamma dos. D. refra'cta (I. refri'ngere, sup. refra'ctum, sönderbryta): sönderdelad (förminskad), ofta annorlunda verkande än full dos, där läkemedlet förmår utöva sin fulla verkan. — Dosimetric mätning a.v röntgendosen. Syn. kvantimetri. Dosimeter. Dosio|-logi', (I. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om läkemedelsdoseringen. Douglas' rum: excavatio recto-uterina (bakre) och vesicouterina (främre) doug-1 a s-rummet (Ca'vum Douglas i). Dougia-sit (l. -is, -idis): infl. i D. rum. Dover's pulver: pulvis ipecacuanhas opiatus.

Sedativum, antidiarroikum, expectorans. Doxoge'na (av g. do'xa, föreställning -f gen-na'o, alstra) sjukdomar: sjukdomar, som härleda sig från föreställningar. Doxopsyki'

1. Psykodoxi'. Draga'nt: tragacantha.

Dragéer (/. dragées): läkemedelsberedningar i form av översockrade tabletter. Jfr kom-pretter, pastiller, solubletter, trochiscus. Dragplåster: empla'strum ce'rae terebinthina'-tum. Antineuralgikum, antireuma'tikum. Dragsjuka: folklig benämning på 1. ergotism;

2. meningitis cerebrospinalis (p.gr. av den starka bakåtdragningen av huvudet).

Draina'ge: se dränage.

Dra'kma, (/. Ora'chmja, -atis): se medicinal-

vikt.Drapetomani

Drapeto|mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. dra-pe'tes, rymmare + mani'a, galenskap): oemotståndlig drift att vagabondera. Syn. autismus ambulatorius, dromomani, fugue, poriomani.

Dra'st|ika, sing, '-ikum, (/. '-ica, sing. '-icum av g. drastiko's, verksam): starkt verkande avföringsmedel. Syn. purga'ntia. Jfr laxan-tia.

Drepanocyto's (i. -is, -is av g. dre'panon, lie + ky'tos, cell): sickle-cell anemi, menisko-cyto's.

Drift-handlingar: utan överläggning 1. målmedvetenhet utförda tvångsmässiga handlingar. -människor: dipsoma'ner, kleptomaner, poriomaner, pyromaner, sadister, spelare, vagabonder etc. Drigalski-Conradi's närsubstrat: se Conradi- D. agar.

Drog: helt 1. delvis oberett läkemedel ur naturens tre riken (främst ur växtriket). Dro-gi'st. Drogkännedom: farmakognosi. Dromo-mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. dro'mos, löpning -f mani'a, galenskap): sjuklig vandringslust. Syn. auti'smus ambulato'rius, dra-petomani, fugue, poriomani. -tro'p verkan (av g. tre'po, vända): ändring av ledningsförmågan för motoriska retmedel hos nerver 1. hjärtmuskel (retledningssystemet). Dropaci'sm (i. -us, -i av g. dro'pax, plåster): utdragande av hår medelst plåster. Syn. pica-cism (2).

Dropp-flaska: vitrum gutti'ficans, fi. med särskild anordning för avdroppande av innehållet. Jfr normaldroppflaska. -fot: slappt nedhängande fotspets; orsakad av förlamning (poliomyelit). Jfr spetsfot. -hand: se hänghand. -hjärta: litet långsträckt hjärta i vertikalställning, lättförskjutbart samt liksom hängande ovanför i stället för stödjande sig på diafragma. Jfr pendelhjärta, vandrande hjärta, -infektion: smitt o överföring genom droppar, som vid hosta, nysning osv. utslungats och hålla sjukdomsalstrare bakterier, vilka sedan svävande i luften inandas av annan person, -lavemang: lavemang med irrigator och nelaton-kateter, varvid slangen är avklämd på så sätt, att 40—60 droppar i minuten flyta in i tarmen. Syn. rektalinstillation. -transfusion: i analogi med dropplavemang skeende vätskeinstillation (10—30 droppar i minuten) i en ven ("intravenöst dropp"), -öga: av olika anledningar från ögat droppande sekret. Jfr lippitudo, rhyas.

Druse (/.): akut katarr i näsan hos häst med varig lymfadenit. Orsak: Streptococcus e'qui.

Druv-börd, -mo'la: se mola hydatidosa. -hin-nan: iris + corpus ciliare + korioidea. -socker: glykos, dextros. Jfr blodsocker. Drana'ge, Dränering (av /. draina'ge): åtgärder för avledande av sårsekret från sår, sårkanaler och sårhålor. Dränrör: rör av gummi o.d. med hål, "ögon", i väggarna för avflödets underlättande. Jfr fenestrering. Dränera.

Dröppel: se gonorré, -reumatism: av gono-kocker orsakad akut 1. kronisk artrit, lik ledgångsreumatism, men lokaliserad till en led, vanligtvis knäet, -spruta: s. för insprutningar i urinröret vid dröppel. -trådar: ure-traltrådar vid 1. efter dröppel. D, S. 1. d. s.: på recept = Da si'gna (/.) = giv och gör påskrift!

D. t. d.: på recept = Da ta'les do'ses (/.) = giv i lika doser! (till uppgivet antal) t.ex. d. t. d. mo X — giv i samma doser till ett antal av tio! DuaM'sm (av /. duo, två): tvåfaldighet, motsatsförhållande.

Dubbel-mikroskop: mikroskop med dubbla okular, ett för vartdera ögat för samtidigt betraktande av den mikroskopiska bilden, -kontrastmetod: en mindre mängd barium-kontrast + luft införes i kolon för röntgenundersökning av smärre nybildningar inbuk-tande i tarmlumen, -seende: fördubblad bild av ett föremål. Monokulärt d.: vid inexakt inställning av ett öga med anomalier i de brytande medierna. Binokulärt d.: vid

avvikelse av ett 1. båda ögonen från den normala ställningen särsk. vid ögonmuskelför-lamningar. Syn. diplopi. -stämma: se dif-tongi.

Dubio's, (/. Du'b|ius, -ia, -ium; Dubio's|us, -a, -um): tvivelaktig. Progno'sis du'bia: tvivelaktig utgång av en sjkd. Dubois' abscesser: abscessliknande av sönderfallande hassalska kroppar bestående bildningar i halsbrässen, tymus. Vid lues congenita.

Duc henne-Aran's sjukdom: se Aran-Duchenne's sjkd. D.-Erb's förlamning: se Erb's förlamn. D.-Griesinger's sjukdom: infantil muskeldystrofi med pseudohyper-trofi; se dystrofi.

Ducrey's streptobacill: mjuka schankeras

smittämne. Jfr Ito-Reenstierna's test. Du'ctuljus, gen. och pl. -i (l. dim. av du'ctus, gång): smågångar. D-i aberra'ntes: gångar vid sidan om de egentliga utförsgångarna i epididymus. D-i alveola'res: alveolargång-arna, ändgrenarna av bronchi'oli respiratorn, utvidga sig till sa'cculi alveola'res, båda klädda med lungalveoler. D-i bili'feri (Du'c-Ductus

tus bili'feri, BNA, INA): de finare gallgångarna inom levern; förbinda de interlobulära gallgångarna med den högra resp. vänstra gallgången. (D-i lacrima'les): canaliculus lacrimalis. D-i prostatic! (Du'ctus prost., BNA): prostatakörtelns utförsgångar.

Du'ct|us, gen. och pl. -us (/.): gång, kanal, utförskanal. — D. arteriosus (B o t afII i): den hos fostret öppenstående förbindelsen mellan arteria pulmonalis sinistra och aorta. (D. bartholinia'nus): se d. sublinguals. (D. bili'feri): ductuli biliferi. D. arteriosus ape'rtus: öppenstående d. Botalli hos individer efter födelsen. D. chole'dochus: gallgången efter föreningen av ductus hepaticus communis och cysticus till en gemensam gång till tarmen. D. cochlea'ris: hålrummet i öronsnäckans scala vestibuli, genom ductus reuniens sammanhängande med sacculus. D. craniophary'ngic|us: hy-pofysanlaget. D. Cuvie'ri: se Cuvier's gångar. D. cy'sticus: gallblåsans utförsgång. D. de'ferens: sädesledaren. D. ejaculato'rius: den efter sädesledarens sammanflöde med sädesblåsans utförsgång fortsättande, prostata genomborrande, på colliculus seminalis i urinröret mynnande änddelen av ductus deferens. D. endolympha'ticus: kanal från in-nerörat till sa'ccus endolymphaticus under du'ra ma'ter. D. epididy'midis: bitestikelns vindlande gång, fortsätter med ductus deferens. D. hepa'ticus commu'nis från två huvudstammar, som förena sig i en och sammanflyta med d. cysticus till d. chole'dochus. (D. lacrima'les): canaliculus lacrima'lis. D. lacti'feri: de på bröstvårtans topp utmynnande mjölkgångarna. D. lympha'ticus dexter (D. thora'cicus dexter) (Truncus lym-pha'ceus dexter, INA): motsvarighet å höger sida av stora bröstgången (ductus thoraci-cus) å vänster sida; mynnar i w. subclavia dextra o. jugula'ris dextra föreningsställe. D. naso | lacrima'lis: tårgången (tårkanalen) till näsan. D. o'mphalo(mes)ente'ricus: gul-biåsegången hos fostret. D. pancrea'ticus (D. pancr. ma'jör, INA): pankreas-utförs-gången. D. pancrea'ticus accesso'rius (D. pancr. mi'nor, INA): sidogång till föregående med stundom särskild mynning. D. para|-urethra Jes: utförsgångarna från glandulæ paraurethrales, som hos kvinnan äro kraftigare och mynna intill ostium urethræ externum, stundom i främsta delen av urethra 1. på ollonet hos mannen. D. parotide'us: parotiskörtelns utförsgång. D. peri j lympha'-tici: fina kanaler, som förbinda inner örats perilymfatiska rum med hjärnans sub-araknoidalrum. (D. prostatic i): ductuh p.

D. reu'niens: förbindelse mellan imierörats sacculus och ductus cochlearis. (D. Rivi'-n i): d. sublinguals mino'res. (D. San tori'ni): d. pancreaticus accessorius. D. semi-circula'res: båggångarnas membranösa del. (D. stenonia'nus): d. parotideus,. D. sublinguals: dels flera mindre gångar från glandula sublingualis (d. Riv i a'ni) 1. d. subl. mino'res, dels därjämte en större gång, d. subl. ma'jör (d. bartholinianus). D. submandibulars: utförsgången för glandula sub-mandibularis; syn. Wharton's gång. D. sudori'feri: svettkörtlarnas utförsgängar. D. thora'cicus: stora bröst- 1. lymfgången; bildas gnm sammanflödet av 3 olika lymfstam-mar (2 trunci lumbales och en oparig truncus intestinalis) ungefär i jämnhöjd med 2:dra lumbalkotan; vidgar sig vid sammanflödet till

cisterna chyli; förlöper uppåt till i jämnhöjd med 6:te cerv. kotan och mynnar i vinkeln mellan v. jugularis interna och v. subclavia sinistra; uppsamlar lymfa från huvudsakligen de nedre extremiteterna, inälvorna, vänstra armen och v. sida av hals och ansikte. Jfr d. lymphaticus dexter,. D. thy-reoglo'ssus: gång hos foster från tungans bas nedåt halsen för anläggning av sköldkörteln; av denna gång finnes (utom sköldkörteln) hos vuxna endast en liten grop, foramen cæcum linguæ, kvar vid tungans bas samt någon gång ett tapplikt utskott från sköldkörtellobernas istmus. Jfr lobus pyra-midalis. D. veno'sus (d. v. Ar a'n t ii): venförbindelse hos fostret mellan navelvenen och vena cava inferior. (D. whartonia'-nus): d. submandibula'ris. (D. wirsungia'-nus): d. pancreaticus major.

Dukes' sjukdom: se Filatow's sjkd.

Du'lc|is -e (/.): söt.

Dum-dum-feber: se kala-azar.

Dumpingsyndro'm: fyllnadskänsla ii epigastrium efter måltiderna med uttalad mattighet och svettningar efter resektion av magsäcken.

Bunker's hörslang: slang m. öronmunstycke i ena och taltratt i andra änden.

Du'o (/.): två.

Duodenai (/. -is, -e): som hör till tolvfinger-tarmen. Duodenal-fistel: se duodenostomi. -pump: duodenalsond i förbindelse med en aspirationsspruta, -sönd: tunn gummislang med en i den till nedsväljning avsedda ändan fastsatt, fenestrerad metallkapsel, -sår: ulcus duodeni; sår i tolvfingertarmen.

Duodenit (/. -is, -idis): inflammation i duo-de'num.

Duodeno- (av /. duode'num): tolvfingertarm-. -jejimo|stomi', (/. -stomji'a, -i'ae av jeju'nus,Duodenum

fastande -f g. sto'ma, mun): operativ förbindelse mellan tolvfingertarm o. jejunum, -kolangi't, (/. -cholangi't | is, -idis av g. chole', galla +angei'on, kärl): infl. i tolvfingertarm o. gallgång. -(kole)cysto|tomi', (/. -chole |cys-to I tom I i'a, -i'ae av g. chole', galla -f kystis, blasa + tome', snitt): operativ förbindelse mellan gallblåsa och tolvfingertarm. -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): endoskopisk undersökning av tolvfingertar-men. -stomi', (/. -stom|i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): operativt bildande av permanent öppning i tolvfingertarmen, duodenalfistel. Duode'njum, -i (/. av duode'ni, tolvfaldig):

tolvfingertarmen. Du'plex, Duplica'tjus, -a, -um (/.): dubbel. Duplikatu'r: fördubbling, dubbelbildning, t.ex. det av 2 blad bestående mesenteriet. D up ley's sjukdom: periarthritis humero-

scapula'ris, adhesiv axelledscapsulit. Dupli'citjas, -a'tis (/.): dubbelhet. Dupuis' kanyl: T-kanyl för luftröret. Dupuytren's kontraktu'r: hopböjning av fingrarna på grund av skrumpning av aponeurosis palma'ris. Syn. contractu'ra pal-ma'ris, crispatu'ra te'ndinum. D. tarmkläm-mare: se klämmare.

Du'ra (2. av du'rus): hård. D. ma'ter (/. av g. me'ter, moder): hårda fibrösa hinnan kring hjärna o. ryggmärg. Den senare (dura mater spinalis) består av två blad, ett yttre = periostet å kotorna och ett inre = dural-säcken. Syn. me'ninx fibro'sa, sklerome'-ninx. Jfr araknoidea, pia mäter. Dura'1 (/. -is, -e): som hör till dura mater. — Dural-infusion: i. i duralsäcken. -skidan: det yttersta från dura mater fortsättande höljet kring synnerven, -säck: 1. det inre, ryggmärgen omgivande, bladet av dura mater spinalis; 2. epiduralrummet. Durand-Nicolas-Favre's sjkd.: lymphogranuloma inguinale. Duration, (I. Dura't|io, -io'nis): långvarighet Durhemato'm (av I du'rus, hård + g. hai'ma, blod -+- -oma, svulst): avkapslade blodansamlingar å dura maters inneryta. Jfr pachymeningitis haemorrha'gica inte'rna. Durosarkom: se meningiom. Du'r|us, -a, -um (L): hård. D-vitamin: det antirakitiska vitaminet. Se er-

gosterin, vitaminer. Dvärg-bäcken: allsidigt höggradigt förträngt bäcken vid dvärgväxt. Syn. pelvis na'na.

-växt: kroppslängd vid vuxen ålder under

100 cm. Proportionerad d.: alla kroppsdelar i lika grad, oproportionerlig d.: vissa kroppsdelar uteslutande eller i högre grad förkrympta än andra. Infantilistisk d.: alla or-

gan och funktioner kvarblivande på barnets utvecklingsstadium. Jfr ateleios, kondrodys-trofi, infantilism, mikromeli, mikrosomi, na-nosomi, nanism. — växt: den hypofysära uppvisar normala proportioner mellan kroppens olika delar. Tillförsel av hypofy-sens tillväxthormon, STH (intramuskulärt under lång tid) effektivt.

Dydrogesteron (/. -um, i): gestagent verkande sexualhormon.

Dye-test: seSabin-Feldmann's reaktion.

Dykaresjuka: kramper, förlamningar m.m. hos dykare, då de från sina caissons hastigt komma till ett lägre tryck och de i blodet lösta gaserna frigöras som gasembolier i vävnaderna. Syn. caissonsjuka.

'-dymus: suffix i betydelsen tvilling.

Dynamiska (av g. dy'namis, kraft) rubbningar: funktionella rubbningar. — Dynamometer: instrument för mätning av muskelkraften.

Dy'nt: blåsmask, blåsstadiet i bandmaskarnas generationsväxling. Se Echinoco'ccus och Tænia.

E>ys- (g.): dålig-. -æmi'a: se -emi. -æsthesi'a: se -estesi. -akusi', (l. -acu's|is, -is av g. akou'o, höra): dövhet; även oangenäma förnimmelser vid vissa ljud. Jfr surditet. -anagnosi', (/. -anagnosji'a, -i'ae av g. ana'gnosis, läsande): dyslexi, vid vilken vissa ord ej igenkännas, -aritmi', (/. -arithm|i'a, -i'ae av g. arithmo's, räkning): svårighet att räkna, -artri', (/. -arthr|i'a, -i'ae av g. a'rthron, led): lindrigare grad av bristande språklig artikulation, beror på muskelförlamning, vanl. vid bulbärpara-lys. Syn. parartri. Jfr logoneuros (2). D. litte-ra'lis: oriktigt uttal av enstaka bokstäver. Se Stammeln. Syn. traulism. D. syllaba'ris spas-mo'dica: se anartri, stamning. -art(h)ro's, (/. -arthro's|is, -is): missbildning av led 1. ledgång. -autonomi (familjär), (/. -autonomli'a, -i'ae av g. autonomi'a, oberoende): äritlig sjukdom framförallt karakteriserad av rubbningar från det autonoma nervsystemet, vanligen började i småbarnsåldern med förminskad tårsekretion, hypestesi av hornhinnan m. benägenhet för hornhinnesår, all-allmänt nedsatt smärtsinne, affektabilitet m. häftiga utbrott, labilt blodtryck, profus svett- o. spottsekretion med raskt försvinnande fläckformigt erytem, dåligt nutritionstill-stånd, anfallsvis kräkningar, recidiverande lungaffektioner och oförklarliga temperaturstegringar. -basi', (L -basJi|a% -i'ae av g.

ba'sis, gång): svårighet att gå. D. intermittens arteriosclero'tica: stundvis insättande, av smärtor i benen orsakat haltande p.gr. av arterioskleros i nedre extremitetsartärer-Dysbuli

na. Syn. angina cruris. D. lordo'tica progressiva: se Ziehen-Oppenheim's sjkd. -buli', (/. -bulji'a, -Vae av g. boule', vilja): sjuklig viljeförsvagning; felande vilja att tillfriskna. -cerato'sis follicula'ris: se Darier's sjkd. -chezi', (/. -ches|i'a, -Vae av g. che'zo, förrätta naturbehov): smärtsam stolgång. -choli'a, -cori'a, -chr-: se dyskoli, -kori, -kr-, -diemo | rry's, (/. -diæmo'|rrhys|is, -is av g. dia', genom + hai'ma, blod + rhy'sis, flöde): förlångsammad kapillärcirkulation, -dipsi', (/. -dips I i'a, -Vae av g. di'psa, törst): svårighet att dricka, -emesi', (/. -emes|i'a, -Vae; -e'ines|is, -is av g. e'mesis, kräkning): smärtsamma kräkningar, kräknings-försök. -emi', (/. -æm|Pa, -Vae av g. hai'ma, blod): felaktig blodsammansättning, blodförstöring. Även om felaktig sammansättning av kroppsvätskor och nutritionsrubbningar hos vävnader och organ, som äro hänvisade till blodnäring (dietisk blodförskämning). -enteri', (/. -enter | i'a, -Vae av g. e'nteron, tarm): rödsot. Baciilär dysenteri: orsakad av Shiga-Kruse's bacill (äkta d.) 1. av Flex-ner-Boyd's, Schmitz', Sonne's, Strong's bacill 1. Y-bacillen (para-, pseudo-dysenteri. Amö'ba-d.: orsakad av Entamoe -ba d-ae: jfr pseudodysenteri. lnfusorie-dy-senteri: se Balantidium coli. -emi', (L -er-g|i'a, -Vae av g. e'rgon, verk): aonormt reaktionssätt på infektioner, -estesi', (/. -æsthe-s|i'a, -Vae av g. ai'sthesis, känsel): 1. förminskad känslighet; 2. smärtsam 1. abnorm förnimmelse av en retning; 3. sjuklig känslighet mot

alla yttre intryck, -fagi', (/. -pha-g|i'a, -Vae av g. phagei'n, äta): svårighet att svälja. DysphagVa spastica: se esofagism -fasi', (/. -phas|i'a, -Vae av g. pha'sis, tal): talrubbningar av olika slag, särskilt lindrigare grader av afasi, -foni', (/. -phonji'a, -Vae av g. phone', stämma): alla slags rubbningar i stämbildningen, -fori', n. -phorli'a, -Vae av g. phore'o, bära): illamående, -trasi', (/. -phrasji'a, -Vae av g. phra'sis, tal): talrubbningar som följd av intelligensrubbning; särskilt lindrigare grader av afrasi. -freni', (l. -phren|i'a, -Vae av g. phren, själ): i anslutning till ett speciellt (fysiologiskt 1. patologiskt) kroppstillstånd uppträdande själslig rubbning. D. neura'lgica: psykos efter neu-ralgi. -funktion, (/. -fu'nct[io, -io'nis): störd funktion, särskilt i kvalitativt hänseende, -galakti', (/. -galact|i'a, -Vae av g. ga'la, mjölk): dålig 1. svag mjölkavsöndring. -ge-nesi', (/. -genes i i'a, -Vae av g. genna'o, alstra): bristande fortplantningsförmåga, -ge'-

nesjis, -is (/.): bristande utveckling, missbildning. -genitali'sm (/. -us, -i): bristande ut-

veckling av yttre o. inre genitalia samt följderna av därigenom nedsatt endokrin avsöndring. -geri', (l. -ger I i'a, -Vae av g. ge'ras, hög ålder): ålderdomskrämpor, -germino'm (/. -a, -atis av ge'rmen, fruktämne): cellrika tumörer, utgående från odifferentierade ger-minala celler i könskörtlarna, dels god-, dels elakartade, dels cystiska, dels solida. Syn. seminom. -geusi', (/. -geus|i'a, -Vae av g. geu'sis, smak): smakrubbning, -glandular: orsakad av rubbning i funktionen hos (endokrina) körtlar, -gnati', (/. -gnathji'a, -Vae av g. gna'thos, käke): ett p.gr. av oregelbundenheter i tandställning, ocklusion, artikulation, käkform m.m. icke fullt funktionsdugligt bett. -grafi', (i -graph | i'a, -Vae av g. gra'pho, skriva): 1. oförmåga att skriva riktigt t.f. av ataxi, tremor 1. motorisk neuros; 2. sammanfattande benämning på agrafi o. paragrafi samt lindrigare grader av agrafi. -hafi', (/. -haph|i'a, -Vae av g. haphe', beröring): rubbning av beröringssinnet, -hidro's (7. -is, -is av g. hidro's, svett): 1. abnorm svettavsönd-ring; 2. därmed sammanhängande akut blåsbildning å händer o. fötter; syn. kiiropo'mfo-lyx. -hormoni', (/. -hormon] i'a, -Vae av g. hormo'n det retande): rubbning av hormonbildningen. -idri': syn. -idro's (l -is, -is): -hidros. -idro'tic|us, -a, -um (/.): dyshidros-. -kerato's, (/. -cerato'sjis, -is av g. ke'ras, horn): anomalier i hornbildningen (i huden). D. follicula'ris: Darier's sjukdom, -kine's, -kinesi', -ki'nesis, (/. -cines | i'a, -i'ae, -cine's | is, -is av g. ki'nesis, rörelse): svårighet att röra sig. -koimesi', (l. -coime's|is, -is av g. k osmesis, sömn): försvårat insomnande, -koli', (/. -cholji'a, -Vae av g. chole', galla): 1. abnorm sammansättning av gallan; 2. otillfredsställdhet. -kondroplasi', (/. -chondroplas|i'a, -Vae av g. cho'ndros, brosk -|- pla'sso, forma): lokal missbildning vid anläggningen av broskkärnorna. Jfr Madelung's deformi-tet, Ollier's sjukdom, -kori', (/. -co-r|i'a, -i'ae av g. ko're, pupill): anomalier beträffande pupillernas form J. funktion. Jfr diskori. -krasi', (l. -cra-sji'a, -i'ae av g. kra'sis, blandning): felaktig blandning av kroppssafterna, konstitutionsanomali. Användes numera blott för bestämda, hela kroppen genomsyrande sjukdomar (syfilis, tuberkulos, skor-but, kräfta m.fl.). Jfr eukrasi. -krorøasi', (/. -chromasli'a, -i'ae av g. chro'ma, färg): 1. dyskromi; 2. dyskromatopsi. -kromat|opsi', (/. -chromat|ops|i'a, -i'ae av g. chro'ma, färg -f o'psis, syn): färgblindhet. Syn. dys-kromasi (2). Jfr eukromatopsi (1). -kromi',

(/. -chrom]i'a, -i'ae av g. chro'ma, färg):Dyslali

hudmissfärgning. Syn. dyskromasi (1). -Iall% (/. -Ial|i'a, -i'ae av g. lalia', tal): dåligt tal p.gr, av fel i de yttre språkorganen. -lexi', (I -lexji'a. -i'ae av g. le'xis, ord): 1. alla läs-rubbningar; 2. speciellt att den sjuke blott läser de första orden flytande, men därefter plötsligt stoppar; 3. obetydligare grad av alexi. -masesi, (/. -masesüa, -i'ae av g. ma'-sesis, tuggning): tuggmuskelförsvagning. -maturite't, (/. -matu'rit|as, -a'tis): dålig utveckling. -menojrré, (/. -rrhoe'[a, -ae av g. men, månad -f rhoi'a, flöde): abnorma och smärtsamma regleringar av olika anledningar. D. membrana'cea: om därjämte avgå hinnor från livmoderns slemhinna eller utsöndrat fibrin o.d. Jfr decidua menstrualis. -metri': felpekning. -mimi', (/. -mim[I'a, -i'ae av g. mi'mesis, imitation): rubbning av åtbördsspråket. -mnesi', (/. -mnesji'a, -i'ae av g. mne'me, minne): minnessvaghet, -morfi', (/. -morph|i'a,-iöe), -morfi'sm, (/.-morphi's-m|us, -i av g. morphe', form): vanskaplighet. Syn. deformitet. -morfo|fohl', (/. -morpho|-phob|i'a, -i'ae av g. morphe', form -f- phöbos, fruktan): tvångsföreställning att genom förmenta fel i klädsel 1. kropp draga

uppmärksamheten till sig. -morfo's, (/. -mor-pho's|is, -is): syn. dysmorfi. -noesi', (/. «noes'i'a, -i'ae av g. no'esis, tänkande): intelligensrubbning. -odi', (/. -od|i'a, -i'ae); -odmi', (/. -odmli'a, -i'ae av g. o'zo, lukta): elak lukt, stank. Syn. dysosmi. -odonti'as|is, -is il. av g. odou's, tand): rubbning av tandbildningen; smärtsam tandsprickning. -onto | geni', (/. -ge'nes|is, -is av g. on, gen. o'ntos, väsen + ge'nesis, tillblivelse): felaktig utveckling, -onto I log|', (/. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om utvecklingsrubbningarna, -opi', (/. -op|i'a, -i'ae av g. ops, öga): -opsi', (/. -ops I i'a, -i'ae av o'psis, syn): svagsynthet. D. a'lgera: nervösa ögonsmärtor vid seende, -orexi', (/. -orex|i'a, -i'ae av g. o'rexis, aptit): dålig matlust, matleda. -osmi', (/. -osm|i'a, -i'ae av g. o'zo, lukta): se dysodmi. -osto's (/. -is, -is av g. oste'on, ben): defekt benbildning (under fosterlivet). D. cleidocrania'lis: missbildning med bred skalle, öppna fontaneller, prognati, kluven gom, övertaliga tänder, felande 1. förkrympta nyckelben; syn. kranio-kleidodysostos; familjärt uppträdande. D. cranio facia'lis hereditaria: deformitet av hjärnskål o. ansiktsben på grund av prema-tur synostos av skallbenen, starkt frambuk-tande pannparti, strabismus divergens, exo-

ftalmus, hypertelorism, örn- 1. papegojnäsa,

underkäksprognati, optikusneurit ledande till atrofi. Jfr akrocefalosyndaktyli. Syn. Crouzon's sjkd. D. Morquio: se eccen-

tro-osteochondrodysplasi'a. D. multiplex: se lipokondrodystrofi. -parathyreoidi'sm | us, -i (/.): rubbning i paratyreoideakörtelns funktion. -pareuni', (/. -pareunia, -i'ae av g. pa'-reunos, samliggande): felande vällustkänsla (hos kvinnan) vid koitus eller t.o.m. smärtor därvid; även om försvårad koitus. D. masculi'na: besvär hos mannen vid samlag. -pepsi', (/. -peps I i'a, -i'ae av g. pe'pto, mogna): matsmältningsrubbn. med aptitlös-het, sura uppstötningar m.m. Dyspe'ptiska öppningar: täta, tunna, mest grönaktigt missfärgade, sönderhackade, slemhaltiga avföringar (hos spädbarn). Dyspep si'a a'cida: hyperaciditet. D. intestina'lis lip o'sa: fett-diarré. Jfr aphthæ tropicæ, stearré. D. ner-vo'sa: neurasteni med företrädesvis magbesvär. -peptiker: person med dålig matsmältning. -phagi'a: se -fagi. -phoni'a: se -foni. -phreni'a: se -freni. -pineali'sm (/. -us, -i av co'rpus pinea'le): bristande funktion hos tallkottkörteln och dess följder. Jfr macrogenitosomia præcox. -pituitari'sm (/. -us, -i): störd inre sekretion av hypofysen o. dess följder, -plasi', (l. -plas|ia, -i'ae av g. pla'sso, forma): 1. rubbning av den plastiska, for-mativa verksamheten; 2. felaktig bildning, starkt avvikande från arttypen. Dysplastisk. D. co'xae: underutvecklad ledpanna i höftleden ledande till s.k. kongenital höftledsluxation. D. fibro'sa polyosto'tica: bensjukdom karakteriserad av fibrös omvandling av benmärgen med benombyggnad, utvidgning, uppdrivning och deformering av de angripna benen, benägenhet för spontan-frakturer; börjar i barndomen; skowist förlopp. Syn. osteofibro'sis defo'rmans juvenilis, Albright's syndrom, -pné, (/. -pnoe'|a, -ae av g. pnoe', andning): ansträngd andhämtning, andnöd. Jfr ortopné. Dyspno'tisk. -pragi'a intermittens angioscléro'tica intesti-na'lis (/. av g. pra'tto, göra): anfall av häftiga buksmärtor o. väderspändhet vid arterioskleros i splanknikus-området. -praxi', (/. -prax|i'a, -i'ae av g. pra'tto, göra): delvis förlust av förmågan att utföra koordinerade rörelser. Jfr apraxi. -pygi', (l. -pyg|i'a, -i'ae av g. pyge', bakdel): bristfällig utveckling av kors- och svansben. -rrafi, (/. -rrhaph|ia, -i'ae av g. rhaphe', söm): rubbningar i de embryonala slutningslinjerna, t.ex. i bakre slutningsränderna av ryggmärgsanlaget med spina bifida, syringomyeli och tumörbildning som följd, -spermasi', (/. -spermas | i'a,

-i'ae); -spermat!', (1. -spermat | i'a, -i'ae);

-spermati'sm (I. -us, -i); -spermi', (/. -sper-m|i'a, -i'ae): försvårad, förlångsammad sädesuttömning 1. dålig beskaffenhet avDysstasf

säden, -stasi', (/. -stas|i'a, -i'ae av g. sta'sis, stående): svårighet att stå. -steato's (/. -is, -is av g. ste'ar, fett): rubbning i hud-talgberedningen. -synergi', (/. -synerg|i'a, -i'ae av g. e'rgon, verk): rubbning av muskelkoordinationen. D. cerebella'ris myoclo'-nica: sjukdomstillstånd yttrande sig med cerebellar d., myoklo'nus och epilepsi. Syn. Hunt's sjkd. -taxi', (/. -tax|i'a, -i'ae av g. ta'xis, ordning): svårighet att kontrollera vil-jerörelser; partiell ataxi. -teleolo'gisk (av g. tele'o, fullborda -f lo'gos, lära): om betydelselösa 1.

oändamålsenliga organbildningar ss. t.ex. blindtarmens maskformiga bihang. -termosi', (/. -thermos | i'a, -i'ae av g. thermo's, varm): rubbningar i värmeproduktionen. -thymi'a, -thyreo'sis: se -tymi, -ty-reos. -toki', (/. -toc|i'a, -i'ae av g. to'kos, barnsbörd): svår förlossning, -toni', (/. -to-n|i'a, -i'ae av g. to'nos, spänning): abnorm muskeltonus. Jfr extrapyramidal systemet. D. lenticula'ris: sammanfattande namn på de närstående av tonusrubbningar och stria-tumförändringar karakteriserade sjukdomarna: athetose double, torsiondystoni och pseudoskleros. -topi', (/. -top | i'a, -i'ae av g. to'pos, ort): förekomst på ett ovanligt ställe. Jfr dislokation. -trofi', (/. -troph|i'a, -i'ae av g. trophe', näring): näringsrubbning. Hos spädbarn lindrig kronisk n. Jfr balansrubbning. Dy strof isk, (/. Dystrophic | us, -a, -um). D. adipo'so I genitalis: fettsot och förkrympning av könsorganen m.m. vid hypofyssvuls-ter o. andra rubbningar i hypofysen. Ev. dvärg-1. jätteväxt. Syn. adipo'sitas cerebra'-lis, eunuckoidism, hypofysär fettsot. Lau-nois-Clérat's syndrom. Se även Frö-lie h's syndrom. D. mara'ntogenita'lis: se Simmond's sjkd. Syn. cachexi'a hypohyseo-pri'va 1. pituita'ria. D. musculo'rum progressiva: familjär, myopatisk form av progressiv muskelatrofi hos barn (infantil form, jfr Duchenne-Griesinger) och i pubertetstiden (juvenil form) med 1. utan pseudohy-pertrofi. D. myoto'nica: myotonisk reaktion vid villkorlig innervation, flintskallighet, testikelatrofi, katarakt, progredient muskelatrofi. -tymi', (/. -thym|i'a, -i'ae av g. thy-mo's, sinne): sorgsen sinnesstämning, -ty-reo's, (/. -thyreo's|is, -is av g. thyreo's, sköld): rubbning i sköldkörtelns funktioner, -uri', (/. -ur I i'a, -i'ae); -ure's, (/. -ure's|is, -is av g. ou'ron, urin): svårighet att urinera. D-a psychica: svårighet att urinera i närvaro

av främmande person. D-a spa'stica: urin-trängning i följd av blåsspasm. -vitamino's (/. -is, -is): rubbning t.f. av vitaminbrist. -zo(o)amyli', (/. -zooamylji'a, -i'ae av g. zo'on, djur -f a'mylon, stärkelse): oförmåga (vid diabetes) hos levern att lagra glykogen, -zoo|spermi', (/. -sperm | i'a, -i'ae av g. zo'on, djur + spe'rma, säd): rubbning av sperma-tozobildningen.

Dyvelsträck: gummiresi'na a'sa foe/tida; ett vidrigt luktande gummiharts från en asiatisk umbellat. Krampmedel. Föråldrat.

Doderlein's baciller: förekommer normalt i vaginalslemhinnan hos könsmogna individer och ombilda glykogen i mjölksyra.

Dödfödd, Dödfödsel: om foster fött efter 28:de havandeskapsveckan, som ej visat livstecken, resp. sådan födsel.

Död-kött: populär benämning på sårgranula-tioner. Jfr granulationer, -lighet: mortalitet; uträknas vanl. i procent av de i resp. sjukdomar döda, i 1:1000 individer o. per år i fråga om den allmänna dödl. -lighetstabeller: sammanställning av dödsriskerna för olika åldersklasser. Av stor betydelse för försäkringsbolagen.

Döds-attest, -bevis: av legitimerad läkare enl. särsk. formulär utfärdat intyg om viss persons död, med angivande bl.a. av dödsorsak; avlämnas till pastorsämbete, -tecken: säkra sådana äro likkyla, likstelhet, likfläckar. Jfr elektrobioskopi.

Döhleska kroppar: rundade korn och tråd-formiga bildningar i leukocyterna vid scharlakansfeber.

D ö r j e's moderdroppar: föråldrad tinktur innehållande bävergäll, opium och dyvelsträck.

Dövhet, (/. Su'rdit|as, -a'tis): 1. fullständig hörselförlust; 2. i dagligt tal betecknande mer 1. mindre stark nedsättning av hörseln; viskningsstämma höres vid lindrig dövhet på 4—6 m., vid medelstark d. på 1—4 m. och vid stark d. på under 1 m. avstånd. Jfr lomhördhet.

Dövstum: person, som, på grund av att han från födseln varit döv 1. de närmaste åren därefter förlorat hörseln, aldrig kunnat lära sig tala och därför blivit stum. Dövstumhet är stundom ärftlig. Förvärvad d. mest efter vissa infektionssjukdomar, ss. skarlatina och meningit. Syn. surdomu'titas. Jfr audimu'ti-tas, hörstumhet. E

E.: förkortning för tex. emmetropi.

E- [/., (endast framför konsonant) eller ex-(framför vokal o. konsonant)]: som prefix i betydelsen från, ur, ut.

Eales' sjukdom: periphlebitis reti'nae.

Ebbinghaus' metod: prov vid intelligensprövning, varvid bokstäver och ord som uteslutits i en förelagd text, skola utfyllas av den som prövas.

Eberthella: bakteriesläkte inom salmonella-gruppen; rörliga gramnegativa stavar. E. typho'sa: orsak till abdominaltyfus. Syn. Bacte'rium ty'phi, Bact. typho'sum, Bacillus typho'sus. Eberth's, Eberth-Gaff-ky's bacill.

Eberth's 1. Eberth-Gaffky's bacill: tyfusbacillen. Se Eberthella typhosa.

E b iter's dentin- och cementtrådar: kollagena, ej förkalkade trådar i tändernas dentin och cement. Jfr dentinfibriller.

Ebonit: Tvingas den vulkaniserade kautschuken upptaga ytterligare svavel (upp till 40—50 %) övergår den i den hornartade massan ebonit.

Ebri'et|as, -a'tis (/.): akut alkoholintoxikation.

Ebstein's avmagringskur: kost med ringa mängd äggvita, särdeles litet kolhydrat, men relativt mycket fett. E. sjuka: hyalindegene-ration o. nekros av tubuli renales vid diabetes.

Eburneation, (/. Eburnea'tjio, -io'nis), Ebur-nifikation, (/. Eburnifica't|io, -io'nis), Ebur-nisering (av /. e'bur, elfenben): förtätning av ben till elfenbensartad hårdhet på spongio-sans bekostnad genom osti'tis ossificans. Jfr osteoskleros.

Ec-: se också e- och ek-.

Écarteu'r (/. écarter, hålla i sär): instrument för isärhållande av läppformade bildningar t.ex. ögonlocken.

Ecc-, Ecch-: se eck-, exc-.

Echinoco'ccjus, -i (/. av g. echi'nos, igelkott + ko'kkos, bär): ekinokock, blåsmask, dyn-tet av Tas'nia echinoco'ccus, en liten bandmask, huvudsakligen hos hund. E. he'pat is: leverekinokock. E. unilocula'ris: vanlig e.-blåsa av varierande storlek, antingen steril 1. med 3—20 skolices i kapslar ["Brutkap-

seln" (/.)] på cystaväggens inneryta. E.mul-tilocula'ris: komplex av mkt talrika små-blåsor sammanhållna av bindvävssubstans. — Echinococco's j is, -is (/.): blåsmasksjuka.

Echinorrhy'nchus gfgas: tarmmask hos svin.

ECHO-virus (e. Enteric cytopathogenetic human orphan virus): allmänt i tarmen förekommande virus; olika typer kända, varav A-typen är antaglig orsak till epidemiska 1. sporadiska fall av abakteriell meningoen-cefalit; nära relationer mellan denna virusgrupp samt coxsackie- o. poliomyelitvirus. Se coxsackievirus.

Eck-fistel: Vid förhöjt tryck i v. porta kan en shunt läggas mellan v. porta och kärlsystemet på andra sidan levern.

Ecto: se ekto-.

E'czema: se eksem.

Edeojlogi', (/. Ædoeo|Iog|i'a, -i'ae av g. aidoi'on, genitalorgan -f lo'gos, lära): läran om genitalorganen.

EDTA: etylendiamintetraättiksyra: binder tunga metaller och används mot förgiftningar (med bly, kobolt, nickel m.fl.).

Eeg 1. EEG: elektroencefalogram. Se elek-troencefalografi.

Efedri'n, (/. Ephedri'njum, -i): alkaloid från Ephedra vulgaris (fenylmetylaminopropa-nol) med adrenalinliknande verkan; medel mot bronkialspasm och slemhinneansvällning.

Efeli'der, (/. Ephe'Iidjes av g. epi', på + he'-

lios, sol): fräknar.

Efemär (/. av g. epi', på + heme'ra, dag): av kort varaktighet (blott en dag). Se ephe'-mera.

Efjfemination, (/. -femina't]io, -io'nis av ex, ur + fe'mina, kvinna): 1. förekomsten av kvinnliga egenskaper hos män; jfr eviration (1); 2. högsta grad av konträr sexualitet, varvid mannen känner sig fullkomligt som kvinna; passiv pederasti. Effiminera: förkvinn-liga, förvekliga.

E'f |ferens, pl. -fere'ntes o. -fere'ntia (/. av ex, ut + fe'rre, bära): som för bort; om gångar och kärl. Du'ctuli effere'ntes och va'sa ef-fere'ntia.

Efferve'scens (/.): brusande. Pulvis e.: brus-Effleurage

pulver. Effervesce'ns: jäsning, häftig gasutveckling. Effervesce'ntia: brusande medel.

Effleura'ge (/.) lätta strykningar vid massage. Se massage.

Ef|floresce'ns, pl. Ef|florescenser, (/. -flo-resce'n|tia, pl. -tiæ av ex, ut + flore'scere, blomstra): de enstaka bildningarna (fläckar, blåsor etc.) i ett hudutslag.

Ef|flu'vium capillo'rum (l. ex, ut + flu'ere, flyta): hårbortfall.

Efterbehandling: behandling efter genomgången sjukdom för stärkande av organismen, botande av sviter av sjukdomen 1. tillsyn o. kontroll av hälsotillståndet, -bild: se eidetik. -blödning: blödning, som uppträder sedan en blödning stillats, beroende på att de blodstoppande kärlpropparna, som bildats i de en gång blödande kärlen, lösgöras (gnm ökning av blodtrycket 1. genom infl. nedsmältning), -börd: moderkakan (placenta) med hinnor och navelsträng, -börds-perioden: tiden mellan barnets framfödande och avgången av efterbörden (vanl. V\—Vi t.), (-börds)-värkar: smärtsamma livmoder-sammandragningar vid efterb ordens utdrivande o. dagarna efter förlossningen, »sjukdom: deuteropati, sekundärsjkd.

Egenstrålning: den karakteristiska elektromagnetiska strålning med en bestämd våglängd som varje grundämne återsänder vid röntgenbestrålning.

Ege'sta (av /. e, ut + ge'rere, bära): uttömningar, särsk. feces, kräkningar m.m.

Egocentricitet (av g. ego', jag + centrum): att ställa sig själv som centrum i allt. Ego-ce'ntrisk. Syn. egotrop.

Ego I foni', (/. Ægo|phon|i'a, -i'ae av g. aix, get + phone', stämma): getstämmeliknande förstärkning av rösten vid auskultation av lungan, särskilt vid övre randen av pleuri-tiska exsudat. Syn. tragofoni. Jfr bronko-foni.

Egotro'p (av g. ego', jag -f g. tro'pos, vändning). Se egocentrisk.

Egyptisk salva: se "Gips-Jakob". E. ögon-inflammation: se trakom.

Ehrlic b -Hat a-medlet: salvarsan, "606".

Ehrlich's diazoreaktion: se diazoreaktionen. E. försök: om en av paroxysmal köldhemo-globinuri lidande persons finger ombindes och en halv timme hålles i isvatten, innehåller det därefter tagna blodprovet hemo-globinhaltig plasma. E. reagens: 2 delar di-metyl-p-aminobenzaldehyd + 98 delar av en blandning 4 delar saltsyra o. 1 del vatten. E. reaktion: (bensaldehydprovet) rödfärg-ning av urin, alkoholiskt fecesextrakt, blodserum vid tillsats av E. reagens o. närvaro

av urobilinogen. E. sidokedjeteori: se sido-kedjeteorien.

Eide'tiker (av g. ei'dos, bild): människor med förmåga att för sin inre syn reproducera bilder av vad de sett med samma klarhet, som om de direkt skådade föremålen. Eide'tisk.

Eijkmann's prov: reaktion för påvisandet av kolibakterien i vatten, grundat på denna bakteries egenskap att, i olikhet med andra vattenbakterier, föröka sig ännu vid +46°C. Einhorn's duodenalsond o. -sondering: 1 Vi meter lång mjuk gummislang med perforerad metalloliv, som nedsväljes och småningom inkommer i duodenum, varifrån galla och duodenalsaft kan upphämtas för undersökning. E. pärlprov: patienten får nedsvälja små glas- 1. porslinskulor, å vilka med silkestråd fästats kattgut 1. fiskben m.m.; i feces undersökes graden av deras digerering. E. trådprov: en silkestråd med en kula i ändan nedsväljes delvis av patienten, efter några timmar drages tråden upp och undersökes på blod.

Eisenmenger's komplex: hj ärtanomali bestående av defekt i kammarskiljeväggen, dextroposition av aorta och hypertrofi av h. hj ärtkammaren, ingen pulmonalisstenos. Ejakulation, (/. Ejacula't|io, -io'nis av e, ut -f- jacula'tio, kastande): sädesuttömning. E. præcox: brådstörtad, förtidig sådan. Syn. prospermi. Ejakulatorisk, (/. Ejaculato'rjius, -ia, -ium): som utslungar. Ductus ejaculato-rius: se detta ord. Ek-: se även e-, ec- och ex-. Ek|chondro'sis: se eckondrom. Ek[chymo'sis: se eckymos. Ekehorn's koksaltbestämning:kolorimetrisk bestämning av koksaltmängden i urin medelst tillsatser (i klorometern) av dels rodan-alkali-, dels lapislösning. E. operation: rek-topexi medelst en enda perkuta'n söm. Ek- (/. Ec- av g. ek): ut-, -fori', (/. -phorji'a, -i'ae av g. phore'o, bära): mekanismen vid minnandet. Ekfore'ra: framkalla en minnesbild genom retning av engrammen. -fy'ma, (l. -phy'm|a, -atis av g. phy'ma, växt): utväxt 1. protuberans. Ekg 1. EKG: elektrokardiogram. Ekinoko'ck: se echinococcus. Ekk-: se eck-.

Ek- (/. Ec- av g. ek): ut-, -kata'rsis, (/. -catha'r-s|is, -is av g. ka'tharsis, rensning): rening, avföring. -kata'rtik|a, sing, -um, (/. -catha'r-tic I a, sing, -um): avförande medel, -kon-dro'm, (/. -cbondro'm|a, -atis), -kondro's, (/. -chondro'sjis, -is av g. cho'ndros, brosk):Ekoencefalografl

brosksvulst resp. broskproliferation. Jfr en-kondrom. -kopro's, (/. -copro's | is, -is av g. ko'pros, exkrementer): träckuttömning Jfr enkopres, incontinentia a'lvi. -kopro'tik|a, sing, -um, (/. -copro'tic|a, sing, -um): milda avföringsmedel, -krina (av g. kri'no, avsönd-ra). -körtlar: merokrina körtlar, som endast avsöndra vätska och inga cellbeståndsdelar, t.ex. svettkörtlarna. Jfr apo-, hölö-, merokrina körtlar. -krino|Iogi', (/. -crinojlogji'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om se- och ex-kreationer. -kris, (/. '-cris|is, -is av g. kri'sis, avsöndring): sjukdomsämnets utsöndrande genom svettning 1. urinen, -kymo'm, (/. -chy-mo'mja, -atis av g. chymo's, saft): svulstlik blodgöl i underhudsväven efter blödning, -kymo's, (/. -chymo's|is, -is): infiltrerande blödning; även en av dylik orsak missfärgad hudfläck, större en pete'kier. -lampsi', (/. -lamps I i'a, -i'ae av g. la'mpo, lysa): allmänt utbrett krampanfall. E. gravidarum, e. parturie'ntium, e. puerpera'lis: e. hos havande, hos födande och hos barnsängskvinnor. E. infa'ntum: samlingsnamn för alla med medvetslöshet förlöpande kramper hos barn. Syn. hjärtsprång. Eklampsi'sm, (/. Eclampsi'sm|us, -i): krampberedskap. Ek-la'mptisk. -le'ktiker (av g. ekle'go, plocka ut): vetenskapsman, som ur givna metoder, system och teori väljer ut det som passar honom bäst. Eklekticism. Eklektisk -mnesi', (/. -nines'i'a, -i'ae av g. mne'me, minne): företeelsen att en sjuk i omtöcknat tillstånd känner sig försatt tillbaka till barndomen. -noi' I a, -ae (/. av g. nous, förstånd): sjuklig affektretbarhet i pubertetsåldern ev. med vanföreställningar.

Eko- (/. Echo- av g. echo'): eko-, encefalo-grafi, (/. -encephalograph|i'a, -iae av g. enképhalos, hjärna -f gra'pho, skriva): Användande av ultraljud vid diagnostiken av intrakraniella processer.

Eko- (/. Echo- av g. echo'): eko-, -frasi', (/. -phrasji'a, -i'ae): se ekolali. -kinesi', -ki'ne-sis, (L -cines|i'a, -i'ae, -cine's|is, -is av g. ki'nesis, rörelse): tvångsartat upprepande av sedda rörelser hos vissa sinnessjuka; syn. ekopraxi. -lali', (/. -lalji'a, -i'ae (/. av g. lalia', tal): syn. ekofrasi; 1. vid transkortikal sen-sorisk afasi uppkommen oförmåga att i tal annat än upprepa dikterade ord; 2. mekaniskt tvångsupprepande av hörda ord hos sinnessjuka; jfr palilali, palinfrasi, verbigeration.

Eko- (/. Eco- av g. oi'kos): hem-. -log!', (/. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om organismens rapport till

levande och livlös omgivning, -mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g.

mani'a, galenskap): dominerande hållning mot familjemedlemmar, undfallande inför auktoriteter. Syn. oikomani.

Eko- (/. Echo- av g. echo'): eko-, -mimi', (/. -mim I i'a, -i'ae av g. mi'mos, härmare): tvångsartat härmande av åtbörder, -phrasi'a: se ekolali. -praxi', (/. -prax|i'a, -i'ae av g. pra'xis, handlande): se ekokinesi. -stigmin: mio'tikum. -symptom: ibland hos sinnessjuka förekommande automatiskt upprepande av andra personers ord, miner, gester 1. handlingar.

Ekphori'a: se ekfori.

Ekphy'ma: se ekfyma.

Ekrase'ra, Ekrasör: se écrasement.

Ekri'na: se eckrina.

Ekjse'm, (Ek|ze'm), (/. E'c|zem|a, '-atis av g. ek, ut -f ze'o, koka): kliande, ej smittande akut 1. mestadels kronisk, ytlig katarr i överhuden av olika former och orsaker. E. a'n-guli o'ris: munvinkeleksem, syn. "perlèche"; e. bullo'sum: storblåsigt e.; e. crusto'sum: e. med krustabildning; e. impetigino'sum: med varblåsor betäckt e.; e. ma'didans: vätskan-de e.; e. mar gina'tum: av växtparasiter (tri-kofy'tonarter) orsakat revormliknande e.; särskilt i varandra berörande hudytor; e. pityro'des, e. seborrho'icum: seborroiskt e.; e. sola're: soleksem; e. vaccinatum: eksem-koppor. — Eksematisation: sekundär eksembildning gnm rivning 1. andra mekaniska o. bakteriella inflytanden. Eksematös, (/. Eczemato'sjus, -a, -um): om konstitutionellt betingad eksemsjkd. i motsats till eksematisation. Eksemkoppor: m. kokoppsvaccin infekterat eksem — e. vaccinatum.

Eksta's: se extas.

Ek- (/. Ec- av g. ek): ut-, -strofi', (/. -stro-phji'a, -i'ae av g. stre'pho, vända): ut- och instjälpning, särskilt om medfödd klyvning av urinblåsan o. bukväggen. Jfr ektropi, extrofi. -tasi', (/. -tas j i'a, -i'ae av g. tei'no, sträcka): utvidgning, utbuktning, t.ex. e-a *entri'culi: magsäcksutvidgning. Syn. dila-la'tio. Ekta'tisk.

Ektebi'nsalva: salva med koncentrerad tuber-kulin, avdöda tuberkelbaciller och kerato-lytiskt ämne.

Ek|thy'ma, -thyreo'sis: se ek|tyma, -tyreos.

Ekto- (av g. ekto's): prefix med betydelsen utåt, utanför, -bla'st: se ektoderm. -cardi'a: se -kardi. -de'rm, (/. -de'rm|a, -atis av g. de'rma, hud): yttre groddbladet, yttre blas-tulalagret, varur kroppens yttre epitelbekläd-nad, epidermis med tillbehör, nervsystemet och de funktionellt viktigaste delarna av sinnesorganen utvecklas. Syn. ektoblast, epi-Ektomi

blast, -dermo's (/. -is, -is): sjukliga förändringar i epitelbeklädnaden (se Stevens-Johnson). »enzym: extracellulärt enzym. Ektoderma'l. -fy'ter, (/. '-phyt|a av g. phy-to'n, växt): utanpå värden växande växtpa-rasit, särskilt svampar. Syn. epifyter. Se ektoparasiter, ektozoer. Jfr endofyter, endoparasiter, endozoer. -ge'n, (i '-genes): se exogen. -kardi', (/. -card[i'a, -i'ae av g. kardi'a, hjärta): blottlagt hjärta vid bröstbens- o. revbensdefekter. Syn. ectopi'a 1. he'rnia co'rdis, hjärtbråck.

Ek|tomi', (/. Ec I tom I i'a, -i'ae av g. ek, ut -f tome', snitt): operativt bortskärande av organ.

Ekto- (/. Ecto-) parasiter (av g. ekto's, utanför + p.): parasiter, som leva på ytan av värden; syn. ektositer. '-phyta: se -fyter.

Ek|topi', (1. Ec| top I i'a, -i'ae av g. ek, ut + to'pos, ort): felläge utåt. E. cordis: syn. ekto-kardi. E. lentis: kongenital avvikelse av ögats lins från dess normala läge. E. testis: felläge av testikel. Ekto'pisk, (/. Ecto'pic|us, -a, -um): fel belägen. I transplantationskirurgien synonym för heterotop. E. graviditet: extrauterint havandeskap.

Ekto- (1. Ecto- av g. ekto's): yttre-. -pla'sm|a, -atis (/. av g. pla'sma, något format): syn. exoplasma; 1. det yttre tunna, ofta särsk. täta, hyalina skiktet av cellprotoplasman i många celler 1. encelliga organismer; 2. protoplasman mellan endoplasmaområdena i syncytier. -reti'n|a, -ae (/. av re'te, nät): det yttre lagret, pigmentlagret av ögats näthinna, -si'ter, (/. -si'ta): se ektoparasiter, -toxiner: till näringsmediet utåt avsöndrade bakterie-toxiner. -zoer, (/. -zo'a, av g. zo'on, djur): animala ektoparasiter. Syn. dermatozo. Jfr epizo.

Ektro- (/. Ectro- av g. e'ktroma): förlust-, -daktyli', (/. -dactyl | i'a, -i'ae av g. da'ktylos, finger): medfödd förlust av fingrar eller tår. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): om medfödd defekt, -meli', (/. -mel | i'a, -i'ae av g. me'los, lem): medfödd förkrympning av extremiteterna.

Ek- (/. Ec- av g. ek): ut-, -tropi', (/. -tro'pi|on eller -um, -i av g. tre'po, vända): utåtvrid-ning av läppformade delar, t.ex. ögonlocken, livmodertrutens läppar, läpparna osv. Jfr ekstrofi, entropion, extropi. -tylkarbamid: sedati'vum. -ty'ma, (/. -thy'mja, -atis av g. thy'o, storma): större knöliga ofta i krusta-belagda sår övergående varblåsor. E. gan-græno'sum: på djupet gående e. hos kake'k-tiska individer. E. syphiliticum: bön- till enkronestora pustler vid lues, -tyreo's, (/.

-thyreo's|is, -is av g. thyreo's, sköld): 1. från-

varo av sköldkörteln 1. förlust av dess funktion; 2. tyreoidektomi.

Ekvatorial-plattan: se celldelning, -stafylo'm:

staphylo'ma æquatoria'le. Se stafylom.

Ekvilihriologi (av I. aequili'britas, jämviktsläge g. lo'gos, lära): läran om jämviktsrubbningar.

Ekvivale'nt (av /. æ'quus, lika + vale're, gälla): lika gällande; om den mängd av ett ämne, som kan ersätta ett annat i en kemisk förening; även om sjukliga rubbningar, som uppträda i st. för de typiska. Se epileptisk e.

Ek|zem: se eksem.

EIæo|sa'cchara, sing, -sa'c char um (/. av g. e'laion, olja + sa'kcharon, socker): olj(e)-socker, socker med tillsatta flyktiga oljor.

Ela'stic|us, -a, -um (/. av g. elasto's, följsam): elastisk.

Elasti'n: huvudbeståndsdelen i elastisk bindväv. — Elastisk binda: se E sm arch's b. E-a trådar: starkt ljusbrytande av elastin bestående trådar, i upphostningar tecken på destruktiva lungprocesser

Elasto's (L -is, -is av g. elasto's, följsam): degeneration av elastisk vävnad. E. senilis: dermatos med degeneration av elastiska vävnaden i huden hos åldringar.

Eldar(e)kramp: företrädesvis hos eldare förekommande sjkd. med huvudvärk, buksmär-tor, förstoppning och krampartade muskelsmärtor, småningom förvirringstillstånd o. slutligen medvetslöshet; kramporsak är de starka saltförlusterna gnm den kraftiga svett-ningen. Syn. morbus britannicus, värme-kramp.

Eldsmärke: nae'vus vasculo'sus.

Elect, på recept = Electua'rium (/.) = lat-verg, mos. E. se'nnae: laxermos, sennamos.

Ele|fanti'asis, (/. -phanti'as|is, -is av g. ele'-phas, elefant): pakydermi', efter upprepade infl. uppstående hypertrofi av hud o. underhud, särskilt å genitalia o. underben, som då komma att erinra om elefantfötter. I vårt land går sjukdomen under namnet "älvkar-leösjukan". I tropikerna uppstår e. (e. Ara-bum 1. tropica) ofta genom att Fila'ria sanguinis tillstoppar lymfvägarna i huden. Syn. phlegmasia malabarica. — Familiar kongenital e.: Nonne-Meige-Milroy's syndrom.

Eleidi'n: proteinartad substans i hudens stratum lu'cidum. Jfr keratohyalin.

Elekti'v (av /. eli'gere, utvälja): utvald, utväljande; om medel, som endast förena sig med eller verka på en viss substans t.ex.. vid färgning på endast vissa cellslag eller vissa delar

av cellens innehåll 1. föremål.

Ele'ktrakomplex: fadersfixering; sexuell åtråElektrisk

efter fadern med fientlig inställning mot modern. Motsatsen oedipuskomplex.

Elektrisk, (/. Electric| us, -a, -um).

Elektro- (/. Electro- av g. elektron, bärnsten): elektrisk, -bio|skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. bio's, liv + skope'o, betrakta): fastställande av döden medelst elektr. ström. 3 timmar efter döden reagera musklerna ej längre för faradisk ström. Jfr dödstecken, -chock: se chockbehandling, -desickation, (av /. desiccate, uttorka): ytlig elektrokoa-gulering. -diagno's: användning av elektricitet, särsk. galv. o. farad, ström för diagnostiska ändamål (t.ex. prövning av muskel- o. nervretbarheten). Jfr degenerationsreaktion, spasmofili. -en|ce'falografi', (/. -cephaloj-graph|i'a, -i'ae av g. enke'phalos, hjärna + gra'pho, skriva): EEG, med elektroence-falogra'fen företagen och i elektroencefa-logra'm grafiskt åskådliggjord bestämning av hjärnbarkens elektriska aktionsströmmar. Jfr elektrokortikogram. -endoskop (av g. e'ndon, inuti, + skope'o, betrakta): instrument med elektrisk belysning och spegelanordning för undersökning (endo-skopering) av kroppskaviteter. -fore's, (I. -phore's|is, -is av g. phore'o, bära): se ana-, jonto-, katafores. -fulguration (av /. fulgur, gnista): destruktion av vävnad med elektrisk gnistbildning, -gymnastik: gnm elektriska retningar åstadkomna rörelser (vid förlamningar), -homeopati': en avart av homeopati med hemliga läkemedel i form av piller eller flytande medicin, vilken senare benämnes röd, grön, gul, blå eller vit elektricitet, s.k. matte'i-medel. -inhalation: inandning av joniserad luft för behandling av stendammlunga. I Sverige introducerad under namn av Bromöllametoden. -kardiogram (av g. kardi'a, hjärta -f- gra'mma, uppritning): hjärtströmskurva, kurvan för det arbetande hjärtats aktionsströmmar, sådana de angivas av stränggalvanometern. Det normala Ekg. har 5 taggar betecknade med P (förmakstagg) och Q, R, S, T (ventrikeltaggar). Q och S äro inkonstanta, R (initialtaggen) betecknar början, T (finaltaggen) angiver slutet på kammarsystole. Q -f R -j- S = initial- eller ventrikelkomplexet, motsvarande den del av elektrokardiogrammet som omfattar ventri-kelmuskulaturens elektriska retning, -kirur-gi: samlingsnamn för alla med högfrekvens-strömmar utförda operativa ingrepp. Jfr diatermi, elektro-desickation, -koagulering, -kori, -tomi, Forest's nål. -koagulering: förstöring (gnm koagulering) av vävnader förmedels diatermi. -kortikogra'm (av /. co'rtex, bark + g. gra'mma, skrift): registrering av

hjärnbarkens elektriska aktivitet medels direkt å hjärnbarken placerade elektroder. Jfr elektroencefalogram. -kuta'n känslighet (av I. cu'tis, hud): känselnervernas känslighet för elektrisk ström, -kymografi' (av g. ky'ma, våg + gra'pho, skriva): röntgenologisk metod för bedömning av hjärtpulsationerna. -ly's, (/. '-lys I is, -is av g. ly'o, lösa): sönderdelning av elektrolyter, dvs. vattenlösningar av baser, salter, syror genom elektrisk ström. Härvid vandra elektropositiva atomer, ka'tjoner, till den negativa polen (katoden), och elektronegativa (a'njoner) till den positiva polen (anoden). Syn. galvanolys. Jfr peritonealdialys. -magnetisk strålning (fotonstrålning): strålning av elektromagnetiska vågor av olika våglängd ingående i det elektromagnetiska spektrum (ljus, radiovågor, elektronstrålning (^-strålning), röntgen- och radiumstrålning (a-strålning). Röntgenstrålningen, som är osynlig, har t.ex. en våglängd som är cirka 1/20.000-del av det synliga ljusets våglängd.-moto-riska punkter: punkter på kroppsytan, varifrån enstaka muskler och rörelsenerver lättast kunna retas elektriskt, -myografi', (/. -myograph I i'a, -i'ae av g. mys, muskel + gra'pho, skriva): elektrisk undersökningsmetod av musklernas aktionsströmmar.

Elektro'ner: negativt laddade elementarpartiklar i samtliga grundämnens atomer; förekomma i fritt tillstånd i t.ex. katod- och ^-strålar. Syn. negatroner. Motsatsen posi-troner. Jfr neutroner.

Elektro'nmikroskop: mikroskop, i vilket avbildningen sker medelst i vakuum passerande elektron- i st. för ljusoptiska strålar, "linssystemen" (kondensor, objektiv, projektionslins) utgöras av inhomogena magnetiska 1. elektriska fält, som samla 1. sprida elektronerna och förstoringen når upp till 40000 ggr. Elektro'nror: lufttomma glödkatodrör varest i katoden en glödtråd är inbyggd, som vid glödning alstrar elektroner.

Elektronstrålning: radiologisk terapimetod för tumörbehandling, varvid elektronerna (/^-strålningen) alstras i de lineära acce-leratorerna eller i betatroner.

Elektro- (/. Electro- av g. elektron, bärnsten): elektrisk, -punktu'r, (/. -punctum|a, -ae av pu'ngere, sticka): instickande i vävnaderna av nål (akupunktur) varigenom galvanisk ström ledes för att på elektrolytisk väg inverka, t.ex. avlägsna hår i huden. Syn. galvanopunktur. -retino|grafi', (/. -graph | i'a, -i'ae av reti'na, näthinna + g. gra'pho, skriva): registrering av aktionsströmmar resp. potentialer från hela retinalområdet vid in-

verkan av ett bestämt ljus; lämnar bl.a. viktiga upplysningar angående färgsinnet. Elek-troretinogram. -t(h)erapi', (/. -therap [i'a, -i'ae av g. therapei'a, behandling): användning av elektricitet som botemedel, -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): vävnadsklyvning med diatermiström och knivliknan-de elektroder. Syn. akutomi. Jfr akusektor, F o r e s t's nål. '-tonus (av g. to'nos, spänning): förändrat tillstånd i en nerv, varav en bestämd sträcka genomflytes av en konstant galv. ström, -tropi'sm (I. -us, -i av g. trepo', vända): den galvaniska strömmens inflytande på bakteriers och cellers inställning och rörelseriktning. Syn. galvanotropism.

Elementaranalys: kvantitativt o. kvalitativt bestämmande av elementen (grundämnena) i ett sammansatt ämne.

Eleosa'ccharum: se elæosaccharum.

Elephantiasis: se elefantiasis.

Eleva't|io, -io'nis (/.): upphöjande. E. u'teri: höjt läge av hela uterus. Elevato'ri|um, -i (/. av eleva're, höja): instrument till att upplyfta intryckta bendelar eller u'terus eller att avlossa perio'st från ben.

Elfenbenskotor: kotor med skleroserande granulationer vid Sternbergs sjukdom.

Elimination, (/. Elimina't|io, -io'nis av e, från -f li'men, tröskel): ett ämnes avlägsnande 1. utstöndrande ur organismen.

Elixir (arab. el eksir, den vises sten, essens): beteckning på vissa tinkturer o. mixturer. E. ama'rum alkali'num: alkaliskt beskt elixir.

Eller man's system: apparatur för blodkroppsräkning med skilda rör (ellermannrör) för uppmätning av blod och spädnings-vätska.

Elliot's operation: uttrepanering av ett litet stycke vid korneoskleralgränsen för tryckminskning vid glaukom. Jfr iridektomi.

Ellipsoid I e'us, -e'a, -e'um (/. av g. e'lleipsis, utelämnande + ei'dos, form): elliptisk.

Elli'ptic I us, -a, -um (/.): hörande till ellips.

Ellipto|cyter: se ovalocyter.

Elongation, (/. Elonga'tjio, -io'nis av e, ut + lo'ngus, lång): förlängning. E. co'lli: sjuklig förlängning av livmodershalsen.

Elytri't (/. -is, -idis av g. e'lytron, slida): katarr i slidan. Syn. kolpi't, vaginit.

Elytro- (av g. e'lytron): slida-, -klasi', (/. -cla-s|i'a, -i'ae av g. kla'sis, ruptur): vaginalbrist-ning. -kl(e)isi', (/. -cleisji'a, -i'ae av g. klei'sis, tillslutning): obliteration av vagina, -pto's (/. is, -is av g. pto'sis, fall): vaginalprolaps. Syn. kolpoptos. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): insnitt i vaginalväggen. Syn. kolpotomi, vaginotomi.

Emaceration, (I. Emacera'tjio, -io'nis av ma' cer, mager): avmagring. — Emacere'ra: utmärgla, uthungra.

Emaciation, (/. Emacia'tjio, -io'nis): avmagring.

EI makulation, (I. -macula'tjio, -io'nis av e, ut + ma'cula, fläck): borttagande av fräknar och fläckar i ansiktet.

Emaljlisten: se tandlisten.

E|manation, (/. -mana't|io, -io'nis av e, ut •f mana're, flyta): avdunstning, särskilt de radioaktiva gaser, som uppstå vid sönderfall av radium, torium, aktinium. — Emanato'-rium: apparat 1. anstalt för inandning av sådana gaser. Emanome'ter: mätapparat för emanerande gasers mängd.

Ema'nsio me'nsium (/.): uteblivande av (första) menstruationerna.

Emaskulation, (/. Emascula'tjio, -io'nis av emascula're, kastrera): dubbelsidig kastra-tion av män.

Embol|ektomi', (/. -ectomji'a, -i'ae av g. e'm-bolos, plugg + ektome', utskärning): operativt avlägsnande av en embolus.

Embol|emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. e'mbolos, plugg -f hai'ma, blod): närvaro av embolus i blodet. Jfr emboli.

Emboli', Embolism (/. -us, -i av g. en, in + ba'llo,kasta): tillstoppning av blodkärl,särsk. små artärer och kapillärer, genom en i blodströmmen inkommen blodfrämmande kropp, e'mbolus, t.ex. en lossnad blodpropp, tromb, parasiter, svulstceller, färgämnen, fettdroppar, luftblåsor, bakterier m.m. Korsad eller parado'x e.: embolus övergång från ena hj ärthalvan till den andra genom defekter i hjärtsepta. Embo'lic|us, -a, -um (/.): emboli-.

Embolifo'rmjis, -e (/.): emboliliknande.

Embolo- (av g. e'mbolos): plugg-, -frasi', (/. -phras|i'a, -i'ae av g. phra'sis, yttrande); -lali', (/. -lal|i'a, -i'ae av g. lalia', tal): instickande i talet av ovidkommande ord, stavelser, bokstäver 1. läten; vanligt hos stammare, -phrasi'a: se -frasi.

E'mbolus: se under emboli.

Embryo- (av g. en, inom -f bry'o, växa): foster i tidigt stadium, till omkring 2.—4. månaden, därefter fe'tus. Embryona'l. -cardi'a: se -kardi. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): härstammande från embryonala delar. -i'd: se teratoid, -kardi', (/. -card | i'a, -i'ae av g. kardi'a, hjärta): feta'1 hjärtrjkm (liksom ett urs tickande), -logi', (/. »log|i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om embryots utveckling före födelsen. Embryologist.

Embryo'm (/. -a, -atis av g. en, inom + bry'o,Embryonalplattan

växa): svulst sammansatt av vävnader från alla 3 groddbladen. Se terato'm.

Embryonal-plattan: gränsskiktet mellan ek-toderm-(amnion-)blåsan och entoderm(ur-tarm-)blåsan, varifrån embryot utvecklas, -skölden: ett senare utvecklingsstadium av embryonalplattan, varvid densamma böjer sig sköldformigt. Syn. a'rea germinati'va.

Embryo- (av g. en, inom + bry'o, växa): embryo-. -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): fostrets styckande inom livmodern. Embryoto'm. -to'xon (av g. to'xon, båge): gerontoxonliknande hornhinnegrumling hos nyfödda.

Embry|ulci', (/. -ulc|i'a, -i'ae av g. e'mbryon -f he'lko, draga): instrumentellt avlägsnande (med embryu'lcus) av ett foster från uterus.

Erne's, Einesi', (/. Emesji'a, -i'ae, E'mesjis, -is av g. e'mesis, kräkning): anlag för kräkning resp. kräkning.

Eme'tik|a, sing, -um, (/. Eme'tic j a, sing, -um): kräkmedel. Syn. vomitiva. — Emeti'n: alkaloid i ipecacuanharoten. Verksamt mot amöbadysenteri; även kräkmedel.

Emeto- (av g. e'mesis): kräkning-, -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för att kräkas. -kata'rtik|a, sing. -um, (/. -catha'rtic|a, sing, -um av g. kathai'-ro, rena): medel, som samtidigt verka som kräkmedel och avföringsmedel, -mani', (/. -man j i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): sjuklig benägenhet till att kräkas.

Emfraxi', (/. Emphra'x|is, -is av g. phra'tto, späcka): tillstoppning, obstruktion 1. infrak-tion.

Emfyse'm, (/. Emphyse'm|a, -atis av g. en, in +physa'o, blåsa): uppblåsning. E. pulmo'-num: övertänjning av lungblåsorna med utplånande av skiljeväggarna mellan dem. E. subcuta'neum: hud-e.; luftsvulst till följd av lufts inträngande i underhuden genom abnorm förbindelse med skadade luftvägar. Emfysematös, (/. Emphysemato's|us, -a, -um).

-emi': suffix i betydelsen blod.

Emigration, (/. Emigra't j io, -io'nis av migrate, utvandra): de vita blodkropparnas genomvandring av kärlväggarna.

E|mine'nt|ia, -iae (/. av e, ut -f mine're, skjuta fram): upphöjning. — E. arcua'ta: på klippbenet över innerörats främre, sagittala båggång. E. collaterals: framvälvning i botten av hjärnsidoventriklarnas bakre horn,

motsvarande sulcus collatera'lis. E. i'lio|-pecti'nea: uppdrivning på gränsen mellan os i'lium och os pu'bis. E. inter |condyla'ris: mellan ti'bias tvenne ledytor mot fe'mur.

E. media'lis: på ömse sidor om medellinjen i hjärnans 4. ventrikel. Emissa'ri |um, -i, pl. a, BNA (/. avloppskanal): avflöden från vensystemet inom skallen genom bendelar utåt. Se venæ emissariæ. Emissa'ri j us, -a, -um (/.): hörande till emis-sa'rium.

Emmen |ago'ga, sing, -ago'gum (av g. e'mme-nos, månatligen + agogo's, förande till): menstruationsbefrämjande medel. Emme-no|logi', (/. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om menstruationen och dess rubbningar.

Emmetr|opi', (l. -op|i'a, -i'ae av g. e'mmetros, proportionerlig + ops, öga): normalbrytning hos ögat. Emmetro'pt öga. Jfr ame-tropi, astigmatism, hypermetropi, myopi, presbyopi.

Emmet's operation: operationsmetod vid ärrläkning efter bristning av ce'rvix u'teri under förlossning. Emollition, (/. Emolli't|io, -io'nis av emol-li're, uppmjuka): uppmjukning, -s|cysta: cysta uppkommen genom e. — Emollie'n|-tia, sing, emo'lliens (/.): uppmjukande medel.

Emotion, (l. Emo't|io, -io'nis av emove're, skaka): stark sinnesrörelse resp. dess inflytande på kropp och själ. Jfr affekt. Emotio-ne'11: påverkad av e. Syn. affektiv. Emotions-neuro'ser och -psyko'ser: av häftiga emotioner orsakade neuroser o. psykoser, t.ex. skräckneuros; likna de schizofrena psykoserna, men förlöpa hastigare och gå till hälsa, -stu'por: stupor i följd av stark affekt. — Emotivite't: omotiverat stämningsomslag; stegrad sinnesretbarhet; syn. affek-tabilitet. Jfr affektlabilitet. Emoti'va människor = affektmänniskor. Em|pati', (/. -path | i'a, -i'ae av g. en, in -f pa'thos, känsla): inlevelse i en annans känslor.

Emphra'xis: se emfraxi. Emphyse'ma: se emfysem. Empiri'sm (/. -us, -i av g. empeiri'a, erfarenhet): kunskap, som vunnits genom erfarenhet grundad på faktiska förhållanden och därpå byggd behandling; ofta med bibetydelsen av ovetenskapligt förfarande. Empirisk formel: kemisk formel, som blott anger procentuell sammansättning och molekylarvikt, t.ex. C3H7; motsatsen är strukturformel, som anger atomförkedjningen i ett ämne, t.ex. CHS. CH. CHa i stället för C,HT. Em pl.: på recept = Emplastrum (/.) = plåster.

Empla'str|um, -i, pl. -a (/. av g. e'mplast-ron): plåster. E. adhæsi'vum: häft-; e. can-Emprosthotonus

tlnäridum: spansk-fluge-; e. ce'rae terebin-thina'tum: drag-; e. gummiresino'sum: gum-mi-; e. hydra'rgyri: kvicksilver-; e. plu'mbi: bly-; e. sapona'tum: tvål- 1. Hjärne's plåster.

Emprosthoton[us, -i (/. av g. e'mprosthen, framåt -f- to'nos, spänning): allmän stelkramp i framåtböjd ställning; syn. episto-tonos. Jfr opisthotonos.

Em|pty's, (/. '-ptys|is, -is av g. en, inom + pty'sis, spottning): upphostning, särskilt av blod (hemoptys).

Em- (g. av en): inom-, -pye'm (/. -a, -atis av g. py'on, var): i kroppshåla, särskilt i bröst-hålan, instängd

varansamling: t.ex. e. pleu'-rae: e. i lungsäcken; syn. pyotorax. E. necessitatis (/. nece'ssitas, nödvändighet): empyem, som spontant (liksom en nödfallsutväg) genombryter t.ex. bröstväggen och tömmer sig utåt. Empyematiski hörande till em-pyem. -pyoce'I|e, -es (/. av g. py'on, var + ke'le, bråck): varansamling vid naveln.

Emser-salt: 1 del koksalt + 2 delar natriumbikarbonat (till konstgjort emservatten). -vatten (naturligt): från källor i Ems.

Emulge'ra (av I. emulge're, urmjölka): göra emulsion.

Emulsi'n: enzym i bittermandel, sönderdelande amygdali'n i bensaldehyd, blåsyra o. druvsocker samt laktos i glykos och galaktos. Syn. synaptas. Jfr amygdalin.

Emulsion, (l. Eimils[io, -io'nis av emulge're, urmjölka): mjölklik vätska, i vilken ett olösligt ämne (emulge'ndum) t.ex. olja, harts m.m. med hjälp av en tjockflytande bindesubstans (emu'lgens) t.ex. gu'mmi ara'bi-cum hålles i fint fördelat tillstånd i en vat-tenhaltig vätska (me'nstruum). Emu'lsio ca'mphorae: kamferemulsion. -s|kolloider: ämnen, som i fin fördelning ingå förening med lösningsmedlet (hydratiseras) t.ex. lim, äggvita, stärkelse. Syn. emulsoider. Motsats se suspensionskolloi'der.

Emulsoider: se emulsionskolloider.

Emylkamat, (/. Emylcamat[um -i): centralt verkande muskelavslappnande medel.

En- (g.): prefix i betydelsen i, inom, inuti. Jfr end- och endo-.

Enallynymal (/. -um -i): intravenöst narkosmedel, sedativum.

Enamelum (Substantia adama'ntina, BNA, INA): tandemaljen. Se cuticula dentis, pris-mata adama'ntina.

En- (g.): inom-, -ante'm, (/. -anthe'mja, -atis av g. a'nthema, blomstring): utslag på slemhinnor, motsvarar hudens exantem. -artro's,

(/. -arthrosis, -is av g. a'rthron, led): kulled.

En[cefai, (/. -cepha'lic | us, -a, -um av g. enke'phalos, hjärna): hörande till hjärnan.

En|cefai- (/. -cephal- av g. enke'phalos): hjärn-. -æmia: se -emi. -algi', (l. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): huvudvärk. Jfr cefal-algi, cefalea. -asteni', (/. -asthen[ia, -i'ae av g. asthe'neia, svaghet): cerebralneurasteni. -emi', (/. -æm[i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): blodkongestion till hjärnan. -i't (/.. -is, -idis): infl. i hjärnan. E. acu'ta infa'ntum: akut cerebral barnförlamning. E. epide'mica 1. le-tha'rgica: sömnsjuka; med striära symptom, hjärnnervsförlamningar, psykiska irritationstillstånd och ofta påfallande sömnighet förlöpande sjkd. Syn. Economo's sjkd. E. periaxialis diffusa: Schiller's sjkd.,

En|cefalo- (/. -cephalo- av g. enke'phalos): hjärn-. -ce'l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): hjärnbråck; syn. encefalom (1). -cystoce'le: hjärnbråck med stark, i kommunikation med hjärnventriklarna stående vätskeansamling -dyni', (/. -dyn | i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): svår huvudvärk. Jfr encefalalgi. -grafi', (/. -graph I i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): röntgenfotografering av hjärnan efter ut-släppning av ryggmärgsvätska o. insläppning av luft. -gram (av g. gra'mma, skrift): vid -grafi upptagen bild.

En|cefalo'm, (/. -cephalo'm|a, -atis av g. enke'phalos, hjärna -f o'ma): 1. hjärnbråck (encefalocele); 2. hjärntumör.

En|cefalo- (/. -cephalo- av g. enke'phalos): hjärn-. -malaci', (/. -malac|ia, -i'ae av g. malaki'a, mjukhet): hjärnuppmjukning, -me-ningi't (/. -is, -idis av g. meninx, membran): infl. av hjärnan och dess hinnor, -meningo-ce'I|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): kombinerat hjärn- och hjärnhinnebråck. -myeli't (/. -is -idis av g. myelo's, märg): infl. i hjärna o. ryggmärg.

En[ce'falon, (/. -ce'phaljus, -i av g. en, inom + kephale', huvud): hjärnan.

En|cefalo- (/. -cephalo- av g. enke'phalos): hjärn-. -pati', (/. -path[i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): hjärnlidande. E. saturni'na: hjärn-lidande (kramper, blindhet, psykiska rubbningar m.m.) p.gr. av kronisk blyförgiftning. -phy'm|a, -atis (/. av g. phy'ma, växt): hjärntumör. -psi', (/. -ps|i'a, -i'ae av g. o'psis, syn): associerande av vissa färger med

vissa ord, tal, dofter osv. -punktur: punktion av hjärnventriklarna. -pyo's (/. -is, -is av g. py'on, var): varbildning i hjärnan; hjärnabscess. -rragi', (/. -rrhag|i'a, -i'ae av g. rhage', bristning): hjärnblödning, -skopi', (/. -sco-p|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): hjärn-

undersökning. -tomi', (I. -tom | i'a, -i'ae av

g. tome', snitt): 1. operativt förstörande avEncelialgi

fostrets hjärna för möjliggörande av förlossning; 2. anatomisk undersökning av hjärnan.

En|celi|algi', (/. -coeli|alg{i'a, -i'ae av g. en,

in -{- koili'a, buk): smärta i ett bukorgan. Enchondro'ma: se enkondrom. En|cra'ni|us, -i (/. av g. en, in -f- krani'on, hjärnskål): dubbelmissfoster med parasiten innesluten i autositens skalle. End- (av g. e'ndon): inne-. -ade'Iph|os, -i (/. av g. adelpho's, broder): tvillingmissfoster med parasiten innesluten inom den andra tvillingens kropp 1. i en tumör, -angi't (/. -is, -idis av g. angei'on, kärl): infl. i kärlintima, -aorti't (/. -is, -idis av g. aorte', aorta): end-angit i aorta, -arteri't (/. -is, -idis av g. arte-ri'a, artär): infl. i artärernas i'ntima. E. chro'nica defo'rmans ~ ateroskleros. E. obliterans: e., som för till tilltäppning av kärlet.

E'ndagsfeber: se ephe'mera. En|demi', (/. -dem | i'a, -i'ae av g. en, in -f de'mos, folk): till viss ort begränsad och där inhemsk farsot, i motsats till epidemi och pandemi. Ende'misk, (/. Ende'mic | us, -a, -um): inhemsk. Enjderma'1, Enjdermatisk (av g. en, i + de'rma, hud): i huden. Syn. intrakutan. E-a metoden: förr bruklig metod att genom dragplåster blottlägga underhuden och därigenom bereda bättre väg för resorption av på huden anbringade läkemedel. Endiemal (/. -um, -i): barbitursyrederivat, antileptikum, sedativum. Endo-: se en- och end-. Endoa'gar: näragar med tillsats av soda, mjölksocker, fuksin och natriumsulfit; för differentiering av ko'li- och ty'fusbacillgrup-perna.

Endo- (av g. e'ndon): inom-, -ca'rdium: se -kardiet. -cellulär, (l. -cellula'r|is, -e): inom cellen, -cervici't (/. -is, -idis): infl. i cervix uteri slemhinna, -cervika'1, (/. -cervica'l|is, -e): inom cervix uteri, -chondra'lis: se -kon-dral. -chondro'ma: se -kondrom. -colpi'tis: se -kolpit. -donti', (/. -dont|i'a, -i'ae av g. odou's, tand): läran om emalj-dentin-pulpa-systemets (endodo'ntets) anatomi, patologi och terapi. Jfr odontium, parodonti. -en-zy'm: intracellulärt enzym, -flebi't, (/. -phle-bi't|is, -idis av g. phlebs, ven): infl. i en vens intima. E. porta'lis pylephlebitis — infl. i portådern, -fy't, (/. '-phyt|on, -i av g. phy-

to'n, växt): växtparasit, som lever inom andra

växter 1. djur. Syn. entofyt. Jfr ektofyt. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): alstrad inuti organismen, av inre orsaker, ej genom yttre inflytelser. Jfr exoge'n. E. urinsyra:

u. som vid purinfri föda avsöndras med urinen och sålunda måste leda sitt ursprung från kroppscellernas nukleinomsättning. E. psyko's: p. på medfödd konstitutionell grund, -ka'rdiet, (/. -ca'rdi|um, -i av g. kar-di'a, hjärta): hjärtats innerhinna. Jfr epi-, perikard. -kardi't, (/. -cardi t is, -idis): infl. i endokardiet. E. lenta (/. le'ntus, långsam): malign, långsamt förlöpande e., orsakad av Streptoco'ccus viridans (grönväxande var-bakterier). Åtkomlig för penicillinbehandling. Jfr lentasepsis. E. ulcero'sa (/. ulcero'-sus, full av bölder): septisk e. med sårigt vävnadssönderfall. E. vegetativa 1. verrucosa (/. verrucosus, full av vårtor): e. med vårtlika trombotiska avlagringar på klaf-farna. -kolpi't, (l. -colpi't|is, -idis av g. ko'lpos, slidan): infl. i slidans mukosa o. submukosa. Jfr parakolpit. -kondra'1 (/. -chondra'l|is, -e av g cho'ndros, brosk): inuti brosk. E-t ben: ben utvecklat inne i brosk, -kondro'm, (l. -chondro'm|a, -atis av g. cho'ndros, brosk): kondrom på platser, där normalt ingen broskväv finnes, t.ex. i testisklar. -kri'n, (/. '-crin|us, -a, -um av g. kri'no, avsöndra), -kri'na organ 1. körtlar: organ med inre sekretion, insöndringsorgan, blodlymfkörtlar. Endokrinoge'n: sammanhängande med den inre sekretionen, -krinologi': läran om de endokrina organen, deras fysiologi och patologi, -krino's, (/. -crino's|is, -is): på endokrin rubbning beroende sjukdom, -laryngea'1 (/. -is, -e av g. la'rynx, struphuvud): inom struphuvudet befintlig. E-t

ingrepp; e. operation. -lymfa: vätskan i den membranösa hörsellabyrinten, -lysi'ner (av g. ly'o, lösa): bakterielösande, från leukocyterna stammande ämnen, -me't-riet, (/. -me'tri|um, -i av g. me'tra, livmoder): livmodersslemhinnan, -metrio'm (/. -a, -atis), -metrio's (1. -is, -is): omskriven resp. diffus anhopning av endometriumlik vävnad på främmande plats (närliggande organ); uppstår antingen gnm att endometriet växer på djupet Cprimär, intern -metrios) 1. gnm avläggare (sekundär, extern -metrios). -metri't (/. -is, -idis): infl. i livmodersslemhinnan. Jfr metrit, para-, perimetrit. E. decidua'lis: e. i decidualvandlat endometrium och sålunda i gravid livmoder. E. catarrha'lis, e. gonor-rho'ica, e. tuberculo'sa. -myokardi't, (/. -myocardial is, -idis av g. mys, muskel + kardi'a, hjärta): infl. i endo- och myokardiet.-my'si|-

-um, -i (/.): bindvävssepta kring muskel-

faskiklarna. -nasa'I (I. -is, -e av na'sus, näsa): inom näsan, -neuriet, (I. -neu'ri|um, -i av g. neu'ron, nerv): det inre perineuriet, bindväven mellan de sekundära nervbuntarna i

en nerv. -parasit: entozo och endofyt. Syn. endosit. Jfr parasit, ektofyt, ektozo. -phthal-mi't|is, -idis (l. av g. ophthalmo's, öga): inflammation i ögats inre strukturer, -pla's-m|a, -atis (/. av g. pla'sma, någonting format): 1. innerplasmat i motsats till ektoplas-mat, där sådant finnes; 2. kring kärnorna liggande protoplasma i syncytier. -phlebi'tis: se -flebit. '-phyton: se -fyt. -radio |graf i', (/. -graphI i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): röntgenfotografering av ihåliga organ efter införande av kontrastmedel, -rra'kis, (/. -rrha'-ch|is, -is av g. rha'chis, kotpelaren): det yttre bladet av dura mater spinalis. Jfr dural-säcken.

Endo's närsubstrat: se en do agar. Endo|sit: se endoparasit. Endo-skop (av g. e'ndon, inom -f skope'o, betrakta): rörformade instrument med glöd-lampsanordning för undersökning av kroppshålor. Endo|skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta). Endoskopering. End- (av g. e'ndon): inne-, -osmo's (l. -is, -is av g. osmo's, stöt): 1. osmos utifrån inåt; motsatsen exosmos; 2. osmos överhuvudtaget. -o'st(et), (l. -o'ste|um, -0; -osti't (/. -is, -idis); -osteo'm (/. -a, -atis av g. oste'on, ben): bindvävshinnan på insidan av ben, på gränsen mellan ben och märg.; infl. av end-ostet; tumör i benmärgshåla. Endo- (av g. e'ndon): inne-, -stetoskop (av g. ste'thos, bröstkorg -f skope'o, betrakta): magsond med stetoskopansats för auskul-tering av hjärtat från matstrupen, -tel, (/. -theii|um, -i av g. thele', vårta): cellbeklädnaden på blod- och lymfkärlens samt hjärn-hinnornas insida. Stundom om cellbeklädnaden på de stora kroppshålornas insida. Jfr epi-, meso-, peritel. -t(h)elio'm, (/. -the-lio'm|a, -atis av g. thele', vårta): svulst uppbyggd av hithörande celler, t.ex. endotel-kräfta. -t(h)elio's, (/. -thelio's|is, -is av g. thele', vårta): 1. massuppträdande av endotel i exsudat m.m.; 2. hyperplasi av de epiteliala beståndsdelarna av retikulo-endotelet. -tora-ka'1, (/. -thoraca'li|s, -e; -thora'cic|us, -a, -um av g. tho'rax, bröst): som tillhör brösthålan. -toxin (av g. toxiko'n, gift): intracellulär gifter hos bakterier, -vacci'n (av I. va'c-ca, ko): peroral administrering av vaccin. E'nem|a, '-atis (/. av g. en, i + hie'mi, kasta in): lavemang. Syn. klistir, klysma. Energi', (/. Energ|i'a, -i'ae av g. ene'rgeia, verksamhet): kraft. — Energikvot: det antal kalorier per kilo kroppsvikt, som dagligen behöver intagas med födan. Enfenemal, (/. Enphenenial | um, -i): barbi-tursyrederivat, antileptikum, sedativum.

En!ga'stric|us, -i (/. av g. en, inuti -f gaste'r, måge): tvillingmissfoster med parasiten innesluten i autositens bukhåla. Engelska sjukan: se rakit. E. svetten: endemisk sjkd. i England o. Frankrike under 15. och 16. årh. Senare blott en lokal endemi i Schwaben känd (1802). — Engelskt liniment: linime'ntum chloroformii compo'si-tum = kloroformliniment. E. luktsalt: amin onii carbo'nas. E. salt: magne'sii su'lfas. Syn. bittersalt. Engouement (/.): blodsvall, isht om första stadiet av akut pneumoni. Enjgra'm (/. av g. en, inuti -f gra'mma, skrift): kvarstående spår av ett psykiskt intryck; slumrande minnesbild. Jfr ekforera. Engströms-respiratorn: en i vårt land konstruerad apparat för behandling av poliosjuka med respirationsförlamningar; pumpanordningen är kopplad till ett i luftstrupen inlagt rör. Jfr Sahlin's barospirator. Enhexymal, (/. -um, -i): barbitursyrederivat, sedativum.

Enibomal (/. -um, -i): intravenöst narkosmedel.

En|ka'ntis, (/. -ca'nth|is, -is av g. en, in + kantho's, ögonvinkel): svulst i caru'ncula lacrima'lis.

Enke'falo-: se encefalo-. En|kondro'm, (/. -chondro'm|a, -atis av g. en, inom -f cho'ndros, brosk): svulst av brosk-väv å ställen, där (t.ex. i ben, i njurar etc.) normalt intet brosk finnes; alltså ej utväxt från brosk. Jfr eckondrom. -kondromato's, (/. -chondromatosis, -is): multipla härdar av brosk insprängda i långa rörbenens meta-fyser med rubbad längdtillväxt. Enkopres: se incontine'ntia a'lvi. En {oftalmus, (/. -ophthalm|us, -i av g. en, in + ophthalmo's, öga): ögonglobens insjunkande i ögonhålan. Motsatsen exoftalmus. Enomani', (/. Oenoman|i'a, -i'ae av g. oi'nos, vin -f- mani'a, galenskap): se dipsomani. En|orki'sm, (/. -orchi'smus): kryptorkism. Enosi|man|i'a, -i'ae (/. av g. e'nosis, skakning + mani'a, galenskap): en mental rubbning yttrande sig i intensiv skräck. En|osto's (/. -is, -is av g. en, inuti + oste'on, ben): av kompakt benväv bestående osteom, som växer in i benets spongiosa 1. mot märghålan. Jfr exostos, hyperperiostos. (Ensifo'rmis, INA): xiphoideus. Enslin's sjukdom: kraniostenos med starka förändringar i synorganen. En|s, '-tis (/.): väsen. E. mo'rbi (/.): en sjukdoms väsen. Ent-: se end-.

Entamoe'ba: avdelning av amöbor.. E. bucca'-Enteral

lis: vid tandkaries. E. dysente'rioe 1. histoly'-tica: framkallaren av den tropiska rödsoten.

Enter- (av g. e'nteron): tarm-, -a'l (I. -is, -e): tillhörande tarmen. Syn. entericus. Enterala virusgruppen: se coxsacki-virus, -algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): tarmsmärta, kolik. Syn. enterodyni'. -ektomi', (/. -ectomji'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): tarmresektion. '-ic|us, -a -um (/.): se enteral, -i't (/. -is, -idis): infl. i tarmen. E. follicula'-ris: infektiös e., som huvudsakligen angriper tarmfolliklarna o. Peyer's plaques. E. membrana'cea: se co'lica muco'sa.

Entero- (av g. e'nteron): tarm-, -anastom'os (/. -is, -is av g. anastomo'o, förse med en mun): operativ förening mellan två tarm-slyngors lumina. -ce'l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): tarmbråck. -cente's (/. -is, -is av g. ke'ntesis, stick): punktion av tarmen, -clea'--ner: se tarmbad. -coli'tis: se -kolit. -cysto-ce'I|e, -es (/. av g. ky'stis, blåsa -f- ke'le, bråck): bråck med tarm och urinblåsa som innehåll, -cysto'm (1. -a, -atis av g. ky'stis, blåsa): medfödda cystabildningar i bukvägg, bukhåla 1. bäcken (vanl. rester av ductus om-phalomesentericus 1. under fosterlivet av-sprängda delar av inre groddbladet), -dyni', (/. -dynI i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): syn. enteralgi. -entero |stomi', (/. -stom|i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): öppnad kommunikation mellan två tarmslyngor. -hepatoce'l|e, -es (/. av g. he'par, lever -f- ke'le, bråck): embryonalt navelbråck med lever o. tarmslyngor i bråcket. -ge'n, (/. '-gen|es, av g. genna'o, alstra): utgående från tarmen, -katarr (av g. kata', ned + rhoi'a, flöde): tarmkatarr, -kina's (av g. kine'o, röra): tarmenzym, som aktiverar trypsinogen till trypsin, -kly's, (/. '-clys|is, -is av g. kly'zo, bespola): tarm-spolning. -kocker: grampositiva diplo- och streptokocker i tarmen, -koli't, (l. -co!i't|is, -idis): infl. i tunn- och tjocktarm, -kysto'm (av g. ky'stis, blåsa): cystisk svulst utgången från rester av du'ctus omphalo-ente'ricus. -li't, (1. '-lith|us, -i av g. li'thos, sten): tarmsten. -pexi'; -pe'xis, (/. -pex|i'a, -i'ae; -pe'x|is, -is av g. pe'xis, fixation): operativt fixerande av en abnormt rörlig eller sänkt tarmdel till bukväggen, -plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation å tarmen särsk. för vidgande av förträngningar, -prokti', (/. -proc-t|i'a, -i'ae av g. prokto's, bakdel): ett tillstånd med konstgjord anus, -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): hängande, nedsänkta tarmar. -rrafi, (/. -rrtiapli|i'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): tarmsutur. -rragi', (/. -rrhag|i'a, -i'ae av g. rhage', bristning): tarmblödning, -rré, (/. -rrhoe'ja, -ae av g. rhoi'a, flöde): diarré.

-skop: endoskop för tjocktarmen, -spa'sm (/. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): tarmkramp. -steno's (/. -is, -is av g. steno's, trång): tarmförträngning, -stomi', (/. -sto-m|i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): anläggning av tarmfistel, -tom; -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): tarmsax 1. kniv för tarmoperation; operativt insnitt i tarmen, -tri'b (av g. tri'bo, riva): en klämtång för tarmen, -tyfus: abdominaltyfus. -zo'a (av g. zo'on, djur): tarmparasiter av animal natur, ss. maskar.

Ent|helmi'njter, (/. -tha av g. e'ntos, inuti -f he'lmins, mask): inälvsmaskar.

Ento-blast, -derm(a) (av g. ento's, inom + blasto's, frö + de'rma, hud): det inre groddbladet, ur vilket

matsmältnings- o. andningsorgan utvecklas. Syn. hypoblast, -fy't, (I. '-phyt|on, -i av g. phyto'n, växt): endofyt.

Entomo|fobi', (/. -phobji'a, -i'ae av g. e'nto-mon, insekt + pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för insekter.

Ent-optisk (av g. ento's, inom optiko's, seende): befintlig i ögats inre, t.ex. synför-nimmelser av föremål i ögats inre, ss. grumlingar i glaskroppen. Jfr mouches volantes. -otisk (av g. ous, öra): befintlig inom örat, t.ex. hörselretningar, mest kärl- och muskel-ljud, som ha sitt ursprung omedelbart i örat 1. dess omgivning.

Ento-zo'er, (/. -zo'a av g. ento's, inom + zo'on, djur): animala parasiter, som leva i det inre av andra djur. Jfr ektozoer.

Entro'pi|on, -um, gen. -i (/. av g. en, in -f tre'po, vända): ögonlocksrandens inåtvänd-ning, t.ex. genom muskelkramp 1. ärrsammandragning. Jfr ektro'pion.

E|nukleation, (/. -nuclea't|io, -io'nis av e, ut + nu'cleus, kärna): utskalning, t.ex. av svulst. E. bu'lbi: utskalning av ögonbulben.

Enure's, (/. Enure's|is, -is av g. en, in -f ou're-sis, urinering): ofrivilligt låtande av urin vid funktionella lidanden; vid organiska sjukdomar betecknas tillståndet inkontinens (se detta ord). Syn. urorré. E. diu'rna — dag-väteri. E. noctu'rna = natt-1. sängväteri. — Enure'tiker: sängvätare.

Enzy'm (av g. en, inuti + zy'me, surdeg): av den levande cellen bildade ämnen, som genom kataly's omsätta organiska ämnen, särskilt äggvita, fett och kolhydrat. Jfr ferment. Oorganiska enzym: metallsoler, vilka ss. platina- 1. guldsol ha katalytisk verkan. De betecknas med namn, som ändas på -as.

Enäggsfvlllingar: se tvillingar.

Eosi'n: rosarött, i lösning fluorescerande färgämne, tetrabromsubstitutionsderivat av fluorescein.

Eosino|fili', (/. -philji'a, -i'ae av eosin + g.Ep-

phile'o, älska): benägenhet att färgas med eosin, t.ex. vissa granula i leukocyter, eosino-fi'la leukocyter. Eosinofi'1, (7. Eosinophiii-c|us, -a, -um). Eosinofila bengranulom: mellanform mellan Letterer-Siwe's och H and-Schüller-Christian's sjukdom. Jfr acido-, baso-, neutrofil.

Ep-: förkortn. av epi-.

Eparsja[gi', (/. -alg|i'a, -i'ae av g. epai'ro, lyfta upp H- a'lgos, smärta): rubbning till följd av överansträngning av en kroppsdel, inklusive härav följande dilatation av hjärta, bråck, enteroptos, hemoptys etc.

Ependy'm, (l. Epe'ndymja, '-atis av g. epi', på + e'ndyma, klädsel): överdrag; det epitel som bekläder hjärnkamrarna, hinnlabyrintens insida och ryggmärgskanalen. Epen-dymi't (/. -is, -idis): inflammation i ependym. Ependymo'm (/. -a, -atis): tumor innehållande gamla ependymceller.

Ephe'lides: se efelider.

Ephe'mera (av g. epi', på -J- heme'ra, dag): kort, lätt feber utan bestämbar orsak, "förkylningsfeber". Syn. "endagsfeber". Jfr efemär.

Epi- (g.): prefix i betydelsen på, ovan, efter 1. ett upprepande, ett förstärkande; se ep-. -bla'st (av g. blasto's, skott): se ektoderm. -hle'faron: se epikantus. -bulbär: ovanpå ögongloben, -ca'nthus, -ca'rdium, -co'ndy-lus, -costa'lis, -cra'nium, '-crisis: se epikantus etc. -cystojtomi', (l. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): sectio alta. -demi', (l. -dem|i'a, -i'ae av g. de'mos, folk): tidvis över en befolkning utbrytande smittosam sjukdom, -de'misk, (/. -de'mic|us, -a, -um): som uppträder i epidemier. E. gulsot, e. hjärnhinne-infl. m.fl. sjkd. -demio|logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): vetenskapen om de epidemiska sjukdomarna, -de'rm, (/. -de'rm|is, -idis av g. de'rma, hud): överhud. Epider-mispropp: hörselgångskolesteatom. -der-mio[dysplasi', (/. -dysplas|i'a, -i'ae av dys-dålig +

pla'sso, forma): dysplasi av överhuden. -dermoi'd (av g. ei'dos, form): cysta med epidermisliknande väggbeklädnad, speciellt aterom. -dermofyto's, (/. -dermophy-to's|is, -is av g. de'rma, hud -f- phy'o, alstra): svampinfektion av Epidermophy'tonsläktet. -dermojly's, (/. Mys|is, -is av g. ly'o, lösa): avlösning av överhuden under blåsbildning. E. bullo'sa hereditaria: ärftlig sjkd. med lätt uppstående blåsbildning efter mekanisk irritation. Jfr akantolys. -dermomyko'ser (av g. de'rma, hud + my'kes, svamp): av svampar orsakad hudsjkd. Epidermomyco'sis: av

svampar orsakat eksem, svampeksem; vanligen på fötterna (mellan tårna och på fot-1

sulan), -dermo's (/. -is, -is av g. de'rma, hud): samlingsnamn på hudsjukdomar med abnorm proliferation av epitelialt ursprung, -diasko'p (av g. dia', genom -f skope'o, betrakta): projektionsapparat för projicering dels av diapositiv, dels av ogenomskinliga bilder, sålunda en kombination av di'a- och e'piskop på samma stativ. -di'dym|is, '-idis (/. av g. di'dymos, testikel): bitestikel. -didy-mi't (/. -is, -idis): infl. i epididymis, -dura'1 (/. -is, -e): utanpå dura mater. Syn. extradural. -duralanestesi': sakralanestesi. -dural-injektion: insprutning av ett lokalanesteti-kum i epiduralrummet i canalis sacralis genom lig. sacrococcygeum; vid ischias etc. Jfr sakralanestesi. -dura'lrummet: rummet mellan väggarna i canalis vertebralis o. dura mater spinalis inre blad. -fa'rynx, (/. '-phary nx, '-ngis av g. pha'rynx), den na-sala delen av farynx. Syn. nasofarynx. Jfr hypofarynx. -fora (/. '-phora av g. phore'o, bära): tårdropp, surögdhet, vanligen beroende på striktur i tårvägarna, -fy's, (/. '-phy-s|is, -is av g. phy'o, växa): 1. de distala, vanligen uppdrivna, med diafysen sammanfogade ändarna av rörben; 2. övre hjärnbihanget = epiphysis cerebri, syn. corpus pineale. -fy's-avlösning, (/. -physeo'-lys|is, -is av g. ly'o, lösa): epifysens lossande från diafysen, innan epifysbrosket för-benats, t.ex. vid kongenital lues, -fysbros-ket: broskskivan mellan epi- och diafys hos växande- -fysi't, (/. -physi'sjis, -idis): inflammation i epifys. -fysnekros: aseptisk sådan vanl. i caput fe'moris (se Perthe's sjukdom) fotens navicula're, metatarsalbe-nen m.fl. -fy'ter, (/. '-phyta av g. phyto'n, växt): växter, som leva utanpå andra växter eller djur. Syn. ektofyter. Jfr ektoparasiter, ektozoer. -gastr|algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. gaste'r, buk + a'lgos, smärta): smärta i maggropen.-ga'striet, (/.-ga'stri[um, -i): maggropen, trakten mellan naveln och bröstbenets svärdformade utskott. Jfr hypo-gastrium. -ga'stric|us, -a, -um (/.): tillhörande e. -ga'stric|us, -i (/.): dubbelfoster med parasiten fäst till autositens epigastrium. -gIo'ttic|us, a-, -um (l. av glotti's, ljud-springa): som tillhör struplocket:, -glo'ttjis, -idis (/. av g. glotti's): struplocket, -glot-ti't (/. -is, -idis): infl. i epiglottis, -gna't, (/. '-gnath|us, -i av g. gna'thos, käke): dub-belmissbildning med den svulstlika parasiten fäst till autositens gom, hängande ut genom munnen. Syn. uranopagus. -gona'1 (/. -is, -e av g. gone', säd): sittande utanpå en embryonal könskörtel, -ka'ntus, (1. -ca'nth | us, -i av

g. kantho's, ögonvrå): medfött skärformigtEpilation

hudveck över inre ögonvinkeln; mongolveck. Syn. epiblefaron. -ka'rd(iet), (/. -ca'r-di|um, -i av g. kardi'a, hjärta): hjärtsäckens inre (viscera'la) hjärtat beklädande blad. Jfr endokard och perikard. -kondyl, (/. -co'n-dyl|us, -i): på övre ändan av en kondyl befintligt utskott, -kondyli't, (/. -condyli't|is -idis): infl. av epikondyl. E. hu'meri: retningstillstånd i senfästena i armbågen; jfr "tennisarmbåge", -kosta'1, (/. -costal | is, -e av co'sta, revben): sittande ovanpå revben, -kra'nlet, (/. -cra'nijum, -i): mjukdelarna ovanpå o. utanpå kraniet (skalpen), -kri's, (l '-cris|is, -is): 1. en andra 1. supplemente-rande kris; 2. sammanfattande slutbetraktelse över ett sjukdomsfall, -kuta'nprov: ku-tanprov varvid det ämne, som skall undersökas appliceras utanpå huden. Syn. per-kutanprov.

E|pilation, (/. -pila't|io, -io'nis av e, ut + pi'lus, hår): hårets utdragande; verkställes med en härför lämpad tång: epila'tor. E|pi-le'ra: utdraga hår. Jfr depilera.

Epi|lepsi', (I. -lepsji'a, -i'ae av g. epilam-ba'no, plötsligt gripa tag i): fallandesot. E. gra'vior eller ma'jor: de "stora", "klassiska" anfallen med aura, störtande till marken, medvetslöshet, tonisk och sedan klonisk kramp, vida pupiller och sömn efter anfallet, ev. avgång av urin och feces. E. larva'ta: epileptisk ekvivale'nt. É. marmottante

(/.): se pladderepilepsi. E. mi'nor eller mi'tior: petit mal; små anfall med blott medvetslöshet = absencer. E. partia'lis = Jackson's e. E. procursi'va: löpepilepsi. E. trauma'tica: e. efter skallskada. — Genuin, idiopa'tisk eller essentiell e.i kronisk e. utan känd orsak, ledande till svagsinthet. Reflex-e.: utlöst reflektoriskt genom nervretning. Symptomatisk e.: se Jackson's epilepsi. — Epileptiform, Epileptoi'd, (av g. ei'dos, utseende): liknande e. Epileptiforma kramper, t.ex. vid intoxikationer, uremi. — Epile'ptisk, (/. Epile'ptic|us, -a, -um): tillhörande epilepsi. E. ekvivalent: i stället för typiska epilepsianfall förekommande kroppsliga 1. psykiska rubbningar, t.ex. migrän, dipsomani, impulsiva drifthandlingar. Epileptoge'n zon: kroppsdel vars retande utlöser epileptiska anfall. Jfr reflex-e.

Epiloi'a: den form av sclero'sis tubero'sa ce'rebri, som förlöper med adeno'ma sebaceum. Se sclero'sis tubero'sa ce'rebri (under ordet skleros).

Epi- (av g. epi'): på-, -meno|rragi', (/. -rrba-gji'a, -i'ae av g. men, månad 4- rhage', bristning): för ofta återkommande och för ymniga regleringar, -menorré, (/.-menorrhoe'|a,

-ae av g. men, månad + rhoi'a, flöde): abnormt frekventa menses; menstrualcykeln understiger 28 dagar, -my'sium, (/. -my'si|-um, -i av g. mys, muskel): bindvävshinnan kring en muskel, -nefrekjtomi', (/. -nephrec | -tom I i'a, -i'ae av g. nephro's, njure + ektörne', bortskärande): binjureexstirpation. -nefri'n, (/. -nepbri'mnn): suprarenin. -nef-ri't, (/. -nephri't|is, -idis): infl. i njurens fett-kapsel. -nefro'm, (/. -nephro'm| a, -atis): hy-pernefrom. -neu'riet, (/. -neu'rijum, -i av g. neu'ron, nerv): nervens yttre bindvävsskida. Jfr endo-, perineurium, neurilemma, -o'rchi--um: se tunica vaginalis, '-pharynx: se epi-farynx. '-phora: se epifora. -physeo'lysis: se epifysavlösning. '-physis: se epifys. -plo--ce'l|e, -es (/. av g. epi'ploon, nät -f ke'le, bråck): bråck bestående av nätet, -plo'ic |us, -a, -um (/.): som tillhör tarmnätet, -ploi't (/. -is, -idis): infl. i nätet, -plomfaloce'le, (/. -piomphaloce'11 e, -es av g. omphalo's, navel): navelbråck innehållande tarmnätet, -py'g, (/. -py'g|us, -i av g. pyge', bakdel): dubbelmissbildning med parasiten fäst vid autosi'tens bakdel, -sclera'lis, -e (/.): hörande till vävnaden täckande skleran.

Episio- (av g. epi'sion): i sammansättningar avseende blygden. -ce'l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): framfall av slidan, -hemato'm, (/. -hæmato'm|a, -atis av g. hai'ma, blod): blod-utgjutning i stora blygdläpparna. -r(r)afi', (/. -rrhaph|i'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): förträngning av slidan genom hopsyning. -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): perineal-snitt; operativt insnitt i blygdens sidoparti för att vid partus förebygga bristning vid trång eller oeftergivlig vulva.

Epi- (av g. epi'): på-, -skleri't, (/. -scleri'tjis, -idis av g. sklero's, hård): infl. i bindväven mellan skleran och konjunktiva på ögat, yttrande sig som små blåröda knottror vid hornhinneranden. -sko'p (av g. skope'o, betrakta): apparat till projektion av ogenomskinliga föremål medelst påfallande ljus. Jfr diaskop, epidiaskop. -spadi', (/. -spad | i'a, -i'ae av g. spa'o, draga): missbildning med urinrörsmynningen på penis ryggsida. Syn. anaspadi. Jfr hypo-, paraspadi. -spa'stikja, sing, -um, (1. -spa'stic|a, sing, -um): blåsdragande medel. -sta'x|is, -is (/. av g. sta'zo, droppa): näsblödning. Syn. rinorragi, stilli-cidium sanguinis. -st(h)o'tonus: se empros-thotonus. -stro'feus, (/. -stro'ph|eus, -ei av g. stre'pho, vrida): gammal benämning (se BNA) på andra halskotan, a'xis, (PNA).

Epi|tel, (/. -theü|um, -i av g. epi', på -f thele', vårta, papill): det ytliga cellskikt, som täcker hud och slemhinnor. Enl. cellernasEpitelcylindrar

beskaffenhet skiljes mellan skiv-e. Q. platt-e), cylinder-e., flinimer-e. Efter ur-sp rung et skiljes mellan ektodermalt e. (epidermis, ependym och sinnesepitel); ento-dermalt e. (tarmepitelet); mesodermalt e. (epitelbeklädnaden i kroppshålorna, njur-epitel) och desmalt e.: e. från bindesubstansvävnad (?). Jfr endo-, meso-, peritel.

Epitel- (/. Epithel-), -cylindrar: i urinen under patologiska förhållanden förekommande formbeståndsdelar. Se urincylindrar, -cys-tor: cystor, beklädda av epitel, -ia'1 (/. -is, -e): av epitelnatur. -io'm (l. -a, -atis): svulst,

uppbyggd av epitel. E. contagio'sum 1. mol-lu'scum: se molluscum contagiosum. Jfr turbantumörer. -isation: epitelbildning. -oi'd (/. -es av g. ei'dos, utseende): lik epitel, -kropparna: se bisköldkörtlarna. -lymfa: se inter-cellularvätska. -pärlor: lökskalformigt ordnade förhornade celler (bl. a. stundom i kräftepitelsträngar).

Epi'| tema, (/. '-them | a, '-atis av g. epiti'the-

mi, pålägga): samlingsnamn för alla celliga täck- och beläggningslager (endo-, epi-, meso-, peri-tel).

Epi- (av g. epi'): på-, -tro'klea, (l. -tro'chleja, -ae av g. trocho's, hjul): epicondylus media-lis humeri, -tuberkulos: beteckning för infiltrat, exsudat och körtelansvällningar, som uppstå genom reaktiva (icke tuberkulösa) processer i omgivningen av tuberkulösa härdar. -tyfli't, (/. -typhli'tjis, -idis av g. typh-lo'n, blindtarm): infl. i blindtarmsbihanget, syn. appendicit. -ty'mpanjum, -i (/.): rece's-sus epitympa'nicus -f- antrum, -zo'er (av g. zo'on, djur): ektozoer, spec, sådana, som endast tidvis uppsöka huden, men annars uppehålla sig i hår, kläder osv. -zoono'ser (av g. no'sos, sjukdom): av epizoer orsakade hudsjkd. -zooti': epidemier hos djur. -zoo'ti-c|us, -a, -um (L).

Ep- (av g. epi'): på-, -ooforek|tomi', (/. -oophorec|tom|i'a, -i'ae av g. oo'phoron, äggstock + ektome', bortskärande): operativt avlägsnande av en äggstockssvulst, -oo'foron, (/. -oo'phor on, -i): biäggstock, se parovarium.

Epjuli'd, (/. -u'l|is, -idis av g. epi', på + ou'lon, tandkött): tandköttssvulst, i allmht godartade fibrom 1. jättecellssarkom, utgående från periostet.

EpålettstäUning: vid luxation i skulderleden förekommande deformering.

Equi'n|us, -a, -um (/.): häst-. Se i övrigt: ek vi-.

Erb's fenomen: 1. förhöjd galvanisk nervret-barhet vid spasmofili och tetani; 2. felande pupillutvidgning vid nyp i kinden vid ta'bes

dorsa'lis. E. förlamning: partiell, vanligen genom förlossningstrauma åstadkommen förlamning av övre delen (särskilt 5. o. 6. cervikalnerverna) av ple'xus brachia'lis, huvudsakligen drabbande deltoideus, bi'ceps, brachia'lis o. supinator (överarmstypen). Syn. Duchenne-Erb's förlamning. Jfr Klumpke's paralys. E. muskelatrofi: juvenil form av dysthrophi'a musculorum progressi'va, vid vilken först och huvudsakligen skuldergördels- och överarmsmuskulatur drabbas ("type scapulo-huméral"). E. myotoniska reaktion: se myotonisk reaktion. E. punkt: ställe på sidan av halsen, varifrån genom tryck på plexus brachialis Duchenne-Erb's förlamning (eller retning av resp. muskler) kan åstadkommas. Syn. supraklavikularpunkten. E. eller E.-C har cot's sjukdom: se spinalparalys (spastisk). E.-Goldflam's sjukdom: myasthenia gra'vis pseudoparaly'tica.

Ere'ct|or, -o'ris (/. av eri'gere, uppresa): upp-rätthållare.

Erektion, (/. Ere'ctjio, -io'nis av eri'gere uppresa): ansvällning och hårdnande av ka-vernösa vävnader, speciellt om pe'nis styvnande. Erektii: om vävnader, som kunna bli styva o. hårda av blodstockning.

Eremo|fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. e're-mos, ensam + pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan att vara ensam.

Erepsi'n (av g. erei'po, sönderslå): äggviteklyvande enzym i tarmen, som verkar på albumoser, peptoner osv., men ej på de na-tiva äggvitekropparna.

Ereti'sm, (/. Erethi'sm|us, -i av g. erethi'zo, reta): sjukligt stegrad retbarhet. E. posten-cephali'ticus: hypomana symptom, ondska, pseudologi osv. efter encephalitis, epide'-mica. — Ere'tisk: retbar. E. ha'bitus: skro-fulösa barn med smalt ansikte, ömtålig, vit lätt rodnad hud med genomskimrande vener. E. idioti': syn. versatil i. E. sår- o. granulationer: mkt smärtsamma, lätt; blödande sår o. granulationer.

Eretiso|freni', (l. Erethiso|phren|i'a, -i'ae av g. erethi'zo, reta -f phren, själ): stegrad psykisk retbarhet.

Ereuto|fobi', (/. Ereutho|phob|i'a, -i'ae av g. ereu'tho, färga röd + pho'bos, fruktan): 1. fruktan för att rodna; 2. erytrofobi (1).

ERG: elektroretinografi.

Ergasi- (av g. ergasi'a): arbete-, -dermato's (l. -is, -is, pl. -es av g. de'rma, hud): yrkes-dermatoser hos t.ex. målare, färgare, murare, bagare, -o|fobi', (L -phobji'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig arbetsovillighet.Ergograf

-o I mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): sjuklig verksamhetslust.

Ergo-gra'f, (-graph) (av g. e'rgon, verk -j-gra'pho, skriva): apparat, som grafiskt registrerar muskelarbete och uttröttning. -gram: av ergograf uppritad kurva, -meter: apparat, varmed muskelarbete uppmätes, -metercykel: se cykelergometer.

Ergometri'n (/. -um, -i): vattenlöslig alkaloid i mjöldryga, verkar tonushöjande på ute-rusmuskulaturen, obstetriskt medel. Se Se-cale cornutum.

Ergo'ner (v. Euler): samlingsnamn på hormoner o. vitaminer.

Ergosteri'n: en sterin i animala o. vegetabiliska vävnader, först isolerad ur mjöldryge-svampen. Provitamin till vit. D; vid ultraviolettbestrålning omvandling till vit. D2, calciferol och antirakitisk verkan.

Ergotami'n, (/. -um, -i): jämte ergotoxin huvudbeståndsdel i mjöldrygans icke vattenlösliga alkaloider, uterussammandragande, blodstillande; alkaloid i Secale cornutum. Medel mot migrän. Se gynerge'n, Secale cornutum.

Ergotini'n: alkaloid i Secale cornutum. Ergo-ti'n: extract innehållande mjöldrygans (Se-ca'le cornu'tum) verksamma ämnen (blöd-ningshämmande uterussammandragande). Ergoti'n-ta'bes: ergotismsymptom med enstaka tabesliknande yttringar p.gr. av degeneration i baksträngarna. Ergoti'sm (/. -us, -i): kronisk mjöldry ge-förgiftning; mjöldryge-sjuka, dragsjuka; e. convulsi'vus: e. med kramper, e. gangraeno'sus: brand i fingrar o. tår. Syn. i'nguis sa'cer, S:t Antonius-eld. Ergotoxi'n: alkaloid i mjöldryga; användes som migrän- o. blodtryckssänkande medel; jfr Secale cornutum.

E'rigens (/. av eri'gere, resa upp): upplyftande.

Erlenmeyer's kolv: glaskolv, koniskt avsmalnande från botten mot halsen.

Eroge'na zoner (av g. e'ros, kärlek + gen-na'o, alstra): kroppsdelar, från vilka sexuell retning utlöses.

Erosion, (/. Ero's|io, -io'nis av ero'dere, gnaga): ytligt sår. Tanderosioner: emaljdefekter å tänderna. Erode'ra: ytligt sårgöra.

Eroto|mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. e'ros, kärlek + mani'a, galenskap): 1. vanföreställningar av erotiskt innehåll; 2. sjuklig (ofta pervers) stegring av könsdriften. Eroto-ma'n: person med dylik drift. Jfr hyperosi, nymfomani, priapism, satyriasis.

Erra'tisk, (/. Erratic1 us, -a, -um): kringirrande, kringvandrande, t.ex. om erysipelas,

smärtor osv.; på oregelbundna tider inträdande, t.ex. frossbrytningar.

Eruktation, (/. Eructa't|io, -io'nis av ex, ur + ructa're, rapa): uppstötning (nervös). Jfr ructus.

Eruption, (/. Eru'pt|io, -io'nis av ex ut -f-ru'mpere, bryta): utbrott, t.ex. av hudutslag. Eruptionsstadium: den period av en utslags-sjkd., då utslaget utvecklas.

Erysi'pel|as, '-atis (l. av g. erythro's, röd -f pe'lla, hud): rosfeber. E. facie'i: ansiktsros. E. mi'grans: vandrande e.; utbreder sig till ständigt nya områden medan de först angripna läkas. E. neonatorum: e. utgående från navelsåret hos nyfödda. Erysipelatös. Erysipeloid (/. -es): rosfeberliknande, godartad vanligen afebrilt förlöpande, av röd-sjukebacillen orsakad affektion. Jfr röd-sjuka.

Eryte'm, (/. Erythe'm|a, -atis av g. ery'thema, rodnad): hudrodnad, ofta med infl. inslag. E. calo'ricum:

värmeerytem. E. exsudati'-vum multiforme: ett huvudsakligen till handryggar, underarmar, fotryggar, stundom även till hals och ansikte lokaliserat utslag, vars mest karakteristiska beståndsdelar ha karaktären av kokardefflorescen-ser. Syn. Hebra's sjkd. Jfr e. iris. E. indu-ra'tum (Bazin): se lu'pus pe'rnio. E. infec-tio'sum: lindrig infektionssjukdom (huvudsakligen hos barn under 12 år) med stor-fläckigt rött utslag, särskilt i ansikte (kinderna men ej den cirkumorala trekanten) och å benens sträcksidor; syn. femte sjukdomen, megalerythema epidemicum, smittsam ringrodnad, Sticker's sjkd. E. i'ris: uppträdande av flera rödaktiga koncentriska ringar kring ett vanligen cyanotiskt centrum vid e. exsudativum multiforme. E. marginatum: fläckar med upphöjda ränder. E. neonatorum: över hela kroppen spritt e. hos nyfödda. E. nodo'sum: knölros, mest på underbenen; förekommer nästan endast vid tuberkulos. E. sola're: solutslag. — Eryte'm-dos: se huderytemdos. Erytematös, (l. Erythematosus): av erytemkaraktär. Erythematosus, -a, -um (/.): som hör till erytem.

Eryt(h)r-æmi'a: se polycytemi. -algi', (/. -al-g|i'a, -i'ae av g. erythro's, röd + a'lgos, smärta): tillstånd av smärta och rodnad i huden, -emit se polycytemi.

Erythra'sm|a, -atis (l. av g. erythro's, röd): hudsjukdom med lätt fjällande gula eller rödbruna fläckar, mest i ljumskvecken och axelhålorna, orsakas av Micro'sporon minu-ti'ssimum.

Erytro- (/. Erythro- av g. erythro's): röd-, -bla'st (av g. blasto's, skott): 1. de normalaErytroblastemi

kärnhaltiga modercellerna till de röda blodkropparna i benmärgen; 2. kärnhaltiga ungdomsformer av röda blodceller i blodet vid svåra anemier, finnas normalt blott i benmärg. -bläst|ern!', (/. -æm |i'a, -i'ae): i blodet under patologiska förhållanden uppträdande erytroblaster. -bla'stic|us, -a, -um (/.): erytroblast-, -blasto'm (/. -a, -atis): svulstlik hyperplasi av dessa celler, -blasto's (i. -is, -is): förekomst av kärnförande r. blodkroppar i det perifera blodet. -bIasto's(is) feta'Iis 1. neonato'rum: hemolytisk anemi hos foster o. nyfödda med hög mortalitet o. oftast förlöpande med ikterus, anemi o. erytroblastos; uppkommer, då modern är Rh-negativ o. utvecklat Rh-antikroppar (är Rh-immunise-rad) o. fostret är Rh-positivt. Syn. mo'rbus hæmoly'ticus feta'Iis 1. neonato'rum. -cya-no'sis cu'tis symme'trica 1. -cyano'sis puel-la'ris cru'rum: rödblå, kylknölehknande förändringar i huden, mest på underbenen hos adipösa unga flickor efter puberteten; antaglig orsak alltför tunna strumpor vintertid. Syn. "Kunstseidestrumpfendermatitis" -cy'ter (av g. ky'tos, cell): blodets vanliga kärnlösa röda celler. Erytrocytemi': syn. polycytemi; jfr hyper-, polyglobuli. -cyto|-ly's, (l. '-lys I is, -is av g. ly'o, lösa): erytrocyt-upplösning; se hemolys. Syn. erytrolys. -cyto's (/. -is, -is av g. ky'tos, cell): 1. övergående ökning av de röda blodkropparnas antal; syn. symptomatisk erytremi, polyglobuli; 2. även om hemorragiska exsudat, i vilka de röda blodkropparna överväga över andra exsudatceller. -dermi', (/. -derm | i'a, -i'ae av g. de'rma, hud): samlingsnamn för olika hudaffektioner med rödfärgning av huden, t.ex. mässlings-, röda hunds- och scharlakansfeberutslagen o.a. E. desquama-ti'va (/. desquama're, avfjälla): i stora lameller fjällande erytem hos spädbarn. Syn. Lei-ner's sjkd. -ede'm|a, -atis (/. av g. oi'dema, ödem): blåröd svullnad. E. polyneuri'ticum: blåröd svullnad av händer och fötter hos barn samt digestionsrubbningar, muskelsvaghet och artriter, -fa'g, (/. '-phag|us, -i av g. phagei'n, äta): fagocyt, som inneslutit röda blodkroppar, -fobi', (/. -phob|i'a, i- av g. pho'bos, fruktan): 1. ångest vid åsyn av rött; se hematofobi; 2. rodnande av de minsta anledningar. -ge'n, (l. '-gen|es, av g. genna'o, alstra): 1. alstrande röda blodkroppar; 2, orsakande rött utslag 1. sensation av rött. -klor|opi', (/. -chlor|op|i'a, -i'ae av g. chlo-ro's, grön -f ops, öga): förmåga skilja rött och grönt men ej gult och blått, -ko'nter (av g. konto's, stång): stavformiga bildningar i erytrocyterna vid svåra anemier spec, per-

niciös a. -leuk|emi', (/. -lene |æm| i'a, -i'ae av g. leuko's, vit + hai'ma, blod): anemiform med massförekomst av omogna vita och röda blodkroppar (di Gu gli elm o), -ly's, (/. '-lys I is, -is av g. ly'o, lösa): se erytrocytolys. -mel|algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. me'los, lem + a'lgos, smärta): smärtor, rodnad och svullnad av extremiteternas perifera delar. Vasomotorisk neuros. Motsatsen leukomel-algi. -meli', (/. -mel | i'a, -i'ae av g. me'los, lem): smärtfri rodnad av extremiteternas sträcksidor med venutvidgningar o. utgång i hudatrofi. Jfr akrodermatit. -mycin, (/. -mycin|um, -i): antibiotikum. Producerat av Streptomyces erythreus. -peni', (/. -pen| i'a, -i'ae av g.

peni'a, brist): bristande antal erytrocyter. '-phagus: se fag. -phobi'a: se fobi. -pi', (/. -p|i'a, -i'ae, av g. ops, öga): tillstånd, vari föremålen synas röda. Jfr erytropsi. -plasi', (/. -plasli a, -i'ae av g. pla'sso, forma): prekanceröst tillstånd, karakteriserat av röda fläckar i skivepitelet (penis, labia, munnen, anus): icke smärtande och tenderande till malignitet. Syn. Queyrafs sjkd. -poe's, (/. -poie's|is, is av g. poie'o, göra): den röda blodkropps-bildningen. -poetiska apparaten: de röda blodkroppar bildande organen, -prosop| algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. pro'sopon, ansikte -f- a'lgos, smärta): anfallsvis uppträdande med erytromelagi analogt tillstånd i ansiktet (ögon- o. kindområden). Erytr- (/. Erythr- av g. erythro's): röd-, -opsi', (/. -opsI i'a, -i'ae av g. o'psis, syn): att se föremål i rött, särskilt efter starroperation. Jfr erytropi. -opsi'n: synpurpur. Syn. rodopsin. -o's (/. -is, -is): polycythaemi'a ru'bra. -uri', (/. -ur I i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): låtande av röd urin. Ery try [nitrat: blodtryckssänkande och kärl-dilaterande. Esbach's albuminiineter: se albuminimeter. E. reagens: citronsyrepikrinsyrelösning för fällning av äggvita. E'schar|a, -ae (/. av g. escha'ra): brand- 1. sårskorpa. Escharo'tik|a, sing, -um, (/. Escharo'tic|a, sing, -um): frätmedel. Escherichia: efter Th. Escherich uppkallad bakteriefamilj. E. a'cidi la'ctici — Strep-toco'ccus la'ctis. E. co'li = Bacte'rium co'li commu'ne. Kan vara enteropatogen,. Eschro |lali', (/. Æschro|lal|i'a, -i'ae av g.

aischro's, skamlig -f lalia', tal): se koprolali. Eseridi'n: alkaloid i kalabarbönan. Eseri'n:

syn. fysostigmin. Eskimåansikte: det uppsvullna ansiktet hos fullvuxna m. myxödem. Eskula'p; Eskulapstav: se Æsculapius,Esmarch's binda

Esmarch's binda: elastisk binda, som lindas från periferien över en lem, så att denna blir blodtom. Ovanför bindan lägges en åtsnörande elastisk slang och bindan borttages. Operation kan då utföras i Esmarch's "Blutleere". E.-H eiberg's handgrepp: framskjutning av underkäken genom grepp om dess bakparti för att under narkos förhindra tungans tillhakasjunkande till hinder för respirationen. Esofag- (/. Oesophag- av g. oi'so, skall föra + phagei'n, äta): matstrupe-, -algi', (/. -al-g|i'a, -i'ae, av g. a'lgos, smärta): smärta i matstrupen, -ektasi', (/. -ectasi'a, -e'ctasis): se esofagusektasi. -ektomi', (/. -ectomji'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): resektion på eso-fagus, för strikturer och tumörer, '-icus, '-ica, '-icum (/.): som hör till matstrupen, i'sm (/. -us, -i): esofagusmuskelkramp. Syn. esofagospasm. -i't (/. -is, -idis): infl. i eso-fagus. Oe. corrosi'va: e. efter kaustika gifter, t.ex. floralut; oe. exfoliativa: e. med deskvamation av slemhinnepartier. Esofago- (/. Oesophago- av g. oiso, skall föra -f phagei'n, äta): matstrupe-, -cel|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): esofagusbråck, främstjälp-ning av mukosa o. submukosa genom ruptur i muskelväggen i form av divertikel. -duode-no|stomi', (/. -stomji'a, -i'ae av duode'num, tolvfingertarm -}- g. sto'ma mun): operativt skaffad förbindelse mellan matstrupe och tolvfingertarm. -dyni', (/. -dyn | i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): smärtor i matstrupen. Jfr odynofagi. -entero|stomi', (/. -stom|i'a, -i'ae av g. e'nteron, tarm + sto'ma, mun): operativt förenande av matstrupe och tarm (duodenum) med avlägsnande av magsäcken (Schlatter's operation), -gastrojstomi', (l. -stomji'a, -i'ae av g. gaste'r, måge + sto'ma, mun); -jejuno|stomi', (/. -stom[i'a, -i'ae av jeju'nus, tom -f sto'ma, mun): operativt förenande av matstrupen med magsäcken resp. med jejunum, -malaci', (/. -malac|i'a, -i'ae av g. malaki'a, mjukhet): uppmjukning och upplösning av matstrupens slemhinna, i regel i lik genom inverkan av magsaften, men även efter kollikvationsnekrotiserande gift t.ex. floralut. -pati', (/. -path | i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): matstrupelidande, »plastik (av g. pla'sso, forma): plastisk operation på esofagus. -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): esofagusprolaps. -skop (av g. skope'o, betrakta): rörformigt instrument för okulär undersökning (esofagoskope'ring, esofago-skop i') av matstrupen, -spa'sm (/. -os, -i av g. spasmo's, ryckning): syn. esofagism. -steno's(is): se esofagusstenos. -stomi', (/. -stomji'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): anläg-

gande av en esofagusfistel. -tomi', (/. -torn I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativt öppnande av matstrupen utifrån (oe. exte'rna) för excision av tumör, för uttagande av främmande kropp 1. genomskärning inifrån av strikturer (oe. inte'rna). Esofagotom: instrument för genomskärande av striktur i matstrupen. Eso'fagus, (/. Oeso'phag|us, -i av g. oi'so, skall föra -f phagei'n, äta): matstrupen, -blödning: blödning från matstrupen, oftast från varicer (t.ex. vid levercirros). -diverti-kel: utbuktning av en del av matstrupeväggen. Pulsions-d. genom tryck inifrån, trak-

tions-d. genom dragning utifrån (t.ex. genom strängar vid bronkialkörteltuberkulos). -ek-tasi', (av g. e'ktasis, uttänjning): utvidgning av matstrupen, ovanför ett förträngt ställe, vanligen sekundär efter hinder, ärr eller tumör, mycket sällan idiopa'tisk, utan påvisbara hinder 1. medfödd, kongenita'1 i analogi med megakolon. Syn. esofagektasi. -kramp: syn. dysfagi, esofagism. -prolaps: esofagoptos. -steno's (av g. steno's, trång): förträngning av e. Syn. esofagostenos. -vari'-cer: åderbråck i matstrupen, t.ex. vid stas i portasystemet.

Eso- (av g. e'so): inåt-, -fori', (/. -phor | i'a, -i'ae av phore'o, bära): konvergent strabism eller tendens härtill. Motsatsen exofori. Jfr heterofori. -tropi', (/. -trop|i'a, -i'ae av g. tre'po, vända): en inåtvändning av ögonax-larna ss. vid strabismus convergens. Essentie'11, (/. Essentiai|is, -e, väsentlig): 1. den viktigaste beståndsdelen i ett ting; 2. syn. idiopa'tisk; utan någon yttre orsak. Es-sentie'Ila sjukdomar: självständiga, primära (idiopa'tiska) sjkd. 1. sjukdomar utan påtagliga organiska förändringar. E'ster, pl. E'strar: saltartade reaktionsprodukter av alkoholer med syror enl. schemat: CH3 • OH + RCOOH = CH3COO.R + H2O. Estrar av organiska syror äro t.ex. etylacetat (ättiksyreetylester eller ättiketer), CII3 • CO • OC2H5, amylacetat (päronessens) CHs • CO • OC5H11, etylbutyrat (anan as essens) C3H7 • CO • OC2H5, amylvaleriat (äp-pelessens) C4H9 • CO • OC5H11, cetylpalmitat (valrav, spermaceti, cetaceum). Estera's: esterspaltande enzym t.ex. lipas. Estesio- (l. Æsthesio- av g. ai'sthesis): känsel-, -bla'st (av g. blasto's, knopp): embryonal spinalgangliecell. -ge'n, (/. -ge'nijum, -i av g. genna'o, alstra): ämne, vilket under vissa betingelser förmodas framkalla irritations-tillstånd, då det föres i närheten av 1. i kontakt med en person. -logi', (/. -log[i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om sinnesorganen.Esthiomenus

-meter (av g. me'tron, mått): instrument att bestämma beröringssinnet, -neuro's (/. -Is, -is av g. neu'ron, nerv): sensibilitetsrubbning.

Esthio'menus (av g. esthio'menos, ätande): sårig elefantiasis å vulva, anus, rektum som följd av lues, tbc., lymphogranuloma inguinale. Estrar: se ester. Estrus: se östrus.

Etadion, (l. Ethadionjum, -i): ozazolidin-dionderivat, antepileptikum. Etakrynsyra, (/. Acidum etacry'nicum): diu-retikum med markant ökning av utsöndringen av natrium, klorid och vatten men mindre påtaglig ökning av kaliumutsöndringen. cl

i

o c

ii y\

C.H.-C-C-C C-Cl

II I II

CH, C C

CH O • CHa • COOH Till etakrynsyran har man kommit fram över klortiazid, hydroklortiazid, bendro-flumetiazid, cyklopentiazid, hydrohumetia-zid, metyklotiazid, polytiazid, triklormeta-zid, klortalidon, kinetazon, klopamid och furosemid (furosemid och etakrynsyra äro dock inga tiazider). Eta'n: kolvätet C2Hfl.

Etappgips: oblodig metod för uträtning av

ledkontraktur. Eta't (/.): tillstånd. É. lacunaire du cerveau: vanligen multipla, på arteriosklerotisk grund vilande, miliära till ärtstora defekter i hjärnsubstansen. É. mamelonné: magsäcksslem-hinna med förtjockade bröstvårtelika knu-tor. Syn. polyposis ventri'culi. É. pointille': småfläckig, mörk teckning på tarmslemhinnan efter avlupen tyfus. Eter, (/. Ae'th|er, -eris): etyleter (C2H5)20; användes som bedövnings- och som lösningsmedel. Narkosmedel, -iska oljor: de flytande (med lägre kolhalt) fettsyrornas estrar som oftast äro flyktiga och välluktande (fruktessenser). Se även æther. -rus: kortvarig, ofullständig bedövning med eter (förlust

av smärt- men ej av beröringsförnimmelse eller av medvetande), -spray: apparat för distribution av eter vid bedövning för operation. Ethmo-: se etmo-. Ethyl-: se etyl-.

Etinylöstradiol, (/. Ethinyloestradiol|um,

-z): östrogent verkande sexualhormon.

Etio- (l Ætio- av g. aiti'a): orsak-, -logi', (/. -logI i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om sjukdomsorsakerna, -namid, (/. -um, -i): medel mot tuberkulos. -tro'p(isk) (av g. tro'pos, vändande): som är riktad mot sjukdomsorsaken. Jfr nosotrop. Etisteron, (/. Ethisteron|um, -i): gulkropps-hormon. Etklorvynol: sedativum. Etmo- (/. Ethmo- av g. ethmo's): sik -cefali', (/. -cephal|i'a, -i'ae av g. kephale/, huvud): missbildning med trynformigt näsutskott och vanligen cyklopi, arinencefali och cyklen-cefali. -idek|tomi', (/. -idec|tom|i'a, -i'ae av g. ei'dos form + ektome', utskärning): operativt avlägsnande av silbensceller. -i'd (/. -es): lik ett såll. -ida'1 (/. -is, -e; -id|e'us, -e'a, -e'um): som hör till silbenet. os ethmoidale: silbenet. -idi't (/. -is, -idis): infl. i silbensrum-men.

Eto|logi', (/. Etho|log[i'a, -i'ae av g. e'thos, sedvana + lo'gos, lära): läran om organismernas förhållande till miljön. Etosuximid, (/. Ethosuximid|um, -i): suc-cinimidderivat, antepile'ptikum. Etotoin, (/. Ethoin|um, -i): hydantoinderi-vat, antepile'ptikum. Etska'li: se kali cau'sticum, kaliumhydroxid. Etulos: mot förstoppning. Etyhenstropin, (/. Etybenztropin|um, -i): medel mot parkinsonism. Ety'l: eta'ns radikal (C_2H_5). Ety'lalkohol: CH_2 • CH_3 • OH. Den vanliga i handeln och i medicinskt bruk förekommande alkoholen. Etylbiskumacetat, (/. Aethy'lis biscouma-cétas): Kumarinderivat; medel mot trom-bos.

Etylbutyrat: ananasessens C_3H_5 • CO • O • C_2H_5. Etylefedrin: medel mot bronkialspasm och slemhinnesvullnad.

Etyle'n: en gas (C_2H_4), brinner med starkt lysande låga, förekommer i lysgas. Etylen-seriens generella formel är C_nH_{2n}. Etyli'sm, (/. Æthyli'smus): se alkoholism. Etyl-klori'd: aethy'li chlo'ridum, kloretyl; som lokalanestetikum (frysning gmn besprutning) vid smärre kirurg, ingrepp, -klori'drus: analogt med eterrus. -morfin Etylmorfin, (/. Aethyl morphin|um, -1): hostlindrande medel, analgetikum. -paraoxibensoat: vid mykoser. -östrenol, (/. Ethyloestrenol|um, -i): anabol steroid.

Eu- (g.): i sammansättningar i betydelsen god, skön, äkta.

Euflavi'n, (/. -um, -i, Acriflavinumii chlo'-ridum): kemoterapeutikum, baktericid. Eu|fo|mani', (/. -pho|man|i'a, -i'ae av g. eu, god + phore'o, bära -f mani'a, galenskap):Eufori

vid vanebruk av gifter uppkommande oemotståndligt begär efter sådana.

En I fori', (/. -phor|i'a, -i'ae av g. eu, god + phore'o, bära): känsla av välbefinnande, särskilt hos svårt sjuka. Eufo'risk.

Eujgeni'k (av g. eu, god + genna'o, avla): rashygien (se detta ord). Eugene'tisk: som avser rashygien, t.ex. e. indikation för abort o. sterilisation till förhindrande av mindervärdig avkomma. Jfr eutenik.

Eu|geno'! (/. -wm, -i): huvudbeståndsdel i nej-likolja.

Eugle'na gra'cilis: grönalg, som behöver vitamin B_{12} för sin tillväxt. Användes i mikrobiologisk analys för bestämning av mängden B_{12}-vitamin.

Eujkalypto'1, (/. -caIypto'I|um, -i): huvudbeståndsdel i eukalyptusolja och i kajeputolja ($C_{10}H_{18}O$). Identiskt med cineo'1. Desinfekterande, sekretionshämmande.

Eujkini'n, (/. -chini'n|um, -i): kinin-karbon-syre-etyl-ester, smaklöst ersättningsmedel för det illasmakande kininet.

Eu- (g.): god-, -krasi', (/. -eras|i'a, -i'ae av g. kra'sis, blandning): god kroppsbeskaffenhet (blandning av kroppssafterna). Jfr dyskrasi. -kromati'n, (/. -chromatin j um, -i av g. chro'-ma, färg): den starkt färgbara,

arvsbärande, mendlande delen av kromatinet i cellkärnorna. Jfr heterokromatin. -kromat|opsi', (/. -chromat|ops|i'a, -i'ae av g. chro'ma, färg -f- o'psis, syn): normalt färgsinne. Jfr dys-kromatopsi.

Eunucki'sm, (/. Eunuchi'sm|us, -i av g. eunou'ehos, eunuck): tillstånd som följd av kastration. Även syn. med agenitalism. Eunuckoidi'sm, (/. Eunuchoidism | us, -i av g. ei'dos, utseende): medfödd eller äkta: genom bristande utveckling av könskörtlarna; förvärvad: genom olycksfall, sjukdom, kast-rering orsakad konstitutionsanomali (fettsot, högväxthet, infantilism) liknande (därav benämningen) den hos de kastrerade ha-remsväktarna, eunuckerna. Jfr dystrophia adiposogenital, hypogenitalism. Eunuc-koid.

Euphori'a: se eufori.

Eu- (av g. eu): god-, -pne', (/. -pnoe'|a, -ae av g. pnoe', andning): normal lätt andning, -praxi', (/. -prax|i'a, -i'ae av g. pra'tto, göra): ostörd, normal, koordinerad muskelverksamhet.

Eury-on,-i, pl. -a (/. av g. eury's,bred) (antrop.): den mest lateralt belägna punkten å skallens sidovägg, -somi', (/. -som | i'a, -i'ae av g. eury's, bred -f so'ma, kropp): bredvuxenhet.

Eu- (av g. eu): god-, -rytmi', (/. -rhythm|i'a, -i'ae av g. rhythmo's, takt): regelbunden puls.

-semi', (/. -sem|i'a, -i'ae av g. se'ma, tecken): god förutsägelse.

Eustachiska röret: örtrumpeten, tub a audi-tiva.

Eustro'ngylus gi'gas: maskparasit i hundens urinvägar.

Eu- (av g. eu): god-, -tanasi', (/. -thanasji'a, -i'ae av g. tha'natos, död): lätt död och mildrande av dödskampen, -toki', (/. -toc|i'a, -i'ae av g. to'kos, födelse): normal, lätt förlossning. -teni'k (av g. ti'themi, ställa): vården om miljöfaktorerna. Motsatsen eugenik. -trepisti', (/. -trepist|i'a, -i'ae av g. tre'po, vända): administrerande av ett lämpligt läkemedel före en operation i avsikt att minska faran för infektion, -trofi', (/. -troph|i'a, -i'ae av g. trophe', näring): välmåga hos ett på rätt sätt nutrierat spädbarn.

E|vakue'ra (av l. e, ut + va'cuus, tom): utrymma, t.ex. en sårhåla. Evakuation. Eva|-kua'ntia, sing, '-kuans, Evajcua'ntia, sing. '-cuans (/.): avförande medel.

Ewald-Boas' provfrukost: på fastande måge gives 400 gm te och 40 gm vetebröd, innehållet upphämtas med magsond efter bestämda tider för prövning av digestions-arbetet.

Eve-gunga: apparat (enl. principen gung-bräde) för konstgjord andning, varvid bukinälvornas rytmiska förskjutning upp och ned i växlande kroppslutningar kraftigt påverkar diafragmas förskjutning upp och ned och därmed ventilation av lungorna. Jfr barospirator.

E- (/.): ut-, -ventration, (/. -ventra't|io, -io'nis av ve'nter, buk): 1. massframfall av bukinälvor i ett bråck. E. diaphragma'tica: ett uppstigande i pleurahålan av inälvorna i buken genom framstjälpning av en mycket förtunnad och slapp diafragmahalva; jfr re-laxa'tio diaphr.; 2. syn. eviscera'tio. -version, (/. -ve'rsjio, -io'nis av ve'rtere, vända): ut-och invändning; jfr ekstrofi, ektropium. Eversionsbrott: fotknölebrott genom utåt-vridning av foten.

Evidement (/.): utskrapning av sjukliga produkter ur ledgångar, karieshålor, fistlar o.d. Jfr kyrettage.

EW 55: antinikotinmedel.

Ewing-sarkom: endotelialt rundcells-s. utan mellansubstans i diafyserna hos unga individer.

E- (/.): ut-, -viration, (l. -vira't|io, -io'nis av vir, man): 1. förkvinnligande av den manliga karaktären vid konträr sexualförnim-melse eller form av paranoic, varvid en manlig person tror sig äga kvinnlig organisation (menstruera, avsöndra mjölk); jfrE-vitamin

effemination (2); 2. för tidigt slocknad könsdrift. -visceration, (/. -viscerat|io, -io'nis av vi'scera, inälvor): bröst- och bukhålornas utrymning hos fostret för möjliggörande av fostrets utskaffande. Syn. eventration (2), exenteratio. E. bu'lbi: utslevning av ögon-bulbens innehåll.

E-vitamfn: det generationsbefordrande vitaminet. Se vitaminer. E- (/.): ut-, -volution, (/. -volu'tjio, -io'nis av vo'lvere, rulla): utveckling. Evolutionsteorin: utvecklingsläran. Syn. descendensläran. -vu'Is|io, -io'nis (/. av ve'llere, rycka): utryckning. E. ne'rvi: blottläggande, omvrid-ning med tång och utslitande av en nerv, t.ex. vid trige'minusneuralgi. Syn. neurexe-res.

Ex- (/.): ut-.-acerbation, (/. -acerbat|io, -io'nis av ace'rbus, skarp): försämring eller stegring i ett sjukdomsförlopp, -ae'resis: se exe-res. -algi'n: metyl-acetanilid [CeHBN (CH2) • CO-CHs]. Antineura'lgikum. -altation, (/. -alta'tlio, -io'nis): upphetsning, hos t.ex. sinnessjuka 1. nervösa, -ani', (/. -an | i'a, -i'ae av a'nus): ändtarmsframfall. Syn. prolapsus recti. -ant(h)e'm, (/. -anthe'm i a, -atis av g. a'nthema, blomstring): hudutslag; jfr enan-tem. Akuta e.: med hudutslag förbundna infektionssjukdomar, t.ex. mässling. E. su'bi-tum: akut infektionssjkd. hos småbarn med 3 dagars continua, allmänsymptom, katarrer o. efter feberfallet mässlingsartat utslag; syn. tredagarsfeber, rose'ola infa'ntum, sjätte sjkd. Se adenovirus. Läkemedelsexantem. -anthematic[us, -a, -um (/.): exantematisk. -artikulation, (1. -articula't|io, -io'nis, ledbildning): en lems operativa avlägsnande i en led, ledamputation. -cava'tio: se -kava-tion. -centrisk (av /. ce'ntrum, mittpunkt): ej i mittpunkten. E. osteokondrodys j plasi', (/. ExcentroosteochondrodyspIas|i'a, -i'ae av g. oste'on, ben + cho'ndros, brosk -f dys-, dåligt -f pla'sso, forma): muko-polysaccharoido's; i småbarnsåldern (stundom familjärt) uppkommande, på excentriskt uppträdande ossifikationsprocesser beroende, progressiv skelettsjukdom med starka deformeringar av bröstkorg, kotpelare och extremiteter. Syn. Morquio's sjkd. E. projektion: om sensibla nerver 1. centra retas, förläggas smärtor o. andra förnimmelser till perifera ändområdet för nerven; härigenom kunna smärtor o. rörelser etc. förläggas till kroppsdelar, som icke mera finnas (fantomsmärtor). -ce'pt|us, -a, -um (/.): undantagen. -cerebration, (1. -cerebra't|io, -io'nis av cetebrum, hjärna): hjärnans utskaffande hos fostret för möjliggörande av

förlossning, -cessi'v | us, -a, -um (/.);: överdriven. -cision, (/. -ci'sjio, -io'nis av cae'dere, skära): bortskärning. Excidera. -citabilite't, (/. -citabi'lit|as, -a'tis av cita're, sätta i rörelse): irritabilitet. -cita'ntia, sing, '-citans (L): uppfriskande medel. Se stimulantia. -citation, (/. -cita't|io, -io'nis): uppjagat sinnestillstånd med höggradig oro. Exciterad: (upp)retad. Excitationsstadiet: se narkos, -citomotorisk: som retar till motorisk verksamhet. -citosekretorisk: som vållar ökad sekretion, -clu'sio: se -klusion. -coria'tio: se -koriation. -cresce'ntia: se -krescens. -cre-tum: se -kret. -cyklofori': se cyklofori. -ence-fali', (/. -encephalji'a, -i'ae av g. enke'phalos, hjärna): missbildning med den förkrympta hjärnan framträdande ur stora luckor i skallen. Ex\ence'phalus: dylikt missfoster, -ente-ration, (1. -entera't|io, -io'nis av g. e'nteron, tarm): syn. eventration, evisceration. E. bu'l-bi: utrymning av innehållet i ögongloben med bibehållande av sklera och synnerv, -erci's- och ryttarben: benbildning (myositis ossificans) i m. deltoideus efter geväret och i adduktorerna i benen hos ryttare, -ere's, (/. -æ'res|is, -is av g. ai'resis, tagande): avlägsnande 1. excision av nerv, kärl 1. annan organdel. Jfr neurexeres. -foliation, (/. -fo-lia'tjio, -io'nis av fo'lium, blad): avlossning i tunna blad av hud, av slemhinna, av ben, av patologiska hinnor osv. -foliati v|iis, -a, um (1.): exfoliativ; avskalad, -halation, (/. halat io, -io'nis av hala're, andas): utandning. Motsats inhalation. Exhalera. Jfr in-och exspiration. -ha'ust|io, -io'nis (/. av haurite, tömma): utmattning. E. vi'rium: uttömning av krafterna. E. u'teri: sekundär värksvaghet, -haustor: ventilationsapparat (vanl. en fläkt), -hibitioni'sm (/. -us, -i av exhibete, ställa fram): omotiverat blottande av sin kropp, särskilt könsdelarna, inför andra. Exhibitionist, -humation, (/. -hu-mat|io, -io'nis av hutnus, jord): ett liks uppgrävande för rättslig undersökning. Ex-humeta. '-it|us, -us (/. av ite, gå): utgång. E. fa'ustus: lycklig. E. leta'lis: dödlig utgång (vanl. blott "exitus"). E. pe'Ivis: b äckenutgången.

Ex juva'ntibus (reme'diis) (av l. ex, ur -f- ju-va're, hjälpa -f- reme'dium, läkemedel): diagnosställande på grund av ett specifikt verkande läkemedels typiska verkan å den föreliggande sjukdomen, t.ex. kina på malaria.

Ex- (av l. ex): ur-, -kavation, (/. -cavat|io, -io'nis av ca'vum, håla): urholkning. E. pa-pi'Uae ne'rvi optici: urholkning i synnervs-papillen i ögonbulben t.ex. vid glaukom. E.Exocardial

re'cto- resp. vesicouterine se Douglas' rum. -klusion, (/. -clu'sjio, -io'nis av cla'u-dere, sluta): uteslutning. E. pylo'ri: operativ uteslutning av pylorus, -kokleation, (/. -co-chlea't|io, -io'nis av g. kochli'as, snäcka): ut-slevning. -koriation, (/. -coria't|io, -io'nis ay co'rium, skinn): avskavning av överhud ända in på korium, läderhuden, -krement, (/. -cre-me'ntjum, -i av ce'rnere, skilja): tarmuttömning. Syn. feces, fekalier. -krescens, (/. -cre-sce'nt|ia, -iae av cre'scere, växa): utväxt, -kre't, -kretion, (/. -cre't|um, -i, -cre't|io, -io'nis av ce'rnere, skilja): utsöndring från organismen av produkter, som ej behövas för kroppshushållningen, t.ex. tarmuttömning och urin. Se inkret, sekret, -kretorisk, (/. -creto'ri|us, -a, -um): utsöndrande.

Exo- (av g. e'xo): ute-, -cardial: se -kardial. -fori', (/. -phor|i'a, -i'ae av g. phore'o, bära): en benägenhet för ögonen att skela utåt. Motsatsen esofori. Jfr. heterofori. -ftalmi', -fta'lmus, (/. -phthalm | i'a, -i'ae, -phtha'lm | us, -i av g. ophthalmo's, öga): utstående ögon, glosögon. Jfr buftalmi. Motsatsen enoftalmi. E. inflammato'rius: vid infl. processer i or-bita. E. paralyticus: vid okulomotoriusför-lamning p.gr. av minskad tonus i de tillbakadragande mm. recti. Syn. oftalmoptos. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): härstammande utifrån, ej alstrad inom organismen själv. Syn. ektogen. Jfr endogen. -kardiaia ljud: utanför den egentliga hj ärthålan uppstående med hj ärtslagen synkrona ljud. Hit höra de äkta perikardi'tiska och de pseudo-kardia'la ljuden (pleuroperikardiala ljud, hjärtlungljud och hj ärtrytmiska kärlljud. Syn. parakardiala ljud. -kri'na (av g. kri'no, avskilja) körtlar: körtlar med avsöndring utåt, dvs. ej in i blodet. Jfr endokrina körtlar.

Ex- (av l. ex): ur-, -o'mfalus, (/. -o'mphal|us, -i av g. omphalo's, navel): navelbråck. -o|pla'sma: se ektoplasma. -ophtha'lmus: se exoftalmus. -osmo's (/. -is, -is av g. osmo's, stöt): osmos inifrån och utåt. Motsatsen en-dosmos. -osto's (/. -is, -is av g. oste'on, ben): benutväxt på och från ben. Jfr enostos, hyperostos, periostos.

Exo- (av g. e'xo): ute-, -tyreo|pexi', (/. -thy-reo|pex|i'a, -i'ae av g. thyreo's, sköld + pe'xis, fixation): utdragande av sköldkörteln ur operationssnittet och fixering utanför, -tropi', (/. -trop|i'a, -i'ae av g. trope', vändning): utåtvändning av ett 1. båda ögonen; strabismus divergens.

Ex- (/.): ut-, -pansi'v (av /. pa'ndere, utbreda): som utbreder sig. E-a idéer: storhetsidéer. E. växt: utbredning i omfång som ett slutet

helt i motsats till infiltrativ växt. -pektora'n-tia, sing. -pe'ktorans, (/. -pectora'ntia, sing. -pe'ctorans av ex, ut + pe'ctus, bröst): host-befordrande medel. Jfr solve'ntia. -pektora-tion, (/. -pectora't|io, -io'nis): uthostning. Expektorera. Expektora't: det upphostade, -plantation, (I. -p!anta't|io, -io'nis av plan-ta're, plantera): odlande av djurisk vävnad utanför kroppen i därför lämpligt medium, -ploration, (/. -plora't|io, -io'nis av explo-ra're, utforska): undersökning i det inre från en yttre mynning eller genom instick i hålor med sprutspets 1. dylikt. Explorati'v. Explo-re'ra. -plosi'verna: konsonantljuden k, g, t, d, p, b, för vilkas frambringande munhålan slutes, så att luften sedan plötsligt och ljudligt tränger fram. -po'sit|us, -a, -um (/.): blottad. -pression, (/. -pre'ss|io, -io'nis av expri'-mere, trycka): 1. uttryck; 2. uttryckande, t.ex. av efterbörden vid partus. E. granulo'-rum: utpressning av kornen vid trakom. Expressor: instrument lämpat för expression av vissa sjukliga produkter. Jfr trako'mpin-cett. -sicka'ntia, sing, -si'ekarts, (/. -sicca'ntia, sing, -si'ccans av si'ccus, torr): uttorkande medel, -sicka'tor: lufttätt glaskärl, vari substanser uttorkas förmedelst närvaro av hyg-roskopiska ämnen. Exsicke'ra. -sicko's, (/. -sicco'sjis, -is av si'ccus, torr): akut vattenförlust i kroppsvävnaderna o. därav betingade symptom, -spektativ (av /. exspecta're, vänta): avvaktande. E. behandling. Exspekta-tio)n. Exspekte'ra. -spiration, (/. -spi'ri | um -i av spira're, andas): utandning. Motsatsen inspiration. Exspire'ra. -stinktionsmetoden (av I. exsti'nguere, utsläcka): behandling av syfilis med små, lång tid givna kvicksilverdoser. -stirpation, (/. -stirpa't|io, -io'nis av stirps, stam): operativt fullständigt avlägsnande av ett organ 1. en organdel. Jfr resek-tion. Exstirpe'ra. -strofi', (/. -stroph|i'a, -i'ae av g. stre'pho, vända): utåtvändning. E. vesicae: blåsans slemhinna vettande utåt vid medfödd klyvning av buk- och blåsvägg. Jfr exersion. -sudaüon, (/. suda't|io, -io'nis av suda're, svettas): infl. utsvettning av vätska och celler från blodbanorna, framför allt i form av seröst, serofibrinöst 1. varigt ex-sudat i serosa håligheter. Jfr transsudat. -sudati'v diate's; (Dia'thesis exsudativa): medfödd konstitutionsanomali hos barn att utan påtaglig

orsak reagera med utsöndringar (katarrer o. andra infl.) i hud o. slemhinnor. Vanl. uppstå även proliferationer i den lymfoi'da vävnaden.

Exta's (av g. e'xstasis, förryckning): drömlik-nande tillstånd med fullständigt uppgående i ett (ofta religiöst) idékomplex, vanligen un-Extension

der samtidig sensibilitetsförlust och katalep-siartat tillstånd. Jfr trance. Ex I tension, (I. -te'nsjio, -io'nis av ex, ut -f-te'ndere, spänna): sträckning. Extentionsför-band: sträckförband. Exte'ns|or, -o'ris (/.): sträckmuskel. Motsatsen flexor. Extenso'-r|ius, -ia, -ium (/.): som har med sträckning att göra. Extendera: sträcka ut. Exte'ri|or, -us (/.): yttre. Ex|te'rn|us, -a, -um (/.): liggande utanför, yttre; t.ex. mu'sculi intercosta'les extetni. Extra- (/.): utanför-, -bucka'l, (/. -buccal | is, -e av bu'cca, kind): utanför munnen, -durai, (/. -dura'ljis, -e): utanför dura, t.ex. extradural abscess 1. blödning; abscess resp. blödning utanpå dura mater. Extradural anestesi: se epidural a. -genitai, (/. -genitalis, -e): utanför könsorganen; t.ex. om syfilis överförande gnm kyssar, -hepatic | us, -a, -um (/.): utanför levern. Extra'kt, (/. Extra'ct|um, -i, pl. -a av ex, ut + tra'here, draga): utdrag; läkemedel, som innehålla utdrag i alkohol, eter, vatten av de viktiga ämnena i diverse medel, mestadels verksamma växtmedel. Extrakten äro dels tunnflytande, vilka i viss mängd hålla den verksamma substansen i lika stor mängd drog (fhiida, flui'dextrakt), dels tjocka (spi'ssa), dels torra (si'cca). — E. absi'nthii: malörts-; e. a'loes: aloe-; e. bellado'nnae: belladonna-; e. fi'licis: ormbunks- 1. träjon-rots-; e. flu'idum calu'mbae: flytande kalum-ba-; e. flu'idum cincho'nae: flytande kina-; e. flu'idum glycyrrhi'zae: flytande lakrits-; e. flu'idum rha'mni purshia'nae: flytande sagrada-; e. flu'idum seca'lis cornu'ti: flytande mjöldryge-; e. fra'ngulae: frangula-; e. glycyrrhi'zae: lakrits-extrakt. E. glycyrrhi'zae cru'dum: lakrits. E. hyoscy'ami: bolmörts-; e. nu'cis vo'micae: rävkake-; e. o'pii: opium-; e. rhe'i: rabarberextrakt. Extraktion. Extrahera. Extrakti vämnen: organiska ämnen, som kunna utdragas med vatten, alkohol och eter ur växtdelar 1. djuriska organ o. vävnader.

Extra- (/.): utanför-, -perikardia'!, (/. -pericardial I is -e): utanför perikardiet. -peri-kardiala ljud: se pleuroperikardiala gnid-ningsljud. -peritoneal (l. -is, -e): utanför peritoneum, -pyramida'Ia systemet: corpus striatum, glo'bus pa'llidus (nuclei lenti-formis), substantia nigra, nuclei subthalami-cus, ruber, dentatus med deras förbindelse-banor till ta'lamus, fyrhögarna, Deiter's kärna, lillhjärnan, ryggmärgen, sympatiska centra m.m. Syn. striära, pallidostriära, strio-pallida'ra eller myosta'tiska systemet. — Reglerar muskeltonus, koordination, jäm-

vikt, uttrycks- och awärjningsrörelser. Rubbningar i e. s. förlöpa utan de för lä-sioner i pyramidbanan karakteristiska reflexsymptomen, därav namnet e. samt utgöras i huvudsak av muskelstelhet, rörelsetröghet och tre'mor. Syn. striära eller amyosta'-tiska syndrom. Jfr dystoni, koreiforma rörelser, kugghjulssymptomet, myodysto'nisk reaktion. Puusepp's, Schrijver-Bern-hard's reflex. — Vid sjukdomar i striatum i trängre mening uppstå motoriska retningssymptom (korea'tiska, ateto'tiska rörelser, myokloni'), ävensom hypotoni; vid sjukdomar i pa'llidum muskelstelhet och styvhet, rörelsearmod, maskartat ansikte och skakningar. Jfr chorea, athe-tose double, para'lysis a'gitans, parkinsonism, pseudoskleros, torsionsdys-toni, Wilson's sjukdom, -sy'stole, (/. -sys-toI|i'a, -i'ae av g. syn. med + ste'llo, sända): förtidigt, från förmaken (auriku-lärt), från övergångsknippet (atrioventriku--lärt) 1. från kammaren (ventrikulärt) utlöst, vanligen mindre kraftigt hjärtsystole, på vilket en kompensatorisk paus följer. Orsakar pulsus irregularis 1. intermittens. Jfr proto-systole. -uteri'nt havandeskap, Extra luterin-graviditet: abdominal-, bukhåle- eller utom-kvedshavandeskap; i fria bukhålan, i peritoneum (graviditas abdomina'Iis), i pars in-terstitia'lis tu'bae (gr. interstitia'lis), i isthmus tu'bæ (gr. i'sthmica), i en follikel i äggstocken (gr. ova'rica), och i en äggledare (gr. tubarica), -uteri'njus, -a, -um (/.): utom-kveds-. -vagina'1 (/. -is, -e av vagina, slidan): utanför slidan, -vasat|io, -io'nis (l. av vas, kärl): blod- 1. lymfutådring i vävnaderna. Extravasa't. Extravase'ra.

Extre'mit|as, -a'tis (/. av extre'mus, ytterst): 1. extremitet; 2. det yttersta.

Extremitet, pl. -er (av I. extre'mitas, det yttersta): lemmarna. Jfr membrum.

Extretn|us, -a, -um (/.): ytterst.

Extrinsic factor: se hemogen.

Ex|trofi', (/. -troph|ia, -i'ae av ex, ut + g. trophe', näring): kongenital missbildning av inre organ. Jfr ekstrofi, oftast syn. med detta ord.

Extro- (av l. extra): utanför-, -spektion, (/. -spe'ct|io, -io'nis av spe'cere, se): motsats till introspektion; ständig vana att; inspektera sin egen hud i förening med mysofobi 1. sjuklig ängslan för smuts. Syn. extroversion (2). -version, (I. -ve'rsjio, -io'nis av ve'rtere, vända): 1. utåtvändning av ett organs insida (vid kongenital missbildning); jfr ekstrofi; 2. utåtriktning av intressena. JfrExtubation

ambiversion, introspektion, introversion. Extrove'rt.

Ex- (/.): ut-, -tubation, (/. -tuba't|io, -io'nis av tu'ba, rör): kanylens avlägsnande efter intubation. -ulceration, (/. -ulcera't|io, -io'nis

av ulcus, sår): djupare sårbildning än erosion. Se ulcus, -umbilikation, (/. -umbili-ca't|io, -io'nis av umbili'cus, navel): 1. markerad protrusion av naveln; 2. navelbråck. F

F

Se även Ph.

F: 1. kem. tecken för fluor; 2. förk. för temperaturuppgift i Fahrenheit.

F.: i recept = Fiat 1. Fiant oftast med föregående ut; ut f. (/.) = på det att det 1. de må bli.

Fa'b|a, -ae (/.): böna. F. caca'o, F. tone a m.fl. Fabell|a, -ae (dim. av fa'ba, liten böna): sesamben i laterala huvudet av m. gastrocnemius.

Fabulera (av I fa'bula, saga): prata i vädret, överdriva. Jfr mytomani, mendacitas patho-logica, pseudologi'a phanta'stica.

Face'tt, (/. Face'tt j a, -ae): liten smal, plan yta på en hård kropp ss. å ett ben. -ektomi', (/. -ectom|ia, -i'ae av g. ektome', utskärning): excision av en ledfacett på en kota.

Facial (/. -is, -e av fa'cies, ansikte): 1. som tillhör ansiktet; 2. n. facia'lis — 7. hjärnner-ven, ansiktsnerven. — Facia'lis-fenome'net: ryckning i ansiktsmusklerna vid lätt slag å n. facialis. Syn. Chvostek's fenomen. Jfr peroneusfenomenet. -förlamning: förlamning i ansiktsmuskulaturen. Syn. facialis-pares, facioplegi. -kramp: (mest) klonisk k. i ansiktsmusklerna; organisk = spasmus facialis; p sy ko gen = tic convulsif, "spasmer". -pare's: se facialisförlamning.

Fa'c|ies, -ie'i (/. ansikte):

1. Ansikte. F. abdominalis: det förfallna utseendet vid svår peritonit. F. adenoi'des: ansikte med öppen mun, tjocka läppar och slött uttryck. F. ao'rtica: det bleka ansiktet vid aortafel. F. chorea'tica: onödigt starkt öppnande av mun, höjande av ögonlock och ögon vid utsträckning av tungan. F. ga'stri-ca: a. med djupare nasolabialveck (-fåra). Jfr zygomatiska vecket. F. hippocra'tica: en döendes utseende, med tunn, spetsig, kall näsa, spetsig haka, framskjutande kinder, infallna tinningar, kalla utåtstående öron, brusten blick, allmänt askgrå hud. F. leon-ti'na lepro'sa: se leontiasis. F. mitra'lis: det cyanotiska ansiktet vid mitralisfel. F. myopathica: maskartat stelt ansiktsuttryck vid dystrophia muscula'ris progressiva. F. ova'-rica: lidande utseende med framträdande kindknotor, neddragna näsvingar, rynkad

panna vid äggstockslidanden. Syn. Well's ansikte. F. paralytica: det slappa ansiktsuttrycket hos paralytiker. F. proge'nea: se pro-geni. F. rhachi'tica: fördjupning av fossæ caninæ, blottläggning av framtänderna o. överkäksatrofi.

2. Ytor hos kroppsdelar och organ. F. articula'ris: ledyta på skelettben. F. articu-la'ris ante'rior (a'xis) [F. art. ant. (epistro'-phei), BNA; F. art. ventra'lis, INA]: yta på främre delen av dens, vettande mot fovea de'ntis på främre atlasbågens baksida. F. de'ntis: käktandens ytor: 1.—2. F. conta'c-tus: de varandra berörande ytorna (odont. = approximalytorna) i närstående tänder i samma käke: a) f. lateralis resp. media'lis (de'ntium incicivo'rum et canino'rum) i laterala resp. mediala (odont. = distala resp. mesiala) ytan på fram- o. hörntänder; b) f. ante'rior resp. posterior (de'ntium premola-rio'rum et molario'rum): främre resp. bakre (odont. = mesiala resp. distala) ytan å kind-o. oxeltänder; 3. F. lab i alis (b uc c alis): tandens tung-(kind-)yta; 4. F. lingualis: tandens mot tunga 1. gom vettande yta; 5. F. masticato'ria: tandens tuggyta., 1—5 jfr tandytor. F. lie'nis: 1, F. diaphragma'-tica: mjältens diafragmayta; 2. F. visce-ra'lis: mjältens mot inälvorna liggande ytor: a) f. co'lica: mot kolon, b) f. ga'strica: mot magsäcken och e) f. rena'lis: mot njuren. F» media'lis cerebri: hjärnhalvans i median-planet liggande vertikala yta. F. popli'tea: det trekantiga fältet på lårbenets baksida mellan de båda kondylerna, ovan knäleden.

Fa'cil|is, -e (/.): lätt.

Facili-sation (-tation), (/. Facilita'tjio, -io'nis av fa'cilis, lätt): genom upprepade övningar av bestämda nervbanor inträdande ökad förmåga att funktionera snabbare och lättare. Syn. "Bahnung".

Facio- (av I. fa'cies): ansikte-, -lingual (/. -is, -e av li'ngua, tunga): som hör till ansikte o. tunga, -plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastiska operationer å ansikte, -plegi', (/. -ple-

g J i'a, -i'ae av g. plege', slag): facialispares.

Facti't|ius, -ia, -ium (/.): konstgjord. Sal earls-Fadersfixering

bade'nse facti'tium: konstgjort karlsbader-salt.

Fadersfixering: se Elektra-komplex.

Faderskapsbevisning: jfr blodgruppsbestämning.

Faderskomplex: se Oedipus-komplex.

Fæces: se feces.

-fa'g, -fagi', ('-phagus, -phagi'a av g. phagei'n, äta): suffix i betydelsen förtära.

Fagede'nisk: se phagedæ'nicus.

Fago- (l. Phago- av g. phagei'n): äta-, -cy't, (/. '-cytjus, -i av g. ky'tos, cell): ätcell, cell med förmåga att i sig upptaga och oskadliggöra främmande partiklar, särskilt bakterier. Fagocyter äro dels fi'xa ss. många endotel-celler, pulpaceller i benmärgen, gliaceller, dels mobila ss. vita blodkroppar och vandrande celler. De äro 1) dels stora enkärniga celler, ss. endotelceller, bindvävsceller, benmärgsceller o. a.: makro fager; 2) dels utgöras de av små vita blodkroppar: mikro fager. -cy'tisk: syn. -cytär. -cyto's: fagocyternas verksamhet. Positiv /.: de upptagna delarna insmältas; negativ /.: upptagna bakterier föröka sig inom fagocyten och denna går i stället under. Biofagi'sm: fagocyterandet av levande: nekrof agi'sm: av redan förut döda celler, -cytär i'ndex: syn. opsonisk index. -cytära talet: den mängd bakterier, som under inflytande av opsoniner i särskild försöksanordning upptages av ett bestämt antal leukocyter, t.ex. 100 stycken 1. den genomsnittliga mängd, som under samma förhållanden upptages av varje leukocyt. -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): fruktan för att svälja, -ly's, (/. '-lys | is, -is av g. ly'o, lösa): fagocyters upplösning, sönderfall. Jfr fagocytos (negativ).

Fago-pyri'sm (/. -us, -i): 1. (av g. phagei'n, äta + pyr, feber): överkänslighet mot vissa födoämnen (fläsk, bovete, ostron, ost m.m.), som utlösa milda intoxikationssymptom; 2 (av /. Fagopy'rum = bovete, möjligen av /. Fagus = bok -f g. pyro's vete): förgiftning med bovete; boveteutslag hos får och svin, mindre vanligt hos nötkreatur och get.

Fahrenheit's termometer o. temperaturer: vattnets fryspunkt betecknas +32°, dess kokpunkt +212°, dvs. motsvara Celsius' 0° och +100°. F. 212° — 32° = 180 gradstreck. F. = 100 gradstreck C. vill man omräkna F. i Celsius' skala, blir formeln sålunda, t.ex. för 72° F., 180 : 100 = (72 — 32) : x = 22,2°C. Generellt gäller att Fah-renh ei t-temperatur förvandlas till Cel-sius-temperatur, gnm att man från Fah-renheit-talef subtraherar 32 och multiplice-

rar resten med B/0. Jfr Celsius och Réau-mur.

Faki'rhand: i handen inborrade fingernaglar vid paralysis a'gitans.

Faki't, (/. Phaci'tjis, -idis av g. phako's, lins): infl. i ögats lins 1. dess kapsel.

Fako- (/. Phaco- av g. phako's): lins-, -cel|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): framfall av ögonlin-sen gnm hornhinnesår. -done's|is, -is (l av g. done'o, skaka): efter kontusion uppkommen partiell linsluxation med dallringar av linsen, '-ni (/. -a, -atis): linstumör, -malaci', (/. -ma-lac I i'a, -i'ae av g. malaki'a, mjukhet): uppmjukning av linsen, mjuk starr hos unga personer. -skleros, (/. -sclero's|is, -is av g. skle-ro's, hård): förhårdning av linsen, ålderdomsstarr. -sko'p (av g. skope'o, betrakta): instrument för iakttagande av ackomoda-tionsförändringar i ögonlinsen. Fakoskope'-ring.

Fa'ktorutbyte: utbyte av arvsanlag (grupper) mellan fäderne- och mödernepartnern av ett kromosompar; antages ske i början av mognadsdelningen gnm "crossing over" (se detta ord). Syn. chiasmatypi.

Fakultati'v (av /. facu'ltas, möjlighet): som har möjlighet. F. parasiter: p. som även kunna leva självständigt utan värd.

Fala'ng, (/. Phala|nx, '-ngis av g. phalanx, rad, led): tårnas o. fingrarnas ledande delar. Phalangitis syphilitica: syfilitisk fingerinfl. vid medfödd syfilis, -isation, (/. Phalang-isa'tio, -io'nis): operativt bildande av en stump att tjäna som finger.

Falcifo'rm (/.-is, -e av falx, skära + fo'rma, form): lik månskäran.

Fall-algi', (l. Phall-alg|i'a, -i'ae av g. phallo's, penis + a'lgos, smärta): smärta i penis.

Fallande-sjuka, -sot: se epilepsi.

Fall-försök: se fallreaktion, -hand: se hänghand.

Fall- (l Phall- av g. phallo's): penis-, -i't, (/. -i't|is, -idis): infl. i penis, -odyni', (l. -ody-n|i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): syn. fallalgi. •o'nkus, (/. -o'nc|us, -i av g. o'nkos, svulst): tumor i penis.

Fallo- (/. Phallo- av g. phallo's): penis-, -plas-ti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation å penis, -rragi', (/. -rrhag|i'a, -i'ae av g. rha-ge', bristning): blödning från penis.

Fallos, Fallus, (/. Phallos, Phall| us, -i av g. phallo's): manslemmen, penis.

Fallot's tetralogi: en, vanl. hos vuxna påträffad, av cyanos och trumpinnefingrar åtföljd kombination av följande kongenitala hjärtfel: 1) uttalad pulmonalisstenos, 2) ridande aorta, 3) stor ventrikelseptumdefekt, 4) kraftig högersidig hypertrofi

Fallreaktion (Båråny's): vid vestibula'rsjuk-domar är fallriktningen motsatt nystagmus och kan förändras genom vridning av huvudet; vid lillhjärnssjukdomar är detta icke fallet.

Falska hinnor 1. membranen se pseudomem-bran. F. vägar: onaturliga kommunikationer och kanaler i och mellan blås- och kanal-formade delar, t.ex. vid sjukliga förstörelser eller vid olyckshändelser vid kateterisering 1. sondering. Fa'ls j us, -a, -um (/.): falsk. Fal|x, '-cis (/.): skära. F. cerebe'lli: lilla hjärn skäran; den mellan lillhjärnsloberna liggande skärformiga dura-bildningen från pro-tuberantia occipitalis interna till foramen magnum. F. ce'rebri: stora hjärnskäran; den mellan de två hjärnhemisfärerna nedskjutande delen av hårda hjärnhinnan. F. ingui-na'lis (Te'ndo conjuncti'vus) [F. (aponeuro'-tica) ing., BNA]: en lateralt konkav senplatta, utgående från aponeurosen till m. transversus abdominis, intimt sammanhängande med rektusskidan och -senan samt fästande sig på tuberculum pubicum och blygdbenskammen, förstärker mediala delen av inguinalkanalens bakre vägg. Fa'mjes, -is (l): hunger. F. cani'na (/. av ca-nis, hund): se bulimi. Familia'r|is, -e (/.): familjär. Fanconi's syndrom: generell aminosyreuri, renal glykosuri och hypofosfatemi. Fanero|skopi', (/. Phanero | scop | i'a, -i'ae av g. phanero's, synlig -f skope'o, betrakta): undersökning av hudförändringar, särskilt lupösa, genom att belysa dem med en samlingslins.

Fa'ngo (it.): svagt radioaktivt, fint, grått, nästan luktlöst siam av vulkaniskt ursprung; till heta omslag och bad. Fangoterapi'. Fanta'sma, (/. Phanta'smja, -atis av g. pha'n-tasma, skenbild): hjärnspöke. Fantastik |um, plur. -a (/. Phantastic\um, plur. -a): psykofarmaka med drastiska verkningar, såsom hallucinogener, psyko-tomimetika och psykedelika. Fanto'm, (/. Phanto'mja, -atis av g. phanto's, synlig): 1. inbillningsfoster, spöke; 2. avbildningar i lera, vax e.d. av anatomiska föremål. -smärtor: smärtor som lokaliseras till platsen för amputerad kroppsdel, -svulst, tu'mor: skensvulst, t.ex. av muskelspänning, av hopat tarminnehåll m.m., som försvinner t.ex. vid narkos, efter lavemang etc. Syn. pseudinom.

Faradisation: användning av faradisk ström i faradoterapi'. Jfr arsonvalisation, diatermi, galvanisation. Faradise'ra. Fara'disk. F. pen-

sel: i fint penselformade mässingstrådar slutande elektrod. F. ström: induktionsström. Farci'minum (av I. farci're, fylla): kronisk rots med hudknölar utan symtom från näsan. Jfr ma'lleus (2).

Farma-ceut, (/. Pharma-ceu't | us, -i av g. phar-

makeu's, läkemedelsblandare): farmacie studerande; person anställd på apotek, -ceutisk: som tillhör läkemedelsläran. Farmaci', (/. Pharmac | i'a, -Vae av g. pharma-kei'a, läkemedelskonst): apoteksvetenskapen, om läkemedels tillredning osv. Fa'rmak|a, sing, -on, (/. Pharmac | a, sing, -on, -i): farmakopéns läkemedel. Farmako- (/. Pharmaco- av g. pha'rmakon): läkemedel-, -dynami'k (av g. dy'namis, kraft): läran om läkemedlens verkningar, -gnosi', (/. -gnos I i'a, -Vae, -gno's|is, -is av g. gno'sis, kännedom): drogkännedom, -logi', (I. -logI i'a, -Vae av g. lo'gos, lära); -pé, (/. -poe'|a, -ae av g. poie'o, göra): läkemedelslära; fastställd ordning i konsten att bereda och pröva läkemedel. Varje land har sin farmakopé. -te'k: hus- 1. reseapotek; läkemedelslåda. -t(h)erapi', (/. -therap | i'a, -Vae av g. therapei'a, behandling): läran om be-handl. av sjuka med farmaceutiska preparat. Farmers lung (e.): se tröskarsjuka. Farsot: allmänt sig utbredande smittsam sjkd. Jfr endemi, epidemi, pandemi. Faryngea'1, (/. Pharyng|e'us, -e'a, -e'um av g. pha'rynx, svalg): som tillhör svalget. — Faryng-i'sm, (/. Pharyngi'sm|us, -i): kramp i svalgets muskulatur. -i't (/. -is, -idis): infl. i svalget. Syn. faucit, istmit. P. follicula'ris: faryngit i svalgets lymffolliklar. P. granula'-ris 1. granulo'sa: kronisk faryngit med små upphöjda knottror av svullen och infiltrerad slemhinna. P. si'cca: torr faryngit. P. cera-to'sa: syn. algosis faucium. Faryngo- (/. Pharyngo- av g. pha'rynx:): svalg-, -cei|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): lokal ut-buktning av farynxväggen; syn. diverticulum phary'ngis. -laryng'it (I. -is, -idis): infl. både i svalg och struphuvud, -myko's, (I. -myco'sjis, -is av g. my'kes, svamp): svampsjukdom i svalget, t.ex. av torsksvampen, -palati'n|us, -a, -um (l. av pala'tum, gom): tillhörande farynx och gom. -plasti'k (av g. pla'sso, forma): operativt täckande av svalgdefekter. -rino|skopi', (/. -rhino |scop| i'a, -i'ae): syn. rhinoscopi'a posterior, -salpingi't (/. -is, -idis av g. salpinx, trumpet): infl. i både svalg och örontrumpet. -skopil', (/. -sco-p|i'a, -Vae av g. skope'o, betrakta): okular besiktning av svalget, ev. med belysningsanordningar, faryngoskop. -spa'sm (/. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): svalgkramp, t.ex. vidFarynx

vattuskräck, hysteri, -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativt öppnande av farynx. P. subhyoide'a: öppnande av svalget mellan tungben och struphuvud, -ty'fus, (/. -ty'ph|us, -i av g. ty'phos, stupor): specifik infl. av svalget vid tyfus.

Fa'rynx, (l. Pha'ry|nx, '-ngis av g. pha'rynx, svalg): fauces, svalget; 1. trängre bemärkelse rummet från de mjuka gombågarna bakåt uppåt i jämnhöjd med gommen, nedåt nående tül larynx och matstrupen; syn. pars ora'lis phary'ngis eller orofarynx (mellan-farynx, mesofarynx); 2. i vidare mening detta ram + den bakom struphuvudet liggande pars larynge'a phary'ngis eller laryngofarynx (hypofarynx) -f nässvalgrummet eller naso-farynx (epifarynx). F. lymfatiska ring: den runt hela farynx befintliga lymfatiska vävnaden. -abscess: varböld i svalget, -tonsi'1-len: den i nasofarynxvalvet befintliga större anhopningen av lymfatisk väv. Syn. ton-si'lla pharynge'a, svalgmandeln, svalgtonsil-len. Jfr adenoida vegetationer, gomtonsillen, tonsilla, öronmandeln.

Fas (av g. pha'sis, företeelse), tillståndet i ett visst skede i en kedja av föränderliga fenomen.

Fa'sci|a, -ae (/. av fa'scis, bunt, binda): fast bindvävshinna, som begränsar 1. stöder muskler, muskelgrupper eller andra vävnads-delar. — F. abdo'minis superficia'lis: ytliga bukfascian, mellan underhuden och bukens muskulatur. F. bu'ccopharynge'a (F. pha-ryngobuccinato'ria, INA): bekläder kindens och Övre svalgets muskulatur. (F. bu'lbi): vaginæ bulbi. (F. Cooperi): 1. f. spermatica externa; 2. f. cremaste'rica. F. clavipectora'-lis (F. coracoclavicula'ris, BNA; F. coraco-cleidopectora'lis, INA): spänner sig från skulderbladets processus coracoide'us och nyckelbenet bakom den mindre och den större bröstmuskeln, mm. pectoralis minor och major, skyddande de bakom m. subclavius och m. pectoralis minor liggande stora kärlen och nerverna. F. cremaste'rica: fortsättning av fascian kring m. obliquus internus, övergående på m. cremaster och följande denna ned i skrotum. F. cribro'sa (La'mina cribrijo'rmis fo'ssce ova'lis, INA): se f. lata. (F. denta'ta hippoca'mpi): gyrus dentatus. F. diaphra'gmatis pe'lvis infe'rior (F. d. p. exte'rna, INA) och supe'rior (F. d. p. inte'ma, INA) samt F. diaphragm, urogenita'-iis infe'rior (Membra'na perine'i) (F. d. u. exte'rna, INA) och supe'rior (F. d. u. interna, INA): se diaphragma pelvis o. urogenitals samt spatia perinei o. retropubicum. F. ili'aca: spänner sig från ländkotornas bak-

sidor och kammen av höftbenet samt täcker m. iliopsoas, följer denna muskel bakom lig. inguinale nedåt ljumsken. F. ilio|pec-ti'nea: se f. pectinea. F. infundibulifo'rmis: fortsättningen av bukens f. transversa'lis nedåt, omkring sädessträngen. F. la'ta: omsluter lårets muskulatur. I ljumsken är fascian uppluckrad till en luckrare fa'scia cribro'sa i hiatus saphenus. F. massete'rica: täcker glandula parotis och m. masseter. F. nu'chæ: nackfascian, mellan mm. trapezius och rhomboideus å ena sidan och de djupa halsmusklerna å den andra. F. pecti'nea: täcker som namnet anger m. pectineus från bäckenet till muskelns fäste på lårets framsida; härvid kommer fascian dels att vid laterala randen sammanbindas med fascia iliaca, varigenom dessa båda fascior också gemensamt benämnas /. iliopecti'nea, dels att i ljumskregionen bilda ett djupare lager av lårets fascia lata. F. pectora'lis (F. pect. superficia'lis, INA): den ytliga bröstfascian, som under huden täcker bröstets muskulatur och nedåt förenas med f. abdominis superficialis. F. pro'pria he'rniae: patologisk sammansmältning av bindväven mellan den subkutana och den subserösa bindväven bildande ny säck kring bråck. F. pro'stafce (Ca'psula pro'statce, INA): prostatakapseln; bekläder prostatas sido- och bakre delar. F. sperma'tica externa och interna: Tu'nica vagina'lis commu'nis (testis et funi'culi sper-ma'tici), BNA; T. vaginalis test, et tun. sperm., INA]: två bindvävshinnor, den förstnämnda mellan tunica dartos och f. cremas-terica utgör en fortsättning av f. abdominis superficialis kring sädessträngen ned till pungens hinnor (syn. f. Cooperi), den sistnämnda mellan f. cremasterica (med m. cremaster) och lamina parietalis av tunica vaginalis testis. F. superficia'lis: generellt namn för den under huden liggande allmänna kroppsfascian. F. tho'racolumba'lis (F. lum-bodorsa'lis, BNA): täckande den djupa muskulaturen huvudsakligen i ländregionen. F. transversa'lis abdo'minis: betäcker på insidan m. transversus abdominis från mellangärdet till bäckenet.

Fasciola'rjis, -e (/.): hörande till fa'scia denta'ta.

Fascio- (av /. fa'scis): fascia-, -rrafi', (/. -rrha-phji'a, -i'ae av g. rhaphe' söm): hopsyende av en brusten 1. kluven fascia, -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativt snitt i eller klyvning av en f. Fasci't (/. -is, -idis): infl.

i fascia.

Faski'kel, (/. Fascicul[us, gen. och pl. -i, dim. av fa'scis, bunt): liten bunt 1. sträng, mestFasciculus cuneatus

om nervstråk. — [F. anterolaterals superficial (Gowersi)]: tractus spinocerebella-ris anterior. (F. cerebellospinalis): tractus spinocerebellaris posterior. [F. cerebrospinal lis anterior (pyramidalis ante'rior)]: tractus corticospinal anterior. [F. cerebrospinal lis lateralis (pyramida'lis lateralis)]: tractus corticospinalis lateralis. F. cunea'tus [F. cunea'tus (Burdachi), BNA; Pars lateralis (f. dorsalis), INA]: laterala delen av ryggmärgens baksträng. (F. frontooccipita'-lis): f. longitudinalis superior. F. gra'cilis [F. gracilis (Go 11 i), BNA; Pars me dia'lis (f. dorsalis), INA]: mediala delen av ryggmärgens baksträng. F-i longitudinales [F-i long. (pyramida'les) (pon'tis), BNA; F-i long. — Tra'ctus corticospinalis, INA] de i fina buntar uppsplittrade (i crura cerebri sammanhållna) pyramidbanetrådarna vid sin gång gnm pons; bestå av fi'bræ cortico-pon-ti'næ, -nuclea'res o. -spinales slutande resp. i pons, vid hjäranervskärnor 1. fortsättande ned i ryggm. F. longitudinalis dorsalis: På vardera sidan om mittlinjen omedelbart under ventrikelsystemet en lång bana fa-scienlus longitudinalis dorsalis. I denna koordineras impulser från huvudets läge i rummet (halsmuskler, örats labyrint) med ögonmusklernas kärnor. Skadas lätt på grund av sin längd (exempelvis vid multi-pelskleros). F. longitudinalis infe'rior (F. temporooccipitalis, INA): associationsbana mellan nedre delarna av frontalloben samt parietal-, occipital- och temporalloberna. F. longitudinalis medialis: medialt förlöpande associationsbana från fyrhögarna (colliculi) till början av ryggmärgen med trådar från vestibulariskärnor till bl. a. ögonmuskelner-vernas kärnor. F. longitudinalis supe'rior (F. frontooccipitalis, INA): associationsbana mellan övre delarna av frontalloben samt parietal- och occipitalloberna. F. ma-millothala'micus (F. thalamomamilla'ris, BNA): nervstråk från thalamus opticus' främre kärna till corpus mamillare. Syn. Vi c q d'Azyr's bunt. (F. opticus): n. opticus. (F-i pyramidici): fibræ pyramidales. F. retrofle'xus: nervknippe från nucleus habe-nulæ, som sträcker sig förbi nucleus ruber till substantia perforata posterior och nucleus interpeduncularis. Syn. Meynert's knippe, F. subcallo'sus: associationsbana mellan pann- o. nackloberna. (F. temporooccipitalis): f. longitudinalis inferior. F-i thalamocorticales (Tractus thalamocortica'-les, INA): se talamusstrålningen. F. unci-na'tus: associationsbana från nedre pannioben till tinningloben. F-i pro'prii medullæ

spinalis (F-i intersegmentales) [F. lateralis proprius (Flechsigi), BNA]: interseg-mentalbanor i ryggmärgen; ligga i den vita substansen tätt intill den gråa; avge under sitt förlopp kollateraler till celler i bakhornet och sluta själva där. — Faskikulär, (/. Fascicular I is, -é).

Fastevärde: resultatet av ett ämnesomsättningsförsök, som genomföres på fastande måge (och i vila).

FastPgi|um, -i (/. takås): högsta punkt, t.e* i en feber.

Fatformig torax: som en tunna avrundaè bröstkorg, vid emfysem.

Fatiga'tjio, -io'nis (/.): uttröttning.

Fatult|as, -alis (l. av fa'tuus, enfaldig): blöd-sinne, se demens.

Fau'c|es, gen. -ium (/. pl. av fa'ux, svalg): svalget. Fauci't (/. -is, -idis): infl. i svalget. Syn. faryngit.

Fa'v|us, -i (/. honungskaka): skorv, ondskorv, av Achorion Schoenleini vanligen i hårbotten orsakat utslag med små runda napp-formiga fördjupade, honungsgula fjäll (scu'-tula). Syn. ti'nea ve'ra.

Fe: kem. tecken för järn, fe'rrum.

Febri'cul|a, -ae (l. dim. av fe'bris, feber): lindrig feber.

Febr I is, -is (L): feber, febersjukdom. F. ase'p-tica: feber utan påvisbart smittämne, t.ex. i samband med resorption av sterila utgjut-ningar; f. asthe'nica: feber med stark kraft-nedsättning; f. bilio'sa hæmoglobinu'rica: se svartvattensfeber; f. c on ti'mm: f. med oväsenthga remissioner; (f.) ephe'mera: lätt f.; ett dygns feber; /. fia!va:

gula febern; f. he'ctica: tärfeber, f. med höga kvällstemperaturer och nästan normala morgontemperaturer, ihållande veckor och månader, isht vid tuberkulos; /. herpelica: f. med her-pesutslag; f. hunga'rica: fläcktyfus; (f.) intermittens: f. med regelmässiga avbrott; t me-lite'nsis: maltafeber; /. milia'ris: se miliaria, friesel; f. nervo'sa: nervfeber = abdominal-tyfus; f. pharyngoconjunctivi'tis epide'mica: follikulär konjunktivit i samband med febril respirationsvägsaffektion, se adenovirus; f. puerperalis: barnsängsfeber; /. quarta'na, f. quotidia'na, tertia'na och tro'pica: se malaria; £. quinta'na: se femtedagsfeber; f. recu'r-rens: se återfallsfeber; f. remi'ttens: f. med omväxlande högre och lägre febergrader; /. subcontYnua: f. med små remissioner; f. u'n-dulans (bovina): under veckor till månader uppträdande febervågor, avbrutna av pauser, leukopeni, relativ lymfocytos, orsak Bang's abortbacill (Bacillus abortus bovis, syn. Brucella abortus); /. u'ndulans capri'na:Feces

se maltafeber. F. uveoparotide'a: Heer-fordt's syndrom.

Fe'ces, Feka'lier, (/. Fae'ces pl. av fae'|x, -cis, drägg, bottensats): tarmuttömningar. Syn. exkrementer. Feka'1, (/. Fæca'l|is, -e): som avser fekalier. Fekalsten: i tarminnehållet bildat konkrement; syn. sterkolit. Fekal-svulst, -tumor: se sterkoraltumor. Fekulent, (/. Fæcule'nt|us, -a, -um): av fekalienatur, erinrande om tarminnehåll, t.ex. uppkräkt mag- och tarminnehåll av fekal lukt. Fecunda't|io, -io'nis (l): befruktning. Syn. fertilisation.

Fehleisen's streptokock: erysipelas' streptokocker, den vanliga varbildande kedjekocken, men acklimatiserad för erysipelas. Fehling's lösning 1. vätska: eg. 2 lösningar som blandas a) 1% kopparsulfatlösning, b) 10 gm na'trii hydro'xidum + 35 gm ka'lii na'trii ta'rtras = seignettsalt + 100 gm vatten; för kvantitativ bestämning av socker i urin = Fehling's ti treringsmetod. Feka'l, Feka'lier, Fekule'nt: se feces. Fekali't, (/. Faeca'lithus), Feka'lsten: se feces. Feko|ly'tik|um, pl. -a, (/. Fæco|Iy'tic|um, pl. -a av l. fæx, det orena + g. ly'o, lösa): feka-lieuppmjukande medel. Motverka obstipation.

Fe|l, '-llis (l): galla.

Fellatori'sm (/. -us, -i av fella're, suga): införande av penis i munnen på en annan för tillfredsställande av pervers könsdrift. Fe'11]eus, -ea, -eum (/. av fel, galla): gall-.

Vesi'ca fe'llea: gallblåsan. Feltey's sjukdom 1. syndrom: huvudsakligen till de små extremitetslederna lokaliserad kronisk polyartrit med tendens till ankylos, mjält- o. lymfkörtelansvällning, anemi, leukemi.

Felypressin (/. -um, -i): hormon i bakre

hypofysloben. Femglasprovet: utspolning av främre urinröret tills spolvattnet är klart; uppsamlande var för sig av det första grumliga och därefter av det klara spolvattnet; urinlåtande i 3 glas; grumlingar i dessa portioner komma från bakre urinrörsdelen 1. från blåsan. Fe'minja, -ae (/.): kvinna. Femini'n|us, -a, -um (/.): kvinnlig.

Femini'sm (i. -us, -i av fe'mina, kvinna): kvinnliga (kroppsliga o. psykiska) egenskaper hos (vanligen homosexuella) män. Femora'l|is, -e (/.): lår-.

Femtedagsfebern: genom löss överförd av Rickettsia quinta'na orsakad sjkd. med stundom var 5te dag uppträdande feber, stundom åter 2—3 dagar ihållande feber omväxlande med feberfria intervaller på

1—5 dagar, huvudvärk, anorexi, starka smärtor särsk. i ländregion och ben, karakteristiskt utslag, ofta svullnad o. ömhet i lever och mjälte. Syn. febris quinta'na, skyttegravsfeber, trench fever, Werner-Il is' sjkd., wolhyniska febern. Femte sjukdomen: se erythe'ma infectio'sum. Fe'm|ur, -oris (/.): lårbenet. Femora'l (/. -is, -e): som hör till femur. Fenaceti'n, (/. Phenaceti'n|um, -/): acetamino-fenoletylester.

yO ' C_2H_6

XNH • CO • CH_3 Antipyretikum, antineuralgikum, analgetikum. Syn. acetophenetidi'num. Fen- (/. Phen-) -aglykodol (/. -um, -i): pro-pandiolderivat, sedativum. -antoin:, (/. ny-toin|um, -i): hydantoinderivat, epileptikum. -emal (/. -um, -i): sömnmedel. Fene'strla, -ae (/.): fönster. F. co'chleae: hörselsnäckans runda öppning. F.

vesti'buli: labyrintens ovala av stigbygeln utfyllda fönster. — Fenestration, Fenestre'ring, (/. Fenestras |lo, -io'nis): åstadkommande av 1. förefintlig öppning. Jfr fönsteroperation. Fenestrera, Fenestrerad, (/. Fenestra't|us, -a, -um).

Fen- (/. Phen-)-etici!lin, (/. ethicillin[um, -i): penicillinaskänsligt penicillin, -formin (/. -um, -i): medel mot diabetes, -glutarimid (/. -um, -i): medel mot parkinsonism, -in-damin (l. -um, -i): antihistaminikum, medel vid allergier. Feno'1, (/. Phenoi|um, -i av g. phai'no, bringa i dagen): karbolsyra, enatomig fenol CeHs OH), antiseptikum. Fenoler: aromatiska föreningar, i vilka en 1. flera väteatomer i bensolkärnan äro ersatta med hyd-roxyl (OH). Efter hydroxylgruppernas antal äro fenolerna en-, två-, tre- osv. ato-miga. Karbolsyran, fenol (CoH-OH), är enatomig: pyrokatekin 2-atomig, pyrogallol 3-atomig.

Fenol-ftalei'n, (/. Phenol-phthalei'n|um, -i): trioxitrifenyl-metankarbonsyra, färglös i kristallform och i neutral 1. sur lösning, intensivt röd i alkalisk. Indikator vid titrering; även avföringsmedel. Se ftaleiner. -ftali'n, (/. -phthali'njum, -i): reduktionsprodukt av föregående, löser sig färglöst i alkali. Se ftaleiner. Fenolftalinprovet: vid tillsats av alkalisk fenolftalinlösning och vätesuperoxid till ett isättik-eterextrakt av feces etc. sker vid närvaro av blod oxidation till fenolftalein och därmed rödfärgning. Fenolsulfotaleinprovet: intravenös injektion av fenolsulfotalein (fenolrött), uppsamlingFenoperidin

av urinen varje timme, alkalinisering av densamma och kolorimetrisk bestämning av mängden utsöndrad f.; normalt skall c:a 70 % utsöndras under de 2 första timmarna. Fen- (/. Phen-)-operidin (/. -um, -i): fenyl-piperidinderivat, analgetikum. -opromin; annat namn för amfetamin (se detta ord), -oxietylpenicillin: annat namn för feneti-cillin (se detta ord), -oximetylpenicillin (/. -um, -i): penicillinaskänsligt penicillin, antibiotikum. -probamat (/. -um, -i): centralt verkande muskelavslappande medel, -prokumon, (/. -procumon|um, -i): kuma-rinderivat; medel vid trombos. -propamin (/. um, -i): spasmolytikum. -suximid, (/. um, -i): succinimidderivat, antiepileptikum. Feno|ty'p, (/. Phæno'|typ|us, -i av g. phai'no, bringa i dagen -f ty'pos, typ): företeelsebilden dvs. helhetsbilden av både de framträdande rent ärftliga = idiotypiska och de förvärvade = paratypiska, karaktärerna. Fenotypisk. Jfr genotyp, idiotyp. Fentolamin, (/. Phentolamin|um, -i): anti-adrenergikum; kärlvidgande medel, sym-patikusdämpande. Feny'1, (/. Phenyl |um, -/): den enatomiga radikal som återstår (C0H5) om bensol (CeH0) berövas 1 atom väte. -alanin: CøHs-CHs-CH (NHa) COOH normalt bildad aromatisk aminosyra, viktig för barnets tillväxt och för kväve jämvikten hos vuxna, -amin: se anilin, -butazon, (/. -um, -i): pyrazolon-derivat, analgetikum, antireumatikum mot gikt. -etylbarbitiirsyra 1. etylmalonylsyre-karbami'd: luminal®. Fenylkinolinkarbon-syra: atofan®. — Phenyli salicylas: salol. Phenylum salicy'licum: salipyrin. Fenylhydrazin: CeH5 • NH • NH2. Starkt reduktionsmedel.

Fenyl-hydrazi'nprovet: påvisande av socker gnm att ättiksurt fenylhydrazin vid längre upphettning utfäller karakteristiska fina gula kristallnålar (fenylglykosazon) ur en vätska, som håller socker. Syn. Fischer's socker-prov. -ketonuri; -uri: se Foiling, -merku-rihorat: medel vid vaginalfluor. Fenyramidol (/. -um, -i): Centralt verkande muskelavslappande medel. Fenytoin, (/. Phenytoin|um, -i): annat namn för Fenantoin (se detta ord). Feojkrom vävnad (av g. phaio's, grå): syn. kromaffin vävnad. Feokromo- (/. Phæo-chromo-)-cyto'm (/. -a, -atis av g. ky'tos, cell:) syn. paragangliom; insöndra nora-drenalin och höja blodtrycket. Fe're (/.): mestadels, nära nog. Ferme'nt (/. -um, -i, jäst): k at a ly'tiskt verksam kropp, vilken bestämmer riktning o.

hastighet i en kemisk omsättning utan att därvid själv förändras 1. förbrukas; består av apo- och ko-ferment, tillsammans bildande holo-fermentet, vilket är det uteslutande verksamma ämnet; fermenten indelas i hydro- o. desmolaser. Syn. enzym. F. cerevi'siae: öljäst, brukad internt mot furunkulos. Ferrati'n: en ur järnhaltiga nukleoproteider framställd proteinblandning (6% Fe). Fer-rato's: 5 % lösning av ferratin. Ferri- och Ferro-föreningar: järnoxid- (3-vär-digt Fe) resp. järnoxidul- (2-värdigt Fe) föreningar.

Ferritin: depressorsubstans, som bildas i lever och muskler på grund av hypoxemin i dessa organ vid chock;

framkallar blodstockning i kapillärerna. Ferro-fumarat, -glutamat, -glykokollsulfat, -glykonat, -kalciumcitrat, -pyrofosfat, -suc-cinat, -sulfat och -tartrat: vid anemi. Femigi'n|eus, -ea, -eum (/. av ferru'go, rost): rostfärgad.

Fe'rr|um, -i (/.): järn. F. ca'ndens (av I. ca'n-dere, glöda): brännjärn för operationer. F. redu'ctum: reducerat järn. Fertilisation (av l Fertilit|as, -a'tis, fruktbarhet): befruktning. Syn. fecund atio. Fer-tilitet: fruktsamhet.

Fe'rol j a, -ae (1. av fe'rre, bära): förbandsskena.

Festination, (/. Festina't|io, -io'nis av festi-na're, skynda): ofrivillig tendens att öka hastigheten vid gång (para'lysis a'gitans o. andra nervsjkd.).

Feta'1 (/. -is, -e av feta're, befrukta): som tillhör fe'tus.

Feti'd, (/. Foe'tid|us, -a, -um): stinkande. Fetischism (/. -us, -i av portug. fetisso, trollting): sexuell uppretning genom döda föremål (isht klädespersedlar) 1. en viss kroppsdel tillhörande person av motsatt kön. Fetma: en fullvuxen person bör väga lika många kilo, som han är cm lång över 1 meter. Vid gränsen 20% undervikt beräknar livförsäkringsmedicinen osund magerhet, vid mera än 20% övervikt osund fetma. Fetopelvi'njus, -a, -um (/.): som rör fostret och kvinnans bäcken. Fe'tor, (/. Foe't|or, -o'ris): dålig lukt. F. ex ore: dålig andedräkt. Fett: glycerins estrar, glycerider. Djuriskt fett består vanligen av olei'n, palmiti'n och stea-ri'nsyreforeningar med glycerin. Om fetter, i synnerhet oljor, få stå tillsammans med vatten, sönderdelas de delvis i fri glycerin och fria syror, av vilka senare de få en vidrig lukt (härskning), en sönderdelning som vanligen förorsakas av bak-

terier eller enzymet lipas. Fetterna äro olösliga i vatten, lösliga i eter, benzol m.m. De lämna en kvarsittande genomskinlig fläck å papper. De flytande kallas feta oljor. Växtfetterna vanligen flytande. Djurfetterna ha fastare konsistens, det fastaste kallas talj, lösare ister och mjölkfettet smör (innehåller glycerinestrar av smörsyra, kapron-, kapryl- och kaprinsyra med resp. 4, 6, 8 och 10 kolatomer).

Fett-bildare: näringsämnen, varav kroppsfett uppstår, (främst i födan ingående fett o. fettsyror samt kolhydrat), -bråck: se fett-vävnadsbråck. -degeneration: i fettkorn och fettdroppar inom cellen sönderfallande cell-protoplasma, ofta svår att skilja från fett-infiltration. -depå: de stora upplagsplatserna för fett, i underhud, i tarmkäx, kring njurarna, i benmärgen osv. -diarré: diarréer med abnorma mängder fett p.gr. av bristande fettdigestion o. fettresorption, t.ex. vid pankreaslidanden. Syn. pimelorré, ste-arré (1). -emboli': förstoppning av små blodkärl, tex. lung- och hjärnkapillärer genom fettdroppar, som inkommit i blodbanan t.ex. från benmärgen vid benbrott, -färgämnen: se lipokromer.

Fett-hals: se Made lung's fetthals. -hjärta: 1. fettavlagring på hjärtats yta eller mellan dess muskler; 2. fettdegeneration av hj ärtmuskulaturen. -infiltration: i celler eller mellan celler ansamlat transportfett. -kap-sel: se capsula adiposa. -knöl: lipom. -korn(s)ceIler: fagocyter, som utfyllas av upptagna fettkorn. -kropp: fettbolstret bakom ögonbulben. -lever: lever med betydande fettinfiltration, delvis även fettdegeneration. -nekro's (av g. ne'krosis, döende): fettvävsdöd vid svåra näringsrubbningar. Jfr pan-kreasfettnekros. -omsättning: fettets upptagande och förbrukning inom organismen, -sot: sjuklig fetma p.gr. av övergödning (exogen f.) 1. endokrina rubbningar (endo-gen f.). Syn. adipositas, obesitas. Jfr adipo-sitas dolorosa, dystrophia adiposogenitalis, eunuckoidism, Frolich's syndrom, lipoma-tos; genital, hypofysär, pineal fettsot, -svulst: svult uppbyggd av fettväv = lipo'm. -sy-ror: mättade syror innehållande vanliga enatomiga alkylradikaler bundna vidkarb-oxyl (enl. den generella formeln C_nH_{2fl+1} • COOH). Omättade kallas de fettsyror som innehålla ett eller flera dubbelbindningar inom den radikal som är bunden vid kaboxylgruppen. Exempelvis:

CH,

CH •COOH

(akrylsyra), oljesyra, Ci? Hss COOH och linoljosyra $C_{17}H_{31} \cdot COOH$. I plasma äro de bundna till albumin som förmedlar de fria fettsyrornas transport i kroppen, -usur: se usur. -vandling: om både fettdegeneration o. -infiltration, -vax: syn. likvax. -väv: lucker bindväv med av fettdroppar o. -korn fyllda celler, -vävsbråck: b. innehållande huvudsakligen fettväv. Syn. adipo-, liparocele. -öppningar, på fett, resp. kalksåpor o. fettsyror rika ö. I trängre bemärkelse kalksåp-ö. Jfr fettdiarré.

Fe'tjus, -us (l. av feta're, befrukta): foster. F. in fe'to: se intrafetation. F. compre'ssus, F. papyra'ceus: ett mumifierat, oftast vid tvillingskap förekommande, av den andra tvillingen pergamentlikt tillplattat, dött foster, pappfoster. F. sanguinole'ntus: dött foster, som indränkts och missfärgats genom diffusion av sitt eget blod och därjämte börjat lösas upp.

Fi-, F2- osv. generationen = 1., 2. osv. filial-

generationen (se detta ord). FFA: fria fettsyror i plasma. FI = färgindex.

Fiber, (/. Fi'br|a, gen. och pl. -ae): tråd. F-æ arcua'tæ ce'rebri: subkortikala, i bågform löpande trådar; förbinda närbelägna delar av hjärnbarken med varandra. F-æ po'ntis transver'sæ (F-æ pont. profu'ndce, INA): transversellt genom pons löpande, från pons-kärnor utgående, till lillhjärnan gnm pedun-culus cerebellaris medius fortsättande nervtrådar. F-æ pyramidaies (Fasciculi pyra-mida'les, BNA; Fasciculi pyramidici — Trå'c tus cortico-spina'lis, INA): de ned i ryggmärgen gnm pyramis medullæ obl. fortsättande trådarna inom pyramidbanan; bilda i ryggmärgen tractus corticospinales (anterior och lateralis). Fibrös: bestående av bindväv.

Fiberskop: modernt helt flexibelt gastro-skop förfärdigad av glasfiber. Fibrilla'tjio, -io'nis (L): flimmer. Fibri'Iler (av l. dim. av fi'bra, tråd): fina, särskilt muskel- o. nervtrådar. Fibrillar: som består av fina trådar. Fibrillära kontraktionen korta och hastiga, trådfina muskelkon-traktioner.

Fibri'n (av I. fi'bra, tråd): det genom fibrin-fermentet ur fibrinogen utfällda, koagulerade trådämnet i blodvätskan. Fibrinös, (/. Fibrino's|us, -a, -um): som består av fibrin, t.ex. f. exsudat. -cylindrar: urincylindrar, som innehålla fibrin, -ferment: enzym, som utfäller fibrin ur fibrinogen, uppstår ur tromboge'n genom inverkan av tromboki-na's vid närvaro av kalksalter. Syn. trom-Fibrinogen

ba's o. trombi'n. -kil: dålig benämning på anemiskt, "vitt", infarkt. Fibrino- (av /.fi'bra): fibrin-.-ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): det globulinartade ämne i blodplasman, ur vilket fibrin uppstår. -(geno)peni', (/. -pen | i'a, -i'ae av g. peni'a, brist): brist på fibrinogen, så att blodet ej koagulerar. Syn. afibrinopeni, fibrogenopeni. -id (av g. ei'dos, utseende): omstritt fibrin-liknande ämne. Somliga anse det vara en mukopolysackarid härstammande från degenererad nekrotisk vävnad medan andra anse, att det är ett derivat av fibrin. Bildas i blodkärlens väggar och i bindväven hos patienter med LED, polyarteritis no-dosa, reumatisk feber m.m. -lysin (av g. ly'o, lösa): ämne som äger förmåga att lösa upp fibrin; alstras av hemolytiska streptokocker. -purulent (av /. purule'ntus, varig): av fibrin och var bestående. Fibringenera-torer: de i blodkoaguleringen deltagande ämnena (fibrinogen, trombogen, trombo-kinas, trombin, Ca-salter). Fibrin- (av /. fi'bra): fibrin-, -poly'p (av g. poly's, mången -f pou's, fot): polyp bestående av fibrin, kan organiseras liksom tromber och erinra om bindvävssvulst. Jfr pla-centarpolyp. -uri', (/. -ur|i'a, -i'ae av g. ou-ron, urin): utsöndring av urin, i vilken fib-rinutfällning uppstår. Syn. kyluri. Fibrino's: se fibrin.

Fibro- (av /. fi'bra): tråd-, -adeni', (/. -ade-n|i'a, -i'ae av g. ade'n, körtel): stark bindvävsökning i körtlar eller körtellika organ, t.ex. i mjälten med undergång av det egentliga parenkymet. -adeno'sis ma'mmae: form av kronisk mastit företrädesvis hos unga kvinnor med utpräglad bindvävsprolifera-tion. -bla'ster (av g. blasto's, frö): bildningscellerna till den trådiga bindväven. Syn. ino-blaster. -cartila'g|o, -inis (/., brosk): bind-vävsbrosk. (Fibrocartila'gines intervertebra'-les, BNA): disci intervertebrales. -cy'stisk, (/. -cy'sticjus, -a, -um)\ med fibros och cys-tor. -elasto's (/. -is, -is av g. elasto's, följsam): kongenital förtjockning, vanligen om endokardiets parietala blad. -genopeni', (/. -genopen|i'a, -i'ae av g. genna'o, alstra + peni'a, brist): ärftlig 1. (vanligare) vid

grava infektioner förvärvad fibrinogenbrist med svårstillbara sårblödningar, underhudshematom, njur- och hjärnblödningar; starkt förhöjd SR, oförändrat trombocyttal, förlängd blödnings- och koagulationstid. Syn. afibri-nogenemi, fibrinopeni. -i'd (/. -es av g. ei'-dos, utseende): fibrom, som hålla även andra fasta, hårda vävnadselement än ^indväv

t.ex. livmoderns hårda leiomyo'mer. -kon-

dro'm, (/. -chondro'm|a, -atis av g. cho'n-dros, brosk): kondrom med riklig inblandning av bindväv, -lipo'm (/. -a, -atis av g. li'pos, fett): fibrös fettsvulst. Fibro'm (/. -a, -atis av /. fi'bra): ren bindvävssvulst. Fibromato's (/. -is, -is): multipelt uppträdande av fibrösa svulster 1. polyper, resp. av fibroi'der, ss. f. uteri. Fibro- (av /. fi'bra): tråd-, -myo'm (/. -a, -atis av g. mys, muskel): fibrös muskelsvulst, -myxo'm (/. -a, -atis av g. my'xa, slem): fibrom med mukös degeneration; även om biandsvulst mellan fibrom och myxom. -plasi', (/. -plas|i'a, -i'ae av g. pla'sso, forma): bildandet av fibrös vävnad, tex. vid sårläkning. F. retrolenticnla'ris: patologisk bildning av fibrös vävnad bakom ögonlinsen hos prematura spädbarn, orsakande partiell eller total blindhet. Fibropla'stisk: som ger upphov till fibrös vävnad. Fibro's (/. -is, -is av I. fi'bra, tråd): omvandling i fast (fibrös) bindväv. Idiopatisk retroperitoneal fibros i höjd med de nedersta lumbalkotorna, förorsakande uretär- och njurbäckendilatationer ovan hindret. Fibrosis (/. -is, -idis): infl. i bindväv, t.ex. vid kronisk reumatism.

Fibro's I us, -a, -um il. av fibra, tråd): trådig, fibrös.

Fi'bul|a, -ae (/.): vadbenet. Fibula'r|is, -e (/.):

Fibular: som tillhör fibula, t.ex. fibularfrak-tur.

Fickbanden: falska stämbanden, pli'cæ ventri-cula'res.

Ficker('s diagnostikum): hållbar uppslamning av dödade tyfus- och paratyfusbaciller för utförande av Widal's reaktion. F. -diagnos.

Fick-klaffarna: valvulæ semilunares i aorta-och pulmonalismynningarna. -knivsfenomenet: företeelsen att passiv rörelse i en lem med spänning o. rigiditet i muskulaturen, ss. vid spastisk spinalparalys, i början endast sker långsamt och med viss svårighet, men slutligen efter övervinnande av motståndet plötsligt fullföljes analogt med tillfjädrandet av bladet i en fickkniv. Fi'ctil|e, -is (/.): lerkärl. Fi'ct|us, -a, -um (/.): låtsad. Fikonvårtor: se condylo'mata acumina'ta. -fi'l, -fili', (/. '-phil|us, -a, -um, -phi] j i'a, -i'ae av g. phile'o, älska): suffix i betydelsen som hyser kärlek, affinitet, resp. kärlek, affinitet. Filame'nt|a, sing, -um (av I. fi'lum, tråd): trådformiga bildningar. Filamentaüon, (i Filamenta't|io, -io'nis): Urinfilament: se

urealtrådar.

(Fi'la olfacto'ria, INA): nn. olfactorii.Filaria

Fila'ria: i tropikerna och sydliga länder förekommande trådmaskar, filari'der. F. sanguinis ho'minis: trådfina, långa, vanligen i lymfvägarna inträngande maskar. Orsaka hemokyluri och elephantia'sis A'rabum 1. tropica. Filari'asis, Filario's (/. -is, -is): infektion med filari'der.

Filarmassa: cellprotoplasmans mito'm. Jfr protoplasmateorieraa.

Fila tow's kornealtransplantation: ersättande av grumlig koraea med transplantat av kornea från lik. F. sjukdom: febersjukdom med exantem, än erinrande om rubeola, än om skarlatina. Syn. Duke's sjkd., fjärde sjukdomen, rubeola scarlatinosa, scarlatinella, skarlatinoid.

Filiaigeneration: (av I. fi'lius, son; fi'lia, dotter): de efter en korsning på föräldragenerationen (parenta'lgenerationen) följande leden.

Filici'sm (/. -us, -i): förgiftning med extra'c-tum fi'licis.

Fiiifo'rm (/. -is, -e av fi'lum, tråd + fo'rma, form): trådformad.

Filipunktu'r (av /. fi'lum, tråd -f pu'ngere, sticka): införande av fina silvertrådar i aneu-rysmer för koagulering av innehållet. Jfr akupunktur.

Fi'lix mas, gen. Fi'licis ma'ris: ormbunken Aspi'dium fi'lix mas, vars rötter användas till att bereda extra'ctum fi'licis. Maskmedel. Rhizo'ma fi'licis ma'ris: roten av F.

Filmbas: tunn skiva för röntgenfilm av acetylcellulosa, som på båda sidor begjutes med fotografisk emulsion (säkerhetsfilm). Tidigare bestod basen av nitrocellulosa, som var eldfarlig.

Filo|gyni', (/. Philo |gyn| i'a, -i'ae av g. phile'o, älska -f gyne', kvinna): kärlek till kvinnokönet.

Fi'lter, (/. Phi'ltr|um, -i, pl. -a av g. phi'ltron, kärleksdryck): filt, porös kropp (filtrerpapper, glasull, djuriska membraner, sand etc.) vilka användas för filtration.

Filtlus: phthi'rius pu'bis. Namnet p.gr. av djurets liv bland de filtartat sammanpackade pubishåren. Syn. flatlus, flatbagge, pedi'cu-lus pu'bis. Jfr ftiri'asis.

Filtra't: det som passerar ett filtrum vid filt-rationen. Filtration: befriandet av en vätska från i detsamma befintliga fasta olösliga ämnen genom att vätskan får passera ett filtrum, som kvarhåller de fasta beståndsdelarna. Filtrera.

Filtratfaktorn: se pantotensyra.

Filtration: se filtrat.

Filtre'rbara organismer, Filtre'rbara virus:

mikrober, som vid filtration passera bakte-

riefiltra (Berkefeld's, Chamberland's, Pukall's, Reichel's o.a. bakteriefiltra). Jfr virussjukdomar.

Filtrerpapper: poröst, olimmat papper.

Fii|um, -i (/.): tråd. F. terminate: den från conus medullaris utgående smala sträng, som genomlöper länd- och korsbenskanalen och endast i sin övre del håller nervsubstans, i sin nedre del uteslutande består av en av pia mäter bildad tunn bindvävssträng.

Fi'mbri|a, gen. och pl. -ae (/.): frans. F. hippo-ca'mpi: bandliknande, vitaktig kantformation på pes hippocampi; åtföljer från uncus gyri parahippocampaüs den intill o. nedanför denna liggande gyrus dentatus bakåt; dess trådar fortsätta där genom fornix (crus, corpus o. columna) framåt till corpus mam-millare. F-æ tu'bae uteri'nse: äggledarnas fransar, av vilka den längsta, f. ova'rica, sträcker sig mot ovariet. Fimbria't|us, -a, -um (/.): befransad.

Fimo's(is), (/. Phimo's|is, -is av g. phimo's, tillsnörning): förträngning av penisförhu-den, så att den ej kan skjutas över ollonet. Ph. feminarum: förträngning av moderslidan.

Fina'1 (av I. fi'nis, slut): som avser slutet. Finaltaggen: T-taggen i Ekg.

Finger-fingerförsöket: från utsträckt armställning skall (först med öppna, sedan med slutna ögon) pekfingerspetsarna under arm-föring framåt bringas i beröring med varandra. -perkussion: ena handens finger som hammare och den andras som plessimeter. -näsförsöket: samma försöksanordning som vid finger-fingerförsöket med den förändringen att nässpetsen skall beröras med fingerspetsen. Misslyckas vid ataxi.

Fi'n|is, -is (/.): slut.

Finkel: med finkelolja förorenat brännvin, -olja: samlingsnamn för alla skadliga av högmolekylära alkoholer (isht amylalkohol) bestående föroreningar i brännvin.

Finkelstein's äggvitemjölk: näringsblandning med relativt hög kasein- och låg kolhydrathalt avsedd för spädbarn med dys-pepsi.

Finkler-Prior's vibrio: en koleravibriolik bakterie. Jfr kolerin.

Finné: 1. liten furunkel; 2. (t.) dynt. Skäggfinne: se sykos.

Finsen-Reyn's lampa: lätt hanterlig lampa för finsenbehandling.

Fins en terapi': ljusbehandling enl. F. med koncentrerat kylt bågljus; mot lupus o.a. sjkd.

Fi'rm|us, -a, -um (/.): fast.Fischer's sockerprov

Fischer's sockerprov: fenylhydrazinprovet. F. sjukdom: medfödd porfyri. Fiskareförlamning: radialisförlamning vid

överansträngning med fiske. Fiskfjällsjuka: se iktyosis. Fisk(lever)olja, (Fisk)levertran: A- + D-vita-minrik olja från fisklever (särsk. från hälleflundra o. torsk). Syn. levertran, oleum je'-coris, torskleverolja, -tran. Fissu'rja, gen. och pl. -ae (/.): springa, fåra, även benspricka vid trauma. — F. a'ni: smärtsamt sår i stolgångens radiära veck. (F. calcari'na): sulcus calcari'nus. F-æ cere-belli: klyftorna mellan folia cerebelli; motsvara sulci ce'rebri. (F. interhemisphce'rica): f. longitudinalis cerebri. F. horizontals: springan mellan övre o. mellersta h. lung-loben. F. horiz. cerebe'lli (Su'lcus horiz. ce-reb., BNA): djupgående horisontal springa gnm vardera lillhjärnshemisfären delande dess yta i en facies superior o. en f. inferior; å ömse sidor om densamma ligga lobuli semilunares (inferior och superior). F. liga-me'nti te'retis: sagittalfåran på leverns undre yta mellan v. leverloben och lobus quad-ratus, i vilken lig. teres hepatis löper. F. lig. veno'si: fåra i fortsättning bakåt av föregående fåra; skiljer v. leverloben från lobus quadratus och innehåller lig. venosum. F. longitudinaiis ce'rebri (F. interhemisphce'rica, INA): den djupa springan mellan stora hjärnans båda hemisfä'rer. F. media'na ante'rior (F. med. ventra'lis, INA): djupgående fåra i ryggmärgens o. förlängda märgens främre medellinje; motsvarar sulcus media-nus post. å baksidan. (F. media'na poste'rior): sulcus medianus posterior. F. obliqua (F. interloba'ris, BNA): springan mellan övre o. nedre lungloben. F. orhita'Iis infe'rior (F. orb. sphenomaxilla'ris, INA): ben-springa mellan stora kilbensvingen och övre ytan av kilbenskroppen. F. orb. supe'rior: benspringa mellan stora och lilla kilbensvingen. (F. pari'eto\occipita'lis): sulcus p. F. petroj occipitalis: benfissur mellan klippbenet och pars basila'ris av nackbenet. F. petro I squamosa: benfissur mellan klippbenets främre yta och tinningbenets squama. F. petro|tympa'nica (F. G las er i): benfissur mellan främre kanten av klippbenet och pars tympanica av tinningbenet. F. pterygoide'a (lncisu'ra pterygoide'a, INA): mellan båda lamellerna av kilbenets processus pterygoi-deus. F. pterygopalati'na: mellan gombenets processus orbitalis och sphenoidalis. F. spheno I occipitalis: mellan os sphenoideum och os occipitale. F. sphenojpetro'sa: mellan klippbenet och kilbenet. (F. Sylvi i): f. ce-

rebri lateralis. F. transversa ce'rebri (F. telodiencepha'lica, INA): mellan lillhjärnan och stora hjärnan. F. ty'mpano|mastoide'a: mellan processus mastoideus och porus acusticus externus. Fistel, (/. Fi'stul|a, -ae): fistel, abnorm kanal, antingen medfödd, sjukligt förvärvad 1. anlagd gnm operation. F. comple'ta: f. med två öppningar. F. in comple'ta: f. med endast en mynning, antingen yttre fistel, som öppnar sig utåt, eller inre /., som öppnar sig inåt. F. a'ni: analfistel. F. colli conge'nita: fistel å halsen mellan hud och struphuvud 1. svalg, beroende på ofullkomlig embryonal slutning av 3. 1. 4. gälspringan. F, lacrima'-lis: tårfistel, vanligen utgående från saccus lacrimalis. F. stercoralis: tarmfistel. Fistel-prov (enl. (Bårány): diagnostisk metod att medelst omväxlande ökning och minskning av lufttrycket i yttre hörselgången konstatera, om en fistel når innerörats båggångar. -symptom: svindel och trycknys-tagmus vid fistelprovet, då labyrintfistel föreligger.

Fistul-ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): operativt utskärande av en fistel, -ös: hörande till fistel. Fixation, (/. Fixa't|io, -io'nis av fi'gere, fästa): fästande, -s|förband: f. att hålla en kroppsdel i bestämt läge. Fixa'tor: syn. amboceptor.

Fixa vi'rus: om smittor med bestående vimlens, isht om lyssa eller rabies. Fixe'ra, Fixering: 1. operativt fästande av en lös eller rörlig del; 2. anatomiska och bakteriologiska preparats förbehandling med fixationsmedel

(vattenutdragande och koagulerande) för att konservera strukturer. Fixeringsreaktion: komplementbindning. Fi'x|us, -a, -um (/.): fast. Fjärde könssjukdomen: se lymphogranuloma inguinale. F. sjukdomen: Filatow's sjkd. Fjärrpunkt (ögats): längst bort belägna punkt, som ögat vid fullständigt avkopplad ackomodation kan tydligt se. Jfr närpunkt, optodynamometer. FI: kem. tecken för fluor. FI.: å recept = Flos, Flo'res (/.) = blomma, blommor.

F. 1. a.: å recept = Fi'at le'ge a'rtis (/.) =

tillagas enligt konstens regler. Fla'ccid|us, -a, -um (l. av fla'ccus, slak): mjuk, slapp.

Fladder: se hj ärtfladder. Flagella'ter, (/. Flagella'ta av flage'llum, gissel): ordning av protozo'er med flagellar, gisseltrådar. Flagellation, (l. FIagella't|io, -io'nis av flage'1-Flagghand

lum, gissel): spöande som medel att tillfredsställa pervers könsdrift. Jfr masochi'sm, sadism. Flagelli'st. Flagghand (vid poliomyelit): vid upprest hand intager tummen uppåtriktad ställning men övriga fingrar ställa sig vågrätt (förlamning av flexor och extensor carpi radia-lis).

FIagi'ti|iim, -i (/.): nidingsdåd. Flagra'ns (av /. fla'grans, brinnande): häftighet. Flagra'nt: uppenbar. In flagra'nti (cri'-mine) = på bar gärning (under pågående koitus).

Flambera: utföra desinfektion (t.ex. av knivspets) genom hastig upphettning i fri låga. Fla'mmejus, -a, -um (/.): flammande. Fla'nkerna: trakten mellan nedre bröstkorgsranden och höftbenskammen. Flankandning: inspiratoriska indragningar av bröst-korgsaperturens sidodelar vid larynxstenos 1. annat respirationshinder. Flaskbarn, Flaskuppfödning: späda barn, som ej uppfödas vid bröstet utan med komjölk (getmjölk osv.) i flaska med napp, resp. sådan spädbarnsuppfödning. Syn. artificiell uppfödning, konstgjord u., onaturlig u.

Fiat-bagge, -lus: se Phthi'rius pu'bis. Flatule'ns (av /. fla'tus, blåsande): väderstinn-het. — Fla't|us, -us (/. av fla're, blåsa): väderavgång. F. vu'lvæ: se garru'litas vulvae. Flavi'ner (av /. fla'vus, gul): ett slags gula vattenlösliga färgämnen. Syn. lyokrom. Jfr lak-toflavin. Flavi'n-enzym: se gult ferment. Fla'v|us, -a, -um (/.): gul. Fleb- (/. Phleb- av g. phlebs): ven-, -algi', (/. -alg[i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärta beroende på varicer på ytan av 1. inom en nerv. Jfr ischias varicosa. -anestesi', (/. -anæsthes[i'a, -i'ae av g. a priv. -f- ai'sthesis, känsel): se flebonarkos. -arteri[ektasi', (/. -ectas|i'a, -i'ae av g. arteri'a, artär + e'kta-sis,, utvidgning): utvidgning, förlängning, förtjockning och säckformade utbuktningar av artärer och vener i extremiteterna, isht deras fina förgreningar, så att det ev. kan gå till försvinnande av kapillärer och till direkt övergång mellan artärer och vener. Fleb- (/. Phleb- av g. phlebs): ven-, -ektasi', (/. -ectasji'a, -i'ae av g. e'ktasis, utvidgning): diffusa utvidgningar av vener, lindrigare grad av blodåderbråck. Jfr varix. Phlebec-tasi'ce haemorrhoida'les: hemorrojder. Phi.

vv. sperma'ticae: se pvmgåderbråck. -ekto-

mi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): bortskärande av ett venstycke eller venområde, -emfraxi', (/. -emphra'x|is, -is av g. e'mphraxis, tillstoppning): tillstopp-

ning av en ven genom en blodklump 1. dyl. -eury'sm (/. -a, -atis): syn. varix, i analogi med aneurysma. -i't (/. -is, -idis): infl. i ven. P. porta'lis: syn. pyleflebit. Flebo- (/. Phlebo- av g. phlebs): ven-, -ge'n, (l '-gen|es av g. genna'o, alstra): härrörande från ven. -grafi', (/. -graph | i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): 1. röntgenografisk framställning av vener resp. hjärnsinus efter injektion av kontrastmedel; 2. beskrivning av venerna; 3. grafisk framställning av venpuls. -gra'm (av g. gra'mma, skrift): venpuls-kurva. -li't, (/. '-lith|us, -i av g. li'thos, sten): vensten, förkalkad ventromb. -narko's, (/. -narco's|is, -is av g. na'rke, bedövning): narkos efter injektion av narkosmedlet i en ven. Syn. flebanestesi. -rragi', (/. -rrhag|i'a, -i'ae av g. rhage', bristning): profus blödning ur ven. -sklero's, (/. -sclero's[is, -is av g. skle-ro's, hård): bindvävsförtjockning av venväggen, särskilt av intiman. En med artär-skleros analog förändring, -tomi', (/. -torn I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): öppnande av en ven, åderlåtning. Syn. venesectio. Flebo-to'm: instrument, varmed åderlåtning göres. Flechsig's bunt 1. knippe: lillhjärnssido-strängen; ytligt i sidosträngen liggande nervbana från cellerna i Clarke's pelare till lill-hj. Syn. tra'ctus spinocerebella'ris

posterior. Fle'gma, (I. Ple'gmja, -atis av g. phle'gma, brand, slem): 1. ursprungligen brand, sedermera i antikens medicin förment segt slem i blodet, den tidens föreställning om fibri-nets modersubstans; 2. tröghet, liknöjdhet Flegm I ago'ga, sing, -ago'gum (/. av g. agogo's, förande): slemförande 1. slemfördelande medel. Flegma'tiker, Flegma'tisk: trög, senfärdig, likgiltig; se temperament. Flegmasi', (/. Phlegmas|i'a, -i'ae av g. phle'go, brinna): serös utsvettning i bindväven under huden, alstrad av hämning i blodcirkulationen. Ph. a'lba do'lens: på puerperal trombo-flebit i bäckenvenerna beroende ödem och smärtsam ansvällning i ett ben särskilt låret, som härvid antager ett blekt, vaxartat utseende. Syn. buknemi, leukoflegmasi, oedème blanc douloureux. Ph. cerulea dolens: våldsam tryckstegring i benets vener med uttalad blåfärgning av huden, kompression av artärerna med gangrän. Ph. malaba'-rica: se elefantiasis. Flegmo'ne, (/. Phle'gmon [e, -es av g. phleg-mone', infl.): till varig smältning gående vävnadsinfl. P. emphysematosa: fle'gmone med brand och brandgaser. Träflegmone: se detta ord. Flegmonös, (/. Phlegmono's|us, -a, -um): av flegmonekaraktär. Fleischer's ring: fin brunaktig hemosiderin-

ring omgivande basen av en keratokonus.

Fleischl's hemometer: en apparat för bestämmande av blodets hemoglobinhalt.

Flenhus: se ganglion (1).

Flexf'bel (av /. fle'ctere, böja): böjlig. Flexi-bilit|as, -a'tis (/.): böjlighet. F. ce'rea: vaxartad böjlighet av lemmarna. Jfr katalepsi.

Flexion, (/. FIe'x|io, -io'nis): böjning; ante flexion: böjning framåt; lateroflexion: åt sidan; retroflexion: bakåt. Jfr position, version.

Flexner's bacill: en av pseudodysenteriba-cillerna. Jfr pseudodysenteri.

Fle'x! or, -o'ris, pl. -o'res (/.): böj are (om muskler). Motsatsen extensor.

Flexu'r|a -ae (/.): böjning, krökning. F. coli dextra (F. c o'li hep a'tic a — dextra, INA) och sinistra (F. co'li liena'lis — sinistra, INA): colon ascendens resp. c. descendens omkrökningar vid c. transversum.

Flimmer, (1. Fibrillar|io, -io'nis): se hjärtflimmer o. -skotom, -celler: celler beklädda med flimmerhår. -epitel: epitelceller med ett bräm flimmerhår, vilka under utförande av rytmiska flimmerrörelser bortskaffa slem och andra partiklar, -hår: fina hårformade, i ständig rörelse varande och i bestämd riktning slående protoplasmautskott. -skoto'm: scoto'ma scintillans; på kärlrubbningar beroende bortfall av en del av synfältet. Särskilt vid slutna ögon framträda åt periferien fortskridande lysande och livligt flimrande sicksackgående linjer. Syn. amaurosis partialis fugax, oftalmisk migrän, ögonmigrän. Jfr teichopsi.

Flintglas: en starkt ljusbrytande glassort (ka-liumblysilikat). Jfr kronglas.

Flintstenslever: den gnm bindvävsinfl. uppkomna hårda, bruna, i snittet flintliknande levern vid medfödd syfilis.

Floccile'gi|um, -i (l. av flo'ccus, ulltott -f-le'gere, plocka, läsa): döendes 1. delirerandes automatiska plockande på sängkläder o.d.

Flo'cculjus, -i (/. dim. av flo'ccus, ulltott): en liten lob på cerebelli underyta på ömse sidor om medulla.

Flockningsreaktion, Flockulation, (/. Floccu-lal[io, -io'nis av flo'ccus, ulltott): utfäll-ningsfenomen, brukas isht om precipiteran-de substanser i blodsera. Olika metoder beskrivna av Dold, Kahn, Måtéfy, Mei-nicke, Müller, Sachs-Georgi, Taka-ta, T.-Ara.

Flo'giston (av g. phlogisto's, bränd): det före upptäckten av syrgasen supponerade brännämnet i luft.

Flogo j ge'o, (/. Phlogo'j gen j es av g. piil ox,

eld -f- g. genna'o, alstra): inflammationsväc-

kande. Flogo's, (/. Phlogo'sjis, -is): inflammation.

Floralut: starkt kaustikt natron. Tvättmedel, starkt etsande vid förtäring.

Florantyron, (/. -um, -i): kolagogum.

Flori'd, (/. Flo'rid | us, -a, -um av flore're, blomstra): om sjukdomar i deras mest akuta 1. högsta utveckling, t.ex. flori'd ftis, flori'd syfilis.

Floridzin, (/. Phloridzi'n|um, -i av g. phlo-io's, bark -f rhi'za, rot): glykosid i rotbarken av fruktträd, -diabe'tes: utsöndring av socker med urin efter injektion av floridzin. -provet: njurfunktionsprov.

Florogluci'n, (/. Phlorogluci'n|um, -i): ett med bensol besläktat kolväte, -provet: se Günzburg's reagens.

FI I os, -o'ris, pl. -o'res (/.): blom, blomma. Flos caryophy'lli: kryddnejlika; f. ci'næ: maskfrö; f. millefo'lii: röllekeblomma; /. ti'lice: lindblom; f. samhu'ci: fläderblomma.

Flu-bensisolon, (/. -um, -i): glykortikoid. -droxikortid, (/. -droxycorti|um, -i): gly-kokortikoid, klådstillande. -fenazin, (/. phe-nazin|um, -i): neuroleptikum.

Fluid|um, -i, pl. -a (/.): vätska. Fluid|extrakt: se extra'ctum.

Fluktuation, (l. FIuctua't|io, -io'nis); Fluktuationskänsla (av /. fluctuate, gå i vågor): stigande och fallande; den känsla, som er-fares vid palpation av en eftergiviig vätskefylld hålighet 1. som vid anslag mot ett ställe av densammas vägg förmedlas till ett annat ställe än anslagsstället. Fluktuera,, Se pseu-dofluktuation.

Flu'm]en, -inis (/.): överflöd, flöde.

Flumetason, (/. -um, -i): glykokortikoid, klådstillande medel.

Fluocinolonacetonid, (l. Fluocinoloni aceto-nic|um): glykokortikoid, klådstillande medel.

Fluo'r: grundämne, kem. tecken F.

Flu'I or, -o'ris (/.): flöde. F. albus: vit flytning från vagina hos kvinnan. Syn. vit fluss, leu-korré. Trikomonasfluor: se detta ord.

Flourens-Ewald's lag: nystagmus slagriktning vid rotationsprovet sker alltid i rotationsplanet.

Fluorescein: ett tjärfärgämne, resorcinfta-lei'n, med starkt fluorescens i gult och grönt. Härav framställes eosin.

Fluoresce'ns: vissa kroppars egenskaper att vid belysning självlysa med annan färg, t.ex. i blått, i grönt, i rött. Först iakttaget hos flusspat (fluo'rkalcium), därav namnet, -skärm: med fluorescerande ämne (barium-

platinacyanur osv.) bestruken kartong, som

fluorescerar, då den röntgenbelyses.Fluorhydrokortison

Fluorhydrokortison, (/. Fluorhydrocorti-son|um, -i): mineralkortikoid, steroid från binjurebarken.

Fluormetolon, (/. -metholonjum, -i): gly-kokortikoid, klådstillande medel.

Fluormetylprednisolon, (/. methylpredniso-

lon|um, -i): glykokortikoid.

Fluoro's (/. -is, -is) (dentalfluoros): vid användning av starkt fluorhaltigt dricksvatten under tandbildningen på tändernas emalj (mest de permanenta) uppstående grumliga, först kalkvita, senare brunfärgade fläckar.

Fluostigmin, (/. -um, -i): kolinergikum, medel vid glaukom, miotikum.

Fluoximesteron, (/. -um, -i): androgent verkande steroid.

Fluoxiprednisolon, (/. -um, -i): glykokortikoid.

Fluracil, (/. -um, -i) antimetabolit; medel vid leukemi och elakartade tumörer.

Fluss: flytning, katarr, t.ex. halsfluss.

Fluxion, (/. Flu'x|io, -io'nis av flu'ere, flyta): blodsvall, se kongestion.

Flygsjuka, Flygaresjuka: bergssjuka hos flygare; syn. aviatorsjuka, hypsinosi. Jfr kine-toser.

Flykte'n, (/. Phlyctæ'n|a, -ae av g. phly'ktaina, blåsa): ögonskrofler; små upphöjda blåsor på gränsområdet mellan konjuhktiva och kornea. Flyktenulär, (/. Phlyctænulo's|us, -a, -um): blåsformad.

Flykt in i sjukdom: ett undflyende av konflikter genom företeende av sjukdomssymptom av olika slag (särskilt vanligt hos hyste-rici).

Flyktiga lunginfiltrat (Löffler): vid eosino-fili i blodet uppträdande infiltrat i lungorna av varierande storlek och täthet av några dagars varaktighet.

Fläck-feber: typhus exanthema'ticus; med hög feber: mjältansvällning, svåra allmänsymptom och ett oftast hemorragiskt exan-tem förlöpande epidemisk sjkd., överförd genom klädeslöss. Syn. hunger, lasaretts-, petekia'ltyfus. Smittämne se Rickettsia Prowazeki. -tandsjuka: se fluoros. -tyfus: syn. fläckfeber.

Fläderte: te på fläderblom (flos sambu'ci).

Flöjtspetsbrott: snedgående längsbrott genom rörben (tibia), varigenom brottändarna tillspetsas likt munstycket på en flöjt.

-fo'b, -fobi', (/. '-phob|us, -a, -um, -phobji'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): som suffix i betydelsen fruktan.

Fobi', pl. Fobi'er, (/. Phobi'a, pl. Phobi'æ av g. pho'bos, fruktan): ångestfulla tvångsföreställningar. Pho'bic I us, -a, -um (/.): skräck-.

Fobo- (/. Phobo-): fruktan-, -di'pson (av

g. di'psa, törst): vattuskräck, hydrofobi. Jfr lyssa, rabies, -di'psos: person, som är törstig, men ej vågar dricka, -fobi', (/. -phob[i'a, -i'ae): skräck för att få anfall av viss fobi.

Fo'c|us, -i (/.): brännpunkt. Se fokal-.

Foeni'cul|um, -i: ett umbellatsläkte. F. vul-ga're: fänkål.

Foeta'lis: se fetal.

Foe'tidus: se fetid.

Foe'tor: se fetor.

Foe'tus: se fetus.

Fogartykateter: fin ballongkateter som förs in i en artär förbi ett ocklusionsställe. Uppblåses med koksalt bakom hindret och dras tillbaka medförande såväl embolien som artärtrombosen.

Foka'1, (/. Focai|is, -e): i fo'cus. -belysning: koncentrerad, med strålknippet av en stark konvexlins från sidan skeende belysning av ögat vid undersökning av detsamma (särskilt dess kornea). -distans = brännvidd. -infektion: gnm infektion (härdinfektion) från isolerade sjukdomshärdar, framför allt i mun, näsa o. svalg orsakade sjukdomar i andra organ polyartrit, nefrit m.m.). Den-ta'l, stomaka'l, tonsillar f. Syn. härdinfektion.

Fokus: den lilla punkt av anoden i ett röntgenrör, som träffas av elektronerna.

FoIia'c|eus, -ea, -eum och FoIia't|us, -a, -um (l. av fo'lium, blad): bladformig, fjällande.

Folie à deux (/.): samtidigt 1. efter vartannat utbrytande sinnesrubbning hos tvenne i intim samvaro levande

individer. Syn. inducerad psykos.

F o linbestämningar: kolorimetriska bestämningar av blodsocker, restkväve, kreatin, urinsyra m.m i blodet, i särskild apparat (kolorimeter).

Folinsyra» (/. Acidum folicum): vitamin tillhörande vit. 5-gruppen; av betydelse för blodbildningen; se folsyra, vitaminer.

Fo'li|um, -i, pl. -a (/.): blad. Fo'lium bella-do'nnæ: belladonnablad. — F-a cerebe'lli (Gy'ri cerebe'lli, BNA, INA): de smala, tätt-stående uppklyvningar av hjärnsubstansen, som avteckna sig på lillhjärnsytan; motsvara gyri på stora hj. — F. digitalis: digitalis-; /. hamame'lidis: hamamelis-; /. hyoscy'ami: bolmörts-; /. me'nthæ piperi'tce: pepparmynt-; f. se'nnse: senna-; /. strammo'nii: spikklubbe-; /. u'vce u'rsi: mjölonris-blad.

Folk-medicin: den icke vetenskapligt grundade läkekonst, som sedan uråldrig tid använts bland primitiva folk och ännu fortlever särsk. bland kulturfolkens allmoge, där i synnerhet utövad av "kloka" gubbar o. gummor. Hit hör salvor av olika slag, blodiglar, "läsningar" 1. "besvärjelser",Folkodin

"smörjningar" o. allehanda magiska o. mystiska på vantro grundade behandlingsmetoder.

Folkodin, (/. Pholcodin|um, -i): hostlind-rande medel. Folli'clis: se papulonekrotisk tuberkulid. Folli'culus: se follikel.

Folli'kel, (l Folli'culjus, pl. -i): liten säck; om hårsäckar (f. pili) o. småkörtlar i huden m.m. F. de'ntis: tandsäck; /. oo'phorus: ägg-blåsa, Gr a af s follikel. Se även lymf-f. -bristning: den vid äggets mognande inträffade bristningen av äggblåsan. -hormon: de i de kvinnliga könskörtlarna producerade sexualhormonen (östron, östriol, östradiol); framkalla tillväxt av de kvinnliga könsorganen, utbildning av de sekundära könskaraktärerna, proliferation av uterusslemhinnan under menstruationscykeln och den sexuella libidon. Jfr menstruationscykeln, follidrin, follikulin, ovex, östroglandol, östron. -mog-ningshormon: prolan A. Jfr gonadotropa hormoner.

Follikular-cystor: i käken liggande hålrum hållande tandanlagsepitel o. vanligen degenererade tandanlag, -katarr: se conjunctivitis follicularis. Follikuli'n: ovariets follikelhormon. Follikuli't, (/. Folliculit is, -idis): inflammation i folliklar (spec, i hårfolliklar). F. ba'r-bæ: se sycosis simplex. F. deca'lvans: infl. i hårsäckar med hårets bortfall. Syn. Quin-quaud's sjkd. F. nu'chce sclero'ticans: folli-kulit i nacken med utläkning i hypertrofie-rande ärr.

Follikulo'm, (/. Folliculo'm|a, -atis): från ägg-stocksfolliklar utgående, vanligen godartade nybildningar. Follikulär, (Follikula'r), (/. Follicular | is, -e): som tillhör folliklar. Follikula'r-kata'rr: conjunctivitis follicularis.

Folsyra, Folsyregruppen, (/. A'cidum foli-cum): till vitamin-jB-komplexet hörande vitaminer, först isolerade ur levern o. ur jäst. Hit hör fol(in)syran, oumbärlig för erytro- och granulocytbildningen, pteroyl-triglutaminsyran och förstadiet till folsyran vitamin-B c-conjugat. Folsyrekoncentratio-nen i de cirkulerande röda blodkropparna under graviditetens sista trimester visar ofta en minskning som kräver terapeutisk tillförsel av folsyra. Jfr vitamin B. Fome'nt, pl. Fome'nta (/.): varmt omslag, baddningar. Fomentation, (/. Fomentat|io, -io'nis, pl. -io'nes): anläggande av foment, -fon, (-phon av g. phone'o, frambringa ljud): suffix i betydelsen av instrument att höra med.

Fon- (/. Phon- av g. phone'): ljud-, -asteni', (/. -asthenji'a, -i'ae av g. asthe'neia, svaghet): funktionellt betingad försvagning av stämman. Jfr klesasteni. -ation, (/. -at|io, -io'nis): fonering, ljud- och röstbildning. Fonatorisk. -e'mer: hörselhallucinationer av ord och röster. -endosko'p (av g. e'ndon, inom + skope'o, betrakta): apparat för auskultation, en trumma, av metall i förbindelse med gummislangar, vilka införas i undersökarens hörselgångar. Syn. membranstetoskop. -eti'k (av g. phonetiko's, hörande till stämman): läran om ljud- och röstbildning. Fone'tisk: som har med fonetik att göra. -iatri'k (av g. iatrei'a, läkekonst): den del av medicinen, som sysslar med tal- och röstfel. Fonia'ter, Fonia'trisk. Fonia'trisk poliklinik: p. för vård om talrubbningar, -i'smer:

tonförnimmelser vid retning av andra sinnesorgan än hörseln. Jfr audi'tio colora'ta, medförnim-melser.

Fono- (/. Phono- av g. phone'): ljud-, -fobi', (/. -phobji'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan att tala högt, talskräck t.ex. hos stammande, -kardiojgra'm, (/. -cardio|-gra'mmja, -atis av g. kardi'a, hjärta + gra'mma, skrift): jonokardiograjisk kurva, som grafiskt registrerar hjärtats ljud medelst mikrofon och stränggalvanometer, tonkurva.

Fono-mani', (/. Phono-manji'a, -i'ae av g. pho'nos, mord -f mani'a, galenskap): mordpassion.

Fono- (/. Phono- av g. phone'): ljud-, -massage (av g. ma'sso, knåda): behandling av trumhinnan och hörselbenskedjan genom att utsätta hörselgången för omväxlande tryck och sugning, -meter (av g. me'tron, mått): instrument för uppskattning av talstyrkan vid hörselprövningar. -phobi'a: se fonofobi. -psi', (/. -ps|i'a, -i'ae av g. o'psis, syn): färgförnimmelser vid hörandet av toner. Jfr medför-nimmelser. -sko'p (av g. skope'o, betrakta): stetoskop med mikrofon i hörplattan till ljudens förstärkande. Fonoskopering.

Fonjs, '-tis (/.): källa.

Fontakto-meter, -skop (av Z. fons, källa + g. acti's, stråle -f- me'tron, mått 4- skope'o, betrakta): instrument att bestämma radioaktiviteten i vatten och gaser.

Fon t ana's rum: små med främre ögonkam-maren kommunicerande hålrum i vinkeln mellan hornhinnan o. iris. Jfr spo'ngium a'nguli iridocornea'lis.

Fontane'll (av /. fons, källa): 1. ett med avsikt framkallat och underhållet sår (numera föråldrad metod) för att avleda sjukliga kroppssafter, t.ex. genom inläggande av fon-Foramen

tanellärt(a), täckande m. fontanellpapper m.m.; 2. = fo'ntes pulsa'ntes: de hos fostret och hos barnet in i 1-årsåldern oförbenade "öppetstående" mellanrummen mellan vissa ben i skallen. Stora f-en: å hjässan (i korsningen mellan sutu'ra corona'ria o. s. sagit-ta'lis); sidofontanellerna (främre och bakre) å skallens sidopartier. — Fonti'kel, (/. Fon-ti'cul|ns, -i): liten fontanell.

-for, (/. '-phor|us, -a, -um av g. phore'o,bära): suffix i betydelsen förande, bärande.

Fora'm | en, -inis, pl. -ina (/.): hål, öppning, mynning. — F. cæ'cum: vid basen av crista frontalis. F. cæ'c. li'nguæ (Morgagni): blint hål i tungroten, kvarstående rest efter den embryonala tyreoglossusgången. (F. costotransverserium ve'rtebrace cervica'lis): f. transversarium. F. epijplo'icum: öppningen till bursa omentalis (minor). Syn. F. Winslo'wi. F. incisi'vum: orala mynningen av canalis incisivus. F. infra |orbita'le: främre mynningen av canalis infra-orbitalis. F. interventricula're (Mo nr o i): öppning i sidovägg mellan thalamus opticus och colum-na fornicis. F. intervertebraie: mellan tvenne närliggande kotor lämnad öppning för genomträde av nerver och kärl. F. ischia'-dicum ma'jus: begränsas bakåt av ligamenta sacrospinale och sacrotuberale och framåt av övre delen av incisura ischiadica major. F. isch. mi'nus: begränsas uppåt av ligamenta sacrospinale och sacrotuberale och framåt av incisura ischiadica minor. F. jugu-la're: mellan klippbenet på dess bakre sida och mitt på benet, samt nackbenet. F. Ia'ce-rum (l. la'c| er, -era, -erum, söndersliten): mellan spetsen av pars petrosa (tinningbenspyramiden) och stora kilbensvingen; passage för a. carotis och n. petrosus maj. (F. Ma-g end ii): apertura mediana ventriculi quar-ti. F. ma'gnum (F. occipita'le magnum, BNA): den vida öppningen i nackbenets nedre del för förlängda märgens och ryggmärgens genomträde. F. mandi'bulæ: hål på mediala sidan av underkäksutskottet, inträde för canalis mandibulæ. F. mastoide'-um: hål i sömmen mellan tinningbenets vårtutskott och nackbenet. F. menta'le: yttre mynningen för canalis mandibulæ i närheten av premolarerna. (F. Mo nr o i): f. interventriculare. F-a nutri'cia: öppningar i ben och bendelar för blodkärl till benens inre. F. obtura'tum: den stora öppning i bäckengördeln, som begränsas av os pubis och os ischii. (F. o'pticum): canalis opticus. F. ova'le (co'rdis): oval öppning mellan de båda hj ärtförmaken, hos vuxna täckt av en bindvävsmembran, som i ungefär 30% av

tillfällena dock är passerbar. F. ova'le (cra'-nii): öppning i roten av stora kilbensvingen, för genomträde av nervus trigeminus' tredje gren. F. palati'num ma'jus: den undre mynningen av canalis palati'nus major. F-a pa-pilla'ria: njurkanalernas fina mynningar på njurpapillernas yta. Jfr area cribrosa. F. parietaie: hål nära övre kanten av hjässbenet, för genomträde av vena emissaria parietalis. (F. pterygopalatVnum, INA): f. sphenop alatinum. F. rot'undum (C ana'lis ro-tundus, INA): genom basen av stora kilbensvingen, framför foramen ovale (ossis sphenoidalis) för genomträde av nervus trigeminus 2. gren. F-a sacra'lia dorsalia (F-a sacr. posterio'ra, BNA) och F-a sacr. pel-vi'na (F-a sacr. anterio'ra, BNA): öppningarna på korsbenet för de bakre och de främre sakralnervernas utträde. F. sphenopala-ti'num: hål mellan gombenets processus or-bitalis och sphenoidalis, för genomträde av nässkiljeväggens nerver och kärl. F. supra |-orbitaie si've Incisu'ra supraorbitals [In-cisu'ra frönta'lis latera'lis, (Fora'men fron-tale later ale), INA]: i mellersta tredjedelen av ögonhålans övre benkant. F. spino'sum (F. spi'nce, INA): hål på bakre delen av stora kilbensvingen, bakom och lateralt om foramen ovale, för genomträde av arteria meningea media och ramus meningeus från trigeminus' tredje gren. F. stylo |mastoide'-um: undre mynningen av canalis facialis på undre ytan av klippbenet. F. transversa'rium (F. costotransversa'rium ve'rtebrce cervica'lis, INA): hål genom halskotornas kroppar och processer för a. vertebralis och v. vertebralis. F. ve'rtebra'Ie: öppning begränsad av kot-kropp och kotbåge. Samtliga kotöppningar bilda canalis vertebralis. (F. Winslo'wi): i. epiplo'icum.

Foramino's|us, -a, -um (/.): försedd med hål.

Fo'r|ceps, -cipis (/.): tång. 1. mest om förlossningstång. "Anlägga fo'rceps". F. crena'ta: korntång. 2. F. ma'jor o. mi'nor: de tång-liknande utstrålningarna från co'rpus callo'-sum till nackloben resp. pannioben. Forci-pressu'r (av I. pre'mere, trycka): tillklämning av blödande kärl genom tång- 1. sax-formiga instrument.

Forensisk (av /. fo'rum, torg, rättsskipnings-plats): rättslig. F. medicin: se rättsmedicin.

Forest's nål: lancettformig elektrod i förbindelse med diatermiapparat, ur vilken ljusbågar utstråla och med vilken man bort-bränner maligna tumörer m.m. Jfr akupunktur.

Forlanini's behandling: anläggande av konstgjord pneumotorax genom inblåsningForma

av luft, syrgas eller (numera mest) kvävgas i ena lungsäcken i syfte att komprimera en tuberkulos lunga till vila för bättre självläkning och förhindrande av smittas spridning genom lungrörelserna. Syn. gasning, "gasa".

Fo'nn|a, -ae (/.): form.

Formaldehyd: myrsyre- 1. metyl-aldehyd, CH20 eller H-CHO, en lättlöslig gas. Formation (/. -um, -i): 30—40% vattenlösning av formaldehyd.

Forma'tio reticulars: nätlik struktur, isht hos varolsbryggan, bildad genom nervbanornas korsningar.

Formativ (av /. forma're, bilda) retning: cell-retning ledande till nybildning av cellmaterial.

Forme fruste, pl. Formes frustes (/.): out-präglat, atypiskt 1. aborti'vt sjukdomsfall.

Formelement: enklaste formade vävnads- 1. cellbeståndsdelar (t.ex. celler, cylindrar i urin).

Formia't (av I formi'ca, myra): myrsyrans salter.

Formikation, (/. Formica't|io, -io'nis av for mi'ca, myra): myrkrypning, parestesi som om myror kröpo på skinnet. Syn. myrme-ci'asis.

-fo'rmis (av /. fo'rma, form): suffix i betydelsen formad, t.ex. ansifo'rmis: formad ss. en "ansa" (slynga).

Formtydningsförsök: se Rorschach's test.

Fo'rmul|a, gen. och pl. -ae (l. dim. av fo'rma, form): formel. — F-æ officinales: de i far-makopéer fastställda

beskrivningarna på läkemedels sammansättning. F-æ magistrates: de av läkaren, oberoende av farma-kopén, föreskrivna läkemedelsformlerna. Hit räknas även en del konventionella så att säga halvofficiella formler.

Formy'1: myrsyrans radikal (M • CO").

Fo'rn|ix, -icis (/.): valv. F. ce'rebri: uppåt-välvd tunn platta av associationsnervtrådar täckande 3. hjärnventrikeln. Mellersta delen, co'rpus fo'rnicis, ligger tätt på 3. ventrikeln ådernät, framåt böjer sig fornix om till två columnæ fo'rnicis o. bakåt i två skänklar, cru'ra fo'rnicis. F. conjunctivae: valvet mellan ögonlocken och ögonbulben. F. cra'nii: skallens valv. Motsats skallbasen. F. phary'ngis: översta delen av svalget (nässvalgrummet, nasofarynx), tätt under basis cranii. F. vagi'nae: valvet i vaginas översta del, mellan vagina och cervix uteri. F. ven-tri'culi: syn. fundus v.

Foro- (/. Phoro-)meter (av g. phore'o, bära -f me'tron, mått): instrument att mäta ögon-axlarnas awikning vid skelning.

Fo'rt|is, -e, Fo'rt|ior, -ius, Forti'ssim|us, -a, um (/.): stark, starkare, starkast. Pi'lulce ape-rientes fortio'res: starkare avförande piller.

Fortledda ljud: om ljud, som uppstå på annat håll än på auskultationsstället, t.ex. /. rassel.

Fosfat, (/. Pho'sph|as, -a'tis av g. phos, ljus): salter av fosforpentoxiden P205.

Fosfata's, (Phosphata's): enzym, som klyver fosforsyreestrar.

Fosfat- (/. Phosphat- av g. phos, ljus), -i'der: lipoider innehållande fosforsyra och kvävehaltiga baser, -stenar: konkrementer av fosfater. -tetani': vid hyperfosfatemi, t.ex. i följd av fosfat, som givits spasmofila barn, uppstående tetani. -uri', (/. -ur | i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): fosfatrik urin.

Fosfe'n, (Z. Phosphæ'ni|um, -i av g. phos, ljus + phai'no, visa): ljusförnimmelser som uppstå vid tryck på ögonbulben till följd av mekanisk retning av reti'na.

Fosfater: fosforsyrliga salter.

Fosfoge'ner: se fosforescens (2).

Fosfolipider: de viktigaste glycerofosfatider-na som skilja sig från triglyceriderna genom att den tredje fettsyran i molekylen ersatts av en fosforsyre-bas-del, t.ex. -PO(OH)2. Finnas mest i membrarstruktu-rer. Betydelsen för energiomsättningen ringa.

Fosfor, [/. Pho'sphor|us, -i av g. phosphoros, ljusbärare (enär lysande i mörker)]: toni-kum. Gul fosfor: fosfor i rent tillstånd, giftig. Röd fosfor: ogiftig modifikation av fosfor efter upphettning till 200—300° C.

Fosfor-esce'ns, (/. Phosphor-esce'nt|ia, -iae): blåaktigt, endast i mörker synligt, svagt ljus;

1. från självlysande insekter, bakterier m.m.;

2. efterstrålning (genom oxidation) av olika förut belysta ej självlysande ämnen s.k. fosfoge'ner. -förgiftning: 1. akut /.; efter intagning av gul fosfor uppträdande gastrointestinal besvär, ikterus, koma; 2. kronisk /.: efter långvarig inandning av fosforångor uppträdande, till nekros förande periosti't och osteomyeli't av käkbenen; se fosfornek-ros. '-ic|us, -a, -um il.): beteckning för fosfat. A'cidum ph.: fosforsyra, -i'sm (/. -us, -i): fosforförgiftning, -nekro's: en till såväl bennekros som reaktiv bennybildning hos käkarna (mest underkäken) förande perios-tit, t.ex. hos arbetare i fosforindustri, isht tändsticksarbetare. -protei'der: fosforhaltiga äggviteämnen, t.ex. i ägg, mjölk m.m. -syra: de av fosforpentoxiden bildade orto-(den vanligaste), pyro-, metafosforsyra-

Fosforylering: förestring med fosforsyra; förutsättning för kolhydraternas sönderdelning under kolhydratomsättningen.Fosgen

Fos|ge'n, [/. Phos|ge'ni|um, -i av g. phos, ljus + genna'o, alstra (uppstående av klor o. koloxid i solljus)]: kvävande gas COCL, kol-oxidklorid. Se stridsgaser. Forss|a, -ae (/.): grop, närmast långsträckt grop; brukas stundom ömsevis med fovea. —F. aceta'buli: grop i botten av höftpannan för fäste av lig. ca'pitis fe'moris. F. axilla'-ris: axelhålan, axillen. F. caeca'Iis: fördjupningen i peritoneum för cekum. F. cani'na: grop på framsidan av överkäksbenet, ovan hörntanden och premolarerna. (F. car optica): trigo'num caroticum. F. cra'nii ante'rior (F. cra'nii frontalis, INA), F. eran. medla och F. eran. poste'rior (F. cr. occipita'-lis, INA): främre, mellersta o. bakre skallgropen. (F. Douglasii): excavatio recto-uterina och vesico-uterina. Se Douglas* rum. F. cubita'lis: gropen i armbågsvecket. F. epiga'strica (ScrobVcuius co'rdis, BNA): mag- eller hjärtgropen, området strax nedom bröstbenet. F. hypophy'seos: gropen i sella turcica, för upptagandet av undre hjärnbi-hanget hypo'physis cerebri, glandula pitui-taria, gl. hypophyseos, "hypofysen". F. ili'a-ca: främre nedre delen av höftbenet. F. in-fraspina'ta (F. infra spi'nam, INA): trakten under skulderbladskammen. F. infra\temporalis: nedre, djupa delen av tinninggropen, delvis täckt av stora kilbensvingen. F. fnguina'lis lateralis o. F. ing. medialis (Fo'-vea ing. lat. o. med., BNA): peritonealgro-par lateralt och medialt om plica umbilicalis lateralis motsvarande yttre o.inreljumskring-en.F.inter|condyla'ris: gemensamt namn för gropar mellan vissa ledytors kondyler; med tillägg av det ben det gäller, ss. f. interc. fe'moris. F. interpeduncula'ris (F. inter crura'-lis, INA): trekantig av cru'ra ce'rebri o. corpora mamilla'ria begränsad grop, vars främre del, recessus anterior (BNA), även kallas rostralis, INA). F. ischio! rec talis: mellan m. obturator internus och m. levator ani. F. ju-gula'ris: 1. ovanför manubrium sterni liggande halsgropen; 2. grop på undre ytan av klippbenet, medialt om foramen stylomas-toideum. F. lateralis ce'rebri [F. ce'rebri lateralis (Sylvii), BNA]): den på djupet i sulcus lateralis (cerebri) belägna gropen, för upptagandet av insula (Reilii). F. mandibulars: underkäkens ledgrop å tinningbenet. F. naviculars ure'thrae: utbuktning av det manliga urinröret strax bakom yttre mynningen. F. ole'crani: gropen på humerus nedre ända baktill för olecranon vid armens sträckning. F. ova'lis (co'rdis): tunt ställe i hjärtats förmaksskiljevägg, i allmänhet slutet av en tunn bindvävshinna, stundom dock

kvarstående öppet genom ett foramen, som täckes av nämnda hinna som en klaff. Hela bildningen begränsas av en förtjockning i muskulaturen, li'mbus fo'ssce ova'lis (Vieus-senii), varigenom densamma sedd från högra förmaket får utseende av en grund fossa. (F. ova'lis fasciæ latæ): hia'tus saphe-nus. F. popli'tea: i knävecket. F. pterygoi-de'a: mellan båda benplattorna av kilbenets processus pterygoidei. F. pterygo|palati'na: mellan processus pterygoidea och gom- samt överkäksbenen. F. rhomboide'a: rutgropen; botten i 4. hjärnventrikeln. F. sacci lacri-ma'lis: mellan tårbenet och överkäken för tårsäcken. F. scaphoide'a: långsträckt grund grop på bakre ytan av mediala benplattan av kilbenets processus pterygoideus. (F. Scarpæ ma'jör): trigo'num femorale. F. sub|scapula'ris: fördjupningen av skulderbladets främre yta. F. supraclavicular ma'-jör: se trigo'num omoclaviculare. F. supra-clavic. mi'nor: mellan nyckelbenet och båda fästena för m. sternocleidomastoideus. F. supraspinal (F. su'pra spi'nam, INA): urholkningen ovanom skulderbladets kam. F. supra jtonsilla'ris: mellan gombågarna ovanför öronmandeln. (F. Sylvii): i. lateralis cerebri. F. supravesical (Fo'vea supravesi-ca'lis, BNA): ovanför urinblåsan mellan pli'ca umbilicalis media'na och pli'ca umbilicalis medialis. F. temporalis: tinninggropen i dess hela utsträckning. F. trochan-te'rica: på mediala ytan av trochanter major. F. vesi'cae felleæ: fördjupningen på leverns undre yta för gallblåsan. F. vesti'buli vagi'nae (F. navicula'ris BNA, INA): grop bakom frenulum labiorum pudendi.

Fo'ssul|a, gen. och pl. -ae (/. dim. av fo'ssa, grop): liten långsträckt grop. F. petro'sa: mellan fossa jugularis och apertura externa canalis carotici, plats för ganglion inferius nervi glossopharynge'i. (F. prosta'tica): det vidaste stället i pars prostatica av den manliga uretran. F-æ tonsilla'res: groparna på öronmandlarnas yta, syn. öronmandellaku-ner. Jfr cry'ptæ t.

Foster: fetus. — Foster-bjudning: fostrets läge under havandeskap och förlossning; den del av fosterkroppen, som under förlossning "bjuder" sig för det palperande fingret, dvs. tränger först framåt. Nack- eller hjäss- eller kron- (den vanligaste), pann-, an-sikts-, sätes-, fot-, knäbjudning, -fördrivning: aba'ctus pa'rtus, abortus provoca'tus. -hinnor, -höljen: de tre hinnor (den serosa hinnan, alla'ntois och a'mnion), vilka uppkomma kring

fostret. Allantois, den mellersta, sammanväxer med den serosa hinnan och

dessa båda hinnor omdanas till den med fingerlika utskott försedda ko'rion. På en viss del av ko'rion bli utskotten betydligt starkare och dana placenta. Foster-Kennedy's syndrom: homolateral atrofi av ne'rvus o'pticus och kontralateral staspapill; vid tumörer på frontallobens undersida.

Foster-ljud: hörandet av fostrets hj ärttoner vid auskultation å den havandes buk. -läge: fosterkroppens läge i förhållande till livmoderns längdaxel, t.ex. längs-, sned-, tvärläge. -rörelser: av fostret utförda rörelser; bruka förnimmas av modern från ungefär havandeskapets mitt. -svulst: ca'put succe-da'neum; diffust blodigt seröst ödem i mjukdelarna över den del av barnets huvud, som under förlossningsarbetet tränger först fram. Vid sätesbjudning uppträder fostersvulsten å den först framträngande sätesdelen. -vatten: se amnionvatten. Fot: pes, gen. pe'dis. Se fot-, ped-, pedo-. Fotbjudning: fosterläge, där ena foten (ofullständig f.) eller båda fötterna (fullständig f.) går före under förlossningen Foti'smer, (/. Photi'sm|a, -atis av g. phos, ljus): sekundära ljusförnimmelser; syn. kro-matismer; se synestesi, medförnimmelser. Fotklo'nus: vid plötsligt och kraftigt tryck i dorsalriktning av foten vid halvböjt knä och fortsatt lättare tryck utlösta, snabba, rytmiska, omväxlande dorsal- och plantarflex-ioner av foten. Foto- (l. Photo- av g. phos, ljus): prefix i betydelsen ljus. -aktiv: om kemiskt verksamma ljusstrålar, -bakterier: självlysande bakterier, särskilt förekommande hos sådana b., som växa på ruttnande trä, kött 1. fisk. -dynamiska ämnen (av g. dy'namis, kraft): ämnen (t.ex. eosin, kinin o.a.) som vid viss belysning verka starkare på infusorier än i mörker, -elektron: elektron, som vid röntgenbestrålning frigöres från bestrålad atom. -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): ljusskygghet, -gen: Se petroleum, -koagulation: koagulation av ögonbotten vid näthinneavlossning genom koncentration av ljusstrålar mot härden, -kromatisk terapi (av g. chro'ma, färg): behandlingsmetod med längre uppehåll i rum med färgat ljus vid vissa sinnessjukdomar och hudinfektioner (blått hos rasande, rött hos melankoliker och koppsjuka), '-m: färg-o. ljusförnimmelser utan motsvarande retning. -meter, -metri: instrument och metod att mäta ljusstyrkor med. Fotonstrålning: högenergetisk gamma- och

röntgenstrålning; vid djupbehandling i radioterapien.

Fot|opsi', (Z. Phot I ops I i'a, -i'ae av g. phos, ljus -f- o'psis, seende): endogena ljusförnimmelser, t.ex. av sken och färger vid slutna ögon 1. vid ögonsjukdomar. Jfr spinterism.

Foto- (/. Photo- av g. phos): ljus-. -ta'x|is, -is (/. av g. ta'xis, anordning): rörligheten hos celler och mikroorganismer under ljusets inflytande; mot = positiv, från = negativ f. Jfr foto-, heliot axis, foto-, heliotropism, kemo-,reo-,-termotaxis, -terapi': ljusbehandling i allmänhet. Jfr glödljusbad, fotokroma-tisk terapi, -tropi'sm (/. us, -i av g. tre'po, vända): egenskapen hos celler att draga sig mot ljus. Syn. heliotropism.

Fot-rygg(s)refIexen: plantarflexion i st. för ss. normalt dorsalflexion av 2.—5. tårna vid slag på proximala laterala delen av fotryggen (vid pyramidbaneskada). Syn. Bech-terew-Mendel's reflex, -sulereflexen: vid retning av huden å fotsulan normalt inträdande plantarflexion av tårna. Jfr Babin-ski's fenomen, -svamp: se epidermomyko-ser. -valvet: den välvda hålfoten; den longitudinella välvningen mellan 1.—5. mellanfotsbenen o. hälen (högst å insidan), det transversella valvet mellan 1.—5,, metarsal-benens huvuden, -vristen: ta'rsus. Fotvrist-benen: se o'ssa tarsi.

Fouchet's prov: påvisande av bilirubin i urinen.

Foudroyant (/.): om mycket hastigt, ofta också svårartat förlöpande sjukdomsfall.

Foulage (/.): valkning, (massageterm). Se massage.

Fournier's ärr: fina radiära hudärr omkring munnen, särsk. vid munvinklarna (efter ra-gader vid lues congenita).

Jfr tobakspunge-mun.

Fo've|a, gen. och pl. -ae [/. (liten) grop]: grop av rundad form; brukas stundom ömsevis med fo'ssa. — F. articula'ris: rundad ledyta; t. ex. f. art. superior: den övre ytan av första halskotans, atlas, ledyta mot nackbenet. F. ca'pitis fe'moris: på lårbenshuvudets ledyta, fäste för lig. capitis femoris. (F. capi'tuli ra'dii, BNA): ledytan på caput radii mot capitulum humeri. F,, centra'iis (reti'nae): fördjupningen i retinas gula fläck, macula lutea. F. costa'lis infe'rior och F. cost, supe'rior, BNA: på ryggkotorna för upptagande av revbenens ledhuvuden. F. de'ntis (Fa'cies articula'ris denta'lis, INA): yta på främre atlasbågens baksida för upptagande av dens a'xis. (F. inguina'lis lateralis och F. ing. media'lis): fossa inguinalis lateralis och medialis. F. oblo'nga: undreFoveola

delen av kannbroskets mediala yta mot la-rynxrummet. F. pterygoide'a: framför och under caput mandibulæ, fäste för m. ptery-goideus. F. suh|linguaiis: fördjupning på insidan av mandibula, för glandula sublingualis. F. submandibulars (F. submaxilla'ris, BNA): fördjupning för upptagande av sub-maxilla'riskorteln. (F. supravesical lis): fossa supravesic. F. triangularis: på kannbrosket i larynx, mellersta delen av sidoytan. F. tro-chlea'ris (Fove'ola trochlears, INA): fördjupning medialt i främre delen av pannbenets facies orbitalis.

Fove'oI|a, gen. och pl. -ae (/. dim. av fo'vea, grop): liten grop. F-æ gastricæ: de små fördjupningar i magslemhinnan, vari magkört-larna mynna. F-æ granula'res: se araknoidal-fransar. (F. trochlea'ris): fovea trochlearis.

Fovil le's förlamning: se hemiplegi. F. sträng: se lillhjärnssidosträngen. F. symptom: förlamning av m. rectus int. å det ena av m. abducens å det andra ögat vid ensi dig ponshärd.

Fox-Fordyce's sjukdom: i axelhålor, å stora blygdläpparna, i mammillartrakten, osv. huvudsakligen hos kvinnor uppträdande, troligen endokrint betingade, kliande, gråröda knutor.

F. p.: å recept = Fi'at pu'Ivis (/.) = pulvrisera.

Fr.: i recept = Fruetus (/.): frukt.

Fractura: se fraktur.

Frænkel: se Fränkel.

Fragilit|as, -a'tis (/.): skörhet. F. o'ssium: benskörhet. Syn. osteopsatyro's. Fragii, (/. Fra'gil|is, -i): skör.

Fragme'nt (/. -um, -i): brottstycke. Fragmentation, (/. Fragmenta't|io, -io'nis), Fragmen-tering: söndersplittring, t.ex. av cellkärnan vid direkt, amitotisk delning.

Fraise (/.): apparat för borrning i tänder o. ben. Fräs. "Fräsa".

Fraktionerad (av I. fra'ctio, sönderbrytande): försiggående i avsatser 1. del efter del. F. destillation: samlande av destillat i portioner destillerade vid olika temperatur. F. sterilisation: se tyndallisering.

Fraktu'r, (l. Frachir|a, -ae): brott särskilt å ben och brosk. F. cubita'lis 1. diacondy'lica: tvärbrott genom humerus ledutskott. F. per-trochante'rica: f. genom trochanter major. F. stellara: f. med central lokalisation i ett ben, från vilket brott utstråla talrika radiära sprickor. F. subcapitals: f. strax nedom ett ledhuvud, särsk. intrakapsulärt brott av lårbenshalsen vid dess förening med lårbenshuvudet. F. supracondylars: i. genom nedre änden av humerusskaftet. F. transcervi-

ca'lis: f. genom lårbenshalsen. F. transversa: t. vinkelrätt mot benets axel. F. trimalleola'-ris: f. av båda malleo'lerna och bakersta kanten av tibiæ. — C olles' f.: f. å nedre radiusändan med distala brottstycket dislo-cerat dorsalt. Flöjtspetsbrott: se detta ord. Inkilad f.: f. vid vilken ena brottändan är fast indriven i den andra. Komminuti'v f. (/. comminu'ere, söndersplittra): se komminu-tivbrott. Komplicerad 1. öppen f.: f. med sönderslitning av mjukdelarna och hud kring f. Marschfraktur: mest hos soldater förekommande f. i ett ben i

nedre extremiteterna t.ex. i ett metatarsalben (marschfot) till följd av upprepade utmattande marscher. Potfs f.: f. genom nedre fibulaändan, vanligen förenad med avsprängning av en del av tibiamalleolen.

Frambo|ësi', (/. -es|i'a, -i'ae av /. framboise, hallon): kontagiös, syfilisliknande sjkd. i tropikerna med svamplika, sönderfallande o. sårbildande, hallon- till mullbärsstora hud-o. slemhinneutväxter som huvudsymptom. Orsakas av en syfilisspiroketen närstående spiroket, Trepone'ma perte'nue. Syn. granuloma 1. papilloma tropicum, yaws.

Framfallsring: se hysterofor, pessar (1).

Fram-hornet; pelaren: se co'rnu anterius och colu'mna gri'sea anterior medu'llae spina'lis. -strängen: den vita nervsubstansen mellan framhornet och ryggmärgens fissu'ra me-dia'na: se funiculus anterior.

Framtandsöverhitande (normalt): i det normala bettet bita överkäkens framtänder måttligt framför underkäkens. Jfr bettart.

Framycetin: antibiotikum.

Fra'ngul|a, -ae (av /. fra'ngere, bryta): brakved, (Rha'mnus fra'ngula). Co'rtex f-æ: brakvedsbark, håller den laxativt verkande glykosiden franguli'n.

Frank-Nothmann's prov: graviditetsprov.

"Frantzoser", "Franzosen" (t.), "Fransoser" (sv.): gammalt vulgärt namn för syfilis. Motsvarande beteckning i Frankrike "mal alle-mand".

Fra'tjer, -ris (/.): broder.

Frei's reaktion: intrakutan prövning på lymphogranulo'ma inguinale med ett steriliserat extrakt av körtelsubstans från av sjukdomen angripna.

Freiberg-Kohler's sjukdom: aseptisk ben-nekros i andra, mera sällan i tredje och fjärde, metatarsalbenets huvud.

Frekvens (av I. freque'ntia): talrikhet. Pulsfrekvens. Frekve'nt.

Fremisseme'nt (/.): vibrerande ljud eller känsla F. catai're: om kattens spinnande erin-Fremitus

rande känsla, om man lägger handen över hjärtat vid vissa hjärtfel.

Fre'init|us, -us (/., dovt buller): vibrerande känsla, om handen lägges på bröstväggen. F. bronchia'lis: f. av rassel i luftrören. F. de'ntium: tandskärande; syn. brygmus d., stridor d. F. pectora'Iis: f. under talet; syn. pektoral- 1. stämfremitus. F. pleura'lis: f. vid pleuritbeläggningar.

Fren- (/. Phren- av g. phren): 1. själ; 2. mellangärdet. -algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): diafragmakramp, kramp i mellangärdet. Syn. mjälthugg. -asteni', (/. -asthen|ia, -i'ae av g. asthe'neia, svaghet): cerebral neurasteni. -ektomi, (/. -ectom|ia, -i'ae av g. ektome', utskärning): fullständigt avlägsnande 1. resektion av n. phrenicus. -emfra'xis, (/. -emphra'x|is, -is av g. e'm-phraxis, stoppande, kompression): sönder-klämning av frenikusnerven gnm hemostat; för framkallande av temporär diafragma-förlamning. Jfr frenikusexeres, frenikotomi.

Freniko-tomi', (/. Phrenico-tom | i'a, -i'ae av g. phren, mellangärdet + tome', snitt): genomskärning av n. phrenicus; göres för att förlama ena hälften av mellangärdet och därigenom bereda denna sidas lunga vila, ss. vid höggradig tuberkulos. Jfr Forlanini's behandling. — Phre'nic|us, -a, -um (/.): som avser mellangärdet. Ne'rvus phre'nicus: diafragmanerven.

Frenikus|exere's, (/. Exae'resis n. phre'nici av g. phren, mellangärde -f exai'resis, uttagande): konstgjord förlamning av ena diafragmahalvan genom frenikotomi samt upprullande och uttagande av 10—30 cm av frenikusnerven med bigrenar. Jfr frenikotomi.

Freni't, (/. Phreni't|is, -idis av g. phren, mellangärde): infl. i mellangärdet.

Freno- (/. Phreno- av g. phren): mellangärde-, -glotti'sm (/. -us, -i av g. glotti's, ljudspringan): samtidig kramp i mellangärdet och i röstspringan, vid tetani. -kardi', (/. -card | i'a, -i'ae av g. kardi'a, hjärta): sexuellt betingad hjärtneuros med andningsspärr, hjärtklappning och stick. -lepsi', (/. -leps|i'a, -i'ae av g. le'psis, sjukdom): tvångsföreställning i allmänhet. Frenoleptiska föreställningar: övervärdiga föreställningar. -logi', (/.-Iog]i'a,-/'ae av g. lo'gos, lära): läran om ett sammanhang mellan skallens yttre form och de själsliga egenskaperna, så att dessa kunna avläsas av skallformen. Frenolo'g. -pati', (/. -pa-th|i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): sinnessjukdom, psykos, -plegi', (/. -plegji'a, -i'ae av g. plege', slag): 1. plötsligt anfall av mentala

rubbningar; 2. förlust 1. förlamning av själsförmögenheterna; 3. diafragmaförlamning.

-spa'sm (I. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): 1. diafragmakramp; 2. kardiospasm.

Fre'nol[um, -i (l. dim. av fre'num, tygel): kort band. F. li'nguae: tungbandet. Syn. vinculum linguæ. F. labio'rum pude'ndi: slemhinnevecket mellan labia minora vid deras dorsala ändar. Frena't|us, -a, -um (/.): tyglad.

Fre'quens (/.): talrik.

Freund-Kaminer's reaktion: Syn. karcino-lytisk reaktion.

Fria kroppar: se co'rpora li'bera.

Friederichsen-Waterhotise's sjukdom:

adrenali'tis hæmorrha'gica meningoco'ccica.

Friedländer^ kapselbacill: en vid lunginfl. funnen gram-negativ diplobacill, som anses kunna orsaka sjukdomen. Syn. Klebsiella friedländeri, K. pneumoniae. Jfr FränkeFs diplokock.

Friedmann-(Brouha's) reaktion 1. test:

graviditetstest; litet av kvinnans urin inspru-tas i blodet på en ännu icke könsmogen honkanin; djuret dödas efter 2 dygn; om kvinnan är gravid ha gonadotropinema åstadkommit en mkt kraftig tillväxt av folliklarna i kaninens äggstockar med follikelbristning o. blödning.

Friedreich's fot: pes equinova'rus med hål-fotsbildning och basaltåfalangerna, särskilt stortåns, dorsalflekterade, ändfalangerna plantarflekterade. F. sjukdom: 1. heredità'r spinal ataxi; pes varo-excava'tus. 2. para-myoclo'nus mu'ltiplex. F. tecken: diastolisk kollaps av halsvenerna vid obliterativ peri-kardit, oblitera'tio pericardii. F. tonväxling: se respiratorisk t.

Frigidite't, (/. Frigi'dit|as, -a'tis av fri'gidus, kall): bristande sexuell retbarhet; oförmåga att erhålla orgasm hos kvinnor, könskyla. Jfr impotens. Syn. hyphedoni. Frigid, (/. Fri'gi-d|us, -a, -um, kall): som är så beskaffad.

Frigo I terapi', (/. -therap|i'a, -i'ae av fri'gus, kyla + g. therapei'a, behandling): användning av kyla i behandlingssyfte. Jfr hibernation.

Friktion, (2. Frict|io, -io'nis): gnidning, rivning, strykning; massageterm. Jfr massage. Friktionsterapi': smörjkur.

Frisksport: i vårt land efter utländskt mönster på 1920-talet framträdande rörelse med syfte att gnm ett sunt levnadssätt, framförallt genom kroppsrörelser och friluftsliv, vegetariskt orienterad diet m.m. befordra hälsa och karaktärsdaning. Frisksportare.

Fronemo|fobi', (/. Phronemo|phobji'a, -i'ae av g. phro'nema, tanke + pho'bos, fruktan):

sjuklig fruktan för att tänka.

Fron|s, gen. '-tis (/.): panna, även ansikte. F.Frontlins

quadra'ta: det kvadratiska utseende, som pannan får efter rakit genom pannknölarnas tillväxt. — Frontal (/. -is, -é)\ som tillhör pannan, -plan: parallellt med kroppens längdaxel och vinkelrätt mot medianplanet gående plan.

Frontlins: den yttersta mot objektet vända linsen i ett sammansatt linssystem.

Fronto- (av l. fröns): panna-, -occipital (/. -is, -e); -parietal (/. -is, -e)\ -temporal (/. -is, -e): hörande till resp. panna och nacke, pannben och hjässben samt pannben och tinningben.

Frossa: se malaria.

Frosserigalenskap: se opsomani.

Frost-eryte'mknolar, -skada: se förfrysning.

Frotta'ge (/.): gnidning. Massageterm; se massage. Frotte'ra.

Fru'ct|us, -us (/.): frukt. F. ani'si: anis; /. cap-si'ci: spansk peppar; f. ca'rvi: kummin; f. cynosba'ti: nypon; /. juni'peri: enbär; /. myr-tVlli: blåbär; f. se'nnæ sennabalja.

Fruktbarhetsvitaminet: vit. E: se vitaminer.

Fruktessenser: De fettsyreestrar, sammansatta eterarter, som innehålla ett stort antal kolatomer äro fasta. Ha angenäm lukt av frukt och användas vid tillverkning av parfymer. Egendomligt är att de mest illaluktande syrorna (smörsyra och valerian-syra) och alkoholerna (finkelolja) giva de finast luktande estrarna (se päronessens, amylacetat, ananasessens, etylbutyrat, äp-pelessens, amylvaleriat m.fl. Gamla viners "bouqet" härröra från dessa estrar.

Frukfo's: fruktsocker, levulos. Enkel sockerart, CeH^Oa, ket os. Bildas liksom glykos vid invertering av rörsocker ($C_{12}H_{22}O_{11}$) genom hydrolys eller enzymet invertas. Finns tillsammans med dextros i söta bär och frukter. Vrider polariserat ljus åt vänster, därav namnet levulo's (/. lævus, vänster).

Frustration, (/. Frustra't|io, -io'nis, omintetgörande): blockerandet av en impuls; hindrandet av en akt, vars fullföljande skulle medföra tillfredsställelse; driftundertryckan-de. — Frustra'na (av I. fru'stra, förgäves) hjärtkontraktioner: hjärtkontraktioner, som icke kännas å pulsen, t.ex. extrasystolen.

Frysesjuka: se malaria.

Fryspunktsdepression, Fryspunktsnedsätt-ning: differensen mellan en lösnings och lösningsmedlets fryspunkt, är direkt proportionell till osmotiska trycket och den moleku-lära koncentrationen. Jfr kryoskopi.

FrankeFs diplokock: Diploco'ccus lanceo-la'tus 1. pneumoniae, pneumokocken (gram-

positiv); den vanliga orsaken till lunginfl. F. spekulum: ett nässpekulum.

Frohlich's syndrom: fettsot samt bristande utveckling av skelett o. könsorgan; ren hy-pofysär form av dystrophia adipo'sogeni-ta'lis.

FSH: follikelstimulerande hormon (från hypofysen). Se gonadotropin.

Ftalazinderivat: ganglieblockerande och blod-tryckssänkande.

Ftalei'ner: Upphettar man ftalsyrans an-yCOv hydrid C,H4<^

med fenol (2 molekyler) erhålles fenolftalein

HO • C6H4X /C6H4 • OH

c8H4^ >0 xco/

Färglös men ger med baser salter av ytterst intensiv röd färg. Härvid bildas under an-hydridbildning en kinonkärna av en av fenolrostemas hydroxylgrupper och en kromofor grupp bildas av samma utseende som den i aurin. Indikator vid titreringar, emedan vid surgörning de färglösa leuko-föreningarna (ftalinerna) ofördröjligen bildas. Grupp av tri fenyl-metan-färg-ämnen. Dit höra fenolftalein och fluoresci'n 1. resorcinftalein.

Ftalylsulfatiazol, (/. Phthalylsulfathiazol-lum, -i): sulfapreparat med ringa resorption; kemoterapeutikum.

Ftalsyra: tvåbasisk aromatisk karbonsyra.

$C_6H_4<$

/

COOH

xCOOH

Ftiri'asis, (/. Phthiri'as | is, -is av g. phthei'r, lus): lussjuka, varvid lössen finnas i mängd, stundom även å andra än håriga kroppsdelar, föranleda kratsningar och hudinfektioner med variga sår och regionära lymfkörtel-ansvällningar. Syn. pediculosis. Phthi'rius pu'bis: filt-, flatlusen; syn. pediculus pubis.

Ftisio- (/. Phthisio- av g. phthi'no, förtvina): förtvinande-, -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): lungsotsskräck, -logi', (/. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): vetenskapen om lungsot och tuberkulos i allmänhet.

Fti's(is), (l. Phthi's|is, -is av g. phthi'no, förtvina): tärsot, tvinsot; vållad av olika sjukdomar såsom kräfta, tuberkulos; brukas emellertid nästan uteslutande om lungsot. — P. bronchialis: bronkialkörteltuberkulos. P. bulb i: förtvining med skrumpning av ögongloben på grund av svåra ögonlidanden. P.Fuch's heterokromi

casco'sa: tuberkulos med ostvandling av härdarna. P. caverao'sa: tuberkulos med utbredda kaverner. P. co'rnece: omvandling av hela hornhinnan i ärrväv efter ett sår. P. fibro'sa: tuberkulos med starka bindvävs-skrumpningar. P. flo'rida: galopperande lungsot, akut, under hög feber förlöpande, ostigt pneumonisk lungtuberkulos. P. lapi-cida'rum: stenhuggarlunga. Jfr kalikos, pneumonokonios. P. lary'ngis, p. re'num, p. vesicæ urina'rice etc.: höggradig tuberkulos förstörelse inom resp. struphuvud, njurar, urinblåsa. P. mesara'ica: se tabes mesaraica. — Ftisisk habitus 1. kroppskonstitution: platt, särskilt i övre partier smal bröstkorg (tho'rax paralyticus), lång hals, tunn blek hud, fläckig rodnad å kinderna, slappa muskler, gracil benbyggnad, undermålig kroppsvikt m.m.

Fuch's heterokromi': heterochromia, i'ri-dum; leder stundom till iridocyklit.

Fuchsi'n: se fuksin.

Fuchs-RosenthaPs räknekammare: r. för

räkning av celler i cerebrospinalvätskan.

Fu'g|ax, -ce'cis (/.): flyende.

Fu jiwara's reaktion: påvisande av triklorättiksyra i urinen vid förgiftning med trikloretylen.

Fuksi'n, (/. Fuchsi'n |um, -i av t. Fuchs, räv): det klorvätesyrade saltet av den färglösa basen, rosanilin, rött anilinfärgämne. Den kromofora gruppen har sammansättningen nh

II

Till bakterie- och vävnadsfärgning vid mikroskopisk undersökning.

Fuksiner: trifenylmetanfärgämnen skiljande sig från aminerna bl. a. däri att fenolhyd-roxylerna äro ersatta av aminogrupper.

Fulguration, (/. Fulgura't|io, -io'nis av fu'1-gur, blixt): behandling av kräfta med gnistor från högfrekventa elektriska strömmar. Syn. Keating-Hart's metod.

Fuli'g|o, -inis (/.): sot; brun 1. brunsvart (fuli-ginös) beläggning på läppar, tunga 1. tänder hos svårt febersjuka.

Fullkrona: se tandkrona.

Full ton: perkussionston, som håller i länge och synes utbredd över ett större rum.

Fu'Im [en, -inis (/.): blixt, vigg.

Fulmina'nt, (/. Fu'Iminans av fulmina're

blixtra): plötsligt insättande, "som blixten", med stormande förlopp. Syn. siderans.

Fumigation, (/. Fumiga't[io, -io'nis av fu'-mus, rök): rökning, t.ex. med cyanväte.

Fu'nct|io, -io'nis (/.): verksamhet. F. læ'sa: rubbad verksamhet.

Fundamenta'1 (av /. funda're, grunda): som går till botten. F. betydelse. — Fundamentallameller: de lameller i bensubstansen, som löpa parallellt med benets yta. Jfr Haver's kanaler.

Fundifo'rm|is, -e (7. av fu'nda, kastslunga -f fo'rma, form): formad som en slinga.

Fu'nd|us, -i (/. botten). F. u'teri: översta, välvda delen av uterus. F. ventri'culi: övre säck-formiga utvidgningen av magsäcken, -körtlar: de egentliga (löpe- o. pepsinavsönd-rande) magkörtlarna, som i synnerhet ligga i magsäckens fundus, -körtelcentrum: i medulla oblongata beläget centrum, som genom n. vagus retar magslemhinnecelleraa till sekretion.

Fu'ng|us, -i (/.): svamp. Svulster och nybildningar med utseende av svampar. Fungiform (/. -is, -e): svampliknande. F. articula'-ris: se tumor albus. F. umhili'ci: se navelgra-nulom. — Fungös, (/. Fungoi'd|es av g. ei'dos, form): svampig. F-a granulationer: mkt mjuka, starkt växande, lätt blödande och dåligt läkande g. (vid ledtuberkulos m.m.).

Funikel, (l. Funi'cul|us, gen. och pl. -i): sträng. — F. ante'rior [F. ant. (medu'llce spinalis), BNA; Fasciculus ventra'lis, INA]: framsträngen av ryggmärgens vita substans mellan fissura mediana anterior o. fram-hornen i den grå substansen; innehåller bl.a. ett smalt medialt avsnitt, framsträngspyra-midbanan [tra'ctus corticospina'lis (pyrami-da'lis) anterior], banor från celler i bakhornets spets till talamus (tractus spinothalami-cus anterior) och från nucleus vestibularis lateralis till framhornscellerna i ryggmärgen (tractus vestibulospinalis); den del av framsträngen, vars banor ännu ej äro närmare lokaliserade kallas framsträngsresten. F. lateralis (Fasciculus lat era'lis, INA): sidosträngen, ryggmärgens vita subst, mellan dess främre o. bakre horn; innehåller bl.a. sidosträngspyramidbanan [tractus corticospi-nalis (pyramidalis) latera'lis] samt banor från ryggmärgen till lillhjärnan, talamus mm. Jfr sidosträngsresten. F. poste'rior (Fasciculus dorsa'lis, INA): baksträngen, ryggmärgens vita subst, mellan bakhornet o. septum me-dia'num poste'rius; består huvudsakligen av uppstigande sensibla banor från spinalgan-glierna. Jfr fasciculus cunea'tus och fasc. gra'cilis. F. sperma'ticus: sädessträngen; seFunktion

detta ord. F. umbilica'lis: navelsträngen. — Funikull't, (/. Funiculi't|is, -idis): infl. i sä-dessträngen. Syn. spermatit. — Funikulär myeli't, F. myelo's: kombinerad degeneration av pyramidbanor, sido- o. baksträngar, t.ex. vid Friedreich's sjkd., avitaminoser (pellagra), Biermer's anemi.

Funktion, (/. Fu'nct|io, -io'nis): förrättning. F. læsa: störd funktion. Funktionera.

FunktioneU, (/. Functiona'I|is, -e av fu'nctio, verksamhet, förrättning): anpassning i en vävnads struktur för att den skall kunna fylla sina uppgifter. F. diagnostik: undersökning av ett organs funktioner i motsats till den anatomiska undersökningen av organet självt och möjligheten att genom fastställande av ändrade funktionsförhållanden erhålla en uppfattning om organets funktionsförmåga. Jfr belastningsprov, f. njur-diagnostik. F-a hjärtfel och hjärtljud: klaff-fel och blåsljud, som icke åstadkommas genom förändringar i klaffarna själva utan genom bristfällig funktion av den för ventilmekanismen nödvändiga hjälpapparaten, t.ex. insufficiens vid bristande kontraktions-förmåga hos papillarmusklerna. F. lever-resp. njurdiagnostik: prövning av leverns resp. njurens funktionsförmåga under olika betingelser. Jfr azorubin-S-provet, bromsul-faleinprovet,

galaktosprovet, Quick's test, Widal's leverprov; resp. indigokarmin, jod-kalium-, koksaltbelastnings-, koncentrations», kreatinin-, metylenblåprovet och vat-tenbelastningsprovet. F-a retningar: retningar som utlösa cellernas specifika funktioner. F. sjukdom: rubbning i sjukt organs funktioner utan påvisbara anatomiska förändringar (t.ex. neuroser). Jfr organiska sjkd.

Funktionskäkortopedi (Andrésens system): muskelreflexmetod, som med undvikande av mekaniskt verkande krafter använder sig av tuggfunktionella sådana reflektoriskt framkallade genom förmedling av ett i munnen liggande passivt redskap (aktivator).

Furazolidon, (/. -um, -i): medel mot vagi-nalfluor.

HC-CH

II II

Furfuran: HC CH kan betraktas

\0/

som en pyrrol, vari gruppen NH blivit

ersatt med O.

HC-CH

II II

Furfurol HC C • CHO furfurans

\0/

aldehyd. Användes som prov på pentoser.

Furfurös', (/. Furfura'c|eus, -ea, -eum av fu'rfur, kli): klilik.

Furibu'nd (/. -us, -a, -um): rasande.

Fu'r|or, -o'ris (/.): raseri. F. uteri'nus: se nymfomani.

Furosemid, (l. -um, -i): Sulfon amid derivat; diuretikum. Se etakrynsyra.

Furunkel, (/. Furu'ncul|us, -i, dim. av fur, tjuv): infl. i en hårfollikel, talg- 1. svett-körtel med bildning av en central nekrotisk propp. Syn. spikböld. Liten /. = finne. Fu-runkulo's, (/. Furunculo'sjis, -is): en samling av spridda f.

Fusidinsyra, (/. Acidum fusidicum): antibiotikum; medel vid stafylokockinfektioner. '

Fusci'n (av /. fu'scus, mörk, brun): brungult pigment i ögats reti'na och korioide'a. Fu'sc|us, -a, -um (/.): mörk.

Fusifo'rm (/. -is, -e av fu'sus, spole): spol-formad. Baci'llus f. Plauti-Vincenti.

Fusion, (/. Fu'sjio, -io'nis av fu'ndere, smälta): sammansmältning, t.ex. förenandet av två dubbelbilder till en bild.

Fustigation, (/. Fustiga'tjio, -io'nis av fusti-ga're, prygla): terapeutisk behandling genom piskande av huden, t.ex. med den faradiska strömmen.

Fyllerigalenskap: se delirium potato'rum.

Fyllnadsämnen: syn. vitaminer.

Fylo-gene's, -geni', (/. Phylo-ge'nes j is, -is av g. phy'lon, stam -f genna'o, alstra): släktets utveckling i motsats till individens utveckling, ontogenesen. Jfr biogenetiska grundlagen. Fylogene'tisk.

Fyr-cellsbad: elektrisk apparatur, vari varje extremitet erhåller strömmen i en för sig avsedd vattenfylld behållare, -högarna: Lamina quadrigemina, betäckande aquaeduc-tus Sylvii med corpora quadrigemina; fyra

välvda, parvis liggande bildningar, colliculi; de båda främre utgöra omkopplingsstationer för syn-, de båda bakre för hörselbanan. -högsarmarna: se brachium colli'culi inferio'ris o. superio'ris. -provreaktionen: positiv Wassermann i blod och i li'quor cerebrospina'lis, positiv no'nne-a'pelt och lymfocytos i liq. cerebrospina'lis tala för syfilitisk eller metasyfilitisk sjkd.

Fys- (/. Phys- av g. physa'o, blåsa): blås-, -abdo'm | en, -inis (/.): väderspänd buk. Syn. meteorismus peritonea'lis.

Fysali'der, (/. Physa'lides av g. physalli's, bubbla): vätskefyllda vakuoler i celler; även cellerna i fråga själva.

Fysiatri'k, (/. Physiatr|Pa, -i'ae av g. phy'sis, natur + iatrei'a, läkekonst): naturläkekonst, se fysikaliska läkemetoder.

Fysik (av g. phy'sis, natur): naturvetenskap.Fysikalisk

Fysikalisk (av g. phy'sis, liv, natur): som rör fysiken, läran om omsättningen av energi. F-a läkemetoder, F. terapi: sammanfattningen av de metoder, som söka bringa hälsa genom fysikaliska medel ss. bad, ljusstrålar, värme, elektricitet, klimat, gymnastik, massage, uppövning av leder o. muskler gnm användande av speciella apparater, arbetsterapi o.d. Syn. fysioterapi, fysiurgi. Jfr bal-neo-, dieto-, elektro-, foto-, helio-, klimato-, mekano-, pneumato-, termoterapi, rehabiliteringsklinik. F-a undersökningsmetoder: undersökning med fysikaliska medel av sjuka ss. genom auskultation, perkussion, puls-undersökning, termometri osv. Fysio- (/. Physio- av g. phy'sis): natur-, -gno-mi', (/. -gnom|i'a, -i'ae av g. gno'me, kännedom): en persons utseende; syn. fysionomi, -gnomi'k: konsten att ur ansiktsbildning och ansiktsdrag sluta sig till en människas sinnelag och karaktär; syn. fysionomik. -logi', (1. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om de normala livsföreteelserna. Fysiologisk (av g. phy'sis, natur -f lo'gos, lära): det som faller inom det normala livet, i motsats till patologisk. F. kemi: den normala djuriska och vegetabiliska organismens kemi. F. koksaltlösning: isoto'nisk lösning av 0,6—0,9 % NaCL Fysionomi', Fysionomist: se fysiognomi, fy-siognomik.

Fysiopato|logi', (/. Physiopathojlogji'a, -i'ae av g. phy'sis, natur -j- pa'thos, lidande + lo'gos, lära): vetenskapen om funktionerna vid sjukdomar o. de gnm sjukdom förändrade funktionerna. Fysioterapi': se fysikalisk terapi. Fysisk (av g. physiko's, naturlig): hörande till kroppen, kroppslig. Jfr fysikalisk, psykisk, psykosomatisk, somatisk. Fysiurgi' (av g. phy'sis, natur + e'rgon, arbete): se fysikaliska läkemetoder. Fyso- (/. Physo- av g. phy'sa, blåsa): luft-. -ce'I|e, -es (/. av g. ke'le bråck): 1. gnm gas uttänjt, skrotalbråck; 2. pneumatocele, -ce-fali', (/. -ce'phalus): se pneumatocefali, -ce-phalus. -me'tr|a, -ae (l. av g. me'tra, livmoder): gasansamling i livmodern, ss. vid bran-dig endometrit. Syn. tympani'a u'teri. -spa'sm (I. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): kramp, orsakad av väderspänning. Fysostigmi'n, (/. Physostigmi'n|um, -i): giftig alkaloid i kalabarbönan. Mio'tikum, siala-go'gum sudori'ferum. Syn. eserin. Fyt-albumin, -alhumo'ser (av g. phyto'n, växt, planta + a): äggviteämnen i växter. Fyto- (/. Phyto- av g. phyto'n): planta-, -be-zoa'r: konkrementlika av växtdelar beståen-

de främmande kroppar i måge och tarm. -no'ser (av g. no'sos, sjukdom): av växter orsakade (hud)sjukdomar. -hemagglutinin: hemagglutinin härstammade från växter, menadion, Q. Phytomenadion|um, -i): vit. Klt -parasiter: växtparasiter. -steri'ner: vegetabiliskt kolesterin. -terapi', (/. -therap|i'a, -i'ae av g. therapei'a, behandling): sjukdomsbehandling med örter, -toxi'n: växtgift. Jfr zootoxin.

Fågelhuvud: huvud med låg sluttande panna. Jfr aztek(huvud)typ. Fåhraeus' reaktion: den hastighet, olika under olika betingelser, varmed de röda blodkropparna sänka sig till botten i reagensglaset. Jfr sänkningsreaktion, Wester-gren's metod. Fång- 1. Fängelseknall: hos fångar i isoleringscell akut uppträdande, övergående reaktiv psykos med mer 1. mindre utpräglad omtöckning i förening med stupor 1. agitation, våldsamma utbrott med blint förstöringsraseri o. skymfande, stundom hallucinationer 1. paranoida vanföreställningar, -psy-ko's: hos psykopater under fängelsevistelsen utbrytande sinnessjukdom. Fält-feber: se slamfeber. -skär, -skärer: fordom krigsmaktens läkarpersonal, efter fältläkarkårens inrättande personer, som, efter avläggande av vissa prov (fältskärsexamen), utövade enklare kirurgisk praktik, vanligen sårbehandling. Fältskärsexamen numera

avskaffad.

Fänkål: Fceni'culum vulga're, växt hållande en flyktig olja. Æthero'leum jceni'culi: fänkålsolja. A'qua jceni'culi: fänkålsvatten. Färg-blindhet: kvantitativ o. kvalitativ nedsättning av färgsinnet. Svagt järgsinne: vederbörande (trikroma'ten) urskiljer endast livliga färger men ej gråa nyanser. Total färgblindhet (akromatopsi): den färgblinde (monokroma'ten) har blott förnimmelse av svart, vitt, grått. Partiell järgblindhet: den färgblinde (dikroma'ten) äger blott 2 av de 3 normala färgsinnena; man skiljer därför mellan rödblinda, grönblinda och violettblinda. Jfr daltonism, -blindhetsprov: se Holmgren's sefirgarnsmetod, NageFs prov, pseudoisokromatiska tavlor, -index (F. I.): förhållandet mellan hemoglobin- och erytrocytmängd. Vid kloros och sekundäranemi är index under, vid perniciös anemi över 1. -sinne: ögats förmåga att percipiera olika färger.

Färg-teori: se He ring's, Young-Helm-holtz' färgteorier. Födelse-kontroll: åtgärder till förhindrande av icke önskvärda havandeskap gnm använ-Folling's sjukdom

dande av preventivmedel. Jfr nymaltusia-nism. -märken: medfödda mer 1. mindre upphöjda fläckar 1. vårtor i huden. Jfr eldsmärke, nævus. Folling's sjukdom: ärftlig, i spädbarnsåldern begynnande mental, till idioti ledande, av fenyl-ketonuri ledsagad rubbning, dessutom epi-leptiforma anfall, extrapyramidal symptom hjärnatrofi, eksem, hyperhidros, missbildningar; orsakad av organismens oförmåga att nedbryta en viss aminosyra, fenylalanin, som ansamlas och toxiskt påverkar nervsystemets utveckling. Denna oförmåga beror på brist på leverenzymet fenylalanin-hydroxylas. Syn. fenylketonuri, oligophrenia phenylpyruvica. Fön: apparat för hetluftsdusch. Fönster-korsmetoden: betraktande av spegelbilden av ett fönsterkors på kornea för fastställande av astigmatism m.m. -operation: av Lempert angiven operationsmetod vid otoskleros, varvid i den laterala båggången öppnas en lucka, som täcks med en epitel-flik. Jfr fenestration, -resektion: se Killian. Förbi-pekande: se pekningsförsöket. -talande: skenbart avsiktligt falska, ofta fullkomligt avita svar på enstaka frågor, t.ex. enligt typen "Goddag — yxskaft". Fördelande medel: medel ägnade att åstadkomma ett försvinnande av svullnader, utan att varbildning inträder. Syn. resolve'ntia. Företeelsetyp: se fenotyp. Förfrysning: vid förfrysning uppkomma ungefär liknande skador som vid brännskador. Lindrig förfrysning (lsta graden) vållar sprickbildningar, blåröd missfärgning av huden (frosteryte'm) stundom följt av genom inflammationsprocesser uppkommande blåröda knölar (pernio'nes). Vid starkare förfrysning (2dra graden) tillkommer blåsbildning och vid ännu starkare (3dje graden) upphäves cirkulationen så fullständigt, att brand uppstår. Syn. congelatio. Förgreningsblock: hjärtblock, som träffat grenarna i skänklarna till det his sk a knippet. Syn. arborisationsblock. Jfr hjärtblock, skänkelblock.

Förhartsning: en del s.k. torkande feta oljor härskna ej utan upptaga syre från luften och övergå till genomskinliga, amorfa massor. På denna egenskap grundar sig deras användning till oljefärg, fernissor och kitt. Förkylning, Förkylningssjukdomar: vanlig benämning särskilt på allehanda katarrer i luftvägarna, vilkas uppkomst sannolikt befordras genom avkylning, men vilkas väsentliga orsaker äro att söka i infektion. Förlamning: upphävd funktionsförmåga, sär-

skilt av kroppens rörelseapparat. Fullständig förlamning = paraly's (paralysis); ofullständig f. = pare's (pa'resis). Se dessa ord. — Familjär periodisk /.: sällsynt familjär sjukdom med vanl. under sömnen hos yngre personer (oftast män) uppträdande slappa förlamningar; försvinna efter få timmar 1. dagar, därefter kortare 1. längre paus; synes stå i samband med kaliumomsättningen. Jfr adynami (episodisk). Förlossning: partus. — Förlossnings-akten: börjar genomsnittligt 280 dagar efter sista regleringens början; under öppningsstadiet vidgas modersmunnen och fostret inställes i bäckenet; under utdrivningsstadiet passeras födslokanalen; ungefär Vi t. efter barnets födelse pressas efterbörden ut (efterhörds-stadiet). Syn. parturitio. -förlamning: hos modern vanligen träffande n. ischiadicus, hos barnet n. facialis 1. armplexus (Du-chenne-Erb's förlamn.). -kramp: se eclampsia parturie'ntium. -tång: tång, som omfattar fostrets huvud och varmed fostret vid förlossningssvårigheter kan utdragas. Jfr Kjelland's, Nægele's tång. Förlängda märgen: medu'lla oblongata; förbindelsedelen mellan hjärna och ryggmärg, från bryggan (pons) till de första halsnervernas utträde. Förmaks-fladder, -flimmer: se hj

ärtfladder, -flimmer. Förnjure: se pronefros. Förstoppning: se obstipation. Förruttnelse: Utom rent hydrolytiskt sönderdelas proteinämnena, särskilt efter döden. Härvid medverka bakterier. Sönder-delningsprodukterna utmärka sig delvis genom en vidrig, karakteristisk lukt: svavelväte, metylmerkaptan, indol, skatol, fenol m.fl. Dessutom uppträda metan, fettsyror och basiska kroppar, ptomainer, vanligen giftiga, såsom neurin, kolin, putres-cin, kadaverin samt muskarin. Förrnttnelse-alkaloider, -baser: se ptomainer. Förstärkningsskärm: vid röntgenfotografering använd skiva bestruken med ett fluorescerande ämne, vanligen calciumwolframat, utsändande ett ljus som förstärker röntgenstrålarnas verkan på filmen. Försöks-djur: till biologiska experiment använda djur. -utskrivning: å sinnessjukhus intagen patient kan, när hans tillstånd "ej innefattar fara för annans personliga säkerhet 1. eget liv", under viss kontroll utskrivas från sjukhuset.

Förtidsbörd: framfödandet av ett foster före den normala tiden men efter 7 havandeskapsmånader (28 veckor). Före denna tidFörträngning

födda foster äro i allmänhet ej livsdugliga och deras framfödande kallas abort eller missfall. Syn. fausse couche. Jfr abort.

Förträngning, Förträngda komplex: se psykoanalys.

Förtvining: se atrofi.

För I urin: se preurin.

Förvirring: se konfusion. Förvirringstillstånd:

psykiskt sjukdomstillstånd med störd apperceptions- o. orienteringsförmåga med ofta åtföljande förstämning av ängslig, retlig karaktär.

Förväntningsneuro's: tillstånd vari den berörde på förhand antager, att han skall misslyckas med ett förehavande (t.ex. psykisk impotens). G

G

g l.G; i recept = Gram.

y (g. ga'mma) = g; se a-

y — 0,001 mg.

^-globulin: se gammaglobulin, -strålar: från radioaktiva ämnen utgående kortvågiga, icke elektriskt laddade, av elektromagnetiska svängningar bestående strålar av starkaste genomträngningsförmåga och röntgenstrålarnas karaktär.

Gabastou's förfarande: påskyndande av placentarlösningen.

Gadio'1 (/. -um, -i), Gaduo'1 (/. -um, ~i av g. ga'dos, kolja): fiskleverpreparat. Syn. morr-huol.

Gaffelförgrening: se dikotomi.

Gaffky's skala: ett schema, som lämnar en bild av antalet tuberkelbaciller i ett sputum-preparat.

G a i shock's sjukdom: se polycytæmia ru'b-ra hyperto'nica.

Galakt- (/. Galact-) ago'ga, sing, ago'gum (/. av g. ga'la, mjölk + agogo's, förande): mjölkdrivande medel. Syn. galakto'fora, lak-tago'ga.

Galakta's: i vissa mjölkslag förekommande proteolytiskt enzym.

Galakt- (/. Galact- av g. ga'la): mjölk-, -emi', (/. -aemji'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): se lipe-mi. -idro's (/. -is, -is av g. hidro's svett): avsöndring av mjölkliknande svett, -ischi', (/. -ischji'a, -i'ae av g. i'scho, undertrycka): undertryckande av mjölkavsöndringen.

Galakto- (/. Galacto- av g. ga'la): mjölk-. -ce'I|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): 1. mjölk-haltig retentionscysta i bröstkörtel; 2. hydrocele med mjölkliknande innehåll, '-fora, sing, '-forum, (7. '-phora, sing, '-phorum av g. phore'o, bära): mjölkbefordrande medel. Syn. galaktago'ga, laktago'ga. -meter (av g. me'tron, mått): instrument för bestämmande av mjölkens fetthalt m.m.; mjölkprovare. -po(i)e's, (/. -poie'sjis, -is av g. poie'o, göra): mjölkbildningen, -py'ra (av g. pyr, feber): mjölkfeber, -rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): mjölkflöde ur bröstet även utan digivning; "rinnande bröst".

Galakto's (d-galakto's): Enkel sockerart

(CeHisOe). Bildas jämte glykos vid hydrolys av mjölksocker (laktos, C12H22OU). Medfött ämnesomsättningsfel. Uppstår jämte d-glykos vid klyvning av mjölksocker. Syn. laktos.

Galakto [sche's, (/. Galacto' |sches| is, -is av

g. ga'la, mjölk -f sche'sis, undertryckande): mjölkstockning. Syn. galaktostas. Galaktos-emi', (/. Galactos-æm | i'a, -i'ae av g. ga'la, mjölk + hai'ma, blod): den ärftliga förekomsten av galaktos i blodet. Mental efterblivenhet. -provet: man giver på fastande måge 40 g och undersöker urinen varannan timme. Utsöndring av mer än 3 g angiver leverrubbning. Syn. Bauer-P o 1 a c k's leverfunktionsprov. Galakto j sta's, (/. Galacto'[stas [is, -is av g. ga'la, mjölk + sta'sis, stående): mjölkstockning, mjölkansamling. Syn. galaktosches. Galakt|uri', (/. Galact[ur | i'a, -i'ae av g. ga'la, mjölk + ou'ron, urin): mjölkig (kylös) urin. Syn. kyluri.

Ga'lbe|um, -i (/.): armbindel. Ga'le[a, -ae (g.): hjälm, huva. G. aponeuro'-tka: temporalmusklernas aponeuros, täckande huvudets välvning. Gale'nos: vittberömd grekisk läkare under romerska kejsartiden. Galeni'sm(us): läran om kroppsvätskornas (humores) inflytande på temperamentet och på uppkomsten av sjukdomar. Jfr humoralpatologi. Galenska läkemedel: tillredda örtmedel i motsats till råvaran 1. de sammansatta kemikalierna. Jfr spagiriska medel. Gall-: se även kole-, (chole-), kolo-, (cholo-). Galla: levergalla = (/.) bi'lis, blåsgalla = (/.) fel.

Ga'llæ (/.): gallbildningar, galläpplen. Gallamon, (/. -um, -i): perifert verkande muskelavslappande medel. Gall-blåsan: vesica fe'llea. -biåsegången: du'ctus cy'sticus. -blåseinflammation: kole-cystit. -erttrådar: trådar, vilka bilda ett fint nätverk mellan leverceller, i insöndrings-organ m.m. och framförallt färgas av silversaker. -feber: gammal benämning på gulsot. -fett: kolesterin. -fistel: abnorm kommuni-Gaffl-Mainini's test

kation mellan gallgångar 1. gallblåsa och annat organ (magsäck, tarm) eller huden, åstadkommen genom infl. förstörelseprocesser 1. genom operation, -färgämnen: bilirubin o. dess omvandlingsprodukter (bili-verdin: bilicyanin, koletelin, hydrobilirubin etc.). -gången: du'ctus hepa'ticus. Jfr d. bili'-feri, cysticus, chole'dochus.

Galli-Mainini's test: graviditetstest; under huden på vuxna hangrodor insprutas litet av kvinnans urin; vid positiv reaktion riklig förekomst av sädesceller i grodans urin efter Vi—3 timmar.

Gall-kapillärer: finaste rötterna till gallgångarna. -peritonit: serofibrinös inflammation i bukhinnan vid akut kolecystit med perforation och gallflöde ut till bukhålan, -pigment: se gallfärgämnen. -sten: calculus fe'lleus; konkrement i gallvägar 1. gallblåsa, bestående av kolesterin, pigment (bilirubin) och kalk. Syn. kololit. -stensileus: gallsten perforerande gallblåse- och tarmvägg med fastklämning i tarmen vanligen i distala delen av ileum, -stenskolik: kolik genom inklämning av gallstenar (särsk. i ductus cysticus o. chole'dochus). Syn. leverkolik, -syrereak-tion: se Pettenkofer's r. -syror: se ge-nin; särsk. glykokol- och taurokolsyra, som i första hand sönderdelas i glykokoll resp. taurin samt enkla gallsyror, kolalsyror (bl.a. kollsyra), -tromber: gallstockning i vidgade gallkapillärer vid biliär levercirr-hos. -vägarna: gallblåsan -f- gallgångarna + gallkapillärerna. -

vägsdyskinesi': sammanfattande benämning å sjukliga rubbningar hos personer som genomgått operationer i gallvägarna.

GaIlota'nn|as, -a'tis (/.): tannat, garvsyrat salt. (G. chVnicus) — chini'ni ta'nnas.

Gallussyra: galläppelsyra, trioxibensoesyra /(OH).

C6H2< . Förekommer tillsammans

XJOOH

med tannin i galläpplen. Sönderfaller vid upphettning i pyrogallol (trioxibensol) och koldioxid. Kraftigt reduktionsmedel.

Galopperande: raskt förlöpande. G. lungsot: se (ftis), phthi'sis flo'rida. G. paralys: svåraste formen av den agiterande typen av progressiv paralys. Jfr deme'ntia paralytica. G. syfilis: syphilis maligna.

Galo'pprytm: uppträdande av tre toner på en hj ärtrevolution, antingen likstarka 1. med accenten på andra 1. tredje tonen (tata'ta 1. tatata'). Vid skrumpnjure m.m.

Gal ton-pipa: för hörselprövningar konstruerad pipa, med vilken höga toner med bekanta svängningstal kunna frambringas.

Galvanisation, (/. Galvanisat|io, -io'nis): diagnostisk och terapeutisk användning av galvanisk ström. Jfr arsonvalisation, diatermi, faradisation. — Galva'nisk: som har avseende på galvanism. G. nysta'gmus: vid ledande av galvanisk ström genom ett öra (ena elektroden på tragus eller proc. mastoi-de'us, den andra på bröstbenet) uppstår nystagmus med riktning åt katoden. G. öron-reaktion: se Bab in ski's fenomen (2).

Galvano-kaustPk (av g. kaustikor, brännande): bränning med brännare (kaute'r), som glödgas av galv. ström. -Iy's: se elektrolys, -punktu'r: se elektropunktur. -ta'xis, -trop-pi'sm(us): se elektrotropism.

Gama'sidæ: en ordning parasiterande akari-der hos höns, nötkreatur, på kött m.m.

Garnet (av g. gametes, make): de båda celler som vid konjugation 1. kopulation förena sig; sammanfattande benämning på sädescell och äggcell. Jfr malariaparasiter.

Gametocy'ter, Gamo'nter (av g. gametes, make + ky'tos, cell; o'ntos, varande): omogna förstadier till gameter. Se malariaparasiter.

Ga'mma: grek. alfabetets bokstav y = g.

Gamma's sjukdom: splenogranulomato'sis siderotica.

Gamma-ci'sm (/. -us, -i av g. ga'mma, grekiska bokstaven g): oförmåga att rätt uttala gomljudens g och k, i stället för vilka säges d och t. -globulin: den del av serumglobulinet, vid vilken antikroppsbildningen är knuten; gammaglobulinfraktion av humant serum användes ss. profylaktikum vid morbilli, epi-dem. hepatit o. poliomyelit. Jfr agammaglo-bulin, globulin, immunglobulin.

Gamma-strålar fy-strålar): röntgen och radiumstrålar.

Gampso|daktyli', (/. -dactyl | i'a, -i'ae av g. gampso's, krokig -j- da'ktylos, finger): oförmåga att sträcka ett finger (spec, lillfingret).

Ga'nglie, (/. Ga'ngli|on, -i, pl. -a av g. gan-gli'on, senknut): knutformig ansvällning på ett neu'ron (g.), varmed ursprungligen förstods såväl nerver som senor och ledkapsel-band; 1. cystiska, med geléartat innehåll fyllda utväxter på ledkapslar och senskidor; syn. flenhus, hygrom; 2. i perifera nervsystemet eller centrala nervbanor inskjutna nervcellsförande nervknutar.

Ganglieblockerande medel: sådana som försvaga eller upphäva nervretningar vid nervsystemets kopplingsställen.

Ganglieceller: nervvävnadens nervösa cellelement, från vilka nervtrådarna utgå.

Ganglio'm (/. -a, -atis): från ganglier, men även från lymfkörtlar utgående svulst. Ga'nglij on, -i, pl. -a (se ganglie). — G-a c ar-di'ac a vid truncus pulmonalis delningsställe; hör till plexus cardiacus n. sympathici. G. cervicale me'dium. G. cervicale supe'rius och G. cervicothora'cicum (stella'tum) (G. cervica'le infe'rius, BNA; G. cerv. cauda'le, INA): n. sympathicus' mellersta, övre o. med det översta torakalgangliet vanl. sammansmälta nedre halsganglion. G. cilia're: i ögonhålan mellan nervus opticus och m. rectus lateralis; ursprung för nn. ciliares. G. coccy'gicum: sympatiskt ganglion framför stjärtbenet. G. coeli'acum: 2 halvmånfor-miga ganglier tillhörande sympatiska plexus coeli'acus vid roten av art. coeli'aca. G. geni'culi: vid omböjningsstället (geni'culum) av nerv. facialis. (G. habe'nulse): gammal benämning på nucleus h. G. infe'rius [G. nodo'sum (n. X) BNA, INA]: i n. vagus tätt under foramen jugulare. G. inferius [G. petro'sum (n. IX), BNA; G. extracranial, INA]: i fossula petrosa, tillhör n. glossopha-rynge'us. [G. jugula're (n. X), BNA]: g. su-perius. G-a lumbalia: sympatiska ganglier i n. sympathicus förlopp genom ländregio-nen. G. mesente'ricum supe'rius G. mes. crania'le, INA): ett övre ganglion i plexus coeliacus. G. o'ticum: tätt under fora'men ova'le på mediala sidan av 3. grenen av n. trigeminus; upptar motoriska, sensibla och sympatiska nervtrådar och avger trådar till n. auriculotemporalis, chorda tympani och en del muskler. (G. petro'sum): g. inferius. G-a. phre'nica: sympatiska g. på undre sidan av mellangärdet. G. pterygopalati'num (G. sphenopalati'num, BNA): i fossa pterygo-palatina, hör till 2. trigeminusgrenen, upptar motoriska, sensibla och sympatiska trådar och avger nerver till näsans slemhinna, till gommen och till ögonhålan. G-a sacra'-lia: ganglierna i förloppet av n. sympathicus inom bäckenet. (G. Scarpæ): g. vestibulare. G. semiluna're: Gasser's ganglion, liggande i en duralficka, cavum semilunare, på im-pressio trigemini; hör till n. trigeminus. G. sola're: båda kroppshalvornas sammanslagna ganglia coeliaca (G. sphe'no\palati'\num, BNA): g. pterygopalatinum. G-a spina'lia: bakre nervrötternas ganglier. G. spira'le: hörselnervsganglion i snäckan; hör till nervus cochleæ. G. spla'nchnicum: i n. splanch-nicus major, tätt ovan mellangärdet. Sympatiskt. (G. stellatum): g. cervicothoracicum. G. submandibular (G. submaxilla're, BNA): ovanom glandula submandibularis i n. lingualis. G. supe'rius (G. jugula're,

BNA): i nervus vagus förlopp i foramen jugulare. G-a thora'cica: n. sympathicus* ganglier i torax. G. vestibula're: n. vestibuli ganglion i botten av inre hörselgången. — Se även under ganglie (1).

Gangli I ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektörne', utskärning): utskärande av ett ganglion.

Gangli-fo'rm (/. -is, -é): ganglieliknande. -i't (/. -is? -idis): infl. i ganglie. Syn. ganglionic

Ganglioneuro'm (/. -a, -atis): neuroma ganglionar. Ganglionic (/. -is, -idis): infl. i ganglie; syn. gangliit.

Gangliono |stomi', (/. -stom| i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): operativt öppnande av en ganglieknuta på en sena.

Gangliosid-lipoido's: Tay-Sach's sjukdom.

Gangliosympatektomi', (/. Gangliosympath[-ectom|i'a, -i'ae av g. ganglion, senknut + sympathe's, medlidande + ektome', utskärande): excision av ett sympatiskt ganglion.

Gangra'n, (/. Gangræ'n|a, -ae av g. ga'ngraina, frätande sår): brand, lokal nekros, som gnm yttre faktorers inverkan (vid den i motsats till vit brand vanligen svarta branden) antager ett om förbränd vävnad erinrande utseende. Fuktig brand: med illaluktande förruttnelseprocesser; het b.: med, kall b.: utan starkare infl. omgivning; torr b.: med mumifikation, nekros och sfacelus. Vanlig orsak blodpropp, venös blodstockning, stas, trauma. G. emphysematosa: brand med gasbildning, gasbrand (/. "Rauschbrand"), orsakad av anaeroba och aeroba bakterier, särskilt av Clostridium perfri'ngens. Gasfle'g-mone: fle'gmone med gasbildning. G. nosocomial: hospitalsbrand, numera sällsynt biandinfektion. G. pulmo'num: lungbrand, t.ex. efter pneumoni, vid brandig embolism. G. senilis: ålderdomsbrand. G. se'ptica: förruttnelsebrand. G. symmetrica: symmetrisk brand, t.ex. i båda fötterna, på motsvarande tår osv., syn. Raynaud's sjukdom; jfr mal perforant du pied. Gangræno's|us, -a, -um (/.): gangranös.

Gargari'smja, -atis (/. av g. gargarismo's, gurgling): gurgelvatten.

Gargoyli'sin(us): se lipokondrodystrofi.

Garland's paravertebrala trekant: trekantigt område intill ryggraden med spetsen nedåt och med klarare perkussionston; vid månget pleuritiskt exsudat.

Gar rod's trådprov: urinsyreprov.

Gamilit|as, -a'tis (/.): svammel. G. senilis: vissa åldringars benägenhet för onödigt pratande. G. vagi'næ: under ljudutveckling avgående gasbildningar i vagina, uppkomnaGartner's gångar

antingen genom slapphet i väggarna eller av gasbildande bakterier. Syn. fla'tus vulvae. Gartner's gångar: rester av urnjure- (wolff-ska) gången i breda livmodersbanden. Se parooforon. G. cystor: cystor ur dessa gångar.

Garvsyrederivat: antidiarroika. GI as, -a'sis (/.): gas.

"Gasa" (en lunga): se Forlanini's behandling.

Gas-baciller: gasutvecklande baciller, -bad: behandling av kroppen i badskåp (huvudet fritt) med olika gaser, t.ex. kolsyra, svavelväte. -brand: gnm gasbakteriers verksamhet uppkommen gasblåsegenomsatt nekro-tisk vävnad. Jfr gangræ'na emphysemato'-sa. -embolism: se luftembolism. -flegmo'ne se gangrae'na emphysematosa, -ning: se Forlanini's behandling, -olja: Se petroleum. -sjukdomar: sjkd. uppkomna av giftiga gaser (t.ex. stridsgaser). G a s s e r's ganglion: ganglion seminulare (Gasseri). Gasser |ektomi', (/. Ectomi'a, ganglii Gasseri av g. ektome', utskärning): operativt avlägsnande av detta ganglion. Gäster- (av g. gaste'r): magsäck, även buk. Syn. sto'machus. -algi', (/. -algi'a): se gas-tralgi. -asteni': se gastrasteni. -hystero|tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. hyste'ra, livmoder -f-tome', snitt): kejsarsnitt gnm buk- och ute-rusväggar. Syn. gastrohysterotomi. Gastr- (av g. gaste'r): måge-, -algi', (/. -alg|i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): magsmärtor, mag-kramp: neuralgiska smärtor i epigastriet. Syn. gasteralgi. Jfr gastrodyni. -algo-keno'-s(is), (/. -ceno's|is, -is av g. a'lgos, smärta -f keno's, tom): kortvariga smärtanfall vid tom måge, utan funktionsrubbning i övrigt. Jfr hungersmärtor, -asteni', (/. -asthen|i'a, -i'ae av g. asthe'neia, svaghet): svaghet i magfunk-tionerna. Syn. gasterasteni. -ektasi', (/. -ecta-s|i'a, -i'ae av g. e'ktasis, utvidgning): magut-vidgning, magdilatation. Syn. gastromegali. -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ek, ut + tome', snitt): partiell excision av magsäck. Total g.: magsäcksexstirpation. Gastrici'sm (/. -us, -i): akut magkatarr 1. funktionella magrubbningar, jämte därmed sammanhängande andra rubbningar. Ga's-tric|us, -a, -um (/.): hörande till magen. Gastri'n: i pylorusslemhinnan bildat vävnadshormon, som på blodvägen retar till mag-saftsavsöndring; visat sig identiskt med histamin.

Ga'strisk, (/. Ga'stric|us, -a, -um). G. feber: intetsägande diagnos för olika lättare gas-triska infektioner, tyfus, paratyfus, influensa med företrädesvis gastriska symptom, mag

katarr med feber. G-a kriser: anfallsvis uppträdande smärtor jämte kräkningar. Gastri't (/. -is, -idis av g. gaste'r, måge): infl. i magsäckens slemhinna. Akut o. kronisk g. G. a'cida, G. suba'cida: g. med ökad resp. minskad saltsyrehalt i magsaften. Gastro- (av g. gaste'r): måge-, -ace'phaljus, -i (/. av g. a priv. -f kephale', huvud): parasitfoster utan huvud, fästat i autosi'tens buk. -adeni't (/. -is, -idis av g. ade'n, körtel): infl. i magsäckskörtlarna, -anastomo's (/. -is, -is av g. anastomo'o, förse med mun): operativ kommunikation, förbi ett hinder i magsäckens lumen, t.ex. operativ förbindelse mellan magsäckens fundus- o. pylorusparti, vid timglasmage. Syn. gastro-gastrostomi. -bro's|is, -is (l. av g. bro'sis, ätande): perforation av magsäcken gnm korrosiv 1. ulcerös process. -ce'l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): magsäcken eller del därav i ett bråck, -cne'mius (av g. kne'me, ben): se mu'sculus g. -diafani', (/. -diaphan|i'a, -i'ae); -diafano|skopi', (/. -dia-phanoscopji'a, -i'ae av g. dia', genom -f-phai'no, visa -f- skope'o, betrakta): magsäckens genomlysande medelst lampa, som införts i densamma gnm matstrupen för närmare undersökning av dess inre. -duodeni't (/. -Is, -idis av duode'num, tolvfingertarm): kombinerad katarr i magsäck och duodenum. -duodeno|stomi', (/. -stom|i'a, -i'ae av g. sto'ma,

mun): operativt gjord fistel mellan magsäck och tolvfingertarm. -dyni', (/. -dynI i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): magsmärtor. Jfr gastralgi. -enter|algi', (/. -alg|i'a, -i'ae av g. e'nteron, tarm -f- al'gos, smärta): smärta (i måge o.) buk. -enteri't (/. -is, -idis av g. e'nteron, tarm): mag- och tarmkatarr, -entero|logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om matsmältningsorganen o. deras sjkd. -entero|pati', (/. -path | i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): magtarmlidande. -ente-ro|stomi', (/. -stom i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): operativ kommunikation mellan magsäck och tarm för kringgående av hinder i den förra, mestadels en jeju'numslynga; dennas öppning insys antingen framför: g. an-teco'lica eller bakom: g. retroco'lica colon transversum i magsäckens främre eller bakre vägg, ovanom hindret i magsäcken (vid pylo'russtenos eller vid timglasmage), -epiploic I us, -a, -um (/. av g. epi'ploon, veck): som hör till magsäck och oment,. -gastro |-stomi', (/. -stom|i'a): se gastroanastomos. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): ut gående från magen t.ex. g. diarré, -graf (av g. gra'pho, skriva): apparat för grafisk framställning av magperistaltiken. -hepati't (/. -is, -idis): infl. i måge o. lever, hydro|r(r)é, (/.Gastrohysterotomi

-rrhoe'|a, -ae av g. hydor, vatten + rhoi'a, flöde): avsöndring av en föga sur, mera vatt-nig magsaft, -hystero | tomi', (l. -tom | i'a, -i'ae av g. hyste'ra, livmoder + tome', snitt): kejsarsnitt. Syn. gasterhysterotomi. -intestinal (/. -is, -e): hörande till magsäck och tarm. -jejunai|is, -e (/. av jeju'nus, tom): som hör till magsäck och tomtarm. -jeju'no|-stomi', (/. -stom j i'a, -i'ae av jeju'nus, tom + g. sto'ma, mun): gastroenterostomi mellan magsäck och tarm. -kardialt syndrom: hjärt-o. kretsomloppsrubbningar, vilka orsakas genom ett uppåtskjutande av diafragma gnm digestionskanalen, framförallt gnm magsäcken. -koliska reflexen: den tömningsimpuls kolon framkallar efter morgonmålet, när nattfastan avbryts (breakfast, de'jeuner). Åtlyds ej denna naturens maning, resulterar försummelsen i obstipation, -li't, (/. '-lith-|s, -i av g. li'thos, sten): konkrementbild-ning i magsäcken. -Iy's, (/. Mys | is, is av g. ly'o, lösa): magsäckens lösgörande vid sam-manväxningar med bukvägg, med tarm. -malaci', (/. -malac j i'a, -i'ae av g. malaki'a, mjukhet): uppmjukning av magslemhinnan. -megali', (/. -megal| i'a, -i'ae av g. me'gas, stor): mag(säcks)utvidgning. Syn. gastrek-tasi. '-mel I us, -i (/. av g. me'los, lem): missbildning med 1 eller 2 övertaliga lemmar å bålens framsida -pati', (/. -path | i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): maglidande. -pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae av g. pe'gnymi, fästa): magsäckens fastsyende vid främre bukväggen, -plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation på magsäcken vid sandurmage. -plegi', (/. -pleg|i'a, -i'ae av g. plege' slag): magsäcksförlamning, -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): magsänkning. Syn. batygastri, ventropto's, -pylor|ektomi', (i. -ectom|i'a, -i'ae av pyloro's, portvakt + g. ek, ut + tome', snitt): se pylorusresektion. -rragi', (I rrhag|i'a, -i'ae av g. rhage', bristning): magblödning. rrexi', (/. -rrhex|i'a, -i'ae, -rrhe'xjis,-w av g. rhe'xis, bristning): magrup-tur. -sclii's, (/. '-schis | is, -is av g. schi'sis, spricka): medfödd klyvning av främre bukväggen, -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): undersökning av magsäcken genom ett instrument (gastroskop) avsett för detta ändamål. Med moderna helt flexibla fiber-skop har metoden förenklats och kan numera betraktas som komplement till röntgenundersökningen, när hematomesens eller melenans orsak ej kunnat fastställas.

-spa'sm {I. -us, -t av g. spasmo's ryckning):

magkramp. -steno's (/. -is, -is av g. ste'no-sis, förträngning): kramp eller skrumpning av magsäcken, -stomi', (/. -stom|i'a, -i'ae av

g. sto'ma, mun): anläggande av magfistel utåt. -suckorré, (/. -succhorrhoe'|a, -ae av su'ccus, saft + g. rhoi'a, flöde): magsafts-flytning. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): insnitt i magen, t.ex. för uttagandet av främmande kropp. -xy'ns|is, -is (/. av g. oxy'no, göra sur): periodiskt uppträdande kräkningar med gastralgi (migrän-lik åkomma).

Ga'strul|a, -ae (/. dim. av g. gaste'r, magsäck): embryosäck; embryots gastrulasta-dium; det på blastulastadiet (genom instjälp-ning av blastulablåsans vägg) följande utvecklingsskedet, varvid de genom instjälp-ningen bildade två första groddbladen, ekto-och entodermet omgiva en blåsa med centralt hålrum (urtarmen) och en fin öppning till blåsans inre (urmunnen). Gastrulation: gastrulabildning. Jfr morula o. blastula. Gasödem: gnm gasbrandsbacillen orsakat ödem o. flegmo'ne med gasbildning i den sjuka vävnaden. Syn. gasbrand. Jfr gan-

gras'na emphysematosa. Gato|fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. ga'tos, katt + pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för kattor.

Gaucher's splenomegali' 1. sjukdom: cere-brosid-lipoidos med mjält- och leverförstoring, brungul hudfärg, ofta leukopeni samt uppträdandet av med cerebrosi'den kerasi'n fyllda stora endoteloida celler (G. celler) i mjälte, lever, lymfkörtlar och benmärg; kroniskt feberfritt förlopp, sällsynt o. familiär sjkd. företrädesvis drabbande judiska kvinnor.

Gaza's operation: genomskärning av rami communicantes nervi sympathici för att eliminera tabetiska magkriser. Gee-Herter's sjukdom: se intestinal infantilism.

Gefyro|fobi', (/. Gephyrophob|i'a, -i'ae av g. ge'phyra, bro -f- pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan att överskrida en brygga 1. gå på en kaj längs vattendrag.

Geiger-Müller-rör: användes vid mätning

av radioaktiv strålning. Gei'sfuss (/.): mejselformat instrument för upplyftande av tandrötter. Jfr Lécluse's hävstång, tandhävel.

Geisslerrör: med mycket förtunnade gaser fyllda olika formade glasrör, i vilka 2 metalltrådar äro insmälta som elektroder.

Gel, pl. Geler (av /. gela're, stelna): beteckning för vissa kolloiclers geléartade form.

Se sol.

Gela'nth|um, -/ (/.): blandning av ej längre stelnande gelatinlösning med borsyrehaltigtGelasma

dragantslem och glycerin; till vattenlösliga hudmedel.

Gela'sm|a, -atis {l, av g. gelos, skratt): skrattkramp.

Gelati'n (/. -a, -ae av gela're, frysa, stelna): gelé- eller limliknande ämnen, dels ur växtriket (pektinämnen), dels ur djurriket (limämnen). G. alha: rent benlim; användes ss. konstituens för en del medikament. G. li-clie'nis isla'ndici: g. ur islandsmossa. G. ste-rilisa'ta: ben- och bindvävslim för injektion, blodstillande. G. zi'nci o'xidi: zinklim. Gelatinös, (/. Gelatino's|us, -a, -um): geléartad. G. pneumoni: se under pneumoni. Gelatina's: enzym av bakteriellt ursprung, som smälter ned gelatina. Gelatin-kapslar: ca'psulæ gelatino'sæ -o's|us, -a, -um (/.): gelatinös, t.ex. pneumoni'a gela-tino'sa.

Gelfoam: resorberbar gelatinsvamp som he-mostatikum. Gelodura'tkapslar: ca'psulae gelodura'tæ. Se glutoidkapslar.

Gelo'nida: tablettkonstituens av det raskt sönderfallande trioximetylengelatinet. Gelo's: 1. en ur agar-agar utvunnen gummiart; 2. en patologisk process, varigenom kol-loidal substans övergår i gel-tillstånd; jfr myogelos.

Gelo|tripsi', (/. -trips | i'a, -i'ae av gela're, frysa 4- g. tri'psis, rivning): söndertryckande av myogeloser genom massage. Geme'lli, Ge'mini (/.): tvillingar. Gemellus: dubbel, den ena av ett tvillingpar. Ge'mm|a, -ae (/.): knopp. Gemonit: endiemalprep. Mot epilepsi. Gen (av g. genna'o, alstra): arvsfaktor, arvsanlag; de minsta mellan tvenne arvsmassor utbytbara enheter.

ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra):ss.suffix betecknande, 1. att prefixet alstras, t.ex. fotoge'na (ljusalstrande) bakterier, termo-ge'n (värmealstrande) vadd osv.; 2. att prefixet är ursprunget till en företeelse, t.ex. hematoge'n bakteriespridning: b. gnm blodet, psykoge'na sjukdomar: på psykiska orsaker beroende sjukdomstillstånd. Ge'n I a, -ae (/.): kind. Gena'1 (/. -is, -e): hörande till kinden.

Generalisatus, -a, -um (/.): generell. Genera't|io, -io'nis (/.): alstring. G» aequi'-voca, G. sponta'nea: uralstring.

Syn. abio-ge'nesis.

Generations-organ: fortplantningsorgan. -psy-ko'ser: graviditets-, laktations- och puerper-ral-p.

Gene's, (/. Ge'nesjis, -is av g. ge'nesis, upp-

komst): uppkomst, härledning, t.ex. pato-genes.

'-genes, -ge'nesis: suffix av föreg. ord. Gene'tisk (av g. genna'o, alstra): om ting med hänsyn till härstamning. Gengasförgiftning: den form av koloxidförgiftning som framkallas av generatorgas. Geni'culjum, -i (/. dim. av ge'nu, knä): litet knä, G. ne'rvi facia'lis: facialknäet i cana'lis facialis. Genicula't|us, -a, -um (/.): knäfor-mig.

Genin: Hjärtglykosiderna ha en kärna, ge-nin, som innehåller samma kolkedja som sterinerna, dvs. samma kedja som kolste-rin, gallsyror, sexual- och binjurehormoner. De i glykosiderna ingående sockermolekylerna synas bidraga till vattenlösligheten och underlätta glykosidernas cellpene-trerande förmåga. Genio- (av g. ge'neion): haka-, -glo'ssjus, -a, -um (/.): hörande till hakan; se musculus g. plastik (av g. pla'sso, forma): plastiska operationer på hakan, -spa'sm (/. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): kramp i halsmusklerna. Genitalia (/. av genera're, alstra): könsorganen. Genital-centra: i sakralmärgen liggande under hjärnans inflytande stående centra för reglering av genitalfunktionerna; deras förstöring medför impote'ntia coeu'ndi; förstöring av högre upp liggande centra leder ofta till priapism. Jfr centrum genitospinale. -dystrofi' (av g. dys-, dålig + tre'pho, nära): efterbliven utveckling av genitalia. Jfr dystrophia adipo'so-genita'lis, fettsot: f. vid felande 1. till funktionen nedsatta könsorgan. Genital I is, -e (/., fruktsam): hörande till genitalia.

Genitosuprarena'ia syndro'met: överfunktion av binjurebarken (hyperepinefri) t.ex. vid binjuretumör; leder till pubertas præcox hos en flicka, hos en vuxen kvinna till fettsot, virilism och hirsutism. Syn. adrenogenitala och suprarenalgenitala syndromet. Genius epide'micus och G. mo'rbi (av /. ge'-nius, ande; mo'rbus, sjukdom): den utmärkande karaktären (god, elakartad osv.) av en epidemi resp. sjukdom. Gennari's strimma: den yttre av Baillar-ger's strimmor, särsk. i cuneusområdet. Geno- (av g. genna'o): alstra-, -dermato's (L -is, -is, pl. -es av g. de'rma, hud): förvärvade hudsjukdomar, vid vilka även medfödda anlag spela en roll, -ty'p, (/. '-typ | us, -i av g. ty'pos, typ): anlagstypen. Samtliga förärv-bara kroppsliga och själsliga egenskaper hos en individ. Syn. idiotyp. Jfr fenotyp, tvillingar (enäggiga). Genotypisk.

Gentianaviolett: blandning av kristallviolett

+ metylviolett + dextrin: till färgning av mikroskopiska preparat.

Ge'nju, -us (/.): knä. G. recurva'tum: benet böjt bakåt i knäet, så att över- och underben bilda en framåt öppen trubbig vinkel. G. valgum: "koben", "X-ben", "bagarben". G. va'rum: hjulbenthet, "o-ben", "sabel-ben".

Genuin (/. -us, -a, -um av g. genna'o, alstra): medfödd, äkta, t.ex. g. epilepsi.

Ge'njus, -eris (/.): kön.

Geny- (av g. ge'nys): käke-, -antr|algi', (/. -alg I Fa, -i'ae av g. a'ntron, håla + a'lgos, smärta): smärta i käkhålan, -plastik (av g. pla'sso, forma): plastisk operation av käken.

Geo- (av g. ge): jord-, -fagi', (/. -phag|ia, -i'ae av g. phagei'n, äta): jordätande. Syn. ktonofagi. Geofa'g. -grafisk, (/. -gra'phic|us, -a, -um av g. gra'pho, skriva). Geografisk tunga: se lingua geogra'phica. -medicin: läran om sjukdomarnas geografiska utbredning o. sambandet mellan sjukdom o. landskap, länder o. landsdelar, -patologi: vetenskapen om sjukdomarna med hänsyn till deras geografiska utbredning, -psyke; -psykiska företeelser: inflytande av klimat, väder, mark och landskap på själslivet (Hellpach). -ta'x|is, -is (/. av g. ta'xis, ordning), -tropism (/. -us -i av g. trepo, vända): egenskapen att växa mot jorden (positiv) 1. från jorden (negativ g.), -triko's, (/. -tricho'-s|is, -is av g. thrix, hår): endogen sjukdom orsakad av jästliknande svampar av släktet Geotrichum.

Gerhardus reaktion: burgunderröd färgning vid tillsats av järnklorid till färsk urin, som håller acetättiksyra (vid diabetes). G. tonväxling: med växlande kroppslägen varierande perkussionston över med vätska delvis fyllda långsträckta lungkaverner. Jfr Biermer's tonväxling.

Ger|iatri (/. -a, -ae av g. ge'ras, ålderdom -f iatrei'a, läkekonst): läran om ålderdomen och dess sjukdomar.

Gerlach'® klaff: se va'lvula appe'ndicis ver-mifo'rmis.

Germanin: trypanosomdödande medel. Särskilt verksamt mot afrikansk sömnsjuka.

Ge'rm|en, -inis (l. knopp, fruktämne): mikrob, spor 1. primitivt embryo. — Germi- (av /. ge'rmen): grodd-, fu'g, (/. '-fug|us, -a, -um av fuga're, slå på flykten): om bakterier 1. grodden dödande ämnen, -nalcellsaplasi (del Castillo's syndrom): manlig gonad-dysgenesi. -nativ (/. -us, -a, -um): grodd-. Germinati'v överföring: överförande genom groddcellen.

Gero- (av g. ge'ron): åldring-, -de'rma, (/.

-dermI i'a, -i'ae av g. de'rma, hud): dystrofi hos yngre individer av hud och genitalia liksom hos åldringar. Syn. progeria, senilism -komi'; -ko'mium, (/. -co'mi|um, -i av g kome'o, vårda): vård av åldringar resp. ålderdoms-, invalidhem, -morfi'sm, (/. -mor-phism|us, -i av g. morphe', form): åldrat ansikte hos unga, med åldersveck och skrynklor, -profylax: åtgärder för ålderdomskrämpors förebyggande.

Geronto- (av g. ge'ron): åldring-, -fili', (/. -phil|ia, -i'ae av g. phile'o, älska): kärlek för åldringar. Gerontofi'1. -logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om åldrandet och dess sjukdomar. Syn. geriatri. Geron-tolo'g(ist). -philia: se -fili'.

Geronjto'x|on -i (/. av g. ge'ron, åldring -f to'xon, båge): en gråvit smal ring i kornea strax innanför yttre randen; ålderdomstecken, sällan hos yngre, beroende av fettdege-neration i cellerna. Syn. arcus senilis. Jfr embryotoxon. G. le'ntis: senil grumling av ögonlinsens ekvator.

Gerstmann's syndrom: förlorad orienteringsförmåga beträffande fingrarna i samband med akalkuli o. agrafi; en form av autoatopagnosi.

Gestagener: graviditetshormon som bildas i ovarier, placenta och binjurebarken. C-21-steroid. Se steroider.

Gestation, (/. Gesta't|io, -io'nis av gesta're, bära): havandeskap. Syn. graviditet, grossess. Gesto'ser: samlingsnamn för med havandeskap sammanhängande toxikoser ss. hypere'mesis gravida'rum, havandeskaps-dermo-, -hemato-, -neuro- och -psykopatier, -eklampsi osv.

GH: growth hormone (e.), tillväxthormon från hypofysens framlob, somatropin.

Gianuzzis halvmånar: serosa, halvmånfor-miga körtelceller vid basen av vissa spottkörtlar körtelacini.

Giardiasis: se lambliasis.

Gibb|us, -i (/.): puckel med markerad vinkelböjning. Pott's g.: äkta puckel efter tuberkulos spondylit.

Gibraltarfeber: syn. maltafeber, febris meli-te'nsis.

Giemsalösning: metylenazur, metylenblått och eosin i metylalkohol och glycerin, för färgning (giemsafärgning) av blodpreparat, malariaplasmodier, trypanosomer osv. Gi-emsa-Romanowsky's metod: modifierad g i ems a-metod för färgning av protozoer.

v. Gierke's celler: små ganglieceller i ryggmärgens substantia gelatino'sa. G. sjukdom: se glykogenos.

van Gieson's färgvätska: syrefuksin löst i

0,6% pikrinsyra; färgar bindväv röd, kärnor mörkbruna.

Gift-skåp: förvaringsplats (på apoteken) för de starkaste gifterna i särskilda skåp, vilka liksom signaturen på ståndkärlen skola vara försedda med dubbelt gifttecken, -stadgan: bestämmelser, som reglera framställning, vård och försäljning av gifter; första klassens gifter få endast saluföras å apotek, andra klassens även i allmänna handeln, -tecken: enkelt (g) 1. dubbelt(gg), måste på apoteken anbringas på alla kärl innehållande l:a klassens gifter: de med 2 gifttecken skola förvaras i (låst) giftskåp. Gigantism (/. -us, -i av g. gi'gas, jätte): jätte-växt hos yngre individer. Syn. gigantosomi. Gigantje'us, -e'a, -e'um (/.): jättelik. Giganto- (av g. gi'gas): jätte-, -bla'ster; -cy'ter (av g. blasto's, frö, ky'tos, cell): mycket stora kärnhaltiga resp. icke kärnhaltiga röda blodkroppar vid perniciös anemi, -somi', (/. -sons j i'a, -i'ae av g. so'ma kropp): jätteväxt. Syn. gigantism.

Gikt: arthritis u'rica, äkta gikt; anfallsvis uppträdande smärtsamma ledinflammationer, orsakade av urinsyresaltavlagring (vanligen först i en stortåled). Jfr kiragra, po'-dagra, o'magra. Giktknölar: to'phi arthri'-tici.

Gin: engelskt av majs, malt o. råg tillverkat med enbär(solja) försatt brännvin. Gingiv!a, -ae (/.): tandkött. Gingival (/. -is, -e): hörande till tandköttet. Gmgivit (!. -is, -idis): infl. i tandköttet. Ginglym|us, -i (/. av g. gi'nglymos, gångjärn): gångjärns-, scharner-, vinkelled. Gips: svavelsyrad kalk. Stor användning inom kirurgien och ortopedien i form av efter kroppsformen anpassade stödjeförband och bäddar, t.ex. gips-bandage, -byxor, -bädd, -korsett.

"Gips-Jakob": egyptisk salva, o'xymel æru'-ginis; brun seg salvmassa kokad av spanskgröna med vinättika och honung. Användes numera endast i folkmedicinen som botemedel mot elakartade sår särsk. hos djur. Gir aide's' organ: paradidymis. Girard's operation: radikaloperation av ljumskbråck med fasciefördubbling utan omplacering av sädesstr ängen. Glabell a, -ae (/. av gla'ber, glatt, hal): den släta benytan på pannbenets framsida mellan och ovanför a'rcus supercilia'ris. -r|reflex: vid slag på glabella kontraktion av 1. m. orbicularis o'culi; 2. (Moro's g.) av m. orbic. oris (hos spädbarn).

Gla'ndulja, gen. och pl. -ae (l. dim. av glans,

ollon): användes först av Celcius på me-

senteriallymfkörtlarna; 1. om sekretoriska körtlar, såväl för yttre som inre sekretion; 2. om icke sekretbildande, men körtellika organ, ss. lymfkörtlar; 3. farmaceutisk term för körtelpreparat; 4. för mjölet av humle. — G-æ areola'res (G. areol. mamrnæ, INA): bröstvårtegårdens kraftiga körtlar; utgöra ett mellanting mellan mjölkkörtlar o. apo-krina svettkörtlar. Syn. Montgomery's körtlar. (G-æ Bartholi'ni): g-æ vestibula-res majores. G-æ buccales: kindens slem-körtlar. G. bulbo|urethralis: (Cowper's körtlar): k. i membranösa delen av det manliga urinröret. G-æ cerumino'sæ: öron-vaxkörtlarna. G-æ cervicales (u'teri): slem-körtlarna i ce'rvix u'teri. G-æ cilia'res (G-æ sudor i'fer æ cilia'res, INA): modifierade, enkelt byggda svettkörtlar, som pläga utmynna i ciliernas hårsäckar; syn. Moll's k. G-æ circum|anales: hudkörtlar kring stolgången. G-æ duodenales [G. duod. (Brunneri), BNA]: djupa körtlar i tolvfingertarmen. G-æ ga'stricæ (propriæ) och G-æ intes-tinales [G. intestina'les (Lieberkuehni) (intesti'ni te'nuis, crassi), BNA]: magsäckens och tarmens körtlar. G. lacrima'lis: tårkörteln. G-æ iacrimales accesso'riæ: accesso-riska tårkörtlar i fo'rnix conjunctivæ. Se Krause's körtlar. G-æ IacÖ'feræ: mjölkkörtlar. (G-æ Lieberkühni): g-æ intestina'les. G-æ linguales: tungans körtlar. G. lingualis ante'rior [G. ling. ant. (Blandi'ni, Nuhni), BNA; G. a'picis li'nguæf INA]: spott- och slemkörtel på undre ytan av tungspetsen mellan muskeltrådarna med mynningar på sidan om tungbandet. (G-æ Mei-bomi): g-æ tarsales. G-æ muco'sæ: körtlar, som avsöndra slem. G-æ olfacto'riæ: nässlemhinnans körtlar. G-æ palatinæ: den bakre gommens slemkörtlar. G-æ para|thy-reoideæ infe'rior och supe'rior: bisköldkört-larna; syn. epitelkropparna, Sandstrom's organ. (G-æ paraurethra'les): g-æ urethrales. G. paro'tis: öronspottkörteln; den största av spottkörtlarna, nedom örat vid käkvinkeln. Jfr gl. sublingualis, submandibula'ris, lin-gualis antenor. (G. pituita'ria): hypofysen, hypo'physis, undre hjärnbihanget. G-æ pre-putia'les: den manliga förhudens och ollonets talgkörtlar; syn. Tyson's körtlar. G-æ py!o'ricæ: körtlarna i magsäckens pylorus-del. G-æ salivales: spottkörtlarna. G-æ se-ba'ceæ: talgkörtlarna. G. sub lingualis: un-dertungsspottkörteln; den övre stora spott-körteln i munbottens främre del. G. sub|-mandibula'ris (G. sub maxilla'ris, BNA): un-

derkäksspottkörteln; den undre stora spott-

körteln i munbottens främre del. G-æ sudo-Glandularis

ri'fewe: svettkörtlarna. (G-æ sudori'ferce ci~ lia'res): g-æ cilia'res. G-æ suprarena'lis (Co'rpus suprarenale, INA): binjuren. G-æ tarsa'les [G-æ tarsa'les (Metbomii), BNA; G-æ torse'æ, INA]: egendomligt formade, ögonlockens tarsalplatta i nästan hela dess bredd genomdragande och i ögonlocksränderna mynnande talgkörtlar. G. thyreoide'a: sköldkörteln. G-æ urethra'Ies (G-æ para-urethra'les, INA): körtlar i urinrörsslemhin-nan. G-æ uterinæ: livmodersslemhinnans körtlar. G. vestibula'ris ma'jor: ärtstor körtel å ömse sidor om vestibulum vaginæ; syn. Bartholin's körtel. G-æ vest, mino'res: slemkörtlar i vestibulum vaginæ.

Glandularis, -e (/.): glandulär, som tillkommer 1. har avseende på körtlar.

Glan j s, '-dis (/. ollon): manslemmens ollon.

Glanshud: liodermi'a essentia'lis; av trofiska nervrubbningar 1. arterioskleros orsakade nä-ringsrubbningar i huden, särsk, å fingrar o. tår, med hud av glatt, spänd, blåröd, senare vaxblek, atrofisk och kylig beskaffenhet

Glanzmann's sjukdom: defekta trombocy-ter med abnormiteter i storlek och färgb ar-het.

Glasser's fissur: fissu'ra petrotympa'nica.

Glas-blåsarstarr: korn av glas, kvarts, sten, kol o.d. kunna vid kvarblivande i linsen förorsaka starr, -hinna: se basalmembran. -hud: hyalin hinna utanpå hårets yttre rotsida. kroppen: hu'mor vi'treus; ögats glasiga massa bakom linsen, -kroppsinflammation: hyalit. -kroppsgrumlingar: se mouches vo-lantes. -kroppspunktion: hyalonyxis. -trycksmetoden: användande av anemiserande tryck av planparallell glasbit för undersökning av vissa hudförändringar (t.ex. vid lupus).

Glatta muskler: icke tvärstrimmiga, av viljan oberoende muskler, t.ex. i kärlväggarna, i mag-, tarm-, luftrörsvägar m.m.

Glaubersalt: svavelsyrat natron, natrii sulfas depuratus. Avförande.

Glauko'm, (/. Glauco'mja, -atis av g. glau-ko's, blågrönt, skimrande): "grön" starr (den vidgade pupillen skiftar i grönt): anfallsvis påkommen stegring av det intraokulära trycket ledande till starka smärtor, synnervsex-kavation o. synförlust. Jfr Bjerrum's symptom, Elliot's operation. G. fulminans: första anfallet medför blindhet. G. simplex: smygande smärtfri form av g. Glaukomatös, (/. Glaucomatous I us, -a, -um).

Glaukosjuri', (l. Glaucos|ur|ia, -i'ae av g. glauko's, blågrå + ou'ron, urin): utsöndring av grönaktigt färgad urin.

Glenoida'1! is, -e (/. av g. gle'ne, ledhåla -f-ei'dos, form): ledhåleliknande.

Gli'I a, -ae (/. av g. gli'a): lim; nervvävens epi-teliala stödjevävnad. Gli'aceller. Syn. neu-rogliaceller.

Gliadi'n: växtprotein, ur vete. Glidi'n: äggvitepulver ur vete.

Glia-fötter: de breddade ändarna av astrocy-ternas utlöpare, varmed dessa träda i förbindelse med nervceller och kärlväggar, -kärna: neurogliacellens kärna, -trådar: i astrocyternas utlöpare befintliga trådar.

Glioblasto'm (/. -a, -atis): svulst av gliaväv. Gliomato's (7. -is, -is): diffus gliombildning i centrala nervsystemet, stundom (genom centralt sönderfall) ledande till sekundär hålbildning (syringomyeli). Gliosarko'm: mycket cellrikt elakartat gliom.

Glio'm (/. -a, -atis av g. gli'a, lim): svulster utgående från hjärnans och ryggmärgens pa-renkym.

Glio's (/. -is, -is): reaktiv-repativ process i gliavävnad.

Glisson's kapsel: bindvävshyllet kring lever-artären och vena portæ vid deras inträde i levern. Syn. capsula

he'patis. G. slinga: lädergördel om haka och nacke, med anordning för sträckning av ryggraden.

Globo's|us, -a, -um (/. av glo'bus, klot): klot-formad.

Globulin (av /. glo'bulus, litet klot:) i vatten olösliga (till skillnad från albuminer): äggvitekroppar, fällbara med ammoniumsulfat o. gnm diafores uppdelbara i a-, ß-, y-glo-buliner; förekomma bl.a. i blodserum; transportmedel för lipoider o. lipokromer samt särskilt y-globulinerna, bärare av an-titoxiner. -emi', (l. æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): förekomst av globulin i blod. -reaktion: se Nonne-Apelt's r. -uri', (/. -ur I i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): förekomst av globulin i urin.

GIo'bul[us, gen. och pl. -i (l. dim. av glo'bus, klot): kula. Brukas om större piller, medelst vilka medikament införes i rektum, i vagina. Jfr suppositorium, vagitorium.

Glo'b I us, -i (/.): klot. G. hyste'ricus: känslan av att en kula stiger upp från magen i matstrupen. G. pa'llidus: bleka kroppen, se nu'cleus lentifo'rmis.

GIomangio'm[a, atis (/.): se glomustumörer.

Glomerula'rjis, -e (/.): som tillhör glome'ru-lus.

Glomerulo-nefri't, (/. -nephri't | is, -idis av g. nephro's, njure): infl. njurlidande företrädesvis i glome'ruli och deras kapslar. Jfr nefros och nefrit. -tubulära nefropatier:Glomerulus

njursjukdomar med såväl glomeruli som njurkanalerna angripna.

GIome'rul[us, -i (/., felaktigt bildad dim. av glo'mus, nystan): litet nystan. Språkligt bättre vore glomerulum 1. glomusculum. G-i re'num: demalpighiska kropparnas kärlnystan, se Malpighi's kroppar.

Glo'm j us, -eris (/.): nystan. G. caro'ticum: karotiskörteln; endokrin k. i vinkeln av arte-ria carotis externa o. interna; tillhör kromaf-fi'na systemet. Ingår i det system som reglerar blodtrycket (se sinus caroticus). Känsligt för sänkning av blodets syrgashalt och kan i viss mån vikariera som andningscentrum, om det normala i diencefa-lon skulle sättas ur funktion. Syn. para-ganglion carot. G. coccyge'um: svanskörteln; framför coccyx, endokrin, hör till kromaffi'na systemet. Syn. paraganglion coccyge'um.

Glomustumörer (av /. glo'mus, nystan): avkapslade subunguala angiosarkom, som skimra blåaktigt genom fingernaglarna, växa långsamt och vanligen förorsaka häftiga i armen utstrålande smärtor; nystsvulster. Även kallade glomangio'm eller angioneuro-myo'm.

Glo'ss-agrja, -ae (l av g. glo'ssa, tunga -f-a'gra, attack): giktartade smärtor i tungan.

Gloss- (av g. glo'ssa): tung-, -algi', (/. -al-g|i'a, -i'ae av g. algos, smärta): tungsmärta. Syn. glossodyni. -a'nthra [x, -cis (/. av g. a'nthrax, eldkol): mjältbrandskarbunkel på tungan.

Glossi'na: afrikanskt flugsläkte; överför try-panoser. Jfr tse-tsesjukan.

Glossi't (/. -is, -idis av g. glo'ssa, tunga): infl. i tungan. G. Hu'nteri: atrofisk glatt tunga vid perniciös anemi.

GIosso- (av g. glo'ssa): tung-. -ce'I|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): framträngande av tungan ur munnen vid infl., ödematös 1. kongenital ökning av dess volym. Syn. prolapsus linguae. -dyni', (/. -dyn | i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): syn. glossalgi'. -faryngisk, (/. -pharyng|e'us, -e'a, -e'um): tillhörande både tungan och farynx. Nervus glossopha-rynge'us: 9. hjärnnerven. Glossopharynge'-us-kramp, g-förlamning. -plegi', (/. -pleg|i'a, -i'ae av g. plege', slag): tung- resp. hypoglos-susförlamning. Artikulato'risk g.: artikula-tions- och mastikato'risk g.: tuggförlamning. -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): tillbaka-sjunkande av tungan. Jfr Esmarch-Hei-berg's handgrepp, -pyro's (/. -is, -is av g. py'rosis, brännande): en brännande förnimmelse i tungan, -rrafi', (1. -rrhaphji'a, -i'ae

av g. rhaphe', söm): tungsutur. -skopi', (/.

-scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): undersökning av tungan, -spa'sm (i. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): tungkramp, -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): incision i eller excision av tungan, -triki', (/. -tri-ch|i'a, -i'ae av g. thrix, hår): hårtunga. Glosögonsjukan: Basedow's sjukdom. Glo'tjtis, 't idis (/. av g. glotti's): ljudapparaten i struphuvudet. Ri'ma glo'ttidis: röstspringan. -förlamning: förlamning av stämbanden. -kramp, -spa'sm: kramp i glottis slutare, mm. cricoarytenoide'i latera'les, mm. arytenoide'i, mm. voca'les. Syn. laryngismus stri'dulus), laryngospasm, larynx-kramp, spasmus glo'ttidis 1. laryngis. -ödem: ödembildning kring rima glottidis. öppnare: mm. cricoarytenoide'i dorsa'les. Glukagon, (/. Glucagon [um, -i): hormon bildat av alfacellerna i Langerhanska cellöarna i pankreas; motsatt verkan mot insulin. Hämmar (liksom sekretin, som båda ha med pankreas att göra) saltsyreproduktionen i ventrikeln.

Gluko-kortikoi'der: steroidhormoner. Glutæ'|us, -a, -um (/. av g. glouto's, bakdel): hörande till sätet.

Glutamin: derivat av prolin i levern. Finns i blod och andra vävnader. Nedbryts i njurarna genom enzymet glutaminas till glu-taminsyra.

Glutathionreduktas: enzym ingripande i ery-trocyternas ämnesomsättning. Vid brist blir det trombocytopeni och hemolytisk ikte-rus. Mentala rubbningar (oligofreni), spastiska fenomen genom förändringar i pyramidbanorna.

Gluteai[is, -e (/.): hörande till glutealmusk-lerna.

Glutea'l-musklerna: sätesmusklerna. Syn. glu-te'erna. -reflexen: kontraktion av mm. glu-tæi vid retning av säteshuden, -regionen: sätesregionen. Ghit|en, -inis (/.): lim, äggviteartade ämnen i sädesslagens frön. -mjöl: huvudsakligen av g. bestående mjöl. — Gluti'n: benlim. Glutetemid, (/. Glutethimid|um, -i): piperi-dindionderivat, sömnmedel. Glutoi'd: preparat av formalin och gelatin, osmältbart i magsäcken men ej :i tarmen. Giutoi'dkapslar: med formalin härdade gelatinkapslar (capsulæ gelodura'tæ formali-na'tæ); lösas först i tunntarmen. Till admi-nistrering av medicin, som skall verka först i tarmen.

Glyceri'der: glycerins estrar, fetter. Se fett. Glycerin (av g. glyky's, söt): glycerol, 3-

a t om ig alkohol, 0305(00)3. Färdigbildad

i alla fetter och feta oljor i form av estrarGlycerøgelatma

197

Gnatalgi

av förnämligast palmitinsyra, stearinsyra och oljesyra. Glyceri'nsalva. GlycerVnsåpa. G lyceri'nklysma. Glycerinf osf orsyra:

grundbeståndsdelen i leciti'n. Ca'lcii glyce-rinopho'sphas: kalciumglycerinfosfat = neurosi'n. Glycerinsyra: treatomig oxisyra:

ch2-oh

I

ch-oh

I

COOH

Glycerogelati'na o'xidi zi'ncici: gelatina zinci oxid i, zinklim.

Glycerol: se glycerin.

Glycerylnitrat, (/. Glyceryli nitras): blod-tryckssänkande och kärldilaterande.

Glyci'n: syn- glykokoll, amino ättiksyra.

Glycyrrhi'za gla'bra: rotstocken håller gly-cyrrhizin. Extra'ctum glycyrrhi'zce cru'dum: lakrits.

Glyfyllin, (l -um, -i): teofyllinderivat, blod-tryckssänkande och kärldilaterande.

Glyk|emi', (/. Glych|æm|i'a, -i'ae av g. gly-ky's, söt + hai'ma, blod): ökad blodsocker-halt; syn. (och bättre) hyperglykemi, mel-litemi.

Glyko- (/. Glyco- av g. glyky's): söt-, -cholein-syra: se glykokoleinsyra. -cholsyra: se glyko-kollsyra. -diazin: peroralt diabetespreparat. -ge'n, (av g. genna'o, alstra): s.k. animal stärkelse. Träffas i flertalet animala vävnader, särsk. i levern, överföres genom enzym i dextrin, maltos o. slutligen i glykos. Se stärkelsearter. -ge'nic|us, -a, -um (/.): glykogen-, -geno's (/. -is, -is): lever-glykogenlagringssjuka, varvid trots stora glykogenförråd kronisk sockerbrist råder. Förekommer mest hos barn i förening med enorm leverförstoring. Olika typer beskrivna av v. Gierke, Pompe, McArdle och Hers m.fl. -geusi', (/. -geus|i'a, -i'ae av g. geu'sis, smak): känsla av sötma i munnen.

Glyko-koial- (-cholal)syror: enkla gallsyror, uppkomna vid sönderdelning av de sammansatta glykokoll- och taurokolsyrorna; de viktigaste äro koll- och desoxikollsyra. -kolei'n-, (Glyco-cholein-)syra: av glykokoll och koleinsyra sammansatt gallsyra.

Glykoko'11 (av g. glyky's, söt + ko'lla, lim): en aminoättiksyra, CH2(NH2). COOH, limsocker. Syn. glycin. Glykokol(l)syra: en av de viktigare sammansatta gallsyrorna; sönderdelas i glykokoll och kollsyra vid kokning med kalilut.

Glykol: Etylenglykol CH2. OH

I

CHrOH

tvåatomig alkohol. Tjockflytande. Söt.

Glykolsyra: oxiättiksyra. CH2OH • COOH. Glyko- (l. Glyco- av g. glyky's): söt-, korti-koider: kortikala hormoner som uppehålla glykogenförråden och blodsockret på lämplig nivå. De ha en hydroxyl eller ke-tongrupp vid kolatomen nr. 11 av steroid-kärnan och kallas därför 11-oxikortikoider, dvs. kortison och kortikosteron. -Iy's, (/. '-lys I is, -is av g. ly'o, lösa): sockrets nedbrytning i andra föreningar (mjölksyra) genom glykoly'tiska enzym, -neogene's: omvandlingen av aminosyror i levern till glykos, -peni', il. -pen I i'a, -i'ae av g. peni'a, brist): abnormt låg blodsockertröskel, -proteider: äggvitor, som vid klyvning sönderdelas i äggvita och kolhydrat, -pyrron, (/. Glycopyrron|um, -i): antikolinergikum, spasmolytikum. -rra-ki', (/. -rrhachji'a, -i'ae av g. rha'chis, rygg): närvaro av socker i cerebrospinal-vätskan. -rré, (I. -rrhoe'ja, -ae av g. rhoi'a, flöde): sockerutsöndring ss. i urinen. Glyko's, (av g. glyky's, söt): druvsocker. Syn. dextros. Enkel sockerart, aldos CeH^Oe. Förekommer i söta bär och frukter samt honung i förening med fruktos. I urinen hos personer som lida av sockersjuka (diabetes). Ingår även som beståndsdel i gly-kosiderna.

Glykos-ami'n: ett aminosocker. -belastnings-provet: blodsockerbestämning var 15. min. under 2—3 t. efter intagande (på fastande måge) av 1 gm glykos per kilo kroppsvikt. Glykosi'der: växtämnen, som genom enzym-(glykosidas-)verkan eller vid kokning med syror nedbrytas i glykos och aromatiska ämnen.

Glykos I uri', (/. Glycos|ur|i'a, -i'ae av g. glyky's, söt + ou'ron, urin): (övergående) sockerutsöndring med urin av olika orsaker. Syn. dextrosuri, mellituri. G. rena'lis: sockerutsöndring i urinen vid lägre blodsocker-halt än 180 mg %. Syn. diabetes renalis. Alimentär glykosuri: g. vid riklig tillförsel av socker. Andra orsaker äro vissa nervösa lidanden: transitorisk g. 1. glycosuri'a nervö'sa; vidare förgiftningar, t.ex. jloridzingly-kosuri eller experimentell insprutning av adrenalin: adrenalinglykosuri. Jfr diabetes mellitus.

Glyk-uri': syn. mellituri. -uro'nsyra: derivat av glykos, anträffad i djurkroppen endast som parad, t.ex. med indoxyl o. med skatol. (Glöd)ljusbad: svettbad i skåp inklädda med

glödlampor. Gmelin's reaktion: påvisande av gallfärg-

ämne i urinen. Gnat|algi', (/. Gnath|alg|i'a, -i'ae av g. gna'-Gnathion

thos, käke -f a'lgos, smärta): smärta i käken. Syn. gnatodyni.

Gna'thijon, -i (/. av g. gna'thos, käke) (an-trop.): nedersta punkten av underkäken i medianplanet. Gnat(h)i't, (/. Gnathitjis, -idis av g. gna'thos käke): infl. i käke.

Gnato- (/. Gnatho- av g. gna'thos): käke-, -ce'phaljus, -i (/. av g. kephale', huvud): missfoster saknande alla huvuddelar utom käkarna. -dyni', (/. -dyn | i'a, -i'ae av g. ody'-ne, smärta): smärta i käken, -schi's, (/. '-schis|is, -is av g. schi'sis, klyvning): kluven käke, medfödd missbildning, ofta jämte harläpp (cheilo-gnatho'-schisis) och kluven gom (gnatho-palato'-schisis) 1. båda tillsammans (cheilo-gnatho-palato'-schisis). Gnejs, (t. Gneiss): seborroiskt, ofta krustöst sammanbakat, eksem i huvudsvålen hos spädbarn. Syn. arp. Jfr crusta la'ctea, mjölkskorv, ti'nea. Gnetter: huvudlusens ägg. Gnidningsljud: med stetoskopet hörbara skavande ljud, som bildas då serosa hinnor, som genom infl. processer blivit skrovliga, röra sig mot varandra ss. vid perikarditer och pleuriter. Syn. riimor confricatio'nis. Goa's biuretmetod: fotokolorimetrisk metod för bestämning av totaläggvitan i cerebro-spinalvätskan. Goldmann's appSanationstonometer: instrument för mätning av trycket i ögongloben. Golgi's apparato reticolare (it.): intracellu-lärt nätverk inom gangliecellerna. G. im-pregneringsmetod: färgning av ganglieceller genom behandling med lapis eller sublimat-lösning.

GoIIska kärnan: anhopning av ganglieceller i den övre änden av G. strängen. G. strängen: fasciculus gracilis, den mediala delen av baksträngen i ryggmärgen. Gom: palatum (/.). Gom-: se palat-, palato-. Gom-benet: os pal ali'num. -bågarna: två muskulösa slemhinneveck, det främre från mjuka gommen till tungroten, a'rcus palatoglossus, det bakre från mjuka gommen till farynx, a'rcus palatopharyngeal mellan dem gom- 1. öronmandeln (gomtonsil-len). -förlamning: gompares (palatoplegia förlamning av gomseglet (t.ex. vid difteri, barnförlamning m.m.), varvid svalningen stores och talet blir nasalt osv. -klyvning: "kluven gom", palatoschis. -kramp: ryckningar i gomseglet, (mest vid organiska hjärnsjukdomar), -mandeln: se tonsi'lla pa-lati'na. -nysta'gmus: se nystagmus. Gompho'sjis, -is (I. av g. go'mphos, plugg):

benförbindelse genom inkilning ss. tändernas genom cementet till tandalveolerna. Gom-reflexen: 1. kontraktion av mjuka gommens muskler vid beröring av densamma med en spatel; 2. kontraktion av m. orbicularis oris, sänkning av överläppen och ev. munslutning vid kraftig bestrykning av hårda gommen (vid neuroser o. psykoser), -segel: velum palati'num. -spalta: se palatoschis; jfr käkspalta, cheilognatopalatoschis. -sutu-rering: palatorrafi. -tonsill: se tonsilla pala-ti'na; syn. gom- 1. oronmandel. Jfr farynx-tonsiil.

Gona'd, (/. Goti[as, -adis av g. go'nos, avkomma): könskörtel. — Gonaddysgenesi': medfödd utvecklingsrubbning av gonaderna. Gonadotropin: sammanfattningsnamn för två olika hormon från hypofysens framlob: det follikelstimulerande hormonet (FSH) stimulerar hos kvinnan bildningen av de Graafska folliklarna samt äggjnognaden och hos mannen utvecklingen av spermato-zoerna. Det luteiniserande hormonet (LH) påverkar hos kvinnan bildningen av co'rpus luteum och hos mannen stimuleras de Ley-dig sk a cellerna. Gonadotropi'sm (/. -us, 4 av g. tropo's, vändning): en endokrin konstitution i vilken könskörtlarna dominera. Go-nadotro'pa hormoner. Gon- (av g. go'nv): knä-, '-agria, -ae (/. av g. a'gra, attack): gikt i knäet. Se ki'ragra och poda'ger. -algi', (7. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): knäsmärtor, -argi'n: ett polyvalent gonokockvaccin. -artrit, (I. -artbrit|is -idis av g. a'rthron, led): infl. i knäleden. -art(h)-ro'kace (/. -arthro'cac|e, -es av g. a'rthron, led -f kako's, dålig): tuberkulos gonartrit. -artro|tomi', (/. -arthro|tom|i'a, -i'ae av g. a'rthron, led -f tome', snitt): insnitt i knäleden.

Gonin's operation: tillslutning av näthinne-

ruptur genom elektrokaustik efter öppnande av skleran på det ifrågavarande stället. Gonioskopi' (av g. goni'a, vinkel -f- skope'o, betrakta): undersökning av ögats kammarvinkel med hornhinnemikroskop. Goni't (/. -is, -idis av g. go'ny, knä): infl. i knäleden.

Gonoco'ccicjus, -a, -um (/.): gonokock-. Gonokock, (/. Gonoco'ccjus, -i av g. gone', säd 4- ko'kkos, bär): gonorréns kaffebön-formade diplokock. Syn. Diplococcus gonorrhoeae, Neisser's kock, Neisseria gonorrhoeae. -emi', (av g. hai'ma, blod): gono-kockförekomst i blod, resp. allmäninfektion med g. -o's, (l. Gonococco's|is, -is): gono-kocksjukdom. -serum: immunserum, från get. -vaccin. — Go'noreaktion: komplement-Gonorré

bindningsreaktion vid dröppel; vanligen negativ vid okomplicerad slemhinnegonorré, ofta positiv vid komplikationer (särsk. artriter).

Gonorré, (l. Gonorrhoe'|a, -ae av g. gone', säd -f- rhoi'a, flöde): dröppel, gonokockin-fektion i urinröret; kan spridas inåt till blåsan, till epididymis, uterus, salpingerna, peritoneum, lederna (knälederna särdeles disponerade), t.o.m. till allmän gonokocksepsss. Gonorrho'ic|us, -a, -um (/.): gonorré'-. Gordon's reflex: dorsalflexion av tårna (stortån) vid stark nypning i undre delen av vaden. Pyramidtecken. G. tecken, symptom: vid chorea blir benet vid prövning å patel-larreflex stilla i utslagsställning en stund och sjunker först småningom tillbaka i viloläge. Gossy'pi|um, -i (/.): bomull, vadd. G. depu-ra'tum: renad bomull. G. hiemosta'ticum: j ärnkloridbomull. GOT: glutaminsyra-oxalättiksyratransaminas; enzym som frigöres vid vävnadsnekros. Gotisk gom: spetsbågeformigt välvd gom. Syn. ogival gom.

Gower's bunt, G. faskikel: tra'ctus spi'no-cerebella'ris anterior, ett främre lateralt ytligt parti av ryggmärgens sidosträng. G. symptom: 1. pupillutvidgning vid belysning (vid början de tabes); 2. smärtor i hela ischia-dikusområdet vid passiv dorsalflexion hos ischiaspatienter. GPT: glutaminsyra-pyrodruvsyratransaminas; enzym som frigöres vid vävnadsnekros. GR: förkortning för gonoreaktion. Graafs folliklar: de små blåsor (5—10 mm i genomsnitt) i äggstockarna, som hålla äggceller. Syn. äggblåsa. Gracil, (/. Gra'cil|is, -<?): fin, smal, tunn, t.ex. fasciculus g.

Gra de ni go's syndrom: trigeminusneuralgi och abducensförlamning efter akut, varig inflammation i klippbenets spets (apicit). Graeffe's jämviktsförsök: man låter pat. fixera en låga och skjuter ett prisma med basen uppåt 1. nedåt framför det ena ögat; normalt synes då två ljuslågor över varandra; vid heterofori äro de sidoställda.G. symptom: utebliven koordinerad sänkning av ögonlocken, då ögonen vändas nedåt. Symptom vid Basedow's sjukdom. Grafiska metoden (av g. gra'pho, skriva): åskådliggörande av olika slags fenomen i kurvor.

Grafitfläckar: pigmentfläckar på kind- och

gomslemhinna vid Addison's sjkd. Grafo- (l. Grapho- av g. gra'pho): skriv-, -fobi', (/. -phobji'a, -Vae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig ängslan för att skriva, -logi', (/.

-logI i'a, -Vae av g. lo'gos, lära): läran om handskriften, -rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): sjukligt tillstånd med skrivande av långa listor meningslösa och osammanhängande ord. -spa'sm (l. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): se skrivkramp. Graham('s)-bröd: oj äst bröd av grovt sam-manmalet vete, korn 1. majs. -mjöl. Gramino'1: serum från hästar immuniserade med pollentoxin från gräs; medel mot hösnuva.

Gram's färgning: färgning med anilinvatten-gentiana- 1. -metylviolett, betning med Lugol's jod-jodkaliumlösning och avfärgning med alkohol. Somliga bakteriearter färgas mörkt violetta, andra liksom cellkärnor avfärgas. De förra kallas gr am positiva, de senare gramnegativa.

Gra'mmja, -atis (/.): 1. gram; 2. bokstav, skrift.

Gran (av /. gra'num, korn): gammal medici-nalvikt = c:a 0,06 gm. Jfr medicinalvikt. Grand mal (/.): epilepsi med fullt utbildade anfall. Motsats petit mal. Gra'nd|is, -e (/.): stor.

Gra'nula, sing. Gra'nulum (/. dim. av gra'num, korn): 1. läkemedelsform, korn mindre än piller. G. Diosko'ridis — pilulæ arseni trioxidi: innehålla vart och ett 1 mgm arsenik. 2. mikroskopiska korn i celler. Jfr leukocyter. 3. trako'mkorn. 4. grampositiva korn i icke på vanligt sätt enligt Ziehl färg-bara tuberkelbaciller. — (Gra'nula

menVn-gica, INA): granulatio'nes arachnoidea'les. — Granulerad, Granular, (/. Granula'r|is -e): kornig. Jfr granulat. Granula'ratrofi', Granule'rade organ: kornig skrumpning, isht vid skrumpnjure och lever-cirros, varigenom icke atrofierade och skrumpnade partier framträda som korn och organets yta får ett kornigt utseende. Granulationer, (/. Granula't|io, pl. -io'nes av gra'nulum, litet korn): 1. läkkött (ung, kärl rik bindväv) vid sårläkning med vårtlik 1. chagränglik yta. Slappa 1. torpVda gr.: blodfattiga, med svag tendens till ärrläkning, dåligt läkkött. Hyperplastiska gr.: svallkött (ca'ro luxu'rians). 2. kornen i leukocyterna (granulocyterna). 3. granulatio'nes arachnoidea'les: se araknoidalfransarna. — Granu-lations-svulster: granulationslika, t.ex. tuberkulösa, syfilitiska, aktinomykotiska, leprösa infektiösa nybildningar. Syn. för alla infektionssvulster 1. infektiösa granulom. -väv: ung, kärlrik bindväv skrumpnande till ärr-väv. Syn. även granulationer. Jfr dödkött. Granula't (/. -um, -i, pl. -a): läkemedelsbered-Granulocyt

ningar fördelade i korn. Granula'tum car-bo'nis: kolgranulat. Granulo- (av /. gra'nulum): litet korn-, -cy't, (/. '-cyt|us, -i av g. ky'tos, cell): leukocyter med granulerad protoplasma, se leukocyter. Jfr agranulocytos. -(cyto)peni', (I -pen[i'a, -i'ae av g. ky'tos, cell + peni'a, brist): brist på granulocytes agranulocytos. -(cyto)poe's, (/. -poie's|is, -is av g. ky'tos, cell -j- poie'o, göra): produktionen av granulocytes -filo-cyter: se retikulocyter. Granulo'm (/. -a, -atis av gra'nula, litet korn): granulationsvävssvulst; vanligen navelgranu-lom: i sårbotten efter den avfallna navelsträngen. G. anula're: hårda, keloidartade knutor i ringform särsk. å hand- o. finger-ryggar. G. mali'gnum: se lymfogranulom. G. tro'picum: framboesi'a tro'pica. Eosino-fila granulom: retikulom uppbyggda av reti-kellcellsproliferationer med eosinofila cellelement.

Granulomato's(is): se lymfogranulomatos. Granulo's: conjunctivitis granuloma, se träkorn.

Granulosa-celler: cellerna i membrana granulosa i ovariet. -tumor: ovarialtumor med ursprung i granulosaceller. Granulosis ru'bra na'si: nålsticks- till hirs-1 kornsstora röda knottror, särskilt på nässpetsen, förbundna med lokal svettning, ofta familjär och mest hos unga och anemiska. Granulo's I us, -a, -um (/.): kornig. Gra'num: se gran. Grapho-: se gr af o-.

Graser's divertiklar: talrika, ända till bönstora utstjälpningar av grovtarmens slemhinna genom kärlluckor i muskelväggen till under serosan; särsk. i colon sigmoide'um. Gratiolet's nervstrålning, G. synstrålning: nervbanor, som gå mellan primära syncentra (corpus genicula'tum latera'le, pulvi'nar, främre fyrhögarna) och syncentrum i lobus occipitalis' sulcus calcarinus; syn. radia'tio o'ptica.

Grave's sjukdom: syn. basedowsjukan, som i engelskspråkiga och romanska länder vanligen benämnes Graves', i tyskspråkiga Basedow's sjukdom. Se Basedow's sjukdom, Parry's sjkd. Gravi'd, (/. Gra'vid|us, -a, -um av gra'vis, tung): havande. Gra'vid|a, -ae (/.): havande kvinna.

Graviditet, (i. Gravi'dit|as, -a'tis): havandeskap. Graviditas abdominalis: se extrauterint havandeskap. Graviditetsformel: beräkning av partus genom att räkna ett år framåt från sista menstruationens första dag, därifrån draga 3 månader och lägga till en vecka.

Graviditets-: se havandeskaps- o. föreg. ord. -toxikoser: förgiftningssjukdomar som sättas i samband med havandeskap. Gra'v|is, -e (/.): tung, svår. Grawitz' tumör: se epinefrom, hyperne-from, stru'ma suprarena'lis. Gregari'ner: en ordning sporozoer. Vanliga hos djur, ej hos människan. Gregarino's (/. -is, -is): samlingsnamn för dessa sjukdomar. Grenblock: se arborisationsblock. Gripreflex: det i spädbarnsåldern reflekto-riskt utlösta gripandet om föremål, varmed barnets hand kommer i beröring. Griseofulvin (/. -um, -i): antibiotikum, medel vid svampinfektioner. Gri'se|us, -ea, -eum (/. av /. gris): grå. Gritti-Stoke's amputation: suprakondylär a. av överbenet, varvid knäskålen förblir i främre hudlappen och efter baksidans avsågande omvikes på femursågytan; vid s.k. "hög gritti" genomsågas femurdiafysen. Grodbuk: ballongformigt uppdriven buk hos småbarn, särskilt sådana, som lida av svår rakit och kroniska näringsrubbningar. Grodd-blad: genom groddblåseväggens (blas-tulaväggens) instjälpning vid fortsatt utveckling bildas en av 2 cellager bestående blåsa (gastrula). Det inre lagret

(inre groddbladet, entodermat) ger upphov till matsmältnings-och andningsorgan. Ur det yttre lagret (yttre groddbladet, ektodermat) bildas hud, nervsystem och sinnesorgan. Från entodermat avsöndras ett tredje cellager [mellersta groddbladet (mesodermat)], som blir upphov till bindväv, brosk, ben, muskler och kärl. -blåsa: 1. blastula; 2. äldre benämning på kärnan i ägget, -fläcken: äggcellens kärn-kropp (nucleolus), -plasma: arvsmassan, idioplasmat, i äggcellens kärna. Grodläge: reponering av medfödd höftledsluxation med ingipsning av buk och ben, varvid benen fixeras utslagna i räta vinklar mot bålen i höftleden samt rätvinkelformigt böjda i knälederna. Grosse'ss (av /. grosse'sse): havandeskap. Syn. graviditet, -tecken: se havandeskapstecken. Grovtarmen: intesti'num crass'um. Gruber-Widal's reaktion: diagnosställande gnm agglutination av bakterier, (tyfus, paratyfus, kolera m.fl.) med patientens serum. Grumlig svullnad: ansvällning och minskad genomskinlighet hos cellerna genom en degenerativ process, som utfäller den kolloidalt lösta celläggvitan. Syn. albuminös 1. parenkymatös degeneration. Grund-forskning: f. syftande till ökande av vårt vetande utan sidoblickar på omedelbar praktisk nytta. Motsatsen är målforskning.

-omsättningen: energiomsättningen (kalori-förbrukningen) hos en fastande människa i fullständig muskelvila. Hos vuxen c:a 1,700 kalorier under 24 t. Syn. basal-, stan-dardomsättn. -substans: intercellularsubstans o. fibriller.

Gmppreaktion: specifika antiseras egenskaper att icke blott verka mot ett visst specifikt antigen, utan även å närbesläktade antigen. Så kan ett tyfusantiserum, som vid stark utspädning agglutinerar tyfusbaciller (Gruber-Widal's reaktion) vid svag utspädning agglutinera också paratyfusbacil-ler.

Gruvarbetarsjuka: se ankylostomiasis.

Grypo'sis u'nguium: se onykogrypos.

Gråa substansen: den av nervceller och icke märghaltiga nervtrådar bestående substansen i centrala nervsystemet.

Gråsaiva: unguentum hydra'rgyri; ursprungligen använd till smörjkur o. påsbehandling vid syfilis, sedermera mest som antiparasiti-kum, t.ex. mot flatlöss, springmask. Jfr syfilisbehandling.

Grå starr: se starr.

Gränsdos: minsta dos, som erfordras av ett läkemedel för att framkalla verkan.

Gränssträngen: tru'ncus sympa'thicus; se autonoma nervsystemet (1).

Grönblindhet: deuteranopi, se färgblindhet.

Grön starr: se glaukom.

GTH: gonadotropa hormoner i hypofysen.

Guaja'kharts: från kärnveden av guajakträ-det (i Mellan-amerika), Guaja'cum officinale utvunnet harts.

Guajakol, (/. Guajacol|um, -i): sur metylester av pyrokatekin, CoH<. OCH_3 • OH, tvåatomig fenol; förekommer i kreosot. Desinfi'ciens. Vid lungtuberkulos och lung-abscesser. Guajakolglycerineter: expe'kto-rans.

Guaja'kprovet: blodprov; guajaktinktur + några droppar rå terpentinolja (eller vätesuperoxid) giva vid kraftig skakning i vätska, som håller blod och var, blåfärgning.

Guanetidin, (/. Guanethidin|um, -i): sympa-tikusdämpande medel vid högt blodtryck. Kan ge arteritis nodosa-syndrom.

Guanidin: $NH{:}C(NH_2)_2$, ett amin, nära besläktat med urinämne, modersubstans till ett flertal i djurkroppen förekommande ämnen. Guani'n: en purinbas (aminooxipu-rin).

Guarnieri's kroppar: mikroskopiska kroppar, som uppträda i epitelcellerna vid ympning med koppvaccin å

kaninens kornea. Jfr cytorrhyctes, molluskum-, Negri's kroppar, Paul's kornealprov, vaccinkroppar.

Gubb-förlamning: genom arteriosklerotiska processer i centrala nervsystemet orsakad spastisk förlamning av benen, stundom även av armar o. sfinktrar. -gång: se lakunär process. -sjuka: prostatahypertrofi. Guberna'cul|uin, -i (/. av g. kyberna'o, styra, leda) (Hunt er i): glatta muskeltrådar hållande bindvävssträng, som deltar i den embryonala orchis' vandring genom ljumsk-kanalen till skrotum.

Gudden's kommissur: nervstråk på bakre delen av chiasma opticum och insidan av tractus opticus.

Guerin's klaff: slemhinneveck i fo'ssa naviculars urethræ hos mannen. Syn. plica fossæ navicularis.

Guillain-Barré's syndrom: polyneurit-form, karakteriserad av afebrilitet, smärtor 1. ömhet i muskler, muskelsvaghet, slocknande senreflexer, parestesier, höggradig ökning av äggvitemängden i cerebrospinalvätskan utan motsvarande cellökning; uppstår vanl. i anslutning till katarrer, långdraget förlopp med god prognos. Syn. polyradiku-loneurit.

Gula febern: fe'bris fla'va, elakartad, med typisk feber, gulsot, benägenhet för blödningar förlöpande epidemisk sjkd. i Central-amerika och därifrån utbredd till Syd- och Nordamerika, Afrika och Europa (Spanien, Portugal, Italien); framkallad av en ultra-visibel organism, som sprides med myggan Stegomyia calopus. G. fläcken: liten rund 1. oval gulaktig fläck i ögats näthinna 4 mm lateralt om synnervspapillen. I dess mitt fovea centralis, plats för det centrala seendet. Syn. ma'cula lu'tea. G. kroppen: cot-pus luteum i äggstockarna. Gulblåsan: den del av ägget, vari under fortskridande utveckling (närings)gulan befinner sig. Gulblåsegången: kanalen mellan gulblåsan och fostrets tarm. Syn. du'ctus om-phalomesenteticus. Jfr Meckel's diverti-kel.

Guld-inlägg (odont.): gjuten ersättning för en del av tandkronan; ha låd- eller "slice"-(— skiv-)form. -krona: av guld bestående krona (fullkrona, hylskrona). Jfr tandkronor.

Guld(so!)-provet, -reaktionen: purpurröd kol-loidal guldlösning färgas av äggviterik, särskilt luetisk lumbalvätska violett, sedan blå och utfälles därefter. Jfr mastixprovet. Gulkroppsbildningshormonet: se gonadotropa hormon. Gulkroppsbormonet: progeste-ron.

Gull's renala epista'xis: njurblödning av obekant orsak; mest drabbande personer iGuHstrand's reflexlösa oftalmoskop

medelåldern. Syn. angioneurotisk hematuri, renal hematuri, renal hemofili.

GuHstrand's reflexlösa of tern o sk op: o. var

med de finaste förändringar i ögonbotten kunna iakttagas och stereoskopiskt betraktas. G. spaltlampa: instrument, varmed det levande ögats vävnader direkt iakttagas och mikroskoperas.

Gulsot: se gallfeber, ikterus.

Gult ferment: en laktoflavin-fosforsyreägg-viteförbindelse, som kompletterar, ev. ersätter det järnhaltiga andningsfermentet i kroppen. Uppstår ur vitamin B2. Jfr oxida-tionsferment, andningsferment. Syn. flavin-enzym.

Gu'mm|a, -atis, pl. -ata (l av g. ko'mmi, mjuk, elastisk substans): den syfilitiska nybildningen (granulationssvulst med benägenhet att degenerera och nekrotisera) i sjukdomens 3. stadium. Syn. syfilom. G. tubercu-lo'sum: se skrofuloderma. Guinmös, (/. Gummo's|us, -a, -um).

Gummi ara'bkum: arabinos, intorkad saft av afrikanska acaciaarter. Mucila'go gu'm-mi ara'bici: gummislem. Gumniiarter: se stärkelsearter. Gummisvulst: gumma, syfilom.

Gummigu'tta: se gummiresi'na Gutti.

Gummihartser: de i växtriket förekommande äro blandningar av flera kolhydrat, mest kalium- eller kaliumsalter som sippra ut från åtskilliga trädslag i sega droppar som torka till genomskinliga massor, liksom stärkelsearterna nCCcHioOs). De vanligaste äro gummi arabicum och växtslem, myrrha, dyvelsträck eller Asa foe-tida, av vidrig lukt (intorkad mjölksaft från en umbellat, Ferula asa foetida i Persien). Ett särskilt slag är kanadabalsam. Terpentin innehåller kolofonium löst i terpener, m.fl.

Gummiplåster: empla'strum gummiresino'-sum.

Gummiresi'na Gu'tti: harts från stammen av Garsi'nia hanburyi. Starkt laxerande. Syn. gummigutta. Gummiresi'na a'sa foe'tida: dyvelsträck.

Gung-fot: plattfot med konvex fotsula, -rörelse (av diafragma): paradox kontraktion på den ena, normal på den andra sidan, -ställning (av skulderbladen): vid förlamning resp. atrofi av m. trapezius sjunker skulderbladet ned och är samtidigt så vridet, att dess inre rand löper snett nedifrån uppåt och utåt. -säng: bäddkonstruktion, gnm vilken bädden kan sättas i rörelse enl. gungbrädeprin-cipen o. underlätta andningen hos t.ex. poliopatienter första tiden efter det, att de läm-

nat respiratorn. Syn. rocking bed; jfr b äro-spirator.

Gunn's fenomen: se käkögonlocksfenome-

net.

Gurgel-Ijud: gargouillement. -vatten: garga-

risma.

Gustato'r|ius, -ia, -ium (/.): som hör till smaksinnet. Gustometri': prövning av smaksinnet, särskilt kvalitativ prövning. Gu'st|us, -us (/.): smaksinne. G. deprava'tus: 1. dålig smak i munnen; 2. pica.

Guthrie's muskel: m. sphi'ncter ure'thrae.

Guthri-testen: mikrobiologisk teknik för fe-nylalaninbestämning (se Folling's sjukdom).

Giittja, pl. -æ (/.): droppe. G. ca'dens: se "ljudet av den fallande droppen". Gutta'-t|us, -a, -um (l): dropp-.

Guttadlajfot-, (-phot-)provet (av I gu'tta, droppe -f g. dia', genom + phos, ljus): blodundersökning genom anbringande av bloddroppar å läskpapper av olika färg och art samt iakttagande av resultatet. Jfr kromato-grafi (pappers-k).

Gu'tt|æ, sing, -a (/.): droppar, beteckning på läkemedel, som äro avsedda att droppvis utmätas o. tillföras per os. G. adevitami'ni: se adevitamindroppar. G. calcifero'li: kalcife-roldroppar, vit. D2-droppar. G. E wäl di: blandn. av morfin, kokain, belladonna. Smärtstillande. G. nicetami'di: nicetamid-drpr. G. pentamethylentelrazoli: pentazol-drpr.

Guttaperka: intorkad mjölksaft från Iso-nandra-artQT och vissa ostindiska träd. Isomer med kautschuk. Guttaperkalösning: se traumaticin.

Guftt|ur, -uris (/.): svalg.

Guttural (l. -is, -e av gu'ttur, svalg): som hör till svalget. — Gutturojfoni', (/. -phon|Pa, -i'ae av g. phone', ljud): tjockt, från svalget härrörande biljud å rösten.

G-vitamin: se vitaminer.

Gyllenåder: varix, åderbråck (särskilt hemor-rojder). Benämningen enl. gamla tiders mening, att de lätt blödande åderbråcken gjorde nytta ss, åderlåtningar.

Gymno- (av g. gymno's): naken-, -fobi', (l. -phob I i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig aversion att se nakna kroppen, -sofi', (l. -soph I i'a, -i'ae av g. sophi'a, visdom): naken-kult.

Gyn- (av g. gyne'): kvinna-, -andri', (/. -an-dr|i'a, -i'ae), -andri'sm, (/. -andrii'sm|us, -i av g. ane r, man): 1.

pseudohermaphroditis-mus femininus; jfr androgyni; 2. manligt utseende och karaktär hos en kvinna. Jfr mas-kulinism, viraginitet. Gynandroi'd. -andro|-Gynefobi

morfi'sm, (/. -morphi'sm[us, -i av g. ane'r, man -f morphs', form): ägandet av både manliga och kvinnliga egenskaper, -atresi', (/. -atres|ia, -i'ae av g. a priv. -f tre'sis, perforation): nästan fullständig 1. fullständig avstängning på någon del av den kvinnliga könskanalen genom kongenitala missbildningar eller arrig läkning av sår; atresi'a hymena'lis, vaginalis, uteri'na.

GynelfobF, (/. -phobji'a, -i'ae): se gyneko-fobi.'

Gyneko- (I. Gyneco- av g. gyne'): kvinna-, -fobi', (1. -phob j i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för kvinnor. Syn. gynefobi. -logi, (/.-log j i'a, -i'ae av g. lo'gos, lara): läran om kvinnosjukdomarna, -mani', (/. -man I i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): könsdriftsraseri hos män; syn. satyriasis, -masti', (/. -mast j i'a, -i'ae av g. masto's, kvinnligt bröst): kvinnliga bröst hos män. -pati', (/. -path]i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): för kvinnokönet karakteristisk sjkd. -tro'p, (/. '-tropjus, -a, -um av g. tro'pos vändning): om sjkd., som äro vanligare bland kvinno- än mankön. Motsatsen androtrop.

Giinzburg's reagens: floroglucin och vanillin lösta i alkohol. Vid närvaro av fri saltsyra (t.ex. i maginnehållet) rödfärgning vid uppvärmning. Syn. floroglucin-vanillinpro-vet.

Gynit|us, -a, -um (l av g. gy'ros, cirkel): formad i vindlar. Syn. gyrus.

Gyro|spa'sm (/. -us, -i av g. gy'ros, ring -f-spasmo's, ryckning): rotatorisk kramp av huvudet.

Gy'rjus, gen. och pl. -i (/. av g. gy'ros, ring) hjärn vindel. — G. angula'ris: bakre nedre hjässlobsvindeln, runt ändan av sulcus temporalis superior. G-i bre'ves insulæ: de 3 främre korta vindlarna på insula. (G. centralis, ante'rior, BNA): g. precentralis. (G. centralis pöste'rior, BNA): g. postcentralis. (G-i cerebelli): folia cerebelli. G. ci'nguli: längsgående vindel på hjärnans mediala yta ovanom corpus callosum. (G. circumfle'x--us): g. supramargina'lis. G.dente'tiis (Fascia dentata hippoca'mpi, BNA): en rudimentär strimma av hjärnbark tätt innanför gyrus parahippocampa'lis. G. fascio!a'r|is: området mellan g. denta'tus och indu'sium gri'-seum. G. fornica'tus, BNA, INA: de sammanslagna g. cingiili och g. parahippocam-palis, vilka hänga samman bakom bakre knäet av corpus callosum. G. frontalis infe'rior 5 me'dius och supe'rior: paniilobens nedre, mellersta och övre vindelparti. (G. fusifo'rmis, BNA): g. occipitotemporal lateralis. G-i i'nsulse: vindlarna på insula. (G.

lingualis): g. occipitotemporal medialis. G. lo'ngus insulæ: den bakom g-i breves insulæ liggande längre vindeln. G-i oecipita'les: nacklobens samfällda vindlingar. G. occi-pitotempora'lis lateralis (G. fusifo'rmis): på tinninglobens undre sida mellan sulcus col-lateralis och sulcus temporalis inferior. G. occipitotempora'lis media'lis (G. lingualis, BNA): på nacklobens mediala sida, delvis övergående på tinningloben, mellan sulcus calcarinus och sulcus collateralis. G-i orbi-tales: panniobens undre vindlingar. G. parahippocampa'lis: på undre sidan av tinningloben mellan sulcus collateralis och sulcus hippocampi. Jfr g. ci'nguli, g. fornica'tus. G. paraterminalis (G. subcallo'sus, BNA): en smal långsträckt vindel utefter rostrum corporis callosi på mediala ytan av pannioben bakom sulcus parolfactorius posterior (BNA); börjar vid area subcallosa och övergår i stria longitudinalis medialis på corpus callosum. G. precentralis (G. centralis ante'rior, BNA) och G. postcentralis (G. centralis posterior, BNA): främre resp. bakre centralvindeln. G. re'etus: på panniobens undre yta medialt om sulcus olfactorius. [G. subcallo'sus (Pedu'nculus corporis callosi), BNA]: g. paraterminalis. G. supramargina'lis (G. circumflexus, INA): den främre delen av undre hjässloben. G-i temporales (infe'rior, me'dius, supe'rior) och transve'rsi: tinninglobens vindlar. Jfr hörselcentrum.

Gyttjerøassagebad: mot reumatiska lidanden använd badform, där patienten i samband med varmvattenbad masseras med gyttja.

Gång-förband: stödjeförband för benen, med vars hjälp patienten kan gå även trots färsk fraktur, -järnsled:

gi'nglymus; led med rörelse i ett mot ledaxeln vinkelrätt plan. Syn. scharnerled, vinkelled.

Gås-bröst: pe'etus anseri'num, se under pectus; syn. hönsbröst (pe'etus gallina'ceum) och kölbröst (p. carina'tum), -gång: se ank-gång. -hud: vid köld framträdande knottrig-het å huden på grund av kontraktion av arrecto'res pilo'rum. Syn. cu'tis anseri'na, dermatospasm, horripilatio. -hudreflex: framkallandet av gåshud genom strykning, rivande eller faradlsering osv. av huden.

Gälgångs-cystor: kongenitala cystabildningar på halsen, utgångna från ej tillbakabildade gälgångar från fostertiden, -fistlar: fistlar av samma ursprung.

Gärtner's bacill 1. bättre bacillgrupp: en stor grupp av tyfus- och paratyfus- samt koli-bacillgruppen liknande bakterier, dock sinsemellan skilda. Jfr kolerin.

Gäsp-centrum: i spetsen av calamus scripto'-Gödceller

rius beläget centrum, vars retande utlöser gäspning, -kramp: tvångsmässigt upprepat gäspande. Syn. chasma, oscitatio.

Gödceller: grovt basofilkorniga celler med ljus kärna; i alla vävnader särsk. i bindväven; avsöndra heparin. Syn. "Mastzellen".

Gördel-bakterier: se pasteurelloser. -känsla:

känsla hos tabessjuka som om bålen vore hopsnörd.

Gothlin's prov, G. test: bestämning av C-vitaminhalten i blodet genom undersökning av kapillärresistensen å armen. G. tavlor: se pseudoisokromatiska t. H

H

H.: kem. tecken för vätgas, hydrogenium, t.ex. H20 = vatten.

H': tecken för vätejonkoncentrationen. Jfr vätejonexponenten (Ph)-

Habe'nul|a, -ae (/. dim. av habe'na, rem): om de båda till hjärnans epifys från talamus förande skänklarna. Jfr nucleus h.

Habituell, (/. Habitual | is, -e): vanlig, ofta återkommande. H. abort. H. förstoppning. H-a kräkningar. H. luxation i viss led.

Ha'bit|us, -us (/.): hållning, yttre kroppsbeskaffenhet. — H. adenoide'us: slött utseende med munandning och nedsatt hörsel hos barn med adenoida vegetationer. H. apo-ple'cticus: rödbrusigt ansikte på en kort hals och vulstig, oftast fet kropp. H. asthe'nicus, enteropto'ticus 1. paralyticus: allmänt svag kroppskonstitution. H. infantilis 1. pueri'-lis: barnsligt utseende hos vuxna. H. phthi'-sicus: asteniskt utseende med isht platt insjunken bröstkorg.

Hackenbruch's metod: metod för operation av inguinalbråck.

Haem-, Hæma-, Hærnato-, Hæmo-: prefix med betydelsen blod, latiniserat av haima (g.): blod; försvenskat hem-, hema-, hemåt o-, hemo-, (häm-, häma-, hämato-, härnö-). Rent latinska termer skrivas med æ, försvenskade riktigast (Sv. Akad.) med e. Här återfinnas i överensstämmelse härmed vederbörande ord under He-, (Hæ-).

Haemophilus Ducreyi: bacill funnen vid ulcus mölle o. antagligen dess orsak. Jfr Ito-Reenstierna's test. H.influenzæ: vid influensa funnen bacill, Pfeiffers b. Jfr influensa. H. pertu'ssis: den av Bordet-Gengou

upptäckta kikhostebacillen. H. vaginalis: har i enstaka fall isolerats från manliga uretraslemhinnan (se NGU).

Hænel's symptom: okänslighet av ögonbul-ben för tryck vid ta'bes dorsalis. H. variant: neural form av atrophia musculo'rum progressiva med endast de övre extremiteterna angripna.

Haf- (/. Haph- av g. haphe'): beröring-, -alge-si', (/. -alges|ia, -i'ae av g. algos, smärta): hudsmärta vid varje beröring (hos hysterici).

-e I fobi', (/. -phob|i'a,-iö<? av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för att bliva vidrörd.

Haff kin's skyddsympning: av dödade pest-buljongkulturer berett vaccin mot pest.

"Hagedorn": 1. nålhållare; 2. Hagedorn-Halstrøm-Jensen's metod: titimetrisk metod för bestämning av blodsockerhalten.

Hage man faktor: koagulationsfaktor XII.

Haglund's sjukdom: bursit mellan akillessenan och calcaneus, vållad genom det tryck, som utövas av senan, då den glider över övre randen av calcaneus, vilket ben i dessa fall bildar en uppåt bakåt utskjutande benkant.

Kak-fot: se pes calca'neus. -form (magens): se Rieder. -mask: se Ancylostoma. -mask-sjuka: se ankylostomiasis, -pincett: kirurgi sk pincett med hakar, -tång: kirurgisk tång för ihakning.

Hal ban's havandeskapstecken: ökning av kroppsbehåringen under graviditeten.

Haldane's prov: en droppe koloxidblod ger med 100 droppar vatten rosafärg; normalt blod ger blodgul färg.

Halistere's (/. -is, -is av g. hals, salt + stéresis, berövande): urkalkning av färdigbildat ben t.ex. vid osteomalaci.

Hall's konstgjorda andning: pat. lägges framstupa med kudde under bröstet och vältras omväxlande i sidoläge (inspiration) och bukläge (exspiration). Jfr barospirator.

Ha Hope a u's sjukdom: acrodermatitis con-tinua maligna.

Hallucinationer, (/. Hallucina'tjio, -io'nis pl. -io'nes av g. haly'o, vara förvirrad): sinnesvillor, dvs. sinnesförnimmelser orsakade av inre retningar utan förmedling av retning av sinnesorgan. Akut hallucinatorisk förvirring — ame'ntia. Hallucine'ra. Jfr illusioner. — Hallucino-ge'n (av g. genna'o, alstra): drog som framkallar hallucinationer t.ex. marihuana, -gener: fantastika, som framkalla hallucinationer, '-s: 1. ame'ntia; 2. hallucinatoriskt tillstånd utan påfallande tanke- 1. orienteringsrubbningar. Akut drinkar-h.: akut hallucinatorisk paranoia hos alkoholister med massor av hörselhal-Hallux

lucinationer och förföljelseidéer vid tämligen bibehållen sans och orientering.

Ha'H|ux, -u'cis (/.): stortå. H. fle'xus: förstyv-ning av stortån i böjställning. H. ri'gidus: förstyvning (p.gr. av arthrosis deformans) i stortåns metatarsofalangealled. H. valgus: stortåns vridning mot, t.o.m. över närmaste tå. Syn. x-tå. H. va'ms: stortåns vridning inåt kroppens medellinje.

Halo (av g. ha'los): ring, gård, t.ex. mörk ring kring ögonen, halone'rade ögon; vårtgården, den starkare pigmenterade delen kring bröstvårtan; den röda, arteriellt blodrika gården kring inflammationshärdar. H. glaucomato'-sus: grå ring runt papillen i ögonbotten vid glaukom.

Halojge'n, (/. -'gen|es av g. hals, salt -f gen-na'o, alstra): saltbildare. Brukas blott om klor, brom, jod och fluor, vilka ofta betecknas ss. saltbildarna.

Halometri' (av g. ha'los, ring + me'tron, mått): optisk metod för bestämning av ery-trocyternas storlek.

Haloperidol (/. -um, -i): butyrofenonderivat, sedativum.

Halotan, (/. Halothanium, -i): narkosmedel.

Halo|te'nner (av g. hals, salt + the'rme, värme): varma koksaltkällor.

Hals-böld: till varig smältning gående infl. på djupet kring tonsillen. Syn. angina phleg-mono'sa. -cysta: vanligen medfödd bildning med utgångspunkt från rester av fetal gång 1. gälspringa, -fistel: antingen öppenstående gång från medfödd halscysta 1. ej igenläkt genombrott från underliggande vävnad (t.ex. suppurerande tuberkulos körtel), -fluss: halskatarr, angina, -gropen: se fossa jugu-laris, jugulum. -mandel: mellan gombågarna liggande tonsill. Syn. gomtonsill, öronman-del, tonsi'lla palati'na. -revben: ett stundom förekommande revben utgående från 7. 1. 6. halskotan, ev. orsakande besvär gnm tryck på plexus brachialis 1. subclavius.

Halvblindhet: se hemiopsi.

Halvcirkelformiga kanalerna: de i innerörat liggande 3 (främre, bakre, laterala), i olika mot varandra vinkelräta plan bågformigt böjda kanaler, vilka tjänstgöra som balans-organ. Syn. båggångarna.

Halvmånar: se Gianuzzi's halvmånar.

Halvsidesläsion: se Brown-Séquard's förlamning.

Ham's prov: hemolysprov för påvisande av paroxysmal hemoglobinuri.

Hamarto- (av g. hamarti'a): misstag-, -blas-to'm (/. -a, -atis av g. blasto's, frö): äkta svulstbildning utgången från hamartom.

-fobi', (/. -phob I i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): fruktan hos neurasteniker att; ha handlat eller komma att handla orätt, '-m (/. -a, -atis): en av Albrecht införd term för svulstlik felutveckling av en vävnadsbeståndsdel på bekostnad av annan vävnadsdel.

Hama't|us, -a, -um (/. av ba'mus, hake): försedd med hake, t.ex. os hama'tum.

Ham man's sjukdom: spontant interstiellt emfysem i lungorna.

Ha'mmaren: ma'lleus; ett av hörselbenen.

Hammarprolaps: hammarformig prolaps av ett tarmparti (både till- och avförande tarm-slynga) utåt genom tarmfistel.

Hammarsten's reaktion: färgreaktion på gallfärgämne (i urin).

Hammartå: tådeformitet (vanligen av andra tån) med caput av första falangen uppskjutande och de andra falangerna starkt klo-likt plantarflekterade.

Hammer s c blag's metod: bestämmande av pepsinhalten i magsaft genom uppmätande av dess förmåga att digerera en viss höns-äggvitelösning under viss tid. Jfr Mett's pepsinprov.

Ha'mul|us, -i (/. dim. av ha'mus, hake): hakformat utskott, i anatomiska sammanställningar t.ex. ha'mulus o'ssis hama'ti m.fl.

Hand-klo'nus: kloniska ryckningar i finger-böj arn a vid plötslig passiv sträckning. -leds-reflexen: vid passiv böjning av fingrar och hand följer normalt böjning av underarmen, saknas vid pyramidbaneskador. S}'n. Leri's reflex, -loven, -roten: ca'rpus. H-s ben: se o'ssa ca'rpi.

Han d-S c b üll er-Christian's sjukdom: se Schüller-Christian's sjkd.

Hank: "sätta hank", i folkmedicinen ingående uttryck för s.k. avledningssår ~ genomborrat och med snöre genomdraget hudveck; den härvid uppkommande varavsönd-ringen ansågs utdragen från det sjuka stället. Jfr fontanell (1), setaceum.

Hanofs leverciiros: se leverförstoring.

Hansen's bacill: syn. leprabacillen.

Hantelform: lik gymnastikhantlar; ett skaft med kulor i båda ändarna. Hantelformiga urinsyrekristaller.

Hantelpessa'r: till införande genom anus; mot inre hemorrojder.

Hantverkartetani': etiologiskt oklar, spontant uppträdande, mestadels lokalt bunden tetani hos hantverkare, framförallt skomakare o. skräddare.

Hapal I onyki', (/. -onych|i'a, -i'ae av g. hapa-lo's, mjuk + o'nyx, nagel): mjuk beskaffenhet av nageln, t.ex. vid svettfot.

Haph-: se haf-.Haplobakterier

Haplo- (av g. haplo'os): enkel-, -bakterier: de enkla, äkta bakterierna i motsats till de'smo-bakterier 1. tri'komyce'ter. Se Schisto- 1. Schizomycetes, klyvsvampar, -i'd (i -es av g. ei'dos, utseende): försedd med endast ett av de dubbla arvsanlagen t.ex. de mogna könscellerna. Jfr diploid, -spori'dia: underavdelning av amöbosporidierna bland proto-zoerna.

Hapte'ner (av g. ha'pto, gripa): fria recepto-rer. Jfr sidokedjeteorin.

Hapto- (av g. ha'pto): gripa-, -fo'r, (av g. pho-re'o, bära): term i den ehrlichska sido-kedjeteorien för att utmärka den molekylgrupp (av celler, haptiner, komplement, toxi-ner m.m.), som förankrar ett ämne vid ett annat och spelar en roll vid immunoreaktioner. Jfr toxofor grupp, sidokedjeteorien.-ge'n membran (av g. genna'o, alstra): den tunna hinna av löst kasein, som genom molekylar-attraktion omger mjölkfettkulorna; även om andra ej mikroskopiska, men fysikaliskt verksamma ytskikt t.ex. vid gränsen av två varandra berörda vätskelager, -globiner: aa-globuliner som kan binda fritt hemoglobin i plasma, -phor: se haptofor.

Ha'rlekinfoster (e.): prematur nyfödd med kongenital iktyos och kongenitala keratom m.m.

Har-läpp: labium lepori'num; se harmynthet Syn. lago'stoma. -pest: tularemi.

Harmo'nisk vikt: medelvikten för en viss bestämd kroppslängd oavsett levnadsålder. Är en persons vikt 10 % under h. v., betecknas detta såsom abnorm magerhet, ligger den 20% över h. v. som abnorm fetma. Jfr Br oca's formel, fetma, ideal-1. normalvikt, Quetelet's konstitutionsformel.

Harmynthet: lagochili; missbildning av överläppen, vars sidoflikar ej sammansmält med mittfliken; kan vara både ensidig och dubbel. Syn. harskår, lago'stoma, os lepori'num. Jfr cheiloschis, cheilo-gnato-palatoschis.

Harrison's fåra: tvärlöpande fåra på bröstkorgen i jämnhöjd med mellangärdets fäste på revbenen. Vid rakit.

Harskår: se harmynthet.

Hartser: Amorfa i vatten olösliga ämnen i växtriket, i synnerhet i barrträden. Blandning av icke enhetliga kemiska föreningar. Användas till framställning av fernissor, polityr, lacker, tinkturer och indelas med avseende på konsistensen i hårdhartser, gummihartser och balsamer.

Harvey, William: blodomloppets upptäckare (1628).

Haröga: se lagoftalmus.

Hashimoto's struma: se struma lymphoma tosa.

Haschisch: bedövningsmedel, framställt ur indisk hampa, Ca'nnabis i'ndiea. Jfr hallucinogen.

Hassal's kroppar: epitelcellsb ollarna i tymus.

Haudek's nisch: å röntgenbilden synlig sårnisch i ventrikeln.

Hausmann's prov: prov på urobilinogen och urobilin.

Ha'ustra co'Ii (av I. ha'ustr|um, pl. -a, ös-kärl): grovtarmens utbuktningar mellan halvmånformade vecken (pli'cæ semiluna'res co'li).

Havandeskap: gestation, graviditet, grossess.

Havandeskaps- (Graviditets-)-fläckar: se clo-a'sma uteri'num. -kräkningar: ofta i början av havandeskap inträdande kräkningar. Syn. hypere'mesis gravidarum, -lever: av h. betingad leverförfettning med stas i ven- och gallsystem, parenkymdegeneration och funktionsrubbningar. -njure: av h. orsakad ne-fros -psykoser: i samband med havandeskap uppträdande p. -reaktioner: se Abderhal-den, Ascheim-Zondek, maturinprovet, -strimmor: striæ gravidarum. -tetani': t. gnm att fostret på moderns bekostnad drager till sig kalcium, så att Ca-spegeln sjunker i moderns blod.

Havandeskaps-,(Gravidite'ts-)tecken: säkra: fosterljud, navelsträngsljud, iakttagna fosterrörelser, palpation av fosterdelar, påvisande genom röntgen; sannolika: ansvällning och cyanos av blygddelarna, förstoring av uterus, Hegars' tecken, förstoring av brösten och pigmentering av vårtgården, kolostrum; osäkra: tilltagande bukomfång, stri'æ gravidarum, pigmentavlagringar i ansiktet, i li'nea a'lba och på könsdelarna, abnorma tycken, kräkningar, ökning av kroppsbehåringen, blåaktig missfärgning av vaginalslemhinnan, nervösa rubbningar m.m. Vidare maturVnprovet (säkert i 60%): inträde av druvsockerutsöndring i urinen 30 min. efter injektion av 0,002 floridzi'n hos gravida, hos icke gravida först efter 2—4 timmar. Jfr Abderhalden, Ascheim-Zondek, Friedmann, Galli-Mainini. -tid: normalt 280 dagar = 10 havandeskapsmånader, varje månad 28 dagar, -toxikoser: sjukdomstillstånd (ss. hydrops, hypere'mesis, nefros, eklampsi) hos havande, som bero på skadliga resp. giftiga verkningar av i moderns blod inkomna ämnen, t.ex. produkter av den fetala ämnesomsättningen, ferment m.m.; viktigast är eclampsi'a gravida'-rum. Jfr gestoser. -ärr: striæ gravidarum.Haver's 1. haverska kanaler

Haver's 1. haver(si)ska kanaler: de kärlförande av koncentriska benlameller omgivna kanalerna i benvävnaden. Haxthausen's sjukdom: Ceratode'rma climacterium. Hay's prov: svavelblomma strös på ytan av urin; vid närvaro av gallsyror sjunker pulver till botten.

Hay em's sjukdom: se Jaksch-H. H. vätska: lösning av sublimat 0,5, glaubersalt 5 och koksalt 1 gm i 200 gm vatten; till förtunning av blod för räkning av de röda blodkropparna.

Hb.: 1. = hemoglobin; 2. i recept = He'rba

(/.) = ört. He: kem. tecken för helium. Head's zoner: reflektorisk hyperestesi och hyperalgesi i huden vid sjukdomar i inre organ. Varje inre organs sensibla (sympatiska) nervtrådar stå i förbindelse med visst ryggmärgssegment och överföra genom dessa trådar (rami communicantes) retningen på de till samma segment hörande sensibla hudnerverna. Jfr viscerosensibla reflexen. Hebe | freni', (/. -phren | i'a, -i'ae av g. he'be, ungdomsålder -f- phren, förstånd): ungdomspsykos. Se deme'ntia prae'cox, schizofren. Hebofre'n, (/. Hebophre'nicjus, -a, -um).

He b er den's angina: äkta angina pe'ctoris 1. stenokardi. H. knutor: högst hampfrö- till ärtstora osteofyter på dorsalsidan av och i omedelbar närhet till de yttersta finger-lederna; intet samband med gikt. Hebe I tomi', (l. -tom [i'a, -i'ae av g. he'be, manbarhet, blygdtrakten + tome', snitt): se pubeotomi.

Hebetu'd[o, -inis (/.): avtrubbning av sinnes-funktionerna, minskning av de andliga krafterna, lindrig stupor. H. a'uris: lomhördhet. H. vi'sus: se astenopi. Heb|osteo[tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. he'be, blygdtrakten -f- oste'on, ben + tome', snitt): gammal beteckning för pubeotomi. Hebra's salva: blyplåstersalva; ungue'ntum diachy'lon. H. sjukdom: erythe'ma exsuda-ti'vum multifo'rme. He'ctic[us, -a, -um (/.): se hektisk. H. E. D. 1. HED: förkortning för en röntgen-huderytemdos. Se huderytemdos, röntgen-enhet.

Hedoni'sm (/. -us, -i av g. hedone', njutning): sjukligt stegrad lustkänsla. Syn. amenomani. Hedro|ce'I|e, -es (/. av g. he'dra, anus, säte + ke'le, bråck): he'rnia perinea'lis, ändtarms-bråck, -framfall.

Heerfordt's syndrom: feber åtföljd av paro-

tit, konjunktivit, keratit, uveit m.m. Syn. fe'bris uveoparotide'a.

He gar's stift: koniska gummi-1. metallstavar för vidgande av uteri cervixkanal. H. tecken: uppluckring av nedre delen av uterus mellan halsen och den elastiska korpus samt möjlighet att vid bimanuell palpation åstadkomma en tvärfåra i främre uterusväggen, tidigt havandeskapstecken. Heine-Me din's sjukdom: epidemisk barnförlamning, poliomyelitis acu'ta epide'mica. Heinz' kroppar: se hemoglobinemisk degeneration.

Heister's munspärr: instrument att spärra upp murmen med ("heister"). He'ktisk, (/. He'ctic j us, -a, -um av g. hekti-ko's, ett ihållande tillstånd): hårdnackad. H. feber: kroniskt ihållande med svettningar förlöpande remitterande febertillstånd särskilt vid lungsot. H. (ihållande) rodnad (å kinderna). He'ktiker. Helco'sis: se helkos.

Helgeandshus: medeltida vårdanstalter för åldringar och fattiga sjuka samt tillika härbärgen för resande.

Helici'n'us, -a, -um (/. av g. helix, spiral): spiralformad.

Helicotre'm|a, -atis (/. av g. he'lix, spiral -f-tre'ma, öppning): förbindelse mellan sca'la ty'mpani och sca'la vesti'buli vid apex av koklean.

Heli|encefali't, (/. -encephali't[is, -idis av g. he'lios, sol + enke'phalos, hjärna): hjärn-infl. orsakad av exposition för solen. Heliko|podi', (/. HeIico[pod|i'a, -i'ae av g. he'lix, spiral + pou's, fot): den släpande gången med i båge utåt förd fot hos en hemi-plegiker.

Helio- (av g. he'lios): sol-, -aero|terapi', (l. -therap|i'a, -i'ae av g. ae'r, luft -1- thera-pei'a, behandling): behandling med exposition för luft och sol. Jfr solbad. -fobi', (/. -phob[i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjukligt undvikande av 1. ängslan för solljus. Heliofo'b. -pati', (/. -path | i'a, -i'ae av g. pa'-thos, lidande): av solljus orsakade rubbningar. '-s(is): solsting, -ta'xis (av g. ta'xis, vändande): egenskap att vända sig eller växa mot solen. Syn. fototaxis, fototropism. -tera-pi', (l. -therap|i'a, -i'ae av g. therapei'a, behandling): ljusbehandling. Syn. fototerapi, -tropi'sm (/. -us, -i av g. trope', vändning), syn. heliotaxis, fototaxis. He'lium: en av ädelgaserna; kem. tecken He. He'l|ix, -icis (l. av g. helix, vindning): öron-

musslans fria båge. Jfr anthelix. Helko- (/. Hel c o- av g. he'lkos): sår-, -derma-to's (/. -is, -is, pl. -es av g. de'rma, hud): hud-Heller's blodprov

209

Hematoblaster

sjukdomar med sår. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): uppkommet ur sår. -logi', (/. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): sårlära. '-m (/. -a, -atis): varigt sår. -plasti'k (av g. pla'sso, forma): täckande av sårdefekter genom plastisk operation, '-s(is): 1. sårbildning; 2. sår.

Heller's blodprov: kokning av urinen med koncentrerad kalilut; vid närvaro av blod en rödbrunt färgad fällning av fosfat. H. äggviteprov ("heller"): tillsättes urinen salpetersyra, uppstår vid närvaro av äggv. en gråvit ring på gränsen mellan syran (underst) och urinen (överst).

Helmholtz' oftalmoskop: ögonspegel uppfunnen av H. 1850.

Helmi'nter, (/. Hehni'n|thes, sing, -s, av g. he'lmins, inälvsmask): maskar.

Helminth I ago'ga, sing, -ago'gum (/. av g. he'lmins, mask + agogo's, förande): maskdrivande medel. Helminthi'as|is, -is (/.): masksjukdom. Helmi'nthic|us, -a, -um (/.): mask-. Helmi'ntik | a, sing, -um, (L Helmi'nthic|a, sing, -um): maskmedel.

Helminto|logi', (/. Helmintho|log|i'a, -i'ae av g. he'lmins, mask + lo'gos, lära): läran om maskarna och masksjukdomarna. Syn. sko-lekologi.

Helo'm (/. -a, -atis av g. helos, nagel): liktorns- 1. svålbildning å hand 1. fot. — Helo-tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): skärande av liktornar.

Helprotes (odont.): protes som ersätter totalförlust av tänderna. Jfr partialprotes.

Hema- (/. Hæma- av g. hai'ma): blod-, -chro'-ma: se -krom. -deno|logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. ade'n, körtel -f lo'gos, lära): studiet av inre sekretionens relationer till allmän-sjkd. -dromogra'f (av g. dro'mos, lopp -f- gra'pho, skriva): instrument för angivande av blodströmmens hastighet, -dynamometer (av g. dy'namis, kraft + me'tron, mått): blodtrycksmätningsapparat.

Hem- (/. Hæm- av g. hai'ma): blod-, »agglutination, (/. -agglutina't|io, -io'nis av aggluti-na're, sammanklibba): sammanklibbning av blodkropparna. Reaktion vid rematoid artrit samt vid faderskapsbevisning. Jfr blodgrupper. -ago'ga, sing, -ago'gum (/. av g. a'go, föra): medel, vilka hava en bloddrivande (menstruationsbefordrande) inverkan. -a|kro'm, (/. -chro'm|a, -atis av g. chro'ma, färg): blodets röda färgämne.

-amoe'b|a, -ae (/. av g. amoibe', förändring):

i blod växande amöbor, t.ex. malariaplas-modier. -angi|ektasi', (/. -ectas|i'a, -i'ae av g. angei'on, kärl + e'ktasis, utvidgning): dilatation av blodkärlen, -angioendothelio'm (/.

-a, -atis): endoteliom utgående från blod-kärlsendotel. -angio'm (/. -a, -atis): svulst uppbyggd av blodkärl, se angiom. -angioj-sarko'm, (/. -sarco'm|a, -atis av g. angei'on, kärl + sarx, kött): sarkom, som utgått från kärlperitel eller som är synnerligen kärlrikt. -art(h)ro's, (/. -arthro's|is, -is av g. a'rthron, led): blödning till ledhåla från synovialis.

Hemåt-, (/. Hæmat- av g. hai'ma): blod-, -erne's, (/. -e'mes|is, -is av g. e'mesis, kräkning): blodkräkning. H. spu'ria: falsk blod-kräkning dvs. icke från magblödning utan t.ex. från lätt blödande tandkött. -(h)idro's (/. -is, -is av g. hidro's, svett): blodsvettning. Syn. hematohidros. -ime'ter: instrument för räkning av blodkroppar.

Hemati'n, (/. Hæmati'n|um, -i) I. oxyhemati'n: blodfärgämnederivat i gamla transsudat; skiljer sig från hemin genom ersättning av heminets klor med 1 molekyl OH. Hematin-emi', (/. Hæmatin-æm|i'a, -i'ae); -uri', (-ur I i'a, -i'ae): närvaro av h. i blod resp. urin.

Hemato- (l. Hæmato- av g. hai'ma): blod-, -bla'ster (av g. blasto's, skott): 1. äldre beteckning för blodplättar; 2. blodkropparnas moderceller. Syn. hemoblaster. -ce 1 e, -es (/. av g. ke'le, bråck): blödning i ett bråck eller av bråcklikt utseende. H. retrouteri'-num: blödning till fossa Dou g la's ii. -celi', (/. -cæl|i'a, -i'ae av g. koili'a, kavitet): blod-utgjutning i bukhålan, -chezi', (/. -chez|i'a, -i'ae av g. che'zo, förrätta naturbehov): blodig avföring, -chyluri'a: se -kyluri. -cy'stis: blödning i en cysta eller blödning, som övergått i cystabildning, även blödning i urin-blåsan. -dynamometer (av g. dy'namis, styrka + me'tron, mått): apparat för bestämmande av blodtrycket. Syn. hemodynamo-meter. -fa'ger (av g. phagei'n, äta): blodsugande parasiter, -fili', (/. -phili'a): se he-mofili. -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för blod. Syn. hemofobi. Jfr erytrofobi (1). -ge'n, (/. '-ge-n|es av g. genna'o, alstra): härstammande från blod, t.ex. h. spridning av bakterier, h. infektion, -ge'nesis: se hematopoes. -hid-ro's: se hemathidros. -i'd (/. -es av g. ei'dos, utseende): blodliknande. -idi'n: i rombiska tavlor kristalliserande järnfritt blodfärgämnederivat i gamla blodextravasat. -kata'r-tik|a, sing, -um, (l. -catha'rtic | a, sing, -um av g. ka'tharsis, rening): blodrenande medel.

-ko'lpos, (I. -co'lp|os, -i av g. ko'lpos, slida):

blödning, som ansamlats i vagina vid atresi av densamma, -kri't (av g. kri'no, skilj aj: centrifug för blod, varigenom blodkropparna skiljas från plasmat, -kyluri', (/. -chylur|i'a,

-i'ae av g. chylo's, saft + ou'ron, urin): uttömning av kylös o. blodig urin. -logi', (/. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om blodet och dess sjukdomar. Hematolo'g: specialist på blodsjukdomar, -lys: se hemolys.

Hemato'm, (/. Hæmato'm|a, -atis av g. hai'-ma, blod): blödning, som ansamlats till en svulstliknande blodgöl. Syn. blodsvulst. H. neonatorum: cefalhematom.

Hemato- (/. Hæmato- av g. hai'ma): blod-. -me'tr|a, -ae (/. av g. me'tra, livmoder): blodansamling i livmodershålan, -m|mola: syn. subkorialt hematom, -myeli', (/. -myel|i'a, -i'ae av g. myelo's, märg): blödning i ryggmärgen. -myeli't(is): akut blodig myelit. -nefro's, (/. -nephro's|is, -is av g. nephro's, njure): säcknjure med blodigt innehåll, -no'-ser, pati'er (av g. no'sos, sjukdom -f pa'thos, lidande): blodsjukdomar, -pede's (/. -is, -is): syn. diapedesis. -pi'es|is, -is (1. av g. pi'esis, tryck): blodtryck, -poie's (/. -is, -is av g. poie'o, göra): blodberedning, särsk. bildning av röda blodkroppar o. kylus omvandling t. blod. Syn. hematogenesis, hemopoes. Hema-topoetisk, (l. Hæmatopoe'tic|us, -a, -um). -porfyri', (/. -porphyr|i'a, -i'ae): se porfyri. -porfyri'n, (/. -porphyri'n|um, -i av g. por-phy'ra, purpur): järnfritt derivat av hema-tin, se porfyriner; syn. hemoporfyrin. He'-matoporfyrinuri: se porfyrinuri '-pota: stickfluga, som antages överföra smittan vid Weil's ikterus. -rraki', (/. '-rrhach[is, -is av g. rha'chis, ryggrad): blödning i ryggrads-kanalen. -rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): starkt blodflöde. -sa'lpi|nx, '-ngis (/. av g. sa'lpinx, trumpet): blödning i äggledaren. Jfr hydro-, pyo-, saktosalpinx. '-s (/. -is, -is): näringsämnenas förvandling 1. övergång i blod. -(spektro)skopi', (/. -(spectro)scop|i'a, -i'ae av spe'ctrum, bild + g. skope'o, betrakta): spektroskopisk blodundersökning, -spermi, (/. -sperm | i'a, -i'ae av g. spe'rma): blodblandad sperma. -t(h)erapi', (/. -thera-p|i'a, -i'ae av g. therapei'a, behandling): behandling med blod 1. blodpreparat. -tho'r|ax, -a'cis (l. av g. tho'rax, bröst): blödning i lungsäcken. Syn. hemotorax. -toxiko's, (/. -toxi-co's|is, -is av g. toxiko'n, gift): giftskada å den blodbildande apparaten, -ty'mpanjon, -i (/. av g. ty'mpanon, trumma): blödning i trumhålan.

Hematoxylin, (/. Hæmatoxyli'num): cellkärn-färgningsmedel.

Hemato I zo'er, (/. Hæmato| zo'a av g. zo'on, djur): blodparasiter.

Hemåt I uri', (/. Hæmat |ur|ia, -i'ae av g. hai'ma, blod -f- ou'ron, urin): blodig urin. Ter-

minal hematuri': avgång av några bloddroppar vid slutet av urinering.

Hemeral|opi', (/. -opji'a, -i'ae av g. heme'ra, dag -f- alao's, blind -f ops, syn): (språkvid-rigt) dagsynthet, förmåga att se om dagen, ej i skymning, alltså nattblindhet. Motsatsen, dagblindhet, nattsynthet, nyktalopi. Idiopa-tisk h.: vid ^-vitaminbrist (torpor reti'næ). Symptomatisk h.: vid ögonlidanden (retinitis pigmentosa). Jfr Oguchi's sjkd.

Hemi- (av g. he'misys): prefix i betydelsen halv, halvsidig, till hälften, -ablepsi', (/.-ab-leps|ia, -i'ae): se hemiop(s)i. -aca'rdi|us, -i (l. av g. a priv. + kardi'a, hjärta): parasit i tvillingmissfoster med rudimentärt hjärta, -ace'falus, (/. -ace'phal|us, -i av g, a priv. + kephale', huvud): missfoster med rudimentärt huvud, -ageusi', (/. -ageus|ia, -i'ae av g. a priv. -f geu'sis, smak): förlust 1. nedsättning av smakförmågan å ena tunghalvan, -akromat|opsi', (/. -achromat | opsi'a, -i'ae av g. a priv. -f chro'ma, färg + o'psis, syn): halvsidig färgblindhet, -algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): 1. halvsidig huvudvärk, migrän; 2. halvsidig psykalgi. -ambly|opi', (/. -op|i'a, -i'ae av g. ambly's, matt -f o'psis, syn): nedsättning av synförmågan å ena reti-nalhalvan. -an|akusi', (/. -acus|ia, -i'ae av g. a priv. + a'kousis, hörsel): hörselförlust å ena sidan, -analgesi', (/. -analges|ia, -i'ae av g. a priv. -f a'lgos, smärta), -an|estesi', (/. -æsthes|ia, -i'ae av g. a priv. -f ai'sthesis, känsel): bristande smärtförnimmelse resp. känslolöshet i ena kroppshalvan, -an|opsi', (/. -opsI i'a, -i'ae): se hemiopsi. -an|osmi', (/. -osmji'a, -i'ae av g. a priv. -f osme', lukt): luktförlust å ena näshalvan, -apraxi', (/. -aprax|ia, -i'ae); -ataxi', (/. -atax|ia, -i'ae): apraxi, resp. ataxi i ena kroppshalvan, -ate-to's, (/. -atheto's|is, -is): halvsidig atetos. H. posthemiple'gica: se hemischore'a posthemi-ple'gica. -atrofi', (/. -atroph|ia, -i'ae av g. a priv. + trophe', näring): halvsidig atrofi. H. facialis progressiva: fortskridande atrofi av ena ansiktshalvan (hud, fettväv, muskler och ben), -balli'sm (/. -us, -i av g. ba'llo, kasta): skakningskramp i ena kroppshalvan. -ce'phal|us, -i (/. av g. kephale', huvud): se hemicra'nius. -chore'a: till den ena kroppshalvans extremiteter begränsad chorea. H. posthemiple'gica: i anslutning till hemiplegi uppträdande h. Syn. hemiathetosis posthemi-plegica. -cra'nius: missbildning med delvis felande skalltak. Syn. hemicefalus. -diafo-re's, (/. -diaphore's|is, -is av g. dia', genom -f phore'o, bära): svettning å ena kroppshalvan. -glosso I plegi', (/. -pleg|fa, -i'ae av g.

glo'ssa, tunga -f plege', slag): halvsidig tung-Hemin

förlamning (tungspetsen avvikande at förlamade sidan), -hyper|estesi', (/. -aesthesji'a,

-i'ae av g. hype'r, ökad + ai'sthesis, känsel): ökad känslighet i ena kroppshalvan, -hyper|-hidro's (/. -is, -is av g. hidro's, svett): excessiv halvsidig svettning, -hyper|toni', (/. -ton | i'a, -i'ae av g. to'nos, spänning): halvsidigt ökad muskelspänning, -hyper|troff, (/. -troph|i'a, -i'ae av g. trophe', näring): ökad tillväxt i ena kroppshalvan 1. parig kroppsdel, -hyp! -estesi', (/. -æsthes|ia, -i'ae av g. hypo', föga -f ai'sthesis, känsel): nedsatt känsel, -hypo|-toni', (/. -ton I i'a, -i'ae av g. to'nos, spänning): minskad muskelspänning i en kroppshalva. -krani', (/. -eran | i'a, -i'ae av g. kra-ni'on, skalle): halvsidig huvudvärk, migrän. Syn. angina cerebri. H. sympathicoto'nica 1. spa'stica: h. med kärlförträngning, blek o. kall hud, ökad spottavsöndring samt vidgade pupiller å ena ansiktshalvan. H. sympa'thico-1. angioparaly'tica: h. med halvsidig svettning och hetta samt pupillförträngning, -labyrint I ektomi', (/. -labyrinth lectom| i'a, -i'ae av g. laby'rinthos, labyrint -f- ektome', utskärning): op. avlägsnande av en eller mera av båggångarna med kvarlämnande av ampuller o. sacculus. -lamin|ektomi', (l. -ec-tom|i'a, -i'ae av la'mina, platta + g. ektome', utskärning): op. borttagande av blott ena sidan av en kotas bågparti. -laryng |ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. la'rynx, strupe + ektome', utskärning): bortopererande av ena larynxhalvan. '-mel | us, -i (/. av g. me'los lem): missbildning med felande 1. rudimentära distala delar av extremiteterna.

Hemi'n, (/. Hæmi'n|um, -i av g. hai'ma, blod): hematinklorid. Jfr Teichmann's kristaller.

Herni- (av g. hemi-): halv-, -opsi', (/. -ops | i'a, -i'ae av g. ops, öga; o'psis, syn): halvseende. Vid homony'm h. (vid skador i tractus) felas å båda sidor högra 1. vänstra synfältet, vid heterony'm h. (korsad, vid skador i chia's-ma) felas vanligen båda temporala (skygglapps-h.), sällan de båda nasala synfälten.

Hemi- (av g. hemi-): halv-, -pagi', (/. -pag|i'a, -i'ae av g. pa'gos, fixation): missbildning, där två foster delvis sammansmält med bröstkorg, hals o. huvud, -para|plegi', (/. -pleg|i'a, -i'ae av g. para', bredvid + plege', slag): genom ensidig ryggmärgsaffektion orsakad förlamning av en undre extremitet, -pare's, (/. -pa'res|is, -is av g. pa'resis, förslappning): halvsidig lätt förlamning. H. u'teri: måttlig försvagning av förlossningsvärkarna. -plegi', (/. -pleg|i'a, -i'ae av g. plege', slag): förlamning i ena kroppshalvan, nästan alltid orsakad av härdsjukdomar i hjärnan. Kapsulär form: vanligen

arm, ben, nedre facialis ev. även hypo-glossus på motsatta sidan förlamade. Pe-dunkulär 1. ponti'n form åstadkommer h. alte'rnans. — H. alte'rnans: homolateral förlamning av vissa hjärnnerver m. kontralateral extremitetsförlamning (ev. även av andra hjärnnerver). H. a. supe'rior 1. oculomoto'rica: (härd i hjärnskänklarna) homolateral okulomotorius- + kontralateral facialis-, hypoglo'ssus o. extremitetsförlam-ning (Weber's syndrom). H. a. infe'rior 1. facia'lis: (härd i bakre delen av pons) homolateral facia'lis- -f- kontralateral extremitets-förlamning (Millard-Gubler's förlamning); om även homolog abdu'cens-f. (Fo-vilie's förlamning). H. a. i'nfima 1. hypo-glo'ssica: (härd i medulla oblongata) homolateral hypoglossus- och kontralateral extremitetsförlamning. H. collatera'lis: se h. ho-molateralis. H. crucia'ta: armförlamning å den ena, benförlamning å den andra sidan. H. homolatera'lis: förlamning på hjärnskadan motsvarande kroppssida (sällsynt). Syn. h. collateralis. H. spa'stica infantilis: akut cerebral barnförlamning. H. spinalis: (härd i medulla spinalis), syn. Brown-Sé-quard's förlamning. — Hemiplegisk gång: det förlamade benet släpar efter med tåspetsen i marken och föres vanligen i båge utåt. Syn. helikopodi. -sfär, (L -sphae'rijum, -i av g. sphai'ra, klot): halvklot. H. telen-ce'phali, BNA: storhjärnshemisfär. H. cere-be'lli: lillhjärnshemisfär.

Hemive'rtebr|a, -ae (/. av g. hemi-, halv + /. ve'rtebra, kota): avsaknad av halv kot-kropp med kilformad deformering av kvarvarande halva, förorsakande en lokal sko-lios.

Hcmo- (/. Hæmo- av g. hai'ma): blod-, -bla's-ter (av g. blasto's, knopp): se hematoblaster. -blasto's (/. -is, -is av g. haima, blod + blasto's, skott): sjukdomar, som uppstå genom primära proliferationer i den blod- och lymfbildande apparaten (leukoser, lymfogra-nulom, myelom, lymfosarkom osv.), -cyto-ly's: se hemolys. -cytometer (av g. ky'tos, cell + me'tron, mått): blodkroppsräknings-apparat. -cytozo'on (av g. zo'on, djur): pro-tozo levande i r. blodkropparna, -dromo-meter (av g. dro'mos, lopp): apparat för mätande av blodströmmens hastighet, -dynamik

(av g. dy'namis, kraft): läran om blodets rörelse, -fili', (/. -pliilji'a, -i'ae av g. phi-le'o, älska): blödaresjuka, ärftlig maternellt förmedlad, på manlig avkomma övergående benägenhet för svåra blödningar utan påtaglig eller ringa anledning; Typ A: brist på plasmafaktorn AHG. Typ B: brist på plas-Hemofobi

mafaktorn PTC. Typ C: brist på plasmafaktorn PTA. Syn. hematofili. -fobi', (/. -pho-b I I'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): fruktan för att se blod 1. för att blöda. Syn. hema-tofobi. -fta'Imus, (/. -phtha'lm|us, -i av g. ophthalmo's, öga): blödning i ögats inre, h. inte'rnus, 1. utanför själva ögat i ögonkap-seln, h. exte'rnus osv. -fusci'n: järnfri omvandlingsprodukt av hemosiderin, -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): 1. syn. hema-togen; 2. huvudsakligen i köttmat, lever o. njure förekommande ämne cykobemin av vitaminnatur (vit. B12), även kallat extrinsic factor, vilket genom en i magsaften befintlig enzymartad substans, hemogena's (intrinsic factor, apoerytein, Castle-ferment) överföres i hemön (antiperniciosa-factor, -princip 1. -ämne); detta lagras i levern o. är oumbärligt för erytrocytbildningen. Jfr vit. B-12. -globi'n (reducerat hemoglobin): oxyhe-moglobinets reduktionsprodukt efter syrsättningen vid den inre andningen; det venösa blodets blodfärgämne, -globinbestämning: hemoglobinhalten bestämd i procent av normalvärdet. Se Autenrieth-Königs-berg's hemometer, Fleischl's hemometer, Liliendahl-Pe ter sen's hematintabell, Sahli's hemometer, sicca-metodiken. Tallqvist^ hemoglobinbestämningsskala. -glo-bin|emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av globin + g. hai'ma, blod): löst hemoglobin i blodet; förstadium till hemoglobinuri. -globinemisk degeneration: ansamling av hemoglobin i kornform i uttunnade erytrocyter vid toxiska anemier. Syn. Heinz' kroppar, -globino-meter: apparat till bestämning av hemoglobinhalten i blodet. Syn. hemometer, -globin-skala: se Liliendahl-Petersen's hematintabell, Tallqvist's hemoglobinbestämningsskala. -globin I uri', (/. -ur | i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): utsöndring av hemoglobin i urinen. Paroxysmal köldhemoglobinuri: anfallsvis under feber o. frosskakningar i samband med avkylning o. kongenital lues, vanl. hos barn uppträdande h-uri. Syn. Har ley's sjkd. Paroxysmal nattlig h-uri: i förening med hemolytisk anemi om nätterna uppträdande h-uri. Syn. Marchiaf ava-Mi-chele's sjkd. Transitorisk h-uri: efter trans-fusioner m.m. -globinu'risk, (Z. -globinu'ri-c|us, -a, -um). -gram (av g. gra'mma, skrift): tabellarisk sammanställning av de praktiskt värdefulla blodfynden (blodkroppsräkning, hemoglobinbestämning etc.). Jfr Arneth's formel, blodbild. -gregari'ner, (/.-gregar|i'na, -i'nida): gregariner, som parasitera i blod

hos djur. -kla'sisk kris (av g. kla'sis, sönder-brytning): leukopeni, trombocytopeni, hypo-

proteinemi, sänkt blodtryck, ändring av koagulationstiden, ofta även feber o. albumin-uri; iakttages vid anafylaktisk chock och som allergisk reaktion. Jfr Widal's leverprov. -ko'nier, (/. -co'nia av g. ko'nis, damm): minsta blodpartiklar i plasmat (sannolikt fria leukocytgranula, äggvite- och fettpartiklar). -konio's, (/. -conio's|is, -is): förekomsten av abnormt stora mängder av hemoko-nier. -krini', (/. -crin|i'a, -i'ae av g. kri'no, avsöndra): hormonavsöndring in i blodet, speciellt från hypofysen. Jfr neurokrini. -kro'm, (/. -chro'm [a, -atis av g. chro'ma, färg): röda blodkropparnas oförändrade färgämne (i motsats till därur framställt hemoglobin), -kromato's: se hemosidero's. -kromoge'n, (/. -chromoge'ni j um, -i av g. genna'o, alstra): reducerat hematin, de järnhaltiga äggvitefria ämnen, som med bl.a. globin ingå i hemoglobin, -kromo- (/. -chro-mo-) meter (av g. me'tron, mått): en hemo-globinometer. -kyl|uri', (/. -chyl|ur|i'a, -i'ae av g. chylo's, saft + ou'ron, urin): övergång av blod och kylus i urin. Jfr Fila'ria sanguinis ho'minis. -li't, (/. '-lith|us, -i av g. li'thos, sten): konkrement i väggen av ett blodkärl, -lymfangio'm, (/. -lymphangio'm|a, -atis): svulst sammansatt av blod- och lymfkärl. -Iymphogla'nduIæ: blod(lymf)körtlar. -ly's, (l. '-lys I is, -is av g. ly'o, lösa): blodkropparnas upplösning, vanligen i bemärkelsen av hemoglobinets utlösande ur blodkropparna. Syn. erytrolys, hematolys, hemocytolys. -ly-si'ner: på de röda blodkropparna upplösande, hemoly'tiskt inverkande ämnen, antingen ospecifika (t.ex. flera syror, alkalier) eller specifika uppkomna i blodserum genom insprutning av blod från annan djurart. He-moly'tiskt serum. Hemoly'tika. Hemoly'tisk, (/. Hæmoly'tic|us, -a, -um). H. ikterus: ikte-rus efter hemolys. Syn. hemolytisk anemi. Hemoly'tiskt system: blandning av röda får-blodkroppar -b specifikt amboceptorserum, dvs. inaktiverat serum från en med defibri-nerat fårblod behandlad kanin H- komplement. Normalt uppstår härvid hemolys, som hindras

genom komplementbindning, -me'-ter (av g. me'tron, mått): apparat att bestämma blodets hemoglobinhalt. Syn. hemo-globinometer. Jfr Autenrieth-Königs-berg's, Fleischl's, Sahli's h. -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): blod-sjukdomar. -perika'rdium, (l. -perica'rdi|-um, -i, av g. peri', omkring -f kardi'a, hjärta): ansamling av blod i hjiärtsäcken. -peritone'um, -i (/. av perito'naios, buk-hinna): ansamling av blod i bukhålan.

-phili'a: se -fili. -phobi'a: se -fobi.Hemophthalmus

-phtha'Imus: se -ftalmus -phy'salis: ixodes-art, som överför piroplasmainfektion. -pneumotho'r | ax, -a'cis (/. av g. pneu'ma, luft + tho'rax): ansamling av blod och luft i pleurahålan. -po(i)e's(is): se hematopoes. -porfyri'n, (/. -porphyrin|um, -i): se hemato-porfyrin. -proteus: en hemogregarin hos fåglar, -pty's, (/. '-ptys|is, -is av g. pty'o, spotta): blodspottning, -upphostning. Jfr em-ptys. -pyel I ektasi', (/. -ectas|i'a, -i'cie av g. py'leos, bäcken -f- e'ktasis, utvidgning): utvidgning av njurbäckenet med ansamling av en blodig vätska, -rragi', (/. -rrhag|i'a , -i ae av g. rhage', bristning): blödning. H. cerebri, H. intesti'ni, H. pulmo'num etc.: hjärn-, tarm-, lung- etc. blödning. H. per diabro'-sin: blödning efter sjuklig anfrätning av kärlväggen. Jfr diabros. H. per diapede'-sin: bl. genom oskadade kärl, genom dia-pedes. Jfr diapedes. H. per rhe'xin: bl. genom kärlbristning. Jfr rhexis. Fri h.: bl. i hålor, genom hud eller slemhinnor. Infiltrerande h.: bl. i vävnader. Parenkymatös h.: bl. genom små artärer, vener och kapillärer. Arteriell h.: bl. genom artärer. Venös h.: bl. genom vener. — Hemorra'gisk, (/. Hæmo-rrha'gicjus, -a, -um): blödande, uppkommen genom blödning eller förbunden med blödning. H. diate's, (/. Dia'thesis Læmorrha'gica av g. dia', genom -f- ti'themi, bringa därhän): benägenhet för blödning, t.ex. vid he-mofili. H. erosion: ytligt sår, som blöder eller som uppkommit genom blödning. H. härd: ställe, där en inre blödning ägt rum. -rro'j-der, (/. -rrho'id|es av g. rhoi'a, flöde): vari-cer i stolgångsvenerna. Föra lätt till svulstlika förhårdnader kring venerna, hemorroj-dalknölar (inre o. yttre). Hemo|rrojdai, (/. Hæmo|rrhoida'l[is, -e): hörande till he-morrojder. — Hemorrojd | ektomi', (/. Hæ-morrhoid|ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): op. avlägsnande av h. -salpinx: se hematosalpinx, -sial| erne's, (/. -e'mes|is, -is av g. si'alon, spott -f e'mesis, kräkning): små slemmigt blodiga uppkastningar; en form av hysteriska blodkräkningar, varvid blodigt spott nedsväljes och uppkräkes. -sideri'n (av g. si'deros, järn): järnhaltigt blodfärgämne-derivat i gamla blödningshärdar, -sidero's (/. -is, -is): rostfärgning av vävnader, särskilt huden o. levern, genom avlagrat hemosiderin och pigment av sönderfallande röda blodkroppar, cirros i flera organ, däribland pankreas med diabetes som följd. Syn. bronsdiabetes, hemokromatos, pigmentcirros. -si't (av g. si'tos, föda): blodparasit, -spori'dier: sporidier, som vegetera i blod, t.ex. malarians, -sta's, (/.'-stas|is,-is av g. sta'sis, stock-

ning): 1. blodstockning; 2. blodstillning. -stat: instrument 1. medel att lokalt stoppa blodcirkulationen med. -sta'tik|a, sing, -um, (l. -sta'tic[a, sing, -um): blodstillande medel, t.ex. alun, järnklorid, protrombin, trombin (gnm blodproppsbildning); adrenalin, sekale (gnm stark kärlsammandragning); Paque-lin, .K-vitamin m.m. -takometer (av g. ta-chy's, hastig + me'tron, mått): apparat till bestämmande av blodströmmens hastighet, -te'st: testserum till blodgruppsbestämning. Jfr hemagglutinin, -to'rax: se hematotorax. -toxi'ner: blodgifter, spec, med icke specifik hemolytisk verkan, -tro'pa (av g. tro'pos, vändning) sera: cytotropa sera, som inverka på blodkropparna gnm att de t.ex. hålla hemolysiner, agglutinin er osv.-ty'mpan|um, -i (/. av g. ty'mpanon, trumma): blodansamling i mellanörat.

Henle's slynga: den långsträckta genom bark och märg löpande urinkanalslyngan mellan 1. och 2. ordningens tubuli contorti.

Henoch's sjukdom: 1. purpura abdomina-lis; 2. purpura fulminans; 3. chorea electrica.

Henoch-Schonlein's sjukdom: pu'rpura alle'rgica.

He'p|ar, -atis (i av g. hepar): lever. Hepar-, hep at-: lever-. — Hepar adipo'sum: se fett-lever. H. croca'tum: se saffranslever. H. mo'bile: se vandrande lever. H. muschati-forme: se muskotlever.

Hepari'n: en mukopolysackaridsyra, som förekommer i flera vävnader, särsk. i levern. Hindrar

blodkoagulationen genom att förhindra protrombinets omvandling i trombin. Injecta'bile hepari'ni: 5 %-ig h.-lösn. till injektion. Specifikum mot tromboser. Jfr dikumarin. gödceller. Heparinisering. Vid trombosbehandling m.m.

Hepat- (av g. he'par): lever-, -algi', (/. -alg|i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): leversmärtor, -argi', (/. -arg I i'a, -i'ae av g. a priv. + e'rgon, arbete): svår leverinsufficiens. Leverns bristande förmåga att omhändertaga och oskadliggöra kvävehaltiga resorptionspro-dukter från digestionskanalen (äggviteämnen, blod, bakteriella sönderdelningsprodukter, medikamenter). -ektomi', (/. -ec-tom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): operativt avlägsnande av en del av levern.

Hepa'tic|us, -a, -um (/.): hörande till levern. Hepa'ticus: förk. för du'ctus hepa'ticus: den genom sammanflödet av två grövre gallgångar från levern i porta hepatis bildade gången intill dess förening med ductus cysticus till d. chole'dochus.

Hepatiko- (l. Hepatico-): gallgången-, -entero | -stomi', (/. -stom[i'a, -i'ae av g. e'nteron, tarmHepatisation

+ sto'ma, mun): operativt anlagd fistel mellan ductus hepaticus och tarm. -gastro|sto-mi', (l. -stom|i'a, -i'ae av g. gaste'r, måge): operativt förenande av ductus hepaticus o. magen, -lito |tomi', (/. -litho | tom | i'a, -i'ae av g. li'thos, sten -f tome', snitt): op. avlägsnande av gallsten ur gallgångar, -lito | tripsi', (/. -litho [trips I i'a, -i'ae av g. li'thos, sten -f tri'psis, krossning): krossning av gallsten i ductus hepaticus. -r(r)afi', (/. -rrhaph|i'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): söm i ductus hepaticus. -stomi', (/. -stom|i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): operativ bukväggsfistel till ductus hepaticus. -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativt öppnande av duct. hep.

Hepatisation, (/. Hepatisa't|io, -io'nis): lever-lilaiande beskaffenhet hos lungan vid lung-alveolernas utfyllnad med infl. exsudat. Cel-lig h. (vid katarral pneumoni); fibrino's h. (vid fibrinös pneumoni); ostig h. (vid lung-ftis). H. ru'bra: röd h., det tidigare hyper-emiska och hemorragiska stadiet; h. gri'sea: grå h., det senare leukocytrika och anemiska hepatisationsstadiet vid lunginfl.

Hepati't (/. -is, -idis av g. he'par, lever): lever-infl. H. bilia'ris: från gallgångarna utgående levercirros; syn. Hanot's levercirros. H. epi-de'mica 1. infectio'sa: lätt parenkymatös ikterus, syn. icterus catarrhalis, i. (infectio-sus) simplex. Jfr Weil's sjkd. H. intersti-tia'lis chronica: kronisk levercirros. H. pa-renchymato'sa acu'ta 1. acuti'ssima: akut gul leveratrofi.

Hepato- (av g. he'par): lever-. -ce'I|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): leverbråck. -cirro's, (/. -cirrho's|is, -is av g. kirro's, gul): lever-skrumpning. -dyni', (/. -dyn | i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): smärta i levern, -flebi't, (/. -phlebi't I is, -idis av g. phlebs, ven): infl. i levervenerna. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): härrörande från levern, t.ex. h. ikterus, gulsot av leversjukdom, -grafi', (/. -graph | i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): röntgenografe-ring av levern efter intravenös injektion av med gallan utsöndrat kontrastmedel (kolloi-dal toriumdioxidsol). -kolangio-cystoduode-nostomi', (/. -cholangio-cystoduodenosto-m|i'a, -i'ae av g. chole', galla + angei'on, kärl + ky'stis, blåsa + 1. duodenum + g. sto'ma, mun): operativ dränering mellan gallgångarna och duodenum genom gallblåsan. -lentikulär degeneration: se Wilson's sjukdom. -liena'l|is, -e (/.): som hör till lever och mjälte, -li't, (/. '-lith|us, -i av g. li'thos, sten): gallsten, speciellt inom levern, -liti'a-sis, (/. -lithi'as|is, -is): sjukligt tillstånd, karakteriserat av stenbildning i gallgångar.

-megali', (/. -megal|i'a, -i'ae av g. me'gas,

stor): leverförstoring, '-m (/. -a, -atis): lever svulst, -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): leverlidande i allmht. -pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae av g. pe'gnymi, fästa): fastsyende av en vandrande lever 1. en lever-abscess före dess öppnande, -phlebi'tis: se -flebit. -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): lågtstående lever, -(r)rafi', (/. -rrhap[i'a, -i'ae av g. rhaphe', sutur): 1. suturering av ett leversår; 2. fastsyende av en vandrande lever

1. rörlig leverlob. Jfr hepatopexi. -(r)ragi', (/. -rrhag|i'a, -i'ae av g. rhage', bristning): leverblödning, -renala syndromet: ikterus och oliguri efter skador å levern eller operationer å gallvägarna, -(r)rexi', (/. -rrhex [i'a, -i'ae

av g. rhe'xis, bristning): leverruptur. '-ser: degenerativa sjukdomar ileverparenky-met. -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): undersökning av levern gnm lapa-ratomi 1. medelst endoskop. -terapi', (/. -the-rap|i'a, -i'ae av g. therapei'a, behandling): behandling med lever eller leverextrakt. -tomi', (/. -tomI i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativt snitt i levern, -tox|emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. toxiko'n, gift + hai'ma, blod): leverautointoxikation.

Hepsan: acetylmetionin-kolinprep. Vid leverlidanden.

Heptakrom(isk) (av g. hepta', sju + chro'ma, färg): som äger normalt färgsinne för spektrums alla sju färger.

Heptamal (/. -um, -i): barbitursyrederivat, hypnotikum.

He'rbja, gen. och pl. -ae (/.): ört. Herba ab-si'nthi: malört; h. ado'nis verna'lis: kattlöse-ört; h. hysso'pi: isop; In. lobe'lice: lobelia; h. me'nthæ piperi'tce: pepparmynta m.fl. Her-bi'vora: växtätare.

Hereditär, (/. Heredita'r j ius, -ia, -ium av he'-res, arvinge): ärftlig. Hereditet: ärftlighet.

Hereditär ataxi, Heredo|ataxi', (/. -atax|i'a, -i'ae av he'res, arvinge + g. ataxi'a, oordning): ärftlig och familjär ataxi. 1. Cerebellar ra formen: Marie's sjukdom, liknande Friedreich's sjkd., men uppstående hos vuxna; uttalad cerebellar ataxi, ofta med ögonförändringar, pupillstelhet, optikus-atrofi, ögonmuskelförlamningar och psykiska rubbningar; skall bero på lillhjärnsatrofi.

2. Spina'la formen: Friedreich's sjukdom, hypoplasi o. degeneration av bak- och sidosträngar med i barndomen började ataxi (även i övre extremiteter), felande patellar-o. akillessenreflexer men bibehållna pupil-larreflexer.

Hereditär spastisk spina'lparalys: ärftligt, kroniskt ryggmärgslidande med spasm och pa-

ralys.Heredopati

215

Heteroantikropp

Heredo-pati', (/. -path | i'a, -i'ae av he'res, arvinge -f g. pa'thos, lidande): ärftliga lidanden, arvsmassedegeneration. -sy'filis: oegentligt namn på medfödd (obs! ej i biologisk mening ärvd) syfilis; lämpligare benämning kongenital s. Hering's fenomen: kort efter döden auskul-tatoriskt iakttagbart svagt ljud över övre bröstbensändan. H. färgteori: det finnes 3 olika beståndsdelar i synsubstansen; de giva upphov till förnimmelserna svart—vitt, rött —grönt, blått—gult; förnimmelserna vitt, gult, grönt uppstå gnm dissimilering, förnimmelserna svart, blått, rött gnm assimilering. Syn. kontrastfärgsteorin. Jfr Young-Helmholtz' färgteori. Herm | afroditi'sm, (/. -aphroditi'sm [us, -i av Hermes och Aphrodite): tvekönad. H. spu'rius: endast ena könets könskörtel finnes, men övriga könsdelar likna det motsatta könets, syn. pseudohermafroditism. H. ve'-rus: hos samma individ finnes både hanlig och honlig könskörtel. Hos människa ytterst sällsynt. Hermafrodit. He'rnjia, -iae (/., möjligen av g. he'rnos, skott): bråck, utstjälpning av inälvor under huden (yttre b.) in i en främmande kropps-håla (inre b.), varvid den utstjälpta delen beklädes av serös hinna, (bråcksäcken) till skillnad från prolapsen med inälvsframfall utan serös beklädnad. H. diaphragma'tica: bråck genom mellangärdet; h. di'sci intervertebrals: frampressande av intervertebral-brosket; h. duodenojejuna'lis: tarmbråck in i recessus duodenalis; syn. h. retroperitonea-lis, Treitz' h.; h. epiga!strica: vanligt litet bråck i linea alba ovanom naveln; h. femo-ra'lis 1. crura'lis: lårbråck; h. incarcera'ta: inklämt bråck; h. inguina'lis: ljumskbråck; h. labia'lis: bråck i en stor blygdläpp; h. ob-turato'ria: bråck genom foramen obturatum; h. ova'rii: bråck med äggstocken i bråcksäcken; h. recta'lis: ändtarmsbråck; h. retro-peritonea'lis: se h. duodenojejunal; h. scro-ta'lis: pung- 1. skrotalbråck; h. tu'bæ: bråck med äggledaren i bråcksäcken; h. umbilica'-lis: navelbråck; h. u'teri: bråck med livmodern i bråcksäcken, syn. hysterocele; h. vaginalis: bråck in i vagina, syn. kolpocele; h. ventra'lis: bukbråck (gnm luckor 1. efter-givliga ställen i linea alba 1. bukmuskulaturen). — Lit t re's bråck: bråck med utstjälpning av Meckel's divertikel. Richters hernia: inklämt bråck, i vilket ej hela tarmröret utan blott en del av dess omfång, i regel den konvexa delen av en slynga, är klämd. Treitz' hernia; h. duodenojejunalis. Hernio- (av 1. he'rnia): bråck-, -entero[tomi',

(/. -tom I i'a, -i'ae av g. e'nteron, tarm + tome', snitt): öppnande av tarmen i samband med bråckoperation, -

laparo|tomi', (/. -torn |ia', -i'ae av g. lapa'ra, flank -f- tome', snitt): öppnande av bukhålan i samband med herniotomi: bråckoperation.

Hero'ik|a, sing, -um, (/. Hero'ic|a, sing, -um): se heroiska medel.

Heroi'n (l. -um, -i): diacetylmorphini hydro-chloridum; host- och smärtstillande medel. Heroini'sm (/. -us, -i): missbruk av h. och

dess symptom.

"Heroiska medel" (g. he'ros, hjälte): våldsamt verkande medel.

Herpangina: feberinsjuknande med blåsor på gom, uvula och tonsiller; orsakas av infektion med Coxsackie-virus; inkubation 2—6 dagar; kulminerar under sensommar och höst.

He'rpjes, e'tis (/. av g. he'rpo, krypa): hud-och slemhinneutslag av små sammangyttrade blåsor med klart innehåll. H. labia'lis: utslag av vattenklara blåsor på läpparna vid t.ex. akut lunginfl. H. (pro)genita'b's: h. å de yttre genitalia. H. tonsu'rans: av svampen Trichophyton förorsakad, krypande revorm; syn. ti'nea trichophytina. H. zo'ster: bält-ros. Syn. zona, zoster. — Herpe'tic|us, -a, -um (/.): herpes-. Herpetifo'rm (/. -is, -e): herpesliknande.

Herter's sjkd.: se intestinal infantilism.

Herxheimer's reaktion: plötsligt uppkomna infl. retningssymptom i syfilitiska lokalhärdar vid för kraftig kvicksilver- eller salvar-sanbehandling. Jfr spirillotoxisk reaktion. H. sjukdom: Acrodermatitis chro'nica atro'-phicans.

Hesperidi'n: vitamin P. Se vitaminer.

Heter-: se hetero-.

Hetera'cis galli'næ: spolmask hos fågel.

Heter- (av g. he'teros): en annan-, -adelfi', -ade'lfus, (/. -adelph|ia, -i'ae; -ade'lphjus, -i av g. adelpho's, broder): tvillingmissbild-ning, där en rudimentär, huvudlös parasit sammanhänger med autositens ventrala yta resp. sådant missfoster, -adeni', (/. -adenji'a, -i'ae av g. ade'n, körtel): anomalitet av kör-telväv i allmht.

Hetera'kis galli'næ: se Heteracis g.

Heter|estesi', (/. -æsthes|i'a, -i'ae av g. he'teros, en annan + ai'sthesis, känsel): olika känselförmåga på olika ställen av kroppsytan.

Hetero- (a.v g. he'teros, en annan): som prefix i betydelsen på annat sätt, olik 1. ett motsatsförhållande. -antikropp: antikropp mot he-terologt antigen vid transplantationer. -bla'stisk (av g. blasto's, frö): som har ur-

sprung i olika slag av vävnader, -cellulär: sammansatt av olika celler, -c hr om i'a: se -kromi. -cykliska serien: ämnen med ringformigt bundna atomer och mer än ett ämne representerat i en och samma ring (alkaloidserien). Vanligen antingen femlediga eller sexlediga och kunna utom kol innehålla antingen kväve, syre, svavel m.m. Hit höra alkaloideraa (växtbaserna).-fori', (/. -phor|i'a, -i'ae av g. phore'o, bära): latent skelande, benägenhet för skelning, vanligen kompenserad vid binokulärt seende, men framkommande t.ex. vid täckande av ena ögat. Rotatorisk h.: se cyklofori. Jfr exofori. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): olikartad, främmande. Jfr homogen. Heteroge'nesis: 1. mutation; 2. heteroplasi. -infektion: infektion från utomstående, motsats till autoinfektion. -kromati'n, (/. -chromatin|um, -i av g. chro'ma, färg): den i cellkärnans nukleol ingående kromatinsub-stansen, av vikt för äggvitesyntesen i cellen. Jfr eukromatin. -kromi', (l -chrom|i'a, -i'ae): olika färgning; spec, av iris å båda ögonen 1. delar av samma iris. -kyli', (/. -chyl|i'a, -i'ae av g. chylo's, saft): plötslig, periodisk växling av magsaftens beskaffenhet, isht dess saltsyrehalt, -lo'g (av g. lo'gos, relation): abnorm,

avvikande från typen. Motsats homo-lo'g. Jfr analog, -ly's, (/. '-lys | is, -is av g. ly'o, lösa): upplösning av äggvita, som ett, särskilt i elakartade svulster uppstående ferment åstadkommer i andra organ 1. främmande celler, -lysi'n: hemolysin, som hemolyserar annan species' blodkroppar, -metr|opi', (/. -op i'a, -i'ae av g. me'tron, mått + ops, öga): olika refraktionstillstånd i de båda ögonen, -morfi' (/. -morphi'sm|us, -i av g. morphe', form): vävnadsnybildning av annan art än modervävnaden. Syn. heteroplasi. -phori'a: se -fori, -plasi', (/. -plasi'a, -i'ae av g. pla'sso, forma): nybildning av annan vävnad än den vävnad, ur vilken den framväxer. Syn. allo-plasi. Jfr neoplasi. Heteropla'stisk. -plasti'k (av g. pla'sso, forma): operativt ersättande av defekt, t.ex. bendel, med främmande material t.ex. ben från annan individ 1. elfenben 1. ben av annat slag. Syn. alloplastik. Jfr autoplastik. -sexuell (av /. se'xus, kön): avseende det andra könet, normalt sexualkän-nande i motsats till homosexuellt 1. bisexuellt (3). -suggestion: suggestion mottagen från en annan person; motsats auto-s. Jfr mental-, verbalsugg. -taxi', (/. -tax | i'a, -i'ae av g. ta'xis, ordning): abnormt läge av viscera 1. delar därav, -top: i transplantationskirurgien betyder termen att inplanteringsstäl-let är topografiskt olika ursprungsstället

och att vävnaden här består av annan vävnad än transplantatet. -topi', (/., -top | i'a, -i'ae av g. to'pos, ort): om svulster, som uppträda på platser, där likartad vävnad ej finnes, t.ex. brosksvulst i en muskel. Hete-roto'p: om impulser, som uppstå annorstädes än i sinusknutan. Jfr retningsledningssystemet, nodalrytmen, nomotop. -transplantat: transplantat från en heterogen givare, '-tricha (av g. thrix, hår): en ordning bland Cilia'ta av Infusoria. Hit hör Balanti'dium. -zygo't (av g. zygo'n, ok): den genom befruktning mellan två game'ter med olika anlagstyp uppkomna cellen. Även hela individen kallas heterozygot; jfr bastard. Regel bland organismer, som ej äro självbefruktare. Jfr homozygot.

Hetshunger: syn. ätsjuka, bulimi, lykorexi. Jfr akori, gastralgokenos.

Heubner-Herter's sjukdom: se intestinal infantilism.

Heubner's sjukdom: 1. endarteritis obliterans i hjärnkärlen vid syfilis; 2. multipel varig infl. i serosa hinnorna hos spädbara; 3. intestinal infantilism.

Heuri'stisk (av g. heuri'sko, finna):: användbar till uppfinnande av nya rön och lagar.

Hexamet(h)ylentetrami'n (/. -um, -i): syn. uro-tropin. Urinvägs antiseptikum.

Hexameton, (/. -methon|um, -i): ganglie-blockerande och blodtryckssänkande.

Hex a min: urinvägsantise'ptikum.

Hexanaften: se naftener,

Hexapropymat, (l -um, -i): se'dativum.

Hexemal, (/. -um, -i): sedativum.

Hexocyklum, (/. -cycl|um, -i): spasmoly'ti-kum.

Hexo'ser: sockerarter med 6 kolatomer enl. formeln C6Hi2Oø. Hit hör t.ex. aldoserna glykos (druvsocker, dextros), galaktos och ketosen fruktos (fruktsocker, levulos).

Hexosaminer. Kvävehaltiga sockerarter i vilka en aminogrupp ersätter en hydroxyl-grupp.

Hexöstrol, (/. Hexoestrol|um, -i): östrogent verkande sexualhormon.

Hg: kemiskt tecken för kvicksilver, hydra'r-gyrum.

Hiart|us, -us (/. av hia're, stå öppen): klyfta, glipa. — H. ao'rticus: genomträdesstället i mellangärdet för aorta. H. cana'lis facialis: öppningen på klippbenets främre övre yta, varifrån en fin kanal leder till geni'culum cana'lis facia'lis. H. maxilla'ris (FI. sinus max., INA): öppningen från näsan till överkäkshålan. H. oesophage'us (Fora'men oeso-pha'gicum, INA): genomträdesstället för matstrupen i diafragma. H. sacra'lis: den avHibernation

cornua sacralia på sista sakralkotan begränsade mynningen till sakralkanalen; jfr cornu sacrale. H. saphenous [Fo'ssa ova'lis (fasciæ la'tee), BNA]: fördjupning i yttre bladet av fascia lata, begränsad av a'nulus femoralis. H. tendi'neus (adductorius) (H. canalis ad-ducto'rii, INA): klyfta i senan till m. adductor magnus på gränsen till distala tredjedelen av låret; genomsläpper de ur canalis adductorius framkommande vasa femoralia till lårets baksida. — Hiatushernia: utträdande av magdelar genom hiatus oesopha-geus i brösthålan. Hit räknas även brachy-oeso'phagus, kort matstrupe, med cardia belägen i brösthålan, -insufficiens: hiatushernia, som blott uppträder tillfälligt.

Hibernation, (/. Hiberna'tjio, -io'nis av hi-berna're, övervintra): med hjälp av kylanordningar (kylsäng) o. vissa farmaka (klor-promazin etc.) framkallad sänkn. av kropps-temp. (ev. ned till 29° eller till och med ännu lägre); medför allmän nedsättning av vegetativa nervsystemets verksamhet med blodtryckssänkning, muskelrelaxation, minskad ämnesomsättning, nedsatt sensibilitet och ett dvalliknande, om vissa djurs vintersömn överensstämmande tillstånd som följd; vid ingripande operationer på patienter lidande av svåra smärtor, höggradig oro o. ångest, underlättas operationen och belastas organismen mindre av därmed förenade påfrestningar. Användes särskilt vid operationer på hjärtat. Syn. hypotermimetoden.

Hiberno'm (l. -a, -atis av hiberna're, övervintra): benignt, embryonalt, pigmenterat li-pom, vanligen i nacken mellan skuldrorna eller i armhålorna hos nyfödda; påminner om djurens vintersömnskörtel.

Hicka: singultus; uppstår gnm ofrivillig, hastig, krampaktig (klonisk) sammandragning av mellangärdet o. efterföljande tillslutning av glottis.

Hi c key -Hare-test: intravenös tillförsel av hyperton koksaltlösning.

Hidr-adeni't (/. -is, -idis av g. hidro's, svett + ade'n, körtel): svettkörtelväv.

Hidro'a (/. av g. hidro's, svett): svettblåsor; betecknar vanligen en familjär dermatos med bl.a. gnm ljusinverkan uppstående blåsbildning. Jfr hydroa. Hidro's (L -is, -is): svettning. Syn. idros. Hidro'tik|a, sing, -um, (/. Hidro'tic|a, sing, -um): svettdrypande medel.

Highmore's hålrum: överkäkshålan, sinus maxilla'ris i överkäksbenet. H. kropp: mediastinum te'stis.

Hijmans van der Berg's prov: påvisande av bilirubin i blodserum med diazoreaktio-nen.

Hil|us, -i (l. av hi'lum, den lilla mörka fläcken på en bönas konkava rand): fördjupade stället å ett organ, där kärl, nerver och utförsgångar in- och utträda. H. pulmo'num: lunghilus; se lungroten. -katarr: ospecifik inflammation i bronkernas slemhinna i hilus-området vid hiluskörteltbc. -syndrom: syn. Sinobronchitis. Samtidig förekomst av kroniska bronkiter och inflammationer i näsans bihålor. -teckning från hilus utstrålande skuggor (av kärl, bronker, bronkialkörtlar) i röntgenbilden.

Himanto's (/. -is, -is av g. hima's, stropp): förlängning av uvula. Hinn-labyrinten: se labyrinthus membrana'-ceus. -sprängning: sprängning av de under förlossning i slidan frambuktande fosterhinnorna, så att fostervattnet kan avgå. -stick: stick i ägghinnorna genom modermunnen, så att fruktvattnet avgår (särskilt vid inledande av konstgjord abort), v. Hipp el's sjukdom: kärlutvidgningar o. angiombildning i retina. Syn. angiomatosis reti'nae, angiof akomatos. H. - L i n d a u's sjukdom: multipla angiom även i andra organ än reti'na, ss. i levern, hjärnan osv. Hippoca'mpus: se pes hippocampi. Hippokrates: berömd grekisk läkare (460 —c:a 377 f. K.), kallad "läkekonstens fader"; frigjorde medicinen från religion o. filosofi, grundade den på naturvetenskapliga studier; läkarens viktigaste uppgift är att understödja naturen i dess självläkande förmåga. Hippocra'tic I us, -a, -um (/.): som har avseende på H. Jfr angina, digitus, facies, mitra, morbus niger, succussio, unguis. Hippursyra (av g. hippos, häst): bensoylgly-kokoll- Aromatisk enbasisk karbonsyra Co • Hs • CO • NH • COOH, syra som huvudsakligen finnes i växtätares urin (först funnen i hästurin).

Hippuri': förekomst av större mängder hippursyra i människourin. Hippursyrasyntes-provet: värdefullt leverfunktionsprov. Hi'ppus (g. hippos, häst): klonisk kramp i

regnbågshinnans muskelsfinkter. Hi'rci (av /. hi'reus, bock): axelhåren. Hir-ci'sm (/. -us, -i): stark lukt från axillen. Hirschsprung's sjukdom: se megacolon conge'nitum.

Hirst's reaktion: serologisk metod för påvisande av influensavirus. Hirsu'ti | es, -e'i (/. av hirsu'tus, luden): abnormt stark hårighet. H. universalis: hårighet över hela kroppen, hårmänniskor. Hirsutism (/. -us, -i): könslig brådmogenhet, fettsot, abnorm och stark hårighet (särsk. hos kvinnor); vid binjuresvulster.Hirudo

Hiru'djo, -inis, pl. -ines (/.): blodigel; syn. Sanguisuga. Hirudin: ämne i extrakt på blodigel (munkörtlarna), hämmande blodets levrande.

His'ska muskeln 1. knippet: från Aschoff-Tawara's knut i förmaksskiljeväggen till kammarskiljeväggen gående litet muskulärt knippe, där delande sig i 2 skänklar (en för vardera kammaren); tillhör hjärtats retningsledningssystem.

Histami'n, (/. -um, -i): /?-imid-azol-etyl-amin, en bas i mjöldrygan, derivat av aminosyran histidin; förekommer i bunden form i praktiskt taget ali djurisk vävnad; räknas till vävnadshormonen; kraftigt verkande på glatt muskulatur (uterus), kapil-lärdilaterande, kraftigt saliv-, pankreas- o. magsaftsavsöndrande; spelar viss roll vid uppkomsten av vissa allergier; syn. er gamin. Medel vid kronisk muskelreumatism o. allergiska tillstånd, -huvudvärk: vanligen i 40—50 års åldern uppträdande, anfallsvis (i regel på natten påkommande) kortvarig, ensidig, ytterst intensiv h., åtföljd av tårflöde, igensvullen näsa och snuva, allt på samma sida som huvudvärken. Efter histamininjektion kan samma symptomkomplex framkallas, därav namnet, -pro-vet: undersökning av magsaften före och (upprepade gånger) efter injektionen av Vi mg. h. för bestämmande av arten föreliggande akyli. Försvinner denna efter histamininjektion, finnes ingen slemhinneatro-fi och sålunda ingen äkta (histaminrefrak-tär) akyli.

Hist|anoxi', (/. -anox|ia, -i'ae av g. histo's, vävnad + a(n) priv. + oxy's, sur): syrebrist i vävnaderna p.gr. av bristande blodtillförsel.

Histida's: ett leverferment, som sönderdelar histidin.

Histidin: en aminosyra, imid-azo-amino-pro-pionsyra. Äggviteklyvningsprodukt vid tryp-sindigestion.

Hist(i)o- (av g. histion): liten vävnad-, -cy't, (l. '-cyt|us,-j,pl.-z av g. ky'tos, cell): greniga celler i den retikuloendoteliala vävnaden, vilka utmärka sig för stark fagocytos. Syn. klasmatocyter, makrofager. Jfr polyblaster. -i'd (av g. ei'dos, utseende): lik normal väv nad; om svulster, som ha förebild i enkel fysiologisk vävnadsart (t.ex. fibrom, osteom, neurom), till skillnad från organoida och te-ratoi'da svulster, vilkas byggnad erinrar om ett resp. flera organ. Även syn. för bindesubstanssvulster.

Histo- (av g. histo's): vävnad-, -cyter: se histio-cyt. -ge'n, (l. '-gen|es av g. genna'o, alstra): härstammande ur vävnad, -id: se histioid.

-kemi: mikroskopisk undersökning av vävnadernas kemi. -kompatibilitet: immunologisk likhet av vävnader, tillräcklig för att medgiva transplantation. Förlöper utan att framkalla immunisering. -histokompabili-tets-gen (H-gen): gen som bestämmer ett vävnadsantigen, -logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): vävnadslära, både makro-och mikroskopisk, brukas dock mest om mikroskopisk anatomi, -ly's, (/. '-lys | is, -is av g. ly'o, lösa): vävnadsupplösning, särskilt den normalt försiggående insmältning-en t.ex. av tymus.

Histo'n: basiskt äggviteämne, som huvudsakligen finnes i cellkärnornas nukleoproteider.

Histo- (av g. histo's): vävnad-, -patologi', (/. -patholog|ia, -i'ae av g. pa'thos, lidande + lo'gos, lära): de sjukliga vävnadsrubbningarnas histologi, -pi'n: extrakt på stafylo-kockkulturer för lokal immunisering vid sta-fylokockinfektioner i huden, -pla'sma cap-sula'tum: en protozo; orsak till histoplas-mos. -plasmi'n: filtrat från kulturer av His-toplasma capsulatum; användes som kutan test (efter intrakutan injektion) på histoplas-mos. Jfr

hudtest. -plasmo's (/. -is, -is av g. pla'sso, forma): en av Histopla'sma capsula'-tum orsakad sjukdom i retikulo-endoteliala systemet med feber, anemi, lever-, mjält- o. lymfkörtelansvällningar, ostvandling och nekrosbildning i de granulomatösa organ-infiltrationerna. Syn. Darling's sjkd., cyto-myco'sis reticulo-endothelia'lis. -terapi', (/. -therap|ia, -i'ae av g. therapei'a, behandling): sjukdomsbehandling medelst administration av animala vävnader, organterapi, -tri'b (av g. tri'bo, krossa): kraftig tång att klämma till ett vävnadsparti med blodkärl för hindrande av blödning, -tripsi', (/. -trip-s|i'a, -i'ae av g. tri'psis, krossning): krossning av vävnad med histotrib.

Hittorfs rör: geissler-rör, i vilka luften är så förtunnad, att det uppstår katodstrålar (se detta ord).

Hitzig's gördel: nedsatt hudkänsel i ett gördelformat bälte av bålen, särskilt i höjd med mammæ (3.—6. dorsalnerverna); tidigt symptom av tabes dorsalis.

Hjulbenthet: ge'nu va'rum, O-ben.

Hjärnabscess: ofta utan feber förlöpande härdformig varig smältning av hjärnsubstans.

Hjärnan: stora hj. — ce'rebrum (/.), ence'-phalon (g.); lilla hj. — cerebellum (/.). Jfr hjärnblåsorna.

Hjärn-atrofi': förminskad volym av hjärnan beroende antingen på en fysiologisk involution eller på en patologisk process. SåvälHjarne's plåster

den kortikala som den centrala atrofien diagnostiseras med röntgenologisk pneumogra-fi. -balken: se corpus callosum. -barken: den perifera gråa substansen å hjärnans yta. -bihanget: övre h. = tallkottkörteln, epiphysis ce'rebri, corpus pinea'le: endokrint organ på mellanhjärnans övre yta; un dr eh. — hypofysen, hypo'physis ce'rebri, gl. pitui-ta'ria: endokrint organ på mellanhjärnans undre yta. -blåsoma: 3 blåsformigt uppdrivna delar av medullarrörets främre ända kallade framhjärnan (prosencefalon), mitthjärnan (mesencefalon) och ruthjärnan (romb-encefalon); senare delar sig den främre blåsan i två: (fram)ändhjärnan (telencefalon) och mellanhjärnan (diencefalon) samt ruthjärnan ävenledes i två: bakhjärnan (met-encefalon) och efterhjärnan 1. förlängda märgen (myelencefalon); mesencefalon förblir odelad och håligheten i den förtränges till en smal kanal, aquæductus cerebri, -blödning: apoplexi'a 1. hæmorrha'gia cerebri. -bryggan: se pons. -bråck: encefalocele. -centrum: ställe i hjärnan, som ombesörjer en viss nervös funktion.

Hjarne's plåster: empla'strum sapona'tum. Lätt retande. Hj. testamente, (beska kryddor, livskryddor): ett flertal kryddartade växtdelar ss. saffran, lärksvamp, rabarberrot, myrra, aloe m.m.; användes lagt på brännvin i folkmedicinen som medel mot gallsten. H. t:s beska elixir, H. t:s droppar = elixir ama'rum Hjaerne'i: spritextrakt av ovannämnda kryddblandning.

Hjärn-feber: se encefalit. -hinneinflammation: meningitis, infl. i hjärnans och ryggmärgens mjuka hinnor. Bakteriella h. äro vanligen sekundära till andra infektioner o. svårartade, virusmeningiterna (ss. poliomyelit-, paro-titmeningiter) vanligen mera godartade. — Jfr encefalit, meningit.

Hjärn-hinnorna: se meninx, meningitis och meningo-. -inflammation: se encefalit. -kammarvatten: den i hjärnans hålrum (hjärnventriklarna) befintliga cerebrospinal-vätskan. -lokalisation: se lokalisation. -ner-verna: de från hjärnan utgående 12 nervparen. Syn. kranialnerverna. -prolaps: encefalocele. -punktion: punktion av hjärnventriklarna, för diagnos 1. för tryckavlastning, -sand: anhopning av kalkkonkrement på vissa ställen i hjärnan ss. ple'xus chorioi-de'us, ventrikelväggen, tallkottkörteln; syn. ace'rvulus ce'rebri. -sinus: de venösa blodledarna i hjärnans hårda hinna. Se under sinus, -skakning: commotio ce'rebri. -skänklarna: crura ce'rebri. -skäran (stora): falx cerebri, -slag: se apoplexi'a ce'rebri. Jfr

hjärtslag, -stammen: de centrala gangüerna, hjärnskänklarna, hjärnbryggan och medulla oblongata.

Hjärn-tryck: genom blodkongestion, infl. i hjärna 1. hinnor, genom hydrocefalus 1. svulster stegrat tryck inom skallen; åstadkommer huvudvärk, kräkningar, pulsför-långsamning, slöhet. -tumörer: i hj. växande tumörer; de

vanligaste o. mest elakartade äro gliom, de från hinnorna utväxande meningomen vanl. mera godartade, uppmjukning: degeneration och uppmjukning beroende på infl. eller upphävd blodtillförsel. -vattusot: hydrocefalus. -ventriklarna: 4 med varandra förbundna vätskefyllda håligheter (2 sidoventriklar, 3. ventrikeln under hjärnbalken och 4. ventrikeln under lillhjärnan), -ödem: ökning av vätskan i lymfrum o. vävnadsluckor i hjärnsubstansen.

Hjärta: se cor, endokardiet, myokardiet, peri-kardict. — Hjärt-aneury'sm: partiell utvidgning av hjärtat efter sjukdomar i väggen, -arytmi: vanl. av myokarditer orsakade förstörelser av retningsledningssystemet med oregelbunden hjärtverksamhet som följd. Jfr allorytmi, arrythmi'a perpe'tua, embryo-kardi, extr asystole, hjärtblock, -fladder, -flimmer, pulsus irregularis, överledningsrubbningar. -astma: vid hjärtsjukdomar och började sviktande hjärta vid högt blodtryck anfallsvis vanl. på natten uppträdande ångestfylld andfåddhet med hastig, ytlig respiration. -block: det tillstånd hos hjärtat, då det regelbundna samarbetet mellan kammare och förmak upphört, så att de kontra-hera sig oberoende av varandra, beroende av att retningsledningssystemet (his ska knippet) blockerats (i regel i närheten av atrio-ventrikulargränsen), t.ex. av en kalkhärd, av ett gumma e.d. Hjärtblocket är antingen komplett eller partiellt. Jfr arborisa-tionsblock, skänkelblock, Wenckebach's perioder, -dilatation: utvidgning av hjärtat, -dämpning: den dämpade perkussionstonen över torax framsida och underliggande hjärta. Absolut över den av lungorna obetäckta, relativ över den av dem betäckta delen av hjärtat.

Hjärt-fel: organiska förändringar i hjärtat. Medfödda h.: utvecklings an omalier med förträngningar av lungpulsådern 1. aorta, abnorma kommunikationer mellan dessa kärl eller mellan hjärtats olika rum m.m. Förvärvade h.: vanligen till hjärtklaffarna lokaliserade infl. förändringar (klaffel). Kompenserat hj-fel: anpassning till full effektivitet (inga besvär). Inkompense'rat hj-fel:Hjärthypertrofi

hjärtat kan ej motsvara normala krav, in-kompensationssymptom (andnöd, cyanos, hjärtklappning, ödemer osv.) infinna sig. -felsceller: i spiitum befintliga fagocyter 1. lungepitelceller, som upptagit blodfärgäm-nederivat (hemosiderin) efter kapillära blödningar på grund av blodstockning i lungan vid hjärtfel, -felslever: se muskotlever. »fladder: hastiga (200—400 slag i minuten) mycket svaga, regelbundna kontraktioner, mest intresserande förmaken. Syn. förmaksfladder. -flimmer: mycket hastiga (400—700 i minuten) och mycket svaga samt oregelbundna hj ärtkontraktioner, mest lokaliserade till förmaken. Syn. förmaksflimmer, -förlamning: plötsligt upphörande av hjärtverksamheten och död som följd; vanl. hjärtinfarkt som orsak. Syn. hjärtslag, -glykosi-der: glykosider förnämligast förekommande i Digitalis-arter. Samtliga ha en gemensam beståndsdel genin (se detta ord) men skilja sig från varandra i fråga om resorption från tarmen, tiden för insättandet av verkan efter oral eller intravenös me-dikation, tiden för maximal verkan, varaktigheten av toxiska symptom, hjärtfrekvensminskning, eventuell arytmi, EKG-för-ändringar m.m., allt förhållanden som måste beaktas vid terapien.

Hjärt-hypertrofi: hj ärtförstoring på grund av ökad muskelmassa, myokardhypertrofi. -infarkt (av /. infarci're, instoppa): lokal nek-ros av myokard genom tillstoppning av ko-ronarkärl. -inkompensation: se under hjärtfel. -insufficiens: nedsatt hjärtverksamhet; se hj ärtsvaghet, -katetrisering: sker medelst en c:a 1 m lång röntgentät lackerad slang av spunnen nylon, som (vanligen genom en armven) föres ned i hjärtat under ständig röntgenkontroll för närmare studium och bestämmande av blod, blodtryck, hjärtfels natur m.m. -klaffarna: seniga flikar vid öppningarna mellan förmak och kamrar, vilka äro så ordnade att de hindra blodet att strömma tillbaka. Syn. hjärtvalverna; jfr aorta-, pulmonalisklaffarna. -klappning: pal-pita'tio co'rdis. -kollaps: plötsligt sviktande av hjärtats verksamhet, -kramp: se angina pectoris. -lungljud: lungljud, orsakade av volymväxlingar av hjärtat o. de stora lung-kärlen vid systole o. diastole, -lungmaskin: apparat frikopplande hj. och lungor och övertagande deras funktioner vid op. på hjärtat.

Hjärt-neuro's: nervösa hjärtbesvär och rubbningar (smärtor, hjärtklappning, andningsbesvär) vid neurasteni, ångestneuroser, hysteri m.m. Jfr frenokardi. -revolution: revo-

lu'tio cordis; en fullständig hj ärtrörelse omfattande både systole och diastole av förmak och kamrar samt paus. -slag: 1. hjärtats sammandragning och slag mot bröstkorgen, särskilt hjärt(spets)stöten; syn. i'ctus cordis; 2. plötsligt upphörande av hjärtats verksamhet. -spetsstöten: se hjärtslag (1) -språng: gammalt namn på eclampsia in fantum. -stöten: se hjärtslag (1). -svaghet, -svikt: insufficientia cordis; svårighet för hjärtat att redan i kroppsvila fullgöra sin uppgift som pump; åtföljes av framförallt en del subjektiva obehag ss. hjärtklappning, trötthet, stundom smärtor i hj ärttrakten ävensom lätt blåfärgning av slemhinnor, fingrar o. tår samt svullnad i vissa kroppsdelar. -säcken: se perikardiet. -tamponad: ansamling av större mängd blod i hj ärtsäcken (hemoperikardium). -tonerna: de ljud, som normalt uppstå vid varje systole (1. hjärttonen) och diastole (2. hjärttonen). -valvlerna: se -klaffarna. -öra: den säcklikt frambuktande delen av hj ärtförmaket.

Hjässbjudning: se kronbjudning.

HMG: human menopausal gonadotropin, substans i urinen hos kvinnor i menopausen, som ger såväl FSH- som LH-effekt.

Hodgkin's sjukdom: syn. aleukemi, pseudo-leukemi, speciellt lymfogranulomatos.

Hof fa's sjukdom: traumatiskt betingad fett-proliferation i knäleden.

Hoffmann's droppar: ae'ther spirituo'sus. (3 delar alkohol och 1 del eter). Nervmedel. Ett förr i världen mycket uppskattat stimulans. Jfr Bang's nervdroppar. H. muskelatrofi: se Ch ar cot-Marie's m. H. symptom: förhöjd mekanisk och faradisk retbarhet av sensibla nerver vid tetani.

Holländsk spädbarnsnäring: kärnmjölksväl-ling; med socker och vetemjöl kokad kärnmjölk.

Holmgren's sefirgarnsprov: metod att med hjälp av färgade sefirgarnsdockor diagnosticera färgblindhet. Jfr pseudoisokromatis-ka tavlor.

Hölö- (av g. ho'los): hel-. -aca'rdi|us, -i (/. av g. a priv. + kardi'a, hjärta): missfoster (vanl. parasit) utan hjärta; syn. acardi'acus. H. ace'phalus: med felande överkropp. H. aco'rmus: med felande underkropp. H. amo'rphus: utan spår till mänsklig form. -bla'stisk (av g. blasto's, frö): om ägg, som dela sig fullständigt. Jfr meroblastisk. -en-zym, -ferment: de enzymatiskt verksamma av apo- o. koferment bestående fullständiga fermenten. -gami', (/. -gam | i'a, -i'ae av g. ga'mos, giftermål): kopulation mellan celler, som ej kunna skiljas från de vegetativa cel-

lerna. Jfr isogami. -kai'n, (/. -cai'n|um, -/): para-dietoxietenyldifenylamidin. Lokalbedövningsmedel. -kri'na körtlar (av g. kri'no, utsöndra): körtlar med omvandlade körtelceller som sekret, t.ex. talgkörtlarna. Jfr apo-, ec-, mero-krina körtlar, -rhachi'schisis: se rakischis.

Holzknecht-Jacobsohn's symptom:

hj ärtförskjutning (mediastinalf örskjutning) på röntgenbilden åt den sjuka sidan under inandning vid ensidig bronkialstenos.

Holzknecht's fenomen: vid ensidig bron-kialtilltäppning förskjutes medialstinalskug-gan i röntgenbilden vid inandning åt samma sida som denna bronk. H. magform: tjur-hornsliknande magsäcksskugga i röntgenbilden. Jfr Rieder's magsäcksform. H. rum: syn. retrokardiala rummet.

Holzphlegmone (/.): se träflegmone.

Hom|atropin (/. -um, -i av g. homo's, gemensam + a.), artificiell alkaloid som mandelsyra (i stället för tropasyra som vid atropin) avdunstar med saltsyra; atropin-liknande ämne med samma verkan som, men mindre giftigt än, atropin.

Home's lob: hypertrofisk lobus tertius pro-statæ.

Homeo-, Homö(o)- (/. Homoeo- av g. ho'-moios): lik-, -pati', (/. -path | i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): av

Hahnemann (1810) införd behandlingsmetod. Huvudprincip är användning av minimala doser av läkemedel, som i stora doser framkalla symptom liknande föreliggande sjukdom, enl. satsen simi'lia simi'libus ("lika med lika"). Jfr allo-pati', potens. Homeopa't. -plasi', (/. -plasji'a, -i'ae av g. pla'sso, bilda): nybildad vävnad, lika den som skall ersättas eller om svulster, som likna fysiologiska vävnader. Jfr heterolog och heteroplasi. -plasti'k: homeoplastisk transplantation. Se transplantation. Syn. homoplastik. Homeopla'stisk.

Homici'dijum, -i (/. av ho'mo, människa + cae'dere, mörda): dråp, mord.

Ho'm|o, -inis (/.): människa. H. primige'nius: diluviala människoraser; hit bruka bl.a. räknas: h. aurignace'nsis, h. heidelberge'nsis, h. mousterie'nsis, h. ne ander thale'nsis. Jfr pitekantropus. H. sa'piens: nuvarande människotyp.

Homo- (av g. homo's): en och samma-, -cy-stin: svavelhaltig aminosyra av samma struktur som cystin men med andra egenskaper. -cystinuri, (i. cystinurji'a, -i'ae): medfödd rubbning i ämnesomsättningen med utsöndring av homocystin i urinen; mentala rubbningar m.m. -eroti'sm (/. -us, -i av g. erotiko's, hörande till kärlek): erotisk känsla, särsk. vid passivt förhållande, riktad mot person av samma kön. -fili', (/. -philji'a, -i'ae av g. phile'o, älska): 1. affinitet till ett speciellt antige'n; 2. dragning 1. kärlek till person av samma kön. Homofi'l. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): alltigenom lika. Homogenise'ra: bringa en uppslamning till en homogen blandning.

Homogentisinsyra: dioxi-fenyl-ättiksyra (CgHgOJ. Syn. uroxantinsyra. Jfr alkapton.

Homoi'o-: se homeo-.

Homo- (av g. homo's): en och samma-. -lateral (/. -is, -e av la'tus, sida): på samma sida (som sjukdomshärden). Motsatsen kontrala-teral.-Io'g; -logi', (/. -log|i'a, -i'ae av g. logos, beaktande): av lika struktur, resp. överensstämmelse. H. retning: adekvat, specifik r. Jfr analog, heterolog. -men' (av g. me'ros, del): en polyidi sammansatt av lika verkande arvsfaktorer. Jfr polyidi. -plasti'k (av g. pla'sso, forma): artificiell ersättning av substansförluster genom transplantation av vävnad från en artlik individ. Syn. homeoplas-tik, homotransplantation. Jfr transplantation. -sexualitet, (/. -sexuaiit|as, -a'tis av se'xus, kön): sjuklig könsdrift riktad mot individer av samma kön. Ho'mosexuell: syn. invert, monosexuell. Motsatsen heterosexuell. Jfr bisexualitet, effemination, feminism, lesbisk kärlek, pederasti, saffisk kärlek, tribadism, uranism, viraginitet. -statisk: kallar man animal ej levnadsduglig vävnad vid transplantationer. -transplantation: se homoplastik. -vital: levande homolog materia vid transplantationer. -zygo't (av g. zygo'n, ok): den genom befruktning mellan två gameter med lika anlagstyp uppkomna cellen 1. individen. Regel bland organismer, som självbefrukta sig. Jfr hete-rozygot.

Honiöpati': se homeopati.

Ho'n|or, -o'ris (/.): heder.

Horde'ol [um, -i (/. dim. av ho'rdeum, korn): vagel, infl. 1. i ögonlocksrändernas hårkörtlar (h. exte'rnum); 2. i glandulæ tarseæ (Meibomi) \h. inte'rnum). Syn. chalazion.

Horizontal I is, -e (/. av g. hori'zon, gränslinje): vågrät.

Horm|o'n, (/. Ho'rm[on, -o'nis): av g. hor-mo'n, det retande): från endokrina körtlar avsöndrade ämnen, som med blodet föras till andra organ och reta dessa till vissa funktioner 1. hämma desamma. Jfr cyto-hormon, vävnadshormon. Hormonotropa hormoner: hormoner, som påverka andra endokrina körtlar. Jfr hypofysen.Hormonti trering

Hormonti trering: bestämmande i urinen av den mängd hormon, som utsöndras gnm densamma.

Horner's muskel: medial ögonlocksmuskel. H. regel: rödgrönblindhet fortplantas från färgblinda fäder genom döttrarna på barnbarn av manligt kön. H. triad: se okulopu-pillära syndromet. Hornhinne-bråck: keratocele. -grumling, infiltrat: grumling av hornhinnan gnm lokal leukocytansamling. -inflammation: keratit. -reflexen: 1.

ögonslutning vid beröring av hornhinnan; syn. kornealreflexen; 2. spegelbild av en ljuskälla i hornhinnan, -smältning: keratomalaci. -transplantation: kerato-plastik.

Horn-kräfta: skivepitelkräfta i hud och slemhinnor med stark förhorning av svulstceller, -svulst: se keratom. Horo'pt|er, -e'ris (/. av g. ho'ros, gräns -f opte'r, spanare): ett begränsat område av ögonens synfält, omfattande alla de punkter i rummet, som vid viss ögonställning giva en tydlig bild, dvs. som i näthinnan träffa korresponderande punkter. Horri|pila't|io, -io'nis (/. av horre're, stå styv + pi'lus, hår): se "gåshud"; syn. cu'tis anse-ri'na, dermatospasm. Ho'rrjor, -o'ris (/.): skräck. H. va'cui: skräck

för tomrum. Hortega-celler: små gliaceller med långsträckt kärna, från vilkas poler vanligen föga förgrenade utskott utgå, ha fagocytära egenskaper. Hospital (av /. hospita'lis, gästfri): ursprungligen beteckning för barmhärtighetsinrättning för vård av sjuka (särsk. spetälska), orkeslösa 1. fattiga; senare betecknande sjukhus 1. fattighus; småningom kommit att uteslutande beteckna sinnessjukhus; numera bortlägges benämningen allt mer o. även sinnessjukhusen benämnas sjukhus, mentalsjukhus.

Hospitalsbrand: se nosokomialbrand. Hostningsfenomenet: vid röntgenologisk undersökning av en frisk iakttages ett uppklarande av lungspetsarna vid hostning; utebliver vid spetstuberkulos. Houston's valvler: pli'cae transversa'les re'c ti; halvcirkelformiga tvärgående veck i rektalslemhinnan. Syn. rektalvalvler. Howell-Jolly-kroppar: se jolly-kroppar. Jfr cabot-ringar, ringkroppar. Howship's laku'ner: de små groparna i ben, som urgröpts av osteoklaster vid benets atrofi.

H-substanser: ämnen med histaminliknande verkan.

lud-emfysem: se emfysem. -erytemdos: enhetsdos, angivande den röntgendos, som inom 8 dagar åstadkommer lätt hudrodnad och efter 6 veckor tydlig brunfärgning av ett med hårda strålar bestrålat 6 X 8 cm stort hudområde från en fokus-hud-distans av 23 cm. -faktorn: vitamin H. Se vitaminer, -reflexer: genom retning av huden utlösta muskelkontraktioner. Se buk-, kremaster-, fotsulereflex, -sinne: tryck-, temperatur-, smärt-s. (sinne för kittling, klåda, vällust), -smörja: ve'rnix caseo'sa. -svål: callo'sitas. -test: metoder för fastställande av allergener genom hudreaktioner efter perkutan 1. intra-kutan applikation av det förmodade aller-genet. Jfr kutanreaktion, lapprov. -vattusot: anasarka. Jfr ascites, bukvattusot.

Humaniserad lymfa 1. vacci'n (av /. huma'nus, mänsklig): kokoppsvaccin, som tages från ympkopporaa på en människa. Jfr animal v.

Huma'njus, -a, -um (/.): mänsklig.

Humeroscapla'r | is, -e (/.): som hör till överarm och skulderblad.

Hiimer|us, -i (/.): överarmsbenpipan.

Hummerklo-hand: medfödd förlust av en 1. flera av 2—5:e fingrarna o. ofta av motsvarande metakarpalben, varvid tummen o. närliggande finger likna en hummerklo.

Hu'm|or, -o'ris (/.): vätska. H. a'queus (/. av a'qua, vatten): ögonkammarvatten. H. vi't-reus (av I. vi'trum, glas): glaskroppens flytande massa.

Humoralpatologi' (av /. hu'mor, vätska -f g. pa'thos, lidande -f- lo'gos, lära): den teoretiska åskådning, som tillmäter förändringar i kroppens vätskor, humo'res, framförallt blodet, den väsentligare betydelsen för sjukdomars uppkomst. Syn. galenism. Jfr cellular- och solidarpatologi.

Hundgalenskap: fobodi'pson, hydrofobi, lyssa, ra'bies, vattuskräck.

Hundäxing, (l. Dactylus glomerata): dess pollen kan framkalla gräspollenallergi (pollinos).

Hunger: jfr akori, bulimi, limoftis, limosis.

Hunger-hy drop s: se hungerödem. -osteomalacia -osteopati': genom undernäring uppkommen benuppmjukning, -smärtor: svält-smärtor, smärtor långt efter en måltid, vanligen nattetid, ofta vid ulcus duode'ni; försvinna vid

intagande av föda. Jfr gastralgo-kenos. -tyfus: fläckfeber, -ödem: ödemsjuka; hastigt insättande ödemer, vanligen i benen med polyuri, bradykardi, hypotoni, asteni; iakttogos särskilt under tiden för kristidsnäringen under första världskriget. Syn. inanitionsödem, krigsödem, ædema e fame.Himner's sjukdom

-öppning: mörka endast av tjockt tarmslem bestående öppningar hos svältande.

Hunner's sjukdom: cystitis interstitia'lis (i urinblåsan).

Hunt's sjukdom: se dyssynergi'a cerebella'-ris myoclo'nica. H. syndrom: facialispares, häftiga ansiktssmärtor, ev. herpes i öron-området vid sjukdomar i ganglion geniculi.

Hunter's glossi't 1. tunga: röd smärtsam insänkt fläck på tungan som tidigt tecken på perniciös anemi. H. Induration 1. schanker: den hårda, syfilitiska initialsklerosen; syn. hård schanker. Se schanker.

Huntington's chore'a: hos vuxna förekommande hereditär, kronisk, progredient, vanligen till deme'ns ledande sjukdom med ko-reatiska rörelser.

Huppert's reaktion: prov på gallfärgämne i urinen. H. sjukdom: se Kahler's sjkd.

Hurler's sjukdom: se lipokondrodystrofi.

Hutchinson's syndrom: se okulopupillära s. H. triad: H. tänder -f parenkymatös kera-tit -f- labyrintär dövhet. Enl. H. tecken på medfödd syfilis. H. tänder: missbildning av särskilt de två övre mediala permanenta in-cisiverna, som äro tjocka, korta, koniskt avsmalnande mot spetsen och med halvmån-formad utskärning av den fria kanten.

Huvud-benledning: fortledning av svängningarna av en på huvudet ansatt ljudande kropp (direkt benledning) 1. av luftens ljudvågor (indirekt benledning) genom benen till hörselorganet och detta såväl till benlabyrinten (ren ossal ledning) som till trumhinnan (kra-niotympanal ledning). Syn. osteotympanala ledn. Jfr aerotympanala ledningen, Schwa-bach, Rinne, Weber, -bjudning: huvudet föregående (den vanliga bjudningen) vid förlossningen. -celler: se adelomorfa celler, -lus: pediculus capitis.

Hy.: förkortning för hysteri.

Hy alas: hyaluronidasprep. Påskyndar resorp-tionen av depåer.

Hyalin (av g. hy'alos, glas): glasig, struktur-lös, genomskinlig massa av degenerativ natur; kan bildas såväl av epiteliala element, epitelialt hyalin, som av bindväv, bindvävs-hyalin. H. cylindrar: hyalina avgjutningar inom njurkanalerna av långsträckt cylindrisk form. H. degeneration: omvandling av epitelial 1. kollagen vävnad (äggvita) i hyalina substanser. -o's (L -is, -is): h. degeneration.

Hyali't (/. -is, -idis): glaskroppsinfl.

Hyalo- (av g. hy'alos): glas-, -fobi', (/. -pho-b|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): fruktan för glas. -ny'x|is, -is (/. av g. ny'xis, stick): punktion av glaskroppen, -serosi't (l. -is,

-idis): hyalin, om sockerglasyr påminnande omvandling av infl. utsöndring på inre organs serosa hinnor, t.ex. sockerglasyrlever, Zuckergussleber (t.).

Hyaluron-ida's: hydrolytiskt hyaluronsyran klyvande intracytoplasmatiskt enzym; finnes överallt, där ett normalt cellförband upplöses, särsk. i testiklar o. bitestiklar; som terapeutikum användes h. till uppmjukning av fibrös vävnad, -syra: myko-polysackarid; bildar som slemämne i luc-ker äggvitebindning väsentlig beståndsdel i intercellulär kittsubstans. Sileffekt på ledhålans permeabilitet reglerad av hyaluron-syrans polymerisationsgrad.

Hybinette-Eden's operation: operativ utbyggnad av scapulans ledhåla för förhindrande av luxation i leden.

Hyde's sjukdom: puri'go nodula'ris.

Hyd- (av g. hy'dor): vatten-, -artro's, (/. -ar-thro'sjis, -is av g. a'rthron, led): serös ut-gjutning i ledgång;

ledvattusot. Syn. hydrops articularis. -ati'd (av g. hydati's, vattenblå-sa): 1. (anat.): blåsformad, av klar vätska fylld embryonal rest vid äggledare och bitestiklar, t.ex. Morgagni's hydati'd på äggledaren; 2. (patol.): vätskefyllda blåsor, hygromer, ekinokockblåsor osv. av olika natur. Hydati'd form. -atido's|us, -a, -um (/.): hydatid-, -atidmola: se druvmola. -atido's (/. -is, -is), -atidsjuka, -atidsvulst: echinococcosis, blåsmasksjuka resp. av ekinokockblåsor bildad svulst.

Hy dr- (av g. hy'dor): vatten-. -æmi'a: se hyd-remi. -ago'ga, sing, -ago'gum (/. av g. agogo's, ledande): vattendrivande medel ss. diafore'-tika, diure'tika och laxa'ntia. -alazin, (/. -um, -i): ganglieblockerande och blod-tryckssänkande, kan ge kollagenoser. -ame-tarazin: centralt verkande muskelavslappan-de medel. -a'mni|on, -i (/. av g. amnion, fosterhinna): ökad mängd fostervatten i amnionhålan. -antoin: glykollurinämne. -argyri', (/. -argyr|i'a, -i'ae av g. a'rgyros, silver): hudutslag efter kvicksilvergnid-ning. -argyri'sm (I. -us, -i), -argyro's (l. -is, -is): kvicksilverförgiftning. Syn. merkuri-alism. -argyro's|um, -i (/.): beteckning för envärdigt bundet kvicksilver. Hydrargyro'-si chlo'ridum prcecipita'tum: fälld kvick-silverklorur, kalomel. H. jo'didum: kvick-silverjodur. -a'rgyr|um, -i (/.): kvicksilver, kem. tecken Hg; ingår som benämning i tvåvärdiga kvicksilverbindningar. H-m cum cre'ta: kvicksilver med krita. H-i ammo'nii chlo'ridum: kvicksilverammoniumklorid. H-i chlo'ridum corrosi'vum: kvicksilver-klorid, sublimat. H-i jo'didum præcipita'-Hydras

tum: fälld kvicksilverjodid. H-i o'xidum præcipita'tum: fälld kvicksilveroxid -artro's, (I. -arthro's|is, -is av g. a'rthron, led): serös exsudation i led, ofta efter trauma.

Hyd'rjas, -a'tis (/. av g. hy'dor, vatten): hydrat. Chlora'li h.: kloralhydrat.

Hydrasti'n: alkaloid i roten av Hydrastis canadensis; blodstillande.

Hydraziner: en grupp organiska föreningar, vilka i likhet med diazoföreningarna innehålla 2 sinsemellan förenade kväveatomer bundna vid en bensolkärna, De karaktäriseras av gruppen —NH-NH2. T.ex. fenyl-hydrazin C6H5 • NH • NH2. Starkt reducerande.

Hydr- (av g. hy'dor): vatten-, -emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): Ökad vattenhalt hos blodet. Syn. pletho'ra hydræmi-ca, pl. serosa. -encefalocele, (/. -encephalo-ce'l|e, -es av g. enke'phalos, hjärna -f- ke'le, bråck): hjärnbråck, vari finnes utvidgad del av hjärnventrikel. -iatri' (/. -a, -ae av g. iatrei'a, läkekonst): vattenläkekonsten. Hyd-ria'tisk reaktion: organismens reaktion på bad. -ider: additionsderivat av bensolserien där kolatomerna mättas med väte. En helt mättad förening är bensolhexahydrid, där inga dubbelbindningar längre finnas-C * Hj

H,C CH,

I I

h2c ch, \/

C • H,

Hydro'a: se hidroa, som är riktigare.

Hydro|bilirubi'n: reduktionsprodukt av bilirubin. En mängd ämnen, av vilka ett är identiskt med urobilinogen i urinen.

Hydro- (av g. hy'dor): vatten-, -cardi'a: se hydroperikard. -cefaloi'd, (-cephaloi'd av g. kephale', huvud + ei'dos, form): svår form av akut näringsrubbning i spädbarnsåldern med förhärskande cerebrala och meningitis-ka symptom (därav det mindre lämpliga namnet). -ce'falus, (/. -ce'phal | us, -i av g. kephale', huvud): hjärnvattusot, "vatten i huvudet", "vattenskalle". H. exte'rnus: serös utgjutning mellan de två fina hinnorna. H. inte'mus: ökning av hjärnkammarvattnet. H. acquisi'tus: förvärvad h., t.ex. h. acu'tus: vid tuberkulos meningit eller vid hinder för hjärnkammarvattnets avflöde vid hjärntumör. H. conge'nitus: medfödd h., ofta med kolossal förstoring av

huvudet och förtunning av hjärnsubstansen. Hydrocefa'1, (/. Hydrocephalic I us, -a, -um). Hydrocefali'. Jfr cystencefali. -cel[e, -es (/. av g. ke'le,

bråck): vattenbråck; i trängre mening i testi-kelns hyllesäck: h. te'stis, 1. i sädessträngens skida: h. funi'culi sperma'tici. H. co'lli con-ge'nitum: enkamrig cysta på halsen, uppkommen genom bristfällig slutning av gälspringorna. Jfr hygro'ma cy'sticum co'lli conge'nitum. H. muli'ebris: avsnörd cysta i kvarstående proce'ssus vaginalis peritonei, belägen i labium majus 1. i ljumskring-en. H. spina'lis: spi'na bi'fida. -chlo'ric|us, -a, -um (I. av g. chloro's, blek): saltsyresur. -co'ni bita'rtras: dihydrokodeinonbitartrat; kraftigt hostlindrande, även smärtstillande och rogivande, -cyani'sm (/. -us, -i av g. ky'a-nos, blå): blåsyreförgiftning. -dipso|mani', (/. -man I i'a, -i'ae av g. di'psa, först -f ma-ni'a, galenskap): periodiska attacker av våldsam törst (vid epilepsi, schizofreni), -ence-falo[cele: se hydrencefalocele. -fil, (/. '-phi-l|us, -a, -um av g. phile'o, älska): som uppsuger vatten. Motsatsen hydrofob, -flumetia-zid, (/. -flumethiazid|um, -i): diure'tikum.

-fob, (l. '-phob|us, -a, -um av g. pho'bos, fruktan): som ej upptar vatten, t.ex. hydrofob vadd, fetvadd. Motsatsen hydrofil. -fobi', (/. -phob i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): vattuskräck, hundgalenskap, jfr fobodi'pson, lyssa, ra'bies. -ftalmus, (/. -phthalmI us, -i av g. ophthalmo's, öga): förstorat öga gnm (medfödd) vatten ansamling i detsamma, -gel (av /. gela're, stelna): i gelé-artat tillstånd befintlig kolloid i vatten. Jfr hydrosol. -ge'ni|um, -i (/. av g. genna'o, alstra): vätgas, kem. tecken H. H. peroxyda'-tum: vätesuperoxid, H202. Desinfektionsmedel. Utspätt med vatten som munvatten, -kardi': se hydroperikard. -kefali': se hydrocefali. -klortiazid, (/. -chiorthiazid|um, -i): diuretikum. -kinidin: medel mot hjärt-arytmi. -kinon: tvåatomig fenol med de båda hydroxylgrupperna i paraställning. Framkallare i fotografien (paradioxiben-yOH

sol CeHi<^) -kon: hostlindrande. -kor-NOH

tamat, (l. -cortamat|um, -i): glykokorti-koid, klådstillande medel, -kortison, (/. cortison [um, -i): glykokortikoid, C-21.-steroid (compound F), ett binjurebarkhor-mon. -laser: ferment som verka hydroly-serande; hit höra amidaser, esteraser, pro-teinaser. Syn. hydrolytiskt ferment. Jfr desmolaser. -Iy's, (/. '-lys | is, -is av g. ly'o, lösa): kemisk reaktion, varvid ett ämne under upptagande av vatten sönderfaller i två andra ämnen. Hydroly'tiskt ferme'nt: se hydrolases -meningo|cel|e, -es (/. av g. me'ninx, hinna + ke'le, bråck): hjärnhin-Hydromfalus

nebråck 1. vid spina bifida ryggmärgs-hinnebråck med serös vattensamling i bråc-ket. -me'tr/a, -ae (/. av g. me'tra, livmoder): serös 1. slemmig vätskeansamling inom livmodershålan vid atresia u'teri, i regel hos äldre kvinnor i menopausen. Hydrjo'mfalus, (/. -o'mphaljus, -i av g. hy'-dor, vatten + omphalo's, navel): svulstlik uppdrivning av naveln vid ascites. Hydro- (av g. hy'dor): vatten-, morfon, (l. morphon|um, -i): analgetikum av morfintyp. -myeli', (/. -myel | i'a, -i'ae av g. mye-lo's, märg): vätskeökning i ryggmärgens centralkanal. I viss mån analog med hyd-rocefalus. -myelo | ce'1] e, -es (/. av g. mye-lo's, märg + ke'le, bråck): bråck genom ryggradskanalen vid spina bifida av ryggmärg, vars centralkanal är utspänd av vatten. Jfr hydrencefalocele och hydrome-ningocele. -myo'm (/. -a, -atis av g. mys, muskel -j- o'ma, svulst): ett cystiskt (vanligen uterint) myom innehållande vätska, -nefro's, (/. -nephrons[is, -is av g. nephro's, njure): utvidgning av njurbäckenet med stockning av urinutsöndringen. Syn. nefro-hydros, uronefros, säcknjure. H. intermittens: stötvis uppträdande urinflöde genom hinder, som periodvis ge vika, t.ex. om urinledaren rider över en abnormt belägen njurartär. -pati', (/. -path J i'a, -i'ae av g. pathos, lidande): se hydroterapi, som är bättre. Syn. hydriatri. Hydropa'tiska omslag: vattenomslag, våtvärmande omslag. Vanlig förkortning är WO. -perika'rd, (/. -perica'rdi;-um, -i): hjärtsäcksvattusot, "vatten i hj ärt-säcken". '-philus, '-phobus, -phobi'a: se -fil, -fob, -fobi. -phtha'lmus: se -ftalmus. -pige'n, 0- -pi'gen|es av g. hy'drops, vattusot -f genna'o, alstra): orsakande ödem. -pisk degeneration: upplösning av den korniga pro-toplasmamassan till vätskedroppar inom cellerna. -pneumo-perij ka'rd (/. -ca'rdi|um, -i): ansamling av vatten och luft i hjärtsäcken. -to'rax, (/. -tho'r | ax, -a'c is av g. tho'rax, bröst): ansamling av vatten och luft i lungsäcken.

Hy'dr|ops, -o'pis, Hydrops [i'a, -i'ae (/. av g. hy'dor, vatten): vattusot; lokal, t.ex. anasar-ka: hudvattusot eller allmän: h. universa'-lis. Allmän hydrops har sin orsak i insufficient hjärtverksamhet: h. cardi'acus; i vissa njurlidanden: h. nephro'genes. Hepatogen hydros: h. vid levercirros, är begränsad till nedre kroppshalvan, "den nedre kroppshalvans hydrops". Hungerhydrops: se hungerödem. H. articula'ris: se hydartros. H. re'-num cy'sticus: gammalt namn för cystanju-rar. H. spiiria: falsk 1. säckvattusot; ansam-

ling vattenhaltigt innehåll i hålrum 1. kanaler efter tillslutning av desamma och resorption av deras egentliga innehåll ss. i h. vesicæ felleæ. H. tuberculomas: tuberkulos i serosa säckar, ledgångar, senskidor, med övervägande serös utgjutning. H. vesicæ felleæ: resorption av i gallblåsan instängd galla och ersättning med en vattnigt slemmig gråvit vätska.

Hydro- (av g. hy'dor): vatten-, -pyonefro's, (/. -pyonephrosis, -is av g. py'on, var + nephro's, njure): hydronefros med varhaltigt innehåll, -rraki', (/. -rrhach|ia, -i'ae), -rra'-kis, (/. '-rrhach|is, -is av g. rha'chis, ryggrad): ökad vätska i ryggradskanalen, sub-araknoidalrummet. -rré, (/. -rrhoe' j a, -ae av g. rhoi'a, flöde): vattenutsöndring, vattenflöde. H. gravidarum: sjuklig stegring av vätska mellan ko'rion och deci'dua. H. na-sa'lis: 1. mkt riklig utsöndring av vattenlik-nande vätska från näsan särsk. vid rhinitis vasomotoria; 2. utsöndring av cerebrospinal vätska ur näsan (vid hydrocefalus osv.).

Hydros|adeni't (/. -is, -idis): syn. hidradenit.

Hydro- (av g. hy'dor): vatten-, -salpi|nx, '-ngis (L av g. salpinx, trumpet): utgjutning i äggledaren efter avstängning av öppningarna. Jfr hemato-, pyo-, saktosalpinx. -sol: vattenlöslig ej geléartad kolloid. Jfr hydro-gel. -t(h)erapi', (l. -therap|ia, -iae av g. the-rapei'a, behandling): vattuläkekonst; syn. hydriatri, (hydropati). -tion|emi, (/. -thion|-æm[ia, -i'ae av g. thei'on, svavel + hai'ma, blod): förgiftning av blodet med svavelväte, -tion|uri', (/. -thion|ur|ia, -i'ae av g. thei'on, svavel -f ou'ron, urin): utveckling av svavelväte i urin stundom vid cystit. -tho'r | ax, -a'cis (/. av g. tho'rax, bröst): utgjutning i pleura; bröstvattusot. -ty'mp an |um, -i (/. av g. ty'mpanon, trumma): vatten i mellanörat. -ureteri't (/. -is, -idis av g. ourete'r, uretär): utspänning och inflammation av uretär.

-xid: förening innehållande en hydroxyl-grupp (som lätt avspaltas). Ibland antaci-dum. -xidion i natrii succinas: intravenöst narkosmedel, -xizin, (/. -um, -i): se'dativ-um. -xokohemin, (/. -xocobemin|um, -i): medel vid megaloblastanemier.

Hydroxyl I gruppen: vattnets envärdiga radikal OH. Det är den för alkoholerna karaktäristiska radikalen. De enatomiga alkoholernas generella formel är CwH2n+1 (t.ex. etylalkohol C2H5 — o.s.v.).

Hydr|uri, (/. -ur|ia, -i'ae av g. hy'dor, vatten + ou'ron, urin): 1. vattenrik urin; 2. syn. diabetes insipidus, polyuri.

Hy'fer, (/. Hy'ph|æ, sing, -a av g. hyphe', vävnad): de trådlika cellerna i mögelsvam-

pars mycelium. Näringshyfer: upptaga näring, frukthyfer: utveckla sprororganen. Hyfo- (/. Hypho- av g. hyphe'): vävnad-, -my-ce-ter, (/. -myc | etes, sing, '-es av g. my'kes, svamp): trådsvampar, mögelsvampar; bestå av ett av långsträckta celler bildat nätverk, mycelium, av näringshyfer, från vilket de sprorgan bildande frukthyferna utväxa, -myko's, (/. -myco's|is, -is): sjukdomar av hyfomyce'ter.

Hygiei'a: hälsans gudinna, Asklepio's dotter o. följeslagarinna. Hygie'n (av g. hygiei'a, hälsa): hälsovård och hälsovårdslära.

Hy gr I o'm (/. -a, -atis av g. hygro's, fuktig): vattensvulst; ey sta med vattnigt innehåll uppkommen genom kronisk infl. vätskeansamling i slemsäck o. senskida. Jfr ganglie. H. cy'sticum colli conge'nitum: medfött flerrummigt lymfangiom på halsen. Jfr hydrocele colli conge'nitum, lymphangioma cy'sticum. H. praepatella're: akut 1. kronisk utgjutning i knäskålsbursan. Hygro- (av g. hygro's): våt-, -meter, (av g. me'tron, mått): instrument

varmed luftens fuktighetsgrad mätes, -sko'pisk (av g. sko-pe'o, betrakta): som drager till sig fuktighet (vatten).

Hy'm j en, -enis (/. av g. hyme'n, tunn membran): mödomshinnan. H. anula'ris: ringfor-mad h.; h. cribrifo'rmis: h. som ett såll; h. imperfora'tus: fullt sluten h.; syn. hymenat-resi; h. semilunaris: halvmånform ad h. Hymenal (l. -is, -e): som hör till hymen. Hymenal latresi': syn. hymen imperforatus. Hymenolepis na'na: bandmask mest hos råttor; syn. Tænia nana. Hyo|id|etis, -e'a, -e'um (/. av grekiska bokstaven hy = 6 + g. ei'dos, form): liknande 6. Hyosci'n: alkaloid från Hyoscy'amus ni'ger. Syn. skopolami'n. Hyoscyami'n (/. -um, -i): alkaloid från Hyoscy'amus ni'ger; isomer med atropin. Hyoscy'amus ni'ger: bolmört. Hyp- (av g. hypo'): föga-, -aciditet: minskad grad syra; syn. subaciditet. -acu'sis: se -akusi. -æmi'a: se -emi. -æsthesia: se -estesi. -afro-disi', (/. -aphrodis|i'a, -i'ae av g. Aphrodite, Venus): nedsatt 1.felande könsdrift.-aku-si', (/. -acu's|is, -is av g. a'kousis,hörsel): hörseineds ättning gnm förminskad retbarhet av n. acusticus. -albumino's (/. -is, -is av albu'-men, äggvita): minskad äggvitehalt i blodet. -alg(es)i', (/. -alges|i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): nedsatt smärtkänsla, -a'mnijon, -i (/. av g. amni'on, fosterhinna): minskad mängd amnion vätska, -azot|emi', (/. -æm|ia, -i'ae av g. a'zoton, kväve -f- hai'ma, blod): minskad kvävehalt i blodet, -azot[uri', (/.

-ur I i'a, -i'ae av g. a'zoton, kväve + ou'ron, urin): minskad kväveutsöndring med urin. -emi', (av g. hai'ma, blod): syn. anemi. Hyper- (av g. hype'r): över-, -aciditet: ökad grad av syra, vanligast om saltsyra i magsaften. Syn. peraciditet, superaciditet. Jfr an-, hyp-, subaciditet. -adrenali'sm jus, -i (/.): ökad sekretion från binjuren. -æmi'a: se -emi. -aeri', (/. -aer|i'a, -i'ae av g. ae'r, luft): övernormal luftfyllnad i lungorna, -aesthe--si'a: se -estesi. -afrodisi', (/. -aphrodis|ia, -i'ae av g. Aphrodite, Venus): stegrad könsdrift. Jfr satyriasis, -akanto's, (/. -acanthosis, -is av g. a'kantha, tagg): abnorm tillväxt av taggcellslagret o. därav alstrade bildningar ss. vårtor, spetsiga kondylom. -akusi', (I. -acusji'a, -i'ae), -aku'sis, (/. -acu's|is, -is av g. a'kousis, hörsel): stegrad hörsel, finhörsel, t.ex. vid facialisförlamning p.gr. av förlamning av muse, stapedius och övervikt av muse, te'nsor ty'mpani. -albumino's (/. -is, -is av albu'men, äggvita): ökad äggvitehalt i blodet, -aldosteronism (/. -us, -i): ökad utsöndring av binjurebarkhormonet aldoste-ron. Syn. Conn's syndrom, med högt blodtryck, kaliumbrist (medförande muskelsvaghet), ökad diures. -algi'; -algesi', (/. -alg I i'a, -i'ae; -ä]ges| i'a, -i'ae av g. algos, smärta): stegrad smärtkänsla, -anakine's, -anakinesi', -anakinesis, (/. -anacines|ia, -i'ae, -anacine's|is, -is av g. ana, upp + ki'nesis, rörelse): excessiv motorisk verksamhet, t.ex. h. ventri'culi: kraftigt stegrad mag-peristaltik. -azot|emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. a'zoton, kväve -+- hai'ma, blod): ökad kvävehalt i blodet, -azot|uri', (/. -ur|ia, -i'ae av g. a'zoton, kväve + ou'ron, urin): ökad kväveutsöndring i urinen, -bar (av g. ba'ros, tyngd): flygmedicinsk term för syrgastillförsel vid förhöjt atmosfärtryck i tryckkammare. -bilirubinæm|ia, -i'ae (/. av bilis, galla -f- niber, röd -f g. hai'ma, blod): rikligt med bilirubin i blodet, -braky-cefal: se brakycefali. -buli', (/. -bid | i'a, -i'ae av g. boule', vilja): sjuklig dådlust. Jfr abuli. -chlorhydri'a: se -klorhydri. -chromato'sis: se kromatos. -chrom|ia: se -kromi. -cyt|-emi', (/. -æm|ia, -i'ae av g. ky'tos, cell -f hai'ma, blod): övernormalt antal röda blodkroppar. -cyto[kromi, (/. -chrom|ia, -i'ae av g. chro'ma, färg): ökad färgämnehalt i en röd blodkropp. Jfr färgindex, -cyto's (/. -is, -is): hyperleukocytos. -daktyli', (/. -dakty-l[i'a, -i'ae av g. da'ktylos, finger): övertaliga fingrar, -dolichocephali'a: se dolikocefali. -dynami', (/. -dynam|ia, -i'ae av g. dy'namis, kraft): starkt ökad muskel verksamhet. H.Hyperemesis

u'teri: synnerligen starka muskelsammandragningar under förlossningsarbetet, -e'me-s|is, -is (/. av g. e'mesis, kräkning): omåttliga 1. ihållande kräkningar, t.ex. under havandeskap; h. gravida'rum. H. lacta'ntium: starkt kräkande hos spädbarn m. pylorospasm. -emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): ökad blodhalt. Aktiv 1. arteriell h.: vid tillförsel av arteriellt blod, kongestion, fluxion, blodsvall. Venös 1. passiv h.: vid stockning av venöst blod, hyposta's, blodstockning, -epinefri' (av g. epinephro's, binjure): ökad inkretion från binjurarna o. dess följder. Jfr genitosuprarenala syndromet. -ergl', (/. -er-g|i'a, -i'ae av g. e'rgon, verkan): förstärkt reaktion; överkänslighet. Jfr allergi, -e'rgi-c|us, -a, -um (/.): överaktiv. -erosi': se eroto-mani. -estesi', (/. -æsthes|fa, -i'ae av g. ai'sthesis, känsel): ökad känslighet. Syn. oxyestesi. H. acu'stica: hyperakusi. H. gusta-to'ria: hypergeusi. H. olfacto'ria: hyperosmi.

H. ocula'ris: överkänslig näthinna, så att redan vanligt ljus kännes plågsamt, »extension, (/. -exte/ns|io, -io'nis av exte'ndere, utsträcka): övertänjning. Syn. paratoni. -falan-gi'sm, (/. -phalangi'sm | es, -i av g. pha'lanx, led): förlängning av enstaka finger-1. tåleder

I. ökning av deras antal, -fori', (/. -phor|i'a, -i'ae av g. phore'o, bära): höjning av ena syn axeln i förh. till den andra; uppåtskelande. Syn. strabismus su'rsum ve'rgens. -fosfat juri', (/. -phosphat|ur|i'a, -i'ae): ökning av fosfatutsöndringen i urinen, »funktion, (/. -fu'nct|io, -io'nis): ökad funktionell verksamhet, -galakti', (/. -galact|i'a, -ae av g. ga'la, mjölk): excessiv mjölkavsöndring. Syn. superlaktation. -genitali'sm (/. -us, -i): övernormal resp. för tidig utveckling av könskörtlar och sekundära könstecken, -geusi', (/. -geus|i'a, -i'ae av g. geu'sis, smak): förhöjd smakförnimmelse, -globuli', (/. -glo-bulji'a, -i'ae av glo'bulus, litet klot): ökning av de röda blodkropparna. Syn. erytrocytos, polyglobuli. Jfr erytremi, erytrocyt, polycyt-emi. -glyk|emi', (/. -glych |æm| i'a, -i'ae av g. glyky's, söt + hai'ma, blod): stegrad blod-sockerhalt. -gonadi's|m|us, -i (/. av g. go'nos, avkomma): ökad aktivitet av könskörtel, -hedoni', (/. -hedon|i'a, -i'ae av g. hedone', lust): stegrad lustförnimmelse. -(h)idro's (/. -is, -is av g. hidro's, svett): stegrad svettning. Syn. sudorré. H.pe'dum: fotsvett.-hormona'-I|is, -e (/. av g. hormo'n, det retande): rik på hormon, -ino's (l. -is, -is av g. is, fiber): ökning av den fibrinbildande äggvitan i blodplasmat. -insulini'sm (/. -us, -i): 1. excessiv insulinsekretion av pankreas; jfr insulom; 2» kronisk insulinförgiftning gnm överdose-

ring av i. -involu'tio u'teri: övernormal återbildning av uterus efter förlossning, -kalc-emf', (/. -calcæm|i'a, -i'ae av calx, kalk -f- g. hai'ma, blod): ökad kalkhalt i blodet (vid överdosering av vitamin D). -kalcuri', (/. -calcur|i'a, -i'ae av calx, kalk + g. ou'ron, urin): ökad kalkutsöndring med urinen, oftast vid atrofi av bensystemet, -kalemi, (/. -kaliaem|i'a, -i'ae): minskad kaliummängd i blodet, -kapni', (/. -capn|i'a, -i'ae av g. kapno's, rök): övernormal mängd kolsyra i blodet, -kata'rsis, (/. -catha'rs|is, -is av g. ka'tharsis, renande): övermåttan kraftig verkan av katartika. -kerato's, (/. -cerato's-lis, -is av g. ke'ras, horn): förstärkt hornbildning i liktornar, vårtor och vid andra hudsjukdomar, -kinesi', -ki'nesis, (/. -cines-|i'a, -i'ae, -cine's|is, -is av g. ki'nesis, rörelse): övermåttan stark muskelverksamhet, kramp. Motoriskt retningstillstånd såsom atetoser, chorea, torsionsdystonier. H. cordis: hjärtklappning, -klor|hydri, (/. -chlor|hydr|i'a, -i'ae): ökad saltsyremängd i magsaften, -kolesterolemi', (l. -cholestero-læm|i'a, -i'ae): ökad kolesterolhalt i blodet, se Müller-Harbitz' sjukdom, -koli', (/. -chol|i'a, -i'ae av g. chole', galla): övernormal gallavsöndring. -kro'm, (/. -chro'-mic|us, -a, -um av g. chro'ma, färg): he-moglobinrik. -kromato's, (/. -chromato's|is, -is av g. chro'ma, färg): ökad pigmentbildning i huden, -kromi', (/. -chrom|i'a, -i'ae): ökad färgämnebildning, t.ex. hos erytrocy-ter. Jfr orto-, hypokromi. -leukocyto's, (/. leucocyto's|is, -is): ökning av de vita blodcellerna. -lipemi', (/. -lipæm | i'a, -i'ae av g. li'pos, fett): ökad mängd lipoider i blodet, ma'nganas ka'licus, äldre beteckning för ka'lii perma'nganas: övermangansyrat kali, kameleon. -masti', (/. -mast | i'a, -i'ae av g. masto's, bröst): 1. hypertrofi av bröstkörtel; 2. övertaliga mjölkkörtlar; syn. poly-masti. -matu'r (/. -us, -a, -um, mogen): som överskridit det mogna stadiet; övermogen. -menorré, (/. -menorrhoe' | a, -ae av g. men, månad + rhoi'a, ström): ovanligt riklig 1. länge varande menstruation, -metr|opi', (/. -op|i'a, -i'ae av g. me'tron, mått + ops, öga): översynthet; refraktionsanomali, varigenom parallella strålar vid fullt avslappad ackomodation brytas tillsammans bakom näthinnan. Jfr ametropi, astigmatism, emme-tropi, myopi, presbyopi. Syn. hyperopi. Manifest h.: den h., som kan korrigeras genom starkaste konvexglas. Latent h.: den del av total h., som konstant döljes av ackomodation. Total h.: manifest + latent h. Hy permetro'p. -mnesi', (/. -mnesli'a, -i'ae av g.Hypermotilitet

mne'me, minne): abnorm stegring av minnesförmågan. -motilite't: abnormt stark rörelseförmåga). -nefro'm, (1. -nephro'm | a, -atis av g. nephrons, njure): svulst ur binjurebarken (struma suprarenalis) eller från aber-ranta binjureanlag i njuren (Gr a wit z' tumörer). Syn. epinefrom. H. ova'rii: lipoid-cellstumörer i ovariet. Syn. binjureresttu-mör. -odonti', (/. -odont|i'a, -i'ae av g. odou's, tand): övertaliga tänder gnm över produktion av tandlisten; isolerad förekomst 1. samtidigt m. andra symptom. Jfr dysostosis clei'docrania'lis. -onyki', -onyko's, (/. -onychia, -i'ae, -onycho's|is, -is av g. o'nyx, nagel): abnormt stegrad växt av naglarna, -opi': syn. hypermetropi. -

orexi', (7. -orex|i'a, -i'ae av g. o'rexis, aptit): se bulimi. -orki'sm, (/. -orchi'sm|us, -i av g. o'rchis, testikel): stegrad inresekretorisk funktion hos orchis, -osmi', (/. -osm|i'a, -i'ae av g. osme', lukt): abnormt stegrad luktkänslighet, -osto's (/. -is, -is av g. oste'on, ben): diffus benför-tjockning. Jfr exostos och osteofyt. H. frontalis inte'ma: se Morgagni's syndrom. -ovari', -ovari'sm (/. -us, -i av ova'rium): sexuell brådmogenhet hos flickor p.gr. av ökad ovarialsekretion. -oxemi', (/. -oxæm|i'a, -i'ae av g. oxy's, sur, skarp + hai'ma, blod): excessiv aciditet i blodet, -pall|estesi', (l. -aesthesji'a, -i'ae av g. pa'llo, skaka + ai'sthesis, känsel): ökad känslighet att uppfatta vibrationer. -parat(h)yreoidi'sm (/. -pa-rathyreoidi'sm | us, -i), -parat(h)yreo's (/. -pa-rathyreo's|is, -is): överfunktion av epitel-kropparna. Förhöjd frekvens av ulcus ven-triculi beroende på den genom kalciumstegringen ökade saltsyresekretionen. Däremot är fosfathalten i blodet minskad (utsöndringen genom njurarna ökad). Jfr ne-frokalcinos. -pepsi', (/. -peps | i'a, -i'ae av g. pe'psis, digestion): dyspepsi med rikliga saltsyremängder i magsaften, -piesi', (/. -pie I i'a, -i'ae av g. pi'esis, tryck): ett tillstånd huvudsakligen karakteriserat av abnormt högt blodtryck utan konstaterbara kardiovaskulära förändringar. Syn. Hu chard's sjukdom 1. preskleros. -pineali'sm (/. -us, -i): överfunktion av corpus pineale och därav följande rubbningar (hämning av könskörtlarnas utveckling), -pituitari'sm (/. -us, -i av pitui'ta, slem): hypertrofi och stegrad inre sekretion från hypofysen ledande till allmän jätteväxt och hypertrofi av terminala delar ss. akromegali. Sådan föreligger vid akromegali samt vid det s.k. Cushing-syndromet. -plasi', (/. -plas|i'a, -i'ae av g. pla'sso, forma): vävnadsökning efter numerär cellnybildning. Jfr hypertro-

fi. Hyperpla'stisk, (/. Hyperplastic | us, -«, -um). -pné, (/. -pnoe'|a, -ae av g. pnoe', andning): abnorm ökning av respirations-rörelserna. -praxi', (/. -prax|i'a, -i'ae av g. pra'xis, övning): abnorm eller maniaka-lisk aktivitet, -prosexi', (/. -prosexji'a, -i'ae av g. pro'sexis, uppmärksamhet): sjukligt stegrad uppmärksamhet, -pselafesi', (/. -pselaphesji'a, -i'ae av g. psela'phesis, känsel): sjukligt stegrad beröringssensibilitet, -pyre'tisk (av g. pyreto's, feber): ovanligt stegrad kroppstemperatur vid feber, över +42° C. Hyperpyre'tisk. -pyrexi, (/. -pyrex| i'a, -i'ae av g. pyr, eld + he'xis, tillstånd): febertillstånd, -reflexi', (/. -reflex | i'a, -i'ae av refle'ctere, böja): abnormt stark re-flexretbarhet. -sarko's, (/. -sarco'sjis, -is av g. sarx, kött): 1. excessiv granulationsbild-ning; 2. muskelhypertrofi; 3. elefantiasis. -sekretion, (/. -secre't|io, -io'nis): stegrad sekretion. Syn. supersekretion, -sexualitet: sjukligt överdriven och sjukligt inriktad sexualitet, t.ex. onani hos 4—6-åringar. -sialo's (/. -is, -is av g. si'alon, spott): starkt ökad spottavsöndring. -somi', (/. -som | i'a, -i'ae av g. so'ma, kropp): jätteväxt. -somni', (I. -so'm-n[ia, -iae av so'mnus, sömn): sjukligt djup sömn. -sono'r (/. -us, -a, -um, klangfull): starkt, ngt tympanitiskt perkussionsljud t.ex. vid emfysem. -steato's (l. -is, -is av g. ste'ar, fett): ökad sekretion från talgkörtlarna, -sten I uri', (/. -sthen jur| i'a, -i'ae av g. sthe'-nos, kraft -f ou'ron, urin): en nedsättning av urinens fryspunkt med mer än 2,43°. Jfr hypostenuri. -teli', (/. -thel|i'a, -i'ae av g. thele', bröstvårta): övertaliga bröstvårtor, -telori'sm, (/. -telori'sm|us, -i av g. te'le, långt borta + horismo's, begränsning): abnormt avstånd mellan två organ, t.ex. mellan båda ögonen (morbus Greig). -tensin: blodtrycksstegrande substans i blodet, även kallat angiotonin; det inaktiva förstadiet, hypertensinoge'n, aktiveras till h. gnm i njuren förekommande fermentet renin, -tension, (J.-tc'nslio,-io'nis av te'ndere, spänna): ökad spänning, t.ex. i artärerna, -termi', (/. -therm I i'a, -i'ae av g. the'rme, värme): höjd kroppstemperatur, -termibehandling: uppvärmning av kroppen gnm tillförsel av värme på ett eller annat sätt (vanligen gnm kortvågsbehandling). Jfr malariaympning, artificiell feber, -thymi'a: se -tymi. -thyreoi-di'smus, -thyreo'sis: se tyreoidism, -tyreos. -toni', (/. -ton I i'a, -i'ae av g. to'nos, spänning): förhöjd spänning t.ex. i muskler, höjt blodtryck, i ögat (vid glaukom). — Hyper-to'nisk, il. Hyperto'nic|us, -a, -um). H. lösning: lösning med högre osmotiskt tryck änHypestesi

fysiologisk koksaltlösning eller annan lösning varmed den jämföres, -triko's, (/. -tri-cho's I is, -is av g. thrix, hår): övermåttlig hårväxt på ställen där endast ullhår normalt finnas. Syn. trikauxi. -trofi', (/. -troph|i'a, -i'ae av g. trophe', näring): förstoring av celler, vävnader och organ genom de enskilda cellernas förstoring utan nybildning av celler (ren h.). Ofta är det svårt att skilja hyper-trofi och ren hyperplasi. Numerisk h. — hyperplasi. Koncentrisk och excentrisk h. = h. av hålorgan med förminskning resp. förstoring av håligheten.

Hypertrofierande, (/. Hypertro'phicans). Hypertrojisk, (/. Hypertrophic! us, -a, -um). H. ventrikelskleros, -cirro's: se lini'tis pla'stica. -tropi', (/. -tro-p|i'a, -i'ae av g. tre'po, vända): höjning av den ena av synaxlarna, -tymi', (i. -thym|i'a, -i'ae av g. thymo's, sinnelag): 1. manisk upphetsning; 2. fallenhet för starka affekter, -tyreoidi'sm, (/. -thyreoidi'smjus, -z); -ty-reo's, (/. -thyreo's|is, -is av g. thyreo's, sköld): stegrad tyreoideafunktion och dess följder. (Basedow's sjukdom), -lire's (i. -is, -is): se poliuri. -uric|emi', (/. æm| i'a, -i'ae): överskott av urinsyra i blodet, -ventilation, (l. -ventila't|io, -io'nis av ventila're, fläkta): abnormt ökad respiration; kan utlösa epi-leptiforma anfall, migrän, tetani. Blodet söker genom stor andning avlägsna sura radikaler i lungorna framför allt kolsyra, -vitamino's (l. -is, -is): karakteristiska sjukdomssymptom gnm toxisk tillförsel av visst vitamin, -volemi', (l. volaem|i'a, -i'ae av l. volu'men, omfång+g. hai'ma, blod): ökad blodvolym.

Hyp- (av g. hypo'): under-, -estesi', (l. -æsthe-s|i'a, -i'ae av g. ai'sthesis, känsel): nedsättning av känseln. Syn. hypoestesi.

Hy'phæ: se hyfer.

Hyp- (av g. hypo'): under-, -hedoni', (/. -hedo-n|i'a, -i'ae av hedone', lust): frigiditet. -he'-ma, (/. -hæ'm|a, -atis av g. hai'ma, blod): blödning till främre ögonkammaren. -hemi', (/. -hæm|i'a, -i'ae): 1. förminskad blodmängd; 2. blödning till främre ögonkammaren. Syn. hyphe'ma. Jfr hemoftalmus, hypopyon. -hidro's (/. -is, -is av g. hidro's, svett): förminskad svettavsöndring.

Hyphomycetes: se hyfomyceter.

Hyp j ino's (/. -is, -is av g. hypo', under -f- is, fiber): minskad mängd av fibrinbildande äggvita i blodplasmat.

Hyp si- (av g. hy'pnos): sömn-, -ago'g | a, sing. -um (/. av g. agogo's, förande): sömnmedel. Hypnagogiska hallucinationer: hall. i halvslummer omedelbart före insomnandet. Hypnago'giskt tillstånd: halvvaket tillstånd

["Dämmerzustand" (/.)]. -algi', (/. -alg | i'a,

-i'ae av g. a'lgos, smärta): neuralgi, som uppträder blott om nätterna. Syn. nyktalgi. -apago'gisk (av g. apo', bort): hindrande sömn. -estesi', (/. -æsthes|i'a, -i'ae av g. ai'sthesis, känsel): sömnighet. -odelisk (av g. de'los, tydlig): metod som kombinerar hypnos+LSD (hallucinogen)-påverkan.-oi'd (/. -es av g. ei'dos, utseende): sömnlik, hos hysteriska förekommande tillstånd. Jfr hypnos, katalepsi, letargi, somnambulism.

Hypno- (av g. hy'pnos): sömn-, -lepsi', (/. -lep-s|i'a, -i'ae av g. le'psis, anfall): abnorm (anfallsvis påkommande) sömnighet. Jfr narko-lepsi. -narko's, (/. -narco's|is, -is av g. na'rke, bedövning): genom hypnos framkallad djup sömn .

Hypno's (l. -is, -is av g. hy'pnos, sömn): sömn-likt tillstånd efter suggestion, karakteriserat av Ökad suggestibilitet. Jfr mesmerism. Hypnotism, Hypnotisera. Hypnotisör. Hypno'-tik|a, sing, -um, (l. Hypno'tic j a, sing, -um): sömnmedel. Syn. narkotica.

Hypo- (av g. hypo'): under-. -adrenali'sm|us, -i (/.): bristande funktion av binjurarna. -æ'ma: se hyphema, -azot|uri', (/. -ur | i'a, -i'ae av g. a'zoton, kväve + ou'ron, urin): minskad kväveutsöndring i urinen, -bla'st (av g. blasto's frö): inre lagret av blastoder-mat — entoderma. -ble'faron, (/. -ble'pha-r|on, -i av g. ble'pharon, ögonlock): svullnad under ögonlocket, -buli', (/. -bul|i'a, -i'ae av g. boule', vilja): abnormt svag vilja. -ca!c|æmi'a: se -kalcemi. -capni'a: se -kapni. -chloræmi'a: se -kloremi. -chlorhydri'a: se -klorhydri. -chondri'a: se -kondri. -chromi'a: se -kromi. -chyli', (/. -chyl | i'a, -i'ae av g. chy-lo's, saft): nedsatt magsaftsekretion. '-chy-m|a, -atis, '-ehys|is, -is (l. av g. che'o, utgjuta): utgjutning av blod under huden vid slag, stötar; även grå starr, -daktyli', (/. dactyl I i'a, -i'ae av g. da'ktylos, finger): un-dertaligt antal fingrar, -dermatisk (av g. de'rma, hud): under huden, i underhuden, -dermokly's (av g. kly'sis, bespolning): injektion under huden av fysiologisk kok-saltlösning. -diafragma'tisk: under diafragma; subfrenisk.

Hyp|odonti', (/. -odont|i'a, -i'ae av g. hypo', under + odou's, tand): felande antal tänder. H. spu'ria: t. finnas i tandanlaget, men ha ej trängt fram. H. vera: p.gr. av felande anlag utebliven tand.

Hypo- (av g. hypo'): under-, -dynami', (7. -dy-naniji'a, -i'ae av g. dy'namis, kraft): kraftlöshet, svaghet. Hypodynamisk. -epinefri' (av g. epinephro's, binjure): motsatsen till hyper-e. -eso|fori', (/. -phor|i'a, -i'ae avHypoestesi

g. e'so, inåt + phore'o, bära): en hetero-fori med ögonaxlarna riktade nedåt inåt. Jfr hypofori. -estesi', (/. -æsthes|ia, -i'ae av g. ai'sthesis, känsel): nedsatt beröringskänsel. Syn. hypestesi. -exo|fori', (/. -phor|ia, -i'ae av g. e'xo, utåt + phore'o, bära): form av heterofori med ögonaxlarna riktade ned-och utåt. -fa'rynx, (/. '-phary|nx, '-ngis av g. pha'rynx, strupe): nedre, laryngeala delen av

f. Jfr nas o-, orofarynx. -fori', (/. -phor|i'a, -i'ae av g. phore'o, bära): tillstånd med ena ögonaxeln blickande lägre än den andra, nedåtskelande. Syn. strabismus deo'rsum vergens. -freni', (/. -phren|i'a, -i'ae av g. phren, själ): sjukdomstillstånd orsakade av lättare hjärnskador av mekanisk 1. infl. art. -fre'nisk (av g. phren, själ, 1. mellangärdet): under diafragma. Bättre subfrenisk. »funktion, (/. -fu'nct|io, -io'nis): bristande funktion. -fysektomi, (/. -physectom|i'a, -i'ae av

g. phy'o, växa -f ek, ut + tomé, snitt): operativt avlägsnande av hypofysen.-fy'sen, (/. '-phys|is, -is av g. phy'o, växa): hjärn-bihanget under hjärnans yta; syn. hyp. cerebri, glandula hypophysis, gl. pituitaria. Endokrint organ bestående av tre lober. Framloben, adenofysen (prehypofy-sen, lobus anterior), härstammande från svalget, utgör hyp. körteldel, håller kro-mofoba, acido- och basofila celler, avsöndrar en serie hormonotropa (andra endokrina körtlar påverkande) hormoner; nämligen två gonadoptropiner, (GTH), FSH o. LH (verkan på könskörtlarnas fol-likel-, sädeskropps-, corpus luteum- o. testosteronbildning, ett tyreotropin, TSH (aktiverande sköldkörteln) och ett kortiko-tropt hormon, ACTH (verkan på binjure-barkens avsöndring av sockerhormon); vidare direkt verkande, dels ett laktotropt, prolaktin (stimulerande mjölkavsöndring-en), dels ett tillväxthormon, STH, jfr prolan. Bakloben: härstammande från hjärnan, neurohypofysen (lobus posterior) utgör en infundibular bildning o. består av neuroglia o. nervtrådar, avsöndrar ett ute-ruskontraktionsbefordrande hormon (hypo-fysin, oxytocin, pitocin, pituitrin) o. ett blodtrycksstegrande hormon (vasopressin, pitressin), som dessutom stegrar tarmperi-staltiken och hämmar diuresen gnm främjande av återuppsugningen av vatten gnm njurarna (denna s.k. diabetes insipidus kan behärskas från det likaså från bakloben producerade antidiuretiska hormonet ADH, vasopressin). Mellanloben (pars intermedia): den mellan de båda övriga loberna liggande delen; avsöndrar melanofor-hor-

mon. Förbindelsen med hypothalamus sker genom nervimpulser som influera beskaffenheten i blodet i en egendomlig portalik ven, som går mellan ett första och ett andra kapillärsystem, för att sedan, laddat med hormoner, föras ut i organismen. — Hypofysgången, (/. Du'ctus craniophary'-ngicus, hypofysanlaget): en embryonal förbindelse mellan infundibulum och svalget. Hy po fy sär, (/. Hypophysa'ri | us, -a, -um). H. dvärgväxt: på hypofunktion i hypofy-sen beroende d. H. fettsot: se dystrophia adipo'sogenitalis. H. kakexi: på hypofunktion i hypofysen beroende k. -fystumörer: adenomsvulster av olika karaktär. 1. Baso-fi'la a.: vanligen små tumörer; leda ej till utvidgning av sella turcica; orsaka Cush-ing-syndrom. 2. Eosinofi'la a.: långsamt växande, utvidgande sella, hos unga utvecklande jätteväxt, hos vuxna akromegali. 3. Kromofo'ba a.: utvidga o. destruera sella; trycka på hypofysstjälken o. hindra sekret-avflödet; medföra infantilism o. dvärgväxt, hos vuxna även dystrophia adiposogenita-lis och diabetes insipidus, -galakti', (/. -ga-lact|ia, -i'ae av g. ga'la, mjölk): nedsatt mjölkavsöndring. -gammaglobulin: nedsatt mängd gammaglobulin i serum. Jfr agamma-globulinemi. -ga'stri|um, -i Q. av g. gaste'r, buk): buken nedanför en linje, som förenar spinæ anteriores superiores av ossa ilia. Hypo ga'stric[us, -a, -um (/.): som hör till denna kroppsdel. Jfr epigastrium, -genitalhand: cyanos, kyla, fuktighet och svullnad av händerna samt nageldystrofi vid hypogenitalism, -genitali'sm (/. -us, -i): underutveckling och bristande funktion av könskörtlarna. Jfr hy-poovarism o. eunuckoidism. -geusi', (/. -geu-s|i'a, -i'ae av g. geu'sis, smak): nedsatt smaksinne. -gjobuli', (/. -globul|ia, -i'ae av glo'-bulus): syn. oligocytemi. -glo'ss|us, -a, -um (l. av g. glo'ssa, tunga): 1. under tungan; 2. nervus hypoglossus. -glo'ssusforlamning: tungförlamning, -glyk | emi', (/. -glych | -æm|ia, -i'ae av g. glyky's, söt + hai'ma, blod): abnormt ringa blodsockerhalt. Orsaken kan vara ett

insulom i pankreas. Hypo-glykemisk reaktion: se insulinchock, -gnati'. (/. -gnathjia, -i'ae av g. gna'thos, käke): 1. outvecklad underkäke; 2. missbildning med ett mer 1. mindre utvecklat foster fastväxt vid autositens underkäke, -gonadi'sm (/. -us, -i av g. go'nos, avkomma): underfunktion av de gonadotropa hormonen, -kale|emi', (/. -calcj æm|i'a, -i'ae av calx, kalk -f g. hai'ma, blod): nedsättning av kalkmängden i blodet.

-kaliemi', (I. -kaliaemji'a, -i'ae): ökad kaliumhalt i blodet, -kapni', (/. -capn|ia, -i'aeHypokinesi

av g. kapno's, rök): förminskning av blodets kolsyrehalt. Jfr bergssjuka, -kinesi', -ki'nesis, (l -cines|i'a, -i'ae, -cine'sjis, -is av g. ki'nesis, rörelse): minskad rörelseförmåga, pares, förlamning. -klor|emi', (l. -ch!or|æm|i'a, -i'ae av g. chloro's, blek + hai'ma, blod): minskad klorhalt i blodet, -klor|hydri', (/. -chlor|-hydr|i'a, -i'ae av g. chloro's, blek + hy'dor, vatten): minskad saltsyra i magsaften, -kon-dri', (/. -chondr|i'a, -i'ae av g. cho'ndros, brosk): namnet av de ofta oangenäma sensationerna i hypokondriet (dvs. trakten nedanför revbenen); depressivt tillstånd, i vilket patienterna jämt tänka på sig själva och tro sig allvarligt sjuka 1. frukta att bliva det. -kondrisk, (/. -cho'ndric j us, -a, -urri). -kro'm, (/. -chro'mic|us, -a, -um av g. chro'ma, färg): hemoglobinfattig. -kromaffin konstitution: insufficiens i kromaffina systemet (adrenalininsufficiens): allmän hypotoni, adynami, blodtryckssänkning, hypotermi m.m. -kromi', (/. -chromji'a, -i'ae av g. chro'ma, färg): minskad färgbildning, t.ex. hos de röda blodkropparna. Jfr hyp er-, ortokromi. -kri'n (av g. kri'no, avskilja): som avser endokrin hy-pofunktion. -leukocyto's, (/. -leucocyto's|is, -is av g. leuko's, vit + ky'tos, cell): syn. leu-kopeni. -lipemi', (1. -lipæm | i'a, -i'ae av g. li'pos, fett): minskad mängd lipoider i blodet. -lipo's (/. -is, -is av g. li'pos, fett): fett-brist i blodserum 1. vävnader, -mani', (i. -manI i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): lättare maniskt tillstånd. Hypoma'n, (/. Hypo-ma'nicjus, -a, -um). -masti', (/. -mast | i'a, -i'ae av g. masto's, bröst): abnormt små bröstkörtlar, -menorré, (/. -menorrhoe' | a, -ae av g. men, månad + rhoi'a, flöde): minskad menstruation, -mnesi', (/. -mnesji'a, -i'ae av g. mne'me, minne): minnesförsvagning, -mobilitet: abnormt ringa rörlighet (rörelseförmåga). -natremi', (/. -natraem|i'a, -i'ae av natrium + g. hai'ma, blod): minskad natriumhalt i blodet, -orki', -orkidi'sm, (/. -orchid I i'a, -i'ae, -orchidism | us, -i av g. o'rchis, testikel): nedsatt testikelfunktion. -ovari', -ovari'sm, (/. -ovar|i'a, -i'ae, -ova-ri'sm I us, -i av o'vum, ägg): nedsatt funktion av äggstockarna, -ox|emi, (/. æm|i'a, -i'ae av g. oxy's, skarp + hai'ma, blod): bristande syrsättning av blodet, -oxi', (/. -oxI i'a, -i'ae av g. oxy's, skarp): bristande syrgashalt i kroppsvävnaderna. Jfr anoxi. -oxiprov: prövning av hj ärtmuskulaturens funktionsduglighet i det man låter pat. under några minuter inandas luft, som innehåller minskad mängd syre. -paratyreo's, (/. -parathyreo's|is, is av g. thyreo's, sköld): nedsatt funktion av epitelkropparna och

därav betingade symptom (sänkt kalcium-halt i blodet med kramper, epileptiforma anfall, personlighetsförändringar), -pepsi', (/. -peps I i'a, -i'ae av g. pe'psis, digestion): bristande avsöndring av magsaftsferment och därav rubbad matsmältning, '-pharynx: se -farynx. -phori'a: se -fori, -physi'num: se -fysin. -pineali'sm (/. -us, -i av pi'nus, tall): minskad funktion av corpus pineale. -pitui-tari'sm (/. -us, -i av pitui'ta, slem): minskad inre sekretion från hypofysen (framloben). Kan leda till hypofysär dvärgväxt, fettsot 1. kakexi. -plasi', (/. -plas|i'a, -i'ae av g. pla'sso, bilda): förkrympt utveckling av en kroppsdel. Hypoplastisk konstitution: hypoplasi av hela kroppen. Litet hjärta, trång aorta, bristfälligt utvecklade könskörtlar. Nekros och förstörelse av hypofysen, vanligen genom stor blodförlust i samband med en förlossning, åstadkommer Simond's sjukdom eller Sheehan's sjukdom: bortfall av men-struationerna, avmagring som leder till hypofysär kakexi, hårväxt i axiller och pu-besregion förlorad, dålig aptit, lågt blodtryck, nedsatt motståndskraft mot infektioner, torpiditet. Tillgänglig för substitu-t ions terapi, -protein |emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av protein + g. hai'ma, blod): minskad äggvitehalt i blodplasmat, oftast beroende på gastrointestinal äggviteläckage av se-rumalbuminer från blodet till intestinalka-nalen. Orsakerna härtill mångfaldiga, såsom sjukdomar i ventrikeln, i tunntarmen, i tjocktarmen, extragastrointestinala orsaker, iatrogena orsaker (strålbehandling), -psela|fesi', (/. -phes|i'a, -i'ae av g. psela'-phesis, beröring): nedsatt beröringssinne, '-py|on, -i (l. av g. py'on, var): varbildning i främre ögonkammaren. -orki'sm, (/. -orchi'smjus, -i): se hypoorki. -osmi', (/. -osm|i'a, -i'ae av g. osme', lukt): nedsättning av luktförmågan,

-sensibilisering: gnm småningom ökade doser av ett allerge'n åstadkommen minskning av den ursprungliga överkänsligheten. Jfr desensibilisera. -spadi', (/. -spad I i'a, -i'ae av g. spa'o, draga): missbildning med urinrörsmynningen på manslemmens bakre eller undre yta. Jfr epi-, paraspadi. -sp(h)a'gma, (/. -spha'g-m|a, -atis av g. spha'gma, slaktande): blod-utgjutning under ögonbindehinnan. -sta's, (/. '-stasI is, -is av g. sta'sis, stående): sänk-ningshyperemi, förlångsammad blodström i vidgade småkärl, t.ex. i bakre lungdelarna hos länge sängliggande sjuka med dålig hjärtkraft. Hyposta'tisk, (/. Hyposta'ticjus, -a, -um). H. pneumoni: av h. orsakad lung-infl. -steni', (/. -sthenji'a, -i'ae av g. sthe'nos,Hypostenuri

kraft): måttligt kraftförfall, -sten|uri', (/. -sthen|ur|ia, -i'ae av g. sthe'nos, kraft -f ou'ron, urin): asteniskt tillstånd hos njurarna, varvid bildas tunn urin med fryspunktssänkning understigande 0,87°. -talamus, (/. -thalam|us, -i av g. tha'lamos, kammare): mellanhjärnans basala del, med co'rpora mamilla'ria, tu'ber cine'reum, chia'sma o'p-ticum, tra'ctus o'pticus, la'mina termina'lis, hypo'physis cerebri. I dess främre del kärnor som dirigera stimulerande hormon för binjurarna, ACTH, för sköldkörteln, TSH, och i bakre delen för könskörtlarna östrogenstimulerande (gonaderna, GTH (som befordrar ovulation) och det gul-kroppsstimulerande (som stimulerar bildningen av corpus luteum i ovariet). I GTH ingå därjämte luteotropt hormon (prolaktin eller mammotropin, LTH). -thala'mic'us, -a, -um (/.): liggande under hypothalamus. -te'nar, (/. '-then | ar, '-aris av g. the'nar, flata handen): lillfinger-valken. Syn. antitenar. -tension, (/. -te'ns-lio, -io'nis av te'ndere, spänna): nedsatt spänning i artärerna, -termi', (/. -therm | i'a, -i'ae av g. the'rme, värme): sänkt temperatur. Hypotermimetoden, särsk. vid cerebrala o. kardiala operationer. Se hibernatio. -4oni', (/. -ton I i'a, -i'ae av g. to'nos, spänning): sänkt blodtryck, -triko's, (l. -tricho'--s|is, -is av g. thrix, hår): abnormt klen hårväxt. -trofi', (/. -trophji'a, -i'ae av g. trophe', näring): undernärt kroppstillstånd, bristfällig utveckling, -trombinemi', (/. -thrombin-æm|i'a, -i'ae av g. thro'mbos, blodlever -f-hai'ma, blod): brist på trombin i blodet, -ty-reoidi'sm, (/. -thyreoidism|us, -i av g. thy-reo's, sköld + ei'dos, form): -tyreo's, (/. -thyreo's|is, -is): bristande funktion av sköldkörteln och därav orsakade sjukdomar, -vitamino's (l. -is, -is): latensstadium före utvecklingen av en manifest avitaminos med obestämda allmänsymptom ss. trötthet, mattighet, olust, aptitlöshet, dålig fysisk o. psykisk prestationsförmåga, mag- o. tarmrubbningar, blodbrist, nedsatt motståndskraft mot infektioner osv. Jfr vårtrötthet, -volemi, (/. -vo!aem|i'a, -i'ae av /. volu'-men, omfång + g. hai'ma, blod): minskad blodvolym, -xantin, monooxipurin, ett mellanled i bildningen av urinsyra (som är en /rioxipurin). OH

I

N C—Nn

I I! >CH

NO C—N/

\N/ H

Hypsi- (av g. hy'psos): höjd-, -cefali', (/. -ce-phal|i'a, -i'ae av g. kephale', huvud): hög skallform; tornskalle. -conchi'a: se -konki. -fobi', (/. -phobji'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): fruktan för stora höjder, höjdskräck. -kefali': se -cefali. -kine's, -kinesi', -ki'nesis, (/. -cines|i'a, -i'ae, -cine's|is, gen. -is av g. ki'nesis, rörelse): retropulsion, bakåtvack-lande 1. bakåtfallande i upprätt ställning (vid paralysis agitans o. andra amyostatiska tillstånd). Syn. hypso-kinesi. -konki', (/. -con-ch|i'a, -i'ae av g. ko'nche, mussla, ögonhåla): hög o. rymlig ögonhåla, -nosi', (/. -nos | i'a, -i'ae av g. no'sos, sjukdom): bergssjuka. Hypso-kine's, -kinesi', -ki'nesis, (/.-cines|i'a, -i'ae av g. hy'psos, höjd + ki'nesis, rörelse). Syn. hypsikinesi. Hyp|urgi', (/. -urg|i'a, -i'ae av g. hypo', under

+ e'rgon, arbete): sjukvårdsvetenskap. Hyster- (av g. hyste'ra): livmoder-, -algi', (l -alg I i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): nervös smärta förlagd till uterus. -ektomi', (/. -ec-tom|i'a, -i'ae av g. ek t o me', utskärning): ope' rativt avlägsnande av uterus; syn. uterek-tomi. Hysterektomi efter buksnitt: h. abdo-mina'lis = abdominohysterektomi'; från slidan: h. vagina'lis. H. supravagina'lis: avlägsnande blott av corpus uteri. Jfr Porro's operation, -eury'nter: se

metreurynter. Hysteri, (/. Hyster| i'a, -i'ae av g. hyste'ra, livmoder): sjuklig psykisk reaktionstyp på yttre anledningar, inträdande då en bestämd avsikt ett avvärjande 1. en viljeriktning förefinnes, varigenom en övergående klyvning eller hämning av vissa själsfunktioner inträder. Yttrar sig med varierande psykiska och nervösa symptom, affektutbrott, kramper, förlamningar, okänslighet m.m. Hyste'risk. Hyste'rika. Hyste'riker. Grande hystérie (/.): efter kort prodromalstadium, en epileptoid fas med tonisk-kloniska kramper (vanl. utan fullständig medvetslöshet), därpå en fas med stora koordinerade chorealiknande förvridningar av extremiteterna eller teatraliska ställningar och åtbörder. Jfr arc de cercle, clownism. Hysteri'a monosymptoma'tica: h., som manifesterar sig med ett enda symptom (oftast hos barn). Hyste'risk, (/. Hystérie| us, -a, -um); hyste'risk sinnessjukdom: sinnesrubbningar av olika art hos hyste'rici t.ex. ångest och raserianfall, omtöcknings- och förvirringstillstånd, delirier, sömnanfall. Hystero- (av g. hyste'ra): livmoder-, -cel|e, -es (L av g. ke'le, bråck): syn. he'rnia u'teri. -cystoklei'sis, (/. -cystoclei's|is, -is av g. ky's-tis, blåsa -f klei'sis, slutning): operativt fastsyende av ce'rvix u'teri i blåsan för slutande av en vesikouterovaginalfistel. -dyni', (/.Hysterodynla

-dyn j i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): smärta i livmodern, -epilepsi', (/. -epilepsji'a, -i'ae av g. epilepsia, epilepsi): "grande hystérie" med uttalad epileptoid fas. Även olika övergångs- och blandformer mellan hysteri och epilepsi. Se hysteri, -fo'r, (/. -pho'ri j um, -i av g. phore'o, bära): pessarium för att hindra livmodersframfall; jfr framfalls-, prolaps-ring, pessar (1). -fre'na resp. -ge'na punkter (av /. fre'num, tygel + g- genna'o, alstra): ställen, från vilka man genom tryck kan häva resp. utlösa hysteriskt anfall, -grafi', (/. -graphI i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): röntgenundersökning av livmodern. -i'd (/. -es av g. ei'dos, form): hysteriartad. -klei'sis, (/. -clei's|is, -is av g. klei'sis, tillslutning): tillsyende av modersmunsläpparna; operation mot blåsuterinfistlar. -kolposko'p (av g. ko'Ipos, vagina + skope'o, betrakta): instrument för upplysande och undersökande av uterin-hålan. -laparo|tomi', (/. -tom|i'a, -i'ae av g. lapa'ra, flank -f- tome', snitt): buksnitt (la-paratomi'a abdomina'lis) för livmoderns ex-stirpation. -Iy's, (/. Mys | is, -is av g. ly'o, lösa): lösande av sammanväxningar med uterus. -mani', (/. -mani'a): se nymfomani', -myom|ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. mys, muskel + ektome', utskärande): operativt avlägsnande av uterinmyom. -narko|-lepsi', (/. -narco|leps|i'a, -i'ae av g. na'rke, bedövning + le'psis, anfall): hysterisk nar-kolepsi. -oo'for|(on)ektomi', (/. -oo'phor-ectom|i'a, -i'ae av g. oo'n ägg + phore'o, bära); -ovario|tomi', (/. -tom|i'a, -i'ae av o'vum, ägg -f g. tome', snitt): operativt avlägsnande av uterus o. ovarier. -pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae av g. pe'xis, fixation): livmoderns fastsyende i rätt läge vid felställning. H. abdomina'lis: ventrifixatio uteri. H. vaginalis: vaginifixa'tio u'teri. -pi', (/. -p|i'a, -i'ae av g. ops, öga): hysterisk synrubbning, -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): livmodersframfall. Syn. desce'nsus u'teri, prola'psus u., metroptos. -rrafi', (/. -rrhaph|i'a, -i'ae av g. rhaphe', sutur): hopsyende av uterusskada. -salping|ektomi', (/. -ectomji'a, -i'ae av g. sa'lpinx, trumpet -j- ektome', utskärning): op. avlägsnande av uterus o. äggledare, »salpingo [grafi', (/. -graph I i'a, -i'ae av g. salpinx, trumpet + gra'pho, skriva): röntgen-fotografering av med kontrastmedel fyllda uterus och äggledare, -salpingo |stomi', (/. -stom|i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): op. åstadkommande av anastomos mellan uterus o. äggledare, -skopi', (/. -scop|ia, -i'ae av g. skope'o, betrakta): undersökning av uterus med cystoskopliknande instrument, -stoma-to |tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun

-f tome',snitt): blodig utvidgning av moders-munnen. -to'm (av g. te'mno, skära): kniv för insnitt i ce'rvix u'teri. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): insnitt i uterus. Syn. metrotomi. -tomo|toki', (/.-toc| i'a,-i'ae av g. tome', snitt -f to'kos, födelse): kejsarsnitt, -trakelo|tomi', (/. -trachelo|tom|i'a, -i'ae av g. tra'chelos, hals): amputation av ce'rvix u'teri. -trakelo|rrafi', (/. -trachelo|rrhaph|i'a, -i'ae av g. tra'chelos, hals + rhaphe', söm): se Emmet's operation, -tri'sm (/. -us, -i av g. trismo's, skrik): kramp i livmodern.

Hystrici'sm (/. -us, -/), Hystrici'as|is, -is (/.): syn. ichtyosis hystrix.

Hål-fot: fotvalvet. Jfr pes excava'tus. -ven: se "cava", -vårtor: under huden insänkta bröstvårtor.

Hår-avfall: lipsotriki. -bollar: bollar av hår i magsäcken hos nötkreatur, som slicka varandra; sällan hos människor t.ex. hos kvinnor med mani att svälja sitt eget avkammade hår. -celler: med fina hår (cilier) försedda

celler.

Hårdhartser: hårda eller spröda ämnen av gul eller brun färg, vilka vid gnidning bliva elektriska. Hit höra t.ex. vanligt harts, kolofonium, som erhålles genom destillation av terpentin med vattenångor, shellack som är torkad lack ur Fzcws-arter, välluktande bensoeharts, bärnsten (fossilt harts) m.fl.

Hård puls: pulsus du'rus.

Hår-kors: två varandra i rät vinkel korsande spindelvävs- 1. kokongtrådar insatta på den plats i mikroskopet, där objektivbilden uppkommer. -lök: den understa lökformigt uppdrivna delen av hårroten. Syn. bu'lbus pi'li. -papill: den kärl- o. nervrika papill i hårsäckens botten, vilken kappformigt omfattas av hårlöken, -svamp: se Trichophyton, triko-fyti. -säck: den flaskformiga insänkning i ko'rium ur vilken håret skjuter upp. Syn. folli'culus pi'li. -tunga: glossotriki, li'ngua hirsu'ta, nigri'ties li'nguae.

Häftplåster: empla'strum adhæsi'vum.

Häl-benet: calca'neus. -fot: pes calcaneus, -sporre: bensporre å hälbenets plantarsida vid plantaraponeurosens fäste.

Hälta: claudica'tio.

Häm-, Häma-, Hämato-: se hæm-, hæma-, hæmato-.

Hämning: genom olika art av försvagning 1. undertryckande av nervösa 1. psykiska funktioner betingad oförmåga av normal motorisk, sekretorisk 1. psykisk verksamhet; vid psykiska depressionstillstånd hämmad förmåga till ett normalt associations-, föreställnings- o. viljeförlopp. Jfr spärrning.Hämningsgymnastik

Hämnings-gymnastik: systematiska övningar till undertryckande av ovillkorliga (reflex-, awärjnings-, affekt- etc.) rörelser, -nerver: nerver, vilka öva ett hämmande inflytande på en rörelse 1. sekretion, t.ex. n. vagus för hjärtat, -retning: nervretning, som hämmar en funktion.

Härnö-: se hæm-, hæma-.

Hängande droppe: en droppe vätska, som placeras på undre sidan av ett täckglas, och med detta lägges över fördjupningen i ett urholkat objektglas. H. hand: se hänghand.

H. huvud: operationsläge med starkt till-bakaböjt huvud för att undvika blods int-trängande i luftvägarna vid mun- och näsoperationer i full narkos.

Häng-bröst: mastoptos. -fot: i spetsfotställning hängande men ej i denna ställning fixerad fot. -hand: slapp böjställning av hand och fingrar vid radialisförlamning (t.ex. blyförlamning); syn. dropphand, fallhand.

Hänsyftningsidéer: falsk föreställning om att vara föremål för andras intresse, ord, miner etc.

Härd: utgångspunkt för en sjukdom; varje begränsat sjukligt förändrat ställe, »diagnos: bestämmande av det anatomiska sätet för en sjukdom (särskilt i fråga om hjärnan). Syn. topisk diagnos, -infektion: se fokalinf.

Härdning: anatomiska preparats behandling för konservering; de procedurer, som föregå inbäddning och snittning av ett preparat med mikrotomen.

Härd-reaktion: r. från en sjukdomshärd (tex. vid tuberkulininsprutning); motsats allmänreaktion. -skleros: härdvis uppträdande skle-ros i centrala nervsystemet, -symptom: retnings- 1. bortfallssymptom från en härd.

Härskning: Fettets uppspaltning i glycerin och fria fettsyror, varav de senare åstadkomma en vidrig lukt (se fett).

Häst-fot: pes equi'nus. -skonjure: med övre

I. (vanligen) nedre njurpolerna sammanvuxna njurar, -svansen: se ca'uda equina.

Hättflaska: lagenula.

Hävertdränage: se Buelau's dränage.

Häxmjölk: lac neonatorum; sekret ur nyföddas bröstkörtlar. Se mastitis neonato'-rum.

Hö-a'stma: se hösnuva, -bacillen: Bacillus subti'lis. -feber: se hösnuva.

Höft-benet: övre delen av bäckenbenet, os ilium; syn. tarmbenet, -benskammen: crista iliaca; syn. tarmbenskammen. -bensskyffeln, -bensvingen: den större vingformigt utbredda delen av höftbenet. Syn. arla o'ssis i'lii. -böjningsfenomenet: vid uppresning i sit-

tande ställning från liggande böjer en hemi-plegiker det förlamade benet i höftleden, -sjuka: populär benämning på ett flertal sjukdomstillstånd i höftleden främst coxitis tuberculosa.

Högenergetisk: i radiologien om kortvågiga, hårda röntgenstrålar med stor genom-träningsförmåga.

Högerförskjutning: ökning av det procentuella antalet segmentkärniga (äldre) leukocyter (normalt c:a 94%). Jfr Arneth's formel, vänsterförskjutning.

Högfrekventa växelströmmar: växelströmmar med ända till en halv eller en million svängningar i sekunden. Jfr arsonvalisation, Tesla-strömmar.

Högsolslampa: se kvartslampa.

Höjdindex: se längdhöjdindex.

Höjd-sjuka: se bergssjuka, -skräck: se hypso-fobi.

Hönsbröst: pe'ctus gallina'ceum. Se under pectus. Syn. gåsbröst: pe'ctus anseri'num 1. kölbröst: p. carinatum.

Hör-apparat: se audifon. -hår: se hörselceller.

Hörngraviditet: placenta fästad vid ett uterus-hörn.

Hör(sel)-benen: se ossicula auditus. -celler: med fina utskott ("hörhår") besatta celler i innerörat; stå i förbindelse med hörselnerven och överföra ljudretningar på denna, -centrum: sinnescentrum för hörseln i gyri temporales transversi.

Hörselgången: yttre h.: från öronmusslan till trumhinnan; inre h.: benkanal från spetsen av tinningbenspyramiden till innerörat. Jfr meatus acu'sticus, po'rus a.

Hörselgångs-kolesteatom: epidermispropp i yttre hörselgången, -reflex: kalorisk 1. taktil retning av trumhinnan 1. djupare delar av hörselgången utlöser normalt ögonslutning (ofta även tårsekretion). Syn. öronblinkre-flexen, Kisch's reflex.

Hörsel-hallucinationer: se fonemer. labyrinten: innerörat. Hinnlabyrinten (labyri'nthus membrana'ceus): dess inre hinnartade delar; benlabyrinten (labyri'nthus o'sseus): dess yttre hinnlabyrinten omslutande benkanaler. Jfr auris interna, labyrinthus. -nerven: n. stato-acusticus 1. n. octa'vus. -prövning: fastställande av hörförmågan vid viskning, tickandet av ett ur, en ljudande stämgaffel, vid benledning, akumeter- eller fonometerprov-ning m.m. Jfr dövhet, Rinne, Schwabach, Weber, -prövningsinstrument: akumeter, fonometer. -reflexen: se auropalpebral refl. -stenar: se statoliter, -öar: små områden med bibehållen hörsel vid bortfall av det övriga tonfältet.

Hörstumhet: audimu'titas; stumhet utan dövhet, fysiologisk i tidig ålder. Jfr alalia idio-pa'tica.

Hösnuva: allergisk sjukdom orsakad av överkänslighet för frömjöl från gräs; förlöpande

med riklig vattnig snuva och retningssymptom från ögon och luftvägar. Syn. cory'za alle'rgica, höfeber,

pollensjuka, rinallergos, rhinitis alle'rgica, r. anaphyla'ctica. I

I

lamatojlogi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. i'ama, läkemedel -f lo'gos, lära): läkemedelslära.

Iantin|opsi', (/. Ianthin|ops|i'a, -i'ae av g. ia'nthinos, violett + o'psis, syn): tillstånd, vari föremålen synas violetta.

-ia'ter: suffix med betydelsen läkare (av g. iatro's, läkare), t.ex. pedia'ter: barnläkare.

Iatri'(k) (av g. iatrei'a, iatrike'): läkekonst, läkarbehandling, t.ex. psykiatri', (/. Psychia-tri'a): själsläkekonsten, pediatri'k, (/. Pædia-tri'a): barnläkekonsten. — Iatrokemiska och iatromekaniska skolorna: två läroriktningar, som före den naturvetenskapliga medicinens tidevarv sökte att i motsättning mot de filosofiska och vitalistiska riktningarna förklara livsprocesserna i friskt och i sjukt tillstånd på kemisk och på mekanisk väg. — Iatroge'n, (/. Iatro'gen|es av g. genna'o, alstra): genom läkares uttalanden resp. diagnoser eller terapi orsakade sjukdomar.

ICD: förkortning för isocitratdehydrogena-ser; vävnadsenzym i flertalet celler.

Ichno-: se ikno-.

Ichor: se ikor.

Icht-, let-: se ikt-.

ICSH: interstitial cell stimulating hormon; luteiniserande hormon från hypofysens framlob.

Ictus: se iktus.

Id (av g. i'dios, egen): arvsanlag.

-i'd (/. -es av g. ei'dos, utseende): suffix, antydande likhet.

Idealvikt 1. normalvikt: för vuxen lika många kilo, som kroppslängden med cm överstiger 1 meter, sålunda vid t.ex. 170 cm:s kroppslängd 70 kilo. — Enligt v. Noorden: kroppslängden multipliceras med 430 o. med 480; man får då ett minimi- och ett maximi-tal, mellan vilka en persons kroppsvikt i gram bör ligga; t.ex. 170 X 430 = 73100 och 170 X 480 = 81600; vikten bör ligga mellan 73 och 81 kilo. Jfr Br o c a, fetma, harmonisk vikt, Quetelet.

Idé-associationer: a. av föreställningar, -flykt (g. ide'a, form): sjukligt stegrat avlösande

av föreställningar utan logiskt sammanhang; nya föreställningar framkallas därvid ofta av om varandra påminnande ordklangbilder och andra tillfälliga, ytliga associationer (vid mani, delirier o. andra själsliga rubbningar).

Identifiering, Identifikation, (/. Identifica't|io,

-io'nis av i'deus, densamma + fa'cere, göra) (psykol.): undermedveten akt, varvid man tillskriver sig själv egenskaper, som tillhöra annan person eller överför på viss person den ställning man intager till en annan. — Ide'ntisk: lika, likabetydande. I-a näthinnepunkter: punkter å båda ögonens näthinnor, som vid samtidig retning blott åstadkomma en synförnimmelse. Jfr disparata n-p.

Ideokine'tisk, Ideomoto'risk: psykomotorisk. I. reflex: uppmärksamhetsreflex. I. rörelser: r. som omedvetet utföras, då man föreställer sig dem.

Idio- (av g. i'dios): egen-, -agglutinin: agglutinin som uppkommer i kroppen utan tillförsel av främmande substans, -ge'n, (/. '-gen]es av g. genna'o, alstra): idiotypiskt betingad. -kine'tisk: 1. syn. ideomotorisk; 2. arvsändrande. -me'rer: syn. kromomerer. -muskulär vulst: i en muskel (särsk. en uttröttad och överretbar) uteslutande på platsen för ett lätt slag uppträdande vulstformig muskelkontraktion. Vid kakexi, tuberkulos, -

neuro's, (/. -neuro's|is, -is av g. neu'ron, nerv): funktionsrubbning av hudnerver utan trofisk rubbning av infl. 1. vasomotorisk natur och utan växtrubbning. Jfr essentiell, genuin, -pati', (l. -path | i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): primära självständiga sjukdoms-företeelser, som alltså icke ha sin orsak i något annat lidande, -pa'tisk, (/. -pa'thic|us, -a, -um). Syn. protopatisk. Motsats:: symptomatisk, traumatisk osv. Syn. essentiell (2). -pla'sma (av g. pla'sma, något format): arvsmassan i ägg- och sädesceller. Jfr paraplasma (2). -som: se centrosom. -synkrasi' (av g. sy'nkrasis, blandning): abnormt stark reak-Idioti

tion för vissa bestämda ämnen 1. intryck, t.ex. läkemedel, födoämnen. Idiosynkratisk. Idioti', Idiotism, (/. Idiot | i'a, -Vae, Idioti's-m|us, -i av g. idio'tes, privatman, obildad): medfödd eller i de första levnadsåren uppkommen sinnesslöhet. Än syn. med oligo-freni, än betecknande dess högsta grad (intelligenskvot c:a 0—25). I. ende'micus: kreti-nism. Jfr amaurotisk i., mongolism, moral insanity, myxödem, kretinism. Idiot. Idio- (av g. i'dios): egen-, -ty'p, (/. '-typ | us, -i av g. ty'pos, typ): arvsanlaget i dess helhet, anlagsbilden. Syn. genotyp. Jfr id, fenotyp. -typisk: grundad i arvsmassan, -variation, (/. -varia't|io, -io'nis av vari'etas, mångfald): arvsawikelse. Genom yttre 1. obekanta inflytanden uppstående, förärvbara förändringar i arvsmassan. Jfr mutation. Idisslande: merycism, rumination. Ido-Lax: linfrö -f frangulaextraktprep. Milt avförande. Idoxuridin: antivirusmedel, Idro's (/. -is, -is): syn. hidro'sis. I. E.: 1. immuniseringsenhet; 2. internationell enhet.

Igelsjuka: distomiasis.

Ignatiihönan: Faba S:ti Ignatii. Fröet av Stry'chnos igna'tii. Giftig, håller alkaloider-na stryknin och brucin. Igni|punktu'r (av /. i'gnis, eld -f pu'ngere, sticka): instickning av glödande nålar 1. dylikt i sjukdomshärden för åvägabringande av skrumpning och atrofi. I'gnis sa'cer (av I. i'gnis, eld + sa'cer, helig):

gammal benämning på ergotism. Igno't|us, -a, -um (l): okänd. IK: intelligenskvot. Syn. IQ. I. K. = immunkropp.

Ikno- (/. Ichno- av g. i'chnos): spår-, -grafi', (/. -graph I i'a, -Vae av g. gra'pho, skriva): rättsmedicinskt upptecknande av fotspårens utseende, -gra'm (l. -m|a, -atis av g. gra'm-ma, bokstav): själva teckningen av fotspåren. Ikono|lagni', (l. Icono|lagn|i'a, -Vae av g. eiko'n, bild -f lagnei'a, vällust): sexuell excitation orsakad av bilder 1. skulpturer. 1'kor, (/. 1'chor av g. icho'r, blodvatten): elakartat var. Numera knappt bruklig term, likaså ikorremV, (ichorrhæmVa), motsvarande pyo-SQptikemi. Ikorös. Ikt-albi'n, (l. Icht-albi'n|um, -i): en iktyolägg-viteförening. -arga'n, (/. Icht-arga'n|um, -i): iktyolsulfonsyrans silverförening. Antipyre-

tikum, adstringens, antiseptikum.

Iktammol: vid ekzem.

Iktero- (/. Ictero- av g. i'kteros): gulsot-, -ge'a, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): orsakande

ikterus. -i'd (/. -es av g. ei'dos, form): liknande gulsot.

1'kterus, (1. Peter|us, -i av g. i'kteros): gulsot. —I. catarrha'iis, I. (infectio'sus) si'mplex: lätta infektiösa tillstånd med katarr i gallvägar och duodenum. Syn. hepatitis infec-tio'sa 1. epide'mica. I. gra'vis: svår i. med kolemisk intoxikation, även i. vid svåra leverlidanden, ss. akut gul leveratrofi. I. infectio'sus: se Weil's sjkd. I. neonatorum: ofta hos nyfödda 2.—4. dagen uppträdande i. Jfr erytroblastos- Hos vissa finner man endast en förstorad lever och mjälte men ingen ikterus. En under första dygnet uppträdande ikterus måste misstänkas vara beroende på en erytroblastos. Behandlingen går ut på att hejda fortsatt hemolys, korrigera uppkommen anemi och förhindra hjärnskada. Utbytestransfusion den enda effektiva behandlingsmetoden och den bör påbörjas omedelbart. — An-hepa'tisk i.: i. med bilirubinbildning utanför levern särsk. i mjältens retikuloendote-liala celler. Akolu'risk i.: utan gallfärg-ämnen i urin förlöpande i. Jfr hemolytisk i. Diffusions-i.: genom cirkulationsrubbningar i levern uppstående i., varvid gallan övergår direkt i blodet. Hematoge'n i.: genom sönderfall av r. blodkroppar uppkommen i. Hemoly'tisk i.: en urobilinikterus (urobilin, men vanligen ej bilirubin i urinen) med anemi, mjälttumor och nedsatt resistens hos de röda, klotrunda blodkropparna mot hypotoniska lösningar, dels av

familjär-hereditär natur, dels sekundär vid malaria, lues, vissa gifter Syn. hemolytisk anemi (särskilt vid felande ikterus). Hepa-toge'n i.: av rubbningar i levercellernas verksamhet orsakad i. Stas- 1. stocknings-i.: i. vid hinder i gallvägarna, t.ex. sten. Fktus, (/. I'ct|us, -us): stöt. I. apople'cticus: apoplexi'. I. co'rdis: hjärtspetsstöten. I. ele'c-tricus: elektrisk chock. I. immunisato'rius: den obekanta faktor, som gör, att viss mängd antige'n retar till alstring av mångfaldigt större mängd antikroppar, än vad som kan antagas reagera med antigenet. I. lary'ngis: se larynxsvindel. I. so'lis: solsting. Syn. insolation, helios. Iktyo'1, (/. Ichtyo'1 [um, -i av g. ichthy's, fisk): ammonii ichthyolsulfonas, erhålles ur bituminös, fossila fiskrester hållande skiffer. Hudmedel.

Ikty'os, (/. Ichtyo'sis, -is av g. ichthy's, fisk): fiskfjällssjuka, medfödd 1. i tidigare barndomen uppstående hyperplasi o. hyperkera-tos av epidermis. I. conge'nita: recessivt ärftlig sjkd. med i de svåraste fallen (i.cong.gra-

vis) huden omvandlad i ett kraftigt hornpansar, missfall, dödföddhet 1. död strax efter födelsen. Syn. cerato'ma diffu'sa conge'nita. I. hy'strix: i. med spetsiga förhornade taggar; syn. hystricism, sauriderma. I. vulga'ris: dominant arvsgång, vanligare än i. cong.; de stora ledvecken fria; i lättaste fallen blott torr hud o. ceratosis follicularis.

Ileit (/. -is, -idis): infl. i ileum. Den regionala ileiten ibland åtföljd av artritbesvär påminnande om kronisk polyartrit. I. terminalis: i ileums nedersta delar som följd av kronisk infl. uppträdande, ofta till obstruktion ledande ärrbildningar. Syn. Crohn's sjkd.

Ile(o): se även ili(o)-.

Ileo- (av /. ileum): ileum-, -cekal, (/. -cæca'-I|is, -e): som tillhör trakten för tunntarmens inträde i blindtarmen; t.ex. ileocekalklaffen: syn. valva ileocæcalis, (va'lvula co'li, v. Bauhini). -cekaltumör: svulst i denna trakt, bl.a. tumörformen av tarmtuberkulos, ileocekaltuberkulos. -ileo]stomi', (/. -sto-ni | i'a, -i'ae av g. stoma, mun): öppnande av förbindelseväg mellan 2 olika delar av ileum, -kolo I stomi', (/. -co!o|stom|i'a, -i'ae av g. kolon -}- sto'ma, mun): operativt skaffad förbindelseväg mellan ileum och kolon, -rekto|stomi', (/. -recto |stom| i'a, -i'ae av re'ctum, ändtarm -f S- sto'ma, mun): öppnande av förbindelse mellan ileum och rectum. -sigmoideo|stomi', (/. -stom|i'a, i'ae av g. bokstaven sigma -fei'dos, form + sto'ma, mun): öppnande av förbindelse mellan ileum och rektum resp. colon sigmoideum. -ty'fus, (/. -ty'ph|us, -i av g. ty'phos, feber): se typhus abdominalis (abdominaltyfus).

r le juni, -i (/. av g. ely'o, veckla in): tunntarmen mellan jeju'num och kolon.

Ile]us, -i (/. av g. eileo's, tarmvred): symp-tomkomplexen vid höggradigt tarmhinder, dvs. varken öppning 1. väderavgång, häftiga koliksmärtor, meteorism, gallkräkningar, slutligen fekala kräkningar (kopre'mesis) och kollaps. Syn. passio iliaca. — Funktionell i.: i. genom spasm (kramp) 1. paralys (förlamning). Mekanisk i.: i. genom ocklusion, obturation, strangulation, inklämning, volvulus, invagination 1. intussusception.

I'lia (Z. pl. av i'le, ljumske): tarmar.

Hi'acjus, -a, -um (/.): som tillhör tarmbenet (os ilium) eller ljumsken, t.ex. spina ili'aca ante'rior supe'rior.

Ili(a)kal-abscess (/. se ili'acus): psoasabscess följande m. ili'acus och framträdande under arcus iliopecti'neus. Orsakar böjkontraktur

av benet. Jfr psoasabscess. -punkten: se ova-

rialpunkten. -tecknet: utvidgning o. ljusstel-

het av pupillen vid tryck i iliakaltrakten; vid hysteri, deme'ntia præcox, chore'a, myoklo-ni, paralysis agitans.

Ili(o)-, -ilio-: om förhållanden som avse os ilium.

Hio'psoas: se muse, iliopsoas.

Iliospina'le (ante'rior) (av /. i'lia, tarmar + spi'na, spets + ante'rior, främre) (antrop.): den lägsta punkten av spi'na ili'aca ante'rior supe'rior.

Ilio|torakopa'g, (/. -thoraco'pag|us, -i av /.

i'lia, tarmar -f tho'rax, bröstkorg -f g. pa'gos, fixation): tvillingmissfoster med den ena tvillingen fästad med ilium till den andras bröstkorg.

Il|ium (gen. pl. av 1.11 |e, -is, ljumske): tarmbenet, os ilium.

Illusioner (av /. illu'dere, gäcka): sinnesvillor p.gr. av sjukligt uppfattade verkliga sinnesintryck, t.ex. ett träd uppfattas som en människa osv. Jfr hallucinationer.

Illutame'nt (/. -um, -i av in, i + lu'tum, siam): slambad; se fango.

Ima'g|o, -inis (/. avbildning): psykonanalytiskt en från barndomen bevarad 1. i fantasin skapad och genom livet bibehållen bild av särsk. fadern 1. annan älskad person. I. ce'rea: vaxbild. Imagination, (/. Imagina't|io, -io'nis): inbillnings(kraft). Imaginär: inbillad.

Imbecill (/. -us, -a, -um eller -is, -e av in-, neg. + bacillus, käpp, dvs. den som behöver käpp = svag): som tillhör mellangraden av sinnesslöhet. Imbecillite't, (/. Imbecillit|as, -a'tis): mellangraden av sinnesslöhet (med intelligenskvot 45—50 till 20—25); ofta om sinnesslöhet i allmänhet. Jfr debilitet.

Im|bihition, (/. -bibi't|io, -io'nis av imbi'bere, dricka): genomdränkning. Syn. impregnation.

Imidazol: femledad, heterocyklisk förening hc-n

II II

hc ch

\n/

h

som tillsammans med pyridin ingår i pu-rin.

Imi'der: föreningar av NH med tvåbasiska syreradikaler eller sammanbindande 2 CO-grupper. Svaga syror. T.ex. succinimid CH 2-CO.

I J>NH. I dess kaliumsalt har imid-

CH2-CO/

gruppens väte ersatts med kalium. Hit hör även urinsyra och närbesläktade (teo-Iminer

239

Impaktering

bromin, koffein). Imidogruppen: 2-värdiga ammoniakradikalen NH.

Imi'ner: ammoniakderivat, i vilka 2 H-atomer äro ersatta av en 2-värdig kolväteradikal. Jfr amider, aminer, nitriler.

Imipramln (/. -um, -i): tricykliskt tymolepti-kum; medel mot depression.

Imitation, (/. Imita't|io, -io'nis): efterapande. Imitatorisk.

I'mlach's fettplugg: fettansamling i den mediala delen av inguinalkanalen. Vanlig hos kvinnor.

Immatiir, (/. Immatu'r|us, -a, -um); Imma-turite't, (/. Immatu'ritjas, -a'tis av in-, neg. -f matiirus, mogen): omogen; omogenhet. I. neona'ti: icke fullgånget foster.

Im|mersion, (/. -me'rslio, -io'nis av imme'r-gere, indränka): indränkning; mest om metoden att vid mikroskopering doppa mikroskopets frontlins i vatten 1. cederträolja, som i droppe placerats på preparatet 1. täckglaset, varigenom strålknippets brytning i luftlagren undvikes. Homoge'n i.: vätskelagret har samma brytningsindex som täckglas och frontlins. Vatten-i., olje-i. Immersions-lins.

Im I migration, (/. -migra't [i©, -io'nis av immigrate, vandra in): invandring, motsats till emigration.

Pmminens (/.): överhängande.

Im| mission, (I. -mi'ss jio, -io'nis av immi'ttere. skicka in): införande. I. pe'nis: manslemmens införande i vagina.

Immi't I is, -e (/.): sträv, vild.

Im| mobilisera (av /. in-, neg. -f- mo'bilis, rörlig): försätta i orörlighet. Immobilisera en led. Immobilise'ring. Immobilisationsför-band.

Immora'lisk (/. immoral): 1. utan moral, obekant med moral; 2. sedeslös. Immora-lite't.

Im|mu'n (/. -is, -e av in-, neg. + mu'nus, tjänst; immu'nis, fri, utan del i): oemottaglig; se immunitet och immunämnen, -diagnostik: diagnostiskt användande av immunitetsreaktioner. -globulin: genom gamma-globulinfraktionering av blodplasma från konvalescenter erhållet s.k. immunglobulin riktat mot den speciella sjukdomsalstraren (sådant i. mot mononukleo's, morbilli, parotitis, pertussis, rubeola föres i handeln), -isa-tion, (/. -isa't|io, -io'nis); -isering: att göra organismer immuna. Aktiv i.: att låta organismen själv bereda sig immunitet, genom den retning till antikroppsbildning, som systematiskt parenteralt införande i kroppen av resp. bakterier 1. andra celler 1. toxiner, antigener av alla slag åstadkommer. Passiv i.:

då färdigt serum av aktivt immuniserade individer införes på en icke immuniserad. -ite't: oemottaglighet för smitta. Är antingen medfödd 1. förvärvad, den senare antingen en följd av genomgången immuniserande sjukdom 1. konstgjord ympning (med levande, försvagade 1. döda bakterier, med toxiner m.m.). Aktiv i.: förvärvad genom aktiv immunisering; passiv i.: genom införandet av immunämnen från annan individ. Ospe-cifi'k i: retkroppsterapi. I transplantationskirurgien menas med adoptiv immunitet genom överföring en genom sensibilise-rade, immunokompetenta celler framkallad immunitet. Med passiv immunitet menar man en genom injektion av anti-kroppshaltigt serum förorsakad immunitet, -itetsenhet: förkortat = I. E-: syn. antitox-inenhet = den serummängd, som oskadliggör en (villkorligt väld) toxinenhet. -itetsreaktioner: specifika reaktioner, som en immuniserad (resp. med antige'n behandlad) individ, speciellt hans blodserum, visar; enl. Pfeiffer: blodserum av im-muniserat djur, som blandat med resp. bakterier insprutas i peritonealhålan av friskt djur, varvid de insprutade bakterierna falla sönder i korn och lösas upp. -kroppar: antikroppar, speciellt fria amboceptorer. -odiagnostik: se immundiagnostik, -okom-petent: om celler som äga förmåga att reagera mot antigena stimuli (immunocyter). -opsoni"ner: se bakteriotropiner. -osup-pression: en i transplantationstekniken använd term angivande en hämmande effekt på lymfocyters immunologiska egenskaper. En sådan effekt ernås av antilymfocytse-rum (ALS), som erhålles genom att allergen, i detta fall lymfocyter, sprutas in på ett värddjur, som då bildar antikroppar. Kan även ernås medikamentellt (se 6 mer-kaptopurin). -paralys: genom antigen förorsakad oförmåga att reagera mot antigena stimuli, -serum: antikroppshaltigt specifikt mot antigenet verkande blodserum från individer, som immuniserats. -terapi': terapeutisk användning av immunitetsreaktionerna. -toxin: motgift, -ämnen: antikroppar, benämnas efter de antigener, med vilka de reagera t.ex. immunhemolysi'ner, immunleukocidi'ner o.a.

Impa'ct|us, -a, -um (/.): inklämd.

Im|palpa'bel (/. -palpa'bil|is, -e av in-, neg. -t- palpa're, känna): som icke kan kännas t.ex. en i. puls.

Im|paktering. Impaktion, (/. -pa'ct|io, -io'nis av impi'ngere, slå in): inklämning, inkilning; om cerumen (ceruminal i.), om feces (fekalImpar

i.), om i käkbenet inklämda ej till genombrott komna tänder (dental i.), om benfragments inkilning i varandra m.m. Fmpar (/.): olik.

Imjperceptibel, (/. -percepti'bil|is, -e av in-, neg. + perci'pere, iakttaga): icke iakttagbar. Imperfe'ct|us, -a, -um (l): ofullbordad. Im I perforation, (/. -perfora'tjio, -io'nis av in-, neg. -f- perforate, genomborra): medfödd brist på en naturlig öppning, t.ex. i. a'ni: syn. atresi. Imperforerad, (/. Imperforatus, -a, -um): ogenomborrad. Im|permea'bel, (/. -permea'bil | is, -e av in-, neg. -f permeate, genomtränga): ogenomtränglig.

Impeti'g[o, -inis (/. av imp e't ere, häftigt angripa): hudutslag med i krustabildning raskt övergående varblåsor. I. contagiosa: ett hos barn vanligt, särskilt i ansiktet sittande smittande, varigt (impetigo-)utslag. /. herpetiformis: med feber insättande, ofta dödlig i., mest hos havande 1. barnsängskvinnor. Impetiginös. Impetiginiserat hudutslag; utslag, som sekundärt drabbats av impetigo. Fmpet|us, -us (/. hastigt framåtgående rörelse): hjärtstöten. Im| plantation, (/. -plan tat |io, -io'nis av in, in + planta're, plantera): inläkning av från annat håll hämtad epidermis, periost, extraherade tänder osv. Se transplantation och reimplantation. /. profu'nda place'ntce: lågt sittande moderkaka, -s|metastaser: svulstcellers spridning med saftströmmen i preforme-rade hålrum. -s|tabletter: implantation av hormonkristaller (-tabletter) under huden. Im|potens, (li -pote'nt | ia, -iae av in-, neg. + pote'ntia, kraft): på organiska fel eller av psykiska orsaker beroende oförmåga till fortplantning; antingen impote'ntia coeu'n-di: att överhuvud förmå införa manslemmen i slidan eller i. genera'ndi: att alstra avkomma. Jfr azoospermi. Motsats potent. Impotent.

Impregnation, (l. Impregnatjio, -io'nis av in, in + prægnatio, befruktning): 1. befruktning; syn. konception; 2. genomdränk-ning. Jfr imbibition. Impression, (/. Impre'ss|io, -io'nis, pl. -io'nes): intryckta ställen, fördjupningar. I-s digita'tce (I-s gyro'rum, INA): de fingerfor-miga intrycken efter hjärnans vindlar på kraniets inre tavla. I. trige'mini: på pars pe-trosa för ganglion semilunare. Se basilär impression. Impressionsfraktur: intryckning (av skalle, bröstkorg osv.) genom benbrott. Impuls (/. -us, -us): stöt, tillskyndan. Impulsiv, (/. Impulsi'vjus, -a, -um). I. Handlingar: drift- och affekthandlingar.

Imputabilitet, (/. Imputabilit i as, -a'tis av im-

puta're, tillräkna): tillräknelighet. I'm I us, -a, -um (/.): underst, lägst. In-, Im- (/.): prefix i betydelsen i, in, på, men även i negerande betydelse i likhet med det grekiska a privativum (a priv.) 1. det svenska

0, t.ex. i oskyldig.

In aciditet: se anaciditet. In adekvat (av /. in-, neg. -f adæqua're, göra hk): icke fullt motsvarande 1. likvärdig. Motsatsen adekvat.

Inlagglutina'bel: icke agglutinabel. In I aktiv, (/. -acti'v|us, -a, -um av in-, neg. -f g. ago, handla): overksam. — Inaktivera: att genom upphettning till +56° C av blodserum upphäva dess komplementverkan. Inaktivitetsatrofi: atrofi p.gr. av overksamhet.

Inanition, (/. Inanit|io, -io'nis av ina'nis, tom): svält; även om det utmärglingstill-stånd, som tärande sjukdomar ss. tuberkulos, kräfta o.a. medföra, -s[delirier: vid hungerskadors övergripande på hjärnsubstansen. -s I feber: hos nyfödda vid bristande vätsketillförsel, -s[ödem: se hungerödem. Inaugural I dissertation (av /. inaugurate, ingiva -f disserta'tio, avhandling): doktorsavhandling.

Inbäddning (i mikrotekniken): indränkning av anatomiska preparat, som skola snittas med mikrotom i en genom avsvalning eller avdunstning stelnande massa (celloidin, paraffin).

In caps, amy!., (gelat., papyr.): i recept = In ca'psulis amyla'ceis, (gelatino'sis, papyra'-ceis) (/.) = i stärkelse-, (gelatin-, pappers-) kapslar.

Incarceratio: se inkarceration. Incarcerat[us, -a, -um (/.): inklämd. Incarnat|io, -io'nis (/. av in, i -f- cato, kött): förkroppsligande. I. u'nguis: inväxt nagel. Incarnat|us, -a, -um (/.): inväxt. Ince'rt|us, -a, -um (/.): osäker. In[cest,

(/. -ce'st|us, -us av in-, neg. + ca'stus,

ren): blodskam. In ch(art). c(erat).: i recept = In cha'rta

cerata (/.) = i vaxat papper. Inci'piens (/.): börjande. In|cision, (i. -ci's|io, -io'nis av inci'dere, skära in): insnitt. Incisi'v (/. -us, -a, -um): förk. för dens incisi'vus: framtand. Incisi'verna: framtänderna. Incisu'r|a, gen. och pl. -ae (/.): inskärning. —

1. aceta'buli: på höftpannans nedre kant. I. a'picis co'rdis: inskärning i hjärtat mellan den högra och den vänstra kammaren (nå-

ßot till höger om hj.-spetsen). I. cardl'aca

pulmo'nis sini'stri: på främre randen avInclinatio

241

Indikan

vänstra lungan, motsvarande omfånget för hj ärtsäcken. I. clavicula'ris: inskärningen på bröstbenets övre sidodel för upptagandet av nyckelbenets mediala ledända. I-æ cosfa'les: insänkningarna i bröstbenet för upptagandet av revbensbrosken. I. ethmoidals: inskärningen i pannbenet för upptagande av sil-benets lamina cribrosa. I. fibula'ris: på ti-bians undre fibulära sida för upptagande av fibulas undre ända. [7. frontalis lateralis (Fora'men frontale lat er ale)]: foramen supraorbital. L sive fora'men fronta'le [7. frontalis medialis, (Foramen front, med.), INA]: på övre randen av ögonhålans ben medialt om foramen frontale laterale, för genomträdandet av a. supratrochlearis samt venæ supratrochl. och n. frontalis. L inter |-arythænoide'a: inskärning i plica interary-thænoide'a. I. inter |tra'gica: mellan öron-musslans tragus och anti'tragus. I. ischia'-dica ma'jor och I. isch. mi'nor: inskärningarna i höftbenets bakre rand ovanför och under spina ischiadica. I. jugula'ris: översta randen av bröstbenet på mitten, begränsning nedåt av halsgropen. I. ligame'nti te'retis [7. umbilicalis (he'patis), BNA; 7. he'patis, INA]: inskärning i främre (nedre) leverranden, varigenom lig. teres löper. I. mandi'-bulæ, BNA, INA: mellan underkäkens processus condylaris och coronoideus. I. mas-toide'a: på insidan av processus mastoideus. L nasa'lis: på nedre randen av näsöppningens ben lateralt om spina nasalis. I. parie-ta'lis: mellan övre randen av tinningbenets pars petrosa och squama. I. radia'lis: för upptagande av caput radii på ulnas laterala övre yta. I. sca'pulae: på övre kanten av skulderbladet bakom processus coracoideus. L sphenopalatina (I. pterygopalatina, INA): mellan gombenets processus orbitalis o. proc. sphenoidalis. I. thyreoide'a infe'rior och I. thyr. supe'rior: de mediala inskärningarna på sköldbroskets undre och övre rand. L trochlea'ris [7. semilunaris (ulnæ), BNA]: på övre ytan av ulna för trochlea humeri. I. ulna'ris: på distala ändan av radius* mediala yta för upptagande av ulnas undre ledyta. I-æ vertebra'les infe'rior och supe'rior: inskärningar på rötterna till kot-bågarna, en på övre, en på undre ytan, tillsammans bildande foramina intervertebralia genom ovanför resp. nedanför liggande kotas incisur. Inci'sjus, -a, -um (/.): skär-.

In[cIina't|io, -io'nis (/.): böjning. I. pelvis: bäckenvinkeln, vinkeln mellan conjugata vera och horisontalplanet i stående ställning.

Inlclu'sio: se inklusion. Inclu'sjus, -a, -um

(/.): innesluten.

Incompensa't|us, -a, -um (/.): inkompenserad. Incomple't|us, -a, -um (/.): ofullständig, in-komplett.

Incontinentia: se inkontinens. Increme'ntjum, -i (l. av incre'scere, växa i): tillväxt. Stadium increment i: en i tillväxt (ökning) stadd feber. Jfr s. decrementi. Incrusta'tio: se inkrustation. I'n I cub I us, -us [/. av incuba're, ligga på något (den ovanpå liggande onde anden)]: ångesttillstånd under insomnandet 1. i sömnen med känslan av att bröstet sammantryckes av något djur 1. ond ande; syn. nattmara. Jfr succuba, oneirodyni.

I'ncjus, -u'dis (/.): städet, ett av de små hörselbenen. Syn. a'mbos. In|cyklofori': se cyklofori. ndandionderivat: koagulationshämmande. In j determini'sm (/. -us, -i av in-, neg. + determinate, begränsa): viljefrihet. Jfr

determinism.

Fndjex, -icis (/.): 1. pekfinger; 2. förteckning, register, måttstock, statistiskt relationstal. Indica'biljis, -e (/.): påvisbar. Indica'tjus, -a, -um (/.): angiven. Indicerat: se under indikation. In|different: likgiltig, neutral, ej utpräglad. I-a bad: vattenbad, som kännas varken kalla eller varma, 33—34° C (34,8—36,4° enl. Wi c k). 7. elektro'd: stor e., bjudande ringa strömtäthet, så att ingen särsk. verkan inträder. Motsats retningselektrod. 7. gas: g. som icke är direkt skadlig, men ej förmår underhålla livet, t.ex. kvävgas. I-a medel: medel utan specifik verkan. I-a termer: se akratotermer. — Indifferenspunkt: gränspunkt; punkt vid vilken ingen verkan sker. In j digestion, (/. -dige'st|io, -io'nis av in-, neg. -f- dis, isär -j- ge'rere, bära): lätt rubbning av matsmältningen.

Indigoblått, indigo: bildas jämte glykos vid sönderdelning av en glykosid, indikan, som förekommer i Indigofera-arter.

xxx xxk

CieHioN202, CeHZ >C:C< >CeH, \nh/ \NH/

Liksom de flesta andra färgämnen, auri-ner, ftaleiner, rosaniliner m.fl. reduceras indigoblått lätt under upptagande av 2 atomer väte till en färglös förening, indigo-vitt, som lätt oxideras i luften tillbaka till indigoblått.

Indigokarminmetoden: för undersökning av

nj urf unktionen. Indigovitt: (kyp) C10H12N2O2, se indigoblått. Indiguri': syn. indikanuri. Indika'n, (/. Indica'nlum -i): en glykosid i in-

digoferaarterna, huvudbeståndsdelen i indigo. Sönderfaller lätt i en sockerart och indigoblått. I urin som indoxylsvavelsyrat kali. -provet: se Obermayer's reaktion, -uri', (/. -ur I i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): utsöndring av indikan med urin. Syn. in-diguri.

In dikation, (/. -dica't|io, -io'nis av indica're, anvisa): de omständigheter, som föranleda och motivera läkarens ingrepp. — I. causa'-lis: när indikationen vänder sig mot själva sjukdomsorsaken. I. curati'va, I. mo'rbi: när indikationen riktar sig mot sjukdomens fenomen. I. symptoma'tica: när indikationen endast riktar sig mot viss yttring av sjukdomen. I. vita'Iis: vitalindikation; då det gäller att momentant rädda livet. Indice'rat: som är motiverat. Motsatsen kontraindice-rat.

Indika'tor (av /. indica're, anvisa): ämnen, som (vanligen genom inträdande färgväxling) ånge avslutningen av en reaktion och början av en annan, dvs. visar gränsen. Jfr reagens.

Indirekt, (/. Indirect| us, -a, -um). I. kärndel-ning: kärndelning genom mitos. I. muskelretning: m. från nerven. I. seende: s. med de perifera näthinnedelarna.

Individualpsykologi: av Adler grundad uppfattning om mindrevärdeskänsla och makt-strävan som de huvudsakliga riktningsgivan-de krafterna i livsföringen och anledningarna till minskad anpassningsförmåga, neuroser och uppfostringssvårigheter.

Indo'1: bensopyrrol.

h

I

hc c-ch

I II II

hc c ch

\C/\N/

I I

h h

Motsvarar kinolin inom pyridinserien. Mo-nazol förruttnelseprodukt av äggviteämnen i tarmen.

Injdole'nt (/. -us, -a, -um av in-, neg. -f do'-lens, smärtsam): smärtfri, utan förnimmelse, likgiltig, loj, oberörd, apa'tisk. Indole'ns.

Indometacin, (/. -um, -i): indolderivat, anal-getikum.

Indoxyl: oxidationsprodukt av indol.Indoxyl-svavelsyra: svavelsyreförening av indoxyl. Jfr indikan.

Induce'rad (av /. indu'cere, föranleda): något,

som är framkallat av något annat. I. sinnessjukdom: se folie à deux. Indu'ctjus, -a, -um (/.): införd. In|duktion, (/. -du'ct|io, -io'nis av indu'cere, föra till): 1. dragande av allmänna slutsatser ur enstaka empiriskt funna sakförhållanden; 2. alstrandet av induktionselektricitet. — In-duktions-apparat: apparat för alstrande av induktionsströmmar, -psyko's: inducerad sinnessjukdom, -ström: elektrisk ström, som uppstår i en ledare genom inverkan av en annan närbelägen e. ström. Induration, (/. Indura'tjio, -io'nis av indu-ra're, härda): förhårdnad av vävnader. Syn. skleros och cirros. — I. cyano'tica: i. efter långvarig venös hyperemi, särskilt i lever och njurar vid hjärtfel och arterioskleros i njurens kärl. I. fu'sca: den bruna av hemosiderin färgade förtätningen i lungorna på grund av kronisk blodstockning och kapil-lära blödningar vid hjärtfel. I. gri'sea: lung-förtätning med skifferfärgning på grund av antrakos. I. pe'nis pla'stica: fibrös induration av septum mellan co'rpora caverno'sa och ev. också av tu'nica albugi'nea i penis. — Hunter's i.: den syfilitiska initialsklero-sen. Röd i. 1. lung-i.: i följd av stas vid hj ärtlidanden; beror på ökad blodhalt och alveo-larförträngning gnm starkt fyllda kapillärer. Först köttröd, senare blåröd till rostbrun (i. fusca) färg. — Indurativ, (/. Indurati'v|us, -a, -um). I. infl.: fibrös infl. I-t ödem: ö. med förhårdnad och brunröd missfärgning, särskilt hos kvinnor i samband med 1. i stället för en luetisk primäraffektion i blygdläpparna.

Indurerad, (/. Indura't|us, -a, -um): som är förhårdnad.

Indu'si I um, -i (/.): övertunika. I. gri'seum: tunt lager grå substans täckande övre ytan av corp. callo'sum (även kallat gy'rus supra-callo'sus).

Inertia, -iae (/.): tröghet. I. u'teri: primärt svaga födslovärkar. In extre'mis: i de sista ögonblicken (före döden).

Inf.: å recept = Infu'slum, -i (/.) = infusion. Fnfan|s, '-tis (/.): barn. Infantil (/. -is, -e av i'nfan|s, barn): barnslig, tillhörande barnaåldern, särskilt småbarnsåldern. /. skorbu't: se Barlow's sjkd. Infantilism (/. -us, -/'): kvarstående på barnets resp. på ett mot åldern svarande lägre utvecklingsstadium i kroppsligt och psykiskt hänseende, antingen p.gr. av ärvda eller tidigt förvärvade sjukdomar (t.ex. kongeni-tala hjärtfel) 1. till följd av endokrina ut-

vecklingsanomalier (t.ex. inf. myxædemato-sus). Jfr intestinal infantilism, dvärgväxt.

In|fa'rkt, (/. -fa'rct|us, -us av infarci're, instoppa): 1. utfyllnad av en vävnad med främmande ämnen, tex. urinsyre-, kalk- 1. pigmentinfarkt i njuren, uterusinfarkt, då transsudat 1. exsudat impregnerar uterin-muskulaturen; 2. genom tillstoppning (e'm-bolus, trombo's) av små ändartärer uppkomna, oftast kilformiga och vanligen i njurar, mjälte 1. hjärta förekommande vit infarkt (ischemisk 1. anemisk infarkt) eller röd (hemorragisk) infarkt (oftast uppträdande i tarm och lunga). Den förra är ren nek-ros utan inslag av något utifrån, den senare är inmängd med blod.

In|fa'ust|us, -a, -um (/. in-, neg. -f fa'ustus, lycklig): ogynnsam. Prognosis infa'usta: dålig prognos.

In|fektion, (l -fe'ct|io, -io'nis av infi'cere, förgifta): införandet i kroppen av ett levande smittämne (patogena mikrober). Infektera.

— Infektionsbärare: syn. kronisk bacillbärare. -deli'rier: d. vid infektionssjkd. -mjälte: mjälte hos individer döda i sepsis, -psyko'-ser: ps. vid 1. efter infektionssjkd. »sjukdomar: sjukdomar, som följa på infektion. Alla smittosamma sjukdomar äro infektioner, men icke alla infektioner äro smittosamma, -svulster: se infektiösa granulationssvulster.

— Infekterad, (/. Infe'ct|us, -a, -um): som fått smitta införd i kroppen. Infektiös, (/. Infections I us, -a, -um): smittosam. I-a granulationssvulster: av granulationsvävnad bestående specifika svulstliknande bildningar ss. miliar- och konglomerattuberkeln, lep-ro'met, den syfilitiska initialsklero'sen, kon-dylo'met och gu'mmat, aktinomycessvam-pens aktinomykos m.fl.

Infe'ri|or, -us (/. komp. till i'nferus, nedtill befintlig): undre.

Inferiorite't (av /. infe'rior, undre): underlägsenhet, mindervärdighet.

In I fertil, (/. -fettil|is, -e), In|fertilite't (av /. in-, neg. + fe'rtilis, fruktbar): ofruktbar resp. o-het.

Infestation, (/. Infestat |io, -io'nis pl. -io'nes av infesta're, angripa): invasion av parasiter i eller på kroppen.

Infibulation, (I. Infibulat | io, -io'nis av in, i + fi'bula, spänne): tillslutning av genital-öppnjngen medelst mekaniska anordningar för att hindra koitus 1. onani.

Inficiera, Inficie'rad: infektera, infekterad.

Infiltration), (/. Infiltrat |io, -io'nis av infiltrate, ingjuta): inlagring av främmande substanser i celler eller i vävnader, t.ex. av fett, av glykogen osv. Infiltre'ra. Infiltrativ

växt: i annan vävnad inlagrad (inväxande) växt. Jfr expansiv växt. -sanestesi': genom insprutning av vätska kring nerver uppnådd lokal okänslighet för operationer. Jfr Schleich's i., ledningsanestesi.

Infi'm|us, -a, -um (/.): nederst.

In flagra'nti (cri'mine): "medan brottet brinner", på bar gärning (under pågående koitus).

Inflammation, (/. Inflammat j io, -io'nis av in-flamma're, sätta eld): kroppens lokala reaktion på skadliga agens, huvudsakligen genom blodöverfyllnad, utsvettning av blodbeståndsdelar och bindvävsnybildning. Huvudsymptom: rodnad (ru'bor), svullnad (tu'-mor), hetta (calor), smärta (dolor), (dessa 4 symptom de g a 1 e n s k a) och funktionsrubbning (fu'nctio læ'sa). Inflammationerna kunna vara akuta och kroniska. Syn. flogos. — Exsudativ i.: i. med övervägande utgjutning av blodets vätska och celler. Produktiv i.: i. där vävnads- och cellförändringar överväga. Se även katarr, interstitiell, parenkymatös. Inflammato'rjius, -ia, -ium (/.): till infl. hörande.

Inflation, (/. Inflat]io, -io'nis av inflate blåsa upp): utspänning med luft.

In I flexion, (/. -fle'x|io, -io'nis av in, in -f fle'ctere, böja): inböjning. Inflexibel: oböjlig.

Influensa (av /. influ'ere, flyta in): akut infektionssjukdom, orsakad av ett virus; mång-gestaltade symptom (katarrer i luftvägarna reumatiska o. neuralgiska smärtor, gastro-intestinala o. cerebrala) samt stark benägenhet för epidemisk och, med 20—40 åriga intervall, pandemisk spridning; syn. "ryska snuvan", "spanska sjukan", -bacillen (Pfeiffer^ bacill), en liten kort stav funnen vid influensa; anses numera vara av sekundär betydelse, men orsakande influensameningit o. andra komplikationer. Syn. Haemophilus influenzae, -pneumoni': i regel en strepto-kockpneumoni vid influensa.

In I fraktion, (/. -fra'ctjio, -io'nis av in -f fra'ngere, bryta): ofullständigt benbrott.

Infra- (av /. i'nfra, nere): nedtill-, -ocklusion (odont.): vertikal ocklusionsanomali vid förlust av det normala överbitandet av överkäkens framtänder framför u-käkens t.ex. vid öppet bett. Motsatsen supraockl. -orbi-tal (/. -is, -e): nedanför ögonhålan, -patellat (/. -is, -é): under knäskålen. Bursa infrapatel-la'ris. -scapula'r (/. -is, -e):

under skulderbladet. Infraspinatus, -a, -um (L): liggande under skulderbladskammen, t.ex. fossa in-fraspina'ta.

Infundera: se infusion, infusum.Infundibile

Infundi'b|ile, pl. -i'lia (av /. infu'ndere, gjuta, ösa): infusionslösning till (i regel) intravenöst bruk. I. glyco'si isoto'nicum: isotonisk i.; vid vätskebrist. I. Ringeri: se Ringer's lösning.

Infundi'b |ilium, pl. -ula (/.): trattlik bildning: 1. speciellt den trattlika utbuktningen på hjärnans undre yta från tredje ventrikeln (i. ce'rebri); 2. den trattlika öppningen av äggledaren, (tuba uteri'na (Fallopiæ); 3. de trattlika lungblåsorna, ändblåsorna av luftvägarna, med "trattens" vidaste del mot periferien (i-a pulmona'lia); syn. alevolar-säckarna.

In I fusion, (/. -fu'sjio, -io'nis av in, i -f fu'n-dere, gjuta): ingjutning av större vätskemängder i t.ex. tarm, blåsa, ven 1. underhud från en behållare, som hålles högt över slangmunstycket eller slangnålen. Jfr infundibile, injektion, transfusion. Se även in-fusum. Infunde'ra.

Infusor|ia, sing, -ium (/.): infusionsdjur; pro-tozoer, som röra sig medelst gisseltrådar, cilier. Infuso'riediarré, lnfusoriedysenteri: gnm Balantidium coli orsakad d.

In|fu'sjum, pl. In|fu'sja (l. av in, i + fu'n-dere, gjuta): infusion, avdrag eller avkok på örter m.m. genom begjutning med hett vatten; enl. svenska farmakopén 1 del materia på 10 delar vatten, därest ej läkaren annorlunda bestämmer. Se även infusion. Infun-dera. — I. althe'ce: altearotinfusion; i. arria'-rum alkali'num: bitter alkalisk inf.; i. digitalis (beredes av 1 del fol. dig. på 135 delar vatten -f- 15 delar spiritus concentratus): digitalisinf.; i. gentia'næ compositum: sammansatt gentianainf.; i. rhei alkali'num: alkalisk rabarberinf.; i. se'nnæ compo'situm: sammansatt sennainf.

Inge'ni|um, -i (/.): begåvning.

Pngens (/.): väldig.

Inge'sta (av I. inge'rere, ihälla): den intagna födan. Ingestation: näringsupptagande.

Fngu|en, '-inis (/.): ljumske. — Inguinal (/. -is, -e): som tillhör ljumsken. — Inguinal-bråck: se ljumskbråck, -kanalen: kanalfor-mig förbindelse genom bukväggen med skro-tal- och blygdregion. Syn. ljumskkanalen.

Inguino|dyni', (/. -dyn | i'a, -i'ae av i'nguen, ljumske + g. ody'ne, smärta): inguinal-smärta.

INH: se isoniazid.

Inhalation, (/. Inhala't|io, -io'nis av inhala're, inandas): inandning. Syn. inspiration. Motsats exhalation, exspiration, lnhalera. -s I sjukdomar: sjukdomar av inandade partiklar, bakterier, damm t.ex. i-stuberkulos.

Inhala'tor: apparat för inandning av terapeutiska medel.

Inhibition, (/. Inhibi'tjio, -io'nis av inhibe're, hämma): hämning. Inhibitionsreflex: reflex med negativt svar på retning. Inhibera. In-hibito'rer: hämningsmekanismer,, Inhi'bit-|us, -a, -um (/.): hejdad.

Ini I ence'falus, (/. -ence'phaljus, -i av g. ini'on, nacke + enke'phalos, hjärna): missfoster med hjärnan framträngande ur en glipa i nackbenet.

Inio'|dym|us, -i (/. av g. ini'on, nacke -f dy'o-mai, sjunka): dubbelmissfoster med sammanvuxna bakhuvuden. Syn. cranio'pagus, inio'pagus.

I'ni|on, -i (/. av g. ini'on, nacke) (antrop.): mest utskjutande punkten av protubera'ntia occipitalis externa i nivå med linea nuchæ superior.

Inio'|pag|us, -i (/. av g. ini'on, nacke + pa'-gos, fixation): dubbelmissfoster med sammanvuxna bakhuvuden. Syn. cranio'pagus, inio'dymus.

I'ni|ops, '-opis (/. av g. ini'on, nacke + ops, öga): dubbelmissfoster med 2 sammanvuxna huvuden, ett fullständigt utbildat o. ett förkrympt ansikte samt vanligen med fördubbling av kroppen nedom naveln.

Initial-delirier: i början av en sjukdom insättande delirier. -komple'x: se elektrokardio-gram. -kramper: i början av en sjukdom uppträdande symptomatiska kramper, -sklero's (av g. sklero's, hård): den primära syfi-litiska granulationssvulsten, hård schanker, Hunter's schanker. -tagg: se elektrokardio-gram.

Ini't (/. -is, -idis av g. is, fiber): infl. av muskelsubstansen.

Injecta'b|ile, -ilis, pl. -i'lia: beteckning för lösningar 1. uppslamningar avsedda för injektion. I. a'rseni trio'xidi: arseniklösning till injektion. 1. hepari'ni: heparinlösn. I. insulini: insulinlösn. I. morphi'ni hydro-chlo'ridi: morfinlösn. till inj. I. oestradio'li benzoa'tis 0,01 % och 0,10%; östradiolben-soatlösn. till inj. 1. pentamethylentetrazo'li: pentazollösn. till inj. I. pituitarii: hypofys-baklobslösn. till inj. I. procai'ni hydrochlo'-ridi 1 % och 2%: prokainlösn. till inj. I. stil-bo'li: stilbololja till inj. I. g-strophanti'ni 0,025% och 0,05%: g.-strofantinlösn. till inj. I. te trap o'ni: tetraponlösn, till inj. — Jfr infundibile, solutio.

In|jektion, (/. -je'ct|io, -io'nis av inji'cere, kasta in): insprutning. Intrakutan, subkutan, in-tramuskulär, intravenös i.

In|karceration, (/. -carcera't|io, -io'nis av inInklusion

i -f- ca'rcer, fängelse): inklämning, t.ex. av bråck.

In|klusion» (/. -chis|io, -io'nis av inclu'dere instänga): inneslutning. I. fetalis: se intra-fetation. Inklusionskonjunktivit: se para-trakom.

Inklämning: se inkarceration.

In|koherens, (/. -cohære'nt|ia, -iae av in-, neg. -f cohære're, sammanhänga): bristande sammanhang, luckring av associationerna, idéflykt, sinnesförvirring.

Inkompahilitet, (från e.): oförenlighet.

In I kompensation, (/. -compensa't|io, -io'nis av in-, neg. + compensate, avväga): bristande kompensation. Inkompenserat hjärtfel: se hjärtfel.

Inlkontine'ns, (/. -contine'ntlia, -iae av in-, neg. + contine're, sammanhålla): oförmåga att återhålla utsöndringar. Motsatsen kon-tinens. — I. al vi: ofrivillig fecesavgång (vid sfinkterförlamning m.m.). Syn. eckopro's, enkopre's, skatakrati. I. parado'xa: se ischuria p. I. uri'næ: ofrivillig urinavgång. Vid aktiv 1. intermitterande i.: tömning i stråle, när en viss grad av blåsspänning nåtts; vid passiv 1. permanent: ständigt droppande (sfinkterförlamning). Syn. anischuri. Jfr enures, mi'ctio involunta'ria.

In I koordination, (I -coordina'tjio, -io'nis av in-, neg. -{- cum, med + or din a'tus, ordnad): bristande samverkan mellan delar, som skola samverka. Motsatsen koordination. Inkoordinerad.

In|krel, (/. -cre't|um, -i av in, in + ce'rnere, avsöndra): de endokrina körtlarnas avsönd-ringar (hormon) in i blodet. Jfr exkret, sekret. lnkretogen: beroende på inkret. — In-kretion, (/. Incre't|io, -io'nis): insöndring, -s I organ: organ med inkretorisk verksamhet.

In|krustation, (/. -crosta'tjio, -io'nis av in-crusta're, överdraga med krusta): pålagring å vävnader och kroppar med utfällningar, även saltinmängning i vävnader.

In|kubation, (/. -cuba't|io, -io'nis av incu-ba're, ligga på något); In|kubations-stadiet, -tiden: tiden mellan infektionen och sjukdomsutbrottet. Syn. latenstid.

In ma'nu me'dici (/.): i läkarens hand.

In me'nte (/.): i minnet.

Innervation, (/. Innerval|io, -io'nis av in, in + ne'rvus, nerv): om musklers, körtlars osv. nervförsörjning; även om den från centrala nervsystemet utgående retning, genom vilken nervens funktion utlöses. Dubbel innervation: i. av frivilliga muskler med både cerebrospinala och sympatiska nerver.

Innerörat: se auris interna, labyrinten.

1'nnocens, Inno'cu|us, -a, -um (/. av in-, neg. -f- noce're, skada): oskadlig, oskyldig.

lno- (av g. is): fiber-, -bla'ster (av g. blasto's, frö): se fibroblaster. -cy't (av g. ky'tos, cell): tillhörande fibrös vävnad, -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): uppstående i vävnad.

Injokulation, (/. -ocu!a't|io, -io'nis av in, i -f-o'culus, öga, knopp): inympning. I. vacci'-næ: vaccination. — Inokislationshepatit: virussjukdom med betydl. längre inkubations-tid än vanlig infektiös hepatit; vanligen införd i kroppen gnm blod- 1. serumöverfö-ring från person till person. Syn. serum-hepatit.

Injopera'bel, (/. -opera'bil|is, -e): ej möjlig för operation.

lno- (av g. is): fiber-, -pexi', (/. -pex!i'a, -i'ae av g. pe'xis, fixation): ökad tendens för blodet att koagulera (i kroppen), -s|emi', (1 -æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): 1. överskott på fibrin i blodet; 2. närvaro av inosit i blodet.

Inosi't: ett derivat av bensol som kan anses hava uppkommit därigenom att sex hydroxylgrupper adderats till bensol. Samma empiriska sammansättning som en sockerart av hexostyp.

h oh

X

ho•hc ch•oh

I I

ho•hc ch♦oh

h oh

Finns i muskelsaften, oumbärligt tillväxtämne för jäst o. svampar samt för möss. Syn. muskelsocker. Inos(it) | uri', (/. -ur | i'a,

-i'ae av g. ou'ron, urin): avsöndring av inosit med urin.

lno- (av g. is): fiber-, -sitolnikotinat, (/. Inositol! nicotinas): vasodilaterande adrener-gikum. -skopi', (1. -scop | i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): bakteriepåvisning i serosa exsudat genom utfällning och pepsindiges-tion av fibrinkoagel, varvid fibrin och celler men ej bakterier upplösas, -tro'pa verkningar (av g. tro'pos, sätt): om hjärtner-vernas inverkan på hjärtmusklernas kon-traktionsförmåga och hjärtats kraft. Negativa i. v. = slappande, positiva i. v. = ökande muskelkraften.

Inpackning: värmealstrande, smärtlindrande omslag. Våt i.: i kallt vatten urvridet lakan slås om hela kroppen utom huvudet (hel i.), eller om kroppen utom armarna (tre fjärde-Inpräglingsförmåga

dels i.), eller kring en viss kroppsdel (del-i.), och utanpå läggas ylletäcken 1. ylleomslag. Torr i.: endast torrt, varmt lakan eller blott yllefilt.

Inpräglingsförmåga: förmåga att inprägla nya föreställningar; minne för de senaste intrycken. Kan vara skadad vid vissa psykoser, medan äldre erinringar äro ostörda. Inre sekretion: de indokrina körtlarnas funktion. Jfr exkret, inkret, sekret; syn. inkre-tion, insöndring. Inre språket: summan omedvetna psykiska skeenden, innan tanken tager form i ord och skrift 1. dessa symboler förstås. In I salivation, (/. -saliva't|io, -io'nis av in, in -f

sali'va, spott): födans genomblandning med spott under tuggningen. In sa'n|ia, -iae (l. av in-, neg. + sa'nus, sund): sinnesrubbning. I. epile'ptica: epileptisk sin-nessjkd. — Insa'nitas mora'lis: se moral insanity.

In jscri'ptjio, -io'nis, pl. -io'nes (/. av in, på + scri'bere, skriva): inskription. Jfr recept. Xnscriptio'nes tendi'neæ: tvärgående senstråk i muskler. In I semination, (/. -semina't|io, -io'nis av in, in + se'men, säd): införande av säden i vagina, särskilt sådan på artificiell väg. Ho-molo'g i.: då säden härstammar från den äkta mannen. Heterolo'g i.: då säden lämnas av annan man. Inseminera. Jfr "provrörsbarn".

Injsensi'bel, (/. -sensi'biljis, -e av in-, neg. + sensi'bilis, känslig): okänslig, utan känsel, omärklig. Insensibilisera. In sertion, (/. -se'rtjio, -io'nis av in, i -f se'-rere, fästa): fästeställe, t.ex. musklers senfästen, placentas fäste i uterus m.m. I. vela-mento'sa: navelsträngens fäste i ägghinnor-na i st. för på placenta. Insi'gnjis, -e (/.): utmärkt. Insi'pid|us, -a, -um (/.): smaklös. In|solation, (/. -so!a't|io, -io'nis av in, i + sol, sol): solbestrålning, t.ex. om sanatoriers vanliga mängd solljusa dagar, även om solbränna och solsting. In|somni', (/. -so'mn|ia, -iae av in-, neg. + so'mnus, sömn): sömnlöshet; syn. agrypni, asomni, vigilia. Inso'nt, (/. I'nsons): oskyldig. Syphilis inso'n-tium: icke genom könsumgänge ådragen s. In spiration, (/. -spira't lio, -io'nis av in, in + spira're, andas): inandning. Syn. inhalation. Motsatsen exspiration. — Inspiratorisk indragning: indragning av revbensmellanrummen vid försvårad inandning. In I spissation, (/. -spissa't|io, -io'nis av in, in -f spi'ssus, tjock): intorkning. Inspissera. |

In|stabü, (/. -sta'bil|is, -e av in-, neg. + sta'bilis, säker): ostadig, föränderlig.

In|stillation, (/. -stil!a't|io, -io'nis av in, i -f stilla're, droppa): indrypning av läkemedel

1 sår, i öga, öra osv. Instilla'tor: apparat för i. Instillera.

In|sufficie'ns, (/. -sufficient | la, -iae av in-, neg. -f suffi'ciens, tillräcklig): otillräcklig funktionsduglighet. Motsatsen sufficiens. Konverge'nsinsufficie'ns: avvikelse av ett öga utåt vid fixering av närliggande föremål. Psykisk i., Insufficienskänsla: känsla av allmän oförmåga, av att vara överflödig och oduglig till allt. — I. co'rdis: hj ärtsvaghet. I. do'rsi: vid överansträngning av ryggen uppträdande retningssymptom (kotömhet, behov av ryggstöd, ischias m.m.). Syn. i. ve'rtebrae. I. pe'dis: plattfotbesvär. I. pluriglandulars: rubbning i ett flertal endokrina körtlars funktioner. I. ve'rtebrae: se i. dorsi.

Insufficiensfraktur: småningom uppkommen fraktur å 2:dra 1. 3:dje metatarsalbenet (marschfraktur).

In|sufflation, (/. -suff!a't|io, -io'nis av in, in +sub, under + fla're, blåsa): inblåsning av pulverformade läkemedel 1. av luft i måge 1. tarm osv. — Insufflationsmetoden: konstgjord andning, varvid en kontinuerlig syr-gasström (ur syrgasbomb) medelst en kate-ter gnm munnen ledes ned i lungan. Jfr konstgjord andn., mun-mot-mun-metoden.

Pusul|a, gen. och pl. -ae (/.): ö; 1. det av fis-su'ra ce'rebri latera'lis ränder täckta triangulära hjärnbarkpartiet; syn. lobus opertus, (i. Re il ii); 2. i-æ pancrea'ticce: de langer-h ans sk a cellöarna i bukspottkörteln.

Insuli'n (/. -um, -i): det av Banting framställda inkretet ur pankreas' insulæ; hormon avsöndrat av betacellerna ideLangerhan-ska cellöarna. Insprutat subkutant vid diabetes sänker det blodsockerspegeln, höjer kolhydrattoleransen, motverkar glykosuri och ko'ma. Insulinhypoglykemi stimulerar HCl-sekretionen i ventrikeln, -chock: vid överdosering med insulin och därav orsakad hypoglykemi uppträdande svåra förgiftningssymptom (hypoglykemisk reaktion); användes även till chockbehandling (se detta ord), -enhet: den insulinmängd = Va av det internationella standardinsulinet, som nedsätter blodsockermängden hos en

2 kg. tung kanin, som hungrat 24 timmar, till 0,045 (krampretande koncentration). Klinisk 1. torontoenhet = Vz av denna dos. En ny klinisk enhet = 40 % starkare än den gamla. -o'm (/. -a, -atis): ade-nom utgånget från Langerhans' cellöar.Insulom

Syn. insulom. -terapi': se chockbehandling.

Insulo'm (/. -a, -atis): av lan ger hansceller uppbyggd svulst (adenom) med produktion av insulin, så att hyperinsulinism uppkommer. Syn. insulinom.

In|su'lt (/. -us, -us av insulta're, anfalla): skada, anfall; om nervösa anfall vid apoplexi, epilepsi, hysteri; även om andra anfallsvis uppträdande rubbningar.

Insulär: som avser insula 1. de langerhans-ska cellöarna.

Insöndring, Insöndringsorganen: se blodkört-lar, endokrina organ, hormon, inkret, inre sekretion.

In I takt, (/. -ta'ctu|s, -a, -um av /. in -f ta'n-gere, vidröra): orörd, oskadd. Inta'cta: kvinna med hel hymen.

Pnteg|er, -ra, -rum (/.): orörd.

Integration, (/. Integra't lio, -io'nis av integer, hel, orörd): bildande av ett sammanhängande helt. Motsatsen differentiering.

Integrationsläran: avser en fördjupad förståelse för sambandet mellan centrala nervsystemets olika delar. Av betydelse härför är elektroencefalografien samt substantia reticularis i hjärnstammens axelparti.

Integre'rande: hörande till det hela, med nödvändighet ingående, väsentlig. I. beståndsdel.

Integritet, (/. Inte'grit|as, -a'tis av integer, orörd): oskadat tillstånd.

Integume'nt (/. -um, -i av inte'ger e, betäcka): betäckning, hudbetäckning.

Intellige'ns, (/. Intelligent lia, -iae av intelli'-gere, förstå): förstånd, -defe'kt: brist på förstånd (högre grader: idioti och imbecillitet, lägre grad: debilitet). kvo't: tal, som angiver intelligensutvecklingen uttryckt i en formel, -mätning: metod att genom användande av för ändamålet standardiserade normalprovs-(normaltest-)serier bestämma intelligensåldern. Jfr Binet-Simon's, Terman's metod, CVB-skalan. -prov, -test: vid i-mätning använda prov för bestämmande av de i intelligensen ingående olika faktorerna (minne, uppmärksamhet, omdöme etc.). -ålder: den intelligensnivå, uttryckt i år, en individ äger. Bestämmes genom användande av standardiserade intelligensprov. (Se intelligensmätning.) Normalt svarar mot viss levnadsålder samma intelligensålder.

Intensi(ono)me'ter: instrument för röntgenstrålars dosering. Jfr jonometer.

Intensitetsfaktorer: arvsanlag, som förstärka varandra. Jfr homomeri.

Intensivvård: intensifierad vård av opererade och akut sjuka patienter som fordra speciell övervakning.

In|tention, (/. -te'nt|io, -io'nis av inte'ndere, spänna): avsikt, böjelse. Per pri'man (inten-tio'nem): om sår, som läkas direkt genom enkel granulations vävnad; per secu'ndam (intentio'nem): då läkningen kompliceras med varbildning. — Intentions-kramp: kramp, utlöst av villkorliga rörelser, t.ex. vid tetani, Th o ms en's sjkd. -psykos: själslig rubbning, varvid bestämda handlingar ej kunna utföras p.gr. av mellanträdande hämningar 1. ångestföreställningar, -tremor: darrning, som uppträder vid vissa sjukdomar (t.ex. sclérose en plaques), då patienten vill utföra en rörelse.

Inter- (av I. inter): mellan-. -alveolä'r, (/. -alveola'rjis, -e av alve'oli, tandhålorna): belägen mellan tandhålorna, -arcua'1 (/. -is, -e av a'rcus, båge): liggande mellan kotbågar-na. -cala't|us, -a, -um (/.): infogad mellan, -cellular-bryggor: sammanbindningar celler sinsemellan, t. ex. av epidermiscellerna -c.-luckor: de mellan cellerna i ett epitel befintliga luckor, i vilka intercellularvätskan rör sig. -c.-substanser: mellansubstanser mellan celler i en vävnad, t.ex. den kollagena bindväven, broskmellansubstansen m.fl. Jfr kittsubstans, -c.-vätska: savström genom in-tercellularluckorna. Syn. epitellymfa. -cos-talis: se interkostal. -denta'1 (/. -is, -e av dens, tand): mellan tänderna, -d.-rummen: de mot gingivan bredare, mot den fria tandraden avsmalnande tandmellanrummen; syn. interproximalrummen. -digital (/. -is, -e av digitus, finger): mellan fingrarna, -fere'ns (av /. feri're,slå): sammanträffande av (ljud-, ljus-)vågor o. därvid uppträdande fenomen (förstärkning, försvagning), -ferometri': re-fraktionsbestämning med hjälp av ljusets interferens. Interferometer: instrument för dylik bestämning, -gangliona'rjis, -e (/.): mellan ganglier. -globula'rrummen (/. glo'bulus, liten kula): kalkfattiga, buckligt

klotformiga delar av tanddentinet.

Inte'ri|or, -us (/.): inre.

Interkalarstafylo'm (av /. intercalate, inskjuta + s.): mellan iris o. ciliarkroppen fram-buktande sklera.

Inter- (av /.): mellan-, -kondra'1, (/. -chondra'-

l|is, -e av g. cho'ndros, brosk): mellan brosk, -kostal, il. -costal I is, -e av co'sta, revben): mellan revbenen, -kostalneuralgi': n. i området för interkostalnerverna. -k o stal rum: mellanrummet mellan 2 revben, -kurrent (av /. cu'rrere, löpa): som kommer emellan. I. sjukdom: en annan, tillstötande sjukdom, som komplicerar en föregående. -loba'r|is, -e (/.): mellan lober. -maxilla'r, (/. -maxilla'-rjis, -e av maxilla, överkäke): som hör tillIntern

mellankäken (os intermaxillare). -medin, MSH: melanocytstimulerande hormon frSn hypofysens pars interme'dia. En polypeptid vars uppgift är att stimulera hudpigmen-teringen, vilket särskilt sker vid bortfall av binjurebarken (Addison's sjukdom). Tillföres kortison hämmas produktionen från hypofysen av intermedin, -media'r (av /. me'dium, mitten): liggande mitt emellan. I-a ämnesomsättningsprodukter: produkter, som uppstå mellan näringsämnenas fulla assimilation och de slutliga dissimila-tionsprodukterna i andningsluft, svett, urin osv. I-a gallkretsomloppet: den av levern utsöndrade gallans återvändande till levern genom vena portæ efter resorption i tarmen. I. kallus: se kallus. — -me'di|us, -a, -um (/.): som ligger i mitten, t.ex. nervus i. -meningeal-apoplexi, -me-ningealblödning: blödning mellan hårda och mjuka hjärnhinnorna. -menstrual smärta: smärtor liknande dem vid reglering, men uppträdande mellan regleringsperioderna, -menstruella perioder: den relativa vilope-rioden under 11—15:e dagarna i den menstruella cykeln, varunder den cykliska ovula-tionen inträffar. Jfr menstruationscykeln. -mesenteVic|us, -a, -um (/.): inom mesente-terium. -metacarpe'|us, -e'ay -e'um (l): mellan metakarpalbenen. -mission, (/. -mi'ss|io, -io'nis av mittere, sända): fritt intervall i en sjukdoms förlopp; paus mellan 2 feber anfall. Jfr relaps, remission, -mittens (/. av mi'ttere, sända): 1. intermitterande; 2. febersjukdom med regelbundet växlande feber och feberfria intervall t.ex. vid malaria, som stundom t.o.m. betecknas intermittens. — Inter|mitterande: uppträdande med mellanrum. I. halta: efter en stunds gående plötsligt påkommande smärtor och domnings-känsla i det ena 1. i båda benen, som leda till hälta och tvinga den sjuke att stanna, men snart giva vika för att efter en tid återkomma; särskilt vid arterioskleros. Syn. clau-dicatio intermittens. -muscula'r|is, -e (/.): mellan muskler.

Inte'rn, (/. Inte'rn | us, -a, -um): inre, motsats till extern. /. behandling. 1. medicin: invärtes medicin, ss. motsats till kirurgi. Arte'ria carotis inte'rna: den inre stora halspulsådern. Interni'st: läkare, som behandlar invärtes sjuka.

Inter- (/.): mellan-. -o'sse|us, -a, -um (l. av os, ben): mellan bendelar. Mu'sculi intero'ssei: musklerna mellan metakarpal- och metatar-salbenen. -phalang|etis, -e'a, -e'um (/.): mellan falanger, -posi'tio u'teri vesi'coj vagina

lis: operativ lägeförändring av uterus mellan

urinblåsan o. slidan. Syn. We st er mark's o. senare Schauta-Wertheim's metod, -proximalrummet (odont.): det triangulära mellanrummet mellan två i kontakt stående tänder (approximalytorna) och käkarna; syn. interdentalrummet. -pu'bic|us, -a, -um (l): mellan blygdbenen, -renala systemet: från mesodermat mellan båda njurarna härstammande lipoidhaltig cellväv; huvudmassan av detta system = binjurarnas bark. Jfr aberranta binjurar. — Interrenali'sm: inflytande på kroppsväxt och könstecken (skäggväxt, stämma, menstruation) av övervikt i interr. syst. Interreniti: binjurebarkens hormon = kortikosteron. -ruption, (7. -ru'p-t|io, -io'nis av ru'ptus, bruten): avbrytande, t.ex. i. u'teri: avbrytande av havandeskapet. Jfr abortus artificialis. -segmental | is, -e (/.): mellan segment, -segmentärbanor: nervtrådar, som förbinda olika etager i ryggmärgens gråa substans med varandra. Jfr fasciculi proprii medullæ spinalis, -sexualitet: uppträdande av könstecken, som i regel tillhöra motsatt kön. Jfr maskulinism, feminism, hemafroditism. -spinal | is, -e (/.): mellan taggutskott, -stitialcellerna, -stitialkörtein (av I. state, stå): beståndsdelar i interstitiell vävnad med endokrin sekretion, isht den hos

könskörtlarna befintliga endokrint verksamma cellgruppen mellan könscellerna (Stei-nach's pubertetskörtel), -stitiell, (/., -stitia'-11 is, -é): som hör till mellanrum. L bindväv: mellan parenkymet liggande bindväv. I. inflammation: om infl., som i väsentlig grad förlöper i den i-a bindvägen. Jfr parenkyma-tös infl., katarr, produktiv infl. I. graviditet: graviditet i pars interstitialis Uibæ. -sti'-ti|um, -i (/. av state, stå): mellanrum, liggande t.ex. mellan celler och cellhopar, körtelblåsor o.d., och utfyllda av bindväv. Jfr revbensinterstitie, spatium. -transver-sa'ri|us, -a, -um (/.): mellan tvärutskott. -tri'g|o, -inis (l. av tetere, riva): hudutslag av (ofta vätskande) eksem- 1. erytemnatur i hudvecken. I. perinea'-lis: i. i vecket mellan könsdelar och anus. Intertriginös, (/. Intertrigino's| us, -a, -um). -tubercula'r|is, -e (/.): liggande mellan knölar. -trochanteric | us, -a, -um (/.): mellan trokantererna. -vall (/. -um, -i, av valium, vall): mellantid (mellan sjukdoms anfall). Operation i fritt intervall (interva'Uum li'be-rum): operation under anfallsfri tid vid appendicit. -ventrieula'rjis, -e (/.): mellan hjärnventriklarna. -vertebral (/. -is, -e): mellan två på varandra följande kotor, -v.-hrosken: de broskskivor, som förena kot-

kropparna med varandra (disci interverte-Intestinal

brales). -villösa rum (av /. vi'llus, hår): de matemella blodrummen i placenta mellan fosterhinnornas ko'rion villi. Intestinal (/. -is, -e av intesti'num, inälva, tarm): som tillhör inälvorna; tarmarna. Intestina'Imaskar: inälvsmaskar. I. infantilism: i småbarnsåldern uppträdande svår nutri-tionsrubbning med stor buk, slapp blek hud, muskelhypotoni, voluminösa fettdiarréer, akuta viktfall och efterblivenhet i växt. Syn. celiaki, Gee-Herter-Heubner's sjkd. I. jäsningsdyspepsi': diarrésjukdom, varvid kolhydraten jäsa till abnorma produkter. I. kriser: se tarmkriser. I. lipodystrofi' Whipple's sjkd. Intesti'njum, -i (/. egentligen inälva): tarmen. L cae'cum: blindtarmen; i. colon, i. cra's-sum: grovtarmen; i. jeju'num: tomtarmen; i. re'ctum: ändtarmen och i. te'nue: tunntarmen.

rntima (av /. i'ntimus, innerst): innersta hinnan. Mest om kärlens, av endotel, bestående innerhinna. Jfr adventi'tia, me'dia. In[timidation, (/. -timida! jio, -io'nis av in, in -f ti'midus, ängslig): metod att genom skrämsel påverka sinnessjuka. Fntim|us, -a, -um (/. superi, av komp. interior, inre): innerst. In|toIera'ns, (/. -toIera'nt[ia, -iae av in-, neg. -J- tolera're, fördraga): nedsatt motståndskraft.

In|toxikation (alimentär), (/. Intoxlca'tjio

-io'nis av in, in -f g. toxiko'n, gift): förgiftning; akut svår näringsrubbning i spädbarnsåldern. Syn. cholera infantum. Intra- (/.): prefix i betydelsen inom, innanför, -abdominal (/. -is, -e): inom buken, -cellulära främmande kroppar: kroppar, särskilt i epitelceller vid vissa infektionssjukdomar (t.ex. ly'ssa, vari'ola); förr misstänkta ss. parasitära sjukdomsalstrare, numera som reaktionsprodukter av den ännu okända sjukdomsalstrare^ Jfr cytorrhyctes; Guarnie-ri's, Negri's, molluscum-, vaccinkroppar, -cerebral (/. -is, -e): inom hjärnan, -dermo-reaktion (av g. de'rma, hud): syn. intrakutan r. -fetation, (/. -feta'tjio, -io'nis av fe'tus, foster): dubbelmissbildning, varvid den ena individen (parasiten) är mer eller mindre innesluten i den andra (autositen). Syn. fetus in feto, inclusio fetalis, -kraniell, (/. -crania'-l|is, -e): inom skallen, -kuta'n, (/. -cuta'-n|eus, -ea, -eum av cu'tis, hud): i huden. 1-reaktion: en genom insprutning i själva huden framkallad r. Mest om tuberkulinprov. Syn. endermal r., intradermo-r. -ligamentär: belägen inom ett ligament, t.ex. cystor och tumörer inom uterus' plica lata. -lobär: inom

en lob. -lumbal (/. -is, -e): inom lumbalre-gionen av ryggradskanalen, -meningeal (/. -is, -e av g. me'ninx, membran): inom hjärn-hinnorna. Intramenigea'la blödningar, -mural (/. -is, -e av mu'rus, vägg): belägen inom en vägg, ss. tumörer, myom, inom uterus' vägg. -okular, (/. -ocula'rjis, -e): inom ögat. Intraokulära trycket: ögats vätsketryck, -or-bital (/. -is, -e): inom orbitan. -ossa! (/. -is, -e av os, ben): inom benet. I. anestesi: injektion av bedövningsmedlet i spongiosan resp. diploën. -peritoneal (/. -is, -e): inom bukhålan. -pleural (/. -is, -e): inom lungsäcken, -pulmonal (/. -is, -e): inom lungan.-sin(u)ö's: inne i 1. in i en sinus. lntrasin(u)ös punktion: se sinuspunktion. -spinal (/. -is, -e): inom ryggraden (ryggradskanalen), -torakal, (/. -thoracal j is, -e av g. tho'rax,

bröst): inom bröstet, lntratoraka'la tumörer, -uteri'n (/. -us, -a, -um): inom livmodern. Intra— uterin behandling, -vaskulär, (/. -vascula'-r|is, -e): inom kärl. -ventrikulär, (1. -ven-tricula'rjis, -e): inom ventrikeln, -venös: inne i 1. in i en ven. Intravenös injektion: insprutning i en ven. I. "dropp": se dropp-transfusion. -vital, (/. Pntra vi'tam av vila, livet): under livet. Motsatsen är postmortal, (/. post mo'rtern): efter döden. Intrinsic factor: se hemogen. Bildas av cy-kobemin (extrinsic factor) som genom att tillsammans med utifrån tillfört vitamin Bi2 överföres till magsaften och genom ett enzym, hemogenas, omvandlas i s.k. hemön (antipernisiosa-faktorn) som lagras i levern och är oumbärligt för erytrocytbildningen. Intrinsic-faktorn har hos människan isolerats ur magsaft i form av kobalaminkom-plex.

Introlt|us, -us (/. av i'ntro, inåt + i're, gå): ingång. I. lary ngis: ingången till struphuvudet. I. vagi'næ: till slidan. Intro- (/.): inåt-, -spektion, (/. -spe'ct|io, -io'nis av specta're, skåda): ett försjunkande i tankar angående en själv, självanalys. Syn. in tro version (2). Jfr ambiversion, extroversion. -version, (/. -ve'rs|io, -io'nis av ve'rtere, vända): 1. inåtvändning av ett organs utsida; 2. inåtriktning av intressena. Syn. introspektion. Jfr ambiversion, extrospektion, -version. Introve'rt: inåtvänd, benägen för introversion (resp. introspektion). In|tubation, (/. -tubal lio, -io'nis av in, in + tu'bus, rör): införandet genom munnen av ett rör, en tub, i struphuvudet vid livsfarliga hinder för andningen (t.ex. vid krupp). Syn. tubage. Motsats extubation. Intuba'tor: instrument för utförande av intubation. Intumesce'ns, (/. Intumesce'ntjia, -iae av in,Inturgescens

i -f tume'sco, svullna): ansvällning. I-a cer-vica'lis och I-a lumba'lis: hals- och ländan-svällningaraa av ryggmärgen. Inturgesce'ns, (/. Inturgesce'nt | ia, -iae av in-turge'scere, ansvälla): ansvällning. Intas jsusception, (/. -susce'pt|io, -io'nis av intus, invändigt + susci'pere, upptaga): en tarm dels (intussusce'ptum 1. invagina'tum) instjälpning i en intill liggande tarmdel, (in-tussuscfpiens 1. inva'ginans). Syn. invagination. I. coiica: i. av grovtarmen i sig själv. I. ilei: i. av en del av tunntarmen i sig själv. I. ileocæca'lis: i. av ileum o. valvula ileocæ-calis i cekum och kolon. L ileoco'lica: i. av ileum genom ileocekalvalveln. Inulas: hydrolytiskt enzym, omvandlande inulin i fruktos. Inuli'n: stärkelseliknande kolhydrat i dahlia-rötter, hydrolyseras vid kokning med utspäda syror till fruktsocker. Se stärkelse-arter.

In|unktion, (/. -un'ctjio, -io'nis av in, in + u'nguere, smörja): ingnidning av salva. In-unktionskur: smörjkur. In I vagina tion, (I. -vagina'tjio, -io'nis av in in + vagi'na, slida): se intussusception. In|validi'sm|ijs, -i (/. av in-, neg. -f validus, frisk): invaliditet, -validitetsgrader: de olika grader av invaliditet, vartill skador i arbete 1. annars uppskattas för bedömandet av skälig skadeersättning. Invalid. In|vasion, (/. -va's|io, -io'nis av in, in -f va'dere, gå): icke sjukdomsalstrande invandring i kroppen av bakterier. Invasionssjukdomar: alstras i motsättning mot infektionssjukdomar av inälvsmaskar, spindeldjur, ss. Acarus o.a.

In I version, (/. -ve'rsjio, -io'nis av in, in + ve'rtere, vända): instjälpning, omvridning. I. av socker: kemisk klyvningsprocess av sammansatt kolhydrat i enkla sockerarter, spec, det högervridande rörsockrets omvandling i lika delar druv- o. fruktsocker, varvid den optiska vridförmågan blir den motsatta; därav namnet: invertsocker. Jfr in ver t a's. I. te'stis: när testis* fria yta är vänd bakåt i st.f. framåt L u'teri: livmoderns in- och ut-vändning så att fundus uteri är utstjälpt mot eller ut genom modersmunnen. — In |vers|us, -a, -um (/.): omvänd. Se si'tus inversus. In|ve'rt (se föreg.): person med homosexuell läggning.

Injverta's: enzym, som under hydrolys in-verte'rar, omvänder högervridande rörsocker i en vänstervridande blandning glykos

och fruktos s.k. invertsocker. Syn. sacka-

ra's.

Invertsåpor: såpor med god fettlösande o. bakteriedödande förmåga. In|vetere'rad, (/. -vetera'tjus, -a, -um av in, in + ve'tus, gammal): urgammal, ingrodd; om sjukdomar, som grott sig fast i organismen. I. syfilis. In I visibel, (/. -visi'biljis, -e): osynlig, ultramik-roskopisk. I. immunise'ring: omärkligt (utan sjukdomssymptom) försiggående

spontan immunisering. Vanligast vid virulensnedsätt-II ing av ett smittämne 1. mindre mottaglighet för detsamma. — Invisibla organismer. In vi'tro (/.): i glaskärl; om biologiska försök i reagensglas. In vi'vo (/.): under livet. In|voluntär, (/. -volunta'r|ius, -ia, -ium av in, neg. -f volunta'rius, frivillig):: ofrivillig. I. rörelse.

In I volution, (l. -vo!u't|io, -io'nis av in, in -f vo'lvere, rulla): tillbakabildning. I. av uterus: dess återgång till vanlig storlek från dess förstoring under graviditeten. Involutions-former av bakterier: degenerationsfor-mer, som uppstå i gamla kulturer 1. under dåliga näringsförhållanden, -melankoli; -pa-ranoi'a: i samband med klimakteriet inträdande melankoli resp. paranoia. Io I fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. io's, gift + pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för gifter. Io'n pl. Io'ner: se jon. Ipecacua'nha: kräkrot, se radix i. Iproniazid: mot tuberkulos; analeptikum. Ipsation, (/. Ipsa't|io, -io'nis); Ipsi'sm, (/.

Ipsi'smjus, -i av i'pse, själv): se onani. Ipsi|laterai, (/. -lateralis, -e av i'pse, själv -f- la'tus, sida): hggande på samma sida; om symptom på samma sida som den hjärnskada som förorsakar dem. IQ: se intelligenskvot. Syn. IK. Iracu'nd|ia, -iae (/.): lätthet att vredgas. I. morbo'sa (av /. morbo'sus, sjuklig): sjuklig argsinthet.

Iri(d)- (av g. i'ris): regnbåge-, -algi', (/. -al-g|i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärta i iris. -auxe's (/. -is, -is av g. au'xesis, tillväxt): iris-förtjockning.

Irid- (av g. i'ris): regnbåge-, -ektomi', (/, -ec-tomi'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): operativt avlägsnande av ett stycke ur iris, för beredande av en konstgjord pupill eller för sänkning av intraokulära trycket, ss. vid glaukom. Jfr Elliot's operation. Syn. kor-ektomi, sfinkterektomi. -emi', (l. -æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): blödning från iris. -enklei'sis (av g. en, i -f klei'sis, stängning): operativt gjord inklämning av en irisflik i

ett kornealsnitt (för bildande av en konst-Irides

gjord pupill), -eremi', (/. -erem|i'a, -i'ae av g. eremi'a, ensamhet): se aniridi'.

Iri|de's, (/. '-des I is, -is av g. i'ris + de'sis, bindande): operation för bildande av ny iris 1. lägeförändring av densamma.

Iri'dic I us, -a, -um (/.): hörande till iris.

Irido- (av g. i'ris): regnbåge-. -ce'l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): irisframfall. -chorioiditis: se -korioidit. -cykli't, (/. -cyclit|is, -idis av g. ky'klos, ring): infl. i iris och co'rpus cilia're. -de's, (/. '-des I is, -is av g. de'sis): syn. iride's. -diagno's (/. -is, -is): diagnosställande p.gr. av iris utesende. Jfr ögondiagnos. -dialy's, (/. -diaiys|is, -is av g. ly'o, lösa): avlösning av iris från någon del av ciliarranden. Syn. korelys. -done's|is, -is (/. av g. done'o, skaka): irisdarrning. -korioidi't, (/. -chorioidi'-t|is, -idis): infl. i iris och korioidea.

Irid|o'nkos, (/. -onco's|is, -is av g. i'ris, regnbåge + o'nkos, svulst): frambuktning av den förtunnade iris. Syn. uvealstafylom.

Irido- (av g. i'ris): regnbåge-, -plegi', (/. -ple-g|i'a, -i'ae av g. plege', slag): förlamning av irismuskulaturen. -pto's (/. -is, -is av g. pto'-sis, framfall): irisframfall. -schi's, (/. '-schi--s|is, -is av g. schi'zo, klyva): syn. colobo'ma i'ridis. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): insnitt i iris.

Pr|is, -idis (/. av g. i'ris, regnbåge): ögats regnbågshinna. /. tre'mulans: irisfladdran-de. — Irisbländare: bländare med koncentriskt förträngbar och vidgbar öppning, -darrning, -fladder: ett vacklande hit och dit av iris vid ögonrörelser, då densammas naturliga stöd, linsen är dislocerad 1. felas. Syn. iridone's, iris tre'mulans. -framfall: iri-docele. — Iri't (/. -is, -idis): infl. i iris. I. pla'stica: med fibrinöst exsudat, varigenom synekier ev. kunna uppstå. /. sero'sa: med seröst exsudat och grumling av kammarvattnet gnm talrika ur iris stammande formelement.

Ir I radiation, (/. -radia't|io, -io'nis av in, in + radia're, stråla): smärtutstrålning från en retad nerv till andra nervgrenar.

Irregularis, -e (/. av in-, neg. -f re'gula, regel): oregelbunden.

Ir|reponi'bel (av /. in, in -f re-, åter + po'-nere, ställa): icke möjligt att återföra till rätt plats. Motsats reponibel. I-t bråck.

Ir| ligation, (/. -riga't |io, -io'nis av in, in -f-riga're, vattna): bespolning. Irrigator: skölj-kanna.

Irrigo|skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av in, in + riga're, föra vatten + g. skope'o, betrakta): röntgenundersökning av tarmen under in-gjutning av kontrastlavemang.

Irrita'bel, (/. Irrita'biljis, -e av irritate, reta): retlig, retbar. Irritable bladder (e.): retlig urinblåsa, urinblåseneuros. Irritable heart: känsligt, av ansträngningar lätt påverkat hjärta, hjärtneuros. Jfr soldathjärta. Irrita-bilitet. Irrita'ntia, sing, irri'tans: retmedel. Irritation: retningstillstånd. Irritera. Irrita-ti'v, (/. Irritati'v|us, -a, -um): retande.

Isatin: en monazol.

Isch|emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. i'scho, återhålla + hai'ma, blod): lokal blodbrist. Ische'misk. I. förlamning: muskelförl. t.f. av för liten blodtillförsel t.ex. genom för fast åtsnörda förband.

Ischia'dic|us, -a, -um (/. av g. ischi'on, höft): hörande till höften.

Ischi|algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta); Pschi|as, '-adis (/. av g. ischi'on, höft): neuralgi i nervus ischiadicus' utbredningsområde; olika orsaker ss. reumatisk, inflammatorisk 1. inklämning av 5:te lumbal- resp. lista sakralnervrötterna gnm diskbråck. Ischiasfenomenet: se Lasègue's syndrom. Ischias varico'sa: i. genom tryck av varicer i venerna bredvid och i n. ischiadicus. Syn. phlebalgi'a ischia'dica.

Ischio- (av g. ischi'on): höft-. -di'dym|us, -i (/. av g. di'dymos, tvilling): tvillingmissfoster m. sammanväxta höfter, -pa'g, (/. '-pag|us, -i av g. pa'gos, fixation): dubbelfoster med på så sätt sammanvuxna bäcken att huvudena ligga uppåt och nedåt samt benparen åt höger och vänster, -pubio|tomi', (/. -tom|i'a, -i'ae av pu'bes, blygd -j- g• tome', snitt): ge-nomsågning av os i'schii och os pu'bis för att möjliggöra förlossning vid för trångt bäcken.

I'schi|um, -i (/. av g. ischi'on, höft): sittbenet, os i'schii.

Ischno- (av g. ischno's): svag-, -foni', (/. -pho-n|i'a, -i'ae av g. phone', stämma): svag, otydlig stämma, -gyri', (/. -gyri'a, -i'ae av g. gy'-ros, ring): svag utveckling av hjärnvindlarna.

Ischo- (av g. i'scho): återhålla-, -chymi'a: se -kymi. -foni', (/. -phon|i'a, -i'ae av g. phone', stämma): stamning; syn. anarthri'a syllaba'-ris spasmodica, balbutism, battarism, dysarthria syllabaris spasmodica. -galakti', (/. -ga-lact|i'a, -i'ae av g. ga'la, mjölk): undertryckande av mjölkavsöndringen. -kymi', (/. -chym|i'a, -i'ae av g. chymo's, saft): retention av den digererade födan i magen.

Isch|uri', (/. -ur I i'a, -i'ae av g. i'scho, hålla tillbaka 4- ou'ron, urin): se urinstämma. I. parado'xa: urinen dryper ur den ej på vanligt sätt tömbara, uttänjda, förlamade blåsan. I. spa'stica: urinstämma på grund av kramp i sfinktern.

Ishihara's tavlor: se pseudoisokroma-tiska t.

Iso- (av g. i'sos): prefix i betydelsen lik, lika. -agglutination, (/. -agglutina't|io, -io'nis): med isoagglutinin åstadkommen agglutination. Syn. isohemagglutination. -agglutinin: hemagglutinin, som agglutinerar samma arts röda blodkroppar. Jfr hemagglutinin, -ami-nil (/. -um, i-): hosthämmande medel.

CH_3x

-amylalkohol: >CH. CH_2 • CH_2 • OH,

som utgör huvudbeståndsdelen i finkelolja, bildas vid alkoholjäsning genom enzym-verkan på leucin, som förekommer i de flesta proteinämnen, -antigen: ett antigen i kroppen som producerar antikroppar mot sig självt

(isoantikropp), -antikroppar: av artegna antige'ner alstrade antikroppar; jfr isoagglutininer och isolysi'ner. Finns immuna iso antikropp ar av betydelse vid transplantationer. -cefa'1, (/. -ce'phal|us, -i av g. kephale': huvud): individ, vars huvud har en längdbreddindex av 91 eller därutöver. -cefali', (/. -cephal|i'a, -i'ae): huvudform med längdbreddindex 91 o. därutöver. -chro'mus: se -krom. -citratdehyd-rogenaser: vävnadsenzymer i ett flertal celler (ICD). -cykliska föreningar: kemiska föreningar, i vilka atomringarna bestå uteslutande av C-atomer. Syn. aromatiska, karbocykliska serien. Jfr alifatiska, heterocykliska s. -cyto's (/. -is, -is av g. ky'tos, cell): likstora röda blodkroppar. Motsatsen anisocytos. Jfr makro-, megalo-, mik-rocytos. -daktyli'sm, (/. -dactyli'sm|us, -i av g. da'ktylos, finger): hand med fingrar av ungefär samma längd, -dyna'm, -dyna'-misk (av g. dy'namis, kraft): såsom energikälla likvärdig, t.ex. i-a mängder fett och äggvita = samma kalorivärde representerande fett- och äggvitemängder.-enzymer: till formen likartade cellenzymer med olika egenskaper, -fe'n (av g. phai'no, lägga i dagen): om varelser av lika fenotyp. -fo'rm (/. -i|um, -i): parajodanisol. Antiseptikum. -gami', (I. -gam I i'a, -i'ae av g. ga'mos, äktenskap): befruktning mellan likartade gameter. Jfr hologami. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): av samma ursprung, -geni', (/. -gen I i'a, -i'ae): samma genotyp. -hemagglutination: se iso agglutination, -im-munisering: bildandet av antikroppar hos en individ mot ett antigen förekommande hos en annan individ av samma art. -ke-

£«'1: se isocefal. -kefali': se isocefali. -ki-

nolin: kan betraktas som en naftalin, vari

en av de i />-ställning stående CH-grup-perna ersatts av en kväveatom.

H

hc c c

I II I

HC c N

v/v

h h

Finns i stenkolstjäran och ingår i en del opiumalkaloider. -kori', (/. -cori'a|, -i'ae av g. ko're, pupill): lika pupiller. Motsatsen anisokori. -kro'm, (/. -chro'm|us, -a, -um av g. chro'ma, färg): likfärgad. lsokromä-tisk. -krom I

emi', (/. -chrom|æm|i'a, -i'ae av g. chro'ma, färg + hai'ma, blod): lika färgade röda blodkroppar. Motsatsen aniso-kromemi. -kro'n, (/. '-chron|us, -a, -um av g. chro'nos, tid): samtidig. Isolation, (/. Isola't|io, -io'nis av it. i'sola, ö): avstängning, göra ensam. Isolera. Isolering. Isolationsmetoden: behandling av nervsjuka genom att isolera dem från störande moment eller av smittade för att förhindra smittospridning.

Iso- (av g. i'sos): lika. -log: betyder inom transplantationskirurgien stammande från en annan, men genetiskt med mottagaren identisk individ. -lysi'ner (av g. ly'sis, lösning): hemolysiner, som hemolysera samma arts röda blodkroppar, -me'r (av g. me'-ros, del), kemiska föreningar med samma procentiska sammansättning men i följd av olika anordning av atomerna i molekylen olika fysikaliska och kemiska egenskaper. homeri. Jfr meta-, polymeri. -metropi', (/. -metrop! i'a, -i'ae av g. me'tron, mått -f ops, öga): lika refraktion å båda ögon. Iso-metrop. -niazid, (/. -um, -i): isonikotinsyre-derivat; medel mot tuberkulos, -pati', (/. -pathI i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): bekämpande av sjukdomar med ämnen, som bildas av sjukdomen i fråga (t.ex. slem, var). Avart av homeopati. Syn. isoterapi, -precipiti'ner: p., som fälla artegen äggvita. -pregnenon: gulkroppshormon. -pre-nalin, (/. -um, -i): adrenergikum; medel mot bronkialspasm och slemhinnesvullnad. -propon, (/. -um, -i): spasmoly'tikum. -sten|uri', (/. -sthenur|i'a, -i'ae av g. sthe'-nos, kraft + ou'ron, urin): avsöndring av urin av samma spec, vikt som den äggvite-fria blodplasman, -terapi': syn. -pati. -tipen-dyl: antialle'rgikum. -to'n(isk) (av g. to'nos, spänning): med samma osmotiska tryck. Iso-

to'n(isk)a lösningar, -top: inom transplantationskirurgien betyder isotop att inplan-Isøxsuprin

teringsstället för en vävnad eller ett organtransplantat motsvarar, beträffande omgivande vävnad, topografiskt ursprungsstället. -to'per (av g. to'pos, plats): olika former av ett o. samma grundämne med olika antal neutroner i atomkärnan; de ha samma plats i det periodiska systemet, men olika atomvikt; i kemiskt hänseende identiska o. kunna ej särskiljas gnm kemiska reaktioner; med motsvarande radioaktiv isotop ("indikator") blandat element (t.ex. vanlig fosfor -f ringa mängd radiofosfor) användes för studium av ämnets ("märkta atomers") omsättning o. förflyttning inom organismen. Deras terapeutiska användning grundar sig på förhållandet att vissa organ selektivt upptager speciella ämnen, -transplantat: transplantat härstammande från samma isologe givare, -tro'p, (/. '-trop|us, -a, -um av g. tre'po, vända): enkelbrytande. Jfr anisotrop.

Isoxsuprin, (/. -um, -i): vasodilaterande adrenergikum, sympatikusdämpande.

Ist(h)mi't, (/. Isthmi'tjis, -idis av g. isthmo's, näs): infl. i svalget.

Istmo- (/. Isthmo- av g. isthmo's): näs-, -plegi', (/. -pleg|i'a, -i'ae av g. plege', slag): svalgförlamning. -spa'sm (/. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): kramp i en istmus, t.ex. i en tuba 1. i svalget.

Pstmus, (/. Fsthm|us, -i av g. isthmo's, näs): förträngning. I. ao'rtæ: se aortaistmus. I. fa'ucium: svalgpasset; den genom gombågarna bildade övergången mellan munhåla och svalg. I. gla'ndulæ thyreoide'æ: sköldkörtelns mellanparti. I. u'teri: den smala övergången mellan co'rpus o. cervix uteri; indrages i corpusdelen under andra graviditetsmånaden, men sammanväxer ej med fosterhinnorna; motsvarar obstetrikernas "undre uterinsegmentet"; av PNA fastställd benämning, som utesluter benämningen orifi-cium internum (inre modersmunnen) ss. oegentlig, man talar sålunda (enl. PNA) numera blott om en modersmun, ostium uteri.

Is I uri', (/. -ur I i'a, -i'ae av g. i'sos, lika -f

ou'ron, urin): avsöndring av urin med konstant spec. vikt. Jfr isostenuri. Isättika: vattenfri ättiksyra; kraftigt lösningsmedel för många organiska föreningar.

-i't, (/. -i't|is, -idis): suffix med betydelsen inflammation.

It.: å recept = Itere'tur, Itera'tur (/.) = det

må förnyas,=det skall förnyas. Se'mel i'ter.; bis i'ter.; ter i'ter.: må förnyas en; två; tre

ggr.

Iteration, (/. Itera'tjio, -io'nis): förnyande; upprepande av rörelser och ord. Itere'ra ett recept: förnya ett r.

Ithylordo's|is, -is (/. av g. ithy's, rak + lor-do's, bakåtböjd): lordos utan någon sidoböjning.

Itinera'ri|um, -i (l. av i'ter, väg): rännsond; för förande av kniven vid stensnitt osv. -i'tis: se -it.

Ito-Reenstierna's test: en allergisk hudreaktion av betydelse för diagnosen av u'lcus mo'lle; består av intradermal injektion av vaccin från dödade Hæmo'philus ducreyi (se detta ord).

Itromintosylat, (/. Intramini tosylas) alkylni-

trat, kärlvidgande medel. IUP: förkortning för intrauterint preventivmedel. (Margulie's spiral, Lippe's slynga). Ixo'des ri'cinus (/. av g. ixo's, mistel och därav berett fågellim + ei'dos, form): fästing. Spridare av hemoglobinuri-infektion hos häst. Ixodi'as|is, -is (/.): fästingbett. Ixo- (av g. ixo's): fågellim-, -freni', (/. -phren|i'a, -i'ae av g. phren, själ): psykiskt tillstånd, vari tröghet, seg entonighet, långrandighet, persevererande, bristande elasticitet i uppträdandet samt explosivitet äro de mest framträdande dragen. Ixoidi', Ixotymi': lindrigare former (bland normala) av ovanstående personlighetstyp. Ixomyeli't (/. -is, -idis av g. ixy's, midja -f myelo's, märg): infl. i ryggmärgens lumbal-del. -suprin, (/. -um, -i): vasodilaterande adrenergikum. IÅ: intelligensålder. J

J

J: kem. tecken för jod, jodum.

Jaccoud's feber: feber med långsam och oregelbunden puls vid tuberkulos meningit.

Ja'cketkrona (e. jacket, jacka) (odont.): för varje särskilt fall förfärdigad hylskrona av porslin ss. ersättning för en skadad 1. miss-prydande tand med kvarsittande rot. Jfr Richmond -krona, stifttand, tandkronor.

Jackson's epilepsi': barkepilepsi, tonisk klonisk alltid på samma ställe börjande och till vissa muskelgrupper eller ena kroppshalvan lokaliserad kramp utan eller med ringa förlust av medvetandet; beror på sjukdomshärdar i hjärnbarken. J. syndrom: hemiplegi av tunga o. gomsegel i förening med samsidig rekurrensförlamning.

Jacobæus' metod, J. torako-Iaparoskopi':

endoskopisk undersökning av kroppshålor o. avbränning av galvanokauter av samman-växningar i dessa: 1. av lungsäckarna och lungans yta (J. torakoskopi); 2. av bukens serosa hinnor och organ (7. laparo-1. ventro-skopi).

Jacob son's anastomo's: förbindelsen mellan ganglion inferius nervi glossopharynge'i och ganglion o'ticum nervi trigemini 3:e gren gnm n. tympa'nicus och n. petro'sus minor. J. organ: blindsäcksliknande med nervi ol-factorii i förbindelse stående och med luktepitel försett organ, som från näshålan fortsätter ned i canalis incisivus; hos människan förkrympt luktorgan, starkt utvecklat hos vissa djur. Syn. o'rganon vo'mero-nasa'le.

Jacta'tio: se jaktation.

Jaffe's indika'nprov: lika delar urin och konc. saltsyra -f 1—2 droppar av en 10 gånger spädd koncentrerad klorkalklösning ger vid närvaro av indoxylsvavelsyra blåfärgning.

Jaksch-Hayem's sjukdom: se anæmi'a pseudoleuchae'mica infa'ntum (osteosclero'-tica).

Jaksch's prov: i melaninhaltig urin uppstår gnm järnkloridtillsats en svart fällning.

Jaktation, (l. Jacta't|io, -io'nis av jacta're,

kasta): oroligt kastande i sängen fram och

åter, bl.a. vid sömnlöshet. J. ca'pitis noc-tu'rna: tic-artat, rytmiskt kastande med huvudet under sömnen (hos barn).

Janet's spolning: s. med medikamentösa lösningar av urinrör o. blåsa utan kateter (à canal overt).

Ja'nijceps, '-cipis, Jan|us, -i (/. av Janus, gud med två ansikten -f ca'put, huvud): missfoster med dubbelt huvud. Syn. cephalothora-co'pagus dissymmetros.

Jarisch-Herxheimer's reaktion: se Herxheimer's reaktion.

Javal-Schiötz' oftalmometer: keratometer för mätning av hornhinnans refraktion.

Javelle's vatten: eau de Javelle (/.): lösning av kaliumklorid och -hypoklorit i lika delar. Desinfektionsmedel.

Je'c|ur, -oris (/.): lever.

Jejuna'1 (/. -is, -e av jeju'nus, tom): tillhörande jeju'num = tomtarmen dvs. övre delen av tunntarmen nedanför duodenum. Jejuni't (/. -is, -idis): infl. i jejunum.

Jejuno- (av /. jeju'nus, tom): tomtarm-. -i'Ie|-um, -i (/. av g. ely'o, veckla in): hela tunntarmen utom duodenum, -rrafi', (/. -rrha-ph|i'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): suturering av j. -stomi', (/. -stomji'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): anläggande av fistel på jejunum, -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): incision i j.

Jeju'n|um, -i (/. av jeju'nus, tom): tomtarmen, dvs. övre delen av tunntarmen nedanför duodenum.

Jenner i sation: immunisation med försvagade virus, analogt med engelsmannen Edward Jenner's vaccination mot koppor som i en liten skrift på 74 sidor tillkännagavs 1798.

Jequirito'1: abrinhaltigt extrakt av jequirity-bönan.

Jequi'rity-bönan: från Abrus præcato'rius (se detta ord), innehåller det giftiga äggviteämnet abrin. Syn. paternosterbönan. -serum 1. je'quiritolserum: blodserum av get 1. annat djur, som immuniserats med abrin.

Jessner's sjukdom: infiltra'tio lymphocy'ti-ca.

Jobensamsyra, (/. A'cidum iobenza'micum):

r öntgenkontrastmed el. Jobert's fossa: den vid böjt knä och stark utåtrotation av överbenet mellan m. adductor magnus å ena sidan och mm. gracilis och sartorius å den andra framträdande gropen.

Jochmann's serum: ett meningokockserum. To'd (/. -um, -i): halogen med atomvikten 127. Den radioaktiva isotopen har atomvikten 131 och betecknas som 131J. Se även radiojod.

Jod-a'kne: akneutslag vid långvarigt bruk av jodpreparat. Se jodi'sm. -basedow: hos strumapatienter efter forcerad jodbehandling uppträdande basedowsymptom. -Cal-cium-Diuretin: teobrominjodidkalciumprep. Antihypertonikum o. diuretikum. -e'tum: se jo'didum. -hosta: se jodism. Mdum (förr -e'tum): salt av jodvätesyra. Ka'lii jo'didum: jodkalium, -ip'in: jodhaltig sesamolja; röntgenkontrastmedel. -i'sm (/. -us, -i): efter långvarigt bruk av jodpreparat uppkommen huvudvärk, hosta, hudutslag (akne), ptya-lism, snuva m.m. Jfr jodakne. -jodkaliumlösning: jod löst i jodkaliumvatten, Lugol's lösning. -kalium: kalii jodidum. Jodkaliumprovet: 0,5 gm jodkalium utsöndras normalt inom loppet av högst 60 t. med urinen, vid skada å njurkanalerna förlångsammad utsöndring.

Jodkloroxikinolin: medel mot tarminfektio-ner.

Jodo- (av /. jo'dum): jod-. -de'rm|a, -atis (/. av g. de'rma, hud): hudutslag vid jodism, mest akne, jodakne. -fii, (/. '-philjus, -a, -um av g. phile'o, älska): som upptager och färgas av jod, t.ex. glykogen, stärkelse. Jodofila bakterier, -for ma i: jodetyl och jodoformin, hexametylen-tetraminjodoform. Ersättning för jodoform. fo'rm (/. -i|um, -i): trijod-metan (CHJ_3). Antiseptikum. Jfr vioform. Jodo'1 (/. -um, -i): monazol, tetrajodpyrrol (CJ_4HN). Svagt luktande jodoformer-sättningspreparat. Jodopsin: ljuskänsligt färgämne i näthinnans tappar; av väsentlig betydelse för färgseendet. Jfr rodopsin. Jod-snuva: snuva som symptom av jodism. -sprit: spi'ritus jo'di (5 %-ig). -stärkelsereak-tion: blåfärgning av stärkelse genom jod. -theosalin c. leonalo: kalciumdiuretin -f kaliumjodidprep. Vid angina pectoris, arterioskleros, hypertoni. -talamin, (/. A'cidum iotala'micum): röntgenkontrastmedel, -tink-tur: spir. jodi fo'rtis (10 %-ig). -utslag: se jodakne, jododerma. Jo'dum: kem. teken J. Se Jo'd.

Jofenoxsyra: röntgenkontrastmedel. Joghurt: se yoghurt. Johimbi'n: se yohimbin. Jolly-kroppar: 1—2 (sällan flera) basofila, runda kärnrester i röda blodkroppar (vid anæmi'a pernicio'sa m.m.). Syn. H o we 11-Jolly-kroppar. Jfr ringkroppar, Cabot-kroppar.

Jon, pl. Joner (av g. io'n, gående): när en lösning av elektrolyter genomströmmas av en elektrisk ström, sönderdelas (dissocieras) elektrolyterna i elektriskt olika atomförbindningar, joner, varvid den elektronegativa komponenten samlas till anoden: a'n-joner, den elektropositiva till katoden: ka't-joner. Jonisation, Jonisering: sönderdelning i elektrolyt- resp. gasjoner. I luften sker detta bl.a. genom röntgen-, radioaktiva 1. ultra-violetta strålar.

Jonisations | terapi': användning av jontofo-res 1. annan metod i behandlingssyfte för påverkan av jonomsättningen i kroppen. Jfr jontofores, jonsubstitution. Jono-gram (av g. gra'mma, skrift): registrering av mikrokemisk analys av kroppsvätskor. -me'ter: instrument att mäta röntgenstrålningsintensiteten gnm mätning av den jonisering av luften, som röntgenstrålarna åstadkomma. Jfr intensimeter. Jo'n I substitution: ersättning av

vissa för kroppen skadliga joner genom andra, införda t.ex. genom tarmbad med lämpliga hypotoniska lösningar. Jontofore's (av g. pho'resis, bärande): användning av elektrisk ström för att införa i organismen joner, t.ex. av salicylsyra om katoden vätes med salicylsyrat natron. Se kata-fores.

Jopansyra, (/. A'cidum iopano'icum): röntgenkontrastmedel. Jopodsyra, (/. A'cidum jopodicum): röntgenkontrastmedel. Jorde-gumma, -moder: barnmorska. Jugula'r (/. -is, -e av ju'ngere, förbinda): tillhörande framsidan av halsen; t.ex. vena ju-gularis. Ju'gul|um, -i (/. nyckelben, hals): halsens framsida, särskilt den mellan klavi-kularfästena över sternum liggande gropen. Syn. halsgropen, fossa jugularis. Ju'g|um, -i, pl. -a (/.): ok, upphöjning. — Ju'ga alveola'ria: de alveoleraa motsvarande åsarna å framsidan av proc. alveolaris. J-a cerebra'Iia: åsarna på skallens insida, motsvarande läget för hjärnans fåror, benåsarna mellan impressiones digitatæ. Junctu'r|æ, sing, -a (/.): förbindelser-. J. o's-sium (i av os, ben): sammanfattningsnamn på de olika huvudtyperna av benförbindel-Junod's stövel

ser: 1) j-æ fibro'sce (bindvävsförbindelser), 2) j-æ cartilagi'neæ (broskförbindelser) och 3) j-æ synovia'les (leder).

Junod's stövel: glas- 1. metallmanschett, för utpumpning av luften och sugbehandling av däri instuckna underarmar 1. underben.

Jurymast (e.): upphängningsanordning för att avlasta huvudets tyngd på halsryggraden vid spondylit i dennas ryggkotor.

Ju'vans (/.): hjälpande, läkande. Diagnosis ex juva'ntibus: diagnosställande på grund av den läkande verkan ett specifikt verkande medel övar på ett sjukdomstillstånd.

Juveni'1 (/. -is, -e): ungdomlig, hörande till ungdomsåldern. Jfr infantil, pueril. Juve'n-t|us, -u'tis (/.): ungdomsålder.

Ju'xta (/.): bredvid.

Juxta- (av /. ju'xta): bredvid-, -glomerulära apparaten: vävnaderna invid njurglomeruli; med utsöndring av renin och angiotensin som påverka binjurebarken (sekretionen av aldosteron), -koxa'l tuberkulo's: tuberkulos i höftledens omgivning (likalkaloid), men ej i höften, -papillaris, -e, (/.): invid papill. -position: läge bredvid, -pyloralt ulcus: ulcus bredvid pylorus.

Jäktsjukdomar: se stressjkd.

Järn (/. Ferrum): tonikum.

Järnlunga: 1. apparater genom vilka vid re-

spirationsförlamning en konstgjord passiv in- o. utandning kan vidmakthållas. 2. se sideros.

Järnvägssjuka: se kinetoser.

Jäsning: genom ferment åstadkommen sönderdelning av organiska ämnen särskilt sockerarter. — Jäsnings-dyspepsi': rubbning av kolhydratdigestionen med sura, diarroiska gasblåsegenomsatta öppningar. Alkohol-, mjölksyre-, smörsyre- etc. jäsning. -prov: 1. bestämmande av sockerhalten i urin genom jäsning i jäsningssackarimeter; 2. dif-ferentialdiagnostiskt förfarande vid odling av tyfus, koli och paratyfus A och B på druvsockerhaltig kulturvätska; tyfusbakte-rier utvecka ingen gas, vilket däremot de andra bakterierna göra; 3. bestämmande av kolhydratmängden i feces.

Jästbad: kolsyrebad gnm att i badet löses 1,5 kg socker och 1 kg jäst; gnm jäsning utvecklas kolsyra. Jfr kolsyrebad.

Jätte-celler: kolossceller, dels med ett flertal kärnor, polykaryocytes dels med en, då i regel fragmenterad, jättekärna, makroka-ryocy'ter. -cellstumörer: osteolytiska solitära osteoklastom, oftast i långa rörbens epifyser

med uppdrivning av benet, -växt: gigantism, gigantosomi. K

Se även C, Ch och Q

K: 1. kem. tecken för kalium; 2. förk. för katod.

Ka.: förk. för katod.

Ka b at behandling: metod för behandling av CP-barn.

Kadaver, (L Cada'v | er, -eris): död kropp, lik. -i'n: pentametylendiamin, ogiftigt ptomai'n, (likalkaloid) bildas vid förruttnelse. Se aminer, -ställning: röstspringans öppna ställning hos ett lik 1. vid total rekurrens-förlamning.

Kaffesumpliknande: om den från blodet härrörande svartbruna färg, som kräkningar från blödande magsår förete. Kafka's normomastixreaktion: modifierad mastixreaktion, vid vilken likvor förtunnas med normosol o. mastixsolen färgas med sudan.

Kahler's sjukdom: multipelt myelom i skilda ben med höggradig benskörhet, häftiga smärtattacker och utsöndring av Bence-Jones' äggvitekropp.

K aim's flockningsreaktion: alkoholkoleste-rinhaltigt hästhjärtextrakt försättes med fysiologisk NaCl-lösning, varvid utflockning inträder. Tillsättes inaktiverat serum och skakas, så uppstår vid lues efter övergående uppklarning nya flockor, annars ej. Kaino|fobi', (/. Caino|phob|i'a, -i'ae av g. kaino's, ny -|- pho'bos, fruktan): fruktan för nya ting, situationsångest. Kainstecken: genom förstöring av kranialben orsakad karakteristisk ärrbildning vid tertiär syfilis.

Kajeputolja: från blad o. grenar av ostind. trädet Melaleuca Leucande'ndron. Smärtstillande; mot tandvärk, i liniment; råmaterial för eukalyptol (cineol). Kak- (/. Cac- av kako's): dålig-, -emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): dåligt blodstatus. -ergasi', (/. -ergas|i'a, -i'ae av g. e'r-gon, arbete): dålig (fysisk 1. psykisk) funktionsförmåga. -estesi', (/. -aesthesji'a, -i'ae av

g. ai'sthesis, känsel): rubbning av känsel-förmågan.

Kakexi', {1. Caches j i'a, -i'ae av g. kako's, dålig -f he'xis, tillstånd): höggradig utmärg-

ling och kraftförfall vid vissa allmänlidanden ss. kräfta, skorbut, syfilis. C. hypophy-sa'ria, C. hypophyseopri'va, C. pituita'ria: Simmond's sjukdom. C. mercuria'lis: k. i följd av kvicksilverförgiftning. C. ovariopri'-va: k. resp. klimakteriska besvär efter avlägsnande av äggstockarna i förklimakteris-ka åldern. — C. stumipri'va och thyreopri'-va: k. efter en strumas eller en sköldkörtels operativa avlägsnande 1. alltför starka reduktion. Kake'ktisk.

Ka'kke (kin. o. jap. "sjukdom i benen"): syn. beriberi.

Kako- (/. Caco- av g. kako's): dålig-, -dy'1, (/. -dy'l|um, -i av g. -o'des, luktande): en av arsenik och metyl sammansatt radikal $As(CH_3)_2$ (dimetylarsin). -dy'lsyra: dimety-larsinsyra $(CH_3)_2$ • ASO • OH. Kakodylsyrat natron: natrii cacodylicum; syn. arsykodyl, natriumdimetyl-metaarseniat. -geusi', (/. -geu-sji'a, -i'ae av g. geu'sis, smak): förnimmelse (subjektiv) av något illasmakande. -kymi', (/. -chy|mi'a, -i'ae av g. chymo's, saft): 1. dålig sammansättning av kroppssafterna (enl. humoralpatolog. uppfattn.); 2. felaktig beredning av magsaften, -røorfi', (/. -rnor-pho's|is, -is av g. morphe', form): missbildning. -pati', (I. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): svårmod, själslidande. Jfr psyko-pati.

Kakjosmi', (/. Cacjosm|i'a, -i'ae av g. kako's, dålig + osme', lukt): förnimmelse (subjektiv) av dålig lukt.

Kako- (/. Caco- av g. kako's): dålig-, -stomi', (/. -stomji'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): dålig lukt ur munnen, -tymi',

(/. -thymji'a, -i'ae av g. thymo's, sinne): missmod. Ka'la-a'zar (ind. "svarta sjukan"): en huvudsakligen i tropiska länder (särsk. i Indien) förekommande elakartad infektionssjukdom med feber, lever- och mjältförstoring, tarmkatarr, benägenhet för blödningar och ödembildning, orsakad av blodparasiten Leish-

ma'nia Donova'ni o. överförd på människan gnm en liten myggart, Phlebotomus. Syn. dumdum-feber, leishmaniasis viscera'lis, tropisk splenomegali. Jfr splenomegali,

Texa's-feber. I medelhavsländerna förekommer en av Leishma'nia infa'ntum orsakad likartad sjukdom hos barn ("barn"-kala-azar).

Kalabarbönan: Physostigma venenosum, innehåller utom eseridin o. kalabarin framförallt fysostigmin = eserin. Se fysostigmin.

Kalc|emi', (/. Calc|æm|i'a, -i'ae av calx, kalk + g. hai'ma, blod): abnorma mängder kalk-salter i blodet.

Kalciferol, (/. Calciferol |um, -i): vitamin D2.

Kalcifikation, (/. CaIcifica't|io, -io'nis av calx, kalk + fa'cere, göra): förkalkning.

Kalci- (/. Calci- av calx): kalk-, -ko's, (/. -co's|is, -is): pneumonokonios gnm inandat kalkdamm (hos marmorarbetare). Jfr kalikos, phthi'sis lapicida'rum, stenhuggarlunga. -no's (/. -is, -is av g. no'sos, sjukdom): ämnesomsättningsrubbning ledande till kalk-deponering i vävnaderna. C. interstitia'lis: kalkdeponering i muskelinterstitierna med ev. följande muskelförstyvning. -pri'v (i. -us, -a, -um av priva're, beröva): som är berövad kalcium.

Ka'lcium, (/. Calci |um, -i av calx, kalk): alkalisk jordmetall; kem. tecken: Ca. Calcii bro'-midum: kalciumbromid. Jfr calcibromingra-nulat.

Kalciuri', Kalkari|uri', (/. Calci| ur |i'a, -i'ae av calca'rius, hållande kalk -f g. ou'ron, urin): kalksalter i urin.

Kalibre'ra (av arab. kalib, form, modell): 1. indela ett ihåligt kärl 1. ett mätinstrument i likstora delar; 2. jämnt avväga, t.ex. när (apoteksmässigt) ett tomt kärl på ena vågskålen uppväges genom att blyhagel hälles i en bägare på den andra vågskålen, tills jämnvikt inträder.

Ka'li cau'sticum (arab. kalaja, hebr. kalah, bränna + g. kaustiko's, brännande): kaustikt kali, etskali, kaliumhydroxid. K. c. fu'-sum: kaliumhydroxid i små stänger.

Kaliko's, (/. Chalioco's|is, -is av g. cha'lix, liten sten): konio's, av kalkdamm, kalk-, sten-, stenhuggarlungor, phthisis lapicida-rum. Jfr kalcikos.

Ka'li: gammal benämning på kaliumoxid o. kaliumhydroxid.

Kali-lut: solutio kalii hydroxidi, kaustikt kali, etskali, kaliumhydroxid i lösning, -såpa: sapo kali'nus, grönsåpa.

Kalium: ett av grundämnena, kem. tecken K. — Kalii ace'tas: kaliumacetat; k. bro'mi-dum: bromkalium. k. chlo'ridum: kalium-klorid; k. cya'nidum: cyankalium; k. guaja-

colsulfo'nas: kaliumguajakolsulfonat, tiokol;

k. hydro'xidum: kaliumhydroxid; k. jo'di-

dum: jodkalium; k. stibyli ta'rtras: kräksalt. — Liquor ka'lii arseni'tis: arsenikdroppar.

Kaiium-cyani'd: cyankalium, -guldcyani'd: cyansyrat guldkalium [K-Au(CN2)2], starkt verksam katalysator, genom sin egenskap att stegra oxidationsprocesser anses k. också stegra bildandet av antikroppar.

Kalk (/. calx): medel mot slemhinnesvullnad.

Kalkan(e)|odyni', (/. Calcan|odyn|i'a, -i'ae av calca'neus, hälbenet + g. ody'ne, smärta): smärta i hälen.

Kalka'neus, (/. Calca'n|eus, -el): hälbenet. Kalka'neussporre: hakformig utväxt på proc. medialis av tuber calcanei.

Kalkariuri: se kalciuri.

Kalk-galla: galla innehållande amorfa kalksalter, som vid röntgenundersökning av gallblåsan ge denna utseendet av en kontrast-fylld blåsa, -gikt: inlagring ej ss. vid vanlig gikt av urinsyrade salter utan av kalkfosfat och -karbonat i fingerändarna. Jfr bursitis o. peritendinitis calca'rea -liniment: lini-me'ntum calcicum, blandning av linolja o. kalkvatten (mot brännsår), -lunga: syn. kalikos, kalcikos. -metastaser: kalkavlagringar i inre organ, sedan kalksalter till följd av vissa bensjukdomar massvis upptagits i blodet. -mjölk: släkt kalk 1 -f- vatten 10, desinfektionsmedel. -såpöppningar: ljusa, torra, kalkhaltiga, fasta öppningar hos späda barn med kronisk näringsrubbning, -terapi: användning av kalciumpreparat invärtes, vid bensjukdomar m.fL sjkd. -vatten: solu'tio calcii hydro'xidi.

Kallbrand: se gangrän.

Kallikrein: sympatikusdämpande.

Kallosite't (av /. callo'sus, valkartad): hud-svål.

Ka'llus, (/. Ca'll|us, -i): svålbildning; särskilt de förhårdnader av nybildad väv, som uppstå vid läkning av benbrott. — Periostal 1. yttre k.: utanpå bendelarna; intermediär k.: mellan benändarna; inre 1. myelogen k.: i märghålan liggande del av k. Den först uppträdande ganska voluminösa provisoriska k. återbildas småningom till en obetydlig definitiv k. Callus luxu'rians: abnormt stegrad kallusbildning. Kallös, (/. Callo'sjus, -a, -um): valkartad, svålig.

Kalmucktyp: se mongolskalle.

Ka'lmusrot: rhizo'ma ca'lami. Håller eterisk olja och bitterämne.

Kalomel, (/. Calom|el, -e'lanos av g. kalo's, vacker + me'las, svart): hydragyro'si chlo'ridum praecipita'tum, fälld kvicksilverklorur.

Kalori' (av /. ca'lor, värme): värmeenhet = den värmemängd, som åtgår för att uppvärma 1 kg (stor K. 1. kilogramk. = Cal 1.Kaloriberäkning

vanl. kcal 1. kilokalori) resp. 1 gm (liten k. 1. gramk. = cal, gcal 1. vanl. k) från 14,5° till 15,5° C. -meter (av g. me'tron, mått): apparat för bestämning av värmemängder. Kalori'-berakning: beräkning av den mängd kalorier i födan, som under olika betingelser behöves; vid standardomsättningen (under fasta o. vila) beräknas för vuxen c:a 1.700 kalorier; vid lätt arbete c:a 2.500—3.000 k.; vid tungt arbete 4.000—5.000 k. -nettovärde: den i födan vid omsättningen utnyttjade kalorimängden; uppgår vanl. till c:a 90% av bruttovärdet. Kaloriska provet (Båråny): prov på vesti-bularapparatens funktion, varvid normalt spolning av yttre hörselgången med avkylt vatten (20—25° C) åstadkommer nystagmus åt motsatta, spolning med hett vatten (48° C) åt den spolade sidan. Kalorivärde: kalorital, som uppstår vid förbränning av näringsämnena i kroppen. 1 gm äggvita o. 1 gm kolhydrat lämna vardera 4,1, 1 gm fett 9,3 kalorier. Syn. brännvärde. Kalu'mbarot: radix calumbæ; innehåller slem, stärkelse och bitterämnen. Amarum o. mu-cilaginosum. Kalv-lymfa: se kalvvaccin, -mjölke: kalvens halsbräss, tymus, -vaccin: från ympning av kokoppor på kalvar hämtad vaccin. Ka'mala: rött pulver av körtlar och hår från frukten av en mallotusart. Maskmedel. Ka'mbrik(binda), (Ca'mbric) (/. staden Cam-brai'): stark, linnevävsliknande, bomullsbinda. Syn. bati'st. Kameleon: kalii perma'nganas. Kamfer: c amphora. Förekommer i flera eteriska oljor och i synnerhet i Laurus camphora. c. CHs

/-"I \

HaC I CO

j CHs • C • CH3 I

H2C I CHS

^cht

Egendomlig lukt och brännande smak. Kamferolja, Kamfer sprit. Kamill: se kamomill.

Kammar-knutan: se Aschoff-Tawara's knut. -komplexet: se elektrokardiogram. -skiljeväggen: septum interventriculare (i hjärtat), -vatten: vätskan i främre ögon-kammaren, hu'mor a'quaeus. Kamomill (blomma): flos chamomillæ, blommor av Matricaria chamomillæ. Svett- o. väderdrivande. Kampto- (/. Campto- av g. kampto's): böjd-, -daktyli', (/. -dactyl | i'a, -i'ae av g. da'ktylos, finger): ärftlig anomali med böjkontraktur

av lillfingret (ev. båda), särsk. i första inter-falangealleden. Ofta äro även 3. och 4. fingret böjda, -kormi', (/. -corm | i'a, -i'ae av g. kormo's, bål): ihållande framåtböjning av bålen (av hysterisk art). Kanadabalsam: särskilt slag av terpentin som erhålles av Abies balsamea. Se hartser.

Kanamycin, (/. -um, -i): antibiotikum tillhörande streptomycingruppen. Ka'ncer, (l. Ca'nc|er, -ri): kräfta, kräftsvulst. C. à deux (/.): k. samtidigt 1. efter vartannat hos två samboende. C. en cuira'sse (/.): k. i ena bröstkörteln, som likt ett pansar utbreder sig över hela bröstets framsida. Kan-cerös, Kankrös, (/. Cancero's|us, -a, -um, Cancro's|us, -a, -um): kräftartad. K. degeneration: kanceromvandling av normala epitel-celler. Se f.ö. karcinom. Kanelaldehyd: kanelolja, fenylakrolein CeH5 •CH:CH'CHO, omättad aromatisk alde-hyd. Förekommer i kanel. Kanelsyra: enbasisk aromatisk karbonsyra; erhålles vid oxidation av kanelaldehyd. Aromatisk enbasisk omättad karbonsyra CeHs • CH:CH • COOH. Kangri-kräfta: i Tibet förekommande kräfta i bukhuden t.f. av bruket att mot vinterkylan bära med glödande träkol fyllda behållare under kläderna. Kankro- (l. Cancero- av ca'ncer): kräfta-, -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för kancer. -i'd (/. -es av g. ei'dos, utseende): godartad hudkräfta. Kannbrosk: cartilago arytenoide'a. Ka'non (av g. kano'n, måttstång): reglerna för människokroppens ideala måttförhållanden satta i relation till längden av en viss kroppsdel (mo'dulus), t.ex. längden av långfingret, av ryggraden osv. Kantaridi'n, (I. Cantharidi'njum, -i av g. ka'n-tharos, skalbagge): verksam beståndsdel i Cantha'rides (spanska flugor). Empla'strum cantha'ridum: spanskflugeplåster. Blåsdragande, avledande.

Kant- (/. Canth- av g. kantho's): ögonvinkel-. -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', urskärning): operativt avlägsnande av en ögonvinkel. -i't (/. -canthi't|is, -idis): infl. i ögonvinkel.

Kanto- (/. Cantho- av g. kantho's): ögon vin-kel-. -plastik (av g. pla'sso, forma): uppklippning av den genom ögonlocksrändernas delvisa sammanväxning förkortade ögonspringan 1. annan plastisk operation å ögon-vinklarna. -r(r)afi', (/. -rrhaphji'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): suturering av ögonlocks-ränderna vid någondera av ögonvinklarna.

Ka'ntus, (/. Ca'nthjus, -i av g. kantho's):

ögonvinkel. Kanyl (av /. ca'nnula, litet rör): rör för genomledning av luft 1. vätska. Trakealkanyl. Sprutspetskanyl Jfr dekanylemang. Kaolin: aluminiumsilikat, beståndsdel i bo -

lus a'lba och porslinslera. Kapacitet: se S j ö b r i n g. Kapill |a'r, -ä'r, (/. Capilla'r|is, -e av ca'put, huvud -f pi'lus, hår): hårfin 1. hårlik, härav benämningen kapillarerna 1. kapillärerna på hårrörskärlen. Kapill j ar-, -är-apoplexi': små punktformiga blödningar, -bronkit: katarr i de finaste luftrören. -dränage: d. med gastamponger, som verka genom k. sugning, -ektasi' (av g. e'ktasis, utvidgning): kapillärutvidgning, -emboli': i kapillärer fastnade fettdroppar, sönderfallna blodkroppar etc. Kapillaro-, Kapilläro- (/. Capillaro-), -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): mikroskopisk undersökning av hudkapillärerna under livet; vanligen å nagelfalsen efter

uppklarning med glycerin 1. cederolja. — Arki-kapillä'rer: de primitivaste ännu yt-och rankformiga k. hos spädbarn (senare patologiskt); neo-k.: de normala upprättstående hårnålsformade mogna k.; me'so-k.: övergångsformer mellan de föregående. Kapill I ar-, -ä'r-puls: pulsation av hudkapillärerna vid aortainsufficiens. Jfr nagelpuls, Miiller's tecken, -punktion: p. med mycket smala trokarer. -stigma: förekomsten av arkikapillärer efter spädbarnsåldern som allmänt degenerationstecken. Kapilli'tiet, (/. Capilliti|um, -i av ca'put, huvud + pi'lus, hår): den hårbeklädda delen av huvudhuden. Kapillär-: se kapillar-.

Kaposi's salva: ^-naftolsåpsalva. K. sjukdom: se xeroderma pigmento'sum. Kapron-, Kapryl-, Kaprinsyra: fettsyror med resp. 6, 8 och 10 kolatomer. Kapronsyra /NH_2

CH_3. CH_2. CH_2 • CH_2 • CH<

\COOH

/NH_2

kaprylsyra CH_3 • $(CH_2)_5$ • CH<

\COOH

.nh2

kaprinsyra CH_3 • $(CH_2)_7$ • CH<^

\COOH

Finnas i smör.

Kapsel: bindvävshöljet kring vissa organ, tex. njuren, ögonlinsen, ledgång. Jfr capsula. Kapsel-, (l. Capsula'r|is? -e): kapsulär. Kapsel-bakterier: bakterier, omgivna av en

hyalin kapsel t.ex. pneumobacillen, -starr: se catarrha'cta capsula'ris. Kapsel j ektomi', (/. Capsul|ectomji'a, -i'ae av ca'psula, kapsel + g. ektome', utskärning): excision av en kapsel, särsk. ledkapsel. Kapsuli't, (/. Capsulitis, -idis): infl. i kapsel, särsk. i capsula bulbi (Tenon's k.) och leverkapseln (perihepatitis). Jfr capsula. Kapsulo- (/. Capsulo- av cap'sula): kapsel-, -rrafi', (/. -rrhapliji'a, -i'ae av g. rhaphe', sutur): kapselsöm, spec, härigenom åstadkommen förminskning av skulderledskapseln vid habituell skulderledsluxation. -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): insnitt i en kapsel, spec, ögonlinskapseln vid starroperation. Kapsulär: hörande till kapsel. K. förlamning: förlamning efter skada å capsula interna. Karamell: vid stark upphettning (över 160° C) smälter rörsocker, avgiver vatten, blir brunt och övergår i en amorf massa, kallad karamell.

Karamo's: ett av druvsocker framställt karamellpreparat som ersättning för socker. Karanta'n (av /. quadrage'ni, 40): observationstid av resande (ursprungligen 40 dagar), som komma från smittade hamnar; även om andra än resande, som observeras eller isoleras för att hindra smittspridning. Karbakolin, (/. Carbacholin|um, -i): medel mot tarmatoni, sympatikusdämpande. Karb|amid: kolsyrans amid, urinämne. Karbazokrom: hemostatikum. Karbimazol, (/. Carbimazol|um, -i): tyreo-statikum; mot hypertyreos. Karbinoler: en hydroxylgrupp tillsammans med en alkoholradikal av olika valens. I butylalkohol t.ex. ingå tre olika hydroxyl-haltiga grupper (karbinolgrupper) såsom —CH_2.OH, =CH• OH och ~C-OH (primära, sekundära och tertiära alkoholer).

Karbinoxamin: antiallergikum. Karbocykliska föreningar, K. serien: se isocykliska f.

Karhodimidkalcium, (/. Carbodimidcalci|-

um, -i): medel mot alkoholism, antiallergikum.

Karbon-at: kolsyrans salter; ibland antaci-dum. -syror: syror, som innehålla radikalen karboxyl (CO-OH), t.ex. fettsyrorna myrsyra, ättiksyra, propionsyra, aromatiska o.a.

Karbonisation: se brännskada. Karbony'1: ketonernas karakteristiska grupp = CO.

Karboxyl: karbonsyromas syreradikal "COOH.Karbromal

Karbromal, (/. Carbromal|um, -i): ureid, sedativum.

Karbu'nkel, (/. Carbu'ncul|us, -i, dim. av

ca'rbo, kol): elakartad, furunkulös, hastigt om sig gripande, till gangränöst sönderfall förande process. C. malignus: mjältbrands-karbunkel; syn. antraxböld.

Karbutamid: peroralt diabetespreparat.

Karcin- (/. Carcin- av g. karki'nos): kräfta-, -ektomi', (/. -ectom|ia, -i'ae av g. ektome', utskärning): excision av en kancertumör. -elko's, (/. -elco's|is, -is av g. helcosis, ulceration): malign 1. kancerös ulceration.

Karcinoge'na (av g. karki'nos, kräfta -f genna'o, alstra) ämnen: kemiska retmedel, vilka kunna framkalla kräftartade tumörer, bl. a. på försöksdjur.

Karcinoi'd, (/. Carcinoid |es av g. karki'nos, kräfta + ei'dos, utseende): kräftlik svulst i blindtarmsutskottets vägg 1. mesenteriolum, men utan kräftsvulsters vanliga malignitet.

Karcinoly'tisk reaktion: se Freund-Kaminer's r.

Karcino'm, (/. Carcino'm|a, -atis av g. karki'nos, kräfta): kräftsvulst. Ursprungligen rent kliniskt begrepp, betecknande elakartad beskaffenhet, numera endast om elakartade epiteliala svulster med förstöring av omgivande vävnad, benägenhet för sönderfall och metastasering. C. adenomato'sum: körtel-kräfta; syn. adenokarcinom. C. asbo'licum (av g. a'sbolos, sot): skorstensfejarkräfta. C. cauliflo're: blomkålssvulst. C. colloi'des: kolloidkräfta. C. gigantocellula're: k. m. jätteceller. C. medulla're: kräfta mjuk som hjärnmärg, märgkräfta. C. planocellula're: plattepitelkräfta. C. sarcomatodes: k. med delvis diffust (sarkomartat) växande celler. C. scirrho'sum: kräfta av mycket hård konsistens; syn. skirr. C. simplex: k. som står mellan märgkräfta och skirr. C. terebrans: hudkräfta med stora kraterformiga substansförluster. — Karcinomato's, (/. Carcinomatous j is, -is). Karcinomato's, (I. Carcinoma-to'sjus, -a, -um). Karcino's, (I. Carcino's|is, -is): allmän spridning av kräftsvulst.

Kardi'a, (I. Card | i'a, -i'ae av g. kardi'a, hjärta, magmun): närmast strupen liggande del av magsäcken, "magmuns"-delen. Brukas också (i sammansättningar) om tillstånd hos hjärtat, c or.

Kardi'ak|a, sing, -um, (I. Cardi'ac|a, sing. -um): hj ärtstärkande medel. Cardi'ac|us, -a, -um (/.): som tillhör hjärtat.

Kardi'a I kancer: kräfta i magsäckens kardia-del.

Kardia'K (/. Cardia'l|is, -e): som tillhör hjärtat (1. magsäckens kar dia).

Kardi- (/. Cardi- av g. kardi'a): magmun-. -algi', (/. -algI i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärtsam kramp i magsäcken; även om pre-kordialsmärta. -asteni', (/. -asthen|i'a, -i'ae av g. a priv. + sthe'nos, kraft): neurastenisk hj ärtsvaghet.

Kardia-steno's (av g. kardi'a, magmun -f steno's, trång): matstrupeförträngning.

Kardi- (/. Cardi- av g. kardi'a): hjärta-, magni un-. -ektasi', (/. -ectas|i'a, -i'ae av g. e'kta-sis, utvidgning): hjärtdilatation. -ektomi', (/. -ectom I i'a, -i'ae av g. ektome', utskärande): resektion av magmunnen.

Kardina'I-symptom (av /. ca'rdo, dörrhake): huvudsymptom, -venerna: 2 stora vener under fosterlivet, som mynna i Cuvier's gångar.

Kardio- (/. Cardio- av g. kardi'a): hjärta-, magmun-. -ce'l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): hjärtbråck; syn. he'rnia co'rdis. -cente's (7. -is, -is av g. ke'ntesis, punktur): hjärtpunk-tion. -dyni', (/. -dyn[i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): smärtor i hjärtat, -fobi', (/. -pho-b|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig skräck för hjärtsjukdom, -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): som härrör från hjärtat, -grafi', (/. -graph|i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): hj

ärtrörelsernas upptecknande i kurvor (kardiogra'm). KardiografV. Jfr sfygmograf. -gra'm (av g. gra'mma, skrift): hjärtats rörelsekurva, erhållen genom kardiografen. Jfr sfygmogram. -id-kondensor: se spegelkondensor. -logi', (/. -logI i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om hjärtat o. dess funktioner, -ly's, (/. '-lysI is, -is av g. ly'o, lösa): hjärtats fridissektion vid sammanväxning med mediastinum. -megali', (/. -megal|ia, -i'ae av g. megas, stor): hjärthypertrofi. -myoli-po*s (/. -is, -is av mys, muskel + li'pos, fett): fettdegeneration av hjärtmuskeln, -myo|-tomi', (l. -tom I i'a, -i'ae av g. mys, muskel + tome', snitt): genomskärning av muskulaturen å den kontraherade matstrupedelen vid kardiospasm. -neuro'ser: hj ärtneuroser, -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): hjärtsjukdom, -plastik (av g. pla'sso, forma): plastisk operation vid kar dia. -ple-gi', (/. -pleg|ia, -i'ae av g. plege', slag): hjärt-förlamning, hjärtslag, -pleura'la resp. -pul-monaia ljud: genom hj ärtrörelserna uppkomna pleuritiska resp. hjärtlungljud. Jfr pleuroperikardiala gnidningsljud. -rrafi', (/. -rrhaph|ia, -i'ae av g. rhaphe', sutur): suturering av hjärtmuskeln, -sfygmogra'f (av g. sphygmo's, puls + gra'pho, skriva): instrument att samtidigt uppteckna hjärtats rörelser o. radialispulsen i kurvor, -sklero's, (l.Kardit

-sclero'sjis, -is av g. sklero's, hård): fibrös myokardit. -spa'sm (/. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): spasm i magmunnens muskulatur; även hjärtkramp. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): klyvning av kardia-väggen 1. blott dess muskulatur, -to'nikja, sing -um, (I. -to'nic|a, sing, -um av g. to'-nos, spänning): hj ärtstärkande medel, -vas-kulär, (/. -vascula'r|is, -e): som avser hjärta och kärl.

Kardi't, il. Cardi't|is, -idis av g. kardi'a, hjärta): hjärtinfl.; syn. myokardit och pankardit. Användes som suffix till de hjärtats enskilda vägglager, som befinna sig i infl. tillstånd, endo-, myo-, peri- och pan-kardit.

K ar ell's kur: en vilo- och dietkur, kombinerad med minsta möjliga näringstillförsel i form av lättsmält föda, första dagarna blott mjölk; skoningsterapi vid hj ärtinsufficiens.

Kare'ns (av /. care're, vara utan): avståndstagande från, umbärande, t.ex. fullständigt avstående från föda. -tid: de första sjukdagarna, under vilka ingen sjukpenning utgår.

Ka'ries, (/. Ca'rijes, -e'i): 1. benröta; kronisk, granulerande, ofta tuberkulos 1. syfilitisk infl.; c. si'cca: karies utan varigt exsudat, c. hu'mida: k. med varigt exsudat; 2. om tandröta, c. de'ntium: se tandkaries. För båda kariös, (/. cario's|us, -a, -um).

Karisoprodat, (/. Carisoprodat|um, -i): centralt verkande muskelavslappande medel.

Karlsbader-piller: pilulæ carlsbadenses; aloe och frangula hållande avförande piller, -salt: se sal carlsbadense factitium.

Karmi'n: högrött färgämne berett av kosche-nill (konsjonell), de torkade, befruktade honorna av sköldlusen, Coccus cacti (Mexiko).

Ka'rmin- (/. Ca'rmin-)ativ|a, sing, -um (/. av carmina're, rensa ull): medel mot väderspänningar. '-syra: den väsentliga beståndsdelen i karmin.

Kamifikation, (/. Carnifica'tjio, -io'nis av ca'ro, kött + fa'cere, göra): köttliknande omvandling av lungväven genom atelektas 1. granulationsväv; mest hos ålderstigna 1. vid cirkulationsrubbningar.

Karni'sm, (/. Carni'sm|us, -i av ca'ro, kött): vaneköttätande 1. omåttligt köttförtärande.

Karno | fobi', (/. Carno|phob|i'a, -i'ae av ca'ro, kött -f g. pho'bos, fruktan): fruktan för köttmat.

Karotid I odyni', (/. Carotid lodyn| i'a, -i'ae av g. karoti's, halspulsåder + ody'ne, smärta): smärta i Ögon-, kind- o. nackområdena vid tryck på a. caro'tis commu'nis.

Karoti'n, (/. Carotin juni, -i av Da'ucus ca-ro'ta, morot): ett kolväte ($C_{40}H_{56}$) av gul-röd färg, först påvisat i morot. Oxideras av

den djuriska organismen till A-vitamin. -emi', (/. -æmji'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): uppträdande av karotin i blodet, -oi'der (av g. ei'dos, utseende, form): med karotin nära besläktade gula 1. röda, oftast i förening med klorofyll uppträdande växtfärgämnen, som upptagas av djurkroppen och i levern omvandlas till A-vitamin. -o's (/. -is, -is): av karotinavlagring i huden orsakad gulaktig hudfärg.

Karo'tjis, pl. -i'derna, (/. Carot|is, pl. '-ides av g. karoti's, halspulsåder): stora halsartären. -knölen: den starkt framspringande ventrala knölen på 6:te halskotans tvärutskott (mot vilken k. kan tryckas), -si'nus: utvidgning vid roten av carotis interna, -sinus-tryckförsöket: tryck på karotissinustrakten nedsätter blodtryck och hjärtslagens antal. Reflexen förmedlas gnm "sinusnerven" (från n. glossopharynge'us). -trombos: uppkommer vanligen i sinus. Caro'tic|us, -a, -um (/.): tillhörande karotis t.ex. tube'rcu-lum caro'ticum.

Karotodyni': se karotidodyni.

Karpa'1, (/. Carpa'l|is, -e, pl. -ia av ca'rpus, handrot): som tillhör handleden, -benen: o'ssa ca'rpi 1. carp a'lia: se ossa carpi, -leden: se articula'tio intercarpe'a. -tunnelsyndrom: genom kompression av n. media'nus i den trånga cana'lis carpi uppkomma sensibilitetsrubbningar och pareser i nervens utbredningsområde i handen.

Karpmun: mun med neddragna munvinklar (vid tetani). Jfr kyssmun, läppfenomenet.

Ka'rpo-metakarpa'Ireflex: fingerböjning vid slag på proc. styloide'us ra'dii 1. u'lnæ 1. å handryggen vid spastiska förlamningar; -peda'lspasmer: tonisk intermitterande kramp i händer o. fötter vid spasmofili o. tetani.

Ka'rpus, (/. Ca'rp us, -i av g. karpo's): handloven, handroten.

Kartagener's syndrom 1. triad: situs inversus -b bronkiektasier + bihålesjkd. (hypo-plasi av näsans bihålor och cellulæ mastoi-deæ, polyper); ärftligt betingad.

Kartbladstunga: se li'ngua geogra'phica.

Kartilagin|är, -ös: hörande till brosk resp. broskartad, t.ex. kartilaginär exostos. Jfr cartilagi'-neus, -no'sus.

Karu'nkel, (/. Caru'ncul|a, pl. -æ dim. av ca'ro, kött): köttig, vårtlik upphöjning. C. lacrima'lis: tårkarunkeln; en anhopning aci-nösa talgkörtlar i inre ögonvinkeln, bildande en liten rödaktig upphöjning i plica semilunaris conjunctivae. Tàrkarunkelsvulst: en-kantis. C-æ myrtifo'rmes: myrtenbladlika flikar hos deflorerad hymen. C. ure'thrae: in-Kams

flammatorisk kärlrik proliferation omedelbart innanför meatus hos kvinna.

Ka'rus (av g. ka'ros, medvetslöshet): dödssömn, djupaste sömn.

Karusellsjuka: se kinetoser.

Karvakrol; oxicymol, isomer till tymol

yCHs cehs-oh

\ch(ch3)2

Enatomig fenol.

Karyo- (/. Caryo- av g. ka'ryon): kärna-, -ki-ne's, -kinesi', -ki'nesis, (/. -cinesji'a, -i'ae, -cine'sjis, -is av g. ki'nesis, rörelse): indirekt kärndelning, mitos; se celldelning, -ly's, (/. Mys I is, -is av g. ly'o, lösa): cellkärnans fullständiga degenerativa upplösning. Jfr akro-matolys, karyolys, pyknos. -n: cellkärna, nucleus cellularis. -pla'sma (av g. pla'sso, forma): den del av cellprotoplasman, som bildar cellkärnan. Jfr cytoplasma. -(r)rexi', (/. -rrhe'x|is, -is av g. rhe'xis, sönderslitning): cellkärnans sönderfall i skollor, klumpar och korn. Syn. kromatorrexi. Jfr pyknos.

Kasei'n, (/. Casei'njum, -i av ca'seus, ost): ostämne. Kaseo's: ostig. Jfr caseo'sus.

Kaskadmage, Kaskadventrikel: en form av timglasmage, i regel vid magsår.

Karskari'11-bark: cortex cascarillæ; bark av Cro'ton elute'ria, håller bitter- och garvämne. Adstringens. -droppar: tinctura cascarillæ, spritextrakt på k.

Kastning (vet.): abort. Se kastsjuka.

Kastration, (/. Castra't|io, -io'nis av castra're, skära bort): avlägsnandet av båda könskörtlarna hos man eller hos kvinna. Med fett-bildning, ej solbrända, frånvaro av skäggväxt, ej prostatakancer eller kranskärlssjukdomar. Kastra'ter, Kastrera. Kastra't-stämma: patologisk falsettstämma, -s| ångest: omedveten ångest för kastration som orsak till neuroser. Jfr psykoanalys.

Kastsjuka: se abo'rtus infectiosus o. Bacillus abo'rtis bo'vis. Jfr febris u'ndulans (bovina).

Kasuisti'k (av /. ca'sus, fall): beskrivning av sjukdomsfall.

Kata- (/. Cata- av g. kata'): ned-, -bio's, (/. -bio's I is, -is av g. bi'os, liv): process, där levande substans förbrukas gnm cellernas verksamhet, -bo'liska processer (av g. ballo, kasta): de i cellivet med förbrukning av substans förlöpande fenomenen. Syn. dissimilation. Motsats till anaboliska p. -di'dymjus, -i (/. av g. di'dymos, tvilling): dubbelmissbildningar hos vilka fördubblingen börjar upptill (med huvudet), men avtager nedåt. Jfr anadidymus. -dikro't puls (av g. kro'tos,

larm): se -krot p. -fasi', (/. -phas|i'a, -i'ae av g. pha'sis, tal): upprepande gång på gång av samma ord eller fras. -fore's (/. -phore'-s|is, -is av g. phore'o, bära): 1. överföring medelst elektrisk ström (vanligen till negativa polen) av partiklar uppslammade i en vätska; syn. reofores; jfr anafores, jonto-fores; 2. införandet av läkemedel genom huden med tillhjälp av elektrisk ström. Jfr jontofores. -fori', (/. -phor|i'a, -i'ae): abnorm ställning nedåt av ögonbulben. -kro't puls: puls med mer än ett hak i pulskurvans nedstigande del. Puls med 2 hak = kata-dikro't, med 3 hak — katatrikro't, med flera hak = polykro't. Jfr anakrot p.

Katala's: ferment, som frigör molekulärt syre ur vätesuperoxid, men ej verkar oxiderande.

Kata- (/. Cata- av g. kata'): ned-, -lepsi', (/. -lepsji'a, -i'ae av g. lamba'no, taga): vid hysteri, katatoni, hypnos m.m. inträdande stelhetstillstånd i muskulaturen, varvid lemmarna ofta bli stående i onaturliga ställningar eller passivt ofta under ringa motstånd, som vore de av vax (flexibilitas ce'-rea), kunna föras i dylika ställningar och en längre stund fixeras däri. Kataleptisk. -ly's, (/. '-lys I is, -is av g. ly'o, lösa): upplösning, förändring i en kemisk reaktions förlopp blott genom närvaron av en katalysa'tor, dvs. ett ämne, som genom sin blotta närvaro förmår ändra hastigheten hos en kemisk reaktion utan att själv förbrukas eller kemiskt förändras, t.ex. fint fördelad platina, s.k. platinasvamp, som har egenskapen att påskynda vätes och syres förening till vatten. Syn. kontaktämne. I medicinen intressera mest de katalytiska processerna vid omsättningarna av fetter, kolhydrat och proteinämnen under inverkan av enzymer. Syn. kontaktverkan, -meni', (/. -men | i'a, -i'ae av g. men, månad): se menstruation, -mne's, (/. -mne's|is, -is av g. mne'me, minne): efter-forskandet av hälsotillståndet efter avslutad behandling av ett sjukdomsfall, dvs. den sjukes efterhistoria i motsats till anamnesen, som utgör hans förhistoria, -plasi', (/. -pla-s I I'a, -i'ae av g. pla'sso, forma): återbildning till tidigare mera embryonala former, -pla's-ma, (/. -pla'sm|a, -atis av g. pla'sso, forma): deg, gröt. C. sina'pis: senapsdeg. -plexi', (/. -plex|i'a, -i'ae av g. plege', slag): av skräck alstrad plötslig orörlighet och stelhet 1. hopsjunkande av plötslig muskeltonusförlust. Kataplektlsk.

Katara'kt, [/. Catarrha'ct|a, -ae av g. katar-ra'ktes, vattenfall (enär man ansåg grumlingen i pupillargebitet för helt eller delvis stelnad utgjutning)]: linsgrumling, grå starr.Katarr

C. capsula'ris: kapselstarr, endast linskapseln grumlad. C. ca'psulo-lenticula'ris: både kapsel o. lins grumlade. C. corticalis: bark-starr, endast de ytliga linslagren engagerade. C. diabetica: diabetesstarr. C. immatu'ra: omogen starr. C. matu'ra: mogen starr, där linsen är fullständigt grumlig, och lätt kan avlägsnas. C. ni'gra: s. med stor

mörk kärna. C. nuclea'ris: kärnstarr, med grumling av linskärnan. C. seni'lis: ålderdomsstarr. C. stationa'ria: länge oförändrad stående s. C. zonula'ris: skiktstarr, nästan alltid dubbelsidig och stationär grumling mellan kärna och barklager.

Katarr (av g. kata', ned + rhoi'a, flöde): lätt form av slemh inne infl. Katarra'I, (I Catarrhal ! is, -e). Katarra'I infektion. Jfr inter-stitiell, parenkymatös, produktiv infl.

Ka'tarsis, (I. Catha'rsjis, -is av g. kathai'ro, rena): rening. Kata'rtik|a, sing, -um, (/. Ca-tha'rticja, sing, -um): avföringsmedel. Ka-ta'rtiska metoden: ett lösgörande och "avreagerande" av "inklämda" 1. "tillbakaträng-da" affekter genom att den sjuke skall säga (ev. i hypnos) allt, som faller honom in, ävensom berätta sina drömmar. Metodiskt förfarande i psykoanalysen.

Katajtoni', (/. Cata|ton[Fa, -i'ae av g. kata', ned, efter -f- to'nos, spänning): egendomliga spänningstillstånd och stelhet i musklerna, ingående som typ i deme'ntia præ'cox tilllika med en del andra symtom ss. irritationstillstånd, vanidéer, sinnesvillor, eko-kinesi, ekolali, impulsivhandlingar och hållnings- eller rörelsestereotypier. Jfr attonitet.

Katato'n, (/. Catato'niclus, -a, -um). K. symptom: ovannämnda symptom (även förekommande vid andra sinnessjukdomar och hjärn-lidanden). Katato'nisk.

Katekolami'ner: adrenalin och noradrenalin. Den kliniska introduktionen av adrenerga receptorblockerare av ß-typ innebär att ka-tekolamininducerade hjärtsjukdomar kan behandlas specifikt. Förutom arytmier kan koronarinsufficiens behandlas med ß-TQ-ceptorblockerare. Reducerar det ökade Os-behovet. Propanolol ännu den enda svenska y#-receptorblockeraren.

Kate'ter, (/. Cathe't|er, -e'ris av g. kata', ned -h hi'emi, kasta): rörformat instrument av metall, gummi, lacköverdraget silke, glas osv. för införande i kanalformade organ t.ex. i urinröret till urinblåsan, för tömmande av innehåll 1. införande av medikament. Ca-théter bicoudé (/.): k, med 2 vinkelböjningar i främre delen. Elastisk k.: böjlig k. av fast konsistens. Jfr Nelaton's k. Kateterspo'1-ning: spolning av blåsan genom k. Liggkate-

ter: se cathéter à demeure. Katet(e)risera: använda kateter. Kateter-, katetr-iseringsfeher: genom katetri-sering av blåsan orsakad infektion m. feber. Syn. uretralfeber. Jfr urosepsis. Kathepsin: intracytoplasmatiskt, hydrolytiskt

(och proteolytiskt klyvande) enzym. Ka'tioner: se jon.

Kato'd, (/. Ca'thod|us, -i av g. kata', ned -f hodo's, väg): den pol, till vilken elektriska strömmen nedstiger, neg. polen, -ryckning: muskelryckning, som uppstår vid slutning (katodslutningsryckning) eller vid öppning (katodöppningsryckning) av galv. strömmen, då katoden användes som retningskälla. Jfr anodryckning. -strålar: av elektroner bestående strålar, vilka i Hittorfs rör osv. utgå från katoden och oberoende av anodens läge gå rätlinjigt till motliggande sida. Kato- (/. Cato- av g. ka'to): nedanför-, -fori', (I. -phorji'a, -i'ae av g. phore'o, bära); -tro-ps', (/. -trop|i'a, -i'ae av g. tre'po, vända): en tendens hos synaxlarna att riktas under det föremål, som betraktas. Katralglas: asfäriska starrglas. Kattgnt (e. catgut, kattarm): av desinfekterade tarmsträngar berett ligatur- och sutur-material.

Katt-spinnande: se frémissement cataire. -öga: se amaurotiskt k-öga. -öra: abnorm om vi knin g framåt av öronmusslan 1. dess bakre övre del.

Kauda'1, (/. Cauda'ljis, -e av ca'uda, svans): hörande till svansen, beläget åt svansändan. Motsats kranial, kefal. Kaulmograolja: chaulmoograolja. Kausa'l, (I. Causa'ljis, -e av ca'usa, orsak): som hör till orsaken. K. terapi: behandling riktad mot sjukdomsorsaken (ej mot symptomen).

Kaus|algi', (/. Cans | alg | i'a, -i'ae av g. kau'sis, brännande + a'lgos, smärta): neuralgiska smärtor av brännande art, ofta i förening med glänsande hud på volarytan av fingrarna 1. fotryggen. Syn. Weir-Mitchell's sjkd. Jfr xerosalgi.

Kau'stikja, sing, -um, (/. Caiistic|a, sing, -um

av g. kaustiko's, brännande): etsande medel etsande alkalier, syror och salter. Kausti'k 1. Kau'stisk: brännande. Kausti'k: även kau-terisation. Kaustik ammoniak: se ammoniak.

Kaute'1, (av I cau'tus, tryggad): försiktighetsmått.

Kaute'r, (/. Caute'ri|um, -i av g. kaute'r, brännare): brännjärn 1. etsmedel. Kauterise'ra: operera medelst bränn- 1. frätmedel. Kaute-risation.Kautschuk

Kautschuk: Till hartserna (se dessa) ansluta sig intorkad mjölksaft av växter, Ficus elastica och andra trädslag från Ostindien.

Kautschuk-bäcken: osteomalaciskt b. -häftplåster: collemplastrum adhæsivum. -piaster: collemplastrum.

Kave'rn, (/. Cave'rn|a, -ae): håla, särskilt i lungorna, t.f. av bronkiektasi 1. genom in-smältning vid tuberkulos och gangrän. Jfr caverna. Kave'rnsymptom: tympanitisk /. amforisk perkussionston (bruit de pot félé) grova rassel, bronkiell 1. amforisk andning etc. (över lungkaverner). Kavern- (/. Cavern-): håla-. -i't, (1. -i't|is, -idis): infl. i corpus cavernosum penis och c. spongiosum urethræ. Syn. kavernosit. -o'm (/. -a, -atis): angioma cavernosum. -o|skopi', (/. -scopji'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): undersökning av lungkaverner förmedelst därför lämpat instrument (haver-noskop). -o|si't, (/. -si't|is, -idis): syn. kaver-nit.

Kavernsugdränage: en liten gummislang föres med trokar in i en tuberkulos kavern o. anslutes till en suginrättning, som under veckor o. månader medgiver kavernsekre-tets avlägsnande. Syn. Monaldi's sugdrä-nage.

Kavernös, (/. Caverao'|us, -a, -um): hålig; full av hålor.

Kavitet (av /. ca'vus, ihålig): hålighet. Kayser-FIeischer's ring: gul till mörkgrön ring vid hornhinneranden vid pseudo-skleros.

KCK-PZ: se cholecystokinin-pankreozymin. Kefal-: se cefal-.

Kefalinflockningsreaktionen: vid förskjutning i globulinfraktionen. Ke'fir 1. Kefy'r (turk. kef, välbefinnande): jäst, alkoholhaltig, musserande komjölk. Jfr kumys, -kora: en blandning av jäst (Sacc-haromyces kefir) och flera bacillarter, särskilt Dispora caucasica, varmed kefir beredes.

Keiro- (av g. kei'ro): skära-, -fobi', (/. -pho-b|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig ångest (barberares) för att raka. -spa'sm (l. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): rakningskramp, yrkesneuros hos barberare. Syn. xyrospasm.

Keith-Flack's knut: se sinusknuten. Kejsarsnitt: se'ctio caesa'rea, (hystero)-tomo-toki. Det klassiska kejsarsnittet utfördes i förlossningsändamål genom linea alb a och i livmoderns sagittala mittlinje (gastrohyste-rotomi). Indikationerna för k. hava senare vidgats och olika metoder införts, t.ex, Por-

ro's operation. Andra metoder äro de cervi-ka'la 1. suprasymfysci'ra, varvid bukhålan antingen icke öppnas (extraperitoneala) eller öppnas (intra- 1. transperitoneala) och den vagina'la. Jfr laparotrakelotomi. Keller's maltsoppa: av Va mjölk -f 2A vatten + 5 % vetemjöl och 10 % maltextrakt kokad soppa. Vid mjölkdystrofi hos spädbarn. Kelo- (/. Chelo- av g. chelé): klo-. -i'd, (l -I'd I es av g. ei'dos, utseende); Chelo'm (l. -a, -atis): kräftklolik resp. svulstlik, knutig, knölig, skiv- 1. strimformig, ev. med strål-formiga utlöpare försedd bildning av hård bindvävsnatur, lik en på huden sittande kräfta. Uppstår dels av alldeles okänd anledning: spontan keloid (mest å bröstets framsida), dels genom hyperplasi av ärr: ärr-keloid. '-s (/. -is, -is): medfödd disposition hos hudbindväven o. andra organ till keloid-bildning. -plastik (av g. pla'sso, forma): plastisk operation för ersättande av ärrväv. Kelo j tomi', (/. CeIojtom|i'a, -i'ae av g. ke'le, bråck -t- tome', snitt): genomskärande av strikturen i ett strangulerat bråck. Ovanligare term för herniotomi. Kemi (av g. chemei'a, blandning): vetenskapen om ämnenas beståndsdelar, deras art och mängd samt det sätt varpå de äro förbundna med varandra. Kemo's, (/. Chemo'sjis, -is av g. che'me, snäcka): stark svullnad av ögonglobens bindehinna, omgivande hornhinnan som en

överhängande vall.

Kemo- (l. Chemo- av g. chemei'a): kemi-, -taxi', (/. -ta'x|is, -is av g. ta'xis, anordning): fritt rörliga cellers och bakteriers dragning till (positiv k.) eller bortstötning från (negativ k.) vissa kemiska lösta ämnen. Syn. kemotropism. Jfr foto-, reo-, termotaxis, -terapi', (/. -therap|i'a, -i'ae av g. therapei'a, behandling): behandlingsmetod, som strävar att med kemiska medel [kemoterapeutik\a, sing. -um, (chemotherapeutic\a, sing, -um)] i st. för med sera och vacciner utan att skada kroppen döda mikroorganismer inom densamma. -tropi'sm (/. -us, -i av g. tre'po, vända): se kemotax. Kennedy's syndrom: retrobulbär neurit, centralt skotom o. optikusatrofi på härdsidan samt ödem i synnervspapillen på andra sidan vid nedåt tryckande tumörer i pannioben.

Keno- (/. Ceno- av g. keno's): tom-, -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): 1. sjuklig ängslan för öppna platser o. vistelse i stora tomma rum (t.ex. i kyrkan); 2. syn. kenotofobi. Kenofob. Jfr agorafobi. -si't (av g. koino's allmän + si'tos, föda): parasit,Kenotofobi

som är i stånd att leva utanför sin värd. -toxin (av g. toxiko'n, gift): i muskeln producerat uttröttningsgift.

Kenoto[fobi, (/. Caenoto|phob|ia, -i'ae av g. kaino'tes, nyhet +- pho'bos, fruktan): fruktan för nyheter.

Kepler's vattenprov: förfinat vattenbelast-ningsprov varvid hänsyn tas ej endast till diuresen utan även till urinämnes-och klorid-koncentrationen i plasma och urin. Diagnostiskt värde vid endokrina rubbningar där bi-njureb arksymptom kan förväntas.

Kerasi'n, (/. Cerasin|um, -i): en cerebrosid. Jfr G au cher's sjkd.

Kerat- (/. Cerat- av g. ke'ras): horn-, -algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): anfallsvis påkommande smärtor i ögats hornhinna vid hornhinnelidande. -ektasi', (/. -ectas|i'a, -i'ae av g. e'ktasis, utvidgning): partiell ut-buktning av ögats hornhinna, -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärande): bortskärande av en del av hornhinnan, -i'asis: horniga utväxter på kroppen.

Kerati'n, (/. Cerati'n|um, -i av g. ke'ras, horn): hornämne, svavelhaltig albumoid i hår, naglar m.m. -isering: hornsubstansbild-ning, förhorning. Keratiniserade piller: med keratin överdragna piller, lösas först i tarmen.

Kerati't, il. Cerati't|is, -idis nv g. ke'ras, horn): infl. i hornhinnan. C. alle'rgica: allergiskt keratit. C. bullo'sa et vesiculosa: k. med blåsbildning, större 1. mindre blåsor. C. dert-dri'tica: grenlikt fördelade inflammationsstråk. C. eczemato'sa: c. phlyctænulosa. C. fascicula'ris: c. phlyctænulosa, vid vilken smala kärlhaltiga grumlingar (kärlstråk) gå från flyktener till hornhinneranden. C. inter-stitialis, C. parenchymato'sa: över hela hornhinnan och i hela hennes djup utbredd infl.; syn. c. diffu'sa, c. profu'nda; är ofta beroende på syfilis. C. phlyctænulo'sa, C. scrofulo'sa: k. med flyktener. C. punctata: descemetit. C. sclerosans 1. sclerosi'ficans: från sklera i tungformade utskott på hornhinnan övergripande infl. C. superficia'lis: ytlig k. av icke syfilitisk orsak. C. ulcero'sa: k. med sårbildning.

Kerato- (/. Cerato- av g. ke'ras, horn): prefix som har avseende på kornea, de stora tung-benshornen eller hornbildning -ce'l|e, -es (l. av g. ke'le, bråck): blåsformad lokal utbukt-ning av hornhinnan på något uppmjukat ställe. Jfr kerato'globus, -ko'nus. -cente's (/. -is, -is av g. ke'ntesis, punktur): punktion genom kornea. -conjunctivitis si'cca: hyperemi av konjunktiva, förtjockning av kor-

nealepitelet, klåda och sveda i ögat, reduce-

rad synförmåga och torrhet i munnen, -de'r-m|a, -atis (/. av g. de'rma, hud): ökad hornbildning i huden. C. climacterium: Syn. Haxthausen's sjukdom, -dermato'ser (av g. de'rma, hud): sjukdomar i hudens hornlager, dels sådana av icke parasitärt 1. infl. ursprung: keratodermi'er, dels parasitära och infl.: keratodermi'ter. '-globus: se keratoko-nus och keratocele. -helko's, (/. -helco's|is, -is av g. he'lkosis, ulceration): ulceration i kornea. -hyalin: eleidinkorn, vilka som mjuka förstadier till keratin uppstå i stratum granulo'sum i huden och småningom övergå i

keratin. -i'd (/. -es av g. ei'dos, utseende): hornliknande. -konjunktivi't, (/. -conjunctivitis, -idis): infl. av kornea och konjunktiva. -ko'nus, (/. -co'n[us, -i av g. ko'nos, kon): som avtrubbad kon framskjutande jämn ut-buktning av hornhinnan i dess helhet. Syn. co'rnea globo'sa, keratoglobus, makrokor-nea, megalokornea, megalo'globus, staphyloma conicum. Se Fleischer's ring, keratocele. -leuko'm, (/. -Ieuco'm|a, -atis av g. leu-ko's, vit): vit, opak fläck i komean. -Iy's, (/. '-lys I is, -is av g. ly'o, lösa): i stora blåsor lossnande epidermis. C. neonatorum: se dermatitis exfoliativa infantum.

Kerato'm, (/. Cerato'm[a, -atis av g. ke'ras, horn): hornsvulst. C. diffu'sum conge'nitum: se ichtyosis congenita. C. palma're et planta're heredita'rium: mäktig anhopning av hornsubstans i handflator och fotsulor. C. senile: 1. prekanceros; 2. verruca senilis,

Kerato- (/. Cerato- av g. ke'ras): horn-, -ma-laci', (/. -malac | i'a, -i'ae av g. malaki'a, mjukhet): uppmjukning genom varbildning av ögats hornhinna. C. ex avitamino'si: vid brist på /4-vitamin uppträdande malaci. Jfr xeroftalmi. -me'ter (av g. me'tron, mått): instrument för mätning av korneas välvning. -myko's, (/. -myco'sjis, -is av g. my'kes, svamp): av svampar orsakad hornhinne-grumling. -no's (/. -is, -is av g. no'sos, sjukdom): abnormt tillstånd i epidermis hornbildning. '-nos I us, -i il. av g. no'sos, sjukdom): sjukdom i kornea i allmht. ny'x|is, -is (/. av g. ny'xis, stick): hornhinnesticket vid starroperation, -plastik (av g. pla'sso, forma): ersättning av en ogenomskinlig hornhinna genom transplantation av en klar hornhinna, -(r)rexi', (/. -rrhe'x|is, -is av g. rhe'xis, bristning): kornealbristning.

Kerato's, (/. Cerato's[is, -is av g. ke'ras, horn): hyperplasi av hornlagret i huden, hornhinnan m.m. C. blennorha'gica: fläckvis ordnade hyperkeratoser å fotsulorna vid

Reiter's sjukdom. C. diffu'sa conge'nita: se

ichtyosis congenita. C. follicula'ris: till talg-Keratoskop

körtlarnas mynningar lokaliserad k., varvid där bildas små mörkbruna hornliknande upphöjningar. Syn. Darier's sjkd., ichtyosis follicularis, lichen pila'ris. C. muco'sce o'ris: se leukoplaki. C. pila'ris (rubra atrophicans faciei): rodnad särskilt å ögonbryn o. kinder med ceratosis follicularis, benägenhet för håravfall och gropiga atrofier. Syn. ulerythema ophryogenes. C. senilis: se Kera-tom.

Kerato- (/. Cerato- av g. ke'ras): horn-, -skop (av g. skope'o, betrakta): omväxlande med vita och svarta ringar målad, i centrum genomborrad rund skiva, som hålles framför patientens öga. Genom det centrala hålet synas spegelbilderna av ringarna deformerade vid astigmatism. Syn. astigmatoskop. -tomi', (/. -torn|eå, -i'ae av g. tome', snitt): hornhinnesnitt. Den härtill begagnade kniven: keratoto'm.

Kerauno- (i. Cerauno- av g. kerauno's): blixt-, -fobi', (/. -phob I i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig ängslan för blixten, -neuro's (/. -is, -is): traumatisk neuros efter blixtslag.

Kerckring's valvler: tunntarmarnas tvärveck: pli'cce circula'res 1. connive'ntes.

Ke'rion Ce'lsi, (/. Ce'rion Ce'lsi av g. keri'on, honungskaka): trikofytära pustler, som sammanflutit till en rund infiltrerad kaka. Mest på huvudet.

Ke'rmes minera'lis, (/. Ce'rmes minera'lis): mineralkermes, amorft svavelantimon.

Kernig's symptom: "kernig", oförmåga att sittande ställning hålla underbenen sträckta 1. att i liggande ställning låta benen föras sträckta upp i 90—100° vinkel mot kroppen. symptom vid meningit och andra sjukdomar. Syn. Lasègue.

Ketohemidon, (/. -um, -i): fenylpiperidin-derivat; analgetikum.

Ketojge'n, (/. Ceto']gen|es av g. genna'o, alstra): ketonbildande. K. die't: fettrik och kolhydratfattig kost.

Keton|emi', (/. Ceton|æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): närvaro av ketonkroppar (ace-ton-kr.) i blodet.

Keto'ner: sekundära alkoholers oxidationsprodukter, därvid karbinolgruppen=CH • OH övergår i den tvåvärdiga karbonyl- 1. ketonradikalen = CO -f HsO. Hit hör aceton, som är dimetylketon CH3N.

I yCO. Gott lösningsmedel. CH/

Keton- (/. Ceton-) -kroppar: se aceton-k. -uri', (l. -ur I i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): utsöndring av ketoner i urin vid diabetes. Syn. acetonuri. Se acidos.

Keto'ser: sockerarter, som äro ketonälkoho-ler. Jfr aldoser.

Keto's, (/. Ceto's|is, -is): förökad ketonbild-ning i làoppen. Syn. acidos.

17-ketosteroi'der: steroidföreningar, som ha en ketongrupp vid C-17; nedbrytningsprodukter av i binjurarna och testiklarna bildade hormoner. Åtskilliga sådana föreningar finnas i urinen.

Kielland's tång: se Kjelland's t.

Kienbock's sjukdom: traumatiskt betingad degeneration (malaci, osteodystrophia cystica osv.) av os lunatum i handloven med sekundär fraktur.

Kikar-näsa: se sadelnäsa. -syn: koncentrisk synfältsinskränkning.

Kikhosta: pertussis, tussis convulsiva.

Kilbenet: os sphenoidale.

K i li an-bäcken: rakit. b. med skarp crista obturato'ria o. förbenat, taggliknande fäste för m. psoas minor. Syn. akantopelvis.

Killian's operation vid snedställt se'ptum na'si: under näsans slemhinna och alltså med bevarande av denna göres ett fönster i septums broskiga del. K. pannhåleoperation: pannhålan öppnas genom avlägsnande av dess undre och främre vägg.

Kimmels tie!-Wil son-syndrom: nephropathy diabetica ledande till fibros av glomeruli och pyelonefrit.

Kina, Kinabark (peru. god bark): cortex cin-chonæ, bark från ostindiska cinchonaarter, hållande flera kinaalkaloider. Jfr kinin, kini-din, kinkonin, kinkonidin.

Kin- (/. Cin- av g. kine'o): röra-, -anestesi', (/. -anæsthes|i'a, -i'ae av g. a(n) priv. + ai'sthesis, förnimmelse): förlust av muskelsinnet.

Kina's (av g. kine'o, röra): ämne, som överför overksamt zymogen till verksamt ferment, t.ex. trombokinas. Syn. aktivator. Jfr koferment.

Kineplasti'k (av g. kine'o, röra -f pla'sso, forma): amputationsmuskelstumpar, vilka formas så, att de kunna utnyttjas till rörelse av proteser. Syn. kinetiska stumpar. Jfr Krukenberg's arm, Sauerbruch's hand.

Kinesiatri'k, (i. Cinesiatrji'a, -i'ae av g. ki'nesis + iatrei'a, läkekonst); Kinesioterapi', (l. Cinesiotherap|i'a, -i'ae av g. ki'nesis, rörelse -f therapei'a, behandling): sjukgymnastik.

Kin-estesi', (/. Cin-æsthes|i'a, -i'ae av g. kine'o, röra -f- ai'sthesis, känsel): rörelsekän-

sel; se muskelsinne. Kineste'tisk: som har med muskelsinnet att göra. K-a hallucinationer: känsla av abnorm rörelse av kroppen eller dess delar.Kinetason

Kinetason, (/. Chinethazon|um, -i): sulfo-namidderivat, diuretikum, Se etakrynsyra.

Kineti'k (av g. kine'o, röra): rörelselära.

Kinetiska (av g. kine'o, röra) stumpar: se kineplastik.

Kineto'ser (av g. ki'nesis, rörelse): sjukliga yttringar (yrsel, illamående, kräkningar) vid säregna rörelser, ss. bil-, flyg-, järnvägs-, karusell-, sjösjuka m. fi.

Kinetoterapeutiska bad: utförande av gymnastiska rörelser i badet, till läkning av smärtsamma ledlidanden, vid förlamningar efter poliomyelit m.m.

Kinidi'n, (/. Chiniditi|um, -i): en med kinin stereoisomer alkaloid i kinabark. Retbar-hetsnedsättande medel vid reglerande av hjärtats rytm och frekvens. Chinidi'ni sulfas: kinidinsulfat. Kiniti, (/. Chini'njum, -i): den viktigaste alkaloiden i kinabarken. Chini'ni hydrochlo'ridum: kininhydroklorid. Febermedel.

Kinisokain, (/. Chinisocain|um, -i): lokal-anestetikum. Klådstillande medel.

Kinkonidi'n; Kinkoni'n, (/. Chinconidi'n | um, -i; Chinchoni'n|um, -i): två isomer a alka-loider i kinabark. Ersättningsmedel för kinin. — Kinkoni'sm, (/. Chinchoni'sm j us, -i): vid omåttligt kinaförtärande uppträdande förgiftningssymptom (huvudvärk, öron-klingel, öronsus m.m.).

Kino- (/. Cino-) -centrum: centralkropp, -ci-lier: se cüier. -meter: apparat för undersökning av muskelsinnet.

Kinolin: är pyridinseriens naftalin d.v.s. innehåller en bensol- och pyridinkärna hopfogade med varandra så att två kolatomer äro gemensamma för båda kärnorna. h h

y\/c\

hc c ch

I II I

hc c ch h

Vid oxidation sprängs bensolkärnan och övergår i tvenne karboxylgrupper under bildning av kinolinsyra

hc c•cooh

! II

hc c•cooh

Kinolin är modersubstans till de i medicinen så högt skattade kinabaserna (anti-

pyretika) som förekomma i kinabarken av

släktet Cinchona.

Kinon: CeEWV, reduceras lätt till den två-atomiga fenolen hydrokinon.

Kinoner: aromatiska diketoner som innehålla två ketongrupper (aldrig i metaställ-ning). Två CH-grupper (trevärdiga) ersättas således med två CO-grupper (tvåvärdiga). Kinonkärnan kommer följaktligen att innehålla blott 2 dubbelbindningar (mot tre i bensolkärnan). Vanlig kinon sålunda

Kinonkärnan är starkt färgbetingande och säges vara kromofor. Ersätts en eller båda ketonsyreatomerna av tvåvärdiga radikaler, erhålls våra viktigaste färgämnen för tyger. Hit höra antrakinon (antracenens kinoner), alizarin (diantrakinon), purpurin (triantrakinon), rufigallussyra (hexaoxian-trakinon), krysofansyra (dioximetylantraki-non).

Kion- (/. Cion- av g. ki'on): uvula-.-ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', bortskärande): excision av uvula 1. del därav. -i't (1. -is, -idis): infl. av uvula. -o|pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): abnorm förlängning av uvula. — Kio | tomi', (I. Ciojtomji'a, -i'ae av g. tome', snitt): extirpation av uvula. Syn. uvulotomi. '

Kir- (/. Ch(e)ir- av g. cheir): hand-, '-agr|a, -ae (l. av g. a'gra, attack); -algi', (/. -alg)i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): gikt i handen, särskilt med tofi och förvridning av fingrarna resp. smärta i handen, -algi'a paraesthetica (/.): neurit i n. cutaneus antebra'-chii postetior o. hudgrenarna av n. radia'lis, åtföljd av hyperestesi 1. parestesi i de av dem

försörjda hudområdena i underarm o. hand. Syn. Wartenberg's sjkd. -artrit', (/. -ar-thrit|is, -idis av g. a'rthron, led): infl. i hand- o. fingerleder.

Kiro- (/. Ch(e)iro- av g. cheir): hand-. -logi', (I. -logI i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om (de dövstummas) fingerspråk. Kirolo'g. manti', (/. -mant|i'a, -i'ae av g. mantei'a, spådom): konsten att spå i händerna, -me-gali', (/. -megal|i'a, -i'ae av g. me'gas, stor): förstoring o. deformering av händerna (vid syringomyeli). Syn. tasshand. plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation å hand.Kirurgi

-pod I algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. pou's, fot -f- a'lgos, smärta): smärta i händer o. fötter, -po'mfolyx, (/, -po'mpholjyx, '-ygis av g. pompho'lyx, vattenblåsa): en i samband med abnorm svettning stående akut, med klåda förbunden blåsbildning å händer och fötter. Syn. dyshidros (2). -praktik (av g. prakti-ko's, praktisk): en i sin generalisering betänklig, oftast mot medicinsk sakkunskap stridande, av "kiropraktorer" övad amerikansk metod att genom "kotknackning" diagnostisera och rätta till kotvrickningar (som klämma nerverna), "så att livskraften kan strömma fritt från hjärnan ut i kroppen". -spa'sm (/. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): skrivkramp.

Kirurgi (av g. cheir, hand + e'rgon, verk): del av medicinen huvudsakl. innefattande operativa ingrepp.

Kisellunga: se silikos.

Kittlaren: se klitoris.

Kitt-njure: kalkvandlad, ostig pyonefros. -substans: celler, bindvävstrådar osv. sammanbindande intercellularsubstans.

Kjeldahl's metod: metod för bestämmande av kvävehalten i organiska substanser, kvävebestämning 1. N-bestämning enl. Kjeldahl. Materialet behandlas med koncentrerad svavelsyra, varvid ammoniak avgår och titreras medelst syra.

Kjelland's tång: rak förlossningstång utan bäckenböjning, vilken alltid fattar fosterhuvudet biparietalt. Jfr Nægele's, T ar-ni er's t.

Klaffaneurysma: begränsade utbuktningar i en sjuk hjärtklaff genom blodtrycket.

Klaff-fel: se hjärtfel, -stöt: den i 2dra inter-kostalrummet till höger o. vänster om bröstbenet palpabla diastoliska stöten av de stora artärerna, -toner: de genom plötslig anspän-ning av hj ärt- o. venklaffar uppstående tonerna.

Klammersutur: operationssnitts tillslutande med metallkrampor. Jfr Michel's kl.

Klasmato-(/. Clasmato- av g. kla'sma): avbruten bit-, -cy'ter, (/. '-cyti av g. ky'tos, cell): 1. i regel spolformade, förgrenade, starkt korniga celler (i bindväv), som avskilja delar från protoplasman, vilka delar upplösas; enl. Ranvier: uttryck för sekretorisk verksamhet; räknas numera som histiocyter (se detta ord); 2. numera vanligen beteckning för vandringsceller i kärlens adventitia, vilka kunna lösgöra sig och sönderfalla i korniga hopar, -dendro's (/. -is, -is av g. de'ndron, träd): degeneration av gliaceller, '-s (/. -is -is): sönderfallandet i stycken ss. vid cellförändringar.

Klaustro- (/. Claustro- av cla'udere, tillsluta): instängning, -fili', (/. -philji'a, -i'ae av g. phile'o, älska): mani att stänga dörrar o. fönster av fruktan för inbrott etc. -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): ångest att vistas i rum med stängda fönster o. dörrar. Syn. klitrofobi.

Klavi'keln, (/. Clavi'cul|a, -ae, dim. av cla'vis, nyckel): nyckelbenet.

Klebsie'lla: se Clebsiella.

Kleid- (/. Cleid)agra: se kleisagra.

Kleido|tomi', (/. Cleido| tom | i'a, -i'ae av g. kleis, nyckel -f tome', snitt): genomklippning av nyckelbenet.

Kleis- (/. Cleis- av g. kleis, nyckel): nyckelben-. '-agrja, -ae (/. av g. a'gra, anfall): giktsmärtor i nyckelbensleden.

Kiemizol, (/. Clemizol|um, -i): antihistaminikum, antialle'rgikum.

Klepto- (/. Clepto- av g. kle'pto): stjäla-, -fobi', (/. -phob[i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): fruktan att bli tjuv 1. att bli bestulen, -mani', (/. -man I i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): tjuvmani. Syn. klopemani. Kleptoma'n.

Kles |asteni', (/. Clesjasthenji'a, -i'ae av g. kle'sis, ropande + asthe'neia, svaghet): fon-asteni t.f. av ropande och kommenderande. Jfr fonasteni.

Klimako|fohi', (/. Climaco|phob|i'a, -i'ae av g. kli'max, trappa -f- pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för trappor; "trappskräck".

Klimakte'r-iet, -ium, (/. Climacte'ri|um, -i av g. klimakte'r, steg, avsats): den hos kvinnan efter menstruationernas o. fruktsamhetens upphörande inträdande perioden och därmed sammanhängande förändringar (fett-avlagring, blodsvallningar, hjärtklappning, sömnlöshet stämningslabilitet, migrän, tro-fiska rubbningar m.m.). — Anticiperat k.: liknande förändringar efter kastration. C. præcox: förtidigt k. C. viri'le: liknande symtom hos man i slutet av 5. 1. början av 6. decenniet. Klimakte'risk, (/. Climacte'ric|us, -a, -um).

Klimatfeber: benämning på de tropiska febersjukdomarna ss. malaria och gula febern.

Klimato- (/. Climato- av g. kli'ma, lutning): klimat-. -logi', (/. -log| i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): vetenskapen om klimatet och dess inflytande på hälsotillståndet, -terapi', (/. -the-rap|i'a, -i'ae av g. therapei'a): klimatiska förhållandens användning i behandlingssyfte.

Kli'max, (/. Oi'mjax, -acis av g. kli'max, stege): 1. höjdpunkten i en sjukdom; 2. sexuell orgasm; 3. klimakteriet.

Klinef elter's syndrom: rubbning i könsdifferentieringen med testikulär, tubulär fibrös.Klingande ljud

Klingande ljud: förstärkta och mera tonande ljud ss. kl. rassel vid lungkaverner, kl. 2, aortaton vid arterioskleros. Klinik (av g. kli'ne, bädd): sjukhus, isht sjukhus med undervisning. Jfr poliklinik. Kli'ni-ker: läraren; klinika'nter: lärjungarna. Klinisk: som hör till en klinik. Klinkorna: sätet, nates. Jfr caput natiforme. Klino- (av g. kli'no): böj-, -cefali', (/. -ceplia-l|i'a, -i'ae av g. kephale', skalle): en skalle med för tidigt förbenad sutura sphenoparie-talis och därav orsakad sadelformad insänk-ning bakom sutura coronaria och framvällande pann- och bakhuvudpartier. Syn. sa-delskalle. -daktyli', (/. -dactyl |i'a, -i'ae), -dak-tyli'sm, (/. -dactyli'sm]us, -i av g. da'ktylos, finger): felställningar hos fingrarna (särsk. radialawikning av 4. o. 5. fingrarna), -ke-fali': se -cefali. -mani', (l. -man | i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): sjuklig drift att ligga till sängs 1. åtminstone i horisontalläge. -terapi', (/. -therap|i'a, -i'ae av g. therapei'a, behandling): sängläge ss. terapeutisk åtgärd. Klipp el-Feil's sjukdom: medfödd kort hals p.gr. av rudimentär utveckling av 1. och 2. samt sammansmältning av 3. och 4. halskotorna.

Klister: cellulosa behandlad med koncentrerad svavelsyra, Klisti'r: se klysma.

Kli'toris, (/. Cli'tor|is, '-idis av g. kleitori's): kittlaren, förkrympt erektilt organ hos kvinnan, motsvarande penis hos mannen. Syn. me'mbrum muli'ebri. -kriser: anfallsvis påkommande erektioner av klitoris med avsöndring ur slidan (vid tabes dorsalis), '-m (/. -us, -i): 1. långvariga tätt återkommande, vanl. smärtsamma klitoriserektioner; jfr priapism; 2. hypertrofi av klitoris. — Kli-toromani': syn. nymfomani. Klitro|fobi', (/. Clithro|phob|i'a, -i'ae av g. klei'thron, lås, regel -j- pho'bos, fruktan): se klaustrofobi. Kloaken, (/. Cloa'cja, -ae): avloppskanal, den hos embryot gemensamma gången för tarm-, köns- och urinvägar.

Kloa'sma, (/. Chloa'sm|a, -atis av g. chloa'zo, bliva grön): leverfläckar, numera blott om brunpigmenterade hudfläckar (på pannan) vid graviditet, vid uterinlidanden o. vissa kakexier. Syn. melasma uterinum. Klofedanol (/. Clofedanol|um, -i): hosthäm-mande medel. Klofibrat, (/. Clofibrat|um, -i): medel vid hyperkolesterolemi.

Klo-fot: stark böjning av den longitudinella fotbågen, sänkning av metatarsalbågen o. dorsalkontraktion av tårna

med hammar-

tåbildning (vid syringomyeli). Syn. pes ca-vus. -hand: stark extension av första fingerfalangerna medan ändfalangerna stå böjda p.gr. av förlamning o. atrofi av mm. lumbri-cales och interossei vid progressiv spinal muskelatrofi. Syn. main en griffe. Klomidazol, (l. Clomidazol|um, -i): anti-mykotikum. K]oniska muskelkramper (g. klo'nos, häftig rörelse): hastigt på varandra följande muskelryckningar till skillnad från toniska kramper.

Klonojgra'f (av g. klo'nos, förvirrad rörelse + gra'pho, skriva): apparat, som registrerar kramper och senreflexer. Klo'nus, (/. CIo'n|us, -i av g. klo'nos, förvirrad rörelse): klonisk kramp t.ex. patellarklo-nus, fotklonus.

Klopamid, (/. Clopamidjum, -i): sulfona-midderivat. Se etakrynsyra. Klopentixol, (/. Clopenthixil|um, -i): neu-roleptikum. Klope[mani', (/. Clopejmanji'a, -i'ae av g. klope', stöld -f mani'a, galenskap): se klep-tomani.

Kiopoxid, (/. CIopoxi'd|um, -i): se'dativum, muskelavslappande. Klor, (/. Chlor- av g. chloro's, grön): 1. om gasen klor och dess föreningar; kem. tecken Cl; 2. om patologiska tillstånd karakteriserade av blekhet 1. grönaktig färg. Klor-fattig diet: koksaltfattig föda. KIora'1 (hydrat), (/. Chloral! hydras): tri-kloraldehyd, förenas lätt med vatten till en lättlöslig, väl kristalliserande kropp, klo-ralhydrat. Sömnmedel. Klorali'sm, (/. Chlo-rali'smjus, -i): kloralförgiftning, kloralmiss-bruk o. därav uppkommande symptom. Klor- (/. Chlor-, -alodol, (/. Chloralodol[um, -i): sedativum. -ambucil, (/. Chlorambuci-I|um,-kalkylerande medel vid leukemi och andra elakartade svulster, -amfenikol, (/. Chloramphenicol |um, -i): antibiotikum, -amin (/. -um, -i) = paratoluolsulfonklora-midnatrium, desinfektionsmedel. -a't, (/. Chlo'r|as, -a'tis): klorsyrans salter, -buto'1, (-butol|um, -i): antiemetikum. -cykli-zin, (l. -um, -i): antihistaminikum, an-tialle'rgikum. -ering: metod att rena vatten från smittämnen gnm tillsats av små mängder klor. -ety'1, (l, æty'I|um, -i): etyl-klori'd. -feniramin, (/. -pheniramin|um, -i): antihistaminikum, antialle'rgikum. -fenoxa-inin, (/. -phenoxamin|um, -i): antihistaminikum, antialle'rgikum. -fentermin, (/. phentermin|um, -i): aptitnedsättande, giiansd: verksamt medel mot malaria, -hex-idin, (/. um, -i): medel mot vaginalfluor.Klorid

Klorid, (/. Chlore't|um, -i, Chlo'rid|um, -i): klorvätesyrans salter; enl. nu gällande far-makopé användes endast chlo'ridum, t.ex. nätrii chlo'ridum: natriumklorid. Jfr klorat. Klorisondamon, (/. Chiorisondamon | um, -i): ganglieblockerande och blodtryckssän-kande.

Klorkinaldol, (/. Chlorkinaldoi|um, -i): medel mot tarminfektioner. Klorleukemi', (/. ChIorIeuchæmi'a): se klorom.

Klormadinon, (/. Chlormadinon | um, -i):

gestagen. Klormeroprin: diure'tikum. Klormetiazol, (/. Chlormethiazol|um, -i): sedativum. Klormetyl: se metylklorid. Klormezanon, (/. Chlormezanon | um, -i): centralt verkande medel, muskelavslappan-de medel.

Klorofenotan, (/. Chlorophenothan|um, -i):

antiparasitärt medel. Klorofo'rm, (/. Chlorofo'rmijum, -i): triklor-metan. Ch. pro narco'si: en särskilt ren k. till narkos, -linime'nt: linimentum chlorofor-mii compositum; blandning av k. -f kamfer + spiritus sapo kali'nus venalis m.m. Smärtstillande. Klorokin, (/. Chlorochinum, -i): malariamedel; antireumatikum. Kan framkalla re-tiniter.

Kloro-leuk | emi', (/. Chloro-Ieuc | hæm | i'a,

-i'ae): klorom. Kloro-Ieukosarkomato's, (/. Chloro-Ieucosar-comato's|is, -is); -lymfadeno's, (/. -lymph-adeno's|is, -is); -lymfosarkomato's, (/. -lymphosarcomato's|is, -is): lymfatiskt klorom.

Kloro'm, (/. Chloro'm|a, -atis av g. chloro's, grön): lymfa'tisk 1. myelo'isk, sarkomartad subperiostal nybildning av grönaktig färg, mest å skallbenen. Syn. klor(o)leukemi. Klorome'ter: apparat till koksaltbestämning i urin.

Kloro-myelosarkomato's, (/. Chloro-myelo-sarcomato'sjis, -is): myeloiskt klorom. Kloro-peni', (/. Chloro-pen|i'a, -i'ae av g. chloro's, grön -j- peni'a, brist): brist på klorider i blodet, -pri'v (av /. priva're, beröva): berövad klorider 1. orsakad av kloridbrist. Klor|op(s)i', (l. Chlor|ops|i'a, -i'ae av g. chloro's, grön -f o'psis, syn): grönseende, alla föremål synas grönfärgade. Kloro's, (I. Chloro's j is, -is av g. chloro's, grön): bleksot hos flickor i pubertetsåldern med låg färgindex, föga minskat antal erytro-cyter. Syn. pallor virginum. Kloro'tisk, (/. Chloro'tic|us, -a, -um).

Kloroxikinolin: antimykotikum.

Klorpromazin, (l. Chlorpromazin|um, -i): neuroleptikum. Rogivande på substantia reticularis. Lugnande inverkan på agitationstillstånd vid depression o. manier. Klor-propamid, (/. Chlorpropamid|um, -i): mot diabetes.

Klorprotixen, (/. Chlorprotixen|um, -i): sedativum.

Klorpyramin: antiallergikum.

Klorsyra: se chloras.

Klortalidon, (/. Chlortalidon|um, -i): sulfo-namidderivat; diuretikum. Se etakrynsyra.

Klortetracyklin, (/. Chlortetracyclin|um, -i): antibiotikum.

Klortiazid, (/. Chlorthiazidjum, -i): diuretikum.

CH N

CH S02

Se etakrynsyra.

Klortrianisöstrol: östrogent verkande.

Klor-väte: HCL, en i vatten lättlöslig gas. -vätesyra: vattenlösning av klorväte; syn. saltsyra. Jfr klorat, klorid.

Klorzoxazon, (/. Chlorzoxazon|um, -i): mus-kelavslappande.

Klostri'dier: se Clostridium.

Kloxacillin, (/. Cloxacillin|um, -i): höggradigt penicillinasresistent penicillin.

Kluge's metod: inledning av förtidsbörd genom cervixkanalens utvidgning medelst speciella ansvällande bougier.

Klump-fot: 1. felställning av foten särskilt pes calcaneus, p. equi'nus, p. va'rus, p. valgus o. deras blandformer; 2. i trängre bemärkelse pes va'rus o. p. equinovarus. Syn. talipes, -frukt: se mola. -hand: medfödd missbildn. av handleden och felställning av handen ofta i förening med felande radius. Syn. luxa'tio ma'nus conge'nita, manus vara, talipomanus.

Klumpke's paralysi förlamning av särskilt handmuskulaturen samt mio'sis, förträngning av ögonspringan och indragning av ögonbulben (okulopupillära symptom) genom skada å cervikalplexus' muskelnerver (7.—8. hals- och 1. bröstnerven). Jfr Erb's förlamning.

Klump-njure: sammansmältning av båda njurarna till en oformlig massa. Syn. ren in-fo'rmis.Kluven läpp

Kluven läpp, K. gom, K. käke: cheiloschis, resp. palatoschis, gnatoschis. Jfr harmynthet, cheilognatopalatoschis. Klysma, (/. CIy'sm|a, -atis av g, kly'zo, bespola): lavemang. C. nu'triens: närande lavemang. Syn. e'nema, klisti'r, klysti'r. Klysopomp: pumpartad apparat för spolning

av tarmen, slidan m.m. Klysti'r: syn. klysma.

KI ü v e r-B u c y's syndrom: symptomkomplex som iakttagits efter operativt avlägsnande av båda tinninglobernas främsta delar (vid svår epilepsi). Minnet av det förflutna försvinner, primitivisering och ve-

getativisering av individen. Klyvsvampar: se Schizomycetes. Klädlus: pediculus vestimenti. Klämmare: instrument att klämma ihop organ, vävnader etc. med. Dupuytren's tarmklämmare: ett instrument med långa brancher och långa klämdelar; K o cher's artärklämmare. Klätterpuls: trappstegsformat stigande av pulsfrekvenskurvan; icke alltid förbundet med temperaturstegring. Jfr Mahler's symptom. Klövsjuka: se mul- och klövsjuka. Knappsond: sönd m. knappformigt avrundad spets.

Kneipp|kur: av prästen Kneipp angiven hydroterapeutisk behandling med fotbad, gående i daggvått gräs eller fram och tillbaka i ett badkar med kallt vatten på botten, ingen torkning efter badet osv. Knick-brott: se infraktion. -fot: förstadium till pes valgus, varvid foten vid belastning intager en pronations- och abduktionsställ-ning, så att den inre fotknölen springer starkt fram och hälen knickes av utåt, så att den ligger utanför den lodräta belastningslinjen. Jfr pes abdu'cens, p. prona'tus, p. valgus (i trängre bemärkelse). Knisterrassel: finfina rassel från lugnorna. Jfr

krepitationsrassel. Knä: genu.

Knä- och armbågsläge: framstupaläge med knä o. armbåge som stöd o. högläge av sätet. -bjudning: knäet föregående vid förlossningen. -fenomenet: se patellarreflexen. -häl-försöket: patienten skall med slutna ögon raskt på kommando flytta ena hälen på andra benets knä. Knä-kyss-, Knä-munfenomenet: oförmåga att även med böjda ben beröra knäna med mun. Meningitsymtom; syn. spine sign. (<?.). -re-flexen. se patellarrefl. -skålen: patella.

-svamp: svampig infl. upppdrivning av knäled vanligen av tuberkulos natur.

Knöl-ros: se erythe'ma nodo'sum. -sjuka: vulgärt namn på den tuberösa formen av lepra. Ko-, Kol-, Kom-, Kon-, Kor- (/. cum): som prefix i betydelsen tillsammans med. Framför vokal och stumt h ko-; framför / kol-; framför m och p kom-; framför r kor-, Koa'gel, (/. Coa'gul|um, -i): löpnat 1. levrat ämne. Se koagulation. Koagula's: enzym, som koagulera (särsk. löpe- o. fibrinferment). Se koaguliner. Koagulation, (/. Coagula'tjio, -io'nis av coa-gula're, av co'gere, sammanbringa, förtäta): koagulering; kem. process, vid vilken lösta kolloider, exempelvis äggvita genom upphettning 1. under inverkan av elektrolyter 1. ferment överföras från sol-tillstånd till gel-tillstånd, dvs. i halvfast form, "stelnar" till geléer. Jfr blodkoagulation, -s|nekros: nekros, som kännetecknas genom intra- o. extracellulära äggvitemassors stelnande till död massa, t.ex. ostvandling av tuberkulos härd. Jfr kollikvationsnekros. -s|tid: se blod-koagulationstid. -s I vitaminet: vitamin K. Se vitaminer.

Koaguli'ner: 1. syn. precipiti'ner; 2. syn. koa-gula'ser.

Koa'n, pl. Koa'ner, (/. Cho'anja, gen. och pl. -ae av g. choa'ne, tratt): bakre näsöppningar). Koana'1, (/. Choana l |is, -e): hörande till bakre näsöppn. — Koanalatresi', (/. Atresi'a choa'næ, pl. choana'rum (av g. a priv. -f tre'sis, hål): organisk förträngning (gnm sammanväxning) av koaner. -polyper: från koanerna 1. deras rand framväxande polyper.

{Coaptation, (/. Coapta'tjio, -io'nis av coap-ta're, sammanfoga): sammanfogning t.ex. av benbrottsändar. Koarktation: se coarcta'tio. Ko I artikulation, (/. Cojarticula'tjio, -io'nis av cum, tillsammans + articula're, förena): se synartros.

Ko'ben: genu valgum, bagarben, X-ben. Kober-reaktion: kolorimetrisk metod för påvisande av östrogena substanser. Kobolt: metall, kem. tecken Co; den radioaktiva Co-isotopen användes till svulstbehandling. -kanon: apparat för bestrålning med radioaktiv kobolt (mCo), Jfr radiokobolt.

Koccidio's, (/. Coccidio's|is, -is): sjukdomar (beroende på koccidier, se cocci'dia) hos nöt, får, get, svin, kanin o.a. Koccyg- (/. Coccyg- av g. ko'kkyx, gök): svansben-, -algi', (/. -alg j i'a, -i'ae av g. a'lgos smärta): neuralgi i svansbens-(ko'ccyx-) trakten. Syn. koccygodyni. -ea'1 (1. -is, -e; -e'us, -e'a, -e'um; '-icus, '-ica, '-icum): somKoccyx

hör till coccyx, -odyni', (/. -odyni'a): syn. -algi. -o j tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome',

snitt): operativt avlägsnande av koccyx.

Ko'ccyx: se coccyx.

Koch, Robert: Förutom Pasteur skapare av den bakteriologiska vetenskapen. Upptäckare av tuberkelbacillen 1882.

Kocher's klämmare: en artärklämma ("kocher"). K. kragsnitt: hudsnitt vid strum-ektomi; tvärgående nedåt lätt bågformigt snitt, fingerbrett ovan jugulum från den ena m. sternokleidomastoide'us till den andra. K. operation: en metod att operera ljumskbråck; instjälpning av den oöppnade bråcksäcken i bukhålan och fastsyende av densamma i en bråckringen närbelägen gjord öppning. K. symptom (vid basedow) om en i jämnhöjd med ögonen hållen hand fixeras och raskt föres uppåt, så lyftes ögonlocket hastigare uppåt än bulben, varigenom blicken ett ögonblick blir stel.

Koch's bacill: syn. tuberkelbacillen. K. lymfa: se tuberkulin. K. spirill: "korama"-bacillen, den asiatiska kolerans smittämne. K. spruta: injektionsspruta med gummiballong för vätskans utblåsande. Koch-Week's bacill: kort, liten, gramnegativ stav, funnen vid smittsam konjunktivit.

Kock's operation: förkortande av basen av lig. latum intill slidan vid uterusprolaps 1. -retroversion.

Kocker, (/. Co'ccji, sing, -us av g. ko'kkos, frö, kärna): kulformade bakterier.

Kodei'n, (/. Codei'n|um, -i): metylmorfin. Codei'ni pho'sphas: kodeinfosfat, hosthäm-mande medel. Opiumalkaloid (se morfin), metylmorfin.

Ko|edukation, (/. Co(educa't|io, -io'nis a cum, tillsammans + educa're, uppfostra): samundervisning av gossar och flickor.

Ko-enzy'm, (Co-): se -ferment, -existe ns (av /. cum, tillsammans -f- exi'stere, uppträda): samtidig närvaro, -ferment: den termostabila, vattenlösliga 1. i övrigt enklare del av ett ferment, som är nödvändig för utövande av dess specifika verkan; hit räknas många vitaminer, porfyrinderivat o. metaller. Syn. koenzym. Jfr holoenzym.

Koffei'n, (/. Coffei'n[um, -i): trimetylxantin. Förekommer i kaffe.

ch8 -n—co

i I

co c—n(cha)—ch

I II /

chs • n — c-isr

Använt som diuretikum. Centralstimule-rande medel. Koffeini'sm, (/. Coffeini'sm-lus, -i): koffeinförgiftning.

Kofferdam: se cofferdam.

Kogitationsce'ntra (av I. cogita're,tänka): tankeorganen, se associationscentra.

Kogna't, (/. Cogna't|us, -i av cogna'tio, släktskap): den som genom blodsband är besläktad med annan gnm manliga 1. kvinnliga mellanled. Jfr agnat.

Kognition, (/. Cogni't|io, -io'nis av cogno'sce-re, lära känna) (psykol.): den själsliga (intellektuella) akt, varigenom vi bli medvetna om tankar och iakttagelser, inklusive förståelse och resonerande. Jfr konation. Kognitiv.

Ko I habitation, (/. Co|habita't|io, -io'nis av cum, tillsammans -f- habita're, bo): könsumgänge. Syn. koitus.

Ko|here'ns, (1. Co|hære'nt|ia, -iae av co-

hære're, sammanhänga): sammanhang. Ko-here'nt. Kohesion: den kraft, varmed molekylerna ur en och samma

kropp dragas tillsammans. Jfr adhesion, -herent.

Kohlrausch's veck: tvärvecket (det nedersta av pli'cæ transversa'les) i ampulla recti, 6—7 cm ovan anus.

Koil|onyki', (/. Coeljonych|i'a, -i'ae av g. koi'los, hålig + o'nyx, nagel): skednagel; hyper- och dystrofisk skedformig urholkning av nageln. Syn. platonyki.

Ko|incidens (av /. cum, tillsammans -f inci'-dere, falla in på): sammanträffande.

Koinoni j fobi', (/. Coinoni|phob|i'a, -i'ae av g. koinoni'a, gemenskap -f pho'bos, fruktan): sjuklig ängslan hos neurastenici i män-niskofyllda rum.

Ko'itus, (/. Co'it|us, -us): könsumgänge. Syn. kohabitation, pareuni. C. incomple'tus, C. interru'ptus, C. reserva'tus: avbruten koitus, före sädens avgång. Syn. onani'smus con-juga'lis. C. suspe'ctus: k. med person misstänkt för könssjkd.

Kokai'n, (/. Cocai'njum, -i): alkaloid i bladen av kokaväxten. Erytroxylon Coca. Derivaten av metylpiperidin. Därjämte etylen-och bensoylestrar.

nxj

ch • co • o • ch3

n. ch3 ch • o • co • c6h6

ch2

ch8

(C17H21.NO.). Kokainism, (/. Cocaini'sm-|us, -i): kokainförgiftning, hemfallande under kokainmissbruk.

Kokard-ef floresce'ns: rundad, skivformigt upphöjd fläck med mörkare centrum, där

utanför en blekare ring omramad av en hyperemisk zon. Jfr erythe'ma exsudati'-vum multiforme, -syfili'd: 1—2 stora papulosa syfilider omgivna av tättstående små syfilider. Syn. bombsyfilid. Ko'klea, (/. Co'chle|a, -ae av g. kochli'as, snäcka): snäckformig kanal i främre delen av öronlabyrinten. Kokle|a'r, -ä'r, (/. Cochlear | is, -e): som hör till k. Koklearappara-ten: n. co'chleae med sina utbredningar i Corti's organ o. i hjärnan. Kokl(e)i't, (/. Cochlei't|is, -idis): infl. i k. Kokleopalpe-brala reflexen: se auropalpebral r. Kokoppor: å kor uppträdande mildare, på människor överförbar form av smittkoppor. Kokoppslymfa: se lymfa (2). Kokprovet: påvisande av äggvita i urin med salpeter- 1. ättiksyra under kokning, varvid ä. utfälles.

Koksalt(s)-belastningsprovet: ett av njurfunktionsproven; sedan den undersökte bragts till koksalt jämvikt i fråga om vatten och koksalt under 3—4 dygn, intages viss mängd koksalt, vars utsöndring med urin följes, -centrum: mellan nu'cleus dorsalis n. va'gi och micleus chochlea'ris dorsalis på botten av 4:e ventrikeln belägen punkt, vars skadande medför ökad koksaltutsöndring gnm njurarna, -feber: se saltfeber, -infusion: in förande under huden 1. i en ven av fysiologisk koksaltlösning. Se detta ord. Kol (/. carbo). Antidiarroikum. Kol- (/. Choi- av g. chole'): galla-. -ago'g|a, sing, -um (/. av g. a'go, leda): gallsekretions-befordrande medel. Syn. kolekinetika. -al-syror: i gallan förekommande kolesterin närstående enkla gallsyror, uppkomna vid sönderdelning av glykokol- o. taurokolsyror. Jfr kollsyra. -al|un', (/. -ur|i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): gallsyror i urinen, -angio|-entero|stomi', (/. -stom|i'a, -i'ae av g. angei'on, kärl -f- e'nteron, tarm -f- sto'ma, mun): operativt bildande av anastomos mellan en gallgång o. tarmen, -angio|grafi', (/. -graph I i'a, -i'ae av g. angei'on, kärl -f gra'pho, skriva): röntgenundersökning av gallgångarna efter injektion av kontrast i dessa, -angiogra'm: röntgenogram av gallblåsa o. gallgångar, -angio'm (/. -a, -atis av g. angei'on, kärl): gallgångssvulst, -angio|tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. angei'on, kärl + tome', snitt): insnitt i gallgång (t.ex. för avlägsnande av gallsten), -angi't (/. -is, -idis av g. angei'on, kärl): infl. i

gallvägarna. Cholangitis le'nta: kronisk, smygande, septisk kolangit orsakad av Streptococcus viridans. -a'scjus, -i (2. av g. asko's, säck): gallansam-ling i den fria bukhålan.

Kolatu'r (av /. cola're, sila): det som har silat igenom. Kole'ra: sila genom fint linne. Kol-dioxi'd: C02; i dagligt tal kallad kolsyra. Se detta ord. -disulfid: CS2; se kolsva via. Kolecyst- (/. Cholecyst- av g. chole', galla + ky'stis, blåsa): gallblåsa-. -ektasi', (/. -ecta-sji'a, -i'ae av g. e'ktasis, utspänning): gall-blåseutvidgning. -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): operativt avlägsnande av gallblåsan, -entero|stomi', (/. -stora I i'a, -i'ae av g. e'nteron, tarm -f sto'ma, mun): operativ anastomosbildning mellan gallblåsan o. tarmen, -il (/. -is, -idis): infl. i gallblåsan.

Kolecysto- (/. Cholecysto- av chole', galla + ky'stis, blåsa): gallblåsa-. -grafi', (/. -gra-phi'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): röntgenfotografering av gallblåsan efter intaget med gallan avsöndrat kontrastmedel, -cystoki-nin: gastrointestinalt hormon. Framkallar hastig tömning av gallblåsan (genom påverkan å sfinkter Oddi). -pati', (/. -path-|i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): gallblå-sesjukdom. -pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae av g. pe'xis, fixation): fastsyende av gallblåsan vid främre bukväggen, -pto's (/. -is, -is av g. pto'-sis, fall): nedsjunkande av gallblåsan. -r(r)afi', (/. -rrhaph|i'a, -i'ae av g. rhaphe', sutur): hopsyende av gallblåsan, -stomi', (/. -stoln|i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): anläggande av gallfistel med avlopp utåt. -tomi', (/. -tomI i'a, -i'ae av g. tome', snitt): snitt genom gallblåsan för avlägsnande av stenar. Koledoko- (/. Choledocho- av g. chole', galla + docho's, innehållande): gallgång-, -duo-deno|stomi', (/. -stom| i'a, -i'ae av duode'num + g. sto'ma, mun): operativt öppnad förbindelse mellan ductus chole'dochus och duodenum (vid förträngning av gallgångens nedersta del), -li't, (/. '-lith|us, -i av g, li'thos, sten): sten i du'ctus chole'dochus. -liti'asis, (/. -Iithi'as|is, -is av g. li'thos, sten): stenbildning i du'ctus chole'dochus. -lito|tomi', (/. -Iitho|tom|i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativt avlägsnande av sten i du'ctus chole'dochus. -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativt öppnande av du'ctus chole'dochus.

Kole'dokus, (/. Chole'dochjus, -a, -um av g. chole', galla -f- docho's, innehållande): gall-förande. Du'ctus chole'dochus: gallgången. Kolegrafi', (/. Cholegraphy i'a, -i'ae av g. chole', galla -f gra'pho, skriva): röntgenologisk metod för att genom leverutsöndring av kontrastmedel erhålla en bild av gallvägarna. Kolei'nsyra: en gallsyra. Kole- (/. Chole- av g. chole'): galla-, -kine'-tik|a, sing, um, (/. -cine'tic|a, sing, -um av g.Kolemesis

ki'nesis, rörelse): galldrivande medel. Syn. kolagoga. -Ii't, (/. '-lith|us, -i av g. li'thos, sten): gallsten; -lit(h)i'asis, (/. -lithi'as|is, -is): gallstenssjukdom, "gallsten", -lito|tripsi', (/. -litho| trips | i'a, -i'ae av g. tri'bo, riva): krossning av gallstenar i gallblåsan. Kol- (/. Chol- av g. chole'): galla-. -e'mes|is, -is (/. av g. e'mesis, kräkning): gallkräkning. -emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): gallas övergång i blodet o. därav framkallade symptom (gulsot m.m.). Koleo- (/. Coleo- av g. koleo's): slida-. -ce'I|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): vaginalbråck, mo-derbråck. -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, sänkning): moderfall, prolaps av vagina, -rrexi', (/. -rrhex | i'a, -i'ae, -rrhe'x|is, -is av g. rhe'xis, sönderslitning): bristning av moderslidan. Kole- (/. Chole- av g. chole'): galla-, -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): sjukdomar i gallvägarna, särskilt i fråga om deras motoriska funktioner. Ch. spa'stica: spasm i gallgångarna, -poietisk (av g. poie'o, göra): avsöndrande galla. Kolera, (/. Choler|a, -ae av g. chole'ra, gall-sjuka): vanligen menas härmed cholera asia'tica: av kochska kommabacillen (se vibrio ch. as.) orsakad, i Indien endemisk med feber, våldsamma diarréer (risvattenlik-nande), kräkningar, kraftnedsättning o. nervösa symtom förlöpande infektionssjukdom. Sta'dium a'lgidum 1. asphy'cticum: det i 30—80 % under ytterlig kraftnedsättning dödande stadiet. Stundom saknas diarréer: ch. si'cca. I andra efterföljes koleran av sekundära tyfusliknande tarminfektioner: kolera-difteri' och koleratyfoi'd. Ch. infa'ntum (/. i'nfans, gen. infa'ntis, spädbarn): koleralik-nande sjukdom hos spädbarn (alimentär in-toxikation). Ch. no'stras (/. = inhemsk, av no'ster, vår): hos oss förekommande, inhemsk, av paratyfusbaciller m.fl. orsakad koleraliknande sjukdom, ofta syn. koleri'n. Kole'ra: se kolatur.

Kolera-baci'llen, -vi'brion: se vibrio choleræ. Kole'riker: se temperament. Kole'risk, (/. ChoIe'ric|us, -a, -um av g. chole', galla): 1. hörande till gallan; 2. uppbrusande, häftig. Koleri'n: lätt koleraanfall 1. samlingsnamn för akuta

enteriter av växlande infektiös orsak (Finkler-Prior's vibrio, paratyfus, paradysentery koli, parakoli, Gärtner's bakterier, matförgiftning). Jfr pseudodysen-teri.

Kole|rragi', il. Chole |rrhag| i'a, -i'ae av g. chole', galla + rhage', bristning): utflöde av galla (vid leverabscesser m.m.). Kole- (/. Chole- av g. chole'): galla-, -steato'm (/. -a, -atis av g. ste'ar, talg + -o'ma, svulst):

genom anhopning av med fett och kolesterin blandat plattepitel uppkommen godartad, sidenglänsande, ofta pärlliknande svulst å mjuka hjärnhinnan. Liknande bildningar träffas också vid kroniska katarrer i mellan-örat och i urinvägarna. Syn. margaritom. -steri'n (/. -um, -i av g. ste'ar, talg): gallfett, en fettliknande aromatisk alkohol C27H4B. • OH, först funnen i gallan, men ingår som beståndsdel i nästan alla celler, särskilt i de r. blodkropparna (se genin). -st er ins t enar: gallstenar, som huvudsakligen bestå av kolesterin. -sterol: viktig mellanprodukt i synteskedjan vid kortikoidernas bildning i binjurebarken. Deras steroidskelett (se genin) kan ej brytas ned till enkla oxidationsprodukter som COs och H_2O utan utsöndras intakt. Är föregångare till andra steroider såsom gallsyror och steroidhor-moner. Finns fritt i vävnaderna, förestrad i plasma, -stero's (/. -is, -is): ansamling av kolesterol. C. cutis: se xantomatos, C. vesicae felleæ: se strawberry-gallblåsa. -te-li'n: slutprodukt vid oxidation av gallfärg-ämnen.

Kolhydrater: ämnen som samtidigt innehålla flera alkoholgrupper och en aldehyd-grupp (aldoser) eller en ketongrupp (ketöser) och som kunna sönderfalla under hydrolys. Med avseende på syreatomernas antal indelas de i trioser, tetroser, pentoser, hexoser o.s.v. Sammansatta kallas de som kunna anses hava uppkommit genom sammanslutning av två eller flera enkla sockerarter. Därjämte kunna de indelas i

1. sådana som äro kristalliserbara, vattenlösliga med söt smak (sockerarter)

2. sådana som äro amorfa, vattenlösliga som icke hava söt smak (stärkelse- och gummiarter)

3. sådana som äro olösliga i vatten och vanliga lösningsmedel (cellulosaarter).

Kolhydratdystrofi': kronisk näringsrubbning hos spädbarn p.gr. av ensidig kolhydratuppfödning.

Koli, (/. Co'li, gen. av colon, grovtarmen): beteckning för kolibakterien, Baci'Uus (Bac-te'rium) co'li commu'nis, den vanliga grov-tarmsbakterien. Syn. Escherichia coli. -bacil-lo's: sammanfattningen av de infektiösa tillstånd, som bero av denna bakterie ss. koli-cystit, -nefrit, -pyelit o. a. Jfr kolerin. -bacill-uri': habituell infektion av urin med koli, stundom endast följd av egendomlig lukt

och grumling av urin. -infektion: autoinfek-tion med koli. Kolik (av g. koliko's, sjuk i kolon med kolik): tarmkramp, se colica.Kolin

Koli'n, (Cholin av g. chole', galla): oxietyl-trimetylammoniumhydrat (CH3)3x

OH • CH»CH,/ Samtidigt en bas och primär alkohol. Som alkohol kan den giva estrar (lecitin), som aldehyd muskarin, en ogiftig alkaloidartad beståndsdel i lecitin o. först isolerad ur lecitin i gallan; ett vävnadshormon, retar tarmperistaltiken, utvidgar de perifera kärlen, hindrar fettavlagring i levern; dess verkan upphäves av atropin. -e'rgikjum, pl. -a, (I. -e'rgic|uni, pl. -a): medel som utöva kolinverkan. Alltså liksom acetylkolin (se detta o) huvudsakligen vagusstimulerande. Syn. bilineurin. Jfr acetylkolin, lecitin. -ergiska nerver: nn. reagerande på acetylkolin, motsvarar i huvudsak de parasympatiska nerverna, -estrar: sympatikusdäm-pande.

Koli-peritoni't, -pyeli't: av kolibaciller förorsakad peritonit resp. pyelit. Koli't, (/. CoIi't|is, -idis): infl. i grovtarmen, kolon. C. gra'vis: syn. c. ulcerosa. C. pseudo-membrana'cea: se colica mucosa. C. ulcerosa: k. med talrika sår. Syn. c. gra'vis, ibland med artritbesvär påminnande om kronisk polyartrit. Koli- (/. C oli-), -tox|emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. toxiko'n, gift + hai'ma, blod): blodförgiftning orsakad av kolibaciller. -uri, (/. -ur I i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): utsöndring av kolibaciller med urinen. Kolkici'n, (/. CoIchici'n|um, -i): alkaloid från Colchicum-frön. Giktmedel. Kollabe'ra (av /. colla'bi): falla ihop; sjunka samman; t.ex. kollaberade blodkärl, om

hastigt insättande kraftförfall hos svårt sjuka m.m. Kollabe'rad. Jfr kollaps. Kolla I ge'n, (/. CoIIa|ge'ni|um, -i av g. ko'lla, lim + genna'o, alstra): albumoid, limgi-vande substans. K. bindvävsmellansubstans. -o'ser: sjkd. lokaliserade i huvudsak till bindväv o. annan kollagen vävnad, ibland läkemedelsinducerad av det ganglieblocke-rande hydralazinet. Hit brukar man bl.a. räkna den reumatoida artriten, lupus ery-thematodes desseminatus, sklerodermi, der-matomyit, periarteritis nodosa, Takaya-s o-syndromet, S j ö g r e n's syndrom m.fl. ökning av blodets gamma-globuliner. Orsaken sannolikt autoallergi (d.v.s. överkänslighet för egna vävnadsprodukter). Kollaps, (/. Colla'psjus, -us, sammanfallande): plötsligt anfall av hj ärtsvaghet i förening

med allmänt kraftförfall, liten hastig puls,

livid hudfärg, kalla extremiteter etc. -atelek-

ta's: sammanfallande av lungblåsorna genom tilltäppning av en liten bronk och resorption av luften, -delirier: vid feberfall inträdande d. -induration: nybildning av bindväv och sammanväxning av alveolarväggarna i atelektatiska områden, -luft: den efter öppnande av torax ur lungorna avgivna luften. Jfr minimalluft. -temperatur: abnormt låg kroppstemperatur, ofta när blodet översvämmas av gifter, som verka förlamande på värmecentrum. -terapi': se lungkollapsterapi. Kol|latera'!, (/. Collatera'l|is, -e av cum, tillsammans -f- la'tus, sida): som ligger vid sidan om, sidoställd. K. anemi: anemi i ett område på grund av ökad blodtillförsel till ett annat; k. hyperemi: hyperemi i ett område på grund av anemi i ett annat. Kollate-ra'Ibanor. Kollateraler. KoIlatera'Ikrets-lopp.

Koll- (/. CoII- av g. ko'lla): lim-, -emi', (/. -semji'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): höjd viskositet hos blodet, -empla'strjum, -i (/. av g. e'mplastron, plåster): kautschukplåster. C. adhæsi'vum: kautschukhäftplåster. C. zi'nci: zinkkautschukplåster: se leukoplast. Ko'ller: sjukdom hos häst, orsak. infl. i hjärnan o. dess hinnor. Kolle's flaskor 1. kolvar: plattryckta flaskor, liknande fickflaskor, för bakterieodling. K. serum: ett meningokockserum. KoIIidiner: trimetylpyridiner $C_5H_2N \cdot (CH_3)_3$. Se pyridin.

Kolli|fixur (av /. co'llum, hals + fixu'ra, fästande): operativ fixering av co'llum u'teri vid bakre skidan av musculus rectus vid uterusprolaps.

Kol! lik va tion, (/. CoI|liqua't|io, -io'nis av cum, tillsammans -f- liqua're, smälta): in-smältning och upplösning av vävnader, -s|nekros: nekros med hydrolytisk (av hyd-rolyserande enzym orsakad) insmältning av den döda massan, t.ex. "hjärnuppmjukning". Jfr koagulationsnekros. Kolloi'd, (/. Colloi'd | es av g. ko lla, lim -f ei'dos, utseende): 1. icke kristallinisk, icke dialyserbar kropp vanl. av äggvitenatur, givande kolloidal lösning; i kolloidalt tillstånd kan även fint fördelade metaller finnas; 2. limlik, kolloidal, särskilt patologiska produkter, som se ut som lim, t.ex. sköldkörtel-kolloiden. -degeneration: albuminös degeneration, som lämnar limlika produkter, ss. i kolloidkancer och kolloidstruma. -kancer: kolloiddegenererande kancer. -milium: genomskinliga linskornstora knottror i ansiktet, innehållande gelélik massa. Se miliaria

crysta'llina. -reaktioner: metoder för undersökning av cerebrospinalvätskan, vilken iKollodium

olika förtunningar försättes med en hydro-sol. Allt efter globulin- resp. albuminmängden uppstå för bestämda patologiska tillstånd karakteristiska grumlingar och ut-flockningar resp. färgförändringar. Se guld-sol- och mastixprovet. -strama: s. med kol-loiddegeneration. Kollodium, (/. Collo'di | um, -i av g. ko'lla, lim + -o'des, -artad): en eter-alkohollösning av cellulosanitrat; tjockflytande, vid avdunstning till en hinna stelnande vätska; användning vid mindre sårförband. Kollsyra: en av de viktigare enkla kolalsy-rorna.

Kollunga: se antrakos.

Kolly'rium, pl. Kolly'ria, (/. Colly'ri|um, -/,

pl. -a av g. kolly'rion, salva): ett för lokal applikation på ögat avsett läkemedel, vanligen i flytande tillstånd;

ögondroppar, ögonvatten.

Kolo-: i sammansättningar, som avse grovtarmen (1. gallan). Kolobo'm, (/. Colobo'm | a, -atis av g. kolo'-boma, det stympade): medfödd klyftbild-ning, isht av läpparna, av iris, av ögonlocken (c. palpebrarum) m.m. Kolokvint: fruetus colocynthidis. Laxermedel. Kolokvintdroppar. Kololi't, (/. ChoIo'-lith|us, -i av g. chole', galla + li'thos, sten): gallsten. Syn. calculus fe'lleus.

Kolon, (/. Co'l|on, -i av g. kolon): tjock- 1. grovtarmen. C. asce'ndens: uppstigande, c. desce'ndens: nedstigande, c. transve'rsum: tvärgående delen och c. sigmoide'um: S-formade slyngan av kolon, syn. sigma, sigmoide'um. Co'lic|us, -a, -um (/.): tillhörande kolon.

Koloni: dels förband av parasitindivider, t.ex. av bandmask, dels odlingar av bakterier i ofta karakteristiska konglomerat. Kolo-pexi', (/. Colo-pex|i'a, -i'ae av g. pe'xis, fixation): operativ fixation av kolon. KoIo-po(i)e's, (7. Cholo-poie's|is, -is av g. chole', galla + poie'o, göra): gallbildningen. Kolo-pto's, (/. CoIo-pto's|is, -is av g. kolon + pto'sis, fall): abnormt rörlig och nedfallen k.

Kolorimetri' (av /. co'lor, färg -f g. me'tron, mått): fastställande av mängden av en substans (ev. efter spädning) genom jämförelse med färgen å en lösning av känd koncentration. Kolorimeter: apparat för uppmätning

av färgintensiteten av en vätska.

Kolo- (/. Cholo- av g. chole'): galla-, '-ser: på rubbningar i gallbildning och gallutsönd-ring beroende med ikterus förlöpande sjkd. skopi', (/. -scopji'a, -i'ae av g. skope'o, be-

trakta): undersökning av gallsystemet 1. av gallfunktionen. Kolo-stomi', (/. -Colo-stom|i'a, -i'ae av g. kolon + sto'ma, mun): anläggande av tarmfistel vid k.

Kolo'strum, (/. CoIo'str[um, -i): första mjölken efter partus. K.-kroppar: fettkornfyllda celler i k.

Kolo I tomi', (/. Colo j tom j i'a, -i'ae av g. kolon + tome-, snitt): insnitt i k. C. ili'aca: från regio iliaca (med öppnande av peritoneum). Syn. laparokolotomi. C. lumba'lis: kolo-tomi av colon ascendens resp. descendens (utan öppnande av bukhinnan). Koloxid: luktlös mkt giftig gas, uppstående vid ofullständig förbränning; kem. formel CO. Koloxidförgiftning: vid närvaro av koloxid i andningsluften p.gr. av gasens starka affinitet till hemoglobin (varur den uttränger syret) uppkommande förgiftning (huvudvärk, svindel, domning i benen o. slutligen medvetslöshet). Kolp- (/. Colp- av g. ko'lpos, skida): prefix i betydelsen kvinnans slida, vagina. Syn. elytr-. -algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): vaginalsmärta. -atresi', (/. -atres|i'a, -i'ae av g. a priv. + tre'sis, perforation): atresi 1. ocklusion av slidan, -eury'nter (av g. eury'no, utvidga): kautschukblåsa försedd med slang och krän för avstängning, införes tom i slidan och cervix uteri, fylles med vatten och verkar då som tampong. För framkallande av värkar, dilatation m.m. Jfr metreurynter, -eury's: användningen av kol-peurynter ss. tampong, -i'sm (/. -us, -i): se vaginism, -i't (/. -is, -idis): infl. i slidan. Syn. elytrit, vaginit.

Kolpo- (/. Colpo- av g. ko'lpos): prefix i betydelsen kvinnans slida, vagina. Syn. elytro-, vagino-. -cel|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): hernia vaginalis, -cysto|tomi', (/. -tom|i'a, -i'ae av g. ky'stis, blåsa + tome', snitt): blåssnitt genom slidan för avlägsnande av blåssten. -hyperplasia cy'stica: uppträdande av gashaltiga cystor i slidans slemhinna under graviditeten. Syn. pachyvaginitis cystica, -hysterek |tomi', (/. -hysterec | torn | i'a, -i'ae av g. hyste'ra, livmoder ek, ut -f tome', snitt): vaginalt kejsarsnitt, -hystero|-pexi', (/. -pex | i'a, -i'ae, -pe'x|is, -is av g. pe'xis, fixation): vaginal hysteropexi. -hys-tero|tomi', (/. -tom|i'a, -i'ae): se -hysterek-tomi. -klei'sis, (I. -clei's|is, -is av g. klei'sis,

slutning): operativ tillslutning av vagina nedanför en inoperabel urinblåse-vaginalfistel. Syn. elytrokleisis. -perineo | plastik (av g. peri'-neos, perineum + pla'sso, forma), -perineo j-rrafi', (/. -rrhaph|i'a, -i'ae av g. rhaphe',Kolsvavla

söm): operationsmetodik mot uterusprola'ps genom excicision av en del av slidans vägg, hopsyning av snittränderna samt perineo-plastik. Colpo\rrhaphi'a ante'rior: om snittet lägges genom främre, och c. posterior: om det lägges genom bakre vaginalväggen. Jfr vaginoperineorrafi. -pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae av g. pe'xis, fixation): fastsyende av den re-laxerade shdan till bukväggen. Syn. vaginopexy -poie's (/. -is, -is av g. poie'o, göra): plastisk operation för bildande av ny slida, -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): framfall av slidan. Syn. elytroptos. -rrafi', (/. -rrha-phji'a, -i'ae): se kolpoperineoplastik. -(r)ra-gi', (/. -rrhag|i'a, -i'ae av g. rhage', bristning): vaginalblödning. -rrexi', (/. -rhe'x j is, -is av g. rhe'xis, ruptur): sönderslitning av vagina, -sko'p (av g. skope'o, betrakta): instrument, varmed vaginal- och portioslemhinnan kan ses belyst och förstorad, -tomi', (/. -torn|eå, -i'ae av g. tome', snitt): vaginalsnitt. Syn. elytrotomi', vaginotomi. -xero's (/. -is, -is av g. xe'rosis, torrhet): torrhet i vulva och i slidan.

Kolsvavla: koldisulfid CS2. Jfr sulfokarbo-nism.

Kol-syra: 1. förening av koldioxid med vatten = h2co3; 2. koldioxid (C02). -syreanfayd-ras: i njurarnas tubulusceller förekommande enzym av betydelse för utbyte av natrium- och vätejoner i tubuluscellerna. Hämmas detta enzym ökas natriumutsöndringen genom hämning av natriumåterre-sorptionen. -syrebad: bad i vilka vattnet håller fri koldioxid, antingen i naturligt tillstånd 1. med konst åstadkommet. Vid hjärt- och kärlsjkd. Jfr jästbad. -syresnö: den islika massa, vartill flytande kolsyra övergår vid hastig avdunstning; användes till att genom förfrysning borttaga vårtor o. dyl.

Kol|uri', (/. Chol|ur|i'a, -i'ae av g. chole', galla -f- ou'ron, urin): förekomst av gallbe-ståndsdelar, speciellt gallfärgämnen i urinen.

Kolvfingrar: se trumpinnefingrar.

Ko'ma, (/. Co'm|a, -atis av g. ko'ma): djup medvetslöshet, ur vilken patienten ej kan väckas. Jfr somnolens, sopor. C. diabe'ti-cum: diabeteskoma. Ko'macylindrar: korta, av starkt ljusbrytande korn bestående cylindrar i urinen vid c. diabeticum. Komatös. K. andning. Jfr Kussmaul's andn.

Kombinations-förmåga (av /. combina're, förena): förmåga att bringa enskildheter (iakttagelser, ting, omständigheter) i förbindelse och därav draga slutsatser, -svulst: svulst

sammansatt av flera vävnader, t.ex. av både

bind-, brosk-, ben- och slemväv ss. fibro-

kondro-osteo-myxom. Kombine'ra: sammanställa. Kombinerad, (/. Combina'tjns, -a,

-um). K. undersökning av livmodern: ena handens fingrar i slidan den andra på bukbetäckningarna. Jfr bimanuell.

Komedoakne, (/. Comedoa'cn[e, -es, av /. co'medo + g. a'chne, rök): inflammation i komedo'n.

Komedo'n, (/. Co'medjo, -o'nis, pl. -o'nes, inälvsmask, av cum, med + e'dere, äta): s.k. pormask, ansamling av epitelceller o. fett i hudens talgkörtelgångar; förr tagen som parasit.

Komjölksuppfödning: se flaskuppfödning.

Kommabacillen: den asiatiska kolerans vi-brion. Syn. Koch's spirill 1. vibrio.

Komminu'ta benbrott (av I. comminu'ere, sönderbryta): benbrott, på flera ställen av ett ben, så att lösa benstycken uppstå.

Kom I minuti'v-brott, -fraktu'r (av /. comminu'ere, krossa): splitterbrott, benbrott med söndersplittrade benändar.

Kom I missu'r: se commissura. -trådar: nervtrådar, som förbinda identiska ställen i båda hjärnhalvorna med varandra.

Kom I motion, (I. Commotio, -io'nis): själs-skakning. Jfr c. cerebri, -s|neuros, -s|psykos: nervlidande uppkommet efter hjärnskakning. Se neuros, traumatisk neuros.

Kom|munice'ra (av I. communica're, göra gemensamt): ha förbindelse. T.ex. kommunicerande kärl, nerver,

läkare.

Kom I pakt, (l. Compa'ct|us, -a, -um): tät, fast. K. ben: (kompa'ktan) benets fasta, täta huvudmassa, inåt märghålan övergående i spongio'san 1. "svampiga" bensubstansen.

Kom|parativ: jämförande, t.ex. k. anatomi.

Kompatibilitet: förenlighet.

Kom|pensation, (/. Compensa't|io, -io'nis av cum, tillsamman -f pensa're, väga): kvittning, full utjämning genom mot varandra verkande likstora krafter. Kompensera. Kompenserat hjärtfel: ett hjärta, som genom klaffel fått ökat arbete, men utjämnat detta genom ökning av sin muskelmassa. Kompenserad njurhyperplasi: hyperplasi av den återstående njuren och dess övertagande av båda njurarnas funktioner, t.ex. sedan den andra njuren bortopererats. Kompensationsrubbning: rubbning av t.ex. hjärtats kraft, så att stas, hydrops, cyanos m.m. uppstår. Kompensatorisk paus: se extrasystole.

Kom|plement (av /. comple're, uppfylla): ägg-viteartat, icke termostabilt fyllnadsämne, som i förening med amboceptor verkar upplösande på blodkroppar o. bakterier i sero-

logiska reaktioner, i praktiken = färskt, ejKomplett

upphettat blodkroppsfritt normalserum; syn. addiment, alexin, cytas (Metchnikoff). Begagnas även om andra kompletterande ämnen, t.ex. ämnen erforderliga för enzymverkan ss. kalcium för att fibrinfermentet skall kunna utfälla fibrin ur fibrinogen, -avlänkning: vid tillsats av stora doser av vissa baktericida sera, som skydda för infektion i medelstora doser, inträder intet skydd p.gr. av att det i kroppen normalt förekommande komplementet bindes av am-boceptorer i överskott och därigenom undandragas bakterierna, så att blott ofullständig bakteriolys inträder, -bindning: bindning av ett komplement genom ett anti-ge'n + motsvarande specifik antikropp. Blandar man sålunda antige'n + antikropp, + komplement och tillsätter genom upphettning inaktiverat hemolytiskt serum + röda blodkroppar, så inträder ingen hemolys vid etablerad komplementbindning, enär intet fritt komplement då står till förfogande; hemolys inträder däremot om k. ej ägt rum, enär då fritt komplement står till förfogande för amboceptorn i det hemolytiska serum. Syn. fixeringsreaktion, -bindnings-reaktion: prövning av komplementbindning för diagnostiska ändamål. Jfr Was serin a nn's reaktion, -färger: två (spektral)fär-ger, som tillsammans verka vitt, t.ex. rött -f grönt. -oid: komplement, som är berövat sin upplösande kraft, men ännu äger förmåga att bindas, -ärluft: den luft, som efter en vanlig inandning ytterligare kan dragas in. Jfr minimal-, reserv-, residual-, respirations-luft, vitalkapacitet, -ärrum, -ärsinus: nedersta delen av lungsäcken, vilken blott utfylles vid djupare inandning.

Kom|plett (av /. comple're, uppfylla): fullständig. Komplettera: fullständiga.

Kom I plex, (I. Comple'xjus, -us, omfamning): 1. förening av flera element; grupp; 2. genom en affekt sammanhållna tillbakaträng-da föreställningsgrupper, som öva ett ihållande inflytande på själslivet. Komplexreaktion: längre paus vid associationsförsök, om retningsordet berör ett komplex, som den undersökte önskar hemlighålla.

Komplikation, (/. Complica't|io, -io'nis av cum, tillsammans -f plica're, veckla): nytt sjukdomstillstånd, som sällar sig till ett förutvarande. Komplicerat, (/. Complica't|us, -a, -um): invecklad. K. benbrott: då t.o.m. hudbetäckningarna genombrutits vid benbrottet.

Kom|ponent (av /. compo'nere, sammansätta): en av delarna i en sammansättning. Komposition: sammansättning.

Kom I press (av I. compri'mere, sammantrycka): flera gånger sammanvikt förbandstyg, gas osv. till att lägga på sår m.m. Kompres-si'bel: möjlig att trycka samman.

Kom|pression, (/. Compre'ssjio, -io'nis): sammantryckning. C. ce'rebri: ökat hjärn-tryck t.f. av hjärntumör,

hjärnblödning m.m.

Kompressions-anomalier (odont.): karakteriseras av trång 1. smal käke, varvid sidotänderna stå närmare rafe än normalt, antingen i hela käken 1. enbart i dess främre 1. bakre del. -förband: tryckförband, -myeli't: tryck-förlamning genom tryck å ryggmärgen.

Kompresso'r(ium) (av /. compri'mere, sammantrycka): apparat eller anordning för sammantryckning.

Kompretter: ett slags tabletter.

Kom|prime'ra (av /. compri'mere): sammantrycka.

Kompulsiv, (/. Compulsi'v|us, -a, -um). K-psykos, -vansinne (av /. compe'llere, samman driva): sinnessjukdom med tvångsföreställningar, tvångsneuros. -rörelser: tvångsrörelser.

Konation, (/. Cona't|io, -/o'ww)(psykol.): strävan; den själsakt 1. kraft, som eggar till ansträngning av något slag, den medvetna tendensen att verka mot ett mål. Jfr kognition. Konativ.

Koncentrationsprovet: undersökning av urinens specifika vikt sedan patienten undan-dragits vätsketillförseln. Under normala förhållanden kan urinen härunder koncentreras till en specifik vikt av 0,025 eller mera, vid njursjukdomar sjunker spec, vikten härunder. Jfr vattenbelastningsprovet.

Kon|ception (av /. conci'pere, upptaga): 1. befruktning av det mogna ägget, syn. impregnation, fecundatio, fertilisation; 2. uppfattning, begripande. Jfr apperception. Kon-cipie'ra: 1. bli havande; 2. författa.

Kon[densation (av I. condensa're, förtäta): förtätning. — Kondensator, Konde'nsor: apparat eller behållare för förtätning 1. koncentration, t.ex. linssystem under mikroskopets objektivbord för inkastande av koncentrerat ljus i eller vid undersökningspreparatet. Jfr mikroskop, spegelkondensator. Kondensera. Kondensatorapparat: inom röntgenologien apparat utrustad med hög-spänningskondensatorer inkopplade mellan högspänningstransformatorn och röntgen-röret. Används huvudsakligt för lungunder-sökningar. -elektrod: glaselektrod, som i det inre håller metall, grafit 1. kol 1. är evakuerad; för arsonvalisation m.m.

Kondition, (I. Condi'tjio, -io'nis, villkor, förutsättning): författning, tillstånd. Konditio-Kondora

nai, Konditione'II, (/. Conditional | is, -e): villkorlig.

Kondo'm, (Kondong) (/. condo'm): tunt (gummi)överdrag för penis; skyddsmedel vid ko'itus mot konception och smitta.

Kondr- (/. Chondr- av g. cho'ndros): brosk-, -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärande): exstirpation av (epifys)brosk. -i'n: brosklim. -iom, iomiter, ioso'mer: se mitokondrier. -i't (/. -is, -idis): broskinfl.

Kondro-dermati't, (/. Chondro-dermati't | is, -idis av g. cho'ndros, brosk -f- de'rma, hud): inflammation i brosk och angränsande hud. C. nodula'ris he'licis doloro'sa (Winkler): smärtande knuta å yttre övre randen av öronmusslan.

Kondro- (/. Chondro- av g. cho'ndros): brosk, -dy strof i', (/. -dystrophia, -i'ae av g. dys-, dålig trophe', nutrition): kongenital till mikromegali' (oproportionerlig dvärg-växt) förande hypoplasi o. degeneration 1. oordnad cellproliferation av framför allt extremiteternas broskproliferationszoner. -ge'n, (/. -ge'nijum, -i av g. genna'o, alstra): broskets kollagen. -i'd, (/. -itl|es av g. ei' dos, utseende): broskliknande. -iter: slemstenar; bildas av förhårdnat slem, kalksalt o. fett i slemhinnebeklädda hålor, -iti'nsva-velsyra: svavelsyreförening med brosksub-stans, lämnar vid klyvning kondroitin o. svavelsyra.

Kondro'm, (/. Chondrotn|a, -atis av g. cho'ndros): svulst bestående av broskväv.

Kondro- (/. Chondro- av g. cho'ndros): brosk-, -malaci', (/. -malacji'a, -i'ae av g. malaki'a, mjukhet):

broskuppmjukning. -mato's (/. -is, -is): bildande av multipla kondromformationer. -myxo I sarko'm, (/. -sarco'mja, -atis av g. my'xa, slem + sarx, kött): osteogent sarkom rikt på brosk och slemmig vävnad, -osteodystrofi': se lipokon-drodystrofi. -sarko'm, (/. -sarco'm j a, -atis av g. sarx, kött): elakartade brosktumörer. -tomi', (/. -tom j i'a, -i'ae av g. tome', snitt): broskgenomskärning. Kondroto'm.

Kon|diiktor (av i cum, tillsammans -f du'-cere, föra): 1. ledare för elektricitet, värme osv.; 2. överföraren av hos honom själv latenta egenskaper till efterkommande.

Kondy'1, (/. Co'ndyl|us, -i av g. ko'ndylos, knoge): ledhuvud.

Kondylo'm, (/. Condylo'mja, -atis av g. kon-dyloma): rundad svulst. C-ta acuminata: spetsiga, vårtlika, papillomlika hudhyper-plasier på genitalia ss. uttryck för retning, t.ex. gonorroiskt vårflöde. Syn. fikonvårtor, papilloma accuminatum. C-ta pla'na: breda,

syfilitiska infiltrat på slemhinnor, t.ex. munhålan.

Kon- (/. Con- av cum): tillsammans-, -fabula-tion, (/. -fabula't|io, -io'nis av fabula'ri, prata): uppdiktade berättelser, hos sinnessjuka och psykopater p.gr. av minnesvillor. Jfr pseudoreminiscens. -figuration, (/. -figura' t|io, -io'nis): en kropps utmärkande yttre form.

Kon I fusion, (/. Conjfu's|io, -io'nis av cum, tillsammans + fu'ndere, gjuta): sammanblandning, psykisk förvirring. Konfunde'-rad.

Kongenia'1 (av /. cum, med -f ge'nius, ande): själsbefryndad. Kongenialitet.

Kon-geni tal, (/. Con-genital|is, -e och -ge'ni-fjus, -a, -um): medfödd, -gestion, (/. Con-ge'st|io, -io'nis av cum, tillsammans -f ge-rere, bära): aktiv 1. arteriell hyperemi, blodsvall, fluxion, -gestionsabscess: genom sammanflöde av flera abscesser uppkommen abscess, även sänkningsabscess.

Kon- (/. Con- av cum): tillsammans-, -glome-ra't (/. -um, -i av glomerate, hopnysta): ansamling av flera likartade delar till ett helt, t.ex. av tuberkler: konglomerattuberkel (so-litärtuberkel) eller av kristaller, -glomerat-tumörer: svulstartade bildningar, uppkomna gnm infl. sammanväxningar mellan ute-rusadnexen o. deras omgivning, -glutina-tion, (/. -glutinat|io, -io'nis av glutina're limma): sammanbakning, hopklibbning. T.ex. de röda blodkropparnas hopklibbning i "guldmyntrullarna". C. o'stii u'teri: tillstånd vid förlossningsakten, då de kring modersmunnen gående cirkulära muskeltrådarna icke tänjas och cervix därför icke öppnar sig. Konglutinationstrombos: blodplätts-tromb.

Kongopapper: med kongorött indränkt och torkat filtrerpapper; reagens på fri syra magsaften varav papperet blåfärgas.

Koni'dier (av g. ko'nis, stoft): gnm avsnöring av hyfspetsar uppstående svampsporer. Jfr sporidier.

Koniferin: glykosid förekommande i barrträdens kambialsaft. Sönderdelas av emul-sin i glykos och koniferylalkohol; omättad oxialkohol som vid oxidation ger vanillin.

Koniin: mycket giftig alkaloid som förekommer i Conium maculatum (det dödande giftet i Sokrates giftbägare) a-propyl-piperidin.

CHa * CH3 • CH • CH2 * CH2 * CH8

I I

CHa' CH3 • NH

Konio'ser (av g. ko'nis, damm, stoft): sjukligaKonjak

förändringar isht i lungorna genom inandat fint stoft. Se pneumonokonioser.

Konjak: druvbrännvin.

Konjuga'ta: se conjugata.

Konjugation, (/. Conjuga'tjio, -io'nis, förbindande): befruktningsakt hos infusorier, varvid två celler tillfälligt förenas för utbyte av kärnelement. Jfr kopulation.

Konjugerad ögonmuskelförlamning: se blickförlamning.

Konjunkti'va, (/. Conjunctiva, -ae av con-ju'ngere, förbinda): ögats bindehinna. — Konjunktivit, (/. Conjunctivi't|is, -idis): infl. i k. C. aestivalis 1. verna'lis: sommarkatarr, vårkatarr, en ofta recidiverande på senvåren 1. försommaren uppträdande k. med blåvit missfärgning av bindehinnan samt skivformade upphöjningar, knut- 1. vulstformiga proliferationer och gulaktiga degenerationshärdar. C. blennorrholca: ögondröppel, syn. c. gonorrhoica. C. ecze-mato'sa: se c. phlyctænulosa. C. follicula'ris: k. med små adenoida knutor. C. gonorrhoica: se c. blennorrhoica. C. granuloma: träkorn. C. ph!yctænulo'sa, C. scrofulo'sa: k. med flykte'n. C. simplex: godartad katarr i bindehinnan utan komplikationer.

Konjunktival-reflex: ögonlocksslutning vid beröring av konjunktiva; syn. blinkrefl. -reaktion: se oftalmoreaktion.

Ko'nka, (/. Co'nch|a, -ae av g. ko'nche, mussla): näsmussla. C. auri'culae: öronmusslan C. nasalis supe'rior, me'dia, infe'rior: de 2 övre äro delar av silbenet, den nedre självständigt ben (os turbinale).

Konkorda'ns (av /. concorda're, överensstämma): överensstämmelse i arvsanlag 1. kännetecken hos makar och tvillingar. Motsats diskordans.

Konko- (/. Concho- av g. ko'nche): mussla-, -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): rörformigt instrument för undersökning av näsmusslorna, -tomi', (/. -tom | i'a, -Vae av g. tome', snitt): bortklippning av en del av näsmusslan 1. hela musslan. Konko-tom: instrument för konkotomi.

Konjkreme'nt (av /. cum, tillsammans + cre'-scere, växa): avsöndring av fasta saltartade massor i kroppshåligheter och vävnader. Konkrementbildning: stenbildning.

Konkre't (av /. concre'scere, förtätas): det kroppsliga, materiella, verkliga, åskådliga; motsatsen abstrakt.

Konjkretion, (/. Concre't|io, -io'nis av cum tillsammans + cre'scere, växa): sammanväxning. Syn. adhesion, ackretion, syneki. C. co'rdis, C. pericardii: utbredda sammanväx-ningar av hjärtsäcksbladen (epi- o. perikar-

diet) med varandra med utplånande av hj ärtsäcken. Syn. sy'mphysis pericardii, syncre'-tio p., synechi'a p.

Konkussion, (/. Concu'ssjio, -io'nis): skakning; våldsam skakning 1. chock eller följden härav. Hjärnkonkussion: syn. commotio cerebri. Labyrintkonkussion: dövhet med tinnitus ss. följd av slag på 1. explosion i närheten av örat. Retinalkonkussion: försämring av synförmågan genom ett slag i närheten av ögat. Jfr kommotion.

Kon |nata'l, (/. Con |natal| is, -e): medfödd. Konnatal syfilis. Syn. kongenital s.

Konne'x (av /. conne'xus): sammanhang.

Kon|sangvi'n, (/. Con j sangui'n | eus, '-ea, '-eum av cum, tillsammans -f sa'nguis, blod): blodsförvant. Konsangvinite't.

Kon|sekuti'v (av /. co'nsequi, följa efter): efterföljande. K. sjukdom: följdsjukdom.

Kon I sensuell (av /. conse'nsus, samstämmighet): likartat verkande. K. pupillarreaktion: förträngning av andra ögats pupill vid belysning av endast det ena ögat.

Konservativ (av /. conserva're, bibehålla): bevarande. K. behandlingsmetod: behandling med syfte att bevara hälsan 1. återställa o. reparera organ, organdelar 1. funktioner.

Kon|siste'ns, (/. Consiste'nt|ia, -iae av con-si'stere, bliva stående): grad av fasthet ss. fast, tunnflytande, grötartad etc. Konsis-te'nt: fast.

Kon|solidation, (l. Con| solida! [jo, -io'nis a consolidate, göra fast): ett fastblivande, särskilt om kallusbenvandling. Konsolide'ra.

Kon|sone'rande rassel (av /. cum, tillsammans med sona're, ljuda): klingande ras-selljud från lungorna.

Konstgjord andning: ersättning av felande naturlig andning med konstgjorda rytmiska utvidgningar o. förträngningar av bröstkorgen. Jfr barospirator, Eng strom's respirator, Eve-gunga, Hall's konstgj. andn., järnlunga, insuff lationsmetoden, L a b o r d e's återupplivn., mun-mot-mun-metoden, Nielsen's metod, pulmotor, Prochownik's återupplivn., Sahlin's barospir. Schult-ze's svängningar, Schäfer's Silvester's, Sokolow's metod. K-a hjärtat: apparat som kan inkopplas i en individs blodcirkulation och ombesörja denna utan medverkan av hjärtat. K. njure: apparat genom vilken de giftiga omsättningsprodukter vid uremi, som normalt utsöndras genom njurarna, kunna avledas från kroppen tills njuren efter akut insufficiens själv kan återtaga sina funktioner. Jfr blodutbytestransfusion, peri-tonealdialys. K. näsa: på strupkanylen hos trakeotomiserade fästad apparat, som hind-Konstipation

rar luftvägarnas uttorkning vid respiratio-nen. K. uppfödning: näringstillförsel gnm magsond, närande lavemang 1. subkutana infusioner; i spädbarnsåldern om flaskupp-födning.

Konstipation, (/. Constipa't|io, -io'nis av constipate, sammanhopa): förstoppning. Syn. obstipation, obstruktion. Jfr rektostas.

Konstitu|ens, pl. -e'ntia, (/. Consti'tu|ens, pl. -e'ntia av constitu'ere, upprätta): formgivande 1. sammanbindande beståndsdel i läkemedel, t.ex. vatten i lösningar, fett i salvor, extrakt i piller. Syn. vehikel.

Konstitution, (/. Constitu'tjio, -io'nis)'. sammansättning, beskaffenhet: 1. om kroppars kemiska byggnad, molekylens struktur; 2. om organismens samfällda beskaffenhet i morfologiskt, funktionellt och evolutivt hänseende så långt detta är förankrat i den genotypiska strukturen och därmed ärftlig; man talar därvid såväl om den rent vegetativa, somatiska 1. kroppsliga konstitutionen som om den själsliga, psykiska 1. psykologiska konstitutionen. — Konstitutionell, (/. Constitutional's, -e): 1. i konstitutionen rotad företeelse; 2. något kroniskt, som träffar hela konstitutionen, tex. k. syfilis, då den syfilitiska smittan påverkar ej blott ett lokalt organ utan hela kroppen. Konstitutions-ano-mali', -sjukdomar: felaktig (medfödd) anläggning av organ 1. av hela kroppen, resp. sjukdomar, som drabba hela konstitutionen, ss. flertalet endokrina sjukdomar. Bestämd gräns mellan konstitutionsanomalier och konstitutionssjukdomar är ofta omöjlig att draga. Konstitutionsradikaler: se Sjö-bring's k.

Kon- (/. Con- av cum): samman-, -striktion, (l. -stri'ct|io, -io'nis av constri'ngere, sam mandraga): sammandragning. C. maxilla'ris: munläs a. C. se'p tic a u'teri: tetanus u'teri gnm septisk o. pyogen infektion, -striktor, (/. -stri'ct I or, -o'ris): sammandragande muskel, t.ex. mm. constricto'res phary'ngis m.fl. -string I e'ntia, sing, '-ens (/.): sammandragande medel, -stringera: sammansnöra, sammandraga.

Konsultation, (/. Consulta't|io, -io'nis av consulta're, rådfråga): rådfrågning hos läkare. Även om en läkares (consilia'rius) tillkallande av annan läkare för att i svårtolkade fall rådgöra med sin kollega 1. då den sjuke själv önskar att ännu en annan läkare än hans vanliga yttrar sig i ärendet. Konsul-te'ra. Konsultationspraktik: läkare med sådan rådgivande verksamhet.

Konsumtion, (/. Consu'mpt|io, -io'nis): för-

tärande, avtäring, vävnadsförbrukning. Konsumera.

Konsumtionssjukdomar (av /. consu'mptio, förtärande): 1. sjukdomar, som föra till avtäring av kroppen, tärsot 1. tvinsot, vilken beteckning är den vanligare; 2. sjukliga tillstånd, som bero av övernäring eller skadliga vanor, t. ex. konsumtionsfetma.

Konta'gium, (/. Conta'gijon, Conta'gi\um, -i av conti'ngere, beröra, smitta): smittoöverföring resp. smittämne, som smittar direkt. Kontagiosite't. Kontagio's, (/. Contagio's|us, -a, -um): som är smittsam genom beröring. Kontagw'sa sjukdomar.

Konta'kt (av /. conta'ctus): beröring, -eksem: e. som uppstår gnm vissa ämnens beröring med en (härför överkänslig) hudyta. -glas: slipade tunna glas för korrektion av brytningsanomalier, vilka skjutas in under ögonlocken och alltså ligga i omedelbar kontakt med ögonbulben. -infektion: överförande av en sjukdom genom beröring, -preparat: täckglaspreparat erhållet genom glasets läggande över undersökningsföremålet (bakteriekultur) och avlyftande därifrån. Syn. klatschpreparat. -ämnen: katalysatorer, -verkan: katalys.

Kontamination, (/. Contaminat|io, -io'nis a\ contaminate, besudla): 1. förorening, ned-smittning; 2. sammanblandning 1. sammansmältning av språkliga uttryck, t.ex. till tiggarstavens rand av uttrycket till avgrundens rand.

Kontemplati'v (av /. contemplatevus, betraktande): som överlämnar sig åt inåtvänt begrundande.

Konte'nta (av /. contine're, sammanhålla): innehåll. Kontentiv. Kontentivförband: stöd-jeförband t.ex. gipsförband.

Kontiguite't: se contigu'itas.

Kontine'ns, (/. Contine'nt|ia, -iae av contine're, hålla tillbaka): förmåga tillbakahålla. C. atvi; C. uri'næ: förmåga tillbakahålla feces resp. urin. Motsatsen inkontiens.

Kontinuitet: se continu'itas.

Kon- (/. Con- av cum): med-, -torsion, (/. -to'rs|io, -io'nis av torque te, vrida): försträckning 1. förvridning av musklerna 1. någon lem. Jfr distorsion, -tott|us, -a, -um (/.): vriden, vindlad.

Kontra-extension (av I. co'ntra, emot + ex-te'ndere, uttänja): dragning i motsatt riktning. -incision, (/. Contra-inci's|io, -io'nis): skära en öppning mitt emot en annan, -in-dice'ra: om förhållanden, som förbjuda användning av annars lämplig behandling. Kontra | indikation, -indicerat. Jfr indikation.

-insulärt hormon: hormon från främre hypo-Kontraktion

fysloben, som framkallar en övergående blodsockerökning o. alltså motverkar insulinet.

Kontraktion, (/. Contract |io, -io'nis av cum, tillsammans + tra'here, draga): sammandragning. C. prce'via: kontr. av undre uterin-segmentet framför föregående fosterdel. Kontraktionsring: ringformig vulst, som i följd av det undre uterinsegmentets över-tänjning (t.ex. vid försummat tvärläge) under förlossningen uppstår ungefär vid gränsen mellan corpus o. cervix och ofta även kan kännas utifrån. Syn. Bandl's ring. — Kontraktil: som har förmåga att sammandraga sig.

Kontraktu'r, (/. Contractor| a, -ae av cum, tillsammans + tra'here, draga): dels ihållande ofrivillig muskelsammandragning, dels inskränkt 1. upphävd rörlighet i led på grund av muskelförkortning vid muskel- 1. nervsjukdomar 1. ben- och ledförändringar ss. sammanväxningar, ledkapselskrumpning m.m. C. palma'ris: se Dupuytren's kon-traktur, crispatu'ra te'ndinum. Ko'ntra-latera'l (av /. co'ntra, emot + la'tus, sida): på den sjukdomshärden motsatta sidan. Motsatsen homolateral, -punktion: öppning å motsatt sida gnm punktion. -se-lektion: förökande av de mindervärdiga och minskning av de högvärdiga arvstammarna. Kontrast: motsättning, -färgsteorin: se He-ring's färgteori, -medel: metallsaltlösning 1. uppslamning, som ej släpper igenom röntgenstrålar; den förtäres (kontrastmål) eller insprutas och avtecknar sedan å röntgenbilden det organ, i vilket det införts eller samlar sig.

Kontrasuggestion: motsuggestion; utlösning av ett tillstånd motsatt det, vartill suggererats.

Kontrektationsdrift (av /. contrecta're, vidröra): drift till sexuellt betonad omfamning 1. kroppslig beröring. Kontrollmjölk: mjölk från tuberkulosfria kreatursbesättningar.

Konträr (av /. contra'rius): motsatt, i motsättning mot. K. sexualförnimmelse: sjuklig inriktning av könsdriften på person av samma kön; även känslan att till hela sitt inre väsen vara främmande för sitt eget kön. Se homosexualitet. Konturskott: skottskada, varvid kulan följer en båge utan att gå in, t.ex. följer kraniet 1. ett revben.

Kontusion, (/. Contu's|io, -io'nis av contendere, sönderslå): stöt- eller krosskada. Konfundera.

Ko'nus, (/. Coti|us, -i av g. ko'nos): kägla.

C. arteriosus, (infundi'bulum, tratt): högra ventrikelns trattformiga övergång i truncus pulmonalis. C. meduHatis, C. terminalis:

ryggmärgens ändparti, omfattande de 5 sakralsegmenten -f koccygealsegmentet. C. myo'picus: ögonbottenförändring stundom synlig vid närsynthet. Konussyndro'm: incontinentia uri'nae, impote'ns, perianogeni-ta'l anestesi'.

Konvalesce'ns (av 1. convale'scere, tillfriskna): perioden av tillfrisknande efter genomgången sjukdom. Konvalescent. Konvale-sce'ntserum: blodserum från person, som nyligen genomgått smittsam sjukdom. Användes i en del sjukdomar med framgång som förebyggande medel (t.ex. mot mässling) 1. som terapeutikum (t.ex. vid scharlakansfeber). Jfr immunglobulin.

Kon v er ge tis (av /. cum, tillsammans + ve'r-gere, vända sig): om ögonen, när blicklinjerna skära sig. Konvergent. K. skelning. Motsatsen divergent sk. -förlamning: förlamning av konvergensreaktionen, «insufficiens: oförmåga att tillfredsställande konvergera ögonen, -reaktion: förträngning av pupillerna vid blickinställning på nära håll.

Konversion, (/. Convets|io, -io'nis av cum tillsammans + ve'rgere, böja): den psykiska process, varigenom tillbakaträngda emotioner omvandlas (konverteras) i fysiska manifestationer. Konversionshysteri: huvudsakligen av konversionssymptom karakteriserad h.

Konvexitetsmeningit: isht till hjärnans kon-vexitet lokaliserad m., vanligen sekundär gnm metastasering. Jfr basalmeningit.

Konvolut (av /. convolvere, sammanrulla): hoprullat som ett paket.

Konvulsion, (/. Convuts|io, -io'nis, pl. io'nes av convellere, skaka): utbredd klonisk kramp. Jfr eklampsi.

Ko I ordination, (/. Co | ordinal |io, -io'nis a cum, tillsammans -+- ordinate, ordna): regelrätt samverkan mellan delar avsedda att samverka, isht om musklers samverkan till ordnade rörelser. Motsatsen inkoordination, -s I rubbning: se inkoordination.

Kopi|opi', (/. Copijopi'a, -i'ae av g. ko'pos, ansträngning + ops, öga): synsvaghet, asten-opi (särskilt hos hysterici).

Kopio's (av I. co'pia, förråd): riklig.

Koplik's fläckar: små, blekröda, i mitten blekt blåvita fläckar på munslemhinnan, särskilt kindens, i förstadiet till mässling.

Kopparnäsa: se rosacea. Jfr pundnäsa, rino-fym.

Koppning: 1. torr k.: utsugning av blod till kroppsytan medelst "koppglas", dvs. en be-Koppympning

hållare, som sättes på huden och ur vilken luften förtunnas; 2. blodig k.: med särskilt instrument (koppsnäppare)

åstadkommen uttömning av venöst blod i terapeutiskt syfte. Numera ur bruk.

Koppympning: se vaccination.

Kopr- il. Copr- av g. ko'pros): exkrement-. -ago'g|a, sing, -um (/. av g. agogo's, förande): avförande medel. -e'mes|is, -is (/. av g. e'mesis, kräkning): uppkräkning av tarminnehåll. Jfr ileus, -emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): blodets förgiftande med från grovtarmen upptagna ptomainer och toxiner vid långvarig förstoppning 1. mekaniska hinder i tarmen, ss. kronisk ileus. Syn. sterkoremi.

Kopro- (/. Copro- av g. ko'pros): exkrement-. -fagi', (/. -phag|i'a, -i'ae av g. phagei'n, äta): abnorm drift att äta exkrementer. Syn. skato-fagi. -fili', (/. -philji'a, -i'ae av g. phile'o, älska): patologisk dragning till fekalier. -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): fruktan för defekation och exkrementer. -lagni' (/. -a, -ae av g. lagnei'a, vällust): sexuell perversion med vällustförnimmelser vid åsynen av 1. vid slickande av 1. vid blotta tanken på exkrementer. -lali', (/. -la-I|i'a, -i'ae av g. lalia', tal): tvångsmässigt utstötande o. upprepande av oanständiga 1. äckliga ord och uttryck; hos hysterici och vissa sinnessjuka. Syn. eschrolali. -li't, (/. '-lith|us, -i av g. li'thos, sten): genom vatten-resorption och kalkinfiltration av tarminnehåll uppkommen tarmsten t.ex. i appendix, i tarmdivertiklar. -logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): feceslära. -phagi'a, -phili'a, -phobi'a: se -fagi etc. -po'es (/. -is, -is av g. poie'o, göra): fecesberedningen. -sta's, (/. '-stas I is, -is av g. sta'sis, stående): anhopning av grovtarmsinnehåll i grovtarmen, mest i rektum; förstoppning.

Kopulation, (/. Copula't|io, -io'nis av copu-la're, förbinda): 1. befruktningsföreteelse, vilken leder till stadigvarande fullständig sammansmältning av två cellindivider; 2. könslig beblandelse. Jfr konjugation.

Korallsten: njursten, som fått sin form gnm att vara en avgjutning av njurbäckenet.

Ko'rda: se chorda.

Kordo|tomi', (/. Chordo|tom|i'a, -i'ae av g. chorde', sträng -f tome', snitt): genomskärande av ryggmärgens baksträngar. Ch. late-ra'lis: genomsnittning av de smärtledande banorna i ryggmärgens sidosträngar.

Korea'tisk: se chorea.

Kor-, Kore- (/. Cor-, Core- av g. ko're, liten flicka, liten bild, pupill): prefix i betydelsen

pupill, -dialy's, (/. -dia'lys|is, -is av g. dia'-

lysis, separation): lösgörande av yttre iris-randen från ciliarkroppen. -diasta's, (/. -dia'-stas|is, -is av g. di-hi'stemi, skilja): pupill-dilatation.

Koreifo'rm, (/. Choreifo'rm|is, -e av g. choreic, dans + /. fo'rma, form): se chorea.

Kor- (l. Cor- av g. ko're): pupill-, -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): se iridektomi. -ektopi', (/. -ectop|i'a, -i'ae av g. ek, ut -f to'pos, plats): abnormt, excentriskt pupilläge.

Kore- (/. Core- av g. ko're): pupill-, -ly's, (/. '-lys I is, -is av g. ly'sis, lösande): lösning av sammanväxningar mellan iris o. linskapseln, -morfo's, (/. -morpho'sjis, -is av g. mo'rpho-sis, formation): bildande av konstgjord pupill (gnm iridektomi etc.). -tomi', (/. -tom|i'a, -i'ae av g. tome', snitt): iridektomi.

Korintprovet (Strauss): på aftonen gives en matsked korinter (1. lingon); nästa morgon magsköljning. Vid motorisk insufficiens finnas ännu rester kvar.

Korio-amnii't, (/. Chorio-amnii't|is, -idis av g. cho'rion, hinna -f- amni'on, fosterhinna): inflammation i ko'rion och a'mnion.

Korio-epitelio'm, (/. Chorio-epithelio'mja, -atis av g. cho'rion, hinna -f epi', på -f thele', bröstvårta): elakartad, blodrik efter förlossningar och aborter, särskilt efter blåsmola, uppträdande svulst utgående från korionvillis epitelier. Se Langhan's epitel-celler. Syn. syncytioma 1. deciduoma malig-num, trofoblastom.

Korioide'a; Korioida'I, (/. Chorioide'a, Cho-rioi'des, INA; Chorioid | a'lis, -a'le; -e'us, -e'a, -e'um av g. cho'rion, hinna -}- ei'dos, utseende): ögats åderhinna resp. hörande till kärlrik hinna, t.ex. ple'xus chorioide'i i hjärnan. —

Korioida'1-ring: mörk ring omkring den vita, synnervspapillen omgivande skle-ralringen, beroende på pigmentanhopning i k. Jfr skleralring. -sarko'm: sarcoma cho-rioida'le; elakartad pigmenterad svulst från k. -tuberkel: stundom funnen vid tuberkulos meningit. — Korioidi't, (/. Chorioidi't|is, -idis): infl. i k. C. centra'lis: k. i trakten av macula lutea. C. disseminata: k. med regel-löst strödda härdar.

Korioidoretini't, (/. Chorioidoretini'tis): syn. korioretinit.

Koriomeningi't, (/. Choriomeningi't | is, -idis) cerebral meningit med lymfocytär infiltration i ple'xus chorioide'us. C. lymphocy'tica: akut virussjukdom.

Ko'rion, (/. Cho'ri|on, -i av g. cho'rion, hinna): den mellersta av ägghinnorna, -epite-lio'm: elakartad svulst utvecklande sig från

en mola hydatido'sa.Koriongonadotropin

K orion- (/. Chorion- av g. cho'rion): fosterhinna. -gonadotropin: placentagonadotro-pin. -villi (pl. av /. villus, hår): korions fransar, bildande den fetala delen av moderkakan; förmedla gasutbytet mellan moderns o. fostrets blod och förorsaka, då de inkomma i moderns blod, ett specifikt ferment av betydelse för graviditetsdiagnos; se Abder-h al den's reaktion, gonadotropiner.

Koriojretini't, (/. Chorio|retinitis, -idis av g. cho'rion, hinna + 1. re'te, nät): infl. av ögats åder- o. näthinnor. Syn. korioido-retinit.

Ko'rium, (/. Co'rijum, -i): läderhud.

Ko'rnea, (/. Co'rneja, -ae av co'rneus, hornartad): ögats hornhinna. C. globo'sa: se ke~ ratoglobus. Korneal, (/. Corneal|is, -e)\ som hör till kornea. Kornealkontaktglas: korrektionsglas bestående av en liten skål av glas eller plast, passande på ögats främre yta. Kornealreflex: se hornhinnereflex. — Kor-nei't, (/. Coraeil|is, -idis): hornhinneinfl.

Kornifikation, (/. Cornifica't|io, -io'nis av co'rnu, horn + fa'cere, göra): hornvandling.

Korntång: saxlik tång med något böjda brancher och på insidan urgröpta ändar för fattande av små föremål.

Korona'r-insufficiens: anfall av hypoxemi i hjärtmuskeln vanligen förorsakad av arterioskleros i kranskärlen, -kärlen: hjärtats kranskärl, arte'riæ corona'rice (dextra et sinistra) co'rdis. -sklero's: förkalkning av hjärtats kranskärl.

Ko'rpus, (/. Co'rp|us, -oris): kropp. I flera sammansatta ord, t.ex. korpusmyo'm, om katarr, kräfta och muskelsvulst i livmoderns korpus. Se även corpus. — Korpuskulär, (/. Corpuscula'rjis, -e): som har form av en kropp. Korpu'skler: små kroppar, t.ex. njurarnas korpuskler 1. Malpighi's kroppar. Se även corpusculum.

Kor|rektion, (/. Cor|re'ct|io, -io'nis av cor-ri'gere, förbättra): utförd förbättring, t.ex. korrektion av ögats brytning (med glasögon).

Kor j relation, (/. Cor|reIa't|io, -io'nis av cum tillsammans + rela'tio, förhållande): ömsesidigt förhållande, beroende 1. växelverkan mellan olika organ och dessas funktioner inom en organism. — Korrelations [index, -koefficient: siffermässiga uttrycket för frekvensen i fråga om sammanträffandet av 2 1. flera olika egenskaper, symtom etc.

Kor I respondens (av /. corresponded, svara mot): motsvarighet.

Korridorsystem: sjukhusanläggning i blockhus med sjuksalarna utefter en lång smal gång; motsatsen paviljongsystem.

Korrige'ntia, sing, ko'rrigens, (/. Corrige'ntia, sing, co'rrigens av corri'gere, förbättra): lukt- och smakförbättrande

läkemedelstillsatser.

Korrosion, (/. Corro's|io, -io'nis av corro' dere, gnaga på): frätning, etsning. Korrosi'v, (/. Corrosi'v|us, -a, -um). Korrosi'v|a, sing. -um (av /. corrosi'vus, frätande) ämnen: etsande ämnen, ss; alkalier (floralut o.a.), etsande syror och salter, t.ex. sublimat = hydra'rgyri chlo'ridum corrosi'vum.

Korsad förlamning: se hemiplegia alte'rnans och h. crucia'ta. Jfr korslamhet. K. reflex: se diagonalrefl.

"Korsakow", Korsakow's sjukdom, K. symptomkomplex: kombination av polyneura o. amnesi, särskilt för senaste tidrymd, stark nedsättning av inpräglingsförmågan, desorientering i tid och rum, kon-fabulationer, ofta polyneuriter m.m.; isht drabbande kroniska alkoholister.

Korsbett (odont.): b. med faciala spetsarna ("kusparaa") på överkäkens premolarer och molarer bitande lingualt om motsvarande toppar i underkäken; ensidigt 1. dubbelsidigt; överkäken smalare än underkäken.

Korsettbehandling: stödjebehandling av bålen med korsett av t.ex. gips, läder.

Korslamhet: svaghet 1. lamhet i bakre extremiteterna hos häst. Jfr korsad förlamning.

Ko'rtex: se cortex.

Kortika'1, (/. Cortical|is, -e av co'rtex, bark): utgående från 1. sittande i hjärnbarken i motsats till subkortikal: sittande under barken i märgen.

Kortikalisosteoi'd: inflammatorisk benförändring i långa rörbens barkskikt.

Kortiko- (/. Cortico- av co'rtex): bark-, -fu-ga'1, (/. -fuga'ljis, -e av fu'gere, fly): från hjärnbarken kommande, -i'der: binjurebark hormon. C-21-steroid. Se steroider, -musku-lära banor: pyramidbanor, -peta'1 (/. -is, -e av pe'tere, söka): till barken gående, -steroi'-der: se binjure, -spinalt neuron: syn. arki-neuron. -stero'n (Compound B): hormon i binjurebarken med inverkan på kolhydrat-o. elektrolytomsättningen samt muskelkraften.

Kortikotropin: hormon från hypofysens framlob. Se ACTH.

Kortisol: se hydrokortison.

Kortison, (/. Cortison |um, -i): glykokortikoid, 1 l-dehydro-17-hydroxykortikosteron (compound E), ett (syntetiskt framställt) bin jureb arkhormon. Antireumatiskt medel. Jfr ACTH.

Kortskallighet: brakycefali.

Kortslut(ning)s-handlingar, -reaktioner: plöts-Kortvågsterapi

liga, reflexartat utförda handlingar som följd av stark sinnesrörelse.

Kortvågsterapi': utnyttjande av det elektriska fältet mellan tvenne isolerade kondensator-plattor för terapeutiskt bruk (uppvärmning av kroppens inre m.m.). Jfr diatermi, d'ar-sonvalisation, artificiell feber.

Koryne I bakterier (av g. kory'ne, klubba + bakte'rion, liten stav): smala, orörliga, grampositiva bakterier med kolvlika förtjockning-ar, ss. difteribacillen o.a.

Kosmetik [a. sing, -um, (2. Cosme'tic|a, sing. -um av g. kosmetiko's, hörande till utsmyckning): skönhetsmedel, toalettmedel.

Kosta'1-andning (av 2. co'sta, revben): den huvudsakligen genom revbenens höjning och sänkning skeende andningen (kvinnlig typ) i motsats till buk- eller diafragmaandning (manlig typ). Syn. bröstandning, -sti'gma: fritt rörligt 10. revben (ofta vid enteroptos).

Kosto- (/. Costo- av co'sta, revben): revbens-, -ge'n, (2. '-gen|es av g. genna'o, alstra): härrörande från revben, spec, dess märg. -klavi-kulär, (2. -clavkula'r|is, -e): hörande till revben o. klavikel. -pleurai (2. -is, -e av g. pleu'-

ra, revben): hörande till revben o. pleura, -tomi', (2. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): revbensgenomskärning, -resektion. -trans-vers I ektomi', (2. -ectom]i'a, -Vae av trans-ve'rsus, tvärställd + g. ektome', bortskärande): resektion av ett kottvärutskott och ett revbenshuvud.

"Kotknackare": se kiropraktik.

Kotyledo'n, (2. CotyIe'd|o, -inis av g. koty-ledo'n, urholkning): de enskilda loberna i moderkakan.

Kox- (2. Cox- av co'xa): höft-, algi', (2. -al-g|i'a, -Vae av g. a'lgos, smärta): smärtor i höften, -artro'kace, (2. -arthro'cac|e, -es av g. a'rthron, led + kaki'a, dålig beskaffenhet): fungös, tuberkulos höftledssjukdom. -i't (2. -is, -idis): infl. i höftleden. Se höftsjuka. -o I tomi', (2. -tom I i'a, -Vae av g. tome', snitt): öppnande av höftleden.

Koögon: se megaloftalmus.

Kramp: ovillkorliga, oordnade, intensiva muskelsammandragningar. Klonisk k.: hastigt övergående och återkommande i form av ryckningar uppträdande k. Jonisk k.: ihållande utan ryckningar, som stelhet uppträdande k. Jfr crampus, eklampsi, hyperkinesi, konvulsion. -centrum: mellan medulla oblongata o. pons beläget centrum, vars retande utlöser allmän kramp, -hosta: anfallsvis uppträdande nervös hosta utan organisk orsak, -neuroser: med kramp insättande n.; t.ex. chorea, tic-sjuka, myokloni. -åder-bråck: sjuklig utvidgning o. slingring av

plexus pampiniformis. -ådror (namnet av de ofta i tillhörande muskelgebit uppträdande kramperna): sjukligt utvidgade vener, särskilt å benen, -värkar: se te'tanus u'teri.

Krania'l- (/. Crania'l|is, -e av g. krani'on, hjälm, hjärnskål): åt huvudet till: syn. cefal; motsatsen kaudal. -autono'ma systemet: den del av det autonoma nervsystemet, som finnes inom kraniet. Se autonoma nervsystemet (2). -nerverna: se nn. craniales.

Krani-ektomi', (/. Crani-ectom|i'a, -Vae av g. krani'on, hjärnskål -f- ektome', utskärning): bortskärande av en del av hjärnskålen. -en-cefalometer: instrument för att utanpå skallen bestämma läget av hjärnvindlarna, särskilt gyri centrales.

Kraniet, (l. Cra'nijum, -i av g. krani'on, kranium): benskallen, hjärnskålen.

Kranio- (2. Cranio- av g. krani'on): kranium-, -cei|e, -es (2. av g. ke'le, bråck): frambuk-tande av skallinnehållet genom en skalldefekt. -di'dym|us, -i (2. av g. di'dymos, tvilling): missfoster med två huvuden, -ektomi', (2. -ectom|i'a, -Vae av g. ektome', utskärning): utmejsling av en del av skallens ben. Syn. kraniektomi. -faryngio'm, (2. -pharyn-gio'm|a, -atis): epiteliom från rester av hypo-fysgången; framkalla hypofysära symptom (dvärgväxt). Jfr Rathke's ficka, -klasi', (2. '-clasiis, -is av g. kla'sis, brytande): sönder-styckande av fosterhuvudet, -kla'st (av g. klasto's, bruten): förlossningsinstrument för sönderbrytning och utskaffande av fostrets huvud. Jfr basiotrib. -kleidodysosto's, (2. -cleidodysosto'sjis, -is av g. kleis, nyckelben + dys-, dålig -f oste'on, ben): se dysostosis cleidocranialis. -logi', (2. -log | i'a, -Vae av g. lo'gos, lära): skallära. -ma-laci', (2. -malacji'a, -Vae av g. malaki'a, mjukhet): abnorm mjukhet av skallen: kraniotabes. -iaeningoce'l|e, -es (1. av g. me'ninx, membran -f ke'le, bråck): hjärn-hinnebråck. -metri' (av g. me'tron, mått): mätning av kraniet, t.ex. för antropologiska undersökningar. Kraniometriska punkter: vissa punkter på skallens yttre tjänande som utgångspunkter för kraniometri. -pa'g. (2. '-pag'us, -i av g. pa'gos, fixation): dubbelmissbildning med sammanväxning av skalltaken. Syn. iniopag, cefalopag. -pharyngio'-ma: se -faryngiom. -rakischi's, (/. -rhachi'-schis|is, -is av g. rha'chis, ryggrad -f schi'zo, klyva): medfödd uppklyvning av skalle och ryggrad med ofta åtföljande missbildning av hjärna o. ryggmärg, -schi's, (/. '-schis|is, -is av g. schi'zis, klyvning): medfödd uppklyvning av skallen, -steno's (2. -Is, -is av g. ste'-nosis, förträngning): förträngning av skall-Kranium

fissurer och -foramina genom hyperostos. Jfr Enslin's och Crouzon's sjkd. -sto's (/. -is, -is av g. oste'on, ben): för tidig förbening av skallsuturerna. -ta'b | es, -is (/. tvinsot): rakitisk uppmjukning av bakre delarna av skallens ben.

Syn. kraniomalaci. -to'm (av g. tome', snitt): instrument att öppna skallen. Jfr Naegele's perforatorium.-tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): 1. trepanation av skallen; 2. öppnande av fostrets skalle vid förlossningshinder, så att innehållet kan avrinna. — Syn. cefalotomi. -tym-panala ledningen: se huvudbenledningen. Kra'nium: se kraniet.

Krans-artärerna: arte'riæ corona'riæ cordis, hjärtats kranskärl, -suturen, -sömmen: se sutura coronalis; syn. kronsömmen. Kräpp: Rubia tinctorum, vars rot innehåller en glykosid, rubierytrinsyra som lätt sönderdelas i glykos och alizarin. Krauro's, (l. Crauro's|is, -is av g. krau'ros, torr): skrumpnad. C. vu'lvæ: ärrliknande skrumpning och atrofi av vulva med smärtande ragadbildning. Krause's körtlar: glandulæ mucosae conjunctivae i mittdelen av konjunktiva. Syn. glandulæ lacrimales accessoriæ. K. operation: extraduralt avlägsnande av ganglion semiluna're (Gasseri) och angränsande del av trigeminus vid trigeminusneuralgi. Kreatin, (/. Creati'n|um, -i av g. kre'as, kött): metyl-guanidinättiksyra,

/N(CH3)CH2.COOH NH:C<

\NHa

först påvisad i musklerna. — Kreatini'n, (/. Creatini'njum, -i): kreatinets anhydrid, /N(CHa) • CH2 NH:C/ I

\nh-co

finnes i urin. -belastningsprovet: kolorimetrisk bestämning av k. i urin och blod efter intagande av k. på fastande måge. Njurfunktionsprov. Kreatinfosfokinas (CPK): cellenzym, rikligt förekommande i skelettmuskel- och myokardceller.

Kreato-rré, (/. Creato-rrhoe'|a, -ae av g.

kre'as, kött -f rhoi'a, flöde): avgång av odi-gererade muskeltrådar i avföringen vid pan-kreaslidanden. Krema'ster, (/. Crema'st|er, -e'ris av g. kre-ma'nnymi, hänga): hängare, se mu'sculus c. -reflex: orchis* höjande vid strykning av lårets insida.

Kremato'rium (av /. crema're, bränna): lik-

förbränningsanstalt. Kremno|fobi', (/. Cremno]phob|i'a, -i'ae av

g. kremno's, avgrund -1- pho'bos, fruktan): ångestkänsla vid nedåtblick från stora höjder.

Kreno- (/. Creno- av g. kre'ne): källa-. -logi', (/. -logI i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om hälsokällor, -terapi', (/. -therap|i'a, -i'ae av g. therapei'a, behandling): behandling medelst mineralkällvatten. Kreoli'n: lösning av stenkolsoljor i hartssåpor bildande en emulsion vid blandning med vatten.

Kreoso'1: huvudbeståndsdelen bland trätjärans fenoler. Kreosot, (/. Creoso't|um, -i av g. kre'as, kött -f so'zo, rädda): guajakol- och kreosolhal-tigt preparat ur bokträtjära, jäsnings- och förruttnelsehämmande. Krepitation, (/. Crepita't|io, -io'nis av crepi-ta're, rassla): knastrande. Krepitationsrassel: se knisterrassel. Krepite'rande, (/. Crepitans). Crepita'tio i'ndux (I. indu'cere, införa): inspiratoriskt knisterrassel vid början av en lunginfl. Crepita'tio re'dux (/. redu'-cere, återföra): samma ljud vid begynnande lösning av infl. Kresoler: orto-, meta- och para-oxitoluol, i stenkols- 1. trätjära. Enatomiga fenoler, CH3C0H4 • OH. Kreti'n, (/. Creti'n|us, -0: ordets härledning omtvistad; det har antagits ha sitt ursprung ur creatura, (/. oskäligt djur), eller av cre'ta, (/. jord, krita) antingen på grund av kritlik hy 1. på grund av att kretiner ofta träffas i stort antal bland befolkning, som bor på starkt kalkhaltig mark med kalkrikt vatten, eller också av chrétien, (/. god kristen), därför att kretinen genom sin efterblivenhet kan anses oförmögen att synda. Kretinen (jfr kretinism) är dvärg och idiot. — Kretini'sm, (/. Cretini'sm|us, -i): endokrin rubbning av tyrogent ursprung föranledande idioti, dvärgväxt, hudförändringar m.m. En endemisk form med sköldkörtelstruma förekommer på vissa trakter av Schweiz, Steiermark m.l. st., i s.k. kretindistrikt. Den sporadiska formen finnes också i vårt land, orsakad av medfödd hypoplasi av sköldkörteln. Jfr myxödem. Kretinoi d: lägre grad av kretinism.

Kretschmer's typlära: skiljer mellan py'k-nisk, leptoso'm, atle'tisk konstitution; den pykniska

kroppskonstitutionen har sin psykiska motsvarighet i den cykloida personligheten (resp. mano-depressiva psykosen), den leptosomo-asteniska samt den atletiska typen i den schizoida (resp. schizofrenien). Kretsomlopp: stora k-1: blodets gång genom aorta och tillbaka till hjärtat genom hål-Krigsödem

venerna; lilla k-t: genom lungpulsådrorna och tillbaka till hjärtat genom lungvenerna. -sjhormo'n: h., som öva inflytande på k-t. Jfr lacarnol, myostom m.fl. -s [insufficie'ns: otillräckligt k. vid hj ärtsvaghet och klickande av alla faktorer, som utanför hjärtat (ss. rytmiska artär- och kapillärkontraktioner) befordra k-t.

Krigsödem: med polyuri, bradykardi, hypo-toni förbunden ödemsjukdom beroende på kvantitativ och kvalitativ undernäring och särskilt iakttagen under kristiden vid senaste världskrig. Syn. hunger-, inanitionsödem.

Kriko- (/. Crico- av g. kri'kos, ring): ring-brosk-. -arytenoidal, (/. -arytænoid g'iis, -e'a -e'um av g. ary'taina, kanna -f ei'dos, form): hörande till ring- och kannbrosken, t.ex. mu'sculus c. -i'd (/. -es); -ida'1 (/. -is, -e); -id|e'us, -e'a, -e'um (/.): ringformad resp. hörande till ringbrosket. Cartila'go cricoids a: ringbrosket. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): klyvning av ringbrosket. -trakeo|tomi', (/. -tracheo|tom|i'a, -i'ae): kriko- och trakeotomi. -tyreo|tomi', (/. -thy-reo|tom|i'a, -i'ae): krikotomi och tyreotomi.

Kriminal-antropologi' (av I. cri'men, brott + g. a'nthropos, människa + lo'gos, lära): läran om vaneförbrytarens kroppsliga och andliga egenskaper, -biologi' (av g. bi'os, liv -f lo'gos, lära): läran om o. efterforskandet med alla biologiens och psykologiens metoder av förbrytarens personlighet och orsakerna till hans handlande, -patient: för brott dömd å sinnessjukhus vårdad person.

Kriminell, (/. Criminal | is, -e av cri'men, brott): brottslig, t.ex. kriminell abort.

Kris, (/. Cri's|is, -is av g. kri'sis, avgörande): 1. avgörande vändning i förloppet av en akut sjukdom, särskilt om rask återgång till normal temperatur; jfr ly'sis; 2. anfallsvis, i pa-roxysmer uppträdande symptom, isht nervösa kriser, ss. vid tabes dorsalis. Även tarm-kriser, kärlkriser osv.

Kristallinsen: ögats lins.

Kristalloi'der (av g. kry'stallos, is + ei'dos, utseende): ämnen, som i lösning sönderfalla i sina molekyler 1. joner och äro lätt diffu-sibla ss. salter, socker m.m. i motsats till kolloider.

Kristallo's: natriumsaltet av sackarin. Sötningsmedel. Syn. krystallos.

Kr is teller's slempropp: glasklar seg propp av slem, utsöndrad i livmoderns cervixkanal vid sexuell retning, pressas fram vid koitus, uppfångar spermatozoer samt drages därefter in.

Krite'rium (av g. krite'rion): viktigt 1. avgörande kännemärke.

Kritisk: hörande till kris, betänklig, hotande, avgörande. K. ålder: en för uppträdande 1. förlopp av en sjukdom betydelsefull ålder; ofta = klimakterium.

Krogh-apparat: "gasklocka" i vilken patienten får andas genom en slang. Syreförbrukningen per tidsenhet bestämmes som mått för ämnesomsättningen.

Krohmayer's lampa: vattenkyld kvartslampa till behandling av hudlidanden.

Krokodiltårefenomenet: tårflöde, efter inverkan av smakretningar, på den sida där förut en facialisförlamning funnits.

Krom-: se även chrom-.

Kromaffi'n (av g. chro'ma, färg -f- /. affi'nis, släkt med) vävnad: vävnadsceller i binjuremärgen, paraganglier. Zuckerkandl's organ, glo'mus caro'ticum, glomus coccyge'-um med specifik affinitet till kromsalter, av vilka de gulbrunfärgas. Syn. feokrom vävnad. Bilda tillsammans adrena'1- 1. krom-affi'na 1. paragangliond'ra systemet.

Jfr in-terrenala s.

Kromati'n, (/. Chromatin |um, -i av g. chro'ma, färg): färgbara substanser i cellkärnan. Motsatsen akromatin. Jfr eu-, heterokroma-tin. -korn: med kärnfärger lätt färgbara korn (kromioler) i cellkärnan. Jfr kärnkroppar.

Kromatisk (av g. chro'ma, färg): som hör till färg. K. aberration: spridningen av det vita ljusets olika, på olika brytbarhet beroende, färgstrålar vid genomgång av en lins, så att bildkonturerna bliva färgomrandade. Jfr akromatisk. K. substans: kromatin.

Kromati'sm, (/. Chromati'sm|us, -i): se fo-tism. Jfr synestesier.

Kromato- (/. Chromato- av g. chro'ma): färg-, -dermato's, (/. -dermatosis, -is av g. de'rma, hud): hudsjukdomar m. pigmentering. -dys|-opi', (/. -dys I op I i'a, -i'ae av g. dys-, dålig -j-ops, öga): färgblindhet i mer eller mindre grad. -fi'1, (/. '-phil|us, -a, -um av g. phile'o, älska): lätt färgbar. -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): obehag vid längre betraktande av vissa färger, -fo'rer, (/. '-pho-r|æ, sing, -a av g. phore'o, föra): pigmentförande celler, -foro'm, (/. -phoro'm|a, -atis): svulst från kromatoforer. Syn. melanom. -graf i', (/. -graph I i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): kemisk analyseringsmetod för särskiljande av med andra metoder svårl. från varandra skiljbara ämnen i en lösning: den aktuella vätskan får rinna genom ett adsorptions-medel, vars förmåga att adsorbera de olika ämnena är olika; härigenom uppstå (ev. först efter särskild behandling) olika färgade skikt, i det att ämnena i vätskeblandningen tränga ned olika långt allt efter adsorptions-Kromidros

medlets förmåga att kvarhålla dem; användes vid bestämmande av steroidhormoner av högmolekylära ämnen, vilka ej kunna skiljas gnm fraktionerad destillation 1. av ämnen, som ej tåla upphettning. Gaskromatografe-ring: som adsorptionsmedel användes gaser. PapperskromatografV: ss. adsorptionsmedel användes särskilt preparerat filtrer-1. läskpapper, i vilket lösningen uppsuges; nyttjas särskilt för bestämmande av enkla aminosyror, -Iy's, (/. Mys | is, -is av g. ly'o, lösa): kromatinupplösning i döda celler. Jfr karyoly's. -meter (av g. me'tron, mått): instrument för mätande av färgen 1. färgperceptionen. -pla'sma (av g. pla'sso, forma): de färgbara delarna av cellproto-plasman. -psi', (/. -ps|i'a, -Vae av g. o'psis, syn): färgförnimmelser (av ofärgade föremål). -(r)rexi', (/. -rrhex|i'a, -Vae): syn. karyorexi. '-s (/. -is, -is): abnorm pigmente-ring.

Krom(h)idro's, (/. Chromhidro'sjis, -is av g. chro'ma, färg -f- hidro's, svett): färgad svett.

Kromio'ler: se kromatinkorn.

Kromo- (/. C hr om o- av g. chro'ma): färg-, -cysto|skopi', (/. -scop|i'a, -Vae av g. ky'stis, blåsa + skope'o, betrakta): metod att medelst indigokarminprovet göra urinstrålen från uretärerna synlig i den cystoskopiska bilden, -fa'ger, (/. '-phag|ae, sing, -a av g. phagei'n, äta): fagocyter, som upptaga färgämnen, särskilt de som vålla hårets grånande. -fil, (/. '-phil|us, -a, -um av g. phile'o, älska): lätt färgbar. -fo'r, (/. '-phorus,-ö,-wm av g. phore'o, bära): 1. om celler, som föra pigment; 2. om substanser, som med andra ämnen bilda färgämnen, -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): färgbildande, t.ex. k-a bakterier, -me'rer (av g. me'ros, del): ele-mentarbeståndsdelarna i kromosomerna. Syn. idiomerer. Jfr kromatinkorn. -psi', (l. -ps|i'a, -Vae av g. o'psis, syn): seende ofärgade föremål färgade. Jfr erytropsi, xanto-psi. -so'mer (av g. so'ma, kropp): kärndel-ningsslyngorna i cellerna, bärarna av arvsanlagen. Jfr -merer, -somreduktion: se reduktionsdelning. -terapi: behandling med färgat ljus.

Krompecher's (basalcells)kräfta: kräftsvulst i hud 1. hudliknande slemhinnor, uppbyggd av basalceller utan tendens till för-horning.

Kron-axi', (/. Chron-ax|i'a, -Vae av g. chro-nos, tid 4- axi'a, värde): tid, som erfordras för en nervs reaktion på en elektrisk retning av reobasens dubbla styrka.

Kronbjudning: den vid förlossning vanligaste fosterbjudningen med skallens hjässparti

föregående. Syn. hjäss-, nackbjudning. Jfr fosterbjudning.

Kronglas: en blyfri glassort (kaliumkalcium-silikat). Jfr flintglas, kvartsglas.

Kronisk, (/. Chro'n-ic | us, -a, -um av g. chro'-nos, tid): kronisk, långvarig, -icite't: kroniskt sjukdomsförlopp.

Kron- och broprotes: se stifttänder, tandbro, -brygga, -sömmen: se sutura coronalis. Syn. kranssömmen.

Kronotrop: inverkande på tiden t.ex. hastighetsgraden av hj ärtrytm.

Krotamiton, (/. Crotamiton|um, -i): klåd-stillande medel; mot pedikulos.

Kroppstemperaturen: centrum för denna di-encefalon (se detta ord).

Krukenberg's amputation (Opera'tio kine-pla'stica): vid förlust av hand op. skiljande av radius o. ulna från varandra; omklädnad av desamma med hud, så att ett slags tång bildas, som med 1. utan handprotes kan användas att gripa med. (K. arm). Jfr kine-toplastik, Sauerbruch's hand. K. svulst: fibrosarkom i ovarier med slemmig degeneration. Syn. fibrosarcoma ova'rii mucocel-lula're, carcinomato'des.

Kru'or: se cruor (sa'nguinis).

Krupp, [Croup (antagl. skotskt ord)l: äkta strypsjuka = difteri i struphuvudet, åtföljd av krupp-, (croup-)symptom dvs. av svår andnöd med stri'dor, heshet till afoni. Falsk k.: laryngi'tis stridulosa; av annan än difterisk infl. i strupen vållade kruppsymptom, mest hos mindre barn. Se pseudokrupp. Kruppös, (/. Croupo's|us, -a, -um): om infl. med fibri-nöst exsudat, oavsett etiologien. T.ex. angina croupo'sa, kruppös pneumoni. Jfr difteritisk.

Krura'1-bråck: gnm femoralkanalens lacuna vasorum o. medialt om kärlen under lig. inguinale framträngande, mest hos kvinnor förekommande b. Syn. femoral-, lårbråck, merocele. -kanalen: se canalis femoralis. -ringen: se anulus femoralis.

Kru'ska (it. crusca, kli): "frisksportarrätt" av korngryn, kli m.m.

Kry- (/. Cry- av g. kry'os): köld-. -aesthes|i'a, -i'ae: se -estesi. -algesi', (/. -alges|i'a, i'ae av g. a'lgos, smärta): smärta orsakad av köld-inverkan. -algimeter (av g. me'tron, mått): anordning att pröva genom köld framkallad smärtförnimmelse, -anestesi', (/. -anæsthe-s|i'a, -Vae av g. a priv. + ai'sthesis, känsel): oförmåga att förnimma köld.

Kryckförlamning: plexus- resp. radialisför-lamning vållad av trycket av kryckor.

Kry-estesi', (/. Cry-æsthes|i'a, -Vae): förhöjd känslighet mot kyla, t.ex. vid njurlidanden, neurasteni, bleksot.

Krymo- (/. Crymo- av krymo's, frost): köld-, -dyni', (/. -dyn | i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): reumatisk smärta, uppträdande i kall o. fuktig väderlek, -fili', (/. -philji'a, -i'ae av g. phile'o, älska): benägenhet att växa bäst i kall temperatur (om bakterier). Krymofil. -terapi', (/. -therapji'a, -i'ae av g. therapei'a, behandling): kurativt bruk av köld. Syn. kryoterapi.

Kryo-fili': se krymofili. Kry o- (l. Cryo- av g. kry'os): köld-, -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): som alstrar köld. K. blandning: köldblandning, -globu-liner: plasmaproteiner, som precipiteras i köld. -kirurgi: destruktion av strukturer medelst nedkylning; först använd för selektiv nedkylning av basala ganglierna vid parkinsonism, sedermera mera för vissa exstirpationer, cancer, kondrom. Som kylmedel används flytande kväve, -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): fryspunktsbestämning, läran om fryspunktsbestämningen och dess betydelse för uppskattning av molekylarvikt och osmo-tiskt tryck -terapi': se krymoterapi. Krypsår: ulcus serpens. Se ulcus corneæ. Kry'pta, (/. Cry'pt|a, -ae av g. krypte', täckt gång): täckt gång, om körtelgångar och blåsor. Krypti't, (/. Crypti't|is, -idis): infl. i dylika.

Kryp t- (/. Crypt- av g. krypto's): dold-, -oftal-mi', (/. -ophthalm|i'a, -i'ae, -ophthalmjus,

-i av g. ophthalmo's, öga): dolt öga, dvs. ögonspringan är ej bildad, utan ögonlocken äro sammanvuxna med varandra, vanl. täckande ett outvecklat öga. Krypto- (/. Crypto- av g. krypto's): dold-, -ge-ne'tisk (av g. genna'o, alstra): om infektioner utan känd infektionsport, -mnesi', (/. -nines I i'a, -i'ae av g. mne'me, minne): i det undermedvetna levande minnet, -cocco'-sI is, -is (/. av g. ko'kkos, bär): av (jästsvampen) Cryptoco'ccus neofo'rmans orsakad sjkd. med angripande av hud, lungor o. andra kroppsdelar, men framför allt hjärna och meninger. Syn. torulo's. Krypt-orki'sm, (/. Crypt-orchi'sm | us, -i av g. krypto's, dold + o'rchis, testikel): medfödd missbildning med testiklarnas kvarblivande i bukhålan eller ljumskkanalen. Syn. enor-kism, rete'ntio te'stis. Jfr monorki. Kryptosko'p (av g. krypto's, förborgad -f-skope'o, betrakta): apparat, som tillåter röntgenoskopi även vid dagsljus, i det detta avbländas.

Krysarobi'n, (/. Chrysarobi'n|um, -i): pulver ur Andira araroba, växande i Bahia, ingår i araroba-, bahia-, goapulver. Hudmedel.

Krysofansyra: dioximetylantrakinon. Finns i rabarberrot. Färgämne (gult). Se kinoner. Krystallo's: se kristallos. Krystvärkar: av starka krystningar beledsagade värkar mot slutet av en förlossning, när fostrets föregående del trycker på bäckenbotten.

Kräfta: se kancer och karcinom. Namnet anses bildat av denna elakartade svulstnybildnings benägenhet att med utlöpare gripa omkring sig i huvudsvulstens omgivningar likt klorna hos kräftdjuret. Med hänsyn till ursprunget indelas kräftsvulsterna i hudkräftor, slemhinnekräftor och körtelkräftor. Skivepiteliala kräftor, s.k. kankroider: utgångna från och byggda som skivepitel. Körtellika kräftor, adenokarcinomer: k. med ursprung från och till sin byggnad liknande körtelväv.

Kräft-mjölk: mjölkliknande avsöndring från snittytan av kräftknölar (fettdegeneration av kräftceller). -navel: insänkning i mitten av en kräftsvulst gnm sönderfall av vävnaden, -pärlor: koncentriskt lagrade, klot- 1. oval-formade förhornade bildningar i hudkräftor, -sjuka: sammanfattning av samtliga sjukdomstillstånd i följd av elakartade svulster. Kräk-medel: eme'tika. -rot: radix ipecacua'n-hæ. -salt: ka'lii sti'byli ta'rtras. -vin: vinum stibia'tum.

KS(R). = katodslutningsryckning. Ktono|fagi', (/. Chthono|phag|i'a, -i'ae av g. chthon, jord -f phagei'n, äta): jordätande. Syn. geofagi.

Kubita'lkortlarna (av /. cu'bitus, armbåge): lymfkörtlar å överarmens insida ovanför epi-condylus ulnaris; ofta förstorade o. ömmande vid infektioner i hand 1. underarm (även vid syfilis). Jfr cubitus. Kuhn's lungsugmask: ansiktsmask av celluloid med ventiler, varigenom inandningen kan försvåras, så att luften i lungorna förtunnas och blodet suges till lungorna. Kuhnt-Szymanowski's operation: operationsmetod vid senilt ektropium. Kul-hakterier: kocker. -led: led i vilken ett kulformigt ledhuvud rör sig mot en hålkul-formad ledpanna. Syn. enartros. Kulenkampffs plexusanestesi': lokalanes-tesi i armen genom injektion av anestetikum i plexus brachialis.

Kulissnitt: pararektalt 1. -mediant snitt genom främre rektusskidan, åtsidoförande av m. rectus, snitt gnm bakre rektusskidan o. bukhinnan i samma plan som det främre snittet. Kulmen, (/. Cu'lm|en, -inis), Kulmination:

höjdpunkt. Kulmine'ra. Kul-termometer: febertermometer med kul-Kumarin

format spetsparti, -tromb: i hjärtats trabe-kelverk uppstående runda tromber, som stundom lossna och ligga fria i hjärtats hålor: fria kultromber. -tång: tång lämpad för uttagning ur kroppen av kulor 1. främmande kroppar.

.oco

Kumarin: CsHi/ | är anhydrid till ku-CH:CH

marsyra. Förekommer i tonkabönan An-thoxantum, Melilotus, Asperula m.fl. välluktande växter.

Kumarinderivat: koagulationshämmande.

Kumarsyra: ortooxikanelsyra ✓OH

CeHi^

\CH:CHCOOH Aromatisk oxisyra.

Kuminol: kumminolja; paraisopropylbensal-,CHO

dehyd CeHiS . Aromatisk

\CH(CH3)2 aldehyd. Förekommer i romersk kumminolja, som är en blandning av kuminol och cymol.

Kumminsyra: enbasisk aromatisk karbonsy-ra; erhålles vid oxidation av kuminol

ÅCUsh

(paraisopropylbensoësyra). CeHt/

\COOH

Kumulation, (/. Cumulat|io, -io'nis av cumulate, anhopa): den förstärkta ev. giftverkan, som uppstår vid upprepat intagande av i sig själva oskadliga 1. overksamma doser av ämnen, som långsamt utsöndras ur kroppen, i det att rester av förut givna doser addera sig till följande doser. Bland vanligare ämnen med kumulati'v verkan är att nämna digitalis.

Kumy's (mongol.): alkoholjäst, musserande stomjölk. Jfr kefir.

Kundrat's lymfosarko'm: se aleukemier (4).

Kungsvatten: blandning av 1 del salpetersyra och 3 delar saltsyra.

Kupe'ra (/. couper): avskära, undertrycka, t.ex. kupera en sjukdom genom kraftigt ingrepp.

Kupff er's celler: st järncellerna i levervävnaden.

Kura're, (/. Cura're, böta): amerikanskt pilgift. Intorkad saft av stryknosarter. Kura-ri'n, (/. Curari'num, -i): den verksamma alkaloiden i kurare.

Kurati'v (av /. cura're, böta): botande.

Kurator (social): vid sjukhus etc. anställd person med uppgift att undersöka och vårda sig om hjälpsökandes familje- och övriga sociala och ekonomiska förhållanden.

Kurvatu'r, (/. Curvatut|a, -ae): krökning. C. ma'jor och C. ml'nor: stora och lilla mag-

säckskrökningen.

Kuspid- (/. Cuspid- av cu'spis): spets-. -a'l-klaffarna: atrioventrikularklaffarna; cu'spis: en enskild flik av dessa. Jfr bikuspial-klaffarna, valva bicuspidalis, valva tricuspi-dalis. -a'ti (de'ntes): hörntänderna. Jfr bi-kuspiderna, dentes bicuspidati.

Kussmaul's andning: förlångsammad, abnormt djup, stridorös andning vid coma dia-beticum.

Kuta'n, (/. Cuta'n|eus, '-ea, '-eum av cu'tis, hud): tillhörande huden, -reaktion: vid olika diagnostiska prov iakttagna reaktioner med rodnad o. svullnad (resp. avblekning) av huden.

Kuti'-kula, (/. Cuti'-cul [a, -ae, dim. av cutis, hud): fin hud 1. hinna, ofta bildande ett skyddande gränsskikt utåt. C. de'ntis: tand-emaljhinnan; det yttersta, oförkalkade, horn-vandlande emaljlagret ovanpå prismata ada-ma'ntina. — Kutikulär, (/. Cuticula'r|is, -e): som avser en fin hinna.

Kutis, (/. Cut I is, -is): hud. C. la'xa (/. la'xus, slapp): abnormt tänjbar hud. Jfr dermatolys. C. anseri'na (l. a'nser, gås): gåshud. Syn. dermatospasm, horripilatio. C. marmora'ta: genom avkylning av huden uppkommande blåröda fläckar 1. nätformiga teckningar över densamma. C. testa'cea: allmän seborré med fjäll- o. krustabildning hos nyfödda. Syn. seborrhoe'a squamo'sa neonatotum. — Kutisation: transformering av en utsatt mu-kös membran i

verkligt skinn vid de muko-kutana kanterna. Kutisreaktion: se kutan-reaktion.

Kuvös, (/. Couveuse): bädd med uppvärm-bara väggar till för tidigt födda; den moderna sjukhusk. är täckt med en genomskinlig kupa, är försedd med lämpliga uppvärmnings- o. ventilationsanordningar och med barnet liggande naket.

Kvacksalvare: person, som utan lagligt tillstånd o. utan medicinsk underbyggnad utövar läkaryrket.

Kva'ddel, (t. Qua'ddel): bleka, svullna hudfläckar med röd randsöm, t.ex efter bränn-nässla, insektsstick.

Kvadrant | hemiopi' (av /. qua'drans, fjärdedel -f h.): partiell hemiopi, t.ex. blott ena kvad-ranten av halva synfältet.

Kvantimetri': se dosimetri.

Kvarka: smittsam katarr i övre luftvägarna hos häst.

Kvartalssupare: person som driftmässigt, med regelbundna mellantider hängiver sig åt alkoholmissbruk. Jfr dipsomani.Kvartsglas

Kvarts-glas: av smält kvarts framställt gentemot kemikalier synnerligen motståndskraftigt glas. Jfr flint-, kronglas. -lampa: evakuerat rör av kvartsglas, i vilket kvicksilverångor bringas att glöda genom den elektriska strömmen. Den så uppkomna ljusbågen är rik på ultravioletta strålar. Syn. "högsols-lampa".

Kwashiorkor: nutritionsrubbning hos barn som lever på majsdiet i Syd-Afrika. Anses numera bero på proteinbrist.

Kva'si (av /. qua'si, liksom): brukas mest i sammansättningar i betydelsen skenbar, halvvägs, oäkta, mindervärdigt lik osv.

Kvebrackobark: co'rtex quebracho, barken av vissa hårda träslag i Argentina. Mot astma och annan dyspné.

Kved: äldre benämning på livmodern. Jfr utomkvedshavandeskap.

Kverula'nt (av /. que'ri, klaga): person, som ideligen klagar och beskärmar sig, ofta utan grund eller av obetydligheter, -vansinne: processmani, processjuka; isht vid paranoia.

Kvickdrag: lungemfysem hos häst.

Kvicksilver: flytande metall; kem. tecken Hg. Tidigare i stor utsträckning använt som diuretikum (först kalomel, sedan organiska kvicksilverpreparat). — Kvicksilver-(båg)-lampa: se kvartslampa, -förgiftning: akut k. med kräkningar, diarré, difteritisk grovtarmsinfl., ulcerös stomatit, nefros m.m., kronisk k.: mun-, mag- och tarmkatarr, difteritisk tjocktarmsinfl., intentionstremor, kakexi m.m. -jodi'd: hydra'rgyri jo'didum praecipita'tum. -klorid: hydra'r-gyri chlo'ridum corrosi'vum. -kloru'r (fälld): hydrargyro'si chlo'ridum praecipita'tum. -lampa: se kvartslampa, kvicksilverbåglampa. -oxicyanid: hydra'rgyri oxicya'nidum. -oxi'd (fälld): hydra'rgyri o'xidum praecipita'tum. -plåster: empla'strum hydra'rgyri. -precipitat: hydra'rgyri o'xidum praecipita'tum. -salva (gråsalva): ungue'ntum hydra'rgyri. -sönd: med k. fylld magsond; för röntgenändamål.

Kvillajabark: barken av den chilenska Quil-laya sapona'ria, rik på saponin.

K-vitamin: se vitaminer.

Kvävebelastningsprovet: se N-belastningsp.

Kvävejämvikt: ett tillstånd, varvid kväve utsöndras genom urin och exkrementer i lika stor mängd, som det upptages genom födan. Organismen bibehåller därvid sitt äggvitebestånd på en och samma nivå.

Kvävgasbefrandling: se Forlanini's b.

Kyano's: se cyanos.

Kyfo's, (/. Cypho's|is, -is av g. ky'phos, puc-

kel): puckelrygg. Äkta 1. Pott's puckel: spetsvinklig knickning av ryggraden på grund av tuberkulöst sönderfall av en eller flera kotor. Oäkta k.: enkel, ofta på rakitisk grund uppstående ryggradskrökning. C. dorsalis adolesce'ntium: se Scheuermann's sjkd. Kyfotisk.

Kyfojskolio's, (/. Cyphoscolio's|is, -is): kombination av kyfos och skolios. Kyfoskolio-tisk, (/. Cyphoscolio'tic | us, -a, -um).

Kyfo'tiskt (av g. ky'phosis, böjning) bäcken: kompensatoriskt krökt b. vid kyfos särsk. i ryggradens lumbaldel. Stark böjning av bakre bäckenväggens övre del (förlängd con-jugata vera) och stark framåtböjning av dess undre del.

Kyl- (/. Chyl- av g. chylo's): saft-, -angio'm (/. -a, -atis av g. angei'on, kärl): kavernöst med kylös vätska fyllt angiom. -ektasi', (/. -ectas|ia, -i'ae av g. e'ktasis, utvidgning): utvidgning av kyluskärl. -emi', (/. -æm|ia, -i'ae av g. hai'ma, blod): rikligt kylusförande blod. Jfr galakt-, lipemi. -ifo'rm (/. -is, -e): kylusartad, mjölkig.

Kylknölar: genom köld orsakade kroniskt infl., blåröda knölar, särsk. på fingrar o. tår. Syn. pernio.

Kylo- (/. Chylo- av g. chylo's): saft-. -ce'l|e, -es (/. av g. ke'le, tumor): hydrocele med kylöst innehåll, -mikroner (av g. mikro's, liten): lipoprotein; partikulärt fett av låg täthetsgrad. Hög halt av glycerider med låg halt av protein, -rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): kylusflöde, t.ex. genom skada på de stora kyluskärlen. '-s|us, -a, -um (l): kylös. -t(h)o'rax, (/. -tho'r|ax, -a'cis av g. tho'rax, bröst): kylus övergång i brösthålan efter bristning av stora kylus-gången, ductus thoracicus.

Kylsalva: blandning huvudsakligen bestående av fett och vatten, vilket senare långsamt fördunstar och därigenom verkar avkylande; populärt för unguentum le'niens och ung. phimbi subaceta'tis.

Kylsond: se psykrofor.

Kyl I uri', (/. Chyl |ur]ia, -i'ae av g. chylo's, saft -f ou'ron, urin): kyluslik urin genom uppblandning med äggvita, fett, fibrin m.m. Vanl. genom förstoppning av lymf- o. kylus-vägar genom Fila'ria sa'nguinis. C. tro'pica. Jfr fibrin-, galakt-, lipuri.

Ky'lus, (/. Chy'l|us, -i av g. chylo's, saft): mjölksaften, den genom sin fetthalt mjölklika saften i tarmens lymfkärl (kyluskärlen). Kylös, (2. Chylo's I us, -a, -um): som består av k.

Kylusgången (stora): se bröstgången.

Kyma's: se kymosin.

K fi mm el's sjukdom: spondylit av traumatisk orsak, ej tuberkulos. Se spondylopathy traumatica.

Kymo- (/. Cymo- av g. ky'ma): våg-, -gra'f, (/. -gra'phijon, -i av g. gra'pho, skriva): instrument för upptecknandet av blodtrycks-växlingarna i pulsvågorna. Jfr sfygmograf. -graf!', (/. -graph I i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva); -gra'm (/. -m|a, -atis): själva upptecknandet resp. uppteckningen. Se även elektro-kymografi.

Kymosi'n: det mjölkkoagulerande löpefer-mentet. Syn. kymas. Kymotrypsin: pankreasenzym nedbrytande

äggviteämnen till enkla aminosyror. Ky'mus, (/. Chy'm|us, -i av g. chymo's, saft): den flytande, tjocka, oklara massa, som under matsmältningen finnes i magsäck (och tunntarm). Kymifikation, (/. Chymifica't|io, -io'nis av g. chymo's, saft -f i- fa'cere, göra): omvandling av födan till k. Kynorexi', (/. Cynorex|i'a, -i'ae av g. ky'on, hund + o'rexis, aptit): hetshunger. Kyo- (/. Cyo- av g. ky'os): foster-, -fori', (l. -phor|i'a, -i'ae av g. phore'o, bära): havandeskap. -trofi', (/. -troph|i'a, -i'ae av g. trophe', näring): fostrets nutrition i moderslivet. Kypareförlamning:

pares i handens sträckare o. m. supinator i följd av överansträngning vid servering. Kyphosis: se kyfos.

Kyre'tt, (Cure'tte av /. av curer, göra ren): skedformad vanligen fenestrerad slev med skarpa kanter och med långt skaft för skrapning av slemhinnor (särsk. uterus) = kyret-ta'ge, (f. curetta'ge) 1. kyrettema'ng, (/. cu-rettement). Jfr évidement. Kyrette'ra. Kyrle's sjukdom: hypercerato'sis follicula'-ris et parafollicular in cu'tem pe'netrans. Kyssmun: vid tetani förekommande munställning. Jfr läppfenomenet, karpmun. Kyst-, Kysti-, Kystiko-, Kysto-: se även under C.

Kiistner's säteshake: hake för extraktion av barn i sätesläge.

Küttnertumör: kronisk sialoadenit i glan-dula submaxillaris, som omvandlas till en hård tumör. Kägelklothandgreppet: för extraktion av bar-» net införes ena handen i uterus, omfattar barnhuvudet o. drager det nedåt, under det att andra handen utifrån trycker på fundus uteri.

Käk-cysta: syn. tandcysta; dels rotcystor orsakade av infektion genom karierade tänder, dels follikulära cystor uppkomna genom cys-tisk degeneration av försprängda tandfollik-lar. -läsa: oförmåga vid underkäksluxation

att sluta käkarna. Jfr munläsa. -ortopedi': undanröjande av bett- och käkanomalier gnm mekaniska och funktionella metoder; tandregleringslära. Jfr funktionskäkortope-di. -spalta: se gnatoschis; jfr cheilognatopa-latoschis. -sp ärr (ning): syn. käkläsa. Jfr munläsa. -ögonlocksfenomenet: medrörelser av ett ptotiskt ögonlock vid käkrörelser. Syn. Gunn's fenomen. Känsel-blindhet: se astereognosi, taktil agno-si. -kropparna: se Meissner's kroppar; jfr Vater-Pacini's kr. -perkussion: ett per-kussionssätt åsyftande att genom graden av motståndsförnimmelsen bedöma bröst- och bukorgans tillstånd och gränser. Känslosmitta: suggestion. Kärl: rörformiga kroppsorgan innehållande en vätska (blod-, kylus- och lymfkärl). Kärl-kris: tillstånd med anfallsvis påkommande stark stegring av blodtrycket med rodnad av huvudet, migrän, dyspné, smärtor i bröst och buk m.m., dermografi; vid tabes, arterioskleros m.m. -ljud: pulserande ljud, som höras över kärl t.ex. vid aneurysmer 1. över den gravida uterus. -reflex: se dermografi (röd o. vit).

Kärlskörhetsprovet: luftinpumpning till ett tryck av 70—80 mm Hg i en kring överarmen lagd gummimanschett, som får kvar-sitta i 3 minuter; räkning av antalet härunder uppkomna blodprickar å 9 kvcm yta; uppgår antalet till mer än 3, föreligger ökad genomsläppbarhet hos kärlen för blod. Jfr Gothlin's prov, Rumpel-Leede's fenomen.

Kärlsvulst: se angiom.

Kärn-aplasi: agenesi 1. tidig atrofi av bestämda kärnor i centrala nervsystemet, -delning: se celldelning, -färgämnen: färgämnen, vilka ss. karmin, hematoxylin o. basiska anilinfärger särskilt lätt färga cellkärnan, -ikterus: gallfärgning av centralganglierna och nerv-kärnorna i medulla oblongata vid ikterus hos barn. -kroppar: en 1. flera runda bildningar i cellkärnan. Syn. nukleol. Jfr kro-matinkorn. -mjölksvälling: en av kärnmjölk med vetemjöl och maltos beredd näringsblandning för spädbarn. Jfr holländsk spädbarnsnäring. -nätet: vanl. i form av ett nätverk av linin- o. kromatintrådar bestående inre kärnstruktur, -provet: i feces påvisbara odigererade muskeltrådskärnor vid bristande pankreassekretion. -spole: se celldelning, -starr: se katarakt. -talet: antalet kärnseg-

ment i 100 leukocyter.

Kohler's sjukdom: 1. utvecklingshämning av os naviculare, oftast hos 3—10 åriga barn; 2. kompression av caput ossis meta-Kölbröst

tarsalis II 1. III med breddning av distala bentredjedelen, vidgad ledspringa, förändrad ledyta av grundfalangen. Början i 10— 15 års åldern, troligen statiskt betonad, mest hos flickor.

Kölbröst: pe'ctus carina'tum. Syn. gåsbröst: pectus anserinum, hönsbröst: p. gallina'ce-um. Se vidare under pectus.

Köld-agglutininer: panagglutininer, vilka endast verka vid en temp, av 0° 1. därunder, -hemoglobinuri': se hemoglobinuri (paroxysmal).

Konig's operation: operativt inskridande mot medfödd höftledsluxation gnm bildande av ett "tak" vid övre randen av acetabulum medelst en benperiostlamell från os ilium. K. sjukdom: osteochondritis dissecans, lokaliserad till mediala femurkondylen.

Köns-karaktär: 1. primära k-er: könsorganen; 2. sekundära k-er: andra könsbetingade olikheter mellan könen, t.ex. skägg, bröst, målbrott osv. -kromoso'm: kromosom, som åstadkommer könsolikheten. Alla äggceller ha en X-kromosom. Av de manliga könscellerna ha 50 % en X- och 50 % en Y-kromo-som. Vid befruktning med en X-spermatozo uppstår en honlig (XX), med en Y-sperma-

tozo en hanlig (XY) individ, -körtel: gona'd -kyla: frigiditet.

Könssjukdomar: gonorré, syfilis, mjuk schan-ker och lymphogranuloma inguinale.

KÖ(R). = katodöppningsryckning.

Körtel: gla'ndula.

Körtel-feber (Pfeiffers): med feber, led-smärtor, halssmärtor och stark ansvällning av i synnerhet nacklymfkörtlarna, mjält-tumor, lymfo- och monocytos förlöpande epidemiartad sjukdom hos yngre barn. Antagligen ingen enhetlig etiologi; en del fall torde höra till mononucleosis infectio'sa. -kräfta: adenokarcinom.

Kött-baser: leukomainer. -förgiftning: f. i anslutning till förtärandet av kött och andra animaliska födoämnen 1. därav framställda rätter; dels bakteriell gnm infektion med bakterier i födan, vanligen tillhörande gruppen Salmonella, dels toxisk gnm förgiftning med toxiska sönderdelningsprodukter, vanligen alstrade av stafylokocker 1. Bacillus botulinus. Jfr botulinism, matförgiftning, paratyfus, salmonelloser. -mjölksyra: högervridande mjölksyra. -mo'Ia: se mo'la ca'r-nea. L

L: förk. för Li'm|es, -inis (/.) = gräns. LO och L† = li'mes noll och li'mes död. Se li'mes. 1: förk. för liter.

X — grekiska bokstaven I (lambda): våglängd.

1. a.: å recept = le'ge a'rtis (/.) = enligt konstens regler. La'bia: se labium.

Labial (/. -is, -e av la'bium, läpp): som hör till läpp. — Labiali'sm (/. -us, -i): språkfel med användning av läppljud. Labia'ler: ljud, som huvudsakligen bildas gnm läpparnas medverkan ss. b, p, m, v, /. Labil, (/. La'bil | is, -e av la'bi, glida, falla): benägen att falla, osäker. Labilitet. Labio- (av I la'bium): läpp-, -logi', (/. -log|i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om läpprörelserna vid tal och sång. -manti', (/. -mänt | i'a, -i'ae av g. manteu'omai, spå): konsten att förstå tal genom iakttagande av den talandes läpp(mun-)rörelser. La'bi |um, -i, pl. -a (/.): läpp, läpparna. — Labium lepori'num: harläpp. La'bia o'ris: munläpparna. La'bia majo'ra pude'ndi, L. mino'ra, p.: de stora och de små blygdläpparna. — Även om en del framskjutande benlister ss. /. exte'rnum och I. inte'rnum (cri'stae ili'acae): den yttre och den inre benkanten utefter höftbenets övre rand (höftbenskammen). L. infe'rius o'ris, BNA: underläppen. L. latera'le och /. mediale: den fibulära (yttre) och den tibiala (inre) randen av det skrovliga stråket (li'nea a'spera) längs lårbenet å dess bakre yta. L. supe'rius o'ris, BNA: överläppen. La'bo|r, -o'ris, pl. -o'res (/.): arbete. Därav labora'tor, laborato'rium m.fl. ord. Labo'res (pl.) parturie'ntium: födselvärkarna. L a b o r d e's återupplivningsf örfarande: rytmiskt framdragande av tungan på skendöda för att genom svalgnerverna på reflexväg reta andningscentrum. Jfr barospirator. La br|um, -f (/.): läpp, kant; användes mest om fibrokartilagino'sa sömmar på kanten av ledhålor, vilka förstora ledytan. Jfr la'bium. L. acetabula're [L. glenoida'le (articulatio -

nis co'xæ), BNA; La'bium articula're, INA]: den vid acetabularkanten fästade fasta vävnadsringen. L. glenoida'le (La'bium articula're, INA): den skulderledspannan omgivande och ledhålan förstorande pannringen. Labyri'nt (/.

-h|us, -i av g. laby'rinthos): irrgång. Innerörat med dess kanaler, säckar och båggångar. L. membrana'ceus: den hinnlika mjuka labyrintvävnaden; /. o'sseus: den omgivande beniga hårda labyrinten. Jfr sil-benslabyrinten. — Labyri'nthic|us, -a, -um (/.): labyrint-. Labyrint(b)i't, (/. Labyrinthitis, -idis): infl. i öronlabyrinten. Labyrint-operatio'n: öppnande och utrymmande av labyrinten. Labyrinto'ser: labyrintsjukdomar.

Lac, gen. la'ctis (/.): mjölk. — L. neonato'-rum: se häxmjölk. Se lact- och lakt-. Lacarnol (/. -um, -f)\ nukleosidpreparat med utvidgande verkan å koronarkärlen. La'c|er, -era, -erum (/.): söndersliten. Laceration, (/. Lacera't|io, -io'nis): sönder-slitning. Lacera'tjus, -a, -um (/.): söndersliten. Lacere'ra: sönderslita. — Lacerations-ektropium: genom bristningar i modersmunnen vid förlossning uppstående ektr. Lace'rt|us, -i (/.): ödla. Lackfärgad: om hemolyserat blod, vars plasma 1. serum färgats genomskinande rött av det däri lösta hemoglobinet. Lackmoi'd: blått färgämne, erhållet gnm smältning av resorcin med natriumnitrit; förhåller sig som lackmus. Lackmus: det blå färgämnet i vissa lavar, -nu-tro'sagar: se Conradi-Drigalski. »papper: med lackmustinktur blåfärgat filtrerpapper; blir vid tillsats av syra rött och åter blått vid alkalitillsats. -vassla: en med lackmustinktur violett färgad vassla till differentialdiagnos av tyfus-, paratyfus-, koli-och dysenteribaciller.

La'cri|ma, gen. och pl. -mæ (/.): tårar. Lacrimal I is, -e (/.): som har med tårvägarna att skaffa.

Lact-: mjölk-; se även lakt-. La'ctans (av /. lac, mjölk): ammande. La'c-t|as, -a'tis (/.): laktat, mjölksyrat salt. Ca'lciiLacuna

/.: kalciumlaktat, ferrosi I.:ferrolaktat,ferrol. La'ctjeus, -ea, -eutn (/.): mjölkig, mjölklik. Lacu'na: se laku'n. Lacuna'rjis, -e (l.): porös. La'c|us, -us (/.): tråg, sjö. L. lacrima'lis: tåransamlingen medialt i ögonspringan. Laënnec, René Théophile Hyacinthe: fransman, stetoskopets uppfinnare och den fysikaliska diagnostikens nydanare. Död i tuberkulos vid tämligen unga år 1826.

Laënnec's cirro's: den vanliga atrofiska formen av levercirros, skrumplevern. Se lever-atrofi. Jfr Hanot's levercirros, leverförstoring. Lae'sio: se läsion.

Lae's|us, -a, -um (/. av lae'dere, skada): skadad.

Lævo-, Lævulo's: se levo-, levulos.

Læ'v|us, -a, -um (/.): vänster.

Lage'n|a, -ae (l. butelj): flaska, rymd minst

V3 liter. Se lag. orig. Jfr vitrum. Lage'nul|a, -ae (/. dim. av lage'na, flaska): liten med gummimembran tillsluten flaska, "hättflaska". Lagerlöf-Ågren's sekretinprov: stimulation av pankreasfunktionen genom intravenös injektion av sekretin. Lågo- (av g. lago's): hare-, -cheili', -chili', (/. -ch(e)il|i'a, -i'ae av g. chei'los, läpp): se harmynthet.

Lag- (av g. lago's): hare-. -ofta'lm|us, (/. -oph-tha'lm|us, -i av g. ophthalmo's, öga): "har-öga" (enär haren ansågs sova med öppna ögon); för vida ögonspringor. — L. paraly'-ticus: vid förlamning i m. orbicularis o'culi. L. spa'sticus: vid kramp i ögonlockshöjarna, mm. levato'res palpebrarum. Mekanisk /.: vid förkortning av ögonlocken 1. framdrivning av bulben. -o'|stom|a, '-atis (l. av g. sto'ma, mun): harläpp. Lag. orig.: å recept = Lage'na origina'lis (/.)

= originalflaska. Lahmann's vegetabiliska mjölk: vätska framställd av mandlar, nötter o. tillsatser av mjölk och vatten. La'ic|us, gen. och pl. -i [l. av g. av laiko's, hörande till folket (lao's)]: lekman, ej fackman. Lakt-: mjölk-.

Lakt- (/. Lact- av lac): mjölk-. -ago'g|a, sing. -um (/. av g. agogo's, förande): mjölkdrivande medel, syn. galaktagoga. -albumi'n: mjölkäggvita. Lakta's (av l. lac, mjölk): enzym, som överför mjölksocker i glykos och galaktos. Lakta't: se la'ctas.

Laktafdehydrogenaser (LDH): cellenzymer.

som vid vissa sjukdomar kunna påvisas i serumvätskan (vid exempelvis hjärtinfarkt). Laktation, (/. Lacla'tjio, -io'nis); avsöndring av mjölk, digivning. — Laktations-period: den tid modern efter förlossningen avsöndrar mjölk resp. ammar sitt barn. -psyko's: under digivningsperioden inträffande ps. Lakto- (/. Lacto- av lac): mjölk-, -bacilli'n, (/. -bacilli'n|um, -i): preparat av mjölksyrebakterier, anses omstämma tarmbakteriefloran och hämma förruttnelseprocesserna i tarmen. -bio's (/. -is, -is): mjölksocker, -butyro-me'ter: instrument för bestämmande av mjölkens fetthalt. Jfr butyrometer, laktokrit, -skop, pioskop. -densime'ter (av /. de'nsus, tät + g. me'tron, mått): instrument för bestämmande av mjölkens specifika vikt. -flavin, (/. -um, -i av /. fla'vus, gul): flavin i vasslan; identisk med vitamin Bz. Syn. riboflavin, -flavinenzym: se andningsfer-ment, gult ferment, -kri't (av g. kri'no, bedöma): apparat för bestämmande av mjölkens fetthalt. Jfr (lakto)butyrometer, lak-toskop, pioskop.

Lakto's (av /. lac, mjölk): mjölksocker, sammansatt sockerart. Erhålles vid ostberedning. Sedan ostämnet kasein utfällts avdunstas resten till missost, som är orent mjölksocker. Sönderdelas i glykos och galaktos. Då mjölk surnar övergår en del av mjölksockret till mjölksyra (mjölksyrejäs-ning, se mjölksyrebakterier). Av öljäst försättes det ej i alkoholjäsning men med vissa andra jästsorter, som innehålla på mjölksocker hydrolytiskt verkande ferment, jäser det till alkohol och mjölksyra. På detta sätt bereds på stomjölk en alkohol-haltig musserande dryck, kumys, och av komjölk en likaledes alkoholhaltig och musserande dryck, kallad kefir. Av enzymet emulsin (finns i bittermandel) sönderdelas laktos i glykos och galaktos. Lakto|sko'p (av /. lac, mjölk -f- g. skope'o, betrakta): apparat för bestämmande av mjölkens fetthalt. Jfr (lakto)butyrometer, laktokrit, pioskop. Laktos I uri', (/. Lactos jur| i'a, -i'ae av lac, mjölk -f g. ou'ron, urin): utsöndring av laktos i urinen. Lakto I vegetarianer: vegetarianer, som blott förbjuda delar av det döda djuret som föda, men tillåta produkter som det levande lämnar (smör, mjölk, ost, ägg, honung). Lakun, pl. -er, (l. Lacu'n|a, gen. och pl .-ae av la'cus, tråg, sjö): vattenfylld fördjupning, lucka, hålighet, grop, inbuktning. T.ex. Hows hip's lakuner: urgröpningarna i ben vid osteoklastatrofi. — L. musculo'rum, L.Lallatio

vaso'rum: under ligame'ntum inguinale la-teralt resp. medialt om a'rcus iliopecti'neus liggande fack för m. ilio'psoas + n. femoralis resp. för a. + v. femoralis + a'nulus femoralis — Lakunär poro's, Lakunära tillståndet hos hjärnan, Hjärnlakuner: en särskilt hos arteriosklerotiska personer vanlig atrofi med "hålbildning" kring blodkärlen, åtföljd av typiskt gångsätt med oviga, helt små steg, "gubbgång".

Lalla't|io, -io'nis (/.): högsta grad av stamning.

Lalo- (av g. lale'o): tala. -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): rädsla att tala på grund av stammande eller vid tal utlösta smärtor i talorganet, -pati'er (av g. pa'thos, lidande): samlingsnamn för talrubbningar (dysartrier inklusive dysfasi o. dy si ali), -ple-gi', (/. -pleg|i'a, -i'ae av g. plege', slag): förlamning i talorganen, -rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): ett abnormt ordflöde.

Lamarcki'sm (/. -us, -i): efter parisernatur-forskaren Monet de Lamarck (1744— 1829) uppkallade läran om uppkomsten av ärftliga förändringar hos levande varelser gnm direkt inverkan av yttervärlden o. anpassning (bruk o. icke-bruk av organen). Jfr darwinism, descendensläran, mutationsteorien.

La'mbda = grekiska bokstaven 1 = -ci'sm (I. -us, -i): oförmåga att rätt uttala bokstaven /. -sömmen: se sn tura lamb do id e'a, nacksömmen.

Lamb|doid|e'us, -e'a, -e'um (/. av g. bokstaven X — la'mbda = 1 + ei'dos, form): lik grek. bokstaven X. Sutu'ral: lambdasömmen, nacksömmen.

La'mbit|us, -us (/. av la'mbere, slicka): slickande av genitalia. Jfr cunnilingus.

La'mblia intestina'Iis: syn. Cerco'monas i., Mega'stoma ente'ricum. — Lambli'asjis, -is (/.): av ifrågavarande protozo orsakade tarm-och gallblåsebesvär. Syn. giardiasis.

Lambå, (/. lambeau): lösryckt stycke; om lös-dissekerade med en stjälk i omgivande vävnad fastsittande lappar av hud, slemhinnor, periost m.m., avsedda att täcka närbelägna vävnadsdefekter.

Lamel|Ia, gen. och pl. -læ (l. dim. av la'mina, tunn skiva): liten tunn skiva 1. tunt blad. Lamellös, (/. Lamello'sjus, -a, -um): uppbyggd av lameller.

La'min|a, gen. och pl. -ae (/.): tunn skiva. — L-æ a'lbæ [L-æ medulla'res (cerebe'lli), BNAl: lilla hjärnans i blad uppdelade märg-substans. L. a'rcus ve'rtebrse: den platta delen av kotbågen. L. basa'lis (chorioideæ): den mot reti'nas pigmentlager liggande ko-

rioidalmembranen. L. basila'ris (co'chleae): membran i koklea mellan lamina spiralis os-sea och lamina spiralis secundaria. (L. cap il-la'rium): 1. choriocapillaris. L. (cartila'ginis cricoide'ae), BNA: ringbroskets i larynx platta del; enl. PNA: Lamina. L. chorioca-pilla'ris CL. capilla'rium, INA): kapillärnät innanför chorioide'a o'culi kärlskikt. L. cri-bro'sa (ossis ethmoida'lis): silbenets övre benplatta, med talrika hål för luktnervernas genomträde. (L. ela'stica ante'rior): 1. limitans externa. (L. ela'stica poste'rior): 1. limitans interna. L. fu'sca scle'rae: sklerans innersta skikt, brunaktigt. L. li'mitans anterior (L. ela'stica ant., BNA; L. li'mitans externa, INA): ett homogent skikt i ögats hornhinna tätt under epitelet. Syn. Bowman's membran. L. li'm. poste'rior (L. ela'stica post., BNA; L. lim. int., INA): det innersta skiktet av hornhinnans bindväv. Syn. Deschemet's membran (L. media'na): 1. perpendicula'ris. (L-æ medullares cerebe'lli): laminæ albæ. L-æ medulla'ris lateralis och media'lis (nuclei lentiformis): de stråk av märgtrådar, som genomdraga hjärnans linskärna, ett inre och ett yttre skikt. L. membrana'cea (tubæ auditivæ): den fibrösa membran som täcker tubarslemhinnan i den glipa, som bildas mellan ränderna i nedre delen av tubans broskränna. L. modi'oli: benplatta mellan 2. och 3. vindlarna i koklea, vid övre randen av modiolus. L. orbi-ta'lis (L. papyra'cea, BNA): silbenslabyrin-tens tunna yttre vägg. L. perpendicula'ris (L. media'na, INA): benplatta, som från mitten av la'mina cribro'sa delar silbens-labyrinten i två halvor. (L. quadrige'mina): 1. tecti. L. spiralis o'ssea: tunn benlamell, som delar kokleans spiralkanal i två delar, sca'la vesti'buli och sca'la ty'mpani. L. spir. secundaria: på yttre väggen av snäckans spiralkanal. L. suprachorioide'a (Stratum perichorioide'um, INA): yttersta skiktet i ögats åderhinna. L. te'cti (L. quadrige'mina, BNA, INA): fyrhögsplattan, underlaget för colli'culi inferio'res och superio'res. L. terminalis [L. term, (ce'rebri), BNA; L. term. cine'rea ventri'culi te'rtii, INA]: en del av främre väggen i 3. ventrikeln.

Laminagrafi' (av /. la'mina, tunn skiva + g. gra'pho, skriva): se tomografi.

Lamina'riajstift: torkade stjälkar av algen Lamina'ria digita'ta, som svälla, när de bli fuktiga. Användas för vidgande av uterus' cervixkanal. Jfr tupelostift.

Lamin|ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av la'mina, skiva + g. ektome', utskärning): operativt avlägsnande av taggutskottet med an-Lamprofoni

gränsande bågparti ur en eller flera ryggkotor för att blottlägga ryggmärgen.

Lampro|foni', (/. -phon|i'a, -i'ae av g. lam-pro's, klar + phone', stämma): klar stämma. Lampronisk.

La'n|a, -ae (/.): ull.

Lanatosid C (/. -um, -i): digitalisglykosid; medel vid hj ärtinsufficiens.

Lancett (av /. la'ncea, lans): liten spetsig, två-eggig, lansformad kniv, vanligen med rörliga handtag å ömse sidor av bladet.

Lancine'rande smärtor (av /. la'ncinans, sönderrivande): blixtsnabba, "skärande" smärtor, vid ta'bes dorsa'lis och vissa neuriter.

Landry's förlamning, L. paralysi uppstigande form av akut förlöpande (polio)myelit med motorisk förlamning, men utan väsentliga sensibilitetsrubbningar. Syn. para'lysis asce'ndens.

Landsteiner's reaktion: blodkroppsresis-tensprövning för diagnos av köldhemoglo-binuri. Se hemoglobinuri (paroxysmal).

Land strom's muskel: glatt cylindrisk muskel, som från ekvatorn av ögonbulben utstrålar framåt till se'ptum orbita'le. Enl. L-ms mening framkallande exoftalmi vid kramp i muskeln.

Lane's operation: infogning av den vid ce-kum genomskurna ileus i övre delen av rek-tum 1. undre delen av colon sigmoide'um för avkoppling av kolon.

La'nerna: den tandlösa delen av underkäken mellan hörn- o. kindtänderna hos hästen.

Lange's injektion: i. av 0,1 %-ig eukainlös-ning i 0,08 %-ig NaCl-lösning i en nerv 1. dess omedelbara närhet; vid neuralgier. Jfr Schlosser's i. L. ringprov: urin i spetsglas tillsättes med något isättika o. några droppar konc. nitroprussidnatriumlösning, varefter man låter litet ammoniak rinna ned efter glasväggen. Vid närvaro av aceton uppstår violett ring.

Langerhans' cellöar 1. i'nsulæ: i'nsulaæ pancrea'ticæ; de inresekretoriska i pankreas interstitiella vävnad liggande cellbollarna, bestående av alfaceller, avsöndrande hormonet glukagon, och betaceller avsöndrande hormonet insulin.

Langhans' epitelceller: det kubiska ytepi-telet på place'ntas ko'rionvilli. Se syncytio'-ma mali'gnum. L. jätteceller: tuberkelns jätteceller, som karakteriseras av att kärnorna äro samlade vid cellranden och ej utströdda i hela cellen.

Langlebert-Neisser's suspenso'rium scro'ti: användes vid epididymiter.

Lanoli'n: vattenhaltigt ullfett —a'deps la'nos cum a'qua.

Lanu'g|o, -inis (/.): ullhår, det sammetsludd-liknande håret å kroppen hos fostret (från 5. —9. månaden); försvinner vanligen till största delen under loppet av första levnadsåret.

Laparo- (av g. lapa'ra): flank-, -cel|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): bukbråck. -cente's (av g. ke'ntesis, stick): punktion genom bukväggen för uttappning av vätska i buken, -colo-tomi'a: se -kolotomi. -elytro|tomi', (/. -torn j i'a, -i'ae av g. e'lytron, slidan + tome', snitt): syn. laparokolpotomi. -entero|tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. e'nteron, tarm -f tome', snitt): buköppning och insnitt i tarmen. -gastro|tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. gaste'r, magen -f tome', snitt): buköppning och magoperation. -hystero|tomi', (/. -torn j i'a, -i'ae av g. hyste'ra, livmoder -j- tome', snitt): kejsarsnitt, -kolo|tomi', (/. -colo|torn | i'a, -i'ae av g. ko'lon, grovtarm + tome', snitt): snitt genom kolon (och bukvägg), -kolpo j tomi', (/. -colpojtomji'a, -i'ae av g. ko'Ipos, slida -f- tome', snitt): ett slags kejsarsnitt med extraperitonealt öppnande av slidan och fostrets framskaffande, -myomo|-tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. mys, muskel -f tome', snitt): avlägsnande av uterusmyom efter buksnitt, -rrafi', (/. -rrhaph|i'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): buksöm. -salpingo|tomi', (l -tom I i'a, -i'ae av g. sa'lpinx, trumpet + tome', snitt): avlägsnande av äggledaren efter bukens öppnande, -skopi', (/. -scop | i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): beskådande av bukens viscera medelst genom bukväggen infört endoskop; seJacobæus' laparoskopi'. -splen|ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. splen, mjälte -f- ektome', utskärande): operativt avlägsnande av mjälten genom buksnitt. -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativt buksnitt. Syn. ventrotomi. Laparoto'm: kniv till 1. -torakojskopi', (/. -thoraco| scop j i'a, -i'ae av g. tho'rax, bröst -}- skope'o, betrakta): inspektion av perito-nea'1- och pleura'lkaviteterna förmedelst ett cystoskopliknande instrument. Se J a c o b æ-us' metod, -trakelo|tomi', (/. -trachelojtorn I i'a, -i'ae av g. tra'chelos, hals + tome', snitt): kejsarsnitt genom incision i cervix och nedre uterinsegmentet med möjligast undvikande av att lädera peritoneum. Syn. lågt 1. cervikalt kejsarsnitt.

La'p|is, -idis (/. sten): 1. syn. ni'tras arge'nti-cus; 1. inferna'lis: lapisstift; 2. även om andra etsande medel, ss. 1. cau'sticus: kaustikt kalistift; 1. divi'nus: kopparaluminat.

Lappextraktion: starroperation varvid en större hornhinneflik bildas med efterföljande iridektomi, linskapselsnitt o. uttryckande av linsen.Lapprov

Lapprov: för utprövande av orsaken till allergiska tillstånd använda, i lösning av resp. förmodade allergener doppade linnelappar, vilka, övertäckta med cellofan o. häftplåster, fästas på huden något 1. några dygn. Vid positiva prov har hudretning inträtt. Jfr epikutan-, perkutanprov.

Lapp-sjuka: deprimerat sinnestillstånd beroende på klimatologiska förhållanden i nordliga trakter (ovan polcirkeln) och av en tryckande känsla av isolering, -snitt: amputa-tionsmetod med bildande av 2 hudlappar (med 1. utan muskler) med baserna i jämnhöjd med sågytan.

La'ps|us, -us (/.): fel, förbiseende. L. linguæ: felsägning. L. memo'riæ: minnesfel.

La'que | us, -i (/.): slynga; se lemnisken.

Larmtrumma (Barany's): en med fjäder driven larmapparat, som insättes i ena örat för att avkoppla dess hörselförmåga vid prövning av hörseln på det andra.

Lars son's operation: op. för amo'tio retinae gnm framkallande av infl. i korioidea medelst diatermibränningar på sklera; den sub-retinala vätskan uttömmes och retina fast-växer därefter under ärrbildningen med korioidea.

Larva't|us, -a, -um (/.): förtrollad, fördold; om sjukdomar, som ej på vanligt sätt ge sig till känna. — Larve'rad. L. skarlati'na: en scharlakansfeber nästan utan symptom, men där fjällning av huden inträder, utvisande att scharlakansfeber förelegat.

Laryngeal (/. -is, -e), (Laryng|e'us, -e'a, -ie'um; '-icus, ica, '-icum, /. av g. la'rynx, struphuvud): tillhörande struphuvudet. La-ryngea'landning: det andningsljud, som höres över larynx.

Laryng I ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. larynx, struphuvud -f- ektome', utskärning): exstirpation av struphuvudet.

Laryngi'sm (/. -us, -i av g. la'rynx, struphuvud): kramp i röstspringan, glottiskramp. Syn. 1. stridulus. Laryngi't (/. -is, -idis): infl. i struphuvudet. L. stridulo'sa: se krupp (falsk), pseudokrupp.

Laryngo- (av g. la'rynx): struphuvud-. -ce'l|e, -es (l. av g. ke'le, bråck): lufthaltig, säckfor-mig utbuktning av ventri'culus laryn'gis (Morgagnii) inåt 1. utåt. -cente's (/. -is, -is av g. ke'ntesis, punktur): punktion av larynx, -farynx: se under farynx. -fissu'r, (/. -fi'ssjio, -io'nis av fi'ndere, klyva): klyvning av struphuvudet. Syn. tyreotomi. -fti's, (/. -'phthis | is, -is av g. phthi'sis, förtvinande): struplungsot. -logi', (/. -logI i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om struphuvudet och dess sjukdomar. Laryngolo'g: halsspecialist, -paraly's, (/. -pa-

ralyses, -is av g. ly'o, lösa): struphuvudförlamning. '-phthisis: se -fti's. -plastik (av g. pla'sso, forma): plastisk operation på larynx. -plegi', (/. -pleg|ia, -i'ae av g. ple'ge, slag): larynxförlamning. -(r)ragi', (/. -rrha-g|i'a, -i'ae av g. rhage', bristning): larynx-blödning. -rinologi', (/. -rhinolog|i'a, -i'ae av g. rhis, näsa -f lo'gos, lära): läran om näsan o. struphuvudet samt deras sjukdomar, -sko'p (av g. skope'o, betrakta): spegelanordning för betraktande av struphuvudets inre. Laryngoskopi'. Laryngoskope'ra. Laryngo-sko'pisk bild. -spa'sm (/. -us, -i av g. spas-mo's, ryckning): kramp i stämbanden; syn. glottisspasm, laryngism. -steno's (/. -is, -is av g. ste'nosis, kontraktur): larynxförträngning. -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): insnitt i larynx. Laryngoto'm: härtill avsedd kniv. -trakei't, (/. -tracheitis, -idis): samtidig infl. i struphuvudet och luftröret, -tra-keobronkoskopering: undersökning av luftvägarna förmedelst ett genom munnen i larynx, trakea och huvudbronken infört instrument (bronkosko'p). -tyfus, (/. -ty'ph|us, -i av g. ty'phos, feber med bedövning): infl. i larynx (vanl. med sår) vid tyfus.

La'ryjnx, f-ngis (/. av g. la'rynx): struphuvudet. — Larynx-chore'a: ryckiga kontrak-tioner i larynxmuskleraa, stundom åtföljda av musikaliska, krampaktiga hoststötar, idiopatisk 1. som delsymtom till allmän chorea. -kramp: se glottiskramp. -kriser: plötsliga anfall (vid ta'bes dorsalis) av stridor lary'ngis, sannolikt genom kramp i de muskler, som adducera stämbanden, -refle'x: hoststötar vid beröring av larynxslemhin-nan. -sklero'm: sklerom i struphuvudet, -spegel: liten spegel, med vilken införd i svalget bilden av larynx fångas upp. -svindel: anfall av epilepsia minor, vilka inledas genom kittlande i halsen. Syn. i'ctus lary'ngis, verti'go lary'ngis. -ödem:

vattensvullnad kring ingången till eller inuti struphuvudet.

Lasarett (/. lazare'tum, it. lazaretto, av Lazarus, de sjukas skyddspatron): sjukhus, -s I brand: å sjukhus uppträdande septiskt brandiga sårinfektioner, numera sällan förekommande. -sI feber, -s| tyfus: se fläcktyfus.

Lasègue's syndrom, L.-Kernig's symptom: ischiasfenomenet; oförmåga att på grund av smärtor (genom tänjning av ne'rvus ischia'-dicus vid sträckt knä) böja höftleden i normal utsträckning, dvs. till 90 eller nära 90 grader. Vid prövning lägges patienten på rygg och det ena benet fixeras mot bäddens underlag, medan det andra föres passivt upp med sträckt knä. Meningitsymptom. Syn. "kernig", "lasègue". Jfr Ne ris tecken (2).Lassar's pasta

Lassar's pasta: en salicylsyrezinkoxid-p. Syn. pa'sta zinci Las sari, salicylzinkpasta.

Lat.: förk. av lateralis.

Latens-sta'dium, -tid (av g. lantha'no, vara fördold): förstadiet 1. inkubationsstadiet vid infektionssjukdomar. — Late'nt (/. Late'ns): fördold, hemlig; om sjukdomar och sjukdomsanlag utan igenkännbara tecken. L. skelande: se heterofori.

Lateral (/. -is, -e, pl. -es, -ia av la'tus, sida): liggande åt sidan, ej i mitten. Lateralsklero's: skleros av sidosträngarna i ryggmärgen, se amyotrofisk lateralskleros.

Lateri-fle'xio, -ve'rsio: se latero-.

Latero- (av /. la'tus): sida-, -flexion, (/. -fle'xio, -io'nis, böjning): felaktig böjning åt sidan, -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): undvikande av sidoläge vid bröstkorgsskador, -position, (/. -posit|io, -io'nis av po'nere, sätta): om sidoförskjutningar (åt höger 1. vänster) av uterus, «pulsion, (/. -puls|io, -io'nis av pulsa're, bulta): ofrivillig benägenhet att gå åt ena sidan under gång. -version, (/. -ve'rs|io, -io'nis av ve'rtere, vända): uterus vändning åt sidan. Jfr ante-, retroversio.

Lati'ssim|us, -a, -um (/. superlativ av la'tus, bred): bredast. Syn. m. lati'ssimus do'rsi.

Latri'n, (/. Latri'n|a, -ae, avträde): spillning från människor och djur. Jfr pudrett.

La't I us, -eris (/.): sida. Ad la'tus, åt sidan t.ex. disloca'tio ad la'tus, om benbrott med brott-ändarna förskjutna sida vid sida. Se fraktur. La't|us, -a, -um (/.): bred.

Latverg: äldre benämning på electua'rium.

Lauda'num: opium.

Launois-Clera'fs syndrom: se dystrophia adipo'so-genita'lis.

Laurence-Moon-Biedl's syndrom: fettsot, hypogenitalism, retinitis pigmentosa, intelligensrubbning, skallanomalier och andra degenerationstecken.

La'u|s, -dis (/.): beröm.

Lavage (/.): tvättning. L. de 1'organism c: transfusion av fysiologisk koksaltlösning för framkallande av artificiell hydremi och därmed ökad utsöndring av urin och svett samt genom tarmen av skadliga produkter.

Lavemang (/. lavement): syn. e'nema, klistir. Närande /.: se clysma nu'triens, klysma.

Lavipe'dijum, -i (/. av lava're, tvätta + pes, fot): fotbad.

Lax|a'ntia, sing, '-ans: Laxati'v|a, sing, -um (l. av laxa're, öppna, göra slapp): avföringsmedel. Laxermedel. Laxati'v. Laxation: medikamentös avföring. Laxe'ra. Jfr eckopro|-tika, purga'ntia.

La'xjus, -a, -um (/.): lös, slapp.

LDH: förkortning för isoenzymer av laktat-dehydrogenas, Finns i serum vid vissa åkommor (hjärtinfarkt,

perniciös anemi m.fl.).

LE: lupus erythematosus.

Leber's sjukdom: familjär, blott på manliga individer övergående neuritis retrobulba'-ris med utgång i synnervsatrofi.

Lebejtomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. le'bes, bäcken + tome', snitt): se pubeotomi.

Lecho|py'ra (av g. lecho', barnsängskvinna + pyr, feber): barnsängsfeber.

Leciti'n, (/. Lecithi'n|um, -i av g. le'kithos, äggula): ester av den primära alkoholen kolin. Glycerinfosforsyreförening med fett-syreradikaler och koli'n; en av de två viktigaste lipoi'derna (fosfati'der), först framställd ur äggula.

Lécluse's hävstång 1. mejsel: instrument för uttagning av tänder. Jfr Geissfuss, tandhävel.

LED: förkortning för lupus erythematosus disseminatus.

Led-amputation: se exartikulation. -fransar: fransliknande, från synovialmembranen utgående, in i ledhålan inskjutande bildningar, -huvud: se kondyl. -mus, pl. -möss: av olika anledningar t.ex. genom avsprängning av ett broskstycke uppkomna fria vanl. riskorn- till hasselnötstora kroppar i en led. Syn. mutes articulates.

Lederer's anemi: förvärvad, akut, hemoly-tisk anemi.

Lednings-afasi: se afasi, -anestesi': lokalbedövning, genom avbrott i nervledningen från en viss region förmedelst applikation av bedövningsmedlet på 1. i omgivningen av en till operationsområdet ledande känselnerv; syn. regionär anestesi'. Jfr infiltrations-, lo-kal-, spinalanestesi. -förlamning: f. på grund av avbrott på ledningen i nervbanorna i motsats mot central resp. spinal förlamning.

Led-smörja: syno'via. -syn: starkt nedsatt synförmåga, som blott möjliggör att förflytta sig mellan föremålen.

Le due's ström: högfrekventa, intermitteran-de galvaniska likströmmar av låg spänning. Jfr arsonvalisation.

Led-vattusot: se hydartro's. -vrickning: se dis-to'rsio. -vätska: se syno'via.

Legal's reaktion: prov på aceton i urinen.

Legal I is, -e (/.): laglig.

Leg|asteni', (/.-asthen|i'a,-i'øe av g. le'go, läsa + asthe'neia, svaghet): brister i förmågan att kunna läsa; lässvaghet.

Le'ge a'rtis (/.): enligt konstens regler, förk. i recept = l. a.

Leiner's sjukdom: se erythrodermi'a des-quamati'va.Leiodermi

Leio- (av g. lei'os): glatt-. -dermi', (/. der-mji'a, -i'ae av g. de'rma, hud): ovanlig blankhet och mjukhet av huden, -dystoni', (/. «dystonia, -i'ae av g. dys-, dålig -f to'nos, spänning): d. av den glatta muskulaturen, -ko'm (av g. ko'mmi, gummi): se dextrin, -myo'm (/. -a, -atis av g. mys, muskel): svulst av glatt muskulatur. L. cu'tis: hudsjkd. med talrika, av glatt muskulatur genomsatta genomskinliga, ärtstora knutor på extremiteternas sträcksidor. Leiomyo'ma u'teri. Jfr fibroi'd.

Leipo-: se lipo-.

Leishma'nia Donova'ni: blodparasit vid kala-azar, texasfeber, "spotted disease", splenomegali m.fl. L-a infa'ntum: framkal-laren av kala-azar hos barn i medelhavsländerna. L-a tro'pica: orsaken till orientböld. — Leishmaniasis viscera'Iis; L. cuta'nea; L. mucocuta'nea am erica'na: kala-azar; orientböld; lokalisation till näsa o. svalg. Leish-manio'ser, (/. Leishmanio'ses): infektioner medelst Leishmania-arter. Syn. leishmaniasis.

Leishmankroppar: gnm löss överförda sjukdomsalstrare protozoer.

Lei ter rör: böjliga efter kroppsformen anpassbara rör, genom vilka varmt 1. kallt vatten ledes.

Lejonansikte: knölformiga uppdrivningar i ansiktet hos spetälska givande detta ett le-jonartat utseende. Jfr lepra tuberosa, leon-tiasis.

Lemni'sken, (/. Lemni'sc | us, -i av g. lemni's-kos, band av ylle): två nervtrådsstråk i hjärnan. L. medialis (sensitiva 1.): från kärnan i ryggmärgens baksträngar till ventrolateral talamuskäraan; dess trådar korsa sig i rha'-phe medull. obl. kranialt om pyramidkorsningen. L. lateralis (akustiska 1.) från ner-vus cochlea'ris' kärnor i förlängda märgen till de bakre fyrhögarna. — Syn. la'queus.

Lemo I logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. loimo's, pest 4- lo'gos, lära): se loimologi.

Lenice't (l. -um, -i): basiskt aluminiumacetat (aluminii subace'tas) i pulverform.

Le'niens (/.): mildrande, uppmjuknande. Un-gue'ntum I.: ce'ra a'lba, ceta'ceum hållande salva. Se cold cream, ung. ceta'cei.

Lenigallo'l (/. -um, -i): pyrogalloltriacetat. Vid eksembehandling.

Le'n|is, -e (I.): mild.

Len|s, '-tis (/.): lins. L. crysta'llina: ögats lins.

Lentesce'rande (av I. le'ntus, långsam): kronisk, långsamt förlöpande, t.ex. 1. sår. Le'n-tasepsis: vid endocarditis le'nta.

Lentico'nus: se lentikonus.

Lenticula'r|is, -e (/.): som hör till linsen.

Lentifo'rm|is, -e (/.): linsformad.

Lentigo, -inis (/.): upp till linsstor nævus pig-mento'sus.

Lenti-ko'nus, (/. -co'njus, -i av lens, lins -f g. ko'nos, kägla): konisk fram- 1. bakåtbukt-ning av ögonlinsen. Falsk /.: lins med abnormt stora refraktionsdifferenser mellan svagt brytande bark och starkare brytande kärnlager. -kula'r (av l. lens, lins): linsartad, linsformig (med avseende på nu'cleus lentifo'rmis). L. syfili'd: storpapulös s. Le'nt|us, -a, -um (/.): trög, långsam. Leonti'as|is, -is (/. av g. le'on, lejon): lejonutseende, hos ansiktet vid le'pra tubero'sa i ansiktshuden. Syn. fa'cies leonti'na. L. o's-sea, L. o'ssium: hyperplasi av ansiktets ben, ss. vid akromegali 1. andra tillstånd. Leon-ti'njus, -a, -um (/.): lejon-. Le'pr|a, -ae (/. av g. lepro's, skrovlig, avskalande): spetälska; kronisk av leprabacillen orsakad allmänsjkd., med fläckiga, knöliga, blåsiga utslag på hud och slemhinnor, ev. med sårbildning, angripande av nerver 1. andra inre organ. — L. amesthe'tica: den leprösa granulationsvävnaden följer nerverna (nervlepra) och leder till okänslighet och trofiska rubbningar med avstötning av större 1. mindre delar av kroppen (lepra mutilans). L. tubero'sa: den leprösa granulationsvävnaden uppträder i knutar, vanligen i huden, som gå tillbaka under pigmentbildning 1. (vanligare) sönderfalla sårigt: hudlepra. Syn. "knölsjuka", leonti'asis. Le'pra-bacillen: spetälskans bacill. Syn. Hansen's bacill. Leprabacillfärgning: modifierad färgning med Ziehl-Neelsen's kar-bolfuksinfärgning för tuberkelbaciller, principiellt blott försiktigare avfärgning med syra. -celler: epitellika celler i lepro'm, innehållande massor av leprabaciller.—Lepro'm (/. -a, -atis): spetälskeinfektionens svulstlika granulationsvävnad. Leproseri', (/. Leprosa'rijum, -i): sjukhus för spetälskesjuka. Lepro's: som har samband med lepra. L. svulst. L. människa.

Lepto- (av g. lepto's): prefix i betydelsen tunn, smal. — -cefa'l, (I. -ce'phaljus, -i); -cefali', (/. -cephal|i'a, -i'ae av g. kephale', huvud): individ med smalt huvud; en form av do'likocefali'. Leptocefa'l. -ce'phalus: se -cefali. -de'rmisk (av g. de'rma, hud): tunn-skinnad. -foni', (l. -phon|i'a, -i'ae av g. phone', ljud): svag röst. -kefa'1: se -cefal. -me-ningi't (/. -is, -idis av g. me'ninx, hjärnhin-na): infl. i mjuka hjärnhinnan. -me'ni|nx, '-ngis (/. av g. me'ninx, hinna): de fina l. mjuka hjärnhinnorna, araknoide'a och pi'a ma'ter. -morf (av g. morphe', form): kropps-
Leptospira

form av smal och spenslig typ. -prosopi', (/. -prosop|i'a, -i'ae av g. pro'sopon, ansikte): smalt ansikte i förening med dolikocefali. -so'm typ (av g. so'ma, kropp): kroppsbyggnad med smal växt, smalt ansikte o. näsa. Jfr astenisk, atletisk, pyknisk typ, Kretsch-mer's typlära.

Leptospira: en spiroke'tart. L. ictero'genes (icterohaemorrha'gica): spiroke't orsakande infektiös ikterus (Weil's sjkd.). Leptospira'-l|is, -e (/.): som hör till Leptospira. Leptospirosis icterohaemorrha'gica: Weil's sjkd.

Le'pto[thrix, '-trichis (1. av g. lepto's, smal -f thrix, hår): ett släkte av Trichomyce'tes. L. bucca'lis, L. innomina'ta: den vanliga mun-håletrikomyceten, med långa smala trådar.

Le'ptus autumna'lis: ett litet spindeldjur på säd, krusbärsbuskar m.m. Kan framkalla klåda och sveda, någon gång allmänt erytem eller nässelfeberliknande utslag.

Ler i c he's syndrom: kronisk trombotisering i aortabifurkationen. Om endast a. iliaca är ockluderad föreligger claudicatio i höft eller lår, men om bifurkationen är inbegripen, uppträda smärtor såväl i höft som lår.

Léri's reflex: se handledsreflexen.

Lesbisk kärlek (av ön Lesbos, dikterskan S a p p h o s hemort): homosexuell drift kvinnor emellan, särskilt att den ena med tungan tillfredsställer bådas könsdrift. Syn. saffisk kärlek. Jfr cunnili'ngus, pervers könsdrift, tribadi.

Leta! (/. -is, -e av le'tum, död): förande till döden. L. dos: den dos av ett gift, som i regel dödar. E'xitus leta'lis: dödlig utgång.

Letalite't: dödstalets förhållande (i procent) till sjukdomstalet i viss sjukdom. Jfr mor-biditet.

Letargi', (/. Lethargji'a, -i'ae av g. le'the, glömska -+- a priv. + e'rgon, arbete): ihållande medvetslöshet 1. dvala, ur vilken den sjuke knappt kan väckas, t.ex. hysterisk l. 1. hypno'tisk /. L. africa'na: den "äkta", afrikanska sömnsjukan, trypanosominfektion. — Lethargic I us, -a, -um (/.): sömndrucken. T.ex. encephali'tis letha'rgica: den inhemska sömnsjukan.

Letholo'gica (av g. le'the, glömska + lo'gos, ord): oförmåga att ihågkomma visst ord.

Letterer-Siwe's sjukdom: generaliserad retikuloendotelios hos småbarn.

Leuc|i'n: a-amino-isokapronsyra, CHss. /ft

>chch2ch/

ch3/ \cooh

Ingår som konstituerande beståndsdel i

de flesta proteinämnen; klyvningsprodukt av äggvita.

Leuco-: se leuko-.

Leuk- (/. Leuc- av g. leuko's): vit-, -anemi', (/. -anæm|ia, -i'ae av g. an priv. -f hai'ma, blod): kombination av leukemi och perni-ciös anemi, -anili'n: se leukoföreningar. -emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): samlingsnamn för hyperplastiska, akuta 1. kroniska systemsjukdomar i den leukoblas-tiska apparaten (lymfkörtlar, mjälte, benmärg) med nybildning av talrika vita blodkroppar. Utsvämmas dessa, såsom i regel sker, i blodet, varvid ofta omogna former medfölja, uppstå leukemier i inskränkt bemärkelse, i annat fall aleukemier. (Leukemier o. aleukemier äro sålunda 2 olika former av samma gemensamma grundlidande.) Syn. leukocytemi, vitblodsjuka. Jfr leukocytos. — Leuke'misk, (/. Leuchae'mic | us, -a, -um). Lymfa'tisk I.: ökning av blodets lymfocyter genom nybildning av celler i den lymfatiska apparaten, särskilt lymfkörtlar och mjälte, som förstoras. Syn. lymfemi. Myeloge'n L: ökning av blodets leukocyter och övergång i blodet av myelocyter och myeloblaster genom hyperplasi av myelogen vävnad i benmärg och mjälte. Se aleukemi, lymfadenos, myelos. -emoi'd, (/. -

æmoi'd|es av g. hai'ma, blod + ei'dos, form): leukemiliknande (men ej orsakad av leukemiska förändringar i den blodliknande vävnaden) t.ex. leukemoi'd reaktion, -encefali't, (/. -encephalic | is, -idis av g. enke'phalos, hjärna): infl. i hjärnans vita substans.

Leuki'ner: termostabila substanser i leukocyter med bakteriedödande egenskaper.

Leuko- (/. Leuco- av g. leuko's': vit. -bla'ster (av g. blasto's, frö): samlingsnamn för förstadierna till alla leukocyter särskilt sådana, som likna myelocyter genom kärnans avsaknad av nucle'oli, men i övrigt äro myeloblaster. -bla'stic|us, -a, -um (/.): leukoblast-. -cidi'n: 1. ämnen i bakterier, särskilt stafylo-kocker, som upplösa leukocyter; 2. cyto-toxin, som erhållits genom immunisering med leukocyter, -cytemi', (/. -cytasmi'a): se leukemi, -eyter (av g. ky'tos, cell): 1. dels ss. samlingsnamn för blodets samtliga vita celler (polynukleära leukocyter, lymfocyter och monocyter) i motsättning mot erytrocyterna; 2. dels i inskränkt bemärkelse om de polynukleära 1. (bättre) polymorfkärniga vita cellerna i motsättning mot lymfocyterna med runda kärnor. De polymorfkärniga leu-kocyterna, utgöra 60—70 % av de vita blodkropparna. Efter protoplasmagranulationer-nas förhållande till färgämnen indelas de lik-Leukom

som deras moderceller i den röda benmärgen (myelocy'terna) och i acidofi'la (eosino-fi'la), basofi'la och neutrofi'la. Efter kärnans utseende skiljer man mellan stavkärniga och segmenthärniga. -cytformel: procentförhållandena mellan de olika leukocytarterna. Jfr Arneth's formel, -cytoly's, (/. -cyto'lys|is, -is av g. ky'tos, cell -f ly'o, lösa): de vita blodcellernas upplösning, t.ex. av leukocidi-ner. Syn. leukolys. -cyto'm (/. -a, -atis): ovanlig beteckning för rundcellssvulst. -cyto-peni', (/. -cytopeni'a): se leukopeni.-cyto's (/. -ist-is): övergående och symptomatisk ökning av de vita blodkropparnas mängd i blodet. Jfr leukemi. -de'rm|a, -atis (/. av g. de'rma, hud): en, särskilt i nacken uppträdande, för syfilis karakteristisk leukodermi i sjukdomens första 3—6 månader. Syn. collier de Vénus, (melano)leucode'rma colli, venus-krage. -dermi', (/. -derm[i'a, -i'ae): vita genom pigmentatrofi uppkomna hudfläckar. Jfr akromodermi, albini'sm, vitili'go. -ence-fali't, (/. -encephalitis, -idis av g. enke'pha-los, hjärna): infl. av vita substansen i hjärna o. ryggmärg. Jfr Schilder's sjkd. -fleg-masi': se flegmasi (phlegmasia alba), -föreningar: i reducerat tillstånd färglösa ämnen, vilka vid oxidation antaga sin utmärkande färg, t.ex. leukanilin. -kerato's, (/. -cerato's|is, -is): se leukoplaki. -ly's: syn. leu-kocytolys.

Leuko'm, (/. Leuco'mja, -atis av g. leuko's, vit): vit fläck på ögats hornhinna (ma'cula co'rrtece); jfr albugo. L. adhæ'rens: 1. med sammanväxningar mellan iris o. hornhinnan. L. o'ris: se leukoplaki. L. u'nguium: se leukonyki.

Leukomai'ner: "köttbaser", samlingsnamn för kvävehaltiga sönderfallsprodukter av äggvita inom organismen, ss. xantiner, krea-tinin o.a.

Leuko- (/. Leuco- av g. leuko's): vit-, -mel-algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. me'los, lem -f a'lgos, smärta): anfallsvis påkommande kyla och blekhet i huden å extremiteterna; motsats till erytromelalgi. -myeli't (/. -is, -idis av g. myelo's, ryggmärg): infl. i ryggmärgens vita substans.

Leuk I onyki', (/. Leuc [onych | i'a, -i'ae av g. leuko's, vit + o'nyx, nagel): vita fläckar i nageln. Syn. leuco'ma u'nguium. Jfr menda'cia.

Leuko- (/. Leuco- av g. leuko's): vit-, -pati', (/. -path I i'a, gen. och pl. -i'ae av g. pa'thos, lidande): genom medfödd 1. förvärvad pigmentbrist karakteriserade hudsjukdomar (albini'sm, vitili'go, leukode'rma, polio'sis m.m.). -peni', (/. -pen | i'a, -i'ae av g. peni'a, brist): minskning av de vita blodcellernas

antal i blodet. Syn. hypoleukocytos. -plaki', -plasi', (/. -plac|i'a, -i'ae av g. plax, platta): vita fläckar i munnen, på läpparna, bucca osv. genom epitelförtjockning. Syn. leuko-keratos, leucocerato'sis muco'sae o'ris, leu-coplaci'a o'ris, psori'asis li'nguae, tylo'sis li'n-guæ. -plast (av g. plasto's, formad): ett häftplåster innehållande zinkoxid, -poe's (/. -is, -is av g. poie'o, göra): bildning av vita blodceller i leukopoe'tiska apparaten, -rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): vit flytning från vagina; syn. flu'or a'lbus. -sarko-mato's, (/. -sarcomato'sjis, -is): se lymfosar-

komatos.

Leuko'ser: samlingsnamn för leukemi'er -f aleukemier. Leuko's(is), (/. Leuco'sjis, -is): syn. 1. leuko'm, leukopati; 2. leukemi, aleu-kemi.

Leuko- (/. Leuco- av g. leuko's): vit-, -ta'x, (/. -ta'x I is, -is av g. ta'xis, anordning): de vita blodcellernas kemotax. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): snitt gnm hjärnans vita substans. Prefronta'l l: se lobotomi (prefrontal), -toxi'n (av g. toxiko'n, gift): för de vita blodcellerna giftiga ämnen i blodet, aggresiner, leukocidiner. -triki', -triko's, (/. -tricho'sI is, -is av g. thrix, hår): vitfärgning av håret. Jfr polio's, -vorin (/. -um, -i): medel vid megaloblastanemi.

Levaditi's färgningsmetod: för påvisande av Spirochæta pa'llida: härdning i 10 % formalin, absolut alkohol, därefter i 3 % silvernitratlösning, urtvättning samt reduktion 4 gm a'cidum pyroga'llicum -f 5 kbcm formalin + 100 kbcm vatten. Spiroketerna bli svarta.

Leva'tjor, -o'ris (/.): höjare. T.ex. m. leva'tor a'ni: den stolgången runt om omgivande muskeln; höjer bäckenbotten. Levato'ri|us, -a, -um (/.): som hör till levator.

Lever: he'par. Amyloid-, fett-, hjärtfelslever: se leverförstoring.

Lever-a'cini (av I. a'cinus, bär): de små le-verkörtelcellsanhopningarna (leveröarna). -atrofi': atrophi'a he'patis. Atro'fisk lever-cirros: den vanliga atrofiska formen av in-terstitiell infl. med betydlig bindvävsutveckling och i början förstoring av levern, småningom ledande till atrofi av levercellerna med skrumplever som slutresultat. Syn. Laennec's skrumplever, "suparlever". Akut gul leveratrofi: atrophi'a he'patis acuta fla'va, se i'cterus gra'vis. -cirro's: se föregående. Jfr Banti's sjkd., Hanot's lever-cirros. -fläckar: nae'vi pigmento'si; bruna fläckar i huden förorsakade av melaninfö-rande celler i epidermis basalcellslager. -funktionen: levern är upplagringsplats förLevis

antipernisiosafaktorn, receptakulum för överflödigt blod, producerar galla från förbrukade blodkroppar som tillföras levern från mjälten genom portavenen. Gallbildningen och gallans fria inflöde till tolv-fingertarmen äro nödvändiga för absorptionen av K-vitamin från födan (nödvändigt för att förhindra vissa blödningstillstånd). Levern är dessutom bildningsstället för albumin, fibrinogen, protrombin, glykos, mineralämnen, vitaminer och enzymer. Vidare kan levern, om benmärgen förstörs (t.ex. vid marmorbenssjukdomen) återtaga sin embryonala blodbildnings-förmåga (liksom mjälten), -funktionsprov: se funktionell leverdiagnostik, -förstoring: amyloidlever: se amyloid; cyano'tisk lever 1. hjärtfelslever: en genom blodstockning förstorad lever; syn. muskotlever, foie car-diaque; fettlever /genom f ettansamling i cellerna förstorad lever; hypertrofisk 1. biliär levercirros: en självständig på bindvävsnybildning beroende leverförstoring, som ej leder tül atrofi, med tidig och kvarstående svår ikterus och stark mjältförstoring, men i motsats till den atrofiska levercirrosen (Laënnec's) vanligen ingen askites. Syn. Hanot's levercirros; dessutom förstoringar genom svulster, cystor, Echinoco'ccus. -in-sufficie'ns: nedsatt leverfunktion, -kapsel: se capsula he'patis. -koli'k: syn. gallstenskolik. -koma: se hepatargi. -preparat: medel vid makrocytära anemier, -skrump-ning: genom kronisk interstitiell leverinfl. orsakad 1-skrumpning. Jfr levercirros (-atrofi). -stärkelse: glykogen, -tran: se fiskolja, o'leum je'coris. -öar: se leveracini.

Le'v|is, -e (/.): lätt.

Levitation (av /. le'vis, lätt): hallucinatorisk sensation att flyta 1. stiga i luften.

Levo- (/. Lævo- av læ'vus): vänster-, -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): fruktan för saker till vänster om kroppen, -gy'r (/. -us, -a, -um av g. gy'ros, ring): vänstervridande. Motsatsen dextrogyr. -mepro-mazin: se'dativum.

Levulo's: fruktsocker, -uri', (/. -ur | i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): närvaro av fruktsocker i urinen.

Levo-propooxifen, (/. -oxyphen | um, -i): host-hämmande medel, -tyroxin, (/. -thyroxin-lum, -i): tyreoideahormon.

L|ex, -e'gis (/.): lag. L. ve'neris (/.): benämning på lagen (år 1918) angående åtgärder mot utbredningen av könssjukdomar.

Leyden-Moebius' muskelatrofi: hereditär form av dystrophia musculo'rum progressiva, som företrädesvis och initialt angriper

bäckengördelns o. benets muskler. Jfr Zimmerlin's typ.

Ley dig's celler: könskörtlarnas interstitiella inkretoriska mellanceller = Steinach's pubertetskörtel.

LH: luteiniserande hormon. Se gonadotropin.

Li: kem. tecken för lithium.

Li'b I er, -era, -erum (/.): fri, t.ex. co'rpora li'-bera = fria kroppar.

Libid|o, -inis (/.): begär. L. sexua'lis: könsdrift resp. begäret att tillfredsställa densamma.

Lihman-Sack's syndrom: hos asteniska kvinnor uppträdande sjkd., karakteriserad av ledsmärtor, serosa utgjutningar i pleura o. perikard, lupus erythematosus liknande hudförändringar, slemhinnesår, petekier, pu'rpura, anemi, leukopeni, trombocytopeni, glomerulonefrit, endokardit, feber, takykar-di och kakexi.

Li'bra: romersk viktsenhet och medicinalvikt = 360 gm = 12 uns. Jfr medicinalvikt.

Lich|en, -e'nis (/. av g. leiche'n, lav): 1. mossa, t.ex. L. isla'ndicus: islandsmossa; 2. hudutslag, som bilda knottror, försvinnande genom fjällning och efterlämnande stundom ett chagrängliknande utseende av huden. Till stor del ännu ett samlingsnamn för etio-logiskt skilda hudutslag. — L. pila'ris: 1. kring hårfolliklarna; se Darier's sjkd., ce-rato'sis follicula'ris. L. progenita'lis: 1. på yttre könsdelarna. L. ru'ber pla'nus: 1. med små först röda senare brunaktiga platta knottror av vaxartad glans i kokardliknande anordning, stundom nästan vårtlika (l. r. verrucosus). L. scrofuloso'rum: i fläckfor-miga gyttringar sammanpackade små blekt brunröda knottror hos tuberkulösa. Syn. tuberculo'sis cutis lichenoides. L. strophulus: 1. urticatus. Se strophulus infa'ntium. L. syphiliticus: en form av syfilid i huden. L. urticatus: se strofulus. Lichenoid |es, (/. av g. 1. -f ei'dos, form): mossliknande.

Lidokain, (/. -cain|um, -i): lokalanestetikum.

Lieberkiihn's körtlar: tarmslemhinnans körtlar, gla'ndulae intestina'les.

Lie big's köttextrakt 1. blott L. extrakt: genom avdunstning berett extrakt på kött. L. soppa: beredd på vete- och maltmjöl med tillsats av några droppar kaliumkarbonat.

Li'|en, -e'nis (/.): mjälte, syn. splen. L. mo'bi-lis: rörlig, "vandrande" mjälte. Liena'1 (l -is, -e): tillhörande mjälten. Lieni't (/. -is, -idis): mjältinfl. Syn. splenit. Lieno|malaci', (/. -malac|i'a, -i'ae av g. malaki'a, mjukhet): mjältuppmjukning.

Li J enteri', (/. -enter | i'a, -i'ae av g. lei'os, glattLiernur's system

-f e'nteron, tarm): diarroiska uttömningar med osmält föda, kasein, köttfibrer m.m.

Liernur's system: centralisation för beredande av pudrett av storstäders avfallsämnen.

Ligament-bristning demorrexi. -inflammation: desmit, desmos. -lära: desmologi. -o'sjus, -a, -um (/.): som är försedd med ligament. -smärta: desmodyni. -sjuka: desmo-pati. -tänjning: desmektasi.

Ligame'nt (/. -um, -i, pl. -a av liga're, binda): band; tätare, fastare bindvävsförstärkningar 1. förbindelser.

L. anula're sta'pedis (L. annulare ba'seos sta'pedis, BNA): mellan ovala fönstret och stigbygelplattan. L. an. ra'dii: från incisu'ra radia'Hs u'lnæ runt om ca'put och co'llum ra'dii. (L-a anula'ria digito'rum): pars anu-laris vaginæ fibrosæ.

L. anococcyge'um (Se'ptum anococcy'gi-cum, INA): mellan spetsen av os coccyx och huden bakom anus, delvis fäste för musc. sphincter ani externus.

L. a'picis de'ntis: mellan dens axis och främre randen av fora'men ma'gnum.

L. arcua'tum pu'bis: under blygdbågen till avrundning och till fäste för urin- och könsdelar.

L. arterio'sum (Cho'rda du'ctus arterio'si, INA): bindvävssträng mellan aortabågen och arteria pulmona'lis sinistra, rest av den fetala ductus Bo t aili.

L-a auricula'ria: 3 bindvävsstråk mellan öronmusslans brosk och omgivande bendelar.

L. bifurca'tum (L. biparti'tum, INA): från främre dorsala randen av os calca'neus, delande sig i ett lateralt bälte (se lig. calcaneo-cuboideum) och ett medialt (se lig. calcaneo-naviculare).

L. calca'neo|cuboide'um [Pars calca'neo-cuboide'a (lig. bifurca'ti), BNA]: från dorsala och laterala ytan av calcaneus till dorsala ytan av cuboide'um. L. calc. -cub. planta're: den starkaste och mäktigaste av alla fotens lig. o. ett av de kraftigaste i hela kroppen; förbinder i planta pedis med ytliga o. djupa lager calcaneus och os cuboideum. L. calc. -fibula're (L. fi'bulocalcanea're, INA): mellan fibulans laterala malleol till calcaneus laterala yta. L. calc. -navicula're [Pars cal-ca'neonavicula'ris (lig. bifurca'ti), BNA]: från dorsala o. laterala ytan av calcaneus till dorsala ytan av os naviculare. L. calc.-iiavic. planta're: från mediala ytan av calca'neus till mediala plantara ytan av os navicula're.

L. ca'pitis fe'moris (Lig. te'res fe'moris,

BNA): inom höftleden mellan caput femoris från dess fo'vea och botten av acetabulum till incisura acetabuli. L. cap. co'stæ intra-articula're: mellan cri'sta capitis co'stae av 2.—10. revbenen till brosken mellan kotorna. L. cap. cost, radia'tum: mellan ett revbenshuvud till närmast övre och undre kota och mellanliggande brosk. L. cap. fi'bulae ante'rius och poste'rius (L. capi'tuli fi'bulce, BNA): förstärkningsband på främre och bakre ytan av articula'tio tibiofibularis.

(L. ca'rpi dor sa'le): retinaculum extenso-rum. L. ca'rpi radia'tum (L. c. vola're rad., INA): förstärkningsband på palmara sidan av handledens ben utstrålande från os capi-ta'tum. L-a carpo | metacarpe'a dorsaiia och L-a carpo I metacarpe'a palma'ria: förstärkningsband på dorsala och palma'ra ytorna av articulationes carpometacarpe'æ.

L. collatera'le: förstärkningsband i allmht på sidor av ledgångar. L. coll. ca'rpi radia'le: mellan processus styloide'us ossis radii och os naviculare. L. coll. ca'rpi ulna're: mellan processus styloide'us ulnæ och ossa triquetrum och pisiforme. L. coll. fibula're: förstärkningsband till knäleden, mellan epicondylus femoris till laterala randen av caput fibulæ. L. coll. radia'le: mellan epicondylus lateralis humeri dels till främre, dels till bakre randen av incisura radialis ulnæ. L. coll. tibia'le: förstärkningsband till knäleden mellan epicondylus medialis femoris och mediala bakre randen av tibia. L. coll. ulna're: band från epicondylus medialis humeri till processus coronoide'us och ole'cranon ulnæ.

(L. co'lli co'stce): lig. costotransversa'rium.

L. co'raco-acromia'le: mellan främre kanten av akro'mion och processus coracoide'us scapulæ. L. co'racojclavicula're: mellan processus coracoide'us sca'pulae och clavi'cula. L. co'raco]humera'le: mellan processus coracoide'us scapulæ och tuberculum majus (humeri).

(L. corni'culi pharynge'um): se lig. juga'le.

L. costo|clavicu!a're: mellan undre kanten av nyckelbenet till 1. revbenets brosk. L. costotransversa'rium (L. co'lli co'stce, BNA, INA): mellan revbenshalsen och tillhörig processus trans ve'rsus ve'rtebraæ. L. costoj-transv. latera'le (L. costotransv. poste'rius, BNA; L. costotransv. exte'rnum, INA): mellan bakre ytan av revbenshalsen

till basen av närmast högre kotas tvärutskott samt

processus spino'sus. L. costoj transv. supe'-

rius (L. costotransv. ante'rius, BNA; L. costotransv. inte'rnum, INA): mellan övre kanten av revbenshalsen och undre kanten av närmast högre tvärutskott av ryggkota. L-a

20Ligamentum crico-arytnoideum posterius

Llgamenta mallei

costoxiphoide'a (L-a costoensifo'rmia, INA): mellan 6. och 7. revbenens brosk till processus xiphoide'us.

L. crico-arytnoide'um poste'rius: på bakre ytan av articulatio crico-arytenoidea. L. crico |pharynge'um: nedre förenade delen av det Y-formade lig. jugale. L. crico | thyreoi-de'um (T. cr.-th. — pars li'bera co'ni ela'sti-ci, INA): mellan ringbroskets båge och nedre kanten av sköldbrosket. L. crico | tracheal: mellan ringbroskets och trakeas första broskring.

L. crucia'tum ante'rius och poste'rius (L.

decussa'tum ante'rius och poste'rius, INA): knäledens varandra korsande ligament inom leden. (L. crucia'tum cru'ris): retinaculum mm. extensorum inferius. (L. cruciforme): retinaculum mm. extensorum inferius. L. crucif. atia'ntis (L. crucia'tum atla'ntis, BNA): ett korsat band på halskotan 1. bakom dens.

L. cuboideonavicula're planta're: förbindande med snedgående stråk plantarytorna av ossa cuboideum och naviculare med varandra.

L. deltoide'um: förstärkningsband på mediala sidan av articulatio talocruralis; sönderfaller i: pars ti'biocalcanea'ris: mellan mediala malleolen till övre randen av sustentaculum tala're, pars ti'bionavicula'ris: mellan dorsala ytan av os naviculare o. spetsen av malleolus medialis, pars tibiotala'ris antenor: mellan tibia och talushalsens främre del samt pars tibiotala'ris poste'rior: till tuberculum mediale proc. posterioris tali.

L. denticula'tum: ryggmärgens fäste medelst en rad frontalt ställda taggutskott fästade med basen till mjuka hinnan och med spetsen till hårda hinnan vid nervernas ge-nomträdesställen.

L. falcifo'rme he'patis (Mesohepa'ticum ventra'le, INA): peritonealduplikatur mellan främre leverytan och bakre bukväggen.

L. fla'vum (L-a flava, BNA; L-a interar-cua'lia, INA): från ryggkota till ryggkota i bakre delen av bågarna.

L. fundifo'rme pe'nis: mellan nedersta delen av linea alb a och skänkelformigt omfattande corpora cavernosa penis.

L. gastroco'licum {Pars gastromesoco'lica, INA): mellan ventrikelns stora kurvatur och tvärkolon. L. gastrolienal (Pars gastrolienal, INA): mellan ventrikelns fundus och mjälten.

(L. Gimbernati): 1. lacunare.

L. be'pato|co'licum: peritonealt band mellan högra leverloben o. flexura coli dex-tra. L. hepatoduodenal (Pars hepatoduode-

na'lis, INA); L. hepatoga'stricum (Pars he-patogastrica, INA): se omentum minus.

L. hy'o-epiglo'tticum: mellan tungbens-kroppen och nedre delen av epiglottis.

L. i'lio|femora'Ie: starkt band mellan tuberculum iliacum och trochanter major samt linea intertrochanterica femoris. L. i'lio|-lumba'le: mellan 4. och 5. ländkotornas tvärutskott till crista iliaca, insidan av os ilium samt korsbenets sidodelar.

L. incu'dis poste'rius och supe'rius: mellan mellanörats städ, ambos, och taket av trumhålan.

L. inguinale: ljumskbandet från spina iliaca till tuberculum pubicum, utgör en undre förstärkning i aponeurosen

av m. obliquus abdominis externus.

L-a inter jcarpe'a (dorsa'lia, inteiro'ssea och palma'ria: förstärkningsband å karpus-lederna. L. inter | clavicula're: mellan övre kanten av mediala nyckelbensändan till samma del av motsatta sidans nyckelben. L. inter|foveola're (Hesselbach): utgör en förtjockning i fascia transversalis på medialsidan av inguinalkanalens inre mynning: övergår uppåt i m. transv. abdominis och nedåt i lig. inguinale; stundom illa utvecklat, ibland innehållande muskelstråk från m. transv. abdominis. L-a inter |o'ssea: ligament mellan tvenne ben, ss. ulna och radius, tibia och fibula. L. inter|spinale: mellan kot-bågarnas processus spinosi. L. inter |trans-versa'rium: mellan ryggkotornas processus transversi.

L. ischo|femoraie (L. ischiocapsula're, BNA): förstärkningsband på baksidan av höftleden.

(L. juga'Ie): Y-format ligament i bakre la-rynxväggen mellan mittpartiet av cartilago cricoidea övre rand och med grenpartiet på topparna av cartila'gines cornicula'ti. Nedre odelade partiet = lig. cricopharynge'um, det övre delade = lig. corniculopharynge'-um, BNA.

L. lacuna're: del av mediala partiet av ligamentum inguinale till os pubis och fascia pecti'nea. Syn. (L. Gimbernati).

L. la'tum u'teri (Pli'ca la'ta u'teri, INA): de breda livmodersbanden.

L. Iongitudina'Ie ante'rius och poste'rius (L. long. commu'ne ventra'le och dorsa'le, INA): de långa banden på ryggkotkroppar-nas framsida och baksida, de senare inom ryggradskanalen.

L. lumbo|costate: från de sista revbenen till spetsarna av ländkotornas processus

transversi.

L-a ma'llei: hörselbenet hammarens fäste-Ligamentous ovarii proprium

band, ett främre (I. ma'llei ante'rius), ett lateralt (i mallei lat er ale) och ett övre (1. mallei supe'rius). L. metacarpe'um (resp. metatarse'um) transve'rsum profu'ndum (L-a capitulo'rum transversa, BNA): på vo-la'ra ytan mellan ossa metacarpalia II—V och mellan samtliga ossa metatarsa'lia. L. nu'chæ (Septum nuchæ, INA): nackbandet, bindvävsplatta mellan processus spinosi av halskotorna till protuberantia occipitalis externa.

L. ova'rii pro'prium (Cho'rda u'teroova'-rica, INA): äggstockens band till livmodern.

L. palpebra'le mediale: mellan inre ögon-vinkeln och processus frontalis av överkäken.

L. patellæ: mellan knäskålen och tuberositas tibiæ.

L. pectina'tum a'nguli iridocornealis (L.

pect. i'ridis, BNA; Spo'ngium a'nguli irido-c or ne alis, INA): trekantigt stråk elastiska trådar mellan ögats hornhinna och vinkeln av regnbågshinnan, luckorna i fackverket utgöra Font ana's rum.

L. phre'nicoco'licum (Pli'ca phre'n.-co'l., INA): peritonealveck till flexura coli sinistra; kallas även saccus lienalis, enär mjältens nedre pol stöder sig mot ligamentet. L. phre'nicolienale (L. lienorena'le) (Pli'cce phrenicolienales, INA): peritonealveck mellan mjältens övre pol och mellangärdet.

L. pi'so|hama'tum: mellan os pisiforme och ha'mulus ossis hamati. L. pi'so| metacarpe'um: mellan os pisiforme och baserna av 4. och 5. metakarpalbenen.

L. planta're longum: mellan plantarytan av os calcaneus och tuberositas o'ssis cu-boide'i samt baserna av metatarsalbenen.

L. popli'teum arcua'tum: från epicondy-lus lateralis femoris till knäledskapselns bakre vägg. L. popl. obli'quum: från condylus lateralis femoris till bakre knäledskapsel-väggen.

(L. Po up ar t i i): 1. inguinale.

L. pte'rygo[spina'Ie: mellan lamina lateralis processus pterygoidei av kilbenet till spina ossis sphenoidei.

L. pu'bicum supe'rius: mellan tubercula pubica.

L. pubo|femorale (L. pubocapsula're, BNA, INA): mellan crista obturatoria på blygdbenet till höftledskapseln. L. pubo|-prosta'ticum (pubovesica'le) [L. pubopro-sta'ticum (pubovesica'le) latera'le och L. puboprost. (pubovesica'le) medium, BNA]: mellan symphysis pubis och prostata, åt sidorna och till mitten, resp. från symfysen till urinblåsan (hos kvinnan).

L. pulmonale (Pli'ca mediasti'nopulmo-na'lis, INA): duplikatur av brösthinnan mellan mediastinum och lungan nedom hilus.

L. radio jcarpe'um dorsale: mellan radius distala ända och dorsala ytan av os triquet-rum. L. radiocarp. palma're: mellan processus styloideus radii och distala ändan av radius till palmara ytan av flertalet karpal-ben.

L. refle'xum (L. inguinale refle'xum, INA): från fästet av lig. inguinale på os pubis utgående, uppåtriktade bindvävsstråk, avrunda det mediala hörnet av anulus ingui-nalis superficialis och bilda en bakre vägg i canalis inguinalis.

L-a sacro|coccyge'a: mellan korsbenet och svansbenet. L-a sacro|ili'aca: mellan korsbenet och os ilium. L. sacro|spinale: mellan korsbenet och spina ossis ischii. L. sacroj tubera!e: mellan tuber ischiadicum till sidan av kors- och svansben.

L. spe'nojmandibula're: mellan spina ossis sphenoidei till halsen av underkäken.

L. spirale co'chleae: innerörat mellan lamina basilaris och snäckans benperiost.

L. sternojclavicula're ante'rius och poste'rius: främre och bakre band: från nyckelbenets mediala ända till sternum. L. sterno|-costa'le intra-articula're: platta av bindvävs-brosk i sternokostallederna, sällan i annan än i 2. revbenets led. L-a sterno|costalia ra-dia'ta: förstärkningsband på främre och bakre ytorna av sternokostallederna.

L. stylojhyoide'um: mellan processus styloideus och tungbenets mindre horn. L. stylo |mandibula're: mellan processus styloideus och vinkeln av underkäken.

L. supraspinale: mellan spetsarna av ryggkotornas processus spinosi.

L. suspenso'rium: upphängningsband, t.ex. 1. susp. pe'nis.

L-a talo jcalca'nea: förstärkningsband till articulatio talocalcanea. (L-a ta'lotibia'lia): pars ti'biotala'ris anterior o. posterior; se lig. deltoideum.

(L. te'res fe'moris): lig. capitis femoris. L. te'res he'patis (Cho'rda ve'nce umbilica'lis, INA): den oblitererade navelvenen; från naveln till levern bildande fria randen av lig. falciforme hep atis. L. te'res u'teri (Cho'rda uteroinguinalis, INA): muskelhaltig sträng å ömse sidor om uterus gående från tätt under äggledarens inmynningsställe till inguinalkanalen och vidare till fettlagren i labia majora.

L. thy'reo-epiglo'tticum: mellan incisu'ra thyreoide'a superior och epiglottis. L-a thy-reohyoide'a lateralis och L. thyreohyoide'-Ligamentiim transvcrsum acetabuli 308

Likvor

um media'num (L. hyothyreoide'um later a le, BNA o. L. hyothyreoide'um, BNA): sidoband mellan stora tungbenshornen och övre hornen av sköldbrosket och ett mittband ss. förtätning i membrana thyreohyoidea.

(L. ti'bio\navicula're): pars tibionavicula-ris, se lig. deltoideum.

L. transve'rsum aceta'buli: spänner över incisura acetabuli som en del av labrum acetabulare. L. transv. atla'ntis: den transversella delen av ligamentum cruciforme atlantis. (L. transv. criiris): retinaculum mm. extensorium super ius. L. transv. ge'nu: mellan knäledens menisker. L. transv. perine'i (L. transv. pe'lvis, BNA; L. præurethra'le, INA): under symphysis oss. pub. mellan blygdskänklarna; främsta delen av diaphragma

urogenitale. L. transv. sca'pulae: spänner sig över incisura scapulæ.

L. triangulate de'xtrum och sini'strum (Mesohepa! ticum latera'le dextrum och sims trum, INA): den frontala peritonealdup-likaturen åt höger och åt vänster mellan lever och diafragma.

L. u'lno|carpe'um palmate (L. ulnoca'r-picum vola're, INA): mellan processus sty-loide'us ulnæ till ossa triquetrum och hama-tum.

L. umhilica'le media'num (L. umb. me'-dium, BNA); Chorda urachi, INA): medial sträng, från naveln till urinblåsans fundus; rest av den fetala urachus. L. umhilica'le latera'le (Chorda arteriæ umbilicalis, INA): från naveln till urinblåsans sidor, rest efter de fetala navelartärerna.

(L-a vagina'lia digito'rum ma'nus och pe'dis): vagi'na fibro'sa digito'rum ma'nus och pe'dis.

L. veno'sum [L. ven. (Ar ant ii), BNA; Cho'rda du'ctus veno'si INA]: den i fissura lig. te'retis liggande oblitererade resten av den fetala förbindelsen mellan navelvenen och v. cava inferior.

L-a ventricula'ria: falska stämbanden. Jfr plicæ ventriculares.

L-a voca'lia: äkta stämbanden. Jfr plicæ vocales.

Ligatu'r (av /. liga're, binda): underbindning, t.ex. av blodkärl, men också av andra delar -metoden: en dubbeltråd föres med nål genom t.ex. basen av en hemorrojdalknöl och vardera tråden knytes hårt kring var sin sida av knölen.

Ligg-kateter: kateter, som blir kvarliggande för längre tid. Syn. Dauerkatheter (/.), catheter à demeure (/.); jfr P e z z e r-kateter. -kur: behandling med systematiskt sängläge

i fria luften (för lungtuberkulösa och neura steniska). -sår: se dekubitus.

Li'gnjum, -i (/.): trä. L. quassiæ: kvassia, bitterträ, håller bitterämne; /. sa'ntali ru'brum: rött sandelträ; användes för färgning av tink-turer etc.

Ligroi'n (av g. ligyro's, klar, genomträngande): destillationsprodukt vid 100—120° av råbensin (se petroleum), -metoden: skakning av homogeniserade sputa med li-groin, vilket drager tuberkelbaciller med sig. Jfr antiforminmetoden. Biedert's anrikn.-met.

Lik-alkaloider: se ptomainer.

Li'ken: se lichen.

Likenijfikation, (l. Licheni|ficat|io, -io'nis av g. leiche'n, lav + /. fa'cere, göra): kvarstående, likenartade, chagrängläderlika knottror vid kroniska hudåkommor.

Likeni'n, (I. Licheni'njum, -i av g. leiche'n, lav): mosstärkelse, polyhexos i mossor, t.ex. i islandsmossa, Lichen islandicus, se stärkelsearter. Likenoi'd (av g. leiche'n, lav + ei'dos, utseende): likenliknande. L. syfili'd: småpapulös s.

Lik-fingrar: på kärlkramp beroende i fingrarna uppträdande kyla, blekhet och stundom domning. Jfr Raynaud's sjkd. -fläckar: rödvioletta 8—12 t. efter döden på lågt liggande ställen av liket gnm blodsänkning o. diffusion av blodfärgämnet uppkomna fläckar i huden. Syn. livotes. -gift: alkaloiden -riktarrör: ventilrör i röntgenapparat som likrikta en växelström, -stelhet: efter döden inträdande avkylning och stelhet i kroppen, -torn: clavus, helom. -tornsplåster: tela salicylatis fottis. -tuberkcl: vårtlik, blåröd, sub akut 1. kron. upphöjning i huden, vanligen å händer 1. armar på personer, som handskas med tuberkulöst material. Är oftast en streptokockinfektion. -vax: se fett-vax. -öppning: se obduktion.

Likve- (/. Lique- av lique're): flyta-, -facie'nt, (/. -fa'ciens av fa'cere, göra): sönderflytande 1. som bringar till likvefaktion, t.ex. Bacilli liquefacie'ntes. -faktion, (/. -fa'ct|io, -io'nis av fa'cere, göra): sönderflytning av förut fast formade delar; av salter genom upptagande av vatten ur luften, av vävnader och celler (i regel förut döda, nekrotiska) genom hydrolytiska klyvningar, -sce'nt, (/. '-scens av lique'scere, bli flytande): smältande.

Li'kvor, (l. Li'qu|or, -o'ris, pl. -o'res): vätska. I. lösningar och uppslamningar i vätskeform av medikamenter: I. ammo'nii succina'tis pyroleo'sus: prinsens droppar; 1. antiodon-

ta'lgicus: tanddroppar; I. carbo'nis dete'r-

gens: saponintjärsprit; I. fe'rri o'xidi saccha-Liliendahl-Petersen's bematintabell 309

Linea

räti: järnsockerlösning; /. ferromangano'si pep tona'ti: järnmanganpeptonatlösning; /. formaldehyd di sapona'tus: formalinsåpa, ter-pinoform; 1. ka'lii arseni'tis: arsenikdroppar, syn. Fowler's lösning; /. kreso'li sapona'tus: kresolsåpa, lysol; 1. pectora'Iis: bröst-droppar; 1. pect. benzo'icus: dubbla bröst-droppar. 2. om vissa kroppsvätskor: I. a'm-nii: amnionvatten; den i amnionhålan befintliga vätskan, i vilket fostret simmar. Syn. barnvatten, fostervatten; 1. cerebrospina'lis: hjärnryggmärgsvattnet. -fenomenet: vid lumbalpunktion inträdande mycket hastig trycksänkning och upphörande av avflödet av cerebrospinalvätskan vid lillhjärnssvulster. -pumpning: omväxlande tänj ning o. komprimering av cisteraa cerebellomedulla'ris, åstadkommen genom upprepat kraftigt fram- o. bakåtböjande av huvudet, -ré, (/. -rhoe'ja, -ae av g. rhoi'a, flöde): flytande utåt av cerebrospinalvätska genom öppningar i dura, t.ex. gnm näsan.

Liliendahl-Petersen's hematintabell: analog med Tallquist's hemoglobinskala, men med särskilt preparerade filtrerpapper för överförande av hemoglobinet i hematin.

Lillhjärns-ataxi': a. yttrande sig i slängande rörelser, vacklande gång och svårighet att hålla balansen, -oliven: se micleus denta'-tus. -sidosträngen: nervbana från Clarke's pelare till sidosträngens ytlager, upp till medulla och genom co'rpus restifo'rme till lillhjärnan. Syn. tra'ctus spino-cerebellaris posterior, Flechsig's bunt, F o vi lie's sträng. Jfr Gower's bunt. -skänklarna, -stjälkarna: pedu'nculi cerebella'res.

Li'mb I us, -i, pl. -i (/.): söm, rand, valk. — (L. alveola'ris): arcus alveolaris. L. co'rneae: ögonbindehinnans smala genomskinliga rand mot hornhinnan. L. fo'ssæ ova'lis (L. /. Vieusse'nii): den rundade muskelsvulsten kring fossa ovalis i hjärtförmaksväggen. L-i palpebra'Ies anterio'res o. posterio'res: (L-i palpebra'Ies cuta'nei o. conjunctiva'les, INA): den främre och den bakre kanten av ögonlockens fria ränder, mest framträdande på övre ögonlocken.

Li'mjen, -inis (/.): tröskel. L. na'si: en låg tvärgående slemhinnevulst, markerande gränsen mellan vestibulum nasi och den egentliga (slemhinnebeklädda) näshålan.

Li'm j es, -itis, pl. -ites (/.): gräns, i serologien gränsvärde. L. noll, förk. LO: den mängd toxin, som helt oskadliggöres, "mättas", av en immuniseringsenhet av toxin. L. död (t. "Tod"), förk. L†: den minsta mängd toxin, som efter tillsats av en immuniseringsenhet dödar ett djur inom 4—5 dygn. — Li'mi-

tans (/.): begränsande. Membra'na l: gräns-membran.

Liminoine'ter (av /. li'men, tröskel + g. me'tron, mått): instrument för uppmätning av styrkan i en retning av en sena och bestämmande av reflextröskelvärdet.

Limnologi', (l. Limnolog|i'a, -i'ae av g. li'mne, sjö + lo'gos, lära): läran om sötvattnets kemi och biologi.

Limo-fti's (av g. limo's, hunger -f phthi'sis, förtvinande): utmärgling på grund av svält, '-sis: abnorm 1. sjuklig hunger. Jfr akori, bu-limi, cynorexi, hyperorexi, lykorexi. -terapi', (/. -therapji'a, -i'ae av g. therapei'a, behandling): hunger som behandling; hungerkurer.

Limsocker: glykokoll.

Lin., Linim.: på recept = Linime'ntum (/.) =

liniment.

Lineomycm, (/. -um, -i): medel vid stafylo-kockinfektion.

Li'nctjus, -us (/.): saft med sirap, honung 1. slemmiga ämnen jämte tillsats av medikament. L. oleo'sus:

mandeloljesaft. L. pectora'Iis: bröstsaft.

Lindau's sjukdom: se angiofakomatos.

Li'neja, gen. och pl. -æ (/.): linje. — L. a'lha: den vita sträng, som på bukens framsida mittlinjen sammanväves av aponeuroserna för bukmusklerna. L. arcua'ta: den framskjutande benåsen mellan de breda vingarna av höftbenen och deras korpus. L. a's-pera fe'moris (Cri'sta fe'moris, INA): den skarpa bakre kanten på lårbenets skänkel. L. epiphysials: yttre föreningslinjen mellan epi- och diafys i långt rörben. L. glutæ'a ante'rior (L. glutæa crania'lis, INA): en låg ås, som på yttre ytan av höftbenets squama sträcker sig i en halvcirkel från spina ili'aca ante'rior superior på gränsen mellan översta och mellersta tredjedelen av denna yta. L. glut, infe'rior (L. glut, supraacetabula'ris, INA): en med lin. glut, ante'rior nära parallellt löpande låg ås, som utgår från spi'na ili'aca ante'rior infe'rior mot toppen av inci-sura ischiadica major. L. glut, poste'rior (L. glut, dorsa'lis, INA): en vertikalt förlöpande benås på samma sida som den föregående, i bakre delen. L. inter |condyla'ris: tvärgående benås mellan lårbenets tvenne kondyler, uppåt avslutande fossa intercondyla'ris. L. inter [nit?'dia: en mellersta benlist utefter randen av höftbenets kam. L. inter|trochante'-rica: en benås på framsidan av femur, förlöpande från trocha'nter major till trochanter minor. L. m. so'lei (L. popli'tea, BNA, INA): den lineära upphöjning på baksidan av tibiaskaftet från condylus latera'lis snett nedåt och medialt, från vilken m. so'leusLinearextraktion

springer upp. L. mylo|hyoide'a: på insidan av underkäken en benås från fovea sublingualis bakåt o. snett uppåt. L. nu'chae infe'rior (L. pla'ni nucha'lis, INA): en tvärgående benlist å bakhuvudets benyta. L. nu'chae supe'rior (L. nucha'lis ter mina'lis, INA) och L. nu'chae supre'ma (L. nucha'lis suprater-mina'lis, INA): två tvärgående benlister på bakhuvudet. L. obli'qua (cartila'ginis thy-reoide'ae): en sned linje på sköldbroskets utsida. L. obli'qua (mandi'bulæ): benås på underkäkens utsida, från framkanten av ramus mandibulæ nedåt i riktning mot foramen mentale. L. pecti'nea: benås från trochanter minor nedåt femurskaftet. (L. popli'tea): lin. m. solei): L. seniiluna'ris (Spigelii): den inåt konkava linjen vid övergången av m. transve'rsus abdo'minis i dess aponeuros. L. temporalis (o'ssis frontalis): från yttre delen av okbenets processus zygomaticus i en båge uppåt och bakåt mot hjässbenet, där den delar sig gaffellikt i lineæ temporalis inferior o. supe'rior. L. temporalis infe'rior o. L. temp, supe'rior (L. temp. fascia'lis, INA): parallellt förlöpande linjer på hjässbenets yttre yta, en undre och en övre. L. termina'-lis: gränsen mellan stora och lilla bäckenet, bildas av promontorium, linea arcua'ta och pe'cten pubis. L-æ transve'rsae: fyra tvärgående linjer på korsbenets framsida utmärkande gränserna mellan de fetala kotanla-gen; motsvara brosken mellan ryggkotorna.

Linea'r-extraktion (av /. li'nea, linje): starr-operation, varvid en lancett-kniv instickes i hornhinnan parallellt med irisytan; genom det lilla linjära snittet uthämtas linsen. Jfr lappsnitt, -förstoring: förstoring i en dimension.

Ling's gymnastik, L. metod: den av L. utformade svenska gymnastiken.

Lfngu|a, -ae (/.): tunga. — L. geogra'phica:

geografisk tunga, utslag på tungan, som bilda oregelbundna figurer med röda fläckar efter epiteldeskvamation, i periferien begränsade av en grå upphöjd rand av hyper-plastiskt epitel. Syn. kartblads- 1. sjökortstunga, "Landkartenzunge". L. gla'hra: "glatt" tunga vid perniciös anemi på grund av slemhinneatrofi. L. hirsu'ta, "hårtunga"; en av hyperplastiska papillae filifo'rmes skrovlig tunga (vid kroniska maglidanden), också kallad 1. ni gra p.gr. av de förstorade och starkt förhornade papillernas mörka färg. Syn. 1. villo'sa, nigri'ties linguæ. L. scrotalis: djupt fårad, liksom rynkad tunga vid mongolism. L. villo'sa: se 1. hirsuta. — Lingual (l. -is, -e): som tillhör tungan, t.ex. arte'ria och ne'rvus l.

Lingua'tula rhina'ria: en till Arachnides hörande parasit i näs- och pannhålorna hos hundsläktet.

Linguetter: tabletter avsedda för sönderfall i munnen och resorption gnm tungslemhinnan.

Li'ngul|a, -ae (/.): liten tunga, tunglika utskott eller delar av organ, t.ex. /. cerebe'lli: av vermis i lilla hjärnan; I.

pulmo'nis sinistri: den medialt över hjärtsäcken framskjutande delen av vänstra lungans nedre lob; l. sphe-noida'lis: den utskjutande benplattan på sidan om sulcus caro'ticus. m.fl. Lingu[ocklusion (odont.): transversell o-anomali, varvid underkäkens sidotänder uni- 1. bilateralt stå innanför överkäkens och i extrema fall underkäkständernas buckalytor beröra överkäkständernas palatinalytor. Linguo-papilli't (/. -is, -idis av li'ngua, tunga + p.): små, smärtsamma sår längs papillerna å tungranden, -tri't: instrument för tungans gripande och framdragande. Linim.: se lin.

Linime'nt|um, -i (/. av li'nere, bestryka): liniment, flytande salva. L. ammo'nice campho-ra'tum: kamferliniment. L. Boëckii: Boëcks liniment. L. calcicum: kalkliniment. L. chlorofo'rmii compo'situm: kloroform-liniment; /. plu'mbicum = Boëck's 1.; 1. sapo'nis camphora'tum: tvålliniment; /. tere-bi'nthince aceta'tum: terpentinliniment; 7. zi'ncicum spissum: zinkliniment. Linin (av /. li'num, tråd): ofärgad del av cellkärnornas kromatinnät, vanligen kallat li-ninnätet. Syn. akromatin. Lini'tis pla'stica (av g. li'non, linne; pla'sso, forma): förtjockning och läderartad förhårdnad av magsäcksväggen, särsk. submukosa och muscularis propria; företrädesvis i pylo-rustrakten. Syn. hypertrofisk ventrikelskle-ros 1. -cirros, Br in ton's sjkd. Linje: se axillar-, median-, skapular-, sternal-linje.

Linolensyra: se linoljesyra. Linoljesyra: även kallad linolen- eller stea-rolsyra. Enatomig, omättad karbonsyra $C_{17}H_{31}COOH$; essentiell fettsyra som ej kan syntetiseras i kroppen. Förekommer bunden vid glycerin i de torkande feta oljorna t.ex. linolja. De torkande oljorna härskna ej vid lufttillträde (som en del andra fetter, se fett) utan upptaga syre och övergå till genomskinliga amorfa massor (förhartsas). På denna egenskap grundar sig deras användning till oljefärg, fernissor, kitt m.m. Lins-framfall: he'rnia le'ntis; se fakocele. -kapsel: ögonlinsens genomskinliga kapseLLiodermi

-kärnan: 1. niicleus lenticula'ris, den centrala, fastare delen av ögats lins; 2. nu'cleus lentifo'rmis. -luxation: förskjutning av ögon-linsen ur sitt läge. -myopi': genom disloka-tion av linsen framåt 1. genom förhöjd brytningsförmåga av densamma (vid begynnande starr) orsakad m. -reflex (senil): grå(grön) refl. från pupillen hos gamla personer, vilkas lins består av en stor hård kärna ("ålderskärna"). -trådar: de till långa trådar utdragna epitelcellerna i ögats lins.

Lio|dermi', (/. -derm|i'a, -i'ae av g. lei'os, glatt -f de'rma, hud).L. essentia'lis 1. neurotica: glanshud, -tyronin, (/. -thyronin|um, -i): tyreoideahormon, medel mot hypoty-reos.

Lipacid-emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. li'pos, fett -f /. a'cidus, sur + g. hai'ma, blod); -uri', (/. -ur I i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): uppträdande i blodet resp. i urinen av fettsyror (vid diabetes, leukemi o.a.).

Liparo- (av g. liparo's): fet. -ce'l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): fettvävsbråck. Syn. adipo-cele. -dyspne', (/. -dyspnoe'|a, -ae av g. dys-, dålig + pnoe', andning): dyspné p.gr. av fettsot.

Liparjo'mfalus, (/. -o'mphal | us, -i av g. liparo's, fet + omphalo's, navel): fettumor i naveln.

Lipart(h)ri't, (/. Liparthri't|is, -idis av g. lei'-po, fattas 4- a.): en form av artrit orsakad av upphörd ovarialfunktion.

Lipa's: hydrolyserande enzym klyvande fett i glycerin och fria fettsyror. Syn. steap-si'n. — Lipas|uri', (/. -ur | i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): förekomst av lipas i urinen.

Lip- (av g. li'pos): fett-, -ektomi', (/. -ecto-m|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): excision av fettväv, -ems', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): ökning av fetthalten i blodet stundom till mjölkvit grumling av serum, fysiologisk efter fettrika måltider, patologisk vid leversjukdomar, kron. alkoholism, benbrott osv. Jfr galaktemi, kylemi, pione-mi. -ider: ämnen lösliga i eter, bensin, kloroform och kokande alkohol (glycerider, fosfolipider, kolesteroler).

Lipido'ser: upplagringssjukdom vid vilken det retikulo-endoteliala systemet upptar stora mängder lipider.

Lipi'd-terapi (av g. li'pos, fett): generellt namn för ali slags behandling av sjuka med fetter.

Lipiodo'1 (/. -um, -i): jod löst i vallmofröolja. Kontrastmedel vid röntgenundersökningar särskilt av ryggradskanalen och lungornas finare luftvägar = lipiodolografi'.

Lipo-: prefix med betydelsen: 1. fett- (g. li'pos); 2. kvarlämnad, felande, fri från, utan

(g. lei'po). -bla'ster (av g. blasto's, frö): fettvävscellernas moderceller. -ce'l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): fettvävsbråck. -chondrodys--trophi'a: se -kondrodystrofi. -dystrophia progressiva (av g. dys-, dålig 4- tre'pho, nära + /. pro'gredi, skrida fram): fettvävsatrofi i övre kroppshalvan o. fettansamling i nedre. Antagligen endokrin sjukdom. Syn. Si ramon d's sjkd. -fibro'm (/. -a, -atis): fettvävshaiti gt fibrom. -fibrosarko'm, (/. -fibrosar-co'm|a, -atis): biandsvulst av fettväv, fibrös väv och sarkom. -fili', (/. -phil|i'a, -i'ae av g. phile'o, älska): benägenhet för fettavlag-ring. -freni', (/. -phren | i'a, -i'ae av g. lei'po, fattas 4- phren, själ): bristande själskrafter, -fuscin: pigmentfärgämne i flera organ, såsom muskulatur, lever- och ganglieceller, tydligast synligt vid atrofi av organen (brun atrofi). -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): utgående från fettväv.

Lipoid (av g. li'pos, fett 4- ei'dos, utseende): ämnen, som i avseende på att lösa och lösas likna fetter, t.ex. lecitin och kolesterin. Syn. adipoid. -degeneration: motsvarar fettdege-neration med undantag av att lipoider uppträda i stället för fett. -emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): lipoider i blodet, '-ic|us, -a, -um (/.): fettartad. -membra'n: tunt hylle av lipoidsubstanser hos cellerna (enl. Överton), -njure: se under nefros. -o's (/. -is, -is): utbredda avlagringar (intra-sällan extracellulärt) av lipoider i olika organ. Se Gaucher's, Niemann-Pick's o. Schiiller-Christian's sjukdomar.

Lipo- (av g. li'pos): fett-, -kondrodystrofi', (/. -chondrodystroph | i'a, -i'ae av g. cho'ndros, brosk -f dys-, dålig 4- tre'pho, nära): kon-genital mukopolysaccharoido's; dvärgväxt, kort kyfotisk rygg, intryckt näsa, styva leder, korta fingrar, lever- o. mjältförstoring, kor-nealgrumling, imbecillitet, lipodystrofi. Syn. dysosto'sis, multiplex, gargoylism, Hurler's sjkd., kondroosteodystrofi. -kro'mer (av g. chro'ma, färg): gulgröna färgämnen (huvudsakligen karotinoider) i fett. Jfr lutein, -ly's, (/. '-lys I is, -is av g. ly'o, lösa): fettets klyvning genom lipaser.

Lip'o'm (/. -a, -atis av g. li'pos, fett 4- -oma, svulst): svulst av fettvävnad, fettknöl. L. arbore'scens: trädgrenlikt delat 1. (inom en led); I pe'ndulum: stjälkat 1. (lipomato's polyp). Lipoma I to's (/. -is, -is): fettsot; huvudsakligen begagnat om lokala, mera tumor-lika fettansamlingar. Jfr adipositas, obesitas. L. doloro'sa: syn. adipositas dolorosa, Der-c u m's sjkd. — Lipomatös.

Lipo- (av g. lei'po, fattas eller li'pos, fett): brist- eller fett-, -meri', (/. -mer | i'a, -i'ae avLippe's slynga

g. me'ros, del): medfödd förlust av kroppsdelar. -myxo'm (l. -a, -atis av g. my'xa, slem): slemrika fettsvulster, -nekro's, (1. -necro's | is, is av g. nekro's, död): fettnekro's. -phagi'a intestina'lis: Whipple's sjkd. -proteiner: transportmedel för lipiderna som äro olösliga i vatten. Man kan tänka sig dem som en kolloidal lösning av fett med en inre kärna av typiska fetter omgivna av ett stabiliserande yttre lager av proteiner av fosfolipider och sålunda transporteras i lymfa och plasma. Med stigande halt av proteininnehållet ökar tätheten, samtidigt som triglyceridinnehållet minskar.-sarko',m (1. -sarco'ma, -atis av g. sarx, kött): fett-haltigt sarkom. -sfygmi', (/. -sphygm|i'a, -i'ae av g. sphygmo's, puls): pulslöshet. -so'mer (av g. so'ma, kropp): de finaste fett- och lipoidkroppar i cellerna, -stomi', (/. -stom I i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): atrofi av munnen, -trofi', (/. -troph|i'a, -i'ae av g. tre'pho, nära): ökning av kroppsfettet, -tro'p, (/. '-trop|us, -a, -um av g. tre'po, vända): som har affinitet till fett och oljor, -tymi', (/. -thym|i'a, -i'ae av g. thymo's, själ): vanmakt.

L i p pe's slynga: intrauterint antikoncep-tionsmedel (preventivmedel mot graviditet).

Lippitu'd|o, -inis (/. av lippi're, drypa): vanställande av ögonranden genom kronisk ble-farit, så att tårsekretet lätt rinner över undre ögonlocksranden. Jfr droppöga.

Li'psjis, -is (/. av g. lei'psis, lämnande): upphörande. L. a'nimi: se svimning.

Lipso|triki', (/. -trich|i'a, -i'ae av g. lei'psis, lämnande + thrix, hår): håravfall.

Lipjuri', (/. -ur I i'a, -i'ae av g. li'pos, fett + ou'ron, urin): uppträdande av fett i urin, t.ex. vid benbrott 1. sönderfallande degenererade organ 1. svulster. Jfr adipos-, fibrin-, galakt-, kyluri.

Llq.: i recept = Li'quor (/.) — lösning.

Lique-fa'ciens, -fa'ctio, '-scens: se likvefacient etc.

Li'quidjus, -a, -um (/. av lique're, flyta): flytande.

Li'quor: se likvor.

Lis franc's led: leden mellan fotens tarsus och metata'rsus, articula'tio tarsometatar-se'i, klassisk operation för amputation i denna led är L. operation. Jfr Chop art's led och operation.

Lissauer's randzon: ett stråk vit substans vid ryggmärgens bakre periferi i bakhornets (columna posterior) förlängning, intill och la-teralt begränsad av de inträdande bakre nervrötterna. Syn. zona terminals.

Lister, Joseph: professor i kirurgi i Skottland och England introducerade anti-septiken inom kirurgien 1867.

Listere'lla monocytogenes: en bakterie funnen vid mononucleosis. Listerio's (/. -is, -is): sjukdom orsakad av Listere'lla.

Lister's ockiusi'vforband: operationssårens täckande med antiseptiskt förband. L. sårbehandling: den ursprungliga antiseptiska behandlingen med karbolsyra osv.

Lit(h)ago'ga, sing, -ago'gum (/. av g. li'thos, sten -f ago, leda): stendrivande medel.

Lit(h)i'asis, (/. Lithi'as|is, -is av g. li'thos: sten): stenlidande.

Lito- (/. Litho- av g. li'thos): sten-, -cysto|-stomi', (/. -stom I i'a, -i'ae av g. ky'stis, blåsa + sto'ma, mun): operation för avlägsnande av sten i blåsan, -dialy's, (/. -dia'lys[is, -is av g. ly'o, lösa): 1. lösande av sten i blåsan gnm ingjutning av lösande medel; jfr litoklysma; 2. stenkrossning i blåsan, -kelyfope'dion, (/. -kelyphopæ'di|on, -i av g. ke'lyphos, äggskal -f paidi'on, barn): förkalkning av ägghyl-lena vid litope'dion. -ke'lyphus: förkalkning av ägghyllena. -klast (av g. kla'o, bryta): kateterliknande instrument för stenkrossning. -kly'sma, (/. -cly'sm|a, -atis av g. kly'zo, bespola): behandling av blåssten genom ingjutning av lösande vätskor i blåsan, -lapaxi', (/. -lapaxji'a, -i'ae av g. la'paxis, uttömning): avlägsnande av stenar efter krossning medelst en aspirationskateter. -ly's, (/. '-lys | is, -is av g. ly'o, lösa): stenars upplösning genom invärtes givna stenlösande medel, -nefro's, (/. -nephro's|is, -is av g. nephro's, njure): njurstenssjuka, -pe'dion, (/. -pae'di | on, -i av g. paidi'on, barn): ett dött fosters för-stening inom modern, stenbarn. Jfr litoke-lyfopedion. -sko'p (av g. skope'o, betrakta): instrument för diagnos av sten i blåsan, -tomi', (/. -tomI i'a, -i'ae av g. tome', snitt): stensnitt. -tripsi', (/. -trips | i'a, -i'ae av g. tri'bo, riva): stenkrossning. Litotri'ptor: instrument härtill. -tri'ptik|a, sing, -um, (/. -tri'ptica, sing, -tri'pticum): medel, som lösa stenar.

Little's sjukdom: medfödd, vanligen av in-trakraniella blödningar vid förlossningen orsakad stelhet (spasticitet) i hela kroppen 1. företrädesvis i benen och framför allt i dess adduktorer. Syn. diplegi'a spa'stica infantilis.

Littre's bråck: då en tarmdivertikel 1. blott en del av tarmväggens omkrets ligger i bråcksäcken. L. körtlar: gla'ndulae urethra'-les. L. operation: kolotomi i vänstra ljumskregionen.Livid

Livid, (/. Li'vid I us, -a, -um): blyblek, blekt blå.

Livmodern: u'terus. — Livmoder(s)-banden

(de breda): lig. la'tum uteri, -framfall: så höggradig sänkning av livmodern, att den synes i vulva. Syn. desce'nsus u'teri, hyste-ropto's, prola'psus u'teri. -hals, -håla, -kropp, -mun: se uterus, -ring: ringformigt stöd, som införes i

slidan för att hindra liv-modersframfall. Jfr hysterofor, pessar. -tapp: se uterus.

Liv I or, -o'ris, pl. -o'res (Z. rödblå fläck): blek och blå färg. Livo'res mo'rtis: dödsfläckar.

Livsdugligt foster: efter omkring 28.—30. veckan kan fostret leva extrauterint.

Livsnerverna: se autonoma (vegetativa) nervsystemet.

Livsträdet: se a'rbor vitæ.

Ljudet av den fallande droppen: klingande rasselljud, som uppstår, om i en större lung-kavern resp. vid pneumoto'rax blåsor brista eller droppar falla tillbaka i vätskan. Syn. gu'tta ca'dens.

Ljudspringan: rima glo'ttidis.

Ljumsk-bandet: se ligame'ntum inguinale, -bråck: b., som tränga fram i ljumsktrakten. Syn. inguina'lbr.

Ljumske: inguen.

Ljumsk-groparna: se fo'ssæ inguinales. »kanalen: cana'lis inguinalis, inguinalkanalen, förbindelse mellan bukhålan och skrotal-regionen. -lymfkörtelgranulom: lymphogranuloma inguinale, -körtlarna: lymfkörtlarna i ljumsktrakten. -reflexen: kontraktion av musculus obliquus abdo'minis inte'rnus vid ljumskbandet, då man kittlar lårets insida hos kvinnor, -testikel: testikel, som blivit kvarliggande i ljumskkanalen.

Ljus-adap(ta)tion: ögats anpassning för seende i skarpt ljus; motsatsen mörkeradapta-tion. -bad: se glödljusbad, solbad, fototerapi, helioterapi. -behandling: planmässig användning av ljuset i olika former som läkemedel. Jfr bågljusbehandling, Finsen-, foto-, helioterapi, glödljusbad, kvartslampa, solbad, strålningsterapi, -brytande medier: ögats genomlysande skikt dvs. hornhinnan + främre kammarens vatten -f linsén + glaskroppen, -filter: färgade substanser i glas 1. i lösning, som absorbera vissa ljusstrålar. -reaktion: se pupillarreflex. -stelhet: utebliven pupillarreflex för inkastat ljus (vid vissa nervsjukdomar). Syn. pupillstelhet, -terapi: se -behandling.

Loba'r|is, -e (/.): lobär, som tillhör en lobus.

Lobeli'n: alkaloid i lobe'liablad. Vid förlamning av andningscentrum (asfyxi hos ny-

födda). — Lobeli'sm (/. -us, -i): förgiftning med 1.

Lobo- (av g. lobo's): lob-, -cy't (av g. ky'tos, cell): segmenterad neutrofil leukocyt. -sto-mi', (/. -stom|ia, -Vae av g. sto'ma, mun): op. bildande av dränage utåt från en lung-lob. -tomi', (/. -tom I i'a, -Vae av g. tome', snitt): insnitt i en hjärnlob. Prefrontal L: avskärande medelst leukotom av ledningsbanor i pannioben; användning inom psykiatrin. — Syn. prefrontal leukotomi.

Lobstein-van der Hoeve's syndrom: blå-skimrande skle'rae och benskörhet.

Lobula'rjis, -e (/.): lobulär, som tillhör en lobulus.

Lo'bul us, gen. och pl. -i (/. dim. av lo'bus, lapp): liten lob, liten "lapp" eller del av ett organ — L. auriculae: örlappen. L. bive'n-ter: lillhjärnshemisfären tillhörande lapp, synlig på undersidan framtill lateralt om ton-silla cerebe'lli. L-i cortica'les: njurens bark-lobuli, de till varje knippe av njurens märgstrålar hörande njurbarkområdena. L-i glan-dula'rum: små grupper av körtlar förenade till lobi, ss. lo'buli epididy'midis, gla'ndulce thyreoide'ce, gla'ndulce mamma'rice, he'patis, te'stis, thy'mi. L. paracentra'lis: storhjärns-lapp på mediala ytan mellan sulcus centra'-lis och sulcus ci'nguli. L. parietalis infe'rior och L. par. supe'rior: storhjärnans hjäss-lobslapp under och över sulcus interparieta-lis. Den förra omfattar gyrus circumfle'xus och gyrus angula'ris. Se lobus. (L-i pulmo'-rium): segmenta bronchopulmona'lia. L. quadrangula'ris: en stor kvadratisk 1. rättare rektangelformad lillhjärnslapp på hemisfä-rens övre yta. L. semiluna'ris infe'rior, L. semil. supe'rior: tvenne halvmånformade lillhjärnslappar, den förra på undre, den senare på övre ytan av lillhjärnan, på ömse sidor om fissu'ra horizontalis på lillhjärnans bakre rand. Lobulä'r, (/. Lobula'rjis, -e).

Lo'b|us, gen. och pl. -i (/.): lob, lapp, större lapp. — L. cauda'tus (Spige'lii): den övre mindre loben på leverns baksida. L. centra'-lis (Lo'bulus centr., BNA): främsta delen av lillhjärnans ve'rmis, åt sidorna övergående i a'lce

lo'buli centra'lis. L. fronta'lis: pannioben; omfattar gyri frontalis superior, f. medius, f. inferior, orbita'les, precentrahs och rectus. L. occipitalis: nackloben; omfattar på övre ytan gyri occipitales, på mediala ytan cuneus och gyrus occipitotempo-ralis medialis på ömse sidor om sulcus cal-carinus. (L. ope'rtus): insula. L. parietalis: hjässloben; omfattar gyrus postcentralis, lobulus parietalis superior och 1. p. inferior med gyrus supramarginalis och gyrus angu-Lochia

laris samt på mediala ytan precuneus. L. pyramida'lis: koniskt utskott från istmus mellan sköldkörtelloberna, stundom kvarstående rest efter den fetala ductus thyreo-glo'ssus. L. quadra'tus: den större av de två små leverloberna på leverns baksida. L. temporalis: tinningloben; omfattar gyri temporalis superior, t. medius, t. inferior, t-es transversi på yttre sidan och gyrus occipito-temporalis samt gyrus parahippocampa'lis på mediala ytan. Lobar', (/. Loba'r|is, -e). Lo'chia: se lockier.

Locke's lösning: en näringslösning till användning för överlevande hjärta vid djurexperiment 1. för vävnadsodling; liknande Ringer's lösning.

Lo'ckier, (A Lo'chia av g. lo'chios, hörande till barnafödsel): avslaget 1. utsöndringen från livmodern under 3—6 veckor efter barnsbörd; först blodiga: I. ru'bra 1. /. cru-e'nta, därefter köttvattenlika: /. sanguino-le'nta och slutligen serosa: /. ser o'sa. Loc-kia'1, (/. Lochia! I is, -e): som tillhör locki-erna.

Lockio- (/. Lochio- av g. lo'chios): barnafödsel-. -cy't (av g. ky'tos, cell): decidualceller. -ko'Ipus, (/. -co'Ip I us, -i av g. ko'lpos, vagina): utspänning av slidan genom kvarliggande lockier. -me'tr|a, -ae (/. av g. me'tra, livmoder): stockning av lockialsekretet. -metri't (/. -is, -idis): puerperal metrit. -py'ra (av g. pyr, feber): puerperalfeber. -rragi', (/. -rrha-gji'a, -i'ae av g. rhage', bristning); -rre', (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): lockial-flöde i riklig mängd, '-sches|is, -is (/. av g. sche'sis, retention): retention av lockier. Locko- (/. Locho- av g. lo'chios): barnafödsel-. -metri't (/. -is, -idis): puerperal metrit. -peritoni't (/. -is, -idis av g. perito'naios, bukhinna): puerperal p.

Lo'c|us, -i (/.): ort, ställe. — L. cæruleus: ett stålblått parti i främre hörnet av fossa rhomboide'a, i hjärnans fjärde ventrikel. L. Kiesselbachi: lätt blödande ställe framtill å broskiga nässeptum, där vidgade vener finnas. L. mino'ris resiste'ntise: plats med mindre motståndskraft, predisponerad för att träffas av sjukdom. Logad-ektomi', (/. -ectomji'a, -i'ae av g. loga'-des, vitöga 4- ektome', utskärning): excision av en del av konjunktiva. -i't (/. -is, -idis): infl. av sklera.

Log- (av g. lo'gos): ord-, -afasi', (/. -aphasji'a, -i'ae av g. a priv. -f pha'sis, tal): se afasi (motorisk), -agnosi', (/. -agnosji'a, -i'ae av g. a priv. -f- gno'sis, kunskap): afasi, alogi 1. andra centrala orddefekter, -agrafi', (/. -agraphji'a, -i'ae av g. a priv. -f gra'pho,

skriva): oförmåga att uttrycka sig i skrift, -amnesi', (/. -ämnes | i'a, -i'ae av g. a priv. -f mne'me, minne): orddövhet; sensorisk afasi, -asteni', (/. -asthenji'a, -i'ae av g. asthe'neia, svaghet): neurastenisk rubbning av funktioner, som ha med talet att göra (ordglömska, ordförvridningar, förlorande av tråden osv.). Logo- (av g. lo'gos): ord-, -kloni', (/. -clon;i'a, -i'ae av g. klo'nos, förvirrad rörelse): krampaktigt upprepande i talet av sista stavelsen i orden, -kofo'sis, (/. -copho'sjis, -is av g. ko'phosis, dövhet): orddövhet; oförmåga att förstå talat ord. -neuro's (/. -is, -is): -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): 1. språkrubbning beträffande innehållet i det sagda (hos bizarra 1. intelligensdefekta); 2. dysartri. -pedi', (/. -pæd|i'a, -i'ae av g. pai-dei'a, uppfostran): läran om talrubbningar o. deras botande, -plegi', (/. -pleg|i'a, -i'ae av g. plege', slag): förlamning av talorganen, -rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): brådstörtat talflöde.

Lohnstein's sackarimeter: apparat för bestämmande av sockermängden genom jäsning.

Loimo|logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. loimo's, pest, farsot + lo'gos, lära): farsotslära. Syn. lemologi.

Lokal, (/. Local|is, -e): begränsad. Se även locus. — Lokal-anestcsi: okänsliggörande av viss kroppsdel

upptäcktes av Wien-oftal-mologen Karl Koller 1884 och led-ningsanestesien av amerikanske kirurgen William Stewart Halsted 1885. Ren lokal-anestesi: genom sprutning av hela operationsfältet med bedövningsvätskan. Jfr lednings-, spinalanestesi, narkos, -aneste'tikja, sing, -um: medel till lokalanestesi, t.ex. kokain. -bedövning: lokalanestesi. -behandling: behandling endast av det sjuka stället. -isation: bestämmandet av platsen för t.ex. en sjukdomshärd, lokalisation av en tumörs läge i hjärnan, -isationsläran: hjärn-lokalisationen, platsen (centra) för hjärnans olika förmögenheter, t.ex. talets centrum i Br oca's vindel. -iserad, (/. Loca-Iisa't|us, -a, -um). Lokali'ster: epidemiologer, som söka förklara farsoter såsom beroende av lokala förhållanden, främst grundvatten- och markbeskaffenheten.

Lokomotion (av /. lo'cus, plats -f move're, röra): ställförflyttning. Lokomotorisk, (/. -Locomoto'ri I us, -a, -um): som tillhör lokomotion.

Lokomotivljud: gnidningsljud i 3 1. flera på varandra följande avsatser; vid perikardit. Lomba'rdisk ros: se pellagra.Lomhördhet

Lomhördhet: hebetu'do a'uris; en hörseined-sättning, där örat dock förmår uppfatta ljudintryck.

Longe'tt, (/. Longuet): förbandsmaterial skuret i långa band, till kompresser och förband.

Longi'ssim | us, -a, -um (/. superlativ av lo'n-gus, lång): mycket lång, t.ex. mu'sculus lon-gi'ssimus.

Longitudinal|is, -e (/.): längd-. Lo'ng|us, -a, -um (/.): lång. Lophojtri'chea (av g. lo'phos, hårtuss + thrix, hår): bakterier och protozoer med cilierna eller gisseltrådarna samlade i en kvast i ena polen.

Loppsticksencefali't: encefalit, vars hjärn-snittsyta uppvisar en mängd punktformiga 1. miliära blodutträden. Lo'quens (/.): talande.

Lordo's (/. -is, -is av g. lo'rdosis): i båge framåt krökt ryggrad, särskilt i längdregionen, svankrygg. Lordo'tisk: som hör till lordos, t. ex. I. albuminuri. Lordo|skoIio's: kombination av lordos och skolios.

Lorenz' gipsbädd: gipsbädd formad vid sådan kroppsställning av patienten, att en kyfos blir så uträtad som möjligt. Jfr reklina-tionsgipsbädd. L. operation: oblodig korrektion av medfödd höftledsluxation. L.-H of fa's operation: blodig operation av samma fel.

Lost: se senapsgas.

Lo't|io, -io'nis, pl. -io'nes (/. av g. loutro'n, bad): tvättning, tvättmedel. Lowry's metod: kolorimetrisk metod för bestämning av totaläggvitan i cerebrospi-nalvätskan.

Lox- (av g. loxo's): sned-, -artro's, (/. -arthro'-s|is, -is av g. a'rthron, led): leddeformering med snedställning utan luxation, -i', (/. -i'a): se ca'put obsti'pum. -ofta'Imus, (i -ophtha'l-m|us, -i av g. opthalmo's, öga): skelning. Jfr strabism. -o|tomi', (/. -tom|i'a, -i'ae av g. tome', snitt): sned amputation. LSD: förkortning av lysergic acid die thy la-mid, hallucinogent medel. Hämmare av oxidasernas verkningar. Förorsakar psykiska rubbningar med visuella hallucinationer. Missbrukas som njutningsmedel. LTH (luteotropin): se prolaktin, mammotro-pin; luteotropa hormon från hypofysens framlob.

Luc-CaldweII's operation: se Caldwell-Luc's op.

Lu'cida interva'lla (2.): ljusa mellantider, under vilka en sinnessjuk talar och handlar förnuftigt.

Lu'cid|us, -a, -um (/.): klar. Lucosi'1 (/. -um, -i): 2-sulfanilamido-5-metyl-l, 3, 4-tiodiazol. Kemoterapeutikum. Se sulfon-amidgruppen. Luddtåtel, (/. Holcus lana'tus): gräsart, vars pollen kan framkalla allergi (pollinos). Lu'|es, -is (/. farsot): numera endast syn. med syfilis. Lu'es hereditaria (I. heredita'rius, hörande till arv, ärftlig) 1. bättre L. conge-nita'lis (av /. conge'nitus): medfödd lues, enär sjukdomen ej är (i biologisk mening) ärftlig, ej överföres med den sjukes arvsmassa. Lue'tisk. Jfr luicus, luisk. — Luestagg: för lues karakteristisk tagg i kolloidreak-

tionskurvan. Lueti'n: dödade kulturer av Spirochæta pallida, användas vid luetinreaktion på syfilis, en allergisk, med tuberkulinprovet analog reaktion.

Luft-bad: uppehåll naken 1. lätt klädd i fria luften, -dusch: inblåsning av luft genom tuba auditi'va till trumhålan. Se Politzer och Valsalva, -emboli'(sm): ofta dödligt förlöpande förstoppning av viktiga ställen i blodvägarna, t.ex. h. hj ärthalvan 1. lungan av luft eller gas [gasemboli(sm)], som av någon anledning, komplicerade benbrott, operationer, yttre skador, dykaresjuka, inkommit i cirkulationen. Jfr pneumathemi. -encefalo-grafi': se pneumoencefalografi, -gram. »fistlar: abnorma förbindelsegångar mellan luftvägar och yttre luften, -krepitation: knist-rande känsla vid palpation av luft- eller gas-haltiga vävnader, t.ex. efter kontusioner med luftinträde i vävnaderna 1. vid brand i dem med av branden orsakad gasutveckling, -kub: den på varje person i ett rum kommande delen av rumsluften, -ledning: ledning av ett ljud luftledes till trumhinnan. Syn. aerotympanala ledn. Jfr kraniotympa-nala ledn. -röret: trake'a. -skalle: populärt namn på en skalle, i vilken luft införts i hjärnans håligheter i och för röntgenfotografering av dessa. Jfr encefalografi. -slukning: aerofagi. -strupe: trake'a. -svulst: se emfy-sem, pneumatos, pneumatocele, laryngocele, trakeocele. -vägarna: näshåla, svalg, struphuvud, luftrör, bronkialträdet i lungorna; de 3 förstnämnda = övre luftvägarna. LugoPs lösning: jod 1 -f jodkalium 2 4- aq. dest. 300 till gramfärgning. Syn. jodjod-kaliumlösning. Lu'ic|us, -a, -um il.): syfilitisk. Lui'ker: med syfilis behäftad person. Lu'isk (språkligt riktigare än luetisk).

Lukt-centrum: trakten av uncus gyri para-hippocampa'lis. -epitel: e. i översta delen av näshålan, regio olfacto'ria. -hjärnan: rinen-Lumbago

cefalon. -loben: bulbus olfactorius. -nerver-na: nn. olfactorii från bulb. olf. -organet: organum olfactus. -salt: ammonium carbo-nicum. Engelskt /.: grovt pulvriserat ammonium carbonicum genomblött med ammoniak och eteriska oljor, -sfären: se luktcentrum.

Lumba'gjo, -inis (/. av lu'mbus, länd): ryggskott; intensiva, ofta plötsligt insättande smärtor i korsryggen vid uppresning från liggande 1. sittande ställning o. vid gående; orsakas vanligen av muskelsträckning, -reumatism 1. inklämning av från ryggraden utgående nerver. Syn. trollskott, lumbodyni. Lumbale (av /. lu'mbus, länd) (antrop.): spetsen av 5. lumbalkotans taggutskott. Lumba'1 (/. -is, -e av lu'mbus, länd): tillhörande länden. -anestesi': ryggmärgsanestesi genom insprutning av ett lokalanestetikum i epiduralrummet efter lumbalpunktion, varigenom ett intraduralt ledningsavbrott på lumbalnerverna uppstår, -pimktion (av /. pu'ngere, sticka): uttappning av cerebrospi-nalvätska genom punktion av epiduralrummet mellan 3. och 4. lumbalkotorna. Syn. spinalpunktion, "ryggmärgsprov". Lumbalisation, (/. Lumbalisa't|io, -io'nis): en korsbenskotas antagande av lumbalkote-form.

Lumbalsäcken: den i ländkotpelaren liggande, cauda equina omslutande delen av inre bladet av dura mater spinalis. Lumba'rkolotomi' (av /. lu'mbus, länd + kolon -f g. tome', snitt): extraperitoneal kolo-tomi i ländtrakten. Syn. lumbokolotomi. Lumb|odyni, (/. -odyn|i'a, -i'ae av lu'mbus, länd -f- g. ody'ne, smärta): se lumba'go. Lumbo- (av /. lu'mbus): länd-.-inguina'l|is, -e (/. av in'guen, ljumske): tillhörande både länden och ljumsken, -kolo | stomi', (/. -colo|-stom|i'a, -i'ae av g. ko'lon, grovtarm -f sto'ma, mun): extraperitoneal kolostomi i lumbalregionen. -kolo|tomi', (/. -colo | torn I i'a): se lumbarkolotomi. -sakra'1, (/. -sac-ra'l|is, -e): samtidigt tillhörande länder och korsrygg, t.ex. ple'xus lu'mbosacra'lis. -sak-ra'la syndro'met: sammanfattningen av de med kors- och ländsmärtor förbundna statiska och dynamiska rubbningarna i den kvinnliga bålbärande apparaten, inklusive buk- och bäckenmuskulaturen. Lumbrica'ljis, -e (/. av lumbri'cus, regnmask): masklik, t.ex. mu'sculi lumbrica'les. Lum-bric|oi'des (av g. ei'dos, form): liknande regnmask.

Lum'b|us, -/ (/.): länd.

Lu'ni I en, -inis (/.): ihåligt rum i körtlar, kärl, kanaler och hålor av olika slag.

Lumpsamlarsjuka: lungmjältbrand.

Lunatummalaci' (av /. lu'na, måne -f g. malakka, uppmjukning): morbus Kienböck; aseptisk nekros i os luna'tum. Operativ ulnaförlängning har visat sig giva gott resultat (Persson).

Luna't|us, -a, -um (/. av lu'na, måne): mån-skäreformig. Os luna'tum, handlovsben.

Lundborg-(Unverricht's) sjukdom: myo-klonusepilepsi.

Lunga, (/. Pu'lm|o, -o'nis, pl. -o'nes, gen. pl. -o'num); i många sammansatta termer användes oegentligt pneumo-, vilket kan syfta såväl på g. pneu'ma, luft som på pneu'mon, lunga.

Lung-abscess: varig nedsmältning av lungvävnaden på ett cirkumskript ställe, -alveo'ler: de i de minsta luftrören, bronchi'oli respira-to'rii o. du'ctuli alveola'res samt dessas änd-blåsor, alveolarsäckarna (lungblåsorna) sittande alveo'lerna. -artären: tru'ncus pulmo-nalis, "pulmona'lis", den stora artären från högra hj ärtkammaren till lungorna, som för venöst blod till lilla kretsloppet, -atelekta's (av g. atele's, ofullständig + e'ktasis, utvidgning): i lungorna eller lungdelar bestående lufttomhet, efter kompression, t.ex. av utgjutning i lungsäcken eller efter resorption av lungluften vid tilltäppning av luftrören, -blåsorna: de från du'ctuli alveola'res utgående med alveoler besatta alveolarsäckarna, jfr -alveoler, bronchioli resp. du'ctuli alv. -blödning: hemoptys. -brand: lung-gangrän, gangrae'na pulmo'num. Se gangrän. -bråck: genom stjälpning av lungväv genom en lucka i bröstväggen till underhuden, -böld: syn. lungabscess. -emfyse'm: se emfy-sem. -gasning: se Forlanini's behandling, -hi'lus: se lungroten. -induration: se lung-skrumpning. -infiltrat (eosinofilt, flyktigt): se Löffler's syndrom. -infarkt: se infarkt, •inflammation: se pneumoni.

Lung-kapacite't: lungans förmåga att upptaga luft vid andningen, -kata'rr: katarr i luftrören, bronchitis catarrhalis. -kollaps; -kol-la'ps I terapi (av /. colla'psus, sammanfallande): sammandragning av lungorna, som därigenom bli atelektatiska och ej mera utvidga sig resp. genom konstgjord pneumotorax 1. torakoplastik åstadkommen 1-kollaps för utlakning av kaverner eller ektasier genom att avkoppla lungan från arbete, -kramp: asthma bronchia'le. -kretsloppet: blodets gång från h. hj ärtkammaren till lungorna och tillbaka till v. förmaket, -mjältbrand: se ullsor-terarsjuka. -provet (hydrostatiska): ett nyfött barns lunga lägges i vatten; har barnet

andats, flyter lungan, annars sjunker den

(osäkert prov). Syn. simprovet, andningsprovet. Jfr Breslau's mag- o. tarmprov. -roten: hi'lus pulmo'num, lunghilus; den på mediala sidan befintliga in- och utgångsporten för lungans luftrörsstammar, lungartärernas och lungvenernas huvudstammar, lungornas nerver, lymfkärl och de talrika lymfkörtlarna (hiluskörtlarna). Lung-skrumpning: indura'tio pulmotiis 1. lunginduration; ärrlik omvandling av lungvävnaden efter sjukliga processer i lungan, t.ex. vid läkning av tuberkulos, -sot: framåtskridande tuberkulos, vanligen med ka-vernbildning i lungan. Se ftis och tuberkulos. Galopperande lungsot: se ftis (phthi'sis flo'rida), -(sots)sanatorium: s. för vård om tuberkulösa lungsjukdomar, -sotsskräck: ftisiofobi. -sten: förkalkade inflammations-produkter i lungvävnaden 1. i bronkerna. -säcken: se pleura, -teckning: den marmore-rade, nätformiga skuggan i röntgenbilden, som orsakas av kärl, nerver och körtlar, -ton: den höga, klara men ej tympanitiska perkussionstonen över lufthaltig lungväv. -vattusot: se lungödem, -venerna: de fyra betydande blodådror, två från vardera lungan, som föra arteriellt blod från lungorna till vänstra förmaket, -ödem: oede'ma pulmo'num, lungvattensot; lungalveoler och in-terstitiell vävnad fyllas av vattnig, vanligen något blodblandad utgjutning från de minsta kärlen.

Liinul|a, -ae (l. dim. av lutia, måne): liten måne, små halvmånformiga bildningar, t.ex. de vita fläckarna vid nagelroten, de halvmånformiga, tunna randpartierna å ömse sidor om noduli (Ar an t ii) på aorta- och pulmonalisklaffarna.

Lupoi'd (multipel) (av I. lu'pus, varg + g. ei'dos, utseende): lupös hudsjukdom i multipla spridda knutar, kan förväxlas med tu-berös lepra. Lu'p I us, -i (/. varg, namnet p.gr. av dess frätande karaktär): förr om olika slag av omkring sig frätande sår, numera i trängre bemärkelse för 1. vulgaris. — L. erythemato'-des 1. erythematous:

kronisk hudsjukdom mest i ansiktet med utbredning liknande en fjäril med "kroppen" utöver näsryggen och "vingarna" symmetriskt utslagna över kinderna; måhända stående på tuberkulos grund. Syn. ulerythe'ma centri'fugum. L. erythematosus disseminatus: huderuptioner med viscerala skador, lupus erythemato-sus-celler i vävnader, benmärg och blod, artritbesvär påminnande om kronisk polyartrit. L. pe'rnio: tuberkulid med rödvio-lett om frostknölar erinrande oskarpt be-

gränsade ej sönderfallande infiltrat i huden å fingrar och tår, men även i ansiktet; syn, erythetna induratum, tuberculo'-sis cutis indurati'va. L. vulgaris: kronisk hudtuberkulos med tendens till djupa sårbildningar och stark förstörelse, mestadels lokaliserad till näsans yttre och omgivande delar. Lupo's|us, -a, -um (/.). Lupusjkarcinotn: hudkräfta utvecklande sig

ur ett föregående lupussår. Luschka's kry'ptor: körtellika inväxningar från gallblåsans slemhinna in i övriga vägglager. L. tonsill: svalgtonsillen. Lussjuka: ftiri'asis, pedikulos. Lust's fenomen: vid perkussion av pero-neusnerven dorsalflektion och abduktion av foten vid spasmofili. Lustgas: kväveoxidul. Till kortvariga narkoser; särskilt under förlossningsarbetet. Lust» gasapparat. Lustmord: mord, som utföres av sadist föi tillfredsställande av sin vällust. Jfr pervers könsdrift, algolagni, masochism. Lusättika: se sabadill.

Lutei'n (av I. lu'teus, gul): gult lipokrom i äggula, blodserum, fett, äggfolliklarnas lu-teinceller m.m. -celler: de gulpigmenterade cellerna i ovariernas corpora lu'tea. — Lu-teiniseringshormonet: se gonadotropa hormon.

Lutembacher's komplex: förmaksseptum-defekt vid mitralisstenos samt höggradig utvidgning av pulmonalartärerna. Luteo'm (/. -a, -atis av lu'teus gul): tumör, utgående från corpus luteum; en tekacells-tumor.

Luteotropin (LTH): se prolaktin. Lu't|eus, -ea, -eum (/.): gul.

Lutidiner: trimetylpyridiner C5H3N • (CEU^. Se pyridin.

Luxation, (/. Luxa't|io, -io'nis av g. loxo's, sned): urledvrickning, "ur led", förskjutning av tvenne i en led sammanfogade benändar ur deras normala läge. Luxationerna äro antingen medfödda, kongenitala, ss. särskilt kongenital höftledsluxation (med gåsgång) eller patologiska på grund av sjukdomar i leden, ss. vid tuberkulos och artrit, eller traumatiska. — Habitue'il luxation: leden går gång efter annan ur vid minsta våld på densamma, tex. en oaktsam rörelse. Ir-reponi'bel 1.: 1. som fordrar blodig operation för sin reposition. Reponi'bel 1.: 1. som utan större svårighet kan återföras i rätt läge. Öppen I.: om samtidigt ledens betäckningar och hud genombrutits. Jfr distorsion. — Luxe'ra: dra ur led. Luxu'rians (av /. luxuriate, vara yppig): yp-Luxuskonsumtion

pigt växande. Ca'ro 1. (/. ca'ro, kött): yppigt växande granulationer, svallkött. Lu'xus-konsumtion: se lyxkonsumtion. Luys' kropp: se nucleus subthalamicus. Lycopo'dium: nikt, sporerna av Lycopo'dium clava'tum.

Ltier's spruta: spruta av glas med lufttätt inslipad piston av glas. Lydnadsautomati: viljelöst utförande av befallda rörelser i hypnos 1. vid sinnessjkd. Syn. Befehlsautomatie. Lygojfili', (/. -phil|i'a, -Vae av g. ly'ge, skymning + phile'o, älska): sjuklig förkärlek för mörka platser. Lyk- (/. Lye- av g. ly'kos): varg-, -antropi', (/. -anthrop I i'a, -Vae av g. a'nthropos, människa): vanföreställningen att vara förvandlad till varg (varulv). Syn. lykomani. -orexi', (l. -orex I i'a, -Vae av g. o'rexis, aptit): se bulimi. -o I mani', (/. -man | i'a, -Vae av g. mani'a, galenskap): se lykantropi. Lymecyklin, (/. -um, -i): antibiotikum. Lymf- (/. Lymph-): prefix i betydelsen lymfa 1. hörande till lymfvägarna 1. lymfoi'da vävnaden.

Ly'mfa, (/. Ly'mph|a, -ae, klart vatten): 1. lymfvätskan; 2. utgjutningar, som finnas kopputslag, ss. kokoppslymfa (animal) och människokokoppslymfa (human) vaccin. Lymf- (/. Lymph-): lymfa-, -adeni', (/. -ade-n|i'a, -Vae av g. ade'n, körtel): se aleukemi, pseudoleukemi. -adeni't (/. -is, -idis): lymf-körtelinfl. -adenitis pseudotuberculosa mesen ter ia lis: form av lymfadenit, förorsakad av bakterien Pasteurella pseudotuberculosis. -adeno|ce'l|e, -es (l. av g. ke'le, bråck): cystiska hålrum i lymfkörtlar, mest i in-guinalkörtlar och mesenterialkörtlar, vid filari'asis. -adenoi'd vävnad (av g. ade'n, körtel -f- ei'dos, utseende): sammanfattningen av ali lymfkörtelväv. -adeno'm (/. -a,

-atis): samlingsnamn för förstoringar av lymfkörtlar av olika orsaker, ss. aleuke'miska, leuke'mis-ka, tuberkulösa osv. lymfadenom. Syn. lym-fom. -adeno's (/. -is, -is): ss. systemsjukdom generaliserad lymfkörtelsjukdom. Mest om aleukemisk och leukemisk körtelförstoring. Syn. lymfomatos. Se aleukemier. L. benVgna cu'tis (Bäfverstedt): svulstliknande godartade proliferationer av lymfoid vävnad i huden, -ago'ga, sing, -ago'gum (/. av g. agogo's, ledande): lymf drivande medel, som antingen öka lymfans halt med organiska ämnen från blodet ss. blodigelexu akt, albumoser, peptoner, tu-berkulin eller draga vatten från vävnaderna ss. socker, urinämne, salter, -angi|-

ektasi', (/. -ectas|i'a, -Vae av g. angei'on, kärl -f- e'ktasis, utvidgning): lymfkärlsutvidgningar liknande varicer, ehuru mindre. Syn. lymfektasi, lymfvaricer. -angio|endot(h)e-lio'm, (/. -endothelioma, -atis): svulst uppbyggd ur och av lymfkärlsendotel. Syn. lymf-endoteliom. -angioflebi't, (/. -angiophlebi'-t|is, -idis av g. phlebs, ven): infl. av lymfkärl och vener, -angio'm (/. -a, -atis): svulst uppbyggd av lymfkärl. L. caverno'sum: 1. med kavernösa kärl; /. cy'sticum: 1. med stora hålrum, se hygroma colli conge'nitum; /. sVmplex: 1. med lymfkärl av vanlig storlek eller föga större; I. tuberosum multiplex: se syringocystadenom, -cystom. -angioplasti'k (av g. pla'sso, forma): operativt gjord ersättning för förstörda lymfkärl genom införande av långa kanalbildande silkestrådar under huden, -angio|sarko'm (/. -sarco'mja, -atis): sarkom, som utvecklat sig ur lymfkärl och hos vilka sarkomväven är anordnad omkring lymfkärl, -angi't (/. -is, -idis): infl. i och utefter lymfkärlen.

Lymfatisk, (/. Lympha'tic|us, -a, -um): tillhörande någon av lymfcirkulationsappara-tens delar (lymfa, lymfkärl, lymfkörtelsystemet). — L. aleukemi': syn. aleukemisk lymf-adenos. Se aleukemier. L. konstitution, L. diate's: syn. lymfatism. L. reaktion: allmäninfektion med feber, ofta börjande med angina och åtföljd av körtelansvällningar, mjälttumor och lymfocytos. L-a svalgringen: den runt svalget samlade lymfatiska vävnaden, öronmandlarna, farynxtonsillen och de smärre lymfatiska vävnadsdepositionerna i hela svalget. Syn. Waldeyer's s. L-a systemet: hela lymfkörtelsystemet, även de i tarmens slemhinna deponerade folliklarna, Peyer's plaques, mjältfolliklarna m.m.

Lymfati'sm, (/. Lymphati'smjus, -i): disposition för lymfkörtelsystemets och tymus' förstoring och reaktion i förening med blek, slapp hud, benägenhet för envisa, recidive-rande lymfkörtelinfl., hud- och slemhinnekatarrer m.m. Syn. lymfatisk konstitution, 1. diate's, sta'tus lympha'ticus, sta'tus thymicolymphaticus. Jfr exsudati'v diate's.

Lymf- (I. Lymph-): lymfa-, -cysta (av g. ky's-tis, blåsa): blåsformat rum i lymfkörtel 1. lymfkärl genom lymfretention. -ektasi': se lymfangiektasi. -emi', (/. -æm|i'a, -Vae av g. hai'ma, blod): se lymfatisk leukemi, -endo-t(h)eIio'm, (/. -endothelio'mja, -atis): se lymfangioendoteliom. -eury'sm (/. -a, -atis av g. eury'no, vidga): avgränsade, lokala utvidgningar av lymfkärl, -folliklar: beteckning för, 1. de s.k. groddcentra i lymfkörtlar (enl. Hellman inga groddcentra, utan infektiösaLymfoblaster

reaktionsprodukter); 2. de s.k. tertiära lymf-knutarna i tarmens slemhinna och i slemhinnor i allmänhet, i mjälten, mjältfolliklarna m.m. -gången (stora): se bröstgången, -knu-tor: se lymfkörtlar, -kroppar: lymfocyter, se detta ord. -kärl: va'sa lympha'tica, sugkärl, sugådror; föra vävnads- och kylussaft in i vensystemet (i de båda anguli venosi). »körtlar, (/. No'dji lympha'tic | i, sing, -us, PNA; lymphogla'ndul | æ, sing, -a, BNA; lympho-no'dji, sing, -us, INA): äro icke körtlar i vanlig bemärkelse utan bestå av ett flertal till ett organ sammanfogade lymffolliklar. L. äro infogade i lymfkärlen, de tjänstgöra som filter för lymfan och avgiva nybildade lymfocyter till densamma; äro grupperade till större lymfkörtelpaket vid de stora lymftill-flödena från extremiteterna, ss. axillarkörtlarna, halskörtlarna och inguinalkörtlarna; de finnas även i bröst- och bukorganens inre, hiluskörtlarna vid lungroten, mesenterial-körtlarna i tarmkäxet osv. — Regionära lymfkörtlar: körtlar tillhörande ett visst lymfkärlsområde, från vilket de uppsuga vävnadssaft. Syn. lymfknutor (egentligen en bättre benämning). -lavage: insprutning av hypertonisk saltlösning, varigenom lymf-strömmens riktning kan ändras, så att den går i riktning mot lösningen, varigenom resorption, Lex. av toxiner, förhindras.

Lymfo- (/. Lympho-): lymfa-, -bla'ster (av g. blasto's, frö): stora lymfocyter, uppfattade som lymfocyternas stamceller; i cirkulerande blod endast vid lymfatiska blodsjukdomar. -blasto'm (l. -a, -atis): svulster uppbyggda av lymfoblaster. -cyter (av g. ky'tos, cell): de små enkärniga vita blodcellerna, ungefär 25% av blodets vita celler. Jfr monocyter. -ey'tic I us, -a, -um (/.): lymfocyt-, -cytoblas-to'm (/. -a, -atis); -cyto'm (/. -a, -atis): generaliserade 1. lokala svulstartade bildningar uppbyggda av lymfoblaster, resp. lymfocyter och bindväv. Jfr lymfom, lymfadenos, lymfoblastom, lymfosarkom. -cyto|peni', (/. -pen I i'a, -i'ae av g. ky'tos, cell -j- peni'a, brist): brist på lymfocyter. Vid punktion av ductus thoracicus å halsen med avtappning av cellfraktion och intravenös injektion av kvarstående lymfa åstadkommes en eftersträvansvärd perifer lymfocytopeni vid transplantationer (se immunosuppression). -cytopo(i)e's, (I. -cytopoie'sjis, -is av g. po-ie'o, göra): lymfocytbildningen, -cyto's (/. is, -is): tillfällig, övergående ökning av lymfocyterna i blodet, ej progessiv ss. vid leu-kemisk lymfadenos. -cytä'r (/. -cyta'ri|us, -a, -um). -derm I i'a, -i'ae (l. av g, de'rma, hud), pernicio'sa: sällsynt hudsjkd. med, för-

utom symptomen av en mycosis fungoides, lymfkörtelansvällningar o. lymfocytos .Även uppfattad som hudleukemi och pruri'go fe'-rox. -epiteliala tumörer (Schminke-Re-gaud): tonsill- och farynxtumörer med en blandning av lymfocyter och epitel-celler. Radiosensibla men sätta tidiga metastaser, -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): härstammande från eller spridande sig med lymfvägarna. -grafi', (/. -graph I i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): röntgenologisk metod för bildframställning av lymfvägar. -granulo'm (/. -a, -atis av gra'-nula, litet korn): Sternberg's sjukdom. Egenartad generaliserad aleukemisk, kronisk systemsjukdom i lymfkörtlar, övergripande också på mjälte, lever, lungor osv. Under feber osv. förstoras lymfkörtlarna av en särartad granulations vä v, vars mest egendomliga celler, de s.k. sternberg-cellerna, ej träffas i andra sjukdomsfall. Sternberg o.a. anse sjukdomen vara en egenartad form av tuberkulos, andra mena, att det föreligger en egenartad reaktionsform, som kan uppstå också av andra bakterier. Syn. (lympho)granulo'ma mali'gnum, lymphomatosis granulomato'sa, Hodgkin's sjukdom, Paltauf-Sternberg's sjkd. -granulo'ma beni'gnum, -granulomato'sis beni'gna: en generaliserad granulomatos uppträdande i olika kroppsorgan i olika kombinationer (hud, lungor, ögon, mjälte, lymfkörtlar, bensystem); i regel quoad vitam god, men quoad sanationem mindre god prognos. Syn. Boëck's sarkoid, Schaumann's sjkd., Besnier-Boëck-Schaumann's sjkd. -granulo'ma inguinale, -granulomatosis in-guina'lis ljumsklymfkörtelgranulom, ända till knytnävestora stundom abscederande lymfkörtelansvällningar i ljumsken i anslutn. till små ofta förbisedda sår å penis, med en granulomatös struktur, påminnande om den äkta lymfogranulomatosen, med vilken den ej anses hava något att göra. Sjukdomsalst-raren anses vara ett filtrabelt virus. Syn. 4. könssjukdomen, lymfogranulomatös schanker, Durand-Nicolas-Favre's sjkd., poradenitis vene'rea. -granulo'ma mali'gnum, -granulomato's (/. -is, -is) (Sternberg): syn. granuloma malignum, Hodgkin's sjkd., lymphomato'sis granulomato'sa, Paltauf-Sternberg's sjkd. Se lymphogranuloma. -i'd, (/. -I'd I es av g. ei'dos, utseende): lymfcellsliknande, tillhörande lymfatiska systemet. Lymfoid vävnad. Lym-foidceller: 1, abnormt stora lymfocytlik-nande celler av oviss härstamning och betydelse; 2. gemensam beteckning för lymfo-Lymfom

blaster och myeloblaster. -kine's, -kinesi', -ki'nesis, (/. -cinesji'a, -i'ae , -cine's|is, -is av g. ki'nesis, rörelse): 1. rörelse av endolymfan i de halvcirkelformiga kanalerna; 2. lymf-cirkulationen i kroppen.

Lymf |o'm, (/. Lymph|o'm|a, -atis av ly'mpha -f g. -oma, svulst): 1. svulst av lymfkörtel-artad byggnad; 2. samlingsnamn för infl. och hyperplastiska förändringar av lymfa-tisk vävnad, t.ex. av tarmfolliklarna vid tyfus, tuberkulösa lymfom, syfilitiska lymfom, leukemiska och pseudoleukemiska lymfom. Syn. lymfadenom. L. giga'ntofollicula'ris: hyperplasi av lymffolliklarna på åtskilliga ställen i kroppen samt i mjälten. Syn. Brill-Symmer's sjkd. L. mali'gnum: pseudoleukemiskt lymfom eller också lymfo-sarkom. Se aleukemi, Hodgkin's sjkd., Sternberg's sjkd. pseudoleukemi, lymfo-granulomatos och lymfosarkom. — Lymfo-mato'ser, (/. Lymphomatoses, sing, -is): gemensam beteckning för de lymfoida formerna av leukemi och pseudoleukemi; syn. lymfadenoser. L. gramilomato'sa: se lymfo-granulom (Sternberg). Lymfomatös, (/. Lymphomato's| us, -a, -um).

Lymfo- (/. Lympho-): lymfa-, -peni', (/. -pe-n|i'a, -i'ae av g. peni'a, brist): minskat antal lymfocyter i blodet. -

po(i)e's, (/. -poie's|is, -is av g. poie'o, göra): lymfans och lymfocyternas härstamning, -rragi', (/. -rrhag | i'a, -i'ae av g.rhage', bristning); -rré, (/.-rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): lymfflöde ur brustna eller skadade lymfkärl, -sarko'm, (/. -sar-co'm a, -atis av g. sarx, kött): 1. sarkom i en lymfkörtel; 2. elakartat icke generaliserat lymfocytom, utgånget från lymfoid väv (särsk. lymfkörtlar men även benmärg osv.) med ohämmad utbredning i omgivningen och äkta metastasbildning, -sarkomato's, (/. sarcomatous, -is): universell utbredning av lymfosarkom. Syn. Kundrath's lymfosar-komatos. Jfr aleukemi, pseudoleukemi.

Lymf-rum: luckor i bindväven utan självständiga väggar, vilka upptaga avfallsprodukter från cellerna och fortsätta sig i lymfkärl. Jfr saftbanor, -gångar, -kanaler, -luckor, -skidor: lymf rum, som omge vissa organs blodkärl, -sta's: lymfstockning, vid hinder i lymf vägarna. Jfr elefantiasis. -sträng: infl. infiltrerande lymfkärl, kännas som hårda strängar, -vari'cer: syn. lymfangiektasier.

Lymph-, Lympho- (/.): se även lymf-, lymfo-. (Lymphogla'ndula; -no'dus): no'dus lym-pha'ticus. Se lymfkörtlar.

Lynestrenol, (/. -um, -i): gestagen.

Lyo- (av g. ly'o): lösa. -fi'la och -fo'ba kolloider (av g. phile'o, älska -f pho'bos, fruk-

tan -f ko'lla, lim -f ei'dos, form): emulsions- och suspensionskolloid. Se dessa ord. -kro'm (av g. chro'ma, färg): om vattenlös-ligt färgämne. Se flavi'n. Lype|mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. ly'pe, sorg

4- mani'a, galenskap): se melankoli. Lys: se lysis.

Lysholm-Schonander's skallbord (kraniebord): precisionsapparat för röntgenundersökning av kraniet, örat m.m. Lysi'n: diaininokapronsyra, äggviteklyvnings-produkt.

Lysi'ner (av g. ly'o, lösa): antikroppar, som i förening med komplement upplösa formade antigener (celler, bakterier). Lysinerna kunna vara au t o-, hetero-, isolysiner, vara riktade mot bakterier, bakteriolysiner, mot hemoglobin et i röda blodkroppar, hemolysiner, mot andra celler av olika slag osv. Ly's (/. -is, -is av g. ly'o, lösa): sakta fallande temperatur som avslutning på en febersjukdom. Motsats kris.

Lysofo'rm (/. -i|um, -i): formaldehyd med tillsats av flytande kalisåpa. Antiseptikum. Lyso'1 (/. -um -i): lösning av alkalikresoler i fett och hartssåpor. Antiseptikum. Lysosomer (av g. ly'sis, lösning + so'ma, kropp): ett slags intracytoplasmatiska enzymsäckar som innehålla en rad hydroly-tiska ferment såsom sura fosfataser, des-oxyribonukleas, hyaluronidas, kathepsin. Med vissa toxiner (streptolysin S) har man i leukocyter kunnat åstadkomma ruptur av lysosomerna med frigörande av enzymerna och därmed öppnat vägen för den inflammatoriska reaktionen. Vissa an-tireumatiska medel (kortison, klorokin, guldsalter) stabilisera lysosomerna mot bakterietoxiner, så att ruptur uteblir. Därmed förhindras frigörelsen av lysosomer-nas enzym (som annars skulle skada vävnaderna).

Ly'ssa (g. raseri): hundgalenskap. Syn. ra'-bies cani'na, fobodi'pson, hydrofobi, vattuskräck. Lysso-fobi', (/. -phobji'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): fruktan för att få lyssa. Ly'tisk (av g. ly'o, lösa): som förhåller sig som lys.

Lyxkonsumtion (av /. lu'xus, omåttlighet + consu'mere, förtära): övermått i mat och dryck. Syn. luxuskonsumtion. Lågenergetisk: i radiologien om långvågiga, mjuka röntgenstrålar med ringa genom-trängningsförmåga. Långskallighet: se dolikocefali. Långsynthet, Långsynt: se hypermetropi, hy-peropi. Jfr presbyopi.Lårbråck

Lårbråck: he'rnia crura'lis, h. femora'lis.

Lädera: se läsion.

Läder-hud: ko'rium. -knarrande ljud: om knarrande läder erinrande ljud (vid pleuriter osv.). Syn. stre'pitus coria'rius.

Läkemedels-exantem: utslag, som kunna uppträda efter vissa läkemedel (t.ex. efter arsenikbehandling).

Läkepedagogik: den pedagogiska behandlingen av psykiska rubbningar (spec, i fråga om psykopati i barn- o. ungdomsår).

Längd-breddindex: tal, som änger förhållandet mellan längd (avståndet glabella-opisto-kranium) och största bredd hos kraniet, när längden sättes = 100. Om ett kranium är 185 mm långt och 148 brett, blir index 148x100/185 = 80. Syn. cefalindex. Jfr braky-, doliko-, meso-, ortocefali. -höjdin-dex: största huvudhöjden (avståndet mellan basion—bregma) dividerad med största huvudlängden och kvoten multiplicerad med 100.

Läpp-fenorøenet: trutformigt frambuktande av läpparna för mekanisk retning vid tetani. Jfr karpmun, kyssmun. -spalta: se cheilo-schis, harläpp, -mynthet. -söm: den röda läppsömmen. Jfr rubor labiorum.

Läsecentrum: se språkcentra.

Läsion, (/. Læ's|io, -io'nis): skada, användes såväl om yttre traumatisk skada som om inre

störningar. L. endocri'na te'stis: rubbning i testis inre sekretion. Läde'ra.

Läspning: rubbningar i uttalet av s; i vidare bemärkelse även de därmed besläktade ljuden ch, sch. Syn. sigmati'sm(us interdenta'-lis). Jfr parasigmatism.

Lässvaghet: se legasteni.

Lävulos: se levulos.

Löffler's baciller: syn. difteribaciller. L. betmedel: lösning av garvsyra, järnsulfat och fuksin för färgning av bakteriecilier. L. blodserum: närsubstrat för odling av bakterier, särskilt difteribakterier. L. metylen-blått: alkalisk lösning av metylenblått. L.-platta: skålar med stelnat löfflerblodserum. L. syndrom: sannolikt allergiskt betingad övergående infiltration i lungvävnaden med stark eosinofili i blodet. Syn. eosinofilt 1. flyktigt lunginfiltrat.

Lökolja: allylsulfid. Se tioetrar.

Löpe: ferment i mag- och pankreassaft, som koagulerar, löpnar mjölk (klyver kaseino-genet i kasein och laktalbumin) utan närvaro av syra. Syn. kymosin, kyma's. -celler: beläggceller, stora lätt färgbara celler i botten av magsaftkörtlarna. Syn. delomorfa celler.

Lowenstein-Jensen's substrat: syntetiskt substrat med tillsats av ägg, potatismjöl, malakitgrönt och glycerin för odling av tu-berkelbaciller.

M

M.: förk. för musculus, myopi, meter.

M.: å recept Mi'sce; Miscea'tur (/.): blanda; må blandas.

1/1000 mm; en mikro'n, det i mikroskopiska mätningar vedertagna enhetsmåttet; 10 ju är alltså 1/100 mm, 100 ju 1/10 mm.

Maca'cus-öra (/. maca'cus, en apart): människoöra med fri bakåtriktad spets på gränsen mellan bakre och övre randen av öronmuss-lan samt fri bakåtriktad bakrand.

Mac Burney's l.M' Burney's punkt: tryck-öm punkt ungefär på mitten av en linje mellan spina ili'aca anterior superior de'xtra och naveln; symtom vid appendicit.

Mac Donald's regel: förhandenvarande havandeskapsmånad (1 månad = 28 dagar) är lika med avståndet mellan symfysen och fundus uteri i cm dividerat med 3,5.

Maceration, (/. Macera'tjio, -io'nis av mace-ra're, uppmjuka): uppmjukning; 1. vävnaders upplösning under inverkan av vätskor, självupplösning, autodigestion, t.ex. mag-slemhinnans upplösning genom magsaften efter döden, döda fosters självupplösning; 2. sönderdelade växtämnens urlakning med lösande vätskor ss. vatten, alkohol m.m. Produkten kallas macera't. Macere'ra. -s I preparat: anatomiska preparat, som framställts, 1. efter maceration av och därigenom lättare lossade mjukdelar kring fasta delar t.ex. bendelar, skelett osv.; 2. gnm fyllning av kanalerna i ett organ med flytande massa, som får stelna, t.ex. bronkialträdet, och därefter macerering av omgivande lungväv och bronkialväggar.

Ma'ci I es, -e'i (/.): utmärgling.

Mackenzie's prov: prov på köldhemoglo-binuri.

Macresce'ntjia, -iae (/.): avmagring, viktförlust.

Macro-: se makro-.

Ma'cul|a, gen. och pl. -æ (/.): fläck på huden, som, i motsats mot papler, ej höjer sig över omgivande vävnads nivå.—M-æ (M-æacu's-ticæ, BNA; M-æ sta'ticæ, INA): det förtjockade partiet i innerörats utri'cuius (m. utri'-culi) o. sa'cculus (m. sa'cculi) för hörselner-

vens ändgrenar. M-æ cænileæ: stålgrå, vid tryck obetydligt bleknande fläckar, som antagligen uppstå genom spottsekret från klädeslöss; tidigare satta i förbindelse med tyfus. Syn. taches bleuåtres. M. co'rneæ: horn-hinnefläck. M. cu'tis: fläck i huden. M. ger-minati'va: groddfläcken hos ägg. M. lu'tea: gula fläcken i ögonbotten; platsen för det tydliga seendet. M-æ tendi'neae: senfläckar på hjärtats epikard. — Macula'r|is, -e (/.): som hör till ma'cula. Maculo's|us, -a, -um (/.): fläckig.

Madaro'sjis, -is (l av g. madaro's, kal): förlust av ögonfransen efter blefarit. Jfr ptilos, psilos.

Maddoxstavar, Maddoxprismor: rödfärgade glasstavar o. -prismor för bestämmande av heterofori.

Madelung's deformitet 1. handställning:

handsubluxation, varvid u'lnas caput skjuter fram dorsalt och handen volart; orsakas av krökning av radiusledytan åt volara ul-nara sidan. Syn. ma'nus va'lga. M. fetthals: diffus, symmetrisk lipombildning på hals och rygg. M. temperaturtecken: ökad skillnad mellan kroppstemperaturen i axelhålan och rektum vid varig peritonit.

Ma'didans (/.): fuktande. Ecze'ma m.

Madonnafingrar: långa, smala f. Jfr arakno-daktyli.

Madrassutur: fortlöpande söm, varvid sutu-rerna ej löpa över sårränderna.

Madu'rafot: en särskilt i Främre Indien förekommande huvudsakligen till fötterna lokaliserad streptotrixinfektion med bildande av tuberösa granulationssvulster, fistelgångar och varhålor. Syn. mycetom, perical.

Mag-atoni': förminskad tonus i magmuskula-turen och därav orsakad förstoring av magsäcken, då den fylles, -blåsan: (på röntgenbilden synlig) luftblåsa i det allra översta magsäcksavsnittet, -blödning: gastrorragi. -dilatation: patologisk, med motorisk insufficiens förbunden magförstoring. Jfr gas-trektasi. Akut magdilatation: följd av plötslig förlamning av magmuskulaturen.

Magen die's apertu'r: hålet i fjärde hjärn-Magersot

ventrikelns tak, apertiira media'na ventri-culi qua'rti. M. skelställning: vertikaldifferens mellan ögonaxlarna.

Magersot: abnorm magerhet på konstitutionell grund. Motsatsen fettsot. Jfr macies, macrescentia. Hypofysär m.: p.gr. av funktionsrubbning i den främre hypofysloben inträdande m. Jfr Simmond's sjkd.

Mag-invagination: efter bukoperationer, särskilt galloperationer, i narkos och vid akut ventrikelförlamning stundom uppträdande invagination av magsäcken, -fistel: se gastrostomy

Magistra'l-formel (av /. magister, mästare): receptformler uppsatta av den förordnande läkaren, i motsats till officinella formler fastställda av farmakopé.

Mag-knip: to'rmina. -kramp: kramartad smärta i allmänhet i magtrakten (ofta i verkligheten gall-1. njurstenskolik). Jfr gastralgi, kardialgi. -kriser: anfall av våldsamma kar-dialgier med kräkningar (stundom blodiga) vid tabes, -motorn: den mellan pars angu-la'ris ventri'culi o. pylorusmunstycket liggande med kraftig peristaltik arbetande ven-trikeldelen; motsvarar fysiologernas o. röntgenologernas antrum samt proximala delen av cana'lis egesto'rius. Jfr pylorusmunstycket. -mun: se kardia.

Magnesia (u'sta): bränd magnesia, magnesiumoxid. Syraneutraliserande.

Magne'sium: en jordalkalimetall: kem. tecken Mg. -perhydro'I: magne'sii pero'xidum, blandning av magnesiumsuperoxid Mg02 (15—25%) och magnesiumoxid MgO. Vid mag-tarmrubbningar. Magne'sii sulfas: engelskt salt. Avförande.

Magnet-extraktion, operation: utdragandet (vanligen ur ögats yttre hinnor) av järnsplitter medelst magnet.

Magneuroser: nervös dyspepsi, gastralgi, nervösa kräkningar. Man har funnit en ökad magsaftsekretion vid psyldsk stress samt en minskad sådan vid rädsla och fruktan.

Magnifikation, (/. Magnificat |fo, -io'nis av ma'gnus, stor + fa'cere, göra): förstoring under mikroskopet.

Ma'gn|us, -a, -um (/.): stor.

Mag-port: se pylorus, -pump: magsond i förening med pumpanordning för upphämtande av magsäcksinnehåll, utspolning av mag-innehåll och luftuppblåsning av magsäcken, -saft: magslemhinnekörtlarnas avsöndring (slem, pepsin, lipas, löpe och saltsyra), -smärtor: gastralgi, gastrodyni. -sönd: böjlig gummislang, som nedföres genom matstrupen i magen för utspolningar osv. -styvning:

brädhård, ihållande sammandragning av magsäcksväggen (vid pylorusstenos o. pylo-rospasm). -syra: populär benämning på besvär från magsäcken i form av sura upp-stötningar. -sår: ulcus ventriculi. -säcken: ventrikeln, -säcksbråck: gastrocele. -säcks-genomlysning: gastrodiafani. -säcksutvidg-ning: gastrektasi, gastromegali. -säcksförlamning: gastroplegi. -sänkning: gastroptos. -tarmprovet: se Breslau'sm. -tetani': tetani i följd av magsäcksutvidgning.

Mahler's symptom: klätterpuls utan temperaturstegring redan några dagar före uppträdandet av andra symptom av thrombophlebitis uteri'na puerpera'lis.

Maidi'sm (/. -us, -i av mays): majsförgiftning. Se pellagra.

Maieusio- (av g. mai'eusis): barnsbörd-, -fobi', (/. -phob I i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): fruktan för barnafödande, -mani', (/. -matt I i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): puerperal mani. Jfr puerperalpsykos.

Maize'na, (Majse'na): ett amerikanskt majsmjöl.

Ma'j|or, -us (/. komp. av ma'gnus): större.

Makr- (/. Macr- av g. makro's): stor-, -adenös (av g. ade'n, körtel): som har stora körtlar, -encefali', (/. -encephal|i'a, -i'ae av g. en-ke'phalos, hjärna): hjärnhypertrofi.

Makro- (/. Macro- av g. makro's): stor-, -bio-ti'k (av g. bi'os, liv): konsten och försöken att förlänga livet, -bla'ster (av g. blasto's, frö): abnormt stora normoblaster. -cheili', (i -cheil|i'a, -i'ae av g. chei'los, läpp): läpp-hypertrofi, t.ex. vid akromegali, lymfangiom m.m. -cheiri'a, -co'lon, co'rnea: se makro-kiri-, -kolon, -kornea. -cyta's: intracellulärt enzym i makrofager (enl. Metchnikoff) med egenskapen att upplösa andra celler än bakteriers. Jfr mikrocytas. -cyter (av g. ky'tos, cell): genom svällning abnormt stora, bleka röda blodkroppar; borde bättre betecknas makroerytrocyter. Makrocytär anemi', Makrocytemi'. -daktyli', (/. -dactyl | i'a, -i'ae av g. da'ktylos,

finger): jätte växt hos fingrar, -dystrophia lipomato'sa progressiva: partiell jätteväxt i förening med tumor-liknande tillväxt av fettväven, -estesi', (/. -æsthesjia, -i'ae av g. ai'sthesis, förnimmelse): känselrubbning särsk. vid hysteri, då föremål förefalla den sjuke större, än vad de äro. -fager (av g. phagei'n, äta): monocyter och alla fixa fagocyter; se fagocytos, klas-matocyter. Jfr mikrofager. -foni', (/. -pho-n|i'a, -i'ae av g. phone', ljud): ägandet av en hög och klar stämma. Makrofone'tisk: högröstad. -fta'lmus, (/. -phtha'lmjus, -i av g. ophtbalmo's, öga): storögdhet. Makrofta'1-Makrogameter

misk. -game'ter, (av g. game'tes, make): av gamonter i blodet utvecklade honliga könsceller, se malariaparasiterna. Jfr mikroga-meter. -genito | somi'a præ'cox (av l. genitalis, som hör till avlelse + g. so'ma, kropp): abnorm längdtillväxt, ovanlig hårväxt, för tidig sexuell och psykisk utveckling som följd av apinealism 1. dyspinealism. -globulin: globulin med hög molekylarvikt. Finns i blodet främst vid vissa prolifera rubbningar av lymfoida plasmaceller och retikuloendoteliala systemet, globulin |emi', (/. -æm|i'a, -i'ae): paraproteinemi. M. pri-ma'ria (Waldenström), -glossi', (/.-gloss-|i'a, -i'ae av g. glo'ssa, tunga): hypertrofisk tunga, medfödd 1. förvärvad vid akrome-gali. Syn. megaloglossi. -gnati', (/. -gnath-|i'a, -i'ae av g. gna'thos, käke); förstoring av käken, -kiri', (/. -cheir|i'a, -i'ae av g. cheir, hand): hypertrofi av händerna, t.ex. akromegali. -kolon: se megacolon conge'-nitum. -ko'rnea: se kerato'globus. -ko'smus, (/. -co'sm I us, -i av g. ko'smos, värld): världsalltet. -logi', (/. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos, ord): pratsamhet, mångordighet, -masti', (/. -mast I i'a, -i'ae av g. masto's, bröst): abnormt stora bröst, -meli', (/. -mel | i'a, -i'ae av g. melos, lem): förstoring av lemmarna, jätte-växt. -nyki', (/. -nych | i'a, -i'ae av g. o'nyx, nagel): abnorm tillväxt av nagel, '-phagæ: se -fager, -plasi', (/. -plas|i'a, -i'ae av g. pla'sso, forma): excessiv tillväxt av en kroppsdel 1. vävnad, -podi', (/. -pod | i'a, -i'ae av g. pou's, fot): hypertrofiska fötter, t.ex. vid akromegali. -prosopi', (/. -prosop|i'a, -i'ae av g. pro'sopon, ansikte): hypertrofiskt ansikte, -psi', (/. -ps|i'a, -i'ae av g. o'psis, synförmåga): seende av föremålen större än vad de äro. Syn. megalopsi. -rini', (/. -rrhi-n[i'a, -i'ae av g. rhis, näsa): abnormt stor näsa. -si'gma (av g. bokstaven sigma): abnorm förstoring av colon sigmoide'um. -skeli', (/. -seel I i'a, -i'ae av g. ske'los, ben): abnorm storlek av benen, -skopisk (av g. skope'o, betrakta): iakttagbar med blotta ögat, utan lupp o. mikroskop, t.ex. makroskopisk anatomi. -somi', (/. -som I i'a, -i'ae av g. so'ma, kropp): jätteväxt av hela kroppen, -spori', (av g. spora', sådd): parasitär sjukdom orsakad av en trikofytonsvamp med stora sporer (megalosporer). -stomi', (/. -stora | i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): medfödd missbildning, genom kvarstående av den fetalt kluvna kinden förstorad munöppning, -ti', (/. -t|i'a, -i'ae av g. ous, öra): medfödd förstoring av öronmusslan. -to'm (av g. tome', snitt): apparat för skärande av stora snitt till anatomisk undersökning, -tyri', (/. -thyr|i'a, -i'ae

av g. thyreo's, sköld): förstoring av sköldkörteln.

Makula-bunten, -knippet: se papillomakulära knippet.

Makulopapulös, (/. Maculopapulo's | us, -a,

-um): om utslag av både fläck- och papelut-seende, t.ex. m. syfilider.

Mal (/. av /. malum): sjukdom. — M. alle-ma'nd: gammalt vulgärt namn på syfilis. Syn. "Franzosen". M. caduc (/. av I. ca'dere, falla omkull): epilepsi. M. comitial (/. av /. comi'tia, folkförsamling): epilepsi; malum comitia'lis, fornromerskt namn på epilepsi. Se morbus sacer. M. perforant: brand med sårbildning. Syn. ulcus pe'rforans. M. per-fora'nt buccal: trofisk rubbning vid tabes, börjande med spontant lossande av enstaka tänder, därefter resorption av alveolerna med fistelbildning och slutligen käk- och gomperforation. Mal perfora'nt du pied 1. m. p. plantaire: sårbildning på framfotens sula; särskilt över 1. och 4. metatarsofalan-geallederna, men även på hälen; börjande med varbildning under ett svåligt ställe, fortskridande på djupet o. övergående på ben o. leder; vid tabes, diabetes, lepra. Jfr Raynaud's sjkd. M. petit, Petit mal: lätt form av epilepsi. M. ro'sso: se pellagra. M. sacre: se morbus sacer.

Mal I a, -ae (/., käkben): kind.

Malabarsår: på Malabarkusten i Främre Indien uppträdande sjkd. i form av gangrä-nösa sår.

Malabsorption: bristfällig absorption i diges-tionskanalen.

Malaci', (/. Malac|i'a, -i'ae av g. malaki'a): uppmjukning, t.ex. encephalomalaci'a, osteomalacia: hjärnuppmjukning resp. benuppmjukning.

Maladie (/.): sjukdom. Syn. mal (/.), malum (/.) och mo'rbus (/.). — M. bleue: blåsot, kongenital cyanos vid en del medfödda hjärtfel; se morbus cæruleus. M. bronzée: se Addison's sjukdom, bronssjukan. M. de Charcot: amy otro'fisk lateralsklero's. M. de Duchenne: förlamning av nervus glossopharynge'us (bulbärparalys).

Malako- (av g. malako's): mjuk-, -plaki', (/. -plac|i'a, -i'ae av g. plax, platta), kronisk infl. i urinblåsan, med skivlika gulaktiga upphöjningar, röda kanter och i de oregelbundet formade skivornas mitt fördjupningar genom ytlig sårbildning, -sarko's, (/. -sar-co's|is, -is av g. sarx, kött): abnorm mjukhet av muskulaturen, -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): incision i bukväggen.

Mala'rjia, -iae (/. av it. mala aria, dålig luft):Malariabehandling

samlingsnamn för samtliga frossfebrar, förorsakade av olika malariaplasmodier, vilka intränga i de röda blodkropparna och förstöra dessa. Tre olika typer av malaria urskiljas: 1) varannandagsfrossan, tertia'nfe-ber, febris tertia'na, som medför feber den 1., 3., 5., 7., 9. osv. dagen; 2) tredjedagsfros-san, febris quarta'na, som medför feber den 1., 4., 7., 10. dagen osv. samt 3) den svåra tropiska malarian, perniciös m. eller febris tro'pica. Genom dubbelinfektion av två olika generationer av samma art parasiter eller två olika arter parasiter kan febertypen grumlas. En sådan blandform är 4) vardagsfrossan med frossanfall var dag, febris quo-tidia'na, som beror av en dubbelinfektion av tertiana- (tertia'na du'plex) eller tredubbel infektion av kvartanaparasiter (quarta'na triplex). Vidare kan det komma till 2 feberanfall på en dag (quotidia'na 1. tertia'na 1. quarta'na duplica'ta). Även kan det uppträda 2 anfall på de udda och ett på de jämna dagarna (semitertia'na) osv. Larverad m.: vid bestämda mellanrum utan feber uppträdande organsjukdomar ss. neuralgier, kramper, dövhet, vilka påverkas av kinin.

Mala'ria-behandling: 1. behandling av sjukdomen malaria; 2. behandling av deme'ntia paraly'tica; se -ympning, -index: antalet ma-lariaparasitbärare på en ort. -kakexi: svår anemi med avmagring och marasm, som åtfölja långvarig malaria, -kur: se malariaympning.

Mala'ria j parasiterna, Mala'ria | plasmodierna:

smittämnena vid malaria. Hos människan uppträda: Plasmo'dium vi'vax (tertianapara-siten), P. mala'rice (kvartanaparasiten) och P. immacula'tum (tropikfeberparasiten). De två förra äro storväxta, den senare liten, men alla genomleva en del av sin levnadscykel inom de röda blodkropparna. Parasiterna genomgå en dubbel utvecklingscirkel, dels i blodet en könlös genom enkel delning: schizogoni', varvid ur schizonter uppstå merozoi'ter (endogen utvecklingsgång), dels en könslig genom konjugation av två ur gamonter i blodet till könsceller — honliga makrogame'ter och hanliga mikroga-me'ter — differentierade celler: sporogoni'. Denna konjugation sker i magen hos myggor, som i avseende på människomalaria tillhöra myggsläktet Ano'pheles (exogen utvecklingsgång). Genom befruktningen utvecklas en rörlig masklik bildning, ookinet, vilken i magväggen bildar en cysta, oocysta, i vilken genom sporogoni uppstå tusentals stavfor-miga sporozoiter. Dessa inkomma i myggans spottkörtlar och därifrån genom stick

i människans blod. Malaria är vanlig hos våra praktfåglar, fågelmalaria, som sprides med den vanliga pipmyggan, Cu'lex pi'piens. Mala'ria-terapi': se -ympning, -tyfoi'd: X. kombination av malaria och tyfus; 2. under bilden av en tyfus förlöpande m. -ympning: avsiktlig infektion med febris tertiana 1. quartana för behandling av deme'ntia paralytica; syn. malariabehandling, -terapi, -kur. Jfr artificiell feber, kortvågsterapi. Mala'ricjus, -a, -um (/.): som hör till malaria. Malassez' epitelrester: kvarblivande rester från den embryonala tandlisten. Malatdehydrogenaser

(MD): vävnadsenzymer, ej speciellt vävnadsspecifika. Malaxation, (/. Malaxa'tjio, -io'nis av ma-laxa're, knåda): metod med sprängande av cystoma i småcystiskt degenererat ovarium. Malaxe'ra: genomknådande, särsk. i fråga om plåster. Male (/.): illa.

Malefomial|io, -io'nis, pl. -io'nes (/.): missbildning. M-es conge'nitce organo'rum uro-genita'lium: urogenitalorganens medfödda missbildningar. Mali'gn (/. -us, -a, -um): elakartad, om sjukdomar med elakartat förlopp, t.ex. endocarditis maligna, maligna tumörer, mali'gn mala'ria. Motsatsen är beni'gnus: godartad. Malignt lymfo'm: se lymfogranulomato's, lympho'ma mali'gnum, Hodgkin's sjkd. M. ödem: sårinfektion beroende på den anaëroba Bacillus oede'matis maligni. Mallea'rjis, -e (/.): hörande till örats malleus. Mallea's: i antiformin lösta rotsbacillkultu-rer, till immunitetsreaktion. Mallei'n: rotsbacillkulturextrakt analogt med tuberkulin.

Malleol, (/. Malle'ol|us, -i, dim. av malleus, hammare): benknöl å underbenens nedre ändar. M. lateralis (M. fibulæ, INA): ytter-o. M. media'lis (M. tibiæ, INA): innermal-leolen. Malieola'r (l. -is, -e): som hör till malleol. Malleola'rfraktur: brott på malle'olus.

Malleo|tomi', (/. -tom| i'a, -i'ae av malleus, knöl + g. tome', snitt): 1. delning av hammaren vid ankylos mellan hörselbenen; 2. genomskärande av ligamenten, som sammanhålla malleolerna.

Malle|us, -i (l. hammare, knöl): 1. inner örats hammare; 2. rotsinfektionen genom Bacillus ma'lie i. Sannolikt uppkommet därav, att de rotssjuka hästarna "klubbades" ner. Jfr farci'minum.

Malocklusion, (/. Mala occlu'sio av malus, dålig + occlu'dere, tillsluta): tandställning, som är hinderlig för att tändernas tuggytorMalonsyra

CH2/

skola kunna utveckla sin fulla kraft vid tuggningen. Jfr ocklusionsanomalier, mesial-, distal-, kors-, saxbett, djupt bett, öppet bett, Angle's klassifikationssystem, Bonnsystemet.

Malonsyra (av 1. malum, äpple): oxidationsprodukt av äpplesyra. Malonsyreurei'd: bar-bitursyra. Malonyl (/. -um, -i): /CO-

radikal av malonsyra.

\CO-

Malpighi, Marcello: italiensk anatom, grundlade den histologiska vetenskapen. Upptäckte kapillärnätet 1661. MalpighFs kroppar: 1. kärlnystanet (glomerulus) i njurarna + Bowman's kapsel; 2. mjältens lymffolliklar. M. lager: stratum germinativum i huden. M. pyramider: pyra'-mides renales.

Malrotation: patologisk rotation. Malt: korn, som fått gro och sedan torkat. Användes för beredning av maltdrycker.

Maltafeber: medelhavsfeber, febris melite'n-sis; en i Medelhavsländerna gängse, tyfus-liknande infektionssjukdom, som sprides med getmjölk; dess smittämne är Micro-co'ccus melite'nsis (Bruce): syn. Brucella melite'nsis. Långvarig (månader) intermitte-rande feber med ledsvullnader, neuralgier, mjältförstoring. Syn. febris u'ndulans cap-ri'na. Jfr febris undulans (bovi'na, Bang). Malta's: enzym som klyver maltsocker i glykos.

Malthusiani'sm: den av Malthus (engelsk nationalekonom † 1834) proklamerade läran att nativiteten växer i geometrisk, men tillgången till föda i aritmetrisk proportion. För undvikande i längden av överbefolkning fordras därför sexuell återhållsamhet och sena giften. Jfr neo-malthusianismen, födelsekontroll.

Malto's: maltsocker. Sammansatt sockerart; den söta beståndsdelen i malt. Övergår genom hydrolys av enzymet maltas (i vanlig jäst) i glykos. Maltsoppa: se Kellers m-a. Mal |um, -i (/.): kroniskt lidande. Se också mal,

maladie och morbus. — M. co'xæ senile: arthrosis deformans i höftleden. Syn. mo'rbus co'xæ sen. M. occipitale 1. suboccipital: spondylartro'kace i de två översta halskotorna. M. pe'rforans pe'dis: syn. mal perforant du pied. Jfr Raynaud's sjkd. M. Po t ti: äkta (tuberkulos) puckel. Mal I us, -a, -um (/.): dålig. Ma'mmla, -ae (/.): kvinnliga bröstkörteln. M. pe'ndula: hängbröst. M. sangui'fera: blö-

dande b. Mamma'r|ius, -ia, Aum (/.): som hör till mamma.

Mamm I ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av ma'm-ma, bröst + g. ektome', utskärande): excision av bröstet.

Mammill (/. -a, -ae, dim. av ma'mma, bröst): bröstvårtan. — Mammilla'r (/. -is, -e): som hör till bröstvårtan, -linjen: en parallellt med kroppens mittlinje på längden tänkt linje genom mamillen. -reflex: bröstvårtans erektion vid retning av vårtgården. Mammo-grafering, -grafi', (/. -graph | i'a, -i'ae av ma'mma, bröst + g. gra'pho, skriva): röntgenundersökning av bröstkörteln efter kontrastinjektion i körtelgångarna, -gra'm: röntgenbild vid mammografering. -tomi': se mastotomi. -tropin: luteotropt hormon; se LTH.

Mandel: 1. öronmandeln, tonsillen; 2. andra anatomiska bildningar, som ha mandelform, t.ex. co'rpus amygdaloide'um (/. amy'gdala, mandel), -foliiklar: lymffolliklarna i öron-mandlarna; även om mandelkryptorna, -kryptor, lakuner: se fo'ssulae tonsilla'res. -mjölk: emulsio amy'g d al æ. -olja: oleum amy'gdalæ. -proppar: vita ogenomskinliga massor i mandelkryptorna vid kron. katarrer; bestå av slemmigt varigt 1. varigt, ev. sönderdelat 1. ostvandlat sekret blandat med .OH

matrester, -syra: C6H3CH<^ . Sam-

\COOH

tidigt en alkohol och en oxisyra (fenylgly-kolsyra).

Mandi'bel, (/. Mandi'bul|a, -ae): underkäken. Mandibula'r (/. -is, -e): som hör till man-dibeln. Mandibularreflexen: höjning av underkäken vid öppen mun o. slag mot haka 1. tandrad. Syn. masseter-, underkäksrefl. Mandri'n (/.): en fastare sträng 1. ledtråd, som införes i mjuka katetrar till säkrare ledning vid införandet t.ex. i urinröret; även för rengöring av rörformade instrument, t.ex. de fina trådarna i morfinsprutans kanyler.

Manège-gång, -rörelse: cirkelgång liksom på

cirkusbanan. Jfr stereotypi. Mane'rlighet: tillgjordhet i uppträdandet. Mane'rlig: hanterlig, medgörlig, belevad. Maniere'rad: sökt tvungen, konstlad, affekterad.

Manga'n (/. -um, -i): kem. tecken Mrt; brunsten. Manga'nsuperoxid (MnOa). Överman-gansyrat kali; kalii perma'nganas. Mangoldt's epi tel utsådd: utströende av en gnm epitelavskrapning erhållen epitelgröt på sår o. granulerande ytor.Man!

Mani', (/. Man | i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): 1. sjuklig 1. ensidigt inriktad förkärlek för en viss idé, vurm; 2. sinnessjukdom med olika yttringar av överretning, munter I. argsint sinnesstämning, slagfärdig talför-het och motorisk oro (mani'a le'vis, hypo-mani'), nående från exaltation till stegrad idéflykt, rubbningar i uppfattning och orientering, starkare motorisk oro, talträngdhet och storhetsfantasier (mani'a si'mplex) till fullständig uppretad förvirring (mani'a gra'-vis 1. furio'sa). Ofta uppblandad eller omväxlande med depressiva, melankoliska tillstånd: ma'n(ik)odepressi'va former, dels ss. självständig psykos, dels som symptom av andra psykoser. Maniaka'lisk, Ma'nisk, (I. Ma'nicjus, -a, -um): exalterad, bråkig, upprymd, rasande. Ma'niker. Maniere'rad: se manerlighet. Manife'st (av /. manife'stus, handgriplig): tydlig och klar, inrotad, t.ex. manifest tuberkulos, m. syfilis. Manifestation. Ma'niko-depressi'v psykos: se mani'a, cirkulär sinnessjukdom. Syn. manodepressiv psykos.

Mani|ku'r, -ky'r, (/. Mani-, Manu|cure av l.

ma'nus, hand -f- cu'ra, vård): handvård. Jfr pedikyr. Mani|kurist, -kyrist: utövare av dylikt yrke. Jfr pedikyrist. Manilu'vi|um, -i (l. av ma'nus, hand -f- g. loutro'n, bad): handbad. Manipulation, (/. ManipuIa't|io, -io'nis av manipulate, handla): hantering, handhavande. Manipule'ra. Ma'nna: den intorkade söta saften av Fra'xi-nus o'rnea.

Mannekäng, (/. Mannequin): syn. fantom, t.ex. fantom av skinn, på vilka studerande inlära de enkla begreppen vid förlossningar. Manni't: 6-värdig alkohol i manna. Mannomustin: medel vid leukemi. Ma'no-depressi'v psykos, sinnessjukdom: se mani'a, cirkulär sinnessjukdom. Syn. ma'niko-depressi'v psykos. Mano|me'ter (av g. mano's, tunn -f me'tron, mått): tryckmätare t.ex. av blodtrycket. Manschett (/. manche, ärm): 1. bindor, kuddar, papp o.d. för åstadkommande av tryck 1. stöd, t.ex. en gummikudde att uppblåsas såsom förberedande åtgärd att mäta blodtrycket; 2. hudflik med underliggande mjukdelar, till betäckande av en amputations-stump.

Man son's lösning: boraxmetylenblått, lösning för färgning av blodparasiter. Mantoux' prov: intrakutanympning med tuberkulin i diagnostiskt syfte.

Manubri um, -i (/.av ma'nus,hand):handtag. M. ste'rni: översta delen av bröstbenet. Ma'njus, -us (/.): hand. M. va'lga: se Made lung's handställning. M. va'ra: medfödd missbildning, analogt med klumpfot. Se klumphand. Manue'11: som utföres med båda händerna.

Ma'ra: under sömnen påkommande kvävningssymptom 1. ängslande tyngd över bröstet: enl. folktron ett kvinnligt troil, som rider gränsle över den sovandes bröst ("marritt"). Jfr i'ncubus, su'ccuba. Mara'ntisk (av g. marantiko's, vissen): beroende av marasm, t.ex. m. utseende: avtärt utseende; m. trombo's: blodproppsbildning hos marantiska genom nedsatt blodcirkulation och förändrat blod. Mara'sm (/. -us, -i av g. marasmo's): allmänt (kroppsligt och andligt) kraftförfall, kakexi. M. seni'lis: kraftnedsättning vid hög ålder på grund av allmän atrofi. Marc hand's bi-binjurar: se bibinjurar. Marche à petits pas (/.): karakteristisk gångrubbning vid cerebra'l arterioskleros; små trippande steg.

Marchiafava-Michele's sjukdom: se he-

moglobinuri (paroxysmal nattlig). Marckwald's operation: operativt vidgande av stenoserad modersmun gnm utskärande av trekantiga stycken ur främre o. bakre läpparna samt sårrändernas hopsyende. Ma'r|e, -is (/.): hav.

Mar fan's syndrom: gracila lemmar med spindelfingrar, trattbröst, kyfos, skolios, hög gom, oregelbunden o. bristfällig tandsättning, trånga hörselgångar, sfärofaki, intelligensdefekter. Syn. dolikostenomeli. Jfr arak-nodaktyli.

Margarin (av g. ma'rgaron, pärla): konstsmör ur (kokos)nötfett med tillsats av mjölk m.m. Vitaminiserat m. -(syra)nålar: kristaller av stearin- och palmitinsyra, som avsättas i avkylt fett.

Margaritjo'm: se kolesteatom. Marginal (l. -is, -e av ma'rgo. rand): som finnes vid randen.

Margina't|us, -a, -um (l. av ma'rgo, rand): randad, som är begränsad av framträdande rand, ss. erythe'ma mar gina'tum. Marginoplastik (av /. ma'rgo, rand + g. pla's-so, forma): operativt avlägsnande av en rand, t.ex. å ett ögonlock. Ma'rg|o, -inis (/.): rand. — (M. alveola'ris): arcus alveola'ris. M. falcifo'rmis: skärform. randen av fascia lata lateralt begränsande fossa ova'lis. M. intero'ssea (Cri'sta intero's-sea, BNA, INA): på de åtvända sidorna av radius och ulna samt fibula och tibia äroMargulie's spiral

benen upphöjda i längsgående kammar. M. co'rdis acu'tus: hjärtats skarpa högra rand = m. de'xter (PNA), m. obtu'sus: den trubbiga vänstra randen. Margulie's spiral: intrauterint antikon-ceptionsmedel (preventivmedel mot graviditet).

Marienbaderpiller: pVlulæ marienbade'nses: aloe, frangula, rabarber och podofyllin hållande p. Avföringsmedel. Marie's sjukdom: 1. hos oss avses i regel Osteo-arthropathi'a hypertrophic ans pneu'-mica: en kronisk förstoring

av fingrarnas och tårnas ändfalanger, s.k. trumpinnefingrar; vid kroniska hjärt- och lungsjukdomar med venös stockning; beroende på förtjockning än av falangernas mjukdelar, än av deras periost och ben. I fransk litteratur avses stundom även 2. akromegali och 3. heredoataxia cerebella'ris. Marie-Strümpell's sjukdom: spondylosis chro'nica ancylopoe'tica. Marihuana: ur hampa (Cannabis sativa) framställt berusningsmedel. Jfr hallucinogen.

Mariotte's fläck: blinda fläcken i ögat. Se synnervspapillen. Ma'rm | or, -oris (/.): marmor. Marmor(ben)sjuka: osteosclerosis conge'nita diffu'sa, höggradig sklerosering av rörbenen, vilka genom märghålornas tillslutning bli marmorhårda, ofta beledsagad av svår anemi och mjälttumor (levern och mjälten få återtaga sin embryonala funktion att producera blod). Syn. Alber's-Schonberg's sjkd. Marmore'rad, (/. Mar-mora'tjus, -a, -um). Marmorek's serum: dels antistreptokock-serum, dels serum mot tuberkulos. Mar I ritt: se mara.

Marsh's arsenikprov: för påvisandet av a. med utfällning av s.k. arsenikspegel. Marschfraktur: se insufficiensfraktur. Marsupialisation (av g. marsi'ppion, pung): fastsyning av en icke operabel, öppnad ova-rialcysta i ett buksnitt, så att en ficka uppstår ss. hos Marsupia'lia (pungdjuren), vilken hålles öppen tills den granulerat igen. Marsvinsprovet: material från misstänkt tuberkuloshärd insprutas å marsvin, varvid vid positivt utfall en lokal tbc utbildas å det insprutade stället.

Martia'ljia, sing, -e (av /. martia'lis, hörande till Mars, krigsguden): järnpreparat. Martin's binda: en tunn gummibinda. M|as, -a'ris (/.): hane.

Maschal- (av g. mascha'le): armhåla-, -ade-ni't (/. -is, -idis av g. ade'n, körtel): infl. i

axillarkörtel. -efidro's, (/. -ephidro's [is, -is

av g. ephi'drosis, excessiv svettning): stark armhålesvettning. -o'nkus, (/. -o'nc | us, -i av g. o'nkos, tumör): armhåletumör. Masculi'n|us, -a, -um (/. av mas, hane): manlig.

Mask: gas-1. tygförband å ansiktet till skydd mot eller för applikation av läkemedel. Narkosmask: med ylle 1. dylikt klädd trådställning, som fuktas med eter 1. kloroform för narkos. Jfr gasmask, -ansikte: genom kontraktur av de mimiska musklerna framkallat stelt ansiktsuttryck, t.ex. vid paralysis agi-tans. Syn. myopatiskt a. Maskulinum, (/. Masculini'sm|us, -i av masculi'nus, manlig): manligt utseende och väsen hos kvinnor. Jfr gynandri, viraginitet. Motsats effemination. Masoki'sm, (/. Masochi'sm | us, -i; efter författaren Sacher-Masoch): pervers sexualitet, yttrande sig i vällustkänsla vid av motparten företagen kroppslig misshandel. Jfr algolagni, sadism. Masoki'st. Ma'ss|a, gen. och pl. -æ (/.): massa (M. inte'r-me'dia): adhae'sio interthala'mica. M. lateralis atlan'tidis, BNA: förtjockade laterala portionen av atlas med sina artikulerande ytor. M. pilula'rum: massa till framställande av piller.

Massage (av g. ma'sso, knåda): mekanisk behandling av kroppsdelar med händerna 1. med därför ändamålsenliga apparater. Syn. massoterapi. Massagen använder sig av olika handgrepp ss. strykningar: effleura'ge, valk-ning: foulage, gnidningar: friktio'n, kraftig rivning: frottage, knådningar: petrissage, knackning med fingerspetsarna: pointillage, häckning o. klappningar: tapotement samt skakningar: vibratio'n. Masselon's prov: prövning av kombinationsförmågan, varvid 3—4 ord föreläggas probanden för bildande av en meningsfylld sats.

Masse't|er, -e'ris (l. av g. masete'r): tuggare. M. masse'ter, tuggmuskeln. — Masseteric I us, -a, -um (/.): som tillhör masseter, ss. nervus m. -reflexen: underkäksreflexen; höjning av underkäken vid slag på haka 1. tandrad och halvöppen mun. Syn. mandibular-reflexen.

Mass I ligatur (av /. liga're, binda): omsnör-ning av ett vävnadsparti, ej blott det väsentliga kärlet, för blodstillning. Masso I terapi' (av g. ma'sso, knåda): massagebehandling.

Massreposition: skenreponering; återinförandet av framfallet bråck jämte bråcksäcken och den avsnörande bråckringen, varigenommAs-tal

själva inklämningen dock förblir kvarstående.

mAs-tal: produkten av strömstyrkan och den tid, som röntgenstrålning fått påverka en film.

Mast- (av g. masto's): bröst-, -algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): se mastodyni. -atrofi': kvinnobröstens borttvinande. -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): operativt avlägsnande av bröstet, -helkos, (/. -he!co's|is, -is av g. he'lkosis, ulceration): ulceration å bröstet eller i bröstkörteln.

Mastikation, (/. Mastica'tjio , -io'nis av mas-tica're, tugga): tuggning. Mastijkato'ria, sing, -kato'rium, (/. -cato'ria, sing. -cato'-rium): tuggmedel.

Mastiso'l (/. -um, -i): lösning av mastix i kloroform och linolja till häftförband.

Masti't [/. -is, -idis av g. masto's, [-bröstvårta)]:-] {+bröstvår- ta)]:+} infl. i bröstkörteln. M. neonato'rum: avsöndring av mjölklik vätska från bröstkörtlarna hos nyfödda, s.k. häxmjölk.

Ma'st|ix, -ichis (g., gissel): hartz från Pista'-cia lenti'scus. -förhand: se mastisol. -provet, -reaktion: den jämte guldsolreaktionen mest använda kolloidreaktionen för provning på äggvita i cerebrospinalvätskan, varvid som hydroso'1 användes en ca 0,2%-ig kolloidal alkoholisk mastixlösning. Jfr guldsolprovet.

Mast|odyni', (/. -odyn|i'a, -i'ae av g. masto's, bröst -f- ody'ne, smärta): neuralgi i de bröst-körtelområdet tillhörande interkostalner-verna. Syn. mastalgi.

Masto- (av g. masto's): kvinnobröst-, -id|e'us, -e'a, -e'um eller -i'd\es (/. av g. ei'dos, form): som liknar bröstvårta, ss. processus m.: klippbenets vårtlika utskott bakom örat resp. som hör till det bröstvårteliknande (proc. mastoide'us). -idi't, (/. -i't|is, -idis): infl. i hålrummen av processus mastoide'us. -idotomi', (/. -idotom|i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativt öppnande av antrum 1. celler i proc. m. -kondro'm, (/. -chondro'm|a, -atis av g. cho'ndros, brosk): brosksvulst i bröstet, -logi-, (/. -log | i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): vetenskapen om brösten i normalt o. sjukligt tillstånd, -meni', (/. -men | i'a, -i'ae av g. men, månad): månatlig blödning ur brösten i st.f. menstruation -pathi'a cy'stica: form av kronisk mastit, som anses disponera för cancer, -pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae av g. pe'xis, fixation): uppsyende av hängbröst. -pto's (L -is, -is av g. pto'sis, fall): hängbröst. -rragi', (/. -rrhag|i'a, -i'ae av g. rhage', bristning): plötslig blödning från bröstkörteln, '-s (/.-is, -is): allmänn beteckning för förändringar i bröstet av degenerativ produktiv art

med smärtsamma knutor i bröstet, -stomi', (/. -stom|i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): incision i och dränage av bröstet, -tomi', (/. -torn I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): insnitt i bröstet. Syn. mammotomi.

Masturbation, (/. Masturba't|io, -io'nis av ma'nus, hand -f stu'prum, otukt): se onani. Mastzellen (/.): se gödceller. Ma't|er, -ris (/. av g. me'ter): moder. Beteckning för hjärnhinnorna; du'ra ma'ter: hårda, pi'a ma'ter: mjuka hjärnhinnan, vilka hinnor av Ali B. al Abbas († 994 e.Kr.) angåvos såsom hjärnans mödrar. Mate'ri|a, -ae (/.): ämne, materia. M. me'dica (av /. me'dicus, medicinsk): hela läkemedelsläran (farmakologi, -dynamik och -terapi). M. pe'ccans (av /. pecca're, synda): syndfull materia, sjukdomsväckande ämne. — Materialisation: spiritismens term för försinnli-gandet av andeväsen. Materialism: den åskådning som tillerkänner endast det materiella verklighet. Materialist. Mate'rnit|as, -a'tis (/.): moderskap. Maternitets I tetani' (av /. mate'rnitas, moderskap): tetani-kramptillstånd hos havande, födande och digivande mödrar; antagligen en följd av endokrin insufficiens. Matern| us, -a, -um (/.): hörande till modern. Matförgiftning: se botulism, kolerin. Matri's (av /. ma'ter, moder) (odont.): 1. fördjupning, hålighet 1. dylikt, vari en solid kropp (patri'sen) kan inpassas; 2. formband (av metall), som spännes kring en karie'rad tand för underlättande av amalgamfyllning. Jfr patris.

Ma'tr|ix, -i'cis (/. av ma'ter, moder): modervävnad till andra vävnader, till sjukliga produkter osv. Hårets matrix: hårlöken. Var-matrix: varmodern i en furunkel. Jfr nagel-matrix.

Matte'imedel: se elektrohomeopati. Maturation, (/. Matura't|io, -io'nis): mognande, varbildning. Maturi'nprovet: se havandeskapstecken. Matu'rit, as -a'tis (/.): mognad. M. prce'cox: mognad i förtid, särsk. könslig m. Matu'-r|us, -a, -um il.): mogen. Matuti'n|us, -a, -um (l.): om morgnarna. — Vo'mitus m.: kräkning på morgonen, vanlig hos drinkare.

Matättika: ungef. 3 %-ig lösning av ättiksyra. Maurer's fläckar: flakformiga, mörkröda fläckar i erytrocyterna, härrörande från plasmo'dium immacula'tum. Mauriac's syndrom: diabetisk dvärgväxt

med leverförstoring och fetma. Maxi'llen, (/. Maxi'il|a, -ae): överkäken, men användes även om underkäken: m. infe'rior.Maxillodental

— Maxilla'r (Z. -is, -e): som hör till maxillen ss. arteria och nervus m. Maxillaranestesi': bedövning av nerv. maxilla'ris vid foralnen rotu'ndum.

Maxillo- (av I. maxi'lla): överkäke-, -dental (/. -is, -e av dens, tand): hörande till käkar o. tänder, -mandibular (/. -is, -e): hörande till över- och underkäke, -palati'n (/. -us, -a, -um av palatum, gom): hörande till käke o. gom.

Maximal- (av /. ma'ximus, den störste): prefix med betydelsen det största, det högsta, -dos: den högsta dos, som bör givas av ett medikament. — Ma'xim|us, -a, -um (/.): störst; syn. maximal. M-m | termometer: febertermometer, som stannar på temperaturmaximum utan att sjunka, när termometern avkyles.

May-Grünwald's färgvätska: eosin och metylenblått i metylalkohol, för blodprepa-ratsfärgning.

Mayo's tub, "may o tub": rörformigt trådnätställ, som införes i munnen för att vid narkos förhindra tungans tillbakasjunkan-de. M. ven: anastomos mellan magsäckens kurvaturvener på framsidan av pylorus. M. symptom: förslappning av underkäksmuskulaturen vid djup narkos.

May|s, '-dis (/.): majs.

Ma'z|a, -ae (L av g. ma'za, kaka): placenta.

Maz|odyni', (/. -odyn|ia, -i'ae av g. mazo's, bröst + ody'ne, smärta): smärta i bröstet. Syn. mastalgi, mastodyni.

Mazo- (av g. ma'za): placenta-, -kakote's, (/. -caco'thesjis, -is av g. kako's, dålig -f the'-sis, placerande): oriktig placering av placenta.

Mazo- (av g. ma'za, placenta eller mazo's, bröst): 1) placenta-, 2) bröst-, -ly's, (/. '-ly-s|is, -is av g. ly'o, lösa): placentaravloss-ning. -pati', (/. -path | i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): placentarlidande i allmh. -pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae av g. pe'xis, fixation): operativ fixation av hängbröst. -plasi', (l. -pla-s|i'a, -i'ae av g. pla'sso, forma): degenerativ epitelhyperplasi av bröstkörtelacini.

Mb: morbus, sjukdom.

M' Burney's punkt: se Mac Burney's punkt.

MD: förkortning av malatdehydrogenas; vävnadsenzym.

M. D. S. 1. MDS. i recept = Misce, Da, Signa (/.) = blanda, giv, gör påskrift!

Meato- (av I. mea'tus): öppning-, -rrafi', (/. -rrhaph|i'a, -i'ae av g. rhaphe', sutur): hopsyende av den genomskurna uretralmyn-ningen å glans penis efter vidgande av mea'tus. -sko'p (av g. skope'o, betrakta): spe'-

kulum för undersökning av mea'tus urina'-rius. Meatoskopering. -tomi', (/. -tom i i'a, -i'ae av g. tome'), snitt): 1. genomskärande av en urinrörsförträngning inifrån. Meato-to'm: härtill bruklig kniv; 2. utvidgning av en meatusstenos. Syn. porotomi.

Mea't|us, -us (/.): gång. M. acu'sticus exte'r-nus: yttre hörselgångens ossösa del. M. acust. extern, cartilagi'neus: yttre hörselgångens broskdel. M. a. inte'rnus: inre hörselgången. M. na'si infe'rior, medius och supe'rior: den nedre, den mellersta och den övre näsgången. M. nasopharynge'us: näsgången bakom musslorna. M. urina'rius: uretralmynningen (särsk. hos mannen), -steno's: medfödd förträngning av urinrörs-mynningen.

Mebaüymal, (/. -um, -i): sedativum.

Mebhydrolin, (/. -um, -i): antihistaminikum, antiallergikum.

Mebumal, (/. -um -/): barbitursyrederivat, malonylkarbamidprep. Hypnotikum och sedativum.

Mecisto I cefa'Iisk (av g. me'kistos, största -f kephale', skalle): som har en cefalisk index under 71. Jfr braky-, doliko-, mesocefali.

Meckel's blodledare: venös båge utefter placentarranden. Syn. si'nus margina'lis pla-ce'ntæ, randsinus. M. diverti'kel: handsk-fingerlikt bihang till tunntarmen (rest av ductus o'mphalo-mesenteticus) ungefär på gränsen mellan nedre och mellersta tredjedelen av tunntarmen. Syn. diverticulum ilei verum.

Medelhavsfeber: syn. maltafeber, febris u'n-dulans capri'na.

Medförnimmelser: se synestesier.

Me'dia (av /. me'd|ius, -ia, -ium, den i mitten): mellersta lagret i kärlväggen; tu'nica me'dia. Jfr adventi'tia och i'ntima.

Media'I (/. -is, -e): som ligger åt kroppens medellinje. Motsatsen lateral. Jfr mesial.

Media'na, Media'nen: mellersta venen i armbågsvecket; begagnas vanligen för åderlåtning. Ve'na media'na cu'biti.

Media'n-linjen, -planet: längsgående linje å kroppsytans mitt resp. plan genom kroppens mitt.

Media'nus: syn. n. medianus. -fenomenet:

krampställning av handen vid tryck å n. medianus i sulcus bicipitalis. Syn. Trousseau's fenomen; även om Hochsinger's f. -förlamning: isolerad förlamning, aphand-ställning, av n. medianus. Se aphand.

Mediastini't (l. -is, -idis): inflammation i mediastinum.

Mediastino- (av I. mediastinum): mediastinum-. -perikardi't, (/. -pericardit |ls» -idis avMediastinum

g. peri', omkring + kardi'a, hjärta): samtidig infl. i mediasti'num och hjärtsäck. -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativt öppnande av mediasti'num.

Mediasti'n|um, -i (/.), Se'ptum mediastina'le BNA: bindvävsrummet mellan båda lungorna. M. ante'rius: det främre m., m. pöste'-hus: det bakre m. M. te'stis: en bindvävskropp på baksidan av den manliga könskörteln, orchis, som uppbär samlingen av sädes-kanalerna och fortsätter med septa in i orchis. Syn. (corpus Highmori), — Mediastinal (/. -is, -e): som tillhör mediastinum, t.ex. mediastina'Itumörer. Mediastini't il. -is, -idis): infl. i mediasti'num.

Medica'm|en, -inis il.): läkemedel.

Medicinalvikt: fordom i receptur använda vikter voro libra, uns, drakma, skrupel och gran. En libra = 360 gram = 12 uns. Ett uns — 30 gm = 8 drakmer. En drakma — 3,75 gm = 3 skrupler. En skrupel = 1,25 gm = 20 gran. Ett gran = 0,06 gm. I Sverige är detta viktsystem sedan 1870 ersatt med gramviktsystemet. Syn. apoteksvikt.

Medicinglas: graderade bägare 1. skedar för exaktare dosering av flytande medicin än de vanliga te-, dessert- och matskedarna, vilkas rymdinnehåll växla mellan olika fabrikat.

Medikame'nt, (/. Medicame'nt|um, -i): läkemedel.

Me'dic i us, -i (/.): läkare, -us, -a,-um (/.): medicinsk.

Medikation, (/. Medica't|io, -io'nis av medicare, läka): förordnande av läkemedel. Medikamentösa utslag: vanl. morbillifo'rma 1. skarlatinifo'rma u., t.ex. efter kinin, barbi-tursyrepreparat.

Mediko-Iega'1, (/. Medico-legal|is, -e av me'-dicus, läkare -f lex, lag): rättsmedicinsk, -mekanik: om mekaniska

läkemetoder och apparater.

Me'dikus: se medicus.

Me din's sjukdom: poliomyelitis acuta.

Medio- (av I. me'dius): i mitten-, -nekro's, (/. -necro's|is, -is av g. nekro's, död): nekros av aortas tunica media, ofta ledande till spon-tanruptur av a. -pubisreflexen: slag på sym-fysen framkallar kontraktion av buk- o. ad-duktormusklerna.

Mediterra'na rasen: en vid Medelhavet bosatt ras med liten växt, lång skalle, smalt ansikte och mindre uttalat hakparti, smal näsa m. hög näsrot, mjukt, slätt eller lockigt, brunt 1. svart hår, djupliggande ögon, brun-aktig hudfärg.

Me'd|ius, -ia, -ium il.): i mitten belägen.

Medroxiprogestercm, CL -oxyprogesteron|um, -i): gestagen..

Medrörelser: ovillkorliga rörelser i friska och även i förlamade lemmer vid villkorliga rörelser i motsvarande muskler på andra sidan.

Medull|a, -ae il.): märg. M. oblongata: förlängda märgen; m. o'ssium, BNA, fla'va et ru'brum: gula och röda benmärgen; m. spinalis: ryggmärgen: — Medulla'r (/. -is, -e), (Medullar), som hör till märg eller som är märgig. -an este si': ryggmärgsanestesi genom insprutning av lokal-anestetika i epidural-rummet kring ryggmärgen. Se lumbal-, sak-ralanestesi. -kräfta: lös, märgig k. -plattan: första anlaget hos embryot till centrala nervsystemet, en förtjockning i ektoblasten, som fåras till en medullarränna med småningom upphöjda, slutligen till medullarröret (syn. neuralröret) sammanväxande medullarvuls-ter.

Medull- (av l. mediilla): märg-, -ation, (/. -a'tjio, -io'nis): märgbildning, särskilt bildandet av nervernas märgskida, -isation, (/. -isa'tjio, -io'nis): utvidgning av de haver-siska kanalerna i en rareficerande osteit, följd av deras omvandling till märgkanaler, -i't il. -is, -idis): 1. osteomyelit; 2. myelit. -o's (/. -is, -is): ryggmärgsdegeneration.

Medullo- (av I. medulla): märg-, -blasto'm il. -a, -atis av g. blasto's, knopp): vanligen i barnaåldern förekommande elakartad, av odifferentierade preneurogliära celler bestående lillhjärnstumor. -suprareno'm (/. -a, -atis av su'pra, ovanför -}- ren, njure): en från binjuremärgen utgången svulst.

Medu'sahuvudet: se caput Medusæ.

Me ess' strimmor: vit tvärstrimmighet på fingernaglarna vid arsenikförgiftning.

Mefenesin, (/. Mephenesin|um, -i): centralt verkande muskelavslappande medel, seda-tivum.

Mefenetoin, (/. Mephenetoin|um, -i): hyd-rantoidderivat. antepile'ptikum.

Mega- (av g. me'gas, stor): prefix i betydelsen stor. -cefali', (/. -cephal|ia, -i'ae av g. kephale', huvud): abnormt stort huvud. Mega-cefa'l. -colon conge'nitum: medfödd funktionsanomali av grovtarmen, ledande till en abnormt vid och tjockväggig grovtarm, vållande envis förstoppning och uppdriven buk. Syn. macroco'lon conge'nitum, Hirschsprung's sjkd. -donti'sm (/. -us, -i av g. odou's, tand): abnorm storlek av tänder. Megado'nt. -foni', (1. -phon|i'a, -i'ae av g. phone', stämma): stark stämma, -karyo|-cy'ter (av g. ka'ryon, kärna ky'tos, cell): stora jättemyelocyter med en stor loberad kärna. Syn. myelopla'xes (/.). Jfr polykaryocytes -kefali': se -cefali.Megalencefali

Megal- (av g. me'g as): stor-, -encefali', (/. -encephalji'a, -i'ae av g. enke'phalos, hjärna): förstoring av hjärnan genom diffus gliaproliferation med utvecklingshämningar och undergång av den nervösa substansen, -erythe'ma epide'micum: se erythe'ma infec-tio'sum.

Megalo- (av g. me'gas): stor-, -bla'ster (av g. blasto's, frö): abnormt stora erytroblas-ter: förekomma vid perniciös anemi, -bla's-tic|us, -a, -um (/.): megaloblast-. -blastanemi, (/. -blastanaem j i'a, -i'ae av g. blasto's, frö -f a(n) priv. + hai'ma, blod): brist på blastocyter i blodet, -bu'lbus: förstoring av bu'lbus duode'ni (i röntgenbilden), -cefali', (/. -cephal|i'a, -i'ae av g. kephale', huvud): 1. abnormt stort huvud; 2. tilltagande förstoring av huvud och nacke analogt med akromegali. -co'rnea: se keratokonus. -cy'-ter (av g. ky'tos, cell): abnormt stora och hemoglobinrika erytrocyter; förekomma liksom megaloblaster i blodet vid perniciös anemi, -daktyli'sm, (/. -dactyli'sm|us, -i av g. da'ktylos, finger): abnorm storlek på fingrar och tår.

Megal-ofta'lmus, (/. -ophtha'lm j us, -i av g. me'gas, stor + ophthalmo's, öga): förstorade ögonbulber, "koögon".

Megalo- (av g. me'gas): stor. -gastri', (/. -gastrji'a, -i'ae av g. gaste'r, måge): abnormt stor magsäck, -glossi', (/. -gloss | i'a, -i'ae av g. glo'ssa, tunga): abnormt stor tunga. Jfr makroglossi. -kefali': se -cefali. -kornea: se keratoko'nus. -mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): storhetsvansinne, -meli', (/. -mel|fa, -i'ae av g. me'los, lem): abnormt stora lemmar. Motsatsen mikromeli.

Megal- (av g. me'gas): stor-, -onyko's, (/. -onycho's|is, -is av g. o'nyx, nagel): förstoring av naglar o. nagelbäddar, -opi', (/. -op|i'a, -i'ae); -opsi', (/. -ops|i'a, -i'ae av g. o'ps, öga och o'psis, syn): se makropsi.

Megalo- (av g. me'gas): stor-, -skop (av g. skope'o, betrakta): förstoringslins, förstorande spekulum 1. spegel, -spleni', (/. -sple-n|i'a, -i'ae av g. splen, mjälte): förstoring av mjälten. -sple'nic|us, -a -um (/.): megalo-spleni-. -syndaktyli', (/. -syndactylji'a, -i'ae av g. syn, tillsammans + da'ktylos, finger): förstorade, mer 1. mindre med varandra sammanvuxna fingrar. -t(h)y'mus, (/. -thy'm | us, -i av g. thy'mos, brässen): förstorad tymus.

Mega- (av g. me'gas): stor-, -prosopi', (l. -proso'p|us,-j av g.pro'sopon, ansikte): stort ansikte, -si'gma, -sigmoide'um: abnormt lång, hypertrofisk och utvidgad colon sigmoide'um. -so'mja, -atis (/. av g. so'ma,

kropp): stor kroppsstorlek.

Mega'stomum ente'ricum: se Cerco'monas intestina'lis.

Meibom's körtlar: körtlar i ögonlocken. Syn. gla'ndulas ta'rseæ.

Meige's ödem: en form av neuropatiskt ödem med kroniskt förlopp; ofta familjärt (mest hos unga kvinnor) med blekt, hårt, icke smärtande, vanligen å extremiteterna (benen) uppträdande ödem.

Meio- (av g. mei'on): mindre-, -kardi', (/. -card I i'a, -i'ae av g. kardi'a, hjärta): den normala systoliska förminskningen av hjärtat, -pragi', (/. -prag|i'a, -i'ae av g. pra'tto, göra): mindervärdig prestation, -sfygmi', (/. -sphyg-m|i'a, -i'ae av g. sphygmo's, puls): ett mindre antal pulsslag än som motsvarar hjärt-kontraktionerna.

Meiostagmi'nreaktion (av g. mei'on, mindre -f sta'gma, droppe): förminskning av ytspänningen och därmed minskning av serum dropparnas storlek och ökning av deras antal, när antige'n och a'ntiserum blandas. Dropparna räknas med stalagmometer. Metoden användes för diagnos av ka'ncer.

Meissner's kroppar: känselkropparna, ellipsoida ändkroppar för känselnerverna i ko-riumpapillerna särskilt på fingerspetsarna samt i hålhanden och fotsulan. Syn. cor-p'uscula ta'ctus. M. plexus: den submukösa gangliecellsapparaten i tarmkanalen.

Mekamylamin, (l. Mecamylamin|um, -i): ganglieblockerande och blodtryckssänkan-de.

Meklozin, (/. Meclozin|um, -i): antiemeti-kum, antiallergikum.

Mekanisk gymnastik: medelst (medikomeka-niska) apparater bedriven gymnastik. Me-kanoterapi: sammanfattande namn på sjukgymnastik, massage och behandling med apparater.

Mekoni'sm, (/. Meconi'smjus, -i av g. me'-kon, vallmo): opiiförgiftning.

Meko'nijum, -i (/. av g. meko'nion, vallmosaft): 1. opium; 2. benämning på den nyföddes första tarmuttömningar (på grund av likheten i färg och konsistens med opiumsaft); syn. barn-, tarmbeck. -ileus: ileus hos nyfödda på grund av ansamling av intorkat mekonium i tarmen vid cystofibro'sis pan-cre'atis.

Mel, gen. me'Mis (/.): honung. M. depura'-tum: renad honung. Se melli'tus.

Melæ'n|a, -ae (/. av g. me'las, svart): avgång av svartfärgat blod genom mun och ändtarm efter blödningar i magsäck resp. tarm. Syn. mo'rbus ni'ger Hipp o'er a tis. M.

neonato'rum: hos nyfödda, av olika anled-Melagra

ningar. M. spu'ria: falsk m. på grund av (tex. vid näsblödning) nedsvalt blod. Mel- (av g. me'los): lem-, -a'gra, (/. '-agr|a, -ae av g. a'gra, attack): muskelsmärtor i extremiteterna. -algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. algos, smärta): neuralgisk smärta i en lem. Melan- (av g. me'las): svart-, -emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): avlagring av blodfärgämnederivat (melani'n) i inre organ vid hemoly'tiska anemier, -e'mesjis, -is (l. av g. e'mesis, kräkning): uppkräknmg av svartfärgat (blodhaltigt) maginnehåll. Melan- (av g. me'las): svart-, -idro's, (/. -idro'-s|is, -is av g. hidro's, svett): avsöndring av mörk svett, -i'kterus: mörkfärgning av huden vid långvarig ikterus. -i'n: det mörka 1. svarta pigmentet i huden, särskilt hos negrer, i korioidea, i födelsemärken, i melanom och melanosarko'm. -i'sm (/. -us, -i): excessiv mörkfärgning av huden. Syn. melano's. Melankoli', (/. Melanchol | i'a, -i'ae av g. me'las, svart + chole', galla): "mjältsjukan-psykos med svårmod, ända till suicida tendenser. Syn. barytymi, lypemani. M. a'gi-tans: melankoli förbunden med agiterande oro; m. atto'nita: m. förande ända till stupor; m. hypocho'ndrica: m. med vanföreställningar om eget sjukdomstillstånd; m. nosta'lgica: överdriven hemlängtan; m. religiösa: m. med religiösa vanföreställningar. Melankolisk: djupt svårmodig. Melanko'li-ker. Se temperament.

Melano- (av g. me'las): svart-, -bla'ster (av g. blasto's, frö): de pigmentförande cellerna under epidermis; se kromatoforer. Melano-blasto'm: svulst uppbyggd av melanoblaster. Se melanom o. melanosarkom. -cy't (av g. ky'tos, cell): se kromofor. -carcino'ma: se sarkoma. -dermi', (/. -derm | i'a, -i'ae av g. de'rma, hud): mörkfärgning av huden, ofta i förening med cerato'sis follicula'ris, uppkommen av yttre orsaker ("krigsmelanos"), arsenikbruk m.m. -epitelio'm, (/. -epithelio'-m j a, -atis): ett epiteliom hållande melanin, -fo'r, (/. '-phor|a av g. phore'o, bära): pigmentcell hållande melanin, -forhormon: av hypofysens mellanlob bildat hormon, som spelar en roll vid pigmentomsättningen, -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): färglöst förstadium till melanin. Melanogenreak-tion: melanogenhaltig urin ger med nitro-prussidnatrium och kalilut försatt med konc. ättiksyra stark blåfärgning, vid melanom. -glossi', (/. -gloss j i'a, -i'ae av g. glo'ssa, tunga): se nigri'ties li'nguae). -karcino'm, (/. -carcino'm|a, -atis av g. karki'nos, kräfta): kräftsvulst med melaninpigment. -leukemi', (/. -leucæmji'a, -i'ae av g. leuko's, vit +

hai'ma, blod): leukemi med rikligt pigment i de vita blodkropparna, -leukode'rm, (/. -leucode'rm|a, -atis av g. leuko's, vit -{- de'rma hud): ett fläckigt marmorerat utseende av huden. Melanoleuc o de'rma co'lli: lokali-sation av hudförändringen till hals o. närliggande områden vid syfilis. Jfr leucode'rma syphiliticum, venuskrage. Melan|o'm (/. -a, -atis av g. me'las, svart -f--oma, svulst): pigmentsvulst; brun till svart melaninhaltig svulst över huvud; stundom lokalt begränsad, dock ofta övergående i det elakartade melanosarkomet. Syn. melanotis-ka 1. pigmentsvulster. Jfr melanoge'nreak-tion. -ato's (/. -is, -is): allmän bildning av melanom i kroppen.

Melan jonyki', (/. -onychji'a, -i'ae av g. me'las, svart -f o'nyx, nagel): svartmissfärgning av naglarna.

Melano- (av g. me'las): svart-, -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): sjukdomar karakteriserade av abnorm pigmen-tering av hud 1. vävnader, -plaki', (/. -pla-c|i'a, -i'ae av g. plax, platta): bildning av pigmentfläckar på munslemhinnan i vissa sjukdomar ss. stomatit, ikterus m.fl. -sarko'm, (/. -sarco'mja, -atis av g. sarx, kött): svarta 1. bruna elakartade svulster med starkaste benägenhet för obegränsad metastasering. '-s (/. -is, -is): sjuklig mera utbredd pigmentbildning i huden, t.ex. vid Addison's sjukdom, vid kronisk arsenikförgiftning osv. Syn. melanism. Melano'tisk, (/. Melano'tic j us, -a, -um). M. svulst: se melanom. Melan j uri', (/. -ur|i'a, -i'ae av g. me'las, svart + ou'ron, urin): svartfärgning av urin genom oxidation av melanogena substanser. Mela'sm|a, -atis (/. av g. me'las): svarta fläckar i huden på grund av ökad pigmenthalt. Syn. nigri'smus cu'tis. M. uteri'num: havandeskapsfläckar. Se chloa'sma uteri'num. M. suprarenale: bronshud vid Addison's sjukdom.

Mel|atrofi', (l. -atroph|i'a, -i'ae av g. me'los, led, lem + a priv. -}- trophe', näring): bort-tvinande av någon lem.

Meledasjukan: en isht på ön Meleda i Dal-matien förekommande familjär, abnormt kraftig, lokal förhorning av epide'rmis. Melfalan, (/. Melphala'n|um -i): medel vid leukemi.

Melioidosis, -is (/. av g. meli's, rots -f- ei'dos, form): rotsliknande sjukdom hos gnagare överförbar även på människa. Me'l|ior, -ius (/.): bättre. Melioration, (/. Meliora'tjio, -io'nis av me'lior, bättre): förbättring. Meliore'ra: förbättra.Melissofobi

Melisso- (av g. melissa): bi-, -fobi', (/. -pho-b|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig ängslan för bin och andra stingande insekter. -terapi', (/. -therap|i'a, -i'ae av g. thera-pei'a, behandling): behandling med bigift. Syn. apioterapi.

Melker son's syndrom: kroniskt intermitte-rande ödem av överläppen med övergående recidiverande facialispares och stundom egendomliga fåror på tungan (li'ngua pli-ca'ta).

Mellan-fa'rynx: mesofarynx, orala farynx (se farynx). -gärdet: diafragma, -gärdskramp: kramp i diafragmats muskel, "mjälthugg". -hjärnan: den ur bakre delen av prosence'-falon utbildade hjärnsubstansen, omfattande talamus, co'rpus pineale och hypota'la-mus. Syn. dience'falon. Jfr mitthjärnan, -kotskivorna: se intervertebralbrosken. -lobs-syndrom: kronisk atelektas i h. lungans mel-lanlob, ofta förorsakad av tuberkulos hilus-körtel komprimerande avgångsstället för mellanlobsbronken. -substans: se intercellu-larsubstanser. -värd: värd, i vilken parasiten blott genomlever ett visst utvecklingsstadium. -örat: se auris media.

Mel(l)it- (av g. me'li): honung-, -hemi', (/. -hæm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): ökad sockerhalt hos blodet. Syn. (hyper)glykemi. -uri', (/. -ur I i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): socker i urinen, se glykosuri. Se melli'tus, diabetes melli'tus och sockersjuka. Melli'-t|us, -a, -um (/.): honungssöt.

Melo- (av g. melos): 1. lem-. 2. sång-, -kopi', (/. -cop I i'a, -i'ae av g. ko'pto, hugga): lem-avtagning, amputation, -mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): 1. sjuklig vurm för musik; 2. oemotståndlig lust till att sjunga, '-mel|us, -i (/. av g. melos, lem): missfoster med förkrympta, accessoriska lemmar fästade vid de normala.

Melo- (av g. melon, käke eller melos, lem): 1. käk-. 2. lem-, -plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation, varigenom en vanställd kind återställes i kosmetiskt hänseende. -(r)reosto's, (/. -rrheosto's|is, -is av g. rhoi'a, flöde -f oste'on, ben): en form av osteoskleros 1. hyperostos, som i ett linjärt stråk genomdrager ett långt rörben och består av prolifererat elfenbenslikt nytt ben. -s I algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärta i nedre extremiteterna, -schi's, (/. '-schis|is, -is av g. schi'zo, klyva): från överläppen förbi näsvingen upp till ögat förlöpande medfödd klyftbildning.

Mel|oti', (/. -ot|i'a, -i'ae av g. melon, käke 4- ous, öra): missbildning med ytter örat förskjutet till kinden.

Membra'nja, gen. och pl. -æ (/.): tunn hinna, membran. — M. adama'ntina: den emaljbildande tandhinnan, består av emaljepitelier-na. M. atla'nto | occipitalis ante'rior och poste'rior (M. atl. occ. ventra'lis och dorsa'lis, INA): mellan atlas' bågar och nackbenet. M. Bowma'ni: se la'mina li'mitans exte'rna. M. capsula'ris: den fetala ögonlinsens kärlnät på baksidan. M. ca'psulojpupilla'ris: den fetala ögonlinsens kärlnät på framsidan till pupillen, fortsättning på membrana capsu-laris. M. Descemeti: se la'mina li'mitans poste'rior. M. e'boris: den dentinbildande hinnan, består av odontoblaster; tandpulpans yttersta skikt. M. fenestra'ta: den kribrerade tunica elastica interna i artärernas vägg. M. fi'bro-ela'stica lary'ngis: struphuvudets på elastisk vävnad rika submukosa. M. inter-costa'lis exte'rna och M. intercostalis inte'ma (Ligame'nta intercosta'lia exte'rna och inte'ma, BNA,INA): förlöpande mellan rev-bensbrosken resp. de bakre (dorsala) ändarna av revbenen. M. inter |o'ssea antebra'chii och M. inter, cru'ris: bindvävshinna mellan underarmens och mellan underbenets tvenne ben. M. li'mitans exte'rna, M. lim. inte'rna; hinnlager, som vanligen begränsa sinnesepi-tel utåt resp. inåt. M. li'mitans exte'rna och M. lim. inte'rna reti'næ: tvenne fina hinnlager i ögats reti'na, den förra mellan stav-och tapplagret och det s.k. yttre kornlagret, den senare innersta lagret av reti'na, inåt begränsande nervtrådslagret. M. lim. i'ridis: en fortsättning

av glaskroppens membrana vi'trea på iris. M. lim. olfacto'ria: en fin kutikulär hinna utanpå luktepitelet, Brunn's membran. M. obturato'ria: den hinna, som utfyller bäckenets stora foramen obturatum. M. pro'pria: den hinna, som skiljer körtellager från tela submucosa. M* pupilla'ris: den fetala ögonlinsens kärlhinna på framsidan över pupillen, fortsättning av membrana capsulo-pupillaris. M. sero'tina: den del av decidua, som deltager i bildningen av placenta. M. sta'pedis (M. obturato'ria stap., BNA; M. obtu'rans stap., INA): den tunna bindvävshinna, som utfyller o. sluter rummet mellan crura sta'pedis. M. tecto'ria: en bred fast membran, som täcker hg. cruciforme atla'ntis och går från clivus till axis kotkropp; fortsättn. av lig. longitu-dinale poste'rius. M. teet. (du'ctus cochlea'-ris): den hinna, som utgående från labium vestibulare av la'mina spiralis o'ssea överbryggar Corti's organ till de yttersta hårcellerna. M. thy'reo-hyoide'a (M. hyothy-reoide'a, BNA, INA): mellan sköldbroskets. övre rand och tungbenet (os hyoide'um).Membranaceus

M. ty'mpani: trumhinnan. M. tymp. secundaria: hinnan över runda fönstret. Syn. Scarpa's membran. (M. vestibularis): paries vestibularis ductus och cochlea'ris. M. vi'trea (M. hyaloide'a, BNA, INA): 1. en glasklar tunn membran utanpå körtlars epitel, en resistent stödjehinna av kollagent ursprung (Flint); 2. den glasklara fina membran, som omsluter ögats glaskropp.

Membran-a'c | eus, -ea, -eum (L): hinnartad, -filter: pergamentliknande membraner, erhållna genom intorkning av vissa kolloidala lösningar: rikt finporiga. -o'sjus, -a, -um (/.): hinnrik. -stetoskop: se fonendoskop. -ös: hinnartad.

Me'mbr|um, -i, pl. -a (/.): lem. M. infe'rius [Extre'mitas inf. (co'rporis), BNA; Extre'mi-tas pelvi'na, INA]: benet. M. mtili'ebre: kli-toris, kittlaren. M. supe'rius (Extre'mitas sup. co'rporis), BNA; Extre'mitas thora'ci-ca, INA): armen. M. virile: penis.

Memo'rjia, -iae (l.): minne.

Menadioltetranatriumdifosfat: vitamin K2.

Men- (av g. men): månad-, -a'kme, (/. -a'cmje, -es av g. akme', spets): menstruationsperio-den i kvinnans liv. -algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärta vid menstruatio-nen. -a'rche (av g. arche', början): första menstruationen. Jfr menopaus.

Menda'cia (av I. menda'cium, lögn, fel): vita fläckar under nageln utom den normala vid nagelns bas. Jfr leukonyki. Menda'citas pa-tholo'gica: patologisk lögnaktighet. Jfr fabulera, mytomani, pseudologi'a phanta'stica.

Mendel's ärftlighetslagar: 1. Uniformitetsregeln: individerna i den första filialgenerationen efter renrasiga föräldrar äro likartade (sålunda av samma feno- och genotyp); de visa föräldrarnas dominanta egenskaper 1., om sådana felas, intermediär beskaffenhet. 2. Klyvningsregeln: om 2 individer, en hanlig och en honlig (parental-generationen), äro olika i ett avseende, så visar avkomman i första (filial)generatio-nen ofta arv blott efter den ena av föräldrarna, men i andra (filial)generationen framkomma individer med synliga arv från båda och i talförhållandena 1:2:1 (varvid varje 1-grupp till utseende motsvarar den ena resp. den andra av föräldrarna i parental-generationen och 2-gruppen första filialgenerationen). De arv, som uppträda i första generationen äro förhärskande, dominerande, och undertrycka tillsvidare övriga arvsanlag, som äro recessiva. Lagen gäller endast varje enskilt arvsanlag. Vid gifte mellan en frisk ((5 eller J) och en sjuk med dominant dubbelt resp. enkelt sjukdomsanlag, bli

sålunda i det förra fallet 100 % barn sjuka, i det senare 50 % barn sjuka och 50 % friska och utan sjukdomsanlag. Bära båda föräldrarna på enkla dominanta sjukdomsanlag (halvblod) bli 75% sjuka och 25% friska utan sjukdomsanlag. Vid gifte mellan en frisk ((5 eller £) och en frisk med recessivt dubbelt resp. enkelt sjukdomsanlag bli 100 % barn friska men alla med sjukdomsanlag resp. 100% friska men 50% med sjukdomsanlag. Bära båda föräldrarna på enkelt recessivt sjukdomsanlag bli 25 % sjuka, 25% friska utan och

50% friska med sjukdomsanlag. 3. Oavhängighetsregeln: om de korsade individerna skilja sig i mer än ett anlagspar, så förhåller sig varje enskilt anlagspar med hänsyn till klyvningen oberoende av de övriga. — Mendelskt ärftlig, Mendlande: arv, som följer Mendel's klyvningslag. Mendia.

Men- (av g. men): månad-, -elko's, (/. -elco'-s|is, -is av g. he'lkosis, ulceration): vikarierande menstruation från ett sår. -(h)idro's (/. -is, -is av g. hidro's, svett): svettningar, som inställa sig vid menstruationsperioderna, även utan menstruation.

Ménière's sjukdom: anfall av illamående, kräkningar, svindel, öronsusning, pulsför-långsamning och dövhet vid primära laby-rintaffektioner. Syn. mo'rbus apoplectifo'r-mis, otikodini, vertigo ab aure læsa. M. syn-dro'm: liknande symptom i anslutning till mellanöroninfl.

Meninge'a: se arteriæ och venæ meninge'ae.

Meningeal (/. -is, -e av g. me'ninx, hinna): som hör till hjärnhinnorna. M. apoplexi, M. blödning: blödning från hjärnhinnornas kärl i eller mellan hinnorna. Meningeo'm (/. -a, -atis): se meningio'm.

Meningeo j rrafi', (/. -rrhaphji'a, -i'ae av g. rhaphe', sutur): suturering av meningerna, särsk. av meningerna kring ryggmärgen.

Meni'nges (pl. av me'ninx): meningerna, hjärn- och ryggmärgshinnorna: 1. hårda h. = du'ra ma'ter; 2. spindelvävsh. = araknoi-de'a; 3. mjuka h. = pi'a ma'ter.

Meni'ngina: pia mater -f cerebrala araknoi-dallagret betraktade som ett helt. Meningi-ni't (/. -is, -idis): infl. av dessa.

Meningio'm (/. -a, -atis av g. me'ninx, hinna): av araknoidalepitel o. bindväv bestående hård svulst i hjärnhinnor och telæ chorioi-de'æ, ofta med inlagrade sandartiga korn (homogeniserade koncentriska endotellager). Syn. durosarkom, meningeo'm, psammo'm.

Meningi'sm (/. -us, -i av g. me'ninx, hinna): meningitartad symptomkomplex utan uttalad meningit. Stundom även som beteckningMeningit

för lätt serös meningit. Syn. pseudomeningit.

Meningi't (/. -is, -idis av g. me'ninx, hinna): infl. i meningerna. — M. cerebra'lis: infl. i hjärnans hinnor; m. spinalis: i ryggmärgens hinnor; m. cerebrospina'lis: i båda. M. cerebrospina'lis epide'mica: epidemisk hj ärn-hinneinfl. M. lue'tica 1. syphilitica: meningit av syfilitisk orsak. Af. ser & sa: m. med endast seröst exsudat. M. hæmorrha'gica: m. med blödning. M. purule'nta 1. apostemato'-sa: varig meningit. M. post oti'tim: m. efter infl. i mellan- 1. innerörat. M. tuberculo'sa: m. av tuberkulos orsak, -r- Jfr basal-, lepto-o. pakymeningit.

Meningitisk andning: se Biot's, Cheyne-Stoke's andn.

Meningo- (av g. me'ninx): hinna-. -ce'l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): hjärnhinnebråck. Jfr hydromeningoce'le, spi'na bi'fida. M. spu'-ria: se cefalohydrocele. -co'ccic|us, -a, -um (/.): som tillhör meningokocker. -co'ccus intracellula'ris (Weichselbaum): den epidemiska meningitens smittämne. Syn. Diplo-co'ccus intracellula'ris, Neisseria intracellu-laris. -encefali't, (/. -encephalitis, -idis av g. enke'phalos, hjärna): samtidig infl. i hjärna och hjärnhinnor. -encefalo|cele, (/. -en-cephalo|cei|e, -es av g. enke'phalos, hjärna): bråck av hjärnhinnor o. hjärnsubstans, -encephalomyeli't (/.-is,-Mw):infl.av hinnor, hjärna o. ryggmärg. -hydroce'l|e, -es (/. av g. hy'dor, vatten -f ke'le, bråck): hjärnhinnebråck med serös vätska i hinnbråcket. -hydro I ence'faloce'le, (/. -encepha!oce'l|e, -es av g. hy'dor, vatten -+- enke'phalos, hjärna -f-ke'le, bråck): hjärn- och hjärnhinnebråck med serös vätska i både hjärnhinnorna och i hjärnbråcket. -kockemi', (2. -coccæm|i'a, -i'ae): förekomsten av meningokocker i blodet -kocko's, (/. -cocco'sjis, -is): sjukdom förorsakad av meningokocker. -kock | serum: antiinfektiöst serum mot epidemiska formen av meningit. Jfr K o lie's serum, -myeli't (/. -is, -idis av g. myelo's,

märg): samtidig infl. av ryggmärgens hinnor och ryggmärgen. -myeloce'l|e, -es (/. av g. myelo's, märg + ke'le, bråck): bråck av hjärnhinna och ryggmärg, med vätska i både meninger och hjärnbråck. -radikuli't, (/. -radiculitis, -idis av ra'dix, rot): infl. i nervrötternas meninger. -ty'fus, (/. -ty'ph|us, -i av g. ty'phos): tyfus med starkt utpräglade nervsymptom.

Me'nijnx, '-ngis, pl. '-nges (/. av g. me'ninx, membran, hud, hinna): hjärnans och ryggmärgens hinnor. M. fibro'sa: syn. dura mater, hårda hinnan. M. sero'sa: syn. arak-noide'a, spindelvävshinnan. M. vasculo'sa: syn. pia mäter, fina 1. mjuka hinnan.

Meni'sches|is, -is (/. av g. men, månad + sche'sis, retention): retention av menstrua-tionen. Syn. meno'schesis.

Meni'sk, (l. Meni'sc|us, -i av g. meni'skos, liten måne): 1. fibrös, halvmånformig skiva mellan ledytorna i vissa ledgångar, spec, i knäleden; 2. den buktiga ytan av en vätska i ett rör, t.ex. i en pipett. -ruptur: koncentrisk eller tvärgående bristning i menisk.

Meniskocy't (av g. meni'skos, liten måne -f-ky'tos, cell): skärformad cell. Meniskocyto's, (/. Meniscocyto'sjis, -is): sickle-cell anemi, drepanocyto's.

Meno- (av g. men): månad-. -li'ps|is, -is (/. av g. lei'psis, felande): temporärt upphörande av menstrua tionen. -metasta's, (/. -meta'sta-s|is, -is av g. meta', mellan -{- sta'sis, stående): vikarierande menstruation, -pau's (/. -is, -is av g. pau'sis, upphörande): upphörandet av kvinnans månatliga blödningar vid inträdet i den klimakteriska åldern. Jfr menarche. -rragi', (/. -rrhagji'a, -i'ae av g. rhage', bristning): sjukligt stegrad månadsblödning, -rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flytning): månadsblödning, menstruation, '-sches]is, -is (/. av g. sche'sis, retention): utebliven menstruation. Syn. meni'schesis. -sta's, (/. '-stas|is, -is av g. sta'sis, stående): utebliven 1. avstannande menstruation Jfr amenorré. -sta'tik|a, sing, -um, (/. -static|a, sing, -um): medel mot menorragier, metrorragier, myo'mblod-ningar och klimakteriska blödningar.-sta'x|-is, -is (/. av g. sta'xis, droppande): förlängd menstruationsperiod beroende på nekros endometriet. -xeni', (/. -xen|i'a, -i'ae av g. xe'nos, egendomlig, främmande): abnorm menstruation.

Menjs, '-tis (/.): själ.

Me'nses (/. pl. av me'nsis, månad): se menstruation.

Me'nstrua (/. neut. pl. av me'nstruus, månatlig): menstruationer. Menstrua'1 (/. -is, -e): som hör till menstrua, ss. menstrualsmärtor. Menstrualpsykos: psykotiska tillstånd under menstruation.

Menstruation, (/. Menstrua't|io, -io'nis): den ungefär var 4. vecka återkommande, i samband med återbildningen av co'rpus lu'teum efter ovulationen inträdande blödningen från uterus hos könsmogna kvinnor från pubertetsåldern till menopausen. Syn. kata-meni, menses, månadsrening, period, regler, reglering. M. præ'cox: menstruation hos barn vid pube'rtas præcox. M. ta'rda: menstruation, som kvarstår efter uppnådd vanlig ålder för menopaus. M. vica'ria: blödningar från andra organ, t.ex. näsan vid utebliven normal menstruation.Menstruationscykeln

Menstruationscykeln: omfattar 1) proliferations fasen (utlöst av hypofyshormonet prolan A) med ansvällning av uterusslemhin-nan, follikelmognad och c:a 14 d. efter menses insättande f.-bristning (— ovulation), vidare ökning av produktionen av follikel-hormon (östron); 2) sekretionsfasen (utlöst av prolan B fr. hypofysen) med slemsekre-tion från slemhinnan, gulkroppsbildning o. ansvällning av dess hormon (progesteron) samt 3) deskvamationsfasen med ansvällning av slemhinnan (därest ingen befruktning ägt rum), varefter ånyo började menstruation. Me'nstru | um, -i [/. månadstjänst (på gr. av att man förr lät lösningsmedlet inverka c:a 1 månad)]: lösningsmedel för medikament. Mensu'r (av /. mensu'ra, mått): mätglas. Mensuration, (/. Mensural! io, -io'nis): mätning såsom fysikalisk undersökningsmetod, t.ex. av bröstomfånget. Me'nt|agra Plinii: (av I me'ntum, haka -f g. a'gra/ attack): skäggfinne; syn. syco'sis parasita'ria.

Mental (/. -is, -e av me'ntum, haka): 1. som hör till hakan; 2. (av /. mens, själ): som hör till det själsliga livet, -hygien: den själsliga hälsovården, -ia: sjukligt tillstånd med hörsel- och synhallucinationer. Syn. psychalia. -suggestion: suggestion genom tankeöverföring (på rent psykisk väg). Jfr auto-, hetero-, verbalsuggestion. Mento- (av /. me'ntum): haka-, -ante'rjior, -ius (/., främre): med hakan framåtriktad. -poste'r|ior, -ius (/., bakre): med hakan bak-åtriktad.

Mentol, (/. Menthol |um, -i): sekundär alkohol i pepparmyntolja.

X

H2C CH,

I I

HaC CH • OH

X

H/ XCH • CHa Användes i snuspulver, salva och näsdroppar vid akut rinit. Antineuralgikum vid reumatism, neuralgier m.m. Mentulagra (av /. me'ntula, penis + a'gra, attack): se priapism. Mentulo|mani', (/. -man I i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): masturbation.

Me'nt|um, -i (i.): hakan. Menzerserum: ett streptokockserum mot ledgångsreumatism.

Mepakrin, (/. Mepacrin|um, -i): medel vid reumatoid artrit.

Mepenzolon, (/. Mepenzolon|um, -i): an-tikolinergikum, spasmolytikum. Mephiti'sm|us, -i (/. av Mephi'tis, de giftiga dunsternas gudinna): 1. inandning av giftiga gaser, t.ex. svavelväte, cyanväte och därav framkallade sjukdomstillstånd; 2. förruttnelseprocess med bildning av illaluktande gaser.

Mepivakain, (/. -cain|um, -i): lokalaneste'ti-kum.

Meprobamat, (/. -um, -i): propandiolderivat; ataraktikum med selektivt blockerande effekt på substantia reticularis utan inverkan på det autonoma o. perifera nervsystemet. Mepyramin, (/. -um, -i): antihistaminikum.

antialle'rgikum. Mer|algi'a paraesthetica (av g. mero's, lår -f a'lgos, smärta): parestesi och delvis anestesi i lårets laterala hudnerv, n. cuta'neus fe'mo-ris lateralis.

Meralluridnatrium: kvicksilverförening för injektion; diure'tikum.

Mer I atrofi', (/. -atrophji'a, -i'ae av g. me'ros, del + a priv. -f trophe', näring): borttvinan-de av någon kroppsdel. Mercu'rius: se Merkur. Mer-(h)idro's (/. -is, -is av g. me'ros, del -f hidro's, svett): partiell svettning, t.ex. handsvett, fotsvett.

Meridia'njus, -i (l. av me'dius, i mitten befintlig -f di'es, dag): cirkel kring en sfär passerande dess poler. Meri'di|es, -e'i (/.): middag. Merismo-pedi', (/. -ped|i'a, -i'ae av g. me'ris-ma, del -f pedi'on, plan): tavelkocker, mik-rokocker, som bilda förband med 4 celler intill varandra, t.ex. Micrococcus tetra'-genes.

Mer-kapta'ner: vidrigt luktande alkoholer med svavel inkopplad i st.f. syre i hydroxyl-grupp. Syn. tioalkohol. Karaktäristisk radikal är —SH. -kapti'der: föreningar av kvicksilver med merkaptan. -kaptopurin, (/. Mercaptopurin|um, -i): antimetabolit; 6-merkaptopurin,

SH

I H

N C C

I il II

C C-N

är ett nödvändigt hjälpmedel vid njurtransplantationer genom att undertrycka induktiva fasen av

antikroppsbildningen, medel vid leukemi. Merkel'

s celler: inom epidermis liggande

celler, vilka förmedla beröringsförnimmelser.

Merku'r, [/. Mercu'ri|us, -i efter planeten Mercu'r(ius)]: alkemistisk beteckning för kvicksilver, hydrargyrum (och andra flyktiga ämnen av kraftig kurativ verkan). Mercu'rius sublima'tus: kvicksilverklorid. — Merkurial, (/. Mercurial [is, -e): beroende av kvicksilver, t.ex. merkurialstomatit: infl. i munhålan på grund av behandling med kvicksilver. Merkuria'lia, (/. Mercuria'lia): kvicksilverpreparat. Merkuriali'sm, (/. Mer-curiali'sm | us, -i): kvicksilverförgiftning. Syn. hydrargyrism. Merkurie'11: se mercuria-lis. Merkuriol, (/. Mercuriol|um, -i): amalgam av kvicksilver med aluminium och magnesium till den förr brukliga påsbehandling-en vid syfilis. — Merku'rium, (/. Mercu'ri|-um, -i): gammal allmogebenämning på arsenik.

Merojbla'stisk (av g. me'ros, del + blasto's, frö): om ägg, som dela sig partiellt. Jfr holo-blastisk.

Mero- (av g. mero's): lår-. -ce'I|e, -es (1. av g. ke'le, bråck): krural-, lårbråck. -koxalgi', (/. -coxalg|i'a, -i'ae av co'xa, höft + g. a'lgos, smärta): smärta i höft och lår.

Mero- (av g. me'ros): del-, -kri'na körtlar (av g. kri'no, avskilja): körtlar, som utsöndra sekret ur sina celler, utan att cellerna uppgå i sekretet. Jfr apo-, ec-, holokrina körtlar, -morfo's, (/. -morpho's|is, -is av g. morphe', form): ofullständig restauration 1. regeneration av en förlorad del. -pi', (/. -p|i'a, -i'ae av g. ops, öga): partiell blindhet.-rakischi's, (/. -rrhachi'schis | is, -is av g. rha'chis, ryggrad + schi'sis, klyfta): partiell spi'na bi'-fida.

Merosmi', (/. Merosm| i'a, -i'ae av g. me'ros, del + osme', lukt): rubbning av luktförmågan, så att vissa lukter ej kunna förnimmas.

Mersalyl, (I. -um, -i): kvicksilverpreparat, diuretikum.

Merozoi'ter (av g. me'ros, del -f zo'on, djur): jfr schizont.

Meryci'sm (/. -us, -i av g. merykismo's): idiss-lande. Syn. rumination.

Merzeburgertriaden: de tre huvudsymptomen av Basedow's sjkd.; struma, exoftalmus och hastig puls.

Mes- (av g. me'sos): mitten-, -aorti't (/. -is, -idis av g. aorte', ao'rta): infl. i aortas media. -arteri't|is, -idis (/. av g. arteri'a, artär): infl. i artärernas media, -ence'falon, (/. -ence'phaI|on, -i av g. enke'phalos, hjärna): se mitthjärnan, -enky'm, (/. -e'nchym|a, '-atis av g. enche'o, ingjuta): ur det mellersta

groddbladet (mesoderma) utvandrade cellmassor, varur kärl, blod, lymfoida organ, glatt muskulatur bildas. Jfr mesoderm, -en-terial (/. -is, -e), -ente'ric | us, -a, -um (/. av g. e'nteron, tarm): som tillhör mesenteriet, tarmkäxet, t.ex. mesenterialkörtlaraa i mesenteriet. Mesenterialkörteltuberkulos: mest förekommande hos barn. -enteri't | is, -idis (/. av g. e'nteron, tarm): infl. i mesenteriet. -enteri'ol | um, -i (appe'ndicis vermifo'rmis): mesenteriet till blindtarmens maskformiga bihang. Syn. mesoappendix. -enteriopexi', (/. -enteriopex|i'a, -i'ae av g. pe'xis, fixation): operation för fixering 1. fästande av ett trasigt mesenterium. -enteriorrafi', (/. -ente-riorrhaphii'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): su-turering av mesenteriet. -ente'rijum, -i (/. av g. e'nteron, tarm): tarmkäxet. M. commu'ne: uteblivande av grovtarmens embryonala rotation, så att grovtarmen är lokaliserad till bukens vänstra del, under det att tunntarmen ligger till höger i buken. Om de olika delarna se under meso-.

Mesial (/. -is, -e av g. me'sos, mitten): syn. medial. Användes oftast inom odontologien ss. beteckning för det mot tandbågens mittparti liggande. Tandens mesiala yta ligger sålunda närmare käkbågsmitten än dess distala; en bakre tands mesiala yta ligger intill närmast framförliggande tands distala. yta. -ocklusion: ocklusionsanomali med förskjutning av underkäken framåt. — Mesio-de'ns (av /. dens, tand): övertalig, vanligen bristfällig och

oberoende av de båda denti-tionerna som excessivbildning av tandlisten uppträdande tand, företrädesvis i överkäkens mittparti.

Meskalin: ämne, som kan framkalla personlighetsklyvning.

Mesmerji'sm (/. -us, -i efter wienerläkaren Mesmer 1734—1815): läran om den ani-mala magnetismen såsom läkemetod, isht i hypnotiskt syfte. Jfr hypnos.

Meso- (av g. me'sos): mitten-, -appe'ndjix, -iris (/.): syn. mesenteri'olum. -blast: se mesoderm, mesenkym. -cæ'cum: blindtarmens mesenterium. -cardi'a: se -kardi. -cefali', (/. -cephalji'a. -i'ae av g. kephale', huvud): Itanium med längdbreddindex 75—79,9. Meso-cefa'l. -colon: se -kolon, -de'rm (/. -a, -atis av g. de'rma, hud): det mellersta groddbladet hos embryot. Ur detta bildas bl. a. bindväv, brosk, ben, kärl, tvärstrimmiga muskulaturen, epitelet i urinvägarna, de serosa håligheterna, könskörtlar, njurar o. deras utförsgångar, barksträngarna i binjurarna. Jfr mesenkym. Mesode'rma soma'ticum: det yttre, m. spla'nchnicum: det inre av de 2Mesorchiuiii

lager, i vilka mesoderma delar sig. -fa'-rynx, (/. '-phary|nx, '-ngis): pars ora'lis phary'ngis. Syn. orofarynx. Se farynx. -flebi't, (/. -phlebit|is, -idis av g. phlebs, ven): infl. i venernas mellersta vägglager. -ga'stri|nm, -i (/. av g. gastet, måge): 1. magsäckens mesenterium; 2. regio mesoga's-trica, området mellan regio epi- och regio hypogastrica. (Meso-hepa'ticum, INA): se li-gamenta falciforme och triangulare dextrum och sinistrum. -kard[', (/.-card | i'a, -i'ae av g. kardi'a, hjärta): hela hjärtat liggande i me-dianlinjen i bröstbenets riktning, -kefali': se -cefali. Jfr braky-, doliko-, mecisto-, mikro-, orto-, paky-, platocefali-. -kolon, (/. -co'-l|on, -i av g. kolon, grovtarmen): grovtarmens mesenterium. -logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om miljöns betydelse. -me'tri|um, -i (/. av g. me'trå, livmoder): den till uterus anslutna delen av plica lata. -nefros, (/. '-nephr|os, -i av g. nephro's, njure): urnjuren, mellannjuren. Syn. wolff ska kroppen. Se urnjuren. Jfr pronefros och me-tanefros. -phlebi'tis: se -flebit.

Mes|o'rchi|um, -i (/. av g. me'sos, mitten + o'rchis, testikel): den embryonala orchis* pe-ritoneala mesenterium, som utvecklas till tu'nica vaginalis testis; jfr mediasti'num testis.

Meso- (av g. me'sos): mitten-, -re'ktum, (/. -re'ct|um, -i av re'ctus, rak): ändtarmens mesenterium. -salpinx: äggledarens hinn-artade band till plica lata, -sigmoid je'um, -e'i (/. av g. bokstaven sigma -f ei'dos, form): tarmkäxet till colon sigmoide'um. -ste'ni I um, -i (/. av g. steno's, tunn): tunntarmens mesenterium. -tel, (/. -theü|um, -i av g. thele', vårta), de serosa hinnornas epitel. -t(h)elio'm, (/. -thelio'mja, -atis): endo-teliom i de serosa hinnorna. -ty'mpan|um, -i (/. av g. ty'mpanon, trumma): trumhålan.

Mesova'ric|us, -a, -um (/.): hörande till meso-varium.

Mes|ova'ri|um, -i (l. av g. me'sos, i mitten -f-l. o'vum, ägg): den del av lig. la'tum uteri, som utgör ovariernas mesenterium.

Mesulfen: mot pedikulo's.

Meta- (av g. meta'): prefix i betydelsen efter, mitten, emellan, en förändring eller olikhet mot huvudordets innehåll, -boli', -boli'sm (/. -us, -i av g. böle', kast): 1. omvandling i allmänhet; syn. metamorfos; 2. omvandlingen av födan vid ämnesomsättningen; 3. direkt omvandling av vävnader och celler m.m. under patologiska förhållanden, t.ex. bindvävs direkta övergång i slemväv utan någon mellanliggande moderväv av slemvävsnatur; syn. metaplasi. Metabolisk, (/. Metabo'li-

c|us, -a, -um). T.ex. metaboliska processer. Metaboliska gifter: under ämnesomsättningen uppstående ämnen av giftverkan, t.ex. urinsyran, acetonämnena vid diabetes mel-li'tus. -bolit: varje produkt som bildas vid ämnesomsättningen, -derivat: som intaga ställningen 1:3, 2:4 osv. i bensolkärnan. -carpalis, -chromasi'a: se -karpal, -kroma-si. -cyklin, (/. -cyclin|um, -i): tetracykün, antibiotikum, -don, (/. Methadon|um, -i): hostlindrande,

analgetikum. -fa's: semeta-kinesi. -fenilen: antialletgikum. -fosforsyra: enbasisk fosforsyra (H-POs). Syn. a'ci-dum phosphoticum glaciale, isfosforsyra. -freni', (/. -phrenji'a, -i'ae av g. phren, själ): sinnesförfattning karakteriserad av intressenas vändande från familj 1. grupp mot personlig vinst o. berömmelse.-fy's, (/. '-physjis, -is av g. phy'sis, natur): den tunna zon av spongiös vävnad med röd benmärg, som finnes på ömse sidor av diafysen i epifysgränsen. -fysik (namnet av att ifrågavarande ämne i Aristoteles' samlade skrifter stod efter fysikskrifterna): läran om det översinnliga. Metafysisk: syn. transcendent. -gene's, (/. -ge'nesjis, -is av g. genna'o, alstra): generationsväxling, då könsliga och könlösa generationer omväxla, -karpal, (/. -carpal|is, -e av g. karpo's, handrot): som hör till mellanhanden, t.ex. metakarpa'lbe-nen, (metacarpa'lia). Metakarpofalangea'l-lederna: lederna mellan metakarpalbenen och fingrarnas första falanger. Metaka'rpus: mellanhanden mellan handloven och fingrarna. -kine's, -kinesi'; -ki'nesis, (/. -cines|i'a, -i'ae; -cine's|is, -is av g. ki'nesis, rörelse): andra stadiet i mitosen. Se celldelning, -ko-lin: sympatikusdämpande. -kromasi', (/., -chromas|i'a, -i'ae av g. chro'ma, färg): olika färgning av olika vävnadselement med en och samma färg, t.ex. amyloidens färgning i rött av metylviolett, som annars färgar violett. Metakroma! tiska substanser. -kvalon, (/. Metaqualon|um, -i): hypnoti-kum, se'dativum.

Met|alhumili: se pseudomucin.

Metallenöstro!, (/. Methallenoestrol|um, -i): östrogent verkande sexualhormon.

Metall I estesi', (/. -æsthes|i'a, -i'ae av g. ai'sthesis, känsel): igenkännande av metalliska föremål gnm känseln.

Metallisk ton: metallisk biklang av ljuden vid perkussion o. auskultation, t.ex. över kaver-ner i lungan.

Metallo- (av g. me't ållon, mineral): metall-, -fobi', (/. -phob I i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan att taga i metallföremål. '-sis pulmo'num: genom inandning avMetalues

metallstoft uppkommen pneumonokonios -terapi', (/. -therap|i'a, -i'ae av g. therapei'a, behandling): form av suggestionsterapi, varvid plåtar av olika metaller användas till på-läggning å kroppen.

Meta- (av g. meta'): efter-, -lti|es, -is (1.): se metasyfilis. -rneri', meri'sm (I. -us, -i av g. me'ros, del): 1. sammansättning av kroppen genom efter vartannat radade delar, segment 1. metamerer; 2. ämnen med samma procentiska sammansättning och samma molekylarvikt, men med olika bindningsförhållanden och olika egenskaper; spec, sådan, där olika alkoholradikaler gnm förmedling av ett flervärdigt element förbindas med varandra 1. atomerna i bensolderivatet äro olika fördelade på sidokedjorna, t.ex. sammansättningen C4H802 kan uppträda som CH8-

• CH2.CH2.COOH = smörsyra, (CH3)2.

• CHCOOH = isosmörsyra, CHS • CH2 •

• COOCHg = propionsyremetylester, CH3.

• COOC2Hß = ättiksyreetylester och HCOOC3H7 = myrsyrepropylester. Jfr iso-meri och polymeri. Metame'ra ämnen -mfetamin, (/. Methamphetamin]um, -i): tri-cykliskt tymoleptikum; medel mot depression, aptitnedsättande, tonikum. -mizol, (/. -um, -i): pyrazolonderivat, analgetikum. -morfopsi', (/. -morphops|i'«, -i'ae av g. morphe', form + o'psis, syn): förvridet seende, då t.ex. en rak linje ses som buktig. -morfo's, (/. -morpho's|is, -is av g. morphe', form): omvandling till form och beskaffenhet av celler och vävnader. Degeneration och regeneration betecknas ofta som metamorfoser, resp. passiva och aktiva. Metamorfotisk. Metamorfoserande andningsljud: om andningsljudet ändrar karaktär under andningen, t.ex. från att börja som vesikulärt blir bronkiellt. -myelocy'ter (av g. myelo's, märg + ky'tos, cell): myelocyter med började omgestaltning av kärnan = stavformiga och ungdomliga myelocyter.

Meta'n: kolväte CH*. Utströmmar ur borrhål i jorden (sumpgas i träsk, gruvgas i stenkolsgruvor).

Huvudbeståndsdel i lysgas. Meta'nserien: kolväten i homolog serie av metan, etan (C2Hø), propån (C_3H_8) osv. Dess generella formel är CmH27j+2'

Metandienon (/. -um, -i): anabol steroid.

Metandriol, (/. Methandriol|um, -i): andro-gent verkande steroid.

Meta- (av g. meta'): efter-, -nefros, (/. '-ne-phrjos, -i av g. nephro's, njure): den permanenta njuren, närmast föregången av urnju-ren och dessförinnan av förnjuren. Se ur-

njuren. Jfr mesonefros och pronefros. -oxe-

drin, (/. -um, -i): blodtryckstegrande medel. '-phasis, '-physis: se -fas, -fys. -plasi', (l. -plas|i'a, -i'ae av g. pla'sso, forma): en vävnads omvandling utan mellanliggande modervävnad i en annan, vanligen efter en inledande återbildning till en mera indifferent embryonal typ. -pla'sm (/. -a, -atis av g. pla'sma, något format:) sammanfattningen av de i den levande aktiva protoplasman inlagrade passiva ämnena, -pneurno'-nisk: om komplikationer i samband med pneumoni, t.ex. metapneumoniskt empyem: empyem efter en pneumoni. -poda'I|ia (/. pl. av g. pous, fot): sammanfattande benämning på metarkarpal- och metatarsal-benen. -psyki'k, -psykisk (av g. psyche', själ): beteckning för allt, som går utöver den psykologiska erfarenheten, särskilt det som tillhör ockultismen. -pto's (/. -is, -is av g. metapi'pto, förändras): omkastning från en sjukdom till en annan, -radrin (/. -um, -i): vid cirkulationsrubbning med kärlpares, blodtrycksstegrande medel, -sta's, (/. '»stas| is, -is av g. sta'sis, stående): spridning av patologiska processer från en primärhärd till andra ställen genom lossnande sjukdomsfrön (bakterier, svulstceller). Metastaserna äro antingen hematoge'na 1. lymfoge'na. -sta'tic|us, -a, -um (/.): metastatisk. »syfilis: den syfilitiska smittans manifestationer i sent stadium eller som följdsjukdom t.ex. tabes dorsa'lis, paralysie générale o.a. Syn. metalues. Metasyjilitisk.

Meta-tabletter: t. av metaldehyd; "torrsprit".

Meta- (av g. meta'): efter-, -tars|algi', (/. -al-g|i'a, -i'ae av g. tarso's, vrist + a'lgos, smärta): smärtor i mellanfoten, t.ex. efter frak-turer av dess ben. -tarsa'1 (/. -is, -e av g. tarso's, vrist): som hör till metatarsus. -ta'rs|us, -i (/. av g. tarso's, vrist): mellanfoten. Meta-tarsofalangeallederna: ledgångarna mellan metatarsalbenen och falangealbenen. -t(h)a'-lamus, (/. -tha'Iam | us, -j av g. tha'lamos, kammare): bakre delen av thalamus o'pti-cus omfattande co'rpora genicula'ta. -te's, (/. '-thes I is, -is av g. meta'thesis, omställning): omkastning, isht av bokstäver i samma ord t.ex. Rejusalem i st.f. Jerusalem, -trauma'tisk: uppstående efter trauma, -tuberkulos, (/. -tuberculos is, -is av tube'rcu-lum, liten knöl): tillstånd med tuberkulösa reaktioner utan specifika tuberkulösa förändringar. -typisk (av g. ty'pos, typ): om tumörer bestående av samma vävnad, varifrån de utvecklas, men strukturerad på ett atypiskt sätt. -zo'a (av g. zo'on, djur): mångcel-

liga djur, till motsats mot protozo'a, de encelliga. Se protister.

Metdilazin, (/. Methdilazin|um, -i): antihis-taminikum, antialle'rgikum.

Metenamin, (/. Methenamin|um, -i): urin-vägsantiseptikum.

Met-ence'falon, (/. -ence'phal|on, -i av g. meta', efter -j- enke'phalos, hjärna): bakre hjärnan, pons och cerebe'llum. Jfr rhombencephalon.

Metenolon, (/. -om, -i): anabol steroid.

Meteori'sm (/. -us, -i av g. metai'ro, lyfta i höjden): bukens uppdrivning av gaser. Syn. tympani. M. intestina'Iis: uppdrivning genom gasbildning i tarmarna. M. paralyticus: m. orsakad av förslappning av tarm-muskulaturen samt av bukpressens muskler. M. peritonea'lis: m. genom fri gas i bukhålan, ss. vid tarmperforation.

Meteoro- (av g. mete'or os): lyft från marken-, -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): sjukliga

förändringar orsakade av klimatiska faktorer, -tro'p(isk), (/. '-trop|us, -a, -um av g. tro'pos, vändning): influerad av väderleken.

Metformin: peroralt diabetespreparat.

Met I hemoglobin, (/. -hæmoglobi'n|um, -i av g. meta', efter -f hai'ma, blod + /. glo'bus, kula): mörkbrunt pigment, hemoglobinderi-vat, isome'r med oxihemoglobin. Uppstår inom organismen dels vid vissa förgiftningar, t.ex. med klorsyrat kali, dels spontant av blod i urin eller i gamla hematom, -hemo-globinemi', (/. -hæmoglobinæm|i'a, -i'ae): närvaro av methemoglobin i blodet.

Methomanji'a, -i'ae il. av g. me'thy, vin -f mani'a, galenskap): okuvligt begär efter starka drycker; fyllerigalenskap. Jfr dipsomani.

Methy'1: se metyl.

Met(h)ylsulfona'l, (/. Methylsulfona'ljum,

-z): syn. trional.

Meticillin, (/. -um, -i): höggradigt penicillin-

asresistent penicillin.

Metiazon, (/. -um, -i): virushämmande medel.

Metiodal, (/. Methioda'lum, -i): röntgen-kontrastmedel.

Metixen, (/. -um, -i): medel vid parkinsonism.

Metjodonti'asjis, -is (I. av g. meta'-, efter + odou's, tand): 1. den normala tandömsningen; 2. anomalier i tandutvecklingen.

Metokarbamol, (/. Methocarbamol |um, -i): centralt verkande muskelavslappande medel.

Metopa'g, (/. '-pag|us, -i av g. me'top on, panna -f pa'gos, förenad): tvillingfoster med sammanvuxna pannor. Syn. metopo'pagus.

Metop- (av g, me'topon): panna-, -antralgi',

(/. -antralg| i'a, -i'ae av g. a'ntron, håla + a'lgos,smärta): smärta i frontalsinus.-antri't, (/. -antri'tI is, -idis): infl. i frontalsinus.

Meto'pi|on, -i (/. av g. me'topon, panna) (an-trop.): korsningspunkten mellan pannknö-larnas förbindningslinje och medianlinjen. — Metopi'sm: öppetblivande av pannsömmen. Meto'piska skallar.

Metop-odyni', (/. -odynji'a, -i'ae av g. me'topon, framhuvudet + ody'ne, smärta): huvudvärk i pannan, -on: pannioben i hjärnan.

Metopo- (av g. me'topon): panna-, -pa'g, (/. '-pag|us, -i): se metopag. -plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk kirurgi å framhuvudet. -skopi', il. -scop I i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): studiet av fysionomien.

Meto-promazin, (/. Methopromazin|um, -i): neuroleptikum. -serpidin, (/. Methoserpi-din I um, -i): Rauwolf iaalkaloid, sympatikus-dämpande. Medel vid högt blodtryck.

Metoxamin, il. Methoxamin|um, -i): blod-trycksstegrande medel; vid cirkulationsrubbningar med kärlpares.

Metoxifenadrin, (l. Methoxiphenandrin | um, -i): medel mot bronkialspasm och slem-hinnesvullnad.

Metoxilfluran, (/. Methoxifluran | um, -/): narkosmedel.

Metr- (av g. me'trå): livmoder-, -algs', (/. -al-g|i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): livmoder-smärta. -atoni', (/. -aton ji'a, -i'ae av g. a priv. -f to'nos, spänning): förslappning av uterus. -atresi', (/. -atres|i'a, -i'ae av g. a priv. + tre'sis, perforation): atresi av modersmun. -atrofi', (/. -atroph|i'a, -i'ae av g. a priv. + trophe', näring): uterusatrofi. -ektomi', (l. -ectomji'a, -i'ae av g. ek, ut + tome', snitt): livmoderns operativa avlägsnande. Syn. hys-terektomi. -

elko's, (I. -helco'sjis, -is av g. he'lkos, sår): ulceration i uterus, -eury'nter (av g. eury'no, vidga): ballong för dilatation av livmodern. Syn. hystereurynter. Jfr kol-peurynter. -eury's: intrauterin dilatation medelst metreurynter. Jfr kolpeurys.

Metri't (/. -is, -idis av g. me'tra, livmoder): infl. i livmodern, närmast i dess muskelvägg. Syn. uterit. Se endometrit, para-, perimetrit.

Metrizoinsyra, (/. A'cidum metrizoicum): röntgenkontrastmedel.

Metro- (av g. me'tra): livmoder-, -hlennojrré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. biennos, slem + rhoi'a, flytning): varig flytning från livmodern. -dyni', (/. -dyn | i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): smärta i livmodern, -endometri't (l. -is, -idis av g. e'ndon, inuti): infl. av uterus med dess slemhinna, -flebi't, (/. -phle-bi't|is, -idis av g. phlebs, ven): infl. med trombbildning i livmoderns vener, i regelMetronidazol

Meulengracht's gallfärgämnesbestämning

gnm puerperalinfektion. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): utgående 1. härstammande från livmodern, -grafi', (/. -graph | i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): röntgenundersökning av uterus efter kontrastinsprutning. -kolpoce'le, (/. -colpoce'l|e, -es av g. ko'lpos, slida + ke'le, bråck): framfall av den retro-flekterade gravida uterus genom slidans bakre vägg. -loxi', (/. -loxji'a, -i'ae av g. loxo's, sned): sned livmoder. -lymfangi't, (L -lymphangitis, -idis av lympha -j- g. angei'on, kärl): infl. i livmoderns lymfbanor, i regel puerperal infektion, -malaci'; -malako'm; -malako's, (/. -malac| i'a, -i'ae; -maIaco'm|a, -atis; -maIaco's|is, -is av g. malaki'a, mjukhet): sjuklig uppmjukning av uterus. -mani': se andro-, cyteromani, furor uteri, nymfomani, satyriasis.

Metronidazol, (/. -um, -i): medel vid vagi-nalfluor.

Metrono'm (av g. me'tron, mått 4- no'mos, lag): apparat med tidsmarkerande svängande pendel.

Metro- (av g. me'trå): livmoder-, -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): 1. allmänt namn på uterinlidande; 2. hypertrofi av uterus slemhinna och muskulatur i följd av ovariella rubbningar. M. hæmorrha'gica: m. med mer 1. mindre karakteristiska långblödningar som följd av follikelpersistens. -peritonit: infl. i livmoder och bukhinna, -phlebi'tis: se -flebit. -pto's (L -is, -is av g. pto'sis, fall): livmoders-, uterusframfall. Syn. desce'nsus u'teri, hysteroptos, prola'psus u'teri.

Metro- (av g. me'tra): livmoder-, -rragi', (/. -rrhag|i'a, -i'ae av g. rhage', bristning): icke menstruell livmodersblödning, -rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): flytning från uterus. -rrexi', (/. -rrhe'x|is, -is av g. rhe'xis, bristning): bristning i livmoder, -rto's, (/. -rtho's|is, -is av g. ortho's, rak): rättställande av en felställd uterus. -sal-pingi't (/. -is, -idis av g. sa'lpinx, tub): infl. av uterus och äggledare, -sko'p (av g. skope'o, betrakta): instrument för undersökning av livmodern. Metroskopera. -sta'x|is, -is (/. av g. sta'xis, droppande): lindrigt men ihållande blodflöde från livmodern, -syni-ze's|is, -is (/. av g. syni'zesis, hopkrympning): sammanlödning av livmodern med närliggande organ, -to'm (av g. tome', snitt): instrument för insnitt i cervix uteri, -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): insnitt i livmodern; syn. hysterotomL Metryper- (av g. me'tra -f- hype'r): livmoder-

-f- över-, -emi', (/. -sem|i'a, -i'ae av g. hai'ma,

blod): kongestion till uterus. -estesi', (/.

-æsthes[Pa, -i'ae av g. ai'sthesis, känsel): stegrad känslighet hos uterus, -kine's, -kinesi', -ki'nesis, (/. -cines|i'a, -i'ae, -cine's|is, -is av g. ki'nesis, rörelse): starkt stegrade födslovärkar. -trofi', (/. -troph|i'a, -i'ae av g. trophe', näring): förstoring av uterus gnm vävnadsökning.

Metschnikow's cyta's: se ey tas. M. vi'brio:

spirill, som framkallar gastroenterit hos duvor och höns.

Mett's pepsinprov: 1—2 mm vida 2 cm långa rör med koagulerad hönsäggvita läggas i den pepsinlösning, som skall prövas, varefter längden av det digererade mätes efter 12 t. Jfr Hammerschlag's metod. Metyklotiazid, (l. Methyclothiazid|um, -i):

diuretikum. Mety'1: CH3, enatomig radikal av metan (CHJ. -aldehyd: se formaldehyd, formalin, -alkohol: träsprit (CH3 • OH) även kallad metanol; giftigt, -amin: CTU-NHa, förekommer i sillake, -aminopterin, (l. Methyl-aminopterin|um, -i): antimetabolit; medel vid leukemi och elakartade tumörer, -atro-pi'n: se eumydrin. -dopa, (/. Methyldop-lum, -i): sympatikusdämpande; medel vid högt blodtryck. Metyle'n|blått: blått basiskt anilinfärgämne, mest för bakteriefärgning. Loeffler's (alkaliska lösning av) metylenblått. — Mety-Ie'nblåttprovet: intramuskulär injektion av 0,05 gm metylenblått utsöndras normalt efter Vi—1 timme i urin. Försenad 1. mindre än 50 % utsöndring skall tyda på njurinsuf-ficiens.

Metyl-ergometrin, (/. Methylergometrin|um,

-i): mjöldrygealkaloid; obstetriskt medel, -fenidat, (/. Methylphenidat|um, -i): toni-kum, psykostimulantium. -grönt: grönt anilinfärgämne. -klori'd: lokalt köldaneste-tikum, syn. klormetyl, -morfi'n: kodein. pentynol, (/. Methylpentynol|um, -i): seda-tivum. -prednisolon, (/. Methylprednisolon| um, -i): glykokortikoid. -rosanilin, (/. Me-thylrosanilinii chloridum): medel vid va-ginalfluor. -skopolamin, (/. Methylsco-polamin|um, -i): antikolinergikum, spasmolytikum. -sulfona'1: trional. -testosteron, (/. Methyltesteron|um, -i): androgen, masku-liniserande. -violett: violett anilinfärgämne. -tiouracil: medel vid hypertyreoser. -öst-renolon: gulkroppshormon. Metyprylon, (/. Methyprylon|um, -i): pi-

peridindionderivat, sedativum. Metysergid, (/. Methysergidjum, -i): sero-

toninantagonist; medel mot migrän.

kolorimetrisk bestämning av bilirubinbalten i blodserum. Meyer-Schwickerath's ljuskoagnlation:

se fotokoagulation. Meynert's faskikel, M. knippe: fasciculus retrofle'xus. M. kommissu'r: ett nervknippe, som korsar sig dorsalt på chiasma o'pticum och på båda sidor träder in i nu'cleus lenti-fo'rmis.

M.f.: i recept = Mi'sce (ut)fi'at (/.): = blanda, så att det blir! = blanda och bered! M. f. plv. = Mi'sce (ut) fi'at pu'lvis (i.) = blanda och bered pulver! M.D.S. 1.MDS: jfr D. S. Mg: kem. tecken för magnesium. Mia'smja, -atis (l. av g. mi'asma, befläckande): i den förbakteriologiska tiden antogs, att somliga infektionsämnen utvecklades och ur den döda materian (luft, mark, vatten), som omger oss; dessa skulle smitta utifrån, ss. vid malariasjukdomarna, men ej kunna överföras från individ till individ. Andra smittor däremot spredos från individ till individ vid direkt eller vid indirekt beröring, ss. vid syfilis. De förra voro mia's-mer, de senare konta'gier. I andra fall kunde en smitta vara både miasma och kontagium, miasmatiskt-kontagiösa sjukdomar. Mibelli's sjukdom: Porocerato'sis. Michaelis kvadrat: den kvadratiska snedställda ruta, som på ryggens nedre del begränsas av framskjutande ben- och muskel-delar.

Michel's klämmer: metallkrampor, som kunna böjas och användas i st.f. suturer vid operationssår. Jfr klammersutur. Micr-: se även mikr-.

Micro |co'cc| us, -i (/. av g. mikro's, liten -f-ko'kkos, bär): smärre kulbakterier, mikro-kocker. M. intracellula'ris: se diplococcus i. M. melite'nsis: maltafeberns smittoämne. M. prodigio'sus: se prodigiosus. Mi'ctio: se miktion.

Miescher's säckar: sporidier i muskler hos svin, hästar, nötkreatur, stundom förväxlade med trikiner. Syn. Rainey's s. Mi'grans (/. av migrate, vandra): vandrande. Migrän (härlett ur hemicrani'a): halvsidig huvudvärk. Oftalmisk m.: se flimmersko-tom. Oftalmople'gisk m.: okulomotoriusför-lamning med migrän. Syn. Moebius' sjkd. Faciople'gisk m.: migrän med facialisför-lamning. Vlscera'1 m.: smärtor i maggropen med 1. utan kräkningar i st.f. typiska migränanfall. Jfr hemicrani'a. Migränopyrin: en blandning av fenazon, koffein och citronsyra. — Migrän-stift: av ren mentol smälta fingerlika stycken; syn. sty'-lus mentho'li. -tabletter: av acetanilid, fena-

cetin, fenazon och koffein sammansatta tabletter (table'ttae antimigræ'nicæ). Analgetikum.

Mikr-, Mikro- (/. Micr-, Micro- av g. mikro's, liten): prefix i betydelsen liten. Motsatsen se makr-, makro-.

Mikr|encefali', (/. Micr lencephal| i'a, -Vae av g. mikro's, liten -{- enke'phalos, hjärna): abnormt liten hjärna.

Mikroangiografi, (/. Microangiograph | i'a,-Vae av g.mikro's, liten + angei'on, kärl + gra'pho: skriva): röntgenfotografering av finare kärl efter kontrastinjektion och uppförstoring av erhållna radiogram.

Mikro'b, pl. Mikro'ber, (L Micro'bi | on, -i, pl. -a av g. mikro's, liten + bi'os, liv): minsta levande varelser, särskilt bakterier. Mikrob», (/. Microbia'l|is, -e).

Mikro- (/. Micro- av g. mikro's): liten-, -bi-emi', (l. -biæm|i'a, -Vae av g. bi'os, liv + hai'ma, blod): förekomst av bakterier i blodet. -biofobi', (/. -biophob|i'a, -Vae av g. bi'os, liv + pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för mikrober, -biologi', (/. -biolog | i'a, -Vae av g. bi'os, liv + lo'gos, lära): vetenskapen om mikroberna, -bio's (/. -is, -is, -es): sjukdomstillstånd framkallat av mikrober, -bi'sm (L -us, -i) 1. latent mikrobi'sm: det förhållandet att friska personer utan att sjukna bära smittfrön som oskadliga snyltgäster i sin kropp. Jfr bacillbärare, -bla'ster (av g. blasto's, frö): abnormt små erytro-blaster. -blefari', (/. -blephar|i'a, -Vae av g. ble'pharon, ögonlock): abnormt små ögonlock. -bra'chi|us, -i (/. av g. brachi'on, arm): missbildning med abnormt små armar, -brännare: termokauter med fint utdragen spets. -ce'ntr|um, -i (/.): centrosom- 1. cen-tralkroppsapparaten i en cell; utgör ett mindre aktivitetscentrum i förh. till cellkärnan. -cefali', (/. -cephalji'a, -Vae av g. kephale', huvud): abnormt litet huvud. Jfr braky-, doliko-, meso-, orto-, paky-cefali. -cefa'lisk, (/. -cepha'lic|us, -a, -um). -cheili', (/. -cheil|i'a, -Vae av g. chei'los, läpp): abnormt små läppar. -ch(e)iri'a: se mikrokiri. -co'cc|us, -i (/. av g. ko'kkos, bär): 1. minimal kock 1. cellform; 2. bakterieart inom familjen Coccacæ. -co'rnea: se -kornea. -cy'stic|us, -a, -um (/.): småblåsig. -cyta's: enzym i mikrofager med förmåga att upplösa bakterier. Jfr mak-rocytas. -cy'ter (av g. ky'tos, cell): abnormt små erytrocyter. Jfr makrocyter, mikroblaster. MikrocytemV: på mikrocyter rikt blod, ss. vid perniciös anemi, -daktyli', (/. -dacty-1 j i'a, -Vae av g. da'ktylos, finger): medfödda abnormt små fingrar och tår. -denti'sm (/.Mikrodontism

-us, -i av dens, tand); -donti'sm (/. -us, -i av g. odou's, tand): uppsättning av ovanligt små tänder. Mikrodont. -fa'ger (av g. pha-gei'n, äta): små fagocyter t.ex. de polymorf-kärniga leukocyterna. Jfr makrofager. -faki', (/. -phac|i'a, -i'ae av g. phako's, lins): abnormt liten ögonlins. -fa'llus, (/. -pha'Iljus, -i av g. phallo's, manslemmen): abnormt liten penis, -foni', (/. -phon|i'a, -i'ae av g. phone', ljud): abnormt svag stämma, -ftal-mi% (/. -phthalmji'a, -i'ae av g. ophthalmo's, öga): abnormt litet öga. -fta'lmus, (/. -phtha'1-m|us, -i): mikroftalmi'. -fyter, (/. '-phyt|a av g. phyto'n, växt): mikroorganismer som räknas till växtriket ss. bakterier, jäst- och mögelsvamp. -game't (av g. game'tes, make): hanliga kopulationsceller hos sporozoer. Jfr makrogamet. Mikrogametocyter: förstadiet till mikrogameterna. -gastri', (/. -gas-tr|ia', -i'ae av g. gaste'r, måge): abnormt liten magsäck, -ge'nesfis, -is (/. av g. genna'o, alstra): abnormt liten utveckling av en del. -geni', (/. -gen | i'a, -i'ae av g. ge'neion, haka): abnormt liten haka. -glossi, (/. -glos-s|i'a, -i'ae av g. glo'ssa, tunga): abnormt liten tunga, -gnati', (/. -gnath|i'a, -i'ae av g. gna'thos, käke): abnormt små käkar, vanligen är det fråga om endast underkäken, -gyri', (I. -gyr|i'a, -i'ae av g. gy'ros, cirkel): abnormt små, tätt packade, talrika, oregelbundna hjärnvindlar. -kefali': se -cefali. -kemi' (av g. chemei'a): användning av kemiska reaktioner under mikroskopet, -kiri', (i. -chir I i'a, -i'ae av g. cheir, hand): abnormt små händer, -knemi', (/. -cnem|i'a, -i'ae av g. kne'me, tibia): abnormt kort underben, -kock, (/. -co'ccjus, -i av g. ko'kkos, bär): liten kulbakterie. M. intracellula'ris meningitidis: epidemiska hjärnhinneinfl. smittämne. Jfr -coccus, -kori', (/. -cor|i'a, -i av g. ko're, pupill): små pupiller, -ko'rnea, (/. -co'rne|a, -ae av co'rneus, hornartad): abnormt liten hornhinna, -ko'smus, (/. -co's-m|us, -i av g. ko'smos, värld): världen i smått, den enskilda individen i förh. till världsalltet, makroko'smus. -mani', (/. -ma-n|i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): sjukligt underskattande av den egna personen såväl i psykiskt som särsk. i kroppsligt hänseende, -masti', (/. -mast I i'a, -i'ae av g. masto's, bröst); -mazi', (/. -mazji'a, -i'ae av g. mazo's, bröst): abnormt små bröst, -meli', (/. -me-11 i'a, -i'ae av g. me'los, lem): abnorm korthet av extremiteter, -me!, (/. '-mel|us, -i): individ med mikromeli. Se kondrodystrofi. -meter: mätapparat för mikroskopiska mätningar. Jfr avläsningsmikroskop. Mikrome-terskruv: skruv på mikroskopet för

finare

inställningar, -metoder: reaktioner med minsta mängder (droppar av vätskor), -millimeter: se mikron. -myeli', (/. -myel|i'a, -i'ae av g. myelo's, märg): abnormt liten ryggmärg.

Mikro'n: V10oo mm 1. mikromillimeter, tecknas ^ [g. bokstaven m (uttalas my)].

Mikro- (/. Micro- av g. mikro's): liten-, »organismer (av g. o'rganon, organ): mikroskopiska organismer, bakterier o.a. Syn. mikrober. -parasiter: mikroorganismer, som leva som parasiter, '-phagæ: se -fager, -phthal-mi'a: se mikroftalmi. '-phyta: se -fyter. -podi', (/. -pod I i'a, -i'ae av g. pous, fot): abnormt små fötter, -prosopi', (/. -prosop | i'a, -i'ae av g. pro'sopon, ansikte): medfödd underutveckling av ansikte. Microproso'pus: sådant foster 1. individ, -psi', (/. -ps|i'a, -i'ae av g. o'psis, syn): då man ser föremålen såsom mindre än vad de äro. -pus, '-podis, (/. av g. pous, fot): individ med abnormt små fötter. Jfr -podi. -reaktioner: se mikrometoder. -rini', (/. -rhin|i'a, -i'ae av g. rhis, näsa): medfödd litenhet 1. atrofi av näsan.

Mikr|ork(id)i', (/. Micr| orchid | i'a, -i'ae av g. mikro's, liten + o'rchis, testikel): abnormt små testiklar.

Mikro- (/. Micro- av g. mikro's): liten-, -skop (av g. skope'o, betrakta): optiskt instrument för undersökning av med obeväpnat öga osynliga kroppar. Består av tvenne i en metalltub infogade förstorande linssystem, dels okularet: vänt mot ögat (i binokulära mikroskop ett okular för vartdera ögat), dels objektivet: vänt mot det, som skall undersökas (objektet). Tuben är rörlig upp och ned i ett stativ med mikrometerskruv för fin inställning. Stativet uppbär även mikroskop-bordet, genomborrat av ett centralt hål, över vilket objekt glaset med preparatet lägges. Detta belyses underifrån genom en under bordet fästad spegel, ofta i förening med ett ljuskoncentrerande linssystem (Abbe's belysningsapparat 1. kondensor) och en iris-bländare till moderering av ljusstyrkan. Jfr elektron-, ultramikroskop. Mikro|sko'pisk: blott med mikroskopet iakttagbar, -so-m(at)i', (/. -somat|i'a, -i'ae, -som | i'a, -i'ae av g. so'ma, kropp): dvärgväxt. -so'mer: de ytterligt små kornbildningarna i cellernas protoplasma. Jfr mitokondrier. -spori', (/. -spor j i'a, -i'ae av g. spo'ros, säd): en av Micro'spor on Audoui'ni, sällan av Af. lano'-sum o.a. framkallad kontagiös sjukdom i hårbeklädda delen av huvudet (hos barn under 15 år), varvid håren falla av å skarpt

begränsade rundade, något fjällande fläckar. Micro'sporon fu'rfur: en hudsvamp, orsa-Mikr-oti

kände pityriasis versicolor, M. minuti'ssi-mum: orsak till erytrasma. -sporo's (/. -is, -is): svampsjukdom i huden förorsakad av Microsporon-arter. -stomi', (/. -stom|i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): abnormt liten munöppning. Syn. stenostomi. -sänka: utförande av sänkningsreaktionen i rör, som kräva mindre blodmängder och ej heller erfordra ven-punktion för blodtagning; jfr sänkningsreaktion.

Mikr-oti', (/. Micr|ot|i'a, -i'ae av g. mikro's, liten + ous, öra): medfödda abnormt små öronmusslor.

Mikro|to'm (av g. mikro's, liten -f te'mno, skära): instrument för framställandet av mikroskopiska preparat. Mikrotomkniv.

Miktion, (/. Mi'ctjio, -io'nis av mi'ngere, urinera): urinering. M. involunta'ria: ofrivillig avgång av urin. Jfr incontine'ntia uri'næ. Mikturition, (/. Micturi't|io, -io'nis): urinpassagen.

Mikulicz9 celler: stora vakuoliserade bacillförande celler vid rinosklerom. M. sjukdom: form av aleukemi med förstoring av båda sidornas spott- och tårkörtlar genom hyper-plasi av deras lymfatiska vävnad. Jfr aleukemi. M. tampong: inläggande i sårhålan av en av jodoformgas bildad påse, som fylles med luckra gaskompresser.

Milia'ria (av /. mi'lium, hirskorn): hudutslag av små vattenklara blåsor, s.k. frisel. Syn. suda'mina. M. crysta'Ilina: utbredd miliaria med kristallklara blåsor. Jfr kolloidmilium. M. epide'mica: se sudor anglicus.

Milia'ris: se under milium.

Miliar-lupoid (benign): syn. Boëck's sar-koid, lymphogranuloma beni'gnum, Schaumann's sjukdom, -tuberkel (av g. mi'lium, hirskorn): hirskornstor granula-tionssvulst, orsakad av tuberkelbacillen. -tuberkulos: akut masspridning av tuberkel-baciller genom lymf-(ductus thor.) och blodbanor ledande till miliartuberkler i talrika organ eller väsentligen i ett organ, ss. i hjärn-hinnorna 1. i lungorna.

Militärpsykiatri: en ungdomspsykiatrisk specialitet som behandlar de negativa psykiska reaktioner som framkallas av anpassningssvårigheter under militärtjänstgöring.

Mi'Iijum, -i (/.): hirskorn; små, vitgula knappnålshuvudstora, av förhornat talgkörtelinnehåll bestående, subepitelialt belägna knutor (spec, i ögontrakten). Miliar, (/. Milia'rjis, -e): hirskornstor. Miliära tuberkler, miliära knottror.

Milkmann's sjukdom, M. symptom: symmetriska spontanfrakturer utan svårare osteoporo's o. utan läkningstendens.

Millard-Gubler's förlamning: hemiplegia alte'rnans inferior. Se hemiplegi.

Miller-Abbott's sönd: intubationssond med två kanaler samt en uppblåsbar ballong nära spetsen; införes under röntgengenom-lysning i duodenum; sedan ballongen luftfyllts föres den av peristaltiken vidare.

Milligram-element-timmar: beräkningssätt vid radiumbehandling (antalet milligram-radiumelement gånger antalet bestrålnings-timmar). -procent: antalet milligram av ett ämne i 100 gm av lösningsmedlet.

Milliliter: 1-tusendels liter; praktiskt taget lika med 1 kbcm. Förkortas: ml.

Millionvoltsterapi: inom radiologien strålbehandling med strålar framkallade i röntgenrör med upp till 1 million volts spänning eller mer (fotonstrålning).

Mil Ion's reaktion: vid kokning med kvick-silvernitrat och rykande salpetersyra färgas äggvita röd.

Milroy's sjukdom: Oede'ma heredita'rium extremita'tum inferio'rum.

Mimicry: se mimikry.

Mimik (av g. mimiko's, mimisk): minspel och åtbörder, varmed våra psykiska tillstånd och tankar belysas, -linje (odont.): linje, till vilken käkarna (tandköttet) blottas vid tal och skratt. Jfr bettregistrering. — Mimisk. M. förlamning: syn. facialisförlamning. M. kramp: kramp i den mimiska ansiktsmusku-laturen; syn. tic convulsif.

Mindervärd, Mindervärdig, Mindrevärd: om tillstånd i förhållande till det normala. M-a liv: personer, vilkas hälsotillstånd, yrke 1. dylikt icke tillåta deras inordning bland de normala livförsäkringsriskerna utan kompensation för den ökade risken medelst s.k. restriktioner. — Mindervärdes-, Mindervärdighets-, Min dre värd eskänsla: plågande känsla av bristande förmåga, av bristande tilltro till egen kraft, av att icke duga något till.

Mineralbad, Mineralkällor och Mineralvatten: hälsokällor för bad och brunnsdrickning. 1. enkla kalla källor 1. akratopeger: stå närmast vanliga brunnsvatten, hålla mindre än 1 gm salter på litern och ha ofta någon halt av järn; 2. enkla varma källor, akrato-termer: med en naturlig temperatur överstigande +20° C, f.ö. lika den första gruppen; 3. enkla kolsyrehaltiga källor (/. ein-fache Säuerlinge): innehålla mindre än 1 gm lösta salter, men äro rika på kolsyra; 4. saltrika, kolsyrehaltiga källor (t. Säuerlinge): hålla mera än 1 gm salter och mer än 1 gm kolsyra; 5. alkaliska källor: hålla mera än 1 gm salter, särskilt natriumhydrokarbonat,Mineral kortikoid

och mycket kolsyra; 6. koksaltkällor: hålla mer än 1 gm salter, särskilt koksalt; 7. bitterkällor: med mera än 1 gm (vanligen mera än 5 gm) salter på litern, med övervikt för sulfater, t.ex. källor a) med övervägande natronsulfat: saliniska bitterkällor, b) rika på kalciumsulfat: sulfatiska bitterkällor och c) rika på magnesiumsulfat: äkta bitterkällor; 8. järnkällor: med minst 1 cgm järn, ferri-1. ferrosulfat 1. -karbonat på 1 kilo vatten samt 9. svavelkällor: med svavelnatrium 1. fritt svavelväte.

Mineral kortikoid: steroid binjurebarkhormon som ingriper i saltomsättningen (av natrium och kalium).

Minima! (av I. mi'nimus, minst): hörande till det minsta, det lägsta.

Minima'lluft: den del av residualluften, som ännu kvarstår i lungan efter anläggande av pneumotorax. Jfr kollaps-, komplementär-, reserv-, residual-, respirationsluft, vitalkapacitet.

Mi'nim|um, -i (/.): det lägsta, det minsta. Jfr minimal. M. percepti'bile: tröskelvärdet för ögonnäthinnans känslighet för ljus.

Minin's handlampa: blå glödljuslampa med parabol spegel för lokal behandling med värmestrålning.

Minkowski's tal: om vid svår diabetes socker bildas ur äggvita, så ökas kväveutsöndringen med urin, därvid 1 gm kväve motsvarar 2,8 gm äggvita.

Minnes-afasi: se amnestisk afasi, -delirium: det förmenta upplevandet av en händelse, varom pat. en gång hört talas, -fält: de delar av sinnesfältet, där milmesbilderna av sinnesiakttagelserna bevaras, -hallucinationer: minnesvillor; fritt uppfunna ej inträffade situationer; felaktig övertygelse om att ha upplevt en bestämd situation en gång förr. Jfr konfabulation.

Mi'n|or, -us (/. komp. av pa'rvus, liten): mindre.

Minus-glas: konkavglas. Jfr dioptri. -varianter: variationsvärden, som äro mindre än medelvärdet. Motsats plusvarianter.

Minu'tvolym: den under en minut ur hjärtat utdrivna blodmängden; uppgår hos friska vilande människor till ca 4—4V6 liter. Jfr slagvolym.

Minörsjuka: se ankylostomiasis.

Mio- (av g. mei'on): mindre-, -plasuii', (l. -plasm j i'a, -i'ae av g. pla'sso, forma): abnorm minskning av plasma i blodet, -pragi', (/. -prag|i'a, -i'ae av g. pra'tto, utföra): minskad funktionell aktivitet.

Mi|o'p|us, -i (l. av g. me'ion, mindre + ops, ansikte): missfoster med tvenne samman-

smälta huvuden, varav det enas ansikte är rudimentärt.

Mio|sfygmi', (/. -sphygm|i'a, -i'ae av g. mei'on, mindre -f sphygmo's, puls): tillstånd, varvid pulsen slår mindre antal slag än hjärtat.

Mio's (L -is, -is av g. mei'osis, förminskning): 1. pupillförträngning; syn. myosis, stenekor i; ensidig m.: vid migrän och tryck på sympatikus vid struma; dubbelsidig m.: vid affektioner i halsmärgen, förgiftningar med morfin m.m.; 2. reduceringen av kromosom-antalet i den mognande könscellen.Mio'-tik|a, sing, -um, (I. Mioticja, sing, -um): pupillsammandragande medel, t.ex. fysostig-min, pilokarpin.

Mira'bil I is, -e (/.): sällsam.

Mirakelbakterien: se Bacterium prodigiosum.

Mis- (av g. mi'sos): hat-, -andri', (/. -andr|ié, -i'ae av g. ane'r, man): manhat bl. kvinnor. Jfr misogyni. -antropi', (/. -anthrop[i'a, -i'ae av g. a'nthropos, människa): människohat eller folkskygghet. Misantro'p.

Misere're (/. förbarma dig): gammalt namn på ileus.

Miso- (av g. mi'sos): hat-, -gyni', (/. -gyn|i'a, -i'ae av g. gyne', kvinna): kvinnohat bl. män. Jfr misandri. -kaini', Q. -cain|i'a, -i'ae av g. kaino's, ny); -nei'sm (/. -us, -i av g. ne'os, ny): motvilja mot nya idéer, -pedi', (/. -pæ-d I i'a, -i'ae av g. pais, barn): hat till barn.

Missbildning: kakomorfi, maleforma'tio, monstro'sitas.

Missed abortion (e.): retention av dött embryo utöver 2 veckor. Syn. abo'rtus inhi'bi-tus. M. labour (e.): retention av dött foster p.gr. av uteblevna värkar.

Miss-fall: se abort, -foster: se monstrum.

Mite'll|a, -ae (/. dim. av mi'tra, turban): armstöd av duk för armen vid skador, duken knytes över halsen.

Mit(h)ridati'sm, (/. Mithridati'sm|us, -i): vana vid gift. Efter persiske konungen Mithradates, som uppges att (av fruktan att annars bliva förgiftad) ha så vant sig vid alla gifter, att han var okänslig därför.

Mitigation, (/. Mitiga'tjio, -io'nis av mitiga'-tus, mildrad): försvagande, t.ex. av patogena bakterier. — Mitiga't|us, -a, -um (/.): försvagad. La'pis m-s: etsstift av lapis med salpeter. ScarlatVna m-a: försvagad scharlakansfeber.

Mi'tjis, -e (/.): mild. Mi'tior: mildare.

Mito-ko'ndrier, (/. -chondr i'a, -i'ae av g. mi'-tos, tråd -f- cho'ndros, korn): i cellernas cytoplasma befintliga korn (kondriosomer, plastosomer 1. plastokondrier), stav- o. tråd-formade bildningar (kondriokonter 1. plasto-

konter o. kondriomiter). De konsumera

02 och innehålla de viktiga enzym som möjliggöra oxidation av olika substrat. Syn. kondriom; även kondriosomer användes i denna sammanfattande bemärkelse.

Mito'm: Flemming's trådnät i cellproto-plasman. Se protoplasmateorierna.

Mito's (/. -is, -is av g. mi'tos, tråd): indirekt kärndelning. Se celldelning. Mito'ser: de karyokinetiska anordningarna av kromoso-merna vid indirekt kärndelning. Se celldelning. Mito'tisk.

Mi'tra hippocra'tica (av g. mi'tra, skärp, binda, turban): mössliknande förband på huvudet vid skador.

Mitra'1 (/. -Is, -e av g. mi'tra, huva, biskopsmössa) -fel: hjärtfel med ändringar i klaf-farna mellan vänstra hjärtkammaren och hj ärtförmaket. Kan vara insufficiens 1. stenos 1. bådadera, -insufficiens: bristande slut-ningsförmåga hos klaffarna. -klaffarna: va'1-vulæ mitra'les, klaffarna i vänstra ostiets klaff apparat: v a'lv a mitralis 1. v. atrioven-tricula'ris sini'stra. -(konfigurerat) hjärta: rötngenbilden av hjärtat vid mitralisfel med stairkare utbuktning av mellersta vänstra bågskuggan (a. pulm. och v. hj ärtörat) ev. (vid h. kammarhypertrofi) även av h. undre bågskuggan. -o'stiet (av /. o'stium, mynning): mynningen mellan vänstra förmaket och vänstra kammaren av hjärtat, ostium atrioventricularre sini'strum. -steno's: förträngning av mitraliso'stiet.

Mitthjärnan: den omedelbart framför och ovanför ruthjärnan ur den mellersta av de

3 primära hjärnblåsorna utvecklade och hjärnans smalaste del bildande hjärnsubstansen: la'mina te'cti -f pedu'nculus cerebri (= crus ce'rebri + tegme'ntum) -f substantia perforata poste'rior + bra'chia colli' culi inferio'ris och superio'ris + aquedu'c-tus ce'rebri. Syn. mesencefalon. Jfr mellan-hjärnan.

Mixojskopi', (I. -scop I i'a, -i'ae av g. mi'xis, förening -f skope'o, betrakta): sexuell upp-retning genom åskådande av andras könsumgänge, annars ej. Form av sexuell perver-sitet.

Mixt.: i recept = Mixtu'ra (/.) — blandning (se följ. ord).

Mixtu'r|a, -ae (l. av misce're, blanda): blandning av 2 eller flera medikamentösa ämnen i lösning 1. uppslammade i vätska = skak-mixtur. Mixtu'ra ammo'nii chlo'ridi: sal-miakmixtur (med lakrits), lakritsmixtur. M. camphora'ta: kamfermixtur. Mi'xt|us, -a, -um (/.): blandad.

Mjält-brand: antrax, orsakad av mjältbrands-

bacillen, Baci'llus a'nthracis. -brandskarbunkel: den för hudmjältbrand karakteristiska hemorragiskt-brandiga underhuds- och hudinfl. -brandspneumoni': se ullsorterar-sjuka. -e: lien, splen. -folli'klar: de små lymffolliklarna i mjältparenkymet. -hugg: mellangärdskramp, frenalgi. -sjuka: gammal beteckning på melankoli, -tumor: mjältför-storing, vanlig vid en del infektionssjukdomar, svåra blodsjukdomar, levercirros, nybildningar m.m.

Mjöldryga: drogen seca'le cornu'tum, en av mjöldrygesvampen Cla'viceps purpu'rea åstadkommen valsformig,

ofta hornlikt krökt bildning av sädesaxen särskilt å råg och hållande bl. a. ergotoxin och ergotamin. Mjöldryge-alkaloider: sympatikusdämpan-de. -sjuka: se ergotism.

Mjölk-, galakt-, galakto-, (av g. ga'la, mjölk).

Mjölk-anemi': vid långvarigt ensidigt förtärande av mjölk, särskilt getmjölk, uppträdande anemi, -bett: se -tandbett. -drivande medel: (ga)laktago'ga; de enda säkert verksamma äro hormoner från äggstockar och moderkaka (ingen praktisk användning), -dystrofi': form av kronisk näringsrubbning hos spädbarn. Syn. "Milchnährschaden". (/.). Se Keller's maltsoppa, -feber: temperaturstegring 3.—4. dagen efter förlossningen vid mjölkens inskjutande. Syn. galakto-py'ra. -fistel: mjölkavgång från en i förbindelse med en större mjölkkanal stående abscess, -flytning: se galaktorré. -gången: se du'ctus thora'cicus, (stora) bröst- 1. lymf-gången. -kulor: mjölkens fettkulor, -körteln: se mamma.

Mjölk-pump: apparat att utsuga mjölk ur kvinnobröst, vanligen genom sugverkan av en vid ett ansatsrör av glas fastsatt kraftig gummiballong. Syn. sugglas. -saft: se kylus. -serum: mjölkvasslan. -skorv: akut fjällande 1. krustöst eksem i ansiktet hos små barn; symptom av exsudativ diates. Syn. cru'sta 1. ti'nea la'ctea. Jfr arp. gnejs, -socker: laktos. Se detta, -sockerprov: njurfunktionsprov; insprutning av 30 ml 17 %-ig mjölksockerlösning intravenöst; normalt utsöndras 80—90 % inom loppet av de första 6 timmarna. -stockning: vid bristande tömning av ett mjölkavsöndrande bröst inträdande stockning av mjölken med åtföljande spänningar och obehag. Syn. galaktosche's, -stas. -syra: a'cidum la'cticum. Den vanliga mjölksyran a-oxi-propionsyra 1. jäsningsmjölksyran är CH3.CH(OH) COOH. -sy-rebakterier: b., vilka ss. B. la'ctis a'cidi, B. co'li m.fl. åstadkomma mjölksyre jäsning. Mjölken surnar; härvid sönderfaller mjölk-Mm

sockret under upptagande av vatten i optiskt inaktiv mjölksyra, -syra: Förutom a- och /?-oxipropionsyrorna finnas ett par optiskt aktiva mjölksyror, båda cc-oxipropionsyror, varav den ena är högervridande, dextro-mjölksyra, köttmjölksyra, som bildas vid musklernas arbete, den andra vänstervridande, levomjölksyra. Mjölksyrans salter kallas laktat. -syrehydrogenas: enzym som frigöres vid leverskador, -tandbett (mjölkbett), -tänder: första uppsättningen tänder (20 stycken), som efterföljes av de (32) permanenta tänderna. Syn. resorptionstän-der.

Mm: förk. för millimeter.

Mm.: förk. för musculi = muskler.

m^ 1. ju/ii: 7 iooom: = en millimikro'n.

Mn: kem. tecken för mangan.

Mne'stisk (av g. mne'me, minne): som hör till minnet. M-a, associativa rubbningar: r. av vissa komplicerade på association beroende hjärnfunktioner gnm förlust av därför erforderliga minnesföreställningar, t.ex. vid afasi, alexi, apraxi, agnosi.

Mo: kem. term för molybden.

Mobil, (/. Mo'bil|is, -e): rörlig. Mobilisera: göra rörlig.

Mobilisa'tio sta'pedis: (Rosen's operation), instrumentalmobilisering av en ankyloserad stigbygel gnm hörselgången efter trumhinnans lösgörande från a'nalus tympa'nicus.

Modell (odont.): från ett avtryck erhållen av-gjutning, vanligen av gips, som återger förhållandena inom önskad del av munhålan och till vilken någon fas av arbetet med inlägg, artificiella tänder, broar m.m. förlägges.

Moderlut: den flytande återstod, som erhålles vid en lösnings kristallisation.

Moder(s)-banden: lig. latum uteri, -fixering: se Oedipus-komplex, -kaka: placenta.

Moders-komplex: se Ele k tr a-komplex, -mun: cervixkanalens mynning, o'stium u'teri, på den i vagina

nedskjutande moderstruten. Jfr uterus. -munsläppama: de båda läppformiga begränsningarna (en främre och en bakre) för modersmunnen. Jfr uterus. -passion: hysteri.

Moder-spegel: spe'culum vagitiæ. -spruta: spruta för sköljning av vagina.

Moder(s)-ring: se hysterofor, livmodersring, pessar. -sjuka: hysteri, -truten: se vaginal-portionen, pottio vaginalis.

Modifiera: i transplantationskirurgien behandling av mottagaren med fysikaliska och farmakologiska medel (röntgenbestrålning, immunosuppressiva medikament) för att minska immunförsvaret.

Modi'ol I us, -i (/. nav): axeln hos snäckan i hörsellabyrinten.

Mo'djus, -i (/.): sätt.

Moebius' serum: antityreoidin i serum från tyreoidektomerade får. M. sjukdom: den oftalmoplegiska formen av migrän. Se migrän. M. symptom: konvergenssvaghet vid basedow, i det att vid fixation med ögonen på nära håll av ett föremål det ena ögat snart avviker utåt.

Mogi- (av g. mo'gis): med svårighet, -foni', (/. -phon I i'a, -i'ae av g. phone', stämma): röst-svaghet ss. yrkesneuros hos sångare, talare o.a. -grafi', (/. -graph | i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): skrivkramp, -lali', (I. -lalji'a, -i'ae av g. lalia', prat): svårighet att uttala vissa ljud. -phoni'a: se -foni. -toki', (/. -toc|i'a, -i'ae av g. to'kos, födelse): försvårad förlossning.

Mognadsdelning: de tvenne celldelningsprocesser de omogna könscellerna genomgå under mognadsprocessen. Den andra delningen kallas reduktionsdelning eller kromosom-reduktion (se reduktionsdelning).

Mohrenheim's grop: den triangulära gropen mellan m. pectora'lis ma'jor och m. deltoide'us. Syn. trigo'num deltoide'opeeto-ra'le.

Mo'l I a, -ae [/. av g. my'le, (hand)kvarn, kvarnsten; I mo'la, kvarn(sten), offergryn]: klumpfrukt i följd av under graviditeten inträdande urartning av ko'rion. — M. ca'rnea (av /. ca'rneus, köttig): köttmola; köttiga massor och blodkruor jämte ett förkrympt foster eller embryo. M. hydatido'sa (av g. hydati's, vattenblåsa): blåsmola, druvbörd; ko'rionvilli, som degenererat i pärlbandslikt anordnade cystiska rum med klar vätska. Syn. myxo'ma multiplex cho'rii. M. san-gui'nea, sanguinole'nta (av /. sanguineus, blodig; sanguinole'ntus, blodfylld): blod-mola, ett av blodlevrar genomsatt och därav missfärgat och fördärvat foster. — Hematom mo'la: se subkorialt hematom.

Mola'r, pl. Mola'rer, [/. Mola'rjis, pl. -es av mo'la, kvarn(sten)]: de tre bakre kindtänderna, dentes m. Syn. de'ntes multicuspida'-ti, oxeltänderna. -ocklusion (odont.): den normala m.-o. utgör grundlaget för Angle's ocklusionsdiagnostik. Se Angle.

Mole'cuI|a, -ae (/. dim. av mo'les, massa): molekyl.

Molekyl; Moleku|lat, (-lär), Moleky|Iat, (-lär), (/. MoIecula'r|is, -e av mole'cula, dim. av mo'les, massa): i medicinen om minsta delar av vävnadsnekrotiska massor, molekylärt sönderfall. Molekular-, Molekylarrörel-se: fint korniga elements rörelser på stället i vätskor. Syn. Brown's molekylarrörelse.Moles

Mo'l|es -is (/.): massa.

Moli'mina hæmorrhoidalia resp. menstrualia

(/. pl. av moli'm|en, ansträngning): de med hemorrojder resp. menstruationer ofta förbundna besvären. Moll's körtlar: glandulæ cilia'res. Mo'll|is, -e (/.): mjuk.

Molli'ties ossium: se osteomalaci. M. u'ngui-um: uppmjukning av naglarna. Mollu'skum, (/. Molhisc|um, -i av

mo'llis, mjuk): förr ett namn på olika slags mjuka hudvårtor. Numera nästan enbart om följande. M. contagio'sum: kronisk hudsjkd. med ärtstora knutor av prolifererande celler i epidermis' taggcellsskikt; cellerna innehålla karakteristiska degenerationsproduk-ter, de s.k. mollu'skumkropparna, inom de nybildade cellerna; smittämnet är måhända ultravisibelt. Syn. epithelio'ma contagio'sum, e. mollu'scum. Jfr cytorrhyctes, Gu ar ni e-ri's, Negri's, vaccin-kroppar. M. pe'ndu-lum: likt berlocker hängande fibrom och lipom från hud och slemhinnor. Molysmofobi': se mysofobi. Momburg's "Blutleere" (/.): en gummislang runt veka livet tilldrages, till dess inga pulsationer kännas i arte'ria femora'lis. Jfr Rissmann's aortakompressorium. Mona der (av g. mona's, enhet): samlingsnamn för de enklaste protozoerna. Monakow's hunt: se tra'ctus rubrospinalis. M. reflex: höjning av yttre fotranden vid lätt bestrykning av densamma. Vid pyra-midbaneskador.

Monaldi's sugdränage: se kavernsugdrä-nage.

Mon|artri't, (/. -arthrit|is, -idis av g. mo'-nos, ensam + a'rthron, led): infl. i en enda led. Jfr polyartrit. Mona'ster (av g. mo'nos, ensam -f aste'r, stjärna): den stjärnlika anordningen av kro-mosomerna i ekvatorialplattan vid kärndel-ningen. Jfr celldelning, diaster. Monazoler: femlediga kvävekärnor med endast en kväveatom i kedjan, såsom pyrrol HC-CH

I I

HC CH

\n/

H

Mone'rer: Hæckel's hypotetiska urväsen, som kunde antagas utvecklingshistoriskt ha föregått protisterna. De skulle vara enklaste kärnlösa protoplasmaklumpar. Mongol-fläck: liten mörk pigmentfläck över kors- och svansben. -i'sm (/. -us, -i): mongoloid idioti; sinnesslö med mongolskalle

och andra somatiska anomalier (förkortat krökt lillfinger, mongolveck i inre ögonvrån, övertänjbarhet i leder, clownism m.m.). -oi'd (/. -es). M. idioti: syn. mongolism, -skalle: kort och rund skalle med platt ansikte, sneda ögonspringor, epikantus samt bred näsa. Syn. kalmuckskalle. -veck: ett över den inre ögonspringan gående skär-formigt hudveck; epikantus. Mon|idei'sm (/. -us, -i av g. mo'nos, ensam): behärskad av en idé.

Moni'le |thix, f-trie his (/. av moni'le, halsband, pärlsnöre g. thrix, hår): hårano-mali med pärlliknande ansvällningar och sprödhet.

Moni'lia albicans: torsksvampen. Syn. Oi'-dium albicans. — Moniliasis, Monilio's (/. -is, -is): av Moni'lia orsakad sjkd. ss. m. pulmo'num (i lungorna), m. vagi'nee (i slidan). Syn. oidiomykos, kandido's. Monilifo'rm j is, -e (av /. moni'le, halsband): pärlbandslik.

Moni'sm (I. -us, -i av g. mo'nos, ensam): enhetslära; 1. i med. brukas monism och mo-nister om läror och lärde, som betrakta vissa företeelser såsom i grund och botten enhetliga, ehuru de uppträda på olika sätt; 2. naturfilosofiskt använde Hæckel termen för sin monistiska filosofi: allt sinnligt är ett utslag för de krafter, som tillhöra materien och som visar sig i en kedja från lägre till högre utvecklingsformer; skillnaden mellan djur och människa är blott psykens högre utveckling; något översinnligt finnes ej. Monitor (av /. mone're, erinra): apparat som automatiskt registrerar vissa företeelser. I samband med röntgenundersökningar används numera TV-monitorer. Mono- (framför vokaler mon- av g. mo'nos, ensam): prefix i betydelsen en och ett. -blepsi, (/. -blepsji'a, -Vae av g. ble'psis, syn): 1. ett tillstånd, varvid seendet är bättre vid begagnande av endast ett öga; 2. en art av färgblindhet, varvid endast en färg förnimmes. -bra'chi | us, -/ (/. av g. brachi'on, arm): missfoster med blott en arm. -cefali', (/. -cephal|i'a, -Vae); -ce'falus, (/. -ce'pha-l|us, -i av g. kephale', huvud): dubbelmissbildningar resp. missfoster med fullständig sammansmältning av huvudena och mer 1. mindre vittgående sammanväxning av övriga kroppen t.ex. deradelfus, thoracodel-fus. Mono\cefa'ler, (-kefa'ler). -chore'|a, -ae (l. av g. choreu'o, dansa): danssjuka, som träffar endast en extremitet, -chroma-si'a: se -kromasi.

Monjo'culjus, -i (/. av g. mo'nos, ett -f- /. o'culus, öga): 1. missfoster med blott ettMonocyt

öga; 2. rullbindeförband på endast ena ögat.

Mono- (av g. mo'nos): ensam-, -cy't (av g. ky'tos, cell): stor leukocyt med stor oftast något inbuktad kärna o. bred protoplasma-söm. M-er utgöra normalt c:a 6% av de vita blodkropparna; anses mest härstamma från reti'kulo-endotelia'la systemet. Jfr lymfocyter. -cytangina: angina med lymfkörtel-och mjältansvällning samt monocytos. Antagligen identisk med mononucleosis infec-tio'sa. -cytleukemi': sällsynt form av leukemi med talrika atypiska monocytliknande celler, -cytopeni', (/. -cytopen|i'a, -i'ae av g. peni'a, brist): förminskning av antalet mono-cyter i blodet, -cyto's (/. -is, -is): förökning av monocyterna i blodet, -cyto'tisk, (/. -cyto'-tic|us, -a, -um). -daktyli'sm, (/. -dactyli's-ni|us, -i av g. da'ktylos, finger): medfödd förekomst av endast ett finger på en hand 1. en tå på en fot. -diplopi', (/. -diplopji'a, -i'ae av g. diplo'os, dubbel + ops, öga): dubbelseende med vardera ögat. -etanolaminoleat, (/. -aethanolaminii oleas): medel för varix-behandling. -fagi', (/. -phag|i'a, -Vae); -fagi'sm, (/. -phagiSm|us, -i av g. phagei'n, äta): 1. önskan efter endast ett slags föda; 2. ätande av endast ett mål om dagen, -fasi', (/. -phasji'a, -i'ae av g. pha'sis, talande): talrubbning, varvid endast en stavelse, ett ord 1. en sats uttalas, -fobi', (/. -phobji'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig rädsla för ensamhet.

Monjoftalmi', (i. -ophthalm]i'a, -i'ae av g. mo'nos, ensam -f ophthalmo's, öga): missbildning med endast ett öga, cyklopi.

Mono-fyli', (/. -phyl|i'a, -i'ae av g. mo'nos, en -f- phy'lon, ras): av ett gemensamt stamursprung.

Monoga'm (av g. mo'nos, en enda -f- ga'mos, giftermål): som lever i engifte.

Monoji'd: se monomer.

Mono- (av g. mo'nos): ensam-, -kefali': se -c ef ali. -ko'riska tvillingar: tv. med gemensam ko'rion. -kromasi', (/. -chromas|i'a, -i'ae av g. chro'ma, färg): total färgblindhet, så att allt ses i en färg. Monokroma't. Monokromatisk aberration: se sfärisk a. -krot puls (av g. kro'tos, larm): en pulskurva, vars sekundära upphöjningar äro borta, -kulär (av I. o'culus, öga): avseende ena ögat. -lateral (/. -is, -e): ensidig. -lokula'r, (/. -locula'-r|is, -e): som har blott en cell 1. lo'cuius, kavitet. -mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): 1. ensidigt riktade vanföreställningar 1. fixa idéer; 2. ensidiga sjukliga

drifter och drifthandlingar ss. kleptomani',

dipsomani', pyromani'. — Monoma'n: per-

son lidande av sådana drifter, -me'r (av g. me'ros, del): med ett anlag; ärvande av en egenskap beroende av ett enda anlagspar. Syn. monoid. Jfr polymer.

Monjomfa'1, (/. -o'mphaljus, -i av g. mo'nos, en -f omphalo's, navel): dubbelfoster förenade med varandra vid naveln.

Mono- (av g. mo'nos): ensam-, -myosi'tjis, -idis {l. av g. mys, muskel): intermitterande akut infl. i en och samma muskel, vanligen m. biceps, på överarmen, -neuri't (/. -is, -idis av g. neu'ron, nerv): neurit lokaliserad till en enda nerv. -neuropati', (/. neuropath I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): nerv-lidande afficierande endast en enda nerv. -nukleo's, (/. -nucleo'sjis, -is av nu'cleus, kärna): förökning av blodets enkärniga, ogranulerade celler. Mononucleosis infec-tio'sa: en med stark förökning av de stora mononukleära cellerna i blodet samt med feber, (lever-) och mjältansvällning och ofta angina samt lymfkörtelansvällning förlöpande infektionssjukdom med god prognos. Jfr monocy'tangina, P f e i f f e r's körtelfeber, Deicher's prov. -nuklea'r: enkärnig, i he-matologien speciellt om de stora monocy-terna. Jfr polynukleär. -pare's, (/. -pa'res|is, -is av g. pa'resis, försvagning): förlamning som drabbar endast en kroppsdel, -pati', (/. -path I i'a, -Vae av g. pa'thos, lidande): till en enda kroppsdel inskränkt lidande, -pato-fobi', (/. -pathophobia, -i'ae av g. pa'thos, lidande + pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för en enda sjkd. -phagi'a, -phasi'a, -pho-bi'a: se -fagi, -fasi, -fobi. -phthalmi'a: se monoftalmi. -phyli'a: se

-fyli. -plegi', (/. -pleg|i'a, -i'ae av g. plege', slag): förlamning, begränsad till en extremitet eller dei därav, -podi', (/. -podi'a): se monopus.-psy-ko's, (/. -psycho's I is, -is av g. psyche', själ: se monomani. -p|us, -odis (l. av g. pous,, fot): missbildn. m. endast en fot. Syn. mono-podi. -recidi'v: papulös syfilid, som uppstår på ett enda (högst 2—3) ställen efter otillräcklig salvarsanbehandling.

Mon|orki(di'), (/. -orchid|i'a, -i'ae); -orki'sm, (I. -orchidi'smjus, -i av g. mo'nos, en + o'r-chis, testikel): felbildning med endast en tes-tikel 1. ensidig kryptorkism.

Mono- (av g. mo'nos): ensam-, -sackari'der: enkla sockerarter, -sexuell: se homosexuell, -spa'sm (/. -us, -i av g. spasmoS, ryckning): spasm i enstaka muskler, lemmar, -spermi', (/. -sperm I i'a, -i'ae av g. spe'rma, sådd): den normala befruktningen med en enda sädescell. -symptomatisk: med endast ett symptom. -tri'ka (av g. thrix, hår) bakterier o.

protozoer: en enda cilie hos resp. art.Monoyer-Granstrom's tavla

Monoyer-Granstrom's tavla: tavla med bokstäver av olika storlek för bestämmande av synskärpa och refraktion.

Monozygot (av g. mo'nos, enda + zygo'n, ok): tvilling härstammande från samma ägg som den andra.

Monro's fora'men: se foramen interventri-cula're ce'rebri. M. fåra: se sulcus hypotha-la'micus. M.-Richter's linje: en linje tänkt dragen från spina ili'aca ante'rior supe'rior sinister till naveln; på dess yttre tredjedel ligger M. punkt (plats för laparocentes).

Monjs, '-tis (/.): berg. M. pu'bis: det framskjutande hårbeklädda partiet framför blygdbågen ovanom de yttre genitalia; hos kvinnor även kallat mons ve'neris.

Mo'nster, (/. Mo'nstr|um, i-, pl. a-, järtecken, vidunder): missfoster. — Mo'nstra dupli'cia: två foster: 1) lika utvecklade men sammanvuxna i olika kroppsdelar med varandra, se t.ex. cranio'pagus, dipy'gus; 2) det ena fostret, autosi'ten, bättre utvecklat än det andra, parasiten, t.ex. epi'gnathus 1. cranio'pagus parasi'ticus; 3) det ena starkare förkrympt ofta utan hjärta, se t.ex. acardi'acus; 4) det ena fostret normalt, det andra hopkrympt till ett pappfoster: fetus papyra'ceus. — Monstrum per defe'ctum: missbildning p.gr. av bristande vävnadsmaterial, så att större 1. mindre kroppsdelar felas, t.ex. acardi'acus, a'pus osv. M. per exce'ssum: missbildat foster beroende på ett överskott av bildningsmaterial, t.ex. jätteväxt av enskilda kroppsdelar, övertaliga delar 1. dubbelmissbildningar. M. per fa'bricam alie'nam: foster med avvikande byggnad p.gr. av aberrerande vävnader; M. per fo'rmam et si'tum alie'-num: foster med avvikande byggnad och lägeförändring. — M-a trige'mina 1. tripli'-cia: missbildat foster sammansatt av 3 kroppar 1. delar därav.

Monstro'sit|as, -a'tis (l. av mo'nstrum, vidunder): missbildning. Jfr monstrum.

Montgomery's körtlar: rudimentära mjölk-körtelartade k., som öppna sig på bröstkörtelns vårtgård. Se gla'ndulæ areola'res.

Monti'cul|us, -i (/. dim. av mons, berg): toppen av ve'rmis cerebe'lli.

Mo or en's ulcus: u'lcus ro'dens co'rneae.

Moperon (I. -um, -/): butyrofenonderivat, neuroleptikum.

Mo'r I a, -ae (/.): dröjsmål.

Moral insanity (e.), Moralisk idioti', M. im-becillite't: moralisk ohälsa; brist på högre moralisk sedlighet med egoism, känslolöshet för andra, grymhet, antisociala och brottsliga tendenser, under det att intelligensdefekter kunna felas; symptom vid psy-

kopatiska och psykotiska tillstånd. Syn. pa-tomani. Moraliskt mindrevärde, m. anestesi: lättare grader av ifrågavarande sinnesförfattning.

Morax-Axenf eld's baciller: diplobaciller funna vid vissa smittsamma, kroniska kon-junktiviter, särskilt sådana, soin begränsa sig till ögon vinklarna (blepharoconjunctivitis angula'ris).

Morbidista'tiska medel: m., som ej böta, men så länge de givas verka hämmande på processen i fråga, t.ex. kortison. Morbidite't (av /. mo'rbidus, sjuk): förhållandet mellan sjuka och friska; sjukdomsfrekvens. Stark 1. hög morbiditet, t.ex. i influensa, i tyfus osv. Jfr letalitet, mortalitet. Morbi'd, (/. Mo'rbid|us, -a, -um): sjuklig. Morbi- (av 7. mo'rbus): sjukdom-, -fo'r, (/. '-phor|us, -a, -um av g. phore'o, bära): sjukdomsöverförande. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): sjukdomsalstrande. Morbi'lli (/. pl., dim av mo'rbus): mässling, -fo'rm (/. -is, -e): mässlingslik. -serum: se Degkwitz' s., mässlingsserum. Mo'rbjus, -i (/.): sjukdom. M. Addiso'ni: se Addison's sjkd. M. a'nglicus: engelska sjukan, rakit. M. apoplectifo'rmis: Mé-nière's sjukdom. M. Barlo'wi: se Barlow's sjkd. M. Basedo'wi: se Basedow's sjkd. M. Bechterew: se Bechterew's sjukdom. M. Brighthi: se B right's sjkd. M. brita'n-nicus: se eldarekramp. M. cæru'leus (/. blå): blåsot; namnet härleder sig av den starka cyanosen vid vissa medfödda hjärtfel, särskilt i den högra hj ärthalvan 1. med ventri-keldefekt, vilka tillåta syrefattigt o. därför blåsvart blod att passera ut i stora kretsomloppet. Jfr Fallot's tetrad, Eisen-menger's komplex, pulmonalisstenos. Syn. cyanopati, maladie bleue. M. fi'ctus: simulation. M. co'xae seni'lis: se ma'lum co'xæ senile. M. hasmoly'ticus neonatorum: se erytroblastos. M. maculo'sus Werlhofi: se purpura thrombope'nica. Syn. blodfläckssjuka. M. monta'nus: se bergssjuka, hypsi-nosi. M. mo'rsus mu'ris: se sodoku. M. nau'-ticus: sjösjuka. M. ni'ger Hippo'cratis (av /. ni'ger, svart): gammalt namn för me-læna på grund av det avgående blodets kaf-fesumplika färg. M. ructuo'sus: rapningar av luftslukning, aerofagi. M. sa'cer (av /. sa'cer, helig): epilepsi; i valförsamlingar m.m. avbröto romarna sammanträdet, om en närvarande fick epileptiskt anfall. Jfr mal comitial. M. Sy 3 yes ti: myalgi'a epide'mica acu'ta, bornholmssjukan. M. virgi'neus: kloros.

Mo'rdex ape'rtus (/.): öppet bett.Morel's öron

Morel's öron: stora öronmusslor med tunna ränder och mer 1. mindre utplånade fåror och valkar, degenerationstecken. M. syndrom: se Morgagni's s. Morfin, (/. Morphin|um, -i av Mo'rpheus, sömnens gud): den viktigaste av alkaloider-na i opium, den intorkade mjölksaften av vallmons (Papaver somniferus) frukter. Analgetikum och hypnotikum vid svårare smärttillstånd. Inject a'bile morphi'ni: mor-finhydroklorid i 1 %-ig,— Wi %-ig och 2 %-ig injektionslösning; supposito'ria m. (15 mg) och tablettæ m. (10 mg). Mor-finskopolami'nnarkos: bedövning genom insprutning av en blandn. av morfin o. skopolamin. JEthylmorphi'ni hy dr o chlo'ridum: dionin. Diacethylmorphi'ni hydro-chlo'ridum: heroin. — Morfinism, (/. Morphinist^ us, -i): både om sjukligt morfinbegär och om morfinförgiftning. Morfinist. Morfinomani, (/. Morphino|man|ia, -i'ae av g. mania, galenskap): genom vana förvärvat starkt begär efter morfin. Morfino-ma'ner.

Morfo- (/. Morpho- av g. morphe'): form-, -gene's, (I. -ge'nesjis, -is av g. ge'nesis, uppkomst): utveckling i form och struktur, -lin-salicylat: analge'tikum. -logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): formlära, läran om organismens yttre form och inre struktur, utan hänsyn till livsyttringarna. Morfolo'-gisk: som avser form och struktur, -sta's, (/. '-stas I is, -is av g. sta'sis, stillastående): oföränderlig form. -tiska element: formade smådelar av alla slag i motsats till formlösa delar. Morgagni, Giovanni Battista: Den store nyskaparen av den patologiska anatomien. Hans klassiska De sedibus et cau-sis morborum per anatomen indagatis utgav han i 80-årsåldern 1761. Morgagni's hydati'd: cystiska bildningar på äggledarnas fimbrier och från parovariet. M. sjukdom: fu'nctio lae'sa poly glandularis. M. syndrom: 1. särsk. hos kvinnor förekommande hyperosto'ser på insidan av kraniet (isht squa'ma frontalis o. parieta'lis) i förening med fettsot, hirsutism, virilism o. ofta polydipsi, -fagi, -uri; orsakas av primär bi-njurebarkrubbning. Syn. hyperostosis frontalis inte'rna, Morel's syndrom, Stewart-Morel's sjkd. 2. pulmonalisstenos + atri-umseptumdefekt. Mor|ia, -i'ae (/. av g. moria, dårskap): narr-aktighet, form av svagsinne med munter stämning, vits- och pladdersjuka. Moribu'nd (/. -us -a, -um): döende.

Moro's glabellarreflex (hos spädbarn): se glabellarreflex (Moro's). Moro's I is, -is (/. av g. moro's, dum): sinnes-

slöhet, svagsinthet. Moro'n: sinnesslö person med intelligensålder 8—12 år. (enl. Binet-Simon's metod). Jfr debilitet, im-becillitet, idioti.

Moroxydin (/.--um, -i): virushämmande medel; antibiotikum. Morphse'a, (av g. morphe', form): 1. de vid lepra uppträdande hudfläckarna; 2. avgränsad sklerodermi. M. a'lba (alpho's) och m. ni'gra (me'las): vit resp. mörkfärgade leprö-sa ärr.

Morphi-, Morpho-: se morfi-, morfo-. Morquio-Ullrich's sjukdom: se excentrisk osteokondrodysplasi. Morrhuo'1 (l. -um, -i): syn. gadiol. Mor|s '-tis (/.): död. M. su'hita: plötslig död. M. thy'mica: tymusdöd. A'nte mo'rtem resp. post m.: före resp. efter döden. Mo'rsjus, -us (/.): bett. M. dia'holi: fimbrier-na vid modertrumpetens fria ända. Syn. djävulsbettet. M. mu'ris (/.): råttbett. Mortalitet (av I. morta'lis, dödlig): dödlighet; i trängre bemärkelse antalet dödsfall i procent av befolkningen 1. viss del därav 1. av antalet sjukdomsfall i en sjukdom. Syn. letalitet. Jfr morbiditet. Mortifikation, (/. Mortifica't|io, -io'nis av mors, död -f fa'cere, göra): vävnad eller celler, som dödats. Syn. nekros. Morton's metatarsalgi': interdigital nervaf-fektion med smärtor i fotens framvalv och neuralgisk utstrålning i tårna. Mo'rtu|us, -a, -um (/.): död. Mo'rtuus inve'ntus, ca'usa igno'ta (/.): funnen död, orsaken okänd. Mo'rulja, -ae (/. dim. av mo'rum, mullbär): mullbärskula; den genom klyvningar av det befruktade ägget och dess dotterceller uppkomna solida cellkomplexen; även om "mullbärsformen" av sig delande malaria-parasiter.

Mor van's sjukdom: se panaritium ana'lgi-cum.

M|os, -o'ris (/.): sed.

Mosaikpsykologi': se associationspsykologi. Mo'sch|us, -i (l. av g. mo'schos, testikel, enär myskpungen förr ansågs vara testikelpung): mysk, starkt luktande sekret från myskdju-rets, Mo'schus moschi'ferus, pungkörtlar, belägna i en instjälpning mellan naveln och de manliga genitalia.

Mosetig's battist: ett smidigt, genom gutta-perkaimpregnering vattentätt förbandsämne.

Moskiter, Moski'tos (span, mosquito, /.Motilitet

mu'sca, fluga): samlingsnamn på alla blodsugande insekter, särskilt mygg. Se Ano'-pheles, Cu'lex, Stegomyi'a.

Motilite't (av /. move're, röra): rörlighet Motilitetsneuroser: rörelseneuroser ss. kramp, kontrakturer, förlamningar, darr-ningar osv.

Moto'risk, (/. Moto'ri|us, -a, -um av move're, röra): som hör till eller beror av rörelsers utförande. M. afasi: förlust av talförmågan genom förlamning av talcentrums motoriska förbindelser. M. insufficiens: otillräcklig muskelkraft. M-a ce'ntra: i hjärnans cen-tralvindlar liggande centra.

Mo't|us, -us (/.): rörelse.

Mouches volantes (/. flygande myggor): en-toptiska synfenomen vid grumlingar i glaskroppen, vilkas skuggor på näthinnan framkalla bilden av rörliga kedjor, ringar och figurer; ändra läge, om man rör på huvudet. Syn. myiodesopsi, skotopsi.

Moula'ge (/. avgjutning): avbildningar i påmålad vax av anatomiska (normala 1. patologiska) föremål.

Mo'xa, pl. Mo'xer (antagl. japansk härledning "brännört"): rullar av brännbart ämne, som förr användes långsamt brinnande på huden som hudavledande medel. Jfr fontanell (1), hank.

MSH: melanocyte stimulating hormone; se intermedin.

Muc.: i recept = Mucila'go.

Much's gra'nula: i rader o. a. figurer anordnade icke syrefasta, men grampositiva korn, i tuberkelbaciller.

Mucidan: rodonid- och salmiakprep. Expek-torans.

Mucila'g I o, -inis (/. av mu'cus, slem): tjockflytande växtslem. M. g'ummi ara'bici: gummislem; ra. sa'lep: salepslem. M. tragaca'nthce: tragantslem. — MuciIagino's|a, sing, -um (/.): samlingsnamn för slemmiga läkemedel, gummi o. a. växtslem.

Muci'n (/. um, -i av mu'cus, slem): glykopro-teid, huvudbeståndsdel i slem, i spott, slem-väv, slemkörtlar, fälles i lösning av ättiksyra, men koagulerar ej vid kokning. Jfr mucus.

Mucin- (av /. mu'cus): slem-, -emi', (/. -æm|i'a -i'ae av g. hai'ma, blod): förekomst av mucin i blod. Syn. myxemi.-oi'der (av g. ei'dos, form): mucinlika substanser, som ej fällas av ättiksyra, t.ex. i senor, brosk, glaskroppen. Syn. mukoider. -uri', (/. -ur | i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): mucinförekomst i urinen, -ös: slemartad.

Muco'sa: se mukosa.

Mu'cr|o -o'nis (/.): skarp spets. M. co'rdis: hj ärtspetsen.

Mu'c|us -i (/.): slem (av vatten, mucin, oorg. salter, epitelceller, leukocyter m.m. bestående suspension). Jfr mucin. — Mukule'nt, (/. Mucule'nt|us, -a, -um): slemmig.

Muko- (/. Muco- av mu'cus): slem-. -ce'l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): cysta, som innehåller mucin, vanligen i pannhåla eller sil-benshålor. M. appe'ndicis: m. i appendix. M. lacrima'lis: m. av tårsäcken, -enteri't (1. -is, -idis av g. e'nteron, tarm): slemmig tarmkatarr. -i'der: syn. mucinoi'der. -klasi', (/. '-clas|is, -is av g. kla'sis, destruktion): särsk. i gallblåsan medelst termokauter. -me'tr|a, -ae (/. av g. me'tra, livmoder): slemansamling i livmodern, -polysackarider: en grupp som innehålla hexosaminer och bilda olika slemarter. En teori inom reumatologien är att den gynnsamma effekten av vissa anti-reumatiska medel (salicylsyra, fenylbuta-zon, kortison och klorokin) utövar en hämmande effekt på syntesen av sura muko-polysackarider i brosk och bindväv, -puru-le'nt (/. -us, -a, -um av pus, var): slem-migt varig; om katarrala exsudat.

Muko'sa, (/. Muco'sja, -ae av mu'cus, slem): slemhinna.

Muko-sangvinole'nt, (/. Muco-sangui'n | eus,

'-ea, '-eum; sanguinole'ntlus, -a, -um av mu'cus, slem -f sa'nguis, blod): slemmigt-blo-dig. -serös, (/. -sero's|us, -a, -um): av slemmig o. serös beskaffenhet, -viskido's (/.-vis-cido'sjis, -is, av /. visci, bliva klibbig): fi-brocystisk sjukdom av pankreas med re-sorptionsrubbning genom bortfall av pankreas exokrina sekretion; ofta anhopning av muköst slem med hög viskositet i bronkerna.

Muko's, (/. Muco's|us, -a, -um): slemmig. Man talar om den fysiologiska mukösa barriären i ventrikeln, som skyddar mot sår i slemsinnan.

Muli'ebr|is, -e. pl. '-ia (/. av mu'lier, kvinna): som hör till kvinna, kvinnlig. Mulie'bria:

kvinnliga könsdelarna, genitalia mulie'bria.

Mullvadstassar: förtjockning av huden på händer o. fötter vid myxödem.

Mul- och klövsjuka: mycket smittsam sjukdom med ulcerös ytlig stomatit och blåsor på fingrar och tår, sällan hos människan, mest hos nötkreatur, svin och får. Virus-sjkd. Syn. a'phthæ epizoo'ticæ, a. pecori'næ, stomatitis epidemica.

Multja'ngul|us, -a, -um (/. av mu itus, mycken 4- a'ngulus, vinkel): flervinklig.

Multi- (av /. multus): mycken-, -cellula'r, (/. -cellula'rjis, -e av ce'llula, litet rum, cell): mångcellig. -cuspida't|us, -a, -um (/. av cu's-pis, spets): med många spetsar, t.ex. de'ntes

multicuspida'ti: molarerna. '-fid| us, -a, -um (/. av fi'ndere. klyva): mångkluven, t.ex. mu's-culus multi'fidus. -fo'rm (/. -is, -e): mång-formad. -lokula'r, (/. -lokula'r|is, -e av locus, plats): som uppträder på många ställen, -nuklea'r, (7. -nuclea'r|is, -e av nu'cleus, kärna): mångkärnig. '-para (av /. pa'rere, föda): mångföderska; syn. pluri'para. Jfr bi-, nulli'-, primi'para. -partit | us, -a, -um (/. av partite, dela): flerdelad. '-pel, pl. '-pla (av /. multiplex): mångfaldig, -plex (/.): mångfaldig, -pola'ra ganglieceller: ganglieceller med talrika dendriter. Multisensitivitet (av /. mu'ltus, mycken + sensiti'vus, känslig): ett för flera antinge'n känsligt (allergiskt) tillstånd. Multitu'djo, -inis (/.): mängd. Multojsta't (av /. mu'ltus, mycken -f 8• state's, stående): flyttbar apparat (ofta på hjul) för transformering av den elektriska strömmen i och för elektriska undersöknings- och behandlingsändamål.

Mumifikation, (/. Mumifica'tjio, -io'nis av pers. mum, vax -f /. fa'cere, göra): 1. torr-brand; 2. omvandling (t.ex. av ett avdött foster) till en mumieliknande massa. Mun-andning: andning genom mun i stället för genom näsan, t.ex. vid tilltäppning av nässvalgvägarna genom adenoida vegetationer. -hygien: renhållning av munhåla o. tänder genom tandborstning, sköljningar, tandpetning m.m. -håleljudet: ett med artärpulsen synkront, plötsligt insättande och upphörande, svagt ljud i munhålan, som framkommer vid mediastinalrumsförtrångning, då andan hålles, -häfta: se munläsa. -inflammation: stomatit. -läsa: oförmåga att öppna munnen p.gr. av kramp 1. infl. i tuggmuskulatur, infl. i käkled, ärr-, hud-skrumpn. m.m. Syn. constri'ctio maxilla'ris. Jfr käkläsa, -matsmältning: den förberedande mekaniska sönderdelningen av födan och den kemiska sönderdelningen av födans stärkelse genom diastasenzymet. -mot-mun-metoden: gnm mun tryckt mot mun skeende inblåsning av den hjälpandes utandnings-luft i den ej respirerande patientens lungor (under tilltäppande av hans näsa). Jfr insuff-lationsmetoden, konstgj. andn. -sanering: medelst mekaniska samt biokemiskt-fermen-tativa åtgärder åstadkommen munrensning, -spatel: för munundersökning avsedd spa-tel. -spiroke'ter: i munhålan som saprofyter levande spiroketer. -spärr: instrument att öppna munnen med o. hindra käkarna att bita samman. Se Heister, Roser-König.

Mu'res articula'res (av l. mus, pl. mu'res, mus + articula'tio, led): ledmöss, fria, van-

ligen ris- till hasselnötstora kroppar i en ledgång, av olika ursprung (oftast lössprång-da vävnadsdelar).

Murexi'dreaktionen: urinsyrereaktion; den purpurröda färg av murexid 1. purpursyrat ammonium, som uppstår då urinsyra eller dess salter avdunstas m. salpetersyra i porslinsskål o. återstoden fuktas m. ammoniak.

Murgrönepupill: genom bakre syneki'er i kanten uppfransad pupill.

Muria'tic|us, -a, -um (/. av mu'ria, saltlake): tillhörande saltsyra. T.ex. a'cidum muria'-ticum: saltsyra. Muria'tiska källor: koksaltkällor.

Mu'rm|ur, -uris (/.): mummel. M. veno'sum: se venbrus.

Murphy's knapp: en ihåligdubbelknappmed i varandra inskruvbara hälfter, genom vilka två vid operation frånskilda ändar av genomskuren tarm förenas med varandra utan att tarmpassagen hindras. Efter läkning skall knappen avgå med uttömningarna.

Mu|s, '-ris (l. av g. mys): råtta. Se mu'res articula'res.

Muscula'rjis, -e (/.): muskulä'r; som hör till muskelsystemet. Muscula'ris muco'sæ: slemhinnors submukösa muskulatur.

Musculo |cuta'n j eus, -ea, -eum, (/. av mu'scu-lus, muskel + cutis, hud): nervus muscu-lo-cutaneus, som tillhör både hud och muskler.

Mu'scul|us, gen. och pl. -i (/. dim. av mus, råtta på grund av den kontraherade muskelbukens likhet med en flådd råtta): muskel.

Obs! I det följande betecknar u. musklernas ursprungs fäste, f. deras ändfäste, v. deras väsentliga verkan, n. den innerverande nerven och mm. musculi.

Mm. abdo'minis: bukmusklerna i dess helhet. Dessa äro: 1. raka bukmuskler, nämligen m. rectus abdo'minis och m. pyrami-da'lis; 2. sneda bukmuskler, nämligen m. obli'quus exte'rnus abdo'minis, m. obli'-quus inte'rnus abdo'minis, och m. transver-sus abdo'minis; 3. bakre bukmuskler, nämligen m. quadra'tus lumbo'rum. Se de enskilda musklerna.

M. abdu'ctor di'giti mi'nimi ma'nus: lill-fingerabduktorn; u. os pisiforme och retinaculum flexo'rum; f. lillfingrets första falang; v. abducerar lillfingret; n. djup gren (ramus profu'ndus) av nervus ulnaris. M. abd. di'g. mi'nimi pe'dis; lilltåabduktora; u. tuber calcanei och plantaraponeurosen; f. tuberositas ossis metatarsalis V och lilltåns

första falang; v. abducerar och böjer lilltån; n. nervus plantaris lateralis. M. abd. hal-Musculus adductor brevis

liicis: stortåns abduktor; u. retinaculum mm. flexo'rum, från calcaneus mediala sida; f. mediala sesambenet och stortåns första falang, förenar sig på vägen dit med mediala huvudet av m. flexor hallucis brevis; v. för stortån inåt och nedåt; n. n. plantaris media'-lis. M. abd. po'llicis bre'vis: tummens korta abduktor; u. os. trapezius och retina'culum flexo'rum; L radiala sesambenet och tummens första falang; v. abducerar tummen; n. gren av n. medianus. M. abd. po'llicis Io'ngus: tummens långa abduktor; u. dorsala ytan av ulna och membrana interossea mellan ulna och radius; f. basen av os metacar-pale I; v. supinerar underarmen, abducerar tummen och radialflekterar handen; n. ramus profundus n. radialis.

M. addu'ctor bre'vis: lårets korta abduktor; u. os pubis; f. labium media'le li'neæ a'sperae (femoris); v. adducerar lårbenet och understöder dess böjning och utåtrotation; n. n. obturatorius. M. add. hallu'cis: stortåns adduktor; u. har 2 huvuden, 1) caput obliquum: från os cuboideum och ligamen-tum plantare longum, os cuneiforme late-ra'le och metatarsalbenen II och III; 2) caput transv er sum: från plantarfascian vid främre änden av metatarsalbenen; f. laterala sesambenet på stortån och på denna tås första falang vid basen; v. drager stortån la-teralt och plantart; n. nervus plantaris lateralis. M. add. io'ngus: lårets långa adduktor; u. os pubis nära symfysen; 1. labium mediale li'neae a'speræ (femoris); v. adducerar låret och understöder böjning och ut-åtrotering; n. n. obturatorius. M. add. ma'gnus: lårets stora adduktor; u. os ischii; f. labium media'le li'neae a'sperae (femoris); v. låret adduceras, varjämte denna kraftiga utbredda muskel med sin övre del böjer och med sin undre sträcker låret; n. n. obturatorius, ofta också n. ischiadicus. (M. add. minimus, BNA): uppfattas numera som del av m. add. magnus. M. add. po'llicis: tummens adduktor; u. os meta-carpi III och omgivande ligament; f. ulnara sesambenet och tummens metakarpofalan-gealled; v. adducerar tummen; n. djup gren av n. ulnaris.

M. anconse'us: armbågsmuskeln; u. överarmens epicondylus media'lis och led-kapseln; f. yttre randen av olecranon ulnae; v. sträckare för underarmen; n. n. radialis.

M. antitra'gicus: se mm. auriculares.

M. aryepiglo'tticus och M. arytænoi-de'us: se mm. laryngis.

Mm. auricula'res: öronmusklerna, i

allmht föga utvecklade; ett främre, ett övre, ett bakre knippe: m. auricula'ris ante'-rior, m. aur. supe'rior och m. aur. poste'rior, vilka muskler utgå från mjukdelar och fästa sig på öronmusslan. Därtill kommer ett antal små oväsentliga muskier: mm. antitra'gicus, he'licis ma'jor, he'licis mi'nor, incisu'ræ he'licis och tra'gicus.

M. bi'ceps bra'chii: tvåhövdade armmuskeln, den muskel, som vållar överarmens spolformade välvning; u. dess ena huvud: caput longum, från övre delen av skulderbladets led; det andra huvudet: caput breve, från processus coracoideus scapulæ; båda muskelbukarna förena sig med f. på tuberositas radii; v. höjer överarmen framåt, böjer och supinerar underarmen; n. n. mus-culocutaneus. M. bic. fe'moris: tvåhövdade lårmuskeln, muskeln har två huvuden, caput longum och caput breve; u. ca'put lo'ngum från bäckenets sittknöl, ca'put bre've från nedre delen av labium laterale li'neae a'sperae (femoris); f. caput fibulae, bakre delen; v. sträcker låret bakåt och adducerar, rätar på bäckenet om benet är fixerat samt böjer underbenet och roterar det utåt; n. n. tibialis till c.

longum, n. pe-rone'us communis till c. breve.

M. brachia'lis: armböjaren; u. humerus framsida; f. tuberositas ulnae; v, böjer underarmen; n. n. musculocutaneus. M. bra'-chio j radialis: u. radiala kanten av överarmspipans övre del; f. med lång sena på radius' nedre ända; v. böjer underarmen, vid böjd underarm både supponerar och pronerar muskeln radius; n. n. radialis.

M. buccina'tor: kindmuskeln; u. båda käkarnas alveolarprocesser; f. de två ursprungens trådar korsa sig, så att de övre gå mot underläppen, de nedre mot överläppen, där de fästa sig i mjukdelarna och sinsemellan; v. pressar samman fylld munhåla; n. n. facialis.

M. bulbo I caverno'sus: omsluter hos mannen bulbus penis och angränsande del av corpora cavernosa; hos kvinnan ett antal muskelbuntar dels till undre ytan av kli-toris, dels till dorsala ytan av bulbus vesti-buli och vestibulum vaginae;

(M. cani'nus): m. levator anguli oris.

M. ciiia'ris: ringmuskeln i ögats corpus ciliare; fibræ meridiona'les — Briicke's muskel och fibræ circulates — Miiller's muskel.

Mm. constrictor pharynge'us inferior, me dies och superior: se mm. phary'ngis.

M. co'raco I brachia'lis: u. gemensamt med caput breve av muse, biceps brachii

från processus coracoideus scapulae; f. mitten av överarmens insida; v. adducerar och höjer överarmen framåt; n. n. musculocu-taneus.

M. corruga'tor superci lii (M. corr. gla-be'llce, INA): ögonbrynsrynkaren; u. pannbenet; f. huden ovanom ögonbrynens mellersta tredjedel; v. rynkar ögonbrynen och därav följande mimiska rörelser i denna del av ansiktet; n. en gren av n. facialis.

M. crema'ster: testikelhöjaren; u. muskeltrådar från nedre delen av m. obliquus internus abdominis, som f. stiga ned med sädessträngen eller följa livmoderns runda band; v. höjer testiklarna.

M. crico|arytænoide'us: se mm. laryngis. M. crico I thyreoide'us: se mm. laryngis.

M. deltoide'us deltamuskeln; u. laterala tredjedelen av nyckelbenet, akromion och spina scapulae; f. tuberositas (humeri) del-toidea; v. höjer överarmen, för den framåt eller bakåt; n. n. axillaris.

M. depre'ssor a'nguli o'ris (M. triangularis, BNA, INA): munvinkelneddragaren; u. undre randen av underkäken; f. i huden vid munvinkeln; v. drar munvinkeln nedåt; n. n. facialis. M. depr. la'bii inferio'ris (M. quadratus la'bii inferioris, BNA; M. quadr. la'bii mandibula'ris INA): u. underkäken under foramen mentale, sträcker sig mot mittlinjen och f. underläppens hud, täckande m. orbicularis oris; v. drager underläppen nedåt åt sidan; n. n. facialis.

M. diga'stricus (M. bive'nter mandi'bulce, INA): tvåbukiga käkmuskeln, har två bukar, ve'nter ante'rior o. ve'nter poste'rior; u. den förstnämnda från fossa diga'strica, övergår i en sena, som fortsätter i den andra buken, vilken i sin ordning har u. från incisu'ra mastoide'a; f. tungbenskroppen; v. muskeln höjer tungbenet eller sänker underkäken; n. den bakre buken från gren av n. facialis, den främre från n. mylohyoi-deus (3. gren från n. trigeminus).

M. dilata'tor pupi'llae: radiära glatta muskelceller kring ögats pupill i iris.

M. epicra'nius: skalpmuskeln; se m. oc-cipitofrontalis och m. temporo-parietalis.

M. ere'ctor spi'nae (M. sacrospinal, BNA, INA): ryggsträckarmuskeln; m. ilio-costalis och m. longissimus.

M. exte'nsor ca'rpi radia'lis bre'vis: den korta, radiala handsträckaren; u. överarmens laterala (radiala) epikondyl och omgivande ligament; f. basen av os metacarpal III; v. sträcker handen och abducerar den åt radiala sidan samt böjer underarmen; n. grenar av n. radialis. M. ext. ca'rpi

rad. lo'ngus: den långa radiala handsträckaren; u. den laterala sidan av överarmens nedre del; f. basen av os metacarpale II; v. sträcker handen och abducerar likt den föregående, men dessutom vid sträckt arm i olika ställningar antingen supinerar eller pronerar; n. n. radialis. M. ext. ca'rpi ulna'ris: ulnara handsträckaren; u. överarmens mediala (ulnara) epikondyl; f. basen av os metacarpale V; v. sträcker handen och abducerar åt ulnarsidan; n. n. radialis. — M. ext. di'giti mi'nimi: lillfinger-sträckaren; u. en avstickare från m. ext. di-gitorum; f. lillfingrets dorsalbindväv; v. sträcker femte fingret; n. gren från n. radialis. M. ext. digito'rum (ma'nus): den gemensamma fingersträckaren; u. överarmens laterala (radiala) epikondyl, utvecklas mot fingrarna i fyra senor med f. i bindväven utanpå II—V fingrarna; v. sträcker II—

V fingrarna och hela handen; n. n. radialis. M. ext. digit, (pe'dis) bre'vis: tårnas korta sträckare; u. övre laterala delen av calcaneus; f. dorsalbindväven på II—IV tårna; v. sträcker tårna; n. n. peroneus profundus. M. ext digit (pe'dis) lo'ngus: långa tåsträc-karen; u. övre delen av tibia och fibula med omgivande bindväv, övergår mot foten i fyra senor; f. i dorsalbindväven av II—

V tårna; v. sträcker II—V tårna och dor-salflekterar foten; n. n. perone'us profundus. — M. ext. hallu'cis bre'vis: korta stor-tåsträckaren; u. övre ytan av calcaneus; f. stortåns dorsala aponeuros; v. sträcker stortån; n. n. peroneus profundus. M. ext hall. lo'ngus: långa stortåsträckaren; u. membra-na interossea mellan tibia och fibula; f. basen av stortåns ändfalang och dorsalapo-neurosen; v. sträcker stortån; n. n. peroneus profundus. — H. ext i'ndicis: pek-fingersträckaren; u. ulna och membrana interossea; f. sammansmälter med pekfinger-delen av muse, extensor digitorum; v. sträcker pekfingret; n. n. radialis. — M. ext. pollicis bre'vis: korta tumsträckaren; u. dorsala ytan av radius och membrana interossea; f. tummens sträcksida; n. n. radialis. M. ext poll, lo'ngus: långa tumsträckaren; u. membrana interossea och mellersta tredjedelen av ulna; f. sammansmälter med senan för m. extensor pollicis brevis och fästes med denna på tummens sträck-sida; v. sträcker och adducerar tummen; n. n. radialis.

Mm. fa'ucium: svalgpassets muskler. Se mm. palati et faucium.

M. fle'xor ca'rpi radia'lis: den radiala

handböjaren; u. laterala (ulnara) humerus-Musculus flexor carpi ulnaris

epikondylen och fascia antebrachii; f. basen av ossa metacarpalia II och III; v. böjer handen, pronerar underarmen och ab-ducerar handen radialt; n. n. medianus. M. flex, ca'rpi ulna'ris: ulnara handböjaren; u. humerus ulnara epikondyl, fascia antebrachii, dorsala ytan av olekranon och margo posterior av ulna; f. os pisiforme och dess ligament; v. böjer och abduce-rar handen åt ulnarsidan; n. n. ulnaris.

— M. flex di'giti mi'nimi (ma'nus) hre'vis: korta lillfingerböjaren; u. liga-mentum transversum och os hamatum; f. sammansmälter med m. abductor di-giti minimi och fäster sig på lillfingrets första falangs ulnarsida; v. böjer lill-fingret; n. n. ulnaris. M. flex digit mi'nimi (pe'dis) hre'vis: korta lilltåböjaren; u. ligamentum plantare longum och basen av os metatarsi V; f. basen av lilltåns första falang; v. böjer lilltån; n. n. plantaris lateralis. M. flex, digito'rum (pe'dis) hre'vis: korta tåböjaren; u. tibiala sidan av calcaneus; f. löper ut i fyra senor, som tillsammans med senorna från m. flexor digitorum longus fästa sig på mellanfalangerna av de fyra laterala tårna; v. böjer mellanfalangen av nämnda tår; n. n. plantaris medialis. M. flex, digit, (pe'dis) lo'ngus: långa tåb öjaren; u. bakre ytan av tibia; f. delar sig i fyra senor till baserna av de fyra laterala tårna; v. böjer nämnda fyra tårs ändfalanger; n. n. tibialis. M. flex, digit, profu'ndus: djupa fingerböjaren; u. volarytan av ulna och angränsande del av membrana interossea; f. basen av de fyra ulnara fingrarnas ändfalanger; v. böjer ändfalangerna hos nämnda fingrar; n. den ulnara delen av n. ulnaris, det övriga av n. medianus. M. flex, digit. superfieia'lis: ytliga fingerb

öjaren; u. laterala epikondylen av humerus (caput humero-ulnare) och ett parti från radius tätt intill (caput radiale); f. delar sig i fyra senor till volara baserna av andra till femte fingrarnas mellanfalanger; v. böjer nämnda fingrar; n. n. medianus. — M. flex, hal-Iiicis hre'vis: korta stortåböjaren; u. os cuneiforme mediale och ligamentum plantare longum; f. delar sig i två huvuden med var sin sena, varav den tibiala förenar sig med m. abductor hallucis och går till tibiala sesambenet, medan den fibulära fäster sig vid fibulära sesambenet och förenar sig med adduktorsenan; v. böjer stortån; n. mediala huvudet: av n. plantaris medialis, laterala huvudet: av n. plantaris lateralis. M. flex. hall. lo'ngus: långa stortåb öjaren; u. de två nedre tredjedelarna av fibula och

membrana interossea; f. ändfalangen av stortån; v. böjer stortån m.m.; n. n. tibialis. — M. flex, po'llicis hre'vis: korta tumbö-jaren; u. retinaculum flexorum och ossa trapezius, trapezoideum och capitatum; f. radiala sesambenet; v. böjer tummens första falang; n. det ytliga huvudet från n. medianus, det djupare från n. ulnaris. M. flex, poll, lo'ngus: långa tumböjaren; u. främre ytan av radius och den angränsande membrana interossea antebrachii; f. basen av tummens ändfalang; v. böjer tummen; n. n. medianus. (M. frontalis): se under m. epicranius och m. occipitofrontalis (venter frontalis).

M. gastrojcne'mius: stora vadmuskeln; u. ett huvud från femurs tibiala och det andra från femurs laterala (fibulära) epikondyl, sammansmälter med m. so'leus och övergår i akillessenan med f. calcaneus bakre del; v. böjer foten, höjer därvid hälen, drar vid fixerad fot underben och lårben bakåt (vid gång i trappor); n. n. tibialis.

Mm. geme'lli: tvillingmusklerna, en övre, m. gemellus supe'rior (m. g. spina'lis INA), en undre, m. gem. infe'rior (m. g. tubera'lis, INA); u. m. gem. superior på spina ischiadica, m. gem. inferior på sitt-knölen; senorna sammansmälta med musc. obturatorius internus' sena; f. fossa tro-chanterica; v. rotera låret utåt; n. plexus sacralis.

M. genio|glo'ssus: se mm. linguae. M. ge-nio j hy oide'us: kindtungmuskeln; u. underkäkens spina mentalis; f. främre ytan på tungbenets kropp; v. drar tungbenet framåt; n. n. hypoglossus.

M. glute'us ma'ximus: stora sätesmuskeln; u. bakre delen av os ilii yttre stora yta, fascia thoracolumbalis, os sacrum och os coccy'gis, lig. sacrotuberale; f. lårbenets tuberositas glutea; v. spänner fascia lata och understöder rotationen av låret vid slutet av underbenets sträckning; n. n. gluteus inferior. M. glut, me'dius: mellersta sätesmuskeln; u. mellersta och övre ytan av os ilium framför föregående muskel; f. trochanter major; v. bl.a. abducerar låret; n. n. gluteus superior. M. glut, mi'nimus: lilla sätesmuskeln; u. os ilium nedanför den förra; f. främre kanten av trochanter major; v. samma som föregående muskel; n. n. gluteus superior.

IM. gra'cilis: den slanka lårmuskeln; u.

randen av blygdbenets undre båge; f. tuberositas tibiæ; v. adducerar lår och underben; n. n. obturatorius.

Mm. he'Iices: se mm. auriculares.Musculus hyoglossos

M. hyo|g!o'ssus: se mm. linguæ. (M. hy o |-phary'ngicus, INA): se mm. pharyngis.

M. ili'acus (bildar med m. psoas major ra. ilio'psoas): höftbensmuskeln; u. fossa iliaca ossis ilium; f. trochanter minor tillsammans med m. psoas minor; v, höjer och adducerar låret samt roterar utåt bl.a.; n. n. femoralis och plexus lambalis.

M. iliocostals: a) lumba'Idelen (m. ilio-cost. lumbo'rum), u. -f crista iliaca till angulus av de 6—7 nedre revbenen; b) bröstdelen (m. iliocost. thora'cis), u. -f f. de övre ränderna av de 7 nedre revbenen till 7. (6).—1. revbenen, en fortsättning uppåt av lumbaldelen; c) halsdelen (m. iliocost. cervi'cis); u. -f- f. från 7.—3. revbenen till 6.—4. halskotans processus transversus; v. av hela muskeln är böjning av ryggen bakåt resp. åt sidan; n. nn. lum-balis I, thoracici I—XII samt cervicales III—VIII bakre grenar.

M. ilio'psoas: höftländmuskeln, se mm. iliacus och psoas major.

M. incisu'rae he'licis: se mm. auriculares.

M. infraspinatus: u. fossa infraspinata; f. tuberculum majus humeri; v. roterar humerus utåt; n. n. suprascapularis.

Mm. intercosta'Ies exte'mi (11 par): u. + f. börja vid tubercula costarum längst bak och följa revbenen till revbensbrosken i hela revbensmellanrummen; v. inspirationsmuskler; n. nn. thoracici. Mm. intercost. inte'rai (11 par): u. + f. från anguli costarum följa dessa revbensmellanrummen till sternum; v. exspirationsmuskler; n. nn. thoracici.

Mm. intero'ssei (ma'nus) dorsa'les och palma'res: småmusklerna mellan metakar-palbenen i handen, 4 dorsa'la och 3 pal-ma'ra: u. de 4 dorsala ha dubbla ursprung, nämligen från båda åtvända sidorna av vart par metakarpalbens baser, alltså den mest radiala muskeln från os metacarpale I och II, nästa muskel från II och III, nästa från III och IV och den mest ulnara från IV och V. De 3 palmara ha ursprung: den radiala från basen och ulnara sidan av metarcarpale II, den mellersta från radiala sidan av metacarpale IV och den mest ulnara från radiala sidan av metacarpale V; f. av de 4 dorsala fästa sig de 2 radiala musklerna på radiala sidan av pek- och långfingrens första falangers baser, de 2 ulnara musklerna på långfingrets och ringfingrets ulnarsidor av resp. första falangens baser; av de 3 volara fäster den mest radiala på pekfingrets ulnarsida av basen av första falangen; den mellersta på radiala sidan av ringfingrets första falangs bas och den tred-

je ulnara på lillfingerfalangens radiala sida vid basen av första falangen; v. verkan framgår av läget; långfingret, som hax blott dorsala muskler, kan vickas åt ömse sidor, likaså pek- och ringfingrarna omväxlande av dorsa'la och palma'ra muskler; tummens falanger påverkas ej av dessa muskler, enär på denna ej finnes något fäste och lillfingret kan vickas blott mot ringfingret, men ej utåt (av dessa muskler), då lillfingerfalangen har fäste blott för en volar muskel; n. djup gren av n. ulnaris. — Mm. inteross. (pe'dis) dorsa'les och planta'-res: de små musklerna mellan fotens meta-tarsalben, förhålla sig ej fullt lika med dem hos handens metakarpalmuskler, men omnämnas här ej vidare; den andra tån bildar här axeln för funktionen i st. f. det tredje fingret i handen; n. n. plantaris lateralis.

Mm. interspina'les, cervi'cis, lumbo'rum och thora'cis: små muskler mellan processus spinosi av hals- resp. länd- och bröstkotorna; v. sträcka motsvarande delar av ryggraden; n. nn. cervicales -+- spinales.

Mm. intertransversa'rii: u. + f. små muskler mellan processus transversi av kotorna; v. stöda och böja ryggraden åt sidan; n. spinalnerver.

M. i'schio I caverno'sus: från undre grenen av os ischi, fästande sig på hos mannen corpora cavernosa penis, hos kvinnan dorsal-sidan av klitoris.

Mm. lary'ngis: struphuvudets muskler. Dessa äro följande 9: 1. m. aryepiglo'tti-cus: u. och f. mellan cartilago arytenoide'a och epiglottis; v. drar epiglottis ned; n. n. laryngeus inferior; 2. m. arytenoide*us obli'quus; u. bakre ytan av kannbroskets proc. musc.; f. kannbroskets spets på motsatta sidan och härifrån vidare i plica aryepiglottica till epiglottis; v. förtränger vestibulum laryngis; n. n. laryngeus inferior; 3. m. arytenoide'us transve'rsus: ii. och f. förlöper horisontalt mellan ary-broskens baksidor; v. förtränger rima glot-tidis; n. n. laryngeus inferior; 4. m. crico-arytenoide'us lateralis: u. cartilago cri-coidea övre rand och yttre yta; f. proc. musc. av cartilago arytenoidea; v. förtränger röstspringan; n. n. laryngeus inferior; 5. m. cri-co-arytenoide'us posterior: u. bakre ytan av cartilago cricoidea; f. cartilago arytenoidea; v. vidgar röstspringan; n. n. laryngeus inferior; 6.m.cricothyreoide'us:u. i medellinjen av ringbrosket; f. undre randen av sköldbrosket och på dess undre horn; v. drar sköldbrosket nedåt framåt och spänner härmed stämbandet; n. n. laryngeus

superior; 7. m. thyreo-arytenoide'us: u. cartilago thyreoide'a (insidan); f. arybros-kets proc. musc.; v. förkortar och slappar stämbandet; n. n. laryngeus inferior; 8. m. thyreo- epiglo'tticus: u. + mellan sköldbroskets inre yta

framtill och epiglottis uppåt bakåt; v. höjer epiglottis; n. n. laryngeus inferior; 9. m. vocalis: u. sköldbroskets insida; f. arybroskets proc. vocalis; v. slappar och kortar stämbandet; n. n. laryngeus inferior.

M. lati'ssimus do'rsi: breda ryggmuskeln: u. de 5—7 övre dorsalkotornas processus spinosi och ytliga bladet av fascia thora-columbalis; f. crista tuberculi minoris humeri; v. drar armen nedåt och bakåt medialt; n. n. thoracodorsalis.

M. leva'tor a'nguli o'ris (M. cani'nus, BNA, INA): munvinkellyftåren; u. fossa cail in a strax under foramen infra-orbitale; f. i munvinkeln tillsammans med m. depressor anguli oris; v. drar munvinkeln uppåt; n. n. facialis. — M. lev. a'ni: anuslyftare; u. en list från sy'mphysis pubis till spina ischii; f. båda sidornas muskler mötas i medellinjen, bildande diaphragma pelvis; v. draga anus uppåt framåt o. uppbära bäckenets viscera; n. gren från plexus pudendalis. — Mm. levato'res costa'ram bre'ves och lo'ngi (Mm. transversocostales, INA): revbenshö-jare, 12 par; u. spetsarna av processus trans-versi av 7. hals- och de 11 övre bröstkotorna; f. yttre ytan av närmast undre revben; v. höja ej revbenen såsom namnet anger, men sträcka ryggraden; n. den översta från nedersta halsnerven, de övriga från inter-kostalnerver. — Mm. lev. (1) la'bii superiors (M. lev. na'si et la'bii maxilla'ris lateralis, INA) och (2) la'bii superio'ris alæ'-quæ na'si (M. lev. na'si et la'bii maxilla'ris media'lis, INA); ingå båda i (M. quadra'-tus labii superio'ris, BNA): näs- och överläppshöj arna; u. orbitalranden (1), överkäkens pannutskott (2); f. båda till näsvinge och överläpp; v. höja näsa och överläpp; n. n. facialis. — M. leva'tor sca'pulae: skul-derbladshöjaren; u. processus transversi av de 4 övre halskotorna; f. övre vinkeln av skulderbladet; v. höjer skulderbladet framåt; n. nn. cervicales III—V.— M. lev. ve'li palatini: gomsegelhöj ären; u. framför aper-tura exte'rna cana'lis caro'tici på klippbenet; f. mellersta delen av mjuka gommens aponeuros; v. höjer mjuka gommen; n. gren från plexus pharyngeus.

Mm. li'nguæ: tungmusklerna. Dessa äro följande 4 yttre och 4 inre tungmuskler. De yttre: 1. m. genioglo'ssus: u. spina

mentalis på underkäkens baksida; f. solfjäderformat genom tungan från tungans bas till dess spets; 2. m. hyoglo'ssus: u. tungbenskroppen och dess stora horn; f. breder ut sig till tungans sidoränder; 3. m. styloglossus: u. processus styloideus och ligamentum stylomandibular©; f. utefter tungans sida till spetsen; 4. m. cho'ndro-glo'ssus: u. + f. från tungbenets insida och lilla horn till tungans sidoränder, ofta del av m. hyoglossus. De inre: 1 m. long i-li'nguce: u.-f-f. ett fibröst septum i tungans mitt tvärs över tungan åt sidorna; 4. pe'rior: u. + f. mellan tungspetsen, och tungbenstrakten; 3. m. transve'rsus Wnguæ: u. + f. ett fibröst septum i tungans mitt tvärs över tungan åt sidorna; 4. m. vertica'lis li'nguce: u. -f- mellan övre och undre ytan av tungan. Tungans rörelsenerv är n. hypoglossus.

M. longi'ssimus: ryggsträckaremuskel. Man skiljer mellan 3 olika delar: a) bröstdelen (m. long. thora'cis): u. med en rad mediala fästen på ländkotoraas processus accessorii jämte samtliga bröstkotors processus transversi samt med en rad laterala fästen på ländkotornas processus transversi jämte från dem uspring-ande djupa fascia; f. medialt om angulus costæ av 12.—2. (3.) revbenen; b) halsdelen (m. long. cervi'cis): u. bakre knölarna av de 4 1. 5 1. flera av de översta bröstkotornas processus transversi; f. de bakre spetsarna av 2.—5. halskotornas processus transversi; ofta i direkt förbindelse med föregående longissimusdel; c) huvudets longi'ssimusdel (m. long. ca'pitis): u. processus transversi av 3.—5. bröstkotorna samt processus articulares och processus transversi av de 3—4 nedersta halskotorna; f. med en tunn sena på processus mastoi-deus; v. av den samfällda muskeln på båda sidor är tillbakaböjning av ryggen och neddragning av revbenen; vid ensidig funktion böjas rygg, hals och huvud åt sidan; n. spinalnervernas bakre motoriska grenar.

M. longitudina'lis infe'rior och M. long. supe'rior: se mm. linguæ.

M. lo'ngus ca'pitis: långa muskeln från huvudet (på halsens framsida); u. främre utskotten av processus transversi av 3.—6. halskotorna; f. pars basilaris av os occipitis; v. böjer huvudet framåt; n. cervikalnerver. M. long. co'lH: långa halsmuskeln (medialt belägen om den förra), sträcker sig från atlas till 3. bröstkotan; har 3 portioner: 1. po'rtio I. pars obli'qua infe'rior: u. de 2—3 övre bröstkotornas kroppar; f. 5.—6. hals-Musculi lumbricales (manus) 360 Musculus occipltofrontalis

kotornas processus transversi; 2. portio 1. pars obli'qua supe'rior (p. obi. atla'ntis): u. främre delar av 3.—5. halskotornas processus transversi; f. framsidan på mitten av första halskotan, tuberculum anterius (atlantis); 3. po'rtio vertica'lis 1. pars recta (den mellersta portionen) medialt om o. förbindande de två föregående portionerna: u. 2—3 övre bröstkotornas kroppar; f. 2.—4. halskotornas kroppar. — Muskeln i sin helhet; v. böjer och vrider halsryggraden; n. cervikalnerverna.

Mm. lumbricaies (ma'nus): regnmask-musklerna; u. små muskler från de 4 senorna av flexor digitorum profundus med f. senorna för extensor digitorum och övergå i fingrarnas dorsalaponeuros; v. böja första falangen och sträcka 2.—3. falangerna av 2.—5. fingrarna; n. n. medianus och n. ulnaris. Mm. lumbr. (pe'dis): motsvara på foten handens lumbrikaler.

M. masse'ter: tuggmuskeln; u. överkäkens okbåge; f. underkäkens utsida; v. drar underkäken uppåt; n. se mm. masticatorii.

Mm. masticato'rii: tuggmusklerna, utgöras av m. masse'ter, m. pterygoide'us lateralis (m. p. exte'rnus, BNA) och m. pterygoide'us media'lis (m. p. inte'rnus, BNA) samt m. temporalis. Vid samverkan av båda sidornas masseter, temporalis och ptery-goideus medialis slutas käkarna; båda sidornas pterygoideus lateralis för underkäken framåt; vid ensidig verkan av ptery-goideerna föres underkäken framåt samt åt motsatta sidan. Samtliga tuggmusklers n. n. massete'ricus från n. trigeminus.

M. mentalis: hakmuskeln; u. jugum alveolare vid laterala framtanden på underkäken; f. till hakans hud; v. höjer hak-skinnet.

M. multi'fidus (spi'næ): mångtaggade ryggmuskeln, sträcker sig hela vägen på djupet ända från korsbenets baksida upp till axis; u. från lägre kotors bågar och processus spinosi i sned medial riktning med överhoppande av 1—3 kotor av varje ursprungsbuk med f. i högre liggande kotors processus spinosi; v. båda sidornas muskler tillsammans sträcka ryggraden; arbetar den ena sidans ensam, roteras ryggraden; n. spinalnervernas bakre grenar.

M. mylo|hyoide'us: käktungbensmus-keln; u. linea mylohyoidea av underkäken, musklerna mötas i munbottens mittlinje med f. i en fibrös sena samt längst bak på tungbenets mitt; v. höjer tungbenet eller drar underkäken nedåt; n. n. mylohyoideus.

M. nasa'lis: näsmuskeln; u. jugum alveo-

lare framför hörntanden och laterala framtanden i övre käken till ryggen av näsans broskiga del och förenar sig här f. medelst en sena med andra sidans liknämniga muskel till näsans dorsalaponeuros, den undre delen till näsvingarna och till membranösa nässkiljeväggen; v. drager den mjuka näsan nedåt och för näsvingarna inåt; n. n. facialis.

M. obli'quus exte'rnus abdo'minis: bukens yttre sneda muskel; u. med 8 taggar från de 8 nedre revbenen; f. de nedersta buntarna till crista iliaca, de övriga till buk-aponeurosen; v. viktig muskel för bukpressen; n. nn. intercostales V—XII. M. obl. inte'rnus abdo'minis: bukens inre snedmuskel; u. djupa bladet av fascia lumbo-dorsalis, en del av kammen av os ilium och laterala hälften av ligamentum inguinale; f. de översta buntarna till undre raden av de tre understa revbenen, den stora huvudmassan till bukaponeurosen, de nedersta bildande m. cremaster; v. tillhör bukpressen m. m.; n. nn. intercostales VIII—XII. — M. obli'quus ca'pitis infe'rior (Af. obl. atla'ntis, INA): u. a'xis processus spinosus; f. bakre delen av atlas' processus transversa; v. vrider atlas och huvud åt samma sida; n. n. suboccipitalis och en gren av n. occipitalis. — M. obli'quus infe'rior [M. obliquus inferior (oculi), BNA; M. obl. bul-bi infe'rior, INA]: u. överkäksbenets orbi-talplatta och omgivning; f. i båge till ögats laterala del bakom ekvatorn; v. vänder ögat uppåt utåt; n. gren av n. oculomotorius. M. obli'quus supe'rior [M. obli'quus supe'rior (oculi), BNA; M. obl. bu'lbi supe'rior, INA]: u. framför och medialt om canalis n. optici; f. genom övre mediala delen av or-bita framåt i en spetsig vinkel omböjd vid trochlea bakåt och lateralt till ögonbulben; v. vrider ögat nedåt utåt; n. n. trochlearis.

M. obturato'rius exte'rnus: yttre höft-hålsmuskeln; u. membrana obturatoria och angränsande benlist; f. fossa

trochanterica; v. roterar låret utåt samt adducerar och böjer det något; n. n. obturatorius. M. obt. inte'rnus: inre höfthålsmuskeln; u. insidan av höftbenet och membrana obturatoria, träder ut ur bäckenet genom foramen ischiadicum minus och f. fossa trochanterica, tillsammans med mm. gemelli; v. roterar låret utåt; n. plexus sacralis.

M. occiplto|frontalis: del av m. epicra'-nius; bildas av 2 bukar: a) ve'nter frontalis: u. galea aponeurotica; f. ögonbrynshuden; v. drager skalpen framåt; n. n. facialis; b) ve'nter occipitalis; u. linea nuchæ superior;Musculus omohyoideus

f. galea aponeurotica; v. drager skalpen bakåt; n. n. facialis. Mm. occi'pitoj vertebrates: korta, djupa nackmuskler, dessa äro 6 olika muskler, vilka samtliga intressera bakhuvudet (os occipitale) och den översta delen av ryggraden, nämligen mm. re'ctus ca'pitis ante'rior, lateralis, posterior, ma'jör o. post, mi'nor, mm. obli'quus ca'pitis infe'rior och supe'rior: v. recti posterio'res jämte de 2 obliqui draga huvudet bakåt; major och minor på ena sidan jämte obliquus capitis infe'rior vända huvudet, så att ansiktet riktas åt samma sida; rectus capitis lateralis och anterior böja huvudet framåt; obliquus capitis superior på ena sidan vrider huvudet med ansiktet åt motsatt sida; obliquus capitis inferior vrider huvudet åt sin sida; n. samtliga från n. suboccipital, m. obliquus ca'pitis inferior dessutom från n. occipitalis major.

M. omojhyoide'us: skuldrans tungbens-muskel, består av 2 muskelbukar: en övre och en undre, som förbindas med en sena; undre buken u. övre kanten av skulderbladet medialt om processus coracoideus, övergår uppåt och medialt i en sena, som ger ii. åt övre buken; f. med övre buken på tungbenskroppen; v. drar tungbenet neråt och spänner halsfascian; n. ansa hypoglossi.

M. oppo'nens di'giti mi'nimi (ma'nus): lillfingrets opponent; u. os hamatum och retina'culum flexo'rum; f. ulnarranden av os metacarpale V; v. opponerar lillfingret; n. n. ulnaris. M. opp. pollicis: tummens opponent; u. tuberculum ossis trape'zii o. retina'culum flexo'rum; f. radialranden av me-tacarpi; v. opponerar tummen mot de andra fingrarna; n. gren av n. medianus.

M. orbicula'ris o'culi: ögats ringmuskel; v. sluter ögonlocken, varjämte en del trådar vidga tårsäcken och därmed suga in tår-vätska i denna; n. gren från facialis. M. orbic. o'ris. munnens ringmuskel; u. näsöppningen (ori'go nasa'lis), överkäksbenet (ori'go maxilla'ris) och underkäken (ori'go mandibulars); f. ringformigt i läpparna kring mun; v. sluter munnen och kan tillspetsa den (vid visslande, kyssar); n. från n. facialis. De båda sistnämnda ori'gines förr kallade mm. incisi'vi. Ovanstående enl. INA. PNA skiljer i stället mellan en pars mar gina'lis och en pars labia'lis.

Mm. ossiculo'rum audi'tus (Mm. ossic. ty'mpani, INA): hörselbenens muskler, m. tensor tympani och m. stapedius.

Mm. pala'ti et fa'ucium: gomseglets och svalgpassets muskler. Dessa äro följande 5:

1. m. te'nsor ve'li palatini: 2. m. leva'tor ve'li palatini: se dessa mm; 3. m. u'vulce: tungspensmuskeln; u + f. från Övre sömmen av gomaponeurosen mot spetsen av tungspen; v. förkortar o. höjer densamma; n. svalggrenar från n. vagus; 4. m. palatoglossus: muskel i främre gomseglet; u. + f. från tungspenstrakten till tungans sidoränder, övergående i musculus transversus linguæ; v. drager mjuka gommen nedåt, förtränger isthmus faucium; n. svalggrenar från n. vagus; 5. m. palato\pharynge'us: u. + f. från gomseglet, inre hörselgångens brosk och processus pterygoidei mediala lamell till bakre farynxväggen och kanten av sköldbrosket och undre hornet; v. drager gomsegel o. tubarbrosket nedåt, närma bakre gombågarna till varandra; n. plexus pharyngeus.

Mm. palatoglossus o. palatopharyngeal se mm. palati et faucium.

M. palma'ris bre'vis: liten hudmuskel på ulnara sidan av hålhanden, bidrager att spänna hålhandsaponeurosen; n. n. ulnaris. M. palm. lo'ngus: u. epicondylus medialis humeri och fascia antebrachii; f. utbreder sig i hålhanden till

aponeurosis palmaris; v. spänner palmaraponeurosen och böjer handen; n. n. medianus.

Mm. papilla'res: hjärtmuskelns koniska tappar, som medelst sentrådar fästa sig på klaffarna.

Mm.pectina'ti (Trabe'culce ca'rneæ, INA): de som kammar, åsar, trabekler på hjärtmuskelns insida mot förmakshålorna framskjutande muskelbuntarna.

M. pecti'neus: u. pecten ossis pubis och ytan av blygdbenets övre parti; f. linea pecti'nea femoris; v. böjer och adducerar låret och roterar utåt; n. främre gren av n. obturatorius och från n. femoralis.

M. pectoralis ma'jor: stora bröstmuskeln; u. mediala hälften av nyckelbenet, främre ytan av sternum och de övre 5—6 revbensbrosken samt en svagare bunt från musculus rectus främre skida framtill; f. tuberculum majus på humerus; v. adducerar och roterar armen inåt; n. nn. thoracici (rami ventrales). M. pect. mi'nor: mindre bröstmuskeln, täckes av den förra; u. främre ändan av 3.—5. 1. 2.—5. revbensändarna; f. processus coracoideus; v. adducerar scapula, sänker nyckelbenet och höjer revbenen; n. nn. thoracici (rami ventrales).

Mm. perine'i: bäckenmellangärdets muskler. Dessa äro följande 7: 1. m. bu'lbo-caverno'sus: se detta ord; 2. m. ischiocaver-no'sus: se d. o.; 3. m. transve'rsus perine'i

profundus: mellan båda bladen av fascia perinei; 4. ra. transv. per. superficialis: en liten muskel från os ischii till ett fibröst stråk i mitten mellan anus och könsdelarna, där båda sidornas muskler sammanbindas; 5. ra. sphi'ncter ure'thrce: ringformad muskel kring den membranösa delen av urethra (framför prostata hos mannen); 6. ra. sphi'ncter a'ni exte'rnus: ringmuskel kring nedre ändan av rektum; 7. ra. leva'tor a'ni: se detta ord.

M. peroneus bre'vis. (M. fibula'ris bre'-vis): korta vadmuskeln; u. yttre ytan av dis-tala hälften av fibula, täckt av m. peroneus longus; f. laterala ytan av calcaneus; v. höjer laterala fotranden, plantarflekterar foten och böjer underbenet vid fixerad fot; n. n. peroneus superficialis. M. peron. lo'ngus, (M. fibularis long.): långa vadmuskeln; u. caput och en del av corpus fibulae; f. efter inåtvikning av senan under foten fäster denna på os metatarsale I (stundom också II) och os cuneiforme mediale; v, höjer laterala och sänker mediala fotranden, vid fixerad fot drages underbenet bakåt; n. n. peroneus superficialis.

Mm. phary'ngis: svalgets muskler. Av dessa äro 3 (1—3) sammandragande och 2 (4—5) höj are av svalget: 1 .m. constructor phary'ngis infe'rior: u. utsidan av ringbrosket (pars cricopharyngea); linea obliqua på sköldbrosket och angränsande delar (pars thyreopharynge'a)\ f. möta andra sidans liknämniga muskler i en raphe pha-ryngis på svalgets bakre vägg i mittlinjen; v. se ovan; n. nn. glossopharyngeus, laryn-geus och plexus pharyngeus; 2. ra. constructor phary'ngis me'dius (ra. hyo-phary'ngicus, INA): u. övre delen av tungbenets stora horn och ligamentum stylo-hyoideum; f. i samma rafe som föregående; v. se ovan; n. n. glossopharyngeus och plexus pharyngeus; 3. ra. constri'ctor phary'ngis supe'rior: u. nedre delen av lamina medialis processus pterygoidei (pars pterygopharynge'a), raphe pterygomandi-bularis (pars buccopharynge'a) samt m. transversus linguae (se mm. linguae); f. till samma rafe som de två föregående; de 3 ovannämnda musklerna ligga i olika plan nedifrån uppåt; v. se ovan; n. plexus pharyngeus; 4. ra. stylopharynge'us: u. processus styloideus; f. svalgväggen; 5. ra. palatopharynge'us: se mm. palati et faucium.

M. pirifo'rmis: päronformade muskeln; u. korsbenet mellan foramina sacralia pelvina II—IV; f. spetsen av trochanter

major femoris; v. drar låret bakåt, abdu-cerar och roterar det utåt; n. gren från plexus sacralis.

M. planta'ris: en slank, till storlek växlande muskel, kan t.o.m. saknas; u. con-dylus lateralis femoris; f. akillessenan 1. calcaneus; v. och n. lika med m. gastrocnemius.

M. popli'teus: knävecksmuskeln; o. laterala (fibulara) kondylen av femur samt knäledskapselns ligamentum popli'teum arcuatum; f. böjer sig om tibias bakre yta och fäster sig på tibias mediala yta; v. böjer knäet och

roterar underbenet inåt; n. gren av n. tibialis.

M. proce'rus (M. depre'ssor glabella:, INA) u. -f f. från näsryggen till pannans hud; v. veck på näsryggen; n. n. facialis.

M. pronator quadra'tus: u. volara ytan av ulna ovanför handleden; f. tvärsöver på radius volara yta; v. pronerar handen; nu n. interosseus anterior, gren av n. media-nus. M. pron. te'res: underarmens runda inåtrotator, har två huvuden ca'put hume-ra'le och ca'put ulna're: u. dels (1) från epicondylus humeri och septum inter-musculare bra'chii mediale, dels (2) från processus coronoideus; f. dorsala och laterala ytan av radius; v. pronerar och böjer underarmen; n. n. medianus (stundom från n. musculocutaneus).

(M. prosta'ticus, BNA, INA): substantia muscularis.

M. pso'as ma'jor: stora ländmuskeln; u. kropparna av 12 bröst- och de 4 övre ländkotorna, deras intervertebralbrosk samt processus transversi av samtliga ländkotor; f. tillsammans med m. ili'acus bildar psoas major m. Iliopsoas (se m. iliacus) och fäster på trochanter minor femoris; v. höjer lårbenet, adducerar och roterar benet med fotspetsen lateralt 1. (vid fixerat ben) böjer ländryggen och bäckenet framåt nedåt; n. n. spinalis thoracicus XII och n. spinalis lumbalis I—III. M. pso'as mi'nor: hos människan obeständig muskel med u. från främre ytan av 12. bröst- och 1. ländkotan; f. utstrålar i fascia iliaca; v. -f- n. se ovan.

M. pterygoide'us lateralis (M. pter. exte'rnus, BNA): u. har 2 huvuden, dels från utsidan av lamina lateralis av kilbenets processus pterygoideus, dels från crista infratemporal; f. strax framför underkäkens ledhuvud; v. och n. se musculi masticatorii. M. pteryg. medialis (M. pter. inte'mus, BNA): u. fossa pterygoidea och närmaste bendelar; f. till underkäksvinkelns insida (tuberositas pterygoidea); v. och n. se mm.Musculi pubovesicales

masticatorii. (M. pte'rygo | pharynge'us, BNA): pars pterygopharynge'a; av m. constrictor pharyngis superior; se mm. pharyngis.

Mm. pubo|vesicales: små fästemuskler för urinblåsan till könsdelarna.

M. pyramidalis: u. en liten, obeständig muskel från blygdbenet; f. linea alba; v. understödjer m. rectus abdominis; n. n. thoracicus XII.

M. quadra'tus fe'moris: u. tuber ischiadi-cum; f. undre delen av trochanter major och närmaste del av crista intertrochanterica; v. roterar låret utåt; n. plexus sacralis. M. quadr. lumbo'rum: u. 12. revbenets mediala del och med taggar från processus transversi av lumbalkotorna I—IV; f. crista iliaca; v. närmar sista revbenet och höften; n. n. subcostalis och plexus lumbalis. M. quadr. pla'ntæ (M. flexor accesso'rius): u. mediala och undre ytan av calcaneus; f. på senan av m. flexor digitorum longus; v. medverkar till ändfalangernas böjning; n. n. plantaris lateralis.

M. qua'driceps fe'moris: lårsträckaren har 4 huvuden 1. muskelkroppar med egna namn och som förenas i en gemensam ändsena. Dessa 4 muskler äro: 1. m. re'ctus fe'moris: u. dels med en rak sena från tuberositas ili'aca, dels med en tvärlöpande sena från laterala övre randen av acetabulum; 2. m. va's tus interme'dius: u. främre ytan av femur; 3. m. va'stus lateralis: u. basen av trochanter major och labium la-terale lineæ a'speræ femoris ända till nedre Va av femur; 4. m. va'stus media'lis: u. nedre delen av linea intertrochanterica o. hela labium mediale li'neæ a'sperae femoris; f. de 4 musklernas mäktiga massa fäster sig med en gemensam sena vid basen och sidoränderna av patella, varjämte en del sentrådar fortsätta över patella till liga-mentum patellæ; v. sträcker underbenet, varjämte rectus höjer låret; n. n. femoralis.

Mm. re'cti (Mm. re'cti o'culi, BNA; Mm. re'cti bu'lbi, INA): ögonbulbens raka muskler. Dessa äro följande: 1. m. re'ctus infe'rior: u. undre delen av fissura orbitalis supe'rior; f. undre ytan av bulben; v. vrider ögat nedåt; n. n. oculomotorius; 2. ra. m. rect. lateralis [m. rect. lateralis (ocu-li), BNA; m. rect. bu'lbi temporalis, INA]: u. laterala delen av fissura orbitalis superior; f. temporala randen av bulben; v. vrider ögat utåt; n. n. abducens; 3. m. rect. media'lis [m. rect. med. (oculi), BNA; m. rect. bu'lbi nasa'lis, INA]: u. tätt medialt om canalis nervi

optici; f. nasala ytan av

bulben; v. vrider ögat inåt; n. n. oculomotorius; 4. m. rect. supe'rior: u. ovanom canalis nervi optici; f. bulbens övre yta; v. vrider ögat uppåt; n. n. oculomotorius.

M. recto|uteri'nus: mellan ändtarmen och uterus. M. recto |vescalis: mellan rektum och urinblåsan.

M. re'ctus abdo'minis: raka bukmuskeln; u. brosken till 5.—7. revbenen och processus xiphoideus; f. övre kanten av blygdbenet mellan symphysis och tuberculum pubicum; v. vid fixerat bäcken drages bröstkorgen nedåt; vid fixerad bröstkorg höjes bäckenet; n. nervi intercostales. — M. rect. ca'pitis ante'rior (M. rect. cap. ventralis, INA): u. främre kanten av första halskotans processus transversus; f. basen av os occipitis framför foramen magnum; v. vid ensidig verkan böjes huvudet åt sidan, båda sidornas muskler böja huvudet framåt; n. n. suboccipitalis. M. rect. cap. latera'-lis: u. främre delen av processus transversus atlantis, går nästan rätt upp och f. lateralt om condylus occipitalis; n. n. suboccipitalis; v. se mm. occipitovertebrales; n. n. suboccipitalis. M. rect. ca'p. poste'rior ma'jor (Af. rect. cap. dorsalis major, INA): u. proc. spinosus av a'xis; f. nacken något medialt om processus mas-toideus; v. se mm. occipitovertebrales; n. n. suboccipitalis. M. rect cap. post minor (Af. rect. cap. dorsalis minor, INA): u. atlas' bakre tuberkel; f. medialt om förra muskeln; v. se mm. occipitovertebrales; n. n. occipitalis. — M. rect. fe'moris: se m. quadriceps femoris.

M. rhomhoide'us ma'jor: u. de 4 övre bröstkotornas processus spinosi; f. margo medialis scapulæ; v. draga skulderbladet medialt och uppåt; n. n. dorsalis scapulæ. M. rhomb, minor: u. de 2 nedersta halskotornas processus spinosi; f. basen av spina scapulæ; v. samverkan med föregående muskel; n. som föregående.

M. riso'rius: u. hudmuskel från trakten av fascia masseterica; f. i munvinkeln; v. höjer munvinkeln uppåt utåt, bildar gropen i kinden; n. n. facialis.

Mm. rotato'res (cervi'cis, lumbo'rum, thora'cis): u. korta muskler från ena ryggkotans proc. transv.; f. närmast högre kotas båge; v. rotera ryggraden; n.nn. spinales.

M. sacro I coccyge'us doralis: mellan nedre sidodelarna av korsbenet och coccyx, fattas ofta hos homo, är analog med den ofta kraftiga svanshöjaren, exte'nsor 1. levator ca'udce hos djur. M. sacro|cocc. ventralis: ventrala ytan av sacrum's understaMusculus sartorius

del; f. ändan av coccyx; en obeständig muskel. — (Af. sacro\spina'lis, BNA, INA): m. erector spinæ.

M. sarto'rius: "skräddarmuskeln"; u. tätt under spina iliaca anterior superior; ff. mediala ytan av tibia intill tuberositas tibiæ; v. höjer låret framåt, adducerar underbenet och roterar det vid böjt knä inåt, sträckt knä fixeras; n. n. femoralis.

M. scale'nus ante'rior (M. seal, ventra'-lis, INA): främre revbenshållaren; u. främre knölarna av 3. 1. 4. till 6. halskotans processus transversi; f. tuberculum m. scaleni av första revbenet; v. och n. se nedan. M. seal, me'dius: mellersta revbenshållaren; u. processus transversi av de 6 undre eller samtliga 7 halskotorna; f. första (o. andra) revbenen; v. och n. se nedan. M. seal, poste'rior (M. seal, dorsalis, INA): bakre revbenshållaren; u. bakre knölarna av 5. (6.)—7. halskotornas processus transversi; f. andra revbenet. Mm. scaleni: v. höja revbenen 1. vid fixerad torax böja 1. vrida halsen; n. plexus cervicalis och plexus brachia-lis.

M. semi|membrano'sus: u. tuber ischia-dicum; f. med en sena på ryggsidan av condylus medialis tibiæ, med två andra senor i närheten därav; v. sträcker och adducerar låret 1. rätar bäckenet uppåt vid fixerat lår, böjer och roterar underbenet inåt; n. n. tibialis. M. semi[spin. capitis (M. transverso\occipita'lis, INA): u. processus transversi från 7. hals- to.m. 5. 1. 6. bröstkotan; f. li'neæ nu'ehae supe'rior o. inferior; v. drager huvudet bakåt och åt sidan; n. nn. cervicales och thoracicæ. M. semispin. cervicalis och M. semispin, thora'cis: u. bröst-kotornas o. 7. halskotans tvärutsk.; f. proc. spmosi på mellersta o. övre bröst- samt på halskotorna upp till axis; v. ena sidans mm. vrida kotpelaren åt motsatt sida, båda sidornas i samverkan sträcka ryggen; n. nn. spinales. M. semi[tendino'sus (Af. semiten-di'ne us, INA): u. tuber ischiadicum; f. tuberositas tibiæ; v. sträcker och adducerar

låret, rättar bäckenet uppåt, böjer och roterar underbenet inåt; n. n. tibialis.

M. serra'tus ante'rior (M. serr. lateralis, INA): främre sågmuskeln; u. med 9 (10) taggar, liknande taggarna på en såg från 1.—9. (10.) revbenen ett stycke dorsalt om brosken; f. mediala randen av skulderbladet; v. drar skulderbladet framåt; n. n. tho-ra'cicus longus. M. serr. poste'rior infe'rior (M. serr. dorsalis cauda'lis, INA): bakre undre sågmuskeln: u. fascia thoracolum-balis i jämnhöjd med de 2 understa bröst- o.

de 2 översta ländkotorna; f. med 4 taggar på de 4 nedersta revbenens undre kant; v. drar de 4 nedersta revbenen utåt och motverkar så mellangärdets dragning inåt; n. ventrala grenar av nn. intercostales IX— XII. M. serr. poste'rior supe'rior (M. serr. dorsalis crania'lis, INA): bakre övre sågmuskeln; u. processus spinosi av de 2 understa hals- och de 2 översta bröstkotorna; f. med 4 taggar på 2.—5. revbenen lateralt om revbensvinkeln; v. höjer de övre revbenen; n. ventrala grenar av nn. intercostales I—IV.

M. so'leus: den djupa vadmuskeln täckt av m. gastrocnemius; u. linea m. solei, mediala randen av tibia, caput fibulæ och laterala övre delen av fibula jämte en här befintlig senbåge; f. förenar sig med musculus gastrocnemius i akillessenan till calcaneus bakre yta; v. böjer foten och höjer hälen, vid fixerad fot drages underbenet bakåt; n. n. tibialis.

M. sphincter: muskel, som sluter en öppning t.ex. m. sph. a'ni: m. sph. pupi'llce: m. sph. pylo'ri: m. sph. vesi'cæ m.fl. Se sfink-ter.

M. spinalis: u. + f. mellan processus spinosi av halsens och ryggens kotor: v. vid ensidig verkan böjning åt sidan av ryggraden, vid dubbelsidig verkan sträckning av ryggraden; n. bakre grenar av spinalner-verna. Jfr m. semispinalis.

M. sple'nius ca'pitis: u. processus spinosi av 3. hals- till 3. bröstkotan; f. processus mastoideus. M. splen. cervi'cis: u. processus spinosi av 3. till 6. ryggkotorna; f. de bakre taggarna av 1. o. 2. halskotornas processus transversi; v. vid kontraktion av båda sple-nierna samtidigt böjes huvudet bakåt, vid ensidig kontraktion vrides och böjes huvudet åt samma sida som den verkande muskeln; n. bakre grenar av nn. cervicales I— IV.

M. stape'dius: en mellanörats muskel: u. + f. till stigbygeln, från eminentia pyra-midalis; v. drager stigbygelhuvudet bakåt; n. n. facialis.

M. sterno I cleido I mastoide'us: u. manubrium sterni och nyckelbenets mediala ända; f. processus mastoideus och linea nuchæ superior; v. vid samverkan av båda sidornas muskler höjes huvudet; vid ensidig verkan roteras huvudet åt motsatt sida och höjes åt den verksamma muskelns sida; n. n. accessorius och grenar från plexus bra-chialis. M. sterno jhyoide'us: u. manubrium sterni, nyckelbenet och mediala nyckelbensleden; f. undre randen av tungbenskroppen;Musculus styloglossus

v. drar tungbenet nedåt; n. genom ansa cervicalis från cervikalnerverna. M. sterne jthyreoide'us: u. baksidan av manubrium sterni och 1. revbensbrosket; f. linea obliqua av sköldbrosket; v. drager sköldbrosket nedåt; n. genom ansa cervicalis från nn. cervi-cales I—III (1. II—IV).

M. stylo |glo'ssus: se mm. linguæ. M. stylo |hyoide'us: u. processus styloideus; f. basen av stora tungbenshornen; v. drar tungbenet uppåt bakåt; n. n. facialis. M. stylo I pharynge'us: se mm. pharyngis.

M. subjcla'vius: u. övre ytan av 1. revbenet i trakten av broskbengränsen; f. undre ytan av nyckelbenets laterala del; v. fixerar nyckelbenet i sternoklavikularleden, drager det nedåt och framåt, kan också höja 1. revbenet; n. n. subclavius från plexus brachialis.

Mm. sub I costa'les: u. innerytan av de bakre revbensändarna; f. som mm. intercostales interni; v. exspirationsmuskler; n. intercostales. M. sub [scapula'ris: u. facies costalis scapulæ; f. tuberculum minus humeri, övre delen av crista tuberculi minoris samt axelledens kapsel; v. roterar överarmen inåt och adducerar den, spänner kapseln; n. n. subscapularis.

M. supinator: u. en benkam på ulnas övre del och intill liggande ligament; f. en linje snett över på radius; v. supinerar underarmen; n. n. radialis.

Mm. suprahyoide'i: mm. digastricus, stylohyoideus, mylohyoideus och genio-hyoideus.

M. su'praspina'tus (M. su'pra spi'nam, INA): u. fossa och fascia supraspinatæ; f. tuberculum majus och humerus; v. höjer överarmen; n. n. suprascapularis.

M. tarsaiis infe'rior, M. tarsa'lis supe'rior (M. ta'rsei, INA): glatta muskler i ögonlocken.

M. tempora'lis: tinningsmuskeln, utfyller till stor del tinninggropen; u. tinningbenets yta och fascia temporalis; f. processus coronoide'us på underkäken; v. medverkar till käkarnas sammanförande; n. n. masti-catorius.

M. temporo-parieta'lis: del av m. epicra-nius; utgöres av de fibrer av denna, som bekläda temporal- och parietalbenen.

M. te'nsor fa'sciæ la'tæ: u. lateralt på spina iliaca anterior superior; f. tractus

iliotibialis; v. höjer lårbenet och spänner fascia lata samt bidrager att rotera underbenet utåt; n. n. gluteus superior. M. tens. ty'mpani: trumhinnespännaren; u. klippbenet, stora kilbensvingen o. brosket av

tuba auditi'va; f. mellanörats hammarskaft; v. spänner trumhinnan; n. gren av n. trigeminus. M. tens, ve'li palati'ni: u. kilbenets spina till roten av processus pterygoide'us samt brosket på tuba auditiva; f. gomapo-neurosen; v. spänner gomseglet; n. gren av n. trigeminus. Se mm. palati et faucium.

M. te'res ma'jor: u. dorsala ytan av skulderbladets nedre vinkel; f. crista tuberculi minoris humeri; v. drar överarmen bakåt och mediant samt roterar den inåt; n. n. subscapularis. M. ter. mi'nor: u. laterala randen av skulderbladet; f. undre delen av tuberculum majus humeri samt på collum humeri och kapseln; v. rullar armen utåt och spänner axelledens kapsel; n. n. axillaris.

M. thyreo-arytænoide'us; M. thyreo-epiglo'tticus: se mm. laryngis. M. thyreoj-hyoide'us: u. linea obliqua på sköldbrosket; f. sidodelen av tungbens-kroppen och stora hornet; v. drar tungbenet nedåt 1. sköldbrosket uppåt; n. n. hypoglossus. (M. thyreopharynge'us, BNA; Pars thyreo-phary'ngica, INA): se mm. pharyngis, pars thyreopharynge'a.

M. tibialis ante'rior: främre skenbensmuskeln; u. facies lateralis tibiæ, membrana interossea och fascia cruris; f. plantara ytan av os cuneiforme mediale och metatarsal I; v. dorsalflexion av foten med höjning av tibiala fotranden 1. vid fixerad fot flexion av underbenet framåt; n. n. pero-ne'us profundus. M. tib. poste'rior: bakre skenbensmuskeln; u. membrana interossea och angränsande ränder av tibia och fibula; f. med delad sena i fotsulan dels på tuberositas ossis navicularis, dels på ossa cuneiformia interme'dium och latera'le; v. plantarböjer foten med höjd tibialfotrand, vid fixerad fot böjes underbenet bakåt; n. n. tibialis.

M. tra'gicus: se mm. auriculares.

(Mm. transve'rso\costa'les bre'ves och lo'ngi): mm. levato'res costa'rum bre'ves o. lo'ngi. (M. transverso\occipita'lis): m. se-mispinalis capitis. M. transve'rso-spina'lis: samlingsnamn för ett stort antal muskler, vilka utspringa från kotornas transversal-utskott och fästa på högre upp liggande kotors spinalutskott; kan uppdelas i tre underavdelningar, nämligen: m. semispina-lis, m. multifidus och mm. rotatores, alla m. ovannämnda stråkriktning.

M. transve'rsus abdo'minis: bukens tvärmuskel; u. 6 taggar från insidan av de 6 nedre revbensbrosken, fascia thoracolum-balis och labium internum cristæ iliacæMusculus trapezius

samt laterala hälften av ligamentum inguinale; £. linea semilunaris (Spige'li), en mot kroppsmedellinjen konkav förtätning i buk-aponeurosen, sträckande sig från ligamentum inguinale till sternum; v. sammanpressar bukhålan

genom revbenens och bukväggens indragning; n. nn. intercostales VII— XII, n. iliohypogastricus, n. ilioinguinalis och n. genitofemoralis. M. transv. linguæ: se mm. linguæ. Mm. transv. perine'i: se mm. perinei. M. transv. thora'cis: u. kanterna av processus xiphoide'us bakre yta, undre delen av bröstbenet och de undre revbenen; f. på 2.—6. revbenen, tätt lateralt om brosk-gränsen; v. drar revbenen nedåt, exspira-tionsmuskel; n. ventrala grenar av nn. intercostales (II) III—VI.

M. trapezius: u. mellan lineæ nuchæ superior o. suprema, protuberantia occipitalis externa, hg-a nuchæ, supraspinal o. processus spinosi på 7. halskotan och på bröst-kotorna; f. laterala tredjedelen av nyckelbenet, akromion och spina scapulæ; v. höjer skulderbladet och yttre delen av nyckelbenet, drar skulderbladet bakåt med övre muskeltrådar och nedåt med nedre; böjer huvudet bakåt vid dubbelsidig verkan, vrider det vid ensidig; n. n. accessorius och plexus cervicalis.

M. tri'ceps bra'chii: armsträckaren; u. med 3 huvuden, ett långt: ca'put lo'ngum, u. tuberculum infraglenoidale scapulæ och närliggande kant av skulderbladet, ett medialt: ca'put media'le, u. bakre ytan av humerus och septum intermusculare, ett lateralt: ca'put latera'le; u. yttre bakre sidan av humerus; de tre huvudena samla sig i en muskel med f. på olecranon ulnæ; v. sträcker underarmen samt verkar också som ab-duktor för överarmen; n. n. radialis.

M. u'vulse: se mm. palati et faucium.

M. va'stus: se m. quadriceps femoris.

M. vertica'lis linguæ: se mm. linguæ.

M. voca'lis: se mm. laryngis.

M. zygoma'ticus ma'jor: okbensmuskeln; u. okbenet; f. jämte m. depre'ssor a'nguli o'ris i läpphuden vid munvinkeln; v. höjer munvinkeln uppåt utåt; n. n. facialis. M. zyg. mi'nor: u. okbenet; f. huden i nasola-bialfåran; v. höjning av näsa och läpp; n. n. facialis.

Mus I enhet: standardiseringsenhet analog med råttenhet.

Museux' tång: en lång haktång särskilt för gynekologiska operationer.

Musikaliska biljud: biljud vid hj ärtrörelserna erinrande om musikaliska toner.

Musikdövhet: amusi.

Muskari'n, (/. Muscari'n|um, 4 av mu'sca,

fluga): flugsvampens giftiga alkaloid, amo-niumbas, aldehyd till kolin (CHsV

>N.OH

CHO-CHa

(likalkaloid). Mukarinis'm, (/. Muscarinism j us, -i): svampförgiftning, särskilt med flugsvamp.

Muskel-atrofi': se atrophia musculorum progressiva. -bråck: myocele; framträngande av muskelsubstans genom en glipa i (den sönderslitna) fascian. -buk: den köttiga delen av en muskel, -dystrofi': se dystrophia musculo'rum progressiva, -huvud: en ursprungsdel av en muskel. -ljud: ljud, som uppstå vid kontraktion av en muskel. I första hj ärttonen finnes t. ex. ett muskelljud. -r(h)eumati'sm(us): akut insättande 1. kroniska smärtor, hindersamma för rörelser i enskilda muskler 1. muskelgrupper. Syn. myalgia rheuma'tica; se myalgi. -sin-ne: samtliga sensibla impulser från muskler, senor, fascior o. leder, som förmedla uppfattningen om kroppsdelars läge och rörelser samt om tyngd och motstånd. Syn. kinestesi. -socker: se inosit. -ström: elektr. ström i muskel. Se aktionsström, altera-tionsteorien. -svål: fibrösa förtjockningar i en muskel, som följd av begränsad muskel-infl. -to nus: det normala gnm nervinflytande åstadkomna spännings- 1. kontrak-tionstillståndet i vilande muskel.

Muskotlever: hepar moschatifo'rme, leverteckningar vid framskriden levercyanos, erinrande om utseendet hos muskotnöt. Syn. foie cardiaque, hjärtfelslever.

Muskulatur: sammanfattande benämning å kroppens muskler. Sin energi får den från det i arteriella blodet förekommande glykos, pyruvat, laktat, fria fettsyror, aminosyror och ketonkroppar.

Muskulär klaffinsufficiens: bristande slut-ningsförmåga hos en hjärtklaff p.gr. av sjukdom i papillar- och ringmuskler.

Mussitation, (/. Mussita't|io, -io'nis av mussi-ta're, tiga): sakta mumlande hos vissa svårt sjuka. Deüria mussita'ntia: mussiterande delirier.

Mutaci'sm (1. -us, -i av mu'tus, stum): frivillig stumhet, hos psykotiska särskilt kata-tona. Jfr mutism.

Mutation, (/. Muta'tjio, -io'nis av muta're, förändra): målbrottet, -s|teori' (de Vries'): teorien om nya variationers skenbart spontana uppkomst genom plötsligt, stötvis påkommen variation, språngvariation, som därefter går i arv och grundar en ny art.Mutilans

Jfr darwinism, descendensläran, lamarck-ism.

Mu'tilans (av I mutila're, stympa): förande till stympning, t.ex. le'pra m., då delar av fingerfalanger 1. hela falanger stympas. Mutilation.

Muti'sm (/. -us, -i av mu'tus, stum): stumhet 1. tvångstigande hos hysterici och psykoti-ker. Mu'tit|as, -a'tis (l): stumhet i allmänhet. Jfr mutacism.

Mutue'11 (av /. mu'tuus): ömsesidig. M. onani.

My- (av g. mys): muskel-, -algi', (/. -alg|i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): muskelsmärtor, även om muskelreumatism (myalgi'a rheu-ma'tica). Syn. myosi'tis rheuma'tica. Jfr myodyni. M. ca'pitis: m. i huvudets muskler, rn. cervica'lis: m. i halsens muskler osv. M. acu'ta epide'mica: se bornholmssjukan, -astasi', (/. -astas|i'a, -i'ae av g. a priv. + sta'sis, stående): hjärnlidande med långsamma klumpiga rörelser, muskelstelhet, tal- o. rörelsefattigdom osv. Jfr amyosta-tisk. -asteni', (/. -asthenji'a, -i'ae av g. asthe'-neia, svaghet): muskelsvaghet. Myasthenia ga'strica: svaghet i ventrikelns muskulatur, motorisk insufficiens hos magsäcken. Myasthenia gra'vis pseudoparaly'tica: en ofta om bulbärparalysi erinrande, sällsynt, vanligen hos kvinnor i 20—40-årsåldern uppträdande sjukdomsbild med snart inträdande trötthet vid voluntära rörelser och förlamningsartade tillstånd i musklerna men utan anatomiska förändringar i medulla spina'lis. Vid elektrisk retning med faradisk ström samma hastigt inträdande trötthet med fallande kontraktionskurva (myastenisk reaktion). Anses bero på otillräckligt frigörande av acetylkolin vid kon-takstället nerv—muskel. Går tillbaka med vila. Syn. bulbärneuros, Erb-Goldflam's sjkd.

My|atoni'a conge'nita (Oppenheim) (/. av g. mys, muskel + a priv. -f- to'nos, spänning): sällsynt medfödd, i den tidigaste åldern uppträdande muskelsjukdom hos barn, med atoni av särskilt benmuskulaturen, slappa och svaga muskler, svårighet för aktiva rörelser; avsaknad av reflexrörelser; degenerationsreaktion och degen, atrofi. Anses bero på alltför rikligt frigörande av acetylkolin vid kontaktstället nerv-mus-kel. Jfr myotonia cong.

Myceli|um, -i (/. av g. my'kes, svamp): det flätverk av trådar, som bildas av svamparnas näringshyfer (även hos mögelsvamparna).

Myceti'sm (/. -us, -i av g. my'kes, svamp): svampförgiftning.

Mycetoge'n, (/. Myceto'gen|es av g. my'kes, svamp + genna'o, alstra): orsakad av svamp.

Myceto|Iogi', (/. -logi'a): se mykologi.

Myceto'm (/. -a, -atis av g. my'kes, svamp): av svampbildning orsakad sjukdom, speciellt madurafot (svampfot).

Mycobacterium le'præ, M. sme'gmatis, M. tuberculo'sis: lepra-, smegma-, tuberkelba-cillerna. Jfr mykobakterier.

Myco'sis: se mykos.

Mydri'asjis, -is (l. av g. mydriasis): pupillutvidgning. Jfr platykori. M. paralytica: vid förlamning av sphincter pupillæ (nervus oculomoto'rius); m. spa'siica: vid kramp i dilata'tor pupillæ (n. sympathicus) och m. paralytico-spastica: vid samverkan i båda dessa riktningar. Mydria'tik|a, sing, -um, (l. Mydria'tic|a, sing, -um): pupillutvidgande ss. atropin, homatropin, skopolamin.

My-(av g. mys): muskel-, -ektomi', (/. -ecto-m I i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): bortskärande av en muskelportion, -ektopi', (/. -ectopji'a, -i'ae av g. e'ktopos, dislocerad): dislokation av en muskel.

Myel- (av g. myelo's): märg-, -algi', (/. -a]g|i'a, -i'ae av g. a'lgos,smärta): ryggmärgsneuralgi. -apoplexi', (/. -apoplex|i'a, -i'ae av g. apo', bort -f plege', slag): ryggmärgsblödning, -asteni', (/. -asthen|i'a, -iae av g. asthe'neia, svaghet): se spinalneurasteni. -ateli' (/. -a, -ae av g. ate'leia, ofullständighet): ofullständig utveckling av ryggmärgen, -atrofi', (/. -atroph|i'a, -i'ae av g. a priv. -f trophe', näring): ryggmärgsatrofi. -emi', (/. -æm|i'a, -iae av g. hai'ma, blod): uppträdande i blodet av benmärgsceller, vid myeloisk leukemi. -encefali't, (/. -encephali'tjis, -idis av g. enke'phalos, hjärna): till både ryggmärg och hjärna utbredd infl. -ence'falon, (/. -ence'-phal|on, -i av g. enke'phalos, hjärna): bakhjärnan, förlängda märgen.

Myeli'n: lipoidsubstans bl. a. i nervernas märgskidor och vid cellnekros. -figurer: i myelinlika droppar utfällda substanser vid cellsönderfall.

Myelino- (av g. myelo's): myelin-, -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): bildande myelin, myelinisation. -klasi', (/. '-clas|is, -is av g. kla'sis, sönderbrytning): myelindestruk-tion.

Myelino'm (L -atis): myelinsvulst.

MyeIin-o's (/. -is, -is): fettdekomposition i celler, spec, uppkomsten av myelin, -skida: nervtrådarnas märgskidor.

Myeli't (/. -is, -idis av g. myelo's, märg): infl.Myeloblaster

i ryggmärgen. M. disseminata: härdformigt uppträdande m.; M. transve'rsa: tvärsnitts-myelit; mer 1. mindre uttalad diffus sjukdomsprocess i hela ryggmärgstvärsnittet i en begränsad del av ryggmärgen. Funikulär myelit: m. i strängarna. Kompressionsmy-elit: m. efter tryck, t. ex. genom en luxerad ryggkota, tumör e.d. Myelo- (av g. myelo's): märg.-, -bla'ster (av g. blasto's, frö): myelocy'ternas modercel-ler, ha stor rund kärna och svagt basofil protoplasma, men sakna granulationer. Normalt i blodet hos embryot, patologiskt vid svåra anemier. Se myelocyter, leukocyter och lymfocyter. Myeloblastleukemi': myeloi'd leukemi med myeloblaster i det cirkulerande blodet, en akut form av leukemi. -ce'l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): ryggmärgsbråck, vid defekter i ryggradskanalens kontinuitet. Se meningomyelocele, ra-kischis, spi'na bifida, -ey'sta (av g. ky'stis, blåsa): 1. cysta, som utvecklas ur det embryonala medullarröret; 2. cysta, som bildats inom den färdiga ryggmärgen ss. dege-nerationscysta eller hemorragisk cysta. -cys-toce'l|e, -es (/. av g. ky'stis, blåsa + ke'le, bråck): spi'na bi'fida, med samtidig cystisk utvidgning av centralkanalens hålighet. Jfr syringocele. -cysto|meningo|ce'lje -es (/. av g. ky'stis, blåsa + me'ninx, hinna -f- ke'le, bråck): myelo|cysto|cele med samtidig me-ningo-1. hydromeningocele. -cytemi', (i. -cy-tæm|i'a, -i'ae av g. ky'tos, cell -f hai'ma, blod): stark myelocytförekomst i blodet, -cy'ter: benmärgsceller, härstammande från myeloblaster, med stor rund kärna, men med protoplasma hållande basofi'la, addo-fi'la 1. neutrofi'la granula. De bilda förstadierna till de polymorfkärniga leukocyter-na. Se myeloblaster. -cytolblasto'm (/. -a, -atis av g. ky'tos, cell + blasto's, frö), -cy-to'm (/. -a, -atis av g. ky'tos, cell): se mye-lo'm, som är det vanligare namnet, -cyto's (/. -is, -is av g. ky'tos, cell): närvaro av myelocyter i blodet, -dele's I is, -is (/. av g. de'lesis, skada): härdformig traumatisk ryggmärgs-läsion med hålbildning i ryggmärgen och omedelbara svåra förlamningar, -dysplasi', (/. -dysplasia, -i'ae av g. dys-, dålig -f pla'sso, forma): ofullständig utbildning av någon del (särskilt de nedre segmenten) av ryggmärgen; rudimentär form av spi'na bi'fida occu'lta. Jfr myeloid, -fti's, (/. '-phthisjis, -is av g. phthi'sis, förtvinande): se aleuki. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): som härrör från benmärgen, t.ex. myelogen leukemi.

-graf!', (/. -graph j I'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): röntgenundersökning efter insprutning

av kontrastmedel i ryggmärgskanalen. -I'd, (/. -ide'us, -e'a, -e'um av g. ei'dos, form): benmärgsartad, även syn. myelogen och myeloisk. -ida celler: syn. leukocyter (i ordets trängre bemärkelse) till skillnad från lymfocyter i det cirkulerande blodet, -ido's (/. -is, -is): utveckling av myeloid vävnad.

Myelo'isk, (/. Myelo'ticjus, -a, -um av g. myelo's, märg): benmärgsartad 1. härrörande från benmärgen. Jfr myeloid. M. vävnad: vävnad uppbyggd av myeloblaster, myelocyter och erytroblaster (de kärnhaltiga röda); finnes normalt i benmärgen, framförallt i röd benmärg, patologiskt (genom meta-plasi) vid t.ex. myeloge'n leukemi och vid myelomer i nya depåer t.ex. i lever, i mjälte, i lymfkörtlar m.m.

Myelo'm (/. -a, -atis av g. myelo's, märg): svulst av myeloisk vävnad, antingen med övervikt för myeloblaster: myeloblasto'm, eller för myelocyter: myelocyto'm. Myelo-met är i regel en systemsjukdom i benmärgen uppträdande med multipla tumörer, men kan metastatisera också utanför bensystemet. Jfr Kahler's sjkd.

Myelo- (av g. myelo's): märg-, -malaci', (/. -malac|i'a, -i'ae av g. malaki'a, uppmjukning): ryggmärgsuppmjukning, motsvarande encefalomalaci. -mato's (/. -is, -is): multipla myelom. -meningi't (/. -is, -idis av g. me'ninx, membran): infl. i hinnor och ryggmärg. nieningojce'Ije, -es (1. av g. me'ninx, hinna + ke'le, bråck): ryggmärgs- och cystiskt utvidgade ryggmärgshinnebråck. -paraly's, (/. -para'lysis): se spinalparalys. -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): ryggmärgslidande i allmänhet. Af. cypho'tica: gnm kyfos uppkommet ryggmärgslidande. Jfr Scheuermann's sjkd. Af. spasmo'di-ca: spastisk spinalparalys. -plast: se myeloblast. -poe's (av g. poie'o, göra): bildandet av benmärg 1. celler, som härstamma därifrån. -radikuli't, (I. -radiculitis, -idis av radi'cula, liten rot): infl. i ryggmärg o. bakre nervrötter, -rragi', (/. -rrhag|i'a, -i'ae av g. rhage', bristning): spinalblödning. -sar-ko'm, (/. -sarco'm|a, -atis av g. sarx, kött): en sarkomsvulst med myeloi'da 1. benmärgsceller. -sarkomato's, (/. -sarcomato's|is, -is): generell spridning av myelosarkom i kroppen.

Myelo'ser (av g. myelo's, märg): sammanfattningen av de med cellnybildning av myeloi'da celler förbundna sjukdomarna spec, leukemier och aleukemier. — Funikulär

myelo's: vid svåra blodsjukdomar och andra kakexier uppträdande multipla degene-Myeloskleros

369

Myntformiga sputa

rationshärdar i ryggmärgen (förr uppfattad som strängdegeneration). Myelo- (av g. myelo's): märg-, -sklero's, (l. -sclera's | is, -is av g. sklero's, hård): förhårdning av ryggmärgen, -sklero'tisk, (/. -sclero'-tic|us, -a, -um). -spo'ngi|um, -i (/. av g. spongia', svamp): det av spongioblaster m. deras utskott bildade nätverk i den embryonala ryggmärgen, varifrån neuroglian leder sitt ursprung, '-tisk, (/. '-tic | us, -a, -um). -to-mi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativt öppnande av ryggmärgshålor vid syringomyeli. My- (av g. mys): muskel-. -ente'ric|us, -a, -um (/. av g. e'nteron, tarm): tillhörande tarm-muskulaturen. Tarmens nervplexus: plexus m. -estesi', (/. -æsthes|i'a, -Vae av g. ai'sthe-sis, känsel): muskelkänsel. Myggseende: se skotopsi. Myi'as|is, -is (/. av g. myi'a, fluga): genom fluglarver framkallade tillstånd (i hud, myi'asis dermato'sa, näshåla m.m.). M. ventri-culi: m. genom hästflugan, som kan sväljas och fästa sina ägg i ventrikelns slemhinna. Myiodes|opsi', (/. -ops | i'a, -Vae), Myiod|op-si', (l. -ops|i'a, -Vae av g. myi'a, mygga, fluga -f- ei'dos, form + o'psis, syn): "se flugor" ss. t.ex. alkoholister. Syn. mouches vo-lantes, myodesopsi, skotopsi. My|i't (/. -is, -idis av g. mys, muskel): mus-kelinfl. M. ossificans (/. os, gen. o'ssis, ben -f- fa'cere, göra) (traumatica, non progressiva): interstitiell myit (efter trauma, kroniska infl. osv.) med lokal förbening, ss. "ryttar- och exercisben", i nedre extremiteternas adduktorer hos ryttare, i musculus deltoide'us efter geväret. M. ossificans multiplex progressiva: fortskridande förbening av muskulatur t.ex. av hela ryggmuskulaturen av okänd anledning. Syn. myopathia osteopla'stica. M. rheuma'tica: syn. myalgia.

Myko- (/. Myco- av g. my'kes): svamp-, -bakterier: svampbakterier, vissa oregelbundet formade, förgrenade bakterier, ss. de syre-fasta lepra-, smegma-, tuberkelbacillerna o. a. -hemi', (l. -hæm|i'a, -Vae av g. hai'ma, blod): bakterier i blodet, -logi', (/. -log|i'a, -Vae av g. lo'gos, lära): vetenskapen om svamparna. Syn. mycetologi. -

plasmaorga-nismerna: PPLO (förkortning av p le ur o pneumonia-like organisms). Anses hava samband även med Reiters sjukdom, NGU, paratrakom m.fl. åkommor. Myko's, pl. Myko'ser, (/. Myco's[is, -is, pl. -es av g. my'kes, svamp): vanligtvis menas härmed sjukdomar av icke-bakteriella svampar, jäst- och mögelsvampar, men stundom

också alla på svampar, alltså också på klyvsvampar (bakterier) beroende sjukdomar. Myko'tisk, (l. Myco'tic|us, -a, -um). — Myco'sis fungoi'des: svår, till sist dödande hudsjukdom, börjande med ett eksemartat, kliande hudutslag, varefter utveckla sig runda, tomatröda svulster, mestadels flera på en gång; orsaken okänd. Jfr lymphodermi'a pernicio'sa. M. intestina'lis: mykos i tarmkanalen stundom avses tarmmjältbrand.

Mykteroxero's, (/. Mycteroxero's|is, -is, av g. mykte'r, näsborre -f xero's, torr): torrhet i näsborrarna.

Myl[ace'phal|us, -i (/. av g. myelo's, märg + a priv. -f kephale', huvud): missfoster m. endast antydningar t. huvud o. extremiteter.

Miiller's Ba'Uungsreaktion (t. Ball, boll): en flockningsreaktion, vid vilken de i luespo-sitiva fall utflockade lipoidsubstanserna sammanbakas till stora i vätskan svävande bollar. Som "Ballungsextrakt" användes ett kolesteriniserat hjärtextrakt ur vilket "Ball-ungsantige'n" beredes genom spädning med alkalisk koksaltlösning. M. försök: slutas efter starkaste exspirium glottis 1. mun o. näsa och bröstkorgen samtidigt utvidgas genom inspirationsrörelser, så minskas pulsen p.gr. av försvårat systole. Jfr Valsalva's försök (2). M. gångar: med urnjure-gången förlöpande embryonala gångar, hos kvinnan utvecklande sig till tuberna, uterus och vagina, hos mannen till utriculus pro-sta'ticus. M. muskel: 1. den cirkulära muskeln i iris = fi'bræ circulates m. cilia'ris; jfr. m. cilia'ris; 2. glatta muskeltrådar i fis-su'ra orbita'lis inferior. M. syndrom: xante-lasmer, perifera xantom, hjärtinfarkt och hyperkolesterolemi. M. tecken: synlig kapil-lärpulsation av gom, tungspen m.m. vid aortainsufficiens. M. vätska: 2,5 delar ka-liumbikromat, 1 del natriumsulfat och 100 delar aqua destillata till härdning av histologiska preparat.

Miiller-Harbitz' sjukdom: essentiell familjär hyperkolesterolemi.

Mylo- (av g. my'los): kvarn-, -hyoidje'us, -e'a, e'um (/. av g. bokstaven hy (6) + ei'dos, form): muskel (dvs. musculus mylo-hyoide'us), som förenar underkäken med tungbenet, -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): nedsjunkande av underkäken.

Mynt-formiga sputa: slemmigt, varigt expek-torat, som i spottglaset bildar avplattade, myntliknande hopar, t.ex. vid ostig pneumoni. -fångare: instrument att upphämta mynt o.dyl. ur strupen, -klirrande perkussionsljud: se bruit de pot fêlé. -rullebild-ning: om de röda blodkropparnas benägen-

het att i blodpreparat samla sig i mynt-rulleliknande bildningar. Myo- (av g. mys): muskel-, -bla'ster (av g. blasto's, frö): muskelcellernas unga, epitel-hknande moder celler, -bradi', (/. -brad | i'a, -i'ae av g. brady's, långsam): långsam, trög reaktion av en muskel för elektr. ström, -ca'rdium: se -kardium. -ce'l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): se muskelbråck. -celi|algi', (/. -coeli|alg|i'a, -i'ae av g. koili'a, buk -f- a'lgos, smärta): smärta i bukmusklerna, -celi't, (/. -coeli'tjis, -idis av g. koili'a, buk): infl. i bukmusklerna, -chordi't (/. -is, -idis av g. chorde', sträng): infl. i musklerna till stämbanden. -degenera'tjio, io'nis (/.): muskel-degeneration, t.ex. myodegenera'tio co'rdis: hj ärtköttets degeneration, -demi', (/. -dem | i'a, -i'ae av g. demo's, fett): fettdegeneration av muskel, -desopsi': se myiodesopsi. -dyna-mome'ter (av g. dy'namis, kraft + me'tron, mått): apparat för mätande av muskelkraften. -dyni', (/. -dyn | i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): smärta i muskel. Jfr myalgi. -dys-toni', (/. -dyston j i'a, -i'ae av g. dys-, dålig -f to'nos, spänning): fel i muskeltonus. Myo-dysto'nisk reaktion: avlägsnar man från en faradiskt retad kontraherad muskel retnings-elektroden, så följer avslappningen långsamt och avbrytes av nya kontraktionen vid extrapyramidala sjkd-tillst. Jfr myotonisk r. -dys|trofi', (/. -troph|i'a, -i'ae av g.

dys-, dålig 4- trophe', näring) dystrofi av muskel, -endokardi't, (/. -endocardi't|is, -idis av g. e'ndon, inne + kardi'a, hjärta): kombinerad myokardit och endokardit. -fibro'm (/. -a, -atis av fi'bra, tråd): myom kombinerat med fibrom. -fibro's (/. -is, -is av fi'bra, fiber): ärrbildningar 1. annars sjukligt ökad bindvävsbildning i muskier, t.ex. myofibrosis co'rdis, av olika anledningar, -fibrosi't (/. -is, -idis av fi'bra, tråd): infl. av perimysium, -gelo's, (av /. gela're, stelna): gel-tillstånd i muskelväv i följd av förkylningar, överansträngningar m.m.; leder till förhårdnader. Se gelos, gelotripsi. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): 1. härrörande från muskler; 2. muskulaturens äggvita, se myosin. Myoge'na teorien: läran att retningarna till hjärtkontraktioner uppstå i hjärtmuskeln själv. Särskild betydelse har härvid His-Aschoff-Tawara's muskulatur. Jfr neu-rogena teorien, -globinuri' (paralytisk): Syn. Haffkrankheit hos fiskare i Preussen. Sjukdomen yttrar sig i kramper i benen, mya-toni, myoglobin i urinen (som får röd färg), ökad kaliumhalt i blodet, -gra'f (av g. gra'pho, skriva): instrument för att uppteckna muskelarbetet i kurva, -gra'm

(av g. gra'mma, skrift): den av myografen upptecknade kurvan, -hyster|ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. hyste'ra, livmodern 4- ektome', utskärning): partiellt avlägsnande av uterus; cervix kvarlämnas, -ka'r-diet, (/. -ca'rdi|um, -*), -kardi't, (/. -cardites, -idis av g. kardi'a, hjärta): hjärtmusku-laturen, hjärtmuskelinfl. Syn. myopathia co'rdis. -kardiopati', (/. -cardiopath|ia, -i'ae av g. kardi'a, hjärta 4- pa'thos, lidande): sjukliga förändringar i myokardiet. -kloni', (/. -clon|ia, -i'ae av g. klo'nos, för virrad rörelse): samlingsnamn för sjukdomar med kloniska muskelkramper, -klo-nusepilepsi: familjärt uppträdande form av myokloni, epileptiska anfall med myoklona ryckningar p.gr. av celldegeneration i nucl. denta'tus. Recessiv arvsgång. Syn. Lund-borg-(Unverricht's) sjkd. Myoklonisk, (/. Myoclonic jus, -a, -um). M. reaktion: uppträdande av kloniska ryckningar i st. för tetanus vid faradisering. Se paramyoclo'-nus multiplex, kymi', (/. -cym|ia, -i'ae av g. ky'ma, våg): fibrülära ryckningar 1. kontrak-tioner av hela muskelmassan förbundna med sensibilitetsrubbningar vid neuriter, överansträngningar, hysteri osv. -le'mma: se sar-kolemma. -logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om musklerna, -lipo'm (/. -a, -atis av g. li'pos, fett): kombinerad mus-kel- o. fettsvulst. -ly's, (/. Mys | is, -is av g. ly'o, upplösa): muskelupplösning. Myolysis co'rdis to'xica: uppsvällning och förflyktigande av tvärstrimmiga hjärtmuskeltrådar genom difteritoxiner.

My|o'm (/. -a, -atis av g. mys, muskel + -oma, svulst): svulst bestående av muskelceller.—M. levicellula're: glattcelligt myom; m. striocellula're: tvärstrimmigt m. M. u'te-ri: uterusmyom; m. intramura'le: myom i myometrium; ra. submuco'sum: m. under mukosan; m. subsero'sum: m. under sero-san. M. sarcomatodes: biandsvulst av myom och sarkom. Myomatös.

Myo- (av g. mys): muskel-, -malaci', (/. -ma-lac I i'a, -i'ae av g. malaki'a, uppmjukning): muskeluppmjukning. M. co'rdis: uppmjukning av hjärtköttet. -m|ektomi', (/. -ecto-m I i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): op. utskalande av uterusmyomer. Syn. myomo-tomi. -melano's (/. -is, -is av g. me'las, svart): mörkfärgning av en del av muskelvävnaden. -me'rer (av g. me'ros, del): de embryonala muskelsegmenten. Syn. myotomerer. Jfr neuromerer. Myomeri. -metra'lkortlar (av g. me'tra, livmoder): epiteloi'da celler med lipoi'da granula, som under grossess uppstå i myometriet och skola stå i rapportMyopi

till mjölkkörtelsekretionen. -metr|ektomi', (L -ectom|ia, -i'ae av g. me'tra, livmoder -f ektome', utskärning): op. vaginalt avlägsnande av livmodersmuskulatur med bibehållande av en del av endo- o. perimetriet. Jfr -hysterektomi. -metri't (l. -is, -idis av g. me'tra, livmoder): infl. i uterus muskelvägg, -me'trijum, -i (/. av g. me'tra, livmoder): uterus' muskelvägg, -m|hjärta: hjärthyper-trofi resp. hjärtdilatation vid uterusmyom. -m I hä vare: korkskruvformat instrument, som inborras i myomet för dess avlägsnande. -mo I hyster|ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. hyste'ra, livmoder + ektome', utskärning): operativt avlägsnande av en myom-atös uterus. Jfr -metrektomi. -mo|tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): utskärning av uterusmyom tillika med uterus 1. corpus uteri. Syn. myomektomi. -moto'risk: som hör till muskelrörelserna, -nefro|pexi', (/. -nephro|pex|ia, -i'ae av g. nephro's, njure -f pe'xis, fixation): fästande av en lös njure till ett muskelstråk. -pachy'ns|is, -is (/. av g. pachy's,

tjock): muskelhypertrofi. -pa-raly's, (/. -para'lys|is, -is): muskelförlamning. -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): muskellidande. M. co'rdis: se myo-kardit. M. dista'lis ta'rda hereditaria: ärftlig form av muskeldystrofi, uppträder sent (omkring 40-års-åldern), angriper händernas o. fötternas små muskler, fortskrider långsamt. M. osteopla'stica: se myosi'tis ossificans. Myopatiskt ansikte: se maskansikte, -perikardi't, (/. -pericardit]is, -idis av g. peri', runt omkring + kardi'a, hjärta): kombination av infl. i hjärtsäck och hjärtmuskel.

My|opi', (/. -op|ia, -i'ae av g. my'o, sluta sig + ops, öga): närsynthet (benämningen uppkommen av närsyntas benägenhet att förtränga ögonspringorna, då de se på avstånd); refraktionsanomali varigenom parallellt infallande ljusstrålar p.gr. av ögon-bulbens framifrån-bakåt utdragna, avlånga form komma att brytas framför näthinnan. M. gra'vis: deletär myopi med degenerativa förändringar i ögonbotten. Jfr ametropi, astigmatism, emmetropi, hypermetropi, pres-byopi. Myo'p: en som är närsynt, myo'pisk. Myo- (av g. mys): muskel-, -plegi'a perio'di-ca (/. av g. plege', slag): se förlamning (familjär, periodisk), -(r)rafi', (/. -rrhaph|ia, -i'ae av g. rhaphe', söm): hopsyende av söndrig muskel, -rrexi', (/. -rrhexji'a, -i'ae, -rrhe'x|is, -is av g. rhe'xis, bristning): muskelbristning. -(r)rytmi', (/. -rrhytmji'a, -i'ae av g. rhytmo's, rytm): med jämna mellanrum uppträdande ryckningar i ett muskel-

gebit t.ex. rytmiska sammandragningar i gomseglet vid härdsjukdomar i tegme'ntum (nysta'gmus ve'li palati'ni).-sarko'm, (/. -sar-co'm|a, -atis av g. sarx, kött): syn. myoma sarcomatodes, si'n: löslig globulinliknande lätt koagulerande och då i myosinfibrin övergående muskeläggvita hos den döda muskeln. Syn. myogen (2).

Myo's|is, -is (/. av g. mys, muskel): öm resistens i muskel.

Myo|si't(is): se myit, som är en riktigare benämning.

Myo- (av g. mys): muskel-, -sklero's, (/. -sclerosis, -is av g. sklero's, hård): muskelförhårdnad. -spasi', (1. -spas I i'a, -i'ae av g. spa'sis, dragning): muskelkontraktion. M. convulsi'va: se ticsjuka. -spa'sm (/. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): spastiska muskelkontraktioner. -stati'k: det statiska samverkandet mellan muskelgrupper, -statiska systemet: se extrapyramidala s. -sto'm: ett skelettmuskelextrakt, som utvidgar artärerna, -synize's (/. -is, -is av g. syni'-zesis, sittande tillsammans): sammanlödning mellan muskler, '-tas | is, -is (/. av g. ta'sis, sträckning): muskelsträckning. Myotatisk. -tenosi't (/. -is, -idis av g. te'non, sena): infl. i muskel o. tillhörande sena. -teno|tomi', (/. -tomI i'a, -i'ae av g. tome', snitt): op. snitt gnm muskel o. sena. '-tik | a, sing, -um, (/. '-tic I a, sing, -um): syn. miotika. -tome'rer: syn. myomerer. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): subkutant genomskärande av en muskel 1. del därav för att minska kontrakturer, t.ex. ögonskelande. M. intraocula'ris: genomskärande av ciliar-muskeln (vid glauko'm). Myo-toni, (/. -ton! i'a, -i'ae av g. to'nos, spänning): muskelspänning, tonisk muskelkramp. M. atro'phica: krampartad muskelspänning i en del muskler, atrofi i en del andra särskilt ansiktets muskler, sköldkörtel-degeneration, avmagring, tidig starr, vasomotoriska, sexuella och psykiska rubbningar. Antagligen pluriglandulär sjukdom. M. conge nita: familjär, medfödd egendomlig muskelsjukdom, då vid hastiga rörelser eller t.o.m. blott vid början av en rörelse en smärtfri hindersam styvhet (rigiditet) uppstår hos musklerna, vilka, trots att den vid kontraktioner vanliga volymförändringen hos desamma förefinnes, dock ha minskad arbetskraft. Anses sannolikt bero på alltför kraftigt frigörande av acetylkolin vid neurosekretionen. Syn. T hörn sen's sjukdom. Jfr paramyotonia cong., myato-ni'a cong. — Myoto'nisk, (/. Myoto'nic | us, -a, -um). M. reaktion: 1. vid lätt slag medMyricylalkohol

perkussionshammaren en långsamt uppstående muskelvulst, som kvarstår några sekunder; vid faradisk 1. galvanisk retning en 10—20 sekunder efter retningens upphörande kvarstående kontraktion; 2. vid galvanisk retning även i form av rytmiska från katod till anod gående vågformiga kontraktioner (Erb's myotoniska r.); jfr myodystonisk r.; 3. tonisk kramp i irismuskeln med mycket långsam utvidgning av pupillen. Jfr neuro-tonisk r. -tonometer (av g. me'tron, mått): instrument för uppmätning av muskeltonus.

Myricylalkohol: CsoHøi • OH förekommer som palmitinsyreester myricinpalmitat C15H31 • CO • O30 • Hel i

bivax (jämte cerotin-syra).

Myring- (av /. my'rinx): trumhinna-.-ektomi', (/. -ectomji'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): trumhinnans totala 1. partiella utskärande. Syn. myringodektomi. -i't (/. -is, -idis): trumhinneinfl.

Myringo- (av /. my'rinx): trumhinna-, -der-mati't (/. -is, -idis av g. de'rma, hud): infl. i trumhinnans yttre lager med blåsbildning, -dektomi': se myringektomi.-myko's, (/.-my-co'sjis, -is av g. my'kes, svamp): svampbildning på trumhinnan, -plasti'k (av g. pla'sso, forma): bildande av en ny trumhinna genom inläkning av hudstycken i gamla trumhinnedefekter, -sko'p (av g. sko-pe'o, betrakta): instrument för undersökning av trumhinnan, -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): genomsnitt av trumhinnan (för tömmande av var i trumhålan). Syn. paracentes.

My'ri|nx, '-ngis (/. av g. me'ninx, membran): trumhinnan.

Myr krypning: se följande ord.

Myrmeci'as|is, -is (/. av g. my'rmex, myra): myrkrypning; känsla som om myror kröpe på huden eller mellan hud och underhud. Syn. formica'tio.

Myrosin: ett i Sinapis nigra's frön förekommande enzym, spaltande myronsyra.

Myronsyra: en glykosid som i form av kaliumsalt förekommer i fröna av svart senap, Sinapis nigra. Av enzymet myrosin spaltas glykosiden i glykos, surt kaliumsulfat och senapsolja.

Myrsyra: vätekarbonsyra (H • CO2H); syn. a'cidum formico'sum. Mättad fettsyra.

Myrtifo'rm il. -is, -e): myrtenbladlik. Caru'n-culæ myrtifo'rmes: se karunkel.

Mysk: se moschus.

Myso- (av g. my'sos): orenlighet-, -fili', (/. -phil i'a, -i'ae av g. phile'o, älska): sjukhg lustkänsla av exkrementer o. dylikt. Jfr ska-tofiU. -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'-

bos, fruktan): fruktan att smutsa ned sig genom beröring med personer 1. föremål. Syn. molysmofobi.

Myt(h)o- (/. Mytho- av g. my'thos): myt-, -fobi', (/.-phob|i'a,-z'fle av g. pho'bos, fruktan): sjukhg ängslan att komma med en osanning. -mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): sjukligt ryktessmideri och lögnaktighet. M. vanito'sa: sjuklig böjelse för skryt och skrävel. M. mali'gna, M. perversa: m. i kriminell riktning; se pseudologi'a phanta'stica, fabulera. Mytoma'n.

Mytilotoxi'n: giftigt ptomain ur blåmusslan (Mytilus edulis).

Myx- (av g. my'xa): slem-, -adeni't (/. -is, -idis av g. ade'n, körtel): infl. av slemkörtel. M. labia'lis: kronisk infl. i läppslemhinnekört-larna, vilken förlöper med avsöndring av ett slemmigt-varigt sekret och krustabildning. Syn. Baelz' sjkd. -adeno'm (/. -a, -atis av g. ade'n, körtel): epitelial tumör med slemkör-telstruktur. Syn. myxoadenom. -angi't (/. -is, -idis av g. angei'on, kärl): infl. i utförsgången till en slemkörtel. -asteni', (/. -asthen|i'a, -i'ae av g. a priv. + sthe'nos, kraft): brist på slemsekretion, -emi': se mucinemi.

Myxidioti': se myxoedema.

Myxo- (av g. my'xa): slem-, -adeno'ma: se myxadenom. -blasto'm (l. -a, -atis av g. blasto's, frö): av slemvävsceller bestående svulst, -cho'ndro-fibrosarco'ma, -chondro'ma: se myxoma, -cysti't (I. -is, -idis av g. ky'stis, blåsa): infl. i blåsslemhinnan, -dermi', (/. -der-mji'a, -i'ae av g. de'rma, hud): akut sjkd. med eckymoser, uppmjukning av huden och kontraktion av vissa muskler.

Myx|oede'mja, -atis (I. av g. my'xa, slem -f-oi'dema, svullnad): myxödem. Endokrin sjukdom beroende på hypofunktion av sköldkörteln. M. adulto'rum: myxödem efter uppnådd vuxen ålder. Egendomlig degig ansvällning av underhuden påminnande om grishud; otymplighet, förlust av mimik, psykisk likgiltighet och åtskilliga rubbningar i det autonoma nervsystemets funktioner. M. infa'ntum 1. conge'nitum: m. hos unga 1. nyfödda, likt m. adultorum, dessutom dvärgväxt och idioti m.m. Syn. myxidioti. Myxoedemato'sjus, -a, -um (/.): myödem-atös.

Myxo- (av g. my'xa): slem-, -endotelio'm, (/. -endothelio'mja, -atis): endoteliom med myxomatös vävnad, -fibro'm (/. -a, -atis av fi'bra, tråd): slemhaltiga bindvävssvulster. -fihro|sarko'm, (/. -sarco'mja, -atis av fi'bra, tråd -|- g- sarx, kött): elakartade slemförande bindvavssvulster.-glio'm (/. -a, -atis av g. gli'a, lim): gliom med myxomatös degene-Myxom

ration, -globulo's (/. -is, -is): en cystisk förändring av appendix kännetecknad av närvaron i cystoma av runda kroppar av mu-cinös beskaffenhet. -I'd, (2. -I'd|es av g. ei'dos, form): slemliknande. -Ilpo'm (/. -a, -atis av g. li'pos, fett): myxom blandad med li-pomatös vävnad.

Myxjo'm (/. -a, -atis av g. my'xa, slem): svulst bestående av slemväv. Förekommer oftast som biandsvulst t.ex. myxokondro'm, (my-xo'ma cartilagi'neum, chondromyxo'ma) (blandning av slem- och broskväv) 1. myxo-kondrofibrosarkom, (myxochondrofibrosar-co'ma) (blandning av slem-, brosk, bind- o. sarkomväv). M. multiplex cho'rii: blåsmo-la. Myxomatös.

Myxo- (av g. my'xa): slem-, -myo'm (/. -a, -atis av g. mys, muskel): biandsvulst av slem- o. muskelväv. -neuro'sis intestina'lis: funktionell hypersekretion av slem från kolon. Se co'lica muco'sa. -papillo'm (I. -a, -atis av papi'lla, vårta): myxom kombinerat med papillom. -po(i)e's|is, -is (/. av g. poie'o, göra): slembildningen, -rre', (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): slemflytning. -sarko'm, (/. -sarco'm|a, -atis av g. sarx, kött): ett sar-kom, som håller myxomatös vävnad. Myxo-sarkomatös.

Myxode'm: se myxoedema.

Myze's|is, -is (l. av g. myza'o, suga): diande.

Målbrottet: paraphoni'a pu'berum, den förändring av den barnsliga stämman, som inträder vid puberteten.

Månads-rasande: gammal benämning på personer, som antagligen ledo av epileptiska sjukdomar, vilka förr ansågos bero på skadliga inflytelser från månen, -rening: se menstruation.

Mån-ansikte: benämning på det breda pösiga ansiktet vid Cushing's syndrom. -benet: os lunatum.

Märgceller: myelocyter och myeloblaster. -skida: det myelinrika, halvflytande, starkt ljusbrytande lagret, som omgiver axelcylin-

dern i en märghaltig nervtråd. Syn. myelin-skida. -strålar (i njuren): från njurpapiller-na i njurbarken utstrålande bildningar, -strängar: långsträckta, strängformiga bildningar av adenoid vävnad i centrum av lymfkörtlarna, -substans: den i det inre av vissa organ (äggstockar, njurar, binjurar, hjärna, lymfkörtlar o.s.v.) liggande substansen i motsats till den utanför liggande barken.

Mäsk: den lösning av jäsbara sockerarter som bildas av stärkelsen (vanligen i potatis eller säd) efter dennas behandling med malt och vatten under uppvärmning. Försättes mäsken med jäst (Saccharomyces ce-rivisæ) sönderdelas socker i kolsyra och etylalkohol. När alkoholhalten stigit till 14 % avstannar jäsningen emedan jäsningssvampen ej vidare kan utveckla sig.

Mässling: morbi'lli. — Mässlings-(rekonvaIe-scent)serum: serum från personer, som nyligen genomgått mässling. Jfr Degkwitz' s. -profylax (specifik): senast 4—(5)te inkuba-tionsdagen insprutat mässlingsrekonvale-scentserum skyddar i regel mot insjuknande några veckor—några månader.

Mödomshinnan: se hymen.

Moller-Barlow's sjukdom: se Barlow.

Monckeberg's skleros: se arterioskleros.

Mörkeradaptation: ögats (reti'nas) förmåga att anpassa sig för seende i svag belysning eller i mörker; är denna förmåga förlorad, talar man om nattblindhet. Motsatsen ljus-adaptation. Jfr adaptation.

Mörkfält(s)-anordning, -belysning, -under-sökning: belysningsanordning hos ultra-mikroskopet varigenom föremålen ses mot mörk bakgrund, resp. under dylik belysning företagen undersökning. Jfr spegel-kondensor.

Mörner-Boas' metod: kvantitativ bestämning av magsaft med kongorött och titrering på syra med Vio alkalinormallösning. N

N: 1. kern. tecken för kväve: nitrogenium; 2. förk. för nervus (/.) nerv, pl. nn. 1. Nn. = nervi.

Na: kemiskt tecken för natrium. Naboth's ägg: genom sekretstockning utvidgade körtlar i ce'rvix u'teri; se o'vula Na-bo'thi.

Nack-benet: os occipitale. -bjudning: fosterläge med nacken såsom föregående vid förlossningen. Syn. hjäss-, kronbjudning. Jfr fosterbjudning, -fenomenet: se Brudzin-ski's f. -loben: den bakersta delen av stora hjärnhemisfären; se lobus occipitalis, -sju-ka: populär benämning på sjkd. med framträdande nackstyvhet, spec, meningitis ce-rebrospina'lis epide'mica o. vissa former av poliomyelitis ep. -sticket: se cistern- L suboccipitalpunktion, -stick, -styvhet: tonisk kramp i nackmusklerna, vid meningitiska tillstånd, -skott: till nacken lokaliserat smärttillstånd av samma natur som vid lumbago. -spärr: till nacken lokaliserad neuralgi av likartad natur som ischias, -sömmen: se sutura lambdoide'a. NaCl: kem. formel för koksalt. Nægele's bäcken: ankylotiskt snedförträngt b. N. perforatorium (av I. perfora're, genomborra): instrument för kraniotomi. N. tång: en föiflossningstång. Jfr Kjelland's, Tarnier's t.

Næ'v|us, -i (/.): födelsemärke; syn. spilus. N. ela'sticus: pseudoxanthoma elasticum. N. fla'mmeus: se n. vasculosus. N. ichtyosifo'r-mis, n. linea'ris: iktyos- resp. streck-1. linje-formig n. Syn. neurodermati'tis linea'ris chro'nica. N. pigmento'sus: leverfläckar. Jfr lenti'go. N. pilo'sus: hårbeklädd n. N. vas-culo'sus: eldsmärke (hemangiom). Nafazolin, (/. Naphazolinjum, -i): adrener-gikum; medel vid nässjukdomar. Naftala'n, (/. Naphtala'n|um, -i): brun massa, som återstår efter destillation av nafta jämte tillsats av såpa; i salvor, ersättning för tjära.

Naftali'n, (/. Naphtali'njum, -0: kolväte

CioHs, tillhörande den cykliska serien. Innehåller två bensolkärnor hopfogade vid

varandra, så att två kolatomer äro gemensamma för båda kärnorna.

H H

y\/c\

HC C CH

I II i

HC C CH H H

Användes under namn av naftalinkamfer mot mal. Desinfekterande. Antiparasiti-kum.

Naftener: rysk petroleum från Kaspiska havet, hexahydroderivat av bensol och dess homologer. Den homologa serien med formeln C H2 . Hit hör hexanaften

Ha

H,

Nafto'1, (/. Naphto'11um, -i): oxynaftalin. C10H7 (OH). Verkan som naftalin. Enato-mig fenol, a-naftol stor användning i färg-industrien. ß-naftol i medicinen.

Naga'na: det inhemska namnet på tsetsesjukan. Se detta ord.

NagePs prov, tavlor: kort, på vilka i förväxlingsfärgerna målade runda fläckar finnas i koncentrisk anordning; för färgsinnesprövning. Jfr pseudoisokromatiska tavlor.

Nagel, (/. U'ngu|is, -is): -bitning: tvångsmäs-sigt bitande på naglarna, vanl. hos psykopater och nervösa, -bädd: den del av kutis, varpå nageln vilar, begränsad åt sidorna av nagelfalsen, -böld: se panaritium, -extension: extensionsmetod vid benbrott, varvid en metallnagel drives in i benet och förses med belastningsanordning, -linjen: tvärgående begränsningsrand över nageln, som 1.

fysiologiskt visar sig efter födelsen och underNalidixan

de närmaste månaderna växer fram till den fria nagelranden; 2. framträder 6—8 v. efter början av en skarlatina (tydligast å tummen) och inom 5 månader skjutits fram till den fria randen, -ma'trix: proximalaste (bakersta) delen av nagelbädden, i vilken nageln är instucken och varifrån nagelns tillväxt huvudsakligen sker. Syn. nagelroten, -puls: kapillärpuls under nagieln vid lätt tryck å fria nagelranden (vid aortainsuffi-ciens). Jfr Mtiller's tecken, -roten: se -matrix. -träng: u'nguis incarna'tus; smärtsam, framförallt i stortån uppträdande, infl. i nagelfalsen, uppkommen genom tryck 1. genom nagelsidorandens inväxande på djupet.

Nalidixan (/. -um, -i: A'cidum nalidixicum). naftyrinderivat; urinvägsantiseptikum.

Nalorfin, (l. Nalorphinjum, -i): medel mot förgiftningar särskilt vid förgiftning med morfin och morfinliknande analgetika.

Namntvång: se onomatomani.

Nani'sm (/. -us, -i av g. na'nos, dvärg): dvärg-växt. Syn. nanosomi. N. renalls: hos barn vid kroniska njurlidanden stundom utvecklad dvärgväxt. Jfr renal rakit, renal infantilism.

Nano- (av g. na'nos): dvärg-. -I'd, (/. -id|e'us, -e'a, -e'um av g. ei'dos, utseende): dvärglik-nande. -cefali', (/. -cephal|i'a, -i'ae av g. kephale', huvud): dvärgväxt hos skallen. Jfr mikrocefali. -kormi', (/. -corm|i'a, -i'ae av g. kormo's, bål): dvärgväxt av kropp 1. bål. -meli', (l. -mel I i'a, -i'ae av g. me'los, lem): missbildning karakteriserad av abnormt små extremiteter, -somi', (/. -som | i'a, -i'ae av g. so'ma, kropp): dvärgväxt. Syn. nanism. -so'm|us, -i (/. av g. so'ma, kropp): dvärg. Syn. na'nus.

Na'n|us, -i (L av g. na'nos): dvärg. Syn. na-noso'mus. Na'njus, -a, -um (/.): dvärgartad.

Naphtala'num: se naftalan.

Naphtall'num, Naphto'lum: se naftalin, naf-tol.

Narcei'n (/. -um, -i av g. na'rke, bedövning): alkaloid i opium. Narcei'ni salicy'las: se an-tispasmin.

Narci'ssm (/. -us, -i efter den grekiske sagogestalten Na'rkissos): förälskelse i sig själv (psykoanalytisk term). Jfr automono-sexualism.

Narcophi'num: se narkofin.

Narcyle'n: en blandning av acetylen och syrgas, som användes som bedövningsmedel.

Na'rjes, sing, -is, -is (/.): näsöppningarna.

Narkoanalys (av g. na'rke, bedövning -f- ana, upp -f ly'o, lösa): klargörande av de olika faktorerna i en upplevelse under inverkan av sömnmedel.

Narko- (/. Narco- av g. na'rke): bedövning-, -fag, (/. '-phag|us, -i av g. phagei'n, äta): till oemotståndligt narkotikafortärande hemfallen person, -fi'n, (/. -phi'n|um, -i): mor-fin-narkotinmekonat; skonsammare verkan å respirationscentrum än morfin, -lepsi', (/. -leps|i'a, -i'ae av g. le'psis, anfall): i korta anfall uppträdande

obetvinglig sömn. Ofta på epileptisk 1. hysterisk grund. Jfr hypno-, pyknolepsi. -logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. lo'-gos, lära): läran om smärtbedövning, -ma-ni', (/. -man I i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): begär efter narkotiska medel i allmänhet, morfinism, kokainism o. a. Syn. narkotism.

Narko's, (/. Narco's|is, -is av g. na'rkosis, bedövning): med förlust av rörelse- och känselförmåga samt medvetande förlöpande allmän bedövning, särskilt i kirurgiskt syfte; jfr lokalbedövning. Upptäcktes av amerikanska tandläkare, 1846. Brukas även om andra tillstånd av allmän bedövning t.ex. vid alkoholförgiftning, opiumnarkos o. a. Inhalationsnarkos: n. gnm inandning av gasformiga bedövningsmedel ss. cyclopro-pan, eter, lustgas. Kombinerad narkos: kombination av allmän narkos med dels kloroform, eter mm., dels morfin, atro-pin och skopolamin (narkos anestesi). Nar-cose a la reine (/.): halv narkos åt födande kvinnor, första gången använt åt engelska drottningen Victoria. Rektcflnarkos: n. efter ingjutning av bedövningsmedlet (t.ex. avertin) i ändtarmen, -apparat: kring mun o. näsa tätt slutande a. med reglerbara ledningar för tillförsel av narkosmedel från olika behållare, -bredd: den individuellt olika toleransen för narkotika; marginalen mellan den dos, som nätt och jämnt söver och den, som dödar, -förlamning: förlamning av armen gnm att densamma under narkosen kommit i ett olämpligt läge, som tryckt ihållande å plexus bra-chialis 1. en nervstam. -in: syn. narkotin. -komplikationer: faror och följder, som hota vid narkos, ss. förlamning, höggradig exaltation, glottiskramp, respirationsbesvär, kräkningar m.m. -stadierna: allt efter bedövningens djup skiljer man på 4 olika stadier, 1) första 1. omtöcknings- 1. analgetiska stadiet, 2) andra 1. excitationsstadiet (särsk. utpräglat hos alkoholister), 3) tredje 1. den ytliga narkosen: fullständig förlust av medvetande, men ännu kvarstående reflexer,

4) fjärde 1. den djupa narkosen: även upphävd reflexverksamhet. Vid alltför djup narkos bli pupillerna, som förut varit förträngda, vida och reaktionslösa genomNarkotika

sfinkterförlamning, respirationen avbrytes osv.

NarkoHk|a, sing, -um, (/. Narco'tic! a, sing. -um av g. na'rke, bedövning): bedövande och sömngivande medel med upphävande av reflexerna genom förlamning av nervcentra. Syn. hypnotika. Narkotise'ra. Narkoti'n, (/. Narcoti'n|um, -i): opiumalkaloid; syn. narkosi'n, föga giftigt. Narkotism, (/. Nar-coti'smjus, -i): se narkomani. Nasal (/. -is, -e av na'sus, näsa): som hör till näsan. Nasa'lljud: näsljud. Nasa'la reflexneuroser: neurotiska tillstånd på grund av hyperestesi hos näsans slemhinna. Nasa'-I|ia, sing, -e (/.): nysmedel. Na'si I on, -i (/. av na'sus) (antrop.): korsnings-punkten av sutu'ra nasofronta'lis och me-dianplanet.

Naso- (av /. na'sus): näsa-, -antra'ljis, -e (/. av g. a'ntron, håla): hörande till näsan och käkhålan, -antri't (/. -is, -idis): infl. i näsa och käkhåla. -faryngea'1, (/. -pharyngeal!is, -e av g. pha'rynx, svalg): hörande till näsa o. svalg (nasofarynx). -faryngi't, (/. -pharyn-gi'tjis, -idis): inflammation i nasofarynx. -fa'rynx, (/. '-phary|nx, '-ngis): hålighe-ten bakom näshålorna ovanför gommen. Syn. epifarynx, rinofarynx. Jfr farynx. -fa-rynxfibro'm: från basis cranii utgående hårt fibrom i nasofarynx med benägenhet för stark tillväxt, -farynxpolyp: från nasofa-rynxslemhinnan utgående ödematös bildning (slemhinnepolyp). Syn. nasofaryngea'1-polyp. -labial|fåran, -vecket: fåran, vecket, från näsvinkeln till yttre munvinkeln. Syn. sulcus nasolabialis. -lakrimal, (/. -lacrima'-l|is, -e av I. la'crima, tår): som hör till näsa o. tårapparat. -palati'n|us, -a, -um (/.): som tillhör näsa och gom, t.ex. ne'rvus nasopa-lati'nus. '-pharynx: se -farynx. -septi't (/. -is, -idis av sae'ptum, skiljevägg): infl. i nässep-tum. -sinui't (/. -is, -idis av si'nus, bukt): infl. i näsans bihålor. -skop (av g. skope'o, betrakta): instrument med elektrisk belysningsanordning för undersökning av näshålorna. Nastin: vaxartad produkt ur en vid lepra parasiterande streptotrixart (ej leprabacil-len); uppges vara verksam mot lepra. Na's|us, -i (/.): näsan.

Na't|es, sing, -is, -is (/.): sätet, "klinkorna".

Syn. clu'nes. Nati- (av /. na'tis): bakdel-, -cefali', (/. -ce-phalji'a, -Vae av g. kephale', huvud): huvud, som genom en fördjupning mellan tu'bera parietalia (insänkta sutu'ræ coronalis och sagittalis)fårettsätesliknande utseende. Syn. caput natifo'rme. -fo'rmjis, -e (/. av fo'rma,

form): sätesliknande. Caput natifo'rme (se detta ord). Natikefali': se naticefali. Nati'v (av /. nati'vus, frisk, naturlig): medfödd, naturlig, ursprunglig. Nati'va ämnen: ämnen, vilka man kan extrahera ur vävnader med vatten 1. förtunnade saltlösningar och som sålunda antagligen befinna sig i samma tillstånd i den levande vävnaden. Nati'vpreparat: friskt, ofärgat p. Nativite't, (/. Nati'vit|as, -a'tis, födelse): antalet levande födda beräknat på 1,000 innevånare under ett år. -s[underskott, -s|överskott: under- resp. överskott i fråga om antalet levande födda och döda inom loppet av ett år på 1,000 innevånare. Na'trium: ett av grundämnena, kem. tecken Na. Na'trii acetylarsanVlicum: arsacetin; n. arsani'licum: atoxyl; n. bicarbo'nas: natriumbikarbonat, "bikarbonat"; n. bo'ras: borax; n. chlo'ridum: koksalt; n. hydro'xi-dum: natriumhydroxid; n. cacody'licum: natriumdimetylmetaarsenat, arsykodyl; n. sulfas depura'tus: glaubersalt. Natriumdioktylsulfosuccinat, (/. Natrii dioc-tylsulfosuccinas): mjukgörande och volym-ökande; medel mot obstipation. Natriumfluorid: anthelmintikum. Natron|lut: natriumoxid (NasO) 1 natrium-hydroxid (Na • OH) löst i vatten. Natt-blindhet: se hemeralopi'. -ma'ra: se i'n-cubus, oneirodyni, su'ccuba. -skräck: pavor nocturnus, skräckfyllt uppfarande ur sömnen o. skrikande i omtöcknat tillstånd, mest hos yngre o. nervösa barn. Syn. a'ngor noc-tu'rnus, pa'vor noct. -svett: vanligen, vid framskriden lungtuberkulos, i samband med feberfall mot morgonen inträdande svettning på natten, -synthet: se nyktalopi. Syn. dagblindhet. Motsatsen dagsynthet, hemeralopi. -vandrande: se somnambulism, -vä-teri: enure'sis noctu'rna, sängväteri. Naturläkekonst: gängse beteckning för en fysikalisk dietetisk terapi, särskilt om den utövas av icke-läkare och med undvikande av varje behandling med vanliga läkemedel 1. operativa ingrepp. Jfr fysikaliska läkemetoder, fysiatrik, fysiurgi. Na't[us, -a, -um (/.): född. Nau|pati', (/. -path | i'a, -i'ae av g. naus, skepp + pa'thos, lidande): sjösjuka. Syn. morbus nau'ticus, na'usea mari'na. Jfr kinetoser. Na'useja, -ae (/. av g. nausi'e, sjösjuka): kväfningskänsla. N. gravidarum: morgonkvälj-ningar o. -kräkningar hos havande N. marV-na: sjösjuka. Nauseo's|a, sing, -um (/.): läkemedel, som väcka nausea.

Navel (/. umbili'cus): det indragna ärret efterNavelsträngen

den avfallna navelsträngen, -blåsan: den återbildade embryonala gulblåsan, påvisbar i den mogna efterbörden som vitaktig blåsa mellan a'mnion och ko'rion på något avstånd från navelsträngens fäste, -bråck: b. genom den bristfälligt slutna navelringen, -fu'ngus, -granulo'm: fu'ngus 1. granulo'ma umbili'ci; liten granulationssvulst, som stundom blir kvar efter navelsträngens av-lossning och även innehåller rester av ductus o'mphalomesente'ricus. -gropen: fo'vea umbilica'lis. -inflammation: omfalit. -kolik: buksmärtor i naveltrakten, vanligen hos neurolabila barn p.gr. av tarmspasmer. -ring-en: den öppning i främre bukväggen, varigenom navelsträngen (resp. navelbråck) framträder.

Navel-strängen: den lillfingertjocka strängen mellan fostret och placenta; innehåller Wharton's sylta med däri inbäddade kärl (navelvenen och de 2 navelartärerna), rester av alla'ntois, gulblåsegången och vasa omphalomesenterica. -strängsbråck: utvecklingsanomali, varvid en del av bukinnehållet kommer att ligga i navelsträngen, -strängs-framfall, -prolaps: navelsträngen går före vid förlossningen; en livsfarlig komplikation, som genom strängens tillklämning kan leda till fostrets kvävning.

Navicula'r (l. -is, -e av navi'cula, dim. av na-vis, båt): båtformad; syn. scaphoide'us. Os navicula're: båtbenet i fotvristen. Jfr os sca-phoide'um.

N-belastningsprovet: prov för utrönande av organismens kväveutsöndringsförmåga. Den, som skall undersökas, bringas under några dygns förberedelse till kvävejämvikt. Därefter intages med den vanliga kosten urinämne och kväveutsöndringen i urinen bestämmes.

Neallymal, (/. -um, -i): sedativum.

Neandertal|rasen: en av de äldsta och bestämt från nuvarande människosläktes skelettform avvikande under kvartärperioden mellan de båda sista istiderna (Riss o. Würm) för ca 80,000—180,000 år sedan levande urmänniska, en ho'mo primige'nius till skillnad från nu levande människa: ho'mo sa'piens. Benämningen efter det

skallfynd, som år 1856 gjordes i en grotta i Neandertal i närheten av Düsseldorf. Jfr homo primigenius, pitekantropus.

Ne|artro's, (/. -arthrosis, -is av g. ne'os, ny -h a'rthron, led): å felaktigt ställe, t.ex.

mellan benändarna av en oläkt fraktur eller vid luxation, som ej helt reponerats, bildad led. Syn. neoartros.

Ne'bul|a, -ae (/.): dimma; molnlik, lätt horn-

hinnegrumling. N. frontalis: utbredd förtjockning av pannbenet i dess övre bakre del.

Nebulisation, (/. Nebulisa't|io, -io'nis av ne'bula, dimma): behandling genom spräande.

Nebulo'genum: beteckning för vattenlösningar, avsedda att med spray införas i näsa 1. mun. N. hecto-adrenali'ni: stark adrenalin-lösning till inhalation.

Nebulo'leum: beteckning för oljor avsedda att med spray införas genom näsa 1. mun. N. mentho'li compo'situm: sammansatt men-tololja.

Neca'tor america'nus: med Ancylo'stoma duodena'le besläktad hakmask i Syd- och Mellanamerika.

Nece'ssi|tas, -ta'tis (/.): nödvändighet, t.ex. empye'ma per necessita'tem: pleuraempyem, som därest det icke tappas eller resorberas, med nödvändighet genombryter bröstväggen eller delar av denna.

Necr-.: se även nekr-.

Necro'sis: se nekros.

Nedkomst: pa'rtus.

Ne|ence'phal|on, -i (/. av g. ne'os, ny -f enke'phalos, hjärna): den cerebrala barken med tillbehör.

Nefel- (/. Nephel- av g. nephe'le): moln-, -opi', (/. -op|i'a, -i'ae av g. ops, öga): otydlig syn p.gr. av grumlingar i kornea. -o|me-tri' (av g. me'tron, mått): mätning av graden av en kornealgrumling. -opsi', (/. -ops | i'a, -i'ae av g. o'psis, seende): molnseende. N. gyra'ta: seende av molnlika, i vindlar sig rörande bilder vid hysteri.

Nefr- (/. Nephr- av g. nephro's): njure-, -algi', (/. -algI i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): se njurkolik. -ektasi', (/. -ectas|i'a, -i'ae; -e'cta-s|is, -is av g. e'ktasis, utvidgning): njurdila-tation, säcknjure, -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): njurens operativa borttagande, -elko's, (/. -e!co's|is, -is av g. he'lkosis, ulceration): svulst 1. böld i njuren, -emfraxi', (/. -emphra'xjis, -is av g. e'mphraxis, obstruktion): förstoppning av njurkärlen. -emi-, (/. -æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): blodkongestion i njuren. Syn. nefrohemi.

Nefri't, (/. Nephri't|is, -idis): njurinfl. 1. glomerulonephritis acu'ta diffu'sa: akut glo-merulonefrit med exsudativt degenerativa processer i glomeruli och de bowmanska kapslarna, blodtrycksstegring, ödem och blodig urin; 2. härdformig glomerulonefri't:

infl. i enstaka glomeruli, lindrigare symptom, ingen blodtrycksstegring, inga ödem; 3. kronisk 1. subkronisk glomerulonefrit med proliferativa förändringar i kapselepi-Nefritika

telet, antingen bland kärlslyngorna (endo-kapillär glomerulonefrit); 1. i kapselrummet (extrakapillär glomerulonefrit). 4. kronisk glomerulonefrit (n. chro'nica interstitia'lis) med skrumpning av glomeruli och hela njuren på grund av atrofi av njurkanalerna (glomerulonefritisk skrumpnjuré). Se nefro-skleros. — N. apostemato'sa: njurinfl. med varbildning i mindre 1. större abscesser. N. caseo'sa: njurinfl. med tuberkulos ostvand-ling. N. gravida'rum: njurlidande hos havande kvinnor. N. tuberculoma: tuberkulos njurinfl.

Nefr-i'tik|a, sing, -um, (/. Nephritic | a, sing. -um): medel mot njurlidanden.

Nefro- (/. Nephro- av g. nephro's): njure-, -angiografi', (/. -angiographjia, -i'ae av g. angei'on, kärl -f gra'pho,

skriva): kontrast-injektion via kateter eller nål i ao'rta lum-ba'lis intill njurartärerna, varvid serie-bilder tages under kontrastens passage i njurarna, -angiosklero's, (/. -angjoscle-ro's|is, -is av g. angei'on, kärl + skle-ro's hård): hypertension med renala skador av arteriellt ursprung, -blasto'm (/. -a, -atis av g. blasto's, frö): njurem-bryom. Syn. Wi Inis tumör, -capsec-tomi'a: se kapsektomi. -ce'I|e, -is (/. av g. ke'le, bråck): njurbråck. -cirro's, (/. -cirrho'-s|is, -is av g. kirro's, gul): skrumpnjuré. -cystanastomo's (/. -is, -is av g. ky'stis, blåsa + a.): operativ passagebildning mellan njure och urinblåsa. -cysti't (/. -is, -idis av g. ky'stis, blåsa): infl. av njure och blåsa, -cys-to's (/. -is, -is av g. ky'stis, blåsa): utveckling av cystor i njuren, -fti's, (/. '-phthis|is, -is av g. phthi'sis, utmärgling): njurtvinsot; förstöring av njuren genom ostig tuberkulos. -ge/n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): uppkommet i 1. från njuren, -hemi', (/. -hæm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): blodkongestion till njuren. -hydro's (/. -is, -is av g. hy'dor, vatten): hydronefros. -hypertrofi', (/. -hypertro-ph|i'a, -i'ae av g. hype'r, över -f trophe', näring): hypertrofi av njuren. -i'd, (/. -id|e'us, -e'a, -e'um av g. ei'dos, form): njur-formad 1. hörande till njuren, -kalcino's, (/. -ca!cino's|is, -is av calx, kalk): njurinsuffi-ciens orsakad av kalkutfällning i njurkanalerna p.gr. av hyperparatyreoidism. -kaps {+-+} ektomi', (/. -caps ; ectomj i'a, -i'ae av ca'psula, kapsel -f- g. ektome', utskärning): kapselav-lägsnande från njuren, -kolo|pexi', (l -colo|-pex|i'a, -i'ae av g. ko'lon -{- pe'xis, fixation): operativt uppfästande av kolon och njure, -kolopto's, (/. -colopto'sjis, -is av g. pto'sis, fall): nedsänkning av kolon och njure. -Ii't, (/. '-Iith|us, -i av g. li'thos, sten): njursten;

stenarna av olika natur: urat-, oxalat-, fosfat», karbonat-, cystitsten osv. -lithi'as|is, -is (/. av g. li'thos, sten): ämnesomsättningsrubbning (diate's) ledande till njurstensbildning. Syn. njurstenssjuka, "njursten", njurstenskolik. -lito|tomi', (/. -litho|tom|i'a, -i'ae av g. li'thos, sten -f tome', snitt): operativt avlägsnande av njursten i njurbäckenet. -logi', (/. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om njuren och dess sjukdomar, -ly's, (l. '-lysI is, -is av g. ly'o, lösa): 1. upplösning av njurväv gnm ett skadligt njurgift (nefro-lysin, -toxin); 2. op. lösande av njuren från fastlödningar med omgivningen.

Nefro'm, (/. Nephro'm|a, -atis): njurtumör, mest om elakartade t.

Nefro- (/. Nephro- av g. nephro's): njure-, -malaci', (/. -malac | i'a, -i'ae av g. malaki'a, mjukhet): uppmjukning av njuren, -megali', (/. -megal|i'a, -i'ae av g. me'gas, stor): förstoring av njuren.

Nefro'n: beteckning på de till c:a en million i varje njure uppgående enheter, varav den urinberedande njurvävnaden i huvudsak består; varje enhet utgöres av en glomerulus med från denna utgående njurkanal och densammas andel i samlingskanalsystemet.

Nefr|o'nkus, (l. Nephr|o'nc|us, -i av g. nephro's, njure -f- o'nkos, massa): njurtumör.

Nefro- (l. Nephro- av g. nephro's): njure-, -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): 1. samlingsnamn för njurlidanden. N. chro'nica inflammato'ria: kronisk nefrit. N. degenerati'va 1. epithelia'lis: tubulär nefros; N. diabe'tica: se Kimmelstiel-Wilson-syndrom. N. epide'mica (Myhrman): in-fluensaliknande insjuknande med gastroin-testinala symptom och njurkolik, ibland med ileus, oliguri och albuminuri. 2. syn. nefros. -pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae av g. pe'xis, fästande): operativ fixation av rörlig 1. s.k. vandrande njure: ren mobilis. Jfr nefrorrafi. '-phthisis: se -ftis. -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): njurens nedsjunkande mot 1. till bäckenet Syn. rörlig njure (ren mo'bilis), nefrospas, "vandrande njure", -pyeli't (/. -is, -idis): se pyelonefri't. -pyeloplasti'k (av g. py'elos, bäcken + pla'sso, forma): plastisk operation på njurbäckenet. -pyo's (/. -is, -is av g. py'esis, suppuration): varbildning i njuren. -(r)rafi', (/. -rrhaph|i'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): 1. syn. nefropexi; 2. sutur av sår i njuren, -(r)ragi', (/. -rrhag|i'a, -i'ae av g. rhage', bristning): njurblödning.

Nefro's, (/. Nephro's | is, -is av g. nephro's, njure): akuta och kroniska njurlidanden med degenerativa förändringar i kanalepi-Nefroskleros

telierna, men utan de infl. förändringar i glomeruli och blodig urin, som utmärka ne-friterna. Jfr nefropati (2). Enkla nefroser äro: dels akuta parenkymatösa n. med grumlig svullnad i epitelierna, dels subaku-ta och

subkroniska n. med fettiga och hya-lina degenerationer, dels kroniska n. med sekundär påverkan på bindväv och kärl, med skrumpning, atrofi av de höggradigt degenererade delarna (nefrotisk skrump-njuré). Jfr nefrit och nefroskleros. Speciella nefroser: hit höra lipoidnjuren 1. lipoidne-frosen med lipoiddegeneration i epitelierna, amyloidnjuren med amyloid i bindväv och kärl samt fettigt-vaxiga degenerationer i epitelierna, vidare sublimatnjuren med epitelia-la nekroser och förkalkning av nekroserna efter sublimatförgiftning. Den centrala rubbningen vid nefrotiskt syndrom är förändringar i glomeruli med ökad genomsläpplighet för äggviteämnen, framför allt albumin, ledande till hypoproteinemi och ökning av lipiderna i serum.

Nefro- (/. Nephro- av g. nephro's): njure-, -sklero's, (/. -sclero's|is, -is av g. skle'rosis, förhårdnande): njurskrumpning. Nephrosclerosis benigna: godartad njurskrumpning vid arterioskleros i njurens grövre artärer; n. maligna: svårartad njurskrumpning, med de skleroserande förändringarna började i de finaste njurartärerna och därav följande hastig förödelse i första rummet av glomeruli och därmed avbowmanska kapslarna samt därefter kanalatrofi och bindvävsökning med skrumpning. Nefrit och nefros. -spa's, (/. '-spas j is, -is av g. spa'o, draga): rörlig njure. Syn. nefroptos, rörlig njure (ren mo'bilis), "vandrande nj.". -stomi', (/. -stora I i'a, -iae av g. sto'ma, mun): operativ anläggning av njurfistel för att avleda urin vid hinder i vägarna, -tomi', (/. -tom | i'a, -iae av g. tome', snitt): insnitt i njuren, njur-klyvning. -toxi'n (av g. toxiko'n, gift): giftiga ämnen, som uppstå vid sönderfall av sjuka njurceller 1. som orsaka nefrolys (1). -tre'-s|is, -is (/. av g. tre'sis, borrande): op. gjord förbindelse mellan njuren och länden. -ty'-fus (av g. ty'phos, feber): ty'phus abdomina'lis med förhärskande njursymptom.

Negationsdelirium (av /. nega're, förneka): tillstånd, i vilket den sjuke förnekar förhan-denvaron av delar av sin kropp, hela sin person, världen osv.

Negativ (av I. nega're, förneka): motsats till positiv. — N. elektricitet: hartselektricitet; motsatsen positiv 1. glaselektr. N. fas: period under vilken något avtager 1. felas. — Ne-gativi'sm (/. us, -i): driftartat meningslöst

motstånd mot varje påverkan utifrån av viljan (passiv n.) 1. mot egna inifrån kommande impulser (inre n.). Stundom göres motsatsen till vad som fordras (aktiv n.). N. förekommer särskilt utpräglad vid kata-toni då den sinnessjuke envist vägrar att äta, att uträtta sina naturbehov, ej svarar på tilltal osv.

Negatroner: stundom använt namn på de negativt laddade elementarpartiklar ("elektricitetsatomerna") efter upptäckten av de positiva elektronerna = positroner. Syn. elektroner.

Negri's kroppar: intracellulära främmande kroppar i gangliecellerna i ammonshornet och lillhjärnan vid hundgalenskap; sannolikt reaktionsprodukter. Jfr cytorrhyctes Guarnieri's, molluskum-, vaccinkroppar.

N-Hydroetylprometazin|um, -i (1.): antihis-taminikum.

Ne laser's kocker: syn. gonokocker. Diplo-coccus gonorrhoeae, Neisseria g. N. spruta: dröppelspruta. N. -Pollack's punktion: genomborrning av kraniet med elektrisk borr o. efterföljande hjärnpunktion för diagnostiska o. terapeutiska ändamål. N. -Siebert's salva: sublimatsalva. Antisyfili-tikum.

Neisse'ria gonorrhoe'ae: syn. Diplococcus gonorrhoeae, gonokock. N. intracellula'ris: syn. Meningococcus intracellularis.

Nekr|ektomi', (/. Necr|ectom|i'a, -iae av g. nekro's, död 4- ektome', utskärning): bortskärande av dött material.

Nekro- (/. Necro- av g. nekro's): död-, -bio's (/. -is, -is av g. bi'os, liv): degenerativa slutligen till avdöende förande förändringar av celler och vävnader. N. lipoidica diabeticorum: diabetesdermatos karakteriserad av en nekrobiotisk process i extremiteterna, orsakad av en rubbning i fettomsättningen. -fiii', (/. -phil|i'a, -iae av g. phile'o, älska): sexuellt likskändande. Nekrofil. -fobi', (l. -phob!i'a. -iae av g. pho'bos, fruktan): fruktan för döda 1. för döden. Nekro-fo'b. -kausti' (av g. kaustiko's, brännande): likbränning, -ko'mium, (/. -co'-mi|um, -i av g. komi'zo, vårda): dödsrum, i vilka lik utställas, -mani', (/. -man I i'a, -iae av g. mani'a, galenskap): sjukligt intresse för döden 1. döda personer.

Nekr|opsi', (/. Necr|ops|l'a, -iae av g. nekro's, död + o'psis, seende): likbesiktning. Syn. autopsi, nekroskopi. Jfr biosko-Pi.

Nekro's, (/. Necro's|is, -is av g. nekro's, död): lokal cell- och vävnadsdöd, brand. Syn. mor-tifikation. Koagulationsnekro's: torr nekrosNekroskopi

1. brand (necro'sis si'cca), mumifikation. KoIIikvationsnekro's: fuktig nekros 1. brand (n. hu'mida) vanligen i mjuk 1. fettrik väv, t.ex. i hjärnan.

Nekro- (/. Necro- av g. nekro's): död-, -sko-pi', (/. -scopji'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): se nekropsi. Jfr bioskopi. -spermi', (/. -sperm I i'a, -i'ae av g. spe'rma, säd): uttömning av sädesvätska, som endast håller döda spermatozoer. Jfr azoospermi. -tiserad, -ti-serande, (/. necro'ticans), -tisk: som undergått nekros, resp. som nekrotiserar, resp. som är död. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): 1. liköppning; 2. syn. sekve-strotomi.

Ne la ton's kateter: mjuk gummikateter, "ne-laton". N. linje: se Roser-N. linje. N. mag-sond: magsond av mjukt gummi. N. tumörer: fibrom 1. sarkom i bukbetäckningarna. Nelson's syfilisreaktion: se TPI-testen. Nem: enheten i nemsystemet, det näringsvärde, som 1 gm mjölk representerar. Jfr kalori.

Nemathelmi'nter (av g. ne'ma, tråd + he'lmins, mask): rundmaskar, djurklass omfattande bl. a. nemato'der, (/. nemato'des): trådmaskar, ss. A'scaris, Oxyu'ris och flera andra samt akantocefa'ler: hakmaskar, till vilka bl. a. Ancylo'stoma hör. Nemato- (av g. ne'ma): tråd-, -logi', (l. -logi i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om trådmaskarna. '-s (/. -is, -is): trådmasksjuka. Nem|systemet: av v. Pirquet införd beräkning av näringsvärdet i enheten nem i st. för kalori. Jfr nem.

Neoarsfenamin, (/. Neoarsphenamin|um, -i): medel mot spiroketer och trypanosomer, mot syfilis.

Neo|arthro'sis: se neartros. Neo-cinkofen, (Z. -cincophe'n|um, -i): antireu-matikum, antineuralgikum, stegrar urinsyreutsöndringen vid gikt. Neo- (av g. ne'os): ny-, -fili', (/. -philli'a, -i'ae av g. phile'o, älska): sjuklig kärlek till allt nytt. -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig ängslan för det, som är nytt. -fo'nn (/. -l|um, -i): trijodfenolvismut. Ströpulver vid sårbehandling, -freni', (l. -phren|i'a, -i'ae av g. phren, själ): mental rubbning i ung ålder, -hexa'1 (/. -um, -i): sek. sulfosalicylsurt hexametylentetramin. -lo-gi'sm (/. -us, -i av g. lo'gos, ord): användande av nybildade 1. ombildade ord (vid sinnessjukdomar). -malthusiani'sm (/. -us, -i): födelsekontroll; planmässigt minskande av barnens antal genom användande av preventivmedel till förhindrandet av konception

("tvåbarnssystemet"). Jfr malthusianismen. -myci'n (/. -um -i): antibiotikum. -na't|us, -a, -um (/., född): nyfödd. -na't|us, -i (/.): spädbarn. Veterus neonatorum: gulsot hos nyfödda. -pa'lli|um, -i (l. mantel): stora hjärnans bark utom dess olfaktoriska del, så kallad p.gr. av dess senare utveckling än denna. Jfr arkipallium. -plasi', (/. -plas| i'a, -i'ae av g. pla'sso, forma): nybildning av vävnader i bemärkelsen heteroplasi. Neoplastisk. -pla'sma: svulstartad nybildning som resultat av neoplasi. -pla'stic|us, -a, -um (/.): svulst-, -stigmin|um, -i (/.): medel vid myasthenia gravis. -stria't|um. -i (/. av stri'a, strimma): beteckning för de utvecklingsmässigt yngre delarna av co'r-pus stria'tum dvs puta'men -f- nu'cleus cauda'tus. Jfr co'rpus stria'tum, glo'bus pa'llidus, nu'cleus lentiformis, paleostria'-tum. -teni', (/. -ten | i'a, -i'ae av g. tei'no, utsträcka): tendens att kvarstanna på ett outvecklat, embryonalt stadium.

Nephe'Iium (av g. nephe'le): moln. Syn. nubecula. Nephelopsi'a: se nefelopsi.

Nephr-: i sammansättningar njur-; se nefr-.

Nepio-Iogi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. ne'pios, litet barn -f lo'gos, lära): den del av pediatriken, som rör små barn.

Neptu'nigordel: våtvärm ande omslag om buken. Syn. ci'ngulum Neptu'ni.

Neri's tecken: 1. faradisk fotsuleretning utlöser hos de flesta ischiassjuka sträckning i st. för böjning av tårna; 2. rörelse av ett paretiskt ben vid böjning av bålen mot benet (vid hemiplegi); jfr Kernig's symptom; 3. om på en hemiplegisk patient i ryggläge med sträckta armar o. pronerade händer armarna böjas genom att undersökaren sticker sin hand under patientens, så förblir handen pronerad på den men supineras på den paretiska friska sidan.

Nerv: se nervus.

Nerv-celler: se ganglieceller. -centra: de i hjärna och ryggmärg liggande gangliecells-anhopningar, som bilda utgångspunkterna för olika nervgebit, t.ex. de motoriska centra i hjärnans bark, syncentrum i nackloben osv. -chock: psykiskt betingad chockverkan. -droppar: æther spirituosus champhora-tus 1. Bang's n. Stimulerande. Jfr Hoffmann's droppar, -extraktion: neurexere's. -feber: gammal föga lämplig benämning på tarmtyfus. Syn. tyfoidfeber, -filt: se neuro-pilem. -fläta: plexus, -gaser: se stridsgaser (6). -i'na, sing, -i'num (/.): medel, som verka på nervsystemet, -kitt: neuroglia, -knut: syn. ganglion (2). -söm: sammansyende av ändarna i en söndersliten (-skuren) nerv.Nervositet

Nervosite't, (/. Nervosi'sm|us, -i, Nervo'si-

t|as, -atis): lägre grad av neurasteni, särskilt den sjukliga lättretbarheten vid denna; obalanserat nervsystem. Nervös.

Nervo's|us, -a, -um (/.): hörande till nervsystemet.

Nerv-punktmassage: massage av de i huden fördelade tryckömma punkter (nervpunkter), vilkas retningstillstånd skulle vara orsak till neurasteni och andra sjukdomar (antagligen ett suggestionsförfarande), -ström: med elektrisk muskelström analogt fenomen, -svaghet: populär benämning på allehanda nervlidanden, neuroser och psykoser. Retbar n.: se neurasteni. -systemet: se systema nervosum, -tryckpunkter: ställen, där nerver lämna benkanaler 1. ligga ytligt o. därför vid neuralgier äro tryckömma. Syn. Valleix' punkter. Jfr apofyspunk-ter, smärtpunkter, -tråd: fortsättningen av nervcellernas nervtrådsutskott; bestående av axelcylinder o. nervtrådsskidor (myelin- o. schwann-ska skidan 1. neurilemmat).

Ne'rv|us, gen. och pl. -i (l. av g. neu'ron, sena, nerv): sträng- 1. trådformiga organ, som föra retningar mellan centrala nervsystemet och kroppens perifera delar. Motoriska, sensibla, sensoriella, trofiska, sekretoriska, vasomotoriska, centrifugala, centripetala nerver.

Obs.! I det följande betecknas med (m) motoriska, med (s) sensibla, med (ms) nerver, som föra både motoriska och sensibla trådar, med (sn) sensoriska nerver, med (se) sekretoriska och med (sym) sympatiska nerver. Pluralformen nervi = nn.

N. abdu'cens: 6. hjärnnerven (m), till m. rectus lateralis (bulbi).

Nn. accelera'ntes: sympatikusnerver från medulla oblongata genom ganglion cervi-cale till hjärtat, påskynda hjärtats pulsationer. Jfr autonoma nervsystemet (para-sympatikus), vagotoni.

N. accesso'rius: 11. hjärnnerven (m), från långsträckt kärna i förlängda märgen, radices craniales, och fr. halsmärgen, r-s spinales, de övre trådarna förena sig med n. vagus (se denna), de undre gå till m. sternocleidomastoideus och m. trapezius.

(N. acu'sticus): 1. n. statoacusticus; 2. i trängre bemärkelser: n. cochleæ.

N. alveola'ris infe'rior (N. alv. mandibulars, INA): (ms) från 3. trigeminusgrenen (n. mandibularis) till underkäkens foramen mandibulæ genom canalis mandibulæ och foramen mentale till hakans och underläppens hud, med grenar till tänder och hud (s), samt till m. mylohyoideus (m). Nn.

alveola'res superio'res (Rami alv. maxilla'res posterio'res, INA): (s) från n. infraorbitalis av 2. trigeminusgrenen till överkäkens tänder, tandköttet, kinden, käkhålan och näshålan.

Nn. ampulla'res ante'rior, infe'rior och lateralis (N. ampullæ posterio'ris + Ra'mi amp. lateralis och superio'ris, INA): (sn) från ganglion vestibula're till hinnlabyrinten.

Nn. anolcoccyge'i (Nn. ano\coccy'gici, INA): (s) irån 5. sakralnerven, till huden mellan stolgången (anus) och

stjärtbenet (coccyx).

Nn. auricula'res anterio'res (Nn. auric. tempora'les, INA): (s) grenar fr. auriculo-temporalis till öronmusslans insida. N. auri-cula'ris ma'gnus: (s) hudnerv från plexus cervicalis till trakten bakom ytterörat, bakre sidan av öronmusslan, främre delen av öron-musslan och regio parotideomasseterica. N. auric, poste'rior (N. retroauricula'ris, INA): (m) gren av n. facialis till öronmusslans muskler och m. occipitalis. N. auri'culo|-temporalis: (se) och (s); gren från n. mandibularis till parotiskörteln (se), käkleden, parotisväven, yttre hörselgången, trumhinnan, innersidan av öronmusslan och tinninghuden (s); har förbindelser med ganglion oticum och n. facialis.

N. axillaris: (ms) från plexus brachialis; (m) till m. teres minor och (s) till skulderleden och ss. nervus cutaneus brachii radia-lis till huden över bakre hälften av m. del-toideus och bakre hälften av överarmen mot dess nedre halva.

N. buccalis (N. buccinato'rius, BNA): (s) gren av n. mandibularis (masticatorius) till kindens slemhinna och hud.

Nn. cardi'aci: (sym) från sympatikus halsganglier och 1. bröstganglion, längs de stora kärlen och aorta ascendens till hjärtat, till vilket de föra påskyndande impulser, bilda med rami cardiaci n. vagi plexus car-diacus.

Nn. caro'tici: (sym) från ganglion cervi-cale medium till art. carotis communis och till art. thyreoidea inferior med plexus caroticus communis och plexus thyreoideus inferior. Nn. carot. exte'rni: (sym) grenar från ganglion cervicale superius, till art. carotis externa, omspinnande denna och dess grenar under såväl kaudalt som kra-nialt omfångsrik plexusbildning utefter kärlen och benämnda med resp. artärgrenars namn. Nn. caro'tico | tympa'nici: förbindelsenerver mellan n. tympanic us och n. sympathicus. N. caro'ticus internus: (sym)Nervi cavernosi clitoridis

Nervi digitales dorsales hailucis 382 lateralis et digiti secundi medialis

gren från ganglion cervicale superius till art carotis interna och dess grenar.

Nn. caverno'si clito'ridis (iV. cavern, elit. ma'jör et Nn. cavern, elit. minotes, BNA; N. co'rporis cavern, elit. maj. et Nn. corp. cavern, elit, min., INA): (sym) från plexus vesicalis till klitoris' svällkroppar. Nn. cavern. pe'nis: (N. cavern, pe'nis ma!jör et Nn. cavern, penis mino'res, BNA; N. co'rporis cavern, penis major et Nn. corp. cavern. penis min., INA): (sym) från plexus corporis cavernosi penis till penis svällkroppar.

(Nn. cerebrates): nn. craniales.

Nn. cervicales: (ms) halsnerverna, de 8 översta paren av ryggmärgens nerver, nn. spinales; betecknas n. cerv. I, n. cerv II etc. Se nn. spinales.

Nn. cilia'res bre'ves: de korta ciliarner-verna (ms), (sym); från ganglion ciliare till ögonbulben; (m) trådar till mm. sphincter pupillæ och ciliaris från n. oculomotorius; (s) från n. trigeminus' gren n. nasociliaris och (sym) för m. dilatator pupillæ och ögats kärl. Nn. cil. lo'ngi: (s) långa ciliarnerver-na; från n. nasociliaris jämte de föregående till ögonbulben.

Nn. clu'nium inferio'res (Nn. clun. cau-dates, INA): (s) grenar av n. cutaneus femoris posterior till huden över m. glutæus maximus nedre del. Nn. clu'n. me'dii: (s) från 5. sakral- och coccygealnervens bakre grenar till huden på bakre övre delarna av sätet, över glutæus. Nn. clu'n. superio'res (Nn. clun. craniates, INA): (s) från 5. lum-balnervens bakre grenar till huden över sätets övre delar.

N. coccyge'us: (ms) svansnerven, en (mikroskopisk) nerv; stundom 2; se nn. spinales.

Nn. crania'Ies (Nn. cerebrates, BNA; Nn. capitates, INA): de tolv hjärnnervsparen: nn. olfacto'rii, n. o'pticus, n. oculomoto'rius, n. trochlea'ris, n. trigeminus, n. abdu'eens, n. facia'lis, n. statoacu'sticus, n. glossopha-rynge'us, n. va'gus, n. accesso'rius och n. hypoglo'ssus.

N. cuta'neus antebracliii lateralis (N. cut. antebr. radiatis, INA): (s) från n. ulnaris till utsidan av underarmens hud. N. cuta'n. antebr. medialis (N. cut antebr. ulna'ris, INA): (s) från plexus brachialis till huden på underarmens

insida. N. cuta'n. antebr. poste'rior (dorsatis, INA):(s) från n. ra-dialis till huden på underarmens baksida. — N. cuta'n. bra'chii lateralis (N. cut. brachii radiatis, INA): (s) från n. axillaris till huden över axeln och armens utsida. N.

cuta'n. bra'chii media'lis (N. cut. brachii ulna'ris, INA): (s) från n. ulnaris till huden på överarmens insida. N. cutan. bra'chii poste'rior (N. cut. brachii dorsatis, INA): (s) från n. radialis till dorsala huden av underarmen. — (N. cuta'neus co'lli): n. transversa colli. N. cuta'n. dorsa'lis interme'dius (pe'dis) (N. cuta'n. do'rsi pe'dis me'dius, INA): (s) från n. peroneus superficial till fotryggens mediala hud. N. cuta'n. dorsa'lis lateralis (pe'dis) (N. cuta'n. do'rsi pe'dis fibula'ris, INA): (s) från n. suralis till late-rala fotranden. N. cuta'n. dorsa'lis media'lis (pe'dis) (N. cuta'n. do'rsi pe'dis tibia'lis, INA): (s) från n. peroneus superficialis till huden på stortåns och de åtvända sidorna av 2. och 3. tårnas hud. N. cuta'n. femoris lateralis (fibula'ris, INA): (s) från plexus lumbalis med en gren till sätets hud och utsidan av låret. N. cuta'n. fe'm. poste'rior (dorsatis, INA): (s) från plexus sacralis, förgrenande sig i nervi clunium inferiores, i rami perineales till perineum samt i rami cutanei femoris posteriores till lårets baksida. N. cuta'n. su'ræ lateralis (fibula'ris, INA): (s) gren av n. peroneus communis till utsidan av vadens hud.

(N. depre'ssor): hjärtnerv med två korta rötter ur n. laryngeus superior och n. vagus; retning av den centrala stumpen sänker starkt blodtrycket och förlångsammar hjärtverksamheten.

Nn. digita'les dorsales hallu'cis lateralis et di'giti secu'ndi media'lis: se n. peroneus profundus. Nn. digita'les dorsa'les pe'dis: (s) grenar från n. cutaneus dorsalis lateralis och n. peroneus superficialis till de mot varandra vända sidorna av 2. och 3. tårna. Nn. digit, palma'res communes I—III: (s), 3 starka sensibla grenar från n. media'nus till fingrarnas palmary tor (med undantag av lillfingret samt ulnarsidan på ringfingret); var och en av dem delar sig i hålhandens mittparti i tvenne nn. digitales palmares pro-prii efter att ha avgivit små sensibla grenar till huden i palma manus. Nn. digit, palm. commu'nes IV o. V: (s) 2, grenar från n. ulnaris, vilka under förbindelse med n. me-dianus löpa fram till interstitiet mellan 4. och 5. mellanhandbenens huvuden och där dela sig i nn. digitales palmares proprii för huden på dessa båda fingrars mot varandra liggande ränder och lillfingrets ulnara rand. Nn. digit, palm. proprii: se ovan. Nn. digit planta'res commu'nes I—III: (ms) grenar från n. plantaris medialis till mm. lumbri-cales och huden, se följande. Nn. digit, plant, pro'prii: (s) varje plantaris communisNervus dorsalis clitoridis

I—III delar sig i 2 grenar, som gå till de mot varandra vettande sidorna av 1.—4. tåns plantara huddelar. N. digit, plant, common. IV och Nn. digit, plant proprii: se

under n. plantaris lateralis och n. plant, medialis.

N. dorsalis clito'ridis och N. dors, pe'nis: (s) gren av n. pudendus till dorsala ytan av klitoris och penis. N. dors, sca'pulae: (m) gren från plexus brachialis (C. V) till mm. rhomboidei och levator scapulæ.

N. ethmoid I alis (-e'us, INA) ante'rior: (s) gren av n. nasociliaris till näsans slemhinna och hud. N. ethm. poste'rior: (s) gren av n. nasociliaris till kilbenshålan o. bakre cellulæ ethmoidales.

N. facialis: ansiktsnerven, 7. hjärnner-ven; (m) kranialvalvets, ytterörats, ansiktets muskler (ej tuggmusklerna), mm. buccinator, stapedius, stylohyoideus, bakre buken av m. digastricus; (s) trådar tillföras genom förbindelsen med n. trigeminus; (se) trådar till spottkörtlarna (ej parotis) och (sn) (smak)trådar från n. glossopharyngeus.

N. femoralis: (ms) från 2.—4. lumbal-nerverna med stark förgrening i främre, (väsentligen (s)) och bakre, (väsentligen (m)) grenar med särskilda namn.

N. fronta'lis: (s) gren av n. trigeminus, grenar sig i n. supra-orbitalis med rami medialis och lateralis samt n. supratrochlea-ris.

N. genito I femoralis: (ms) från plexus lumbalis, grenar sig i ra'mi jemora'lis (till överbenets hud) och genitalis

(för kremas-ter och tunica dartos).

N. glosso phar | ynge'us (-y'ngicus, INA): (ms), (se) och (sn) 9. hjärnnerven; förnämligast smaknerv, men för även motoriska och sensibla grenar till svalget och tungan samt sekretoriska till gl. parotis.

N. glutae'us infe'rior (N. glut, cauda'lk INA): (m) från plexus sacralis till m. glu-tæus maximus och (s) till höftledskapseln. N. glut supe'rior (N. glut, crania'lis, INA): (m) från plexus sacralis till mm. glutæus medius och minimus samt m. tensor fasciae latæ.

(Nn. hcemorrhoida'les inferio'res): nn. rec-tales inferiores. (Nn. hæmorrh. me'dii, BNA): nn. rectales caudales, INA. (Nn. hæmorrh. superio'res, BNA): nn. rectales craniales, INA.

N. hypoglo'ssus: 12. hjärnnerven, träder ut från medulla oblongata; väsentligen (m) för tungan; har talrika förbindelser med andra nerver och ganglier.

N. iliojhypoga'stricus: (ms) från plexus lumbalis, (m) till mm. transversus och obli-quus internus abdominis och (s) till huden över m. glutæus medius och nedersta delen av buken. N. ilio|inguinalis: (ms) från plexus lumbalis, (m) till mm. obliquus och transversus abdominis, (s) till huden av mons pubis, skrotum och labia majora samt mediala ljumskhuden.

N. infra jorbita'lis: (s) gren av n. trigeminus, avger rami alveolares superiores an-teriores o. posteriores, palpebrales inferiores, nasales externi och interni samt labiales superiores N. infra | trochlea'ris: (s) gren av n. nasociliaris till övre ögonlocket, tårsäcken, caruncula lacrimalis och huden vid inre ögonvinkeln.

Nn. inter|costales: (ms) grenar av nn. thoracicæ, de 12 bröstnerverna; de 7 övre (m) till bröstets muskler, de 5 undre (m) till bukmuskler; (s) grenar till hud, pleura och peritoneum i motsvarande utsträckning. Nn. intercosto | brachiales: variabel förbindelse mellan n. cutaneus brachii medialis o. lateralis. N. inter jme'dius: (sn) och (se); springer upp i trakten av sensibla glosso-pharyngeus-kärnan, träder fram å hj ära-basen med n. facialis, bildar en slynga till n. statoacusticus, övergår i chorda tympani, vilken den tillför smaktrådar för främre tunghälften och sekretoriska trådar till gl. submaxillaris och sublingualis. N. intero's-seus (antebra'chii) ante'rior: (ms) gren av n. medianus, (m) för fingrarnas flexorer och m. pronator quadratus; (s) till membrana interossea och handleden. N. intero'ss. (an-tebr.) posterior: (ms) gren från ramus profundus n. radialis till underarmens djupa sträckmuskler.

N. ischia'dicus: höftnerven; (ms) från plexus sacralis; (m) för höftens mm. obturatorius internus, gemelli, quadratus femoris, för lårbenets böj are, mm. semitendi-nosus, semimembranosus, långa huvudet av biceps femoris och adductor magnus samt samtliga underbenets och fotens muskler, i det den ungefär vid överbenets mitt grenar sig i n. tibialis och n. peroneus (fibula-ris) communis; se dessa.

N. jugula'ris: (sym) från ganglion cervi-cale superius till ganglion superius n. vagi och till ganglion inferius n. glossopharyngei.

Nn. labiales anterio'res [Rami labiales

(n. ilioinguinal lis), INA] och posterio'res

(Nn. labia'les, INA): (s) till blygdläpparna; ändgrenar av nn. ilioinguinalis o. perinei.

N. lacrimalis: tårnerven; (s) och (se) gren av n. ophthalmicus till tårkörteln ochNervus 1 ary n ge us inferior

conjunctiva ocuü samt huden i laterala ögonvinkeln.

N. larynge'us infe'rior (N. lary'ngicus cauda'lis, INA): (ms) grenar av n. larynge'us recurrens till största delen av larynx' muskler samt slemhinnan under ljudspringan. N. laryng. recu'rrens: (ms) gren av n. vagus' halsdel; avger grenar till plexus car-diacus, till övre delar av trakea och esofagus, till larynx' muskler (se nn. larynge'us inferior och superior). N. laryng. supe'rior (N. lary'ngicus crania'lis, INA): (ms) från n. vagus (ganglion inferius) till

larynx och omgivande delar; (m) till mm. constructor phary'ngis inferior och cricothyreoideus; (s) till delar av larynx och farynx.

N. linguaiis: (s), (sn) och (se) gren av n. mandibularis (trigeminus' 3. gren); (se) genom en gren, n. sublingualis, till glandula sublingualis och (s) till närliggande munbotten och tandkött samt (s) och (sn) (smaktrådar från chorda tympani) till tungans sidoränder samt papillæ fungiformes och fili-formes på tungans främre del; nervgrenens viktigaste förbindelser gå med chorda tympani och till n. hypoglossus.

Nn. lumba'les: (ms) de 5 paren ländner-ver av nn. spinales.

N. mandibulars: tredje grenen av n. trigeminus; (ms) avger nn. massetericus, auri-culotemporalis, alveolaris inferior och linguaiis.

N. massete'ricus: (m) gren av n. mandibularis till m. masseter; (s) till käkleden.

N. maxilla ris: (ms) andra grenen av n. trigeminus; avger nn. zygomaticus, infra-orbitalis och ramus meninge'us. Den sistnämnda (s) avgår redan inom skallens håla till hårda hinnan i området för arteria meninge'a media.

N. mea'tus acu'stici exte'rai (N. mea'tus audito'rii ext., BNA): (s) gren av n. auri-culotemporalis till yttre hörselgångens hud och till trumhinnan.

N. media'nus: (ms) från plexus brachialis till underarmen; (s) till armbågsleden m. m.; (m) till samtliga muskler på underarmens böjsida med undantag för mm. flexor carpi ulnaris och båda ulnara huvudena av flexor digitorum profundus; avger n. in-terosseus antebrachii anterior, ramus palmaris, ramus communicans cum n. ulnari samt ändgrenarna nn. digitales palmares communes och palmares proprii.

[N. meninge'us (me'dius)]: ramus me-

ningeus (medius) n. maxillaris.

N. menta lis: (s) grenar av n. alveolaris

inferior, dels till hakans hud, dels till underläppens hud och slemhinna.

N. mu'sculo I cuta'neus: (ms) från plexus brachialis; avger (s) n. cutaneus antebrachii lateralis; (m) grenar till överarmens böj are; (s) till överarmens periost och benmärg.

N. my'lohyoide'us: (ms) gren av n. alveolaris inferior; (m) grenar till mm. mylo-hyoideus och främre buken av digastricus; (s) till hakans och angränsande områdens hud.

N. naso|cilia'ris: (s) gren av n. ophthalmicus; avger en sensibel rot till ganglion ciliare, ramus communicans med ganglion ciliare och förgrenar sig i nn. infratrochle-aris och ethmoidales anterior och posterior samt ciliares longi. N. nasojpalati'nus: (s) lång gren från rami nasales posteriores supe-riores mediales (nn. pterygopalatine till gommens slemhinna.

N. obturato'rius: (ms) från plexus lumba-lis; (m) till mm. obturatorius externus, pec-ti'neus, adductor brevis, longus samt magnus och m. gracilis; (s) huden på lårets insida.

N. occipitalis ma'jor: (s) från 2. halsnervens bakre rot till bakhuvudets hud ända mot hjässan. N. occip. mi'nor: (s) från plexus cervicalis till huden å bakhuvudets laterala del.

N. octa'vus: n. statoaucusticus.

N. oculomoto'rius: 3. hjärnnerven; (m) med en övre gren, ra'mus supe'rior, till mm. rectus superior och levator palpebræ superioris, och med en nedre gren, ra'mus infe'rior, till mm. rectus medialis, rectus inferior och obliquus inferior; avger en kort gren till ganglion ciliare.

Nn. olfacto'rii (Fi'la olfato'ria, INA): (sn) från bulbus olfactorius genom silbens-plattan till regio olfactoria i näsan gående trådar.

N. ophthalmicus: första gren av n. trigeminus, grenar sig i nn. lacrimalis, frontalis och nasociliaris; har

förbindelser med nn. oculomotorius, trochlearis och abducens; före delningen avges en gren, ramus tento-rii, till väggarna av sinus petrosus superior, sinus trans versus, sinus rectus och tentorium cerebelli.

N. o'pticus (Fasciculus opticus, INA): (sn) 2. hjärnnerven, synnerven.

Nn. palati'ni: från n. maxillaris gnm nn. pterygopalatine indelas i n. palati'nus ante'rior (ma'jor, INA): (s) till hårda gommen och tandköttet samt näshålans undre och

mellersta delar; n. pal. me'dius: (s) till ton-

sillerna och trakten däromkring och n. pal.

posterior (mi'nor, INA): (m) till mjuka gommen.

Nn. perine'i (N. perinea'lis, INA): (ms) grenar av n. pudendus; (s) ra'mi per. latera'-les: till huden av laterala perineum, nn. scrotales, resp. labiales posteriores och (m) till mm. transversus perinei superficialis, sphincter ani externus, bulbo- och ischio-cavernosus.

N. perone'us (fibula'ris) commu'nis (N. fibula'ris commu'nis, INA): (ms) gren av n. ischiadicus, delar sig i den övervägande (s) n. peron. superficialis och den övervägande (m) n. peron. profu'ndus; före denna förgrening avger den gemensamma stammen en (m) gren till korta huvudet av m. biceps femoris och (s) grenar till laterala och bakre delarna av knäledskapseln samt till tibio-fibularledens kapsel samt n. cutaneus suræ lateralis. N. peron. (fib.) profu'ndus: (ms) från n. peron. commun.; muskelgrenar till samtliga extensorer på underbenet och m. extensor digitorum brevis; (s) till språngledens kapsel och till de mot varandra vända sidorna av stortån och 2. tån. Ändgrenarna äro: nn. digita'les dorsa'les hallu'cis lateralis et di'giti secu'ndi media'lis. N. peron. (fib.) superficia'lis: den ytliga huvudgrenen av n. peron. communis; (m) för m. peron. longus och m. brevis; f.ö. delande sig i de 2 (s) n. cutaneus dorsalis medialis och n. cut. dors, intermedius.

N. petro'sus ma'jor: förbindelsenerv mellan ganglion pterygopalatinum och n. facialis; en av rötterna till ganglion pterygopalatinum. N. petr. mi'nor: förbindelse mellan ganglion oticum och ganglion extra-craniale n. glossopharyngei. N. petr. profu'ndus: en (sym) förbindelsegren mellan ganglion cervicale superius och ganglion pterygopalatinum.

N. phre'nicus: (m) från plexus cervicalis till mellangärdet; innehåller (s) trådar för hj ärtsäck, pleura och peritoneum.

N. planta'ris lateralis (N. plant, fibula'ris, INA): gren av n. tibialis med en a) ytlig gren, som förenar sig med n. plantaris medialis och avger, 1. (s) n. digitalis plantaris proprius; 2. n. digitalis planta'ris commu'-nis IV, vilken delar sig i nn. digit, plant, proprii till de mot varandra liggande 4. o. 5. tårnas sidoränder o. för huden på lilltåns laterala del; försörjer också ofta (m) mm. flexor och opponens digiti V samt avger grenar till mm. interossei och lumbricales i denna del; b) en djupare gren som bildar en båge, avger (m) till mm. interossei, adductor hallu'cis och fibu-

lära huvudet av flexor hallucis. N. plant, media'lis (N. plant, tibialis, INA): den andra ändgrenen av n. tibialis med grenar till m. flexor hallucis brevis, abductor hallucis och flexor digitorum brevis (m) och n. digitalis plantaris proprius till tibiala stortåranden samt nn. digita'les planta'res commu'-nes I—III.

(TV. pneu'mo\ga'stricus): n. vagus.

N. pterygoide'us lateralis (N. pter. exte'rnus, BNA): (m) gren av n. mandibularis till m. pterygoideus lateralis. N. pter. medialis (N. pter. inte'rnus, BNA): (m) gren av n. mandibularis till mm. pterygoideus medialis, tensor veli palatini och tensor tym-pani.

Nn. pterygopalati'ni (Nn. sphenopalati'ni, BNA): (s) grenar av n. maxillaris, dels till näshålan, septum nasi och

nasofarynx gnm rami nasales posteriores laterales och mediales, dels till gommen gnm nn. palatini, se n. nasopalatinus, nn. palatini.

N. pude'ndus (N. pudendalis, INA): (ms) från plexus sacralis; avger nn. rectales in-feriores, perinei med nn. scrotales (labiales) posteriores o. dorsalis penis 1. clitoridis.

N. radialis: (ms) gren från plexus bra-chialis, avger åt över- och underarmens sträcksida motoriska o. sensibla nerver; (s) till överarmen n. cutaneus brachii posterior; (m) grenar till samtliga överarmens exten-sormuskler; (s) n. cutaneus antebrachii posterior samt 2 ändgrenar: en djup, ramus profundus n. radialis, och en ytlig, ramus superficialis. Ra'mus profu'ndus avger n. in-terosseus antebrachii posterior; (m) grenar till underarmens och handens extensorer och (s) till handleden och karpo- samt kar-pometakarpallederna. Ra'mus superficia'lis avger (s) nn. digitales dorsales till den radiala hälften av handryggens hud (2 Vi finger).

Nn. rectales cauda'les, INA (Nn. hæmo-rrhoida'les me'dii, BNA): (s) från n. pudendus till rektum. Nn. rectales craniales, INA (Nn. hæmorrhoidales superio'res, BNA): (sym) från plexus mesentericus inferior till övre delen av rektum. Nn. rectales inferio'-res (Nn. hæmorrhoidales inferiores, BNA; Nn. ana'les, INA): (ms) grenar av n. pudendus, (m) till m. sphincter ani externus, (s) till huden kring anus.

N. saccula'ris (N. sa'cculi, INA): gren av pars vestibularis n. statoacustici till sac-culus.

Nn. sacra'les: de 5 paren korsnerver.

N. saphe'nus: (s) gren av n. femoralis till

knäleden, avgivande rami cutanei cruris mediales och infrapatellaris.

Nn. scrota'les anterio'res [Ra'mi scrotales (n. ilioinguina'lis), INA] och posterio'res (Nn. scrota'les, INA): (s) ändgrenar av n. ilioinguinal resp. grenar av nn. perinei från n. pudendus.

(N. sperma'ticus exte'rnus): ramus genitalis; se n. genitofemoralis.

(Nn. spheno\palati'ni): nn. pterygopalatine

Nn. spinales: (ms) ryggmärgens nerver med 5 avdelningar: 8 par halsnerver, nn. cervica'les; 12 par bröstnerver, nn. thora'-cici; 5 par ländnerver, nn. lumba'les; 5 par sakralnerver 1. korsnerver, nn. sacra'les, och en (eller ett par) svansnerv(er), n. coccyge'-us. Varje nerv i vartdera nervparet utgår från ryggmärgen med en främre (m) och en bakre (s) rot, radix anterior och r. posterior. De två rötterna förena sig i en stam, n. spinalis. Den gemensamma stammen delar sig typiskt i 4 grenar: ra'mus poste'rior (dorsalis), väsentligen för ryggens hud och de egentliga ryggmusklerna; ra'mus ante'rior (r. ventra'lis), för bålens och extremiteternas ventrala hud och muskler; ra'mus me-ninge'us, till ryggradskanalen och ryggmärgens hinnor och ra'mus commu'nicans, som genom förmedling av n. sympathicus försörjer inälvor och kärl, men också innehåller sympatiska trådar mot centrum.

[N. spino'sus, BNA; Ramus meni'ngicus (n. mandibulars), INA]: ramus meninge'us av n. mandibulars.

N. spla'nchnicus ma'jor: (sym), stora inälvsnerven; från gränssträngens 6.—9. tora-kala ganglier till plexus coeliacus; består av vasomotoriska trådar för tarmens kärl, motoriska för tarmmuskulaturen, och sensibla trådar; en del av de motoriska trådarna hämma, en del andra stegra tarmperistalti-ken. N. splanch. mi'nor: (sym), lilla inälvsnerven; från sympatikusnervens 9., 10. och ev. 11, ganglier till plexus coeliacus och dess nerver, bl. a. till njuren. Nn. spla'nch. sacra'les: (sym) från n. sympathicus' bäckendel till bäckenorganen och -kärlen.

N. stape'dius: (m) gren av n. facialis till m. stapedius.

N. sta'to[acu'sticus (N. octa'vus): 8. hjärnnerven, hörselnerven, träder ut vid bakre delen av pons, består av 1) Pars cochlea'ris (n. oeta'vi) (N. cochleæ = N. acusticus, INA): (sn) hörselsnäckans nerv, hörselorganets

sensoriska nerv med hörsel-nervsgangliet, ganglion spirale och 2) Pars

vestibularis (N. vesti'buli, BNA; N. ves-tibuli = N. sta'ticus, INA): (sn) jämviktsorganets nerv, i hörselkanalens botten bildande ganglion vestibuli, som mottager sina trådar från sinnesapparaten (jämviktsorganet) i labyrinten genom nn. utriculo-ampullaris, saccularis och ampullares.

N. sub j cla'vius: (m) gren från plexus brachialis till m. subclavius. N. sub|costa'-lis: n. thoracicus XII, namnet av att den avslutar raden av de på revbenens undre kant förlöpande interkostalnerverna. N. subjlingua'Iis: (s) gren av n. lingualis till glandula sublingualis och till munbottens slemhinna och tandkött. N. sub | occipita'lis: (m) syn. n. cervicalis I; ramus posterior (se nn. spinales) förgrenar sig i olikhet mot övriga spinalnervers rami posteriores uteslutande tül muskier, mm. rectus capitis posterior major och minor samt obliquus capitis inferior och superior. Nn. sub | scapula'res: (m) grenar från plexus brachialis till mm. sub-scapularis, teres major och genom den längsta grenen (n. thoracodorsal) till m. latissimus dorsi.

Nn. supra jclavicula'res: (ms) nerver från plexus cervicales; dels till huden framför övre mediala delarna av m. pectoralis major och till sternoklavikularleden (s); dels till laterala övre bröstet ned intill 4. revbenets nivå (s); och dels en (m) gren, som jämte n. acessorius innerverar m. trapezius. N. supra-orbita'lis [Ra'mus latera'lis (n. frontalis), INA]: (s) gren av n. frontalis till pannans och delvis hjässans hud samt till övre ögonlockets hud och bindehinna. N. supra | -scapula'ris: från plexus brachialis; väsentligen (m) nerv för mm. supra- och infraspinatus samt (s) för skulderledens kapsel N. supra j trochlears: (s) gren av n. frontalis, dels en övre gren till övre ögonlocket, näsroten och angränsande hud, dels en nedre gren till inre ögonvinkelns hud och ögon-bindehinna.

N. sura'lis: (s) från n. tibialis till huden över yttre malleolen, fotleden, hälen och sinus tarsi.

N. sympa'thicus: se systema nervosum autonomicum.

N. tempora'lis profundus ante'rior och N. temp. prof. poste'rior: grenar av n. man-dibularis; antenor till främre delen av m. temporalis, posterior till bakre delen av samma muskel, båda (m), samt en (s) gren till käkleden.

N. tenso'ris tympani: (m) gren av n. pterygoideus medialis till m. tensor tympani. N. tens, ve'li palatini: (m) gren av n.Nervi thoracici

387

Neural

pterygoideus medialis till m. tensor veli palatini.

(N. tento'rii): ramus tentorii; se under n. ophthalmicus.

Nn. thora'jcici (-ca'les, BNA): de 12 nerv-paren av bröstryggmärgens nn. spinales. Nn. thor. dorsa'les, INA: delar sig i n. dorsalis scapulæ och n. thoracicus longus. N. thor. lo'ngus: (m) från plexus brachialis (C. V—VI) till m. serratus ante'rior. Nn. thor. ventrales, INA: (m) från plexus brachialis (C. V—Th. I) till mm. pectoralis minor och major. N. tho'raco |dorsalis: längsta grenen av nn. subscapulars, försörjer m. latissi-mus dorsi.

N. tibialis: (ms) från n. ischia'dicus, avger rami musculares, articulares, calcaneares samt de två ändgrenarna n. plantaris medialis och n. plantaris lateralis.

N. transve'rsus colli (N. cuta'neus co'lli, BNA, INA): (s) från 2. och 3. 1. 3. och 4. halsnerverna till huden ovan och under tungbenet.

N. trige'minus: 5. hjärnnerven; syn, n. quintus, har 2 rötter, en (s) portio major, och en (m) portio minor, avger nn. ophthalmicus, maxillaris och mandibularis.

N. trochlea'ris: 4. hjärnnerven; (m) till m. obliquus oculi superior.

N. tympa'nicus: (s) gren från n. glos-sopharyngeus och dess ganglion extracranial till trumhålans slemhinna, cellulæ mastoideæ och tuba auditiva; har förbindelser med nn. facialis och sympathicus.

N. ulna'ris: från plexus brachialis; (s) grenar till armbågsleden samt handens ul-nara delar, både volart och

dorsalt, och (m) för m. flexor digitorum profundus; de två ändgrenarna, en (s) ytlig och en (ms) djup, fördela sig på handen.

N. utri'culoampullaris: se n. statoacusti-cus.

Nn. vaginales: (s) från plexus pudendus till vagina.

N. va'gus: 10. hjärnnerven, (N. pneumo-ga'stricus): blandad n. med motoriska, sensibla, sekretoriska och vasomotoriska trådar, utträder ur med. obl. med 10—20 rottrådar, passerar foramen jugulare, där resp. något nedanför bildande ganglion superius resp. inferius, fortsätter med de stora halskärlen ned i brösthålan och efter plexusbildning kring oesophagus vidare med denna i en främre o. en bakre stam (trunci vagales anterior o. posterior) ned i bukhålan, där ingående rikliga förbindelser med sympatikus; avgiver som at o-motoriska grenar till tvär-strimmig muskulatur i gom, svalg, larynx

o. matstrupe samt so mat o-sensibla till yttre hörselgång, trumhinna, dura mater, svalg o. larynx; är det parasympatiska systemets viktigaste nerv, skickande ss. sådan grenar till halsens, brösthålans o. större delen av bukhålans organ; efter avgivandet av n. recurrens blir vagus en rent autonom nerv.

[Nn. vesica'les inferio'res et superio'res (system, sympathici), BNA; Nn. vesicates, INA]: (sym) från plexus vesicalis till urin-blåsan. [Nn. vesicales inferio'res (plexus pude'ndi, BNA; Nn. vesic. cauda'les, INA]: (s) från plexus pudendus till blåsans fundus.

(N. vesti'buli, BNA; N. vestib. = N. sta-ticus, INA): pars vestibularis (n. octavi).

N. zygoma'ticus: (s) gren av n. maxillaris; (s) ramus zygomaticotemporalis till främre tinninghuden och (s) ramus zygomatico-facialis till kindens hud.

Nervänd-kroppar: särskilda organ i vilka de ej fritt ändande nervtrådarna sluta; de vanligaste äro de cylindriska o. de ovala lamellära, vilka finnas i huden o. torde förmedla berörings- o. tryckretningar. Se Meissner's, Vater-Pacini's kroppar, -ändplatta: muskelnervernas slutplatta i muskeln.

Nervo's, (/. Nervo's|us, -a, -um).

Nessler's reagens (till påvisande av ammoniak i dricksvatten): kvicksilverjodid 10 -f kaliumjodid 5 + kalilut 20 -f aq. dest. 100. N. reaktion: vid närvaro av ammoniak i vatten uppträder rostbrun fällning vid tillsats av N. reagens.

Nestiatri' (/. -a, -ae), Nestoterapi', (l. Nes-totherapji'a, -i'ae av g. nestei'a, fasta -f-iatrei'a, therapei'a, behandling): svältkur.

Neufeld's kapselsvällning: ansvällning av kapseln kring pneumokocker vid applikation av specifikt antiserum (från samma bakterietyp).

Neumann's skida: ett skikt utanpå dentin-rören av annan kemisk sammansättning än dentinet

Neur- (Nevr-)algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. neu' ron, nerv + a'lgos, smärta): nervsmärtor ofta anfallsvis uppträdande och lokaliserade till enskilda sensibla nerver. N. ischia'di-ca: ischias. Trigeminusneuralgi: ansiktsneur-algi. Interkostalneuralgi: n. i nerverna i revbensmellanrummen. Neuralgisk: t.ex. n. sår.

Neural (l. -is, -e av g. neu'ron, sena, nerv): som tillhör eller beror av nerverna, -plat-tan: se medullarplattan. -röret: syn. medul-larröret, det rörformade tidiga embryonala anlaget till det centrala nervsystemet, som efterträder medullarrännan. Se medullarplattan.Neurapraxi

Neur- (av g. neu'ron): nerv-, -apraxi', (/. -apraxji'a, -i'ae av g. a priv. -f pra'tto, handla): kortvarigt avbrott i perifera nervers funktioner; åstadkommet gnm kompression, droger 1. köld o. medförande övergående motorisk o. sensorisk förlamning, -asteni', (/. -asthen|i'a, -i'ae av g. asthe'neia, svaghet): retbar nervsvaghet, psykoneuros med ökad retbarhet och benägenhet att snart tröttna, samt växlande symptom från snart sagt alla delar av

kroppen; i trängre bemärkelse endast den gnm kronisk uttröttning och utmattning av det ursprungligen sunda nervsystemet uppkomna symptomkomplexen, -ax I on, -/ (7. av g. a'xon, axel): nervens axel-cylinderutskott. Jfr dendrit. -ektomi', (/. -ec-tomji'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): ex-stirpation av ett stycke nerv, för att avklippa olidliga neuralgier, t.ex. av trigeminus vid trigeminusneuralgi. -exere's, (/. -exæ're-s|is, -is av g. ek, ut + haire'o, taga): genom vridning av nerven runtom en tång åstadkommen nervextraktion. Syn. evu'lsio nervi.

Neuri-le'mm|a, -atis (/. av g. neu'ron, nerv -f le'mma, skal): fin strukturlös hinna, som utanpå myelinskidan omgiver de enskilda nervtrådarna. Syn. schwannska skidan. Jfr endo-, epi-, perineurium, -lemmo'mja, -atis (/.): svulst utgående från neurile'mma.

Neuri'n: vinyltrimetylamoniumhydrat,

(CHaK

>N-OH. 1. den viktigaste ägg-CH2:CH/

viteartade substansen i nervvävnaden; 2. en till kadaverin hörande mkt giftig i ruttnande kött uppträdande bas (likalkaloid, ptomain); 3. terapeutiskt extrakt från nervvävnad.

Neurino'm (/. -a, -atis): av fintrådig från nervceller 1. motsvarande embryonala celler utgående svulst. Syn. neurocytom.

Neuri't. (Nevri't): gangliecellens nervström-förande långa utskott. Äldre benämning på axelcylinder, nervtrådsutskott, neuraxon. Jfr dendrit.

Neuri't (/. -is, -idis): nervinfl., dels äkta infl. av nervskidan och endoneurala bindväven, dels degenerativa till kornigt sönderfall ledande förändringar av axelcylinder och märgskida av infektiösa, toxiska och reumatiska orsaker. — Neuritis hypertro'phicans interstitia'lis: se Déjérine's sjkd. N. migrans: n. som flyttar. N. nodo'sa: n. med knutformade ansvällningar på nerven. N. o'ptica: synnervsinfl., dels n. o. intraocula' ris: papillit, dels n. o. retrobulbar ris: infl. av

nerven bakom ögonbulben. Se perineurit och polyneurit. Jfr staspapill. Neuro- (av g. neu'ron): nerv-, -bla'ster (av g. blasto's, frö): gangliecellernas embryonala moderceller. Syn. -plaster, -blasto'm (/. -a, -atis): 1. malign svulst uppbyggd av neuro-blaster (speciellt från sympatikusområdet), mest hos barn o. utgående från binjurarnas märg; 2. syn neurom. -circulato'ri|us, -a, -um (/.): som hänför sig till nerv- och cirkulationssystemen. -cy'ter (av g. ky'tos, cell): se ganglie-, nervceller, -cyto'm (/. -a, -atis av g. ky'tos, cell): svulster av varierande beskaffenhet, ledande sitt ursprung från odifferentierade nervceller; en del utgöras av neuroblastom, andra av neuroepiteliom. Neurode- (av g. neuro'des): näthinna-, -algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärta i reti'na. -atrofi', (/. -atroph|i'a, -i'ae av g a priv. + trophe', näring): atrofi av retina. Neuro- (av g. neu'ron): nerv-, -dermato's (/. -is, -is av g. de'rma, hud): nervösa fenomen i huden, dels spasmodermier, t.ex. gåshud, dels estesiodermier, t.ex. anestesi, hyperestesi, parestesi, pruritus m.fl. -dermi't (/. -is, -idis): neuropatisk hudsjukdom. N. chro'nica circumscripta: ett kliande likenartat utslag, N. linea'ris chro'nica: se nævus linearis, -dy--ni', (/. -dyn I i'a, -iae av g. ody'ne, smärta): nervsmärta, -epitel, (/. -epithe'li|um, -i): sinnesorganens specifika epitelceller, t.ex. av reti'nas stav- och tapplager. -epit(h)elio'm, (/. -epithelio'm|a, -atis): från primitivt neuro-epitel utgående svulst i reti'na 1. centrala nervsystemet. N. gliomato'sum: från glian utgående svulster med ofta i rör och rosetter anordnade celler. Jfr spongioblastom. -fa-gi', (/. -phagji'a, -i'ae av g. phagei'n, äta): fagocytos av nervceller, -fibriller: finaste, till synes nätformigt anordnade protoplasmatrå-dar i nervcellerna och deras utskott, -fibro'm (/. -a, -atis av fi'bra, tråd): fibrom utgående från en nervs bindväv, -fibromato's (/. -is, -is): se Recklinghausen's sjukdom, -fo-ni', (/. -phon|i'a, -i'ae av g. phone', stämma): respiratorisk kramp (särsk. vid hysteri och chore'a) med utstötande av ett högt skällande skrik, -fti's, (/. '-phthis|is, -is av g. phthi'sis, utarmning): utmärgling av nervvävnaden. -fysiologi', (/. -physiologji'a, -i'ae av g. phy'sis, natur + lo'gos, lära): läran om livsföreteelser och reaktioner i nervsystemet, -ganglio'm (/. -a, -atis av g. gangli'on, senknut): nervsvulst innehållande ganglieceller. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): som utgår från nerv 1. sammanhänger med nervlidande. -ge'na teorien: läran, att hjärtats nervelement äro säte för den till hjärtats rö-Neurom

relse ledande retningens uppkomst och till hj ärtrörelsernas koordination. Jfr myogena teorien, -gli'a, (/. '-gli|a, -ae av g. gli'a, lim): nervkitt, den nervösa vävnadens epiteliala stödjesubstans (neurogliaceller med deras utskott, -glio'm (/. -a, -atis): nervsvulst, som innehåller både neuroglia och egentlig nerv-väv. -hypofysen, (/. -hypo'phys|is, -is av g. hypo', under + phy'sis, växt): hypofysens bakre och mindre, av nerwäv bestående lob. Syn. lo'bus nervo'sus h. -kerati'n (av g. ke-ras, horn): svavelhaltig äggvitekropp i gliacellerna. -krini', (/. -crin|i'a, -Vae av g. kri'no, avsöndra): avsöndring av hypofys-hormon till centrala nervsystemet (hypo-ta'lamus). Jfr hemokrini. NLA: förkortning för neuroleptanalgesi. -labi'1 (av /. la'bilis, osäker): nervös, nervöverkänslig, -labyrinti't, (/. -labyrinthici is, -idis, av g. laby'rinthos): infl. i hörsellabyrintens nervösa element. le'ptik|a sing, -um, (/. -leptic|a, sing, -um av g. lepsis, gripande): medel mot psykoser. -leptanalgesi: modern narkosmetodik, varvid en differentierad effekt eftersträvas. Tidigare eftersträvades vid narkosen sömn, muskelslapphet, smärtfrihet och central reflexdämpning med ett enda narkosmedel. Nu kan man med tillhjälp av vissa droger lägga tyngdpunkten på vissa kvaliteter, t.ex, på den analgetiska effekten trots att patienten befinner sig i ett mycket ytligt och ringa påfrestande stadium. Med moderna högpotenta analgetika kan man åstadkomma en komplett generell analgesi, vilket tillåter även de största kirurgiska ingrepp, under det att den hypnotiska effekten är obetydlig. Den analgetiska effekten åtföljs av en samtidig respirato-risk depression och kräver därför i dessa fall konstgjord ventilation. Denna differentierade metod betecknas med förkortningen NLA. -lipomato'sisdoloro'sa:seadi-po'sitas doloro'sa. -logi', (/. -log | i'a, -Vae av g. lo'gos, lära): vetenskapen om nervsystemet i friskt och sjukt tillstånd. Neurolog -lu'es, (/. Mu|es, -is): syfilis i nervsystemet. -lymfati'sm, (/. -lymphati'sm|us, -i): exsudativ diates med neuropsykiska symptom. -ly's, (/. -lys I is -is av g. ly'o, lösgöra): en nervs frigörande från tryckande omgivning, t.ex. ur en kallus. Neur!o'm (/. -a, -atis): nervsvulst. N. plexi-fo'rme: med fibromatos förbundet n. ve'-rum, som i en 1. flera nervstammar bildar ett konvolut av i rankor slingrande knöliga nervsträngar. Syn. rankneurom, Verneuirs neurom. N. spu'rium: fibrom, lipom, myx-om och sarkom, som utgå från nervers

bindväv, perineurium 1. endoneurium. Se gliom, neuroepiteliom, neurofibrom. N. ve'-rum: antingen n. amyelVnicum: utan mye-linskidor kring neuriterna; n. myelVnicum: med märgskidor; n. ganglio\na're, -cellula'-re: med ganglieceller bland nerverna.

Neuro- (av g. neu'ron): nerv-, -malaci', (/. -malac|i'a, -Vae av g. malaki'a, uppmjukning): sjuklig uppmjukning av nerverna, -mato's (/. -is, -is): multipla neurom. -me'rer (av g. me'ros, del): den segmentala uppdelningen av det embryonala nervsystemet, analogt med myomerer. Neuromeri. -mlme'-s|is, -is (/. av g. mi'mesis, imitation): efterapande av organiska sjukdomar, t.ex. vid hysteri, -muskulär svaghet: muskelsvaghet vid nervös utmattning, -myeli't (/. -is, idis av g. myelo's, märg): infl. av nerv- och medullär substans. N. o'ptica: akut myelit med neuritis optica. -my(os)i't (/. -is, -idis av g. mys, muskel): samtidig infl. i en nerv och dess tillhörande muskel.

Neur|o'n, -o'riis (/. av g. neu'ron, nerv): nervenhet, dvs. en gangliecell med dess utlöpare. Man skiljer på neuron av första och av andra ordningen. I en motorisk bana går första 1. centrala neuronen från hjärnbarken till en gangliecell i ryggmärgen, med vilken den står i kontakt; den perifera eller andra ordningens neuron utgöres av denna ryggmärgs-gangliecell med dess nervtrådsutskott och nervtrådsändplatta i muskeln. I fråga om sensibla nerver är den perifera neuronen den första ordningens, enär retningen utgår från periferien. Med hänsyn till nervströmmens riktning kallas de till centr. nervsystemet ledande: inåtledande, centripetala, afferenta 1. sensibla, de från centr. nerv syst. ledande: utåtledande, centrifugala 1. efferenta (motoriska de till muskler, sekretoriska de till körtlar).

Neurono- (av g. neu'ron): neuron-, -fagi', (/. -phag[Pa, -Vae av g. phagei'n, äta): nerv-cellsdestruktion gnm fagocytos (neuronofa-gocyter). -foni', (/. -phon|i'a, -Vae av g. phone', ljud): sällsynt koreiform sjukdom i larynx- o. exspirationsmuskulaturen, yttrande sig med skarpa ofta djurliknande skrik o. läten, '-s (/. -is, -is): sjukdom av nervöst ursprung.

Neuro- (av g. neu'ron): nerv-. -ny'x|is, -is (JL av g. ny'xis, punktur): punktion av nerv. -oftalmologi', (/. -

ophthalmologic, -Vae av g. ophthalmo's, öga + lo'gos, lära): -otolo-gi', (/. -oto|Iog[i'a, -Vae av g. ous, öra + lo'gos, lära): den del av oftalmologin resp. otologin, som rör resp. organ o. deras samband med nervsystemet, -papilll't (/. -Is, -idisNeuros

av papilla, vårta): neuri'tis opticointraocu-la'ris, infl. i synnerven och dess papill. -para-ly's, (/. -para'lys|is, -is av g. para'lysis, förlamning): en från nervsystemet utgående förlamning. Neuroparalytisk, (/. Neuroparalytic | us, -a, -um). -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): nervlidande i allmänhet. N. diabetica: smärtor, parestesier och bortfall av reflexerna i de nedre extremiteterna. -patisk, (/. -palhic|us, -a, -um): benägenhet, ärftlig eller förvärvad, för nerv-lidanden, särskilt med funktionella 1. perifera sådana. N. blick: starkt utvidgad ögonspringa hos neuropater. N. blödningar: vika rierande blödn. Syn. neurotisk (3). -patologi' (/. -patholog|ia, -i'ae av g. pa'thos, lidande -f- lo'gos, lära): läran om nervsjukdomarna. -phagi'a, -phobi'a, '-phthisis: se -fagi, -fobi, -ftis. -pil, -pile'm (av g. pi'los, filt): tätaste vävnad av de finaste nervfibriller. -pla'sm (/. -a, -atis av g. pla'sma, något format): den odifferentierade basofila protoplasman i nervcellen, -pla'ster: se -blaster, -plasti'k (av g. pla'sso, forma): transplantation av nerv. -prax|i'a, -i'ae (/. av g. pra'xis, handling): total förlamning av en nervs utbredningsområde efter trauma utan synlig förändring av nerven, -psykoser, (/. -psycho'-s|is, pl. -es): 1. funktionella psykoser; 2. psykoneuroser. -recidiv, (/. -recidiv|um, -i, återfall): brukas mest om de nervösa reaktioner, isht från de cerebrala nerverna (särsk. förlamningar av 7. o. 8. hjärn-nerverna), som kunde följa på den förr vanliga salvarsanbehandlingen av syfilis, -re-tini't (Z. -is, -idis av rete, nät): infl. i synnerven, speciellt i synnervspapillen (neuri'tis o'ptica intraocula'ris) samt i reti'na. Syn. papilloretinit. -(r)rafi', (/. -rrhaphji'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): nervsutur. -sarko|kleisi', (/. -sarcojclei'sjis, -is av g. sarx, kött -f- klei'sis, tillslutning): inbäddning av nerver i muskelväv för att skydda dem mot tryck t.ex. av trigeminus 1. sakralnerver efter resektion av omgivande benkanal, -sarko'm, (/. -sarco'm | a, -atis): neuroma ve'rum med elakartat förlopp.

Neuro's (/. -is, -is): funktionella nervlidanden utan känd anatomisk förändring, ett samlingsnamn för dels huvudsakligen psy-kogena nervlidanden med allmänna symptom ss. hysteri, neurasteni, lindrigare psykoser, psykoneuroser, dels lokala nervlidanden ss. yrkesneuroser t.ex. skrivkramp 1. organneuroser. — N. bu'Ibi sympa'thica: sympatiskt ögonlidande, varvid endast astenopi består i det ej primärt angripna ögat. Jfr ophthalmia, sympa'thica. Angio-, motili-

te'ts-, sensibilitets-, ränte-, skräckneuroser. Traumatisk n.: efter skräck, olycksfall o. dyl. uppträdande i allmänhet med sorgbundenhet och viljesvaghet förbundna smärtor och rörelserubbningar. Jfr kommotionsneu-roser. Tro'foneuroser. Vasomotoriska n-er: n. i kärlnerverna t.ex. urtica'ria, akropares-tesier, pseudoanemi.

Neurosecretion: den frigörelse av vissa substanser som kommer till stånd i nervändarna vid nervimpulsens överföring till ett mottagande organ (se acetylkolin och noradrenaline

Neuro- (av g. neu'ron): nerv-, -sklero's, (/. -sc!ero's|is, -is av g. sklero's, hård): förhårdnad i nerv 1. nervcentrum, -steni', (/. -sthe-n|i'a, -i'ae av g. sthe'nos, kraft): sjukligt förhöjd muskelkraft, -sy'filfs, (/. -sy'phil|is. '-idis): syfilis i centrala nervsystemet, -ta'bes periphe'rica: ta'bes dorsalis liknande polyneura men utan pupillstelhet, starkare blås-1. tarmrubbn. (vanlig orsak alkoholmissbr.). Jfr pseudotabes alcoholica. -tiker: neuro-pat. '-tik I a, sing, -um, (/. '-tic|a, sing, -um): nervmedel, -tisation, (/. -tisa'tjio, -io'nis): en genomskuren nervs regeneration från sin trofiska ända. -tisk, (/. Neuro'tic|us, -a, -um): 1. som utgår från nerver; 2. hörande till en neuros; 3. neuropatisk. -tme's]is, -is (/. av g, tme'sis, avskärande): totalt kontinuitetsavbrott i nerv efter trauma, -tomi', (/. -to-m|i'a, -i'ae av g. tome', snitt): genomsnitt av nerv. N. o'ptico-cilia'ris: genomskärning av synnerven och ciliarnerven; för mildring av smärtor i blint öga. -toni', (/.-ton|i'a,-fae av g. to'nos, spänning): nervtänjning. Neuro to'nisk reaktion: långvarig tetanisk muskelsammandragning vid retning av en nerv-stam t.ex. vid myotonia conge'nita, vid sy-ringomyeli. Jfr myotonisk reaktion, -toxi'n (av g. toxiko'n, gift): nervgifter. Neuroto'x-isk. Neurotoxiko'ser: sjkd. åstadkomna av gifter, som huvudsakligen angripa nervsystemet. -tripsi', (/. -trips I i'a, -i'ae av g. tri-bo, sönderriva): nervsönderslitning. -trofas-teni', (/. -trophasthen|ia, -fae av g. trophe', näring -f- asthe'neia, svaghet):

bristande näring av nervsystemet, -trofisk: som hör till nervernas näring. N. rubbning: se trofoneu-ros. -tro'pa (av g. tre'po, vända) ämnen: gifter och läkemedel med affinitet till nerv-väv. -tropi'sm (/. -us, -i): det under embryonalutvecklingen 1. vid nervregeneration in trädande utväxandet till de behöriga organen. -vaccin: vaccin erhållen genom kulti-vering i kaninhjärna (skall i olikhet med kalwaccin vara fri från sekundära smitt-Neutralrött

ämnen), -vi'rus: genom nervpassage modifierat virus.

Neutralrött: saltsyrat anilinfärgämne; färgar blott döda celler, -a'gar: agar med n. och druvsockertillsats. Kolibakterier utveckla gulfärgning och kolsyra, tyfusbaciller icke. Neutro- (av L neu'ter): ingendera-, -fil, (/. '-phil|us, -a, -um av g. phile'o, älska): som har affinitet till neutrala färglösningar. Neu-trofila leukocyter: de i normalt blod förhärskande polymorfkärniga, korniga leuko-cyterna. Jfr leukocyter, addo-, baso-, eosi-nofil. -fill', (/. -phil|i'a, i'ae av g. phile'o, älska): ensidig förökning av de neutrofila leukocyterna. -ner: oladdade elementarpartiklar inne i själva atomkärnan med samma massa som protoner. Neutronstrålning: terapeutisk metod inom radiologien. Jfr po-sitroner. -peni', (/. -pen | i'a, -Vae av g. peni'a, brist): ensidig förminskning av de neutrofila leukocyterna. MalVgn n.: sekundär agranulocytos.

Newburgh-diabetes: lätt glykosuri hos feta personer, försvinnande vid avmagring. NGU: förkortning för non gonorrhoisk ure-trit. Som etiologi misstänkes olika anledningar, virus, Chlamydozöon oculogenita-le, PPLO, Trichomonas vaginalis, Candida albicans, Haemophilus vaginalis m.m.; även allergier anses kunna vara orsak till NGU.

Ne'vus: se nævus.

Niacin: vitamin B7, verksamma faktorn jäst vid behandling av pellagra, PP (pellagra preventive).

Nialamid (/. -um, -i): monoaminoxidashäm-mare; antidepressivt medel. Nicetamid, (/. Nicethamid | um, -/): central-stimulerande medel; tonikum. Nick(nings)kramp: pagodartade, nickande, skakande rörelser av huvudet genom klo-nisk kramp i djupa halsmuskler. Syn. sa-laamkramp, spasmus nutans. Nicolas-Favre: se Durand-N.-F. Ni col's prisma: diagonalt genomskuret och så sammankittat prisma av kalkspat, att det bryter ljus i två till varandra vinkelrätt polariserade ljusknippen, av vilka blott det ena genomsläppes. Nicoti(a)ni'smus, Nicoti'num: se nikotinism, nikotin.

Nic(ti)ta't|io, -io'nis (/. av nicta're, blinka): krampaktig blinkning, klonisk kramp i mus-culus orbicularis o'culi. Nidation, (/. Nida't|io, -io'nis av ni'dus, näste): det befruktade äggets inbäddning i den till deci'dua omvandlade uterinslemhinnan. Nielsen's metod: konstgjord andning; pa-

tienten lägges framstupa m. händerna under huvudet, den arbetande, placerad framför huvudet fattar omväxlande med båda händerna ena gången utbredda nedom skulderbladen o. jämte kroppstyngden sammanpressande bröstkorgen (utandning) och andra gången omfattande patientens överarmar vid armbågarna kraftigt dragande dem upp-åt-bakåt (inandning). Jfr barospirator.

Niemann-Pick's sjukdom: sfingomyelin-lipoidosiden spädaste barnaåldern med upplagring av lipoider i de flesta kroppscellerna, mjält- och leverförstoring, grågul hudfärg m.m. Dödligt förlopp senast i andra levnadsåret.

Nif- (/. Niph- av g. ni'pha): snö-, -ablepsi', (/. -ableps|fa, -i'ae av g. a priv. -|- ble'po, se); Nifotyflo's, (/. NiphotyphIo's|is, -is av g. typhlo's, blind): snöblindhet.

Nig I er, -ra, -rum (/.): Nigricans (/.): mörknande.

Nigri'sm (/. -us, -i, Nigrl't|ia, -iae av /. ni'ger, svart): svartfärgning. N. cutis: svarta fläckar i huden genom pigmenthypertrofi. Syn. melasma. N. Ii'nguæ: hårtunga, genom hy-pertrofi och stark förhorning av papilli fi-liformes på ytan svartbrun tunga. Syn. lingua hirsuta, 1. nigra, melanoglossi.

Nihili'sm (/. -us, -i av ni'hil, intet): förnekande av nyttan av terapeutiska ingrepp. Allmän uppfattning inom

medicinen i 1800-talets början, vilken följde på kännedomen och föreställningen om, att de svåra anatomiska organförändringarna ej kunde återställas. Nihili't (/. -is, -is): diagnos på patienter med mycken klagan, men utan sjukliga symptom.

Niklosamid, (/. Niclosamid|um, -i): medel mot bandmask.

Nikotin, (L Nicoti'n|um, -i, A'cidum nicoti'-nicuni): giftig alkaloid bunden vid äppelsyra i tobaksbladen. Nikotin innehåller en molekyl pyridin och en molekyl tetra-hydrometylpyrrol och är sålunda en mona-zol.

H CH,

yc\ /N\

HC C-HC CH,

I II II

HC CH HjC-CH,

\N/

-förgiftning: aku't n. och kronisk n.: den senare med neurasteniska besvär, synsvaghet, hjärtklappning, trötthetskänsla, darr-ningar, kroniska luftvägskatarrer m.m., medel vid hyperkolesterolemi. -försöket: genom nikotininsprutning på nikotinkäns-Nikotinylalkohol

ligt djur förlamas det autonoma nervsystemet, varigenom retningsfenomen från de autonoma nervtrådarna uteslutas vid experimentella nervförsök, -i'sm (/. us, -/): nikotin 1. tobaksförgiftning, -syra: ß-pyri-dinkarbonsyra, sympatikusdämpande. N. och isht dess amid, nikotinsyreamiden, utgöra pellagraskyddsämnet, antipellagravita-minet, PP-faktorn. Se vitaminer (ß2-kom-plexet). Betydande sänkningar av koleste-rolfosfolipid- och triglyceridkoncentra-tionen i blodplasmat efter energisk behandling med nikotinsyra. Även vid långtidsbehandling av arterioskleros (angina pectoris- och claudicatio intermittens besvär) har man sett gynnsam effekt; ibland Acanthosis nigricans. Se pyridinkarbon-syror.

Nikotinylalkohol: nikotinsyraderivat; vasodi-laterande adrenergikum.

Nikotylamid: vitamin.

Nikt: se'mina Lycopo'dii: fint ljusgult pulver av sporerna av flera lycopodiumarter; till inpudring och förvaring av piller.

Nil noce're (/.): icke skada (hippokratiskt budskap).

Ninhydri'n: ger blåfärgning vid kokning med äggviteämnen och aminosyror, -reaktionen: påvisande av klyvningsprodukter av pla-centaräggvita i dialysatet vid Abderhaide n's reaktion genom användande av nin-hydrin.

Niph|ablepsia: se nifablepsi.

Nisch 1. Haudek's nisch: fickbildning vid djupgripande magsår, som efter en kontrastmåltid avtecknar sig på röntgenbilden som en liten utbuktning av väggen.

NissPs färgmetod: metylenblått löst i vatten med venetiansk såpa och differentiering i anilin-alkohollösning för framställande av tigroidsubstansen. N. gra'nula: se tigroid-substansen i ganglieceller.

NPs|us, -us (I.)-, ansträngning. N. sexua'Iis: könsdrift.

Ni'tid[us, -a, -um (/.): glänsande.

Ni'tr|as, -atis (/.): salpetersyrat salt, nitra't. Arge'nti n.: silvernitrat, lapis; ka'Iii n.: kalisalpeter; strychni'ni n.:

strykninnitrat.

Nitri-ficerande bakterier: bakterier i jorden, som assimilera kväve i ammoniaksalter och jäsa dessa till nitrit och nitrat. Syn. nitro-bakterier. -fikation, (/. -fica't|io, -io'nis av g. ni'tron, soda -f /. fa'cere, göra): bakteriell jäsning, varvid bildas nitrit och nitrat ur kväveföreningar.

Nitri'1-baser: tertiära aminer, -er: alkylcya-

nider, organiska föreningar mellan en alko-

holradikal och nitrilgruppen — N = C.

CN

Cyan, oxalsyrans nitril, | hör hit.

CN

Ni'trjis, -Vtis (/.): salpetersyrligt salt, nitri't. Amylii n.: amylnitrit. Na'trii n.: natriumnitrit.

Ni tro- (av g. ni'tron): salpeter-, -bakterier (av g. bakte'rion, liten stav): se nitrificerande b. -benso'1 (/. -um, -i): c0h5no2, mirbanolja. Angenäm bittermandellukt och användes därför till parfymering av tvål, giftig substans. Nitrobensolförgiftning. -furantoin (/. -um, -i) och -furazon (/. -um, -0: nitrofu-randerivat; urinvägsantiseptika. -ge'ni|um, -i (l. av g. genna'o, alstra): kväve. N. oxy-dula'tum: kväveoxidul. -glycerin (/. -um, -i av g. glyky's, söt): trinitrin,$C_3H_5(0N0_2)_3$. Vasodilaterande. -prussidnatrium: $Fe(CN)_5$-• (NO)Na_2 + $2H_2O$. Se Legal's reaktion.

Nitroso|indolreaktionen: reaktion på indol och på salpetersyrlighet (rödfärgning) i bakteriekulturer genom uppvärmning med svavelsyra.

Nitrösa gaser: blandning av kvävedioxid och kvävetetraoxid. Giftiga.

Niva'l|is, -e (/.): snö-.

Nivå-centra: de centra i centrala nervsystemet, främst ryggmärgen och förlängda märgen, som ligga i samma plan (segment), -diagnos: fastställande av det ryggmärgssegment, från vilket sjukdomssymptomen härleda sig. -symptom: symptomen från nivåcentra, alltså med uteslutande av symptomen från de från andra centra utgående nervbanor, som ha att passera samma nivå. Nivåsymptom äro bl.a. rotsmärtor, aneste-sier.

Njur-artärstenos: ofta orsak till hypertoni. -barkpelare: se colu'mnæ rena'les. -blöd-ning: nefrorragi. -bäckenet: pe'lvis rena'lis; den säckformiga behållare i njurens hilus, vari njurkalkarna mynna och varifrån urinledarna utgår, -diabetes: uppträdande av socker i urin, som icke beror på hyperglyk-emi utan på en abnorm permeabilitet av njuren för det normala blodsockret. Syn. renal glykosuri, urindiabetes, -e: nefros, ren. -funktionsprov: se fenolsulfotaleinprovet, indigokarminmetoden, jodkaliumprovet, koksaltbelastningsprovet, koncentrations-, kreatinin-, metylenblåttprovet, Schlayer's njurprov, vatten(belastnings)provet. »infarkt: kilformig nekros i njuren i följd av tilltäppning av en mindre njurartär; även om urinsyre-, kalk-, pigmentinkrustationer. -insufficiens: bristande njurfunktioner t.ex. hypostenuri, försenad koksaltutsöndring,Njurkalkarna

ökad N-retention osv. i följd av förstöring av specifika njurelement (glomeruli etc.).

Njur-kalkarna: ca'lices rena'les; de kalk-formiga hinnrör, som omsluta njurpapiller-na och förena sig till njurbäckenet. -kanalerna: kanalerna vilka från glome'ruli leda urinen till njurbäckenet. Jfr tu'buli rena'les. -karbunkel: abscess i njuren, vanligen genom stafylokokker med låg virulens. -ko-li'k: anfallsvis uppträdande, vanligen på njursten beroende smärtor i njurtrakten. Syn. nefralgi. -labyrint: den mellan märgstrålarna liggande, av slingriga kanaler bildade njurbarken, -papillerna: de konformi-ga i njurkalkarna inskjutande fria topparna av njurpyramideraa. -ptos: syn. vandrande 1. rörlig njure, ren mobilis. -pyramider na: pyra'mides rena'les de c:a 9—12 till njurmärgen hörande njurdelarna, vilka från njurpapillerna fortsätta in i njursubstansen och där bilda radiärt

in i njurbarken inskjutande märgstrålar. Jfr njurpapillerna. -skrumpning: se skrumpnjure. -stelhet: bristande utsöndrings- och koncentrationsförmåga, se vatten(belastnings)provet. -sten: ca'lculus rena'lis, vanligen bestående av kalciumoxalater, magnesiumammoniumfos-fater, hydroxylapatit, sura kalciumfosfater, urinsyra, urater, cystin, kalciumkarbonat, kiselsyra, kalciumsulfat m.m. -(stens)koli'k: smärtanfall vid steninklämning i njurb äc-ken eller i ureter, -stenssjuka: "njursten"; se nefroliti'asis.

No|asteni', (/. -asthen|i'a, -i'ae av g. nous, förnuft + asthe'neia, svaghet): bristande förståndsförmåga.

Noctambuli'smus: se noktambulism.

Noctu'rn]us, -a, -um (/.): nattlig. Enure'sis noctu'rna: om natten uppträdande e. Syn. nokturi.

Noda'lrytmen: hj ärtrytmen, som utlöses vid atrioventrikulärknute-automati. Jfr retled-ningssystemet.

Nodo's|us, -a, -um (/.): knölig.

No'dullus, gen. och pl. -i (/. dim av no'dus, knöl, knut): liten knut; speciellt betecknande en av loberna i lillhjärnans vermis. — No'duli Alb i'ni: knappnålshuvudstora val-velhematom på hjärtklaffarna hos nyfödda; n. Ara'ntii: bindvävsknutarna på hjärtats semilunarklaffar, där lunulæ stöta samman; n. lympha'tici: små lymfkörtlar, lymfknu-tar, lymffollikel; n. rheuma'tici: reumatiska knutor (på senor, senskidor, senspeglar etc.); n, sinoatrial lis: se Aschoff-Tawara's knut; n. sinoauricula'ris co'rdis: se sinus-knuten, Keith-Flack's knut; n. valvula'-rum semiluna'Hum: n. Arantii; n. voca'les:

sångarknutor. N. ve'rmis: den mediala delen av flo'cculus i lillhjärnan. Nodula'r (/. -is, -e), Nodulär: småknutig.

No'd|us, gen. och pl. -i (/.): knöl. No'di arth-ri'tici, giktknölar. N. lympha'ticus (lympho-no'dus) (Lymphogla'ndula, BNA; Lympho-no'dus, INA): lymfkörtel. Se lymfkörtlar. Nodo's, (/. Nodo's|us, -a, -um).

Noematako-gra'f, (/. Noematacho-gra'phijon, -i av g. no'ema, tanke + tachy's, hastig + gra'pho, skriva); instrument för registrering resp. uppmätning av tiden, som erfordras för en mental akt. — Noema'tisk: som hör till en tanke 1. tankeoperation. Noe'sis: intelligensverksamheten, kognition. Noe'tisk: som hör till intellektet 1. kognitionen.

Nokt- (/. Noct- av nox): natt-.-ambull'sm (/. -us, -i av ambula're, gå omkring): gående i sömn. Syn. somnambulismus.

Nokti|fobi', (/. Nocti|phob|i'a, -i'ae av nox, natt + g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för natten med dess tystnad och mörker.

Nokt|uri', (/. Noct I ur I i'a, -i'ae av nox, natt -f g. ou'ron, urin): 1. nattväteri; 2. om natten ofta påkommande urineringsbehov. Jfr nykt-uri.

No'li me ta'ngere (/.): "rör mig ej"; om ett malignt sår, som endast försämras av lokalt ingrepp.

No'm|a, -ae (/. av g. nome', betesmark, frät-sår): vattenkräfta, fuktig ansiktsbrand, stundom förstörande hela kinden eller å blygdläpparna, mest hos mycket nedkomna barn.

No'm|en, -inis, pl. -ina (/.): namn.

Nomenklatu'r, (/. Nomenclatu'r|a, -ae av no'men, namn + cala're, utropa): namnförteckning, namngivning, t.ex. för sjukdomar, dödsorsaker och kirurgiska operationer till statistiskt bruk.

No'mina anato'mica: anatomisk nomenklatur fastställd i Basel 1895 (BNA), reviderad i Jena 1935 (INA) samt ånyo reviderad i Paris 1955 (PNA). Den första revideringen lade särskild vikt på störst möjliga korrekthet i språkligt hänseende och avskaffandet av egennamnen. En del av dessa förbättringar visade sig emellertid mindre praktiska varför man på anatomkongressen i Paris 1955 antog en nomenklatur, som till stor del återvände till BNA-nomenklaturen av 1895.

Nomografi (av g. no'mos, lag + gra'pho, skriva): räknemetod, varigenom värdet av en funktion av två variabler grafiskt kan avläsas.

Nomo|to'p (av g. no'mos, lag + to'pos, ort): om impulser, som uppstå i sinusknuten. JfrNon

retledningssystemet, iso-, heterotop, nodal-rytmen. Non (/.): icke.

No'na (i t al.): en form av i Italien inhemsk sömnsjuka, sannolikt identisk med encephalitis letha'rgica. Nonne's kompressionssyndrom: äggviteutsöndring o. gulfärgning (gnm små blödningar) av li'kvor vid ryggmärgskompression genom tumörer; ingen 1. blott obetydlig cellökning. Nonne-Apelt's reaktion: reaktion på ökad äggvitehalt i lumbalvätskan; syn. treminu-tersreaktionen. Jfr Pandy's, Weich-brodfs r.

Nonne-Meige-MHroy's syndrom: ärftlig missbildning med elefantiasisliknande "ödematös" ansvällning av de nedre extremiteterna ev. med hydrocele samt periodvis smärtor, rodnad och feber; syn. familjär kongenital elefantiasis. Nonnensausen (/. No'nne, beteckning för brummsnurra): susande ljud vid auskulta-tion av vena jugularis (isht hos anemiska). Se venbrus.

Noo- (av g. nou's): förstånd-, -klepti', (/. -cleptji'a, -i'ae av g. kle'pto, stjäla): sjuklig ängslan för att ens tankar blivit stulna, -psy'ke (av g. psyche', själ): den intellektuella sidan av själslivet. Jfr tymopsyke. Nor-adrenali'n (/. -um, -i): har en felande metylgrupp i förhållande till det normala adrenalinet; starkare blodtrycksstegrande verkan än detta. Frigörs vid de sympatiska nervändarna vid den s.k. neurosekretio-nen.

Noretandrolon: anaboliskt verkande. Noretisteron, (/. Norethisteron|um, -/): gul-kroppshormon.

Norm, (/. No'rm|a, -ae): regel. Norma'1 (/. -is, -e av no'rma, regel): regelrätt Normal-bakteriolysi'ner: i normalsera befintliga bakterio- o. hemolysiner. -droppflaska: flaska med en avdroppningsyta å tillhörande glaspropp av 3 mm i diameter, varigenom 20 likstora droppar vatten av 15° komma att väga 1 gram. -elektroder: retnings-elektroder med 10 kvcm (Erb) 1. 3 kvcm (S t i n t z i n g) beröringsyta. -hemolysi'nen syn. -bakteriolysiner. Norma'liter (av /. no'rma. regel): i regel. Normal-Iösning: lösning i en liter destillerat vatten av en gramekvivalent alkali, salt eller syra. Normallösning av NaOH, normal-natronlut, är sålunda en lösning av 40 gram NaOH, Vio normallösning en lösning av 4 gram NaOH i vatten osv. -serum: naturligt blodserum från obehandlat djur; användes

vid proteinterapi, -vikt: se idealvikt. -ögla: platinaögla, som kan upptaga c:a 2 mgm av en 24-timmars agarkultur av tyfus 1. kolerabaciller. Normetadon, (/. Normethadon|um, -i): host-lindrande. Normetaoxedrin: blodtrycksstegrande. Normo- (av /. no'rma): regel-, -bla'ster (av g. blasto's, frö): kärnhaltiga röda blodkroppar av erytrocyters storlek. Jfr makroblaster. -cy'ter (av g. ky'tos, cell): normala erytro-cyter. -cyto's (/. -is, -is): normalt blodstatus i fråga om leukocytema. -kromi', (/. -chro-m|i'a -i'ae av g. chro'ma, färg): normal färg på de röda blodkropparna. Jfr hyper-, hypokromi. -mastixreaktion: modifierad mastix-r., varvid likvor förtunnas med nor-mosa'1 o. mastixsolen färgas med sudan. -sals steril blandning av salterna i männi-skoblodserum (i lösning), -skeocyto's, (/. -scaeocyto's|is, -is av g. skaio's, vänster): normal mängd leukocyter i blodet, men ökning av de omogna formerna (vänsterförskjutning). Jfr Arneth's formel, -somi', (/. -som I i'a, -i'ae av g. so'ma, kropp): normalväxt. Normoso'm. -sten|uri', (/. -sthen|ur|ia, -i'ae av g. sthe'nos, kraft + ou'ron, urin): utsöndring av urin med normal specifik vikt. -to'nisk (av g. to'nos, spänning): med normal tonus, -topi', (/. -top I i'a, -i'ae av g. to'-pos, plats): normal lokalisation. Nortestosteron (/. -um, -i): anabol steroid,

androgent verkande. Nortriptylin (/. -um, -/): tricyklist tymolep-tikum; antidepressivt medel. Norymberski's metod: omvandling av kor-tikoiderna till 17-ketosteroider. Nose'ma bomby'cis: mikrosporidier, orsak till silkesmasksjukan (/. la pe'brine). Nos- (av g. no'sos): sjukdom-, -ence'phaljus, -i (/. av g. enke'phalos, hjärna): ett foster med defekt skalle och hjärna, -etiologi', (/. -ætiolog|i'a, -ae av g. aiti'a, orsak -f- lo'gos, lära): studiet av sjukdomsorsakerna. Noskapin, (/. Noscapin|um, -i): hostlind-rande.

Noso- (av g. no'sos): sjukdom-, -fi'1, (/. '-phil|us, -a, -um); -fili', (/. -phil|ia, -i'ae av g. phile'o, älska): individ med sjuklig önskan att bli sjuk resp. dylikt önskande, -fobi', (/. -phob|ia, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig skräck

för sjukdom 1. någon viss sjukdom, -geni', (/. -ge'nes|is, -is av g. genna'o, alstra): uppkomsten av sjukdomar, -grafi', (7. -graph | i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): sjukdomsbeskrivning, indelning av sjukdomar i klasser, ordningar m.m. -hemi', (l. -hæm|ia, -i'ae av g. hai'ma, blod): blodsjuk-Nostalgi

domar. -komia'l, (/. -comia'ljls, -e av g. ko-

mi'zo, vårda, härav nosokomei'on, sjukhus): som tillhör sjukhus, t.ex. nosokomialbrand: den förantiseptiska tidens fruktade hospitalsbrand. Nosokomia'1 infektion: om infektioner som uppstå på sjukhus och smitta från "säng till säng" eller annorledes. Noso-co'mium: föråldrad benämning på fattigvårdsanstalt 1. sjukhus, -logi', (/. -logI i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): systematisk beskrivning av sjukdomarna, -man | i'a, -i'ae (/. av g. mani'a, galenskap): förryckt idé att lida av alla möjliga sjukdomar, -parasiter: mikrober, som sekundärt innästla sig i vävnader som först försvagas av andra skadliga inflytanden (sjukdomar), -phili'a, -phobi'a: se -fili, -fobi. -terapi', (/. -therapji'a, -i'ae av g. therapei'a, behandling): behandling av en sjukdom genom en annan, t.ex. gnm malariaympning vid dementia paralytica, -tro-p(isk) (av g. tro'pos, vändning): som är riktad mot sjukdomsprocessen. Jfr etiotrop.

Nost- (av g. noste'o): komma hem-, -algi', (/. -algI i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): hemlängtan. -o I mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): intensiv till monomani urartad nostalgi.

Not- (av g. no'ton): rygg-, -algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): ryggsmärta, -an-cefali', (/. -ancephal|i'a, -i'ae av g. a(n) priv. -f kephale', huvud): kongenital frånvaro av bakre delen (occiput) av kraniet, -anencefa-li', (/. -anencephalji'a, -i'ae av g. a priv. -f enke'phalos, hjärna): medfödd avsaknad av lillhjärna.

Notblindhet: oförmåga att läsa noter vid bibehållen syn. Se alexi (musikalisk), amusi.

Not- (av g. no'ton): rygg-, -encefali', (/. -en-cephal|i'a, -i'ae av g. enke'phalos, hjärna): medfödd missbildning med rudimentär hjärna liggande i nacken vid samtidig skall- och ryggradsklyvning, -encefaloce'le, (/. -ence--phaloce'l|e, -es av g. enke'phalos, hjärna 4-ke'le, bråck): bråcklikt framträngande av hjärnan från bakre delen av skallen, -ence--falus, (/. -ence'phal|us, -i av g. enke'phalos, hjärna): missfoster med encefalocele.

Noto'|mel|us, -i (/. av g. no'ton, rygg -f me'-los, lem): missfoster med 1—2 accessoriska lemmar på ryggen.

Novobiocin (/. -um, -i): antibiotikum; medel vid stafylokockinfektioner.

No'v|us, -a, -um (/.): ny.

No'|x, -ctis (/.): natt.

No'x|a, -ae (/.): skada, sjukdomsväckare orsak.

Nube'cul|a, -ae (/. dim. av nu'bes, moln): 1. den lättaste vanliga "molniga" grumlingen i

urin som kallnat, bestående av blåsslem, av» stötta epitelier och salter; 2. om lättaste grumlingar i genomskinliga medier, t.ex. ögats hornhinna. Nu'ch|a, -ae (/. av arab. nugrah): nacke, t.ex.

ligame'ntum nu'chce. N u c k's divertikel: delvis oblitererad proc. vagina'lis peritonei. N. kanal: den ej obli-tererade proc. vag. perit. Nuclea'r|is, -e (/.): se nukleär. Nuclea's, Nuclei'n: se nukleas, nuklein. NucIe'ol|us, -i (/. dim. av nu'cleus): se nu-kleol.

Nu'cle|us, gen. och pl. -i (/.): kärna, mest om hjärnans grå gangliecellsförande kärnor. — (N. a'læ cine'rece, BNA): n. dorsalis n. vagi. (N-i ne'rvi acu'stici, BNA): n-i cochlea'res, dorsa'lis et ventralis. N. ambi'guus: motorisk kärna för nn. glossopharyngeus, vagus o. accessorius i medulla obl. i sidodelarna av 4. ventrikelns centralgråa substans. (N. amy'gdalce): corpus amygdaloideum. N-I ar-cua'ti: på framsidan av pyramiderna i medulla oblongata, inblandade med de bågböj-da stråken av vit substans, fibræ arcuatæ extern®. N. cauda'tus: storhjärnans svanskärna; ett av de 3 stora basal-1. centralganglier-na; med ett huvud: ca'put, en kropp: co'r-pus

och en svans: ca'uda; bildar huvudmassan av corpus striatum. Jfr n. lentiformis, thalamus. N. cellula'ris: cellkärna, karyon. (N. Clarkii): n. dorsa'lis. N-l co'rporis mamilla'ris: i corpus mamillare på mellanhjärnans basala yta. N-i cochlea'res ventra'-lis et dorsa'lis (N-i nervi acu'stici, BNA; N. termina'lis dorsa'lis och N. ventra'lis nervi co'chlece, INA): medialt i botten av pons centralgråa substans samt på yttre ytan av corpus restiforme. N. cunea'tus (N. funi'culi cunea'ti, BNA; N. pa'rtis lateralis fasciculi dorsa'lis, INA): i den laterala delen av förlängda märgens baksträng (fortsättningen av Burdach's sträng). N. denta'tus: lill-hjärnsoliven i lillhjärnans främre mediala märglager, bildar ett vågigt, liksom tandat Us. N. globo'sus (N-i globifo'rmes, INA): band. Jfr nucleus olivaris. N. dorsa'lis: i mediala delen av ryggmärgens bakre horn; syn. n. Stillingi; jfr Clarke's pelare, colum-na (grisea) posterior. N. dorsalis n. va'gi. (N. a'læ cine'rece, BNA; N. termina'lis a'læ cine'rece — N. termina'lis nervi glos-sophary'ngici et nervi va'gi, INA): medial gangliecellsgrupp i medulla oblongata i botten av 4. ventrikelns centralgråa substans, sensibel kärna för n. vagus. N. embolifo'r-mis: i lillhjärnan medialt om nucleus den-tatus. N. fasti'gii: lillhjärnans takkärna, i ta-Nucleus gracilis

ket av 4. ventrikeln. (TV. funiculi cunea'ti): n. cunea'tus. (TV. funic, gra'cilis): n. graci-lillhjärnans kulkärna på laterala sidan om nucleus fastigii. N. gra'cilis (N. funiculi gracilis, BNA; N. pa'rtis media'lis fasciculi dorsalis, INA): i den mediala delen av förlängda märgens baksträng (fortsättningen av G oil's sträng). N. habe'nulæ: i ganglion habenulæ, lateralt om corpus pineale. [N. hypothala'micus (Co'rpus LuysiJ]: n. subthalamicus. N. lemni'sci lateralis: i laterala delen av lemnisken. N. lentifo'rmis: storhjärnans linskärna, ett av de 3 stora basal- 1. centralganglieraa, lateralt om nucleus caudatus, skild från denna genom capsula interna; har tre partier, ett yttre, mörkare, puta'men, och två inre, ljusare, som tillsammans bilda glo'bus pa'llidus. Se corpus striatum, nu'cleus caudatus, thalamus. Har med den ofrivilliga motiliteten att göra. N. le'ntis: ögonlinsens centrala del. N. moto'rius nervi trige'mini (N. ori-ginis nervi trige'mini, INA): lateral kärna i pons centralgråa substans. N. nervi ab-duce'ntis: i botten av 4. ventrikeln. N. nervi facialis: i pons laterala ventrala del. N. nervi hypoglo'ssi: ventralt om centralkanalen i förlängda märgen. N. nervi oculomo-to'rii: i hjärnskänklarnas centralgråa substans. N. nervi trochlea'ris: medialt i botten av pons centralgråa substans. N-i ne'rvi vestibularis lateralis, medialis o. supe'rior (N. terminalis lateralis, medialis o. dorsalis nervi vestibularis, INA): den förstnämnda, en storcellig kärna, i botten av 4. ventrikelns centralgråa substans (syn. Deiter's kärna), den sistnämnda dorsalt om nucl. lat. n. vestib. (syn. Bechte-rew's kärna) samt den mediala medialt om den laterala; (syn. Schwalbe's kärna). N. oliva'ris (N oliv. infe'rior, BNA; N. olivæ, INA): oliven, en stor kärna i medulla oblongata åt sidan bakom pyramidbanorna; medialt har oliven en hiatus med genomträdande nervtrådar. N. oliva'ris accesso'rius dorsalis: dorsalt om föregående. N. oliv. access, medialis: medialt om nästföregående. N-i ori'gmis: neu-roners ursprungskärnor i allmht. N-i po'n-tis: samlingen av kärnor i pons. N. poste'-rior co'rporis trapezoide'i (N. oliva'ris supe'rior, BNA; N. oliv. metencephali, INA): i pons ventralt, medialt om nucl. moto-rius nervi trigemini. N. pulpo'sus: den innanför a'nulus fibro'sus liggande mjuka delen av intervertebralbrosken. Syn. pulpa vertebra'lis. N. ru'ber: röda kärnan, dorsalt om hjärnskänklarna under de övre

fyrhögarna. (N. St ill in g i): n. dorsalis. N-i terminatio'nis (N-i terminates, BNA, INA): neuroners ändkärnor i allmht (TV. termin, alæ cine'rece, INA): nucl. dorsalis n. vagi. N. tra'ctus spinalis ne'rvi trige'mini (N. t er mina! lis tract, spin. n. tri-gem., INA): lateral kärna i nedre delen av förlängda märgen, med uppstigande banor.

Nudi'sm (/. -us, -i av nu'dus, naken): 1. tendens hos sinnessjuka att avlägsna alla kläder från kroppen; syn. nudomani; 2. till utövande kult driven uppfattning (nakenkultur) om fördelarna av liv i naket tillstånd.

Nudo- (av /. nu'dus): naken-, -fobi', (/. -pho-b I i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): aversion mot nakenhet o. ängslan för att vara naken, -mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): se nudism (1).

Nu'd|us, -a, -um (/.): naken.

Nuhn-BIandin's körtel: se gla'ndula lin-gua'lis anterior.

Nukle'as: enzym, som nedbryter nuklein-sub stanser.

Nuklei'n: föreningar av äggvita med nuklein-syra, ofta syn. med kromatin. -baser: från nukleoproteider avspaltbara purinbaser ss. adenin, guanin och genom vidare klyvning hypoxantin, xantin. Syn. xantinbaser. -syror: bestå av fosforsyra, nukleinbaser, py-rimidinbaser och en hexos 1. pentos; utgöra en huvudbeståndsdel i nukleinerna, men förekomma även isolerade.

Nukleografi', (/. Nucleograph|l'a, -i'ae av l. nu'cleus, kärna -f- g. gra'pho, skriva): se diskografi.

Nukleo'1, (/. Nucle'ol|us, -i l. dim. av nu'cleus, kärna): kärnkropp.

Nukleo-protei'der: föreningar av äggviteämnen (mest protamin o. histon) med nuklei-ner; utgöra kromatinet i cellkärnan, -proteiner: nukleiner förenade med äggvita eller urinämne. -si'der: glykosidartade klyvningsprodukter av nukleinsyror. -ti'der: devis kluvna nukleinsyror.

Nukleär, (/. Nuclea'r|is, -e av nu'cleus, kärna): tillhörande en kärna. Nukleärförlamning: kärnförlamning.

Nulli'par|a, -ae (/. av nullus, ingen -f- pa're-re, föda): kvinna, som ej fött barn. Jfr bi-, pluri-, primi-, multipara.

Nu'mer|us, -i (/.): antal.

Nummula'rJis, -e (l.): myntformad, t.ex. spu'-tum nummula'tum. Nummulation, (/. Nummular, io, io'nis): antagande av myntform.

Nunnation, (/. Nunna't|io, -io'nis av nun, bokstaven n): allt för ofta nyttjat n-ljud 1. nasalering av ljud 1. ord.

Nutrami'ner: se vitaminer.Nutriceptorer

Nutriceptorer: hypotetiska sidokedjors recep-torer, som binda och assimilera näringsämnen för cellen.

Nutri'c|ius, -ia, -ium. Nutri't|ius, -ia, -ium (/): närande, t.ex. arte'ria nutri'tia: näringstill-förande artär.

Nutri-e'ntia, sing, nu'triens (/. av nutri're, nära): ämnen, som förstärka den vanliga födan. -me'ntum, pl. -me'nta (/.): näringsmedel. Jfr alime'nta. -tion, (/. '-t|io, -io'nis): 1. näring; 2. näringstillstånd, -tiv, (/. Nutriti'-v|us, -a, -um): närande, trofisk.

Nu|x, '-cis (/.): nöt. Nux vo'mica: fröna av Strychnos.

Nyföddhetsperioden: de 2 första levnadsveckorna.

Nykt- (av g. nyx): natt-, -afoni', (/. -apho-n j i'a, -i'ae av g. a priv. + phone', röst): förlust av rösten under natten. Jfr nykto-foni. -algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärtor, som blott uppträda om natten under sömnen. Syn. hypnalgi.

Nyktal|opi', (/. Nyctal|op|i'a, -i'ae av g. nyx, natt -j- ops, öga): 1. (ehuru språkligt oriktigt, Hippokrates) nattsynthet, dagblindhet, dvs. bättre synförmåga vid skymning än i dagsljus (p.gr. av överkänslig reti'na); syn. nyktotyflos; jfr hemeralopi; 2. nattblindhet (Galenos): svårighet se i skymning 1. i dimmig luft med god syn endast under klara dagar.

Nykto- (/. Nycto- av g. nyx): natt, -fili', (/. -philji'a, -i'ae av g. phile'o, älska): abnorm förkärlek för natten, -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig ångest för natt och mörker, -foni', (/. -phon|i'a, -i'ae av g. phone', röst): förlust av rösten under dagen, men ej under natten (vid hysteri). Jfr nyktafoni. -hemera! (/. -is, -e av g. heme'ra, dag): hörande till både natt o. dag. -meter: adaptometer för undersökning av mörker-adaptionskurvan efter föregående stark ljus-adaption av hela synfältet, -tyflo's, (/. -ty-phlo's|is, -is av g. ty'phlosis, blindhet): se nyktalopi.

Nykt|uri', (/. Nyct|ur|i'a, -i'ae av g. nyx, natt -f- ou'ron, urin): starkare urinutsöndring nattetid, t.ex. vid diabetes och skrumpnjuré. Syn. nokturi (2).

Nylanders reagens: se Almén-Böttger-Nylander's reagens.

Nylidrin (/. -um, -i): sympatikusdämpande; vasodilaterande adrenergikum.

Nylin's trap pro v: hjärtfunktionsprov; pat får stiga upp och ned för en bestämd trappa ett visst antal gånger i minuten och ämnesomsättningsprov tages före och efter försöket.

Nymalthusianism: se neo-m.

Nymf-ektomi', (/. Nymph-ectom | i'a, -i'ae av g. ny'mphe, brud + ektome', utskärning): operativt avlägsnande av de små blygdläpparna.

Ny'mferna, (/. Ny'mphae av g. ny'mphe, brud): de små blygdläpparna.

Nymfi't, (/. Nymphi'ti|s, -idis): infl. i nymferna.

Nymf o- (/. Nympho- av g. ny'mphe): blygdläpp-. -lepsi', (/. -lepsji'a, -i'ae av le'psis, slag): extatiskt ursinne, -mani', (/. -man|i'a, -i'ae av g. mani'a,galenskap): sjukligt stegrad könsdrift hos kvinnor. Syn. andro-, cytero-mani, fu'ror u'teri, hystero-, kli'toro-, metro-, östromani; jfr satyriasis. Nymfomanisk.

Nymf- (/. Nymph- av g. ny'mphe): blygdläpp-, -onani', (/. -onan|i'a, -i'ae av O nan): kvinnlig självbefläckelse. -o'nkus, (/. -o'nc|us, -i av g. o'nkos, tumor): ansvällning av nymferna.

Nymfo-tomi', (/. Nympho-tom | i'a, -i'ae av g. ny'mphe, brud + tome', snitt): bortskärande (helt 1. delvis) av de små blygdläpparna 1. klitoris.

Nys-kramp: ihållande krampaktigt nysande vid t.ex. hysteri; syn. ptarmus, sternutatio convulsiva. -ning: sternutatio.

Nystagmograf (av g. nysta'zo, nicka till + gra'pho, skriva): apparat för grafisk registrering av nystagmusrörelser.

Nysta'gm|us, -i (/. av g. nysta'zo, nicka till): små darrande krampaktiga rörelser med ögonbulberna. Syn. nysta'xis, talantropi. — N. oscillato'rius: n. horizonta'lis, i horsisontal-planet; n. vertica'lis, upp och ned; n. diago-na'lis, i snedplanet. N. rotato'rius: skruvande rörelser. N. i vila (sta'tisk n.): n. blott vid vissa blickriktningar (dyna'misk n.). Undu-le'rande 1. pendel-n.: n. då rörelserna i båda riktningarna äro lika raska; ryck-n.: då den ena rörelsen är ryckig, den andra långsam. — Cerebral n. och cerebellar n.: vid hjärnsjukdomar; labyrintnystagmus: n. vid retning på hörsellabyrinten; kalorisk n.: n. vid genomspolning av hörselgången med vatten över 1. under kroppstemperaturen. Posi-tions-n: n. endast vid vissa huvudställningar under vissa patologiska förh.; spontan n.: n. vid ögonsjukdomar, centrala nervösa rubbningar 1. andra patolog, tillstånd. — Gom-n. (n. palati'nus): rytmiska ryckningar i gom- och svalgmuskulatur vid härdar i tegme'ntum och nu'cleus denta'tus. Stäm-bands-n.: kloniska ryckningar i stämbands-slutarna vid hysteri, ögonlocks-n. (n. palpebrals): rytmiska kontraktioner av m. Je-va'tor pa'lpebræ superio'ris.Nystatin

Nystatin (/. -um, -i): medel vid svampinfektioner, antibiotikum. Nysta'xis: se nystagmus. Ny st en's lag: dödsstelheten börjar i käkmuskulaturen, sprider sig därefter i följande ordning: ansikts-, nack-, bål-, arm- och slutligen benmuskulatur. Nyst-körtlar: i sin blinda ända nystformigt upprullade tubulära körtlar, -stadiet: se celldelning. -svulster: se glomustumörer. Närande lavemang: tillförsel genom tarmen av näring i flytande form (mest mjölk, ägggula, druvsocker). Närings-dotter, -gula: den del av gulan (dottern), som tjänar till groddens näring, -preparat: fabriksmässigt ur naturliga födoämnen framställda, vanligen koncentrerade och lätt digestibla (men ofta viktiga beståndsdelar berövade) ämnen, -rubbningar: 1. rubbningar i nutritionen i allmänhet; 2. med rubbningar i matsmältningen samt påverkan av nutritions- och allmäntillstånd förlöpande sjukliga processer hos späda barn ss. atrofi, cholera infa'ntum, dyspepsi, dystrofi -värde: ett födoämnes värde, dels som ener-gialstrare (mätes i kalorier), dels som uppbyggare av kroppssubstans (bestämmes av halten äggvita, salter, vitaminer och andra livsviktiga ämnen). Närpunkt (ögats): kortaste avstånd på vilket man med starkaste ackommodation ännu

kan se tydligt. Jfr fjärrpunkt, optodynamo-meter.

När-salter: för uppbyggande och regeneration av för vävnad nödvändiga salter särsk. natrium-, kalium- o. kalkföreningar m. klorväte- o. fosforsyra, ävensom magnesium- o. järnsalter. -substrat: för odling av bakterier

o. a. mikrober iordningställda substrat, t.ex. näragar-agar: närbuljong med tillsats av agar-agar; närbuljong: klart köttavkok med tillsats av pepton och koksalt (ev. glycerin, druvsocker m.m.); närgelatina: närbuljong med gelatina; närsubstrat av vassla, med tillsats av galla, lackmus o. a.; närsubstrat av bröd, potatis, blodsera osv. -synthet: se myopi.

Näs-blödning: epista'xis. -gångarna: 3 mellan näsmusslorna sins emellan (övre och mellersta gången) samt nedre musslan och näsbotten (undre gången) liggande längsgående rum. Syn. mea'ti na'si supe'rior, me'dius, infe'rior. -polyp: svulstig ödematös ansvällning av nässlemhinnan vid kronisk katarr.

Nässel-feber, -utslag: urticaria.

Näs-spekulum: instrument för okulär undersökning av näsans inre. -svalgrummet: naso-farynx; se farynx. -tamponad: se Bellocq's rör. -tårgången: tårsäckens avloppsrör ned i näsan. Syn. du'ctus nasolacrima'lis, även tårkanalen, -vingeandning: vid andnöd särskilt hos små barn röra sig näsvingarna fram och åter.

Nätet: omentum. Nätbråck: epiploce'le.

Näthinnan: reti'na, ögats synhinna, den innersta av ögonbulbens hinnor; består av 7 (10) olika lager, varav de yttersta utgöras av pigmentepitel samt stavar och tappar (neuroepitelet) och de båda innersta av op-tikustrådar och ganglieceller. — Näthinne-avlossning: näthinnans lossande från åderhinnan genom exsudat, blödning osv. Syn. abla'tio reti'næ, amo'tio r., -inflammation: retini't.

Nötknäckaransikte: starkt utvecklad underkäke (vid akromegali). o

O

O: kem. tecken för oxyge'nium, syrgas. Oartikulerad: otydlig. Oartikulerade ljud.

Oartikulerat tal. Ob- (/.): prefix i betydelsen mot, framför. Obd.: å recept = Obduc (/.): = överdrag! Obduce'nt (av I. obdu'cere, överdraga): den som förrättar obduktion. Obduktion, (/. Ob-du'ctjio, -io'nis): liköppning. Jfr auto-, nekro-, ptomatopsi, sektion. Rättsmedicinsk o.: obduktion, som har rättslig grund och rättsügt syfte. Obduktionsprotokoll, -s|stadga: av K. M:t utfärdad stadga om rättsmedicinska obduktioners förrättande. Obeli | ön, -i (/. av g. obelo's, spjut): skärningspunkten mellan pilsömmen o. förbin-bindelselinjen mellan båda foramina parie-talia.

O'-ben: genu va'rum, hjulbenthet. Jfr sabel-ben.

Obermayer's reaktion: blåfärgning (av in-digoblått) vid tillsats av blysockerlösning (1:5) till indikanhaltig urin, filtrering, skakning av filtratet med rykande saltsyra försatt med 0,2—0,4 % järnklorid och 2—3 kbcm kloroform. Syn. indikanprovet. Obermeier's sp i rill: den europeiska åter-fallsfeberns spiroket.

Obe'sit|as, -a'tis (/.): fettsot. Syn. adipo'sitas, polysarci. Jfr lipomato's. O. co'rdis: fett-hjärta. Obesoge'n (av g. genna'o, alstra): producerande 1. orsakande fettsot. O'bjex, -icis (/. tvärbjälke): ependymförtjock-ning vid calamus scripto'rius. Objekt, (/. Object |um, -i av obi'cere, kasta fram): föremål, -glas: glas, på vilket ett preparat för mikroskopisk undersökning anbringas. Jfr täckglas. Objektiv: 1. linssystemet i mikroskoptubens nedre del närmast objektet (objektiv lins): jfr okular; 2. faktisk, saklig, påvisbar för andra, motsats subjektiv. Objektiva symptom. Objektiv undersökning: av läkaren själv iakttagna symptom och gjord undersökning till skillnad från

det, som den sjuke subjektivt känner och beskriver. Objektivitet. Oblatkapslar [av l. av offe'rre, sup. obla'tum, bära fram (om offerbrödet)]: runda kapslar

av stärkelse för dispensering av pulver; syn. ca'psulae amyla'ceae.

Obliga't (av I. obliga're, förplikta): ej valfri, nödvändig, oumbärlig. O-a anaerober: bakterier, som icke utvecklas vid tillgång till fri syrgas. O-a parasiter: p., som ej kunna existera utan värd. Jfr fakultativ. Obliqu|us, -a, -um (/.): sned. Mu'sculus ob-li'quus exte'rnus abdo'minis: den sneda bukmuskeln.

Obliterans (/. av obliterate, utstryka): förödande, utplånande. Oblitera'tjio, -io'nis (/.): fullständigt utplånande av lumina och håligheter genom sammanväxning o. skrump-ning. O. pericardii: total sammanväxning mellan perikardiets båda blad med hjärtsäc-kens fullständiga utplåning som följd. Jfr concre'tio, syncre'tio, synechia, sy'mphysis p. Blodkärlsobliteration genom endarteritis, tromb osv.

Oblongal|us, -a, -um (/.): förlängd. Medu'l-la oblongata, "Oblongata": förlängda märgen.

Obnubila'tjio, -io'nis (/. av ob, mot -f nu'bes, moln): omtöckning, vanmakt, svindel. Observation, (/. Observant |io, -io'nis): aktgivande.

Obsession, (/. Obse'ssjio, -io'nis av obside're, hålla besatt): tvångsföreställning, tvångstillstånd. Obsessiv, (/. Obsessiv|us, -a, -um). Obsolesce'ns (/. av obsole'scere, utslitas, föråldras): obliteration, även atrofi med skle-rosering av vävnader. Obsole't: föråldrat (icke mera brukligt). Obstetri'k (av /. obsta're, bistå, -f- g. iatrei'a, läkekonst): förlossningskonsten och vetenskapen härom. Obste'triker: förlossningsläkare. Obstetrisk: som har samband med obstetriken. Ob'stetrix: barnmorska. Obstipation, (/. Obstipal|io, -io'nis av ob, mot + stipa're, stoppa): förstoppning. Ato'-nisk 1. hypokine'tisk o.: o. genom atoni av

tarmväggen. Spastisk 1. hyperkine'tisk o.: o. genom krampaktig sammandragning av tarmen. Syn. konstipation, obstruktion, rekto-stas.Obstipus

Obsti'p|us, -a, -um (): sned. Ca'put obsti'-pum: torticollis.

Obstruktion, (/. Obstru'ct lio, -io'nis av ob-stru'ere, bygga för): tillstoppning. O. a'lvi: förstoppning, Obstruërad, (/. Obstructives, -a, -um). Syn. konstipation, obstipation, rek-tostas. Obstrue'ntia, sing, o'bstruens (I.): stoppande medel. Obstruktionsatelektas: sammanfall av lunga vid brokostenos.

Obturation, (/. Obtural|io, -io'nis av obtura'-re, tillstoppa): tilltäppning. Obture'ra, obturerad, t.ex. av en främmande kropp (konkre-ment) obturerad körtelgång. Obturerande, (/. O'bturans). Jfr obliteration. Obturations|-ileus: ileus genom hinder i tarmlumen, t.ex. genom en svulst. Jfr ocklusionsileus. — Obturat|or, -o'ris (/.): apparat av kautschuk, metall m.m. för tilltäppning av öppningar, särskilt gomdefekter 1. för tilltäppning av trokarer, spekula etc. vid deras införande i kroppen. Obturator| ius, -ia, -ium (/.): som rör foramen obtura'tum, t.ex. arte'ria obturato'ria. Obturationsatelektas: se obstruktionsatelektas. Obtural|us, -a -um (/.): tilltäppt.

Occa's|io, -io'nis (/.): tillfälle. Ockasionell: tillfällig.

Occipital (/. -is, -e av o'cciput, bakhuvud): som tillhör bakhuvudet, t.ex. arteria occipitalis, nervus o. -benet: os occipitalis, -isa-tion: synostosering mellan atlas och occipi-talbenet. -loben: hjärnans nacklob. -neural-gi: nerwärk i bakhuvudet (och närliggande huvud- och halsdelar). Syn. cerviko-occipi-talneuralgi. -punktion, -stick: se cistern-, suboccipital-. — 0'ccip|ut, '-itis (/.): bakhuvudet.

Occlu'sio: se ocklusion.

Ochle'sjis, -is (/. av g. o'chlos, hop): av sammanpackning av människor orsakade sjukdomstillstånd.

Ochlo|fobi', (/. -phob | i'a, -i'ae av g. o'chlos, hop -f pho'bos, fruktan): fruktan för folksamlingar.

Ochro-: se okro-.

Ocklusal, (/. Occlusal I is, -e av occlu'dere, tillsluta): som berör sammanslutning 1. -bitande. O.-karies: k. utgående från tandens sammanbitningsyta (ocklusa'lytan, tuggytan).

Ocklusion, (/. Occlu'sjio, -io'nis av occlu'dere, tillsluta): tillslutning, sammanbitning. — O. intestina'lis: tillslutning av tarmen. O. pupillæ: tillslutning av pupillen genom en infl. hinna 1. genom sammanlödning med linsén. Syn. seclu'sio, synize'sis p. O. de'ntium: det kamlika inpassandet av över- o. underkäkens tänder i varandra vid sammanbitning-

en, varvid för bestämmande av ocklusionens art de framför molareraa liggande tänderna äro utslagsgivande. Normal-o.: underkäkens sidotänder ligga Va molarbredd framför (mesialt om) överkäkens; framtänderna i överkäken bita vanligen ngt framför underkäkens o. täcka deras övre kanter; den undre hörntandsspetsen biter med sin dista-la kant ngt framför den övres mesiala; 1. underkäksmolarens mesiala knöl framför motsvarande knöl i överkäken o. bakom 2. överkäkspremolaren (—klass I enl. Angle). — Ocklusions-anomalier (odont.): tändernas sammanbitning avviker från det normala t.ex. i sagittalled vid bakom- o. framombettet, i transversalled vid sax- o. korsbett, i vertikalled vid öppet o. vid djupt bett: vidare finnas anomalier inom de enskilda käkarna ss. trång- 1. glesställning av tänder, tänder innanför 1. utanför tandbågen, retinerade tänder, -diagnostik: se Angle, -i'leus: i. genom inifrån tarmen (t.ex. av fasta fekalier, främmande kroppar m.m.) åstadkommen avstängning. Jfr obtu-rationsileus.

Ocklusiv-förband: (av /. occlu'dere, tillsluta): kirurgiskt förband, som helt avstänger infektion utifrån, -pessar: apparat för livmodersmunnens avstängande från slidan t.ex. i konceptionsförhindrande syfte.

Ockult, (/. Occult I us: -a, -um): förborgad. O-a tarmblödningar: blödningar från tarm-sår, som ej äro iakttagbara med blotta ögat. O-a vetenskaper. Ockulti'sm, (/. Occulti's-m|us, -i): forskningar över översinnliga företeelser, ss. magi, sjukdomars läkning genom bön, handpåläggning m.m.

OCT: förkortning för ornitinkarbamyltrans-feras; cytoenzym, organspecifikt för levern.

Octa'v|us, -a, -um (/.): åttonde.

Ocula'r: se okular.

Ocule'nt|um, -i, pl. -a (/.): beteckning för ögonsalva. O. fla'vum: gul ögonsalva.

Oculo-: se även okulo-.

OcuIogu'ttæ: beteckning för ögondroppar. O. æthyphi'ni: ögondroppar med etyfin.

Oculomoto'ri|us, -a, -um (/.): som utför ögonrörelser; namn på 3. hjärnnerven.

0'cul|us, -i (/.): öga.

Oddi's sfinkter: se sphincter Oddi.

Odont- (av g. odou's): tand-, '-agr|a, -ae (/. av g. a'gra, attack); -algi', (/. -alg|i'a, -i'ae av g. algos, smärta): tandsmärta, tandvärk. Syn. odontodyni. -algik|a, sing, -um, (/. -algic|a, sing, -um): medel mot tandvärk. Jfr antio-dontalgika, som är en riktigare benämning, -ektomi', (/. -ectomji'a, -i'ae av g. ektome',Odontoblaster

utskärning): op. avlägsnande av tand. -i'a-s|is, -is: dentition; även härav orsakade besvär. -iatri' (/. -a, -ae av g. iatrei'a, läkekonst): tandläkekonsten, -inoi'd (av g. ei'dos, utseende): mindre odontom. -i't (/. -is, -idis): tandinfl. '-i|um, -i (/.): odontons emalj- + dentin- + pulpakärna. Jfr endodonti. Odonto- (av g. odou's): tand-, -bla'ster (av g. blasto's, frö): de epitellika, dentinbildande celler, som bekläda pulpakammaren och motsvara bensubstansens osteoblaster. Jfr dentinkanaler. -blasto'm (/. -a, -atis): tumor av odontoblastvävnad. -ce'l|e, -es (/. avg.ke'le, bråck): tandalveolarcysta. -dyni', (/. -dy-n|i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): tandvärk. Syn. odo'ntagra. -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): ängslan 1. för djur som visa tänderna; 2. för tandoperationer -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): utgående från tandsystemet. Odontogeni': tandbildningen, -iatri', (/. -iatr| i'a, -i'ae av g. iatrei'a, läkekonst): tandläkekonsten. -i'd, (/. -id|e'us, -e'a, -e'um av g. ei'dos, utseende): tandartad. Odontoi'der:

1. tandliknande bildningar; 2. missbildade övertaliga framtänder. Jfr mesiodens. -kla'ster (av g. kla'o, bryta): celler mellan mjölktänder o. permanenta tänder, som resorbera mjölktandsroten. -li't, (/. '-lith|us, -i av g. li'thos, sten): tandsten. -logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): vetenskapen om tänderna och deras sjukdomar. Odontolog. Odontologisk ortopedi: reglerandet av tandbetts- o. käkanomalier gnm mekaniska 1. kirurgiska metoder.

Odonto'm (/. -a, -atis av g. odou's, tand): svulstartad av tandben bestående nybildning, utgående från tandroten: o. radicu-la're, eller från kronan: o. corona'rium. — Odont: det makroskopiskt-anatomiska begreppet tand = odontium + cement. Odo'nton = odontium + parodo'ntium som ett biologiskt helt. Odonto- (av g. odou's): tand-, -neur|-algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. neu'ron, nerv -f- a'lgos, smärta): neuralgi orsakad av tandsjukdom resp. smärta i tanden, -pati', (/. path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): sjkd. och missbildningar av tänderna. Jfr pato-donti. -plasti'k (av g. pla'sso, forma): tandriktning, tandinsättning, tandprotesförfärdi-gande m.m. -protetik (av g. pro, före + the'-sis, placerande): ersättande av tand- o. käk-delar med proteser, -(r)ragi', (/. -rrhag j i'a, -i'ae av g. rhage', bristning): blödning efter tandextraktion. '-s (/. -is, -is): dentition, även tandutveckling, -sko'p (av g. skope'o, betrakta): spegel för undersökning av tänder-

na. -trypi', (/. -tryp|i'a, -i'ae av g. trypa'o, borra): tandborrning.

O'djor, -o'ris (/.): lukt. O', hirci'nus (/. som

tillnör bock): bocklukt, svettlukten från armhålan.

-odyni', (/. -odyn|i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): suffix i betydelsen smärta. Odyno- (av g. ody'ne): smärta-.-fagi', (/. -pha-g|i'a, -i'ae av g. phagei'n, äta): smärtsamt sväljande. Jfr esofagodyni. -fobi', (/. -pho-b|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för smärta. Oede'ma: se ödem.

Qedipi'sm (/. -us, -i av g. Oidi'pous 1. Oedipus, vilken för sonande av sina brott själv berövade sig synen): självtillfogad skada å ögonen.

Oedipus-komple'x (Freud, anknytande till O e d i p u s-sagan): faderskomplex, moders-fixering; dold, omedveten sexuell dragning av sonen till modern, tillika med motsvarande svartsjukeinställning mot fadern; orsak till ångestneuroser. Motsatsen Elektra-komplex.

Oehlecker's förfarande: blodtransfusion medelst en spruta försedd med en tvåka-nalig krän och två avloppsrör, vilka förbinda givarens och mottagarens vener med varandra.

Oekologi': se ekologi.

Oeno|mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. oi'nos, vin -f mani'a, galenskap): fyllerigalenskap, delirium potato'rum. Oeso'phagus: se esofagus. Oestron, Oestro-, Oestrus: se östron, östro-, östrus.

Officina'l I is, -<? (/.): officinell. Officinella läkemedel: läkemedel, som ett apotek måste föra enligt gällande stadga. Ofi- (/. Ophi- av g. o'phis): orm-, '-as|is, -is (/.): håravfall i band, som ringlar sig runt huvudet i hårgränsen, -di'sm, (/. -di'sm|us, -i): förgiftning med ormgift. Symptom: uppsvullnad av vävnaderna, utbredande sig från bettstället, efter få minuter vanligen allmänsymptom, oro ångest, prostration; vid svårartade fall medvetslöshet, koma med delirier, trismus, tetanus och snabb förlamning av livsviktiga organ. Ofidi'n: ormgift. -o|toxi'n (/. -um, -i av g. toxiko'n, gift): glasögonormens, Cobra, gift. Oftalm- (/. Ophtalm- av g. opthalmo's): öga-, '-agr|a, -ae (/. av g. a'gra, attack): plötslig smärta i ögat. -algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): ögonsmärtor. -eckymo's, (/. -ecchymo's|is, -is av g. ek, ut -f chymo's, saft): blodutträde i konjunktiva. -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskär-

ning): operativt avlägsnande av ett öga. -en-ce'falon, (/. -ence'phal|on, -i av g. enke'phalos, hjärnan): reti'na,

synnerven och synapparaten i hjärnan. Oftalmi', (/. Ophtha]m | i'a, -i'ae av g. ophthal-mo's, öga): ögoninfl. i allmht. — O. ele'ctri-ca: smärtsam konjunktivit o.keratit, orsakad av ljus rikt på ultravioletta strålar. Syn. o. photoelectrica. O. gonorrho'ica: ögondröp-pel. O. migrato'ria: se o. sympa'thica. O. me-tasta'tica: chorioiditis förorsakad av metastas eller pyemi. O. neonatorum: o. hos nyfödda, i regel gonorroisk. O. neuroparaly'ti-ca: o. efter förlamning av trofiska ögon-nerver. O. nivalis: snöblindhet. O. nodo'sa: av hår från lövmaskar orsakad konjunktivit med små gråa knutor. O. photoele'ctrica: se o. electrica. O. scrophulo'sa: flyktenulär keratit. O. sympa'thica: o. som övergår från det ena ögat till det andra; syn. o. migra-toria.

Oftalm- (/. Ophthalm- av g. ophthalmo's): öga-, -ia'ter, -iatri'k, (av g. iatro's, läkare; iatrei'a, läkning): ögonläkare, ögonläke-konst. '-ikla, sing, -um, (I. '-icja, sing, -um): ögonmedel. '-ic|us -a, -um (/.): som hör till öga. -i't (/. -is, -idis): ögoninfl. Oftalmo- (i. Ophthaimo- av g. ophthalmo's): öga-, -blennorre', (/. -blennorrhoe' | a, -ae av g. ble'nnos, slem -f rhoi'a, flytning): varig konjunktivit. -diagnostik: sjukdomsdiagnostik förmedelst vissa bindehinnereaktio-ner (t.ex. vid tyfus, tuberkulos). -done's|is, -is (/. av g. done'o, skaka): darrande rörelser av ögat. -dynamome'ter (av g. dy'namis, kraft + me'tron, mått): instrument att mäta ögonens konvergenskraft, -dyni', (/. -dy-n|i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): ögonsmärta. -fakometer (av g. phako's, lins + me'tron, mått): instrument att mäta linsens krökningsradien -fti's(is), (/. '-phthis|is, -is av g. phthisis, utmärgling): ögonbulbens för-tvining, uppmjukning och atrofi. Jfr oftal-momalaci. '-kace, (i. '-cac|e, -es av g. ka-ki'a, dålig beskaffenhet): gammalmodigt namn på ögonsjkd. -kopi', (/. -cop | i'a, -Vae av g. ko'pos, trötthet): se astenopi. -li't, (/. Mithjus, -i av g. li'thos, sten): tårsten. -logi', (/. -logI i'a, -Vae av g. lo'gos, lära): vetenskapen om ögats fysiologi och patologi. Oftal-molo'g: ögonläkare, -malaci', (/. -malac|ia, -Vae av g. malaki'a, uppmjukning): abnormt svag ögonbulbspänning, skrumpning av bul-ben. Jfr oftalmoftis. -me'ter (av g. me'tron, mått): instrument att uppmäta de brytande ögonmediernas krökningsradien -myomo|tomi', (/. -tom I i'a, -Vae av g. mys, muskel + tome', snitt): operativ delning av ögonmusk-

lerna. -my(os)i't (/. -is, -idis av g. mys, muskel): infl. i ögonmusklerna. -pati', (/. -path I i'a, -Vae av g. pa'thos, lidande): ögonsjukdom. -phakome'ter: se -fakometer. '-phthisis: se ftis. -plasti k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation på ögat 1. dess an-nexer. -plegi', (/. -pleg|ia, -Vae av g. plege', slag): förlamning av flera ögonmuskler. O. exte'rna: förlamning av de yttre musklerna (Ballet's sjkd.) och o. inte'rna: av de inre, ciliar-pupillsfinktermusklerna. O. totalis: o. av alla ögats muskier. Oftalmople'gisk. -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): syn. exof-talmi. -reaktion (av /. re, åter -f- a'ctio, utförande): konjunktivit vid indrypning i ögat av tuberkulin hos tuberkulösa, av tyfusba-cillextrakt hos tyfussjuka. Syn. konjunktival-reaktion. Jfr Calmette's, Chantemesse's reaktion. -(r)ragi', (/. -rrhagji'a, -Vae av g. rhage', bristning): blödning i ögat. -(r)rexi', (/. -rrhe'xjis, -is av g. rhe'xis, sönderslit-ning): traumatisk sönderkrossning av ögat. -sa'n: steril mjölk till parenterala injektioner; proteinterapi, bl.a. för vissa ögonsjukdomar. -sko'p (av g. skope'o, betrakta): ögonspegel (instrument för beskådande av ögonbotten). Oftalmoskope'ring. Oftalmo-skopi'. -sta't (av g. stato's, stående): apparat för ögats fixation i visst läge vid operation på ögat. -tonometri' (av g. to'nos, spänning + me'tron, mått): mätning av ögats intra-okulära tryck.

Oguchi's sjukdom: en form av nattblindhet i Japan. Jfr hemeralopi.

OHP: förkortning av Oxygen under High Pressure; flygmedicinsk term vid behandling av generella och lokala rubbningar i kroppens syrgasförsörjning genom tillförsel av syrgas vid förhöjt atmosfäriskt tryck i tryckkammare.

-oi'd (/. -es av g. ei'dos, utseende): suffix i betydelsen lik, likartad.

Oi'dic|us, -a, -um (/.): torsksvamp-.

Oidio|myko's, (/. -myco's|is, -is av g. oo'n, ägg -f my'kes, svamp): hud- 1. slemhinne-affektion på grund av Oi'dium albicans: torsksvampen. Syn. Monilia a. Jfr torsk, moliniasis.

Oidipus: se Oedipus.

Oiko- (/. Oico- av g. oi'kos): hus-, hem-, -fo-bi', (/. -phob|i'a, -Vae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig aversion mot hemtrakten, -logi', (/. -logI i'a, -Vae av g. lo'gos, lära): hus- och hemlära, huvudsakligen ur sanitär synpunkt, -

mani', (/. -mani'a): se ekomani.

Okro- (/. Ochro- av g. ochro's): ockerfärgad. -denni', (/. -dermjia, -i'ae); -dermato's (/. -is, -is av g. de'rma, hud): gulblek hud (vidOkular

anemi) resp. gulfärgning av hyn (hos euro-peer, som leva i tropikerna), -no's (/. -is, -is av g. no'sos, sjukdom): sällsynt sjukdom med gråaktig, t.o.m. svart färgning av kroppsvävnader, särskilt av brosk (ss. öron-brosken), bindväv, senor ävensom av uri-nen. Okrono'tisk.

Okula'r: linssystemet i mikroskoptubens övra del, närmast det undersökande ögat. Jfr objektiv, -besiktning: besiktning utan andra medel än synen.

Okuli'st (av I. o'culus, öga): ögonspecialist. Okulo-: se även oculo-. Okulo- (/. Oculo- av o'culus): öga-, -kardia'1, (l. -cardial I is, -e av g. kardi'a, hjärta): som avser öga o. hjärta, -kardia'la refle'xen: uppträdande av bradykardi o. blodtryckssänkning vid tryck på ögat under tillstånd av vagotoni. Hos bara fysiologiskt. Syn. Aschner's tecken. -moto'ri|us, -a, -um (/. av mo't us, rörelse): som rör ögat; syn. ner-vus oculomotorius. -pupilla'r (/. -is, -e), -pu-pilla'r: hörande till öga och pupill. Okulo-pupillarreflexen: beröring av kornea, konjunktiva, ögonlock o. ögonens om-omgivning utlöser pupillförträngning, -pupillära syndro'met: miosis (p.gr. av dilata-torförlamning), ptosis, enoftalmi, hyperemi o. hypertermi, ev. hyperhidros 1. i svåra fall anidros i ansiktet på den sjuka sidan som följd av förlamning av halssympatikus (centrum ciliospinale). Syn. Horner's triad, Claude Bernard's, Hutchinson's syndrom. O'lea: pl. av oleum. Oleandomycin: antibiotikum. Olea't: oljesyras salt. Olein: oljesyrans triglycerid, se fett. Oleinsyra: se oljesyra.

Olekran | artro'kace, (I. 01ecran|arthro'cac|e,

-es av g. ole'kranon, armbåge -f- a'rthron, led + kaki'a, dålig beskaffenhet): karies i ole'kranon, (/. ole'cran|on, -i): det på armbågens ryggsida utskjutande benutskottet på ulnas övre ända.

Oleojartro's, (/.-arthro'sjis, -is av oleum, olja -f g. a'rthron, led): terapeutisk oljeinjektion i led.

Oleo'sja, sing, -um (av l. oleo's|us, -a, -um, oljig): oljiga medel. — Oleo-sa'ccharum: se elaeosa'ccharum. -to'rax: ersättning av konstgjord pneumotorax gnm införande av olja i pleurarummet ("oljebröst").

0'le|um, -i (/.): olja. O. arny'gdalæ: mandel-

olja; o. caca'o: kakaofett; o. camphora'tum: olivolja med kamfer; o. chaulmoogræ: kaul-mograolja; o. croto'nis: krotonolja; o. hyos-cy'ami inf u'sum: bolmörtsolja; o. je'coris

ase'lli: torsklevertran, "fiskleverolja"; o. oli'vse 1. oliva'rum: olivolja; o. phosphor a'-tum: fosforolja (paraff. liq. purum m. fosfor o. eter); o. rici'ni: ricinolja; o. tocofe-ry'li aceta'tis concentra'tum: stamlösn. av tokoferylacetat.

Olfa'ctjus, -us (/.): luktsinne.

Olfakto- (/. Olfacto- av olfa'ctus): lukt-, -meter (av g. me'tron, mått): apparat för mätning av luktsinnet. Olfaktometri'. Syn. osfre-siometri. -riska barkområdet: pes hippocampi och en del av gyrus parahippocam-palis. — Olfakto'rjia, sing, -ium, (/. Olfac-to'rjia, sing, -ium): luktmedel. — Olfacto'-rius (l.): luktnerverna; äldre benämning på nn. olfacto'rii. O'rganum olfa'ctus: luktsinnet.

01igak(is)juri', (/. -ur| i'a, -i'ae av g. oliga'kis, sällan + ou'ron, urin): urinering med mkt långa pauser. Motsatsen pollakisuri. Jfr oliguri.

Olig- (av g. oli'gos): liten-, -emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av hai'ma,blod): minskad blodmängd (t.ex. efter blodförluster) men utan andra förändringar, oligæmi'a ve'ra. O. sero'sa: den ökning av blodplasmat, som närmast följer som tecken på blodets begynnande regeneration. O. si'cca: minskning av blodmängden genom stark vattenförlust, ss. vid pro-fusa diarréer, vid kolera.

Oligo- (av g. oli'gos): liten-, -cardi'a, -choli'a, -chromasi'a, -chromæmi'a: se -kardi, -koli, -kromasi, -kromemi. -cyt|emi', (/. -cytæ-m|i'a, -i'ae av g. ky'tos. cell + hai'ma, blod): minskat antal erytrocyter. Syn. hypo-cytemi, oligoglobuli. -cyte'misk, (l. -cythae'-mic|us, -a, -um). -daktyli', (/. -dactyl | i'a, -i'ae av g. da'ktylos, finger): medfött minskat antal fingrar resp. tår. -dendrocy't (av g. de'ndron, träd + ky'tos, cell): ett slags neurogliaceller med fåtaliga smala utskott. -dendro'gli|a, -ae (/. av g. gli'a, lim): små stödjeceller lokaliserade omkring nervceller mellan nervfibrer, längs blodkärl med sfärisk 1. ovoid kärna och fina cytoplasmaut-skott. -dendrocyto'm (/. -a, -atis); -dendro-glio'm (/. -a, -atis): långsamt växande små-celligt gliom i ce'rebrum med tendens till central kalkvandling. -dipsi', (/. -dips | i'a, -i'ae av g. di'psa, törst): ringa behov av vätsketillförsel, -dyna'misk (av g. dy'namis, kraft): verksam i minsta mängd, [--fosfat]-uri',-] {+-fosfat]- uri',+} (l. -phosphat|ur|i'a, -i'ae av g. phos,

ljus 4- ou'ron, urin): sparsam fosfatutsöndring i urinen, -freni', (/. -phren|i'a, -i'ae av g. phren, själ): samlingsnamn för idioti, im-becillitet och debilitet. Oligofre'n. -phreni'a phenylpyru'vica: se Fölling's sjkd. -galak-Oliguri

ti', (/. -galact|i'a, -i'ae av g. ga'la, mjölk): sparsam mjölkavsöndring. -globuli', (/. -globuli'a): se oligocytemi. -hydra'mni|on, -i (l. av g. hy'dor, vatten -f- amni'on, fosterhinna): minskad mängd fruktvatten. Syn. hypamnion. -hydr|uri', (/. -hydrj-ur|i'a, -i'ae av g. hy'dor, vatten -j-ou'ron, urin): abnormt hög urinkoncentration. -hyper- resp. -hypo|menorré, (/. -menorrhoe/|a, -ae av g. hype'r, riklig, hypo', ringa -f men, månad + rhoi'a, flöde): tillstånd med få menstruationer med stark resp. obetydlig flytning, -kard|', (/. -car-d|i'a, -i'ae av g. kardi'a, hjärta): bra-dykardi. -koli', (/. -choI|i'a, -i'ae av g. chole', galla): sparsam gallavsöndring. -kromasi', (/. -chromas|i'a, -i'ae av g. chro' ma, färg): minskad hemoglobinhalt i de röda blodkropparna, -krom|emi', (/. -chrom|æ-m|i'a, -i'ae av g. chro'ma, färg -f- hai'ma, blod): minskning av hemoglobinhalten blodet, med 1. ss. vid kloros utan andra förändringar i blodbilden, -kyli', (/. -chyl | i'a, -i'ae av g. chylo's, saft): liten mjölksaftmängd. -kymi', (/. -chymji'a, -i'ae av g. chy-mo's, saft): ringa vävnadssaftmängd. -leuko-cyt|emi', (/. -leucocytlaemji'a, -i'ae av g. leu-ko's, vit -f ky'tos, cell -f hai'ma, blod); -leu-kocyto's, (/. -leucocyto's|is, -is): syn. leu-kopeni. -menorré, (/. -menorrhoe'|a, -ae av g. men, månad -f- rhoi'a, flöde): fåtaliga och och obetydliga menstruationer. -phreni'a: se -freni. -plasmi' (av g. pla'sma, ngt format): brist på plasma i blodet, -pné, (/. -pnoe'|a, -ae av g. pnoe', andning): förminskad andningsfrekvens. -siali', (/. -sial|i'a, -i'ae av g. si'alon, spott): minskad spottavsöndring. -sider|emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. si'deros, järn -f hai'ma, blod): minskad järnhalt blodet, -spermi', (/. -sperm | i'a, -i'ae av g. spe'rma, säd): minskad sädesavsöndring antingen p.gr. av oligozoospermi 1. p.gr. av minskat prostatasekret. -triki', (/. -trich | i'a, -i'ae av g. thrix, hår): medfödd svag hårväxt, -zoo|sper-mi', (/. -sperm | i'a, -i'ae av g. zo'on, djur + spe'rma, säd); -spermati'sm (/. -us, -i): minskad avsöndring av spermatozoer.

Olig|uri', (/. -ur I i'a, -i'ae av g. oli'gos, liten -f- ou'ron, urin): minskad urinavsöndring. Motsatsen polyuri. Jfr oligakisuri.

Oliksynthet: tillstånd, där ena ögat är över-, det andra närsynt

Oliv: olivträdets frukt, varav beredes o'leum oliva'rum, matolja. 01i'v|a, -ae (/.): den smala, olivkärnan omslutande kroppen i förlängda märgen på sidan om pyramidbanan. Oli-

va'r|Ls, -e (/.): tillhörande oliva.

Oljebröst: se oleoto'rax.

01je-immersion(slins): mikroskopiskt objektiv, avsett att sänkas i en droppe olja, vanligast cederträolja, mellan objektglaset och objektivet för att härigenom förhindra ljusets alltför starka brytningar och reflexer, -klystir, -lavemang: ingjutning i rektum (vid kronisk förstoppning) av 300—400 kbcm ljum oliv- 1. sesamolja. -syra (oleinsyra): omättad, enatomig karbonsyra förekommande i fett ($C_{17}H_{33} \cdot COOH$). Salterna kallas oleat, alkalisalterna tvål.

Olj-socker: se elæosaccharum. -syra: oleinsyra, en av de tre vanligaste syrorna i ani-mala fetter. Se fett.

Oltier's periostit: se periosti'tis albumino'sa. O. sjukdom: multipla, unilateralt uppträdande kondrom å långa rörben.

Olo|foni', (/. -phon|i'a, -i'ae av g. oloo's, förstörd -f- phone', stämma): felaktigt uttal p.gr. av missbildat talorgan.

Olycksfalls-neuroser: (psyko-)neuroser, som uppstå psykogent genom ett olycksfall. Jfr skräckneuroser, traumatiska neuroser, ränteneuroser.

Olympisk panna: framskjutande bred och hög panna (hos kongenitalsyfilitiska barn).

-o'm, (/. -o'm|a, -atis av g. -oma): suffix med betydelsen svulst.

Om- (av g. o'mos): skuldra-. -ace'phal|us, -i (/. av g. a priv. + kephale', huvud): missfoster med defekt huvud och utan armar, '-ag-r|a, -ae (/. av g. a'gra, attack): gikt i skulderleden. -algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärtor i skulderleden. O. rheu-ma'tica: reumatism i skuldrans muskler, -artri't, (/. -arthri't|is, -idis av g. a'rthron, led): infl. i skulderleden, -artro'kace, (/. -ar-thro'cac|e, -es av g. a'rthron, led + kaki'a, dålig beskaffenhet): tuberkulos infl. i skulderleden. Jfr ped-a., spondyl-a.

Ombro|fobi', (/. -phobji'a, -i'ae av g. o'mbros, regn -j- pho'bos, fruktan): fruktan för regn.

O'mega melancho'licum: rynkor mellan ögonbrynen i form av grekiska bokstaven omega (co* Q)', tecken på melankoli. Jfr Vera-guth's veck.

O'm I en, -inis (/.): förebud.

Omenta! (/. -is, -e): som hör till omentet. Omenti't (/. -is, -idis): infl. i bukhinnenätet, omentet. — Omentofixation, (/. -fixa't|io, -io'nis); -pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae av g. pe'xis, fixation): fastsyende av nätet.

Ome'nt (/. -um, -i): bukhinnenätet. O. ma'-jus: stora nätet, hänger som förklädesartad bildning ned från pars superior duodeni och stora magkurvaturen framför co'lon

transversum och tunntarmsslyngorna. O.

mi'nus: lilla nätet, består av lig. hepato-Omfal-

gctstricum: mellan undre leverytan och magsäckens lilla kurvatur samt lig. hepatoduo-dena'le mellan levern och duodenum (där bakom foramen epiplo'icum Wins lo wi).

Omfal-: se även omphal-.

Omfal- (l. Omphal- av g. omphalo's): navel-, -ektomi', (/. -ectom|ia, -i'ae av g. ektomé, utskärning): excision av navelpartiet vid radikaloperation för navelbråck. -elko's, (/. -elco'slis, -is av g. he'lkosis, ulceration): navelulceration. -isk, (/. '-icus, '-ica,'-icum): hörande till naveln. -i't (l. -is, -idis): navel-infl.

Omfalo- (/. Omphalo- av g. omphalo's): navel-. -ce'l|e, -es (l. av g. ke'le, bråck): navelbråck. -flebi't, (/. -phlebit|is, -idis, av g. phlebs, ven): infl. i navelvenen, -fle'gmon, -flegmo'ne, (/. -phle'gmon|e, -es av g. phle'-go, bränna): varig inflammation av naveln hos nyfödda, -fy'ma, (/. -phy'm|a, -atis av g. phy'o, alstra): mjuk navelsvulst, -gene's, (/. -ge'nes|is, -is av g. ge'nesis, alstring): utveckling av naveln i embryot.

Omfal- (/. Omphal- av g. omphalo's): navel-, -o'm, (/. -o'm|a, -atis av g. -o'ma, svulst): navelsvulst. -o'nkus, (/. -o'ne|us, -i av g. o'n-kos, tumor): en tumor 1. ansvällning av naveln.

Omfalo- (/. Omphalo- av g. omphalo's): navel-. -pa'g, (/. '-pag|us, -i av g. pa'gos, fixation): vid navlarna sammanhängande dubbelmissfoster. -phlebi'tis neonato'rum (av g, phlebs, ven -f /. neona'tus, nyfödd): infl. navelvenen (hos nyfödda), -propto's (/. -is, -is av g. pro, före -f- pto'sis, fall): navel-framfall. -(r)ragi', (/. -rrhag|i'a, -i'ae av g, rhage', bristning): navelblödning, -rré, (L -rrhoe'ja, -ae av g. rhoi'a, flöde): lymfa-flytning ur naveln, -(r)rexi', (/. -rrhe'x|is, -is av g. rhe'xis, ruptur): bristning av naveln, -ta'xjis, -is (/. av g. ta'xis, ordning):

reposition av framfallen navelsträng, vid partus. -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): avnavling.

Ominös (av /. o'men, förebud): förebådande, betydelsefull, olycksbådande.

O'mne vi'vum ex o'vo (/.): allt levande härstammar från ett ägg (Harvey). O'mnis ce'llula e ce'Ilula (/.): varje cell härstammar ur en cell (Virchow).

0'mn|is, -e (/.): ali.

Omni'vora (av /. o'mnis, all + vora're, äta): allätare.

Omo- (av g. o'mos, skuldra och omo's, rå), -dyni', (/. -dyn[i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): smärtor i skuldran, -fa'g, (/. '-phag|us, -i av g. phagei'n, äta): person, som äter rått kött. -hyoid|e'us, -e'a, -e'um (/. av g. bok-

staven hy = v, -f- ei'dos, form): som hör till skuldran och tungbenet, ss. musculus o, -toki', (/. -toc|i'a, -i'ae av g. to'kos, födelse):

missfall.

Omphal-: se även omfal-,

Omphali|on, -i (/. av g. omphalo's, navel) (antrop.): mittpunkten av naveln.

Omphalo-mesente'ric | us, -a, -um (/.): hörande till naveln och mesenteriet.

O'mphaljus, -i (l. av g. omphalo's): naveln. Syn. umbili'cus.

Omskärelse: cirkumcision.

Omstickning: genomförande (medelst böjd nål i nålhållare) av en tråd i vävnaden runt omkring ett blödande ställe och åtdragning i och för blodstillning. Jfr underbindning.

Omsättningsäggvita: till nedbrytning och ombyggnad utnyttjad del av näringsäggv. Jfr byggäggv.

Onani', Onani'sm (/. -us, -i efter O nan 1. Mosebok 38:9, som skall hava övat o. conjuga-lis med sin svägerska T am ar): självbefläc-kelse; konstgjord retning av könsorganen ända till vällustens höjdpunkt. Syn. ipsism, manustupration, masturbation, mentuloma-ni. O. conjuga'lis: syn. co'itus interru'ptus. Psykisk o.: dväljande i vällustiga föreställningar med sexuell retning och tillfredsställelse som mål.

Onaturlig uppfödning: späda barns uppfödande med annat än kvinnomjölk t.ex. komjölksuppfödning. Jfr flaskbarn.

"Onda bettet": folklig (numera mindre vanlig) benämning på panaritium.

Ondskorv: se fa'vus.

Oneirism (/. -us, -i av g. o'neiros, dröm): cerebral automatism med ett drömliknande tillstånd förlängt in i vaken period; drömlika hallucinationer i vaket tillstånd.

Oneiro- (av g. o'neiros): dröm-, -dyni', (/. -dyn I i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): pinsamma drömmar. O. acti'va: gående i sömnen. O. passiva: nattmara. Jfr i'ncubus, su'ccu-ba. On(e)iroi'd: drömlik. On(e)lro'gmus: syn. pollutioner. -manti', (/. -mant|ia, -i'ae av g. mantei'a, spådom): drömtydning; ingår i den psykoanalytiska metodiken.

Onio|mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. o'nios, till salu -f- mani'a, galenskap): sjuklig lust att köpa "likt och olikt".

Onk- (/. One-) -inoce'l|e, -es (/. av g. o'nkos, ansvällning + is, fiber -f ke'le, bråck): sen-skidesvulln.

Onko- (/. Onco- av g. o'nkos): massa-, -logi', (/. -logI i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): svulstlära. -tomi', (/. -tom |i'a, -i'ae av g. tome', snitt): abscessöppning, svulstoperation. — O'nkos, (/. 0'nc|us, -i): hård fast svulst 1. bulnad.Onomatofobi

Onomato- (av g. o'noma): namn-, -fobi', (7 -phob|I'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuk lig fruktan för att höra vissa namn 1. ord. -lali', (7. -lal|i'a, -i'ae av g. lalia\ tal): tvångs mässigt återupprepande av ord. -mani', (l -man I i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap) namntvång, tvångsmässigt med ångest för bundet sökande efter ett glömt ord 1. oav låtligt uppdykande av ett bestämt ofta oan ständigt ord 1. sökande efter ersättningsord 1. ångest vid seende eller uttalande av vissa ord. -po(i)e's (7. -is, -is av g. poie'o, göra): bildandet av meningslösa ord hos sinnessjuka.

Onto-gene's, -geni', (7. -ge'nes|is, -is av g. on, gen. o'ntos, väsen -f ge'nesis, tillblivelse): den individuella utvecklingen, till skillnad från släktets, fylogenien. — Ontogenetisk. Jfr biogenetiska grundlagen. 0'n|us, -eris (/.): börda. Onyk- (7. Onych- av g. o'nyx): nagel-, -algi', (7. -algI i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärtor från naglarna. Syn. onykodyni. -atrofi', (/. -atrophia): se onykoatrofi. -au'x|ls, -is (7. av g. au'xis, ökning): hypertrofi av naglarna. -ektomi', (7. -ectom|ia, -i'ae av g. ektörne', utskärning): utskärande av nageln, -exalla'xiis, -is (/. av g. exa'llaxis, degeneration): degeneration av naglarna, -i', (7. -1'a, -i'ae); -I't (7. -Is, -idis): infl. i nagelbädden 1. i nageln omgivande hudränder. O. subungualis: infl. under nageln. O. mali'gna: o. hos skrofulösa barn, varvid små sårnader lossa av nageln (ev. underliggande ben även angripet). O. periungualis 1. paronychia: infl. i nagelfalsarna (stundom med abscess-bildn. under nageln).

Onyko- (7. Onycho- av g. o'nyx): nagel-, -atro--fl', (7. -atrophji'a, -i'ae av g. a priv. -f- tro-phe\ näring): nagelatrofi. Syn. onykatrofi. -dyni', (/. -dyn[I'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): se onykalgi. -dystrofi, (7. -dystrophia, -i'ae av g. dys-, ngt dåligt-f-trophe', näring): förändringar i nageln (symptom i åtskilliga sjukdomar), -fagi', (7. -phag|fa, -i'ae av g. phagei'n, äta): nagelbitning. -fy'ma, (7. -phy'mla, -atis av g. phy'ma, växt): förtjockning och förlängning av naglarna, -gra'f (av g. gra'pho, skriva): instrument för upptecknandet av nagelpuls o. kapillärcirkulation under nageln. Onykogram. -grypo's (/. -is, -is av g. grypo's, böjd): klolika, över fingertopparna välvda nagelförändringar. Syn. gry-po'sis u'nguium. -lys, (/. Mys | Is, -is av g. ly'o, lösa): lossande av nageln från nagelbädden. Onyko'm, (7. Onycho'm|a, -atis): nästan svulstlik hyperplasi av tånaglarna. Onyko- (7. Onycho- av g. o'nyx): nagel-, -my-

ko's, (7. -myco's|is, -is av g. my'kes, svamp): svampinfektion (favussvampen 1. Trichophyton) i naglarna, -phagi'a: se -fagi. -Phytex: medel mot onykomykoser. -pto's (7. -Is, -is av g. pto'sis, fall): nagelavfall, -rrexi', (7. -rrhe'x|ls, -is av g. rhe'xis, bristning): skörhet och uppspjälkning av naglarna, -schi's, (7. '-schis|is, -is av g. schi'zo, dela): lossning av lameller från nageln, '-s (7. -Is, -is): anomali i nagelbildning med rubbning i särskilt hornvandlingen. Onyko'ser. -tillomani', (7. -tilloman I i'a, -i'ae av g. ti'llo, plocka -f mani'a, galenskap): neurotiskt plockande på en nagel tills den blivit permanent förändrad, -tomi', (7. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): insnitt i nageln.

0'n|yx, -ychis (7. av g. o'nyx): nagel; nagelsår i hornhinnan, nagelformig varsänkning mellan hornhinnelamellerna vid abscess i hornhinnan. Syn. unguis co'rneæ. — Onyxi't (7. -is, -idis): infl. i nagelbädden. Oo- (av g. oo'n): ägg-, -eye's| Is, -is (7. av g. ky'esis, graviditet): ovarialgraviditet. -cy'sta (av g. ky'stis, cysta): den blåsa hos sporo-zoer som bildas genom konjugation av en makro- och en mikrogamet och inom vilken alstras sporozoiter. Jfr malariaparasiter, oogenes.

Oo| for- (7. Oo|phor- av g. oo'n, ägg -f pho-re'o, bära): äggstock-, -algi', (7. -a]g|i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): ovarialsmärta. -ekto-mi', (7. -ectom|l'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): exstirpation av äggstock. Syn. ova-riotomi. -i'n: djuriska äggstockspreparat för opoterapi med olika namn, ss. ovaci'n, ova-di'n, ovarade'n, ovarige'n, ovarii'n, -1't (7. -Is, -idis): äggstocksinfl.

Ooforo- (7. Oophoro- av g. oo'n, ägg 4- pho-re'o, bära): äggstock-, -ge'n, (7. '-gen|es av g. genna'o, alstra): utgående från äggstock, -hyster I ektomi', (7. -ectom|i'a, -i'ae av g. hyste'ra, livmoder 4- ektome', utskärning): operativt avlägsnande av livmoder och ova-rier. '-m|a, -atis (7.): malign ovarialtumör. -malaci', (7. -malac|fa, -i'ae av g. malaki'a, mjukhet): sjuklig uppmjukning av ovariet. -mani', (7. -man | i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): sinnesrubbning i samband med ovariallidande.

Oo'for|on, -i (7. av g. o'on, ägg + phore'o, bära): ovarium, äggstock. Ooforo- (7. Oophoro- av g. o'on, ägg -f- phore'o, bära): äggstock-, -pati', (7. -path|i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): ovariumlidan-de. -pexi', (7. -pex|i'a, -i'ae av g. pe'xis, fixation): op. fästande av ett ovarium i nytt läge. Jfr annexopexi. -rrafi', (/. -rrhaph[i'a, -i'ae av g. raphe', söm): fastsyende av äggstocken tillOogami

bäckenväggen, -salpi'ng |ektomi', (/. -ecto-m|i'a, -i'ae av g. sa'lpinx, äggledare + ektome', utskärning): exstirpation av äggstock och äggledare, -salpingi't (/. -is, -idis): infl. i äggstock och äggledare, -stomi', (/. -sto-m|i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): operativt öppnande av en ovarialcysta för dränering, -tomi', (/. -tomI i'a, -i'ae av g. tome', snitt): op. klyvning av ovariet.

Oo- (av g. o'on): ägg-, -gami', (i. -gam | i'a, -i'ae av g. ga'mos, äktenskap): konjugation av en makro(kvinnlig)- och en mikro(man-lig)gamet. -gene's, (/. -ge'nesjis, -is av g. ge'-nesis, tillblivelse): äggbildning, varvid ur groddepitelet uppstå celler med stor blås-formig kärna, oogo'nier (primordial- 1. ur-ägg), samt ur dessa efter en första mognadsdelning o. utstötning från ovariet oocy'ter (omogna ägceller), vilka efter befruktning genomgå reduktionsdelning och utväxa till mogna ägg (ova. ovula) färdiga att sammansmälta med spermiekärnan. -kine't (av g. ki-ne'o, röra sig): utvecklingsskedet hos spo-rozoer, efter det att en makro- och en mikro-gamet konjugerat till en copula (zygot). O-en är rörlig och utvecklar sig, efter att ha genomvandrat magväggen, till en oocysta. Jfr malariaparasiter. -le'mm|a, -atis (/. av g. le'mma, skal): ägghylle.

Oophor-: se oofor-.

Oo| pla'sma (av g. oo'n, ägg + pla'sma, det formade): äggcellens cytoplasma.

Oorganiska ämnen: mineralriket tillhörande ämnen. Jfr organiska ä.

Oo|spe'rm (av g. oo'n, ägg -f spe'rma, säd): den nyligen befruktade äggcellen.

Oo'spora fu'rfur: syn. Microsporon furfur. O. tonsu'rans: syn. Trichophyton tonsu'rans.

Oo-te'ka, (/. -the'c | a, -ae av g. oothe'ke, ovarium): ovarium. Oo|teko-, (Oo|the'co-): se ovario-.

Opacifikation, (/. Opaclflca't[io, -io'nis av opa'cus, ogenomskinlig -f fa'cere, göra): process som åstadkommer ogenomskinlig-het.—Opacite't, (/. Opa'citjas, -a'tis): grumling. Opak: ogenomskinlig.

Opalesce'ns, Opallse'rande (sanskrit: u'pala, opa'l): ett färgskillrande tillstånd resp. färg-skillrande, grumlad, svagt grumlig.

Opjalgi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. ops, öga + a'lgos, smärta): ansiktsneuralgi.

Operation, (/. Opera't|io, -io'nis av o'pera, arbete): större kirurgiskt mest blodigt ingrepp. Oblodig o.: utan blodförlust, t.ex. genom E sm arch's binda. Opera'bel: tillgänglig för operativt ingrepp; motsatsen inope-ra'bel. -s|ileus: tarmstopp genom tarmför-

lamning ss. följd av mera ingripande buk-operation.

Opercula'r|is, -e (/.): hörande till ope'rculum.

Ope'rcul|um, -i (/.): lock; de delar av storhjärnans frontal-, parietal-, o. temporallo-ber, som täcka insula (Re i'l i i), och kallas: o. fronta'le, syn. præoperculum, o. fronto-parieta'le, och o. tempora'le.

Ophiasis: se ofiasis.

0'phry|on, -i (/. av g. ophry's, ögonbryn) (an-trop.): korsningspunkten mellan en linje förbindande övre ränderna av ögonbrynen och medellinjen.

Ophthalmicus, -a, -um (/.): som hör till ögat. Se i övrigt oftalm-.

-opi', (/. -op|i'a, -i'ae av g. ops, öga): i sammansättningar i betydelsen öga; även om synen, ehuru det här är bättre

med -opsi', (/. -ops I i'a, -i'ae av g. o'psis, syn).

Opia't: opiihaltiga eller opiialkaloider hållande medel. — Opii'smus: se opiumismus. Opio-fagi', (/. -phag|ia, -i'ae av g. phagei'n, äta): sjuklig vana vid opiumbruk. Opiofa'g, (/. Opio'phag|us, -i).

Opipramol (/. -um, -i): tricykliskt tymolep-tikum; antidepressivt medel.

Opisth- (av g. o'pisthen): bakom-, '-en|ar, '-aris (/. av g. the'nar, handflata): ryggsidan av handen, -ence'falon, (I. -ence'phaljon, -i av g. enke'phalos, hjärna): lillhjärnan.

Opi'sthi|on, -i (/. av g. o'pisthen, bakom) (an-trop.): mittpunkten på bakre randen av foramen magnum.

Opistho- (av g. o'pisthen): bakom-, -geni', (av g. ge'neion, haka) (odont.): tillbakastående underkäke i följd av bristfällig utveckling, -gnati', (/. -gnath|i'a, -i'ae); gnati'sm, (/, -gnathi'sm|us, -i); -gna't, (/. '-gnath|us, -i av g. gna'thos, käke): om tillstånd resp. personer m. tillbakastående käke, särskilt tillbakastående outvecklad överkäke, -kra'nium, (/. -cra'ni|um, -i av g. krani'on, skalle) (an-trop.): bakersta punkten å skallen, -tisk (av g. ous, öra): belägen bakom örat. '-ton|us, -i (l. av g. to'nos, spänning): kramp i rygg-muskulaturen med styv och tillbakaböjd rygg. Jfr emprostotonus.

0'pi|um, -i (l. av g. opo's, saft): den torkade mjölksaften av omogna frukterna av Papa'-ver somni'ferum, innehåller över 20 alkaloiden bl.a. morfin, narkotin, kodein, papave-rin. Syn. laudanum. — Opiumism (/. -us, -i): missbruk av opium och dess följder.

Opo|ce'falus, (/. -ce'phaljus, -i av g. ops, ansikte + kephale', huvud): missfoster med sammansmälta öron, en orbita, ingen mun o. ingen näsa.

Opo|terapi', (/. -therap|i'a, -i'ae av g. opo's,Oppenheim's fenomen

saft + therapei'a, behandling): vävnadssaft-behandling; syn. organoterapi.

Oppenheim's fenomen: vid sjukdomar i pyramidbanan inträdande dorsalflexion av foten o. tårna vid kraftig strykning av underbenets insida (i st. för normalt plantarflexion). O. reflex: tonisk dorsalflexion av stortån vid bestrykning av tibias mediala yta. O. sjukdom: se myatoni'a conge'nita.

Op-po'nens (/. av oppo'nere, ställa emot): en motställande verksamhet, t.ex. av en muskel. Opposition = tummens förande mot övriga fingrar gnm m. oppo'nens po'llicis. -pres-sion, (/. -pre'ss|io, -io'nis av oppri'mere, nedtrycka): beklämning. O. pe'ctoris: se pre-kordialångest.

-opsi', (/. -opsI i'a, -i'ae av g. o'psis, synen): suffix i betydelsen av seende.

Opsi-algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. ops, ansikte 4- a'lgos, smärta): se trige'minusneuralgi.

Opsi'genes (/. av g. opse', sen -f genna'o, alstra): senfödd; gammal benämning på visdomstanden, dens mola'ris 111; syn. dens sapie'ntiae, d. sero'tinus.

Opsi I uri', (/. -ur I i'a, -i'ae av g. opse', sen + ou'ron, urin): tillstånd varunder mer urin avsöndras under fasta än under matsmältningen.

Opso|mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. o'pson, läckerhet -f- mani'a, galenskap): frosseri-galenskap, begär efter en viss föda. Jfr buli-mi.

Opso|menorré, (/. -menorrhoe'ja, -ae av g. opse', sen -f men, månad + rhoi'a, flöde): försenad menstruation.

Opsoni'ner (av g. o'pson, läckerhet): termo-labila ämnen i normalt blodserum, som inverka förändrande på inkomna bakterier, så att de lättare hemfalla åt fagocytos. Opsoni'nterapi: insprutning av små, ofarliga mängder av dödade bakterier vid infektionssjukdomar, varigenom opsoninhalten i kroppssafterna stegras och bakterierna lättare upptagas av leukocyterna. Opso'nisk index: ett tal, som anger blodserums opsoniska styrka gentemot viss

bakterie. Talet erhålles genom att den sjukes fagocytiska tal divideras med en frisk persons fagocytiska tal. Är opsoniska index ungefär lika (0,8—1,2), föreligger icke hos den sjuke infektion med den prövade bakterien. Opsonojge'n (av g. genna'o, alstra): polyvalent stafylokockvaccin för att höja opsoniska index, mot furunkulos.

O'pticus: se optikus.

Opti'k: läran om ljuset. Optiker: glasögonhandlare. O'ptisk: som hör till optiken, ss. optiska axeln i ett linssystem; optiskt aktiva

ämnen, som förändra planet av polariserat ljus; optiskt inaktiva ämnen, som icke påverka detta. Optiska villor: synvillor.

O'ptikus, (/. O'ptic I us, -a, -um av g. optiko's, hörande till synen): synnerven, n. opticus, andra hjärnnerven. -atrofi': synnervsatrofi.

O'ptimum (/. o'ptim|us, -a, -um, bästa): det gynnsammaste.

Opto- (av g. ops): öga-, -bla'st (av g. blasto's, grodd): en av de stora gangliecellerna i reti'na. -dynamome'ter (av g. dy'namis, kraft -b me'tron, mått): instrument för bestämmande av ögats närpunkt, följaktligen också ackomodationskraften. -fo'n (av g. phone', stämma): instrument, varmed ljusvågor transformeras i ljudvågor och det möjliggöres för den blinde att skilja mellan ljus o. mörker, -kinetisk nystagmus: experimentellt framkallad nystagmus, -me'ter (av g. me'tron, mått): instrument för bestämmande av ögats brytande förmåga och korrigering av brytningsfel, -myome'ter (av g. mys, muskel): instrument för uppmätning av de yttre ögonmusklernas kraft.

0'p]us, -eris (/.): verk.

0'r|a, -ae (/.): rand. O» serra'ta (av /. serra're, såga): den naggade rand reti'na bildar vid övergången på pars ciliaris.

Ora'1 (/. -is, -e av os, gen. o'ris, mun): som tillhör munnen. O. auskultation: auskulta-tion, varvid hörröret placeras fritt framför patientens öppna mun. O. sepsis: sekundärt uppträdande sepsis efter fokala muninfektioner.

Orbi'culjus, -i (/. dim. av o'rbis, cirkel): liten cirkel.

Orbikula'r, (/. Orbicularis, -e): cirkelformig, t.ex. mu'sculus orbicularis o'culi. — Orbi-kularisfenomenet: förträngning och efterföljande utvidgning av pupillen vid energisk blundning resp. vid försök härtill medan man med fingret håller ögonlocket tillbaka. Syn. Westphal-Piltz* pupillfenomen.

O'rbitja, -ae (/.): ögonhålan. Orbita'le (an-trop.): lägsta punkten av nedre ögonhåleranden. Orbita'1 (/. -is, -e): tillhörande ögonhålan.

Orbito- (av /. o'rbita): ögonhåla-, -pa'g, (/. '-pagjus, -i av g. pa'gos, fixation): tvilling-foster med ett litet foster fästat till ögonhålan av autositen. -tomi', (/. -tom[i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativt öppnande av ögonhålan från orbitalranden.

Orchi-, Orchid-, Orchido-, Orchio-, Orcho-: prefix som avse testikeln, orchis. Se orki-, orkid- etc.Orchis

0'rch|is -is (/. av g. o'rchis): den manliga könskörteln. Syn. testis. Orchi'tis: se orkit.

yCU2

Orcin: metylresorcin CeHa—OH \0H

förekommer i lavar och är modersubstans till flera färgämnen som orcein, orceille, persio och lackmus.

Orciprenalin (/. -um, -i): adrenergikum, medel mot bronkialspasm och slemhinnean-svällning.

Ord-blindhet: se alexi, cæcitas verba'lis. Jfr själsblindhet, -dövhet: afasi, (sensorisk). Jfr själsdövhet. Syn.

Wernicke's afasi, -klang-bild: minnesbild av det hörda ordet, -klang-centrum: se språkcentra, -sallat: förvirrat hopande av ord vid sinnessjukdomar, -stum-het: motorisk afasi, -tvång: se onomatolali. 0'rd|o, -inis (/.): ordning. Orexi- (av g. o'rexis): aptit-, -ge'n, (J. '-gen|es av g. genna'o, alstra): aptitstegrande. -mani', (/. -man I i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): enorm ökning i aptiten och intagande av föda av fruktan att bliva mager. Ore'x|is, -is (/. av g. o'rexis): aptit. Orfenadin, (/. Orphenadin|um, -i): mot parkinsonism.

Organ-behandling: se organoterapi.-e'ller: för

särskilda funktioner utrustade morfologiska delar inom encelliga organismer, t.ex. digestionsvakuoler, flimmerhår m.m. Orga'nic | us, -a, -um (/.): organisk. Organisation, (/. Organisa't|io, -io'nis av g. o'rganon, verktyg): 1. arten av de enskilda kroppsorganens byggnad och förbindelser med varandra; 2. omvandling av en livlös massa t.ex. en tromb i levande bindväv genom invandring av kärl och celler. — Organisk: uppvisande organisation. O-t blåsljud: hj ärtljud, som orsakas av organiska hjärtfel, t.ex. klaffel. O-a sjukdomar: sjukdomar med anatomiskt påvisbara förändringar i det sjuka organet. Jfr funktionella sjkd. O-a ämnen: 1. i trängre bemärkelse ämnen tillhörande djur- och växtriket i motsats till oorganiska, som tillhöra mineralriket; 2. kemiska föreningar, som hålla kol (organisk kemi). Organism: levande väsen. Organneuroser: psykiskt betingade funktionsrubbningar i enstaka organ (tex. måge, hjärta, genitalia) 1. organsystem (endokrina systemet, vegetativa s.); mestadels orsakade genom omsättning av olösta själsliga konflikter i det kroppsliga (somatisation). Jfr psykosomatiska sjkd. Organoi'd (/. -es av g. o'rganon, verktyg +

ei'dos, utseende): svulster, som bestå av både epitelial vävnad, stödjesubstans o. sålunda i sin byggnad likna organ. Jfr histioid. Organo|fil, (/. '-philjus, -a, -um av g. phile'o, älska): som har affinitet till vissa organ 1. vävnader.

0'rganjon, -i, (BNA, INA), Organ |um, -i (PNA), pl. -a, (l. av g. o'rganon): organ. — O. gu'stus: smakorganet. O. olfa'ctus: luktorganet. O. spirale: se Corti's organ. O. sta'to-acu'sticum (Organon audi'tus, BNA; O-n status et audi'tus, INA): jämvikts- o. hörselorganet. O. vi'sus: synorganet. O. vo-meronasa'le: se Jacob son's organ. O-a se'nsuum: sinnesorganen. Organo-so'ler: soler, vilkas lösningsmedel utgöras av organiska ämnen (alkohol, fett, lecitin m.m.). -terapi: användning av djuriska organ 1. deras vävnadssafter 1. sekret till behandling, t.ex. sköldkörtelpreparat. Syn. opoterapi, substitutionsterapi. -tro'p, (/. '-trop|us, -a, -um av g. tre'po, vända): något på en organfunktion riktat 1. med affinitet till kroppsceller. Organotropism. Organ-patologi: de enskilda organens patologi. -terapi: histoterapi. -äggvita: äggvita i kroppens fasta organ till skillnad från äggvita i blod och vävnadssafter (cirkulationsäggvita).

0'rgan|um, -i (/. av g. o'rganon): organ. Orga'sm (/. -us, -i av g. orga'o, svälla): aktiv blodkongestion särskilt till könsorganen; högsta vällustkänsla. Orgastisk. Orgasmo-lepsi': plötslig tonusförlust vid orgasm; symptom vid postencefalitisk parkinsonism. Oriblett: se pastill.

Orientbula, Orientböld, (t. Orientbeule): endemisk, smittosam kron. hudsjkd. med infil-trativa, ulcererande knölbildningar; orsak: Leishma'nia tro'pica; syn. aleppoböld, leishmaniasis cuta'nea.

Orifi'cijum, -i (/.): mynning; i PNA ersatt av o'stium; se detta ord. Origina'l|is, -e (/.): ursprunglig. Ori'g|o, -inis (/.): ursprung. O. nasa'lis m. orbicularis o'ris: det nasala ursprunget för m orbic. oris. Originär: redan förhanden i anlaget, medfödd. Orino I terapi', (/. -therap|i'a, -i'ae av g. orei-no's, bergig -f- therapei'a, behandling): behandling genom vistelse i höga bergiga trakter.

Ork I ektomi', (/. Orchjectomi'a): se orkid-

ektomi.

Orki- (/. Orchi- av g. o'rchis): testikel-. -algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): neur-algi i testikeln. -chore'| a, -ae (l. av g. cho'ros, dans): testikeldans, testikelns upprepadeOrkiektoml

uppstigande och nedsjunkande i pungen; anses särskilt förekomma hos onanister. Orki(d) I ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. o'r-chis, testikel -f- ektome', utskärande): op. avlägsnande av testikel. Syn. orkiektomi Orkldo- (/. Orehido- av g. o'rchis): testikel-. -celle, -es (/. av g. ke'le, bråck): pungbråck s.k. ialskt bråck i testikelpungen. -celioplas-ti'k (av g. koili'a, buk + pla'sso, forma): op. transplantering av en icke nedstigen testis till buken. Jfr orkioplastik -epididym | ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. epi', på -f di'dymos, testikel -f ektome', utskärning): operativt avlägsnande av testikel och bites-tikel.

Orkid|o'nkus, (/. Orchid |o'nc| us, -t av g. o'rchis, testikel -f o'nkus, tumor): testikeltu-mor.

Orkido- (/. Orehido- av g. o'rchis): testikel-. -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): testikellidande. -pexä', (/. -pexi'a): se or-kiopexi. -plasti'k (av g. pla'sso, forma): operativt placerande av en icke nedstigen testikel i skrotum. Jfr orkidocelioplastik. -pto's (/. -Is, -is av g. pto'sis, fall): nedsänkning av testikeln (t.f. av varicocele 1. relaxation), -rrafl', (/. -rrhaph|i'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): fastsyende av testikeln vid närliggande vävnad, speciellt en icke nedstigen testi-kels fastsyende i skrotum. -terapi', (/. -the-rapji'a, -i'ae av g. therapei'a, behandling): testikelextrakt som terapeutikum. -tomi', (/. -tomi'a): se orkiotomi. Orki- (/. Orchi- av g. o'rchis): testikel-. -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): se orkidektomi. -epididymi't (/. -is, -idis): infl. i testikel och bitestikel. -kori': se orkichorea. -meningi't (/. -is, -idis av g. me'ninx, membran): hydrocele testis. Orkio- (/. Orchio- av g. o'rchis): testikel-. -ce'-l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck) :1. bråckartat framträdande av testikeln; 2. skrotalbråck; 3. testikeltumör.

Orki-odyni', (/. Orchi-odyn|i'a, -i'ae av g. o'rchis, testikel + ody'ne, smärta): stark smärta i testikeln.

Orkio- (/. Orchio- av g. o'rchis): testikel-. -ka-ta'basis, (/. -cata'bas | is, -is av g. kata'basis, nedstigande): det normala nedstigandet av testikeln i pungen, -myelo'm (/. -a, -atis av g. myelo's, märg): testikelmyelom. -pati': se orkidopati. -pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae av .g pe'xis, fixation): fixation av orchis. Syn. or-kidopexi. -plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation på testikeln. -rrafi', (/. -rrhaphi'a): se orkidorrafi. -scheoce'l|e, -es (/. av g. o'scheon, pungen -f- ke'le, bråck):

skrotaltumör 1. skrotalbråck. -skirr, (/.

-sci'rrh|us, -i av g. skirro's, hård): testikel-förhårdnad. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): exstirpation av testis; kastra-tion, om båda exstirperas. Syn. orkidotomi.

Orki't, (/. Orchi't|is, -idis av g. o'rchis, testikeln): infl. i testikeln. Syn. didymit. O. meta-sta'tica: t.ex. o. efter parotit.

Ormgifter: gifter rika på enzymer; giftverkan beror dock på fermentfria polypepti-der. Ur farmakologisk synpunkt skiljer man på neuro-, kardio-, hemo- samt cyto-toxiner.

Ornitinkarbamyltransferas (OCT): cellenzym i levervävnad med hög vävnadsspecifitet.

Ornitho'dorus mouba'ta: en art fästing, som överför den afrikanska formen av rekurrens-feberns spiroketer. Jfr Spirochæta recu'r-rens (Obermeieri). Ornithosis, -is (/. av g. o'rnis, fågel): sjukdomar överförda till människa från fåglar.

Oro-fa'rynx, (/. '-pharynx): se farynx. -lin-gua'1 (/. -is, -e av os, mun -f li'ngua, tunga): hörande till mun o. tunga.

Orphanotro'phi|um, -i (l av g. orphano's, föräldralös -f trophe', fostring): barnhus.

Orro-rré, (/. Orrho-rrhoe'|a, -ae av g. orrho's, blodserum -1- rhoi'a, flöde): vattnig, serös flytning, -terapi': se serumbehandling.

Orth's vätska: 90 delar Mtiller's lösning + 10 delar formalin; för fixation.

Orto- (/. Ortho- av g. ortho's): rak-, -cefa'1; -cefali', (/. -ce'phal | us, -i; -cephal | i'a, -i'ae av g.kephale',huvud): skalle med en längdhöjd-index (vertikalindex) av 70—74.9. Jfr längd-breddindex, braky-, doliko-, meso-, mikro-, paky-, platycefali. -cyto's (/. -is, -is av g. ky'-tos, cell): närvaro av endast mogna celler i blodet, -derivat: som intaga ställningen 1:2, 2:3 o.s.v. i en bensolkärna. -diagrafi', (/. -diagraphji'a, -i'ae av g. dia', genom -f gra'pho,

skriva): röntgengenomlysning med parallella strålar, så att organen avtecknas i sin rätta storlek, -diagra'm: den ortodia-grafiska bilden, -donti', (/. -dont|fa, -i'ae av g. odous, tand): den del av odontologin, som behandlar bettanomalierna och därmed sammanhängande frågor ss. käkarnas och bettets normala utveckling, bettanomaliernas uppkomst, orsaker, förebyggande och behandling (tandreglering). Ortodon-tist: tandregleringsspecialist. -foni', (/. -phonji'a, -i'ae av g. phone', stämma): direkt och korrekt ljudproduktion, -fori-, (l -phor|i'a, -i'ae av g. phore'o, bära): normala organlägen; normalt viloläge av ögon-musklerna. -fo'rm (/. -i|um, -i): metaamido-

paraoxibensoesyre-metylester. Ogiftigt ane-

stetikum. -freni', (/. -phren|i'a, -i'ae av g.Ortolani's knäpp

phren, själ): normala sociala, själsliga reaktioner. -geni', (/. -gen j i'a, -i'ae av g. ge'neion, haka): (odont.): rakt bett, varvid de i vertikal ställning stående övre och nedre fram-tändernas skärytor sammanträffa med varandra vid sammanbitning. -glykemi', (/. -gly-chæm|i'a, -i'ae av g. glyky's, söt -f hai'ma, blod): blod med normal sockerhalt, -gnati', (/. -gnathji'a, -i'ae av g. gna'thos, käke): 1. skalle med föga framspringande käkar; 2. i odontologin = det normala bettet. Orto-gna't. -grad (av /. gra'di, gå): gående med upprest kropp, -kefa'1; -kefali': se -cefal; -ce-fali. -krasi', (/. -eras| i'a, -i'ae av g. kra'sis, blandning): tillstånd, vari kroppen reagerar normalt på intagning 1. injektion av läkemedel, äggvita etc. -kromasi', (/. -chroma-s|i'a, -i'ae av g. chro'ma, färg): normal he-moglobinhalt i de röda blodkropparna, -kro-ma'tisk: om färgning av en vävnadsdel med den använda färgens egen färg. Jfr meta-kromatisk, polykromasi, hyper-, hypokromi.

Ortolani's knäpp: förnimbar hos nyfödda med preluxationstillstånd i höftleden vid böjning och abduktion i leden.

Orto- (/. Ortho- av g. ortho's): rak-, -morfi', (/. -morph|i'a, -i'ae av g. morphe', form): 1. regelbunden normal formbildning; 2. kirurgisk och ortopedisk korrektion av deformiteter. -nyxi', (l. nyx-|i'a, -i'ae av g. o'nyx, nagel): nagelkorrigering (vanligen av inväxta naglar), -pedi', (/. -pæd|i'a, -i'ae av g. pais, barn): specialitet för behandling avseende att förekomma eller att genom mekaniska medel (bandager, gymnastik m.m.) 1. med operativa ingrepp rätta till deformiteter hos skelettet. Ortoped. -perkussion: perkussion, varvid den fingerända, på vilken knackas, hålles vinkelrätt mot kroppsytan, -pné, (/. -pnoe'|a, -ae av g. pnoe', andning): högsta grad av andnöd, vid vilken patienten endast kan sitta i upprätt ställning. Jfr dysp-né. -praxi', (/. -pra'xjis, -is av g. pra'tto, göra): mekanisk korrektion av deformiteter.

Orto'ptisk (av g. ortho's, rak -f optiko's, optisk): som hör till korrigering av sneda synaxlar. Ortopti'k: behandling av dåliga synvanor, defekt binokulärt seende 1. ögon-muskelanomalier. Ortoptosko'p (av g. skope'o, betrakta): instrument för ortoptik o. övningar av ögonmuskelanomalier. Jfr or-toskop.

Orto- (/. Ortho- av g. ortho's): rak-, -sko'p

(av g. skope'o, betrakta): en apparat, som neutraliserar kornealrefraktionen medelst ett vattenlager; begagnas vid ögonundersökningar. Jfr ortoptoskop. -sta'tisk, (/. -sta'ti-

c|us, -a, -um). O. albuminuri' (av g. statiko's,

stående): äggviteutsöndring med urin (hos unga personer) i stående men ej i liggande ställning. Syn. ortotisk a. -terapi': behandling av sjukliga företeelser genom korrektion av kroppshållningen, -tisk albuminuri': se ortostatisk a. '-ton | us -i (/. av g. to'nos, spänning): kramp, som fixerar kroppen i sträckställning, -top: vid transplantationskirurgien består inplanteringsstället av samma vävnad men är topografiskt olika ursprungsstället.

Os, gen. o'ris (/.): mun. Os lepori'num: har-mynthet. Jfr labium lepori'num. Os, gen. o'ssis, pl. o'ssa (/.): ben. — O. basi-la're, BNA: sammanfattningen av de hos vuxna hopvuxna ossa occipitale och sphenoidale. O. capita'tum: huvudbenet; ett av ossa carpalia, metakarpalt ledande mot lång- och ringfingret. O-a ca'rpi: handrots-ben; 8 korta

ben i två rader; den proximala raden, närmast radius och ulna, består av ossa scaphoide'um, luna'tum, tri'quetrum och pisifo'rme, den distala raden av ossa trape'zium, trapezoide'um, capita'tum och hama'tum. O. coccy'gis (= co'ccyx): svansbenet. O. costa'Ie (= co'sta): revben, de olika paren betecknas costa I, II osv. O. co'xæ (= co'xa): höftbenet. O. cuboide'um (O. cu-boi'des, INA): tärningsbenet, ett av vristens småben, metatarsalt ledande mot 4. o. 5. tårna. O. cuneifo'rm|e, pl. o'ssa cuneifo'rmia: kilbenen; 3 småben i tarsus, metatarsalt mot 1.—3. tårna; se o-a ta'rsi. O. ethmoida'le (O. ethmoi'des, INA): silbenet. O. frontale: pannbenet. O. hama'tum: hakbenet; ett av de distala karpalbenen, ledande mot lill- och ringfingrets metakarpalben. O. hyoide'um (O. hyoi'des, INA): tungbenet. O. ilium: höftbenet, tarmbenet. O. incisi'vum: mellan-käksbenet. O. i'schil: sittbenet. O. lacrima'-le: tårbenet. O. luna'tum: månbenet; se ossa carpi. O-a metajcarpa'lia (O-a metaca'rpi, INA): mellanhandsben betecknas I, II, III osv. O-a meta|tarsaüa (O-a metatarsi, INA): mellanfotsben, betecknas I, II, III osv. O. nasa'Ie: näsbenet. O. navicula're: fot-båtbenet; ett av tarsalbenen, ledande proxi-malt mot talus. O. occipitale: nackbenet. O. palati'num: gombenet. O. parietale: hjässbenet. O. pisifo'rme: ärtbenet; ett av de proximala karpalbenen på ulnara sidan. O. pla'num, BNA: la'mina papyra'cea (orbita'-

lis). O. pu'bis: blygdbenet. O. sa'crum,

korsbenet. O. scaphoide'um (av g. ska'phe, båt -f ei'dos, form): båtbenet i handloven (sålunda en g. form av /. navicula're, liten båt). O-a sesamolde'a (O-a sesamoi'da,Oscheitis

INA): två små ben bredvid varandra i fåror av os metatarsal I. O. sphenoidale: kilbenet. O-a ta'rsi: vristbenen; 7 större o. mindre ben; de proximala (och större): calcaneus, ta'lus och os navicula're: de dista-la, mot metatarsalbenen ledande: ossa cunei-fo'rmia mediate, interme'dium o. latera'le. O. tempora'le: tinningbenet. O. trape'zium (O. multangulum ma'jus, BNA, INA): stora mångkantiga benet; ett av de distala kar-palbenen, ledande mot tummens och pekfingrets metakarpalben. O. trapezoide'um (O. mult. mi'nus, BNA, INA): lilla mångkantiga benet; ett av de distala karpalbenen, ledande mot pekfingrets metakarpalben, jämte föregående. O. triquetrum: trekantiga benet; ett av de proximala karpalbenen, proximalt ledande mot ulna. O. zygoma'ti-cum: okbenet.

Oscheit|is, -idis (/. av g. o'scheon, pungen): infl. i skrotum. Osch | elephantiasis: elefan-tiasis i pungen.

Oscheo- (av g. o'scheon): pung-. -ce'l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): skrotalbråck, hernia scrotalis. -hydroce'11 e, -es (/. av g. hy'-dor, vatten -f- ke'le, bråck): hydrocele i säcken av ett skrotalbråck. Syn. pungvatten-bråck. -li't, (/. '-lith|us, -i av g. li'thos, sten): stenbildning i talgkörtlarna i pungen.

Osche-o'm (/. -a, -atis av g. o'scheon, pungen + -o'ma, svulst): skrotaltumör. -o'nc|us, -i (/. av g. o'nkos, tumor): syn. oscheom.

Oscheo I plastik (av g. o'scheon, pungen -f pla'sso, forma): plastisk operation för ersättande av skrotaldefekter.

Oscillato'risk (av /. oscilla're, svänga): svängande. O. blodtrycksmätning: de med pulsen isokrona svängningarna av tonometervisa-ren i blodtrycksmätningsapparaten tilltaga vid ökat tryck plötsligt i storlek och bli vid ännu högre tryck plötsligt mindre. Den undre gränsen för de stora oscillationerna ånge det diastoliska, den övre gränsen det systoliska blodtrycket.

Oscillo-metri' (av /. oscilla're, svänga -f metron, mått): begagnande av stränggalvano-meter 1. liknande apparat, -psi', (/. -ps|i'a, -i'ae av g. o'psis, syn): tillstånd, varunder föremål synas röra sig fram och tillbaka 1. skaka.

Oscita't|io, -io'nis (/.): gäspning. Syn. chas-ma, oscedo.

Osfresio- (/. Osphresio- av g. o'sphresis): lukt-sinne-. -fill', (/. -phil|ia, -i'ae av g. phile'o, älska): abnormt intresse för lukt. Osfresio-fi'1. -fobi', (/. -phob|ia, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig ängslan för lukt. Osfresio-fo'b. -lagni, (/. -lagn|ia, -i'ae av g. lagnei'a,

vällust): sexuell stimulation gnm luktförnimmelser. Syn. osmolagni. Osfresiola'gni-ker. -logi', (/. -log|i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om lukten. Syn. osmologi. -metri' (av g. me'tron, mått): luktsinnesmätning. Osfre-siometer. Syn. olfaktometri.

Osfy- (/. Osphy- av g. osphy's): höft-, länd-, -algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): värk i höften och länden. -artro's, (/. -arthrosis, -is av g. a'rthron, led): infl. i höftleden. -i't (/. -is, -idis): infl. i länden. -o|mye-li't (/. -is, -idis av g. myelo's, märg): infl. i ryggmärgens lumbaldel.

Osgood-Schlatter's sjukdom: se Schlatter's sjkd.

Osier's sjukdom: 1. se polycythaemi'a ru'bra; 2. se teleangiectasia haemorrha'gica hereditaria.

Oslofrukost: skolmåltid som avser att tillföra skolbarnet åtminstone en fullvärdig måltid om dagen.

Osm|idro's (/. -is, -is av g. osme', lukt -f hid-ro's, svett): svett med särskild lukt.

O'smium (av g. osme', lukt): metall, kem. tecken = Os. -syra: osmiumtetroxid, fett-färgningsmedel (färgar fett svart); har mkt skarp lukt (därav metallens namn).

Osmo- (av g. osme'): lukt-, -lagni', (/. -lag-n|i'a, -i'ae av g. lagnei'a, vällust): sexuell excitation av viss lukt. Syn. osfresiolagni. -lo-gi', (/. -logI i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): 1. läran om luktsinnet, syn. osfresiologi; 2. syn. osmosologi.

Osmo's (/. -is, -is av g. osmo's, stöt): vätskors och lösta ämnens vandring genom halvge-nomträngliga (semipermeabla) hinnor tex. kärlväggarna i den levande organismen. Jfr diffusion, -o|logi', (/. -log|i'a, -i'ae av g. logos, lära): läran om osmosen och de osmotiska företeelserna i organismen och deras diagnostiska värde.

Osmo- (av g. osmo's): stöt-, -ta'x|is, -is (/. av g. ta'xis, anordning): rörelser hos de minsta organismer, som betingas av ändring i os-motiskt tryck, -terapi', (/. -therap|ia, -i'ae av g. therapei'a, behandling): insprutning ai hypertona lösningar i blodet, mest dextros-lösningar, för att åstadkomma osmotisk saftströmning från vävnaderna till blodet. Finns även en osmotisk diures.

Osphresiologi'a: se osfresiologi.

Osphy-: se osfy-.

Ossein: huvuddelen av benvävens limgivande organiska grundsubstans.

Osseo|desmo's|is, -is (/. av g. oste'on, ben -f-desmo's, band) hypertro'phica: generaliserad förbeningsprocess av ben och bandapparat.

O'ssjeus, -ea, -eum (/.): ben-.Ossiculum

Ossiculum, pl. -a (/.): småben. Ossi'cula au-di'tus (O-a tympani, INA): de små hörselbenen; hammaren (ma'lleus), städet (i'ncus, syn. a'mbos) och stigbygeln (sta'pes) i mel-lanörat.

Ossifikation, (/. Ossifica't|io, -io'nis av os, ben

-f fa'cere, göra): benbildning. Ossifie'rande, (/. Ossificans): stadd i benbildning. — Os-sifikations-gränsen: gränsområdet mellan brosk och ben, där bennybildningen och längdtillväxten sker. -punkter: benkärnorna i broskskelettet resp. bindvävsmembraner, varifrån benvandlingen utgår, -rubbningar: rubbningar i benbildningen t.ex. vid rakit.

Ossikul|ektomi', (/. Ossicul|ectom|ia, -i'ae av ossiculum, småben + g- ektome', utskärning): utskärande av hörselbenen.

Ostbaltiska rasen (i östra östersjöländerna): undersätsig, liten, kraftig växt med grovt skelett, korta ben, kort huvud, brett ansikte, tillbakaliggande panna, kort näsa med bred näsrot, rund haka, askblont hår, grå ögon, ljus hy

med grå underton.

Oste- (av g. oste'on): ben-, -algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): bensmärta. Syn. osteodyni. Jfr dolo'res osteo'copi. -anabro's (/. -is, -is av g. ana'brosis, erosion): benatrofi. -anage'nes|is, -is (/. av g. anage'nesis, regeneration): benregeneration.

Ostei't(is): se ostitis.

Osteo- (av g. oste'on): ben-, -aku'sis, (/. -acu'-s I is, -is av g. akou'o, höra): skallbenledningen för hörseln, -anestesi', (/. -anæsthes|ia, -i'ae av g. anaesthesia, okänslighet): okänslighet i bensubstansen. -art(h)ri't, (/. -arthri'-t|is, -idis av g. a'rthron, led): samtidig infl. i led och i tillhörande bendel. Osteoarthritis defo'rmans: se arthro'sis defo'rmans. -ar-tropati', (/. -arthropath | i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): sjukdom av vad slag som helst både i ben och led. — Ostéoarthropa-thie hypertrophiante pneumique (/.): trumpinnefingrar vid morbus cæruleus. O. hy-per tro' phicans pneu'mica (/.), Marie: med akromegali besläktad, huvudsakligen på periost och bindvävshypertrofi beroende uppdrivning av särskilt fingrarnas ändfalanger vid kroniska hj ärt- och lunglidanden. Syn. kolvfingrar, pakyakri, trumpinnefingrar, -artro's, (/. -arthro'-s|is, -is): degenerativa ledförändringar. -bla'ster (av g. blasto's, frö): epitel-hknande benbildande celler, -ce'lje, -es (/. av g. ke'le, bråck): förbenat bråck, -chon-dro-: se osteokondro-. -desmo's (/. -is, -is av g. desmo's, band): 1. bildandet av ben och senor; 2. ossifikation av sena. -diasta's, (/. -dia'stas|is, -is av g. diastasis, skiljande): 1.

åtskiljande av ben vid benbrott; 2. två bens skiljande från varandra, -dyni', (/. -dyn|i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): bensmärta. Syn. ostealgi. Jfr dolo'res osteo'copi. -dystrofi', (/. -dystrophia, -i'ae av g. dys-, dålig -f- tro-phe', näring): bristfällig benbildning; hy-perostotiska, sklerotiska, hypostotiska o. porotiska former. O. cy'stica: se Kien-bock's sjkd. O. defo'rmans: bendystrofi med benombildning och följd av benfibrose-ring, mera sällan generaliserad, oftare uni-1. polyostotisk, stark periostal benbildning, varigenom benen bli förtjockade (hypero-stotisk-sklerotisk form av bendystrofi). Särsk. hos vuxna. Syn. Paget's sjukdom. O. fibro'sa generalisa'ta: bendystrofi beroende på adenomatös sjkd. i bisköldkörtlar-na med kalkutsöndring, börjande med fibrös omvandling av benmärgen och därefter stark benreduktion genom osteoklaster (ihypostotisk-porotisk form av bendystrofi). O. fibro'sa (cy'stica) localisa'ta: processen lokaliserad, uppträdande med pseudocysta-bildning och bruna tumörer (på blodpigment rika granulationssvulster). Särsk. hos ungdomliga personer. Syn. (jämte föregående form) Recklinghausen's sjukdom, -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): utmejsling av ett benstycke, -fa-gi', (/. -phag|ia, -i'ae av g. phagei'n, äta): resorption av bensubstans genom osteofa'-ger = osteoklaster. -fibrokondrosarko'm, (/. -fibrochondrosarco'm | a, -atis av fibra, tråd -f g. cho'ndros, brosk + sarx, kött): svulst bestående av ben-, bind-, brosk- och sar-komväv. -fibro'm (/. -a, -atis av fibra, tråd): svulst bestående av ben- o. bindväv, -fibro'-sis defo'rmans juvenilis: se dysplasia fibro'sa polyosto'tica. -flebi't, (/. -phlebi't|is, -idis av g. phlebs, ven): infl. av vener inne i benet, särsk. i diploë. -foni', (/. -phon|ia, -i'ae av g. phone', röst): ljudledn. gnm ben. -fy't, (/. '-phyt|on, -i av g. phyto'n, växt): av periostet bildad först svampig sedan fast benavlagring av begränsad lokal karaktär. Jfr enostos, hyperostos. Osteo'phyton puer-pera'le: benpålagring, ofta på skallens inre, vid graviditet, -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): härrörande från ben. -ge-ne's, (/. -ge'nes|is, -is av g. ge'nesis, tillblivelse): benbildning, -ge'nesis imperfecta: medfödd sjukdom i skelettet med ofullkomlig förbening, ledande till mjuka oförbenade fläckar i kraniet, förkortning av extremi-

tetsbenen genom multipla benbrott redan i moderlivet. Jfr osteopsatyros. -halistere's (/. -is, -is av g. hals, salt + ste'resis, berövande): förlust 1. brist på salter i skelettet.Osteom

-i'd (/. -es av g. ei'dos, form): benliknande. Osteoid vävnad: oförkalkad (regenerativ) t.ex. vid rakit 1. urkalkad (degenerativ) ben-väv. Osteoid svulst: svulst uppbyggd av osteoid väv. -klasi', (/. '-clas|is, -is, -clasji'a, -i'ae av g. kla'o, bryta): mekaniskt brytande av ben, för terapeutiska syften, -klast: 1. instrument att utföra osteoklasi; 2. flerkär-niga benresorberande jätteceller i benmärgen. Osteokla'statroji: se Hows hip's lakuner. -klasto'm, (/. -

cIasto'm|a, -atis av g. kla'o, bryta sönder): se jättecellstumörer. -kondri't, (/. -chondrit|is, -idis av g. cho'ndros, brosk): samtidig ben- och broskinfl. Osteochondritis deformans tibiae: lokal missbildning med underutveckling av den mediala delen av tibiaepifysen i knäleden medförande en varusställning. Osteochondritis syphilitica, O. lu'ica: en specifikt sy-filitisk granulerande infl. i ossifikationsgrän-sen vid kongenital syfilis; stundom ledande till epifysavlösning 1. till Parrot's pseudo-paralys. O. deformans juvenilis: syn. Perthes' sjukd., maladie de Legg-Perthes. O. dissecans eller -kondro|ly's, (/. [--chon-dro'|lys|]s,-] {+-chon- dro'|lys|]s,+} -is av g. cho'ndros, brosk -f ly'o, lösa): bildning av fria ledkroppar och ledmöss genom avstötning av ledbroskdelar. -kondro'm» (/. -chondro'mja, -atis av g. cho'ndros, brosk): kondrom som oftast utveckla sig på basen av en exosto's. -kondromato's, (/. -chondromatosis, -is av g. cho'ndros, brosk): bildning av broskknu-tor, ofta förkalkade, från ledernas synovia'-lis. -kondro's, (/. -chondro's|is, -is): degene-rativa förändringar i tillväxtzonen, -ko'pa smärtor: se dolo'res osteo'copi. -logi', (/. -log I i'a, -iae av g. lo'gos, lära': benlära. Osteolo'g. -ly's, (/. '-lys | is, -is av g. ly'o, lösa): upplösning av benväv. Osteoly'tisk.

Osteo'm (I. -a, -atis av g. oste'on, ben): av benväv bestående svulst. O. du'rum: hårt o.; o. ebu'rneum: o. hårt som elfenben; o. me-dullo'sum 1. spongiosum: svampigt osteom. O. sarcomatodes: sarkom, som håller benväv.

Osteo- (av g. oste'on): ben-, -malaci', (/. -ma-lacji'a, -i'ae av g. malaki'a, mjukhet): benuppmjukning genom fortskridande urkalk-ning (halisteres). Syn. mollities ossium. O. gravida'rum: den fysiologiska uppmjukning hos havande, särskilt av bäckenbenens symfys och sakroiliakalleder, som förbereder bäckenets eftergivlighet vid födseln; den läkes efter partus med någon omgestaltning av bäckenet. O. ende'mica: i vissa trakter,

ss. Rhenländerna, Lombardiet, inhemsk

sjkd. Osteomalaciskt häcken: sammanpres-

sat bäcken med snabelf ormigt sammantryckt symfysparti. -myeli't (/. -is, -idis av myelo's, märg): benmärgsinfl., av olika etiologi, övergående på ben och periost och ofta ledande till bennekros. Syn. benröta. O. se'pti-ca acu'ta: varig septisk diffus osteomyelit; vanligen hos unga och då i något av de långa rörbenen. -myeIo|retikulo's, (/. -reti-culo'sjis, -is av g. myelo's, märg + /. re'te, nät): osteosklerotisk anemi. -pæ'di|on, -i (/. av g. pais, barn): stenbarn, icke framfött dött, förkalkat foster, -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): 1. bensjukaom i allmänhet; 2. läran att nästan alla sjukdomar orsakas av lidanden i skelettet och kunna botas genom mekanisk behandling, särskilt av ryggraden. Osteopa'ter = "kot-knackare". -periosti't (/. -is, -idis): samtidig infl. i ben och tillhörande benhinna, -petro'-s|is, -is (/. av g. pe'tros, sten): marmorben-sjukdom. '-phagæ; -phlebitis; '-phyton: se osteofager; -flebit; -fyt -pla'ster: osteoblas-ter. -plasti'k (av g. pla'sso, forma): operationer för att täcka bendefekter genom transplantation av benhinneväv, ävensom temporära resektioner, t.ex. å skallen för att möjliggöra operationer i dess inre 1. förening av kvarlämnade ändstycken efter en resektion. -poikilo's, (/. -poici!o's|is, -is av g. poiki'los, fläckig): kompakta bensubstans-öar särsk. i calcaneus o. radius givande täta rundade skuggor i röntgenbilden. Syn. osteosclerosis fra'gilis generalisa'ta. -poro's (/. -is, -is av g. po'ros, por): benskörhet; ben-vävsatrofi med insmältning av det kompakta benet och vidgande av spongiosarum och benkanaler, av olika orsaker. Benet blir poröst och bräckligt. Syn. ostitis rari'ficans. Osteoporo'sis circumscripta cra'nii — Schiiller's sjkd. -psat(h)yro's, (/. -psathy-ro's|is, -is av g. psathyro's, lös): benskörhet, t.ex. vid osteomalaci, rakit, senil atrofi m.m. Kan även uppträda ss. självständig rubbning hos benet: o. idiopa'thica, en antagligen med osteogenesis imperfecta identisk sjukdom. Syn. Lo b stein's sjkd. -(r)ra-fi', (/. -rrhaphjia, -i'ae av g. rhaphe', söm): sammansuturering 1. förenande av benändarna i en fraktur, '-s, (l '-s|is, -is): förbe-ningsprocesser i bindväv, -sarko'm, (/. -sar-co'mja, -atis av g. sarx, kött): biandsvulst av ben och sarkom. Användes också om rena sarkom i bensystemet i stället för, vilket är bättre, sarco'ma ossium. -sklero's, (/. -sclero's|is, -is av g. sklero's, hård): förtätning av spongiös benväv med förminskning

av märgrum och benkanaler. Jfr eburnea-

tion o. ostitis ossificans. O. conge'nita dif-Ostitis

ju'sa: se marmorsjuka. O. fra'gilis generali-sa'ta: se osteopoikilos. -sklero'tisk, (/. -scle-ro'tic|us, -a, -um). -steato'm (/. -a, -atis av g. ste'ar, fett): fettsvulst hållande benväv. -synte's, (/. -sy'nthes|is, -is av g. sy'nthesis, förenande): förenande av brutna bendelar med varandra genom suturer, ringar, plattor m.m. -ta'bes infantum: se Barlow's sjukdom, -tomi', (1. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): enkel klyvning av ett ben genom mejsel 1. såg men även om ett borttagande av ett, vanligen kilformigt, stycke ur benet. Osteoto'm: stämjärnsliknande instrument för osteotomi. -tomo|klasi', (/. -clas|i'a, -i'ae av g. tome', snitt + kla'sis, brytande): op. korrektion av böjda ben genom delvis genom-mejsling o. därefter med våld utförd brytning. -tri'b (av g. tri'bo, riva): instrument för utskrapning av kariöst ben. -tympanala ledningen: se huvudbenledning o. aerotym-panala ledningen.

Osti'tjis, -idis (l. av g. oste'on, ben): infl. i ben. — O. carno'sa 1. ca'rnea: se ostitis fun-gosa. O. defo'rmans: en sällsynt bensjukdom, dels hos ungdom: o. defo'rmans ado-lesce'ntium, dels hos äldre: o. def. senilis, varvid de sjuka benen, framför allt de nedre extremiteterna, deformeras med böjningar, krökningar, förtjockningar och tumor-artade uppdrivningar genom att dels benmärgen ersättes av en celligt trådig granu-lationsväv, dels atrofi av benet inträder med regenerativ bennybildning; kallas även osteomyelitis fibro'sa 1. ostitis fibro'sa cy's-tica generalisa'ta. Jfr osteodystrofi, Paget's bensjukdom, Recklinghausen's sjukdom (2). O. fungo'sa 1. granulo'sa: kroniskt gra-nulerande beninfl. förande till osteoporos. Syn. o. carno'sa 1. ca'rnea. O. ossificans: kronisk ostit, som leder till osteoskleros. O. rari'ficans: fungös ostit med benrarefika-tion eller osteoporos.

O'stijum, -i, pl. -a (/.): mynning. Jfr orifi'-cium. — O. ao'rtse [O'. arterio'sum (cordis), BNA; 0\ art. sini'strum, INA]: aortamyn-ningen i v. kammaren. O'-a arterio'sa: aortas och truncus pulmonalis' mynningar i resp. kammare. O'-a atrio-ventricula'ria [O'-a veno'sa, BNA; O'-a veno'sa [-(atrio-ventricula'ria)]:-] {+(atrio-ventricula'ria)]:+} förmakens mynningar till kamrarna. O', tru'nci pulmona'lis [O'. arterio'sum (co'rdis), BNA; O'. art. dextrum, INA]: mynningen i höger kammare för den

enhetliga lungart Liren (truncus pulmonalis)

före delningen i en höger och en vänster lungartär. Jfr o. aortæ. O', urete'ris (Orifi-cium uret., BNA, INA): uretärmynningen i blåsan. O. ure'thrae exte'rnum: urinrörs-

mynningen. O', u'teri [Orifi'cium externum u'teri, BNA; Orif. ext. u'teri — Orif. externum cana'lis cervi'cis (u'teri), INA]: u. tapp-formiga mynning i slidan. O', vagfnæ (Orif, vag., BNA): ingången till slidan.

Ostrei'sm (/. -us, -i av g. o'streon, ostron): ostronförgiftning (oftast paratyfusinfektion).

Otafo'n, (Otapho'n av g. ous, öra -f phone', ljud): 1. hörlur för döva 1. för auskultation av örat; syn. otofon; 2. andra yttre anordningar för att underlätta hörandet t.ex. öronklämma, varigenom öronmusslan föres framåt och ljudvågorna bättre uppfångas.

Ot- (av g. ous): öra-, '-agr|a, -ae (l. av g. a'g-ra, attack, byte): öronvärk, örsprång. Syn.

otalgi.--algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos,

smärta): se otagra. -apho'n: se -afon. -ekto-mi', (/. -ectomji'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): operativt avlägsnande av vävnader från mellan- 1. innerörat. -helko's, (/. -helco's|is, -is av g. he'lkosis, ulceration): suppuration i örat. -hemato'm, (/. -hæmato'-m|a, -atis av g. hai'ma, blod): blodgöl i öronmusslan mellan hud och brosk, -iatri', (/. -iatrji'a, -i'ae av g. iatrei'a, läkekonst): öronläkekonst.-ia'ter: öronläkare. Mc|us, -a, -um (/.): som hör till örat. -iko|dini', (/. -ico|din|i'a, -i'ae av g. di'nos, svindel): se Ménière's sjkd. -i't (/. -is, -idis): infl. i örat. Otitis exte'rna: infl. i yttre hörselgången. O. intima, O. labyrinthi'aca: infl. i innerörat. O. me'dia: infl. i mellanörat.

0'ti|um, -i (/.): vila.

Oto- (av g. ous): öra-, -blenno|rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. ble'nnos, slem + rhoi'a, flytning): varig öronflytning. -ce'phaljus, -i (l. av g. kephale', huvud): missfoster utan underkäke o. m. sammanvuxna öron under ansiktet, -

co'nia: se statokonia. -dyni',(/.-dy-n|i'a, -iae av g. ody'ne, smärta): syn. otalgi. -fo'n, (-pho'n av g. phone', stämma): se otafon. -ge'n, (/. '-gen|es och -ge'nic|us, -a, -um av g. genna'o, alstra): härstammande från örat, t.ex. o. meningit. -goniometer (av g. goni'a, vinkel -f me'tron, mått): apparat, som fästes på huvudet för att bestämma huvudets ställning och fixation av blicken vid prövning av vestibularapparatens funktion, -kalorimeter: apparat för utspolning av örat vid prövning av vestibularapparatens reaktion med nystagmus för termiska retningar, -laryngo|logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. la'rynx, struphuvud + lo'gos, lära): läran om öronhalssjukdomar. Otolaryngolog:

specialist inom dessa fack. -li'ter: se statoliter -logi', (/. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): vetenskapen om örat och dess sjukdomar. O tölö'g: öronläkare. -myko's, (/. -my-Ouabain

co'sjis, -is av g. my'kes, svamp): dermato-mykos i yttre hörselgången och membra'na ty'mpani. -neurologi', (/. -neurolog | i'a, -i'ae av g. neu'ron, nerv + lo'gos, lara): läran om sjukdomar i inner örat. -pexi', (/. -pexji'a, -i'ae av g. pe'xis, fixation): fästande av utstående öra. -pho'n: se otafon. -pi'es|is, -is (/. av g. pi'esis, tryck): genom för starkt tryck i labyrinten 1. genom luftförtunning i trumhålan till följd av örtrumpetens tilltäppning orsakad dövhet, -pyorré, (/. -pyor-rhoe'|a, -ae av g. py'on, var -f rhoi'a, flöde): varig öronflytning; syn. -blennorré. -rragi', (/. -rrhag|i'a, -i'ae av g. rhage', bristning): blödning ur örat. -rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): enkel öronflytning. -r(r)ino | laryngo | logi', (/. -rrhino|Iaryngo|-logji'a, -i'ae av g. rhis, näsa -f la'rynx -|-lo'gos, lära): läran om öron-, näs- och hals-sjukdomarna. -salpingi't (/. -is, -idis): inflammation i örontrumpeten. -saipi|nx, '-ngis (/. av g. sa'lpinx, trumpet): örtrumpeten (tu'ba auditi'va). '-s|is, -is il.): ett felhörande av andras ord. -skleron|ektomi', (/. -scleron|-ektom|i'a, -i'ae av g. sklero's, hård -f ektome', utskärande): op. avlägsnande av den ljudledande ankyloserade apparaten i mel-lanörat. -sklero's, (/. -sclero's|is, -is av g. sklero's, hård): hyperostos i benlabyrinten, ofta förbunden med stapesankylos o. dege-nerativa processer i Corti's organ, leder till progredierande dövhet. Jfr B ez o Id's triad, -skop (av g. skope'o, betrakta): 1. instrument för undersökning av örat (öron-spegling, -auskultation); 2. hörslang. Ouabai'n, Ouabei'n: pilgift från Somaliland; håller huvudsakligen g-strofantin. Ovaci'n, Ovadi'n: organpreparat ur djuräggstockar. Se ooforin.

Ovala fönstret: fora'men ova'le, den även hos vuxna ofta förekommande från fosterlivet kvarstående kommunikationen mellan hjärtats förmakshälfter.

OvIalbumi'n (av /. o'vum, ägg): äggvita i hönsägg.

Ova'l j is, -e (/. av o'vum, ägg): äggformad, oval.

Ovalo|cy'ter: ovala erytrocyter, särsk, vid perniciös anemi (ovalocytos). Syn. ellipto-cyter.

Ovalärsnitt: bildande av en oval hudflik vid

amputationer. Ovarade'n, Ova'ria sicca'ta: äggstockspreparat.

Ovar|algi', (/. -algi'a); O vari': se ovarialgi. Ovari|algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av ova'rium, äggstock -J- g. a'lgos, smärta): neuralgiska smär-

tor i äggstockarna.

Ovaria'1 (/. -is, -e av ova'rium, äggstock): hörande till äggstocken, -ansikte: se facies ovariana. -cysta: äggstockscysta. -graviditet: utveckling av befruktat ägg i äggstocken i st. f. i uterus. Syn. oocyesis, »hormoner: se ovarium, -neuralgi': anfallsvis påkommande "neuralgiska" smärtor i (vanligen även tryckömt) ovarium. Syn. oofo-ralgi. -punkt: för tryck ömmande punkt i ovarialtrakten vid hysteri; har intet med ovariet att göra; förekommer även hos män. Syn. iliakalpunkten. -smärta: se ovarial-neuralgi. -tub: sammansmältning av en äggledare med en ovarialcysta, så att bådas lu-mina kommunicera, -tu'mor: äggstockssvulst. -tång: tång till gripande av ovariet vid operationer.

Ova'ric|us, -a, -um (/.): hörande till ova'rium.

Ovari I ektomi', (Z. -ectom|i'a, -i'ae av ova'rium, äggstock ~h g- ektome', utskärande): operativt avlägsnande av äggstock.

Ovariet: se ovarium.

Ovario- (av /. ova'rium): äggstock-, -cel|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): bråck med äggstock i bråcksäcken, -cente's (/. -is, -is av g. ke'ntesis, punktur): punktion av ovarialcys-tor. -eye's I is, -is (/. av g. ky'esis, havandeskap): ovarialgraviditet. Syn. ooforocyesis. -epilepsi', (/. -epilepsia, -i'ae av g. epilepsia, epilepsi): reflektoriskt utlösta epileptiska anfall vid sjukdomar i äggstockarna, -ma-ni', (/. -man|ia, -i'ae av g. mani'a, galenskap): 1. psykos vid äggstockslidanden; syn. ooforomani; 2. syn. nymfomani. -rrexi', (/. -rrhe'x|is, -is av g. rhe'xis, ruptur): bristning av ovarium, -salping|ektomi', (/. -sal-ping|ectom|ia, -i'ae av g. salpinx, trumpet -f ektome', utskärning): operativt avlägsnande av äggstock och äggledare, -to-mi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): exstirpation av äggstock. Syn. ooforektomi.

Ovari't (/. -is, -idis av ova'rium, äggstock): infl. i äggstock.

Ova'ri|um, -i (/.): ovariet, äggstocken; plom-monstort parigt organ upphängt i en smal peritonealficka, avsöndringsplats för det mogna ägget och för sexualhormonen; består av ett perifert barklager med äggfol-liklarne (små kulformiga till ärtstora bildningar) samt ett centralt märglager. Funktioner: germinativ dvs. produktion av mogna ägg och hormonal gnm de båda sexualhormonen: a) jollikelhormonet (östron), är verksamt vid endometriets prolife-rationsfas, de kvinnliga könsorganens tillväxt och de sekundära könskaraktärernas

framträdande samt b) korpusluteurrihormonet (progestero'n) befordrande grossessensOwren's PP-metod

förberedande och skydd. Hormonbildningen försiggår i follikelcellerna och de av dem alstrade granulosaluteincellerna i corpus lu'-teum. Sexualfunktionernas överordnade organ utgöres av hypofysens framlob, där de gonadotropa hormonerna, prolan A och B, bildas, A befordrande follikelmognaden och B bildandet av co'rpus lu'teum. Syn. oo'fo-ron, ooteka.

Owren's PP-metod: kombinerad bestämning av blodplasmats halt av protrombin och proconvertin.

Ovidu'kt, (/. Ovidu'ctjus, -us av o'vum, ägg -f- du'ctus, gång): äggledaren, tu'ba uteri'na.

Ovifikation, (/. Ovifica't|io, -io'nis av o'vum, ägg + fa'cere, göra): se ovulation.

Ovo-glando'l (av /. o'vum, ägg + gla'ndula, körtel): organterapeutiskt äggstockspreparat. -testis: könskörtel hos hermafrodit innehållande såväl testis- som ovarialstruktu-rer.

O'vula Na b o th 1: retentionscystor i cervix' uteri körtlar.

Ovulation, [/. Ovula't|io, -io'nis av o'vulum, dim. av o'vum (ägg), litet ägg]: äggcellens avstötning ur den graafska follikeln; i regel 14—16 dagar efter första menstruations-blödningsdagen. Syn. ovifikation. Jfr men-struationscykeln. O'vulum: äggcellen.

0'v|um, -i (/.): ägg.

Oxacillin (/. -um, -i): höggradigt penicilli-naskänsligt penicillin.

Oxalat-blod: blod, vilket genom tillsats av natriumoxalat hindrats att koagulera. Jfr citratblod. -stenar: gall- och urinstenar, som bestå av oxalsyrade salter.

Oxal- (av g. oxali's): syra-, -emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): anhopning av oxalsyra i blodet, -i'sm (/. -us, -i): förgiftning COOH

med oxalsyra, -syra: | . Tvåatomig,

COOH

tvåbasisk karbonsyra. Dess sura kalium-oxalat C_2H_4KH (bläckpulver) fläckuttagande på grund av sin lättlöslighet. Växtsyra i O'xalis acetose'lla m.fl., även i urin. nuri', (/. -ur I i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): stegrad utsöndring av oxalat med urin.

Oxazepam (/. -um, -i): klopoxid, sedativum.

Oxedri'n, (/. -um, -i): p-oxyfenyl-ætanolme-tylamin; adrenalinartad verkan.

Oxeladin (/. -um, -i): hostlindrande.

Oxel land: se molar.

Oxi-, Oxy- (av g. oxy's, sur skarp): prefix i sammansatt ord med betydelsen, 1. skarp, spetsig, sur; 2. syrehaltig i det att en H-atom har ersatts med hydroxylgruppen OH.

Oxi-bensoesyra: syn. salicylsyra, -ce'phalus: se oxy-cefali. -cinkofen: mot gikt.

Oxihuprokain (/. -um, -i): lokalaneste'tikum.

Oxi'd: förening av ett ämne med syre. Oxid-a'ser: se oxyda'ser. — Oxidation, (/. Oxida'-t|io, -io'nis): syrsättning. Oxider: stundom antacida. Oxide'ra. Oxidationsferment: röd-aktiga 1. gröngula ämnen, som äro nödvändiga för vissa oxidationsprocesser i organismen; sönderfalla i en äggvitekropp och en verkningsgrupp = laktoflavin-fos-forsyra. Jfr gult ferment.

O'xidjum, -i (/.): oxid. — Ca'lcii ox.: kalciumoxid; fe'rri ox. sacchara'tuin: järnsocker; hydra'rgyri ox. praecipita'tum: fälld kvicksilveroxid; magne'sii ox. le've och pondero'-sum: lätt resp. tung magnesiumoxid; plu'mhi ox.: blyoxid; zi'nci ox.: zinkoxid.

Oxi-, Oxy- (av g. oxy's): sur-, -fenbutazon, (/. phenbutazon|um, -i): pyrazolonderivat, analge'tikum. -fencyklimin, (/. -phencycli-min|um, -i): antikolinergikum, spasmoly'-tikum. -fenon, (/. phenon|um, -i): antikolinergikum, spasmoly'tikum. -gena'ser: en grupp oxydaser. -hemoglobin, (/. -haemoglobin |um, -i): hemogl. som innehåller löst bundet syre. -kinolin, (/. -chinolin|um, -i): medel vid vaginalfluor. -klorokin, (Z. -chlo-rochin|um, -i): medel mot malaria, -kon (/. -um, -i): hostlindrande, analgetikum. -mesteron (/. -um, -i): anabol steroid, an-drogent verkande, -metazolin (/. -um, -i): adrenergikum; medel för lokalbehandling av sjukdomar i näsan, -metolon, (/. -methalon|-um, -i): anabol steroid, androgent verkande. -progesteron (/. -um, -i): gulkropps-hormon. -syror: organiska syror, som förutom karboxylgrupper innehålla hy dr oxy 1-grupper. Kallas även alkoholsyror. Hit hör bl.a. oxipropionsyra, vars a-form är vanlig mjölksyra CH_3 • CH(OH) • COOH. Även

.OH

kolsyra (oximyrsyra) CO<^ och

\OH

glykolsyra (oxiättiksyra) höra hit. -tetra-cyklin, (-cyclin|um, -i): antibiotikum, -to-cin, (/. -um, -i): preparat från hypofysens baklob. -trifyllin, (/. Cholini theophylinas):

medel mot bronkialspasm och slemhinneansvällning,

Oxy: se även oxi-.

Oxy- (av g. oxy's): skarp, -blepsi', (/. -blep-s|ia, -i'ae av g. ble'psis, syn): ovanlig skarp-synthet. Jfr oxyopi. -cefa'1, (/. -ce'phal|us, -i); -cefali', (/. -cephal|i'a, -i'ae av g. kepha-le', huvud): person med spetsig hjässa, spetshuvud resp. sådan huvudform; utgör en

form av brakycefali. Jfr braky-, doliko-, meso-, mikro-, orto-, paky-, plagio-, platycefali.

Oxyda'ser: enzym, som förmedla syrsättning. Syn. oxidaser. Oxyda'sreaktion: vissa vita blodcellers, leukocyters, granula färgas med a-naftol och dimetylparafenylendiamin i följd av indofenolblåbildning blåa som tecken på att de hålla oxydaser. Jfr peroxidas-reaktion.

Oxydoreduktionsprocess: reaktion, vid vilken en del oxideras och en annan del samtidigt reduceras. Jfr dehydrogenaser.

Oxy- (av g. oxy's): skarp-, sur-, -estesi', (/. -æsthesjia, -i'ae av g. ai'sthesis, känsel): se hyperestesi, -fi'1, (/. '-phil|us, -a, -um av g. phile'o, älska): se acidofil. -ge'ni|um, -i (/. av g. genna'o, alstra): syrgas, kem. tecken. O. -geusi', (/. -geusji'a, -i'ae av g. geu'sis, smak): sjukligt stegrat smaksinne, -hema-ti'n: se hematin. -hemoglobin, (/. -hæmoglo-bi'njum, -i): se oxihemoglobin. -kefa'1;-kefa-li'; -ke'falus: se -cefal, -cefali, -cefalus. -kro-matin, (/. -chromati'njum, -i av g. chro'ma, färg): av sura färgämnen färgbart kro-matin. Motsatsen basikromatin. -m|el, -e'l-lis (/. av g. me'li, honung): blandning av honung och ättiksyra. O'xymel sci'llæ 1. scil-li'acum: scillalöksättika och honung. -mo'r|s, '-tis (/. av Oxyuris + /. mors, död): maskmedel, hållande aluminiumacetat, -opi', (/. -op|i'a, -i'ae av g. ops, öga): övernormal synskärpa. -osmi', (/. -osm|i'a, -i'ae

av g. osme'): skarpt luktsine. -pati', (/. -phath|ia, -i'ae av g. pa'thos, lidande): oförmåga att under så långt gående skonande av kroppens fixa alkalier utsöndra ooxiderbara syror, att icke hälsan skadas. '-philus: se -fil. -rygmi', (/. -rygm|i'a, -i'ae av g. erygmo's, uppstötning): sur upp-stötning. -toci'n: uteruspåverkande (mus-kelsammandragande) hormonet i bakre hypofysloben. Vid amning kan barnets sugning av moderns bröstvårta hos henne utlösa nervimpulser som nå hypofysens bak-lob och frigöra oxytocin som med blodet föres till bröstkörteln och där kontraherar den glatta muskulaturen kring mjölkkörtlarna. -u'ris vermicula'ris: springmask, liten rundmask (nematod). Oxyuriasis: springmasksjuka, änger.

Ozæ'n|a, -ae (/. av g. o'ze, stank): stinknäsa; O. symptomatica: varje av stank från utflödet åtföljd kronisk snuva. O. ve'ra: till atrofi av slemhinnan ledande katarr i näsan; antages bero av eller är åtminstone beledsagad av ozænabacillen, en kapselbacill tillhörande den s.k. pneumonibacillens 1. Frie dl änder-gruppens baciller.

Ozo'n (av g. o'zo, lukta): Os, syrgasförening av egendomlig lukt samt med starkt desinfekterande, men också de animala vävnaderna retande egenskaper.

Ozo|stomi', (/. -stom I i'a, -i'ae av g. o'ze, stank -f- sto'ma, mun): stinkande mun. p

P, Ph

P: kem. tecken för fosfor, phosphorus.

82P: radioaktivt fosfor. God effekt vid ske-lettmetastasering.

p- kern. tecken för para-.

Pacchioni's granulationer och P. gropar: se araknoidalfransar.

Pacemaker (e): varje rytmiskt centrum, kontrollerande hjärtats normala aktivitet. När denna ej fungerar normalt, har man konstruerat artificiella sådana, elektriska m.fl.

Pachy-: se paky-.

Pacini's småkroppar: se Vater-P. kroppar. P. vätska: sublimat 2, kosalt 4, glycerin 26, aq, dest. 226; till blodkroppsräkning. Jfr Hayem's v.

Pæd-, Pædi-, Pædo-: se under ped-, pedi-, pedo-.

-pa'g, (/. '-pag|us, -i av g. pe'gnymi, fästa, fixera): suffix i betydelsen fast förbindelse, fixation.

Pagenstecher^ salva: en ögonsalva innehållande hydra'rgyri o'xidum præcipita'-tum.

Paget's bensjukdom: se osti'tis defo'rmans.

PAH: förkortning för p-aminohippursyra.

P. mamma(r)kancer: mindre vanlig form av bröstkörtelkräfta, först liknande ett eksem-atöst utslag på och kring bröstvårtan. Jfr prekanceroser.

Pago-plexi', (/. -plexji'a, -i'ae av g. pageto's, frost + plege', slag): kylskada.

Paky- (/. Pachy- av g. pachy's): tjock-, -akri', (/. -acr|i'a, -i'ae av g. a'kron, topp): 1. abnorm förtjockning av finger- och tåmjukde-larna samt huden på extremiteterna. Jfr os-teoarthropathie hypertrophiante pneumique; 2. syn. akromegali. -ble'faron, (/. -blepharo'-s|is, -is av g. ble'pharon, ögonlock): ögonlocksrändernas förtjockning i följd av kronisk infl. -cefa'l; -cefali'; -ce'falus; (/. -ce'-phal|us, -i; -cephal|i'a, -i'ae av g. kephale', huvud): kort tjock skalle till följd av för tidig sammanväxning av sutu'ra lambdoidea (sådan egenskap, sådan person, sådan skallform). Jfr brakycefali. -chili', (/. -chil | i'a, -i'ae av g. chei'los, läpp): förtjockning av läpparna. -daktyli', (/. -dactyl | i'a, -i'ae av g. da'k-

tylos, finger): förstoring av fingrar och tår. -dermi', (/. -derm | i'a, -i'ae av g. de'rma, hud): hudförtjockning, mest syn. elefantia-sis. P. lary'ngis: av kronisk laryngit orsakad förtjockning och förhorning av larynx' slemhinna dels diffus, dels cirkumskript (verrucosa). -emi', (/. -æmji'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): blodförtjockning. -glossi', (/. -glos-s|i'a, -i'ae av g. glo'ssa, tunga): abnorm tjocklek av tungan, -gyri', (/. -gyr|i'a, -i'ae av g. gy'ros, ring): breda, platta hjärnvind-lar. -koli', (/. -chol|i'a, -i'ae av g. chole', galla): abnormt tjock galla, -kromi', (/. -chro-m|i'a, -i'ae av g. chro'ma, färg): tjocka kro-matintrådar. -kymi', (/. -chymji'a, -i'ae av g. chymo's, saft): ovanligt tjockflytande kymus. -meningi't (/. -is, -idis av g. me'ninx, hinna): infl. i hårda hjärnhinnan. P. ex-te'rna: infl. i det yttre duralagret; syn. periosti'tis inte'rna cra'nii. P. inte'rna hæ-morrha'gica: luckra, fibrinösa, lätt blödande pålagringar på insidan av hårda hjärnhinnan. Jfr durhematom. P. cervica'lis hyper-tro'phicans: stark förtjockning av hårda hinnan i ryggmärgens halsregion med symptom av ryggmärgskompression, -me'ninx, (/. -me'ni|nx, '-ngis): hårda hjärnhinnan. -ony-ki', (/. -onychji'a, -i'ae av g. o'nyx, nagel): nagelförtjockning. -oti', (/. -ot|i'a, -i'ae av g. ous, öra): abnormt tjocka öron. -pelviperito-ni't (/. -is, -idis av pe'lvis, bäcken -f g. pe-rito'naios, bukhinna): bäckenperitonit med förtjockning av de angripna delarna, -perio-sti't (l. -is, -idis av g. peri', omkring -f oste'on, ben): benhinneinfl. med förtjockn. av de drabbade ställena, -salpingi't (l. -is, -idis av g. sa'lpinx, trumpet): kronisk interstitiell infl. av äggledarens muskellager med förtjockning av tuban som följd, -somi', (/. -so-m|i'a, -i'ae av g. so'ma, kropp): förtjockning av mjukdelar t.ex. vid akromegali. -va-gini'tis cy'stica (av I. vagi'na, slida): kronisk infl. i slidan med epidermoidalisering och cystbildning. Syn. colpohyperplasi'a cy'stica.

Pal's kriser: anfallsvis uppträdande blodtrycksstegringar med plötsligt uppträdandePalatums

smärtor i bröst, huvud, buk, ansiktsrodnad, hettförnimmelse, kort andning, kortvariga synrubbningar. Se binjurehormon B.

Palati'n|us, -a, -um (/. av pala'tum, gom): som hör till gommen t.ex. os palati'num. gombenet.

Palat|odyni', (/. -odyn|i'a, -i'ae av pala'tum, gom + g. ody'ne, smärta): halvsidig smärta i hårda gommen vid trigeminusneuralgi.

Palato-faryngisk, (/. -pharyng|e'us, -e'a, -e'um): -maxilla'r (/. -is, -e)> -maxillä'r; -na-sa'l (/. -is, -e): hörande till gom o. svalg resp. till gom o. överkäke, gom o. näsa.

Palato- (av 1. pala'tum): gom-, -plasti'k, (av g. pla'sso, forma): plastiska operationer vid gomdefekter. Syn. uranoplastik, -plegi', (/. -plegji'a, -i'ae av g. plege', slag): gomförlamning. -(r)rafi', (/. -rrhaphji'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): suturering av ränderna vid kluven gom. -schi's, (/. '-schis|is, -is av g. schi'sis, klyvning): kluvenhet

av gommen, gomspalt, "kluven gom". Syn. pala'tum fis-sum, uranoschi's.

Pala't|um, -i (/.): gom. P. du'rum: hårda, och p. mo'lle: mjuka gommen. P. fi'ssum: kluven gom. Syn. uranoschis.

PaIe(o)|ence'falon, (/. Palæo | ence'phal | on, -i av g. palaio's, gammal + enke'phalos, hjärna): hela hjärnan utom stora hjärnans bark.

Paleopatologi', (/. Palæopafholog | i'a, -i'ae av g. palaio's, gammal + pa'thos, hdande -f lo'gos, lära): läran om sjukliga förändringar på fornfynd.

Paleo- (/. Palæo- av g. palaio's): gammal-, -stria't |um, -i (/. av stri'a, strimma): den pri-mordiala o. tidigare bildade delen av co'r-pus stria'tum dvs. glo'bus pa'lHdus. Jfr neostriatum.

Pall |lali', (/. -Ial|i'a, -i'ae av g. pa'lin, åter + lalia', tal): flerfaldigt upprepande av samma, ofta meningslösa ord 1. sats, t.ex. vid katatoni. Jfr ekolali, palinfrasi, verbigeration.

Palin- (av g. pa'lin): åter-, -frasi', (/. -phra-s|i'a, -i'ae av g. phra'sis, tal): sjukligt upprepande i talet av ord och meningar. Jfr ekolali, palilali, verbigeration, -grafi', (Z. -gra-ph|i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): sjukligt uppr. av bokstäver, ord 1. delar av ord vid skrivning, -nine's | is, -is (/. av g. mne'me, minne): minne för förflutna händelser och erfarenheter.

Palissadmaskar: syn. Strongyloidea, dit hör bl. a. Ancylostomum duodenale.

Pall- (av g. pa'llo): skaka-, -anestesi', (/. -an-æsthes|i'a, -i'ae av g. a priv. + ai'sthesis, känsel): avsaknad av vibrationskänsel. Syn. apallestesi. -estesi', (/. -æsthes|i'a, -i'ae av

g. ai'sthesis, känsel): vibrationssensibilitet, prövas med en svängande stämgaffel. Se vibrationskänsel.

Palliati'v | a, sing, -um (/. av pallia'tus, bemantlad): lindrande medel; medel, som rikta sig mot symptomen (syn. symptomatiska m.) ej mot sjukdomsorsaken. Palliati'v behandling; p-a medel; p-a åtgärder.

Pa'llida: förkortn. för Spirochae'ta pa'llida (syfilisspiroketen). Syn. Treponema pallidum. Jfr pa'llidum.

Pallida I reaktion: wasserman-r., varvid en uppslamning av syfilisspiroketer i en fenol-haltig NaCl-lösning tjänar som antigen.

Pallido-stria'ra systemet: se extrapyramidala s.

Pa'llid|us, -a, -um (/.): blek. Mors pa'llida: "den bleka döden", dödens blekhet. Spi-rochce'ta pa'llida: den syfilis orsakande spi-roketen. Pa'llidum: pars pa'llida; de två bleka inre delarna av nucleus lentifo'rmis. Jfr co'rpus stria'tum, puta'men.

Pa'IIi I um, -i (/.): hjärnmanteln, storhjärnans hemisfärer.

Pa'll|or, -o'ris (/.): blekhet. P. vi'rginum: kloros.

Pa'lm|a, -ae (/. av g. pala'me): handflata. P. ma'nus: handflatan, hålhanden; syn. vo'la manus.

Palma'r (/. -is, -e av g. pala'me, handflata): som tillhör hålhanden (pa'lma ma'nus) t.ex. fascia p., palma'rfascian.

Palmiti'n: palmitinsyrans triglycerid.

Palmiti'nsyra: enatomig mättad karbonsyra C15H31 • COOH som såsom glycerinester förekommer i fett. Dess triglycerid kallas palmitin.

Palmitoleinsyra: omättad fettsyra Cis-Hso* COOH.

Palmo-mentalreflexen: vid en del cerebrala lidanden reflektorisk rynkning av hakan vid hudretning av handen, -plantarsympto-met: gulfärgning av hålhand och fotsula vid många febersjukdomar och efterföljande stark avfjällning av huden. Syn. Filip o-wicz' tecken. -spa'sm|us, -i (/. av g. pal-mo's, skakning + spasmo's, ryckning): krampskakning.

Palpation, (/. Palpa'tjio, -io'nis av palpa'-re, beröra): undersökningsmetod, varvid med händerna sakta kännes på

sjuka delar. Palpa'bel. Palpato'risk. Palpe'ra.

Pa'lpebr|a, -ae (l): ögonlock. P. infe'rior: undre ögonlocket. P. supe'rior: övre ögonlocket. Palpebra'1 (/. -is, -e): som tillhör ögonlocken. Palpebri't (/. -is, -idis): infl. i ögonlocken. Syn. blefarit.Palpitatio

Palpita'tjio, -io'nis (/. av palpita're, klappa): klappning. P. co'rdis: hjärtklappning.

Palska kriser: se Pal's k.

Paltauf-Sternberg's sjukdom: se lymfo-granulomatos.

Paludi'sm(us): syn. malaria.

Pampiniform I is, -e (/. av pa'mpinus, ranka + fo'rma, form): rankformig, t.ex. plexus p. — Pampino-cele: se varikocele. -varicocele: se pungåderbråck.

Pan- (av g. pas): prefix i betydelsen allt, hel och hållen.

Panacé (av g. pas, allt + ake'omai, böta): universalmedel.

Panagglutininer (av g. pas + a.): a., som

rikta sig mot de röda blodkropparna i alla blodgrupper, t.ex. köldagglutininer.

Panari'tijum, -i (/. förvanskning av paronychia): varig inflammation kring nagel, nagelböld; även om andra variga infl. å fingrar och tår 1. handen. Se fulslag, "onda bettet". P. ana'Igicum: symmetriskt gangrän i fötter, händer 1. i öronmusslorna som följd av syringomyeli. Syn. Mor van's sjkd. P. articula're: till fingerlederna lokaliserat p. P. parungua'le: p. i nagelfalsen; syn. paro-nyki. P. periosta'le: på djupet till periostet på falangen gående p.; p. subcuta'neum: till underhuden nående p.; p. sub ungual e: p., som går under nageln; p. tendineum: som når till senorna.

Pan- (av g. pas): all-, -arteri't (/. -is, -idis av g. arteri'a, artär): artärinfl. genom en artärs alla tre vägglager, -artrit, (/. -arthritjis, -idis av g. a'rthron, led): 1. infl. i samthga eller i ett flertal leder; 2. infl. i en leds samtliga delar, ben, brosk, ledkapsel, -carditis: se -kardit. -crea'tic j us, -a, -um (/. av g. kre'as, kött): som tillhör bukspottkörteln t.ex. du'ctus pancrea'ticus, arte'ria pancrea'-ticoduodena'lis.

Pane oas t-syndromet: Horner's triad samt interkostalneuralgi och brakialgi vid maligna tumörer i övre toraxaperturen.

Pan-demi', (/. -dem|ia, -i'ae av g. pas, all + de'mos, folk): smittsam sjukdom, som brett ut sig över flera länder, ss. vid influensa, pest o. a. farsoter. Pande'misk. P. sjukdom. P. utbredning. Jfr endemi, epidemi, sporadisk sjukdom.

Pandy's reaktion: opalescens 1. fällning vid tillsats av en droppe cerebrospinalvätska till 1 kbcm. utspädd karbolsyra. Tecken på ökad äggvite(globulin-)halt. Jfr Nonne-Apelt's, Weichbrodt's, r.

Pan et lis celler: pyramidformade, secerne-rande, relativt stora, av acidofila korn granulerade celler i botten på tunntarms-

körtlarna, ävensom (vid katarrala tillstånd) i magsäckens körtlar.

Pan- (av g. pas): all-, -fagi', (/. -phag|ia, -i'ae

av g. phagei'n, äta): sjuklig drift att äta allt möjligt, -flebi't, (/. -phlebit|is, -idis av g. phlebs, ven): infl. i alla venens 3 vägglager, -fobi', (/. -phobli'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig rädsla för allt. Syn. pantofobi. -hematocytopeni', (/. -haematocytopen|ia, -i'ae av g. hai'ma + ky'tos, cell + peni'a, brist): aplastisk anemi, -hemofti's, (/. -hæ-mo'phthis|is, -is av g. hai'ma, blod -f-phthi'no, förtvina): se anemi (aplastisk). -hidro's (/. -is, -is av g. hidro's, svett): svettning över hela kroppen, -hypopituitarism (/. -us, -i av pitui'ta, slem): förstörelser i samtliga hypofyslober. -hysterokolp|ektomi', (/. -hysterocolp | ectom | i'a, -i'ae av g. hyste'ra, livmoder -f ko'lpos,

slida + ektome', utskärning): totalt bortopererande av uterus och slida (vid uterusprolaps). -hysterosal-pingo-oofor I ektomi', (/. -oophor | ectom | i'a, -i'ae av g. hyste'ra, livmoder -j- salpinx, trumpet -f oo'n, ägg + phore'o, bära + ektome', utskärning): op. avlägsnande av livmoder, äggledare, äggstockar, -immunite't: immunitet mot alla svulstcellsympningar som följd av immunisation av ett djur med en viss svulstart. -kardit, (/. -cardi't|is, -idis av g. kardi'a, hjärta): infl. av alla hjärtats tre vägglager. Jfr endo-, epi-, myokard.

Pa'nkreas, (l. Pa'ncre|as, '-atis av g. pas, all + kre'as, kött): bukspottkörteln, -akyli' (g. a priv. + chylo's, saft): nedsatt t.o.m. upphävd utsöndring av bukspottkörtelns endokrina utsöndringar. Se pankreassaft. P. annula're: missbildning med pankreas ringformigt omslutande duodenum, -apoplexi' (av g. apo', bort -f ple'tto, slå): blödning i bukspottkörteln, ej sällan akut dödande, -diabe'tes: diabe'tes mellitus; på sjukliga förändringar i bukspottkörtelns endokrina insulæ, Langerhans' cellöar, beroende sockersjuka; kan framkallas även experimentellt genom exstirpation på djur av körteln. Se diabetes, -diasta's: se pankreassaft. -fettnekro's, -fettvavsnekro's: ofta dödande sjukdom med uppträdande av linsstora gulvita nekrotiska härdar i körtelns fettväv och i fettväv i mesenterium, i oment och stundom även å andra ställen, -fibro's: medfödd, ofta familjärt uppträdande, cys-tisk fibrosering av pankreas, åtföljd av kroniska näringsrubbningar p.gr. av felande pankreassekretion samt av kroniska infl. peribronkialprocesser, som snart leda till bronkiektasier. -lipa's: se pankreassaft. -nekro's: nekros av hela buk-Pankreatin

spottkörteln antagligen genom självdiges-tion. -saft: bukspottkörtelns utsöndring till tarmen, innehållande särskilt enzymerna trypsin, pankreasdiasta!s och pankreaslipa's med resp. äggviteklyvande, kolhydratsön-derdelande och fettsönderdelande verkan, -öppningar: avföringar med rikliga fettmängder samt med odigererade muskeltrådar.

Pankreati'n: till pulver intorkad pankreas-saft, innehållande dennas enzymer. Pan-kreatit, (/. Pancreatit|is, -idis): infl. i bukspottkörteln. P. hcemorrha'gica: pankreatit med blödning; p. necroticans: p. med pan-kreas nekros. Pan- (av g. pas): all-, -mixi', (I. -mixji'a, -i'ae av g. meignymi, blanda): allmän promiskuitet inom en befolkning, -myelo|ftis, (/. '-phthis is, -is av g. myelo's, märg + phthisis, utmärgling): försvinnande av den röda blodbildande benmärgen och dess ersättande med fettmärg (vid aleuki). Syn. aleuci'a hæmorrha'gica (Frank), anaemia apla'sti-ca.

Pann-bjudning: pannan föregående vid barnets födelse. Jfr fosterbjudning, -hålan: sinus frontalis, luftfyllt rum i nedre delen av pannbenet, stående i förbindelse med näs-kaviteten.

Pannicul|us, -i (/. dim. av pa'nnus, lapp) adi-po'sus: underhudsfettväven. Pannspegel: ställbar konkavspegel, som fästes med band om huvudet försedd med ett centralt hål i mitten, varigenom undersökaren kan se det ställe, som belyses av det från spegeln reflekterade ljuset. Pa'nnjus, -i (/.): lapp; ytlig hornhinnegrumling genom inlagring av kärlförande bindväv under epitelet. Jfr A'brus precato'rius. P. car-no'sus, P. cra'ssus: p. med tjock bindvävsbildning. P. eczemato'sus, P. herpe'ticus, P. phlyctaenulo'sus, P. scrofulo'sus: p. beledsagande flyktenulär konjunktivit. P. te'nuis: p. med tunn bindvävsbildning. Pannvandring: (i röntgenbilden framträdande) kariös utvidgning av höftledspannan särskilt uppåt bakåt och motsvarande förskjutning av lårbenshuvudet. Pan- (av g. pas): all-, -oftalmi, (/. -ophthalm|ica, -i'ae av g. ophthalmo's, öga): inflammation i hela ögat, med varig insmältning av detsamma. Syn. Panophthalmitis, -idis. -o|pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): allmän sänkning av bukorganen. -ost(e)it|is, -idis (/. av g. oste'on, ben): infl. i både benmärg, ben och periost. -oti't (/. -Is, -idis av g. ous, öra): infl. i hela mellan- och innerörat. -phagi'a,

-phlebitis, -phobi'a: se -fagi, -flebi, -fobi. -plegi, (/. -pleg|ia, -i'ae av g. plege', slag): allmän muskelförlamning. Pansar-hjärta: pericarditis calculo'sa; för-kalkning av ett ofullständigt resorberat hjärtsäcksexsudat till ett pansar kring hjärtat. Jfr synechia, pericardii, -kräfta: se cancer en cuirasse. Pan- (av g. pas): all-, -sfygmogra'f, (av g. sphygmo's, puls -f- gra'pho, skriva): en apparat, som samtidigt registrerar puls-, hjärt-och bröstkorgsrörelser, -sinuit (/. -is, -idis av sinus, bukt): infl. i alla näsans bihålor (sinus).

Pan to-fobi': se panfobi. Pantoskopiska (av g. pas, all + skope'o, betrakta) glas: se bifokala glas. Pantote'nsyra: ett för råttor, kycklingar o. talrika bakterier nödvändigt vitamin. Syn. antigråhårsfaktorn, kycklings-antidermatit-faktorn, filtratfaktorn, vit. Be. Jfr vitaminer (B-vit.). Pantotenol, (/. Pantothenol|um, -i): vitamin. Papain: proteolytiskt ferment. Anthelminti-kum.

Papa'v|er, -eris (/.): vallmo. Papaveri'n (/. -um, -i): en av alkaloiderna i opium, mot kramp i glatta muskulaturen; spasmolytikum.

Papegoj-näsa: vid ärrsammandragning av mjukdelarna i septum na'si inträdande miss-prydande stark ned- och bakåtdragning av nässpetsen, -sjuka: se psittakos. Pa'pel: se papula.

Papiil|a, gen. och pl. -ae (l. vårta): 1, bröstvårtan; 2. vårtlikt utskott — P-æ (circum-valla'tce, INA): p-æ vallatæ; filifo'rmes, fo-lia'tæ och fungifo'rmes: tungans runda av en cirkulär fördjupning omgivna resp. trådfina, bladformiga och hattsvamplika papil-ler. P-æ co'rii: sockertoppsformade bindvävstappar (från ko'riums corpus papilla'-re), som skjuta upp i epidermis. Jfr rete Malpighii. P. duode'ni ma'jor (syn. p. Vate'ri) och minor (syn. p. Santori'ni): vårtlika utmynningsställen i tolvfingertar-men för du'ctus chole'dochus -f d. pancrea'-ticus resp. för d. pancr. accesso'rius. P. lacrimals: den lilla upphöjning i övre och nedre ögonlocksranden där tårpunkten är belägen; syn. punctum lacrimale. P. ma'mmse: bröstvårtan. P. ne'rvi o'ptici (P. fasci'culi optici, INA): den låga upphöjning i ögonbotten, som markerar synnervens inträde i ögat. P. pi'li: hårpapillen. (P. Santori'ni): se p. duode'ni. P-æ valla'tæ (P-æ cir-cumvallatæ, INA): se ovan. Jfr caliculus

gustatorius, smaklök. (P. Vate'ri): se p.Papillar

423

Paradox

duode'ni. P-se rena'les: njurpyramidernas i njurbäckenet inskjutande delar.

Papilla'r (Papillär), (/. Papilla'r|is, -e av pa-pi'lla, vårta): vårtlik. -kropparna: den sub-kutana bindvävens (ko'riums) kärlförande från corpus papilla're upp i epidermis inskjutande papiller. -linjen = mamillarlin-jen. -musklerna: de koniska i spetsarna upp-kluvna (därav namnet) muskeltapparna å hjärtats innervägg, från vilka senträdar gå till segelklaffarna vid o'stia atrio-ventricu-laria. -svulst: se papillom.

"Papillen": papilla n. optici, synnervspapil-Ien. Jfr blinda fläcken.

Papilli't (/. -is, -idis): inflammation i papill, vanl. ögats eller njurarnas papiller.

Papill(o) I karcino'm, (/. -carcino'm | a, -atis av g. karki'nos, kräfta): kräftsvulst, som växer med vårtlika (papillära) bildningar.

Papillo'm (/. -a, -atis av papi'lla, vårta): svulst med uppklyftad vårtlik yta. — P. accumi-na'tum: se condyloma a. P. du'rum: hårda papillom; beklädda av hornvandlat epitel; sitta i huden och i av hornepitel beklädda slemhinnor, ss. läpparna, larynx' skivepi-teliala slemhinna, särskilt de verkliga stämbanden, ävensom i de yttre könsdelarna. P. mo'lle: mjuka papillära svulster, ss. i mag-tarmkanalen, i urinblåsan m.fl. — Papillo-matos.

Papillo-makulära knippet: den del av synnerven, som går till gula fläcken i ögat. Syn. makulabunten. -retini't (/. -is, -idis av re'te, nät): infl. i pa'pilla n. o'ptici och re-ti'na. Syn. neuroretinit. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): op. öppnande av papilla duode'ni.

Pappfoster: se fe'tus papyra'ceus.

Pa'pulja, -ae (/.): blemma, papel; över omgivningen upphöjd fläck. Jfr macula. — Papulo-nekrotisk, (/. Papulonecrotic | us, -a, -um), tuberkulid: sko wis uppträdande små knutor i huden, dels ytligare (särsk. å benen) = folli'clis, dels djupare (särsk. i ansiktet) = acni'tis, vilka knutor oftast smälta in centralt och slutligen efterlämna vita, runda ärr. -vesikulär (av /. vesi'cula, blåsa): som kännetecknas av både papler och blåsor. — Papulös: papelformat, t.ex. papulöst hudutslag, papulös syfilid.

Papyra'c|eus, -ea, -eum (av g. pa'pyros, papyrus): tunn som papper. Fe'tus p.: pappfoster (se under fetus).

P a q ii e 1 i n's brännare, "paquelin" består av en ihålig platinaspets (kniv, lans, nål), som upphettas till glödhetta och genom kontinuerlig tillförsel av inpumpade bensinångor och luft hålles i glödgat tillstånd.

Par (/.): lik.

Par-, Para- (av g. para'): prefix i betydelsen bredvid, ej normal, motsatt, något omändrat, felaktigt. Om kemiska substanser som uppstått bredvid 1. ur ett annat eller är likt 1. isomert med ett annat ämne.

Para-aminosalicylsyra: se PAS.

Para- (av g. para'): bredvid-, -anestesi', (/. -anæsthesji'a, -i'ae av g. a priv. + ai'sthesis, känsel): anestesi i båda armarna eller i båda benen. Syn. paranestesi. -appendici't (/. -is, -idis): infl. omkring appendix, -bios (/. -Is, -is av g. bio's, liv): förening av två organismer som för sin existens ej äro beroende av varandra, -boloi'dkonde'nsor: se spegelkondensor. -b(o)uli', (/. -bul|i'a, -i'ae av g. boule', vilja): sjuklig viljeriktning, -cardia'lis: se -kardial.

Paracelsus' metod: bruket av enbart kemikalier vid sjukdomsbehandling. Parace'1-sisk.

Para- (av g. para'): bredvid-. -cente's|is, -is (/. av g. ke'ntesis, punktur): genomstickning av en vägg för uttömmande av sjukligt innehåll, isht ifråga om trumhinnan för att uttömma infl. utgjutning i mel-lanörat. Jfr auripunktur, myringotomi, bukstick. -centralloben: mediala ytan av gyrus precentralis. -cetamol (/. -um, -i): anilid, analgetikum. -choli'a: se -koli. -cysti't (/. -is, -idis av g. ky'stis, blåsa): infl. i den urinblåsan omgivande bindväven, -de'ntiet, (/. -denti[um, -i); -denti't (/. -is, -idis); -den-to's (/. -is, -is av dens, tand): se parodon-tiet etc. -derivat: som intaga ställningen 1:4, 2:5 och 3:6 i bensolkärnan. -di'dymis (av g. di'dymos, testikel): rest av urnjuren, motsvarande kvinnans parooforon. Syn. Giraldès' organ.

Para|do'x (av g. para', bredvid + do'xa, mening): oväntad, orimlig, avvikande från regeln. P. andning: diafragma stiger vid inandning och sänkes vid utandning i stället för att ss. normalt röras i motsatt ordning, tex. vid enteroptos 1. pyo- och seropneu-motorax. P. embolism: emboli från vensystemet, som, i stället för att genom högra hj ärthalvan spridas till lungartäreraa genom ett i högra förmaket öppetstående foramen ovale, föras in i vänstra hj ärthalvan och därifrån till artärsystemet. P. fotledsre-flex: se Bing's r. P. kontraktion, P-t fotfenomen: reflexfenomen, varvid (t.ex. vid para'lysis a'gitans) den genom en passiv dorsalflexion förkortade musculus tibiales anterior råkar i tonisk kontraktion, så att foten kvarstår i dorsalflexion en längreParadysenteribaciller

stund. Syn. Westphais fotfenomen. P. puls: se pulsus parodo'xus. Para I dysenteri'I baciller: baciller, som likna dysenteribaciller. Jfr kolerin, pseudodysen-teri.

Paresthesia: se parestesi. Par I afasi', (/. -aphas|i'a, -i'ae av g. para', bredvid + a priv. + pha'sis, tal): förväxling av ord (verba'l p.) eller bokstäver (litera'l p.) vid talet; i den svåraste formen begagnas helt oförståeliga ord (jargo'ng-a.). Syn. pa-rafemi, -frasi. Para-femi', (/. -phem|i'a, -i'ae av g. para', bredvid + phe'mi, tala): se parafasi. Paraffi'n [/. -um, -i av pa'rum, litet -f affi'nis, besläktad (på grund av den ringa affiniteten till andra ämnen)]: vaxartat, delvis genomlysande, i vissa sorters bergoljor löst ämne. P. li'quidum: flytande p., paraffinolja. P. so'-lidum: fast paraffin. Den mest svårflyktiga fraktionen vid torrdestillationen av petroleum. -bad, -inpackning: påhällande av het (70—75°) p. på huden samt täckning med vadd, ylle, m.m. -o'm: yppig bindvävsnybildning omkring insprutat p. -insprutning: kosmetisk användning, t.ex. vid sadelnäsa (paraffin resorberas svårt och kan därför ligga kvar länge under huden), -kräfta: hudkräfta hos paraffinarbetare, uppkommen genom den kroniska hudretningen vid arbetet.

Para- (av g. para'): bredvid-, -fimo's, (/. -phi-mo's|is, -is av g. phimo's, tillsnörning): ödematös ansvällning av förhud och ollon genom att en för trång förhud krängts över och snört in penis; syn. "spansk krage".-fol-licula'rjis, -e (/.): bredvid follikel. -foni', (/. -phonji'a, -i'ae av g. phone', stämma): plötsliga omsvängningar av

stämman från diskant till bas 1. tvärtom, ss. vid "målbrottet": p. puberum. -frasi', (/. -phras|i'a, -i'ae av g. phra'sis, talande): 1. syn. parafasi; para-phrasi'a prce'cox: hastigt, suddigt tal med utelämnande av ljud 1. bokstäver 1. stavelser eller ett för tidigt uttalande av dem; syn. "Poltern" (t.), tumu'ltus sermo'nis; 2. bildande av nya ord för de för den (sinnessjuke ovanliga företeelserna (p. ve sa'na 1. paranoica). -freni', (/. -phren|i'a, -i'ae av g. phren, själ): 1. psykos i anslutning t. ett fysiologiskt utvecklingsstadium; p. hebe'tica: hebefreni, p. senilis: sinnessjukdom p.gr. av hög ålder; 2. mellanform mellan paranoia och deme'ntia præ'cox; 3. gemensamt namn för paranoia och deme'ntia prae'cox. -fre-ni't, (/. -phrenit|is, -idis av g. phren, mellangärde): infl. i mellangärdets serosa, antingen i pleura diaphragmatica 1. i perito-

neum diaphragmaticum. -gammaci'sm (I. -us, -i av ga'mma, grek. bokstaven g): oförmåga rätt uttala gomljuden g och t. -ga'nglier (/. -ga'ngiija, sing, -on av g. ganglion, senknut): till adrenalsystemet (syn. paragang-lionära 1. kromaffina systemet) hörande knutformiga anhopningar av kromaffin substans i sympatikusområdet. P. c ar o'tic um: se glo'mus caro'ticum. P. coccyge'um: se glomus coccyge'um. P. suprarenale: binjure-märgen. — Jfr adrenalsystemet, kromaffina systemet, Zuckerkandl's organ, interre-nala systemet, -ganglio'm (I. -a, -atis): från paraganglier utgående tumörer. Syn. feo-kromocytom. -geusi', (/. -geusli'a, -i'ae av g. geu'sis, smak): abnorm smakkänsla. Par [agglutination, (/. -agglutina'tjio, -io'nis av g. para', bredvid + I. ad, till -f glu'ten, lim): agglutinering ej blott av artlika utan även av främmande bakterier med immun-sera.

Para- (av g. para'): bredvid-, -glo'ssja, -ae (l. av g. glo'ssa, tunga): ansvällning av tungan, -glossi', (/. -glo'ss|i'a, -i'ae), -glossi't (/. -is, -idis): infl. av vävnaden under tungan, -gom-fo's, (/. -gompho's|is, -is av g. go'mphos, plugg): fosterhuvudets inkilning i bäckenet vid partus. -grafi', (/. -graph | i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): förväxling av bokstäver, stavelser och ord vid skrivning, en form av agrafi. Jfr dysgrafi (2). -hemofili', (/. -hæ-mophil|ia, -i'ae av g. hai'ma, blod -f- phile'o, älska): kongenital hemorragisk diates förorsakad av brist på plasmafaktorerna prokonvertin eller proaccelerin. -hepa'tisk, (/. -hepa'tic|us, -a, -um av g. he'par, lever): bredvid levern, -hepati't (/. -is, -idis av g. he'par, lever): infl. i leverns omgivning, -hidro's (/. -is, -is av g. hidro's, svett): utsöndring av icke normal svett, ss. blodsvett-ning, urinsvettning m.fl. Syn. par(h)idros. -hypofy's, (l. -hypo'phys|is, -is): se bihypo-fys. -infektiös komplikation: sekundär följd av infektion tex. tarmblödning vid tyfus. -kardia'1, (/. -cardial[is, -e av g. kardi'a, hjärta): om utanför hjärtat uppstående aus-kultationsljud, parakardiala lj. Syn. exokar-diala ljud. -kerato's, (/. -cerato's|is, -is av g. ke 'ras, horn): förhorningsanomali, som leder till avfjällning. -kinesi', -ki'nesis, (/. -ci-nes|i'a, -i'ae, -cine's[is, -is av g. ki'nesis, rörelse): bristande koordination av muskelarbetet. -koli', (/. -chol|i'a, -i'ae av g. chole', galla): se ikterus (diffusions-i.).-kolibacillo's, (/. -colibacillo's|is, -is): infektion av bakterier, som likna kolibacillen. Jfr kolerin.

-koli't, (/. -coli't[Is, -idis): infl. i bindväven

runt kolon, -kolp'it, (/. -colpi't|is, -idis av g.Par-akusi

ko'lpos, slida): infl. i bindväven runt vagina. Syn. perivaginit. Jfr endokolpit. Paracolpitis phlegmono'sa dissecans: p. med fullständig avstötning av vaginalslemhinnan,

Par-akusi', (/. -acus|i'a, -i'ae, -acu'sjis, -is av g. para', bredvid + a'kousis, hörsel): ringningar för öronen, öronsusning o.dyl. P. duplica'ta: dubbelhörande. P. Willisii: bättre hörsel vid larm 1. kroppsskakningar (särsk. vid otoskleros).

Para-Iaii', (/. -Ial|i'a, -iae av g. para', bredvid + lalia', tal): språkfel, ord- och ljudförväxlingar. -lambdaci'sm (/. -us, -i av g. la'mbda = 1.): språkfel då /. uttalas som d, t, n eller annat ljud.

Par-albumin: se pseudomucin. -aldehy'd: polymeriserad aldehyd (C2H40)3; färglös vätska; sedativum.

Par- (av g. para'): bredvid-, -alexi', (/. -alex|-i'a, -iae av g. a priv. -f- le'xis, läsning): form av alexi, förväxling av ord vid läsning, -al-gesi', (/. -alges|i'a, -iae av g. a'lgos, smärta): angenäm känsla vid retning, som normalt kännes

smärtsam.

Paralipo-fobi', (/. -phob|i'a, -ae av g. para-lei'po, underlåta -f pho'bos, fruktan): tvångsföreställning, att man genom underlåtande av en handling, ofta av obetydligaste art, åsamkat andra stor skada.

Para|Iy's, -lysi', (l. '-lys | is, -is av g. para', bredvid -f ly'o, lösa): upphävande av nervernas verkan, särsk. de motoriskas; fullständig motorisk förlamning. Jfr pare's. P. acu'ta asce'ndens: syn. Landry's förlamning, i ryggmärgen uppstigande motorisk förlamning. P. a'gitans: p. med darrning och skakning, dessutom egendomlig muskelstelhet med förändrade rörelser och hållning, striärt symptom. Syn. Parkinson's sjkd. Jfr fakirhand. P. crucia'ta: se hemiplegia crucia'ta. P. glo'sso-la'bio-laryngo-pharyn-ge'a: kron. progressiv bulbärparalys. P. infantum: se barnförlamning. P. progressiva: se deme'ntia paralytica. P. saturni'na: se blyförlamning. P. spa'stica: förlamning med muskelstelhet o. stegrade senreflexer. — Jfr adynami, förlamning, pares. — Paralysie générale (/.): se deme'ntia paralytica.

Paraly'tisk, (/. Paraly'tic|us, -a, -um): förlamad. — P. anfall: apoplektiforma och epi-leptiforma anfall vid deme'ntia paralytica. P. ha bitus: syn. astenisk typ. Jfr asthenia universa'lis conge'nita. P. i'leus: i. till följd av tarmförlamning. P. luxation: i följd av tänjning på ledkapsel vid förlamning av musklerna kring en led inträdande luxation. P. myoglobinuria epidemisk sjukdom hos fiskare. Syn. Haffkrankheit. P. spottavsönd-

ring: efter genomskärande av chorda ty'm-pani uppträdande ihållande tunnflytande spottavsöndring från gla'ndula submaxilla'-ris. Jfr chordaspott. P. to'rax. Se thorax paralyticus. — Paralysera. Paraly'tiker: vanligen använd benämning på den, som lider av deme'ntia paralytica.

Paramæ'cium coii: se Balantidium coli.

Para- (av g. para'): bredvid-, -masti't (/. -is, -idis av g. masto's, bröst): infl. i bindväven omkring bröstkörteln, -metadion, (/. -me-thadion[um, -i): oxazolidinderivat, antepi-leptikum. -metason, (/. -methason|um, -i): glykokortikoid. -me'triet: se parametrium, -metri't (/. -is, -idis av g. me'tra, livmoder): infl. i parametrium. Jfr metrit, endo-, peri-metrit. P. ante'rior: infl. i främre, p. posterior: i bakre parametrium, ofta ledande till anteflexion resp. retroflexion. Syn. pelvi-cellulit. -metri | um, -i (/. av g. me'tra, livmoder): bindväven omkring ce'rvix u'teri och mellan bladen av lig. la'tum. -mimi', (/. -mim I i'a, -iae av g. mi'mesis, imitation): mimik o. åtbörder, som ej motsvara förhandenvarande affekt, -mnesi', (/. -mnes-|i'a, -iae av g. mne'me, minne): minnes-förvillelser, den företeelsen att en ny förnimmelse förefaller som förut bekant, -morfi', (/. -morph|ia, -i'ae av g. morphe', form): abnorm form, -myo'clonus mu'lti-plex (av g. mys, muskel + klo'nos, häftig rörelse): anfallsvis påkommande klo-niska kramper i symmetriska muskler i armar och ben utan rubbning av medvetandet 1. den normala rörligheten, -myoto'nia conge'nita: ett med Th om sen's sjkd. besläktat ärftligt lidande, varvid särskilt under inflytande av köld uppstår kramp, rigi-ditet och rörelsehämning i enstaka muskelgebit, särskilt i ansikts-, hals-, svalg- o. extremitetsmuskulaturen. Syn. Eulen-burg's sjkd. Jfr Th om sen's sjkd. -nasa'-l|is, -e (/. av na'sus, näsa): invid näsan.

Para-nefrin: se adrenalin, -nefrit, (/. -nephri'-t|is, -idis av g. para', bredvid + nephro's, njure): infl. i bindväven kring njuren.

Par|anestesi', (/. -anæsthesia): se para-an-estesi.

Para- (av g. para'): bredvid-, -neuro'tisk (av g. neu'ron, nerv): som rör en nervs bindvävsskida. P. suturering: förenande av genomskurna nerver medelst suturer genom deras yttre bindvävsskidor. -noi'|a, -ae (/. av g. nous, förstånd): förryckthet, kronisk, i regel obotlig och ofta med hallucinationer förbunden sinnessjukdom med orubbliga vanföreställningar (särskilt hänsyftnings-, avundsjuke- och förföljelseidéer), bibehål-Paraphasia

len klarhet och ordning i tanke, vilja och handling samt sålunda avvikande från de-me'ntia prae'cox och parafrenier. -no'ic | us, -a, -um (/.): parano'isk. -noi'd (/. -es); -noi-d|e'us, -e'a, -e'um (I. av g. ei'dos, form): lik,

hörande till paranoi'a. -no'iker: person som lider av paranoi'a. -noisk, (/. -no'ic | us, -a, -um). -nuklei'n: plastin. -pare's, (l. -pa'-res|is, -is av g. pa'resis, förslappning): svagare grad av paraplegi. Parapare'tisk gång: vid pares i båda benen med fötterna på underlaget släpande gång. -pede's (/. -is, -is av g. pe'desis, hoppande): om övergång av galla till blodkapillärer i st. f. till gallvägarna och utan gallstockning. -pertu'ss|is, -is (/.): en pertussisliknande sjkd. med lindrigare förlopp än denna. Par|aphasi'a, Para-phemi'a, -phimo'sis, -pho-ni'a, -phrasi'a, -phreni'a, -phreni'tis: se pa-rafasi, -femi, -fimos etc. Para- (av g. para'): bredvid-, -plasi', (/. -pla-s|i'a, -i'ae av g. pla'sso, forma): anormal, sjuklig bildning, -pla'sma: 1. deutoplasma; 2. det icke arvsbundna plasmat i motsats till idioplasma. -plastiska substanser: grund-och stödjesubstanser. -plegi', (/. -plegji'a, -i'ae av g. plege', slag): dubbelsidig förlamning. P. supe'rior: förlamning av båda armarna, p. infe'rior: av båda benen, p. bra'-chiocrura'lis: av båda armarna och båda benen. Jfr diplegi. I allmänhet användes paraplegi i betydelsen förlamning i båda benen. -pneumonisk: bestående bredvid en lunginfl. t.ex. p. pleurit. -portal resorption: r. av ämnen, som genom kärlanomalier passera direkt in i vena cava infe'rior utan att passera portasystemet i levern, -praxi', (/. -prax|i'a, -i'ae av g. pra'xis, görande): oförmåga att rätt bruka föremål. Jfr apraxi. -prokti't, (/. -procti'tis): se periproktit. -pro-sta'tic|us, -a, -um (/.): bredvid pro'stata. -prostati't (/. -is, -idis av g. prosta'tes, föreståndare): infl. utanför pro'stata. -psykisk: ett avvikande från det vanliga själslivet utan att vara sjukligt. Den p. forskningen omfattar hypnos, suggestion, spiritistiska, me-diumistiska, ockultistiska fenomen, telepati, slagruta etc. -reflexi', (/. -reflex | i'a, -i'ae av refle'ctere, böja bakåt): rubbning av reflexverksamhet. -rekta'1, (/. -recta'l|is, -e): bredvid rektum. Pararekta'lsnitt: buksnitt på sidan om m. re'ctus abdo'minis. -rizoklasi', (/. -rhizo|clasji'a, -i'ae av g. rhi'za, rot + kla'sis, sönderbrytning): infl. nedsmältning av de djupa lagren i alveolerna och perio-stet kring tandrötterna, -rotaci'sm, (/. -rhota-ci'smjus, -i av g. rho = r): talrubbning, då r uttalas felaktigt, t.ex. som v, d, t.

Par- (av g. para'): bredvid-, -artri', (/. -arth-r|i'a, -i'ae av g. a'rthron, led): se dysartri. P. lateralis: talrubbning (dysartri) varvid enstaka ljud ersättas med andra. P. syllaba'-ris: stamning, -arytmi', (/. -arrythm|Pa, -i'ae av g. a priv. + rhythmo's, rytm): av extra-systolen orsakad arytmi hos pulsen. Syn. para-systoli.

Parapsoriases, -is (/. av g. para', bredvid -f-pso'ra, skabb): en grupp erytrodermier med fjällande upphöjda fläckar. P. en plaques: maculata disseminata. P. gutta'ta: lichenoides chro'nica. P. lichenoides: paracera-to'sis variega'ta.

Para- (av g. para'): bredvid-. -sakra'I, (/. -sacral|is, -e av sacrum): bredvid korsbenet. P. anestesi': infiltration av den de ventrala kors- och svansbensytorna täckande vävnaden med lokalanestetikum (novokain-supra-renin-lösning m.m.), varigenom ple'xus sac-ra'lis och n. coccyge'us elimineras, -salpin-gi't (/. -is, -idis av g. sa'lpinx, trumpet): infl. av vävnaderna runt äggledaren, -sekretion, (/. -secre't[io, -io'nis): anormal sekretion; även som syn. med magsaftshypersekretion. -sigmati'sm (/. -us, -i av g. si'gma = s): talrubbning beträffande bokstaven s, som i stället uttalas t.ex. som /. Para|si't (av g. para', bredvid -f si'tos, föda):

1. organism, som lever i eller på en annan;

2. den rudimentärt utvecklade tvillingen av en dubbelmissbildning. Fakultativa parasiter: parasiter, som också leva utan att parasitera, i jord, i vatten osv. Obliga'ta p.: parasiter, som endast äro kända såsom parasiterande. Parasite'ra. Parasitä'r, (/. Pa-rasita'ri|us, -a, -um). — Parasitici'd (av /. cæ'dere, döda): parasitdödande. Parasitici'-d|a, sing, -um (/.): parasitdödande medel. Parasitiferi'sm (av /. fe'rre, bära): vanföreställning att ha parasiterande djur i kroppen.

Parasito- (av g. para'sitos): parasit-, -fobi', (/. -phob|ia, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig skräck för parasiter 1. inbillning att hysa p. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): som orsakas av parasit, -lysi'n (av g. ly'o, lösa): lysiner mot (protozoiska) parasiter, spec, malariaprotozo'er. '-s (/. -is, -is): på parasiter beroende sjkd. -tro'p, (/. '-trop|us, -a, -um av g. tre'po, vända): verkande på parasiter.

Para- (av g. para'): bredvid-, -spadi', (l. -spa-dji'a, -i'ae av g. spa'o, draga): urinrörsmyn-ning på sidan av penis. Jfr epi-, hypospadi. -spa'sm (/. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): kramp i de undre extremiteterna. P. seni'lis: gubbförlamning. -steato's (/. -is, -is av g.Parathormon

ste'ar, fett): talgsekretion på ovanligt ställe. -sternal | is, -e (/.): invid bröstbenet, -sternalllnje (av g. ste'rnon, bröst -f- /. linea, linje): linje mitt emellan sternal- och mamil-larlinjen. -struma: strumös förstoring av bisköldkörtel. -sy'filis, (/. -sy'philjis, '-idis): sjukdomar, som visserligen icke framvisa de vanliga för syfilis karakteristiska kännetecknen, men uppträda som sena följdsjukdomar av syfilis och numera räknas som sy-filitiska ss. ta'bes dorsa'lis och deme'ntia paralytica, -sympatiska nervsystemet, (/. -sympa'thicus): den del av det autonoma nervsystemet, som icke tillhör nervus sym-pathicus och som verkar i motsättning mot sympatikus. Se autonoma nervsystemet (2). -sympatiko|ly'ti'k|a, sing, -um, (/. -sympathi-coly'tic|a, sing, -um); -sympatiko|mime'ti-k|a, sing, -um, (/. -sympathicomime'tic | a, sing, -um): medel som verka hämmande resp. stimulerande på parasympatikus. -synovit (/. -is, -idis av g. syn, med -f /. o'vum, ägg): 1. infl. av vävnaderna kring en ledsäck; 2. synovitis fungo'sa. -systoli', (/. -sys-toli'a): se -rytmi.

Parathormo'n: bisköldkörtelhormon; syn. pa-ratyrin.

Para-thymi'a, -thyreoide'ae: se paratymi, -ty-reoideorna.

Paration: synnerligen giftigt insektsmedel, kan i kontakt med huden införlivas i organismen o. medföra död. Par|atoni', (i. -aton|Pa, -i'ae av g. para', bredvid + a priv. + to'nos, spänning): oförmåga att villkorligt slappa musklerna vid idioti. Para|toni', (/. -ton|i'a, -i'ae av g. para', bredvid -f to'nos, spänning): hyperextension.

Para- (av g. para'): bredvid-, -tonsillit (/. -is, -idis av dim. av to'les, struma): infl. i den tonsillerna omgivande vävnaden, -trako'm, (/. -tracho'mja, -atis av g. trachy's, skrovlig): simhallskonjunktivit förorsakad av genitala inklusionsvira (Chlamydozoon ocu-logenitale). -triko's, (/. -tricho'sjis, -is av g. thrix, hår): anomali beträffande håret 1. hårbeklädnaden, -trofi', (/. -troph|i'a, -i'ae av g. trophe', näring): oregelbundet intagande av föda. -tropi', (/. -trop|i'a -i'ae av g. tro'pos, vändning): en kroppsdels gnm vrickning åstadkomna felaktiga läge. »tuberkulos, -tuberkulosbaciller: processer och bakterier, som likna tuberkulosens, -tyfli't, (1. -typhli't|is, -idis av g. typhlo'n, blindtarm): infl. i bindväven kring cekum. -ty'-fus, (/. -ty'ph|us, -i av g. t/phos, feber): genom paratyfusbacillen orsakad tyfusar-tad sjukdom, -tyfös, (/. -typhoid | es). Mat-

förgiftn. äro paratyfösa. Jfr kolerin, kött-förgiftn., salmonelloser. -tymi', (/. -thym-|i'a, -i'ae av g. thymo's, sinnelag): inträdande av en bakvänd affekt (t.ex. vrede i st. f. under normala förhållanden glädje). -ty'P, (/. '-typ I us, -i av g. ty'pos, typ): 1. avvikande från typen; 2. summan av samtliga icke ärftliga kännemärken; förvärvade egenskaper. Jfr. feno-, geno-, idiotyp. -ty-reoideahormon: hormon ersättande para-tyreoidean. Vitamin D2 god effekt, -ty-reoideorna, (/. -thyreoide'ae): bisköldkört-larna. Reglera kalcium och fosforomsättningen. Paratyreopri'v, (/. Parathyreopri'v-|us, -a, -um). P. tetani: tetani efter avlägsnande av (paratyreoidektomi) 1. vid nedsatt funktion hos bisköldkörtlarna. Para-thyreoide'a: standardiserat bisköldkörtel-extrakt, 1 ampull à 1 kbcm = 50 collip-enheter, mot spasmofili o. rubbningar i kalkomsättningen, -umbilikal, (l. -umbili-cai|is, -e); -uret(h)ra'l, (Z. -urethral|is, -e); -vaginal (/. -is, -e); -vertebral (/. -is, -e): belägen bredvid naveln, resp. urinröret, slidan och ryggraden.

Paré, Ambroise: fransman, renässansens störste kirurg och fader till den moderna kirurgien, död 1590.

Par- (av g. para'): bredvid-, -eidoli', (/. -eido-l|i'a, -i'ae av g. ei'dos, form): illusion med fantastisk tolkning av synbilderna, -ektasi', (/. -ectas|ia, -i'ae av g. e'ktasis, extension): stark sträckning 1. utspänning av ett organ 1. en organdel. -encefali', (/. -encephal|ia, -i'ae av g. enke'phalos, hjärna): kongenital hjärndefekt. -encefali't, (/. -encephalit|is, -idis): infl. i cerebellum-, -ence'falon, (/. -en-ce'phal|on, -0: cerebellum.

Parenky'm, (/. Pare'nchym|a, '-atis av g. para', bredvid -f e'nkyma, ingjutning): de specifika cellerna i ett organ i motsats till dess stödjeväv, blod- och lymfkärl samt nerver. Parenkymatös, (/. Parenchymals | us, -a, -um): som tillhör parenkymet. P. blödning: blödning ur kapillärer, minsta artärer och vener. P. degeneration: se grumlig svullnad. P. inflammation: infl. som väsentligen träffar parenkymet. Jfr interstitiell infl., katarr, produktiv infl. — Parenkym-brosk: det embryonala, nästan uteslutande av celler o. föga grundsubstans bestående brosket. Syn. cell-

brosk. -emboli': genom parenkymceller orsakad e. -gifter: cellgifter, -saft: den i vävnadsluckorna befintliga vävnadssaften.

Parental I generation (av I. pare'ntes, föräldrar): föräldrageneration. Jfr filialgeneration.

Par- (av g. para'): bredvid-, -enteral (/. -Is,Pares

-e av g. e'nteron, tarm): om något utanför tarmen. T.ex. införande av ett ämne genom subkutan insprutning. Jfr peroral, per re'c-tum. P. infektion: en icke genom tarmen skedd infektion. P. äggvitedigestion: sönderdelning av ä. i blod och vävnader, -ergasi', (/. -ergas|ia, -i'ae av g. e'rgon, arbete): bakvänd viljehandling, i det att motimpulser hindra en intenderad handling t.ex. tungutsträckning i st. för ögonslutning. Vid de-me'ntia præ'cox. -erosi', (/. -eros|i'a, -i'ae av g. e'ros, kärlek): pervers sexualitet. Syn. parhedoni.

Fare's, (/. Pa'resjis, -is av g. pa'resis, förslappning): lägre grad av förlamning, försvagning. Jfr paralys. Par|estesi', (/. -æsthes|i'a, -i'ae av g. para', bredvid + ai'sthesis, känsel): utan yttre anledning uppträdande subjektiva känselförnimmelser ss. myrkrypningar, stickningar, hostkittling, brännkänsla o. dyl. (vasomo-torisk neuros). Paretisk (av g. pa'resis, förslappning): som är försvagad genom förlamning. P. gång: mödosam, släpande gång med små steg. Par|euni', (/. -eun|i'a, -i'ae av g. para', bredvid + eune', säng): samlag. Syn. koitus. Par- (av g. para'): bredvid-, -hedoni', (/. -he-don|i'a, -i'ae av g. hedone', vällust): sexuella abnormiteter i form av tvångsartad önskan att se, exponera 1. vidröra egna 1. andras könsorgan. -(h)idro's (/. -is, -is): se para-hidros.

Pa'ri|es, '-etis (/.): vägg. P. ante'rior: en främre vägg, t.ex. av vagi'na. P. labyri'nthicus: trumhålans innervägg. P. vestibularis du'c-tus cochlea'ris (Membra'na vestibularis, BNA): ductus cochlea'ris vestibulära vägg. Syn. Reissner's membran. — Parietal (/. -is, -e): 1. tillhörande en vägg, t.ex. parietal-tromb: tromb, som fäster sig vid kärlvägg utan att helt tilltäppa kärllumen; 2. tillhörande hjässbenet (os parieta'le). Parietallo-ben: hjärnans mot hjässbenet liggande del, hjässloben.

Parieto|grafi', (/. -graph | i'a, -i'ae av /. pa'ries, vägg -f- g. gra'pho, skriva): röntgenologisk metod för bestämning av tjockleken av ventrikelns vägg, t.ex. vid tumörer, genom införande av luft i ventrikeln och bukhåla med tomografi av olika skikt av ven-trikelväggen.

Par-i'sthmi|on, -i (/. av g. para', bredvid + isthmo's, näs): öronmandel, -ist(h)mi't, (/. -isthmi't|is, -idis): se tonsillit. Parkinson's sjukdom: se para'lysis a'gitans. Parkinsonism (/. -us, -i): uppträdande av para'lysis-agitans-symptom vid andra sjuk-

domar. Syn. parkins o n-syndro'm, brady-kinetiskt syndrom. P. postencephalitics: parkinsonism efter encephalitis letha'rgica.

Par k-William's bacill: en i Amerika renodlad difteribacillstam med stark toxin-bildning.

Parodontal (l. -is, -e av g. odou's, tand): som hör till parodontiet. P-a sjukdomar: samlingsnamn för tandlossning av olika orsaker.

Par-odo'ntiet, (/. -odo'nti|um, -i av g. odou's, tand): de tandhalsen omgivande vävnaderna (alveolarväggen, rotcementet, periodontiet o. marginala tandköttsömmen). Syn. paraden-tiet. -odonti't (/. -is, -idis): infl. processer i parodontiet. Syn. paradentit. -odontologi, Q. -odontolog|i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om parodontiet och dess sjkd. -odon-topati', (/. -odontopath|ia, -i'ae av g. pa'-thos, lidande): alla från tandköttsömmen utgående 1. på primära sjukdomsprocesser i tandstödjevävnaden grundade sjukliga förändringar i parodontiet; medför tandlossning. Mariginal parodonti. -odonto's (/. -is, -is): kronisk, ej infl. process i parodontiet, varvid det kommer till tandluckring, in-smältning av parodontiet med fickbildning av alveolarranden ev. även med vårflöde ur desamma (pyorrhoea alveolaris). Syn. para-dentoser.

Par|odyni', (/. -odyn|i'a, -i'ae av pa'rere, föda -f g. ody'ne, smärta): mycket smärtsamma födslovärkar och

försvårad förlossning 1. falska födslovärkar.

Par- (av g. para'): bredvid-, -oftalmi', (/. -ophthalm|ia, -i'ae av g. ophthalmo's öga): infl. av bindväven kring ögat. -oftalmo'n-kus, (Z. -ophthalmo'nc|us, -i av g. o'nkos, massa): tumor i närheten av ögat. -omfalo-cele, (/. -omphalocel|e, -es av g. omphalo's, navel + ke'le, bråck): bråck nära naveln, -omomycin (/. -um, -i): antibiotikum hörande till streptomycingruppen. -onyki', (/. -onych|i'a, -i'ae av g. o'nyx, nagel): infl. i nagelfalsen och dess bindväv, -onyko's, (/. -onycho's|is, -is): nagelbildning på fel plats, -oo'foron, (/. -oo'phor|on, -i av g. oo'n, ägg + phore'o, bära): biäggstock; en grupp blint ändande slingriga kanaler i lig. la'tum uteri; som rest av den feta urnjuren. Syn. epoo'fo-ron, parovariet. Jfr Gartner's gångar, Morgagni's hydatid. -o'pi|um, -i (/. av g. ops, öga): ögonskärm, skygglapp. -opsi', (/. -opsI i'a, -i'ae av g. o'psis, syn): ett fel på synen. -orexi', (L -orex|ia, -i'ae av g. o'rexis, aptit): abnorm lust efter ovanliga 1. t.o.m. oätliga och äckliga ämnen särskilt hos havande 1. hysteriska kvinnor, -orkidi', (/. -or-chid|ia, -i'ae av g. o'rchis, testikel): fellägeParotideus

hos testikeln. -osmi', (/. -osm|i'a, -i'ae av g. osme', lukt): abnorm luktförnimmelse, -os-to's (/. -Is, -is av g. oste'on, ben): benbildning utanför skelettet, t.ex. i senor och muskler.

Parotid Je'us, -e'a, -e'um (/.): som hör till parotis.

Par- (av g. paraO: bredvid-. -o't|is, -idis (/. av g. ous, öra): gla'ndula paro'tis, öronspott-körteln. -oti't (/. -is, -idis): infl. i parotis. P. epide'mica: påssjuka. P. metasta'tica: p. i anslutning till andra sjukdomar, -otitic | us, -a, -um (/.): som hör till paro'tis. -ovarial-cy'sta: cysta i paroo'foron. -ovario|tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av ova'rium, äggstock + g. tome', snitt): exstirpation av parovariet. -ova'rijum, -i: se paroo'foron.

Paroxy'sm (/. -us, -i av g. paroxysmo's, skärpning): anfallsvis uppträdande av sjukdomssymptomen. — Paroxysmal, (/. Paroxysma'-l|is, -é). P. hemoglobinuria se hemoglobin-uri. P. muskelförlamning: anfallsvis uppträdande slappa förlamningar av lemmar och bål. Under fritt intervall partiell degen. -reaktion. Se förlamning (familjär periodisk), myoplegia perio'dica. P. takykardi': attacker av hastig hjärtverksamhet.

Parrot's förlamning L pseudoparaly's: i samband med osteochondritis syphilitica neonato'rum uppträdande orörlighet av de drabbade extremiteterna. Syn. Wegner's sjkd. P. tecken: 1. utvidgning av pupillerna, om man nyper nackskinnet, meningitsymp-tom; 2. multipla osteofyter på skalltaket hos kongenitalsyfilitiska barn. P. ärr: vita, ytliga, skarpa ärr kring munnen i anslutning till läppfissurer hos (syfilitiska) barn.

Parry's sjukdom: Basedow's sjkd.

Par|s, '-tis (/.): del. — P. anula'ris vaginæ fibro'sæ (Ligame'nta annula'ria digito'rum ma'nus och pe'dis, BNA): tvärgående förstärkningsband i handens resp. fotens senskidor över finger- resp. tåleder. (P. ampul-la'ris): ampu'lla re'cti. P. angula'ris ventri'-culi (Wernstedt): det utbuktande sektor-formade (med spetsen vid incisu'ra angula'ris liggande) ventrikelpartiet mellan korpus och magmotorn. Syn. sinus v. P. basila'ris o'ssis occipitalis: bakhuvudets bas. P. fla'c-cida (membra'nae ty'mpani): se Shrap-nell's membran. (P. interlacuna'ris jasciæ i'licce): arcus iliopecti'neus. P. lateralis: de breda sidopartierna av korsbenet. (P. lateralis ventriculi telence'phali): ventri'cuius

latera'lis (ce'rebri). (P. li'bera co'ni ela'sti-ci): ligamentum cricothyreoide'um. P. ora'-lis: se farynx. P. petro'sa (ossis temporalis): tinningbenspyramiden (pyramis). P. pylo'ri-

ca ventri'culi: den pylorala, höger om mag-kröken liggande delen av magsäcken. Syn. tvärmagen. (P. ra'dioulna'ris (arti'culi cur-b it i): articula'tio radioulna'ris proximalis. P. squamo'sa: den fjällika delen av tinningbenet. P. te'nsa: trumhinnan m. u. av Shrap-nell's membran. P. tympa'nica, BNA: mel-lanörat. P. uteri'na: den del av äggledaren, som befinner sig inom uterinväggen.

Parteno I gene's, (/. Partheno|ge'nes|is, -is av g. parthe'nos, jungfru + genna'o, alstra): jungfruavlelse, avlelse utan

äggets befruktning, förekommer hos insekter, lägre kräftdjur o. a. Artificiell p.: har framkallats av Loeb o. a. genom kemiska medel, hos sjö-borreägg m.fl.

Partial (/. -is, -e av pars, del): partiell, delvis. — Partia'1-antige'ner: ur tuberkelbacil-ler framställda antigener, som blott hålla antikroppar mot äggvita eller mot fett eller mot tuberkelbacillens gifter, -funktioner: de enstaka funktionerna hos ett organ med flera funktioner, -prote's (odont): protes, som i käke med restbett ersätter tandluckor; består av basplatta, på vilken tandluckornas ersättningständer äro infogade (gingivala förankringen) samt speciella (paradentala) förankringsanordningar (klämmer, attachment) till restbettet. -tryck: trycket hos varje enskild gas i en gasblandning.

Particul|a, -ae (/. dim. av pars, del): liten del.

Partikelstrålning: terapimetod inom radiolo-gien, där bestrålningen sker medelst partiklar, såsom elektroner (yj-strålar), neutroner, protoner etc.

Parturit|io, -io'nis (/.): födelseakten. Partu'-riens (/.): födande.

Pa'rtjus, -us (/.): födelse, förlossning. Jfr con-duplicato corpore. P. immatu'rus: par'tus av ej livsdugligt foster, missfall. P. præcipita'-tus: se störtförlossning. P. prœmatu'rus: för tidig börd av livsdugligt foster. P. serotinus: fördröjd avgång av fullgånget foster. P. si'ccus: förlossning vid i förtid avgånget fostervatten. — Post pa'rtum: efter födelsen.

Par- (av g. para'): bredvid-, -ul|is, -idis (/. av g. ou'lon, tandkött): abscess under käk-periostet i anslutning till infl. i tandrothinnan (periodontiet). -uri', (/. -ur | i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): urinstämma 1. sjuklig förändring i urinen.

Pa'rv|us, -a, -um (/.): liten.

PAS: para-aminosalicylsyra. Medel mot tuberkulos.

Passage-virus: infektionsämne, som i och för virulensstegring passerat genom flera djurindivider. -ympning: ympning av infektionsämne från djur till djur.Passio

Pa'ssjio, -io'nis (/.): lidande, t.ex. P. ili'aca: se ileus.

Passiva nutritionsrubbningar: syn. degenera-tiva cellulära processer. P. rörelser: med frätmmande hjälp utan patientens aktiva medverkan utförda rörelser. P-t sängläge: de lägen en svårt sjuk i följd av tyngdlagen resp. tröghet intager utan förmåga att ändra densamma.

Pa'st|a, -ae (/.): deg, salva av degs konsistens.

P. dentifri'cia: tandpasta. P. zi'nci salicyla'ta (Lassar): zinkpasta med salisylsyra. P. zi'nci (Unna): Unna's zinkpasta. P. zi'nci suljura'ta: Unna's zinksvavelpasta.

Pasteur, Louis: fransk kemist, bakterio-logiens nyskapare. Död 1895.

Pasteure'lla pe'stis: pestbakterien. P. tulare'n-sis: tularemins smittämne. Jfr pasteurello-ser.

Pasteurello'ser: smittsamma sjukdomar (bu-bonpest hos människa och hemorragiska septikemier hos djur), orsakade av s.k. gördelbakterier (Pasteure'llæ), korta stavformi-ga b. med bipolar anilinfärgning.

Pasteurisera, Pasteurisering: kort upphettning av flytande födoämnen till + 60° C. 1. mer, för att förhindra jäsning. P-a mjölk: 1. högpasteurisering: mjölken upphettas kort stund till omkring 80—85° C.; 2. lång-pasteurisering: mjölken upphettas 20—30 minuter till 61—63° C. och avkyles sedan raskt. Tuberkel- och tyfusbaciller dödas och smaken försämras obetydligt. — Pasteurpi-petter: i långa fina, tülsmälta spetsar utdragna (steriliserade) glasrör med bomullspropp i öppna ändan.

Pasteur's skyddsympning: ympning medelst försvagat virus, särskilt mot hundgalenskap med torkat virus från

kanin.

Pasti'11 (/. -us, gen. och pl. -i): läkemedelsberedning i tablettform avsedd att långsamt smälta i munnen; syn. oriblett. Jfr trochisci.

Pastös (av g. pasta', deg): degig.

Pate'll I a, -ae (l): knäskålen. P. alta: högt stående patella. Anses kunna vara orsak till recidiverande patellarluxationer. P. bi-parti'ta: avklyvning av knäskålens laterala, övre hörn, som står i bindvävsförbindelse med knäskålen i övrigt,

Patellar-dans: tillbakafjädring av patella, då den vid utgjutning i knäleden tryckts bakåt mot benet, '-is, -e (/.): hörande till knäskålen. -klo'nus: om patella fattas med handen och med ett ryck föres nedåt och fasthålles, uppkommer vid förhöjd retbarhet i nervsystemet kloniska ryckningar i m. quadriceps, -reflex: vid slag på ligame'ntum pate'llæ, då benet hänger slappt böjt i knä-

leden, utlöses vid ostörd reflexförbindelse kontraktion av m. quadriceps, varigenom underbenet hastigt pendlar framåt.

Patell I ektomi', (l. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): operativt avlägsnande av knäskålen.

Pa'tens (l): öppen.

Patentmedicin: patenterad medicin, vars sammansättning hemlighålles; humbugsmedicin.

Pa't|er, -ris (l. av g. pate'r): fader.

Pat- (I. Path- av g. pa'thos): lidande-, -ergasi', (/. -ergasji'a, -i'ae av g. e'rgon, arbete): dålig mental anpassning i förening med organiska kroppsliga förändringar 1. stora funktionella störningar, -ergi', (/. -erg | i'a, -i'ae av g. e'rgon, verk; ene'rgeia, verksamhet): 1. ovanligt kraftig reaktion på ett allergen, varvid individen blir känslig ej blott för den specifika substansen utan även för and* ra (hyperergi); 2. subnormal reaktion för ett allergen (hypoergi).

Paternite't (av I. pa'ter, fader): egenskapen att vara fader, faderskap.

Pater-noster-bönan: jequiritybönan. Se Abrus præcatorius.

-pati', (/. -path I i'a, -i'ae), -patisk (av g. pa'thos): suffix i betydelsen lidande, t.ex. neu-ropati, neuropatisk.

Pat|odonti', (/. Path lodont| i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande + odou's, tand): den del av odontologin, som handlar om tändernas sjukdomar.

Pato- (/. Patho- av g. pa'thos): lidande-, -fili', (/. -phil|i'a, -i'ae av g. phile'o, älska): tillstånd, vari patienten anpassar sig och sitt liv till en viss kronisk sjukdom, -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för sjkd. -fore's, (/. -phore'sjis, -is av g. phore'o, bära): överförandet av en sjkd. -fysiologi', (/. -physio!og|i'a, -i'ae av g. phy'sis, natur + lo'gos, lära): läran om livsfunktionerna under sjukdom, -gene's, (/. -ge'nesjis, -is av g. genna'o, alstra): uppkomst och utveckling av en sjukdom, förhållandet mellan orsak och verkan. Pato-ge'n. -gno'm(o'n)isk, -gno'stisk (av g. gno-moniko's, insiktsfull): för viss sjukdom avgörande karakteristiska symptom; negativt p.: symptom, som avgjort utesluta viss sjukdomsdiagnos. -klisi', (/. '-clis|is, -is av g. kli'-sis, böjelse): benägenhet hos vissa kroppsen-heter att insjukna isolerat; specifik affinitet hos vissa gifter till vissa organsystem, -logi', (/. -logji'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): vetenskapen om sjukdomarna. Jfr cellular-, humoral-, solidarpatologi, nosologi. Patolo'gisk, (/. Patholo'gic I us, -a, -um): sjuklig. P. ana-Patris

tomi: läran om sjuka organs 1. vävnaders byggnad. P. fraktur, luxation: spontan fraktur resp. luxation. P. rus: ofta redan av små alkoholmängder utlösta svåra om-töckningstillstånd ej sällan i förening med våldshandlingar, -mani', (/. -man[i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): se moral insanity, -meio's (/. -is, -is av g. mei'on, mindre):

patients försök att minska betydelsen av sin sjkd. -mimi', (/. -mim | i'a, -Vae av g. mi'mesis, imitation): efterhärmande, simulerande en sjkd. -phili'a: se -füi. -phobi'a, -phori'a: se -fobi, -fori, -pleio's (/. -is, -is av g. plei'on, större): tendens hos patienten att förstora betydelsen av sin sjukdom. -po(i)e's (/. -is, -is av g. poie'o, göra): 1. sjukdomsorsak; 2. tendens hos en individ att få en sjukdom, -tropi'sm (/. -us, -i av g. trope', vändning): tendens hos läkemedel att gå till sjukliga delar.

Patri's (av /. pa'ter, fader): den mot en fördjupning, hålighet 1. dyl. (matri'sen) svarande inpassbara kroppen; jfr matris.

Patro[po'sitiv (av /. pa'ter, fader): endast förefintligt hos fadern.

Paul's koppreaktion, P. kornealprov: ingnidning av pustelinnehåll i skarificerad hornhinna på kanin, enukleation efter 48 t., nedläggning i sublimatalkohol. Vid smittkoppor uppstå makroskopiskt synliga miliära knutor, i snitten Guarnieri's kroppar.

Paul-Bunnel's reaktion: blodserum från i monocytangina sjuka men ej serum från sjuka i monocytleukemi förmår agglutinera fårblodkroppar i stark spädning.

Pauperi'sm (/. -us, -i): fattigdom.

Paviljongsystem: sjukhusanläggning med flera småhus (paviljonger) i motsats till korridorsystem.

Pavime'nt (/. -um, -i): golv. P. o'rbitæ: ögonhålans botten.

Pawlow's lilla måge: op. bildande av en från den övriga magsäcken skild, vid buken fastsydd blindsäck m. öppning (fistel) utåt.

Pa'vjor, -o'ris (/.): fruktan. P. noctu'rnus (/.): se nattskräck.

Payr's sjukdom: av adhesioner 1. kolopto's orsakad spetsvinklig knickning av grovtarmen mellan co'lon transve'rsum och c. desce'ndens, vilket leder till tarmstenos. P. tecken: trycksmärta på insidan av foten

som tidigt symptom på hotande postopera-

tiv trombos.

Pb: kem. tecken för bly, plu'mbum.

Pean's klämmare: pincett- och saxliknande instrument med spärranordning, till stil-

lande av blödning genom kärlens tillkläm-mande. "Pea'ng".

Pechy'|agr|a, -ae (/. av g. pe'chys, underarm + a'gra, anfall): armbågsgikt.

Pe'cten, Pecti'neus: se pekten.

Pectina't|us, -a, -um (/.): kamliknande.

Pectora'lis (/.): se pektoral.

Pe'ct|us, -oris (/.): bröstet. P. anseri'num (/. a'nser, gås): gåsbröst, p. carina'tum (i. cari'-na, köl): kölbröst, p. gallina'ceum (/. galli'-na, höna): hönsbröst; populära synonyma beteckningar på deformering (rakitisk) av bröstkorgen med starkt framskjutande ster-nalparti o. hoptryckta sidopartier. P. infun-dibulifo'rme: trattbröst.

Pedagog (av g. pais, barn + agogo's, ledande): barnuppfostrare, lärare.

Ped- (/. Pæd- av g. pais): barn-, -artro'kace, (/. -arthro'cac|e, -es av g. arthron, led + kako's, dålig): elakartad, vanligen tuberkulos ledsjukdom hos barn. Jfr spondylartro'-kace, omartro'kace. -atrofi', (/. -atroph|i'a, -Vae av g. a priv. + trophe', näring): svår undernäring 1. av sjukdom orsakad avtäring hos barn. Syn. atrepsi, atrophi'a infantum, dekomposition, -erasti', (/. -erastji'a, -Vae av g. eraste's, älskare): perverst könsumgänge med gossar, särskilt immVssio pe'nis in a'num. Syn. pedikation. Peder a'st: åt dylik perversitet hemfallen person, -ero'sjis, -is (/. av g. e'ros, kärlek): sexuell perversion genom missbruk av minderåriga flickor, -ero-to's[is, -is (l. av g.

erotiko's, erotisk): sexuell perversion med missbruk av minderåriga barn.

Pedi|algi', (/. -algji'a, -Vae av pes, fot -f- g.

a'lgos, smärta): iotsmärta.

Ped-iatri k, (/. Pæd-iatr|i'a, -Vae av g. pais, barn + iatrei'a, läkekonst): vetenskapen om barnsjukdomarna, barnläkekonsten. Syn. pedonosologi. Socialpediatrik, -ia'triker: barnläkare. Pedia'trisk klinik, -ica'tio: se pedikation, pederasti.

Pedi'cul[us, gen. och pl. -i (/.): 1. lus. 2. stjälk. P. a'rcus ve'rtebrae: roten av kotbå-ge. P. ca'pitis, P. pu'bis (syn. Phthi'rius pubis), P. vestime'nti: huvudlöss resp. flatlöss, klädlöss. — Pedikulo's, (/. Pediculo's|is, -is): lussjukan. Syn. ftiri'asis. Pedikulöst eksem. — Pedikulo|fohi', (/. Pediculo|phob|i'a, -Vae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för nedsmittning med löss.

Pedikation, (2. Paedica't | io, -io'nis av g. pai-

diako'n, favorit): införande av penis gnm anus vid pederasti.

Pedi[ku'r, -ky'r (/. Pédi|cure av /. pes, fot + cu'ra, vård): fotvård. Jfr manikur. Pedi|ku-Pediluvium

ri'st, -kyri'st: utövare av dylikt yrke. Jfr manikurist.

Pedilu'vijum, -i (l. av pes, fot -f lu'ere, tvätta): fotbad.

Pedion |algi', (/. -alg | i'a, -Vae av g. pedi'on, yta + a'lgos, smärta): smärta i fotsulan.

Ped- (/. Pæd- av g. pais): barn-, -odont, (/. -odont|i'a, -Vae av g. odou's, tand): barn-tandläkekonsten. -odontologi', (/. -odonto|-Iog|i'a, -Vae av g. odous, tand -|- lo'gos, lära): läran om tändernas fysiologi o. patologi under barnaåldern.

Pedo- (/. Pædo- av g. pais): barn-, -fili', (/. -phil I i'a, -Vae av g. phile'o, älska): ett sjukligt sexuellt intresse för barn. PædophilVa erotica: abnorma kärleksyttringar gent emot barn, oberoende av barnets kön; homosexuell dragning till gossar, -fobi', (/. -phob[i a, -Vae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig skräck för barn och dockor, -gami', (i. -gam | i'a, -Vae av g. ga'mos, äktenskap): kopulation emellan 2 gameter, som äro systerceller, -lo-gi', (/. -logI i'a, -Vae av g. lo'gos, lära): det systematiska studiet av barnens liv och utveckling. -morfism, (/. -morphi'sm|us, -i av g. morphe', form): kvarstående av infantila drag hos den vuxne, -nefri't, (/. -nephri'tjis, -idis av g. nephro's, njure): godartad härd-formig glomerulonefrit hos barn (i skolåldern). -noso|logi', (/. -log I i'a, -Vae av g. no'sos, sjukdom -f- lo'gos, lära): se pediatrik. -pati', (/. -path I i'a, -Vae av g. pa'thos, lidande): sjukdom i fot. -trofi', (/. -troph|i'a, -Vae av g. trophe', näring): närande, uppfödande av barn.

Peduncula'rjis, -e (/.): hörande till pedu'ncu-lus.

Peduncula't|us, -a, -um (/. av pedu'nculus, stjälk): stjalkad, pedunkulerad, t.ex. fibro'-ma peduncula'tum.

Pedu'nculj us, -i (i): stjälk. — P. cerebella'-ris inferior (Co'rpus restifo'rme, BNA; Crus medu'llo-cerebella're, INA): sträng, en å var sida förbindande medu'lla oblongata med lilla hjärnan. Syn. corpus restiforme. P. cerebella'ris me'dius (Bra'chium po'ntis, BNA; Crus cerebello-cerebra'le, INA): förbindelse å ömse sidor mellan lill- o. mellan-hjärnan. P. cerebell. supe'rior (Brachium conjunctVvum, BNA): bindearmen, förbindelse mellan lill- o. storhjärnan. P. ce'rebri: omfattar ungefär hälften av mellanhjäraan; man skiljer mellan en crus cerebri-del o. en övre dorsal tegmentum-del, båda åtskilda gnm substantia ni'gra. Jfr crus cerebri, teg-

mentum.

Pegjiatri' (/. -a, -ae av g. pegé, hälsokälla +

iatrei'a, läkekonst): brunns- o. kurortsläkekonsten.

Pegni'n: sterilt löpeferment o. mjölksocker.

Pego|logi', (/. -log I i'a, -Vae av g. pege', hälsokälla -j- lo'gos, lära): läran om hälsokällor och deras användning.

Peino I terapi', (/. -therap|i'a, -Vae av g. pei'na, hunger -f therapei'a, behandling): behandling med svältkurer.

Pekningsförsöket (Båråny's): 1. den sittande patienten berör med tillslutna ögon och utsträckt arm med sitt pekfinger undersökarens framhållna finger, sänker därefter armen i knäet och höjer den fortfarande blundande för att träffa undersökarens i orubbad ställning kvarhållna finger; vid sjukdomar i labyrint 1. lillhjärna pekar patienten på karakteristiskt sätt fel; hos friska lyckas försöket vanligtvis; 2. retas vestibularis genom öronspolning med kallt vatten, viker det nedifrån uppåt förda fingret av åt den sida, som är motsatt den samtidigt uppträdande nysta'gmus (normalreaktion); avvikelse från denna reaktion talar för lill-h järnsskada.

Pe'kten, (/. Pe'ct|en, -inis): kam; 1. gammal beteckning på os pubis; p. o'ss. pu'bis: blygdbenets kam; p. scle'rce: se skleralring; 2. analpekten; mellersta tredjedelen av anal-kanalen; 3. ett kärl- o. pigmentrikt, i hu'mor a'queus inskjutande organ i fågelögat. -band: se pektenos. -i't (/. -is, -idis): infl. i analpekten. -o's (/. -is, -is): induration o. fibros av analpekten åstadkommande en hård fibrös ring (pektenband). -o|tomi', (/. -tom I i'a, -Vae av g. tome', snitt): genomskärande av pektenbandet. — Pecti'n|eus, '-ea, '-eum (/.): som tillhör pecten.

Pekti'n| ämnen: lätt gelatiniserande kolloid-artade kolhydrat i fruktsafter. Stoppande verkan.

Pektora'1, (/. Pectora'l|is, -e av pe'ctus, bröst): som tillhör 1. har med bröstet att göra. -fre'-mitus (av I. fre'mitus, surr): känsla av darr-ning, om handen lägges på bröstet under det patienten talar. Förstärkt p. (vid pneumoni); försvagad p. (vid pleurit). — Pektorilokvi', (/. Pectorilo'qui|um, -i av lo'qui, tala): bron-kofoni med en smattrande biklang.

Pelio'm (/. -a, -atis av g. pelio's, svartblå): fläckiga hudblödningar, ss. vid nervfeber. Pelio's (/. -is, -is): talrika blödningar i huden, hemorragisk diates. P. rheuma'tica: sjkd. med blödningar och smärtsamma reumatiska ledansvällningar. Purpura r., Schoenlein's sjkd.

Pcilagr I a, -ae (/. av g. pe'lla, hud -j- a'gra,

attack 1. it. pella agra, skrovlig hud): £2-avi-Pellanbia

taminos (Medelhavsländerna) med hudutslag (å blottade ställen), tung- o. munförändringar, diarré, depression, hallucinationer, ataxi, paraplegi. Syn. maidism, mal ro's-so, lombardisk ros. Jfr black tongue, -skyddsämnet: vitamin B2, nikotinsyreamid.

Pella'ntjia, sing, -ium; Pelle'nt|ia, sing, -ium (/. av pe'llere, driva): abortivmedel.

Pellido'1 (/. -um, -i): diacetylamidoazotoluol. Epiteliserande, i salvor.

Pe'll|is, -is (/. av g. pe'lla): hud.

Pelhicid|us, -a, -um (/.): genomskinande, t.ex. se'ptum pellu' cidum.

Pe'Im|a, -atis (/. av g.): fotsulan. Syn. planta, -to I gram (av g. gra'mma, skrift): fotavtryck.

Peloi'd (av g. pelo's, gyttja + ei'dos, utseende): gyttja och liknande till bad o. inpackningar använda substanser. Jfr fango.

Pelo'tt (/. pelote): den kuddliknande ändan av ett bråckband.

Pelveo j peritoni't(is): se pelviperitonit.

Pelvi|celluli't: se parametrit.

Pe'lvic|us, -a, -um (l. av pe'lvis, bäcken): som hör till bäckenet.

Pelvi|grafi, (/. -graph[i'a, -i'ae av I. pelvis, bäcken -f- g. gra'pho, skriva): röntgenolo-logisk undersökning av bäckeninnehållet efter injektion av kontrast via livmoder och äggledare.

Pelvi- (av /. pe'lvis): bäcken-, -lito]tomi', (/. -lithojtomji'a, -i'ae av g. li'thos, sten + tome', snitt): avlägsnande av sten från njuren genom insnitt i njurbäckenet, -me'ter (av g. me'tron, mått): apparat att uppmäta bäckenet, -metri': uppmätande av bäckenet. Digita'1 p. Manuell p.: p. som göres med hand och fingrar. Intern p.: p. inifrån vagina.

Pelvi'n|us, -a, -um (/.): bäcken-.

Pelvio- (av /. pe'lvis): bäcken-, -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): oku-lär undersökning av bäckenet och dess organ. -stomi', (/. -stomji'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): resektion av njurbäcken med ure-terimplantation i nedre delen av detsamma, -tomi', (/. -tomI i'a, -i'ae av g. tome', snitt): 1. öppnande av njurbäckenet; 2. genomsnitt av bäckenben; syn. pelykotomi; jfr ischio-pubiotomi, pubiotomi.

PeIvi-peritone'|um, -i (/. av pe'lvis + g. peri-to'naios, bukhinna): serosan i bäckenet, -pe-ritoni't (/. -is, -idis): infl. i det serosa överdraget å bäckenorganen ss. perimetrit, -sal-pingit, -ooforit, -cystit, -proktit. Syn. pelveo-.

Pe'lv|is, -is [/. (tvätt-)fat, bäcken]: 1. bukbäckenet, p. abdomina'lis, "bäckenet". P. na'-na: dvärgbäcken. P. obte'cta: takliknande, bäckeningången betäckande, lordotisk länd-

kotpelare. P. osteomala'cica: klöverblads-formad bäckenapertur genom det uppmjukade benets intryckning av lårbenshuvu-dena. P. pla'na: platt bukbäcken. P. rhachi'tica: njurformat bäcken genom nedsänkning av promonto'rium. P. rena'Iis: njurbäcken. Pelvi'n, (/. Pelvi'n|us, -a, -um): som hör till bäckenet.

Pelvospondyli't (/. PelvospondyIi't|is, -idis): se spondylartrit = Bechterew-Strüm-pell-Marie's sjukdom, stundom med artritbesvär påminnande om kronisk polyartrit.

Pelyk|algi', (/. Pelyc|alg|Pa, -i'ae av g. pe'lyx, bäcken -f- a'lgos, smärta): allmän benämning på olika slags bäckensmärtor.

Pelyko- (/. Pelyco- av g. pe'lyx): bäcken-, -grafi', (/. -graph I i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): röntgenundersökning av bäckenet efter införandet av luft i peritonealhålan. -gram (av g. gra'mma, skrift): röntgenfoto av bäckenet, -kirometresi', (/. -chirometre'-s|is, -is av g. cheir, hand -f- me'tresis, mätning): uppskattning av bäcken-måtten och -rummen medelst manuell undersökning, -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): se pelviotomi.

Pemfigoi'd, (av g. pe'mphix, blåsa -f ei'dos, form): 1. impeti'go neonatorum. 2. pemfi-gusliknande utslag.

Pemfi'gus, (/. Pemphigus, -i av g. pe'mphix, blåsa): genom uppträdandet av mindre 1. större blåsor å hud och slemhinnor karakteriserade idiopatiska 1. symptomatiska sjukdomstillstånd. Syn. pomfolyx. — P. conjunctivae: små epitelblåsor i bindehinnan snabbt övergående i sår, efterlämnande ärr. P. folia'ceus: elakartad form med från de ursprungliga blåsornas periferi fortskridande lamellöst avflagrande av huden. P. neo-nato'rum: akut infektiös med impeti'go contagiosa besläktad p. hos nyfödda. Syn. blåsros. P. syphiliticus: hos nyfödda i synnerhet på handflator o. fotsulor uppträdande p. P. ve'getans: elakartad form med raskt sprickande blåsor och ur sårbottnen uppväxande mjuka vävnadsmassor. P. vul-ga'ris: dels en benign form, som går till läkning, dels en malign, som under allmänsymptom med avmagring, diarréer, feber, sömnlöshet m.m. småningom går till döden.

Pempidin (/. -um, -/): ganglieblockerande och blodtryckssänkande.

Penal(o)psyko | (pato) | logi', (l. Poenalo| psycho |(patho)| log I i'a, -i'ae av poe'na, straff + g. psyche', själ + pa'thos, lidande + lo'gos, lära): läran om de (sjukliga) psykiska

företeelserna i samband med straffåtgärder. Pendelhjärta: mycket i olika riktningar rörligt hj. Syn. cor pe'ndulum. Jfr dropphjärta, vandrande hj. Pe'ndul|us, -a, -um (/.): svävande. Penetration, (/. Penetrant lio, -io'nis av pene-

tra're, genomtränga): genomträngande, särskilt då det sker långsamt. Penetrerande sår: sår, som genombryta en hel kroppsdel 1. väggen till ihåliga organ. Penicill|us, pl. -i (/. dim. av pe'nis, svans): penselliknande grupp av finaste ändartärer t.ex. i mjälten.

Penicilli'n: bakteriehämmande ämne från Penicillium nota'tum (en mögelsvamp). Särskilt verksamt antibiotikum mot gram-positiva kocker ss. pneumo-, meningo-, sta-fylo-, streptokocker, vidare mot spiroketer, difteri-, gasbrands-, mjältbrands-, tetanus-, samt salmonellagruppens baciller, men i regel ej mot gramnegativa, syrefasta bakterier, virus-, rickettsia- o. protozosjkd. (undantag härifrån utgör den gramnegativa go-nokocken samt psittakossmittämnet). Ogiftigt medel. Jfr streptomycin, -as: enzym-liknande substans producerad av vissa bakterier som ha inaktiverande effekt på penicillin. -benetamin, (/. Benethaminum penicillin um): antibiotikum (penicillinaskänsligt). -klemizol, -prokain: antibiotika. Penicillinas: enzym som åstadkommer in-

aktivering av penicillin. Pe'n|is, -is (/.): manslemmen. Syn. me'mbrum viriie. P. capti'vus: penis' fasthållande i slidan under koitus vid kramp i vagina och perinealmuskulaturen. Jfr vaginism. P. palma'tus: avplattad p.; vid hypospadi. -fraktur: sönder slitning av co'rpora cavernosa penis i styvhetstillstånd (genom erektion 1. infl.). -luxation: förskjutning av pe~ niskroppen under punghuden resp. regio præpu'bica 1. ljumsken efter förhudens avslitning från ollonet.

Peni j schi's, (/. '-schis|is, -is av pe'nis, manslemmen + g. schi'sis, klyvning): kluven penis, t.ex. epi-, para-, hypospadi. Pen I ologi', (/. Poeno|log|ia, -i'ae av g. poi-ne', straff -f lo'gos, lära): straff vetenskap. Jfr penalpsykopatologi. Pentakro'm (av g. pe'nta, fem + chro'ma, färg): som rör partiell färgblindhet med förmåga att endast urskilja fem färger. Pentametylendiamin: kadaverin $.CH_2.CH_2.NH_2$

$CH_2<$

$\backslash CH_2.CH_2NH_2$

ammoniakderivat innehållande alkoholradikaler. Bildas vid förruttnelse av kött.

Pentanitrol (/. -um, -i): alkylnitrat, blod-tryckssänkande och kärldilaterande. Penta'stomum: en ordning av inälvsmaskarna.

Pentetrazol (/. -um, -i): centralstimulerande medel. Tonikum. Pentolon (/. -um -i): ganglieblockerande och blodtryckssänkande. Pento'ser: sockerarter med fem kolatomer ($C_5H_{10}O_5$). Pentos-uri', (/. -ur|ia, -i'ae av g. ou'ron, urin): pentosutsöndring med urin. Pentoxiverin (/. -um, -i): hostlindrande. Pentymal (/. -um, -i): etylmalonylkarbamid-prep. Hypnotikum.

Penzoldt's fenomen: vid lungtuberkulos medför redan en timmes promenad sub-febril temperatur.

Peo- (av g. pe'os): penis-, -tillo|mani', (/. -ma-n|ia, -i'ae av g. ti'llo, draga + mani'a, galenskap): ett tic-artat dragande i penis. Syn. pseudomasturbation. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): penisamputation. Pepsin (av g. pe'psis, matsmältning): det hydrolyserande, äggviteklyvande enzymet i magsaft, utsöndras ur pepsinkörtlarna som pepsinoge'n, vilket sedan aktiveras av mag-saftens saltsyra. Ang. pepsinhalten se Hammerschlag's metod, Mett's pep-sinprov.

Pe'ps|is, -is (/. av g. pe'pto, koka): matsmältning.

Pepta'ser: enzym, som spjälka peptoner. Peptida'ser: peptidklyvande enzym. Pepti'der: vid inverkan av enzym bildas alltmer enklare föreningar, först denature-rade äggviteämnen och till slut polypepti-der och aminosyror. Det kemiska förloppet består i hydrolys (upptagande av vatten under sprängning av bindningar mellan kol och kväve). Detta sker i kroppen framför allt genom enzymerna pepsin i magsäcken samt trypsin i tunntarmens pan-kreassekret; på kemisk väg sammankopplade föreningar av 2 (dipeptider), 3 (tri-peptider) eller flera (polypeptider) aminosyror.

Pe'ptik|a, sing, -um, (/. Pe'ptic|a, sing, -um): matsmältningen befordrande medel. Peptisk, (/. Pe'ptic|us, -a, -um). P. magsår: syn. u'lcus ventriculi simplex, enkla magsåret; liknande sår kan också sitta i duode'-num: u'lcus

duode'ni, eller i övre delen av jeju'num: u. jeju'ni.

Pepto'ner: äggvitans första klyvningsprodukter. Peptonise'ra: klyva äggvita i peptoner.

Pep ton I uri', (/. -ur | i'a, -i'ae av g. ou'ron,

urin): utsöndring av pepton med urin.Per-

Per- (/.): prefix i betydelsen genom 1. angivande en stegring. Per-acidite't: se hyperaciditet. -a'ct | us, -a, -um (/.): genomgången. Pneumonia pera'cta: genomgången lunginfl. -aku't, (/. -acu'tjus, -a, -um): mycket akut. Per a'num (/.): genom stolgångsöppningen. Perception, (/. Perce'ptjio, -io'nis av perci'-pere, iakttaga): iakttagelse, förnimmelse. Jfr apperception, konception. Percipie'ra: varsebliva, iakttaga. — Perceptionsfanta's-mer: sinnesvillor. Hallucinationer på grund av sjukliga processer i sinnescentra i hjärnan.

Pe'rcha in baci'llis, P. lamella'ta (/.): guttaperka i griffeltjocka stavar resp. i skivor. Perchempla'stra: guttaperkaplåstermull. Jfr kollemplastrum.

Per contiguitatem (/.): se contiguitas. Per continuitatem (/.): se continuitas. Per diabro'sin, Per diapede'sin, Per rhe'xin

(/.): se hemorragi. Per fas et ne'fas (/.): med rätt eller orätt, med vilka medel som helst. Perfenazin (/. -phenazin|um, -i): neurolep-tikum, sedativum.

Perflation, (2. Perflat|io, -io'nis av per + fla'tus, blåsande): genomblåsning; spec, ifråga om en tuba. Jfr pertubation. Pe'rforans (/.): genomborrande. Per I f oration, (L Perfora'tjio, -io'nis av perforate, genomborra): 1. avsiktligt genomborrande av fosterhuvudet i bäckenet med sax- 1. trepanformigt perforatorium; 2. genombrott av en sjuklig process t.ex. av ett mag- eller tarmsår, då det går genom hela organväggen. Perfora'tio membra'næ ty'm-pani: spontan perforation av trumhinnan genom varig insmältning vid otitis me'dia; också om ett avsiktligt håltagande med paracentesnålen för att uttömma var i trum-hålan. — Perforationsperitonit: bukhinne-infl. i anslutning till perforation av magsäck (vid magsår), av tarm (vanligen av appendix), vid tarmsår m.m. Perforera. Perforati'v.

Perforatorium (av /. perforate, genomborra): instrument för kraniotomi. Jfr basiotrib, kraniotom, Nægele's perforatorium, Sie-bold's p.

Perforat|us, -a, -um (/.): genomborrad. Performancetest: ospråkliga, praktiskt-kon-

kreta prov. Perffri'ngens (2.): genombrytande.

Perfusion, (/. Perftis|io, -io'nis) av 1. per-fu'ndere, ösa genom): artificiell passage av vätska genom ett blodkärl. Pergament (efter staden Pergamon i mindre

Asien): djurhud preparerad till skrivmate-rial. -knastrande: ett ljud likt kramande av pergament; uppstår, då en papperstunn benlamell ger efter vid fingertrycket, t.ex. vid rakit i skallbenen (kraniotabes). -schanker: ytligt ulcus du'rum å förhudens inre yta (kännes liksom vore sårbotten av pergament).

Peri- (av g. peri'): omkring-, -adeni't (/. -is, -idis av g. ade'n, körtel): infl. i den bindväv, som omgiver en körtel, mest använt om lymfkörtlar, -alieni't (l. -is, -idis av alie'nus, främmande): infl. kring en främmande kropp. Syn. perixenit. -angi't(is): se vasku-lit. -angio|kolit, (/. -cholit|is, -idis av g. angei'on, kärl -f- chole', galla): infl. i de gallgångarna närmast liggande levercellerna, -anogenital|is, -e (/. av a'nus, stolgången -f-genera're, alstra): trakten kring stolgångsöppningen och könsorganen, -apical | is, -e (/.): runt spetsen, -appendici't (/. -is, -idis av appe'ndix, bihang): infl. i blindtarmsutskottets serosa överdrag, -arteri't (/. -is, -idis av g. arteri'a, artär): infl. i artärers adventi'tia. P. nodo'sa: små knutor (aneurysmer) i små-artärer genom infl. i alla vägglagren. Räknas till kollagenoserna. -artrit, (/. -arthri'tis, -idis av g. a'rthron, led): infl. kring en ed. P. hu'mero-scapula'ris: kronisk

infl. i bu'rsa subdeltoide'a och subacromialis med smärtor vid lyftning av armen uppåt, bakåt och delvis förstyvning av leden, slutligen förande till fullständig förstöring av slemsäckarna. -ble'ps|is, -is (/. av g. ble'po, se): en vansinnigs ängsliga omkring-blickande. -bronkit, (/. -bronchit[is, -idis av g. bro'nchos, luftrör): infl., som följer bronkernas adventi'tia. P. fibro'sa: svålig p. med utvecklande av (mest pigmenterad) bindväv kring bronkerna. P. nodo'sa 1. tuberculoma: knutformiga bronkopneumoni-er, varvid centra motsvara de minsta bron-ki'oli o. alveolargångarna. -bro's|is, -is (/. av g. bro'sis, ätande): ett utslag på ögonlocken (vid vinklarna). Perical: se madurafot. Pericardiac I us, -a, -um (/.): kring hjärtat. Peri-cardi'tis; -ca'rdium; -ca'rpium: se -kardit; -kardiet; -karpiet.

Peri- (av g. peri'): omkring-, -cement, (/. -cæ-me ntjuiii,-;, murbruk): periodontalmembra-nen; tandrotshinnan, -cementit, (/. -cæmen-tit|is, -idis): rothinneinfl. i tänderna. Syn.

peridentit, -odontit. P. chro'nica. suppurati'-

va: se alveolarpyorré. -cente's (/. -is, -is av g. kente'o, sticka): omstickning. -cholangitis; -chondritis etc.; -colitis; -cornealis; -cra'nium: se -kolangit; -kondrit etc.; -kolit;Peri'culum In mora

-korneal; -kranium, -coronai|is, -e (/.): runt kronan.

Peri'culum in mo'ra (/.): fara i dröjsmål. Peri- (av g. peri'): omkring-, -cysti't (/. -is, -idis av g. ky'stis, blåsa): infl. i en blåsas serosa, mest om urinblåsan. -cy'ter (av g. ky'tos, cell): kontraktila, kapillärerna omslutande celler. Syn. Rouget's celler. -(d)ek-tomi', (/. -ectomji'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): utskärande av en strimformig remsa bindväv runt om hornhinnan och ska-rifikation av den blottlagda ytan i och för uppklarning (gnm kärlnybildning) av pan-nus. Syn. peritektomi, peritomi, syndektomi. -denti't (1. -is, -idis av dens, tand): syn. -cementit. -encefali't, (/. -encephalit|is, -idis av g. enke'phalos, hjärna): infl. av hjärnbarken, vanligen förbunden med meningit. -enterit (/. -is, -idis av g. e'nteron, tarm): infl. av tarmens peritonealöverdrag. -faki't, (/. -pha-ci'tjis, -idis av g. phako's, lins): infl. i linskapseln. -fe'r, (/. -phe'ric | us, -a, -um av g. phe'ro, bära): yttre, -flebi't, (/. -phle-bi'tjis, -idis av g. phlebs, ven): infl. i och utefter venväggarnas adventi'tia, leder gärna till trombbildning; jfr tromboflebit. -foka'1, (/. -foca'l|is, -e av focus, härd): omgivande en sjukdomshärd. -follikuli't, [/. -folliculitis, -idis av folli cu-lus, dim. av fo'llis (säck), liten säck]: infl. omkring hudens talgkörtlar, -freni't, (/. -phreni'tjis, -idis av g. phren, diafragma): peritonit i mellangärdet, -ganglii't (/. -is, -idis av g. gangli'on, senknut): infl. i omgivande bindväv tül ett ganglion, -gastri't (/. -is, -idis av g. gaste'r, måge): infl. i ventrikelns peritoneum. -glandulär, (/. -glandula'ri|s, -e av gla'ndula, körtel): omgivande en körtel, -he-pati't (/. -is, -idis av g. he'par, lever): infl. i leverns serosakapsel. P. chro'nica hyper-pla'stica: sockerglasyrlever med peritoneal-överdraget förtjockat till gråvit, sammanhängande, fibrös massa, liknande glasyren på bakelser, -ka'rdiet, (/. -ca'rdijum, -i av g. kardi'a, hjärta): hjärtsäcken, med ett inre visceralt blad (epica'rdium) å hjärtats yta och ett yttre parietalt 1. mediastinalt. Jfr en-dokard. -kardialdivertikel: bredbasig, avlång eller rundad utbuktning av perikardiet, oftast liggande på höger sida. -kardio|tomi', (/. -cardio[tom|ia, -i'ae av g. kardi'a, hjärta -f- tome', snitt): operativt öppnande av hjärtsäcken. -kardi't, (/. -cardi't|is, -idis av g. kardi'a, hjärta): infl. i hjärtsäcken. P. ser o'sa, serofibrino'sa, fibrino'sa: serös, serofibrinös, fibrinös samt p. sicca: torr perikardit. P. villo'sa 1. cor villo'sum: p. med starka fibrin-

pålagringar. Som slutstadier märkas a) p.

adhæsiva: utläkning genom sammanväxning mellan hjärtsäckens två blad (jfr concre'tio, oblitera'tio, sy'mphysis, synechi'a p.) och b) p. calculo'sa: med förkalkning av en del av exsudatet, s.k. pansarhjärta. P. exte'rna: infl. av hjärtsäckens parietala blad, vanligen övergripande på bindväven i mediasti'num o. på pleura. — Perikarditiska ljud: vid perikardit hörbara gnidningsljud. -ka'rpiet, (/. -ca'rpijum, -i av g. karpo's, frukt): skal. P. aura'ntii, ci'tri: pomerans- resp. citronskal. -kolangi't, (/. -cholangitis, -idis av g. chole', galla -|- angei'on, kärl): infl. i gallvägarnas bindvävshylle. -kolecysti't, (/. -cholecys-ti'tjis, -idis av g. chole', galla -f- ky'stis, blåsa): infl. i omgivningen av gallblåsan, -ko-li't, (/. -coli'tjis, -idis av g. ko'lon, tjocktarm): infl. i grovtarmens serosa, även i

omgivande bindväv, -kolpi't, (/. -colpitis, -idis av g. ko'lpos, slida): infl. i vävnaderna kring vagina, -ko'ndriet, (/. -cho'ndri|um, -i av g. cho'ndros, brosk): hinna motsvarande periostet hos ben. -kondri't, (/. -chondritis, -idis av g. cho'ndros, brosk): infl. i perikon-driet. -korneaiinjektion (av /. co'rnea, hornhinnan): arteriell hyperemi runt ögats hornhinna vid keratit o. iridocyklit. Syn. ciliar-injektion. -kra'niet, (/. -cra'nijum, -i av g. krani'on, skalle): skallbenens yttre periost. -kymati'er (av g. ky'ma, våg): tvärlöpande fåror på tandemaljen, motsvarande Retzius' strimmor, -ly'mfa, (/. -ly'mph|a, -ae, klart vatten): den serosa vätskan mellan hörsellabyrintens ossösa och membranösa del. -lymfadeni't, (/. -lymphadeni t is, -idis av ly'mpha, klart vatten -f g. ade'n, körtel): infl. kring en lymfkörtel. -lymfangi't, (/. -lymphangit is, -idis av ly'mpha, klart vatten -f g. angei'on, kärl): infl. i lymfvägarnas omgivande bindväv, -meningitis spina'lis: infl. av den luckra bindväven mellan dura mater och ryggradskanalen, -meter (av g. me'tron, mått): instrument varmed synfältets omfång bestämmes. Perimetri. -metri't (/. -is, -idis av g. me'tra, livmoder): infl. i uterus' peritoneum. Jfr parametrit, metrit, endometrit. Perime'triet, (Perimetrium): uterus' peritoneala överdrag, -metro[sal-pingi't (/. -is, -idis av g. me'tra, livmoder + sa'lpinx, trumpet): infl. i omgivningen till uterus, vilken vanligen ansluter sig till en salpingit. -my'si|um, -i (l. av g. mys, muskel): bindvävsstödjevävnaden kring och mellan muskler. P. externum: bindvävsskidan kring en muskel; p. inte'rnum: kring de enskilda muskelbuntarna i muskelns inre.

födelse): summan av dödfödda o. under nyföddhetsperioden avlidna. Perineal (/. -is, -e av g. peri'neos, perine'um): som hör till perine'um. -bristning, -ruptu'r: under förlossningen vållad mer 1. mindre utsträckt bristning av mjukdelarna mellan vulva och anus, -skydd: handgrepp till förhindrande av perinealbristning under förlossningen. -snitt: se episiotomi. -söm: se perineorrafi. -testikel: abnormt läge av t. bredvid anus.

Perine|auxe's|is, -is (/. av g. peri'neos, perineum -f au'xesis, tillökning): en form av kolpoperineorrafi. Peri- (av g. peri'): omkring-, -nefri't, (1. -ne-phri't I is, -idis av g. nephro's, njure): infl. i njurens bindvävs- och fettvävskapsel. Pe-rinefritisk abscess: mellan njuren och dess kapsel liggande abscess, -ne'friet, (/. -ne'-phri|um, -i): den del av peritoneum, som bekläder njuren.

Perineo- (av g. peri'neos): perineum-. -ce'l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): bråck mellan rektum och prostata 1. rektum och vagina, pe-rinealbråck. -plasti'k; -r(r)afi', (/. -rrha-phji'a, -Vae av g. pla'sso, forma; rhaphe', söm): op. återställande av förlorade perito-nealdelar resp. hopsyende av en perinealbristning. -synte's, (l. -sy'nthes|is, -is av g. sy'nthesis, sammanfogning): op. återställande av perineum, -tomi', (/. -tom | i'a, -Vae av g. tome', snitt): operativt öppnande av bäckenet genom perineum. Perine'|um, -i (/. av g. peri'neos): bäckenbotten, särsk. partiet mellan yttre könsdelarna o. anus.

Peri- (av g. peri'): omkring-, -neu'riet, (l. -neu'ri[um, -i av g. neu'ron, nerv): den del av nervernas bindväv, som omger buntar av nervtrådar i en nerv. Ytterst har nerven den gemensamma skidan, epineuriet. Epineuriet avger till buntar inom nerven perineuriet och perineuriet avger endoneuriet. Jfr neurilemma. Perineural, -neuri't (I. -is, -idis av g. neu'ron, nerv): infl. i nervskidan. Peri|od (av g. peri', runt om -f hodo's, väg): i medicinen om menstruation. — Periodisk, (/. Perio'dic|us, -a, -um): om sjukdomar, som återkomma med fria mellanrum, t.ex. P. (maniko-depressiv) sinnessjukdom. P. okulomotoriusförlamning: periodiska anfall av okul.-förl., vilka inledas av ett äkta migränanfall. Peri- (av g. peri'): omkring, -odo'ntiet, (/. -odo'ntijum, -i av g. odou's, tand): tandrothinnan med alveolarperiostet; av fasta bindvävstrådar med mellanliggande blodkärl, nerver och lucker bindväv bestående vävnad

mellan tandrötternas cementlager och motsvarande alveolarvägg. -odonti't (/. -is, -idis av g. odou's, tand): infl. i tandrothinnan. Syn. pericementit, -dentit. -odonto's (/. -is, -is): sjukliga förändringar runt tandroten, -oftalmi', (/. -ophthalm|i'a, -Vae av g. ophthalmo's, öga): infl. kring ögat. -onyki', (/. -onych|i'a, -Vae av g. o'nyx, nagel): infl. omkring nageln, -oofo-ri't, (/. -oophoritis, -idis av g. oo'n, ägg + phore'o, bära): infl. hos äggstockens överdrag. -

ophthalmi'a: se -oftalmi. -ora'1 (/. -is, -e av o'ra, mun): omkring munnen, -orki't, (/. -orchi't|is, -idis av g. o'rchis, testikel): infl. i testikelns hylle. P. adhæsVva: p. varvid det kommer till sammanlödning mellan båda bladen av tu'nica vaginalis, -o's-t(et), (/. -o'stejum, -i av g. oste'on, ben): den yttre benhinnan, -osta'1 (l. -is, -e): tillhörande benhinnan. -ost(e)i't (/. -is, -idis av g. oste'on, ben): benhinneinfl. Periostitis albumino'sa 1. p. sero'sa: periostit med slem-migt glasigt exsudat. Syn. Ollier's peri-ostVt. P. apostemato'sa, P. purule'nta: varig periostit. P. fibro'sa: periostit med bildningar av fibrösa svålar. P. inte'rna cra'nii: se pachymeningitis externa. P. ossificans: periostit, som för till pålagringar av nytt ben utanpå det gamla benet. P. rari'ficans: periostit med granulationsbildning som anfrä-ter, karierar, benet, -osto's (/. -is, -is): utbredd förtjockning av ben. Jfr enostos, exostos, hyperostos och osteom. — Periost|-reflexer: muskelreflexer utlösta av perkus-sion på periost. Adduktorreflexen: genom perkussion på inre kondylen av lårbenet; ra-dialreflexen: med böjning och pronation av underarmen och handen genom slag på nedre radiusändan; tibialreflexen: med kontrak-tion av m. quadriceps vid slag på främre tibiaytan. -pakymeningi't, (/. -pachymeningitis, -idis av g. pachy's, tjock + me'ninx, hinna): pachymeningitis externa resp. perimeningitis spinalis, -pankreati't, (/. -pancrea-ti't|is, -idis av g. pas, all -f kre'as, kött): infl. i omgivningen av och som följd av en sjuk pankreas. -phaci'tis: se -fakit. -phlebi'tis, -phreni'tis: se -flebit, -frenit. -pleuri't(is): infl. i bindväven mellan pleura och bröstkorgsväggen. -pneumoni: se pleuropneu-moni. -proctal|is, -e (/. av g. prokto's, bakdel): runt ändtarmen, -prokti't, (/. -procti'-t|is, -idis av g. prokto's, bakdel): infl. i bindväven kring ändtarmen. Syn. paraprok-tit. -prostati't (/. -is, -idis av g. prosta'tes, föreståndare): infl. i prostatakapseln. -psoi't (/. -is, -idis av g. pso'a, ljumske): infl. i den m. psoas omgivande bindväven, -pyleflebi't,Perirrigation

(/. -pylephlebitis, -idis av g. py'le, port + phlebs, ven): infl. i portavenens adventitia, i regel jämte pyletromboflebit. -rena'l | is, -e (/. av ren, njure): omkring njuren, -rizo|kla-si', (/. -rhizo|clas|i'a, -i'ae av g. rhi'za, rot + kla'sis, sönderbrytning): infl. förstöring av vävnaderna omedelbart kring en tandrot, dvs. av rothinnan, cement och ytliga lagren av alveolarprocessen. -radikulä'r, (/. -radicular I is, -e av ra'dix, rot): som omgiver en rot (vanl. om tandrot).

Per|irrigation, (/. -irriga'tjio, -io'nis av per, genom -}- irriga're, vattna): genomspolning av en håla från en öppning till en annan.

Peri- (av g. peri'): omkring-, -salpingi't (/. -is, -idis av g. salpinx, trumpet): infl. i äggledares peritoneum, -sigmoidi't (l. -is, -idis av g. bokstaven si'gma -f ei'dos, form): infl. i bukhinnan, som bekläder colon sigmoide'-um. -sko'piska glas (av g. skope'o, betrakta): linser, särskilt glasögon, som ha en halvmånformig tvärsnittsyta, varigenom föremålen avteckna sig skarpt ej blott vid seende i linsens axelriktning, utan även då blicken vändes åt sidan. Mest fullkomnade äro de punktuellt avdelade punktalglasen, som medgiva seendet av lysande punkter även vid stora vridningsvinklar av ögonen, -spermatid (/. -is, -idis av g. spe'rma, säd): infl. i skidan kring sädessträngen. P. sero'-sa: leder till hydrocele, p. hæmorrha'gica till hæmatocele funiculi spermatid, -sple-ni't (/. -is, -idis av g. splen, mjälte): infl. i mjältkapseln. -spondyli't (/. -is, -idis av g. spo'ndylos, kota): infl. i omgivningen av en kota. -stafyli't, (/. -staphyii'tjis, -idis av g. staphy'lion, uvula): infl. i uvulas omgivning, -stalti'k, (/. -stals|is, -is av g. stalsis, kontraktion): de maskformigt fortskridande muskelkontraktionerna i magsäck och tarm. Peristaltikhormon: ur mjälten erhållet peri-staltikretande hormon. Peristaltisk. Peristal-tisk oro: stegrad peristaltik i måge 1. tarm med kurrande ljud. -statiska faktorer: summan av miljöinflytanden, '-stol|e, -es (/. av g. ste'llo, sända): 1. förloppet från början till slutet av en peristaltisk våg; 2. allsidig kontraktion av ett hålorgan särsk. magsäcken. Hjärtperi'stole: hj ärtrevolutionen, '-stoln| a, '-atis (/. av g. sto'ma, mun): munöppningens omgivande delar; brukas mest i embryologisk och fylogenetisk terminologi, -strumi't (/. -is, -idis av stru'ere, uppstapla): infl. i omgivningen av en struma. -sy'stoI|e, -es il. av g. syn, med -f ste'llo, sända): det på systole följande stadiet, alltså diastole + pausen, -tektomi', (/. -tectom|i'a, -i'ae av g. ektome', ut-

skärning): utskärande av en konjunktival-remsa runt om kornea och kauterisering av den gjorda skåran (för

botande av pannus). Jfr peritomi, peridektomi, syndektomi. -te'1, (l. -theli|um, -i av g. thele', vårta): 1. likt epitel sammanfogade cellförband av hinn-celler, som omgiva de minsta kärlen i st. f. adventitia; 2. även om de perivaskulära lymf b anornas endotel. Jfr endo-, mesotel. -telio'm, (/. -thelio'm j a, -atis); -teliosarko'm, (/. -theliosarco'mja, -atis): svulster av sar-komnatur, utgående från peritel. -tendini't (/. -is, -idis av te'ndo, sena): infl. i senskida. P. calca'rea: p. varvid det uppstår kalkav-lagringar i senor o. senskidor; oftast lokaliserad till axeln. P. cre'pitans: med lokala krepitationer vid rörelser. -te'n|on, -i il. av g. te'non, sena): bindväv, som är förenad med en sena. -teno'niet, (/. -teno'ni|um, -i av g. te'non, sena): den lösa bindväv, som täcker ytan av senor o. ligament samt tränger in i vävnaden uppdelande den i buntar, -to-mi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): 1. pannusbehandling genom avlägsnande av en cirkulär remsa av konjunktivan runt kornea; 2. syn. circumci'sio.

Peri- (av g. peri'): omkring-, -tone|algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. perito'naios, bukhinna -f-a'lgos, smärta): smärta i bukhinnan, -toneal-hålan: se ca'vum peritonei, -ton | e'um, -e'i (/. av g. perito'naios, utspänd): bukhinnan. Peritonea'l: som tillhör bukhinnan. Perito-nea'ldialys: dialysering av blodet genom pe-ritone'um; under upprepade spolningar av peritonealhålan med lösningar av bestämd koncentration sker härvid ett utbyte av elektrolyter, framför allt en avlastning ur blodet av urinämne. Behandlingsmetod vid akut njurinsufficiens, tills njuren själv förmår övertaga sina funktioner. Jfr blodutbytes-transfusion, konstgjord njure. Peritonealise-ring: op. täckande av peritonealdefekter med frisk bukhinna 1. ev. med delar av omentet (för förhindrande av sammanväxningar). -toni'sm (/. -us, -i): symptom av peritonit, utan att sådan föreligger. Syn. pseudoperi-tonit. -toni't (/. -is, -idis): bukhinneinfl. P. adhæsiva: till sammanväxningar mellan tarmarna och andra bukorgan förande peritonit. P. chronica defo'rmans: kronisk peritonit ledande till ärriga hopdragningar, för-tjockningar och skrumpningar. P. purule'n-ta: varig p. Perforationsperitoni't 1. peritonitis ex per foratio'ne: peritonit efter bristning av tarmdel eller av ventrikeln, av gallblåsan osv.

Peri- (av g. peri'): omkring-, -tonsilla'rabscess (av /. tonsi'lla + absce'dere, gå bort): tillPerkolation

abscessbildning ledande infl. [-[peritonsilli-t(is)]-] {+[peritonsilli- t(is)]+} i den tonsillen omgivande bindväven, -tonsillaris, -e (/.): omkring tonsillen, -tyfli't, (Z. -typhli't I is, -idis av g. typhlo'n, blindtarmen): infl. i blindtarmens peritoneum. -uretral, (I. -urethral | is, -e av g. ou-re'thra, utetra): utanpå själva urinröret, t.ex. p. abscess, -uretri't, (/. -urethritis, -idis): infl. i urinrörets bindvävsvägg. -vagini't (/. -is, -idis av vagi'na, slida): se parakolpit. -vaskuli't, [I. -vasculitis, -idis av va'scu-lum, dim. av vas (kärl), litet kärl]: infl., som följer kärlens adventitia. Syn. periangit. Jfr periarterit o. periflebit. -vaskulär, (Z. -vas-cula'rjis, -e): om processer, som följa kärlens adventi'tia, t.ex. p. tuberkulos, p-t sar-kom m.fl. -visceri't (l. -is, -idis av vi'scus, inälva): samtidig adhesiv perikardit, pleu-rit och peritonit. Syn. polyserosit. -xeni't (Z. -is, -idis av g. xe'nos, främmande): infl. omkring en främmande kropp. Syn. peralienit.

Per|kolation (av Z. per, genom -f cola're, sila): i en perkola'tor (trattlik behållare med reglerbar krän i pipen) lägges den fint för-delade drog, som skall perkoleras, varpå extraktivmedlet, alkohol, glycerin osv. slås på och genomsilandet regleras med kranen. Perkole'ra.

Perkussion, (/. Percu'ssjio, -io'nis av percu'-tere, slå): knackande på kroppsytan för att ur det härvid uppkomna perkussionsljudet bedöma lufthalt och gränser i fråga om underliggande organ. — Fingerperkussion: knackning med ena handens finger mot ett finger av andra handen som underlag. Plessimeterperkussion: knackning med en skiva av t.ex. glas, s.k. plessime'ter, som underlag. Palpationsperkussion: fingerfing-erknackning, varvid man med det underliggande fingret söker medelst känseln bedöma underliggande organs (mediums) natur.

— Perkussionsfynd: resultatet av perk. -hammare: särskilt konstruerad hammare att använda i st. för det knackande fingret.

— Perkussorisk, perkutorisk. Perkutera.

Per|kuta'n (av l. per, genom -f cu'tis, hud):

genom (den oskadade) huden. Syn. transku-tan. -metoder: salv-, bad-, jontofores- och elektroforesbehandling. -kutanprov, -kutan-reaktion: hudprov gnm undersökningsämnets applikation utanpå huden. Syn. epi-kutanprov. Jfr kutan, intrakutan, subkutan.

Perlèche (/. lécher, slicka): munvinkelraga-der; hos barn mest orsakade av pyogena kocker (a'ngulus infectio'sus). Syn. e'czema a'nguli o'ris.

Perlingua'l resorption (av Z. per, genom -f li'ngua, tunga): resorption av ämnen särsk.

av vissa medikament gnm tungslemhinnan. Jfr linguetter. Per man's grepp: Handen trycks djupt i v. fossa ili'aca och lyfts därefter plötsligt bort, varvid patienten vid appendicit känner smärta.

Permane'nt (av Z. permane're, hålla ut): beständig. P. bett, P-a tänderna: den efter mjölktänderna följande andra uppsättningen tänder, vilka ej ss. de förstnämnda fällas.

Permea'bel, (Z. Permea'bil|is, -e av permea'-re, tränga igenom): genomtränglig. — Permeabilitet: genomtränglighet, -s|vitamin = vitamin P. Se vitaminer. Permuta'tjio, -io'nis (Z.): förändring. Pernicious I us, -a, -um (Z.): perniciös, farlig, elakartad. — Pernicio'sa: 1. den mest elakartade formen av malaria, tropikfeber, perniciös malaria; jfr svartvattenfeber; 2. an-æmi'a pernicio'sa progressiva. Se anemi. -Häckning: pigmentering i de röda blodkropparna, typiskt för mala'ria tro'pica = Pernicio'sa hcemoglobinu'rica. -parasit: Plasmodium immacula'tum. Pernicio's: se peraiciosus. Pe'rn|io, -io'nis, pl. -io'nes (Z.): se kylknöl. Pero- (av g. pero's): stympad-. -bra'chi|us, -i (Z. av g. brachi'on, arm): missfoster med förkrympta övre extremiteter, -ce'phal | us, -i (Z. av g. kephale'): missfoster med förkrympt huvud. -chir|us, -i (Z. av g. cheir, hand): missfoster med förkrympta händer. -da'ctyl|us, -i (Z. av g. da'ktylos, finger): missfoster med förkrympta 1. delvis felande fingrar 1. tår 1. bådadera, '-mel | us, -i (Z. av g. me'los, lem): missfoster med förkrympta extremiteter.

Perona|e'us, -e'a, -e'um (l. av g. pero'ne, vadben): 1. hörande till vadbenet; 2. n. pero-ne'us. -fenomenet: ryckn. av foten (dorsalflexion o. pronation) vid perkussionsslag å perone'us vid spasmofili. Jfr facialisfeno-menet. -förlamning: den vanligaste till spetsfotställning förande förlamningen i nedre extremiteterna. Peron|artro's, (Z. -arthro's|is, -is av g. pero'ne, spänne + a'rthron, led): en led, vari ytorna äro konvexa i en och konkava i en annan riktning.

Peroneal (Z. -is, -e av g. pero'ne, spänne, vadben): som hör till vadbenet, -typen av artro-phi'a musculorum progressiva: se Char-cot-Marie's muskelatrofi. Pe'rop|us, '-odis (Z. av g. pero's, stympad -f pou's, fot): missbildning med förkrympta fötter.Peroral

Per|ora'l (/. -is, -e), Per os (/. av per, genom + os, gen. o'ris, mun): genom munnen. Jfr per re'ctum, parenteral. Peroso'm|us, -i (/. av g. pero's, stympad + so'ma, kropp): missfoster med högeligen missbildad bål.

Per|oxida'ser (av /. per, genom -f- o.): indirekt, blott i närvaro av peroxider (vilka de beröva syre) verkande oxidaser. De ha sålunda dels reducerande, dels oxiderande verkan. Peroxidasreaktion: fixerade blod-utstrykningspreparat behandlas med alko-holisk benzidi'nlosning försatt med H2O2, varvid leukocytgranula, som blåfärgats vid oxidasreaktion, bliva bruna. Jfr oxydas-reaktion. Peroxid: högre syrsättningsgrad av oxid. Syn. superoxid. Perpendicular j is, -e (l. av perpendi'culum, lodrätt rättesnöre): lodrätt. Perpe'tu|us, -a, -um (/.): beständig. Per pri'mam intentio'nem, "Per pri'mam", "Per primamläkning" (/.): sårläkning genom sårrändernas direkta hopläkning, utan någon mellankommande med det obeväpnade ögat synlig granulationsvävnad och utan vargöring i såret. Jfr per secu'ndam intentio'nem.

Per re'ctum (/.): genom ändtarmen. Jfr per os, parenteral. Per secu'ndam intentio'nem, "Per secu'n-dam", "Per secundamläkning" (/.): sårläkning efter mellankommande med blotta ögat synlig granulationsvävnad med eller utan varbildning. Jfr per primam intentionem. Persekutions I delirium (av /. av perse'qui, förfölja): förföljelsevansinne. Persevera'ns, Perseveration, (/. Persevera'-t|io, -io'nis av persevera're, stå fast): tvångs-

mässigt fasthållande av ett uttalat eller nyss hört ord 1. utförd rörelse 1. tanke. I svåra former betecknar den sjuke t.ex. med "kniv" efter vartannat kniv, sked, ett finger, en klocka osv. Persevere'ra. Jfr ekolali, ekokinesi.

Persi'stens (/. av persi'stere, bli stående): ihållande, persistent. Perisiste'nt|io, -io'nis (/.): persiste'ns. Persiste'ra. Perso'n|a, -ae (/.): person. P. patholo'gica: patologisk personlighetstyp. P. asocia'lis: asocial typ. P. paranoides: paranoid typ. Personlighetsklyvning: stundom hos hysteriska, epileptiska 1. sinnessjuka uppträdande förlust av kontinuiteten av jagmedvetandet, så att det förefaller som om två av varandra oberoende personer omväxlande bodde i samma kropp utan att veta något om varandra och ofta med mycket olika karaktär.

Perspiration, (/. Perspira't|io, -io'nis av pers-pira're, andas igenom): hudandning; särskilt hos lägre djur, t.ex. insekter, som andas med hudtrakéer, men även om den osynliga hudutdunstningen, transpirationen: perspira'tio insensi'bilis (hos högre organismer) 1. om den till svett kondenserade utdunst-ningen: p. sensi'bilis. Perspirera.

Persvasions I terapi (av /. persuade're, övertala): psykisk påverkan genom övertygande, upplysande.

Perthe's förfarande: kontinuerlig aspiration av pleuraexsudat medelst dränrör och vat-tensugpump. P. sjukdom: se Calvé-Per-thes' sjkd.

Per|tubation: tubargenomblåsning. Jfr perflation.

Perturba'tio cri'tica (/. perturba're, förvirra): stegring av sjukdomssymptomen särskilt febern strax före krisen.

Pertu'ss|is, -is (l. av förstärkande per-, + tu'ssis, hosta): kikhosta. Syn. tu'ssis convul-si'va.

Perve'rs, (/. Perve'rs|us, -a, -um av perve'r-tere, vända upp och ned): felriktad, abnorm, onaturlig. P. könsdrift: Jfr algolagni, cunni-lingus, fellatorism, fetischism, homosexualitet, lesbisk kärlek, lustmord, masochism, parerosi, pederasti, pederosis, sadism, saf-fism, sodomi, tribadi, uranism. — Perversion, (/. Perve'rs I io, -io'nis): 1. från det normala o. korrekta avvikande tillstånd; 2. från det normala genomsnittliga sexuella handlandet avvikande, t.ex. fellatorism, homosexualitet etc.

Per vi'as naturales (/.): på naturliga vägar, t.ex. en nedsvald främmande kropps avgång med tarmuttömningarna.

Per|vigi'l (av /. per, genom + vi'gil, vaken): sömnlös. Per|vigHi|um, -i (/.): sömnlöshet. Syn. asomni.

Pe|s, '-dis, pl. '-des (/.): fot. — P. abdu'ctus: pes valgus i trängre bemärkelse. P. anseri'-nus (/. a'nser, gås): gåsfot, 1. utstrålning av senorna till mm. gracilis, sartorius, semiten-dinosus i fascia cruris vid deras fäste på tibia; 2. aponeurosliknande utbredning av senor i allmänhet (t.ex. i hålfoten), av nervus facialis i parotiskörteln osv. P. calca'-neus: hakfot, starkt framspringande hälpar-ti, som ensamt stöder i marken. P. ea'vus: se klofot. P. equi'nus: "hästfot", spetsfot, genom förkortning av akillessenan stöder den missbildade foten på tårna. Syn. strefo-podi. P. æqui'no-va'rus: med p. va'rus förbunden p. equi'nus. P. excava'tus: abnormt stegrad urholkning av hålfoten. P. hippo-ca'mpi (av g. hippo'kampos, sagolikt djurPessar

med främre kroppshalvan som en häst, den bakre som en lång fiskstjärt): hjärnvindel på undre och mediala väggen av sidoventri-kelns undre horn. Syn. ammonshornet. Bildar jämte fi'mbria hippoca'mpi hippocampus. P. pla'nus: plattfot. P. prona'tus: pes valgus i trängre bemärkelse. P. valgus: högsta grad av plattfot, med foten abducerad och pronerad. Syn. strefexpodi. P. v. sta'ficus: genom belastning; p. v. rhachi'ticus: genom rakitisk benuppmjukning; p. v. paralyticus: genom muskelförlamning; p. v. contra' ctus: genom muskelkontråktur; p. v. in-flammato'rius: genom infl. processer åstadkommen plattfot. P. va'rus: klumpfot i trängre bemärkelse; foten i stark supinations- o. adduktionsställning med yttre fotranden stödjande i marken. Syn. strefeno-podi.

Pessa'r (/. -i|um, -i av g. pesso's, oval sten): ring av fast material (celluloid, hårdgummi) till införande i vagi'na för att förhindra liv-modersframfall; syn. hysterofor, framfalls-, moders-, prolapsring; 2. anordningar för förhindrande av konception; se ocklusivpes-sar, slidpessar.

Pe'ssim[us, -a, -um (/. superi, av malus, ond): sämst.

Pest, (/. Pe'st I is, -is, Pestile'ntjia, -iae): böldpest, orientalisk pest; en av pestbacillen orsakad svår epidemisk infektionssjukdom, uppträdande ss. en svår lymfadenit, bubon-pest, pe'stis bubo'nica, ss. hudpest, ss. lung-pest, ss. intestinalpest och i samtliga fall förenad med pestseptikemi. -bacillen: orsak till pesten, -serum: syn. Yeirsin's serum, -vaccinering: se Haff kin's skyddsympn.

Pete'kier, (/. Pete'ch|iæ, sing, -ia möjligen av g. pitta'kion, skiva): hudutslag bestående av små punktformiga, multipla blödningar. Jfr eckymos. — Petekial, (/. Petechial | is, -e): som visar sig med petekier. Petekial [-tyfus, (l. Ty'phus petechialis): se fläckty-fus.

Petidin, (/. Pethidin|um, -i): fenylpiperidin-derivat, analgetikum.

Peti'ol|us, -i (l. dim. av pes, fot): stjälk, stam.

Petit-Heister's benlåda: stödjebädd för underbenet.

Petit mal (/.): lindrig grad av epilepsi, vanligen blott anfall av medvetslöshet. Syn. absence, epilepsi'a mi'nor. Jfr verti'go epile'p-tica.

Petit's hernia: bråck i trigo'num lumbale. P. kanal: det rum, som omgiver periferin av ögonlinsen mellan främre o. bakre upp-

hängningsbanden. P. triangel: syn. trigo'num lumbale.

Petrén's kost: äggvitefattig föda, huvudsakligen endast grönsaker, frukt och fett.

Petri's skålar: vida, runda, låga glasskålar, ovanpå vilka likadana men större sättas som lock.

Petrifikation, (/. Petrifica't|io, -io'nis av g. pe'tros, sten -f /. fa'cere, göra): förstening, förkalkning, t.ex. av nekrotiska vävnadsdelar.

Petrissage: massageterm. Se massage.

Petroleum: består nästan uteslutande av metanseriens kolväten. De ryska arterna innehålla därjämte naftener. Vid fraktionerad destillation erhålles (vid 40—130°) gasolja, petroleumeter, ligroin, bensin o.s.v. Fotogen kokar mellan 150° och 300°.

Petrosi't (l. -is, -idis av g. pe'tra, klippa): infl. i klippbenet. Petro's|us, -a, -um (/.): som hör till klippbenet.

Petruschky's närsubstrat: med lackmus-tinktur violettfärgad vassla.

Pettenkofer's reaktion: gallsyror giva vid tillsats av 10 %-ig rörsockerlösning och (droppvis) konc. svavelsyra purpurröd färg.

-pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae), -pe'x|is, -is (/. av g.

pe'xis, fixation): suffix i betydelsen av ett fastgörande.

Perubalsam: harts innehållande fri kanel-

syra.

Peyer's plaques: till större skivliknande gytt-ringar förenade lymffollikelgrupper i tunntarmens (ileums nedre del) slemhinna.

Pezzer-kate'ter: liggkateter, vars spets efter införandet i blåsan spritar i sär, dymedelst förhindrande ett utglidande.

Pfeiffers bacill: se influensabacillen. P. försök: vid insprutning av koleraspiriller eller tyfusbakterier jämte resp. immunserum i peritone'um på marsvin inträder bakterio-lys. P. körtelfeber: se körtelfeber.

Pflüger-Arndt-Schultz' lag: konstaterandet att svaga retmedel inleda, medel-starka befordra, starka hämma och starkaste upphäva cellverksamheten. Pflüger tillämpade regeln endast på retbarheten hos friska nerver, Arndt på

ali cellverksamhet och Schultz speciellt i fråga om far-makoterapien. Regeln utgör en av de teoretiska hörnstenarna i den nyare homeopa-

tien.

Pfliiger's säckar: de från ovariernas grodd-epitel in i ovarialstromat nedväxande cellsträngar, ur vilka äggfolliklar och ägg utvecklas.pH

pH (utläses P, H): tecknet för vät(e)jonsexponenten. Pha-: se även fa-.

Phæochromocyto'm|a, -atis (L av g. phaio's, grå + chro'ma, färg -f ky'tos, cell): se pa-ragangliom.

Phagedæ'n|a, -ae (/. av g. phage'daina, frätande sår): stinkande och fortskridande vävnadsbrand. P. nosocomials: förra tiders hospitalsbrand. — Phagedæni'smus tropicus: samlingsnamn för ett flertal tropiska hudsår av olika orsaker. Fagede'nisk, (/. Phagedæ'nicjus, -a, -um): t.ex. u'lcus pha-gedce'nicum. Phala'ngic|us, -a, -um (/.): hörande till falang.

Pharma-, Pharmaco-: se under F. Phary'ngic|us, -a, -um (/.): hörande till fa-rynx.

Phe-: se även fe-. Phi-: se även fi-.

Phiitr|um, -i (/. av g. phi'ltron, kärleksdryck): kärlekslockmedel. P. chäriirgicum: mellanstycket vid fullständig harläpp. P. na'si: den vertikala rännan på överläppen mellan näsans skiljevägg och det läppröda. Jfr filtrum.

-philus: se -fil, -phili'a: se -fili. Phl-: se även fi-.

Phlebalgi'a ischia'dica: se ischias varicosa. Phlegmasia: se flegmasi. Pho-: se även fo-.

Pho'bic|us, -a, -um (/. av g. pho'bos, fruktan): rädd.

Phoco'|mel|us, -i (/. av g. pho'ke, säl -f me'-los, lem): missfoster med händer och fötter direkt fästade till bålen. Pho'sph I as, -atis (/.): fosfat, fosforsyrans salter. Ca'lcii p.: kalciumfosfat; codei'ni p.: kodeinfosfat; na'trii p.: natriumfosfat Phosphoge'n: se fosforescens. Photo- (av g. phos, ljus): se foto-. Phr-: se fr-. Phth-: se även ft-.

Phthi'rius inguinaiis 1. pu'bis: se filtlus. Phy-: se även fy-.

Phy'm|a, -atis (/. av g. phy'ma, tumör): knö-lig svulst.

Physosti'gma vcneno'sum: kalabarbönan. Physostigmi'num (/.): se fysostigmin. Pia ma'ter (/. av pi'us, from + ma'ter, moder): den fina 1. mjuka hjärnhinnan, som sluter sig tätt till ytan av det centrala nervsystemet. Syn. me'ninx vasculo'sus. Jfr du'-ra mäter och araknoide'a. Pi'c|a, -ae (/., skata): åtrå efter ovanliga, ofta

t.o.m. oaptitliga ämnen (hos gravida kvinnor, hysteriska, andra nervösa personer 1.

sinnessjuka). Syn. gu'stus deprava'tus (2). P. hysterica. Picaci'sm (/. -us, -i): 1. pi'ca; 2. (av /. pix, beck): dropacism. Pick's sjukdom: 1. se pseudolevercirros; 2. en form av ärftlig deme'ntia senilis, varvid hjärnatrofin endast träffar vissa bestämda barkgebit. Jfr Alzheimer's sjkd. Pierre Marie's osteopati': ansvällning av tårnas och fingrarnas ändfalanger (trumpinnefingrar) vid kroniska lung- och hjärtsjukdomar. P. M. sjukdom: akromegali. Pies|estesi', (/. -æsthes[Pa, -i'ae av g. pi'esis, tryck + ai'sthesis, förnimmelse): tryckkänsel.

Piesi-, Pieso- (av g. pi'esis, tryck och pie'zo, trycka): tryck-, -meter (av g. me'tron, mått): instrument för mätande av tryckkänsligheten. -terapi', (/. -therap|i'a, -i'ae av g. the-rapei'a, behandling): konstgjord pneumoto-rax.

Pigme'nt (/. -um, -i av pi'ngere, måla): samlingsnamn för i kroppen bildade 1. utifrån upptagna färgsubstanser. De väsentliga inom kroppen bildade pigmenten härstamma från blodfärgämnet: hemoglobin, andra från lallan. Åter andra uppstå inom cellerna av olika substanser (metaboliska 1. autogena) ss. fettfärgämnena, lipokro'merna, och me-lani'n. Angående utifrån inkomna pigment (exoge'na pigment); se konio'ser. Pigmentation, Pigmente'ring, (/. Pigmenta't|io, -io'nis). Pigmento's|us, -a, -um (I.): pigment-. Pigment-atrofi': 1. cellatrofi med

brunt (nöt-nings-)pigment samlat i korn inom de atro-fiska cellerna, syn. brun atrofi'; 2. försvinnande av pigment i förut pigmenterade delar. Jfr albini'sm, vitili'go. -bakterier: färgämnebildande bakterier. Syn. kromogena bakterier, -celler: kromatoforer, -cirros: se hemosideros. -degeneration: degenerativa processer, som föra till pigmentbildning. Jfr retinitis pigmentosa, -erad, (/. Pigmento'-s|us, -a, -um). -fläck: nævus pigmentosus. -induration: bindvävsskrumpning i sammanhang med pigmentanhopning, -meta-morfo's: 1. samlingsnamn för allt slags patologisk pigmentering; 2. metabolisk omvandling av ej pigmenterat cellinnehåll tül pigment.

Pigmento- (av I. pigme'ntum): pigment-, -der-mi'er (av g. de'rma, hud): hudsjukdomar med pigmentbildning, -fa'g, (/. '-phag|us, -i av g. phagei'n, äta): fagocyt, som upptager pigment, ss. vid hårets grånande. Pigment-svulst: se melanom. -syfilis: pig-mentavlagringar i huden på ställen, där förut funnits syfilitiska efflorescenser. Jfr

leucode'rma syphiliticum.Pignefs formel

Pignefs formel: en formel för bedömande av kroppskonstitutionen, särskilt använd i livförsäkringsmedicinen. Pii't (/. -is, -idis): infl. i pia mäter (mjuka hjärnhinnan). Pikaci'sm: se picacismus. Pikolin: metylpyridin C5H4N.CH3. Se pyri-din.

Pikrinsyra (av g. pikro's, bitter): trinitrofenol, gult färgämne. Explosiv. Kaliumsaltet användes som sprängämne (pikratkrut). Se trinitrofenol.

Pikro- (/. Picro- av g. pikro's): bitter-, -geusi', (/. -geus|i'a, -i'ae av g. geu'sis, smak): sjuklig, bitter smak. -karmi'n: färglösning för kärnfärgning bestående av karmin, ammoniak, pikrinsyra, ättiksyra, -pe'ger (av g. pe-ge', källa): bittervattenskällor. -toxi'n (av g. toxiko'n, gift): alkaloid med strykninliknan-de verkan från fröna till en ostindisk slingerväxt Anami'rta co'cculus. Pil.: i recept = Pi'lulae (/.): = piller. Pila'r|is, -e (/. av pi'lus, hår): som avser hår, hårig.

Pilgift: se kurare.

Piü- (av /. pi'lus): hår-, -bezoa'r: se trikobe-zoar. -miktion, (/. -mi'ct|io, -io'nis av mi'n-gere, urinera): hår i urin, t.ex. vid genombrott av dermoidcystor 1. efter mekaniskt införande i blåsan av hår. Pillertrillarrörelse: för paralysis a'gitans typiska rörelser i händerna liknande dem vid pillertrillning. Pilo-arrektion (av /. pi'lus, hår + arri'gere, upprätta): gåshud. Jfr arrector. -bezoa'r: trikobezoar. Pilo|karpi'n, (/. -carpi'n|um, -i): alkaloid i fo'lia jabora'ndi. Mio'tikum, diafore'tikum, sialago'gum, kolinergikum. Pilomotorisk (av /. pi'lus, hår) reflex: gåshudreflex.

Pilo's|us, -a, -um (/. av pi'lus, hår): hårig, försedd med hår. — Pilo's (/. -is, -is), Pilo-si'sin (/. -us, -i): excessiv 1. abnorm hårväxt. Pilsömmen: föreningslinjen av båda hjässbenen i kraniets mitt. Syn. sutu'ra sagit-ta'lis.

Pi'lulae [/. sing, pi'lula, dim. av pila (boll), liten boll]: piller, i recept = pil. — P. a'loes compo'sitæ: sammansatta aloepiller, karlsbaderpiller. P. aperie'ntes jör tior es och mitio'res: starka resp. milda avförande piller. P. a'rseni trio'xidi: arsenikpiller. F. chini'ni sulfa'tis: kininpiller. P. colocy'nthi-dis compo'sitce: kolokvintpiller. P. ferra'tce B laud ii: B laud's järnpiller. P. ferra'tce cum chini'no: järnpiller med kinin. P.

ferro'si chlo'ridi: järnklorpiller. P. gu'ttae aloe'ticæ: aloepiller med gummigutta. P. terpi'ni opia'tce: terpinpiller med opium. P. terebi'nthince compo'sitce: sammansatta ter-pentinpiller.

Pi'ljus, gen. och pl. -i (/.): hår. Pimel- (av g. pimele'): fett-. -i't (/. -is, -idis): infl. av fettväv. -o'm (l. -a, -atis): fettsvulst. Syn. lipom. -ojptery'gijum, -i (/. av g. pte'-ryx, vinge): fettutväxt på konjunktiva. -o|r-rhoe'|a, -ae (/. av g. rhoi'a, flöde): fettdiar-ré. -ortopné, (/. -orthopnoe'|a, -ae av g. or-tho's, rak + pnoe', andning): svårighet att andas i liggande ställning p.gr. av fettsot. -o's (/. -is, -is): 1. omvandling i fett; 2. fettsot.

Pincett(e) (/.): tångartat instrument med fjädrande fria brancher, i ändarna på insidan släta 1. räfflade 1. försedda med fina klor, klopincett.

Pinea'1 (/. -is, -e av pi'nus, tall): som tillhör tallkottkörteln, co'rpus pinea'le. P. fettsot: vid affektioner i tallkottkörteln uppträdande fettsot. Pineal-ektomi', (/. Ectomi'a co'rporis pinea'lis av g. ektome', utskärande): op. avlägsnande av c. p. -o'm (/. -a, -atis): svulst i corpus pineale. Pineoblasto'm (/. -a, -atis): en embryonala pinealceller innehållande pinealtumor.

Pingue'culja, -ae (/. av pi'nguis, fet): ögonspringefläck; liten grågul, av hyalindegene-rerade bindvävs- och elastiska trådar bestående upphöjning nära hornhinnan bakom ögonspringan. Pino-cy't (av g. pi'no, dricka + ky'tos, cell): cell som absorberar o. förtär vävnadsvätskor. -cyto's (/. -is, -is): mikroskopiskt iakttagbart gnm pseudopodier förmedlat inneslutande av flytande droppar i en cell. Syn. celldrickande. Motsatsen fagocytos, cellätande.

Pion|emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. pi'on, fett + hai'ma, blod): närvaro av fett 1. olja i blodet. Jfr lipemi, kyluri. Pio]sko'p (av g. pi'on, fett + skope'o, betrakta): apparat för kolorimetriskt bestämmande av mjölkens fetthalt. Jfr butyrome-ter, laktokrit, -skop. Pipande kvickdrag: lamhet i vissa larynx-muskler hos häst, åtföljd av karakteristiskt väsande ljud, när djuret varit i rörelse en stund.

Pipazetat (/. -um, -i): hosthämmande medel. Pipensolon (/. -zolon|um -i): antikolinergi-

kum, spasmolytikum. Pi'p|er, -eris (l. av g. pi'peri): peppar. Piperazi'n (/. -um, -i): anthelmintikum (oxi-uri'asis). Tablettæ piperazi'ni.Piperidolat

Piperidolat (/. -um -i): antikolinergikum, spasmolytikum. Piperidin: hexahydropyridin: Ha

/c\ HaC CHj

I I

H2C CH2

\n/

H

vilket innebär en fullständig hydrering av pyridin. En stark sekundär bas (imin). Piperin: pepparens alkaloid. Pipe'tt: glasrör, med en i regel vidare behållare någonstädes efter rörets längd, till uppsugning och uppmätning av mindre vätskemängder. Pipette'ra. Pipradol: analeptikum. Pirifo'rm|is, -e (/. av pi'rum, päron + fo'rma, form): päronformad, t.ex. mu'sculus p. Piropla'sma: en grupp bönformiga protozoer. P. Donova'ni: syn. Leishma'nia D. Se leishmanioser, kalaazar. Piroplasmo'ser: se babesioser.

Pirquet'(s reaktion): kutan tuberkulinreak-tion; placerande av en droppe Alttuber-kulin å huden (underarmen), borrning i droppen av huden med pirquet-nålen för åstadkommande av ytligt sår, avläsning efter 24—28 t. varvid hos tuberkulöst infekterade en rödaktig papelbildning uppstått. P. näringsvärdesystem: se nemsyste-met.

Pisi|fo'rm|is, -e (/.): formad som en ärta, t.ex.

os pisiforme. Piskmask: Trichocephalus. Pistill (av /. pisti'llum, stämpel): mortelstöt för behandling av läkemedel i mortel. Pitek- (/. Pithec- av g. pi'thekos): apa-.-a'ntro-pus, (/. -anthro'p j us, -i av g. a'nthropos, människa) (antrop.): apmänniska, ett mellanled i människans utvecklingshistoria, levde under äldsta kvartärtiden för 5—600000 år sedan; fossil först funnet (1891—2) på Java (javamänniskan) sedermera i Kina (pekingmänniskan, Sinanthropus) m. fi. ställen, -oi'd (l. -es av g. ei'dos, form): aplik. Pitiati'sm, (I. Pithiati'sm | us, -i av g. pei'tho, övertala -f- iato's, läkbar): beteckning för genom suggestion uppkomna och botbara sjukdomar, huvudsakligen hysteri; även syn. hysteri.

Pitoci'n: uterussammandragande hormon (vattenhaltigt extrakt) från hypofysens bak-lob.

Pitressi'n: baklobshormon från hypofysen; åstadkommer blodtryckshöjning.

Pituglando'1 (av /. pitui'ta, slem -f gla'ndula, körtel): extrakt av infundibular delen, bakre loben av hypofysen, glandula pituita'ria. Mot värksvaghet vid förlossningar. Pituicy'ter (av /. pitui'ta, slem + g. ky'tos, cell): celler i hypofysens baklob (neuroepi-fysen).

Pituit|a, -ae (/.): slem; l.vattnigt,tråddragan-de slem; 2. slemkräkning, vo'mitus matuti'-nus, hos alkoholiker. — Pituita'rium poste'-rius (farm.): torkade och pulvriserade bakre hypofysloben från husdjuren. Pituitär, Pituitös, (/. Pituita'r|ius, '-ia, '-ium): slemmig, hörande till gla'ndula pituita'ria, hjärnbihanget (hypofysen), som förr i tiden ansågs vara en slemkörtel. Pituitär fettsot: form av fettsot, som antages bero på endokrin rubbning i hypofysen. Syn. dystrophia adiposogenita'lis. Pituitös katarr: katarr (i bronkerna) med slemavsöndring. Pityriases, -is (l. av g. pi'tyron, kli): sjukdom med kliformig avfjällning. — P. colpitis: seborrhoea sicca. P. furfura'cea, simplex, vulga'ris: seborrhoea sicca. P. ro'sea: hudsjukdom av okänd orsak med små, kliande, lätt fjällande, rosaröda fläckar på bålen, över armarna och låren. P. uteri'na: se kloasma. P. versicolor: av Microsporon furfur orsakat hudutslag, uppträdande företrädesvis på bröstets framsida i form av gulaktiga, lätt bortskrapade fläckar. Syn. tinea versicolor. Pi|x, '-cis (/.): beck, tjära. P. pi'ni: tjära från

Pinus (tall). Place'bo: blindtablett.

PIace'nt|a, -ae (l. av g. plakou's, kaka): moderkaka. Syn. ma'za. — P. accre'ta tota'lis: p. som är fastvuxen vid uterusmuskulaturen. P. circumvalla'ta: vallformigt förtjockad ring vid p. marginata. P. feta'Iis: den (av ko'rion bildade) fetala delen av placenta. P. margina'ta: moderkaka omgiven av en gulvit infarktring vid ägghinnefästena. P. præ'-via: intill (pl. prae'via margina'lis) eller t.o.m. över (pl. prae'via centralis 1. totalis) cervi-kalkanalens mynning fästad moderkaka. Jfr contra'ctio prae'via. P. sa'nguinis: äldre beteckning för blodlever 1. cru'or sa'nguinis. P. succenturia'ta: biplacenta. P. uteri'na: den maternella delen av placenta. Placentagonadotropin: hormon från placenta.

Placenta'r: som berör placenta, -avlossning:

placentas avlösande från uterinväggen (normalt under efterbördsperioden). Syn. mazolys. -hormon: framför allt riklig avsöndring av progestero'n, dessutom östron samt h. liknande hypofysens gonadotropin.Placentografi

-infarkt: kilformiga, vitaktiga fibrinliknan-de avlagringar i placenta. Har intet annat med infarkt att göra än en viss yttre likhet; vanligen kliniskt betydelselösa, -infektion: infektion, som från modern överföres till fostret genom placenta, -ljud: ljud av det placenta genomströmmande blodet, -polyp: efter förlossningen kvarblivande mer eller mindre polyplikt omvandlade rester av placenta. Jfr fibrinpolyp. -retention: efter partus helt 1. delvis kvarbliven placenta. — Placenti't (I. -is, -idis): infl. i placenta. Syn. plakunit.

Placento|grafi', (/. -graph|i'a, -i'ae av g. pla-kou's, kaka + gra'pho, skriva): röntgenologisk undersökningsmetod för bedömande av placentas läge. Kan utföras antingen genom att fylla blåsan med kontrast och rectum med luft eller också genom insprutning av kontrast i aorta i höjd med bifurka-tionen. Placento'ma mali'gnum: se syncy-tio'ma mali'gnum.

Pladderepilepsi: epileptiska anfall, vid vilka enstaka ord oavbrutet upprepas. Syn. epi-lepsie marmottante.

Plagio-cefa'1, (/. -ce'phal|us, -i); -cefali', (/. -cephal|i'a, -i'ae av g. pla'gios, sned + ke-phale', huvud): snedskallig; snedskallighet.

Plaki'ner (av g. plax, platta): baktericida ämnen i blodplättar.

Plakun- (/. Placun- av g. plakou's, kaka): placenta». -i't, (/. -i't|is, -idis): se placentit. -to'm, (l. -to'm|a, -atis): se placentom.

Plani|grafi', (/. -graph | i'a, -i'ae av pla'num, slät yta -}- g. gra'pho, skriva): se tomogra-fi.

Pla nkton: (av g. plankto's, kringdrivande): minsta djuriska o. vegetabiliska organismer (alger, diatoméer etc.),

som sväva i fritt vatten. Pla'nktonprovet: påvisande av plankton i drunknades lungor.

Pla'nt|a, -ae (/.): fotsula. P. pedis: fotsula. Syn. pelma. Planta'r (/. -is, -e): som tillhör fotsulan. — Planta'rflexion (av /. fle'ctere, böja): rörelse nedåt med fotspetsen. Motsatsen dorsalflexion. -punkten: smärtpunkt i fotsulans mitt, särsk. vid toxisk neurit, -re-fle'x: fotsulereflex.

Plantogra'm (av /. pla'nta, sula + g. gra'mma, skrift): fotsuleavtryck.

PIa'n|um, -i (/.): plan yta. — P. inclina'tum: böjd skena för högläge av nedre extremitet. P. biinclina'tum 1. inclina'tum duplex: två skenor i vinkel, varigenom knäet kan vila högt på vinkeltoppen av skenan. (P. popli'-teum): fa'cies popli'tea. Pla'n|us, -a, -um il.): jämn, plan.

Pla'ques (/. av g. plax, platta): skivor. P. jau-nes: rostgula ärr, efter blödningar i hjärnan. P. muqueu'ses: syfilitiska slemhinne-papler. Jfr Peyer's p.

Pla'sm|a, -atis (/. av g. pla'sma, det formade): förr antogs, att organismens formade massa bildades ur en saft på liknande sätt som fibrinet ur biodplasmat, dvs. den del av blodet, i vilken de formade beståndsdelarna simma. I plasmat finnas två substrat som äro omedelbart tillgängliga för energiproduktionen i vävnaderna, nämligen glykos och fria fettsyror, det ena i rikligare mängd, när halten av de senare är låg, och vice versa. Ofta = protoplasma. P. la'c-tis: mjölkplasma = den från fettkulor befriade mjölken. P. sa'nguinis: blodplasma.

Pla'smaceller: patologiska leukocyter, lymfo-blastlika celler med excentrisk kärna och basofil ej granulerad protoplasma; kärnan dessutom omgiven av en ljus, icke basofil gård och ofta med kromatinet ordnat likt ekrarna i ett hjul. Syn. Türk's celler.

Plasma järn: det i blodplasman befintliga järnet; brist härpå orsak till vissa hudsjkd. Syn. serumjärn.

Plasm |aphæ'res| is, -is (/. av g. pla'sma -f aphai'resis, avlägsnande): avtappande av betydande blodmängd, avskiljande av blodkropparna från plasman genom centrifugering, plasmans ersättande med Locke's lösning och injektion av den så erhållna blod-kroppssuspensionen i blodet.

Plasmin: enzym; verkar upplösande på fibrin.

Plasminogen: förstadium till plasmin.

Plasmo- (av g. pla'sma): plasma-, -cyto'm (/. -a, -atis av g. ky'tos, cell): svulst uppbyggd av plasmaceller. Syn. plasmom. -de'smer, (av g. desmo's, band): fina protoplasmabryggor mellan närbelägna celler, -dier: 1. gnm kärndelning utan efterföljande celldelning uppkomna mångkärniga protoplasmabild-ningar (t.ex. den tvärstrimmiga muskeltråden); jfr syncytier, till vilka de ofta räknas; 2. nakna, formlösa kroppar av föränderlig gestalt; jfr amöba.

Plasmo'dium mala'riæ: se malaria.

Plasmo I ly's, (/. '-lys | is, -is av g. ly'o, lösa): 1. cellprotoplasmans upplösning; 2. skrump-ning och lösgörande av cellprotoplasman från cellväggen (vid vattenförluster).

Plasm-o'm: syn. plasmocytom.

Plasmo- (av g. pla'sma): plasma-, -pty's, (/. '-ptys|is, -is av g. pty'sis, spottning): utstötande av vätskedroppar ur celler. -r(r)e'xis, (/. -rrhe'x|is, -is) och -schi's, (/. '-schis|is, -is av g. rhe'xis, klyvning och schi'sis, klyfta): sönderfall av blodkroppar, -somer: se mikro-Plasticitet

somer. -tomi', (/. -tom|i'a, -i'ae av g. tome', snitt): reproduktion genom avskiljande från modercellen av mindre, flerkärniga proto-plasmaklumpar.

Plasticitet (av g. plastiko's, plastisk): egenskapen att låta forma sig. Plastisk. Plasti'n: 1. den fastare delen av

protoplasman ss. lin in 1. cytospongioplasma; 2. aci-dofil nukleoproteid i kärnkropparna. Plastiskt infiltra't (av g. plastiko's, plastisk): (halv)fast fibrinös exsudatinfiltra-tion i en vävnad, så att den blir degig såsom modellergummi. Plastiska operationer: operationer, som återställa felbildade eller förlorade kroppsdelar. Plastikkirurgi. Plasto- (av g. plasto's): formad-, -cy'ter (av g. ky'tos, cell): se blodplättar, -cytopeni', (/. -cytopenji'a, -i'ae av g. ky'tos, cell 4- pe-ni'a, brist): under normalt antal blodplättar, -dynami', (/. -dynamji'a, -i'ae av g. dy'na-mis, kraft): utvecklingsförmåga. Plasto-ko'ndrier: korniga plastosomer. -kon-ter: trådiga plastosomer. -somer: se mito-kondrier.

Plati'naj svamp: svampig massa av metalliskt platina, adsorberar och förtätar syrgas. Plat|onyki': se koilonyki. Platt-bäcken: vanligaste formen av trångt bäcken med förkortning särskilt av conju-ga'ta ve'ra. -epitel: det av skivliknande celler bestående epitelet å hud och vissa slemhinnor. -fot: pes planus. Jfr pes valgus, pes varus, platypodi. -hand: en plattfoten motsvarande avplattning av hålhanden vid neu-riter, muskelatrofier 1. förtjockning av handflatans mjukdelar, -huvud: se platyce-fali. -kultur: skivkultur, bakterieodlingar på gelatina, agaragar o. dyl. i skivor, i Petri's skålar m.m. -maskar: se platyhelmi'n-thes. -protes (odont.): protes i form av en platta, vari de artificiella tänderna äro fästade.

Platy- (av g. platy's): bred-, -basi', (/. -bas | i'a, -i'ae av g. ba'sis, bas): deformering av os occipitale och övre halskotpelaren, som synes ha tryckt os occipitale uppåt, -cefali', (/. -cephal|i'a, -i'ae av g. kephale', skalle): huvud med en längdhöjdindex under 70. Syn. platthuvud, chamecefali. Jfr braky-, meso-, mikro-, orto-, oxy-, paky-, plagiocefali. Platy ce fa'l. -helmi'nthes (/. av g. he'lmins): plattmaskar, till vilka hör sugmaskar (tre-mato'des) och bandmaskar (cesto'des). -kne-mi', (/. -cnem|i'a, -i'ae av g. kne'me, skenben): sabelbaljeartad tillplattning från sida till sida av skenbenets övre del. -kori', (/. -cor|i'a, -i'ae av g. ko're, pupill): stark vidgning av pupillerna. Jfr mydriasis, -mor-

fi', (/. -morphi'sm|us, -i av g. morphe', form): framifrån bakåt tillplattad, hyper-metropi vållande ögonbulb. Platymo'rf-(isk). Jfr batymorfi. -opi', (/. -opji'a, -i'ae av g. ops, öga, ansikte): brett ansikte, -podi', (/. -pod I i'a, -i'ae av g. pou's, fot): plattfothet. PIaty'sm|a, -atis (l. av g. pla'tysma, bred platta): den hinnlikt utbredda tätt under huden liggande muskeln på halsens framsida. Pla-tysmatecken: kontraktion av pl. vid kraftigt maximalt munöppnande. Saknas vid pyra-midbaneskada. Platy- (av g. platy's): bred-, -spondyii', (/. -spondyl|i'a, -i'ae av g. spo'ndylos, kota): kongenital plattning av kotorna, -stafyli'nisk (av g. staphy'lion, uvula): som har en bred, platt gom.

Plaut-Vincent's angina: se angina Vincentio

Pleg|afoni', (/. -aphonji'a, -i'ae av g. plege', slag + a priv. + phone', ljud): auskulta-tion av torax över larynx 1. trakea under samtidig perkussion; å patienter, vilka ej kunna 1. få tala.

-plegi', (/. -pleg|i'a, -i'ae av g. plege', slag): suffix i betydelsen förlamning. Pleio- (av g. plei'on, komp. av poly's, mycket): mera-, -kromi', (/. -chrom|i'a, -i'ae av g. chro'ma, färg): ökad bildning av gallfärgämne genom inverkan av gifter, som upplösa de röda blodkropparna. Pleiokrom i'k-terus. -masti', (/. -mast | i'a, -i'ae av g. masto's, bröst): övertaliga bröst 1. vårtor. Syn. pleo-masti.

Ple'njus, -a, -um (/.): full. Pleo- (av g. ple'on = plei'on): mera-, -cyto's (/. -is, -is av g. ky'tos, blåsa): cellökning, t.ex. förökad lymfocythalt i cerebrospinalväts-kan -kroi'sm, -kromati'sm, (/. -chro(mat)i's-1311 us, -i av g. chro'ma, färg): mångfärgning, egenskap hos vissa ämnen (kristaller) att under olika förhållanden visa olika färg. -masti': se pleiomasti. -morfi'sm, (/. -mor-phi'sin I us, -i av g. morphe', form): mång-gestaltning, förekomst i olika former, t.ex. pleomo'rfa bakterier. Pleon- (av g. ple'on): mera-, -a'sm, (/. -a's-m|us, -i); -a'stisk: överskott ifråga om delar resp. övertalig, -e'ktisk (av g. he'xis, tillstånd): om blod, som upptager mer än 79 % syre. -exi', (/. -ex | i'a, -i'ae av g. he'xis, tillstånd): 1. sjuklig glupskhet 1. snålhet; 2. tillstånd, vari blodet fasthåller kraftigare än normalt vid sitt syre och följaktligen avgiver mindre syre än normalt, -osteo's (/. -is, -is av g. oste'on, ben): förtidig och excessiv benbildning.Pleoptisk

Plexus aorticus abdominalis

Pleoptisk (av g. pleon, mera -j- optiko's, optisk): sammanfattande benämning på alla former av behandling av amblyopi.

PIesio|morfi'(sm), (/. -morphi'sm|us, -i av g. plesi'on, nära + morphe', form): likhet i form. Plesiomo'rf.

Plesi|opi', (/. -op|i'a, -i'ae av g. plesi'on, nära + ops, öga): närsynthet genom ihållande anspänning av ackommodationen.

Plessi j me'ter (av g. ple'sso, slå + me'tron, mått): små plattor av glas 1. gummi som underlag vid perkussion (med hammare). Jfr fingerfingerperkussion.

PIetlio'r|a, -ae (/. av g. pletho'ra, överfyll-nad): övermått på blod 1. vävnadssaft i hela organismen 1. i någon av dess delar, blodfullhet. P. abdomina'lis: blodfullhet i portådersystemet. P. hydrce'mica, P. ser o'-sa: se hydremi. P. spu'ria: partiell blodfullhet. P. ve'ra, P. sangui'nea: allmän blodfullhet. Syn. polyemi. Pletorisk: blodöverfylld.

Pletysmo-gra'f (av g. plethysmo's, ökning + gra'pho, skriva): apparat för registrering av de volymförändringar, som i följd av puls 1. blodets avledande till andra kroppsdelar sker i en arm, placerad i apparatens vattenfyllda, vattentätt slutande låda. -gra'm, (av g. gra'mma, skrift): den upptecknade pletysmografkurvan.

Pleu'r|a, -ae (/. av g. pleura', sida, revben): lungsäcken; det serosa överdraget över brösthåla och lungor. P. costa'lis: den del, som bekläder bröstkorgen; p. parieta'lis: det pleurablad, som ej bekläder lungan; p. pulmona'lis: den del, som bekläder lungorna; p. diaphragma'tica: den del (av p. parieta'lis), som betäcker mellangärdet, -cen-te's: se pleurocentes, torakocentes. -exsu-dat: infl. utgjutning i pleurahålan. Jfr pleu-rit. -hålan: rummet mellan pleura parieta'lis och pleura pulmona'lis. Syn. cavum pleurae.

Pleura'l (/. -is, -e): som tillhör pleura, t.ex. pleura'la gnidningsljud. Pleuralfre'mitus: se fremitus.

Pleur|algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. pleura' -f-a'lgos, smärta): stygn i sidan, smärtor av olika anledningar. Syn. pleurodyni. Pleur-a'lgisk.

Pleuri't (/. -is, -idis): lungsäcksinfl. P. defo'rmans: p. med förtjockning, sammanväxning och skrumpning av pleurabladen samt refraktion av underliggande lungväv. P. exsu-dati'va: p. med flytande exsudat. P. ossificans: p. med kalkavlagringar. P. si'cca: p. med fibrinösa pålagringar utan vätskeut-gjutning.

Pleuro- (av g. pleura'): lungsäck-, -cente's (/.

is, -is av g. ke'ntesis, punktur): pleurapunk-tion, paracentes av bröstkorgen. Syn. torakocentes. -dyni', (/. -dyn | i'a, -i'ae av g. ody'-ne, smärta): se pleuralgi. P-a (diaphragma'-tica) epide'mica: se bornholmssjukan, -kly's, (/. '-clys|is, -is av g. kly'zo, bespola): genom-spolning av lungsäcken. -lys, (/. '-lys | is, -is av g. ly'o, lösa): lungsäckens frigörande från sammanväxning med lungan, -perikardi't, (/. -pericardit I is, -idis av g. peri', omkring -f kardi'a, hjärta): samtidigt pleurit och peri-kardit. Pleuroperikardia'la gnidningsljud: ljud, som uppstå vid pleuroperikardit gnm hj ärt- och andningsrörelser. Syn. pseudo-kardiala ljud. Jfr kardiopleurala ljud. -peri-tonea'£hå!an: den samfällda stora kroppshålan hos embryot före mellangärdets bildande. -pneumoni', (/. -pneumon| i'a, -i'ae av g. pneumoni'a, lunginflammation): samtidig pleurit och lunginfl. Syn. peripneu-moni. -rré, (l. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): pleurautgjutning, som efter avtappning ständigt ånyo återkommer, -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): oku-lär besiktning av pleura. Se Jacobsen* metod. -so'm|a, -atis (/. av g. so'ma, kropp): missbildning med uttalad eventration i särskilt övre buk- och bröstregionen, -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): insnitt genom pleura. -t(h)o'| tonus, (l. -tho'|ton|us, -i av g. pleuro'then, från sidan + to'nos, spänning): tetanus, vari kroppen böjes starkt åt ena sidan, -ty'fus, (/. -ty'ph|us, -i av g. ty'phos, feber): nervfeber, som börjar med tecken på pleurit.

Plexifo'rm: se under plexus.

Ple'xjus, -us (/. av ple'ctere, fläta): flätverk, nätlika föreningar mellan kärl (särskilt vener) och mellan nerver. Plexifo'rm (/. -is, -e): formad som flätverk. Bland nervplexus, som upptagits här nedan, betecknas sympatiska

plexus (s).

Plexus ao'rticus abdomina'lis: (s) omkring aorta abdom. från p. coeliacus med 2 grenar nedåt och övergående i p. hypogastrics superior. P. aort. thora'cicus (P. aort. thora-ca'lis, BNA): (s) från p. cardi'acus till aorta asce'ndens; fortsätter med aorta genom hia'tus ao'rticus och förbinder sig med p. coeliacus.

P. basila'ris (P. basia'lis, INA): vennätet i dura mater ovanpå pars basila'ris ossis occipitalis; förbinder sinus cavernosi, sinus petrosi och plexus venosi vertebrales anteriores.

P. brachialis: armplexus, från nn. cervi-ca'les V—VIII och n. thora'cicus I samt en mindre del av C IV; avger nerver till bålPlexus cardiacDS

och skuldergördel samt huvudsakligen till armen.

P. cardi'acus: (s) hjärtats nervpl. Till denna p. komma grenar ur nervus vagus-stammen, från nn. laryngeus superior och laryngeus inferior samt de 3 halsganglierna av n. sympathicus; består av en ytlig del åt vänster, som förser aortabågens konkava del och tnincus pulmonalis' delningsställe samt innesluter ett eller ett par ga'nglia cardi'aca, samt en djup del åt höger, som avger grenar till bronker och trakea, aorta och pulmonalis, till hjärtats förmak och kranskärl (p. coronar. cordis).

P. caro'ticus: (s) nervplexus omkring carotis communis, externa och interna.

P. caverno'sus (partis cepha'licae et cervica'lis syste'matis sympa'thici), BNA: från halsdelen av n. sympathicus, liggande i sinus cavernosus och avgivande grenar till nn. abducens, oculomotorius och troch-learis, till ganglion semilunare och första grenen av n. trigeminus, till hypophysis cerebri och till p. arteriae ce'rebri och chorio-ide'i samt till arteria ophthalmica, plexus ophthalmicus.

P. cervica'lis: halsplexus, från de främre grenarna av de 4 övre cervikalnerverna, nn. cervicales I—IV; avger motoriska och känselnerver till halsen och mellangärdet (n. phrenicus).

P. chorioide'i: tappformiga kärlrika bildningar å telæ chorioideæ.

P. coccyge'us: svansplexus, från 5. sakral-och 1. coccygealnerverna, avger bl.a. känselnerver till analhuden.

P. coeli'acus eller sola'ris: (s) framför bukaortas början och crura diaphragma-tica, är uppåt förbundet med plexus aorti-cus thoracicus och nedåt med p. aorticus abdominalis; avger pariga sekundära plexus: p. phre'nicus, p. suprar ena'lis, p. rena'lis, p. testicularis samt deopariga p. ga'stricus, p. hepa'ticus, p. liena'lis och p. mesente'ricus.

P. corona'rius co'rdis anterior och P. cor. cord, posterior, BNA: (s) förbindelse med pl. cardiacus och beledsaga de lik-nämnda koronarkärlen. Se pl. cardiacus.

P. deferentia'lis (P. du'ctus defere'ntis, INA): (s) kring ductus deferens från plexus hypogastrici.

P. denta'lis inferior o. supe'rior: bildas av n. alveolaris inferior inom canalis mandibu-lae resp. nn. alveolares superiores och avge grenar, känselnerver, till tänder o. tandkött.

P. femora'lis: (s) kring art. femoralis från plexus iliacus.

P. ganglio'sus cilia'ris, BNA: (s) den av

ciliarkroppens nerver bildade gangliecell-förande nervfläta, som inåt avger grenar till iris och utåt till hornhinnan.

P. ga'strici: 1. vänstra n. vagus avgiver, före sin delning i ändgrenaraa, ra'mi ga'strici anterio'res [P. ga'stricus ante'rior (nn. va'gi), BNA; P. gastr. ventra'lis, INA], vilka jämte sympatiska nerver med arteriæ gastricæ sinistra och dextra på framsidan av magsäcken bilda ifrågavarande plexus med nerver för magsäckens muskulatur och kärl; 2. högra n. vagus avgiver på liknande sätt ra'mi ga'strici posterio'res [P. ga'stricus poste'rior (nn. va'gi), BNA; P. ga'str. dorsa'lis, INA], vilka på analogt sätt förena sig med sympatiska nerver från p. coeli'acus till a.

gastrica sinistra o. lilla mag-kröken och med dem bilda p. gastrici på magsäckens bakre yta.

(P. hæmorrhoida'lis me'dius): p. rectales medii.

P. hepa'ticus: (s) oparig nervplexus med arteria hepatica från p. coeliacus.

P. hypogastric us infe'rior (P. pelvi'nus):

(s) nervplexus, som fortsättning nedåt av p. hypogastricus superior, utbreder sig i lilla bäckenet till en rikligt förgrenad p., som avger talrika nerver till bäckenviscera. P. hypoga'stricus supe'rior (N. presacrals): (s) oparig fortsättning av p. aorticus abdominalis nedåt på aortas framsida ända till promonto'rium, varefter den fortsättes i p. hypogastricus inferior.

P. ili'aci: (s) från buksympatikus till arteria iliaca, fortsätter i p. femoralis.

P. liena'lis, (s) ur vänstra delen av p. coeliacus till mjälten.

P. lumba'lis: ländplexus; de främre grenarna av nn. lumbales I—III och övre delen av IV; avger motoriska grenar till mm. psoas major o. minor, quadratus lum-borum, delar av bukväggens och lårets muskelgrupper samt sensitiva nerver till större delen av lårets och mediala delen av underbenets hudytor. P. lumbo | sacraiis: sammanfattningen av p. lumbalis och p. sacraiis.

P. mesente'ricus infe'rior (cauda'lis): (s) från buksympatikus till art. colica sinistra och arteria rectalis superior (s). P. mesent. supe'rior (crania'lis): från p. coeliacus och trådar av nn. splanchnicus och vagus med arteria mesenterica superior till pankreas och duodenum (ra'mi pancrea'tico-duode-na'les), till jejunum och ilium (ra'mi intes-tina'les) och till cekum, colon ascendens och en del av colon transversum. Inom tarmväggen bildas mellan längs- och ringmus-Plexus myentericus

kelskiktet p. myente'ricus 1. Auerbach's plexus samt av grenar från denna en inre plexus i tarmens submukosa, p. submuco'-sus 1. Meissner's p. Brist på Auerbach's plexus inom vissa segment av grovtarmen. Kan genom den försvårade tömningen framkalla megakolon, eller Hirschsprung's sjukdom.

P. myente'ricus: (s) se p. mesentericus.

P. oesophage'us (P. oesopha'gicus, INA): (s) från nervus vagus till matstrupens muskulatur och slemhinna.

P. pampinifo'rmis: ett tätt vennät, som hos mannen bildas genom sammanflöde av talrika små vener från testiklarna och bi-testiklarna, hos kvinnan från plexus ovarii och vener i plica lata, tömmer sig hos båda könen genom v. spermatica.

P. parotide'us: det nätverk, n. facialis' tvenne grenar bildar vid sitt förlopp genom glandula parotis.

P. pharynge'us: 1. nervplexus: perifera grenar, rami pharyngei, från n. glossopha-ryngeus i förening med grenar från nn. vagi och sympathicus på svalgets sidoväggar; 2. venplexus på sidorna och bakom svalget, i förbindelse med inre hörselgångens, gomseglets och dess musklers vener, tömmer sig i w. pharyngeæ.

P. prosta'ticus: (s) från p. hypogastrici inferior till prostata.

P. pterygoide'us: djupt vennät i ansiktet mellan mm. temporalis, pterygoideus lateralis och medialis: indelas i ett djupare skikt, ett mellersta och ett yttre. p. pteryg. media'lis, p. interpteryg. och p. pteryg. lateralis, står i förbindelse med sinus caverno-sus inom skallen genom emissaria foraminis ovalis och foraminis laceri, tömmer sig dels i v. facialis profunda, dels och huvudsakligen i v. retromandibularis.

P. pulmona'lis: (s) bildas av bronkiala vagusgrenar och har förbindelse med n. sympathicus.

P. recta'les me'dii (P. hæmorrhoida'lis me'dius, BNA; P. recta'lis cuada'lis, INA): (s) från p. hypogastrius inferior och p. mesentericus inferior till rektum.

P. rena'lis: (s) från p. coeliacus med ar-teria renalis.

P. sacra'lis: korsbensplexus; utgör större delen av plexus lumbosacralis, från främre grenar av nn. lumbales IV (nedre delen)— V och från nn. sacrales I—III samt en del av S IV; fördelar sig på nn. glutei, cuta-neus femoris posterior, ischiadicus och har förbindelser med sympatiska bäckenplexus.

[P. sacr. ante'rior (veno'sus)]: p. veno'sus sacra'lis.

P. sola'ris: syn. p. coeliacus (s).

P. subjcla'vius: (s) från ganglion cervico-thoracicum med arteria subclavia.

P. subjmuco'sus: (s) se p. mesentericus superior.

P. supra I rena'lis: (s) från p. coeliacus till binjurarna.

P. testicula'ris (P. sperma'ticus, BNA, INA): (s) parig plexus från p. coeliacus med vasa spermatica till orchis.

P. thyreoide'us i'mpar: oparig venplexus på framsidan av halsen mellan sköld- o. ringbrosken, tömmer sig i v. thyreoide'a superior och vv. thyreoideæ imæ.

P. tympa'nicus: (s) bildas av nn. tympa-nicus, facialis och sympathicus.

P. u'tero I vaginalis: (s) från p. hypogastrici inferior och superior till uterus och vagina.

P. veno'sus caro'ticus inte'rnus: venplexus förbindande sinus cavernosus och p. pterygoideus medelst ett vennät kring a. carotis interna. P. ven. prosta'ticus [P. pudenda'lis (veno'sus), BNA; P. vesicopuden-da'lis (P. vesica'lis et pudenda'lis), INA]: vennät huvudsakligen mellan urinblåsan och symfysen; bildas hos mannen huvud-sakl. gnm tillflöde från v. dorsalis penis, vilken betydande ven löper som ett oparigt kärl på mitten av penisryggen, följer de båda aa. dorsales penis, kommer från glans, upptager grenar och löper under symfysen mellan lig. arcuatum pubis och hg. trans-versum perinei till p. venosus prostaticus; v. dorsalis penis motsvarar hos kvinnan v. dorsalis clitoridis. P. ven. recta'lis [P. hæ-morrhoida'lis (veno'sus), BNA]: mäktigt nät av vida vener omkring rektum, isht dess nedre del; från plexus avgå vv. rectales su-periores, mediæ och inferiores, därav v. rect. superior till v. portæ. P. ven. sacra'lis [P. sacr. ante'rior (veno'sus), BNA]: av w. sacrales laterales och v. sacr. mediana bildat vennät på framsidan av korsbenet. P. ven. uteri'nus (P. uterovaginal lis, BNA), och P. ven. vaginalis (P. uterovagina'lis, BNA): vennät omgivande sidodelarna av uterus och vagina i lig. latum på varje sida om portio supravaginal cervi'cis uteri, ävensom vaginal väggarna; står i förbindelse med äggstockarnas p. pampinifor-mis gnm övriga bäckenplexus, tömmer sig genom korta vv. uterinæ i v. iliaca interna. P. ven. vertebra'les: ryggradens vennät, dels yttre, främre och bakre: p. ven. vert. exte'rni, ante'rior (framför) och poste'rior

(på kotornas sidor och dorsala yta, kring processus articulares och spinosi), dels inre i ryggradskanalen, ävenledes främre och bakre: p. ven vert. inte'rni, ante'rior och poste'rior; uppta blod från kotorna, de yttre bakre också från ryggmuskler, tömma sig till vv. intercostales, thoracica longi-tudinales dextra och sinistra samt lum-bales. P. ven. vesica'lis [P. vesicopudenda'lis (P. vesica'lis -f P• pudenda'lis), INA]: vennät i blåsväggen och omkring fundus vesicae, tömmer sig genom flera vv. vesicales i v. iliaca interna.

P. vertebralis: (s) «ervplexus med a. vertebralis till dess hjärngrenar.

P. vesica'lis: (s) «ervplexus: från p. hypogastrics inferior till urinblåsan.

Plexus-anestesi': känselförlamning av en nervplexus, t.ex. efter insprutning av bedövande medel i en plexus i och för lokal anestesi för operation, -förlamning 1. -para-ly's: förlamning av en nervflätas nerver. Jfr Erb's och Klumpke's förlamning, som äro partiella och vanligast. Total p.: sällsynt, nästan alltid traumatisk.

Pli'c|a, gen. och pl. -ae (/.): veck. — P-æ adi-po'sæ: veck- och berlockliknande fettfyllda utskott från serosa hinnor, isht på grovtarmen; p-æ aryepiglo'tticæ: slemhinnevecken från epiglottis' bakre ränder till kannbrosken;

p-æ axilla'res: de två hudveck, ett främre och ett bakre, som begränsa axelhålan; p-æ cæca'les: bukhinne-vecket lateralt om fossa cæcalis; p-æ circulates 1. connive'ntes: de tvärgående slemhinnevecken i duodenum o. jeju'num, syn. (p-æ Kerkringii); (p-a Douglasi): p. rectouterina; p. epiga'strica: p. umbilica-lis lateralis; p. fossæ navicula'ris urethræ: tvärgående slemhinneveck i fossa navicula-ris, syn. Guérin's klaff; p-æ glosso-epi-glotticæ latera'les och p-a gl.-epigl. media'-na: 3 slemhinneveck, ett lateralt parigt och ett mediant oparigt, förbindande tungrot o. epiglottis; p-a interureterica: urinblåsans slemhinneveck, som täcka uretärernas mynningar; p-a lacrima'lis: slemhinnevecket, som omsluter öppn. i näsan av ductus nasolacrimal; (p. mediastinopulmona'lis): lig. pulmonale; p-æ membra'næ ty'mpani: främre och bakre vecken på trumhinnan; p-æ muc&sæ: slemhinneveck i allmht; p-a neuropa'thica: dubbelt 1. tredubbelt veck på mitten av kinden över okbenet och mot munvinkeln, undertill övergående i hakvecket, vid starkare utveckling ärrartat; anses vara degenerationstecken; p-æ palma'tæ: de palmbladslikt förlö-

pande vecken i cervix uteri slemhinna; (p-a phre'nico\co'lica): lig. phren. -colicum; (p-æ phrenico\liena'les): lig. phrenicolie-nale; p-a rectouteri'na: peritonealveck mellan rektum och uterus, syn. p. Douglasi; p-æ semiluna'res coli: de halvmånfor-made slemhinnevecken i grovtarmen; p-a semilunaris conjunctivae: det halvmån-formade slemhinnevecket av ögats binde-hinna i inre ögonvinkeln; p-æ sigmoide'i: syn. p-æ semilunares coli; p-æ synovia'les: veck på ledslemhinnor; p-æ transversales re'cti: de transversella slemhinnevecken i rektum, ungefär 10 cm. ovan anus, syn. Houston's valvler, jfr Kohlrausch's veck; p-æ umbiücales: de tre peritoneal-vecken från navelns ligament på insidan av främre bukväggen, varav den mellersta, plica mediana, innehåller resterna av ura-chus (lig. umbilicale medianum), de båda andra, plicæ mediæ resterna av de båda aa. umbilicales (lig.-a umbilicalia lateralia); p. umbilic. lateralis: ett parigt, på insidan av främre bukväggen förlöpande veck, i vilket a. epigastrica inferior ligger; p-æ ventricu-la'res: de falska stämbandens slemhinneveck, jfr ligame'nta ventricula'ria; p-æ vesico\umbilica'les: syn. p-æ umbilicales; p-æ vocales: de verkliga (äkta) stämbandens slemhinneveck, jfr ligame'nta voca'-lia.

Plica't|us, -a, -um (L): veckad.

Pliko-tomi', (I. Plico-tomji'a, gen. -i'ae av pli'ca, veck + g. tome', snitt): genomskärning av bakre vecket i membra'na ty'mpani.

Plogbenet: vo'mer.

Plombe'ra (/. plomb av I. plu'mbum, bly): 1. fylla ihåligheter med metallegeringar 1. dylikt, särskilt karierade tänder; 2. utfyllande vid lungkollapsterapi av det efter pneumo-lys och lungans retraktion uppkomna rummet för bibehållande av lungkollapsen.

Plu'mbjum, -i (/.): bly. Plu'mbi ace'tas: blysocker. P. oxidum: bly oxid. Phimbic|us, -a, -um (/.): bly-.

Plummer's jodbehandling: 1—3 gånger dagligen 5—15 droppar Lugol's lösning 8—14 dagar före och 3—8 dagar efter ba-sedow-operation under samtidigt sängläge P.-V in son's syndrom: smärtor i svalg och matstrupe, särskilt vid svälj-ning, som följd av slemhinneatrofi vid per-niciös och akylisk anemi (troligen aribofla-vinos).

Pluri-glandulär, (/. -glandularis, -e av plu'-res, flera 4- gla'ndula, körtel): som träffar flera körtlar. Vanligen menas endokrina organ, ss. vid p. insufficiens, -m|us, -a, -um (/.Plusvarianter

superL av mu'ltus): mesta, '-para: se multipara.

Plusvarianter: variationsvärden, som äro större än medelvärdet. Motsats minusva-rianter.

Plv.: i recept = Pu'Ivis, Pulvera'tus (/.): =

pulver, pulvriserad.

Plåster: emplastrum. Erhålles vid sönderdelning av fetter med blyoxid och vatten.

P. m.: förk. för post mortem (/.): efter döden.

-pné, (/. -pnoe'| a, -ae av g. pnoe', andning): suffix i betydelsen av något som berör andningen.

Pneo|me'ter (av g. pne'o, andas + me'tron, mått): ett slags spirometer 1. apparat för uppmätning av den in- och utandade luften.

Pneum- (av g. pneu'ma): luft-. -abdo'm|en, -inis (/., buk): pneumoperitoneum, -artro's, (/. -arthro's|is, -is av g. a'rthron, led): luftansamling 1. gasbildning i ledgångar.

Pneumat-hemi', (/. -haemji'a, -i'ae av g. pneu'ma, luft + hai'ma, blod): inträngande av luft 1. gas i blodbanorna ss. vid misslyckad forlanini-operation, genom halsvenerna vid operationer på halsen 1. från uterus vid partus osv. Se luftembolism. -isation: bildandet av lufthaltiga hålrum i ben- o. annan vävnad.

Pneumatisk (av g. pneumatiko's): som avser luft 1. andning. P. behandling: se pneuma-toterapi. P. bädd: luftkuddar. P. kammare: lufttätt slutna rum, i vilka patienten tillföres förtätad resp. förtunnad luft. Jfr under-, övertrycksmetoden.

Pneumato- (av g. pneu'ma): luft-, -ce'lje, -es (/. av g. ke'le, bråck): bråcksvulstlik luftansamling men även sådan utan svulstbildning, t.ex. i skallen efter skottskada. Jfr fysocele (2). -cefali', (/. -ephal|i'a, -i'ae, -ce'phal I us, -i av g. kephale', skalle): syn. fy-socefali: 1. traumatiskt hudemfysem å huvudet spec, i närheten av proc. mastoideus och pannhålan; 2. inträde av luft i hjärn-ventriklarna. -dyspné, (/. -dyspnoe'|a, -ae av g. dys-, dålig + pnoe', andning): försvårad andning i följd av lungemfysem. -gram (av g. gra'mma, skrift): andningskurva (tecknad av pneumatograf). -kardi', (/. -car-d|i'a, -i'ae av g. kardi'a, hjärta): närvaro av luft i hjärtat, -kefali': se -cefali. -ko'lpos, (/. -co'lp|os, -i av g. ko'lpos, slidan): gasupp-drivning av vagina, -me'ter (av g. me'tron, mått): manometer för mätning av in- och utandningstryck. Pneumatometri'. -me'trja, -ae (/. av g. me'tra, livmoder): gasansamling i uterus. Syn, fysometra. '-rrhach|is,-w(/.av g. rha'chis, ryggrad): närvaro av luft i ryggradskanalen. '-s (/. -is, -is): luft 1. gas ansam-

ling, luftsvulst. P. cystoi'des intestino'rum: tarmemfysem, gasblåseinfiltration i tarm-slemhinnan. -terapi', (/. -therap | i'a, -i'ae av g. therapei'a, behandling): behandling av lunglidanden med inandning av förtätad luft och utandning i förtunnad luft. Syn. pneu-moterapi. Pneumat [uri', (l. -ur | i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): gasbemängd urin, antingen vid cystit med gasbildande bakterier 1. vid fistlar från tarm 1. vagina till urinblåsan. Syn. pneumouri.

Pneum-ektomi', (/. -ectomji'a, -i'ae av g♦ pneu'mon, lunga -f ektome', utskärning): operativt avlägsnande av en lungdel. Jfr segmenta bronchopulmonalia. -encefalo [-grafi', (/. -encephalo | graph | i'a, -i'ae av g. pneu'ma, luft + enke'phalos, hjärna -f-gra'pho, skriva): röntgenfotografering av hjärnan efter inblåsning av luft, antingen direkt genom punktion i sidoventriklarna 1. genom lumbalkanalen. '-ic|us, -a, -um (/.): lunga-.

Pneumo- o egentligt prefix syftande på antingen g. pneu'ma, luft eller g. pneu'mon, lunga. I förra fallet bör det vara pneuma-to-, i senare fallet pneumono-.

Pneumo- (av g. pneu'ma, luft eller pneu'mon, lunga): 1. luft- 2. lunga-, -artro|grafi', (/. -arthro|graph|i'a, -i'ae av g. pneu'ma, luft + gra'pho, skriva): röntgning av led efter luftinblåsning. -bacillus: seFriedländer's kapselbacill, -bronko|tomi', (/. -broncho|-tom|i'a, gen. -i'ae av g. pneu'mon, lunga 4-bro'nchos, luftrör + tome', snitt): op. in-snitt i lunga och bronk. -ce'l|e, -es (/. av g. pneu'mon + ke'le, bråck): lungbråck. -cen-te's (/. -is, -is av g. pneu'mon, lunga -f ke'ntesis, punktur): punktion av lungan för tömmande av en kavitet. -cirrho'-s|is, -is (/. av g. kirro's, gul): lung-skrumpning. -co'ccic|us, -a, -um (/.): som tillhör pneumokocker. -encefalo |grafi', (/. -encephalo I graph I i'a, -i'ae av g. pneu'ma, luft + enke'phalos, hjärna + gra'pho, skriva): röntgenfotografering av hjärnan efter inblåsning av luft i ventriklarna. Pneumoen-cephalogram. -ga'stric | us, -a, -um (/. av g. pneu'mon, lunga -f- gaste'r, måge): (nervus pneu'moga'stricus) — n. vagus, 10. hjärnnerven. -grafi', (/. -graph I i'a, -i'ae av g. pneu'ma + gra'pho, skriva): röntgenfotografering av en kroppsdel efter inblåsning av luft. Pneumogra'm. -hydro|to'rax, (/. -tho'-r|ax, -a'cis av g. pneu'ma, luft + hy'dor, vatten -f- tho'rax, bröstkorg): pneumotorax med hydrotorax, dvs. gas och vätska

i lungsäcken. Jfr hydropneumotorax, pneumose-rotorax. -kardiala biljud (av g. pneu'mon,Pneumonimi

lunga -f kardi'a, hjärta): auskultatoriska genom samverkan av lungans och hjärtats rörelser uppkomna ljud. -kock, (/. -co'cc|us, -i av g. pneu'mon, lunga -f ko'kkos, bär): den vanliga akuta pneumoniens smittämne. Syn. Frænkel-Weichselbaunis kock 1. Pneumoco'ccus lanceola'tus 1. Diploco'ccus pneumoniae. Jfr Friedländer^ kapselbacill. -kock|emi', (/. -cocc|æmjia, -i'ae av g. hai'ma, blod): förekomst av pneu-mokocker i blodet, -kockkonjunktivi't: av pneumokocker orsakad conjunctivitis simplex acuta, -kockserum: antiserum mot pneumokocker (mot pneumoni och ulcus co'rneae serpens), -kocksår: ulcus cor-neæ serpens, -konio'ser: se pneumonokonio-ser. -lit, (/. '-Iith [us, -i av g. pneu'mon, lunga -f h'thos, sten): lungsten, kalkavlag-ringen vid kroniska lunglidanden, t.ex. i tuberkulösa lunghärdar. -logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): oegentligt namn för pneumonologi'; läran om lungorna och deras sjukdomar, -ly's, (/. '-lys | is, -is av g. pneu'mon, lunga -f ly'o, lösa): lungans operativa lossande från pleura costalis vid sammanväxningar. -malaci', (/. -malac|i'a, -i'ae av g. pneu'mon, lunga + malaki'a, mjukhet): lungvävens upplösning till en brunröd, mörjig massa. Syn. pneumonomalaci. P. a'ci-da: kadaverös p. genom i lungan inträngd magsaft, -massa'ge (av g. pneu'ma, luft + ma'sso, knåda): massage av trumhinnan (1. andra kroppsdelar) genom omväxlande lufttryck och luftsugning. Jfr traguspress. -me-lano's (/. -is, -is av g. pneu'mon, lunga -f me'las, svart): svartfärgning av lungorna, -meter (av g. pneu'ma, luft -f me'tron, mått): syn. pneumatometer. -myelo|grafi', (/. -graph I i'a, -i'ae av g. pneu'ma, luft + myelo's, märg -f gra'pho, skriva): röntgenundersökning av ryggraden efter införande av luft i ryggradskanalen, -myko's, (/. -myco'-s|is, -is av g. pneu'mon, lunga + my'kes, svamp): svampsjukdom i lungorna.

Pneumoni', (/. Pneumonji'a, -i'ae av g. pneumonia): lunginflammation. — P. a'lba (/. a'lbus, vit): kongenital syfilitisk pneumoni med ett karakteristiskt blekt utseende hos den genom bindvävsinfiltration sega och luftfattiga lungväven. P. bilio'sa: p. med he-matoge'n ikterus. P. caseo'sa: ostig pneumoni, det ostvandlade stadiet av den tuberkulösa pneumonin. P. catarrha'lis: katar-ral pneumoni, varvid alveolerna fyllas med ett av vätska och celler bestående exsudat. Ofta syn. bronkopneumoni. P. croup o'sa: pneumoni med fibrinöst exsudat, kruppös p. Se hepatisation. P. desquamati'va: katar-

ral pneumoni med stark avstötning av alveo-larepitel och nybildning av dylikt. P. dissecans: pneumoni med varig lymfangit varigenom delar av lungväv frånskiljas sitt samband med lungan och kunna ligga fria i pleurahålan. P. embo'lica: skarpt begränsad pneumoni efter embolism, antingen genom att en hemorragisk infarkt 1. en lungabscess uppstår. P. fibrino'sa: pneumoni med fibrinöst exsudat; syn. pneumonia croupo'sa 1. lobaris. P. gangræno'sa: pneumoni med gangrän. P. gelatino'sa: gelatinös pneumoni, dvs. med segt ödem och deskvamativ katarr, icke kornig snittyta, tidigt skede av tuberkulos pneumoni. P. hyposta'tica: pneumoni i hypostatisk lungdel, hypostatisk lung-infl. P. indurati'va: pneumoni med granule-rande bindvävsförtätning. P. interstitia'lis: infl. i lungans (interstitiella) bindvävsstomme. P. loba'ris: pneumoni, som intar stor del av 1. hela loben, diffus, lobar pneumoni. P. lobula'ris: pneumoni, som intar spridda lobuli, härdformig, lobular pneumoni; syn. bronkopneumoni. P. massiva: fibrinös p. med av exsudat även fyllda större bronker; syn. splenopneumoni. P. migrans: fibrinös p., som efter vart annat drabbar flera lo-ber; syn. vandrande p. — Streptokockpneu-moni: p. framkallad av streptokocker. Tuberkulos pneumoni: p. framkallad av tu-berkelbaciller. Viruspneumoni, (P. viro'ge-nes): av virus framkallad sjkd. med symptom påminnande om lunginfl.

Pneumo'nik|a, sing, -um, (/. Pneumo'nic a, sing, -um av g. pneumoni'a, lunginfl.): medel mot lunginfl. Pneumo'nisk, (/. Pneumo'-nic|us, -a, -um): hörande till pneumoni, ss. pneumoniska sputa: de karakteristiska med rostfärgade strimmor uppblandade sputa vid kruppös pneumoni.

Pneumono- (av g. pneu'mon): lunga-, -ko-nio's, (/. -conio'slis, -is av g. ko'nis, damm): lungsjukdomar, huvudsakligen yttrande sig som kronisk induration, orsakad av inandat fint mineraliskt stoft ss. alumino's, an-trako's (pneumonoconio'sis anthraco'tica), asbesto's, kalciko's, (p. chahco'tica),sidero's, siliko's. Stundom räknas även av organiska stoftpartiklar orsakade sjukdomstillstånd i lungorna till pneumonokonioserna ss. byssi-nos,

tabakos. Jfr metallo'sis pulmo'num. -malaci': se pneumomalaci. -myko's, (/. -my-co's|is, -is av g. my'kes, svamp): ansamling av svampar i lungan, '-ser: rubbning av gasutbytet i lungalveolerna t.f. av degeneration av alveolarepitelet 1. förtjockning av alveolarväggarna resp. kapillarepitelet.

Pneumo- (av g. pneu'ma, luft eller pneu'mon,Pnenmopati

lunga): 1. luft-. 2. lunga-, -pati-, (/. -path|i'a,

-i'ae av g. pneu'mon -f pa'thos, lidande): lunglidande. -perika'rd(iet), (/. -perica'r-di|um, -i av g. pneu'ma, luft + peri', omkring + kardi'a, hjärta): gasansaml. i hjärt-säcken (t.ex. vid trauma 1. vid kommunikation mellan lunga och hjärtsäck). -perito-nje'um, -e'i (/. av g. pneu'ma, luft + peri-to'naios, bukhinna): gasansamling i peritoneum. Syn. pneumabdomen. Pneumoperito-nea'1 röntgendiagnostik: röntgengenomlys-ning av bukorganen efter införande av luft eller gas i bukhålan, -pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae av g. pneu'mon, lunga -f pe'xis, fixation): fästande av lungan till pleura costalis. -pleuri't (/. -is, -idis): syn. pleuro-pneumo-ni. -pleuroparieto|pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae av g. pneu'mon, lunga -f- pleura', lungsäck -f /. pa'ries, vägg + g. pe'xis, fixation): operativt fästande av lungan med dess parietala blad till kanten av ett toraxsår. -pyelo|grafi', (/. -graph I i'a, -i'ae av g. pneu'ma, luft -f py'elos, bäcken + gra'pho, skriva): pyelo-grafering med syrgas i stället för ett ogenomskinligt medium injicierat i njurbäcke-net. -pyoperika'rd, (/. -pyoperica'rdi | um, -i av g. pneu'ma, luft + py'on, var + peri', omkring + kardi'a, hjärta). -pyotho'r|ax, -a'cis (/. av g. pneu'ma, luft +• py'on, var + tho'rax, bröst): närvaro av luft (gas) och var i perikardiet resp. i brösthålan, -radio |-grafi', (/. -graph I i'a, -i'ae av g. pneu'ma, luft + /. ra'dius, stråle + g. gra'pho, skriva): inblåsning av luft 1. gas i kroppshålor (i fråga om njuren i dess fettkapsel) för erhållande av kontrastbilder vid röntgengenomlysning. -(r)ragi', (/. -rrhag {i'a, -i'ae av g. pneu'mon, lunga -f rhage', bristning): stark lungblöd-ning, blodstörtning. -serothorax, -a'cis (I av g. pneu'ma, luft -f /. se'rum + g. tho'rax, bröst): närvaro av gas och serum i lungsäcken. Jfr hydropneumotorax, pneu-mohydrotorax. -siliko's, (/. -silico's|is, -is av g. pneu'mon, lunga + /. si'lex, kisel): avlagring av kiselstenstoft i lungan. Jfr pneumo-nokonios. -terapi': se pneumatoterapi. -to'-rax, (/. -tho'r|ax, -a'cis av g. pneu'ma, luft -f tho'rax, bröstkorg): luft- 1. gasansamling i lungsäcken till följd av traumer på bröstkorgsväggen 1. genombrott av en tuberkulos kavern 1. spontan sönderdelning av ett stinkande varigt exsudat. Vid öppen p. kommunicerar pleurahålan kontinuerligt, vid ventil-p. endast under inandningen, vid sluten p. alis icke med luftvägarna. Vid pleura-la sammanväxningar uppstår stundom en partiell, annars en total 1. fri p. Jfr pneumo-pyotorax, hydro-, pyo-, tryckpneumotorax.

Konstgjord 1. artificiell pneumotorax: se

Forlanini's behandling, -tomi', (/. -to-m I i'a, -i'ae av g. pneu'mon, lunga -f tome', snitt): insnitt i lunga t.ex. för tömmande av en lungabscess. -tro'p, (/. '-tro-p|us, -a, -um av g. pneu'mon, lunga + tre'-po, vända): med inriktning på lungan, t.ex. om smittämnen med selektiv affinitet för lungan, -ty'fus, (/. -ty'ph|ns, -i av g. pneu'mon, lunga -f ty'phos, feber): atypisk nerv-feber, där pneumonisymptom äro de mest framträdande och inleda sjukdomen, -ty'm-pan|um, -i (/. av g. pneu'ma, luft -f ty'm-panon, trumma): närvaro av luft i trumhå-lan. -uri': se pneumaturi. -ventrikulo | graf i', (/. -ventriculo | graph | i'a, -i'ae av g. pneu'ma, luft + /. ventri'culus, hjärnkammare -f- g. gra'pho, skriva): röntgenfotografering av hjärnventriklarna efter inblåsning av luft med samtidig avtappning av hjärnvatten.

Pnigojfobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pni'gos, kvävning + pho'bos, fruktan): föråldrad benämning på abnorm fruktan för kvävning.

-pnoe'|a, -ae (l. av g. pnoe', andning): suffix i betydelsen av något, som berör andningen.

Pod- (av g. pou's): fot-, -a'ger, (/. '-agr|a, -ae av g. a'gra, attack): gikt i fötterna, särskilt tårna, isht stortån. Podagri'st: person med gikt i fötterna, -algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): fotsmärta t.ex. genom plattfot. Syn. -odyni. -artro'kace, (/. -arthro'ca-c|e, -es av g. a'rthron, led + kako's, dåhg): tuberkulos infl. i fotens ben och leder, -iatri' (/. -a, -ae av g. iatrei'a, läkekonst): den medicinska omvårdnaden om foten i friskt och sjukt tillstånd,

-odyni', (/. -ody-n|i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): neuralgisk smärta i häl och fotsula (hos skräddare). Syn. -algi.

Podofylli'n, (/. Podophylli'num): pulver av hartsartat extrakt från Podophy'llum pel-ta'tum, verksam beståndsdel är podofyllo-toxin. Drastikum. -cytostatic|um, plur. -a (1.): medel som hämmar eller verkar avstannande på cellernas tillväxt.

Pogo'ni|on, -i (l. av g. po'gon, skägg): den mest framskjutande punkten på hakan (i medellinjen).

Pogoni'asjis, -is (/. av g. po'gon, skägg): 1. excessiv skäggväxt; 2. skäggväxt på en kvinna.

-po(i)e's (/. -is, -is), -poe'tisk (av g. poie'o, göra): suffix i betydelsen av beredning, beredande.

Poikilo- (av g. poiki'los): prefix i betydelsen brokig, mångggestaltad. -cy'ter, (/. '-cyti); -cyt|emi', (/. -cyt|hæm|Pa, -i'ae); -cyto's (/.Poin tillage

-is, -is av g. ky'tos, cell; hai'ma, blod): abnorma former av de röda blodkropparna, t.ex. fläsk-, hammar-, bönform; blod med dylika former ss. vid perniciös anemi, -de'r-ma atrophicans vasculare: sällsynt hudlidande i den tidigare ålderdomen med pruri'-tus, teleangiektasier, pigmentering samt senare kapillära blödningar o. atrofi. -de'rma congenitale: se Thomson's sjkd. -morfo's, (/. -morpho'sjis, -is av g. morphe', form): formvariation, -pikri', (/. -picrji'a, -Vae av g. pikro's, bitter, sur): oförmåga hos organismen (vid njursjukdom) att, oberoende av födans sammansättning hålla konstant syra-basjämvikt i blodet, varigenom detta förhållande blir beroende av näringen. Pointilla'ge (/.): massageterm, systematisk knackning med fingerspetsarna. Jfr massage.

Pol: se polus.

Pola'r (av g. po'los, vridpunkt, pol): som hör till en pol. — Polari-me'ter (av g. me'tron, mått): instrument att bestämma förändringar i ljusets vridningsplan, då det passerar ett visst medium och härigenom få ett mått på mängden optiskt vridbar substans t.ex. mängden socker i en sockerlösning = pola-rimetrisk sockerbestämning. Jfr sackarimet-ri. -sations! apparater: apparater, som överföra vanligt ljus i polariserat: polarisatorer, resp. låter dylikt ljus närmare studeras: polariskop 1. analysatorer eller också betjäna sig därav, t.ex. polarisationsmikroskop. -serat ljus: ljus, i vilket de (i förhållande till ljusstrålen) vinkelrätt förlöpande svängningarna försiggå i ett enda genom strålen gående plan, så att det besitter en från andra svängningar skiljaktig riktning. Polarisationen sker genom reflexion av ljuset från en spegel 1. genom dubbelbrytning av detsamma, -te't: motsatsförhållande, som har motsatta poler, t.ex. magnetnålen.

Pol-celler: se polkroppar, -färgning: 1. färgning av polcellerna; 2. den starkare färgning, som i färgpreparat uppträder hos en del baciller vid bacilländarna. Poldon (/. -um, -i): antikolinergikum, spas-molytikum.

Poli I cyklisk (av g. poly's, mycket, flerfaldigt syn. polycyklisk; 1. kemiska sammansättningar med flera ringformiga kärnor; 2. efflorescenser, som bilda girlandformiga, slingriga figurer. Porencephalitis: se polioencefalit. Poli I klinf'k (av g. po'lis, stad -|- kli'ne, bädd): sjukvårdsinrättning för icke säng-

liggande, mindre bemedlade 1. obemedlade sjuka, som ej behöva intagas å sjukhus utan blott komma på mottagningarna. Syn. am-bulatorium. Po'lio (av g. polio's, grå): i dagligt bruk använd förkortning på den epidemiska barnförlamningen (poliomyelitis ante'rior acuta epidemica).

Polio-encefali't, (I -encephali'tjis, -idis av g. polio's, grå + enke'phalos, hjärna): infl. i hjärnans grå substans. P. acuta infe'rior: mest efter infektionssjukdomar (influensa) uppträdande, under tecken på bulbärparalys förlöpande infl. i pons, medu'lla oblonga'-ta och lillhjärnan, ofta som polioencephalo-myelitis på ryggmärgen övergående infl. P. acuta hæmorrha'gica supe'rior: Wernicke's sjkd.; akut hemorragisk infl. (oftast vid kron. alkoholism) i trakten av fyr-högarna, bl. andra symptom även ögon-muskelförlamningar. Orsak: vitamin Bu>-brist på grund av atrofisk gastrit, -myeli't (/. -is, -idis av g. polio's, grå + myelo's, märg): infl. i ryggmärgens grå substans. P. ante'rior: samlingsnamn för de med mus-kelatrofi började sjukdomarna i ryggmärgens främre horn. P. ante'rior

acu'ta (epidemica): akut poliomyelit i främre hornen, epidemisk barnförlamning; akut insjuknande i feber, smärtor (nack- och ryggstyvhet), efter några dagar, därest sjkd. ej förlöper abortivt, slappa förlamningar, vanligast i de nedre extremiteterna, ofta även eller enbart i andra delar av kroppen. Syn. Heine-Medin's sjkd. -myelitvirus: den epidemiska barnförlamningens sjukdomsalstrare virus; vanligaste virustyperna benämnas Brunhilde-, Lansing- och Leonvirus.

Polio's I is, -is (/. av g. polio's, grå): grånande; syn. canities. Jfr leukotriki. Politzer's metod: luftinblåsning genom örontrumpeten i mellanörat; åstadkommes genom att patienten gör en sväljningsrörel-se samtidigt med att läkaren sammantrycker en i lufttät förbindelse med näsöppningen stående gummiballong. "Politzer". Jfr Valsalva (1). Pol-korn 1. Babes-Ernst's korn: små färg-bara korn i polerna av vissa bakterier, t.ex. difteribacillerna. -kroppar: de små kroppar (2—3 stycken) vid animala äggcellspolen som vid äggcellens mognadsdelning o. befruktning återbildas o. försvinna. Syn. polceller, polocyter, xiktningskroppar. Polla-kis|uri', (/. -cis jur| i'a, -i'ae), -ki|uri', (/.

-cijuri'a, -i'ae), -k|uri', (l. -c|ur|i'a, -i'ae av

g. polla'kis, ofta -f- ou'ron, urin): täta uri-Pollenallergi

neringsbehov och urineringar. Syn. syknuri. Jfr polyuri. Motsatsen oligakisuri.

Pollen-allergi', -idiosynkrasi', -sjuka: se hösnuva.

Po'lI|ex, -icis (/.): tumme; P. pe'dis: stortån. Syn. hallux.

Pollino'ser, (I Pollino'sjes, sing, -is av po'l-len, stoft + g. no'sos, sjukdom): genom växters frömjöl (pollen) åstadkomna sjukdomar, t.ex. hösnuva. Jfr proteoser.

Pollutioner (av /. pollu'ere, förorena): ofrivilliga uttömningar av säden, mestadels under natten (pollutio'nes noctu'rnae) med erektion och orgasm vid erotiska drömmar; sällan under dagen (pollutio'nes diu'r-nae). Motsvarande företeelse hos kvinnan genom uttömning av sekret från bartho-lin-ska körtlarna.

Polocy'ter: se polkroppar.

Polstrålning: de vid kärndelningen från de två centralkropparna mot kärnan utgående spolformiga strålningarna.

Po'l|us, gen. och pl. -i (/. av g. po'los): axel, pol. P. frontalis, P. occipitalis, P. temporalis: det mest utbuktande, avrundade partiet av hjärnans resp. pann-, nack- och tem-porallober.

Poly- (av g. poly's, mycket): prefix i betydelsen flerfaldig. -adeni', (/. -adenji'a, -i'ae)] -adeni't (/. -is, -idis av g. ade'n, körtel): multipel körtelinfl. -æmi'a: se polyemi. -æsthesi'a: se polyestesi. -algesi', (/. -alge-s|i'a, -i'ae av g. algos, smärta): tillstånd, varunder ett nålstygn kännes som flera stygn, -arteri't (l -is, -idis): inflammation i flera artärer. Kan vara läkemedelsinduce-rad av det sympaticusdämpande quanetidi-net. -art(h)ri't, (l. -arthri't|is, -idis av g. a'rthron, led): infl. i flera leder. P. rheu-ma'tica: reumatisk feber, akut ledgångsreumatism. Kan förväxlas med reumatoid artrit, artrit vid lupus erythematosus disseminata, psoriasis-artrit, pelvospondylit, uro-artrit, artrit vid ulcerös kolit, artrit vid regional ileit, morbus Whipple m.fl. Jfr. monoartrit. -a'ser: ferment, som klyva poly-sackarider. -avitamino'ser: tillstånd framkallande av brist på flera vitaminer i födan. -bla'ster (av g. blasto's, frö): samlingsnamn för samtliga hemato- och histo-gena lymfo- och monocyter vid infl. i bindväven. -blenni', (/. -blennji'a, -i'ae av g. ble'nnos, slem): avsöndring av en myckenhet av slem.

Poly-c-: se även under poly-k.

Poly|cardi'a: se polykardi.

Poly- (av g. poly's): mycken-, -ce'ptjor, -o'ris (/. av ca'pere, taga): amboceptor med för-

måga att binda flera olika komplement, -cheiri'a: se -kiri. -chloniri'a: se -kloruri. -chyli'a: se -kyli. -cloni'a: se -

kloni. -cop-ri'a: se -kopri. -cori'a: se -kori. -cyklisk: se policyklisk. -cystisk, (/. -cy'stic|us, -a, -um av g. ky'stis, blåsa): mångcystisk. -cyt|emi', (/. -hæm|i'a, -i'ae av g. ky'tos, cell + hai'ma, blod): abnorm stegring av erytrocyternas antal; symptomatisk p.: erytrocytos, hy-per-, polyglobuli; p. ru'bra ve'ra (genuin p.): ökning av de röda med bibehållen normal mängd av de vita blodkropparna, stegring av hemoglobinhalten, rödbrusigt utseende och benägenhet för blödningar, huvudvärk, svindel, öronsusning, andnöd m.m. Syn. erytremi, Osier's sjkd. (1). P. rubra hyper-to'nica: därjämte förhöjt blodtryck. Syn. G a i shock's sjkd. P. rubra megalosplenica: med mjältförstoring, men ingen hypertoni. Syn. Vaquez' sjkd. -cyto's (/. -is, -is): abnorm ökning av röda och vita blodkroppar, reduktion av plasmamängden, -daktyii', (/. -dactyl I i'a, -i'ae av g. da'ktylos, finger): missbildning med övertaliga fingrar 1. tår. -dipsi', (/. -dips[i'a, -i'ae av g. di'psos, törst): sjukligt stegrad törst, -donti', (/. -dont|i'a, -i'ae av g. odou's, tand): övertalighet i fråga om tänder, -emi', (/. -hæm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): blodfullhet. Syn. pletho'ra vera, -estesi', (/. -æsthes|i'a, -i'ae av g. ai's-thesis, förnimmelse): känselförnimmelse på två 1. flera ställen vid beröring på endast en punkt, -fagi', (/. -phagji'a, -i'ae av g. pha-gei'n, äta): storätande, frosseri, ätsjuka. Jfr addefagi, akori, bulimi, cyn-, hyperorexi. -farmaci', (/. -pharmac[i'a, -i'ae av g. phar-makei'a, läkemedelskonst): användande av ett otal läkemedel i receptet, -farmakon: ett på många sätt sammansatt 1. till många ändamål nyttigt läkemedel, -feni', (/. -phæ-nji'a, -i'ae av g. phai'no, lägga i dagen): företeelse att ett enda arvsanlag övar inflytande på flera fenotypiska egenskaper, -fobi', (il. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för ett flertal ting. -fra-si', (/. -phras[i'a, -i'ae av g. phra'sis, talande): pratsjuka, -galakti', (/. -galactji'a, -i'ae av g. ga'la, mjölk): abnormt stark mjölk-avsöndring. -ga'm (av g. ga'mos, giftermål): som lever i månggifte, -glandular, (/. -glandularis, -e av gla'ndula, körtel): avseende körtlar, vanligen i fråga om endokrina organ, -globuli', -globuli'a: syn. erytrocytos, hyperglobuli. -gna't, (/. '-gnath|us, -i av g. gna'thos, käke): dubbelmissbildning, varvid parasiten är fästad vid autositens käkar. -haemi'a: se polyemi. -hexo'ser: komplicerade anhydrider av hexoser, resp. hexoserPolyidros

och pentoser av formeln (CeHioC>6)x. Syn. polysackarider. -(h)idro's (/. -is, -is av g. hidro's, svett): abnormt riklig svettavsönd-ring. -hypermenorré, (/. -hypermenorrhoe'la, -ae); -hypomenorré, (/. -hypomenorrhoe'|a, -ae av g. hype'r, över; hypo', under -f- men, månad + rhoi'a, flöde): abnormt tätt påkommande menstruationer med rikligt resp. obetydligt flöde, -infektion: biandinfektion dvs. inf. med flera smittämnen, -idi', (av g. i'dios, egen): ärvande av ett av flera genpar sammansatt kännemärke; om dessa verka i samma riktning talar man om homomeri. -kardi', (/. -card|i'a, -i'ae): se takykardi. -ka-ryocy'ter (av g. ka'ryon, kärna + ky'tos, cell): mångkärniga 0'ätte)celler. Jfr mega-karyocyter. -kiri', (/. -cheir|i'a, -i'ae av g. cheir, hand): tillstånd med övertalig hand. -kloni', (/. -clon|i'a): paramyoclonus multiplex. -kloruri', (/. -chlorurji'a, -i'ae av g. chloro's, gröngul + ou'ron, urin): ökad utsöndring av klorider med urinen, -koli', (/. -chol|i'a, -i'ae av g. chole', galla): abnormt starkt gallflöde. -kopri', (/. -coprji'a, -i'ae av g. ko'pros, exkrementer): starkt stegrad fecesbildning. -kori', (/. -cor|i'a, -i'ae av g. ko're, pupill): förekomsten av 2 1. flera pupiller i ett öga. P. ve'ra varje pupill har sin egen sfinkter. P. spu'ria: en sfinkter gemensam för samtliga pupiller, -kre'st (av g. chresto's, nyttig): ett i flera fall mångsidigt verksamt och använt läkemedel, -kromasi', (1. -chromasji'a, -i'ae); -kromato|fili', (/. -chromatophili'a, -i'ae av g. chro'ma, färg + phile'o, älska): unga och isht sjukligt förändrade erytrocyters egenskap att färgas ej blott såsom normalt endast av sura utan även av basiska anilinfärger, -krom|-emi', (/. -chrom|æm|i'a, -i'ae av g. chro'ma, färg -f hai'ma, blod): ökning av blodfärgämnet vid polycytemi. -kro't (av g. kro'tos, larm): puls med olika starka pulsslag, -kyli', (/. -chyl|i'a, -i'ae av g. chylo's, saft): stark ökning av kylusproduktionen. -le'ptisk, (av g. le'psis, gripande): med flera anfall, -mas-ti', (/. -mast I i'a, -i'ae av g. masto's, bröst): övertaliga bröstkörtlar. Syn. hypermasti (2). Jfr polyteli. -meli', (/. -mel | i'a, -i'ae av g. me'los, lem): övertaliga extremiteter, -me-norré, (/. -menorrhoe'|a, -ae av g. men, månad -f- rhoi'a, flöde): abnormt talrika menstruationer.

Polyme'r (av g. poly's, mycket -f me'ros, del): sammansatt av flera delar, leder; beroende på flera genpar. Jfr monomer. — Po-lymera föreningar: kemiska ämnen med samma kvantitativa och kvalitativa sammansättning, men olika molekylarvikten ss.

formaldehyd CH20 och ättiksyra C2HUO2, mjölksyra C&H0O3 osv. Polymeri. Polymerisation: sammanslutning av likartade organiska molekyler utan utträde av atomgrupper till mera sammansatta ämnen, tex. av 3 molekyler acetaldehyd C2H4O = en molekyl paraldehyd CøHi208. Jfr meta-, iso-meri.

Poly- (av g. poly's): mycket-, -mi'tusformer (av g. mi'tos, tråd): mikrogametocyter av malariaplasmodier, på vilka under vistelsen i anophelestarmen utväxa gisselformiga utskott, vilka lösgöra sig till mikrogameter. -morf, (1. -mo'rph|us, -a, -um av g. morphe', form): månggestaltad. Poly morf kärniga leukocyter: vita blodkroppar med loberade och därigenom mång gestaltade kärnor, -morfi', -morfi'sm, (/. -morphi'smjus, -i): mångfor-mighet. -myalgi', (I. -myalgi'a9-i'ae av g.mys, muskel -|- a'lgos., smärta): smärtor i många muskier, -myi't (i. -is, -idis): en till sitt väsen och orsak mindre känd, med infl. i ett flertal muskler, stundom även med svåra allmänrubbningar och med infl. i huden, dermato-myi'tis, förlöpande (infektiös) sjukdom, -myxin (l. -um, -i): polypeptidantibiotikum. -neuri't (l. -is, -idis av g. neu'ron, nerv): i flera nerver uppträdande infl. Ofta pareste-sier efter nedsatt sensibilitet i samtliga extremiteters distala delar. Polyneuritis ende'mica pernicio'sa: beriberi. P. alcoho'li-ca: av alkoholmissbruk framkallad polyneura. Polyneuritisk, (I. Polyneuritic]us, -a, -um). P. psykos: se Korsakow's symptomkomplex. -neuropath I i'a, -i'ae (I. av g. neu'ron, nerv -f pa'thos, lidande): multipla nervlidanden. -nukleä'r (av /. nu'cleus, kärna): mångkärnig. De vanliga leukocy-terna kallas ofta polynukleära, men äro i själva verket polymorfkärniga. Jfr mono-nukleär. -odonti', (/. -odontji'a, -i'ae av g. odou's, tand): förhandenvaron av övertaliga tänder, -onyki', (/. -onych|i a, -i'ae av g. o'nyx, nagel): övertalighet i fråga om naglar, -opi', (/. -op|i'a, -i'ae av g. ops, öga); -opsi', (/. -ops|i'a, -i'ae av g. o'psis, syn): dubbelt eller mångfaldigt seende av ett och samma föremål vid spaltbildningar i iris, astigmatism, hysteri m.m. -orkidi', -orkidi'sm, (/. -orchid | i'a, -i'ae, -orchidi's-m|us, -i av g. o'rchis, testikel): övertalighet i fråga om testiklar. -os to'ti sk, (/. -osto'ticjus, -a, -um av g. oste'on, ben): uppträdande i flera ben. -oti', (i. -otji'a, -i'ae av g. ous, öra): förhandenvaron av övertaliga öronmusslor.

Poly'p, (Z. Po'lypjus, '-odis och -i av g. poly's,

mången -f- pou's, fot): 1. ett särskilt släktePolypeptider

lågt stående djur; 2. på grund av viss likhet med nyssnämnda djur beteckning för en stjälkad berlockliknande utväxt från hud 1. slemhinnor.

Polypeptider: se peptider.

Poly-phaeni'a, -phagi'a, -pharmaci'a, -phobia, -phrasi'a: se -feni, -fagi etc.

Poly- (av g. poly's): mycket-, -pioni', (/. -pio-n|i'a, -i'ae av g. pi'on, fett): fettsot, -plegi', (I -pleg|i'a, -i'ae av g. plege', slag): samtidig förlamning av flera muskler, -ploidi', (I. -ploid|i'a, -i'ae av g. -plo'os, -faldig): för-handenvaron av mer än 2 ggr så många kromosomer i kroppscellerna som i könscellerna. Allt efter flerfaldigandet av den hap-loida kromosomsatsen talar man om tri-(3), tetra-(4), pentaploidi osv. Polyploidisering: med konst framkallad p. Jfr diploidi. -pné, (/. -pnoe'I a, -ae av g. pnoe', andning): påskyndad respiration. Syn. takypné. -podi', (/. -pod I i'a, -i'ae av g. pous, fot): närvaro av en övertalig fot. -poi'd (/. -es av g. pous, fot + ei'dos, form): polypartad. -posi', (/. -posji'a, -i'ae av g. po'sis, dryck): sjukligt begär att dricka.

Poly|po's (/. -is, -is av g. poly'pous, mångfo-tat djur): samling av talrika polyper, mestadels i tarmkanalen, p. intesti'ni, p. re'cti. P. ventri'culi: vårtformig magslemhinna vid kronisk magkatarr. Syn. état mamelonné. Polypös, (I. Polypo's I us, -a, -um).

Poly- (av g. poly's): mycket-, -pragmasi' (/. -a, -ae av g. pra'gma, sak): mångsysslande. Poly pragma't iker bland läkare: de som pröva allt möjligt från det ena till det andra i sin behandling av sjuka, -radikuli't, (/. -radiculitis, -idis av ra'dix, rot): infl. i nervrötterna. -radikuloneuri't, (/. -radiculoneuri'tis): se Guillain-Barré's syndrom. -sackara'-ser: enzym, som klyva polysackarider, t.ex. diastas. -sackari'der: syn. polyhexoser. -sar-ci', (/. -sarc|i'a, -

i'ae av g. sarx, kött): syn. obesitas. P. co'rdis: cor adiposum, fetthjär-ta. -serosi't (/. -is, -idis av se'rum, blodvatten): samtidig infl. i flera av de serosa hinnorna. Syn. Bamberger's sjkd., perivisce-rit. -siali', (/. -sialji'a, -i'ae av g. si'alon, spott): spottflöde; syn. ptyalism. -sinui't (/. -is, -idis av si'nus, veck): infl. i flera sinus samtidigt, -spermi', (/. -sperm | i'a, -i'ae av g. spe'rma, säd): 1. äggets impregnation av mer än en spermatozo; 2. spermatorré. -stichi'a-s|is, -is (/. av g. sti'chos, rad): mera än en rad ögonfransar, -synovit (l. -is, -idis av g. syn. + I. o'vum, ägg): allmän infl. i syno-vialmembranerna. -teli', (l. -thel|i'a, -i'ae av g. thele', bröstvårta): mera än en bröstvårta. Jfr polymasti. -tiazid, (/. -thiazid|um, -i):

diuretikum. Se etakrynsyra. -triki', -triko's, (1. -trich|Pa, -i'ae, -tricho's|is, -is av g.

thrix, hår): abnormt riklig hårväxt, -uri', (/. -ur I i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): ökad urin-utsöndring. Syn. hyperure's. Motsatsen oliguri. Jfr pollakisuri. -vale'nt (av I. vale're, vara verksam): flervärdig. P-a sera: antise-ra, framställda genom immunisering av djur med olika stammar av samma bakterieart. P-a vacciner: vacciner framställda av olika stammar av samma bakterieart.

Po'mfolyx, (/. Po'mpholyx): se pemfi'gus.

Po'mum Ada'mi (/.): adamsäpplet, övre delen av det under hudbetäckningarna starkt framträdande manliga struphuvudet. Syn. promine'ntia lary'ngica.

Poncefs operation: 1. op. förlängning av akillessenan vid pes equi'nus; 2. perineal uretrostomi. P. reumatism: ledgångsreumatism på tuberkulos grund.

Ponderabel, (/. Pondera'biljis, -e av po'ndus, vikt): vägbar.

Po'nd|us, -eris (/.): vikt, tyngd.

Ponndorf's vaccination: i 30—40 fingerlånga med ymplancett gjorda streck i huden, på armar 1. ben, så djupa, att blödning nätt och jämnt ej uppstår, ingnides det nativa, samtliga tuberkulosantigener hållande ympmedlet.

Pono|fobi', (/. -phobji'a, -i'ae av g. po'nos, smärta, trötthet + pho'bos, fruktan): 1. abnorm fruktan för smärta; 2. abnorm lättja.

Pon|s, '-tis (/.): brygga. P. Varoli, BNA: hjärnbryggan mellan cru'ra ce'rebri och medulla oblonga'ta. Ponti'n (/. -us, -a, -urn): tillhörande pons.

Po'pl|es, -itis (/.): knäveck.

Popli't|eus, -ea, -eum (l. av p o'pies, knäveck): tillhörande knäleden, t.ex. arte'ria popli'tea.

Population, (/. Popula'tjio, -io'nis): befolkning, samling olika arvstammar.

Po'r (/. -us, -i av g. po'ros): fin öppning.

Por- (av g. po'ros): por-, -adeni't (/. -is, -idis av g. ade'n, körtel): sjukdom i ljumskkört-larna, karakteriserad av bildandet av små abscesser. P. no'strås, p. v ene'rea: se lymphogranuloma inguinale, -encefali, (/. -en--cephalji'a, -i'ae av g. enke'phalos, hjärna): kongenital på utvecklingsrubbning beroende (äkta) eller efter födelsen p.gr. av malaci eller dylikt förvärvad (oäkta) defektbildning i hjärnsubstansen, vanligen å dess yta och stundom i öppen förbindelse med hjärn-ventriklarna.

Porfyri', (/. Porphyr| i'a, -i'ae av g. porphy'ra, purpur): förökad bildning och utsöndring av porfyriner, vid medfödd p. (Fischer'sPorfyrinemi

sjkd.) av kopro- och uroporfyrin, vid sekundär p. dessutom av hematoporfyrin. Buk-smärtor, röd urin, vari man finner porfy-rin, och slappa förlamningar. Mentala rubbningar.

Porfyrin|emi', (/. Porphyrinlæm|i'a, -i'ae av g. porphy'ra, purpur + hai'ma, blod): förekomsten av porfyrin i blodet.

Porfyri'ner: en grupp röda järnfria, sammansatta pyrrolfärgämnen, dels ur blodfärgämnen: hematoporfyriner, dels ur klorofyll: fylloporfyriner, dels även fritt förekommande.

Porfyrino|pati', (/. Porphyrino| path | i'a, -i'ae av g. porphy'ra, purpur + pa'thos, lidande): med porfyri insättande sjkd.

Porfyrin I uri', (/. Porphyrin | ur | i'a , -i'ae av g. porphy'ra, purpur + ou'ron, urin): porfy-rinutsöndring i (mörkröd) urin, t.ex. vid sul-fonalförgiftning. Även som självständig sjukdom med buksmärtor, förlamningar etc.

Porfyrmjälte: hyperplastisk mjälte vid lymfo-granulomatos, med en brokig snittyta p.gr. av insprängda knöliga 1. taggiga nekrotiska härdar och indurationer av olika ålder.

Porio|mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. porei'a, vandring -f- mani'a, galenskap): sjuklig vandringslust. Syn. auti'smus ambulato'rius, drapeto-, dromomani, fugue. Porioma'n: person hemfallen åt dylika tillstånd.

Pormask: se komedon.

Porno- (av g. po'rne): sköka-, -grafi', (/. -graph I i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): framställande av otuktiga saker i skrift. Pornografiska bilder. -lagni', (/. -lag-n|i'a, -i'ae av g. lagnei'a, vällust): perverst sexuellt intresse för otukt (prostituerade).

Poro|kerato's, (/. -cerato's|is, -is av g. po'ros, por + ke'ras, horn): en från svettkörtlarnas utförsgångar framskridande förhornings-process ledande till vårtformiga upphöjningar på epidermis och härifrån utbredande sig excentriskt; uppträder vanligen i ungdomsåren i ansikte, nacke och på extremiteter. Syn. Mibelli's sjukdom.

Poro's (/. -is, -is av g. po'ros, por): porositet, något som är poröst, t.ex. osteoporo's[is): poröst ben; cerebroporo's(is): genom gasbildande bakterier, kadaveröst 1. vid gangrä-nösa processer i hjärnan uppkommen hjärn-porositet.

Poro|tomi': se meatotomi.

Porro's operation: laparotomi med exstirpa-tion av u'terus o. anne'x vid höjden av isthmus uteri. Syn. celiohysterektomi, lapara-tomi'a cum hysterectomi'a partia'lis.

Porslins-filter: chamberland-filter, -gall-blåsa: vid förkalkningar i gallblåseväggen,

oftast när blåsan är utspänd kring en stor solitärsten. -kropp: mollu'scum contagio'sum.

Po'rt|a, -ae (/.): port. P. he'patis: leverporten. P. rena'lis: njurporten 1. njurhilus. Vena po'rtce 1. "porta": portådern. Portasystemet: till v. portæ hörande kärlområden.

Porter-Silber's analys: kolorimetrisk metod för bestämning 17-ketosteroider i urinen.

Po'rt|io, -io'nis (/.): portion, del. P. vaginalis u'teri: den del av ce'rvix u'teri, som ligger inom vagina; modertruten, -erosion: infl. förstörelse av epitelet kring modersmunnen.

Portådern: se porta, vena portæ.

Po'r|us, gen. och pl. -i (/. av g. po'ros, por): öppning, por. P. acu'sticus exte'rnus och in-te'rnus: yttre mynningen av yttre hörselgångens ossösa del. resp. inre hörselgångens öppning för hörselnervens inträde i klippbenet. P. sudo'rifer: mynningen av en svettkörtelgång.

Posio-mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. po'sis, dryck -f mani'a, galenskap): se dipsomani.

Position, (l. Posi't|io, -io'nis av po'nere, ställa): ställning, läge. -s|förändring: lägeförändring av hela uterus i bäckenet. A'nte-, re'tro-, la'tero- (dextro- 1. sinistro-) position — framåt-, bakåt-, sido- (höger- 1. vänster-) förskjutet läge. Jfr descensus, elevation, flexion, version.

Positro'ner: positivt laddade elementpartiklar i grundämnenas atomer. Jfr elektroner.

Posner's varbestämning: man fyller urin i en bägare och bestämmer, vid vilken höjd vanlig tryckstil ej mera kan läsas.

Poso|logi', (/. -log I i'a, -i'ae av g. poso'n, mängd -f- lo'gos, lära): läran om läkemedelsdosering.

Post- (/.): prefix med betydelsen efter.

Post-accessua'l; -apople'ktlsk: som inträffar efter en paroxysm resp. apoplexi. -centra'! ; is, -e (/.): bakom ett centrum, -cibal (av /. cibum, föda): efter måltid.

Post eller pro'pter (/. post, efter; pro'pter, på grund av): en term, som användes, då man frågar sig, om ett tillfrisknande kommit av sig självt (post) efter behandlingen 1. om det har sin orsak i behandlingen (propter).

Post|encefali't, (/. -encephali't|is, -idis av post, efter -f g. enke'phalos, hjärna): det tillstånd, som ofta kvarstår efter en genom-lupen epidemisk encefalit och kännetecknas av bl.a. ett oroligt, fräckt uppträdande, -en-cefali'tisk, (/. -encephali'tic | us, -a, -um).

Poste'r|ior, -ius (/.): den bakre. Syn. posti'cus. Jfr anterior, anticus.Postetomi

Poste|tomi', (/. Posthe|tom|Pa, -i'ae av g. po'sthe, förhud + tome',snitt): circumsision.

Post I ganglionar^ nerver: de nerver, som gå från sympatiska ganglier till centrala nervsystemet; jfr preganglionära.

Posthemorra'gisk, (/. Posthæmorrha'gic | us, -a, -um): efter blödning.

Post hoc, e'rgo pro'pter hoc (/.): "därefter, följaktligen därför"; två 1. flera efter varandra följande händelser stå i orsakssammanhang med varandra (en oberättigad slutsats). Jfr post eller propter.

Posti'kus, (/. Posti'c|us, -a, -um = posterior, -ius = bakre) -förlamning: förlamning av m. cricoarytaenoide'us poste'rior, bakre struphuvudmuskeln, med karakteristisk, röstspringan förträngande ställning av stämbanden. Syn. abduktorförlamning.

Postinfection I us, -a, -um (/.): efter infektion, postinfektiös.

Postio- (/. Posthio- av g. po'sthe): förhud-, -plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation för ersättning av förhud på penis. Post|i't, (/. Posthi't|is, -idis): infl. i förhuden.

Postmatu'ritjas, -a'tis (/.): överutveckling.

Post mo'rtem (/.): efter döden, förk. p. m. Postmortala förändringar.

Postnata'1 (/. -is, -e): efter födelsen.

Postoperati'v: efter operation.

Post pa'rtum (/.): efter förlossningen, förkortat = p. p.

Post- (av /. post): efter-, -pneumo'nisk: inträdande i anslutning till en lunginfl. -pone'-rande (av I. po'nere, ställa): om ett försenat inträdande. -re'm|us, -a, -um (/.): sist. -se-kuti'v (av /. se'qui, följa): inträdande som följd, -syfili'tisk = metasyfilitisk. -trauma'-tisk, (/. -trauma'tic|us, -a, -um): inträdande efter ett trauma.

Postu'r|a, -ae (/.): kroppshållningen.

Po tain's apparat: apparat för utsugning av utgjutningar, särskilt pleurautgjutningar. Består av flaska med sugpump, varigenom luften i flaskan samt därifrån utgående sugrör kan förtunnas och vätska utsugas. P. syndro'm: stas i lilla kretsomloppet vid svårt, smärtsamt mag- och tarmlidande.

Potamo|fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pota-mo's, flod -f- pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för stränder 1. för strömmar och sjöar.

Pota't|or, -o'ris (l. av pota're, dricka): drinkare. Potato'riums se alkoholism.

Pote'ns, (/. Pote'nt|ia, -iae): kraft, förmåga; 1. i betydelsen pote'ntia coeu'ndi, conci-pie'ndi, genera'ndi: förmåga

till samlag, till befruktning, till fortplantning; pote'nt:

motsatsen impotent; 2. graden av homöopa-ternas förtunning av verksamma medel och därmed enligt deras uppfattning ökning i kraft. Första potensen = en blandning av 1:10, andra = 1:100, tredje = 1:1.000 osv. — Potentiell energi: latent magasinerad, inneboende energi, spännkraft, som kan utlösas i aktuell energi, t.ex. den inneboende kraften i en spänd fjäder. — Potentie'rad: förstärkt; särskilt en synergistisk verkan, som är kraftigare än summan av de olika faktorernas verkan.

Po't|io, -io'nis (/. av g. poto'n): dryck.

Poto|mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. poto'n, dryck -f mani'a, galenskap): dryckenskapslast. Jfr alkoholism.

Pott's fraktur: brott av vadbenets undre del med vridning av foten utåt och vanligen avslitning av ett stycke av tibiala malle-o'len. P. gangrän: åldersbrand, gangræna seni'lis. P. puckel: äkta spetsvinklig puckel efter tuberkulos i ryggraden. Syn. gibbus, malum Potti. P. sjukdom: syn. spondylar-tro'kace, tuberkulos ryggradskaries.

Po't|us, -a, -um (/. av g. poto'n, dryck): drucken.

Poupart's ligament: ligamentum inguinale (lig. Poupa'rti), ljumskbandet mellan os pubis och spina ili'aca ante'rior supe'rior.

p. p.: förk. för (/.): 1. pro pa'rte — delvis; 2. pro pa'upere = för den fattige, på fattigkassan (i recept); 3. post pa'rtum = efter partus; 4. per pri'mam = läkning p. p.

P. p.: förk. för pluri'para (/.): = mångföder-ska.

PP-faktorn: antipellagrafaktorn, £2-vitaminet. Se niacin och vitamin.

P-piller: förkortning av preventivpiller, varmed avses att förhindra eller avbryta en tidig graviditet. Vanligen steroidhormoner.

PPLO: förkortning för pleuropneumonialik-nande organismer (se mykoplasmaorganis-mer). Släckte av Schizamyces.

Pr.: förk. för presbyopi, långsynthet.

Pramokain, (/. Pramocain[um, -i): lokalane-stetikum.

Prcdnisolon (1. -um, -i) och prednison (/. -um, -i): glykokortikoider. Används även vid immunsuppressionsbehandlingen.

Prednyliden (/. -um, -i): glykokortikoid.

Prae- (/.): prefix med betydelsen framför, före, föregående. Ord, som ej återfinnas under præ-, sökas under pre-.

Præauricula'r|is, -e (/.): framför örat.

Praec.: förk. för praecipita'tus (/.): = utfälld.

Praecipita't|us, -a, -um (/.): brådstörtad.

Praeco'citas so'mo-psy'cho-genita'lis: se makro genitosomi.Præcox

Prse'cox (/.): för tidig, brådmogen, brådstörtad. Ofta som beteckning för dementia p.

Præ|cu'ne|us, -i (/.): på hjässlobens mediala yta liggande gyrus.

Præ I genicular |um, -i (/.): den laterala corpus genicula'tum.

Præluxar|io, -io'nis (/.): förebud till luxation.

Præ|opercul|um, -i (/.): den frontala täcklappen över insula. Syn. operculum fron-ta'le.

Præscri'ptio: se recept.

Prse'sens (/.): närvarande.

Præsentat j io, -io'nis (/.): överräckande.

Praeternaturalis, -e (l. av præter, förbi + naturalis, som hör till naturen): onaturlig, t.ex. a'nus p.: analöppning (ev. anlagd vid operation) å annat ställe än normalt.

Præ'v|ius, -ia, -ium (/. av præ, framför -f vi'a, väg): liggande framför. Place'nia prae'via: framför uterusmynningen sittande moderkaka.

Pragmat- (av g. pra'gma): sak-, -agnosi', (/. -agnosji'a, -i'ae av g. a priv. + gno'sis, kunskap): oförmåga att igenkänna förut bekanta föremål, -amnesi', (/. -ämnes | i'a, -i'ae av g. a priv. -f mne'me, minne): minnesförlust för föremåls utseende, -isk: som hör till pragmatism, klok, erfaren, allmännyttig, -i'sm (/. -us, -i): läran att det värdefullaste i kunskapen är dess praktiska nytta.

Pramokain: lokalanestetikum.

Prausnitz-Kiistner's reaktion: sprutar man intrakutant på en frisk person litet serum från en misstänkt allergisk individ och efter 24 timmar det motsvarande anti-genet på samma ställe, så uppträder här rodnad, klåda och blåsbildning om den se-rumgivande var allergisk.

Pravaz' spruta: liten spruta för subkutan injektion.

Pra'x|is, -is (/. av g. pra'xis): handling.

Pre-, (/. Præ-): prefix med betydelsen framför, före, föregående. Ord, som ej återfinnas under pre-, sökas under præ-.

Pre- (/. Præ-): före-, -agona'1 (/. -is, -e av g. ago'n, kamp): som föregår agoni. -aneste-si', (/. -anæsthes|Pa, -i'ae av g. a(n) priv. + ai'sthesis, känsel): preliminär anestesi; lätt inledande anestesi 1. narkos före administre-ringen av det vanliga sövningsmedlet. Jfr prenarkos. Preanestetisering. -antiseptisk; -aseptisk: som hänför sig till tiden före an-tiseptikens resp. aseptikens införande, -cen-tra'1 (/. -is, -e): framför hjärnans central-vindel. -cipita'bel substans: se precipitiner.

Precipita't (av l. præcipita're, nedstörta): beslag, fällning (ss. objekt). P. på bakre horn-

hinneytan vid descemetit. Gult p. = hydra'r-gyri o'xidum præcipita'tum, fälld kvicksil-veroxid. Precipitation, (/. Præcipita't|io, -io'nis): fällning (akten); även precipitinreak-tion. Precipite'ra: utfälla. — Præcipitat|us, -a, -um (/.): fälld, brådstörtad.

Precipiti'ner (av l. præcipita're, nedstörta): efter insprutning av kolloider, särskilt genuina äggvitekroppar ävensom vid många infektionssjukdomar, i blodet uppstående specifika antikroppar med förmåga att vid blandning med en klar lösning av antigenet, precipitoge'net 1. den precipita'bla substansen, orsaka grumling. Denna s.k. precipitin-reaktion är mycket känslig samt användbar vid rättsfall, då. det t.ex. gäller att avgöra, om intorkat blod härrör från människa eller ej. Syn. koaguliner. — Precipitoi'der: vid + 60° C inaktiverade precipitiner.

Predikar I hand: handställning med sträckt handled och grundfalanger men övriga falanger böjda, vid atrofi av tummens böjare men bibehållna sträckmuskler ss. vid ulnaris- och medianusförlamning och vid sy-ringomyeli.

Prednison (l. -um, -i) och Prednisolon (/. -um, -i): glykokortikoider.

Prednyliden: glykokortikoid.

Pre- (/. Præ-): före-, -dilektion, (/. -dile'ct|io,

-io'nis av dili'gere, utvälja): förkärlek. Predi-lektionsställe. -disposition (av I. dispo'nere, ordna): på förhand

mottaglig. -eclampsji'a, -ae (/.): förebud till eklampsi. -eklamptisk, (/. -ecla'mpticjus, -a, -um av g. ek, ut -f la'm-po, lysa): eklampsibebådande. -formerad (av I. formate, bilda): som förut bildats, -fy-so'n, (/. -physo'n|um, -i): hormonpreparat från främre hypofysloben. -ganglionära nerver: de nerver, som gå från centr. nervsyst. till sympatikus' ganglier. Jfr postganglionä-ra. -hypofy'sen, (/. -hypo'physjis, -is): främre hypofysloben.

Preimmunisation,! (/. Prseimmunisa't | io, -io'nis): artificiell immunisering företagen å mycket små bain ss. t.ex. vaccinering med BCG.

Preiser's sjukdom: traumatisk osteoporos i os scaphoidetim. Jfr Kohler's sjkd.

Prekancero'ser: ironiska lidanden, som ofta urarta till kräfta, t.ex. Paget's disease.

Pre- (/. Præ-): före-, -karcino'm, (/. -carcino'-m|a, -atis av g. karki'nos, kräfta); -carcino-mato's|us, -a, -um (/.): uppkomsten av kräftsvulster genom förberedande epitelföränd-ringar vid sår, ärr, hetta, inverkan av vissa kemiska ämnen, röntgen 1. i sin utveckling hämmade embryonala celler, -kardia'1, (/. -cardia'!|is, -e av g. kardi'a, hjärta): fram-Prelum abdominale

för hjärtat, -kardialgi', (/. -cardialgji'a, -i'ae av g. kardi'a, hjärta + a'lgos, smärta): smärta i hjärttrakten, prekärdialsmärta. -ko'ma, (/. -co'm|a, -atis av g. ko'ma, medvetslöshet): begynnande rubbning av medvetandet, innan tillståndet blivit komatöst. Prekomatö's. -kordia'1, (/. -cordia'l|is, -e av cor, hjärta): som hör till prekordiet. Prekordia'lsmärta: smärta i hjärttrakten. Prekordia'långest: ångest med känsla av beklämning i hjärttrakten, vid angina pe'ctoris. Syn. oppre'ssio pe'ctoris. Prekordialavledning: från trakten framför hjärtat (prekordiet) gjord avledning vid elektrokardiogramtagning; syn. bröstav-ledning. -kordialgi', (/. -cordialgji'a, -i'ae av cor, hjärta + g. a'lgos, smärta): smärtor i hjärttrakten. -ko'rdiet, (/. -co'rd|ia, -iae, -co'rd|ium, -ii av cor, hjärta): hjärttrakten.

Pre'Ium abdominale (/. pre'lum, press -f abdo'men, buk): bukpressen.

Pre- (/. Præ-): före-, -matu'r, (/. -matu'r|us, -a, -um, mogen): före mognaden, för tidig, omogen, -maxilla're: os præmaxillare, mel-lankäksbenet. -menstruell: tiden före menstruation. -mola'r, (/. -moIa'r|is, -e, pl. -es av g. myle, /. mola, kvarn): de främre kindtänderna, -monitoriskt symptom (av /. praemone're, förvarna): symptom, som förebåda utbrottet av en sjukdom. P. diarré: som inledning till koleraanfallet, -morbid, (/. -mo'rbidjus, -a, -um): före sjukdomens framträdande, -mortal (/. -is, -e av mors, död): före döden, -narkos, (/. -narco's|is, -is av g. na'rkosis, bedövning): lindrig bedövning före allmän narkos 1. lokalanestetise-ring. Jfr preanestesi. Prenarkotisering. -na-tal (/. -is, -e, hörande till födelsen): före födelsen. -operativ: före operation, -oxygenation: ren syrgasandning. -paraly'-tisk, (/. -paraly'tic | us, -a, -um av g. paraly-tiko's, lam): som föregår förlamning. P-a sta'diet vid epidemisk barnförlamning: tiden mellan sjukdomsutbrottet och förlamningarnas insättande, -patella'r (/. -is, e), -patellar: framför knäskålen, -periton|eal 1. -ee'11, (/. -peritoneal I is, -e): framför peritoneum, -puberteten, (/. -pube'rt|as, -a'tis av pu'bes, blygd): tiden närmast före puberteten, -puti|al, (/. -is, -è) 1. -e'11: liggande framför preputiet. Preputialsten: konkrementbildning i förhudens veck. -pu'-tiet, (/. -pu'tijum, -i): förhuden.

Presby- (av g. pre'sbys): gammal-, -akusi', (/. -acus|i'a, -i'ae, -acu's|is, -is av g. a'kousis, hörsel): lomhördhet på grund av hög ålder, -o I freni', (/. -phren|i'a, -i'ae av g. phren, själ): deme'ntia seni'lis under bilden av en Korsakow's psykos med nästan fullstän-

dig förlust av inpräglingsförmåga och stark nedsättning av minnet, -opi', (/. -op|i'a, -i'ae av g. ops, öga): genom minskning av ackommodationsförmågan med högre ålder inträdande långsynthet. Presbyo'p: långsynt person. Jfr ametropi, astigmatism, emmetropi, hypermetropi, myopi. -sfa'celus, (/. -spha'-cel|us, -i av g. spha'kelos, gangrän): senilt gangrän.

Pre- (/. Præ-): före-, -senil (/. -is, -e, gubbaktig): för tidigt åldrad, även om åldern före det egentliga senium: prese'niet, (praese'-nium). -se'nti I a, -ae (/.): närvaro.-servati'v (/. -um, -i av praeserva're, förebygga): mest om

skyddsmedel mot smitta och befruktning vid koitus, ss. kondom. Jfr preventivmedel, -sklero's, (/. -sclero'slis, -is av g. sklero's, hård): förstadium till arterioskleros, särskilt utmärkt av hypertoni. Syn. Hu chard's sjukdom, hyperpiesi. -skription, (/. -scri'p-t|io, -io'nis av scri'bere, teckna): se recept, -systoliskt biljud: hj ärtljud, som framträder strax före systole, -urin: den från glomeruli avsöndrade u.; i stort sett utgörande ett äggvitefritt blodplasmafiltrat; syn. förurin, primärurin. -vale'nt, (/. '-valens av praevale're, vara överlägsen): överlägsen, övermäktig, med övervikt. Prevale'ns: överlägsenhet, övervikt. Prevale'ra. -venti'v (/. -us, -a, -um av preveni're, förekomma): förebyggande, ofta syn. med preservativ. P. behandling: t.ex. genom skyddsympning. Preventivmedel: särskilt om medel att förhindra befruktning, -vertebral (/. -is, -e av ve'rtebra, kota): framför ryggraden, t.ex. p-a ganglier. -öde'm, (/. -oede'm|a, -atis av g. oi'dema): den ett par dagar före nefritsymp-tomens framträdande konstaterbara (på vat-tenretention beroende) viktökningen.

Priapi'sm (/. -us, -i av g. benämningen på Aphrodite's och Dionysos' son Pria-pos vilken avbildades med mycket stor penis): smärtsam, krampaktig, av könslig retning oberoende erektion av penis vid svåra hjärn- och ryggmärgslidanden. Syn. men-tu'lagra. Motsvarighet hos kvinnan klito-rism.

Price -J one s-kurva: anger grafiskt, vid direktmätning i mikroskop av erytrocyternas storlek, blodkropparnas medeldiameter.

Priessnitz' inpackning: inveckling av den nakna kroppen i yllefiltar och täcken varöver ytterligare filtar o. bolstrar lägges för ernående av starkt svettbad. F. omslag: våtvärm ande omslag; förk. VVO.

Prilokain, (/. Prilocain|um, -z): lokalaneste-tikum.

Primar|ius, -ia, -ium (/.): en av de främsta.Primidon

Primidon (/. -um, -i): pyrimidindionderivat, antiepileptikum.

Primi- (av /. pri'mus): den förste-, -gra'vidja, -ae (l. av gra'vidus, tung): för första gången havande kvinna, '-par|a, -ae (/. av pa'rere, föda): förstföderska. Jfr bi-, multi-, nulli-, pluripara.

Primitiv (av /. primiti'vus, den första i sitt slag): ursprunglig, enkel, -fibriller: fina trådar utgörande de enklaste elementen i muskel- och nervtrådar, -skida: 1. neurilemma; 2. sarkolemma.

Primordia'1 (av /. primo'rdium, ursprung): ursprunglig. -folli'klar: se primärfolliklar. -kraniet: det embryonala hinnartade anlaget till kraniet, -skelettet: det embryonala brosk-artade anlaget till skelett, -ägg: äggcellernas moderceller, urägg; se oogene's. Primovaccination: första gången gjord skyddsympning. Jfr revaccination. Priam|us, -a, -um (/.): först. Primär (av I. pri'mus, den förste): i första hand, ursprunglig, den första. Primära sjukdomar i motsats till senare följande, sekundära sjukdomstillstånd, -affektion: den hårda schankern vid syfilis, vanligen kallad pri-märskleros. -bländare: inom röntgenologien sådan bländare som insättes mellan röntgenröret och patienten, -folli'klar: oogonier omgivna av groddepitel och bindvävshylle. -ka-ries: se tandkaries. -komplex: den oftast till ostvandling tenderande primära tuberkulösa lunghärden med tillhörande lymfvägar och lymfkörtlar, -urin: se preurin. Princeps (/.): först, främst. Principai|is, -e (/.): först, väsentlig. Pr ingle's sjukdom: mest hos imbecilla barn uppträdande rödgula fasta knutor i ansiktet, bestående av hyperplastiska talgkörtlar ("adeno'ma seba'ceum") och nybildad bindväv 1. blott det senare; är ett dominant ärftligt hamartom. Prinsens droppar: liquor ammo'nii succina'tis pyroleo'sus. Stimulerande, svettdrivande. Prior-Finkler's vibrio: en koleravibriolik-nande vattenvibrio, även funnen någon gång vid cholera nostras. Prism I a, -atis, pl. -ata (/. av g. prisma, avsågad del): prisma. P-ata adama'ntina: den gulaktiga 1. blåvita mellan cuticula dentis och dentinet av tättstående 6-kantiga tråd-1. pelarlika bildningar bestående huvudmassan av tandemaljen. Pro (/.): för.

Proaccelerin, faktor V, plasmafaktor, som genom inverkan av trombin aktiveras till accelerin (faktor VI). Proba'nd (av /. proba're, pröva): den, 1. som

skall prövas, testas; 2. från vilken man utgår vid efterforskning av en släkt. Probato'risk: till prövning, prov-, bevisande. Probenecid (/. -um, -i): Urinsyredrivande. Mot gikt.

Problembarn: populär benämning på barn som av olika anledningar (feluppfostran, neurolabilite't, psykopati) äro särskilt svår-fostrade.

Proce'r|us, -a, -um (/.): lång. Proce'ss|us, -us (/.): utskott. — P. acesso'-rius: utskott på ländkotorna. P. alveola'ris: käkens utskott för tandalveolerna och tänderna. P. articula'res: ledutskott tex. på ryggkotorna. P. clinoide'us ante'rior (P. a'lee pa'rvae, INA): lilla kilbensvingens bakre mediala utskott mot fo'ssa hypo'physis. P. c lin. me'dius (P. se'llce medius, INA): på den laterala kanten av fo'ssa hypo'physis å ömse sidor liggande, litet (ofta felande) benutskott. P. clin. poste'rior (P. do'rsi se'l-lae, INA): lilla kilbensvingens utskott på laterala kanten av dorsum sellæ. P. coch-learifo'rmis: skedlikt utskott på centrala ändan av semicanalis musculi tensoris tympa-ni. P. condyla'ris [P. condyloide'us (mandi'-bulæ), BNA; P. articula'ris, INA]: underkäkens ledutskott. P. coracoide'us: det kråk-näbblika utskottet från skulderbladet. P. coronoide'us: 1. det främre utskottet på proximala delen av ulna; 2. det främre (framför p. condyla'ris belägna) utskottet (muskelfäste) på underkäken. P. ethmoi-da'lis: det bakre utskottet av nedersta näsmusslan. P. falcifo'rmis: fortsättning medialt av lig. sacrotuberal utefter os ischii bakre rand. P. frontalis (P. frontosphenoi\-da'lis, ßNA; P. fr.-de'us, INA): överkäkens utskott uppåt pannan. P. mastoide'us: tinningbenets vårtutskott, bakom ytterörat. P. media'lis tu'beris calca'nei (Tuberculum tibia'le tu'beris calca'nei, INA): medialt belägen benknöl på tuber calca'nei. P. mus-cula'ris: det dorsalt riktade utskottet av kannbrosket, muskelfäste. Se p. vocalis. P. orbita'lis: utskott på gombenets vertikala platta. P. palati'nus: överkäkens gomutskott. P. pterygoide'us: gomutskotten från kilbens-kroppen och stora kilbensvingen nedåt. P. sphenoida'lis: från bakre delen av gombenets överkäksutskott till kilbenet gående utskott. P. spino'sus: ryggkotornas opariga, bakåt riktade utskott. P. styloide'us: 1. från basen av 3. metakarpalbenet; 2. tinningbenspyramidens griffellika utskott från undre ytan av pars petrosa; 3. på laterala sidan av distala radiusändan; 4. på mediala sidan av distala ulnarändan. P. temporalis:

okbenets utskott mot tinningbenet. P. transve'rsi: ryggkotornas tvärutskott P. vaginalis peritonei: den embryonala förlängningen av bukhinnan genom ljumsk-kanalen till testikeln. (P. vermifo'rmis, INA): appe'ndix vermifo'rmis. P. voca'lis: det främre utskottet vid kannbroskets bas, fäste för stämbanden. Jfr p. muscularis. P. xiphoide'us (P. ensifo'rmis, INA): nedersta, nedskjutande delen av bröstbenet. P. zygo-ma'ticus: utskotten från pannbenet, överkäken och tinningbenet, vart och ett för sig till förening med okbenet, os zygomaticum.

Prochownik's återupplivningsförsök: rytmiskt sammanpressande av bröstkorgen hos skendöda nyfödda, vilka därunder av en medhjälpare hållas i benen med huvudet nedåt. Jfr barospirator.

Prochymosi'num: se prokymosin.

Proconvertin, faktor VII, plasmafaktor som tillsammans med tromboplastin vid närvaro av kalciumjoner stimulerar omvandlingen av plasmats protrombin till trombin.

Proct-, Proc to-: se prokt-, prokto-.

Procyklidin, (/. Procyclidinjum, -i): mot parkinsonism.

Pro di'e (/.): för dagen.

Prodigious I us, -a, -um (/. underbar): liten rörlig kockobakterie, som bildar ett blodrött pigment, orsaken till "endemier" på oblat m.m. i kloster och till undren "helgontårars blod", "blödande hostia".

Prodonti', (/. Prodontji'a, -i'ae av arkaiskt prod, fram + g. odou's, tand): framåtstå-ende tänder. Jfr prosodonti.

Pro do'si (/.): för varje dos.

Prodromalsymptom, Prodro'mer (av g. pro'-dromos, förelöpande): förebådande tecken på en kommande sjukdom. Prodroma'lsta-dium: tid, under vilken dylika symptom uppträda.

Produktiv inflammation: infl., som åtföljes av vävnadsnybildning, ss. förtjockning av slemhinnor, polyper osv. Syn. proliferativ infl. Jfr interstitiell, parenkymatös infl.

Pro i ence'phalon: se prosencephalon.

Pro|enzy'm: enzymernas förstadier, som aktiveras till enzym.

Profa's (av g. pro, före + pha'sis, fas): inledande stadiet i mitosen. Se celldelning.

Profenamin, (/, Prophenaminjum, -i): spas-molytikum; mot parkinsonism.

Pro'I ferment: de inaktiva förstadierna till ferment, t.ex. pepsino-, trombo-, trypsinoge'n.

Professional I is, -e (/. av profe'ssio, yrke): yrkes-.

Pro|fhivi|um, -i (/. av proflu'ere, flyta fram): rikligt utflöde.

Profu'nd|us, -a, -um (/.): djupt liggande.

Profu's (/. -us, -a, -um, omåttlig): starkt strömmande, t.ex. en profus blödning 1. svettning.

Profyla'x, (/. Prophyla'x|is, -is av g. pro, framför + phy'lax, väktare): åtgärder till förhindrande av sjukdomars uppträdande. Profyla'ktik|a, sing, -um, (/. ProphyIa'ctic|a, sing, -um): medel 1. åtgärd att förebygga sjukdom, smitta 1. sjukdomars och smittors spridning. Profylaktisk. Serumprofyla'x: förhindrande av sjkd. gnm immunserum.

Pro I geni', (/. -gen | i'a, -i'ae av g. pro, för -f-ge'neion, haka): framåtstående underkäke. Syn. cra'nium proge'neum, fa'cies proge'nea. Jfr prognati.

Progenitu'r (av I. progenera're, frambringa): avkomma, efterkommande.

Pro-geri', (/. -ger| i'a, -i'ae av g. pro, förut + ge'ron, åldring): tidigt inträdande åldrande framförallt ifråga om hud, skelett o. geni-talapparat med gubblikt utseende och tidigt förfall. Syn. senilism. Jfr geromorfism.

Pro-gesteron (/. -um, -i): corpus-luteum 1. gulkroppshormonet; bildas i gulkroppen till 4. graviditetsmånaden, därefter av placentas korionepitel; förbereder o. vidmakthåller graviditeten, förhindrar ovulation, omvandlar den av östron och östrogena ämnen utlösta proliferationsfasen i uterin-slemhinnan till sekretionsfas samt verkar kontraktionshämmande på uterusmuskula-turen (motverkar oxytocinet från hypofys-bakloben); är liksom follikelhormonet (östron) ett sterinderivat. C-21-steroid. Se steroider.

Proglotti'der [av g. proglotti's (av glo'ssa, tunga), tungspetsen]: de enskilda lederna hos bandmaskar.

Pro-gnati', -gnati'sm, (/. -gnathji'a, -i'ae, -gna-thi'smjus, -i av g. pro, framför -f gna'thos, käke): 1. framskjutande käkar, varvid vanligen tänderna i överkäken skjuta snett nedåt framåt, de i underkäken snett uppåt framåt; förekommer särskilt hos lågt stående folkslag, vanligen i förening med låg panna och liten skalle hos idioter; 2. (odont.) framåtstående överkäke. Jfr pro-geni, prodonti.

Progno's (/. -is, -is av g. pro, förut -f gno'sis, vetande): förutsägandet av en sjukdoms förlopp. — P. bo'na: god prognos; p. du'bia: tvivelaktig p.; p. ince'rta: osäker p.; p. in-fa'usta: förtvivlad p.; p. ma'la: dålig p.; p. pe'ssima: sämsta möjliga p.; p. leta'lis: döden väntar. — P. quo'ad valetu'dinem: p. i avseende på hälsans återställande; p. quo'ad functio'nem: p. på funktionens åter-Progonism

ställande; p. quo'ad restitutio'nem: p. på kroppsdelens återställande utan defekt; p. quo'ad vi'tam lo'ngam: p. i avseende på långt liv; p. quo'ad duratio'nem 1. te'mpus: p. i avseende på sjukdomens långvarighet. Prognostic: prognoslära. Progno'stisk. Progoni'sm (/. -us, -i av g. pro, före + go'nos, avkomma): hämningsbildningar av organ (t.ex. persisterande embryonala tillstånd). — Progo'nisk tri'as: lobulära njurar, flerfaldigt inskuren mjälte o. trattformigt blindtarmsutskott.

Progredient, Progressiv (/. -us, -a, -um av

progre'ssus, framåtskridande): fortskridande (adj.), t.ex. para'lysis progressiva eller paralysie générale. Progressiv bulbärparalys, p. muskelatrofi o.a. Motsats regressiv. — Progression: fortskridande (subst.). Proguanil: mot malaria. Proio- (av g. pro'ios): tidig-, -menorre', il. -menorrhoe' [a, -ae av g. men, månad + rhoi'a, flöde): tidig 1. prematur menses, -sy's-tol|e, -es (il. av g. syn med -}- ste'llo, sända): hjärtkontraktion före den normala tiden, prematurt hjärtslag. Jfr extrasystole. Pro|jektion (av l. pro, fram + ja'cere, kasta):

1. framkastande, t.ex. av bilder i ett plan;

2. förläggandet, projicierandet av näthinne-bilder i yttervärlden 1. av sina egna psykiska egenskaper på andra personer (t.ex. se sina egna fel hos andra i st. för hos sig själv). — Projektions-apparat: apparat för projektion av bilder. Se diaskop, episkop, epidiaskop, -centra: de centra i storhjärnans bark, som i första hand upptaga sinnesintryck eller avgiva retning till muskler. Jfr associationscentra, -okular: mikroskop-okular för projektion av den av objektivet lämnade bilden på en skärm 1. fotografisk platta, -system: de till och från hjärnans projektionscentra förlöpande nervbanorna. P. av första ordningen: mellan barken och centralganglierna, p. av andra ordningen: mellan hjärnstammen och ryggmärgens grå massa, p. av tredje ordningen: mellan ryggmärgen och periferien.

Prokain, (/. Procain|um, -i): lokalanesteti-kum. -amid, (/. Procainamid|um, -i): ret-barhetsnedsättande medel vid hjärtarytmi. Proklorperazin, (/. Prochlorperazin|um, -i): neuroleptikum, se'dativum. Prokreation, (/. Procrea't|io, -io'nis av pro-crea're, frambringa): avlande, fortplantning. Prokreativ: som är avlande 1. besitter avlingsförmåga. Prokt- (/. Proc t- av g. prokto's): bakdel-, -al-gi', (/. -algI i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): nervsmärtor i ändtarmen och anus, -atresi',

(/. -aires|i'a, -i'ae av g. a priv + tre'sis, perforation): icke perforerad anus, -ektasi', (/. -ectasji'a, -i'ae av g. e'ktasis, utvidgning): dilatation av rektum 1. anus, -ektomi', (/. -ec-tomji'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): operativt avlägsnande av rektum. -enklei'-sis, (/. -enclei'sjis, -is av g. enklei'o, tillsluta): konstriktion 1. stenos i nedre delen av rektum. -i't (/. -is, -idis): infl. i ändtarmen. Syn. arkit. P. gonorrho'ica: rektaldröppel. Prokto- (/. Procto- av g. prokto's): bakdel-. -ce'I|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): bråck med ändtarm i bråcket. Syn. prola'psus re'cti, rektoce'le. -koccy|pexi', (/. -coccy|pex|i'a, -i'ae av g. ko'kkyx, gök + pe'xis, fixation): suturering av rektum vid svansbenet, -coli'-tis: se -kolit. -cystoplasti'k (av g. ky'stis, blåsa -b pla'sso, forma): plastisk operation på rektum och blåsa, -cysto|tomi', (/. -to-m|i'a, -i'ae av g ky'stis, blåsa + tome', snitt): operativt ingrepp genom rektum och blåsa vid blåssten. -dyni', (/. -dyn | i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): smärta i 1. omkring anus, -elytroplasti'k (av g. e'lytron, vagina -f pla'sso, forma): plastisk operation på rektum och slida, -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): härstammande från ändtarmen. -koli't, (/. -coli't[is, -idis av g. ko'-lon, grovtarm): infl. i rektum och kolon, -logi', (/. -logI i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om rektum: och rektalsjukdomarna. Proktolo'g. -paraly's, (/. -paralys|is, -is av g. para'lysis, förlamning): förlamning av rek-tal och analmuskler. Syn. -plegi. -perineo-plasti'k (av g. peri'neos, perineum + pla'sso, forma); -perineoj (r)rafi', (/. -rrhaph|i'a, -i'ae av g. peri'neos, perineum -f rhaphe', söm): perineoplastisk jämte återställande av den förstörda anus, -pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae av g. pe'xis, fixation): operativt fastsyende av rektum vid annat organ, -plasti'k: operativ anläggning av en anus å normalt ställe 1. av en anus præternatura'lis. -plegi', (l. -ple-g|i'a, -i'ae av g. plege', slag): se -para'lysis. -poly'p, (I. -polyp I us, -i av g. poly'pous, mångfotad): rektalpolyp. -pto's (l -is, -is av g. pto'sis, fall): prolaps av anus, -(r)rafi', (/. -rrhaphji'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): suturering av rektum. -(r)ragi', (/. -rrhagli'a, -i'ae av g. rhage', bristning): ändtarmsblödning. -(r)ré, (/. -rirhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): slemavsöndring från anus, -sigmoid|-ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. bokstaven sigma ei'dos, form + ektome', utskärning): operativt avlägsnande av anus och colon sigmoideum. -sigmoidi't (/. -is, -idis): samtidig infl. av rektum och av colon sigmoideum. -sigmoidoskopi', (/. -sigmoidosco-Prokumbent

p|i'a, -Vae av g. bokstaven sigma +ei'dos, form -f skope'o, betrakta): rektoromano-skopi. -sko'p: instrument för beseende av ändtarmens inre. -spa'sm (/. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): kramp i ändtarmen 1. anus t.ex. vid fissura ani. -sta's, (l. '-stas|is, -is av g. sta'sis, stående): envis anhopning av tarminnehåll i ändtarmen, -steno's (L -is, -is av g. ste'nosis, förträngning): förträngning av ändatarmen 1. anus, -stomi', (l. -stom|i'a, -Vae av g. sto'ma, mun): skapande av permanent öppning i ändtarmen. -tomi', (/. -tomi'a, -Vae av g. tome', snitt): snitt genom ändtarmen, t.ex. vid strik-tur 1. vid atresi'a ani.

Prokumbe'nt (av /. procu'mbere, lägga framåt); Prokursi'v (av /. procursa're, springa fram): liggande på ansiktet resp. som har tendens att rusa framåt.

Pro|kymosi'n, (/. -chymosi'njum, -i av g. pro, före + chymo's, saft): löpefermentets förstadium.

Prolakti'n: i hypofysens framlob bildat hormon, som stimulerar mjölkkörtlarna till mjölkavsöndring. Förhindrar även för tidig regress av corpus luteum och kallas därför även luteotropin (LTH).

Prola'n: gonadotropt hormon ur graviditetsurin; gives vid menorragier. Prola'n A åstadkommer mogning avgraafska folliklarna, prola'n B bildande av co'rpora lu'tea. Jfr gonadotropa hormon.

Prola'ps (/. -us, -us av prola'bi, falla fram): framfall. P. a'ni: framfall av anusslemhin-nan genom anus; p. IVnguae: av tungan, syn. glossocele; p. i'ridis: framfall av iris vid hornhinneperforation. p. re'cti: av ändtarmen, syn. prokto-, rektocele; p. u'teri: av livmodern; p. vagVnae: av vagina; p. ven-trVculi Morgagnii: av den svullna slemhinnan i ventr. M. in i struphuvudet.

Prolapsring: se pessar (1).

Proliferation, (/. Prolifera't|io, -io'nis av pro'-les, efterkommande + fe'rre, bära): tillväxt, under tillväxt varande, -s]cystor: se cysta. Proliferativ inflammation: se produktiv infl. -s|fa'sen: den del av menstruationscykeln under vilken den genom menstruationen avstötta uterinslemhinnan under inflytande av follikelhormonet återuppbygges. Jfr sekretionsfasen.

Prolin: monazol tetrahydropyrrol-a-karbon-

HaC C • H • COOH \N/

H

ingår i talrika äggviteämnen. Prolonga't|us, -a, -um (l. av pro, för + lo'n-gus, lång): förlängd. Prolongera: förlänga. Promazin (/. -um, -i): neuroleptikum, Pro-metazin, (/. -methazin|um, -i): antihista-minikum; sedativum, antiallergikum. Promine'ns, (l. Promine'nt[ia, -iae): framskjutande del. Promine'ntia larynge'a: adamsäpplet. Syn. po'mum Ada'mi. P. mallet ris: den av hammarens proc. bre'vis orsakade utbuktningen av trumhinnan. Pro'-minens (/.): som är framskjutande, t.ex. ve'r-tebra p.: 7. halskotan, vars taggutskott skjuter starkt fram bakåt.

Promiskuite't (av /. promi'scuus, blandad): könsligt umgänge med flera. Promonto'ri|um, -i, (Promuntu'rium, INA): framskjutande parti. P. pe'lvis: det ventrala benpartiet på övergången mellan lumbal-ryggraden och korsbenet. Pro|myelocy't (av g. pro, före -f myelo's, märg + ky'tos, cell): utvecklingsform av de neutrofila leukocyterna, mellan myeloblast- och myelocytstadiet; begynnande plas-magranulering.

Pronasa'le (antrop.): längst framskjutande punkten å nässpetsen.

Pronation, (l. Prona't|io, -io'nis av pro'nus,

vänd framåt): vridning av handryggen uppåt 1. av foten, så att yttre randen höjes. Prone'ra. Motsatsen supinera. — Prona't|or, -o'ris (/.): muskel, som pronerar. Motsatsen supinator. P-reflex: slag i armbågsvecket på sidan om epico'ndylus media'lis 1. slag på pronator teres utlöser pronationsrörelse. Pro'|nefros, (/. '-nephr|os, -i av g. pro, före + nephro's, njure): förnjuren, urnjurens fy-logenetiska föregångare; finnes endast under embryonalstadiet, återbildas därefter fullständigt. Jfr urnjuren. Propagation, (/. Propaga't|io, -io'nis av pro-paga're, utbreda): fortplantning, utbredning. Propanidid (/. -um, -i): narkosmedel. Propantelin, (l. -panthelinum, -i): antikolin-ergikum, spasmolytikum. Propatylnitrat (?. -um, -i): ett alkylnitrat; kärlvidgande medel.

Pro|pedeutisk undervisning (av g. pro, före + paideu'o, undervisa): förberedande u. Propedeuti'k. Propedeu't. Pro |pepsi'n: pepsinets zymogen, pepsinogen. Pro|pepto'ner: se albumos.

Propeton, (l- Propethon[um, -z): antikoliner-

gikum, spasmoly'tikum. Prophyla'xis: se profylax. Propicillin (/. -um, -i): penicillinaskänsligt penicillin, antibiotikum.

Propiomazin (/. -um, -i): antihistamin med sedativ verkan, sedativum.

Propio'nsyra (av g. pi'on, fett): etylkarbon-syra, en basisk fettsyra Cä-COOH.

Propp-angina: angina lacuna'ris.

Propranolol: medel för reglerande av hjärtats rytm och frekvens vid hj ärtinsufficiens.

Pro'pri|us, -a, -um (/.): egenartad, självständig, t.ex. membra'na p.

Propter (/.): till följd av.

Proptometer (av g. pro'ptosis, framfall + me'tron, mått): instrument för mätning av protrusion, isht graden av exoftalmus. Pro-pto's (/. -is, -is av g. pro, fram + pto'sis, fall): dislokation framåt, ett utskjutande.

Propulsion, (1. Propu'ls|io, -io'nis av prope'1-lere, driva framåt): det ofrivilliga framåt-löpandet vid paralysis a'gitans efter en lätt stöt framåt.

Propy'1: den envärdiga radikalen C3H7 i pro-pan (CsHs). -alkohol: CHa • CHa. CH2-OH. -iodon (/. -um, -i): röntgenkontrastmedel, -karbonsyra (smörsyra) C3H7-COOH. Mättad fettsyra, -tiouracil, (/. -thiouracil|um, -/): antityroid substans, mot hypertyreo's.

Proslafi', (I. -aph|i'a, -i'ae av g. pros, emot -f- naphe', beröring): adhesion av vätskor mot fasta kroppar. Jfr synafi.

Proscillaridin A: sjölöksglykosid; medel vid hj ärtinsufficiens.

Prolsekreti'n: sekretins zymogen.

Pro|se'ktor (av L pro, före -f- seca're, skära): akademisk lärare, som preparerar, demonstrerar o. undervisar vid anatomiska o. pa-tologiskt-anatomiska övningar.

Pros-ence'falon, (/. -ence'phal | on, -i av g. pro'so, framåt + enke'phalos, hjärna): framhjärnan, omfattar di- och telencefalon. Syn. proencefalon.

Proso-de'misk (av g. pro'so, framåt + de'-mos, folk): som en sjukdom, som smittar från person till person och ej angriper (ss. vid infektion genom smittoförande vatten) ett större antal individer på en gång. -denti', (/. -dent j i'a, -i'ae av dens, tand): det sneda framskjutandet av tänderna.

Proso|pa'g, (/. '-pag|us, -i av g. pro'sopon, ansikte -f- pa'gos, fästad): dubbelmissfoster med parasiten fäst vid autositens ansikte (ögonhåla, kind).

Prosop- (av g. pro'sopon): ansikte-, -algi', (/. -alg|i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): trigemi-nusneuralgi. Prosopa'lgisk. -antri't (/. -is, -idis av g. a'ntron, kavitet): infl. i frontal-sinus. -ektasi', (/. -ectas|i'a, -i'ae av g. e'k-tasis, utvidgning): förstoring av ansiktet.

Prosojplasi', (/. -plas|i'a, -i'ae av g. pro'so,

framåt + pla'sso, forma): abnorm differentiering av vävnad.

Prosopo- (av g. pro'sopon): ansikte-, -dia-schi's, (/. -dia'schisjis, -is av g. dia', genom, isär + schi'zo, klyva):

operation för öppnande av samtliga paranasala sinus, -diplegi', (I -diplegji'a, -i'ae av g. di-, dubbel -f plege', slag): 1. förlamning av ansikte och en nedre extremitet; 2. dubbelsidig ansiktsförlamning. -dys-morfi', (/. -dysmorph|i'a, -i'ae av g. dys-, dålig -f- morphe', form): halvsidig ansiktsatrofi, -neur|algi', (/. -neur|alg|i'a, -i'ae av g. neu'ron, nerv -f- a'lgos, smärta): smärta i ansiktsnerverna. -plegi', (/. -ple-gii'a, -i'ae av g. plege', slag): facialisförlam-mng. -schi's, (/. '-schisjis, -is av g. schi'sis, klyfta): medfödd ansiktsspalt.-spa'sm (/.-us, -i av g. spasmo's, ryckning): kramp i an-siktsmuskulaturen. -toki', (/. -toc|i'a, -i'ae av g. to'kos, födelse): ansiktsbjudning vid förlossningen. -torakopa'g, (/. -thoraco'pagjus, -i av g. tho'rax, bröstkorg -f- pa'gos, fixation): dubbelmissbildning med hopvuxna bröst och ansikten.

Pro|spermi', (/. -sperm | i'a, -i'ae): se ejacula-tio præcox.

Pro'stat|a, -ae (l. av g. prosta'tes, föreståndare): blåshals- 1. blåsportkörteln; den hos mannen mellan urinblåsan o. co'rpora ca-verno'sa pe'nis befintliga körteln kring blåshalsen. -hypertrofi', (/. Hypertrophic pro'-statæ): svulstartad förstoring av hela eller mellanloben av blåsportkörteln, ofta med kroniskt infl. förändringar, vanligen ledande till blåstömnmgsbesvär. Syn, prostato-megali. -kapseln: se fascia pro'statæ. -kon-krement, -kroppar: 1. dels amyloidkroppar, co'rpora amyla'cea; 2. dels verkliga, förkalkade konkrement. -massage: med expression användes vid kroniska prostatiter.

Prostat|algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. prosta'tes, föreståndare + a'lgos, smärta): smärta i prostata. Syn. prostatodyni.

Prostata-saft: sekret från prostatas körtel-blåsor. -sten: se -kroppar.

Prostat- (av g. prosta'tes): prostata-, -ektomi', (/. -ectom I i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): utskalning av en del av (den förstorade) prostata. Mej us, -a, -um (/.): som tillhör prostata, '-iker: en med prostatahyper-trofi behäftad person, -i'sm (/. -us, -i): symptomkomplex med smärtor, urineringskramp osv. ss. vid prostatahypertrofi, men utan re-sidualurin eftersom prostata i detta tillstånd ej är förstorad. -;i't (/. -is, -idis): infl. i prostata.

Prostato- (av g. prosta'tes): prostata-, -cys-Prostatodyni

ti't (/. -is, -idis av g. ky'stis, blåsa): infl. i blåshalsen och blåsan, -cysto|tomi', (/. -to-mi'a, -i'ae av g. ky'stis, blåsa + tome', snitt): incision i blåsa och prostata.

Prostat|odyni', (/. -odyn|i'a, -i'ae av g. pro-sta'tes, föreståndare + ody'ne, smärta): smärta i prostata. Syn. prostatalgi.

Prostato- (av g. prosta'tes): prostata-, -grafi', (/. -graphI i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): röntgenfotografering av prostata, -li't, (/. '-iith[us, -i av g. li'thos, sten): en calculus i prostata, -megali', (/. -megal[i'a, -i'ae av g. me'gas, stor): se prostatahypertrofi. -myom|-ektomi', (/. -ectom[i'a, -i'ae av g. mys, muskel + ek, ut -f tome', snitt): operativt avlägsnande av myom i prostata, -rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): flöde av prostatasaft vid defekation genom fekalier-nas tryck på prostata, -tomi', (/. -tom | i'a, -ae av g. tome', snitt): insnitt i prostata.

Prostitution (av I. prostitu'ere, driva otukt): yrkesmässig otukt, vanligast bland kvinnor och homosexuella män. Prostituerad. Pro-stitu'ta: syn. pue'lla, pu'blica.

Prostration, (/. Prostra't|io, -io'nis av pro-ste'rnere, nedkasta): höggradigt kraftöverfall.

Protago'ner: med cerebrosider blandade fos-fatider.

Protamin: blodstillande heparinmotverkan-de medel.

Projtami'ner: enklaste svavelfria starkt basiska äggviteämnen. — Protamininsuli'n: insulin med fisksperma (som är rikt på pro-taminer); förlångsammar insulinresorptio-nen (depåinsulin).

Prot-anopi', (/. -anop|i'a, -i'ae av g. pro'tos, förste + a(n) priv. -f ops, öga): rödblind-het. Jfr färgblindhet.

Protea'ser: äggviteklyvande enzym.

Protei'd (av g. pro'tos, den förste -f g• ei'dos, utseende): sammansatta äggviteämnen (av proteiner och en icke äggviteartad förening). Hit höra fosfor-, nukleo-, protamin-, histon-, kromo-, glykoproteider.

Protei'n [av g. pro'tos, den förste (alltså det viktigaste ämnet)]: samlingsnamn för äggvitekroppar i trängre bemärkelse ss. albumin, globulin, protamin, histon. -a'ser: enzym, som klyva genuina äggviteämnen i peptoner, t.ex. pepsin, tryptas. -korn: se aleuronat. -terapi', se retkroppsterapi. -uri': utsöndring av p. i urin; i allmht syn. albu-

m inur i. -ämnen: äggviteämnen i allmänhet.

Proteo-ly's, (/. '-lys| is, -is av g. pro'tos, den förste + ly'o, lösa): äggvitans klyvning i enklare lösliga beståndsdelar, -lysi'ner: antikroppar, som uppstå efter injektion av

äggviteämnen och hava egenskapen att digerera dessa ämnen. -ly'tisk: äggvitelösande. P. ferment: se proteas. Proteo'ser: allergiska reaktioner på ett 1. flera bestämda proteiner, förr betecknade som idiosynkrasier. Hit räknas anafylak-tisk chockverkan av vissa ämnen, t.ex. hos vissa spädbarn av ringa mängder komjölk eller kroniska lidanden ss. recidiverande bronkiter, astma, urtikaria, eksem, periodiska kräkningar. Förutom näringsproteo'-ser finnas pollino'ser (hösnuva), djurpro-teo'ser (t.ex. astma i närheten av vissa djur) och bakterieproteo'ser, t.ex. i form av allergiska reaktioner på dolda varhärdar i mandlar m.m., t.ex.i form av akut ledgångsreumatism.

Proteoso'ma: fågelmalarians plasmodie. Prote's, (/. Pro'thes|is, -is av g. pro, före -f the'sis,placerande): konstgjord ersättning av förlorad kroppsdel, t.ex. tandprote's: "lösgom", ogonprote's: "konstgjort öga", arm-prote's m.fl. Protetik.

Pro'teus (efter den i olika gestalter uppträdande havsguden Pro'teus): en grupp po-lymorfa förruttnelsebakterier. Protipendyl, (/. Prothipendyl[um, -i): neu-roleptikum, sedativum. Proti'ster (av g. pro'tos, förste): HæckeFs beteckning för de lägsta encelliga organismerna, dvs. protozo'er (g. zo'on, djur) = urdjur och protofy'ter (g. phyto'n, planta) = urplantebakterier. Proto- (av g. pro'tos): först-, -biologi', (/. -biolog I i'a, -i'ae av g. bi'os, liv + lo'gos, lära): vetenskapen om livsformer mindre än bakterier ss. ultravirus och bakteriofager. -dia'stoI|e, -es (/. av g. dia', genom -f- ste'1-lo, sända): = första delen av diastole, -fy'ter, (/. '-phyta av g. phyto'n, växt): urväx-ter, encelliga organismer, som räknas till växtriket. Jfr protozoer, protister. -kylol: medel mot bronkialspasm och slemhinne-svullnad.

Proto'n, pl. -er (av g. pro'tos, först): 1. klyvningsprodukter av pro t aminer av pepton-typ; 2. positivt laddade subatomiska (elementarpartiklar, som bilda det vanliga lätta vätets atomkärna; ingår (tillika med elektroner) som beståndsdelar i alla grundämnens atomkärnor. Jfr positroner. Protonstrålning används i den moderna strålte-rapien för destruktion av hypofysen vid

cancer mammae samt för destruktion av

begränsade områden i hjärnan, exempelvis vid Parkinsonism.

Proto- (av g. pro'tos): först-, -nefros, (/. '-ne-phr|os, -i av g. nephro's, njure): embryotsProtoplasma

samtliga primitiva utsöndringsorgan (pro-nefros, metanefros och mesonefros); användes även uteslutande om pronefros. -neu-ro'n: n. av första ordningen, som förenar ett sinnesorgan med centrala nervsystemet, -pa'tisk (av g. pa'thos, lidande): syn. idio-patisk.

Proto|plasm|a, -atis (/. av g. pro'tos, förste + pla'sma, något format): "det först bildade urämnet", "urslemmet", den levande substansen och viktigaste beståndsdelen i cellen och de lägsta levande varelserna. Syn. bioplasma. Jfr cyto-, karyoplasma. -teorierna: meningarna om cellinnehållets formella, morfologiska struktur. 1. Fila'rteo-rien (F le mm ing): trådteorien, cellproto-plasman antages genomdragen av trådar (fi-larmassan 1. mitom), som fördelas mom en flytande substans, paraplasma, paramitom, interfilarmassan. — 2. Granula'r-1. kornteorien

(Altmann): protoplasman är uppbyggd av korn med specifika egenskaper inom en mindre specifik flytande massa, en koloni av bioblaster. — 3. Nät- ["Gerüst-" (t.)] teorien (Heitzmann, Frommann): cellprotoplasman är ett nät av trådar, spon-gioplasma, med flytande mellansubstans, hyaloplasma. — 4. Skum- o. bikake- ["Wa-ben-" (t.)] struktur (Bütschli): protoplasmans formade del antages vara blåsor, fyllda av formlös saft.

Protoplasmautskott: se dendriter.

Proto- (av g. pro'tos): först-, -spa'smer (av g. spasmo's, ryckning): de första, barkhärden motsvarande ryckningarna vid jacksonepilepsi. -sy'stol I e, -es (/. av g. syn. med -f ste'llo, sända): första delen av systole. Proto-systolisk. -ty'p, (/. '-typ | us, -i av g. ty'pos, typ): urbild, mönster, -zo'er (av g. zo'on, djur): urdjur, encelliga organismer, som räknas till djurriket. Jfr protofyter, protister. Protozo'ic|us, -a, -um (/.): protozo-.

Pro- (av g. pro): framför-, -traherad (av l. tra'here, draga): utdragen på längden, fördröjd, t,ex. visst sjukdomsförlopp, -tripty-lin (/. -um, -i): tricykliskt tymoleptikum; medel mot depression, -trombi'n, plasmaprotein, som genom inverkan av convertin omvandlas till trombin. -trombinafs, bildat av accelerin och proconvertin vid närvaro av kalciumjoner; påskyndar trombin-bildningen. -trombino|peni', (/. -thrombino|-pen|i'a, -i'ae av g. thro'mbos, blodlever -f peni'a, brist): brist på protrombin i blodet, -trusion, (/. -tru's|io, io'nis av tru'dere, skjuta): framdrivning. Protru'sio bu'lbi: utstående ögonglob, -trypsl'n: se trypsinogen.

-tubera'ns, (/. -tubera'nt|ia, -iae av tu'ber,

knöl) trubbigt utsprång. P. occipitalis exte'rna och inte'rna: ungefär mitt på ut- resp.

insidan av nackbenet.

Prowazek's kroppar: intracellulära korn i trakomceller, parasiter(?).

Prov-excision; -incision (av /. ex, ut; in, i; cae'dere,skära): i diagnostiskt syfte företaget utskärande av en bit av en vävnadsförändring (t.ex. tumör) för närmare undersökning resp. insnitt i en kroppsdel (t.ex. buken). -frukost: se Ewald-B o as' provfrukost.

Proviso'risk (av /. provide're, anskaffa på förhand): förberedande, tillfällig t.ex. p-t förband.

Projvitami'n: förstadiet till ett vitamin.

Prov-lapar o tomi': insnitt genom buken för att klara upp en osäker diagnos, -måltid: enkla måltider av bestämd sammansättning för att pröva magens funktionsförmåga genom att innehållet efter viss tid upphämtas med magsonden och undersökes. Jfr Ewald-Boas' provfrukost.

Provokation, (/. Provoca't|io, -io'nis av provocate, framkalla): utmaning, eggelse, avsiktligt framkallande av en sjukdoms symptom. Provoca't[us, -a, -um (/.): framkallad. Provokatorisk salvarsaninjektion: vid latent syfilis för att få fram syfilissymptom.

Prov-punktion: punktion med en spruta 1. fin trokar för att fastställa närvaro och beskaffenhet av ett exsudat m.m. -rör: finger-vitt, tunt, nedtill slutet, en 1. annan decimeter långt glasrör i vilka kemiska prov utföras 1. bakterier odlas, -rörsbarn: populär benämning på betrn, som avlats gnm konstgjord befruktning. Jfr insemination, -skrapning: för mikroskopisk undersökning av uterinslemhinnan med i uterus infört skrap-instrument uttagna slemhinnebitar.

Proxifyllin, (/. Proxiphyllin|um, -i): teofyl-linderivat; medel mot bronkialspasm och slemhinneansvällning.

Proximal (/. -is, -e): som ligger närmast, motsats till distal.

Pro'xim | us, -a, -um (/.): närmast.

Prurigino's|us, -a, -um (/.): prurigo-.

Pruri'g|o, -inis (/.); kronisk småpapulös hudsjukdom med klåda, börjande i småbarnsåldern, i synnerhet framträdande på sträcksidorna av extremiteterna. P. si'mplex infa'n-tum: se strofulus i. P. fe'rox: en intensivt kliande form med stora papler och svullna lymfkörtlar, obotlig och vanligen kongeni-tal. P. nodula'ris (Hyde):

med multipla,

starkt kliande knottror. Jfr lymphodcrmi'a

pernicio'sa. P. Besnier: se Besnier's p.Pruritus

-buboner: vid p. uppträdande (vanl. oömma) körtelansvällningar.

Pruri't|us, -us (I. av pruri're, klia): hudklå-da utan synbara hudförändringar; neuros(?). P. hiemaiis: blott om vintern uppträdande p. P. senilis: p. hos åldringar, gubbklåda; p. vulvae: p. i blygden.

Psammo'm (/. -a, -atis av g. psa'mmos, sand): endoteliom med förkalkningar särskilt i centrala nervsystemets mjuka hinnor. Syn. durosarkom, meningiom, sandsvulst.

Psammoterapi: se ammoterapi.

Pselafesi', (/. Pselaphes|i'a, -i'ae av g. psela'-phesis, vidröring): föråldrad benämning på palpation.

Pselli'sm (/. -us, -i av g. pse'llisma, stamning): oriktigt uttal av vissa bokstäver. Syn. "Stam-meln" (t.).

Pseud- (av g. pseude's): falsk-, -akro|megali', (/. -acro|megal|i'a, -i'ae av g. a'kron, topp -f- me'gas, stor): akromegala symptom utan rubbning av hypofysens verksamhet, -arre-ni', (/. -arrhén I i'a, -i'ae av g. a'rren, manlig): se pseudohermaphroditisms femininus externus. -artrit, (/. -arthrit|is, -idis av g. a'rthron, led): hysterisk ledaffektion. -ar-tro's, (/. -arthro's|is, -is av g. a'rthron, led): falsk led, t.ex. utebliven benläkning efter fraktur, så att båda benändarna kunna böjas mot varandra ss. i en led. Jfr diartros. -es-tesi', (/. -æsthes|Pa, -i'ae av g. ai'sthesis, känsel): 1. inbillade sinnesförnimmelser; 2. medförnimmelser. -ino'm (/. -a, -atis av g. is, fiber): falsk 1. fantomtumör.

Pseudo- (av g. pseude's): prefix med betydelsen, falsk, oäkta, skenbar, -akoli', (/. -acho-11 i'a, -i'ae av a priv. + chole', galla): avfärgade feces utan ikterus och utan rubbning av fettresorptionen, orsakad av uro-bilinreduktion. -albumin|uri', (/. -ur|i'a, -i'ae av albu'men, äggvita + g. ou'ron, urin): äggviteförekomst i urinen, härledande sig från senare tillsatser av äggvitehaltiga vätskor (blod, var, sperma); även om cyklisk albuminuri. -anemi', (/. -anæm|i'a, -i'ae av g. a priv. + hai'ma, blod): skenbar blodbrist, t.ex. blekhet på grund av ihållande vasomotoriska rubbningar = p. angiospa'stica. -angina pe'ctoris: nervös angina pectoris utan organiskt hjärtlidande som orsak. Syn. angina pectoris spu'ria. -ankylo's, (/. -ancy-Io's|is, -is av g. anky'los, krokig): se ankylos (falsk), -apo|plexi', (/. -plex|i'a, -i'ae av g. apo', från -j- ple'xis, slag): symptom av hjärnblödning, dock utan blödning, -appen-dici't (/. -is, -idis): appendicitliknande symptom utan förändringar i appendix, -aski'tes, (/. -asci't|es, -ae av g. asko's, säck): askites-

liknande symptom utan askites. -brady|kar-di', (/. -card I i'a, -i'ae av g. brady's, långsam + kardi'a, hjärta): simulerande långsamma hjärtslag vid hjärtbigemini, varvid varannan puls ej kännes å radialartären. -bul-bärparalys: symptom av bulbärparalys utan läsion av medu'lla oblongata, beroende på supranukleära skador, -chore'| a, -ae (/. av g. chorei'a, dans): inkoordinationsrubbning liknande den vid chore'a men av annan orsak. -chromaesthesi'a: se pseudokromestesi. -cirro's, (/. -cirrho's|is, -is av g. kirro's, gulbrun): se pseudolevercirros. -croup: se -krupp, -cylindrar (av g. ky'lindros): slemcylindrar (cylindroider) och cylinderformi-ga anhopningar av urat (uratcylindrar), urinsyra (urinsyrecylindrar), bakterier (bakteriecylindrar) i urinen; äro i olikhet med äkta urincylindrar ej orsakade av någon njursjkd. -deme'ns, (/. -deme'nt|ia, -iae, vansinne): skenbar svagsinthet t.ex. hos många hysterici 1. vid starka apatiska tillstånd, -difteri', (/. -dipther|i'a, -i'ae av g. diphthe'-ra, garvad hud): difteriliknande svalginfl. orsakad av annan bakterie än difteribacillen. -difteribaciller (av /. ba'culus, liten stav): difteribacilliknande, ej patogena bakterier, -dysenteri', (/. -dysenter|Pa, -i'ae av g. dys-, dålig -f e'nteron, tarm): bacillär dysenteri, som ej vållas av shiga-kruse- utan av flexner-, strong-, schmitz-, y-bacillen och andra. Syn. paradysentery Jfr kolerin. -erysi'pel|as, '-atis (/. av g. erythro's, röd -f pe'lla, hud): flegmo'ne med erysipelatös rodnad. -faki' (fibrös), (/. -phac|Pa, -i'ae av g. phako's, lins): i stället för ögonlinsen en fibrös vävnadsmassa, -

flegmo'ne, (/. -phle'g-mon|e, -es av g. phlegmone', inflammation): rodnad, aldrig suppurerande svullnad i huden som följd av irritativa skador i nerverna, •fluktuation, (/. -fluctaa't|io, -io'nis av fluctuate, gå i vågor): skenbar fluktuation, ss. vid palpation av fettväv. Jfr fluktuation, -fot]estesi', (/. -phot]æsthes| i'a, -i'ae av g. phos, ljus -j- ai'sthesis, känsel): förnimmelse av ljus vid en ej adekvat sinnesretning. -fotklo'nus (av g. klo'nos, förvirrad rörelse): oregelbundna, snart upphörande stötar i st. för de äkta, rytmiska och likformiga ryckningarna vid äkta f. -fti's, (/. '-phthis|is, -is av g. phthi'sis, förtvinande): en förtärande icke tuberkulos sjkd. -gallstenar: kalksåpklumpar i feces efter oljekurer.

-geusi', (t. -geusji'a, -i'ae av g. geu'sis,

smak): smakförnimmelser utan yttre anledning. -glio'm (/. -a, -atis av g. gli'a, lim): ex-sudat i glaskroppen liknande ett retinal-gliom. Orsakad av iridokorioidit. -hemo-Pseodohemoptys

pty's, (/. -hæmo'ptys|is, -is av g. hai'ma, blod + pty'sis, spottning): blodspottning, som kommer från annan källa än lungor och bronker. -herma j frödi ti'sm, (/. -phrodi-tism[us, -i av g. He'rmes-f Aphrodite): skenbar tvekönthet, hermaphroditismus spu-rius. P. masculi'nus exte'rnus: manlig köns-körtel men yttre genitalia lika kvinnans. P. femini'nus exte'rnus: kvinnlig könskörtel, men yttre genitalia av manlig typ. Om inre delar (utom könskörteln) men ej de yttre könsdelarna överensstämma med det motsatta könets, föreligger en p. internus. Då både yttre och inre delar (utom könskörtlarna) överensstämma med motsatta könets föreligger p. comple'tus. Se hermafroditism. -he'rnia: bråckliknande frambuktning utan bråckkaraktär t.ex. lokal framvälvning av ett bukparti vid partiell bukmuskelförlamning. -hypertrofi', (/. -hypertrophji'a, -i'ae av hype'r, över + trophe', näring): falsk hypertrofi, när t.ex. en muskel är förstorad genom inväxning av fettväv, medan paren-kymet ofta atrofierar. -ile|us, -i (/. av g. ei-leo's, tarmvred): ileussymptom utan tarm-hinder. -isokroma'tisk (av g. i'sos, lik + chro'ma, färg): skenbart lika färger (för den färgblinde). P-a tavlor: tavlor med olika färgade fält, av vilka en del äro ordnade till bokstäver 1. siffror. Färgerna motsvara förväxlingsfärgerna, varför den färgblinde ej kan urskilja bokstäverna och siffrorna. Jfr färgblindhetsprov. -kri's (av g. kri'sis, avskiljande): övergående hastigt temperaturfall, simulerande en kris (ej sällan vid pneu-moni). -krom I estesi', (/. -chrom|æsthes|i'a, -i'ae av g. chro'ma, färg -j- ai'sthesis, känsel): medförnimmelse i form av färgförnimmande. -krupp: anfall (mest nattliga) av andnöd med hes stridor och skrällande hosta, särskilt hos barn vid akut katarral laryn-git. Syn. falsk krupp, laryngitis stridulus. Jfr krupp, -leukemi', (/. -leuc |æm| i'a, -i'ae av g. leuko's, vit -f hai'ma, blod): föråldrad benämning, numera utbytt mot aleukemi. Syn. lymfadeni. -levercirros: stasinduration i levern med askites som följd av samman-växning mellan hjärtsäcksbladen och konse-kutiv förträngning av vena cava infe'rior. Syn. Pick's sjukdom. -lit(h)i'asis, (/. -lithi'a-s|is, -is av g. li'thos, sten): tillstånd liknande gallstensanfallen men av annan art. -logi'a phanta'stica (av g. lo'gos, ord + pha'ntas-ma, bedräglig bild): sjuklig drift att ljuga, fantasilögner. Syn. menda'citas patholo'gi-ca, mytomani', -masturbation: se peotillo-mani. -melano's, (/. -melano's|is, -is av g. me'las, svart): ej av melanin, utan genom

derivat av blodfärgämne orsakad svartfärg-ning av vävnader, -membran: falsk hinna, utan vävnadsstruktur, t.ex. av fibrin, -méniè-re: anfall av öronsusningar svindel och kräkningar utan öronsjukdom, t.ex. vid hysteri, epilepsi och hemikrani. Jfr Ménière's sjukdom. -meningit (/. -is, -idis): se meningi'sm. -menstruation, (/. -menstrua't|io, -io'nis av me'nstruus, månatlig): blodavgång från uterus få dagar efter en kastration 1. annan adnexoperation och utanför tidpunkten för de periodiska blödningarna, -mnesi', (/. -mnes|ia, -i'ae av g. mne'me, minne): minnesförfalskning. -muci'n: slemliknande 1. ge-léartade äggvitekroppar, metalbumin och paralbumin, ej mucin (i ovarialcystom). -myopi', (/. -myop|ia, -i'ae av g. my'o, sluta -f- ops, öga): skenbar närsynthet p.gr. av kontraktur i ackomodationsmuskeln. -myx-o'ma peritonei: peritoneala metastaser från pseudomucinösa ovarialcystom, eller ansamling av pseudomucin överallt i bukhålan från brustna ovarialcystor. -myxödem, (l. -myxoede'm|a, -atis av g. my'xa, slem + oi'dema, oedem): på syfilis beroende eller i menopausen vid deme'ntia præcox uppträdande myxödemliknande hudförändringar, -narkoti'sm, {I. -narcotism | us, -i av g. na'r-kosis,

bedövning): hysteriskt tillstånd liknande narkotism. -neopla'sm (/. -a, -atis): 1. tillfällig tumorlik formation; 2. fantomtu-mor. -nuklei'n, (i. -nuclein|um, -i av nu'-cleus, kärna): paranuklein. -nysta'gmjus, -i (/. av g. nysta'zo, nicka till): n. som symptom av annan sjkd. -obstipation, (/. -obsti-pa't|io, -io'nis av ob, mot + stipa're, stoppa): sparsamma öppningar p.gr. av bristande näringstillförsel (hunger), -osteomalaci', (/. -osteomalacia, -i'ae av g. oste'on, ben + malaki'a, mjukhet): rakitisk bäckenförträngning. -paraly's, (/. -para'lys|is, -is av g. para'lysis, förlamning): 1. spastisk förlamning; 2. pseudo-deme'ntia paralytica, dvs. gnm hjärnsyfilis 1. alkoholism framkallade, den äkta progressiva paralysen liknande sjukdomar; 3. myasthenia gravis pseudo-paralytica resp. myastenisk pseudobulbärpa-ralys; 4. osteochondritis lu'ica (Parrot's pseudoparalyser). -para|plegi', (/. -pleg|ia, -i'ae av g. para', mot -f plege', slag): för-lamningsliknande svaghetstillstånd i benen med oförändrade sen- och hudreflexer samt bibehållen elektrisk retbarhet, t.ex. vid ra-kit. -perikardia'Ia ljud: pleuroperikardiala ljud. -peritoni't (/, -is, -idis): se peritonism, -phaci'a fibro'sa: omvandling av linsen t. fibrös massa, '-phthisis: se -ftis. -po'dier (av g. pou's, fot): de protoplasmautskott, somPseudopterygium

amöbor 1. vita blodkroppar skjuta ut och draga in vid sin ställförflyttning, "skenfötter". -ptery'gf|um, -i (/. av g. pte'ryx, vinge): pterygium av oregelbunden form, uppkommet av etsningar, difteri m.m. -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): nedsjunket övre ögonlock, ej orsakat av muskelförlamning, utan av tyngande ögonlocksförtjockning, svulst 1. dyl. -reaktion, (av /. re, åter -f a'gere, verka): falsk reaktion, t.ex. en kutanreak-tion, som ej orsakas av det specifika ämnet för prövning utan av andra tillblandningar. -reminisce'ns: minnesvilla. Se konfa-bulation. -scarlati'na: feber med skarlatini-fo'rmt hudutslag men av annan etiologi (septiskt, toxiskt). -sklero's, (/. -sclero's|is, -is av g. sklero's, hård): en om den multipla sklerosen i vissa symptom (skakningstre-mor, skanderande tal) erinrande nervsjukdom, beroende på organiska förändringar i det extrapyramidal systemet (de stora hjärnganglierna), identisk 1. nära släkt med Wilson's sjkd. Syn. Westphal-Strüm-pell's sjkd. Se Kayser-Fleischer's ring. -spastisk pare's: psykogent betingad styv-benthet, liknande den spastiska gången, -stu'p I or, -o'ris (/., enfald): stuporartat tillstånd som följd av affektladdade vanföreställningar 1. hallucinationer, -syko's, (/. -sy-co's|is, -is av g. sy'kon, fikon): follikuliter i skäggbotten. P. ba'rbae: "ingrown hair", pi-li rete'nti. -ta'b | es, -is (/. av tabe're, smälta ned): tabeslik symptomkomplex utan tabe-tiska ryggmärgsförändringar orsakad av neuriter, hysteri m.m. P. alcoho'lica: kronisk multipel neurit hos alkoholister med tabes-liknande symptom. P. arsenico'sa: polyneu-rit vid arsenikförgiftning. P. diabetica: perifer förlamning av sträckmuskler med muskelatrofi, degenerationsreaktion, step-paregång, men inga sensibilitetsrubbningar ss. vid äkta ta'bes dorsa'lis. -timglasmage: timglasmage orsakad av muskelkontrak-tion. -tuberkelbaciller: med tuberkelbacillen utom i fråga om patogenitet överensstämmande baciller, -tuberkulos: tuberkellik-nande granulationer, som ej orsakas av tuberkelbaciller utan av livlösa främmande kroppar, mögelsvampar, djuriska parasiter, pseudotuberkelbaciller eller andra infektionsämnen (syfilis, lepra), -tu'mor: skensvulst, t.ex. slemsvulst vid retentionscysta, hydronefros m.m. P. ce'rebri: hjärnsjukdom (t.ex. meningitis sero'sa, hjärnsvullnad) med symptom på hjärntumör, utan att sådan föreligger, -uremi', (/. -uræm|ia, -i'ae av g. ou'ron, urin -f hai'ma, blod): uremiar-tade symptom t.f. av cirkulationsrubbning-

ar i hjärnan (vid ateroskleros i hjärnkärlen, kronisk blodtrycksstegring etc.). -vari'ola: variceller. -xantho'ma ela'sticum, Grön-blad-Strandberg's syndrom:xantomarta-de, mjuka, gulaktiga fläckar och knutor i huden i ledvecken, beroende på degeneration av dess elastiska vävnad. Syn. næ-vus ela'sticus.

Psilo's (/. -is, -is av g. psilo's, kal): 1. alopecia, jfr ptilo's; 2. tropisk afte.

Psittako's, (/. Psittaco's|is, -is av g. psittako's, papegoja): hos papegojor förekommande på människan överförbar sjukdom med atypiska pneumonier och tyfösa symptom.

Pso'as (gen. av g. pso'a, ljumske): ländmus-keln på bäckenets insidor, -abscess (av /. absce'dere, gå bort): sänkningsabscess från tuberkulösa ryggkotor utefter psoasmuskeln. -tecken: smärta vid sträckt ben i psoastrak-ten, då benet vrides inåt, saknas vid lumbago; vidare (som tecken på appendicit) smärta i appendixtrakten vid

lyftande av höger ben under motstånd.

Pso'|dym|us, -i (/. av pso'a, ljumske + di'-dymos, tvilling): dubbelmissfoster med vid länden o. nedanför länden sammanvuxna kroppar.

Psoi't (/. -is, -idis): infl. i psoasmuskeln.

Psomo|fagi', (/. -phag|ia, -i'ae av g. psomo's, munsbit + phagei'n, äta): noggrant tuggande av födan.

Pso'r|a, -ae (/. av g. pso'ra, skabb): äldre namn för hudsjukdom med klåda, speciellt för skabb. Jfr skabb. — Psor|eIko's, (/. -el-co'slis, -is av g. he'lkos, sår): ulceration orsakad av skabb. Pso'riska medel: medel mot skabb.

Psori'as|is, -is (/. av g. pso'ra, skabb): kronisk hudsjukdom, av okänd orsak med röda fläckar som täckas av vita fjäll. — P. anula'ris, circina'ta 1. orbicularis: i centrum utläkan-de mot periferin fortskridande p.; p. arthropathia: p. med ledsymptom påminnande om kronisk polyartrit, p. guttata: punkt-formig; p. gyra'ta: girlandformig p. P. linguae, P. o'ris: se leukoplaki. P. nummularis: talerstora, skivformiga bildningar. P. palma'ris, P. planta'ris: psoriasisliknande hudutslag i hålhanden och hålfoten av syfi-litiskt ursprung; p. serpigino'sa: ormslynge-liknande efflorescenser. P. syphilitica: se p. palma'ris och p. planta'ris. Psorfasifo'r-m|is, -e (/.): psoriasisliknande. Psoria'tic|us, -a, -um (/.): psori'asis-.

Psoriska medel: se psora.

Psoro|spermier (av g. pso'ra, skabb -f spe'r-ma, säd): utvecklingsformer av sporozoer.Psorospermose folliculaire végétante 472

Psykokromestesi

Psorospermo'se folliculai're végétante (/.): se Darier's sjkd. Psych-, Psycho-: i sammansättningar, som avse själslivet, se under psyk- och psyko-. Psychro-: se psykro-.

Psyk- (/. Psych- av g. psyche'): själ-, -ago-gi'k, (/. -agog j i'a, -i'ae av g. agogo's, förande): psykologisk uppfostran, omställning av personligheten genom uppfostran, -algi', (/. -algj i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärta av psykiska orsaker, -a'lia: ett psykiskt sjukdomstillstånd med syn- och hörselhallucinationer; syn. menta'lia. -analy's, (/. -analysis): se psykoanalys, -anopsi', (/. -anops|i'a, -i'ae av g. an priv. + o'psis, syn): se själsblindhet. -asteni', (/. -asthen|i'a, -i'ae av g. asthe'neia, svaghet): bristande själslig kraft vid nervositet och psykopati såsom obeslutsamhet, depression, pessimism, tvivelsjuka m.m. förbunden med ångest och tvångsföreställningar. Psykasteniska kramper: epileptiforma kramper vid p. -edelik-lum, plur. a, (/. -edeiic|um, plur. -a, av g. de'los, tydlig): fantastikum som synes vidga medvetandet (hallucinationer), -iatri' (/. -a, -ae av g. iatrei'a, läkekonst): vetenskapen om sinnessjukdomarna. Psykia'ter, Psy-kiatriker: sinnessjukläkare. Psy'kisk (av g. psyche', själ): som tillhör själslivet. Jfr fysisk, fysikalisk, psykosomatisk, somatisk. P-a ekvivalenter: anfallsvis i st. för de vanliga epileptiska anfallen inträdande rubbningar i psyke (ss. delirier, hallucinationer, impulser till våldshandlingar) epileptiska ekvivalenter. P. hygien, P. hälsovård: den del av hälsovården, som söker förebygga uppkomsten av själsliga sjukdomar. P. infektion: utbredning av psykiska rubbningar till andra genom "smittande" efterhärmning. P. insult, P-t trauma: en själslig skada, själsskakning särskilt skräck, sorg, ilska som orsak till själssjukdom. Jfr hämning, spärrning.

Psyko- (/. Psycho- av g. psyche'): själ-, -akustiska centrum (av g. a'kousis, hörsel): hörselcentrum i hjärnans tinninglob. -alga'-lia: se algopsykalia. -a'lgiska centrum (av g. a'lgos, smärta): smärtsinnessfären i hjärnan. -analy's, (/. -analys | is, -is av g. ana', tillbaka, genom + ly'o, lösa): 1. systematiskt utforskande av de själsliga, speciellt i det omedvetna liggande sammanhangen bakom neurotiska tillstånd (tillbakaträngda komplex) genom bl. a. en "géneralbikt", omfattande upplevelser även i drömmar, i fantasier och därpå med hjälp av drömtydning o. fritt associerande grundad 1. däri liggande terapi; 2. en rad härigenom vunna psy-

kologiska insikter i själsverksamheten, vilka småningom samlats till en särskild vetenskaplig lära. -diagnostik (av g. dia', genom + gno'sis, kunskap): läran om igenkännandet och rätta benämnandet av själsliga sjukdomstillstånd, -dome'ter (av g. ho-do's, väg + me'tron, mått): instrument för mätning av tiden för de själsliga

skeendena, -doxi': se doxogen. -encefali't, (/. -encephalitis, -idis; -encephalo'sjis, -is av g. enke'-phalos, hjärna): de sjukliga psykiska symptomen vid encephalitis letha'rgica och dess abortiva former, -estetiska centrum (av g. ai'sthesis, förnimmelse): hjärnbarkens känselsfär i hjässlobens centrala delar, -farmakologi', (/. -pharmacolog|i'a, -i'ae av g. pha'rmakon, läkemedel + lo'gos, lära): läran om läkemedels verkan på psykiska funktioner och sjukdomar, -farmak|um, plur. -a, (/. -pharmac|um, plur. -a): medel inverkande på de psykiska funktionerna. -fysik (av g. phy'sis, natur): läran om de kroppsliga betingelserna för själsverksamheten och det ömsesidiga beroendet mellan kropp och själ av varandra, grundade på experiment och mätningar, speciellt rörande förhållandet mellan sinnesförnimmelsernas och sinnesretningarnas styrka. Psykofysisk parallellism: läran att de själsliga och kroppsliga skeendena på ett lagbundet sätt motsvara varandra utan att vara beroende av varandra; de själsliga livsyttringarna äro enl. denna uppfattning ej funktioner av hjärnverksamheten, men förknippas varje gång med bestämda hjärn-förändringar. -galva'nisk refle'x: på affek-tiv retn. (sinnesrörelse, även sensorisk retn.) efter viss latenstid inträdande elektrisk förändring i huden, som giver utslag å en på lämpligt sätt till försökspersonen knuten galvanometer. Syn. Veraguth's reflex, -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): härstammande från psyke, av affek-tivt verkande föreställningar orsakade sjukdomar 1. sjukliga symptom. P. disposition: sådan konstitution att relativt obetydliga anledningar giva upphov till psykogena rubbningar. Jfr tymogen. -ge'nes|is, -is (/. av g. ge'nesis, uppkomst): utvecklingen av själslivet (sinnesverksamheten, viljan, tal- och tankeförmåga), -geiisiska centrum (av g. geu'sis, smak): smak sfären å mediala delen av hjärnans tinninglob. -gra'f (av g. gra'pho, skriva): apparat för upptecknande av omedvetna rörelser med handen, -kata'rsis, (/. -ca-tha'rs|is, -is av g. ka'tharsis, rening): se katarsis. -krom! estesi', (/. -chrom j æsthes | i'a, -i'ae av g. chro'ma, färg -f- ai'sthesis, kän-Psykologi

sel): tillstånd, vari en icke visuell sinnesretning (t.ex. hörsel-r.) framkallar eller associerar sig med en färgförnimmelse. Jfr au-di'tio colora'ta, kromatismer, synestesier, medförnimmelser. -logi', (/. -logi'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om själslivet. Empirisk: på iakttagelser, experimentell: på villkorliga experiment, fysiologisk: på forskning över de psykofysiska sammanhangen, rationell: på spekulativ forskning grundad p. -ly'tik|um, plur. -a, il. -lytic[um, plur. -a av g. ly'o, lösa): psykofarmakum som löser upp psykets olika mekanismer, -mekanisk (av g. mechane', verktyg): mekanisk förklaring av själslivets akter, -metri' (av g. me'tron, mått): tidsmätning i fråga om psykiska skeenden, -motilite't (av /. move're, röra): omsättning av psykiska företeelser i rörelser, -motorisk (av /. moto'-rius): som hör till psykiskt betingade rörelsemekanismer. Syn. ideomotorisk. P-a banor: pyramidbanorna. P-a centra: de i stora hjärnans bark belägna centra, vilkas retning utlöser rörelser i bestämda muskelgrupper. P. hämningar: försvårande av rörelseförmåga p.gr. av bristande viljeimpulser, -neu-ro's, (/. -neuro's|is, -is, pl. -es av g. neu'ron, nerv): 1. funktionella psykoser med gynnsam prognos; 2. de väsentligen psykogena nervlidandena ss. neurasteni, hysteri 1. neuroser med övervägande psykiska symptom i motsats till de organiska 1. under inflytande av kemiska ämnen uppstående nervlidandena; härledas ofta ur olösta, till det undermedvetna tillbakaträngda, under barndomen uppkomna konfliktsituationer (framför allt mellan driftimpulser o. samvete), -neuro'tisk, (/. -neuro'tic[us, -a, -um). -no-mi', (/. -nom I i'a, -i'ae av g. no'mos, lag): läran om lagarna för den psykiska aktiviteten. -nose'm|a, -atis (/. av g. no'sema, sjukdom): mental rubbning, -no's (/. -is -is av g. no'sos, sjukdom): rubbning orsakad av mentala 1. moraliska faktorer, -optiska centrum: synsfären i hjärnans bakre lob. -o's-miska centrum: luktsfären i hjärnans tin-ninglob. -pa't, -patisk (av g. pa'thos, lidande): själsligt abnorm. Psykopatisk belastning: ärftlig disposition för sinnessjukdomar. P. konstitution: medfödd abnorm själslig beskaffenhet utan att förete utpräglad sinnessjukdom, men med rubbningar i tankeliv, i fantasi, i viljeliv, i driftliv, i känsloliv, i affekter och i moraliskt kännande, -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): själslig abnormitet, själslidande. Jfr kako-pati. P-a sexua'lis: läran om sexuell perver-sitet. -pato I logi', (/. -patho[Iog|i'a, -i'ae av

g. pa'thos, lidande -+- lo'gos, lära): läran om de sjukliga själstillstånden och sinnessjukdomarna. -reflex: reflex, uppkommen genom att en till hjärnbarken kommen retning förmedelst de förefintliga associationsbanorna väcker till liv spåren av föregående retningar, t.ex. spottavsöndring redan vid anblicken av föda. Syn. betingade 1.

associationsreflexer. Pupillär p.: pupillutvidgning vid skräck, olustbetonade affekter och själsliga ansträngningar, -rytmi', (/. -rrhythin | i'a, -i'ae av g. rhythmo's, rytm): ofrivilligt upprepande av olika mentala handlingar. -rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): ett övermått av idéer och teorier med åsidosättande av instinkt, måtta och sans, resulterande i en osammanhängande tankeström, -rrexi', (/. -rrhe'x|is, -is av g. rhe'xis, bristning): en malign form av ångestneuros, stundom framkallad av en chock. Psyko's, (/. Psycho's]is, -is av g. psyche', själ): sinnessjukdom. Endoge'n och exoge'n p.: av ärftliga i anlaget liggande resp. av yttre orsaker, utmattning, förgiftning, organsjukdom, vållad p. Induce'rad p.: se folie à deux. Psykotisk, (/. Psycho'tic|us, -a, -um): sinnessjuk.

Psyko- il. Psycho- av g. psyche'): själ-, -se-dati'v I um, -i, pl. -a (/. av seda're, lugna): ämnen, som verka lugnande på psykiska orostillstånd utan att i väsentlig grad framkalla sömnighet. Syn. ataraktika. -sensorie'1-la centra: sinnescentra i hjärnan. Syn. p.-sensoriska c. -sensoriska banor: nervbanor, som förbinda sensibla nervapparater med motsvarande sensoriska centra i hjärnbarken å motsatta kroppshalvan efter passage genom spinalganglier, bakre rötter och baksträngar i ryggmärgen (nu'cleus gra'cilis och cunea'tus) etc. -senso'riska centra: se p.-sen-soriella c. -soma'tisk (av g. so'ma, kropp): som tillhör relationerna mellan kropp o. själ. Psykosomatiska sjukdomar: somatiska sjkd, med psykogena sammanhang. P. medicin: studiet av relationerna mellan kroppsliga funktioner o. det emotionella livet. Vid de flesta, inte alltid allvarliga, sjukdomar föreligger ett sådant samband, såsom vid magsår, fetma, hjärtfel, gikt, astma, inverkan av humöret på magslemhinna och tarmperistaltiken o.s.v. -stimulanti|a, sing. -um (/.): medel som stimulera psyket, teknik (av g. te'chne, konst): tillämpad psykologi för lösande av praktiska frågor, i synnerhet metoder som i hantverk och industri ägna sig att bedöma lämpligheten för olika yrken, -terapi' (av g. therapei'a, behandling): metodisk inverkan på tanke-, känslo-Psykotisk

och viljeliv för bekämpande av själsliga lidanden, suggestiv behandling m.m.

Psyko'tisk: se psykos.

Psykotomimetik] um, plur. -a, (/. Psychotomimetic I um, plur. -a av g. psyche', själ + mimetiko's, mimisk): fantastikum förorsakande psykosliknande symptom.

Psykotonik|a, sing, -um (/. Psychotonic|a, sing. -um): medel stärkande psyket.

Psykro- (/. Psychro- av g. psychro's): kall-, -algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärtsam sensation av kyla. -estesi', (/. -æs-thesji'a, -Vae av g. ai'sthesis, känsel): subjektiv köldkänsla trots kroppsdelen i fråga är varm. -fili', (/. -phil|ia, -Vae av g. phile'o, älska): köldkärlek (i fråga om bakterier, som bäst utvecklas i temp. 15°—20° C.), -fobi', (/. -phob|i'a, -Vae av g. phonos, fruktan): abnorm fruktan för köld. -fo'r (av g. phore'o, bära): sönd med anordning för avkylning, kylsond. -me'ter (av g. me'tron, mått): ett slags hygrometer, -terapi: behandling av sjukdomstillstånd med köld.

Pt: kem. tecken för platina.

p. t.: i recept = pro te'mpore (/.) = för tillfället.

PTA-faktor och PTC-faktor IX: plasmakomponenter, som tillsammans med andra vid närvaro av kalciumjoner bilda tromboplastin.

P-taggen: se elektrokardiogram.

Pta'rmus (av g. ptarmo's, nysning): nys-kramp. Jfr sternutatio. Pta'rmik|a, sing, -um, (/. Pta'rmic|a, sing, -um): nys- o. snuvme-del.

Pte'ri|on, -i (/. av g. ptero'n, vinge) (antrop.): kilbensvingens bakre övre spets vid föreningen mellan hjäss-, kil-, pann- och tinningben.

Ptern|algi', (/. -alg|i'a, -Vae av g. pte'rna, häl -f a'lgos, smärta): smärta i hälens insida (slemsäcksinfl.).

Pte'rni|on, -i (/. av g. pte'rna, häl) (antrop.): bakersta punkten på hälen.

Ptery'gi|um, -i (/. av g. pte'ryx, vinge): liten vinge; en triangulärt formad kärlrik förtjockning och nybildning i ögats bindehinna med spetsen sammanvuxen med hornhinnan och basen vanligen riktad åt inre ögonvinkeln. P. co'lli: medfött flyghudlik-nande hudveck mellan proc. mastoideus och akromion. Syn. vinghinnan. — Pterygoid (/. -es; -e'us, -e'a, -e'um av g. ei'dos, utseende): vinglik, t.ex. proce'ssus pterygoide'us resp. hörande till processus pterygoide'us, t.ex. cana'lis p-e'us.

Ptilo's (/. -is, -is av g. pti'losis, ruggning): för-

lust av ögonhålen i följd av infl. i ögonlocksranden. Jfr psilos, madaros.

Ptisa'ner (av g. ptisa'ne, korn): slemmiga och sötande avkok på växtdelar; syn. tisaner.

Ptomai'n (av g. pto'ma, lik): likalkaloid, basiska kvävehaltiga alkaloidlika kroppar, som bildas i ruttnande delar, dels giftiga (likgift), dels ogiftiga. Se kadaverin, neurin, putresin m.fl. -emi', (/. am | i'a, -Vae av g. hai'ma, blod): blodförgiftning med ptomai-ner, resorberade från en förruttnelsehärd inom organismen och cirkulerande med blodet. Se septikemi.

Ptomat|opsi', (/. -ops | i'a, -i'ae av g. pto'ma,

lik -f o'psis, syn): besiktning av död kropp; jfr autopsi, obduktion.

Pto's (/. -is, -is av g. pto'sis): fall, nedsänkning, 1. prolaps 1. sänkning av ett organ L del därav, t.ex. enter opto' sis: nedsänkta tarmar vid hängbuk; 2. övre ögonlockets nedfallande t.ex. på grund av okulomotorius-förlamning: p. pa'lpebrce. Ptotisk.

Ptyal- (av g. pty'alon): saliv-. -ago'g|um, -i, pl. -a (/. av g. agogo's, ledande): spottbeford-rande medel. Syn. sialagoga, -ektasl', (Z. -ec-tas|i'a, -i'ae av g. e'ktasis, utvidgning): dilatation av en spottkörtelsutförsgång.

Ptyali'n (av g. pty'alon, spott): spottens stär-kelsesönderdelande enzym. Ptyali'sm (/. -us, -i): spottflöde. Syn. polysiali. Jfr suckorré.

Ptyalo- (av g. pty'alon): spott-. -ce'l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): cysta innehållande saliv, uppkommen genom bristning av spott-gång och salivens utpressning i omgivande vävnad, -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): bildad av spott 1. dess verkan, t.ex. p. ca'lculus. -li't,, (l. '-lith|us, -i av g. li'thos, sten): spottsten. Syn. calculus saliva'lis. -lit(h)i'asis, (/. -lithi'as|is, -is av g. li'thos, sten): förhandenvaron av spottste-nar. -rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): kopiös salivavsöndring. Syn. sialorré.

Pty's|is, -is (/. av g. pty'sis): spottning.

Pubeo[tomi', (/. -tom | i'a, -Vae av pu'bes, blygd -f g. tome', snitt): genomsågning av blygdbågen tätt till symfysen, för vidgande av bäckengördeln (till underlättande av par-tus vid trångt bäcken). Syn. hebe-, hebos-teo-, lebe-, pubiotomi. Jfr ischiopubio-, sym-fyseotomi.

Pube'rt|as, -a'tis (/.): pubertet, könsmognad. P. præ'cox: för tidig könsmognad.

Pubertets-blödningar: oregelbunden blödn. från livmodern vid tiden för puberteten. Jfr metropathia, hæmorrha'gica. -körteln: Steinach's beteckning för könskörtlarnas interstitiella celler. Se Ley dig's celler. Jfr Steinach's föryngringsoperation. -åldern:Pubes

den period av raskare tillväxt och utveckling, som i vårt klimat vanligen börjar vid 12—13 års ålder hos flickor och vid 14—15 års ålder hos gossar samt efter 2—3 år leder till könsmognad.

Piib|es, -is (/.): blygd, blygdhår. Pubesce'ra: bliva manbar.

Pu'bic|us, -a, -um (/.): som tillhör blygden.

Pubiotomi': se pubeotomi.

Pubo- (av /. pu'bes): blygd-, -femoral (/. -is, -e): hörande till blygd och lår. -vesikal, (1. -vesical|is, -e): hörande till blygd o. blåsa.

Pude'nd|a, sing, -um (/.): födslodelar, blygd. Pude'ndum femininum (P. muli'ebre, BNA): den kvinnliga blygden.

Pude'ndagr|a, -ae (l. av pudénda, blygd + g. a'gra, attack): smärta i genitalia, särsk. i de kvinnliga.

Pudendal (/. -is, -e): som tillhör blygden. —

Pude'nd|us, -a, -um (/.): hörande till yttre genitalia.

Pudrett (/. poudre, stoft): pulverformiga av människoexkrement beredda gödselmedel. Jfr latrin.

Puellja, -ae (/.): flicka. P. pu'blica (/.): offentlig kvinna, kvinna som utbjuder sig till otukt. Syn. prostituerad.

Pu'|er, -eri (/.): gosse. Puerikultur (av /.

pu'er, barn -f k.): barnavård.

Pueril (/. -is, -e av pu'er, barn): barnslig. P-t andningsljud: det sträva andningsljudet hos barn. Jfr infantil, juvenil.

Puerilism (l. -us, -i av pu'er, barn): barnsligt väsen i intellektuellt och affektivt hänseende och ofta även i uppträdandet ss. vid ålderdomssvagsinthet, hysteri m.m.

Pue'rperja, -ae (/. av pu'er, barn -f- pa'rere, föda): barnsängskvinna. Puerperal (/. -is, -e): som tillhör barnsängsperioden. — Puer-peralfeber: barnsängsfeber, dels genom p. s&iintoxikation, varvid icke i vävnaderna inträngande förruttnelsebakterier verka genom sina avsöndrade av organismen i fråga absorberade giftiga produkter, dels genom p. s&iinfektion med inträngande av feber-alstrande bakterier i vävnader och ev. i blodet, -psykos: mest på infektion beroende psykos hos barnsängskvinnor. Syn. maieusiomani.

Puerpe'riet, (/. Puerpe'ri|um, -i): barnsängstiden; den 6—8 veckor långa tid efter förlossningen, varunder de genom havandeskap och förlossning orsakade förändringarna i den kvinnliga genitalapparaten försvinna.

Pul|ex, -icis (/.): loppa. P. irritans (/.): människans loppa. Puliko's, (/. Pulico's|is, -is): av loppor förorsakad hudretning.

Pulm|o, -o'nis, pl. -o'nes (/.): lunga, lungor.

Pulmo- (av /. pulmo): lunga-, -lit, (/. '-11-th|us, -i av g. li'thos, sten): lungsten. -meter (av g. metron, mått): ett slags spirometer för uppmätning av lungkapaciteten.

Pulmona'1 (/. -is, -e av pulmo, lunga): som tillhör lungorna. — Pulmonal(is)-artären (den gemensamma pulmonalisstammen): truncus pulmonalis, lungpulsådern, "pulmo-na'lis", före delningen i en höger o. en vänster a. pulm. -insufficiens: insufficiens i pul-monalartärens klaffar, -klaffarna: lungpulsådern klaffar, -körtlarna: lungornas lymfkörtlar. -stammen: se -artären, -steno's: stenos (vanligen medfödd) i pulmonalklaffar-na. -tonen: den över pulmonalartärens ursprung (2:a interkostalrummet t.v. om sternum) hörbara 2:a hjärttonen.

Ful I motor (av /. pulmo, lunga -f- m.): apparat för konstgjord respiration pumpande luft in och ur lungorna gnm en över näsa o. mun fastgjord mask. Jfr barospirator.

Pulp I a, -ae (/.): kött, 1. mjuk, cellrik och kärlrik vävnad, t.ex. p. de'ntium: tandpulpan, p. lie'nis: mjältparenkymet, p. vertebra'-lis: se nu'cleus pulpo'sus; 2. mos, t.ex. p. tamari'ndi depura'ta: renad tamarind.

Pulp- (av /. pu'lpa): pulpa-, -algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärta i tandpulpan. -a j amputation: avlägsnande av en del av tandpulpan (kronpulpan), varvid den friska rotpulpan under iakttagande av alla försiktighetsåtgärder behålles vid liv (vital-amputation) eller göres reaktionslös och impregneras antiseptiskt efter kronpulpans avlägsnande (mortalamputation). -a|exstirpa-tion: radikalt avlägsnande av den aneste-tiserade eller avdöda pulpavävnaden ur kammare (krona) och rotkanaler, -a | hålan, -a j kammaren, -a|kaviteten: ca'vitas de'ntis den hålighet i tandens krona vari pulpan ligger. -a|poly'p: polypartad, granulerande bildning, framväxande

från pulpan i kariös tand. -i't (/. -is, -idis): infl. i tandpulpan, -a|överkappning: anläggande av ett skyddande retningslöst sårförband över en artificiellt skadad men frisk pulpa, -ös: bestående av mjuk massa.

Pulpo's|us, -a, -um (/. av pulpa): köttig.

Puls: se även pulsus. Pulsation: pulsslag eller varje därmed synkron och av pulsvågen förorsakad rörelse 1. skakning. Pulsera, Pulserande. Pulsatorisk: som har avseende på pulsen, -amplitu'd (av I. amplitu'do, vidd): skillnaden mellan det systoliska och diastoliska pulsådertrycket, -de'ficit: skillnaden mellan hj ärt- och pulsfrekvens vid frustra'na hjärtkontraktioner, som kunna höras, men ej förmå öppna aortaklaffarna.Pulsionsdivertikel

-frekve'ns (av /. fre'quens, ofta): pulsslagens antal i minuten.

Pulsions|divertikel: säcklik utvidgning i övre tredjedelen av farynxväggen. Kongenital, senare förstorad missbildning, 1. uppkommen vid högre ålder som ett slags bråck på ett svagt ställe. Jfr traktionsdivertikel. Puls-kurva: grafisk uppteckning av pulsfrekvensen. Syn. sfygmogram. -löshet: lipo-sfygmi. -tryck: det av blodtrycket framkallade trycket på kärlväggen, även syn. puls-amplituden. Det maximala 1. systo'liska p-et representerar det största, det minimala 1. diasto'liska p-et det minsta pulstrycksvärdet, mellan dessa ligger amplituden. Pu'ls|us, -us (/. av pe'llere, stöta): puls, den genom hj ärtkontr aktionen åstadkomna blodvågens stöt mot kärlväggen; bedömes vanligen genom fingertryck, "tages" på ra-dialisartären strax ovan handloven. — P. æqua'lis: jämn, ordinär puls. Motsats: pu'lsus inæqua'lis. P. alte'rnans: omväxlande ett normalt och ett mindre pulsslag i konstant följd varannan gång. P. a'ltus: se p. magnus. P. ana'crotus, anakro't p. (g. ana', upp, tillbaka -f- kro'tos, slag): puls med en upphöjning på uppstigande skänkeln å pulskurvan. Jfr p. anadicrotus. P. anadi'crotus: anadikro't p. (g. ana', upp + dis, två gånger -}- kro'tos, slag): puls med två låga spetsar på den uppstigande skänkeln i pulsslagets kurva. P. arrhy'thmicus: oregelbunden puls i allmänhet, särskilt i fråga om tidsföljden av de enskilda pulsslagen. P. bige'minus: på varje par av två pulsslag följer en paus före nästa pulspar. Bigemini'. P. ce'ler: hastigt uppstigande och hastigt fallande puls, alltså med spetsvinklig topp i pulskurvans enskilda slag; karakteristisk för aortainsufficiens. P. cepha'licus: långsam puls, tryckpuls, vid hjärnblödning, -tumör, meningit. P. contractus: liten, hård puls. Syn. p. oppre'ssus. P. de'bilis: svag puls, lätt att med fingret hoptrycka. P. di'-crotus: se dikroti. P. di'fferens: olika puls hos liknämniga artärer i vardera kroppshalvan. P. du'rus: hård puls, svår att trycka samman, vid höjt blodtryck. Motsats: p. mo'llis. P. filifo'rmis: trådfin, svag puls. Högsta grad av p. de'bilis. P. fo'rtis: kraftig, stor och spänd puls. P. fre'quens: till antalet ökade pulsslag. P. inæqua'lis: pulsslag, som äro olika till duration och styrka ss. p. irregularis, p. arrhytmicus. P. ina'nis: tom puls vid föga fyllda artärer. P. insen-si'bilis: pulsen kan ej kännas. P. intercu'r-rens: ett eller annat pulsslag är mindre än de övriga. P. intermittens: ett och annat

pulsslag uteblir i följd av för svag hjärt-kontraktion. P. irregula'ris: en på samma gång arytmisk och ojämn puls, pulsus arrhy'tmicus och inaequa'lis: 1, p. irreg. res-pirato'rius: hastigare och mindre puls vid inandning, långsammare vid utandning, beror på vagusretning; 2. extrasysto'lisk p. irregularis: oregelbundenhet p.gr. av extra-retningar stundom från mag- och tarmkanal stundom från vagus utanför hjärtat, se ext-rasystole; 3. p. irreg. perpetuus: ihållande regellös ofta dessutom hastig puls vid rubbningar i förmaksverksamheten; 4. p. irreg. alte'rnans (se alternans); 5. p. irreg. vid hjärtblock. P. ma'gnus: stor puls, mäktig blodvåg passerar. Syn. p. altus. P. mo'llis: mjuk puls lätt att trycka samman. Motsats: pulsus durus. P. oppre'ssus: hård, liten puls, som liksom med möda arbetar sig fram. Syn. p. contractus. P. parado'xus: puls, vilken oaktat hjärtat oförändrat arbetar, minskar 1. uteblir vid inandning, t.ex. vid hjärtsäckssammanväxningar med bröstkorgsväggen. P. pa'rvus: liten puls. P. ple'-nus: full dvs. stor, medelhård puls. P. ra'-rus: minskat antal pulsslag. P. serra'tus: stor, spänd, slängande puls. P. suppre'ssus: den lilla, mjuka, tomma pulsen vid sjunkande hj ärtkraft. P. ta'rdus: långsamt stigande och långsamt fallande, liksom uttänjd puls, motsats till p. celer. P. tre'mulus: så svag puls, att artärröret kännes blott som en darrning. P. trige'minus: p. med grupper om 3 pulsslag. P. vermicula'ris: liten mkt frekvent

puls. P. vi'brans: stor, mkt hård och spänd puls, som åstadkommer kann-och hörbara vibrationer.

Puls-våg: den tryckvåg, som orsakas av hjärtkontraktionen; löper med en hastighet av 8—9 m. per sekund. Se artär-, kapillär-, vagus- och venpuls. -åder: arteria, artär, -åderbråck: aneurysma.

Pulv.: i recept = Pu'lv|is, -eris, Pulvera't|us, -a, -um (/.) = pulver, pulvriserad.

Pulveri'sm (/. -us, -i): det överdrivna, vane-mässiga bruket av smärtstillande och rogivande medel (sömnmedel inbegripna).

Pulvi'n|ar, -a'ris (/., gudabädd): den bakre övre kuddlika delen av thalamus opticus, Står jämte bakomliggande corpus genicula-tum i förbindelse med synbanan.

Piilv|is, -eris, pl. -eres (/.): pulver. — P. an-tiasthma'ticus: p. fuma'lis stramo'nii; p. den-t if r i'c ius: tandpulver; p. efferve'scens: engelskt fräspulver; p. efferve'scens compo'si-tus: laxerande fräspulver, seidlitzpulver; p. fuma'lis stramo'niii: astmapulver; p. glycyrrhi'zae compo'situs: sammansatt lakritspulver;Punch-drunk syndromet

p. gummo'sus stibia'tus: bröstpulver; p. ipe-cacua'nhse opia'tus: Dover's pulver; p. magne'sice cum rheo: barnpulver; p. magne'sice joe'tidus: barnpulver med dyvels-träck; p. magne'sice tarta'ricus: fraspulver; p. refri'gerans: svalkande pulver; p. ta'lci salicyla'tus: salicylsyreströpulver.

Punch-drunk (e.) syndromet: En rad symptom hos boxare efter upprepade skador i ringen. Kan ge såväl motoriska rubbningar (skakningar, balansrubbningar, talrubbningar m.m.) som personlighetsdefekter (slapphet, intelligensrubbningar, lynnesförändringar).

Punc|t|um, -i, pl. -a (/.): punkt. — P-a do-loro'sa: se smärtpunkter. P-m lacrima'Ie: tårpunkten, tårrörets mynning. P-m ma'ximum: ställe, där något är störst, t.ex. p-a maxima å hjärtat, där de olika ljuden höras tydligast. P. pro'ximum: närpunkten, t.ex. för tydligt seende. P. remo'tum: fjärrpunkten, t.ex. för tydligt seende. P. saliens: den springande punkten (ursprungligen det pulserande första hj ärtanlaget). Pu'nct|us, -a, -um (/.): stick-.

Pundnäsa: se rinofym.

Pung-bråck: ett i skrotum nedträngt inguinal-bråck. Syn. hernia scrotals, skrotocele. -åderbråck: varikös ansvällning o. slingring av venerna i plexus pampiniformis hos mannen. Syn. pampinovaricocele, phlebec-tasi'æ venæ spermaticæ. -vattenbråck: se oscheohydrocele.

Punkta'lglas: se periskopiska glas.

Punkta't (av /. pu'ngere, sticka): det som upphämtas vid punktion. Punk tion, Punk-tur: instick med sprutspets 1. troka'r i hålighet eller organ för upphämtande av innehåll till undersökning. Se provpunktion.

Punktskrift: av Braille utarbetad blindskrift.

Pupill j a, -ae (/. dim. av pu'pa, liten flicka, ögonsten): ögats pupill. — Pupilla'r (/. -is, -e): som tillhör ögats pupill, -membran: se membrana pupillaris. -reaktion; -reflex: pupillens reaktion för ackomodation, ljus o. andra inflytelser ss. förträngning vid ljusinfall, konvergens, ackomodation, utvidgning vid mörker, seende på långt håll, vid sym-patikusretning genom dyspnoisk blodförändring, vid stark smärta osv. I trängre mening begagnas pupillarreflex blott om reaktion för ljus, direkt genom belysning av ögat i fråga, indirekt 1. konsensuell genom belysning av det andra ögat. Syn. ljusreflex. Kortikal pupilla'rreflex: se uppmärksamhetsreflex. O toge'n pupilla'rreflex: den

pupillförträngning, som uppstår, om en svängande stämgaffel närmas örat. Pupill-atom' (av g. av priv. -f- to'nos, spänning): oförmåga hos pupillen att reagera för ljus. Syn. pupilloplegi. -bildning (konstgjord): se iridektomi. -differens: olika stora pupiller, -dilatation: se mydriasis, -förträngning: se miosis.

Pupillo- (av /. pu'pa): pupill-, -me'ter (av g. me'tron, mått): instrument för mätande av pupillvidden (-diametern),

-plegi', (/. -ple-g I i'a, -i'ae av g. plege', slag): avsaknad av pupillarreflexen. Syn. pupillatoni. -statometer (av g. stato's, placerad): instrument att mäta pupillernas avstånd, -toni', (/. -ton | i'a, -i'ae av g. to'nos, spänning): en- 1. dubbelsidig utvidgning och oregelbunden form av pupillen med trög ljus- och försenad konvergensreaktion vid A die's syndrom, stående på icke syfilitisk grund. Pupill-reaktion, -reflex: se pupillarreaktion, -reflex, -stelhet: pupillens oförmåga att reagera för ackommodation 1. för ljus 1. för båda.

Purga'ntia, sing, pu'rgans; Purgati'v|a, sing. -um (/. av purga're, rena): starkt verkande laxermedel. Syn. drastika. Jfr laxantia. Pur-ge'ra: laxera.

Puri|fo'rm (/. -is, -e av pus, var): varliknande, men icke varig. P. smältning: sönderfall av t.ex. en tromb till en varliknande massa av äggvite- och fettkorn, men utan varcel-ler.

Puri'n (av /. pu'rus, ren + u'ricus, hörande till urinämne): purinkropparnas kemiska ej i fritt tillstånd iakttagna kärna. CsH^med sammansättningen

/CH\ N C—Nv

I II >H

HC C—N/

X/ H

består av en pyrimidinring som är sexle-dig med fyra kolatomer och två kväveatomer samt en imidazolring som är femledig med tre kolatomer och två kväbe-atomer, Två kolatomer gemensamma. Pu-rinernas byggnadsdelar härstamma från glycin, glutamin asperginsyra. Slutprodukten blir olika puriner, nukleinsyror, nu-kleoproteiner samt även urinsyra (över

guanin, adenin, hypoxantin och xantin).

Puri'nkroppama 1. -ämnena äro ur nuklein-syrorna i den animala cellen uppstående föreningar ss. urinsyra CsHJNUOa (trioxipu-rin) samt de besläktade purinbaserna:Purkinje's celler

adenin $C_5H_4N_4NH_3$ (aminopurin), guaniti CsHsN^ONHa (aminooxipurin), hypoxantin $C_5H_4N_4O$ (monooxipurin), xantin CsHiNiOa (dioxipurin), vilka ämnen kvarhàllas i kroppen vid gikt. Hit höra även teofyllin, teo-bromin och koffein. — Purinfattig föda: bl. a. lakto-vegetabilisk kost. Puri'nrik föda: maträtter av djurens inre organ, ss. lever, njure, kalvbräss, mjälte, fiskmjölke, stark buljong, köttextraktet

Purkinje's celler: stora något päronforma-de, multipolara ganglieceller i lillhjärnbar-kens mellersta skikt (stratum gangliosum). P. muskeltrådar: de fina ändförgreningarna av His-Aschoff-Tawara's muskelbunt i hjärtat. P. åderfigur: entopisk bild av näthinnans artärer, uppstår om man för ett ljus hit och dit vid sidan av ögat och därvid betraktar en möjligast mörk yta.

Pu'rpur|a, -ae (L, purpurfärg, purpursnäcka, purpur): sjukdomstillstånd med talrika små blödningar i hud, slemhinnor och i serosa hinnor. — P. idiopa thic»: 1. p. simplex: blott petekier i huden; 2. p. rheuma'tica (syn. pelio'sis r.): utom petekier även ecky-moser, smärtsamma ledansvällningar och lätt feber; 3. p. thrombope'nica: förutom mindre och större hudblödningar även slemhinneblödningar och starka allmänsymptom samt trombopeni. Syn. Werlhof's sjukdom, morbus maculosus Werlhofi; 4. p. ju'lminans: raskt till döden förande p. med utbredda hudblödningar (mest hos barn); syn. Henoch's sjkd. (2); 5. p. abdomina'lis: komplicerad med kolik, kräkningar och tarm-blödningar; syn. Henoch's sjkd. (1); 6. p. hyperglobulince'mica, Waldenström. — P. symptomatica: t.ex. vid loppbett (p. pu-lico'sa), vid en del infektionssjukdomar p. syphilitica, variolosa etc.), av vissa läkemedel (p. medicamentosa), vid allergier (p. alle'rgica, Henoch-Schönlein), vid åldersförändringar i kärlen (p. senilis) 1. vid kakexier (p. cache'ctica).

Purpu're|us, -ea, -eum (/.): purpurfärgad.

Purpurin: triantrakinon. Färgämne (rött). Finns även i krapprot. Se kinoner

CeH*/ \C«H4(OH)3 xxk

Purule'nt (/. -us, -a, -um): varig.

Pu'r|us, -a, -um (/.): ren.

Pu|s, '-ris (L): var. Pus bo'num et lauda'bile:

(gott och eftersträvansvärt var), det grädd-hka, tjocka gula varet vid sårgranulationer till skillnad från brandigt, tunnflytande, stinkande och missfärgat var ss. t.ex. vid gang-

rän, tuberkulos.

Pustel, (/. Pu'stuija, -ae): liten varfylld blåsa. P. maligna: mj ältbrandskarbunkel. Pustule's (/. -is, -is): uppträdande av talrika pustler över kroppen. Pustulös, (/. Pustulo'-sjus -a, -um): som hör till pustel.

Pota'mjen, -inis (/.): skal, yttersta delen av hjärnans linskärna. Jfr nu'cleus lentifo'r-mis, pallidum.

Putrefaktion, (/. Putrefa'ct|io, -io'nis); Put-resce'ns, (/. Putrescent |ia, -iae av putre-fa'cere, putre'scere, ruttna): stinkande förruttnelse.

Putrescin: se tetrametylendiamin och aminer. Likalkaloid,

Putri'd (av /. pu'tridus, stinkande): rutten. Syn. fetid. P. infektion: infektion med förruttnelsebakterier. Se gasflegmone, gasbrand. P. intoxikation: förgiftning med förruttnelseprodukter.

Puusepp's operation: op. öppnande av centralkanalen i ryggmärgen vid syringo-myeli för utsläppande av vätska. P. reflex: vid retning av bakre laterala delen av fotsulan inträder vid pyramidbaneskador o. skador i extrapyramidal systemet abduk-tionsrörelse av lültån.

Py- (av g. py'on):: var-, -æm | i'a, -i'ae (/.): se -emi. -appe'nd|ix, -icis (/.): varig infl. i appendix. -artro's, (/. -arthro'sjis, -is av g.

a'rthron, led): varig ledgångsinfl.

Pyel- (av g. py'elos): bäcken-, -ektasi', (/. -ec-tas|i'a, -i'ae av g. e'ktasis, utvidgning): utvidgning av njurbäckenet. -i't (/. -is, -idis): infl. i njurbäckenet, ss. p. catarrha'lis, p. purule'nt a, p. tuberculosa. P. calculo'sa: pyelit beroende av 1. förbunden med stenbildning.

Pyelo- (av g. py'elos): bäcken-, -cysti't (/. -is, -idis av g. ky'stis, blåsa): samtidig infl. i njurbäcken och i urinblåsa. -grafi', (/. «graph I i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): medelst röntgenfotografering framställd bild av njurbäckenet efter införande av kontrastmedel antingen genom kateter 1. genom intravenös, peroral 1. rektal införlivning med kroppen och utsöndring med urinen, -lito|tomi', (/. -litho|tom|i'a, -i'ae av g. li'thos, sten -f tome', snitt): operativt öppnande av njurbäckenet för avlägsnande av njursten, -nefri't, (/. -nephri't|is, -idis av g. nephro's, njure): samtidig infl. i njurbäcken och i tillhörande njure. Syn. nefropyelit, -pati', (/. -path | i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): njurbäckenli-dande. -plikation, (/. -plica't|io, -io'nis av pli'ca, veck): operativ förminskning av utvidgat njurbäcken (vid hydronefros) genom veckning av väggen, -tomi', (/. -tom | i'a, -iae

av g. tome', snitt): insnitt i njurbäckenet,

t.ex. för avlägsnande av en sten.Pyemi

Py- (av g. py'on): var-, -emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): pyogen allmäninfektion, spec, sådan med metastatiska varhärdar i kroppen. Jfr sapr-, septik-, toxinerni. -ence'phal|us, -/ (/. av g. enke'phalos, hjärna):

hjärnabscess.

Pyg-algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. pyge', bakdel + a'lgos, smärta): smärta i klinkorna, -i's-ter: pederaster.

Pygmalioni'sm (/. -us, -i): 1. en sjuklig kärlek till något av ens egen fantasi skapat (efter grekiske skulptören Pygmalion, som upptändes av kärlek till en av honom skapad staty); 2. skändande av statyer, ett slags sadism.

Pygmé (av g. pygme', knytnäve): dvärg.

Pygo- (av g. pyge'): prefix med betydelsen bakdel, '-mel | us, -i (l. av g. me'los, lem): dubbelmissbildning med parasiten fäst till autositens säte. -pa'g, (/. '-pag|us, -i av g. pa'gos, fixation): tvillingfoster med tvillingarna sammanvuxna vid sätet.

Pykn|emi', (L Pycn|æm|i'a, -i'ae av g. pyk-no's, tät -f hai'ma, blod): tjockt blod.

Py'knisk (av g. pykno's, tät) typ: kropp med stort huvud-, bröst- och bukomfång, fett-ansättning på bålen, under det att skulder-gördel och lemmar äro mer gracila, under-sätsig figur, alltså med kort tjock hals och omfångsrik bål. Syn. digestiv t. Jfr astenisk, atletisk, leptosom typ, Kretschmer's typlära. Py'kniker; Pykno'tiker.

Pykno- (av g. pykno's): tät-, -frasi', (/. -phra-sji'a, -i'ae av g. phra'sis, tal): tjockt tal. -kar-di', (/. -cardI i'a, -i'ae av g. kardi'a, hjärta): i periodiska anfall med ända till 200 slag uti minuten stigande pulsfrekvens vid rubbning i retledningssystemet. -lepsi', (/. -lep-s|i'a, -i'ae av g. le'psis, anfall): hopade korta abscencer med själsfrånvaro 1. lätt förvirring, förvridna ögon uppåt men utan medvetslöshet, av nervös men ej epileptisk natur, särskilt hos barn; syn. Friedmann's sjukdom, även narkolepsi. -me'ter (av g. me'tron, mått): apparat för bestämmande av vätskors specifika vikt.

Pykno's, (/. Pycno's|is, -is av g. pykno's, tät): degenerativ förtätning och hopklumpning av cellkärnan till följd av resorption av de flytande beståndsdelarna, varvid kromati-net skrumpnar till taggiga, intensivt färgbara, ev. strukturlösa kärnrester. Jfr karyo-lys och karyorexis. Pykno'tiska kärnor.

Pykno|sfygmi', (/. Pycno | sphygmi'a, -i'ae): se takykardi.

Pykno'tiker: person av pyknisk konstitution; syn. pykniker.

Pyle- (av g. py'le): port-, -fleb | ektasi', (/.

-phleb|ectas|i'a, -i'ae av g. phlebs, ven + e'ktasis, utvidgning): utvidgning av vena portæ. -flebi't, (/. -phlehPt[is, -idis av g. phlebs, ven): flebit i vena portæ. -flebo-steno's: se pylephlebosteno'sis splenica.

Pylemphra'x|is, -is (/. av g. py'le, port -f-e'mphraxis, tillstoppning): obstruktion av portådern.

Pyle- (av g. py'le): port-. -phlebosteno's|is, -is (L av g. phlebs, ven -f- steno's, trång), -sple'nica: stenoserande pyleflebit med betydande mjältförstoring, blodkräkningar m.m. -tromboflebi't, (/. -thrombophlebi'tis): trom-bos och infl. i portådern. -t(h)rombo's, (/. -thrombo's|is, -is av g. thro'mbos, blodlever): trombbildning i portådern.

Pylor- (av g. pyloro's, dörrvaktare): nedre magmunnen-. -algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärta i pylorustrakten. -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): resektion av pylorus, -i'sm (/. -us, -i): se pylorospasmus. -iskt syndrom: sen smärta o. hungersmärta, sekretoriska o. motoriska rubbningar i följd av sår i pylorustrakten.

Pyloro- (av g. pyloro's, dörrvaktare): nedre magmunnen-. -myo|tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. mys, muskel -f tome', snitt): klyvning efter längden av det pylorala ändpar-tiets (pylorusmunstyckets) muskulatur ända till submukosan. Syn. Ramstedt's operation. -plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation för att vidga en förträngd pylorus. -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): nedsjunkande av magens pylorusdel. -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): inspektion av pylorus, -spa'sm (/. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): krampaktig förträngning av magsäcken i och vid pylorus, t.ex. hos spädbarn (av pylorusmunstycket). Syn. pylorism. Jfr medfödd pylorusstenos.

PyIo'r|us, -i (/. av g. pyloro's, dörrvaktare): magporten, magsäckens mynning vid tolvfingertarmen. -kontraktur:

se -stenos, -re-flex: reflektoriskt slutande och öppnande av pylorus vid retning av duodenal- och magslemhinna. Så åstadkommer beröring av duodenalslemhinnan med syra slutning, med alkalisk vätska öppning av p. -resektion: exstirpation av pylorus t.ex. vid kräfta i densamma. -steno's: förträngning av pylorus, t.ex. genom kramp, tumörer 1. genom medfödd trånghet, ärr. Medfödd p.: vanligt namn på en till pylorus lokaliserad vid L kort tid efter födelsen framträdande spastisk stenosering hos spädbarn. Syn. och bättre namn: (medfödd), spastisk pylorus-kontràktur 1. pylorospasm. -syndrom: perio-Pyoblenorré

diska besvär (smärta, sekretoriska och motoriska rubbningar), särskilt hungersmärtor vid sår osv. i pylorustrakten. -venen: se Mayo's ven.

Pyo- (av g. py'on): var-, -blennorré, (l. -blen-norrhoe'|a, -ae av g. ble'nnos, slem + rhoi'a, flöde): blennorré med stark var avsöndring, -ca'rdium: se -kardium. -cel|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): varansamling i ett hålrum. P. retrouteri'na: varansamling i Douglas' bakre rum. -ce'phal| us, -i (/. av g. kephale', huvud): varansamling i hjärnkamrarna, -chezi', (/. -chez|Pa, -i'ae av g. che'zo, ha avföring): avgång av var vid avföringen, -cyana's: proteolytiskt och bakteriolytiskt enzym ur buljongkulturer av Bacillus pyo-cya'neus. -cya'ne|us, -a, -um (/. av g. ky'a-nos, blå): syn. Bacillus p., det blåa varets bacill, även kallad Pseudomo'nas aerugino'-sa, färgar förband, kulturer och var blåaktiga. -cyani'n: det av pyocy a'neusb acillen alstrade blå färgämnet, -cyter (av g. ky'tos, cell): varceller. -dermato'ser, -denni'er (av g. de'rma, hud): sammanfattning för varbil-uande processer i huden ss. furunklar, impetigo, sykos.

Py|oftalmi'; -of talmil, (/. -ophthalmji'a, -i'ae; -ophthalmia I is, -idis av g. py'on, var + oph-thalmo's, öga): varig infl. av ögonbulben.

Pyo- (av g. py'on): var-, -fysome'tra, (/. -phy-some'tr|a, -ae av g. physa'o, blåsa + me'tra, Hvmoder): ansamling av var och gas i uterus, -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): varbildande. P. infektion: infektion med de varbildande mikrokockerna, särskilt sta-fylo- och streptokocker. P. membran: av fibrin, leukocyter och ev. nekrotisk vävnad bestående (pseudo)membran, som från sin av granulationer beklädda insida avsöndrar var. -ka'rdium, (/. -ca'rdi|uin, -i av g. kar-di'a, hjärta): varansamhng i hjärtsäcken. Syn. pyoperikardit. -kolpoce'le, (/. -colpo-ce'l|e, -es av g. kolpos, slidan -f- ke'le, bråck): instjälpning av slidans bakre vägg genom pyocele retrouteri'na. -ko'lpos, (I. -colp|os, -i av g. kolpos, slidan): varansamling i vagina vid atresi'a vagi'nae. -me't-r|a, -ae (/. av g. me'tra, Hvmoder): varbildning inom livmoderskroppen vid atresi'a u'teri. -nefri't, (/. -nephri't|is, -idis av g. ne-phro's, njure): varig njurinfl., njurabscess. -nefro's, (/. -nephro's|is, -is av g. nephro's, njure): 1. varhaltig säcknjure; 2. varhärd i njuren, större njurabscess. -perikardi't, (/. -pericardii I is, -idis av g. peri', omkring + kardi'a, hjärta): varig infl. i hjärtsäcken. Syn. pyokardium. -phthalmi'a: se -ftalmi. -physome'tra: se -fysometra. -pneumo|peri-

ka'rdium, (/. -perica'rdi|um, -i av g. pneu'ma, luft + peri', omkring -f kardi'a, hjärta): av var och gas utspänd hjärtsäck. P. subphre'nicum: dylik under diafragma liggande gashaltig abscess. Syn. subfrenisk gas abscess, -pn eumot (h)o'rax, (/. -pneumo-tho'r|ax, -a'cis av g. pneu'ma, luft + thorax, bröstkorg):: pneumotorax jämte varbildning. P. subphre'nicus: stor gashaltig under diafragma liggande abscess. Syn. pyothorax subphrenicus. -rré, (/. -rrhoe'ja, -ae av g. rhoi'a, flöde): varig katarr. P-a alveola'ris: alveolarpyorré, varig periodontit; syn. Rigg's sjkd. -salpi|nx, '-ngis (/. av g. salpinx, trumpet): varansamling i äggledaren. Jfr hemato-, hydro-, saktosalpinx. -septik|-emi', (l. -septic I æm I i'a, -i'ae av g. se'ptikos, ruttnande -f- hai'ma, blod): bakteriell blodförgiftning, väsenthgast med varbakterier, ehuru också andra förekomma, både av pyemisk och av septikemisk typ samtidigt. Se pyemi och septikemi. Syn. septikopyemi. -spleni't (/. -is, -idis av g. splen, mjälte): mjältabscess. -t(ii)o'rax: se empyema pleuræ. Jfr pyopneumotorax.

Py|ova'ri|um, -i (/. av g. py'on, var + o.): äggstocksabscedering.

Pyramidal (1. -is, -e): som har form av en pyramid.

Pyramid-banorna : de motoriska hjärncentras projektionsbanor till de voluntära musklerna, i hela deras sträckning från hjärnbarken genom pyramiderna i förlängda märgen (därav namnet) till främre hornen i ryggmärgen. Jfr framsträngen. -cellerna: hjärnbarkens stora och smärre pyramidforma-de ganglieceller, vars nervutskott fortsätta ned i pyramidbanorna.

Pyramiden: se pyramis.

Pyramiderna, (/. Pyra'mid|es av g. pyrami's, pyramid): 1, i trängre bemärkelse = P. me-du'llce oblonga'tce: förlängda märgens på ventrala ytan belägna pyramidformiga ansvällningar av pyramidbanorna; 2. pyramider i allmht. — P. Fereinii: de i radie-rande strålar genom njurens bark från njur-pyramiderna uppstigande urinkanalerna. Syn. pars radia'ta [stri'se medulla'res co'rticis (re'-nis), INA]. P. rena'les [P. rena'les (Mal-pighii), BNA]: njurpyramiderna; n jur märgens kägelformigt hopsamlade njurkanaler, mynnande i de i njurbäckenet nedskjutande njurpapillerna. Tinningbenspyramiden: se pyramis.

Pyramidkorsningen: pyramidbanornas korsning, decussatio pyra'midum, i medulla oblongata från ena sidan till den andra.

Pyramidtecken: symptom, som tala för enPyramis

sjukdom i pyramidbanorna. Se Babin-ski's, Bing's, Gordon's, Leri's, Mona-kow's Oppenheim's Puusepp's, Kern a k's reflex, Rosolimo's fenomen, patellar- och fotklonus, platysmatecken, ryggradsreflexen, spastisk förlamning. Jfr extra-pyramid ala systemet.

Py'ramjis, '-idis (/. av g. pyrami's): pyramid, i trängre bemärkelse = tinningbenspyramiden, pars petrosa [jP. petr. (pyramis) (os-sis temporalis), BNA; P. petromastoidea, INA]. P. ve'rmis: den del av vermis, som förenar båda lobuli biventeres.

Pyrazol: se diazoler.

Pyr I emi', (/. -æm | i'a, -i'ae av g. py'r, eld + hai'ma, blod): närvaro av normal mängd karbonat i blodet.

Pyren|emi', (l. -æm|i'a, -i'ae av g. pyre'n, kärna + hai'ma, blod): närvaro av kärn-haltiga röda blodkroppar i blodet.

Pyre'tik|a, sing, -um, (/. Pyre'ticja, sing, -um av g. pyr, eld): medel, som framkalla feber. Motsatsen antipyretika. Pyretisk: som hänför sig till feber. Pyretoge'n, (/. Pyreto'ge-n|es av g. genna'o, alstra): feberalstrande.

Pyr|exi', (/. -ex[i'a, -i'ae av g. pyr, eld -f he'xis, tillstånd): febertillstånd i allmht.

Pyrgo-cefali', (/. -cepha!|i'a, -i'ae); -ce'falus, (/. -ce'phal I us, -i av g. py'rgos, torn + ke-phale', huvud): tornskalle; individ med torn-skalle. Pyrgocefa'l. Jfr hypsi-, turricefali.

Pyridi'n: ett bensolderivat. Urinvägsantisep-tikum. Pyridin

H

y\

HC CH

I II

HC CH

är modersubstans till de aromatiska, sex-lediga cykliska föreningarna antingen med en eller flera kväveatomer (monaziner, di-aziner o.s.v.). Beteckningen -in anger att kärnan är sexledig, -ol att den är femledig. Pyridin erhålles vid torrdestillation av ben. Benolja spelar sålunda för pyridin-serien ungefär samma roll som petroleum för metanserien och stenkolstjära för ben-solserien. Pyridinets homologer uppkomma om vätet ersätts av alkoholradikaler. Metylpyridin kallas pikolin, dimetylpyridi-ner kallas lutidiner, trimetylpyridiner kallas

kollidiner.

Pyridinkarbonsyror: erhållas genom oxidation av pyridins homologer, i det att sidokedjorna oxideras till karboxyl. Monokar-

bonsyrorna $C_5H_4N.COOH$ bl.a. pikolin-syra, nikotinsyra och isonikotinsyra. Pyridostigmin (/. -um, -i): medel mot myasthenia gravis. Pyridoxin (/. -um, -/): vit. B& se vitaminer. Pyrifo'rniis: se piriformis. Pyrimidin: heterocyklisk substans. Ingår tillsammans med imidazol i purin.

H

N CH

I II

HC CH

%/

Pyro-fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pyr, eld

+ pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för eld.

Pyro I fosforsyra: $H_4P_2O_7$, en anhydrid av ortofosforsyran H_3PO_4. Pyrogallol (/. -um, -i): treatomig fenol, trioxibensol CoH3(OH3). Pyroga'llussyra: reduktionsmedel vid hudsjukdomar.

Pyro- (av g. pyr): eld-, -ge'n, (/. '-gen|es av

g. genna'o, alstra): feberalstrande. -ge'ner: av mikroorganismer bildade toxiska substanser (ofta polysackarider), vilka orsaka temperaturstegring, då de injiceras i djur-1. människokroppen, -katekin: tvåatomig fe-yOH

nol, ortodioxibensol CoRi/

\OH

-lagni', (/. -lagn[i'a, -iae av g. lagnei'a, vällust): sexuell vällustkänsla vid åsyn 1. anläggande av eld. '-le|um, -i (/. av o'leum, olja): genom torrdestillation erhållen, vidbränd produkt av vissa sorters ved, harts, ben m.m. P. anima'le: renad benolja; p. be'tulæ: björktjära; p. litha'nthracis: stenkolstjära; p. oxyce'dri: entjära; p. pi'ni: tjära, -logi', (/. -log|i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): feberläran, -mani', (/. man|i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): mordbrandsmani. Pyroma'n: av mordbrandsmani lidande person.

Pyroni'n: grönt basiskt färgämne.

Pyro I phobi'a: se pyrofobi.

Pyro's (/. -is, -is av g. pyr, eld): halsbränna,

sura uppstötningar. Syn. ardor ventriculi. Pyroslemsyra: furfurankarbonsyra HC-CH

II II

HC COOH

\o/

Pyrojtoxi'ner (av g. pyr, eld + toxiko'n,

gift): feberalstrande toxiner.

31Pyrrol

482

Päronessens

Pyrrol: spelar inom de femlediga kvävekärnornas grupp samma roll som pyridin inom de sexlediga. Monazol

CÆL-NH, förekommer i både stenkolstjära och ben-

HC CH

\N/

H

Ändelsen -ol änger att kärnan är femledig (liksom den är -in i de sexlediga pyridin-derivaten).

Py- (av g. py'on): var-, -ulki', (/. -ulc|i'a, -i'ae av g. he'lko, draga): uttömning av var. -uri', (/. -ur|Pa, -i'ae av g. ou'ron, urin): var med urin.

Pyrvin (/. -um, -i): anthelmi'ntikum; medel mot spring- och spolmask.

Påssjuka: parotitis epide'mica.

Pärlbandsfinger: förtjockning av fingerledernas diafyser vid rakit.

Pärlemorsjuka: multipel osteit och osteo-myelit, uppkomna av inandat fint pärlemorstoft, som från lungorna transporteras till benen.

Pärl-provet: se Einhorn's pärlprov. -sjuka, -sot: tuberkulos, särskilt å pleura och peritoneum hos nötkreatur, varvid bildas gytt-ringar av rundade knutor utan benägenhet för kavernöst sönderfall, -svulst: se kolestea-tom.

Päronessens: amylacetat CHa • CO • O • C_5H_{11} (se estrar). Q

Q

Se även K

q. L: i recept — qua'ntum li'bet (/.) — efter gottfinnande (för ernående av lämpligaste massa).

q. s.: i recept = qua'ntum sa'tis (/.) = tillräckligt, så mycket som behövs (för ernående av lämplig massa).

Q-feber: infektionssjkd. med allmänsymptom, feber, ledsmärtor, nedstämdhet, lungin-filtrationer; orsak Rickettsia burnei. Syn. Queensland-feber.

QRS-komplexet: initialkomplexet i elektro-kardiogrammet, motsvarar ventrikelmus-kulaturens elektr. retning, normalt = 0,1 sekund; se elektrokardiogram.

Q-taggen: se elektrokardiogram.

QT-längden, -tiden: kammardelen av Ekg., dvs. tidsrymden mellan Q- och T-taggarna i Ekg.; normalt = 0,25—0,45 sekund.

Qua'ddel: se kvaddel.

Quadr | angula'r | is, -e (/. av qua'drus, fyrkantig + a'ngulus, vinkel): fyrhörnig, kvad-rangulär.

Quadranthemiopi': se kvadranthemiopi,

Quadra'tjus, -a, -um (/.): kvadratisk. Mus-culus quadra'tus lumbo'rum. Fröns quadra,'-ta: fyrkantig panna.

Quadri- (av Z. qua'ttuor): fyra-, -ceps (/. av

ca'put, huvud): med fyra huvuden, t.ex. musculus q. -ge'min|us, -a, -um (/. av ge'mi-nus, dubbel): fyrfaldig, bestående av fyra, t.ex. corpora quadrigemina. -plegi', (/. -ple-g|i'a, -i'ae av g. plege', slag): förlamning av alla 4 extremiteterna, -tendini't (/. -is, -idis av te'ndo, sena): intensiv tryckömhet vid senfästet på patellas övre rand samt smärtor o. svaghetskänsla i knäet; oftast delsymptom av reumatiska o. klimakteriska artriter.

Quali-metri' (av I. qua'lis, hur beskaffad, hurudan -f g. me'tron): bestämmande av röntgenstrålarnas hårdhet.

Qualime'ter.

Quanti-metri': se dosimetri.

Qua'ntum sa'tis (/.): så mycket som är tillräckligt.

Quarta'na: malarians fjärdedagsform, fjärde-dagsfrossan. Quarta'naparasiter: se malaria.

Quarta'n|us, -a, -um (/.): återkommande

på fjärde dagen.

Qua'rt|us, -a, -um (/.): den fjärde, t.ex. ne'r-vus qua'rtus = ne'rvus trochlea'ris.

Qua'si: se kvasi.

Qua'ssia: se li'gnum qua'ssiæ.

Quebrachobark: se kvebrackobark.

Queckenstedt's symptom: vid lumbal-punktion antyder försening eller uteblivande av den normalt inträdande ökningen av det intralumbala trycket vid tryck på halsvenerna förhandenvaron av bristande kommunikation mellan övre och nedre delen av spinalkanalen 1. denna och kraniala likvor-flödet.

Queensland-feber: se q-feber.

Q u ens el's färgvätskor: beredda av 1. kad-miumklorid, sudan III och metylenblått (för urinsediment och celler i exsudat); 2. kad-miumklorid och sudan III (för fettfärg-ning).

Querula'nt: se kverulant.

de Quervain's jättecellstrumit (subakut ty-reoidit): smärtsam svullnad av tyreoidea. Q. sjukdom: smärtsam stenoserande kronisk tendovaginit i senskidorna för mm. abdu'c-tor po'llicis lo'ngus och exte'nsor po'llicis bre'vis vid proc. styloide'us radii. Syn. Tendovaginitis ste'nosans.

Query's serum: antitoxiskt syfilisserum från med Spirochæta pa'llida behandlade hästar o. babianer.

Quest's tal: har ett atrofiskt barn förlorat 1/3 av sin ursprungliga vikt, är tillfrisknande uteslutet.

Qu et el et's konstitutionsformel: en fullvuxen person bör väga lika många kilo, som han är centimeter lång över 1 meter. Jfr Br o c a, fetma, harmonisk vikt, idealvikt.

Queyrat's sjukdom: se erytroplasi.

Quick's test: 1. för prövning av leverfunktionen bestämmes hippursyreutsöndringen i

urinen efter intagning av en dosis bensoe-

syrat natrium; 2. för bestämmande av pro-trombinhalten i blodplasma (vid hemofili o. ikterus).

Quillajabark: se kvillajabark.Quincke's kapillärpuls

484

q. v.

Quincke's kapillärpuls: bleknande av huden under fingernaglarna vid varje diastole (symptom på aortainsufficiens). Q. läge: högtställande av sängen med fotändan för att underlätta sekretavflödet vid bronkiek-tasier. Q. ödem: flyktigt begränsat angio-neurotiskt ödem i huden isht i ansiktets hud och kring fingerlederna, men kan också sprida sig till munhålan och larynx; mest hos kvinnor i klimakteriet.

Quint|us, -a, -um (/.): den femte; femte hjärnnerven, nervus trigeminus. Quintus-neuralgi': se trigeminus-n.

Quo'ad (/.): med hänsyn till, se t.ex. under prognosis.

Quotidia'na: vardagsfrossa. Se malaria.

q. v,: å recept — qua'ntum vis, qua'ntum volue'ris (/.) = så mycket du yill. R

R

R.: 1. = ra'mus (/.) = gren; 2. = radikal; 3. = Réaumur.

R.: i recept = Ra'dix (/.) = rot; Re'cipe (/.) = tag (av läkemedlen).

r. = röntgenenhet.

Ra: kemiskt tecken för radium.

Rabarber: rhizo'ma rhei. -droppar: tinctu'-ra rhe'i ama'ra.

Rabdo- (L Rhabdo- av g. rha'bdos): käpp-, -fobi', (l. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för en käpp 1. ett slag. -myo'm (/. -a, -atis av g. mys, muskel): svulst uppbyggd av tvärstrimmig muskulatur. -sarko'm, (/. -sarco'm j a, -atis av g. sarx, kött): sarkom, som håller tvärstrimmig muskulatur.

Ra'bi|es, -e'i (l. av ra'bere, rasa): R. cani'na: hundgalenskap, vattuskräck; syn. fobodip-son, hydrofobi, lyssa. R. fa'lsa, R. spu'ria: psykogent betingade symptom på rabies hos människor, som bitits av friska hundar.

Racemiska föreningar (av /. race'mus, druva): optiskt inaktiva organiska ämnen (t.ex. druvsyra), som kunna sönderdelas i optiskt aktiva antipoder, vänster- och högervridande. — Racemös, (/. Racemo'sjus, -a, -um): druvklaseformad.

Rachi-; se raki-.

Racketsnitt: amputationssnitt i form av en tennisracket.

Rad.: å recept = Ra'dix (/.) = rot.

Radia'1 (/. -is, -e av ra'dius, stråle), som hör till strålbenet, radius, t.ex. arte'ria och ne'r-vus radiatis. — Radialis-fenomenet: 1. dor-salflexion av handen vid kraftig böjning av fingrarna till handknytning, vid cerebral pares; 2. böjning av underarm och dorsal-flexion av handen vid lätt slag på nervus radialis å överarmens utsida, vid spasmofili. -förlamning: oförmåga att sträcka hand och fingrar (dropp-, fall-, hänghand). Jfr fis-kareförlamning. -reflex: kontraktion av m. brachioradialis ävensom av biceps vid lätt slag å distala radiusänden.

Radia'tjio, -io'nis (/.): strålning. R. acu'stica: hörselstrålningen; alla nervtrådar mellan ganglion spira'le o. hörselcentrum i gyrus

temporalis superior. R. co'rporis callo'si: balkstrålningen; hela den i hjäramärgen utstrålande massan av hjärnbalkens tvärgående nervtrådar. R. o'ptica (R. optic o t hala'mica, BNA): Gratiolet's nervstrålning.

Radia't|us, -a, -um (/. av ra'dius, stråle): di-ververande från ett centrum.

Radikai (av /. ra'dix, rot): kemisk beteckning för vilken som helst omättad atomgrupp, som kan ingå förening till mera sammansatta ämnen, -kur: terapeutisk behandling, som går till roten av det sjuka till skillnad från palliativkurer, som lindra symptomen, -operation: kirurgisk operation, som avser fullständigt avlägsnande av sjukt parti eller fullt ordnande av felläge, t.ex. r. vid bråck, vid empyem, vid mellanöreinfl.

Radik j ektomi', (/. Radie jektom| i'a, -i'ae av ra'dix, rot -f g. ektome', utskärning): excision av en tandrot.

Radiko|tomi', (/. Radico|tomji'a, -i'ae av radix, rot -f g. tome', snitt): genomskärning av bakre ryggmärgsnervrötterna vid spastiska förlamningar och tabetiska kriser. Syn. Forster's operation, rizotomi. Jfr apiko-tomi.

Radikul- (/. Radicul- av radi'cula): liten rot-, -algi', (/. -algj i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): nervrotsmärta. -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): excision av en nervrot. -i't (/. -is, -idis): infl. i nervrötterna.

Radikulo- (/. Radiculo- av radi'cula): liten rot-, -ganglioni't (/. -is -idis av g. gangli'on, senknut): infl. i bakre spinalnervrötterna och deras ganglier. -meningomyeli't (/. -is, -idis av g. me'ninx, hinna -f myelo's, märg): infl. i nervrötter, meninger och ryggmärg, -neuri't (/. -is, -idis av g. neu'ron, nerv): se Guillain-Barré's syndro'm.

Radikulär, (l. Radicula'r|is, -e av ra'dix, rot): som hör till en rot, vanligast om nervrötter. R. förlamning: förlamning genom skador på främre nervrötterna. R. innervation: den nervförsörjning, som hör till en nervrot; trådarna från en sådan dela upp sig i ett flertal perifera nerver, dq motoriska nervrötterna förse ett flertal olika muskler, deRadioaktiv

sensibla nervrötterna få trådar från ett flertal olika perifera nerver, vilka dock för var rot komma från bandformiga zoner (radikulära zoner) å huden. Jfr autonoma nervsystemet, Head. R. neuralgi': n. som utlöses från de bakre nervrötterna: rot-neuralgi. R-a sensibilitetsrubbningar: s. i området för den radikulära innervationen. Radio-aktiv (av I. ra'dius, stråle + acti'vus, verksam): genom strålning verkande. Hit höra ett 40-tal ämnen (fallande inom uran-, radium-, to'rium- och akti'niumserien), vilka beständigt avgiva strålande energi, varvid de kunna göra luft och andra gaser ledande för elektricitet, framkalla fluorescens och påverka den fotografiska plåten. Man skiljer mellan ß-, y- (alpha-, beta-, gamma-) strålar (se dessa), varjämte slutligen avges en gas, radiumemanationen.— Radioaktiva isotoper: naturliga 1. konstgjorda; utsända a-, men mest ß- o. ^-strålar; användas i efterforskningen av vissa ("märkta") ämnens omsättning i kroppen o. i strålningsterapin. Jfr isotoper. R. källor 1. vatten innehålla löst radiumemanation, härstammande från radiumhaltiga mineral. Jfr radon. Radioaktivitet. -dermati't (/. -is, -idis av g. de'rma, hud): dermatit efter radium- 1. röntgenstrålning (hos läkare o. sjuksköterskor, som syssla med dessa strålar), -fluor, 18F, radioaktivt fluor för uppspårande av skelett-metastaser (vid tveksamt röntgenfynd), -fosfor, 82P, radioaktivt fosfor som fått användning som terapeutikum vid polycyte-mi'. -jod, 181J, radioaktivt jod som fått användning som spårelement samt som terapeutikum vid hyperthyroidism och thy-reoideacancer.

Radi|odonti, (1. -odontji'a, -i'ae av ra'dius, stråle -f- g. odou's, tand): röntgenologisk undersökning av tandalveoler och -rötter. Radio I emanation, Radium|emanation (av /. ra'dius, stråle -f- emana're, flyta ut): en tung gasformig radioaktiv sönderfallsprodukt av radiumatomen; se radon. Radio- (av /. ra'dius): stråle-, -fobi', (/. -pho-b|i'a, -i'ae av g. pho'bos, ängslan): sjuklig ängslan för röntgenskador, -ge'n, (/. '-genes av g. genna'o, alstra): som orsakas av radium 1. röntgenbestrålning, i vatten löst radiumemanation. -grafi', (/. -graph I i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): se röntgenografi. -gra'm: syn. röntgenbild, -kanon: apparat för djupbehandling av svulster med hjälp av större radiummängder, vilka gnm kraftig filtrering o. större avstånd från huden praktiskt taget endast verka gnm de djupträngande hårda y-strålarna. -karpa'lleden: leden

mellan radius och de tre första karpalbe-nen, handleden, -kobolt: radioaktiv koboltisotop utsändande ß o. y-strålar. Jfr kobolt, -logi', (I. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om röntgenstrålarna och deras användning. Syn. röntgenologi. Radiolog: läkare, som sysslar med röntgendiagnostik samt radium- och röntgenbehandling, -me-ter (av g. me'tron, mått): instrument att mäta styrkan hos strålande energier, -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): se röntgengenomlysning. -spirometri (av l. spira're, andas -f g- me'tron, mått): lungfunktionsundersökning med hjälp av radioaktiva isotoper (vanligen 133Xenon). -strontium, ^Sr: radioaktivt strontium användes för uppspårande av skelettmetastaser (vid tveksamt röntgenfynd), -terapi', (/. -therap|i'a, -i'ae av g. therapei'a): sammanfattande benämning för behandling av sjukdomar med radium (radiumterapi) och röntgen (röntgenterapi). Radioterapeu't. Jfr strålbehandling, strålningsterapi, -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): rönt-genografisk metod för fotografering av bestämda kroppslager med uteslutande av andra. Syn. röntgenskiktupptagning. -to'r: glödgad toriumoxid, gives som kontrastmedel vid röntgenundersökningar av diges-tionskanalen.

Radi[um, -i (/.): det av Pierre och Marié Curie 1898 i uranhaltigt pechblende från Joachimsthal i Böhmen upptäckta kemiska elementet med radioaktiv verkan. Vid bearbetning av ett ton pechblende erhålles blott 0,1—

0,2 gram radium; bildas ur jo-nium o. övergår under alfa- o. gammastrål-ning (o. sekundär bestrålning) till radon, -behandling: syn. radioterapi, -emanation: se radioemanation, radon. Ra'di[us, -i (l. stråle): underarmens strålben, -fraktur: brott å strålbenet, ett av de vanligaste armbrotten, -reflex: se radialisreflex. Ra'd[ix, -i'cis (l.): rot. — 1. (anat.) t.ex. om tand-, nerv- och tarmkäxets rötter. R. de'n-tis: tandroten. R. mesente'rii (R. mesoste'nii, INA): tunntarmsmesenteriets vidfästnings-plats å bakre bukväggen. R. u'nguis: nagelroten. R. ventralis [R. ante'rior (nervö'rum spina'Hum), BNA]: främre (motoriska) roten till en n. spinalis; se nn. spinales. — 2. (farm.) om växtrötter. R. althe'ce: altearot; r. gentia'næ: gentianarot; r. glycyrrhi'zæ: lakritsrot; r. ipecacua'nhse: käkrot; r. rata'n-hiæ: rata'niarot; r. sarsaparVllæ: sarsaparill-rot; r. se'negce: se negarot. Rado'n: radioaktivt grundämne (Rn) tillhörande ädelgaserna; uppstår direkt ur ra-Rafe

dium o övergår under «-strålning till radium A; kan förtätas o. är löslig i vatten, i petroleum m.m.; förr kallad radiumemanat ion.

Ra'fe, (/. Rha'ph|e, -es av g. rhaphe'): söm, sammanväxningslinje. R. pcrine'i: perineal-sömmen.

-rafi', (av g. rhaphé, söm): suffix i betydelsen söm.

Raga'd, (I. Rha'gjas, -adis, pl. -ades av g. rhaga's, spricka): öppenstående liten, smärtsam, lätt blödande sårspricka, t.ex. å fingrar, läppar, bröstvårta, anus m.m. -ragi, (/. -rhag|i'a, -i'ae av g. rhage', bristning): suffix med betydelsen starkt flöde 1. blödning.

Rainey's kroppar sporer av sarkosporidier. R. säckar: se Miescher's säckar. Raki- (/. Rhachi- av g. rha'chis): ryggrad-, -algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): neuralgisk ryggsmärta. Syn. rakiodyni. -analgesi', (/. -analgesji'a, -i'ae av g. a(n) priv. + a'lgos, smärta): avbrott av smärtledningen i ryggmärgen, -anestesi', (/. -anæs-thes|i'a, -i'ae av g. a priv. + ai'sthesis, känsel): medullaranalgesi genom injektion av kokain, stovain osv. i duralrummet kring ryggmärgen, -cente's (/. -is, -is av g. ke'nte-sis, punktur): punktion av spinalkanalen. -kokainisation: medullaranalgesi (genom kokain), -odyni', (/. -odyn|i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): syn. rakialgi. Rakio- (/. Rhachio- av g. rha'chis): ryggrad-, -myeli'f (/. -is, -idis av g. myelo's, märg): infl. i ryggmärgen, -paraiy's, (/. -para'lys|is, -is av g. para'lysis): förlamning av ryggmusklerna. -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): ryggradslidande, -skolio's, (/. -sco-lio'sjis, -is av g. skolio's, böjd i sidled): rygg-radsskolios. -tomi', (/. -tomi'a): se rakito-mi.

Raki-pa'g, (/. Rhachi'pagjus, -i av g. rha'chis, ryggrad + pa'gos, fixation): dubbelmissbildning med de två individerna sammanvuxna i ryggen . Raki I resistens (av g. rha'chis, rygg): tillstånd, då spinalanestesi framkallar ringa 1. ingen effekt.

Rakis- (/. Rhachis- av g. rha'chis): ryggrad-, '-agr|a, -ae (l. av g. a'gra, anfall): ryggrads-gikt, gikt i ryggradens småleder. Raki|schi's, (/. Rhachi'|schis| is, -is av g. rha'chis, ryggrad -j- schi'sis, spaltning): öppen

ryggrad genom medfödd defekt å kotornas bakre bågar; i hela sin längd öppen ryggrad = r. tota'lis 1. holorhachi'schisis; endast delvis öppen r. = r. partia'lis.

Raki't, (/. Rhachi't|is, -idis av g. rha'chis, rygg): engelska sjukan, huvudsakligen till uppmjukningar i skelettet med åtföljande deformeringar ledande sjukdom under de 2—3 första levnadsåren. Raki'tisk, (/. Rachitic I us, -a, -um).

Raki-tomi', (I. Rhachitom|i'a, -i'ae av g. rha'chis, ryggrad -f- tome', snitt): uppmejs-ling av ryggraden. Raki(o)to'm: instrument, varmed ryggradsbågarna genomsågas. Rakningskramp: se keirospasm. Ra mi: se ramus.

Rami- (av I. ra'mus): gren-, -fikation, (/. -fi-ca't|io, -io'nis av fa'cere, göra): förgrening, -sektion, (/. -se'ct|io, -io'nis, snitt): operativt genomskärande av rami communican-tes mellan ryggmärg och sympatikus. Rammstedt-(Weber')s operation: genomskärning på längden in till submuko-san av muskulaturen i det fast kontraktu-rerade

pylorusmunstycket vid spastisk py-loruskontraktur hos dibarn. Syn. pylor-omyotomi.

Ramollition, (/. Ramolli'tjio, -io'nis av moliére, uppmjuka): uppmjukning, kollikvation. Ramollitionscysta: uppmjukningscysta, cysta uppkommen efter degenerativa uppmjukningsprocesser, t.ex. hjärnuppmjukning. Ra-molli'tio reti'næ: näthinneuppmjukning. Ramon y CajaTs färgningsmetod: kalium-bikromat 3 + 1 % osmiumsyra 25 -f aq. dest. 100; nervceller med utlöpare bli svarta. Ra'muljus, -i, pl. -i (/. dim. av ra'mus): liten gren. (R-i cilia'res anterio'res): aa. ciliares anteriores.

Ra'm us, -i, pl. -i (/.): gren. — R. acetabula'-ris: (A. aceta'buli, BNA): från a. obturato-ria t. höftledspannan, lårbenshuvudet, gnm. lig. capitis femoris. R-i bronchiales {R-i bronchia'les aortæ thoracicæ, BNA): bron-kialartärerna 1. luftrörsartärerna; grenar direkt från aorta thoracica till bronkernas väggar och lungvävsstroma. R. co'chlese: öronsnäckans artär, från a. labyrinthi till innerörats snäcka. R-i communica'ntes: knippen av nervtrådar förenande ryggmärgen med sympatiska ganglierna. R. genita'-lis [N. sperma'ticus exte'rnus, BNA; R. gen. (n. genitofemora'lis), INA]: väsentligen (m) gren till m. cremaster och tunica dartos. R-i labia'les anterio'res och posterio'res [Aa. labia'les anterio'res och posterio'res (pude'ndi muli'ebris), BNA]: grenar från

a. femoralis resp. a. pudenda externa till

kvinnans blygdläppar. R-i malleola'res late-ra'les (A. malleola'ris poste'rior latera'lis, BNA; A. mall. fibula'ris poste'rior, INA): från a. perone'a till rete malleola're lateraleRandglios

o. fotleden. R-i mall. mediales (A. mall. poste'rior media'lis, BNA; A. mall. tibia'lis posterior, INA): från a. tibialis posterior till rete malleola're mediale o. fotleden. R-i mediastinales: från a. thora'cica interna till främre mediastinum. R. meninge'us (n. mandibulars) [N. spino'sus, BNA; R. me-ningicus (n. mandibulars), INA]: (s) går gnm foramen spino'sum ba'sis cra'nii tillbaka till skallens inre (stora kilbensvingen) o. till slemhinnan på cellulæ mastoide'æ. R-i oesophagel (Aa. æsophage'æ, BNA; Aa. æsopha'gicæ, INA): matstrupens artärer, viscerala grenar från aorta thora'cica. R-i scrotales anterio'res (R-i scrota'les, INA) och posterio'res (Aa. scrota'les, INA): från aa. pude'nda inte'rna och perinealis till skrotum och dess septum. R-i sternocleido-mastoidel (A. sternocleidomast., BNA): från a. carotis till m. st.-cl.-mast. [R-i supra-rena'les (a. rena'lis)]: a. suprarena'lis infe'rior. R-i thy'mici (Aa. thy'micce, BNA): från a. thoracica interna till tymus. R. tento'rii [N. tento'rii, BNA; R. meni'ngicus (n. oph-tha'lmici), INA]: (s) ramus meninge'us av n. ophtha'lmicus till väggarna av sinus pet-ro'sus superior, s. transve'rsus, s. rectus och tentorium cerebe'lli.

Rand-glio's: minskning av antalet nervtrådar o. ganglieceller vid samtidig kärlökning; fynd vid epilepsi, -karies: se tandkaries (sekundär). -kerati't (av g. ke'ras, horn): halv-månformig infl. retning 1. sår på hornhinnan nära dess rand vid samtidig katarral konjunktivit. -si'nus: det cirkulära vennätet i placentas periferi. Syn. Meckel's blodledare, sinus marginaüs place'ntae. -zon: 1. ett område vit substans i periferien av de gråa bakhornen i ryggmärgen, vilket tidigt sjukligt förändras vid tabes; 2. plasma'tisk randzon: i det strömmande blodet hålla sig blodkropparna i centrum, medan vägg-strömmen utgöres av blodplasma.

Rank-aneurysina, -angio'm: se aneurysma cirsoide'um. -artärer: i trabe'culae co'rpo-rum cavernoso'rum löpande slingriga artärer. Syn. aa. helicidae, -neuro'm: se neuroma plexiforme.

Ranke's stadier vid tuberkulos: 1) primär-

affektion -f regionär lymfkörtelansvällning primärkomplexet; 2) sekundärstadiet: förstoring ev. av primärhärden, giftöverkänslighet o. generalisering (mest hemato-gen spridning) av tuberkulosen; 3) tertiär-stadiet: isolerad organtuberkulos (organftis).

Ra'nulja, -ae (l. dim. av ra'na, groda): cystisk

uppdrivning av spottkörtlar, särskilt Nuhn-

Blandin's körtel (gl. lingualis ante'rior.)

1. av gl. sublingualis, på sidan om frenulum och av bukspottkörtelns acini: ra'nula pan-crea'tica.

Ranvier's insnörningar: de ringformade, stundom nästan in till axelcylindern nående insnörningarna i nervernas märgskidor; på gränsen mellan två cellområden. R. kors: korsformiga silvernitratfällningar kring R. insnörningar vid impregnering av nervtrådarna med silvernitrat; uppstå gnm att sil-vernitr aflösningen tränger fram en bit längs axelcylindern, Ra'p|a, -ae (l): rova. O'leum ra'pce: rovolja. Rapha'nia: Linné's namn på ergotism (dragsjukan), vilken han trodde orsakas av sädens förorening med frö från ogräset Ra'-phanus Raphani'strum. Ra'phe: se rafe.

Ra'pt|us, -us (/. av ra'pere, bortrycka): anfallsvis uppkommen, obehärskad handling. R. hyste'ricus: plötsligt utbrott av förtvivlan med våldsamhet. R. melancholicus: plötsligt ångestanfall vid melankoli i förening med grumling av medvetandet och våld mot sig själv och omgivningen. Rarefaktion, (/. Rarefa'ctjio, -io'nis); Rarefi-kation, (/. Rarefica't|io, -io'nis av ra'rus, gles + fa'cere, göra): förtunning av vävnad, isht benväv, genom atrofi. Se osteopo-ros.

Rasbiologi: läran om människans ärftlighet. Rashygien: läran om de faktorer, som gynna en god rasutveckling och praktiska åtgärder härför. Negativ 1. eliminatorisk r.: söker genom hämmande åtgärder (hinder för befruktning), positiv 1. elektiv r.: genom lämpligt urval och stimulering av barnalstring nå målet. Syn. eugenik. Raspato'ri|um, -i (/.): skavjärn, instrument att avlyfta benhirman från benet vid operationer.

Rassel: patologiska auskultationsljud från luftvägarna vid sekretansamling i desamma. Fuktiga r. vid lösa sekret, hårda och torra r. vid sega sekret. Stor-, medel- och finblåsiga r. allt efter vidden å luftrören. Klingande, krepIterande och knisterrassel vid förtätning av lungvävnaden. Jfr ronki. Rassmussen's aneurysma: utvidgat kärl i en lungkavern; dess bristning medför pneu-morragi.

Rata'nhia: peruansk ärtväxt. Rata'niadrop-par: tinctura ratanhiæ, vid stomatiter (pensling, gurgelvatten). Ra'dix rata'nhice: rata-niarot; garvsyrehaltig, adstringerande. Rathke's ficka: en utstjälpning i bakre väggen av den embryonala framtarmens naso-

farynxdel, utgörande utgångsstället för hy-Ratio

pofysens entodermala anlag, hypofysgången och för utvecklandet av kraniofaryngiom.

Ra't|io, -io'nis (/.): räknande, övervägande.

Rattfylleri: onykterhet vid körande av moto-riserade fortskaffningsmedel; en alkoholmängd i blodet över 0,5 °/oo medför straffpåföljd. Jfr ADH-metoden, alcotest, Wid-mark's alkoholblodprov.

Rauchfuss' stödjeband: ett i sängläge anordnat, den sjuke uppbärande stödjeband tvärs över bädden för att avlasta trycket på sjuka ryggkotor.

Rauwolfia serpentina: indisk ört; håller blodtryckssänkande alkaloiden

Raynaud's sjukdom: på angio- och trofo-neurotiska rubbningar beroende, i följd av lokaliserad kärlkramp på symmetriska ställen å extremiteterna (mest fingrarna) under smärtor och parestesier, anfallsvis uppträdande karakteristiska förändringar; i lättare fall blott likblekhet och kyla (lokalt sy'nkope), i svårare blå- till svart missfärgning (lokal asfyxi'), i svåraste fall symmetrisk gangrän av de drabbade kroppsdelarna. Syn. gangrae'na symmetrica. Jfr mal perforant du pied.

R. E. = råttenhet.

Re- (/.): prefix i betydelsen, åter, emot.

Read's formel: grundomsättningen = 0,75 (p -}- 0,74 a)—72, varvid p —pulsfrekvens, a = pulstryck.

Re jagens (av /. re, åter + a'gere, verka): ämne, som genom förening med visst annat ämne genom en karakteristisk reaktion (fällning, färgning osv.) anger närvaron av detta senare. Jfr indikator. Reage'nspapper, reagensrör (provrör). — Rejage'ra: visa reaktion. Re! agi'ner: mindre vanligt namn på de reaktionskroppar, som uppstå vid immunisering eller vid infektion. Syn. antikroppar.

Re j aktion, (I. -a'ctjio, -io'nis av re, åter +

a'gere,verka): återverkan,motverkan: 1. gent emot en föregående retning av något slag; 2. varje kemisk process och i synnerhet en sådan, som uppenbarar närvaron av ett bestämt ämne. Reaktionsduglig: med bibehållen reaktionsförmåga. Reaktionsrörelser. — Båråny's reaktioner: vid rubbningar i vestibularapparaten framträdande motoriska fenomen från bål och extremiteter, falltendens, nystagmus, felpekning. Se fallreaktionen, pekningsförsöket, kaloriska provet och rotationsprovet, -sjtid: tiden mellan retning och reaktionens inträdande. — Re|aktiv: (normal 1. patologisk) som uppträder såsom reaktion på något inträffat. R. epilepsi: syn. affektepilepsi. R. psykos: hys-

teriska omtöckningstillstånd efter motgångar, fängelseknall, etc. — Reaktivera: ånyo

göra verksam, t.ex. inaktiverat, overksamt immunserum kan genom tillsats av komplement återställas till sin verkan, reaktiveras. Jfr inaktivera.

R é a u m u r's termometer o. temperaturer:

vattnets fryspunkt betecknas 0°, dess kokpunkt -{- 80°, dvs. motsvara Celsius 0° och + 100°. Sålunda äro 80 gradstreck R. -- 100 gradstreck C. Vill man omräkna R. i Celsius' skala, blir formeln sålunda för t.ex. 52° R., 80:100 = 52:x = 65° C. Som allmän regel gäller, att Réaumur's temp, förvandlas till Celsius-grader genom att multipliceras med 5/4. Jfr Celsius och Fahrenheit.

Rebound-fenomenet: sträcker man den i armbågen böjda motstånd bjudande armen på en patient med en lillhjärnssjkd. o. därefter plötsligt släpper taget, så slår handen p.gr. av felande antagonistreflex mot skuldran.

Rec.: 1. som superscripts å recept = Re'cipe (/.) = tag!; 2. annorstädes = Re'cens (/.) = färsk (se följ. ord).

Rece'nt, (/. Re'cens): färsk, nyss inträdd. Rece'nter para'tus: färskt beredd.

Recept (av I. recipere, taga): 1. formel för blandningar och tillredningar, spec, läkarens skriftliga upptecknande för utanord-ning av medicin från apotek; består av "huvud" 1. superscriptio i form av R./, Rp./ 1. Rec./ ~ recipe = tag!, præscriptio innehållande namn och kvantiteter på ingredienserna, subscriptio med föreskrift om beredning, administrering etc., signatur a med anvisningar åt patienten angående medlets användning (även påskriften på det utlämnade läkemedlet), inscriptio med datering o. läkarens underskrift; 2. ordination på motsvarande sätt av fysiska behandlingar (massage- och gymnastikrecept). Receptu'r: läkemedelsberedning efter recept.

Recepta'cullum, -i (l. av recipere, emottaga): behållare. R. chy'li: se cisteraa chyli.

Receptiva substanser (av l. recipere, upptaga): de beståndsdelar inom celler, som upptaga (kemiska 1. nervösa) retningar utifrån och förmedla reaktioner tillhörande omsättningarna inom cellen. Receptivitet: mottaglighet, förmåga att upptaga och tillgodogöra sig kunskapsmeddelande.

Recepto'rer (av l. recipere, mottaga): 1. upptagningsapparater i allmänhet; 2. upptagningsapparater för sinnesintryck; 3. (i sido-kedjeteorien) de molekylargrupper i den levande protoplasman, vid vilka gifter ochReceptur

näringsämnen häfta fast; avstötta i blodet kallas de antikroppar. R. av 1., 2., 3. ordningen dvs. med en haptofor grupp, a-re-ceptor, (antitoxiner), med en haptofor + en zymofor grupp, ^-receptor, vilken senare åstadkommer den förankrade molekylens fermentativa klyvning (agglutininer, precipitiner och gifter) samt två hapto-fora

grupper (amboceptorer). Jfr haptofor, sidokedjeteorien. Se katekolaminer. Receptu'r: se under recept. Recessiv (7. -us, -a, -um av re, åter -f- ce'de-re, gå): vikande, inom ärftlighetsläran om det anlag som ej dominerar; blir sålunda manifest endast som homozygot; se Mendel's klyvningsregel.

Rece'ssius, -us (l. av rece'dere, gå tillbaka): ficka, utbuktning. — R. alveola'ris: i överkäkshålan för processus alveolaris. R. coch-lea'ris: liten grop vid ingången till inner-örats snäcka. R. duodena'Iis supe'rior och infe'rior (R. duodenojejuna'lis, BNA; R. duodenomesoco'licus crania'lis och cauda'-lis, INA): två peritonealfickor, en övre samt en mera konstant och bättre utvecklad nedre mellan mesocolon transversum och från pars ascendens duodeni utgående veck. R. eilipticus (R. utri'culi, INA): utbuktning på innerörats labyrint, upptagande utriculus. R. epitympa'nicus: rummet ovanför trumhinnan för hammaren och städet. R. epiplire'nicus: en ej sällan förekommande påsformad, mindre utvidgning av matstrupen strax ovanför diafragma. R. frontalis: i överkäkshålans frontalgren. R. i'leo-cæca'lis supe'rior och infe'rior (R. iliocæc. crania'lis och cauda'lis, INA): 2 bukhinne-fickor vid inmynningen av tunntarmen i blindtarmen. R. infundi'buli: den trattlika håligheten i infundibulum cerebri. R. late-ra'Iis ventri'culi qua'rti (R. lat. fo'ssce rhom-boideæ, BNA): sidoutvidgningarna i hjärnans 4. ventrikel. R. liena'lis: utbuktning av bursa omentalis till mjälten. R. membra'-næ ty'mpani ante'rior, poste'rior och supe'rior: främre, bakre och övre trumhinnefickan. R. o'pticus: utbuktning av 3. hjärnven-trikeln bakom chiasma opticum och lamina terminalis. R. pharynge'us [R. pharyn-ge'us (Rosenm uelleri), BNA; R. phary'n-g'cus, INA]: i svalget bakom vulsten för tuba auditiva. R. pinea'lis: en utbuktning av tredje hjärnventrikeln in i corpus pineale. R. piriformis: farynxväggens fickor mellan sköldbrosket och ring- samt kannbrosken. R. pieura'Iis (Sinus pleuræ, BNA): lungsäckens komplementärrum. R. retrocaeca'lis: bukhin-neficka bakom och under blindtarmen. R.

saccifo'rmis: från articulatio radioulnaris proximalt utskjutande blindsäck. R. sphe-no-ethmoida'lis: fördjupning mellan övre näsmusslan och kilbenshålans främre vägg. R. sphe'ricus (R. sphæricus, BNA; R. sa'c-culi, INA): på mediala väggen av innerörats labyrint för upptagandet av sacculus. R. zygoma'ticus: i överkäkshålan och dess processus zygornaticus. Recidiv (/. -um, -i av reci'dere, återfalla): nytt utbrott av en och samma sjukdom 1. sjukdomsyttring efter dess fullständiga försvinnande. Jfr rekrudescens, relaps. Recidi-ve'ra. Reci'divans (/.): recidiverande. Re'cipe (/.): receptterm vanligen förk. till R. 1. Rec. 1. Rp. som superscriptio å recept = tag! Jfr recept. Recipie'nt (av I. reci'pere, upptaga): den behållare, som upptager destillat vid destillation.

Recipro'k (av I. reci'procus): omvänd, ömsesidig. Se reversibel, v. Recklinghausen's sjukdom: 1. uppträdande av talrika svulster i huden, dels äkta mjuka fibrom, dels neurofibrom 1. neuri-nom, dessutom talrika pigmenteringar ävensom ev. psykiska rubbningar, syn. neurofi-bromato's; 2. ostei'tis fibro'sa generalisa'ta; 3. pakyakri. R. tonome'ter: apparat för mätning av blodtrycket med en uppblåsbar armmanschett i förening med manometer. Reclina't|io, -io'nis (l. av reclina're, böja tillbaka): böjning åt ryggsidan, bakåtböjning. R. catara'ctæ: omläggning av den grumliga starrlinsen uppåt. R. u'teri: bakåtböjning av livmodern. Se även under reklination. Recta'Ijis, -e: se rektal. Recti (/.): gen. och pl. av re'ctus. Rectifica't|us, -a, -um (av I. re'ctus, felfri -f fa'cere, göra): renad. Rectifica'tio: se rektifikation. Rectitis: se rektit. Recto-: se rekto-. Re'ctum: se rektum.

Re'ct|us, -a, -um (/.): rak, mest i fråga om rakt förlöpande muskler. Recu'rrens: se rekurrens. Re I cunae|us, -a, -um (l. av recurva're, kröka bakåt): böjd tillbaka. T.ex. ge'nu recur-va'tum.

Re'dislokation, (/. Redisloca'tjio, -io'nis): dis-lokation, som inträffar efter en reposition. Syn. reluxation. Redressement (/.): återställande i rätt läge av delar, som kommit ur läge. R. forcé: våldsamt skeende r. Redresse'ra: Jfr reposition, taxis. Reducera: se reduktion.Rednktas

Re|dukta's: reducerande enzym, se reduktion.

Re|duktion, (/. -du'ct|lo, -io'nis av redu'cere, återföra): 1. tillbakabildning, atrofi av delar; 2. syrgasförlust, antingen direkt r. genom urkoppling av en 1. flera syrgasatomer ur en förening 1. indirekt r. genom inkoppling av

väteatomer; 3. syn. reposition. Reducera. — Reduktionsdelning: den celldelningsprocess (den andra mognadsdelningen), varigenom de omogna könscellerna vid övergång till mogna reducera kromosomer-nas antal till hälften av det eljest för arten typiska antalet hos alla celler utom de mogna könscellerna; härvid uppstår ur de omogna sädescellerna 4 spermatozoer, av den omogna äggcellen en mogen äggcell och 2 1. 3 polkroppar (polycyter, polceller, riktningskroppar), vilka försvinna. Syn. kro-mosomreduktion. Jfr mognadsdelning, tely-blast. Reduktionsplastik: vid tilltagande slapphet av huden och efter avmagringar kan plastisk operation utföras med avlägsnande av hudöverskottet.

Re|eduktion, (/. -educa't|io, -io'nis av re, åter -f educate, uppfostra): övningsterapi.

Reell bild (av l. res, ting): bild, som är verklig, kan påvisas genom att uppfånga de brytande strålarna på en skärm. Jfr virtuell b.

Reenstierna's test: se Ito-Reenstierna.

Re I evolution, (I. -evolu'tjio, -io'nis av re, åter + evolu'tio, utveckling): det stegvis skeende återinträdandet av de psykiska funktionerna efter ett epileptiskt anfall, varvid först märkes en hörperception med ekolali utan avsikt att eftersäga och utan förståelse och slutligen ett medvetet eftersägande men ännu utan förståelse.

Reflektera, Reflekto'risk: se reflex.

Refle'ktor (av /. refle'ctere, omböia): spegel avsedd att reflektera ljus, t.ex. larynxspe-geln, pannspegeln och ögonspegeln.

Refle'x, Reflexion (av I. refle'ctere, omböja): 1. återkastande av ljus-, ljud-, värme- o. a. former av strålar från gränsytan av ett nytt medium, som strålarna träffa på sin väg; 2. överförandet av retningen av en centripetal nerv eller dess perifera ändapparater förmedelst ett reflexcentrum på en centrifugal nerv. Allt eftersom den centri-fugala banan utgöres av en motorisk, sekretions- 1. hämningsnerv uppstår en reflexrörelse, -sekretion 1. -hämning. Såväl vid 1.

som vid. 2. Den visceromotoriska reflexen

strävar att genom immobilisering, åstadkommen av den tvärstrimmiga muskulaturen, skänka vila och skydd åt ett sjukt inre organ. Den gastrokoliska reflexen utlöses

vanligen efter morgonmåltiden som en impuls till avföring; vid 2. är reflexion akten och reflex dess resultat. Jfr betingad reflex, senreflex, hudreflex, pupillarreflex.

Reflex-afasi': se aftongi. -båge: sammanfattningen av nervreflexens tre komponenter, den centripetala nervbanan, reflexcentrum och den centrifugal a nervbanan, -centrum: den gangliecellsapparat (i rygg-1. förlängda märgens gråa substans), som förmedlar retningens överförande fr. den centripetala t. den centrifugala nerven. Jfr synaps. -epilepsi': anfall av epilepsi, som utlöses från en skadad eller sjuk kroppsdel, -eryte'm (ir-ritativt): uppträdande av intensiv rodnad i omgivningen av ett retat hudställe, -förlamning: förlamningar, som reflektoriskt uppstå vid sjukdomar i inre organ (särskilt i urinvägar, i tarmen 1. livmodern) 1. vid skador, därigenom att de smärtande perifera retningarna öva sådant inflytande på den grå ryggmärgssubstansen, att impulser från hjärnan ej kunna passera. Ofta är dock anledningen neurit, myeli 1. hysteri.

Reflex-hallucination: h. på ett sinnesområde, som utlöses genom iakttagelse å ett annat (patienten ser tex. ett avmejande och känner därvid liens hugg). Syn. sekundärhallucination. Jfr synestesi. -hämning: försvårande av reflexutlösning gnm inflytanden från storhjärnan, -kramp: en till oordnad kramp urartad reflex, -neuro's (nasal): re-flektoriska rubbningar, som vid retning av nässlemhinnan uppstå i andra organ 1. omvänt.

RefIexo|ge'n (av g. genna'o, alstra) zon: kroppsställe, som vid retning utlöser en reflex.

Reflexto'nus (av g. to'nos, spänning): den från ryggmärgen utgående, genom centripetala retningar underhållna tonus i kroppsmuskulaturen.

Refle'x I us, -a, -um (/.): krökt.

Refracta'rijus, -a, -um (/.): stridslysten; okänslig, refraktär.

Refra'kt, (/. Refra'ctjus, -a, -um av refri'nge-

re, sönderbryta): sönderbruten. Refra'kta doser: små, ofta upprepade läkemedelsdoser. Jfr refraktär dos, dosis refracta.

Re|fraktion, (/. -fra'ct'io, -io'nis av refri'nge-re, bryta): brytning, särskilt om ögats brytning av ljus.—Refraktions-anomalier: ögats brytningsfel. Se astigmatism, hypermetropi,

myopi, presbyopi. Syn. ametropi. -oftalmo-skop (av g. ophthalmo's, öga + skope'o, betrakta): ögonspegel inrättad för direkt bestämning av ögats refraktion, -tillstånd:Refraktometer

ögats brytningsförmåga i viloläge, oberoende av ackommodation.

Refrakto-meter: instrument för refraktometri. Syn. ametrometer. -rnetri' (av /. re-fri'ngere, bryta -f- g. me'tron, mått): bestämmande 1. av ämnens ljusbrytande förmåga (brytningsindex) 2. av ögats fj ärr-punkt.

Refrakture'ra (av I. refri'ngere, bryta): avsiktlig uppbrytning i korrigeringssyfte av ett i felställning läkt benbrott. Refrakture'ring.

Refraktär dos (av /. refra'ctus, delad): dosis refracta, en förminskad dos, deldos, som ger tydlig, men ej stark och ofta annan verkan än en stor dos. R. fas: okänslig period spec, i fråga om den efter en kontrak-tion inträdande minskningen i retbarhet hos en muskel, särskilt hjärtmuskeln.

Refrigera'ntia, sing. refrVgerans (l. av refri-gera're, avkyla): kylande, uppfriskande medel.

Refrigerationsförlamning: förlamning p.gr. av muskelreumatism 1. neurit i följd av avkylning resp. förkylning.

Refu'gi|um, -i (/.): tillflykt. Ultimum refu'-gium: sista utvägen att tillgripa.

Re|generat (av /. regenerate, åter alstra): produkten av regeneration. Re {generation, (/. -genera'tiio, -io'nis): ersättande nybildning av förlorad kroppssubstans, vare sig inom enskilda celler 1. av celler, vävnader, organdelar m.m. Regenerera.

Regi'm, (/. Re'gim[en, '-inis, ledning): läkarens förordnande angående den sjukes hela levnadssätt, diet, vård, medikation m.m.

Region, (/. Re'glio, -io'nis): område, t.ex. r. olfacto'ria tu'nicce muco'sce na'si: området för luktsinnets utbredning i näsan: r. peri-nea'lis: omfattande anal- och genitalregio-nen. r. sacra'lis: korsbensregionen. — Regional, (/. Regiona'1 j is, -e): som avser viss region. R. anestesi: se ledningsanestesi. R-a lymfkörtlar: de lymfkörtlar, som upptaga lymfa och ev. sjukliga agens 1. produkter (bakterier, svulstceller) från ett visst område. R-a metastaser: metastaser i regionära lymfkörtlar.

Re'gler, Regle'ring: vanliga namn för kvinnans menstruation (se detta ord).

Regression, (/. Regre'ssjio, -io'nis av re'gredi, återgå): återbildning, 1. generellt begrepp för sjukliga förändringar, som föra till minskad funktion; 2. återgång av libidon till mera barnsliga former 1. av andra psykiska funktioner till det för yngre åldersskeden utmärkande. Regressi'v (/. -us, -a, -um):

återbildande. Motsatsen progressiv. R. meta-

morfo's: förändringar genom regression, at-

rofi och degeneration över huvud. R-t stadium: återbildnings- eller återgångsstadium. Re'gul|a, -ae (/.): regel. Reguli'n: regulin, agar-agarpreparat med tillsats av 3V« % extractum cascaræ sagradæ. Avförande medel.

Re I gurgitation, (l. -gurgita't|io, -io'nis av re, åter + gu'rges, virvel): återsprutande, t.ex. om omedelbara

uppkastandet av födan utan egentliga kräkningsrörelser, om blodströmmens tillbakaflöde genom insufficienta hjärtklaffar och om tarmgasers uppressning i motsatt riktning mot tarmperistaltiken. Rehabilitering (av l. re, åter -f ha'bilis, duglig): en handikappad persons återanpassning till bästa möjliga fysiska, psykiska, sociala o. yrkestekniska situation, -s|klinik: anstalt för omhändertagande av akuta sjukdomsfall (t.ex. polio) för efterbehandling och uppträning till lämplig yrkesverksamhet. Reichmann's sjukdom: kontinuerlig mag-saftsekretion med hyperaciditet o. anfallsvis uppträdande kräkningar vid u'lcus py-lo'ri 1. duode'ni. R. tecken: förhandenva-ron av sura matrester i magen, om innehållet upphämtas på morgonen på fastande måge; symptom vid pylorusstenos 1. hyper-sekretion.

ReiPs hiärnlob: insula (Re il ii), den från hjärnytan osynliga hjärnloben. Jfr operculum. r. linjer: vita tvärfåror å fingernaglarna efter svåra febersjukdomar. Re- (/.): åter-, -implantation, (/. -implanta'-t|io, -io'nis av in, in + planta're, ympkvist): återinläkning av en nyss förut exstirperad del. Syn. replantatio. -induration, (/. -in-dura't|io, -io'nis av du'rus, hård): uppträdande av en ny syfilitisk primäraffekt på samma ställe, som den första, skenbart ut-läkta. -infektion, (/. -infe'ct | io, -io'nis av infi'cere, förgifta): förnyad smitta med samma virus, mest om på nytt förvärvad syfilis. -inversion, (/. -inve'rs|io, -io'nis av ve'r-tere, vända): återställande av kroppsdel,som inverterats, t.ex. livmodern vid inve'rsio u'teri.

Reissner's membran: se paries vestibularis

ductus cochlearis. R e i t e r's sjukdom: febrila reumatiska sjukdomstillstånd; utom artriter, konjunktivit, urogenitala infektioner, osv. Syn. hudförändringar, ibland även hj ärt- och lungförändringar, uro-polyarthri'tis. Rejektion: Inom transplantationskirurgien avstötning av transplantat genom immunreaktion.

Reklinationsgipsbäild: gipsbädd anordnad för sängliggande med Pott's puckel, till stödRekonvalescens

för utjämning av puckelbildningen. Jfr Lorenz' gipsbädd.

Rekonvalesce'ns (av /. re, åter -f convales-ce'ntia, tillfrisknande): tiden under vilken tillfrisknandet sker. — Rekonvalesce'ntse'-rum: det till terapeutiskt bruk använda, specifikt mot den genomgångna sjukdomen verkande blodserum från personer, som tillfrisknat.

Rekordspruta: glasspruta med lätt passande metallpiston samt slutstycke och spets av metall; till injektioner.

Recrudesce'ns (av /. recrude'scere, ånyo bryta upp): återfall i en sjukdom, som är på bättringsväg. Jfr recidiv, relaps.

Rekt- (av /. re'ctum): prefix i betydelsen tillhörande ändtarmen, se även rekto-.

Rektal, (/. Rectaljis, -é): som rör rektum, ändtarmen. Se även rekto- och rektum.

Rektal-exploration (av I. explora'tio, utforskande): undersökning av ändtarmen o. dess omgivningar gnm införande av ett finger (/. -pexji'a, -i'ae av g. pe'xis, fixation): ope-och analhuden (kompletta fistlar) eller med i rektum. -fistlar: efter periproktiter, tuber-mynning endast i rektum 1. å huden (in-kornpletta f.). Syn. analfistel.

Rekt I algi', (/. Rect|alg|i'a, -i'ae av re'ctum + g. a'lgos, smärta): smärta i analtrakten.

Rektal-infusion: vanligt lavemang, -instil-kulos etc. uppstående fistlar mellan rektum lation: dropplavemang. -narkos: allmänbedövning genom en rektalinfusion av narkosmedlet. -näring: näringstillförsel i lavemang, -reflex: se analreflex. -spekulum: ändtarms-spegelrör. -valvel: se Houston's valvler.

Rekt I ektomi', (l. Rect|ectomJi'a, -i'ae av re'ctum + g. ektome', utskärning): excision av rektum.

Rekti|fikation, (/. Recti|fical|io, -io'nis av re'ctus, rak + fa'cere, göra): renande; upprepad destillation av en vätska för att göra den renare och mera koncentrerad.

Rekto- (/. Recto- av re'ctum): ändtarm-, -ce'-l|e, -es (l. av g. ke'le, bråck): ändtarmsbråck 1. ändtarmsframfall (-

prolaps). Syn. prokto-cele. -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjukligt onda aningar hos patienter lidande av ändtarmssjukdomar, -pexi', rativ uppfästning av ändtarmen t.ex vid korsbenet. Jfr Ekehorn's operation, -romano I skopi'; -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): endoskopisk undersökning av ändtarmen; vid romanoskopV även av colon sigmoide'um med hjälp av ett med belysnings anordning försett rörformigt instrument (rektoskop). Rektoskope'ra. -sta's, (/. '-stasI is, -is av g. sta'sis, stående):

proktogen obstipation, -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): s. genom ändtarmen. -vaginal (/. -is, -e): som tillhör ändtarm och vagina, -vagina'lfistel: abnorm förbindelse mellan ändtarmen och slidan, oftast uppkommen genom förlossning, -ve-sika'1, (/. -vesical I is, -e): som hör till ändtarm och urinbiås a.

Re'ktum, (/. Re'ct|um, -i av re'ctus, rak): den raka tarmdelen, ändtarmen: intesti'num re'ctum.

Rejku'rrens, (I. -cu'rrens av recu'rrere, löpa tillbaka): som går 1. kommer tillbaka, ss. nervus r. Även syn. med febris recur rens, återfallsfeber (se detta ord). Rekurre'rande. -förlamning: förlamning av nedre grenen av nervus r. Vid dubbelsidig sådan uppstår afoni. Jfr kadaverställning.

Rekurvation, (/. Recurva't|io, -io'nis): tillbakaböjning. Recurva't|us, -a, -um (/.): tillbakaböjd.

Re-laktation, (/. -Iacta't|io, -io'nis av re, åter + lacta're, giva mjölk): återupplivande av en (kort tid) nedlagd digivning med avsi-nande av brösten.

Re|laparo|tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av re, åter + g. lapa'ra, flank -f- tome', snitt): förnyad laparotomi.

Rela'pslus, -us (/. av rela'bi, flyta tillbaka): 1. återinträdande av feber 1. annat upphört symptom i en sjukdom; jfr inter-, remission; 2. tiden före ett anfall av en sjukdom med periodicitet, t.ex. vid mala'ria. Jfr recidiv, rekrudescens.

Relativ insufficiens: bristfällig slutningsför-måga hos hjärtats klaffar, beroende på dilatation av dess hålor eller kärlmynningar, men ej på organiska fel hos klaffarna själva.

Relaxa'ntia, sing, rela'xans (av /. relaxa're,

göra lös): uppmjukande, avslappande ss. an-tispasmodika, emetika, emollientia. Relaxation, (/. ReIaxa't|io, -io'nis): förslappning, uppluckring. R. diphragma'tica: förslappning av mellangärdet med uppskjutning av bukviscera. Jfr eventratio. Relaxa't|us, -a, -um (/.): lossnad.

Relief diagnostik: röntgendiagnostik av magsjukdomar p.gr. av beskaffenheten och anordningen av slemhinnevecken efter intagande av kontrastmedel.

Reluxation: se redislokation.

Remak's femoralreflex: uppdragning av benet och dorsalflexion av foten vid strykning av huden å överbenets insida (vid pyramidbaneläsion). R. tecken: tidsinkongruens mellan berörings- och smärtförnimmelse vid tabes och polyneurit. R. trådar:Remedia

de icke märghaltiga nervtrådarna, rikligast funna i sympatikus.

Reme'djia, sing, -ium (/.): läkemedel. R-a adstringe'ntici, antispasmo' dica, diure'tica, sedativa, to'nica etc. Vanl. utelämnas re-media; alltså "adstringe'ntia", "sedativa" etc. R. cardina'le: det väsentliga, verksamma medlet i ett läkemedel. Re I mission, (/. -mi'ssjio, -io'nis, tillbakagång): övergående förbättring i ett sjukdomstillstånd, särskilt om en sänkning i feberkurvan. Jfr intermission, relaps, exacerbation. Remi'ttens: remitterande. Remitterande feber: feber med större dagsvariationer än en grad C.

R|en, -e'nis, pl. -e'nes (/.): njure. — R. arcua'-tus: hästskonjure, njurar vilka sammanvuxit vid övre 1. mestadels nedre polen och därigenom fått hästskoform; missbildning. R. cy'sticus: av större o. mindre cystor genoms att njure; vanligen familjär sjkd. Syn. cyst(a)njure, degenera'tio polycy'stica re'-num. R. info'rmis: se klumpnjure. R.

mo'-bilis: rörlig njure, "vandrande njure", se nefroptos. — Rena! (/. -is, -e): som avser njure. R. glykosuri': se njurdiabetes. R. hematuria R. hemofili': se Gull's renala epistaxis. R. infantilism, R. raki't: på basen av kronisk skrumpnjure, med hämmad tillväxt småningom hos äldre barn inträdande infantilism och rakit. Jfr nanismus renalis. Renaikriser: anfallsvis uppträdande njurko-likartade smärtor vid ta'bes dorsa'lis. Re'ncul|us, -i, pl. -i (/. dim. av ren, njure): de enskilda loberna i njuren (under embryonalstadiet).

Reni'cul|us, -i (/. dim. av ren): njurlob. Renin: i njuren förefintligt proteolytiskt enzym; se hypertensin.

Re'ni|punktu'r (av /. ren, njure + pu'ngere, sticka): insnitt i 1. punktur av njurkapseln (för mildrande av smärtor vid albuminuri). Renkalorier: kalorivärdet på den verkligen resorberade och av organismen utnyttjade delen av födan. Jfr råkalorier. Renkultur: bakterieodling av endast en och samma art. Jfr råkultur. Reno- (av /. ren): njure-, -grafi', (/. -graph|i'a, -iae av g. gra'pho, skriva): röntgenundersökning av njuren, -renal reflex: från en smärtande sjuk njure reflektoriskt utlösta smärtor i den andra njuren; i en del fall dock antagligen beroende på funktionell överbelastning av den friska njuren, -tyfus: tyfoidfeber med övervägande symptom av njurskada, nefros.

Reo- (/. Rheo- av g. rhe'o): ström-, -ba's, (/. '-bas j is, -is av g. ba'sis, steg): den minsta

elektriska ström, som förmår framkalla retning. Jfr retningströskel, tröskelvärde, -cho'rd: se reostat, -fo'r (av g. phore'o, bära): ledningssnöre 1. elektrod, -fore's: se ka-tafores. -me'ter (av g. me'tron, mått): apparat för uppmätning av styrkan hos en elektrisk ström.

Re|organisation, (l. -organisa't |io, -io'nis av re, åter + g. o'rganon, organ): återbildning av förlorade celler och vävnad, tillfrisknande.

Reo- (/. Rheo- av g. rhe'o): ström-, -skop (av g. skope'o, betrakta): apparat för upptäckande av elektrisk ström, -sta't (av g. sta-to's, inställd): en genom inskjutande av växande motstånd reglerbar apparat dels för elektriska mätningar, dels för reglering av styrkan hos en elektrisk ström. Syn. reo-chord. -ta'x|is, -is (l. av g. ta'xis, ordning); -tropi'sm (/. -us, -i av g. tre'po, vända): organismers känslighet o. inställning i förhållande till flytande^ vätskor, särskilt till strömmande vatten. Jfr foto-, kemo-, termotaxis. Rep.: å recept = Repeta'tur (/.) = förnyas. Rep. se'mel: förnyas en gång; Rep. bis: förnyas två gånger, etc. Jfr it. Reparation, (/. Repara't|io, -io'nis av repara'-re, återställa): 1. återställande, förnyelse, ersättande; 2. i trängre bemärkelse ersättning av högre vävnader med bindväv resp. ärr-väv. Reparativ inflammation: infl. med utgång i sistnämnda slag av reparation. Repa-rationspa'nnus: pannusbildning genom inträngande av nybildade från limbus i hornhinnan inskjutande kärl i ett hornhinnesår. Repeta'tur: se rep. Reipianta'tio: se reimplantatio. Rejponi'bel (av /. repo'nere, återställa): som kan återföras i rätt läge, mest om bråck och ledvrickningar. Motsatsen irreponibel. Re I position, (/. -posi't|io, -io'nis): återförande i rätt läge, om bråck, bendelar vid led-vrickning 1. brott, se redressement, taxis. R. en bloc, R. en masse (/.): reponering av ett inklämt bråck på det sätt att bråcksäck och insnörande bråckhals intryckas i bukhålan, så att inklämningen fortbestår. Reponera. Re|pression, (/. -pre'ss|io, -io'nis av repri'me-re, undertrycka): bortträngning till det undermedvetna av oangenäma upplevelser. Jfr komplex (2), psykoanalys. Re|pri's (/. repri'se): återtagande; den med stackato-hostan omväxlande djupa, i följd av laryngospasm ljudliga, inspirationen (kik-ningen) vid kikhosta. Re I produktion, (/. -produ'ct|io, -io'nis av reprodu'cere, åter alstra): 1. bildande av nytt; 2. upprepning (av t ex. ett experiment);Reptiliehjärta

3. fortplantning. — Reproduktiva bakterie-former: "Dauerf ormen" (/.), sporer.

Reptilie[hjärta: fetalt missbildat hjärta med en kammare, cor triloculare, c. biatria'tum.

R|es, -e'i (/.): sak.

RES: retikulo-endoteliala systemet

Rescinnamin (/. -um, -i): Rauwolfiaalkaloid, medel vid hypertension, sedativum.

Re|sektion, (/. -se'ct|io, -io'nis av reseca're, avskära): bortskärande 1. avsågande av en organdel. Jfr exstirpation.

Reserpin (/. -um, -i): en av de viktigaste al-kaloiderna från Rauwolfiaarter. Blodtrycks-sänkande samt sedativum.

Reserv-blod: det blod, som efter förlossningen övergår från placenta till den nyfödde, -energi, -kraft: den funktionskraft, som ännu återstår hos ett organ vid ordinärt arbete och som kan anlitas vid ansträngning och vid ihållande ökat arbete leder till hypertrofi. -luft: den luft, som vid slutet av en utandning ännu kan genom en extra ansträngning utandas. Jfr komplementär-, minimal-, residual-, (respirations)luft, vitalkapacitet.

Residual (av 7. resi'duus): kvarblivande, -blod: 1. det efter systole i kamrarna kvarblivande blodet; ökar i mängd vid förhöjt blodtryck och hjärtdilatation; 2. det kvarblivande blodet i placenta efter dess lossande från uterusväggen. -epilepsi': e. som ansluter sig till genomgången encefalit med 1. utan förlamningar, -förlamning: den efter ett slaganfall icke rep ar abl a delen av förlamningen. -luft: den även efter en forcerad utandning i lungorna kvarblivna luften. Jfr komplementär-, minimal-, reserv-, (respira-tions)luft, vitalkapacitet, -urin: den i urin-blåsan efter urinering — vid t.ex. pro'stata-hypertrofi och blåspares — kvarblivande urinen. Syn. resturin.

Resi'du|um, -i (/. av reside're, sitta kvar): återstod, t.ex. r. i magsäcken före en ny måltid.

Resilie'nt (av /. resili're, hoppa tillbaka): om strikturer, som efter en dilatation genast åter förtränga sig.

Resi'n|a, -ae (/.): harts. R. guajaci: guajak-harts. R. jalapæ: jalapaharts.

Re|sistens, (/. -siste'nt|ia, -iae av resi'stere, göra motstånd): motstånd, motståndskraft, 1. det motstånd en vävnad, ett organ, en svulst gör vid palpation (normal, ökad, minskad); 2. den naturliga motståndskraften mot infektioner. Motsatsen disposition. Lo'cus mino'ris resiste'ntice: ställe med minskad motståndskraft. Resiste'nt. -bestämning (av de röda blodkropparna): bestämmande

av de röda blodkropparnas motståndskraft mot den hemolyserande verkan av hypotona lösningar. I normalt blod börjar hemolys vid en koksaltkoncentration av 0,45 %. -test: provning gnm vilka antibiotika och vid vilken terapeutisk dosering, som bakterieväxt hämmas.

Resolution, (/. Resohit|io, -io'nis av resolve-re, upplösa): den spontana icke variga genom autolytiska enzym skeende upplösningen av infl. exsudat, varigenom de bliva tillgängliga för resorption, -s|rassel: rassel av viss karaktär antydande, att en lunginfl. börjar lösa sig. Resolu't|us, -a, -um (/.): upplöst. — Resolve'ntia, sing, reso'Ivens (/.): medel, som befordra resolution. Jfr fördelande medel, resorption, resorbentia.

Resorbe'ntia: se resorption.

Resorci'n (/. -um, -i): metadioxibensol, X)H

CeHi/ (hydroxylgrupperna i metaställ-X)H

ning). Tvåatomig fenol, -provet: påvisande av fri saltsyra i magsaften medelst en al-koholhaltig resorcin- o. rörsockerlösning. Jfr Boas' reagens o. reaktion.

Resorption (av /. resorbe/re, uppsuga): uppsugning av flytande, gasformiga 1. stoftfina fasta partiklar genom blod- och lymfvägar, ss. vid matsmältningen 1. vid resolution av infl. exsudat. Resorbe'ra. Resorbe'ntia, sing. reso'rbens: läkemedel, som befordra r. — Resorptions-feber: vid r. av blödningar 1. av exsudat uppstående feber, -i'kterus: vid hinder i gallvägarna för g allflödet uppstående ikterus. -sterilitet: genom vitamin-E-brist orsakad sterilitet (hos råttor), varvid fostren omkr, mitten av graviditeten dö och resorberas. -tuberkel: i omgivningen av en primärtuberkel genom bacillspridning medelst lymfvägarna uppstående tuberkel. »tänder: mjölktänder.

Respiration, (/. Respira't|io, -io'nis av respi-ra're, andas): andning. — Respirations-ap-parat: 1. andningsorganen; 2. instrument för mätning av lungornas gasväxling, -kramp: 1, isolerat 1. i förening med gråt- 1. skrattkramp uppträdande anfall av hastig andning vid hysteri; 2. kramp i respirations-muskulaturen, diafragma-, glottis-, gäspnings- 1. nyskramp m.m. -epitel: epitelet i lungalveolerna o. du'ctuli alveola'res. -kvot: förhållandet mellan utandad kolsyra och inandad syrgas COa: O2, är vid vanlig blandad kost = 0,8. Jfr komplementär-, minimal-, reserv-, residual-, (respirations)luft, vitalkapacitet, -luft: den luftvolym, som passerar andningsorganen vid

utandning. — Respirator: skyddsmask för munnen mot inandning av kvävande eller giftiga gaser, damm etc. eller annan andningsapparat. — Respirato'risk, (/. Respira-toti|us, -a, -um): som avser respiration och respirationsvägar. R-a affektkramper: hos små barn i affekt inträdande, ofta till höggradig asfyxi ledande respiratoriska kramptillstånd. R. arytmi': ökning av pulsfrekvensen vid in-, minskning vid utandning. R-t epitet: de syrgasupptagande och kolsyreav-lämnande, platta skivcellerna i lungalveoler och i alveolargångar. R. ljud- l. tonväxling: den tympanitiska 1. metalliska perkussions-tonen över lufthålor i lungorna blir högre vid in-, djupare vid utandning.

Ressjuka: se kinetoser.

Restbaciiler: närmast brukligt för tuberkel-baciller, som berövats (vissa?) toxiska beståndsdelar, men som morfologiskt och vid färgning likna vanliga tuberkelbaciller.

Resthett: käke med endast en del kvarsittande tänder.

Restitution, (/. Restitutio, -io'nis): återställande. R. ad i'ntegrum: fullständigt återställande efter en sjukdom till förutvarande tillstånd. R. cum defe'ctu: läkning med efterlämnat men för framtiden.

Restkväve: det kväve, som återstår, t.ex. i blod, sedan ali äggvita avlägsnats; härstammar från urinbeståndsdelar och aminosyror.

Restless legs (e.): form av smärtande akro-parestesier djupt i underbenen; bruka infinna sig på kvällarna o. hindra insomnandet; orsaken okänd.

Restocyt|(h)emi', (/. Rhæstocyt | æm j i'a, -i'ae av g. rhai'o, bryta sönder + ky'tos, cell + hai'ma, blod): förekomsten av sönderbrutna röda blodkroppar i blodet.

Resturin: se residualurin.

Retardation, (/. Retarda'tjio, -io'nis av retardate, fördröja): fördröjd reaktion, hämning, t.ex. fördröjd muskelkontraktion efter retning av en motorisk nerv. Retardat|us, -a, -um (/.): fördröjd.

Ret|e, -is (/.): nät, nätformig utbredning av kärl av minsta storlek. — R. acromia'le: rete över acromion scapulæ, bildas av grenar från a. thoraco-acromialis, a. suprascapu-laris o. andra smärre grenar. R. articulate cu'bit: armbågslednätet, bildas av aa. ra-dialis o. ulnaris samt omgivande smågrenar. R. artic. ge'nu: knäledens artärnät; bildas av a. genu olika grenar och av re-kurrenta grenar från aa. tibiales anterior och posterior. R. calcaneum: hälens rete; bildas ur dels grenar från rete malleolare, dels från grenar av a. tibialis posterior och

a. perone'a. R. ca'rpi dorsaie: handryggens nät, på karpus' ryggsida; bildas av ramus carpeus dorsalis ur aa. radialis och ulnaris samt av ändgrenar av aa. interossea anterior och interossea posterior. R. carpi vola'-re, INA: hålhandens nät, på karpus volara sida; bildas av ändgrenarna av a. interossea anterior samt av smågrenar från aa. radialis och ulnaris samt arcus palmaris profundus. R. dorsaie pe'dis, INA [R. dors. ped. (arterio'sum), BNA]: fotryggsnätet; bildas av perforerande grenar av arcus plantaris, aa. tarseæ och a. arcuata. R. malleolate låte-raie (R. mall. fibula're, INA) et mediate (R. mall. tibia'le, INA): fotknölsnätet från resp. aa. malleolares m.fl. R. Malpi'ghii: den nätartade teckningen av epidermis' djupare cellager, som vid ytsnitt av epidermis uppstår genom b ind v ävsp apillernas uppskjutande i epidermis. Syn. stratum germinativum epidermidis. R. mira'bile: undernät, blodkärlsnystan; uppkommer då en fin artär-1. vengren upplöser sig i ett antal ännu smärre artär- resp. vengrenar för att åter förenas i artär 1. ven utan mellan-kommande kapillärnät, t.ex. i njurarnas glomeruli eller vid en artärs inträde i hjärnan för att skydda denna (nedtransforme-rar artärpulsationernas amplitud). R. ole'-crani: armbågsnätet, den bakre, kraftigare delen av rete articulare cubiti. R. te'stis [i?, te'stis (Ha II er i), BNA]: sädeskana-lernas invecklade samhngsrör i mediastinum testis. R. vasculo'sum, BNA, INA: kärlnät över huvud

taget.

Retention, (/. Rete'nt|io, -io'nis av retinete, återhålla): kvarhållande t.ex. av urin: r. a'lvi: förstoppning, r. de'ntis: tand som ej trängt fram, vanligen p.gr. av mekaniskt hinder, r. me'nsium: menstruationens uteblivande, r. place'ntæ osv. R. te'stis (abdomina'lis och inguina'lis): se kryptorkism. Retine'ra: kvarhålla. — Retentions-cy'sta: se cysta. -kräkning: uppkastning innehållande matrester från föregående dags måltider, -toxiko's: autointoxikation från retinerade exkret, vid förstoppning, vid urinstämma m.m. — Re-tentiv: återhållande, sammandragande. Re-tetit|us, -a, -um (/.): återhållen.

Reti'culjum, -i (l. dim. av re'te, nät): Htet nät.

Retikulo- (l. Retkulo- av reti'culum): litet nät-, -eyt (av g. ky'tos, cell): ung erytrocyt, vilken vid supravitalfärgning framvisar nät-formigt anordnade korn- o. trådlika bildningar ("granulofilamentös substans"). Syn. granulofilocyter; även syn. med retikuloen-dotel. -cytkriser:; uppträdandet av talrikaRetikulos

retikulocyter i blodet, -endote'1, (/. -endo-the'li|um, -0, -endotelia'la systemet: ett system funktionellt sammanhörande endotel-celler i stödjevävnaden i mjälte, lever, lymfkärl, benmärg m.m., vilka begärligt upptaga sura färgämnen (vitalfärgas), kolloidala ämnen och korpuskulära element samt anses som källa till monocyterna o. av betydelse för den intermediära omsättningen av hemoglobin, järn o. kolesterin. -(endotelio')--ser, (/. -endothe!io's|es, sing, -is): systemsjukdomar (hyperplasier) av retikuloendotel. Retikulo-endotelial cytomykos: se histoplas-mos. '-m (/. -a, -atis): svulstartade prolifera-tioner av retikuloendotel. -sarko'm, (/. -sar-co'ma, -atis av g. sarx, kött): elakartade re-tikulom. — Retikula'r, (l. Retikula'r | is, -e): nätformad. R. vävnad: retikuloendotel; retikulum.

Retikulo's, (/. Reticulosis, -is): överskott av retikuloendoteliala celler. Reticulum, (/. Reticul|um, -i, dim. av re'te): litet nät, nätformig stödjevävnad, -celler: celler tillhörande r.

Reti'n|a, -ae (/. av re'te, nät): ögats synhinna, näthinnan.

Retina'cul|um, -i, pl. -a (/. av retine're, kvarhålla). R-a cu'tis: bindvävssträngar mellan huden och djupare liggande bildningar. — Retina'culum extensorum (Ligame'ntum ca'rpi do'rsale, BNA, INA): transversella stråk i fascia antebrachii på dorsala ytan. R. mm. extensorum inferius (Lig. crucia'-tum cru'ris, BNA; Lig. erucifo'rme, INA): två sig korsande stråk på fotens sträcksida från båda malleolerna till vardera fotranden. R. mm. extensorum supe'rius (Lig. transve'r-sum cru'ris, BNA, INA): transversella band i fascia cruris på dorsalsidan strax ovan om malleolerna. R. mm. flexo'rum (Lig. laci-nia'tum, BNA, INA): från malleolus medialis till calcaneus; täcker senorna för mm. tibialis posterior och flexor digitorum lon-gus.

Retina l (/. -is, -e av re'te, nät): som hör till näthinnan. R-a svulster: syn. diktyom. Retine'ra: se retention. Retinit (l. -is, -idis av reti'na, näthinnan): infl. i reti'na. R. albuminu'rica, bättre genetiskt motiverat är r. angiospa'stica, ögonbottenförändringar vid vissa njurlidanden. R. cricina'ta: retinit med små vita tättliggande fläckar runt om macula. R. diabetica: retinit vid sockersjuka. R. exsudatVva: se Coat's

sjkd. R. pigmentosa: retinit med avlagring av svart pigment. Jfr hemeralopi. Retino- (av /. reti'na): näthinna-, -blasto'm (l. -a, -atis av g. blasto's, knopp): av outveck-

lade näthinneceller bildad tumor; retinal-gliom. -chorioiditis: se -korioidit. -dia | ly's, (/.

Mys I is, -is av g. dia', genom + ly'o, lösa): avlossning av reti'na vid dess perifera fäste, -id, (/. -es av g. ei'dos, form): liknande reti'na. -korioidit, (/. -chorioiditis, -idis av g. cho'rion, hinna -f ei'dos, form): kombinerad infl. i reti'na och korioidea. -papillit (l. -is, -idis): infl. av reti'na och papillen. -pa-ti', (I. -path|ia, -i'ae av g. pa'thos, lidande): retinalsjukdom. -skopi, (/. -scopjia, -i'ae av g. skope'o, betrakta): bestämmande av ögats refraktion genom att betrakta rörelsen av ljus och skuggor på reti'na genom pupillen vid inkastande av ljus från en rörlig

spegel, '-s (/. -is, -is): beteckning för icke infl. de-generativa förändringar i reti'na. Ret-kroppsterapi: specifik subkutan 1. intravenös injektion av proteinämnen (mjölk, kasein, normalsera o. a.) 1. av andra ämnen [ret(nings)kropparl, ss. silver- och guldföreningar, jod o. a., i avsikt att stimulera organismens självläkekraft. Syn. proteinterapi, ospecifik immunisering. -ledningssystemet: se retningsledningssystemet. Retnings-elektrod: liten elektrod, vid vilken stor strömtäthet råder, använd vid retning av muskler, nerver osv. Motsats: indifferent elektrod, -former: se plasmaceller, -kropp: se retkroppsterapi.

Ret(nings)Iedningssystemet: den subendokar-

diala huvudsakligen av specifika muskelceller (de s.k. Purkinje's trådar) samt nervtrådar o. ganglieceller bestående apparat, som reglerar hjärtats rytmiska arbete. Den börjar med sinusknuten (Keith-Flack's knut) i framväggen i h. hj ärtörat, löper genom högra förmaksväggen till anulus fibrosus och bildar här atrioventrikulärknu-ten (Aschoff-Tawara's knut) och där-ifrån genom his'ska muskeln till kammarskiljeväggen. Jfr heterotop, nodalrytm, nor-motop.

Retnings-ord: vid associationsförsök använda prövningsord. Jfr associationsförsök, -prov: provokationsmetoder, t.ex. vid dröppel retar man urinrörsslemhinnan, varigenom go-nokockerna ökas och träda fram ur sina gömmor, -punkt: elektromotorisk punkt, -se-rum: den efter rivning av sår resp. från sår avsipprade vätskan, -terapi: se retkroppsterapi. -tid: tidsmellanrummet mellan en retning och utlösandet av dess verkan, -tröskel: gränsen mellan den allra svagaste retning, som förmår utlösa en reaktion, och en reaktionslös retning. Jfr reobas, tröskelvärde.

Retote'1, (/. Retothe'Ii|um, -i): retikuloendo-

tel. -sarko'm: från r. särskilt lymfkörtlarnas utgående sarkom.

Retrahe'ra (av /. retra'here, tillbakadraga): åtdraga, skrumpna, förkorta, förtränga. Retraktion, (/. Retra'ctjio, -io'nis): åtdragning, skrumpning, förträngning. Re j transfusion, (/. -transfu's|io, -io'nis av re, åter + transfu'ndere,övergjuta): återinförande i blodcirkulationen (genom en ven) av en ansamling flytande blod, tex. en vid tufa argravidit et genom kärlbristning uppkommen sådan. Syn. autotransfusion (2). Retro- (av I. re'tro): bakom-, -akti'v: återverkande, t. ex. r. suggestion, -aurikulär, (/. -auricular j is, -e av auri'cula, öra): bakom örat. -bulba'r, (/. -bulba'r|is, -e av g. bolbo's, lök): bakom ögongloben. R. neuri't: infl. av synnerven före dess inträde i bulben. Syn. Leber's sjkd. -ceka'1, (/. -cæcal|is, -e av cæ'cus, blind): bakom cekum. -cervika'1, (l. -cervica'l|is, -e av ce'rvix, hals): bakom cervix uteri, -collis (/. co'llum, hals) spas* mo'dicus: böjning av huvudet bakåt p.gr. av kramp i nackmusklerna, -deviation, (/. -devia't[io, -io'nis av de'vius,på sidan omvägen): samlingsnamn på retroflexion, -position, -version och liknande beteckningar för lägeförändringar, -faryngea'1, (/. -pharyngeal I is, -e; -pharyng|e'us, -e'a, -e'um; -phary'ngic|us, -a, -um). -faryngi't, (/. -pha-ryngi'tjis, -idis); -fa'rynx (/. '-phary|nx, '-ngis av g. pha'rynx, svalg): hörande till, resp. infl. i vävnaderna bakom svalget (r-farynx). R-faryngea'labscess: abscess i bindväven mellan kotpelaren och bakre svalgväggen. -fixa'tio co'lli: operativt bakåtskju-tande av uterushalsen vid retroflexio uteri, -flexion, (I. -fle'x|io, -io'nis av fle'ctere, om-böja): bakåtböjning särskilt om vinkelböjning bakåt mellan corpus och cervix uteri, -flexiove'rsio: se retroversioflexion. -gnati', (/. -gnathjia, -i'ae av g. gna'thos, käke): käkläge bakom pannivån. -gra'd, (/. '-gra-d|us, -a, -um av gra'di, skrida): som går bakåt. R. metastas: spridning av infektionsmaterial mot blodströmmen. R. inklämning: inklämning av bråck ej i bråcksäcken utan genom intraabdominellt liggande tillklämning i närheten av bråckporten, t.ex. av "förbindelseslyngan" vid tarmbråck. -kar-dia'1, (/. -cardial I is, -e av g. kardi'a, hjärta): som ligger bakom hjärtat. R-kardia'l-rummet: rummet mellan hjärta och kotpelare vid sned röntgengenomlysning. Syn. Holz-knecht's rum. -katetrise'ring: förandet av en kateter från en suprapubial öppning genom urinrörets bakre mynning framåt dess

främre, -klavikula'r, (/. -clavicula'r|is, -e):

bakom klavikeln. -lingual (/. -is, -e av li'n-gua, tunga): bakom tungan. -malleo!ä'r, (/. -malleolar I is, -e): bakom malleolerna. -inamma'r (/. -is, -e av ma'mma, bröst): bakom bröstkörteln, t.ex. retromamma'r-abscess. -mandibular (/. -is, -e), -mandibular; -maxilla'r (/. -is, -e), -maxilla'r: bakom underkäken resp. överkäken, -nasal (/. -is, -e av na'sus, näsa): bakom näsan i nasofa-rynx. -okula'r, (/. -ocula'rjis, -e av o'culus, öga): retrobulbar, -pelvika'1, (/. -pelvical|is, -e, av pe'lvis, bäcken): som avser bakre bäckenväggen. -peritoneal, (/. -peritoneal|is, -e av g. perito'naios, bukhinnan): bakom bukhinnan.-peritoni't (l.-is,-idis av perito'naios, bukhinnan): infl. bakom peritone'um. -pha-rynge'us, -phary'ngic|us; -pharyngitis; '-pharynx: se retrofaryngeal. -plasi', (/. -pla-s|i'a, -i'ae av g. pla'sso, forma): retrograd metaplasi; degeneration av en cell 1. vävnad till en mera primitiv typ. -position, (/. -po-si't|io, -io'nis): syn. retroversion, -pulsion, (/. -puls[io, -io'nis av pe'llere, driva): med propulsionen analog tendens att vid tillbaka-vacklande gå bakåt vid paralysis a'gitans m.m. Jfr hypsikinesi. -sternal (/. -is, -e av g. ste'rnon, bröst): bakom bröstbenet. R-smär-tor: smärtor bakom bröstbenet vid aorta-skleros, särskilt vid gång i trappor, -ton-silla'rabscess: abscess i tonsillens kapsel och övrig bindväv bakom tonsillen, -vaccination, (/. -vaccinalIio, -io'nis av vacca, ko): förnyad vaccination, revaccination. -versio-flexion, (/. -versiofle'x|io, -io'nis av ve'rtere, vända + fle'ctere, omböja): retroversion kombinerad med retroflexion. Syn. retroflexio versio. -version, (/. -ve'rsjio, -io'nis): bakåtböjning av hela uterus, i motsats mot knickningen vid retroflexion. -ve'rs|us, -a, -um (/.). -vesikal, (/. -vesical[is, -e av ve-si'ca, blåsa): bakom urinblåsan.

Retzius' strimmor: se perikymatier.

Reum j artri't, (/. Rheum |arthri't| is, -idis av g. rheu'ma, flöde + a'rthron, led): ledgångsreumatism.

Reumat|algi', (/. Rheumat|alg|i'a, -i'ae av g. rheu'ma, flöde + a'lgos, smärta): reumatisk smärta.

Reuma'tisk, (/. Rheuma'tic|us, -a, -um av g.

rheu'ma, flöde): orsakad av 1. sammanhängande med reumatism. R. diate's: svålar i följd av muskelreumatism. Reuma'tiker.

Reumati'sm, (/. Rheumati'sm|us, -i av g. rheu'ma, flöde): akuta 1. kroniska ännu etio-logiskt oklara — dock huvudsakligen, dels som allergiska av fokalinfektioner (särsk. m.

streptokocker) utlösta reaktioner från me-

senkymvävnader, dels ss. hormonella regula-Reumatoser

tionsrubbningar från hypofys- och binjuresystemen uppfattade — sjukdomstillstånd i leder (särskilt ledkapslarna) 1. muskler 1. i båda, framförallt yttrande sig genom häftiga smärtor i de angripna kroppsdelarna. Jfr kollagenoser. — Akut ledgångsreumatism 1. reumatisk feber (polyarthritis rheuma'tica acuta) angriper flera leder på en gång under feber och andra tecken på akut infl.; kan övergå i kronisk ledgångsreumatism. R. gonorrho'icus: av gonokocker orsakad r. R. musculotum: muskelr. R. nodo'sus: led-gångsr. med bildande av hampfrö-, ärtstora 1. större knutor under huden särskilt å senor, ligament och benhinnor. — Reuma-toi'd, (I. Rheumatoid |es av g. ei'dos, form): reumatismliknande. Reumatoid artrit: sjukdom liknande kronisk polyartrit. Reuma-toidfaktor: Speciell serumglobulin hos patienter med reumatoid artrit; kan påvisas genom sin affinitet till gamma-g-globulin. Reumatoi'der: mest multipla ledgångsaffek-tioner i samband med akuta infektioner, t.ex. skarlatina, rödsot, vilka icke äro reumatiska utan antagligen orsakade av den ifrågavarande sjukdomens smittämne. Reu-matologi' (av g. logos, lära): läran om reumatiska sjukdomar. Reumatolo'g: specialist på detta område.

Reumato'ser: sammanfattning av sjukdomstillstånd på reumatisk grund, ss. pelio'sis 1. pu'rpura rheuma'tica, muskel- och ledgångsreumatism m.fl.

Reu'niens (/. av re-, åter + uni're, förena): som förenar åtskilda delar.

Rev (vet): bukrev, kolik.

Re I vaccination, (/. -vaccinal |io, -io'nis av re-, åter + vacca, ko): förnyad vaccinering mot koppor efter ett antal år. Jfr retrovacci-nation.

Revbens-intersti'tie, -mellanrum, -spa'tie: det

av muskelväv utfyllda mellanrummet mellan tvenne revben. Jfr interstitium, spatium.

Revenstorf's förfarande: 1. påvisande av pla'nkton hos drunknade; 2. bestämmande av dödstimmen genom fryspunktsbestämning av likets vävnadssafter, vars höjd kontinuerligt avtager efter döden.

Re ver din's transplantation: transplantation av tunna små (2—6 kvmm) epidermisski-vor på sårytor i öliknande "anordning för snabbare läkning och undvikande av stramande ärr. Jfr Thiersch's transplantation.

Re[versibel, (/. -versi'bil[is, -e av reve'rtere,

omvända): omvändbar. Reversibla kemiska processer: samtidigt i motsatta riktningar förlöpande reaktioner mellan kroppar; i regel inträder ett jämviktsläge, då omsättning-

arna per tidsenhet ske till lika mängd i båda riktningarna. Jfr reciprok. Reversibilitet. Re|vivesce'ns (av I. revive'scere, återuppliva): 1. återupplivande av vitala funktioner; 2. återuppflammande av en förutvarande ku-tan reaktion vid subkutan administrering av tuberkulin.

Re|vivifikation, (/. -vivifica't|io, -io'nis av re-, åter -f vi'vus, levande + fa'cere, göra): återuppfriskande (genom skrapning eller dylikt) av sjuka sårytor för att befordra deras hopläkning. Revolu'tio co'rdis: se hj ärtrevolution. Revolver (av l. re-, åter -f vo'lvere, rulla): roterande biapparat till mikroskop med fästen för flera objektiv, som därmed kunna bekvämt växelvis användas vid mikroskope-ring.

Revorm: svampsjukdom i hud. Revuls|io, -io'nis (/. av reve'llere, bortrycka): borttagande, avlägsnande. R. o'culi: exstir-pation av ögat. Revulsi'v I a, sing, -um (/.): avledande läkemedel. Rhahdomyo'ma: se rabdomyom. Rhach-, Rhachi-: se rach-, rachi-, rak-, raki-. Rliagad: se ragad.

-rhag|ia, -i'ae (l. av g. rhage', bristning): suffix med betydelsen starkt flöde 1. blödning. Rha'mnus: vägtorn. R. fra'ngula: brakved, vars bark håller ett milt avförande ämne, frangulin. Rha'phe: se rafe.

-rhaph|ia, -i'ae (/. av g. rhaphe'): suffix i betydelsen söm.

Rhe'gm|a, -atis (/. av g. rhe'gnymi, sönderslita): spricka.

Rhenco|spa'sm|us, -i (l. av g. rhe'ncho, snarka + spasmo's, ryckning): tic-artad snarkningskramp. Rheo-: se reo-.

Rhes|asthen|ia, -i'ae (l. av g. rhe'ma, det talade ordet -f asthe'neia, svaghet): fonasteni hos talare.

Rhesus-faktorn: se Rh-faktorn. Rhe' I um, -i (/.): rabarber. Rheum-: se även reum-. Rheu'm|a, -atis (l. av g. rheu'ma, flöde): enligt äldre begrepp ett i blodet kringflytande sjukdomsalstrare ämne; användes numera för att beteckna i samband med förkylning uppkomna, särskilt smärtande, till leder och muskler lokaliserade s.k. reumatiska af-fektioner. Se reumatism.

Rhe'x j is, -is <7. av g. rhe'xis): bristning. Hæ-

morrhagi'a per rhe'xin: blödning gnm kärl-bristning. Jfr diabros, diapedes; se hemorra-gi.

Rh-faktom: ett av de agglutinabla substan-Rhin-

serna A, B, M, N, P oberoende agglutinogen, först funnet i de r. blodkropparna hos Rhe'sus (en apart), därav namnet; kan förorsaka antikroppsbildning endast i Rh-negativt blod (omkr. 15 % menniskor äro Rh-negativa, 85 % Rh-positiva); vid trans-fusioner med Rh-positivt blod kan hos Rh-negativa individer särsk. under graviditet o. efter upprepade transfusioner bildas anti-Rh-agglutininer, som kunna orsaka trans-fusionsreaktioner hos vuxna. Om sålunda hos Rh-negativa kvinnor Rh-positiva ery-trocyter passerat från fostret till modern, uppkommer under

graviditeten en immu-nisering hos modern varvid de därvid bildade antikropparna i stor mängd passera placenta, vilket medför en hemolytisk sjukdom hos barn, såvida detta är Rh-positivt med hemolytiska anemier ss. fetal ery-troblastos, fetal hydrops o. icterus gravis. Man kan räkna med att vid drygt 10 % av alla graviditeter modern är Rh-negativ och fostret är Rh-positivt. Endast i cirka 0,5 % av alla födslar manifesterar sig sjukdomen.

Rliin-: se rin-.

Rhiz.: å recept = Rhizo'ma (/.) = rot.

Rhiz-: se även riz-.

Rhizo'mja, -atis (/. av g. rhi'za, rot): rotstock. R. ca'Iami: kalmusrot; r. fi'licis: orm-bunks-1. träjonsrot; r. gala'ngce: gala'ngarot; r. hydra'stidis: hydrastisrot; r. i'ridis: viol-rot; r. rhe'i: rabarberrot; r. valeria'nae: vän-de(l)rot; r. vera'tri: vit prustrot; r. zingi'be-ris: ingefära.

Rhizopoda: en klass bland protozoer.

Rhoda'num: se rodan.

Rhode/sia|feber: ostafrikansk kustfeber hos isht hästar, en piroplasmos. Se Theile'ria.

Rhodopsi'num: se rodopsin.

Rhoe'ja, -ae (/. av g. rhoi'a): flöde.

Rhomb|enee'phaljon, -i (/. av g. rho'mbos, romb + enke'pnalos, hjärna): den del av bakhjärnan, som sluter sig omkring fossa rhomboide'a medullæ oblongata + cerebellum. Syn. ruthjärnan.

Rhomb o i'd (/. -es; -e'us, -e'a, -e'um av g. rho'mbos -f- ei'dos, form): rutformig, t.ex. fo'ssa rhomboide'a.

Rho'nchi: se ronki.

Rhotaci'smus: se rotacism.

Rhy'as (av g. rhy'sis, flöde): se droppöga (vid tilltäppning av tårnäsgången).

Rhypo-: se rypo-.

Rhy'thmus: se rytm.

Rhytid-: se rytid-.

Ri'bjes, -is (l.): vinbär.

Riboflavin: vitamin B2. Se vitaminer.

Ribonukleinsyra, RNA: nukleinsyra i cellkärnor. Dess motsvarande protein betecknas RNP.

Richet-Toulouse's epiiepsibehandling:

osaltad kost och brommedikation.

Ri c hm on d-krona (odont.): stifttand, vars förankring i roten förstärkes gnm stiftets förening med en över den preparerade tandrotens yta applicerad metallkappa. Jfr stifttand, jacketkrona, tandkronor.

Richters hernia: se tarmväggsbråck.

Riei'n, (/. Rieinjum, -i): toxiskt albumin (den verksamma principen) i fröna från det afrikanska "underträdet" Ri'cinus commu'-nis. O'leum ri'cini: den feta, purgativt verkande oljan i ricinusfrön.

Rickettsia: benämning på en grupp mikroorganismer mindre än bakterier men större än filtrabla viras; odlingsbara i levande celler men endast med svårighet på konstgjorda media.]R. Prowazeki (efter Ric-ketts och Prowazek, vilka upptäckte smittämnet och föllo offer för detsamma): fläckfeberns parasit; överföres med klädlusen.

Rickettsioser, (/. Rickettsio's j es, sing, -is): av Rickettsia-arter orsakade epidemiska, fläck-feberliknande sjkd.; smittan vanligen överförd gnm löss 1. fästingar; hit höra förutom fläckfebern, Rocky mountain spotted fever, q-feber (R. burne'ti), medelhavsfeber, tsu-tsugamushifeber, skyttegravsfeber (femte-dagsfeber) m.fl.; sakna ofta det för fläckfeber karakteristiska utslaget.

Rict|us, -us (/.): fissur, klyfta 1. ett gap liksom en mun.

Ridbyxeanestesi': se simbyxanestesi.

Ri ed el's lob: avsnörd del av höger leverlob vid snörlever. R. struma: kronisk, till "järnhårda" tumörer förande infl. i sköldkörteln. Syn. strumitis fibro'sa, stnima inva-siva.

Ri ed er-celler, -former: patologiska poly-morfkärniga lymfocyter och myeloblaster vid lymfadenoser resp. myeloser.

Rieder's kontrastmåltid: vismutgröt (bismu'-thi subni'tras) för röntgenfotografering. R. magform: magsäckens vanligaste normala form, hak-1. krok-1. sifonformen, i röntgenbilden. Jfr Holzknecht's magform.

Riehl's melano's: fläckformiga, ljus- till mörkbruna pigmenteringar och hyperkera-toser, särsk. i ansiktet och å lemmarna.

Rigg's sjukdom: se pyorrhoe'a alveola'ris.

Rigid, (/. Rigid|us, -a, -um): styv, stel. Rigi-

ditet: styvhet, stelhet.

Rig| or, -o'ris (l.): stelhet. R. mo'rtis (/.): lik-Riktningskroppar

stelhet. R. nervo'rum: tetanus. R. tre'mens:

paralysis a'gitans.

Riktningskroppar: se polkroppar.

Ri'm|a, -ae (/.): spalt, springa. R. glo'ttidis: röstspringan. R. o'ris, BNA: munöppningen. R. palpebrarum: ögonlocksspringan. R. pude'ndi: blygdspringan.

Rin- (/. Rhin- av g. rhis): näsa-, -algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärta i näsan, -algi'n: antiseptisk och analgetisk salva mot snuva, -allergo's (/. -is, -is av g. a'llos, annan -f e'rgon, arbete): hösnuva, -ence'falon, (/. -ence'phal | on, -i av g. enke'phalos, hjärna): lukthjärnan, vars främsta del utgöres av luktloben, bulbus olfactorius. -ence'falus, (/. -ence'phal|us, -i): se rinocefa-

lon. -estesi', (/. -æsthes|i'a, -i'ae av g. ai'sthesis, känsel): luktsinnet, -eury'nter (av g. eu-ry'no, utvidga): instrument för tamponad av näsan vid svår näsblödning.

Ringer's lösning: lösning av koksalt, bikarbonat, klorkalcium och -kalium i vatten i ungefär samma förhållande som i blodserum; till infusion.

Ring-kniv: ringformig kniv för avlägsnande av adenoider i nasofarynx. -kroppar: ring-1. slyngformiga bildningar (kärnväggsrester) i erytrocyter vid svåra blodsjukdomar, särsk. malaria. Syn. cabot-ringar. -rodnad (smittsam): erythema infectiosum.

Rin- (/. Rhin- av g. rhis): näsa-, -hemato'm, (l. -hæmato'm|a, -atis av g. hai'ma, blod): hematombildning från nässkelettets peri-kondrium. -iatri'(k), (/. -iatr|Pa, -i'ae av g. iatrei'a, läkekonst): vetenskapen om nässjukdomarna. Syn. rinologi. -i't {l. -is, -idis): infl. i allmht i näsan. R. alle'rgica, R. cestiva'lis: hösnuva. R. atro'phica: kronisk r. med atrofi av slemhinnan och dess benunderlag (särsk. musslorna); sekretet intorkar till krustor, från vilka vid r. atro'phica foe'tida (syn. ozæna) en stinkande lukt utgår. R. anaphy-la'ctica: hösnuva. R. nervö'sa 1. vasomoto'-

rica: plötsligt uppträdande och försvinnande, särskilt till nedre musslorna lokaliserad slemhinneansvällning åtföljd av vattentunn sekretion; nasal reflexneuros.

Rinnande bröst: se galaktorré.

Rinne's prov: man sätter en ljudande stämgaffel med vårtutskottet, tills den förklingat, varefter den föres framför örat; normalt höres den då ånyo, enär luftledningen håller längre i än benledningen (+ rinne); är

luftledningsapparaturen sjukligt angripen 1.

förstörd, höres benledningen längre än luft-ledningen (— rinne). Jfr Schwabach, Weber.

Rino- (/. Rhino- av g. rhis): näsa-, -antri't, (/.

-antri'tis, -idis, av g. a'ntron, håla): infl. i näs- och överkäkshålor, -blennorré, (/. -blen-norrhoe' | a, -ae av g. ble'nnos, slem + rhoi'a, flöde): slemmig-varig näskatarr, -ce'falus, (1. -ce'phaljus, -i av g. kephale', huvud): missfoster med köttigt tryne i st. f. näsa. Syn. rinencefalus. -ehiloplasti'k (av g. chei'los, läpp + pla'sso, forma): plastiska operationer på näsa och läpp. -dakryoli't, (/. -dac-ryolith|us, -i av g. da'kryon, tår + li'thos, sten): ett tårkonkrement i näsgången, -dyni', (/. -dyn I i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): smärta i näsan, -faryngi't, (1. -pharyngi't|is, -idis av g. pha'rynx, svalg): infl. i nässvalgrummet. -faryngoli't, (/. -pharyngoüth|us, -i av g. li'thos, sten): en calculus i nasofarynx. -fa'rynx, (L '-pharynx): se nasofarynx. -foni', (/. -phonji'a, -i'ae av g. phone', ljud): nasal klang av stämman, -fy'm: se -phy'ma. -ge'n, (l. '-gen|es av g. genna'o, alstra): uppkommen i 1. utgången från näsan, -kyfo's, (/. -cypho's|is, -is av g. ky'phosis, böjning): ex-cessivt böjd näsa. -lali', (/. -lalji'a, -i'ae av g. lalia', tal): talande i näsan. R. ape'rta: öppen r.; vid gomdefekter 1. gomförlamning. R. cla'usa: sluten r.; vid blockering av näsvägarna t.ex. genom polyper, -li't, (/. '-li-th|us, -i av g. li'thos, sten): nässten. -logi', (l. -log I i'a, -i'ae): se riniatrik. -myko's, (/. -myco's I is, -is av g. my'kes, svamp): svampbildning på infl. nässlemhinna. -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): näslidande. -pharyngi'tis: se faryngi't. -phoni'a: se -foni. -phy'mja, -atis (I. av g. phy'ma, tumör): knölig hyperplasi av ytternäs ans mjukdelar som följd av höggradig acne ro-sa'cea 1. fibrom. Syn. kopparnäsa, pundnäsa. -plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation på näsan, -poly'p, (/. -po'Iyp j us, -i av g. poly's, mycket + pou's, fot): polyp i näsan. -rrafi', (l. -rrhaph|i'a, -i'ae av g. rha-phe', söm): en form av operation av epikantus. -r(r)agi', (/. -rrhag|i'a, -i'ae av g. rhage', bristning): näsblödning. Syn. epi-staxis. -reaktion: exsudation och krustabild-ning i näsan hos tuberkulösa efter införande av en tampong med 1 % tuberkulin-lösning. -rré, (/. -rrhoe' | a, -ae av g. rhoi'a, flöde): tunt slemflöde ur näsan, -salpingil (/. -is, -idis av g. salpinx, trumpet): infl. i nässlemhinnan och örtrumpeten. -sklero'm, (/. -sclero'mja, -atis av g. sklero's, hård): sklerom i näsan. Jfr Mikulicz* celler, -sko-

pi', (Z. -scop I i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): okulär undersökning med spegel av näsans kavitet. R. ante'rior och r. poste'rior: r. företagen framifrån resp. bakifrån nasofarynx.-steno's (/. -is, -is av g. steno's,trång):Riset

förträngning av en näsgång. -tomi', (/. -torn I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): insnitt i näsan. -vaccination: applikation av vaccin 1. annan immuniserande substans på nässlemhinnan.

Riset: i folkmedicinen använt uttryck för olika barnsjukdomar (mag- o. tarmkatarr, m.m.), som föra till avtyning. Riso'rijus, -a, -um (/. av ride're, skratta): skrattande, t.ex. mu'sculus r. Ri's|us, -us (/.): skratt. R. sardo'nicus: kramp i skrattmusklerna m. stel mimik, vid tetanus. Rissmann's aortakompressorium: bygelfor-mig anordning för kompression av bukaor-ta. Jfr Momburg's "Blutleere". Ristocetin: antibiotikum. Ritgen's cervixkrans: ringformad ansvällning kring cerv. uteri p.gr. av dilaterade blod- och lymfkärl i omgivande vävnader. Ritter's sjukdom: se dermatitis exfoliativa neonatorum.

Rivalta's prov: låter man i en mycket förtunnad ättiksyrelösning (2 droppar isättika på 200 kbcm vatten) en droppe av ett ex-sudat falla, så drager den efter sig ett tydligt moln av Rivalta's äggvitekropp (globulin?).

Riva-Rocci's apparat: en blodtrycksmätningsapparat med uppblåsbar överarmsmanschett i förbindelse med kvicksilvermanometer.

Riz I anestesi', (/. Rhiz|anæsthes|i'a, -i'ae av g. rhi'za, rot -f- a priv. -f- ai'sthesis, känsel): nervrotsanestesi, spinalanestesi; anestesi efter injektion av ett lokalanestetikum i spinal-araknoidean. Riz- (/. Rhiz- av g. rhi'za): rot-, -odon|tropi', (/. -trop|i'a, -i'ae av g. odou's, tand -f trope', vändning, tapp): fästande av en artificiell tandkrona på den naturliga roten av en tand. Jfr stifttand, jacketkrona. -odyni', (/. -odyn|i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): rot-smärta.

Rizoi'd, (/. Rhizoi'd|es av g. rhi'za, rot + ei'dos, form): rotliknande. Rizo I meningomyelit, (/. Rhizojmeningomye-li'tjis, -idis): se radikulomeningomyelit. Rizopati', (/. Rhizopath|i'a, -i'ae av g. rhi'za, rot + pa'thos, lidande): vanligen mekaniskt tryck på en nervrot med smärtor i nervens utbredningsområde. Rizo I tomi', (I. Rhizojtomji'a, -i'ae): se radi-kotomi. Jfr radikektomi. Ri'vus lacryma'lis (/. ri'vus, bäck + la'crima,

tår): rummet mellan bulbus oculi och de

slutna ögonlocksränderna.

Rn: kem. tecken för radon. RNA: ribonukleinsyra. RNP: ribonukleinsyrans protein. Rob: fruktmos 1. tjock sirapsliknande fruktsaft.

Robert's bäcken: ankylotiskt tvärförträngt b.

Robertson's tecken: reflektorisk pupillstelhet vid tabes.

Robora'ntia, sing, ro'borans (av I. ro'bur, styrka): stärkande medel. Robore'ra: ge krafter. Roborerande. Ro'b|ur, -oris (/.): styrka. Roda'n, [/. Rhoda'njum, -i av g. rho'don, ros (av den röda färgen]: svavelcyan eller tio-cyan. Atomgrupp med formeln CNS. Uppträder som envärdig negativ jon i rodan-vätesyra HSCN. -ka'lium: svavelcyanka-lium KSCN. -syra: sulfocyansyra. Rodo-na't: rodansyrans salt. Ro'dens (/.): gnagande. Rodo- (/. Rhodo- av g. rho'don, ros): röd-, -cy't (av g. ky'tos, cell): röd blodkropp, -fy-la'x, (Z. -phyla'x|is, -is av g. phylax väktare): retinalepitelets förmodade förmåga att skydda och öka synpurpurns förmåga att återvinna sin färg efter blekning, -gene's, (/. -ge'ne-sjis, -is av g. ge'nesis, uppkomst): återbildandet av purpurfärgen till rodopsin efter dess bleknande under ljusets inverkan. Rodopsi'n, (/. Rhodopsi'njum, -i av g. rho'-deos, rosafärgad + o'psis, syn): det ljuskänsliga färgämnet i synstavarnas ytterdelar, synpurpur; syn. erytropsi'n. Jfr jodopsin. Roger's sjukdom:; medfödd defekt i skiljeväggen mellan hj ärtkamrarna. Rohrer's index: 100 gånger vikten (P) dividerad med kroppscentimeterlängden (L) i kubik (100 X P:LS).

Rokitansky's divertikel: traktionsdivertikel på matstrupen. R. lag: lungtuberkulos förekommer ej vid rnitralstenos; ej allmängiltig "lag". R. njure: amyloidnjure, amyloid-nefros.

Rolandometer: instrument för bestämmande

av sulci på hjärnans yta. Rolitetracyklin, (/. Rholitetracyclin|um, -z):

antibiotikum. Rollet's stroma: erytrocyternas färglösa substans.

Rom: brännvin berett av moderlut efter rörsocker.

Romano j skopi': se rekto (romano)skopi. Romanowsky's färgningsmetod: blandning

av eosin o. metylenblått för färgning av blodpreparat o. blodparasiter.Rombencefalon

Rombence'falon: se rhombencephalon.

Romberg's sjukdom: hemiatrophi'a facie'i. R. symptom: vacklande ställning vid stående med tätt slutna fötter och slutna ögon; tecken vid vissa ryggmärgslidanden ss. tabes.

Romerska bad: luftbad vid -f 50—60° C. torr luft.

Rona's lipasbestämning: stalagmometerbe-stämning av med atoxyl- resp. kininlösning behandlat blodserum.

Roncegnovatten: naturligt arsenikhaltigt vatten i sydtyrolska badorten Roncegno.

Ro'nki, (/. Rho'nch|i, sing, -us av g. rhon-cho's, snarkning): långdragna biljud vid andningen. R. sono'ri: brummande, r. sibila'n-tes: pipande biljud. Jfr rassel.

Roob: se rob.

Rorschach's test (formtydningsförsök): patienten skall tyda en serie olika gestaltade fläckar å testkorten; av svaren vinnas vissa inblickar i hans såväl intellektuella som emotionella tillstånd.

Ros: erysipelas.

Rosa'cea (av /. rosa'ceus, rödaktig): kroniskt hudlidande med hyperemi och kärlnybildning på näsan och angränsande hudpartier, åtföljt av knut- och pustelbildningar. Syn. a'cne rosa'cea. Jfr kopparnäsa, rinofyma.

Rosa'ce|us, -a, -um (/.): rödaktig.

Ros {anilin: färglös bas, trifenylmetanderivat, vars salter äro briljantröda; tillhör fuksi-nerna. Den är nära besläktad med rosolsyra, i vilken rosanilin lätt överföres men den skiljer sig från denna bland annat däri att fenolhydroxylerna äro ersatta av aminogrupper. Dess klorvätesyrade salt är det gröna metallglänsande fuksin.

Rosén von Rosenstein, Nils: Svensk pediatriker, världsberömd genom sin Underrättelser om Barnsjukdomar och deras botande, världslitteraturens första lärobok i pediatrik (1764).

Rosenbach's fenomen: 1. frånvaro av bukreflex vid multipel skleros och å den förlamade sidan vid organiskt betingad hemi-plegi; 2. darrning av ögonlocken vid slutna ögonlock, särskilt hos nervösa. R. gallfärg-ämnereaktion: om gallfärgämnehaltig urin filtreras gnm filtrerpapper och en droppe salpetersyrlighet hållande salpetersyra dry-pes på papperet, uppstå färgade ringar, varvid en smaragdgrön ring är karakteristisk för närvaron av gallfärgämne. R. Indolre-aktion: försättes urin under kokning med salpetersyra droppvis, blir urinen, om den håller indol, mättat bourgogneröd av in-

digorött och visar vid skakning blårött skum.

Rosenkrans: den rad uppdrivningar av brosk-bengränserna på revbenen, som uppträda vid rakit. Syfilitisk r.: i rader anordnade indolenta buboner i ljumsken.

Rosenmiiller's körtel: lymfkörtel i ljumsk-vecket (anulus femoralis) mellan vena femoralis och laterala randen av ligamentum lacunare.

Rosen's ampulver: pu'lvis magne'sii aroma'-ticus. R. barnpulver: pu'lvis magne'sii cum rhe'o; lindrigt laxans (gnm sin rabarber-halt). R. bröstdroppar, "rosén": vinum gly-cyrrhizæ opiatum; hostlindrande.

Rosenåder: ve'na saphe'na, benämningen härstammar från åderlåtningarnas tid, då denna ven åderslogs för uteblivna menses 1. rosen. Se saphena.

Roseo'1, (/. Rose'olja, -ae, dim. av ro'sa, ros): små vid tryck försvinnande röda hudfläckar, antingen orsakade av enkel arteriell hyperemi 1. infl. sådan, vid akuta infektioner, särskilt typhus abdominalis och sekundärstadiet av syfilis. R. infa'nt(i)um: se exanthema subitum.

Roser's nålhållare: en tång med korta fattande brancher för nålar vid suturering. R. underbindningsnål: en i ändan halvcirkel-formad nål med hålsond, att föras under kärl för underbindning.

R.-N é 1 a t o n's linje: förbindelselinjen mellan spina ili'aca anterior superior, troka'nter-spetsen och tu'ber ischia'dicum; är normalt rak, vid abnorm ställning av lårbenshuvudet vinkelböjd.

Ro'se|us, -a, -um (/.): rödaktig.

Rosfeber: se erysipelas. Jfr bält-, knölros.

Rosin's prov: påvisande av gallfärgämne i urinen. Jfr Fouchet's p.

Roso'lsyra: trifenylmetan — färgämne tillhörande aurinerna, metylaurin. Den kro-mofora gruppen har

sammansättningen

O

II

Denna ersätter en syreatom i kinonkärnan, varigenom den färgade rosolsyran får följande konstitutionsformel.Rossolimo's fenomen

o

HO • C6H4 • C • C6H4 • OH

Vid reduktion bildas färglös leukorosolsyra (trioxidifenylmetan). Kinon övergår sålunda i bensolderivat och ketonsyreatomen i den kromofora gruppen försvinner och ersätts med OH: HO-CeH*.

>CH.C6H3(CH3).OH HO-CeH,/ Löses i alkali med röd färg och är därigenom god indikator på alkali. Se rosanilin.

Rossolimo's fenomen: kort slag på tåval-karna utlöser plantarflexion och abduktion av tårna vid pyramidbaneläsion.

Roste'll|um, -i (l. dim. av ro'strum, snabel): det svintrynelika utskottet på bandmaskars huvud.

Rostfärgade sputa: karakteristiskt brunrött, segt, upphostat slem vid lunginfl. Syn. rubi-ginösa sp., spu'ta rubigino'sa.

Ro'str um, -j (/.): näbb. R. co'rporis callo'si: främre nedre ändan av hjärnbalken. Ro-stra'1 (/. -is, -e): riktad mot främre kropps-ändan.

Rotaci'sm, (I Rhotaci'sm | us, -i av g. rho = o

= bokstaven r): felaktigt uttal av bokstaven r: skorrning; övergång från s. till r. Jfr trau-lism.

Rotameter: anordning för mätande av gasgenomströmningen vid apparatnarkos medelst en i ett koniskt glasrör roterande, allt efter trycket stigande 1. sjunkande, spole.

Rotation, (/. Rota'tlio, -io'nis av rota're, vrida i cirkel): vridning runt. Rote'ra. — Ro-tations-apparat: en stol, som kan hastigt roteras och som användes vid prövning av ves-tibularapparatens funktion, -bestrålning: röntgenbestrålning av pat. placerad på en långsamt roterande stol, vars vridningsaxel går genom den på djupet liggande härd, som skall bestrålas under rotationen, -hetero-fori': se cyklofori. -kramp: vridkramp, skak-ningstic med huvudvridning genom kramp i m. obli'quus ca'pitis infe'rior. -led: vrid-led. -plastik: plastisk operation varvid huden invid en defekt mobliseras i form av en lambå, som genom rotation kring sin bas föres in över defekten, -provet: se vridnings-

provet. Rota'tjor, -o'ris, pl. -o'res (l, vrida-re): muskel som vrider runt. Rot-behandling (odont.): utrymning av innehållet i tandrotskanalerna, ev. åtföljd av inläggande av antiseptika. -cy'sta: cystisk bildning på tandrotens spets, -fyllning (odont.): utfylhiing av de pulpaberövade rotkanalerna med lämpligt material för bibehållandet av frisk periapikal vävnad 1., om angripen, befordrandet av dess läkning, -granulo'm: g. på rotspetsarna av tänder, vars pulpa är död; syn. rotspetsgranulom. -hinnan: parodontiet. -i'schias: i. förbunden med sensibilitetsrubbningar i följd av indragande av de bakre rötterna i processen. -neuralgi': se radikulär n. Ro th era's prov: känsligare modifikation av Le gal's metod för påvisande av aceton i urinen och ger utslag även för ac et ättiksyra. Rots: specifik infektion, isht hos häst. Syn. malleus.

Rot-skidor: två epidermisartade skikt kring hårrötterna, -smärtor: smärtor, som uppstå genom tryck på de bakre sensibla nervrötterna, t.ex. vid tuberkulos, kancer, fellägen av ryggkotor etc. -spetsgranulom: se rotgranulom. -

spetsresektion (odont.): kirurgi sk t ingrepp med borttagande av rotspetsen. Syn. apikotomi. Rottleri'n: ett floroglucinderivat, den verksamma. beståndsdelen i ka'mala. Ro'tul|a, -æ, pl. -æ (/. dim. av ro'ta, hjul): sockerpullor. Rotu'ndjus, -a, -um (/.): rund. Rouget's celler: celler i kapillärväggarna med de fina kärlen tunnbandsformigt omfattande utlöpare, vilka skola betinga kapillärernas kontraktilitet. Syn. pericyter. Rougnon-Heberden's sjukdom: syn. angina pe'ctoris. Roux' färgning: färgning av difteribaciller med dahliaviolett och metylgrönt. Rovsing's symptom: trycker man långsamt med högra handen på den platt liggande vänstra handens fingrar mot colon descen-dens och låter handen glida uppåt mot den vänstra flexuren, så uppstår vid appen-dicit smärtor i appendixtrakten. Rp.: å recept (som överskrift) = Re'cipe (/.) = tag!

RR.: förkortning för Riva-Rocci. -r(r)afi', (/. -rrhaphji'a, -i'ae): se -räfi. -r(r)agi', (/. -rrhag i'a, -i'ae): se -ragi. -r(r)é, (l. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): suffix med betydelsen flytning, fluss. -r(r)exi', (l. -rrhe'x|is, -is av g. rhe'xis, bristning): suffix i betydelsen bristning, ruptur. R-taggen: se elektrokardiogram.

Rubefajcie'ntia, sing, '-dens (av /. rubefa'-

cere, göra röd): hudrodnande medel. Jfr epi-spastika.

Rube'ol|a, -ae (/. av rube're, vara röd): "röda hund", mässlingsliknande akut infektionssjukdom. R. scarlatino'sa: se Fila-tow's sjkd.

Rubeo's (/. -is, -is av ru'ber, röd): rodnad. R. i'ridis diabetica: rodnad av ögonbulben hos diabetiker. Riibjer, -ra, -rum (/.): röd. Rubierytrinsyra: en glykosid som förekommer i krapprot. Vid sönderdelning erhålles glykos och färgämnet alizarin. Rubiginös, (/. Rubigino'sjus, -a, -um av ru-bi'go, rost): rostfärgad. Spu'ta rubigino'sa: rostfärgade upphostningar vid akut pneumo-ni.

Rubner's prov: urin kokas m. blyacetat, filtreras, till filtratet sättes ammoniak, vid närvaro av mjölksocker uppstår en rosa, vid närvaro av druvsocker brun fällning. R. standardtal: vid förbränning inom kroppen lämna 1 gm äggvita och 1 gm kolhydrat vardera 4,1 kalorier och 1 gm fett 9,3 kalorier.

Rtib|or, -o'ris (/.): rodnad, ett av de ga-lenska kardinalsymptomen på inflammation (se detta ord). R. labio'rum: den röda läppsömmen.

Rubrai|is, -e (/.): hörande till nu'cleus ruber. Ru'ct|us, -us, Ruc(ti)ta'tjio, -io'nis (/. av ruc-ta're, rapa): rapning. Jfr eruktation. Rudbeck, Olof: svensk naturforskare, professor i anatomi. Upptäckare av lymfkärlssystemet 1653.

Rudime'nt (/. -um, -i, eg. första försöket): förkrympt rest. — Rudimenta'r. R. organ t.ex. blindtarmens maskformiga bihang. Ruffini's kroppar: i subkutis liggande änd-kroppar för temperaturkänsel. Rufigallussyra: hexaoxiantrakinon yco |qh~h|x

(ho)8 • C6h/___ y>Ceh • (oh)s (ge-

|H_OH|CO/^ nom hydrolys av gallussyra). Färgämne. Se kinoner.

Ru'g|a, gen. och pl. -ae (/.): veck. R-æ va-gina'les (/.): tvärvecken i vaginas slemhinna. Jfr coliimna rugarum. Rugo's|us, -a, -um (/.): rynkad. Ruhr (t. av mhd. ruor, häftig rörelse): dysenteri.

Ruktation: se ructus. Rullpincett: en trakompincett. Rumination, (/. Rumiiia't j io, -io'nis av rumi-na're, idissla): idisslande. Syn. merycism. Ruminant. Rumine'ra.

Rum [or, -o'ris (/.): dovt ljud. R. veno'sus: se venbrus. R. confrictatio'nis: gnidningsljud. R. po'culi fe'ssi = bruit de pot félé = ljudet av sprucken kruka. Rumpel-Leede's fenomen: petekier, som uppstå i armvecket efter 10—15 minuters omsnörning av överarmen med elastisk binda; symptom vid bl.a. skarlatina. Rum-sinne: förmåga att kunna lokalisera en hudretning, t.ex. som två beröringar urskilja tvenne på huden i närheten av varandra satta cirkelspetsar, -sinneströskeln: det minsta avstånd, på vilket två samtidiga beröringar urskiljas var för sig. Rund-

cellsinfiltration: uppträdande av talrika små runda celler, huvudsakligen lymfceller, i en infl. vävnad, -cellssarkom: sarkom huvudsakligen bestående av små 1. stora runda celler, -maskar: se nemathelminter. Ru'pia (av g. rhy'pos, smuts eller 1. ru'pes, klippa, fjäll): stor kupollik krusta med ostronlik lagring, särsk. vid tertiär lues. Rupo-: se rypo-.

Ruptu'r, (/. Ruptu'rja, -ae): bristning. R. perine'i: bäckenbottenbristning, t.ex. vid förlossning. Ru'ptlus, -a, -um (/.): brusten. RSSE: (russian spring summer encephalitis), fästing-encefaliten. Från Ryssland inkommen till Uppland och söderut. Virussjukdom. Mest i alträdet. Russ el's kroppar: fuksinofila korn i vissa celler, intracellulära degenerationsproduk-ter.

Russo's reaktion: ersättning för diazoreak-tionen; 4 droppar vattenlösning av mety-lénblått (1:1000) sättas till 3—4 kbcm urin; vid positiv reaktion grönfärgning. Rut-gropen: se fo'ssa rhomboide'a. -hjärnan: se rhomb ence'phalon. Rutin: vitamin P.

Ruysch's muskel: muskulaturen i fu'ndus u'teri.

Ryggfenomenet (Oppenheim): krampartad indragning av ländkotpelaren vid slag (per-kussion) på ländmusklerna. Meningitsymp-tom.

Ryggmärgs-anestesi: anestesi av ryggmärgens nedre del genom lumbalinjektion av aneste-tika. -kanalen: se cana'lis centra'lis. Användes ofta som beteckning på ryggradskanalen (cana'lis vertebra'lis). "-prov": se lumbalpunktion. -nerverna: se nn. spinales. -segment: de på varandra följande delar av

ryggmärgen, som motsvara respektive utträdande nervpar. -tumor, -tumörer: dels 1) intramedullära, vilka utveckla sig inom ryggmärgen (angiom, ependymom, gliom, gummata, sarkom m.fl.), dels 2) extrame-

du 11 är a, som utgå från kotor, nervrötter 1. hinnor o. ofta i sig själva äro av godartad natur, men gnm kompression kunna orsaka märgskada; de utvecklas dels intraduralt (fibrom, endoteliom m.fl.), dels extraduralt (lipom, neurinom m.m.). — Efter ett vanligen längre neuralgiskt förstadium (särsk. i fråga om de extramedullära tumörerna), uppträda småningom symptom på tvärsnitts-skada; se tvärsnittssyndrom. -tvinsot: se tabes dorsalis. Ryggrads-deformeringar: se kyfos, lordos, skolios. -kanalen: se cana'lis vertebra'lis. -reflexen: strykning av huden längs sidan av ryggraden leder till en krökning av kotpelaren åt den retade sidan; pyramidtecken.

Rygg [skott: lumbago.

Rypo- (/. Rhypo- av g. rhy'pos): smuts-, -fagi', (/. -phag|i'a, -i'ae av g. phagei'n, äta): smutsätande. -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för smuts. Ryska snuvan: se influensa. Ryskt bad: ångbad. Rysk dröppel: d. med blodig flytning. Rytid- (/. Rhytid- av g. rhyti's): rynka-, -ektomi', (/. -ectom I i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): plastisk operation för borttagande av rynkor. -o's (/. -is, -is): 1. rynkning av kornea vid förminskning av ögonbulben; 2. geromorfism.

Rytm, (/. Rhy'thm|us, -i av g. rhytmo's, takt): likformig taktmässigt avmätt rörelse, t.ex. hj ärtrytmen. Ry'tmisk. — Rytmojfo'n (av g. phone', ljud): ett instrument för förstorande av hjärtslagsljuden. Ryttarben: se exercisben. Råg, (1. Seca'le cerea'le): sädesslag, vars pollen kunna framkalla allergi (pollinos). Rå-kalorier: det av födoämnenas kemiska sammansättning utan hänsyn till resorp-tionen beräknade kalorivärdet. Jfr renkalorier. -kost: föda, som ätes i rått tillstånd, isht avses grönsaker, frukt, okokt mjölk, -kultur: bakterieodling, i vilken den önskade bakteriearten ännu icke är helt isolerad från andra mikroorganismer. Jfr renkultur. -mjölk: den efter kalvandet under de första 3—6 dagarna utsöndrade, på vanlig äggvita och fett rikare, men på ostämne och socker fattigare komjölken, -socker: den orena, bruna sockermassan ur melass. Rått-bettsfeher, -bettssjuka: 1. sodoku; se detta ord; 2. av Streptobaci'llus moniliformis (Actinomyces muris-ratti) orsakad feber-sjkd. med adeniter, huvudvärk, kräkningar, -enbet: på råttor utexperimenterade biologiska reaktioner att använda som enheter

vid standardisering av vitamin-, hormonpreparat osv.; förkortas R. E. Räknekammare: apparat för räkning av blodkroppar i blod, i spinalvätska m.m. Rännsond: som försedd med en rännformig, fördjupning. Ränte-, (understödstagare-)neuros: hysteriska och neurotiska besvär hos personer, vilkas anspråk på försörjning på grund av ett i yrket 1. militär tjänst ådraget lidande icke röner tillräckligt erkännande 1. i och för sig medverkar till symptomens framträdande.

Rätts-kapabel: person som äger normal förmåga att skilja mellan rätt och orätt. Motsatsen rättsinkapabel. -kemi: kemins användning i samband med rättsfall, -medi-cin: den del av medicinen, som dels behandlar de medicinska författningarna (me-dicinalförfattningarna) o. deras tillämpning, dels hur läkaren bör förfara i medicinska fall med rättsliga konsekvenser. Syn. foren-sisk medicin, -medicinsk obduktion: se obduktion. Syn. se'ctio lega'lis. -psykiatri: den del av psykiatrin, som sysslar med bedömandet av brottslingars tillräknelighet (rättskapabiliteten). Rävkaka: se'men nu'cis vo'micce, innehåller de giftiga alkaloiderna stryknin och brucin. Rävkakedroppar: tinctura nucis vomicae. Rävkakeextrakt: extra'ctum nu'cis vo'mi-cæ.

Röda hund: rube'ola.

Röd-blindhet: rubbning, som träffar det röda färgsinnet. Se färgblindhet, -seende: se ery-tropsi.

Rödsjuka: smittsam infektion hos svin, erysipelas mali'gnum. Jfr erysipeloid. Rödsot: dysenteri.

Röntgen, Wilhelm Conrad: tysk fysiker, upptäckare av de s.k. röntgenstrålarna 1895.

Röntgen-anatomi: vetenskapen om den levande kroppens byggnad sådan den framträder genom röntgenbilderna, -behandling: röntgenstrålarnas användning i terapeutiskt syfte, -bild: den bild (på röntgenskärmen 1. -filmen), som erhålles vid genomstrålning med röntgen. Syn. radiogram och röntgenogram. -chock: ihållande ev. dagslånga kräkningar efter r-bestrålning. Jfr r-intoxikation. -dennati't: av röntgenstrålar orsakad dermatit, varvid uppträder erytem (1. graden), vätskande starkt kliande exko-riationer (2. graden), sår och ärr (3. graden), slutligen ev. hudatrofier, teleangiek-tasier, sklerodermier, karcinom. Syn. r-eksem. Jfr röntgenkancer. -desensibilisering:Röntgenfilm

nedsättning av r-sensibiliteten, t.ex. gnm tryck på och därav följande blodutpressning ur de vävnader, som skola bestrålas eller gnm adrenalininjektion, -diagnostik: vetenskapen om avvikelserna i röntgenbilderna vid sjukliga formförändringar jämförda med de normala bilderna, -dosering): den givna mängden röntgenstrålning resp. utväljandet av lämplig mängd röntgen av lämplig genomträngningsförmåga. Särskilt fordra ytverkan och djupverkan olika dosering. Jfr huderytemdos, röntgenenhet, -eksem: se röntgendermatit. -enhet, "röntgen" eller r: den enhet med vilken numera vanligen röntgenbestrålningens styrka mätes. Jfr HED, jonometer.

Röntgen-film: f. för upptagande av röntgenbilder. -filter: vid djupbehandling med röntgen mellan röret och huden inskjutna metallplattor, som avfiltrera de hudretande mjuka strålarna, -fo'to: fotografisk reproduktion av röntgenbilden. Röntgenfotogra-fera. -genomlysning: uppfångande av de genom kroppen passerade röntgenstrålarna på en fluorescerande skärm, varvid de tätare partierna av den genomlysta kroppsdelen avtecknas mörkare än de mindre täta. Syn. radioskopi och röntgenoskopi. -hand: hand med av röntgenstrålning orsakad dermatit. -intoxikation: allmänrubbning efter r-be-strålning till följd av förändringar i kroppskrafterna m.m. (3 grader; se r-kater, -chock, -kakexi). -kancer: av retningen genom röntgenstrålarna framkallad hudkancer hos läkare o. personal vid röntgenlaboratorier. -kastration: genom röntgenstrålarna utsläckt generationsförmåga, stundom inträdande såsom oönskad följd av röntgenologyrket. Syn. och bättre benämning är r-sterilisation. -ka'ter: mattighet, illamående, kväljningar, huvudvärk m.m. efter bestrålning. Jfr r-intoxika-tion. -kakexi': inträdande av hastigt utvecklad k. Jfr r-intoxikation. -kymografi': rönt-genfotograferingsmetod för framställande av ett rörligt organs (hjärtats) formförändringar och hastigheten, varmed det sker. -lavemang: lavemang med kontrastmedel, vanligen bariumsulfat för röntgenundersökning. -måltid: gröt, kräm 1. välling innehållande kontrastgivande medel, ss. bariumsulfat, toriumoxid, vismutnitrat.

Rëntgeno-grafering, -grafi' (av g. gra'pho, skriva): upptagande och framställande av röntgenbilden. Syn. radiografi. Röntgeno-gra'j. -gra'm: syn. röntgenbild. -logi' (av g. lo'gos, lära): vetenskapen om röntgenstrålarna. Syn. radiologi. Rontgenolo'g: forska-

re och utövare av röntgenologi. -skopi': se röntgengenomlysning.

Röntgen-reaktion (tidig): erytem genast 1. mera sällan några timmar senare efter bestrålningen. -rör: specialbyggt glasrör med infällda elektroder, som vid påsläppning av högspänd elektrisk ström alstra röntgenstrålar. -sensibilitet: den olika känsligheten hos olika kroppsvävnader mot r-strålaraa. -skiktupptagning: se radiotomi. -skydd: för röntgenstrålar ogenomträngliga anordningar (blygummiförkläden, bländare, skåp med blyglasfönster osv.), -skärm: med ett fluorescerande ämne (bariumplatinacyanur) be-struken kartongskiva för uppfångande av röntgenbilden vid röntgengenomlysning. -sterilisation: s. gnm bestrålning av könskörtlarna. -strålar: mycket kortvågiga, osynliga strålar (elektromagnetiska vågor), som fortplanta sig på samma sätt som ljusstrålar. De kunna även bete sig som enskilda energiknippen, som kallas kvanta eller fotoner. En röntgenstråle kan då betraktas som en ström av partiklar istället för som en följd av vågor. De uppstå då de svängande elektronerna i katodstrå-larna träffa antikatoden i röntgenröret; passera många ogenomskinliga kroppar och möjliggöra iakttagandet av inre kroppsdelar; genom deras inverkan på fotografisk plåt 1. film erhållas avbildningar av inre kroppsdelar; ju kortare våglängd, desto hårdare strålar o. desto starkare genomträngningsförmåga (djupverkan). Syn. X-strålar. -teknik: sammanfattningen av hela den röntgenologiska tekniken, -television: användande av televisionstekniken inom röntgendiagnostiken vilket medger ett fullgott utnyttjande av de fördelar man vinner av bildförstärkare, -terapi: röntgenbehandling, -u'lcus: se r-dermatit.

Rörandning: bronkialandning.

Rörelse-sjuka: motion sickness, ressjuka, bilsjuka, kinetos. -terapi: se sjukgymnastik.

Rörformigt synfält: s. som vid olika avstånd uppvisar samma storlek. Syn. rörseende.

Rörkåpa: strål- och högspänningsskyddande kåpor för röntgenrör.

Rörlig njure: se vandrande njure, ren mo'bi-lis.

Rörseende: rörformigt synfält.

Rötsår: svårläkta sår, brandsår.

Röttljusfoehandling: behandling genom utestängande av ljusets kemiskt verksamma strålar medelst fönster av rött glas, röda gardiner o. dyl. Vid behandling av smittkoppor. s

S.: 1. = kem. tecken för svavel, sulfur; 2. = synskärpa.

S.: å recept = Si gna (/.) = gör påskrift! 1. Signe'tur (/.) = må signeras, s. a.: å recept = secundum a'rtem (/.) = enligt konstens regler.

Sabadi'll(a): mexikansk lilja (Assagræa ser-rulata), vars frö innehåller gift mot löss. Sabadi'llfro. Ace'tum sahadiilæ: sabadillät-tika, "lus ättika". Sabel-ben: förlängt och framåt likt en krokig turkisk sabel böjt underben (tibia) vid kon-genital lues; även om genu varum, -trake'a: genom tryck från sidorna tillplattat luftrör, vanligen av struma. Sabina: Juniperus sabi'na, sävenbom, (en enbuskeart); håller ett giftigt ämne (savin); abortivmedel. Sabinism (I. -us, -i): förgiftning med s.

Sahin-Feldmann's reaktion 1. test: serologisk (kolorimetrisk) metod till påvisande av toxoplasmos; kan dock utfalla positivt även vid andra sjkd. Sabu'rr|a, -ae (/.): sand; odigererade ämnen i magen (s. ga'strica), vilka skola verka sjuk-domsalstrande, t.ex. framkalla övergående blindhet (sabbura'lamauros). Sacchara't us, -a, -um (/.): sockrad. Saccharo'myc|es, -e'tis (/. av g. sa'kcharon, socker -f- my'kes, svamp): släkte bland Saccharomycetes. S.

a'lbicans: torsksvamp. S. cerevi'siæ: öljäst. S-preparat: jästprep. för terapeutiskt bruk. Sa'cchar|um, -i (/. av g. sa'kcharon, socker): det vanliga rör-1. betsockret. S. amyla'ceum: druvsocker; syn. s. uvæ. S. la'ctis: mjölksocker. S. Satu'rni: blysocker. S. u'væ: druvsocker, glykos; syn. s. amylaceum. Saccifo'rm! is, -e (/.): säckformig. Saccula'rjis, -e (/.): hörande till sa'cculus. Sa'cculjus, -i (/. dim. av sa'ccus, säck): den mindre runda och främre delen av öron-labyrintens blåsa, från vilken del förbindelsegången, ductus reu'niens, går till snäckan, koklea. S. elii'pticus: utriculus i innerörat. Sa'cc us, -i (7. av g. sa'kkos): säck. S. conjunctivae: konjunktivalsäcken. S. digesto'-

rius: fundus + corpus -f pars angula'ris (sinus) ventriculi. S. endolympha'ticus: den blinda säck (utvidgning av ductus endolym-pha'ticus), som tjänar som tryckavledare från sacculus och utriculus. S. lacrimalis: tårsäcken. S. liena'lis: se ligamentum phre-nicocolicum.

Sa'c|er, -ra, -rum (/.): helig.

Sackade'rat andningsljud (av I. sacca're, sila; /. saccade, ryck): av många små pauser avbrutet inandningsljud.

Sackara's, (Saccharas): se invertas.

Sackara't (av /. sa'ccharum, socker): förening av rörsocker och ett basiskt ämne.

Sackar|efidro's, (i. Sacchar|ephidro's|is, -is av g. sa'kcharon, socker + epi', till -f hi'd-rosis, svettning): sockerutsöndring med svetten.

Sackarider: sammanfattande benämning på sockerarterna.

Sackari-fikation (av /. sa'ccharum, socker -f fa'cere, göra): sockerbildning. Sackarifice'-rande: som sockrar sig. -metri' (av g. me'tron, mått): kvantitativ sockerbestämning, antingen på kemisk väg eller polari-skopiskt med sackarimeter eller genom jäsning efter tillsats av jäst.

Sackarin, (1. Saccharin |um, -i):

/CO\ Cdb< >NH

NsOj/

är en imid till ortosulfobensoesyra, /COOH G&<

NSO2OH,

3—500 gånger sötare än rörsocker. S. so-lu'bile: sackarins natriumförening. Syn. kristallo's. Sackarin|a, sing, -um, (/. Saccharin I a, sing, -um): sötämnen.

Sackaro- (l Saccharo- av g. sa'kcharon): socker-, -galaktorré, (/. -gaIactorrhoe'|a, -ae av g. ga'la, mjölk + rhoi'a, flöde): mjölk-avsöndring innehållande stora sockermängder. -lytisk (av g. ly'o, lösa): med förmåga att spjälka socker, -myce'ter, (/. -myce'tes av g. my'kes, svamp): jästsvampar i allmän-Sackaros

het. — Saccharomyces albicans: orsak t. "torsk" hos småbarn. Jfr stomatomykos. S. cerevi'sice: orsakar alkohol jäsning, -myko's, pl. -myko'ser, (/. -myco's|is, -is pl. -es): av jästsvampar orsakade sjkd.; se blastomyko-ser.

Sackaro's: rörsocker, vanligt socker, sammansatt sockerart. Sönderfaller vid hydrolys eller av enzymet invertas i glykos och fruktos. Mest i sockerrör och vitbetor. Vid stark upphettning avgiver det vatten, blir brunt och övergår i en amorfmassa, karamell.

Sa'crum: se sakrum.

Sadel-led: led med två vinkelrätt mot varandra stående axlar, den ena konvex, den andra konkav, -näsa: näsa med intryckta näsben; antingen genom trauma eller bensjukdom (syfilis), -skalle: se klinocefali.

Sadi'sm (/. -us, -i efter markis de Sade): pervers könsdrift med begär att plåga, t.o.m. döda den åtrådda. Motsatsen masochism. Jfr algolagni, lustmord, pervers könsdrift.

Saemisch's sår: ulcus serpens co'rneae.

Saffi'sm, (/. Saphi'sm|us, -i): se lesbisk kärlek. Jfr pervers könsdrift.

Sa'ffran (arab. za fara'n): pistillmärkena av den makedoniska lökväxten Cro'cus sati'-vus, odlad flerstädes i Europa. Ofta förfalskad. -i'n: ett tjärfärgämne, det vanligen använda intensivt rött. -s|lefver: guldgul lever vid samtidig fettinfiltration och ikterus. Syn. he'par croca'tum.

Saft-banor, -gångar, -kanaler, -luckor: se lymfrum.

Sagina'tjus, -a, -um (/.): övergödd.

Sagittal (/. -is, -e av sagi'tta pil): hörande t. pil, pilrätt. Sutu'ra sagitta'lis: pilsömmen å skallen, -plan: med mittplanet (median-planet) parallella plan.

Sågo I mjälte: mjälte med folliklarna förstorade och genomskinliga, på snittet framträdande som kokta sagogryn i en rödbrun soppa; vid amyloidos.

Sagra'da(bark), (span, ca'scara sagra'da helig bark): cortex Rha'mni purshia'næ; avföringsmedel.

Sahli's hemogiobinome'ter: av S. angiven kolorimetrisk metod för hemoglobinbestäm-ning. Jfr Autenrieth m.fl.

Sahlin's barospirator: apparat för konstgjord andning, endast omslutande en del av

patienten. Syn. järnlunga. Jfr barospirator.

Sakral, (/. Sacral|is, -e): som tillhör sakrum, korsbenet, -anestesi' (av g. a priv. + ai'-sthesis, känsel): epiduralinjektion av ett lo-kalanestetikum i cana'lis sacra'lis för opera-

tiva ingrepp i bäckenbottenregionen. Vid hög s. injiceras i halvslummer stora novo-kaindoser i bäckenhögläge; härigenom även anestesi för bukoperationer. Syn. extradu-ralanestesi.

SakrjalgP, (/. Sacr| alg | i'a, -i'ae av sa'crum, korsben + g. a'lgos, smärta): smärta i sakrum. Syn. sakrodyni.

Sakralisation: sammansmältning av ett 1. båda tvärutskotten på 5. lumbalkotan med korsbenet.

Sakra'1-märgen: nedersta delen av ryggmärgen. -svulster: svulster (medfödda) i sakralregionen, t.ex. terato'ma sacrale. systemet: sakralautonoma systemet. Se autonoma nervsystemet.

Sakr I ektomi', (/. Sacr lectom| i'a, -i'ae av sa'crum, korsben -f g. ektome', utskärning): excision av sacrum (vid rektalkancer).

Sakro- (/. Sacro- av sa'crum): korsben-, -coc-cygje'us, -e'a, -e'um; -coccy'gic | us, -a, -um (I. av g. ko'kkyx, gök, svansbenet): som hör till kors- och stjärtbenen, -dyni', (/. -dyn | i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): smärta i korsbenet. -ilic|us, -a, -um (/.): iliosakral-. -kox|algi', (/. -cox|alg|i'a, -i'ae av co'xa, höft -f g. a'lgos, smärta): kronisk, särskilt tuberkulos infl. i leden mellan os sacrum och os ilium, -koxi't, (/. -coxi'tjis, -idis av co'xa, höft): infl. i sakroiliakalleden. -lumbal (/. -is, -e): som hör till korsbens- och ländre-gionen. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): avskärande av nedre ändan av sakrum.

Sa krum, (/. Sa'cr|um, -i av sa'cer, helig): korsbenet, os sa'crum.

Sakto- (/. Sacto- av g. sa'ktas): säck-, -sal-pi|nx, '-ngis (/. av g. salpinx, trumpet): utvidgad modertrumpet; utfylld av hydropisk vätska: -hydro salpi nx, '-ngis (/. av g. hy-dor, vatten + s.), 1. av var: -pyo|salpi|nx, '-ngis (l. av py'on, var -f s.), l.av blod: -hæ-matojsalpi|nx, '-ngis (l. av g. hai'ma -}- s.).

S|äl, -a'lis (/.): saltS.carlsbade'nse facti'tium: konstgjort karlsbader(vatten)salt. Laxermedel. S. emse'nse facti'tium: konstgjort em-ser(vatten)salt. Lindrigt expektorans.

Salaa'mkramp (arab. salaa'm, fredshälsning): se nickningskramp.

Sala'cit|as, -a'tis (/. av sa'lax, brunstig): abnormt stegrad könsdrift.

Salep: se tuber salep.

Salernoskolam en under medeltiden berömd

italiensk medicinsk högskola.

Salicin: glykosid förekommande i pilbark. Sönderdelas av emulsin i saligenin och glykos.Salieylaldehyd

Salieylaldehyd: ortooxibensaldehyd /OH

CeHi/ Förekommer i älggräs, Spi-\CHO

ræa ulmaria. Aromatisk aldehyd. Salicylalkohol: saligenin, ortooxibensylalko-yOH

hol CöH3<^ Aromatisk alkohol och

\CH2OH fenol. Ingår i salicin. Saligenin: se salicylalkohol. Salicyl | ami'd, (/. -a'mid | um, -i): o-oxibensa-mid; hållbarare o. mindre ventrikelbesväran-de än acetylsalicylsyra; analgetikum. Salicyi|as, -a'tis (/.): salicyla't, salicylsyrans salter, t.ex. na'trii s.: natriumsalicylat; hydra'rgyr i s.: kvicksilversalicylat; pheny'li s.: salol.

Salicyisyra: acidum salicylicum, ortooxiben-✓OH

soesyra CeH*/^ . Aromatisk

XJOOH

oxikarbonsyra. Antiseptiskt och antipyre-tiskt medel. Specifikt medel vid reumatiska åkommor. Salicylsyreplåster: tela salicylate Uppmjukande. Salicylu'rsyra: med glykokoll parad salicylsyra, hippursyra. Saliniazid (/. -um, -i): isonikotinsyrederivat; medel mot tuberkulos. Sali'nisk (av /. sal, salt): salthaltig. Sali'niska källor och vatten: mineralkällor och mineralvatten, vilka huvudsakligen hålla natrium-sulfat.

Sali'v|a, -ae (/.): saliv, spott. Saliva'l|is, -e (/.): som rör spottsekretionen. Saliv |a'ntia, sing, '-ans (/.): medel, som stegra spottsek-retion. Syn. ptyalago'ga. Saliva'r|is, -e (/.): saliv-. — Salivation, (/. Saliva't|io, -io'nis): spottutsöndring, sjukligt stegrat spottflö-de. Salivato'ri|us, -a, -um (/.): hörande till salivationsapparaten. Salivkörtlar: spottkörtlar. Salivomani': sjuklig vana att beständigt uttömma spott. Salk's vaccin: med formalin inaktiverat vaccin innehållande tre typer av poliomyelitvi-rus; profylaktiskt mot polio. Sa'Imiak: klorammonium. -sprit: gammalt namn på kaustik ammoniak. Salmone'llagruppen: beteckning för alla slags tyfus-, paratyfus- och enteritisbaciller. Salmonella paratyphi, S. schottmii'lleri: se Bacillus paratyphosus. Salmonello'ser, (/. Salmonelloses, sing, -is): av salmonellabakte-rier orsakade sjkd. Saloi (I. -um, -i): salicylsyrefenylester, yOH

XX)OCbHb; urinvägsantiseptikum.

Salongsimbecillitet: hithörande sinnesslöa äga förmåga att ytligt tillägna sig en hel del kunskaper, men sakna förmåga att därmed reda sig i livet, "de veta mycket, men förmå intet".

Salpeter (av l. sal pe'træ, klippsalt): allmänt ett namn för salpetersyrade salter, ss. chile-, kalium-, natrium-, silversalpeter; i inskr. bem. endast kaliumsalpeter: ka'lii ni'tras. -bakte'rier: nitrificerande 1. nitrob akterier, -papper: cha'rta nitra'ta, med kaliumnitrat indränkt torkat läskpapper, vid förbränning utvecklande gaser, som äro verksamma mot astma, -syra: vattenlösning av HNOs, acidum nitricum. -sy rlighet: HNOa, acidum ni-trosum.

Salping- (av g. salpinx): trumpet-, -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): exstirpation av äggledarna 1. örtrum-peten. -i't (/. -is, -idis): infl. 1. i äggledaren; 2. i örtrumpeten. Jfr hydro-, hemato-, pyo-, saktosalpinx. S. profluens: plötsligt stötvist uttömmande av större mängder tub ar innehåll till uterushålan.

Salpingo- (av g. salpinx): trumpet-, -eye's|is, -is (1. av g. ky'esis, havandeskap): tubar-graviditet. -grafi', (/. -graph | i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): röntgenfotografering av äggledaren efter dess fyllande med kontrastmedel.

Salping- (av g. sa'lpinx): trumpet-, -oofor|ektomi', (/. -oophor j ectom j i'a, -i'ae av g. 00'n, ägg + phore'o, bära + ektome', utskärning): samtidig exstirpation av äggledare och äggstock, -oofori't, (/. -oophoritis, -idis av g. 00'n, ägg -f phore'o, bära): infl. i äggledare och äggstock. Syn. salpingo-oothecitis. -ootheci't|is, -idis (l. av g. oothe'ke, ovarium): se salping I oof orit. -ovari |ektomi', (/. -ectomi'a): salpingektomi. Salpingo- (av g. salpinx): trumpet-, -pexi', (/. -pexji'a, -i'ae av g. pe'xis, fixation): operativt fästande av äggledaren. -(r)rafi', (/. -rrhaph|i'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): fastsyende av äggledaren till ovariet efter avlägsnande av en del av det senare, -skop (av g. skope'o, betrakta): instrument till besiktning av örontrumpe-tens mynning i nasofarynx. -stoma[tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun + tome', snitt): resektion av äggledaren och bildande av ny intraabdominal öppning, -stomi', (/. -stom|i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): anläggande av fistel å äggledaren i och för dränering, -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): insnitt i äggledaren; även syn. för salpingektomi. -uretcroj stomi', (/. -urete-

ro I stom I i'a, -i'ae av g. ourete'r, uret är -J-Salpinx

sto'ma, mun): anläggande av anastomos mellan tuba och uretär. — Salping|ysterojcye'-s|is, -is (l. av g. hyste'ra, uterus + ky'esis, graviditet): graviditet delvis i tu'ban, delvis i uterus.

Sa'Ipijnx, '-ngis (l. av g. salpinx): trumpet; 1. modertrumpeten, äggledaren, tu'ban; 2. örontrumpeten, tuba auditi'va. Saltatorisk reflexkramp (av I. salta're, dansa): vid vanligt gående 1. vid stående inträdande klonisk kramp i nedre extremiteterna, så att hoppande 1. dansande rörelser utföras; vid hysteri. Syn. Bamberger's sjkd, Salt-bildare: se halogen, -bristsyndrom: särskild form av extrarenala syndrom, varvid njurfunktionen i följd av betydande klor-resp. koksaltförluster, uppkomna av olika anledningar ss. av starka kräkningar, förbränningar, förgiftningar, binjureinsufficiens m.m. bringas att svikta; i olika njur-sjkd. kan vidare gnm skadegörelse å tubu-larsystemet o. därigenom minskad Na- och Cl-återresorption uppstå en farlig koksaltbrist. -de'ficit: underskott av närsalter i födan, så att salthunger uppstår, -feber: feber efter injektion 1. intagande av koksaltlösning, särsk. hos spädbarn lidande av näringsrubbningar 1. disponerade härför, -fluss: hudeksem med rikligt vätskeflöde, särsk. vid underbenssår. -hormon: mineralkor tik oider; se binjurehormoner (1) -hunger: behov av mineralsalter, isht koksalt.

Saltsyra: vattenlösning av HCl, acidum hyd-rochloricum, klorvätesyra. Syn. ac. muria'-ticum. Fri saltsyra i magsaft är den del av saltsyran, som icke är bunden vid äggvita. Se totalaciditet. — Saltsyra-brist, -deficit: brist på fri saltsyra i magsaften; vid brist härpå reagerar magsaften ej med kongo. Titreras viss mängd maginnehåll med 1/io normal saltsyra, intill dess att reaktion med kongo inträder, har man i den mängd normalsaltsyra, som tillsatts ett mått på saltsy-radeficit.

Sahiber, (c. salu'brjis, -e): frisk, sund, hälsosam. Salubrite't. Saul|us, -u'tis (/.): hälsa. Saluretikum (av l. sal, -is, salt + g ou re-sis, urinening): medel som befordra saltutsöndringen (natrium- och kloridjoner). Salv I ansikte: glänsande, inoljat utseende av ansiktshuden vid para'lysis agitans samt under o. efter encephalitis letha'rgica, uppfattat som förlamningssymptom. Sambu'cus: fläder; se fläderte. Samlag: ko'itus.

Sana't|io, -io'nis (/.): läkning. S. comple'ta:

fullständig 1.

Sanatorium (av I. sana're, göra frisk): sluten hälsovårdsanstalt, förlagd till klimatologiskt gynnsam plats och avsedd för svaga 1. kroniskt sjuka personer. Höjdsanatorier, fjällsanatorier, kustsanatorier. Hos oss har begreppet sanatorium nästan övergått till betydelsen av tuberkulossanatorium. Sana't|us, -a, -um (/.): läkt. Sanct Antonius-eld: ergotism. Sand j bad: inhöljande av heJa kroppen eller delar därav i het sand (47—48° för hela, 50—55° för delar av kroppen). Svettdrivande. Vid reumatism, gikt och neuralgi. Sandström, Ivar: svensk prosektor i anatomi i Uppsala. Upptäckte bisköldkört-larna.

Sand strom's körtlar 1. organ: se bisköld-körtlarna.

Sanering (av I. sana're, göra sund): åtgärder för åstadkommande av sunda förhållanden. -s I anstalt: desinfektions- och avlusningsanstalt.

Sanguif|er, -era, -erum (/.): blodförande. Sa'ngu I is, -inis (/.): blod. Sanguijsu'ga: se

blodigel.

Sangvinisk (av I. sa'nguis, blod): som med lätthet invaggar sig i förhoppningar. Sang-vi'niker. Se temperament. Sangvinole'nt, (/. Sanguineus, -ea, -eum, Sanguinoie'ntjus, -a, -um av sa'nguis, blod): blodig, blooddränkt, t.ex. fe'tus sanguinole'titus.

Sa'nijes, -e'i (/. fördärvat blod): brukas om tunt, brandigt, stinkande var. Sa'nit|as, -a'tis (/.): hälsa. Sanitär: som avser hygieniska åtgärder och inrättningar. Sa-nitetsväsen.

Santonin: ett naftalinderivat, CißHisOa, verksam beståndsdel i flo'res ci'næ. Maskmedel. Santonini'sm (/. -us, -i), Santoni'sm (/. -us, -i).

Sa'njus, -a, -um (/.)• sund. Saphe'n|us, -a, -um (l. av arab. alsa'fen, den förborgade): dold. Ve'na saphe'na: ven från tibiala fotranden upp efter den inre sidan av under- och överben till hia'tus sa-phe'nus och där mynnande i vena femoralis. Jfr rosenåder. Sa'piens (/.): vis.

Sa'pjo, -o'nis (/.): såpa. S. a'lbus: vit tvål. S. jodå'tus: jodsåpa. S. medicina'lis: medicinsk tvål. Saponifikation, (/. Saponifica'tjio, -io'nis): såpvandling, försåpning.

Saponi'ner: en grupp slemhinneartade, hemo-

lytiskt verkande och i lösning likt såpor skummande glykosi'der, t.ex. digitonin. Sa-ponini'sm (/. -us, -i): förgiftning med s. Syn.

sapotoxism.Sapor

Sa'p|or, -o'ris (): smak. Sapori|metri' (av I. sa'por, smak + g• metron, mått): bestämmande av den minsta smakbara mängen av en substans. Sapotoxi'ner: giftiga saponiner. Sapotoxi'sm

(/. -us, -i): förgiftning med sådana. Sa(p)phi'smus: se saffism. Saprjemi', (/. Sapr|æmlia, -i'ae av g. sapro's, rutten -f hai'ma, blod): putrid blodförgiftning. Sapre'misk. Jfr septikemi, toxin-emi. Sapri'n: ett ptomain. Sapro- (av g. sapro's): rutten-, -ge'n, (/. '-ge-n|es av g. genna'o, alstra): förruttnelsealst-rande. -fii, (/. '-phil|us, -a, -um av g. phi-le'o, älska): levande på ruttnande ämnen (många bakterier), -fy'ter, (/. '-phyta av g. phyto'n, växt): saprofyter, bakterier och lägre svampar, som uteslutande vegetera på död organisk materia. Brukas ofta som motsättning till patogena bakterier, -py'ra (av g. pyr, feber): putrid 1. tyfusfeber. Sarc- (av g. sarx): prefix — kött, köttigt. Sa'rcina (av I sa'rcina, paket): paketkocker, en familj mikrokocker liggande 8 och 8 i en kubisk grupp likt ett bomullspaket. S. ventri'culi: träffas i stagnerande maginne-håll vid dilata'tio ventri'culi. Sarcin | ur i: s. i urin. Sarco'ma: se sarkom.

Sarco'ptes scabie'i: skabbdjuret, tillhörande Sarcoptidæ. Sarco|sporidia: en ordning bland sporozoer. Sarko- (l. Sarc o- av g. sarx): kött-, -bla'ster (av g. blasto's, frö): muskelcellernas epitel-liknande moderceller, -c arc in o'ma: se -kar-cinom. -cei|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): äldre beteckning för elephanti'asis scro'ti och fasta testikelsvulster. -cy'st (/. -is, -is av g. ky'stis, blåsa): en familj sarkosporidier. -i'd (/. -es av g. ei'dos, utseende): sarkomlik men godartad svulstbildning, vanligast i huden och tillhörande den s.k. tuberkulidgruppen. -ido's (/. -is, -is): se Boëck's sarkoid. -kar-cino'm, (/. -carcino'm | a, -atis av g. karki'-nos, kräfta): svulstbildning, som utgöres både av sarkom och kräfta, -le'mm (/. -a, -atis av g. le'mma, skal): det strukturlösa hyllet kring den enstaka muskeltråden, -leuko'ser: leukoser med maligna svulster i det hemato-poetiska systemet. Hit höra även kloromen. -logi', (/. -logI i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): den del av anatomin som handlar om de mjuka kroppsdelarna, -ly's, (/. Mys | is, -is av g. ly'o, lösa): muskelcellernas upplösning. Sark|o'm, (/. Sarco'mja, -atis av g. sa'rkoma,

köttsvulst): elakartad, av talrika omogna celler bestående bindvävssvulst med sparsam

intercellularsubstans. Allt efter cellernas na-

tur skiljer man mellan rundcells-, jättecells-, spolcells-, blandcellssarkom; jfr fibro-, lymfo-, kondro-, melano-, myo-, myxo-, osteo-sarkom. — S. alveola're: med i alveoler ordnade celler, alveola'rsarkom. S. cylindroma-to'sum: s. med cylindrombildning. Jfr cy-lindrom. S. deci'duocellula're: äldre beteckning för syncytio'ma mali'gnum, som dock är en epitelial svulst. S. fascicula'tum: s. med celler i oordnade sig om varandra slingrande buntar. S. fusocellula're: väsentligen av spolformade celler bestående s., spolcellssarkom. S. giga'nfocellula're: jätte-ceilssarkom. S. glio'sum: gliosarkom; ett oegentligt namn på cellrika mjuka gliom. Jfr gliom. S. glo'bocellula're: rundcellssar-korn. S. medulla're: cellrikt s., mjukt som hjärnmärg. S. Kaposi: långsamt växande kärlrik t sarkom med blödningshärdar särskilt i underbenshuden. S. melano'ticum, S. meiano'des: melanosarkom. Se kromatofo-rom. S. osteoi'des: osteoidsarkom, sarkom som bildar osteoid vävnad. — Sarkomatös, (/. Sarcomatodes): sarkomartad. Sarko- (/. Sarco-)mato's (/. -is, -is): generaliserad metastasbildning vid sarkom. Sark-omfaloceie, (I. Sarc-omphaloce'11 e, -es av g. sarx, kött -f omphalo's, navel + ke'le, bråck): köttig tumor i naveln, -o'mfalus, (/. -o'mphaljus, -i): navelsvulst. Syn. fu'ngus umbili'ci.

Sarko- (/. Sarco- av g. sarx): kött-. -pla'sm|a,

-atis (/. av g. pla'sso, forma): den icke till kontraktil substans differentierade delen av muskelcellernas protoplasma, -pla'ster: syn. sarkoblaster. '-s (/. -is, -is): 1. multipla köttiga tumörer; 2, abnorm tillväxt av köttet, -somer (av g. soma, kropp): myokardiets mitokondrier (här finnas transaminaserna GOT och GPT).

Sarto'r|ius, -a, -um (/. av sa'rtor, skräddare): skräddar-.

Satellite's (/. -is, -is av sate'lles, drabant): ökning av gliaceller kring gangliecellerna i hjärnbarken, ss. t.ex. vid generell paralysi. Sa'tis (/.): tillräckligt.

Saturation, (/. 8atura't]io, -io'nis av saturate, mätta): mättande. Sature'rad: mättad. Saturnin|us, -a, -um (/.): som avser bly. Saturnus [/. av guden Saturnus, som slukade sina barn (liksom bly lätt sammansmälter med andra metaller)]: bly. Saturni'sm (/. -us, -i): blyförgiftning. Satyriasis, Satyro j mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. Sa'tyros, guden Dio'nysos' brunstiga ledsagare, faun + mani'a, galenskap): 1.

sjukligt stegrad könsdrift hos mannen; syn.

gynekomani; jfr andromani, nymfomani; 2.Sauerbruch's hand

leontiasis p.gr. av ansiktets likhet med saty-rens a.

Sauerbruch's hand: genom ändamålsenliga, operativa ingrepp på amputationsstum-pens muskler möjliggjord rörlighet av en handprotes. Jfr Krukenberg's arm. S. kammare: lufttätt slutande operationsrum, vari luften genom ett pumpverk kan bringas att över-1. understiga det atmosfäriska trycket; av betydelse vid operationer, särskilt inom pleurahålorna. Se undertrycks- och övertrycksmetoden.

Sauriderma (av g. sau'ra, ödla -f de'rma, hud): se iktyos.

Saxbett (odont.): bett med underkäkens pre-molarer och molarer bitande helt innanför motsvarande tänder i överkäken; enkelt eller dubbelsidigt.

Sb: kem. tecken för stibium.

§ca'bi|es, -e'i (/. av sca'bere, klia): skabb, av Acarus scabiei orsakad kliande hudsjukdom. Jfr psora.

Scabiophobi'a: se skabiofobi.

Scabri'tijes, -e'i (/. av sca'ber, skrovlig): skörhet. S. u'nguium (/. av u'nguis, nagel): sjuklig förtjockning,

uppsplittring och skörhet av naglarna.

Sca'l|a, -ae (/.): trappa och tonskala. S. ty'm-pani och S. vesti'buli: hörselsnäckans tvenne avdelningar, trumhåls- o. förrumstrappan.

Scale'njus, -a, -um (l. av g. skalcjno's, ojämn): namn på flera muskler.

Sca'pha: se skafa.

Scapho-ce'phalus: se skafocefali.

Scaphoi'des: se skafoid.

Sca'pula, Scapula'r-: se skapula, skapular-.

Scar|us, -i (/. av g. ske'ptron, stav): skaft.

Scarlatina: se skarlatina.

Scarlatine'lla: syn. Duke's Filatow's sjkd., fjärde sjkd., rube'ola scarlatino'sa.

Scarpa's organ: membra'na ty'mpani secundaria. S. triangel: trigo'num femorale.

Scat, å recept = Sca'tul|a, -ae (/.) = ask. Ad 1. in scat. — i ask.

Scha'nker: mest om det enkla schankersåret dvs. den mjuka s. = u'lcus vene'reum si'm-plex 1. mölle. Hård s. = Hunter's s., ini-tialskleros, u'lcus du'rum: syfilis primäraf-fektion. Se även chancre. — Schankrifo'rm = liknande sch anker (hård). Schankro's = liknande schanker (mjuk).

Scharlakansfeber: skarlatina. -linjen: en tvärgående fåra nära nagelroten, särskilt å tummen efter scharlakansfeber, -rekonva-lescentserum: serum från scharlakansfeber-rekonvalescenter. -serum: immunserum från

med skarlatinastreptokocker o. toxiner sprutade hästar. Scharlakansrött: amino-azotoluol-azo-^-naf-tol; färgar fett rött.

(S)charner|led (/. charnière, ledband): ging-lymus; syn. gångjärnsled, vinkelled. Scharpi; se charpi.

Schaudinn's organism: Spirochæta pa'lli-da, syfilisbakterien. Syn. Treponema pallidum.

Schaumann's sjukdom: se lymphogranuloma beni'gnum. Boëck's sarkoid. Schauta's operation: operationsmetod vid cancer uteri. S.-Wertheim's metod: se in-

terpositio.

Scheele, von, Carl Wilhelm: svensk

apotekare, upptäckare av gasen syre. Schereschewsky's närsubstrat: till + 58—60° C. uppvärmt hästserum, halvflytande, för odling av Spirochae'ta pa'llida. Scheuermann's sjukdom: kyfos hos ungdomar i följd av kotkroppsuppmjukning. Syn. cypho'sis dorsa'lis adolesce'ntium. Schick's reaktion: om difteritoxin i ringa dos insprutas intrakutant på person, som icke är immun mot difteri, uppstår efter två dagar lokal rodnad och svullnad kring in-sprutningsstället. S. symptom: vid bronkial-körteltuberkulos hos dibarn uppkommer ett flåsande ljud vid exspiriet på grund av körtlarnas tryck på en huvudbronk. Schilder's sjukdom: massiv infl. av hjärn-hemisf är ernås vita substans, börjande i occi-pitalloberna och karakteriserad av tidigt försvinnande av myelinet, mest hos barn och unga samt börjande med blindhet. Syn. encephalitis periaxials diffu'sa. Schilling-test: metod för bestämning av mängden utsöndrade vitamin B12 i urinen efter märkning med radioaktiva koboltisotoper.

Schimmelbusch's mask: mask för kloroformnarkos, vars tygöverdrag lätt kan bytas. S. sjukdom: mastit med bildande av talrika små cystor. S. sterilisationsapparat: en hämtare med dubbla mot varandra förskjutbara väggar genombrutna av hål, vilka vid steriliseringen ställas mitt för varandra. Genom omvridning kunna hålen förskjutas mot varandra och stängas, så att det steriliserade väl bevaras, -schi's, (/. '-schis|is, -is av g. schi'sis, klyvning): suffix i betydelsen spaltbildning. Schisto- (av g. schisto's): kluven-, -celi', (/. -coel|i'a, -i'ae av g. koili'a, buk):

medfödd fissur i buken, -ce'falus, (/. -ce'phal|us, -i av g. kephale', huvud): missfoster med kluvet huvud. Syn. schizo-cefalus. -cormi'a: se -kor-

mi. -cy'st|is, -is (/. av g. ky'stis, blåsa): blås-fissur. -eyt (av g. ky'tos, cell): 1. blodkropp stadd i segmentation; 2. fragmentationspro-dukt av röd blodkropp i blodutstryksprepa-rat. -cyto's (/. -is, -is av g.ky'tos,cell): anhopning av s-cyter i blodet, -glossi', (/. -gloss | i'a, -i'ae av g. glo'ssa, tunga): medfödd kluven tunga, -kormi', (/. -cormjia, -i'ae av g. kor-mo's, bål): kongenital spaltbildning av bålen. -meli', (/. -mel I i'a, -i'ae av g. me'los, lem): kongenital spaltbildning i lem. -myce'-tes: se Schizomycetes. -prosopi', (/. -proso-pji'a, -i'ae av g. pro'sopon, ansikte): medfödd ansiktsklyvning. Syn. schizo-p. -raki', (/. -rrha'ch|is, -is av g. rha'chis, ryggrad): kluven ryggrad. Se spina bi'fida. -so'mja, -atis (/. av g. so'ma, kropp): en missbildning med kluven buk och eventration av bukorganen samt vanligen förkrympta extremiteter. Jfr schistoso'mus. -somi'asjis, -is (/.): sjukdom genom schistosomer med feber, urtikaria, hematuri o. dysenteriartade symptom. Syn. biiharziosis. -so'm | um, -i (/. av g. so'ma, kropp): en familj trematoder (sugmaskar). Syn. Bilharzia. S. hcemato'bium: lever i portådern och andra bukvener, förorsakande hematuri o. njurlidanden (schistosomiasis vesi-ca'lis). Syn. Di'stomum hæmato'bium. S. ja-po'nicum: intränger i grovtarmsväggen o. levern, orsakande blodiga diarréer o. leveransvällning 1. -skrumpning (schistosomiasis intestina'lis). S. Man so ni: i portådergre-narna förekommande parasit, orsakande blodiga diarréer, -so'm | us, -i (/. av g. so'ma, kropp): person behäftad med -soma, -tra-che'l|us, -i (/. av g. tra'chelos, nacke): missfoster med kluven nacke.

Schizo-: se även schisto-.

Schizo- (av g. schi'zo): klyva, -blefari', (/. -blephar|i'a, -i'ae av g. ble'pharon, ögonlock): se colobo'ma palpebrarum, -buli', (/. -bulji'a, -i'ae av g. boule', vilja): viljeklyvning, se schizofreni, -ce'falus, (/. -ce'phal|us, -i av g. kephale', huvud): missfoster med efter längden kluven skalle. Syn. schistoce-falus. -fasi', (/. -phasji'a, -i'ae av g. pha'sis, tal): det förvirrade talet hos schizofrena, -fre'n, (/. -phre'nic|us, -a, -um); -freni', (/. -phren|i'a, -i'ae av g. phren, själ): symptom på resp. ett tillstånd av personlighetsklyvning, ett lossnande av de inre psykiska sammanhangen med bristande enhetlighet i vilja och strävanden, med bristande sammanhållning i tankarna och tankesprång, svår rubbning i känslolivet medan minne och uppfattning kunna vara intakta. Jfr deme'ntia præ-cox. -fy'ter, (/. '-phyta av g. phyto'n, planta): växter, som fortplanta sig genom klyvning,

lägre svampar och alger, -goni', (/. -gon | i'a, -i'ae av g. go'nos, avkomma): det skede i vissa protozoers könlösa fortplantning, då cellen, schizo'nten, (delar sig i ett större antal yngel, merozoi'ter. Se malaria. -i'd (l. -es av g. ei'dos, utseende): schizofreni-artad. Schi-zoidi': abortivform av schizofreni, '-myc|es, -e'tis, pl. -e'tes (/. av g. my'kes, svamp): enklast byggda bakterier, klyvsvampar. Hit hör bl. a. PPLO (mykoplasmaorganismer-na).

Schizo'nt: se schizogoni.

Schiz-onyki', (/. -onychji'a, -i'ae av g. schi'zo, klyva + o'nyx, nagel): uppsplittring av nagelranden.

Schizo-phasi'a, -phreni'a, '-phyta: se schizofreni, -fasi, -fyter.

Schizo- (av g. schi'zo): klyva-, -prosopi', (/. -prosopji'a, -i'ae av g. pro'sopon, ansikte): icke sluten fetal fissur i ansiktet, ss. harläpp, kluven gom. Syn. schisto-p. -toni', (/. -tott | i'a, -i'ae av g. to'nos, spänning): klyvning i fråga om tonusimpulserna i olika delar av kroppen, t.ex. hypertoni i armens flexorer men hypotoni i benets extensorer. -triki', (/. -trich|i'a, -i'ae av g. thrix, hår): uppsplittring av hårspetsarna. -ty'm (av g. thymo's, själ): den konstitutionstyp, ur vilken schizofrenierna utveckla sig. Syn. schizoid.

Schlatter's operation: se esofagoenterosto-mi. S. sjukdom: smärtor i tuberositas tibiæ, mest hos barn i 10—15 års åldrarna, på grund av avslitning 1. osteoperiostit.

S c Mayer's njuiprov: njurfunktionsprov med prövning av utsöndringsförmågan av intravenöst injicierat mjölksocker och jodkalium.

Schleich's infiltrationsanestesi': på tryckverkan genom ödembildning i huvudsak beroende anestesi vid injektion av utspädd koksaltlösning (2 °/oo) med tillsats av svaga anestetika ss. kokain, alypin (1. ersättningsmedel) i 0,01—0,05 resp. 0,01—0,1 %.

Schlesinger's prov: påvisande av urobilin-halten i urin. S. reagens: 10 gm zinkacetat + 100 kbcm alkohol. Vid tillsats av reagenset till urin, serum, exsudat, feces etc., som håller urobilin, fås fluorescens och ett karakteristiskt spektrum.

Schloffer's operation: plastisk fimo'sisope-ration utan avlägsnande av förhuden. S. tumör: infl. granulationstumor i operativa bukärr, ofta månader 1. år efter bukoperation, vanligen med en främmande kropp (tråd, gasbit) i centrum.

Schlosser's metod: injektion av 70—80 % alkohol i nerver vid neuralgi, särskilt tri-Schmidt's jäsningsproY

geminus; nerven degenererar. Jfr Lange's injektion.

Schmidt's jäsningsprov: feces utröras med jäst i en kolv, event, uppkommen kolsyra (vid närvaro av stärkelse) ledes genom vatten i ett slutet glasrör, varvid vattnet pressas undan och gasmängden uppmätes. S. sublimatprov: man sätter till en portion i vatten sönderrörda feces koncentrerad sub-limatlösning, varvid de urobilinhaltiga delarna efter 24 timmar äro rosa-, de bili-rubinhaltiga grönfärgade. S. suda'nprov: ett hasselnötstort stycke feces utrives med sudanlösning på ett större objektglas och upphettas till kokning, svalnar och undersökes mikroskopiskt; fettkulor äro röda. Schmid t-Strassburger's provmåltid: bestämd måltid för prövning i feces av tarmdigestionen, varvid ingen bindväv 1. tvärstrimmig muskulatur får finnas.

Schmincke's tumör:lymfoepiteliomutgående från nasofarynx, växande upp mot skallbasen och metastaser ande i halslymfkörtlarna.

Schmitz' bacill: Shigella ami'gua.

Schmorl's öar: smärre diskprolapser från nu'cleus pulpo'sus buktande in kotornas täckplattor mot kotkroppen.

Schneeberg s-lungkräfta: malignt lymf osar-kom 1. endotelsarkom i lungan; endemiskt hos koboltarbetare i Schneeberg i Sachsen.

Schock: se chock.

Schoemaker's linje: förbinder övre ändan av trochanter major med spina iliaca anterior superior och träffar utdragen normalt medellinjen i navelhöjd eller högre, vid högt stående trokanter längre ned.

Schottmiiller's bacill: Salmonella paratyphi B; orsakar svår form av paratyfus.

Schridde's sjukdom: allmän medfödd vattusot.

Schrijver-Bernhard's reflex: tåböjning vid slag på främre underbensytan; vid rubbn. i extrapyramidal syst.

S c h r o t h-kur: torrkostkur vid kroniska sjukdomar (syfilis, gikt, pleuritiska exsudat etc.), huvudsakligen bestående av skorpor och gröt av olika slag med ringa mängd vätska (var tredje dag s.k. "drickdag"); till kuren hör även våtvärmande inpackningar. Jfr Schweninger-kur.

Schultz-Carlton's utsläckningsfenomen:

avblekning av ett scharlakansfeberexantem

(men ej exantem av annan natur) å det ställe, där normalserum 1. serum från en scahlakansfeberrekonvalescent insprutas in-tradermalt.

»chultze's komma(sträng): den på ryggmärgstvärsnitt som ett komma framträdande, medialt om bakhornet belägna, nedåtgående bunten av bakre rötterna. S. operation: operationsmetod vid incontinentia urinæ hos kvinnor. S. svängningar: kraftiga svängningar upp och ned med det i skuldrorna fattade barnet för åstadkommande av andning hos nyfödda, som ej andas. Jfr ba-rospirator. S. tungfenomen: vid slag på tungan med perkussionshammaren uppstår vid tetani en muskelvåg, som endast långsamt försvinner.

"Schwabach", Schwabach's försök: en ljudande stämgaffel sättes först på undersökarens och i samma ögonblick som ljudet försvinner på patientens hjässa 1. omvänt. Hör patienten tonen längre än undersökaren (positiv s.), tyder detta på fel i yttre hörselledningen, i motsatt fall (negativ s.) på fel i labyrinten. Jfr Rinne's prov, Weber's försök.

Schwann's ka skidan: se neurilemma. Schweninge r-kur: avmagringskur med stark inskränkning av vätsketillförsel, särskilt till måltiderna. Jfr Schroth-kur. Schiiller-Christian's sjukdom: dödligt förlöpande lipoidos (mest hos barn) med bildning av en egendomlig gulaktig vävnad bestående av stora med kolesterin och koles-terinestrar fyllda celler (lipoidgranuloma-tos), varigenom defekter vållas å skallben, revben m.m.; vidare (genom kompression av hypofysen) exoftalmus, diabe'tes insipidus, eventuellt hypofysär fettsot m.m. Schiiller's sjukdom: osteoporosis circumscripta cra'nii, till skallbenen lokaliserad osteoporos.

Schafer's konstgjorda andning: läkaren böjer knä i ridande ställning över den på buken liggande o. komprimerar rytmiskt med båda händerna nedre delen av bröstkorgen. Jfr barospirator. Scilicet (/.): nämligen. Scie'ntjia, -iae (/.): vetenskap. Schonlein-Henoch's sjukdom: anafylak-tisk purpura.

Scilla maritima: sjölök; därav bu'lbus scil-læ. Scillai'n, Scillatoxi'n: giftiga glykosider i lökarna av Scilla. Medel vid hj ärtinsufficiens. Diuretikum.

Scintigrafi, (/. Scintigraph|ia, -Vae av 1.

scinti'lla, gnista -1- g. gra'pho, skriva): tvådimensionell registrering av gammastrålar från radioisotop, avslöjande dessas koncentration i olika delar av kroppen. Scintillans (/.): gnistrande.Scintülationsräknare

Scintülationsräknare: för mätning av radioaktiv strålning.

Scintillogram (av I. scinti'lla, gnista -f g. gra'pho, skriva): fotografisk upptagning av urladdningarna från radioaktiva ämnen inlagrade i organ.

Sci'rrhus: se skirr. Sele-: se även skle-.

Scléro'se en plaques (disséminées) (/.): multipel skleros; se skleros.

Scle'r|us, -a, -um (/. av g. sklero's): hård.

Sco'lex: se skolex.

Scopolami'num: se skopolamin.

Scopo|phobi'a: se skopofobi.

Scorbu'tus: se skorbut. Scro-: se även skro-. (Scrobi'cuius co'rdis) (/. dim. av scro'bis, grop + cor, hjärta): fossa epigastrica.

Scrot-: se skrot-.

Scu'tul|um, -i, pl. -a (/. dim. av scu'tum, sköld): fjäll, ruva. Se favus. Scutula'tlus, -a, -um, Scutifo'rm|is, -e (/.): om små stålfor-made hudefflorescenser.

Sey'bala: se Sky'bala.

Seba'cjeus, -ea, -eum (1. av se'bum, talg): tal gig.

Sebasto[mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. sebas-to's, högvördig -f mani'a, galenskap): religiöst vansinne.

Sebojli't, (/. '-lith|us, -i av se'bum, talg + g. li'thos, sten): konkrement i talgkörtel.

Sebo-rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av se'bum, talg + g. rhoi'a, flöde): sjukligt ökad avsöndring från talgkörtlarna antingen under bildning av torra, feta, sköra fjäll (j. sicca, syn. pityriasis capitis) eller i mera flytande form (s. ole o'sa) 1. under irritation av ytterligare avfjällande hudlager (e'ezema seborrho'i-cum). S. congesti'va: s. faciei med hyperemi och kongestionstillstånd, förstadium till lupus erythematosus. S. squamosa neonato'-rum: se cutis testacea. — Seborro'isk. Se-borro's, (/. Seborrho'icjus, -a, -um).

Se'b j um, -i (/.): talg. S. salicyla'tum: salicyl-syretalg.

Seca'I|e, -is (/.): råg. S. cornu'ium: mjöldry-ga; mellersta utvecklingsstadiet av parasitsvampen Cla'viceps purpu'rea, som ofta utvecklas på råg. Håller de uterus- o. kärlsam-mandragande alkaloiderna ergotamin, ergo-toxin o. ergometrin.

Secerne'ra (av I. sece'rnere): avsöndra, t.ex. secernerande körtlar.

Sece'ssjus, -us (/.): avgång. S. involunta'rii (/. ofrivilligt bortgående): ofrivilligt låtande av urin och avföring. Jfr inkontinens.

Seclu's|io, -io'nis (/. av seclu'dere, tillsluta): avstängning. S. pupi'llæ: avstängning mellan främre och bakre ögonkammaren genom sammanväxningar mellan iris och linskap-

seln. Jfr occlu'sio pupillæ, synechi'a i'ridis, synize'sis pupi'lla;.

Seereto'ri|us, -a, -um (/.): sekretorisk.

Secre't|um, -i (/.): sekret.

Sectio: se sektion.

Secunda'rijus, -a, -um (/.): hörande till andra klassen. Se i övrigt: Sekund-.

Sedati'v|a, sing, -um il. av seda're, lugna): lugnande medel. Jfr psykosedativa.

Se'd|es, -is (/.): 1. säte, t.ex. s. mo'rbi: sätet för en sjukdom; 2. avföring, t.ex. s. crue'n-tæ: blodiga öppningar.

Sedime'nt (/. -um, -i): bottensats, t.ex. urinens avsättning av formbeståndsdelar. S. lateri'-tium: i stående urin som bottensats utfällda tegelfärgade urinsyresalter. — Sedimente'-ra. Sedimentering.

Segelklaffarna: se semilunarklaffarna.

Segerhuva: den på den nyföddes huvud stundom som en huva liggande ägghinnan. Syn. ca'put galea'tum.

Segmental j is, -e (/.): hörande till segment.

Segme'nt (I. -um, -i, pl. -a): del av ett helt. Segmentä'r, t.ex. s. innervation: radikulär i. — S-a bronchopulmona'lia (Lo'buli pulmo'-num, BNA): i de enskilda lungloberna ingående mindre lungdelar; varje sådan del (segment) utgöres av en bronk av andra ordningen, bronchus segmenta'lis, och dess förgreningar; försörjes av en särskild artär; skiljes från angränsande segment av mer 1. mindre fullständiga bindvävssepta, i vilka vener och lymfkärl förlöpa; av betydelse vid operativa ingrepp. — Segment-ation, (/. -a'tio, -io'nis): förhandenvaron 1. bildning av segment (även om kärndelning). -diagnos: avgörandet om vilket segment, som är säte för ryggmärgsskada, -ering: 1. segmentation; 2. metameri. -kärniga: om leukocyter, vilkas kärnor bestå av 2—5 med varandra genom fina trådar sammanhängande olika segment.

Segregation, (/. Segrega't|io, -io'nis av segregate, avsöndra): avskiljandet av den ena genen i varje genpar vid mogningen av könscellerna, så att endast en gen av varje genpar kommer på varje könscell. — Segregator: jfr separator.

Seignettesalt: ka'lii na'trii ta'rtras. Se Fehlin g's lösning.

Seis|estesi', (/. -aesthesji'a, -i'ae av g. sei'sis, skakning + ai'sthesis, känsel): skaknings-förnimmelser, en känsla av skakning.

Seismo|terapi', (/. -therap|i'a, -i'ae av g. seis-mo's, skakning, egentl, jordbävning + the-

rapei'a, behandling): behandling av sjukdomar med mekanisk vibration.Sekacorinom

Seka- (/. Seca-), -cori'n|um, -i (/.): -lysa't (/. -um, -i): mjöldrygepreparat (av seca'le cornu'tum); värkbefordrande och blödningsstillande vid uterusatoni. — Seka'le: se se-ca'le cornu'tum.

Sekato'r, (av /. secateu'r): instrument för krossning av sten o.a. främmande kroppar i urinbiås an.

Sekret (av /. sece'rnere, avsöndra): det som utsöndras från icke endokrina körtlar. Jfr cxkret, inkret. -kapillärer: små enkla 1. förgrenade kanaler i körtelcellernas protoplasma, vilka mynna fritt på cellernas yta. — Sekretion, (I. Secre'tjio, -io'nis): sekretut-söndring. Sekretionsvakuo'ler 1. sekretvaku-o'ler: intracellulär blåsor, innehållande sekret.

Sekreti'n, (/. Secretin |um, -i): tarmslem-hinnehormon, som uppstår i duodenum ur ett prosekretin vid den sura magsaftens inträde i denna tarmdel och med blodet föres till pankreas, vars sekretion härvid stegras. Hämmar (liksom glukagon, som båda ha med pankreas att göra) saltsyreproduktionen i ventrikeln.

Sekretionsfasen: den i menstruationscykeln på proliferationsfasen följande perioden, varvid uterinslemhinnan under inflytande av progesteronet uppluckras och blir saftri-kare, så att den kan bjuda ett befruktat ägg möjlighet att fastna. Jfr proliferationsfasen.

Sekreto-dermato's, (/. Secreto-dermato's j is, -is av secre'tum + g. de'rma, hud): rubbning i hudutsöndringen.

Sekreto'risk (av /. sece'rnere, avsöndra): som avser sekretioner, t.ex. sekretoriska nerver.

Sektion, (/. Se'ct|io, -io'nis): 1. snitt; 2. obduktion. — S. aita: det höga stensnittet, varvid ett snitt göres genom buk och urin-blåsa ovan blygdbågen i kroppens medellinje för uttagandet av blåssten. Syn. epicys-totomi. S. cæsa'rea: kejsarsnitt, för hastigt utförande av förlossning. S. lega'lis: rättsmedicinsk liköppning. S. media'na: stensnitt, varvid bakre delen av urinröret öppnas från perinealsömmen, varpå stenen medelst tång extraheras ur blåsan.

Sektionssnitt (av /. se'ctio): den vid obduktioner allmänt antagna snittföringen; brukas i vissa fall även vid operationer, ss. beträffande njurarna, när dessa skola klyvas genom snitt från den yttre konvexa randen mot hilus i två lika hälfter.

Sekund- (l. Secund-): sekund-, -hjärtdöd: plötsligt inträdande hjärtdöd, t.ex. vid difteri för la inning, koronartrombos osv. -i'pa-r|a, -ae (/. av secu'ndus, den andre + pa'-rere, föda): tvåföderska. -volym: den från

hjärtat under en sekund utkastade blodmängden. Jfr slagvolym.

Sekunda'r (av I secu'ndus, den andre): i andra rummet, -anemi: anemi som ej är förorsakad av blodsjukdom utan är en följd av andra inflytanden såsom t.ex. följdtillstånd efter blodförluster, kakexier m.m. -blända-re: inom röntgenologien bländare som insätts mellan patienten och filmkasetten. -förnimmelser: se synestesier. -infektion: till en redan bestående infektiös sjukdom kommande annan infektion, för vilken vägen ofta öppnas av den första sjukdomen, -karies: se under tandkaries. -läkning: se per se-cu'ndam (intentionem). -sjukdomar: sjukdomar, som stöta till en föregående; eftersjuk-domar. Syn. deuteropati. — Sekundära könstecken: de med bortseende från genitalia olika kännemärkena mellan könen ss. skillnader i hårväxt, bröst, stämma, fett-fördelning m.m.

Sekvester, (/. Seque'str|um, -i): kvarstad på någonting; nekrotisk vävnads- 1. organ-del, som omges av frisk vävnad och som genom dennas reaktion, sekvestration, frigöres från sitt samband med omgivningen. Brukas

mest om bensekvestrar. Sekvestro|-tomi', (/. Sequestro|tom[i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativt avlägsnande av en sekvester. Jfr nekrotomi (2).

Selektion, (/. Sele'ctlio, -io'nis av seli'gere, utvälja): urval. Selektiv: utväljande.

Selektionsläran: se under darwinism.

Selenventil: plattor av material som släpper igenom den elektriska strömmen endast i en riktning. Användes inom röntgenologien stundom i stället för likriktarrör. Syn. spärr-likriktare, torrlikriktare, torrventil.

Selensulfid: vid seborre'.

Seliwanoff's prov 1. reaktion: vid närvaro av fruktsocker (t.ex. i urin) antager vätskan efter tillsats av saltsyra och resorcin samt upphettning i vattenbad röd färg.

Seü|a, -ae (I.): sadel-. S. tu'rcica: turksadeln; gropen på övre ytan av kilbenskroppen, som upptager hypofysen.

Sella'r|is, -e (/.): hörande till se'lla tu'rcica.

Semeio- (av g. semei'on): tecken-, -grafi', (/. -graphI i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): beskrivning på sjukdomstecken 1. -symptom, -logi', (/. -logI i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): symptomatologi.

Se'mel (/.): en gång. It(ere'tur) se'mel: förnyas en gång! (å recept).

Se'm|en, -inis, pl. -ina (/.): 1. frö; 2. också om den hanliga säden. — S. amy'gdali ama'-rum, s. amygd. du'lce: bitter- resp. sötmandel, s. Ii'ni: linfrö, s. lycopo'dii: se nikt, s.Semicanal»

nu'cis vo'micce: rävkaka, s. sina'pis: svartse-nap, s. strophanti: strofantusfrö. Seminal-(l. Seminal j is, -e): som hör till säden.

Semi- (/.): halv-, -cana'l | is, -e (/.): halvka-nal. -cirkulär, (/. -circula'r|is, *e): halvcirkel-formig. -decussa't|io, -io'nis (L, korsning): halv korsning. Jfr synnervskorsning, -lunär, (/. -luna'rjis, -e av lu'na, måne): halvmån-formad. -lunarbrosken: halvmånformiga broskartade ringarna (lemniskerna) i knäleden. -lunarklaffarna: klaffarna, valvulæ se-miluna'res, vid aorta- o. pulmonalismyn-ningarna i hjärtat, -membrano'sjos, -a, -um (/.): till hälften hinnartad, om musculus s., som är till hälften aponeurotisk.

Semini'ferjus, -a, -um (Z.): förande säd.

Semi|no'm (l. -a, -atis av se'men, säd): stor-celliga könskörtelkarcinom från felbildade groddceller. Syn. dysgerminom.

Semio|Iogi', (l. -log | i'a, -i'ae av g. semei'on, tecken + lo'gos, lära): symptomlära, se-mioti'k, syn. symptomatologi, semeiologi.

Semi- (/.): halv-, -ova'ljis, -e (L, äggformad): halväggformad. -permea'hel, (/. -permea'hi-l|is, -e av permea're, tränga igenom): till hälften 1. delvis genomtränglig. Semiper-meabla membraner: hinnor, som vid dialys genomsläppa kristalloider men ej kolloider. -tendi'nleus, '-ea, '-eum (/. av te'ndo, sena): till hälften senig, om musculus semit endino'sus.

Semmelweiss, Ignaz Philipp: professor i obstetrik i Budapest, visade 1861 att läkarna själva överförde smitta från obduktionerna av pyemifall till barnsängskvinnorna med puerperal sepsis som följd.

Senabort: missfall i 15:e—28 :e havandeskapsveckan.

Senaps-gas: diklordietylsulfid, stridsgas åstadkommande svårläkta sår. Syn. lost, yperit. -oljor: eller isorodanestrar, vilka i CO-gruppen innehålla svavel i stället för syre. Sammansatta enl. den allmänna formeln: CS:NR där R betecknar en alkoholradikal. Viktigast bland dem är allylsenapsoljan (allylisorodanid) CS:N-C_3H_5; ingår i en i senap förekommande glykosid, myronsy-rans kaliumsalt.

Sendrag: se crampus.

Sene'ctjus, -u'tis (/.): ålderdom.

Se'nega: roten av Polygala senega, håller senegin o. polygalin. Expektorans.

Senesce'ns (av /. sene'scere, åldras): åldrandet.

Sengstaken's tube: dubbelballongrör som anbringas med ballongerna liggande på var sida om kardia (vid blödningar från oesofa-gusvaricer).

Senhinnan: se sklera.

Senili'sm (/. -us, 4): gubbartat tillstånd, spec, i ungdomsåldern uppträdande gubbartad förändring i huden, bristande utveckling av genitalia och skelettet. Syn. proge'ria. Jfr geromorfism. Senilit|as, -a'tis, Se'ni|um, -i (/.): gubb- och gumåldern. S. præ'cox: förtidigt åldrande, speciellt i psykiskt hänseende. — Senil (/. -is, -é): gubbaktig. Senil demens: i samband m. åldrandet uppträdande allmän mera accentuerad avtrubbning av de psykiska funktionerna, mest karakteristiskt är minnes-nedsättning. Senilite't.

Se'nna: laxermedel av cassiaarter. Folium se'nnæ: sennablad. Fru'ctus s.: sennabalja. Sen-omlagring: förening av en frisk muskels sena med den perifera senstumpen till en defekt, sjuk 1. förlamad muskel 1. med dess fästeställe på benet, -plastik: överbryggande av sendefekter gnm bildning av smala lappar av senstumpar, gnm silkestrådar 1. gnm transplantation av friska senstycken, -reflex: muskelkontraktion vid lätt slag å tillhörande muskels sena, t.ex. patellarreflex, akil-lessenreflex. Sensation, (/. Sensa't|io, -io'nis av sen'sus, förnimmelse): sinnesförnimmelse, -s|analogi': se synestesi.

Sensi'bel, (/. Sensi'bil|is, -é): känslig. Sensibla nerver: känselnerver. Sensihilisera: göra känslig; 1. behandling av bakterier med antikroppar varigenom deras resistens nedsattes; 2. tillsats av amboceptorer till blodkroppar; 3. tillförsel av antige'n för åvägabringande av antikroppsbildning och allergi. Jfr desensibilisera.

Sensibilitet, (/. Sensibilit|as, -a'tis): känslighet, förmåga att iakttaga känsel- och sinnesintryck. Sensibilitetsrubbning: estesioneuros; rubbning i denna förmåga, t.ex. an-, hyp-, hyper-, par-estesi, an-, hyp-, hyperalgesi, ba-ty-, hemi-, para-, stereoanestesi m.m. Sensi-hilisi'n: antikroppen, reaktionsprodukten, som bildas genom sensibilogenet. När sensi-bilogen och sensibilisin träffa varandra, uppstår anafylatoxinet. Sensibiloge'n (av g. genna'o, alstra): antigenet vid anafylaxiens uppkomst. Syn. allergen, anafylaktogen. Sensiti'v, (/. Sensiti'v|us, -a, -um): 1. hörande till känseln. 2. överkänslig. Senskida: synnovialskida kring en sena. Sesiskideinflammation: se tendovaginit. Senso-mobilitet: de normala rörelsernas beroende av sensibla retningar (beröringsförnimmelser, muskelkänsla etc.). -moto'risk reflex: rörelser, som utan medvetandets ingripande framkallas av ett sinnesintryck.Sensorium

Senso'ri!um, -i (l. av senti're, iakttaga, känna): sinnesapparat; sammanfattningen av sinnesförnimmelsernas bearbetning inom psyken; medvetande. Sensorie'Il, Senso'risk, (I. Senso'ri|us, -a, -um): som rör sensoriet. Sensorisk afasi: orddövhet, se afasi. Sensoriska nerver: n., som leda sinnesretningar, sinnesnerver. Senso'riska barkcentra: sinnescentra.

Sensualism (/. -us, -i av se'nsus, förnimmelse): 1. tillstånd, vari man behärskas av kroppsliga passioner; 2. läran att alla själsliga yttringar, även kunskapen, är beroende på sinnesförnimmelser. Sensualite't: sinnlighet. Sensue'll: sinnlig. Se'nsjus, -us (/.): sinne, förnimmelse. Se'nsu latio'ri: i vidare bemärkelse. Sensu strictio'-ri: i trängre bemärkelse. Sentransplantation: lösgörande av en sendel från sitt sammanhang och överförande av biten till inläkning å ett annat ställe. Jfr senomlagring, med vilket ord det stundom förväxlas.

Scpara'nda (av Z. separa're, åtskilja): läkemedel, t.ex. gifter, som böra bevaras för sig, avskilda från andra medel. Separator (av I. separa're, skilja): instrument 1. apparat som skiljer ämnen från varandra. I medicinen särskilt om

instrument, som införas i urinblåsan och äro konstruerade för upphämtande av urin från vardera njuren för sig. Syn. segregator. Sepone'ra, (av /. sepo'nere, lägga å sido): utsätta, upphöra med given medicin. Se'ps|is, -is (l. av g. se'psis, förruttnelse): allmän beteckning för infektiös 1. infektiöst toxisk blodförgiftning. S. le'nta: endocarditis le'nta. Septisk, (/. Se'ptie|us, -a, -um). Septa'l|is, -e (/.): hörande till septum. Sept j ektomi', (l. Saept|ectom|ia, -i'ae av sae'ptum, skiljevägg + g. ektome', utskärning): bortop. av en del av nässkiljeväggen. Septichaemi'a haemorrha'gica (hos djur): olika sjukdomar orsakade av Bacillus bipolaris septicus eller Pasteure'lla och karakteriserade av hemorragiska härdar, t.ex. hönskolera. Syn. pasteurelloser. Septik I emi', (/. Septic |hæm|ia, -i'ae av g. septiko's, ruttnande + hai'ma, blod): blodförgiftning, allmäninfektion med spridning och förökning i blodet av smittämnen utan att nya lokala härdar uppstå, ss. vid pyemi. Se pyemi, sapremi, toxinemi. Septiko | pyemi', (/. Septico j pyæra j i'a, -i'ae av g. septiko's, ruttnande + py'on, var -f hai'ma, blod): septikemi med pyemi. Septo|tomi', (/. Saeptojtom|i'a, -i'ae av sae'ptum, skiljevägg + g. tome', snitt): insnitt i

eller bortopererande av en del av nässkiljeväggen. Jfr septektomi. Se'ptul j um, -i (/. dim. av se'ptum): liten skiljevägg.

Se'ptum, [/. S(a)e'pt|um, -i, pl. -ä\: skiljevägg.

— S. atrioventriculare: den fortsättning av den membranösa delen av septum inter-ventriculare, som på höger sida täckes av basdelen av valva atrioventricula'ris septala flik o. skiljer vänster ventrikel från höger förmak. S. interatrial le (S. atrio'rum, BNA, INA): skiljeväggen mellan båda hj ärtförmaken. S. interventricula're (S. ventriculo'-rum, BNA, INA): består av 1. membranös del, pars membranacea (S. membrana-ceum ventriculorum, BNA), som är bind-vävsartad o. belägen strax framför o. nedanför septum atrioventriculare samt 2. en muskulös del, pars muscula'ris (S. muscula-re ventriculorum, BNA) intagande resten o. den större delen av skiljeväggen. (S. nu'chce, INA): lig. nu'chae. S. orbita'le: mellan ögonlockens tarsus och orbitas benrand. S. pel-lu'cidum: mellan co'rporis callo'si knä o. colu'mnae fo'rnicis liggande vägg, som skiljer sidoventriklarnas framhorn från varandra.

Septum-defekt: medfödd frånvaro av en skiljevägg, mestadels om hjärtats septa, »deviation: snedställning av näshålornas septum, -polyp (blödande): lätt blödande, kärlrikt fibrom, sittande med bred bas på främsta delen av nässkiljeväggen. Sepurpur: se synpurpur. Seque'I[a, gen. och pl. -ae (/.): läsion 1. affek-tion som följd av en sjukdomsattack. Seque'ster: se sekvester. Se'n |es, -e'i (/.): rad, serie. Seriesnitt(ning): sönderdelning av ett helt organ, ett embryo osv. genom mikroskopiska snitt för undersökning i ordningsföljd efter varandra av t.ex. en muskelbunts, ett kärls etc. närmare förlopp. Sero- (av I. se'rum): vassla-, blodvatten-, -ce'-l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): avkapslat se-röst exsudat. -dermatoser (av g. de'rma, hud): hudsjukdomar med utsöndring av serum, ödem, blåsor osv. -diagnostik: användning av blodserum för diagnostiskt ändamål, ss. t.ex. för diagnos av syfilis genom Was-se rmann's reaktion, av tyfus genom Wi-da l's, av viss äggvita medelst precipitinreak-tion osv. -fibrino's, (/. -fibrino's|us, -a, -um): bestående av serum + fibrin, -logi', (/. -lo-g|i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om blodserums egenskaper och användning. Hit hör serumdiagnostik och -terapi, -negativ, (/. -negati'v I us, -a, -um): med negativ Was ser-Serosa

mann. -pneumoto'rax: p. med serös exsu-dation. -positiv, (/. -positi'v|us, -a, -um): med positiv Wassermann, -purule'nt (/. -us, -a, -wm): bestående av serum + var. Sero's|a, -ae (/.): med endotel beklätt bindvävsöverdrag över kroppshåligheten väggar. Syn. serös hinna. Serös, (/. Sero's|us, -a, -um av se'rum, blodvatten): 1. serumartad 1. bestående av serum; 2. epitelbeklädd. Serosa hinnor, serosa hålor. — Serosi't (/. -is, -idis): infl. i serös hinna. Serotina: se decidua.

Serotonin: substans i blodet med starkt toni-

serande effekt. Sero I vaccination, (/. -vaccina'tjio, -io'nis av se'rum, blod vatten -f va'cca, ko): insprutning av antiserum tillsammans med homo-logt bakterievaccin. Jfr serumvaccin. Serpigines, (/. Se'rpens av se'rpere,

krypa): om sår o. sjukliga nybildningsprocesser, som fortskrida åt ett håll medan läkning äger rum på andra sidan. Ulcus co'rneae se'rpens: krypande hornhinnesår. Serra't|us, -a, -um (l. av se'rra, såg): tandad. Serra'tusforlamning: förlamning av m. ser-ratus.

Ser res' körtlar: rester av tandaiilagens emaljlist (inga körtlar), av vilka postem-bryonalt små cystor i tandköttet kunna uppstå.

Sertoli's celler: sädeskanalernas stödceller, liggande mellan spermatogonierna o. möjligen närande dem. Syn. spermatoblaster. Ser |um, -i, pl. -a (l. vassla, blodvatten): vatt-nig äggvitehaltig vätska, mest om blodserum, dvs. blodvätskan (blodplasmat) efter avlägsnandet av fibrin och blodkroppar, bärare av viktiga biologiska egenskaper. Syn. blodvatten. S. antiscarlati'næ huma'num diagnosticum: konvalescentsorum mot scharlakansfeber för diagnostiskt bruk (ut-släckningsreaktion). Jfr toxinum. S. antive-neno'sum: serum mot ormgift. S. huma'num norma'le ad infusio'nem: normalt människo-serum. S. la'c tis: mjölkvassla. S. sa'nguinis: blodserum.

Serum-albumi'n: blodvätskans albuminer. »behandling: se serumterapi. -diagnostik: se se-rodiagnostik. -fasta bakterier: bakteriestammar, som äro resistenta mot serums destruktiva (t.ex. bakteriolytiska) verkan, -globu-li'n: blodvätskans globuliner. -hepatit: se inokulationshepatit. -järn: se plasmajärn. -profyla'x: förebyggande serumterapi. «reaktion: se serodiagnostik. -sjuka: sammanfattande benämning på de vanligen 8—10 dagar efter insprutning av artfrämmande serum stundom uppträdande sjukdomssymp-

tomen ss. hudutslag, ödem, ledsmärtor, körtelsvullnader, albuminuri m.m. i regel ana-fylaktiska fenomen.

Serum-terapi': behandling av infektioner medelst insprutning av antisera. Man skiljer ifråga om immunsera, vanl. erhållna från hästar, mellan antitoxiska, vilkas verkan huvudsakligen riktar sig mot bakteriernas toxiner samt an t ib akteriella, vilka angripa bakterierna själva; en annan serum-grupp, rekonvalescent- 1. konvalescentsera fås från personer, som nyligen genomgått en infektionssjukdom och därunder erhållit mot sjkd. ifråga, specifika skyddsämnen; bland de antitoxiska sera märkes det mot difteri, (anti)difteriserum, bland rekonvales-centsera mässlingsrekonvalescentserum. Se-rum-behandling bör inledas tidigt; ofta företages den i profylaktiskt syfte. Syn. orroterapi. Jfr autoseroterapi. -vaccin: sensibili-serande bakterier. Se serovaccination. Serös: se serosus.

Sesam(oi'd)-ben (härlett av likheten med fröna från sesamväxten): ossa sesamoide'a: små ben, särskilt i händer och fötter, som äro inflickade i en sena och i regel belägna tätt intill sen ans fäste, -brosk: små brosk i främre ändan av kannbrosken. -e'us, -e'a, -e'um (/.): hörande till sesamoidben. -i't (/. -is, -idis): infl. i sesamoidben. Sessi'l, (/. Se'ssil|Ls, -e): orörlig, fastsittande med bred bas. Seta'ce|um, -i (/. av se'ta, hår): hank, en vele av snöre, som drages genom en sårkanal för att underhålla ett vårflöde. S. ca'ndens: pla-tinatråd, som drages igenom angiom m.m. och därefter på galvanokaustisk väg bringas att glöda. Jfr fontanell (1), hank. Severus sjukdom: aseptisk bennekros i cal-caneusepifysen.

Sexual, Sexuell (av /. se'xus, kön): som har avseende på kön 1. könsliv. Sexue'llt tra'u-ma: psykiskt trauma, som träffat sexuallivet. Sexual-fömimmeise: normal s., med de för könet utmärkande fysiologiska förnimmelserna och heterosexuella inställningen; pervers s.: sjuklig avvikelse av könsförnimmelse och könsdrift ända till konträr s., då mannen känner sig som kvinna, kvinnan som man. Jfr masochism, onani, pederasti, sadism, -hormo'n: det överordnade hypo-fys- (och placentar)hormonet prola'n samt de i könskörtlarna producerade hormonen: andro(testo-)steronet hos mannen, follikel-(östradiol-) och corpusluteum(piogesteTon-)-h or monet hos kvinnan. Se genin. -neura-steni' 1. sexuell iu: n. med huvudsakligen sexuella besvär, utmattning, impotens 1.Sexus

stegrad retbarhet, masturbation, pollutio-ner, vaginism etc. -vetenskap, Sexuologi': läran om könslivet. Se'x|us, -us (/.): kön.

Sexårsmolaren: den vanligen först framträdande av de permanenta tänderna; utgör ss. kraftigaste tand stödjepelaren i det permanenta bettet. Enligt Angle klassificeras ocklusionerna efter 6-àrsmolarens förhållande.

Se Angle. Seyderhelm's lösning: blandning av kongo-rött o. trypanblått; färgar i urinsediment icke levande o. friska celler, men skadade delvis o. döda intensivt. Sfacelinsyra, Sfacelotoxin (av g. spha'kelos, brand): giftiga beståndsdelar i mjöldryga. Sfacelo- (/. Sphacelo- av g. spha'kelos): gan-grän-. -de'rm|a, -atis (l. av g. de'rma, hud): hudgangrän.

Sfa'celus, (/. Spha'cel|us, -i av g. spha'kelos): gangrän, brand, nekros. Sfagia'sm, (/. Sphagia'sm|us, -i av g. spha-giasmo's, slaktande): kontraktion av halsmusklerna vid en epileptisk attack. Spha-gi't|is, -idis (/. av g. sphage', strupe): hals-infl.

Sfeno- (/. Spheno- av g. sphen, kil): prefix i betydelsen kilformad. -cefali', (/. -cephalji'a, -i'ae; -ce'phal|us, -i av g. kephale', huvud): genom för tidig sammanväxning av pilsömmen kilformad skalle resp. person med sådan skallform. -et(h)moidai, (/. -ethmoida'-Ijis, -e av g. ethmo's, sil -f- ei'dos, form): som tillhör kilbenet och silbenet. -ida'1 (/. -is, -e): som hör till kilbenet. Sfenoida'Ineu-roser: djupliggande, borrande huvudvärk utan anatomiskt fynd. -idi't (/. -is, -idis): infl. i kilbenshålan, -kefali': se -cefali. -palati'nj us, -a, -um (/.): som tillhör kilben och gom.'-s (/. -is, -is): fastkilning av fostret i bäckenet, -tresi', Q. -tres | i'a, -i'ae av g. tre'sis, borrning): borrning av skallen vid kraniotomi. -tri'b (av g. tri'bo, skava): instrument för krossande av fostrets basala skalldel. -tripsi', (/. -trips I i'a, -i'ae av g. tri'psis, rivande): krossande av fosterhuvudet med sfenotrib. Sfingomyeli'n, (/. Sphingomyelin |um, -i): tillsammans med cefalin i nervsystemet(hjär-nan) förekommande till lipoiderna hörande fosfatid.

Sfi'nkter, (/. Sphi'nct|er, -e'ris; Musculus sphincter, PNA, av sphinkte'r, tillsnörare):

ringformad muskel, som sluter en öppning. S. a'ni exte'rnus och inte'rnus: yttre och inre analsfinktern. S. ampu'llce hepatopan-crea'ticæ: sf. vid ductus chole'dochus in-mynning i duodenum; syn. sph. Oddi. S. interme'dius: sph. prepylorica. (S. Oddi):

sph. ampullæ hepatopancreaticæ. S. prepy-lo'rica: ett muskelband i ventrikelväggen oralt om pylorus på gränsen mellan py-lorusmunstycket o. magmotorn. Syn. s. in-termedius. S. pupi'llæ: den i iris liggande, pupillen kontraherande ringmuskeln. S. py-io'ri: muskelringen i pylorusvalveln. S. ure'-thræ (S. ur. membrana'ceas, BNA; S. ur, diaphragma'ticæ, INA): muskelbuntar från m. transv. perinei profundus, som sfinkterfor-migt omgiva urinrörets inom diaphragma urogenitale liggande del. Syn. Guthrie's m., Wilson's m. -algi', (/. -alg|i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): neuralgisk smärta vid anus slutmuskel, -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): syn. iridek-tomi. Syn. korektomi. -1'sm (/. -us, -i): kramp i analsfinktern.

Sfinktero- (i. Sphinctero- av g. sphinkte'r): tillsnörare-. -ly's, (/. '-lys | is, -is av g. ly'o, lösa): operativ lösning av sammanväxningar hos iris. -plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation för ersättande av defekt anal-sfinkter. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): genomskärande av en sfinkter vid förträngning.

Sfygmo- (/. Sphygmo- av g. sphygmo's): puls-, -gra'f (av g. gra'pho, skriva): instrument för uppptecknande av pulsens rörelser. Jfr ky-mograf. Sfygmografi'. -gra'm (av g. gra'm-ma, skrift): pulskurva; den på sotat papper av sfygmografen ritade kurvan, -logi', (/. -lo-g|i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): pulslära. - manometer (av g. mano's, tunn + me'tron, mått): apparat för blodtrycksbestämning. Syn. tonometer (2). -skopi', (/. -scop|Fa, -i'ae av g. skope'o, betrakta): pulsundersökning, -tonome'ter (av g. to'nos, spänning + metron, mått): instrument för uppmätning av artärväggens elasticitet. Sfyr- (/. Sphyr- av g. sphy'ra): hammare-, -ek-tomi', (/. -ectom I i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): operativt avlägsnande av malleus, -o I tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativt borttagande av en del av malleus. Sfärisk aberration: företeelsen att parallella ljusstrålar, som träffa en sfärisk spegel 1. lins på något avstånd från axeln, s.k. kantstrålar, icke gå gnm brännpunkten. Syn. monokromatisk a. Jfr kromatisk a., astigmatism.

Sfäro- (l. Sphæro- av g. sphai'ra): klot-, -cy'-ter, (/. '-cyti av g. ky'tos, cell): kulformade röda blodkroppar med minskad diameter (vid hemolytisk ikterus). Sfärocytanemi: blodbilden vid familjär hemolytisk ikterus. -cyto's (/. -is, -is): rikligt med sfärocyter i blodet ofta vid hemolytisk anemi, -faki', (/.Sharpey's trådar

-phac j i'a, -i'ae av g. phako's, lins): kulfor-migt välvd lins. -oi'd (I. -es av g. ei'dos, form): kulformig.

Sharpey's trådar: oförkalkade bindvävstrådar, som från periostet skjuta in i bensubstansen.

Sheehan's sjukdom: hypofysinsufficiens förorsakad av post partumnekros av hypo-fysen. Syn. Simmond's sjukdom.

Shenton-linjen: på en frontal röntgenbild av ett friskt bäcken bilda de nedre konturerna av os pu'bis och c o Hum fe'moris tillsammans en jämn obmten båge, vid minsta förskjutning uppåt 1. utåt av coUum uppstår ett hak.

Shiga-Kr use's bacill: en av dysenteribacil-lerna. Se dysenteri, paradysentery

Shige'llagruppens bakterier: Sh. dysenteri'æ: syn. Shiga-Kruse's bacill, Sh. paradysen-teri'ae och Sh. So'nnei.

Shrapnell's membran: den tunna delen av trumhinnan ovanför promine/ntia mallea'-ris o. pli'cae mallea'res. Syn. pars fla'ccida (membra'nae ty'mpani).

Shunt (<?.): strömförbindelse, -förgrening; användes vanligen om abnorm förbindelse (anastomos) mellan blodvågarna, t.ex. öp-penstående ductus arteriosus.

Si: kem. tecken för silicium.

Siago'nagrja, -ae (/. av g. siago'n, käkbenet -f a'gra, attack): smärtor i käkhålan.

Siagonjantri't (/. -is, -idis av g. siago'n, käkben + a'ntron, håla): infl. i käkhålan.

Sial- (av g. si'alon): saliv-, -adeni't (/. -is, -idis av g. ade'n, körtel): infl. i spottkörtel. -ago'-ga, sing, -ago'gum (/. av g. agogo's, ledande): spottbefordrande medel. Syn. ptyal-ago'ga. -erne's, (/. -e'mes'is, -is av g. e'mesis, kräkning): hysteriskt kräkande av saliv, -i'sm (/. -us, -i): spottflöde.

Sialo|adeni't(is): se sialadenit.

Sialo- (av g. si'alon): saliv-, -aero|fagi', (/. -phag[i'a, -i'ae av g. aer, luft + phagei'n, äta): sväljande av saliv och luft. -angi|-ektasi', (/. -ectas|i'a, -i'ae av g. angei'on, kärl + e'ktasis, utvidgning): dilatation av spott-gångarna. -ang(i)i't (/. -is, -idis): infl. i spott-gångarna. -ce 1 e, -es (/. av g. ke'le, bråck): cysta eller tumör i spottkörtel. -dochi't (/. -is, -idis av g. docho's, innehållande): infl. i spottkörtelgångar. -duktuli't; -dukti't, (/. -ductuli't|is, -idis; -ducti't|is, -idis av du'c-tus, gång): infl. i du'ctus parotide'us. -gra-fi', (/. -graph I i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): röntgenfotografering av spottgångarna efter fyllning m. kontrastmedel. -lit(h)i'asis, (/. -lithi'asjis, -is av g. li'thos, sten): spottstens-bildning. Sialoli't: spottsten. -lito|tomi', (/.

-litho|tom|i'a, -i'ae av g. li'thos, sten -f tome', snitt): snitt i spottkörtel- resp. spottkör-telgång för avlägsnande av spottsten. -rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): ymnigt spottflöde. Syn. ptyalorré. Sialo's (/. -is, -is): kollagen s. är en reumatisk affek-tion med xerostomi och ögonförändringar (syndroma dacryo-sialoadenopathia sicca).

Sialo- (av g. si'alon): saliv-, -sche's, (/. sche'-s|is, -is av g. sche'sis, undertryckande): avbrott i spottsekretionen. -semeio|logi', (/. -log I i'a, -i'ae av g. semei'on, tecken -f- lo'gos, lära): diagnostiserande genom kemisk undersökning av saliv och svalgsekret, '-s (/. -is, -is): salivflöde, -steno's (/. -is, -is av g. steno's, trång): förträngning av spottutförs-gång. -sy'ri|nx, ' ngis (/. av g. sy'rinx, tub): 1. spottfistel; 2. spruta för spolning av spott-gång 1. dränrör för densamma.

Si'bil|ans, pl. -a'ntes (/.): pipande, ss. rho'nchi sibila'ntes.

Sic! (/.): så; i recept (vid avsiktligt överskridande av max. dos) = så är meningen!

Sicca-metodiken: hemoglobinbestämningsme-tod; blod blandas med pulver av natrium-oxalat, natriumhydrosulfit o. saponin, varigenom det på ett par sekunder hemolyse-ras; ett par droppar införas i en kapillärkammare o. jämföras med standardfärg. -syndromet (Sjögren): Ceratoconjunctivi-tis si'cca, nedsatt sekretion i tår- och spottkörtlar samt nässlemhinnan.

Si'cc|us, -a, -um (/.): torr. Sicka'ntia, sing. si'ekans, (l. Sicca'ntia, sing, si'c cans): torkande läkemedel. Sicka'tor: pulverblåsare för vagina.

Sickle-cell anemi': anemi med lieformade erytrocyter; syn. drepanocyto's, meniskocy-to's.

Si'derans: stormigt förlöpande. Syn. fulminans.

Sidero- (av g. si'deros): järn-, -dromo|fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. dro'mos, lopp + pho'bos, fruktan): rädsla att resa på järnväg. -fe'ra (av g. phe'ro, bära) celler: fagocyter, som innehålla blodfärgämnederivat. -fibro's (/. -is, -is av fi'bra, tråd): järnav-lagring i bindvä\shärdar i mjälten, -peni', (/. -pen I i'a, -i'ae av g. peni'a, brist): (serum)-järnbrist i blodet .

Sidero's (/. -is, -is av g. si'deros, järn): järn-avlagring i inre organ, särskilt i lungorna. Sidero'sis bu'lbi: rostbrun missfärgning av iris, näthinnan osv. på grund av järnsplitter i ögat. S. pulmo'mim: järnfilarlunga.

Sidero I sko'p (av g. si'deros, järn + skope'o, betrakta): apparat för påvisande och lokalisering av järnflisor i ögat (magnet).Sidokedjor

523

Simbyxeanestesi

Sidokedjor: atomgrupper (radikaler), som inträda i stället för väteatomer i bensolringen. Sidokedjeteorien: enligt Ehrlich består varje cell i biologisk mening av en "Leis-tungskern" och talrika sidokedjor i analogi med bensolringen och dess sidokedjor. På liknande sätt som i fråga om bensolderiva-tens förhållande till bensolkäman skulle atomer och atomgrupper i cellinnehållets sammansatta molekyler upptaga t.ex. näringsämnen, gifter, antigener osv. Sidokedjorna kallas för den skull också recepto'-rer. Förutsättningen för att t.ex. ett gift skall fixeras vid en cells protoplasmabe-ståndsdelar vore alltså, att dessa innehålla för giftet passande receptorer. När recep-torer skadas, återbildar cellen nya, därest cellskadan ej är ohjälplig. I de fall då antigener upptagas av receptorer, kunna receptorer regenerera i överskott, frigöras och övergå i blodet såsom antikroppar, anti-toxiner o.a. Se immunitet, haptofor, receptor.

Sidosträng: ryggmärgens vita substans late-ralt om framhom och bakhorn i den grå substansen, -s[resten: en del av sidosträngen medialt om Gower's bunt och sidosträngs-pyramiden på laterala sidan om fram- och bakhorn. -s|sklero's: amyotrofisk lateral-skleros.

Sido|ventriklar: hjärnans sidokamrar.

Siebold's sax 1. perforato'rium: saxlikt instrument med starkt krökta brancher för utförande av dekapitation vid förlossningshinder.

Siegle's tratt: en med bälg försedd örontratt för stegring 1. sänkning av trycket i yttre hörselgången i och för prövning av trumhinnans rörlighet.

Sifo'n, (/. Si'ph|o, -o'nis av g. si'phon, rör): sug- 1. presshävert, särskilt om vattenlås i W. C. -o'm(a): se cynlindrom.

Si'gm|a, -atis (/. av g. bokstaven a = sigma = s): colon sigmoide'um. -ci'sm (/. -us, -i): syn. sigmatism.

Sigmati'sm (/. -us, -i av g. si'gma = bokstaven s): oförmåga att uttala bokstaven s riktigt. Syn. sigmacism. S. interdenta'lis: läspande.

Sigmoideo-: se sigmoido-.

Sigmoid I e'us, -e'a, -e'um (/. av g. si'gma -f ei'dos, form): hörande till S-format organ. Sigmoide'um = S-roma'num: den S-formade

grovtarmsslyngan, colon sigmoide'um, "romerska esset".

Sigmoidi't (/. -is, -idis av g. si'gma + ei'dos, form): infl. i colon sigmoide'um.

Sigmoido- (av g. si'gma + ei'dos): sigmoi-

de'um-. -pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae av g. pe'xis, fixation): uppdragande av nedsänkt colon sigm. samt fixering gnm s utur er in g; op. för prolapsus recti, -prokto|stomi', (/. -procto|-stom|i'a, -i'ae av g. prokto's, bakdel + sto'-ma, mun); -rekto|stomi', (/. -recto|stom|i'a, -i'ae av re'ctum, ändtarmen + g. sto'ma, mun): op. öppnad förbindelse mellan colon sigm. och rectum vid ändtarmsstriktur. -sko-pi', (/. -scop I i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): se rektoromanoskopi. -stomi', (/. -sto-m|i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): anläggande av a'nus praeternaturalis vid colon sigm. -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): op. öppnande av colon sigm.

Signalsymptom: tidigsymptom vid olika can-cerlokalisationer.

Signatu'r, (/. -a, -ae av signa're, signera): påskrift om innehåll och bruksanvisning av medicin m.m. Signe'ra. Jfr recept.

Si'gn|um, -i, pl. -a (/.): tecken. S. niali o'mi-nis: dåligt tecken. S. mo'rbi: sjukdomstecken. S. mo'rtis: dödstecken.

Silarge'n (/. -um, -i): klorsilverkiselsyre-gel; internt och externt adsorptiv-desinficiens.

Silbenet: os ethmoidale.

Silbens-cellerna, -labyrinterna: de från båda sidoränderna av silbensplattan nedhängande kropparna, labyrinthi ethmoida'les, och de i dem befintliga med näshålan kommu-niserande silbenshåligheterna, cellulæ ethmoida'les. -plattan: den horisontala av ett flertal (c:a 12) hål för nervi olfacto'rii genomborrade benplattan i silbenet, la'mina cribro'sa.

Silicoüc|us, -a, -um (/.): silikotisk.

Silika't (av I. si'lex, kisel): kiselsyrans salter. Silikater: ofta antacida. Siliko's, (/. Silico's| is, -is): av kiselstenstoft orsakad pneumo-nokonios. Silikosidero's, (/. Silico-sidero's| is, -is av g. si'deros, järn); -tuberkulo's (/. -tubercu!o's|is, -is): med järnstoft resp. tuberkulos kombinerad pneumonokonios.

Silk I worm I gut (e.): suturmaterial, berett av silkesmask, som dödats just då den varit färdig att börja spinna sin kokong, varvid det flytande trådmaterialet i maskens inre utdrages i trådform.

Silvester's metod (vid konstgjord andning): armarna omväxlande höjas horisontalt över huvudet å den på rygg liggande pat. (inspiration) och pressas därefter mot bröst-väggen (exspiration). Jfr barospirator.

Sim-byxeanestesi: anestesi omfattande anus, perineum, bakre pungytan o. huden å lårbenets insida. Vid sjukdomar i cauda equina 1. vid injektion av ett anestetikum i lum-balkanalen. Syn. ridbyxe-a. -hallskonjunk-

tivit: se paratrakom. -hud: större hudveck mellan fingrar 1. tår. Similia similibus: se homeopati. Si'mil I is, (/.): lik.

Simmond's kakexi', S. sjukdom: hypofysär kakexi (vid insufficiens i hypofysens främre lob) huvudsakligen hos kvinnor i generationsåldern med bortfall av axelhåle- och blygdhår, tandutfall, upphörande av menses, atrofi av inre organ, abnorm avmagring, hudatrofi, nedsättning av grundomsättning, blodtryck, blodsocker och temperatur, utslockning av könsfunktionen m.m. Syn. cachexia hypophysa'ria, hypophyseo-pri'va 1. pituita'ria, dystrophia marantoge-nita'lis. Se hypopituitarism. Sim on art's band: b and formade samm an -växningar mellan amnion och fostret, vid hyp amnion.

Simplex (/.): enkel. Simplicia: läkemedel, som endast innehålla ett enkelt verksamt ämne; motsatsen compo'sita = sammansatta.

Simprovet: se lungprovet (hydrostatiska). Sims' operation: genomskärning av sphincter cu'nni på båda sidor vid vaginism. S. speku-lum: dubbelspekulum i form av tvenne rännformade plattor, hakformigt utgående från

vardera änden av handtaget. S. uterus-son d: graderad sönd för mätning av uteri längd.

Simula'nt (av /. simulate, låtsa): en, som bedrägligt låtsar sjukdom. Simule'ra, Simulation; syn. mo'rbus fictus. Simulta'n (av /. si'mul, på samma gång): samtidig. -kasett: kasett innehållande fler filmer på visst avstånd över varandra, varvid vid tomografering erhålles bilder av flera plan med samma exponering, -ympning: samtidig aktiv och passiv immunisering. Sina'p[is, -is (/.): senap. Sinapism (/. -us, -i av sina'pis, senap): beredning av senapsdeg, senapspapper, senapsduk etc. och deras användning. Sincip|ut, '-itis (/. av se'mi-ca'put, halva huvudet): pannan, pannbenet. Motsatsen occiput.

Sinding-Larsen's sjukdom: aseptisk nekros i knäskålen. Sine (/.): utan.

Singular|is, -e (/.): enskild, enstaka. Singult[us, -us (/.): snyftning; se hicka. Sinist|er, -ra, -rum (/.): vänster. Sinistro- (av /. sinister): 1. vänster-. 2. ogynnsam-. -cardia: se -k ar di', -gyration, (/. -gy-rat|io, -io'nis av g. gy'ros, ring): vänster-vridning, t.ex. vid ögonrörelser 1. av polari-

sationsplanet. -kardi', (I. -card | i'a, -i'ae av g. kardi'a, hjärta): dislokation av hjärtat åt vänster, -manuell (av I. ma'nus, hand): väns-terhänt. -position, (/. -posit|io, -io'nis av

po'nere, ställa): se positionsförändringar, '-s (/. -is, -is): 1. granatchock, det nervösa o. mentala tillstånd (inklusive tal- och hörseldefekter) hos personer, som utsatts för bombardemang; 2. ränteneuros efter olycksfall. Sinnes-analogier: se synestesier. -celler: celler, som upptaga utifrån kommande retningar o. gnm nervösa ledningsbanor överföra dem till centrala nervsystemet. Jfr -epitel, -centra: barkområden i storhjärnan för medvetet uppfattande av sinnesintryck ävensom bevarande av desamma i minnet o. skapandet av sensoriella föreställningar, »epitel: de celler, i vilka sinnesnervernas änd-grenar utlöpa, -nerver: nerver, som förmedla retningarna av sinnesorganen till sinnescentra. Syn. sensoriska nerver, -organen: syn-, hörsel-, lukt-, smak- och känselorgan. -sjukdom: frenopati, psykos. Sinnes-slöhet: psykisk undermålighet omfattande graderna idioti (obildbarhet), imbecil-litet och debilitet (bildbarhet). Syn. oligo-freni. -villor: hallucinationer, illusioner. Sino-atriala, -aurikulära systemet: sinusknu-ten och dess utlöpare. Se retningsledningssystemet.

Sinuit (/. -is, -idis): infl. i de från näshålan utgående bihålortia (sinus) i skallens ben. Sin|us, -us (l. veck): utbuktning, hålrum. — S. anal es (S. recta' les, BNA): fårorna mellan de longitudinella slemhinnevecken i ändtarmen. S. ao'rtæ och S. tru'nci pulmo-nalis: utbuktningarna av artärväggen vid aortas resp. traneus pulmonalis tre valvel-fickor. S. caro'ticus: en lindrig utvidgning på arteria carotis interna vid dess ursprung. Väggen är här tunnare. Pulsen blir härigenom större och de i väggen här inbyggda nervändarna har av receptorganet, si-nusnerven, en gren från n. glossopharyn-geus signalerar centrala nervsystemet, som reflexvägen genom förlängda märgen reglerar blodtrycket och hjärtfrekvensen. Sinusnerverna äro sålunda buffertnerver för blodtrycket. Om trycket i sinus carat ic us ökas, går impulsen via sinusnerven till glossopharyngeus och vidare till vagus, varvid pulsfrekvensen minskas, småartärer-na vidgas och binjurebarken minskar nor-adrenalinutscndr ingen. Motsatsen inträffar om trycket i sinus caroticus sjunker. S. caverno'sus: blodledaren på ömse sidor om sella turcica. S. circulars, BNA: en venbåge runt om foramen magnum på skal-Sinus coronarius

lens insida. (S. circula'ris Riedleyi): båda sinus cavernosi förbindas gnm sinus inter-cavernosi, varigenom en ring uppstår, med nämnda namn. S. corona'rius: den stora tvärvenen på hjärtats baksida mellan förmaks» och kammardel, upptar de flesta av venæ cordis och mynnar i högra förmaket. (S. ethmoide'i, INA): cellulæ ethmoidales. S. frontalis: pannbenets håla. S. intercaver-no'si (S. int. ante'rior och posterior, BNA): tvärgående förbindelser, en främre och en bakre, mellan båda sidornas sinus cavernosi. (S. marginales): se sinus occipitalis. S. margina'lis place'ntæ: randsi'nus; se Meckel's blodledare. S. maxilla'ris: överkäkshålan. Syn. Highmore's hålrum. (S. Mor-gagni): 1. sidofickorna i struphuvudet, ventriculi laryngis; 2. s. ana'les; 3. utri'cu-lus prosta'ticus. S. occipitalis: mestadels oparig sinus från confluens sinuum (tor-cular Herophili) i falx cerebelli, delar sig framåt foramen magnum i två skänklar, sinus marginales, som tömma sig i var sin sidas bulbus venæ jugula'ris supe'rior.

S. petro'sus infe'rior o. supe'rior: blodledarna i klippbenets dura, utefter nedre och övre randen. (S. pleuræ): reseessus pleura'lis. S. prosta'ticus: den bilaterala recess mellan colliculus seminalis och uretralväggen, vari ductuli prostatici mynna. S. re'ctus: blodsi-nus i tentorium från sinus sagittalis inferior rätt bakåt till co'nfluens sinuum. S. sagitta'lis infe'rior och supe'rior: den undre och den övre långa blodledaren i hårda hjärnhinnans skära, falx. S. sigmoi'des: sista delen av sinus transversus, där denna böjer sig om i sulcus si'nus sigmoide'i till bulbus venæ jugularis supe'rior. S. sphenoida'-lis: kilbenshålan. S. sphenoparieta'les: pariga sinus under vardera lilla kilbensvingen, tömma sig i sinus caverno'sus. S. ta'rsi: transversellt gående kanal mellan talus och calca'neus. S. transve'rsus: den blodledare i hårda hjärnhinnan, som samlar övriga sinus och för venströmmen till vena jugularis. S. urogenita'lis: den hos embryot gemensamma kanal, som upptager müllerska och wolffska gångarna. (S. Valsalvæ): sinus aortæ resp. s. trunci pulmona'lis. S. val-vula'rum: vid venklaffarna äro venerna i valvelfickorna lätt vidgade. S. venæ po'rtse: vid portavenens inträde i leverporten bildad utvidgning före delningen i de två stammarna till vardera leverloben. S. vena'rum cava'rum: hålvenssinus. S. veno'sus sele'-ræ: ringformigt venöst kärl i skleran vid övergången till kornea. S. ventri'culi: den utbuktande, nedanför korpus liggande och

ventrikelfundus (fornix) motsatta delen av ventrikelns kaudala parti (pars angularis.)

Sinus-arytmi': oregelbunden hjärtverksamhet på grund av oregelbunden retningsbildning i sinusknuten. -flebi't (av g. phlebs, ven): infl. i hårda hjärnhinnans blodsinus. -i't (l. -is, -idis): en språkligt oriktig form, som ej bör användas. Se sinuit. -karotissynkope: från sinus caroticus utlösta i olika former uppträdande synkopen (vagal typ, depres-sortyp, cerebral typ). Kunna reproduceras gnm tryck på ena 1. andra sidans karotis-sinus. Jfr synkope (vasovagalt).

Sinus-katarr: se sinuit. -knuten: muskelknut i hjärnmuskelns his ska system, belägen i vinkeln mellan högra hjärtförmaket och övre hålvenen, vena cava superior, "ka'va-tratten"; utsändande trådar till h. förmaket o. övre hålvenen. Syn. no'dus sinoauri-cula'ris co'rdis. Kallas ofta Keith's 1. Keith-Flack's knut. Sinusknutan anger automatiskt den normala hj ärtrytmikens frekvens. Den sänder sina impulser till förmaken och vidare genom den s.k. Tawa-ras knuta till kammarmuskulaturen. Om avbrott i retningsledning uppstår får kammaren arbeta efter egen rytmik (med betydligt förlångsammad frekvens), -nerven: en gren från glossopharyngeus till Sinus caroticus (Hering's nerv). Leder nervimpulser från den vidgade och förtunnade delen av delningstället carotis externa och interna och intillliggande glomus caroticum till glossopharyngeus och ingår sålunda i det invecklade system som reglerar blodtrycket.

Sinus-punktion: instick i sinus sagittalis superior hos spädbarn för blodprov och intra-sinuös injektion, -trombo's: blodpropp i den hårda hjärnhinnans blodsinus.

Sire'nbildning, Sirenomeli': se symmeli, sym-podi, sympus.

Sito- (av g. si'tos): föda-, -fobi', (/. -phob|i'a,

-i'ae av g. pho'bos, fruktan): ängslan för att äta, sinnessjukas vägran mottaga föda. -lo-gi', (I. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): födoämneslära. -mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): sjuklig matlust.

Sitosterol: ur växtriket hämtat ämne med användning som kolesterols änkande medel i vissa sjkd.

Sitt-benet: os ischii; undre i sittställning mot underlaget stödjande delen av bäckenet (sittknölsområdet). -höjd (antrop.) vertikala avståndet mellan hjässan och sittytan vid sittande ställning, -knölen: den framspringande del av sittbenet, på vilken man sitter, tu'ber ischia'dicum.

Situations-psykoser: av bestämda yttre förhållanden utlösta psykoser, t.ex. fängelseknall, processpsykoser, -ångest: ångestkänsla inför vissa situationer. Si't|us, -us (/.): läge, det vanliga anatomiska läget av ett organ. S. inve'rsus, S. perve'r-sus, S. transve'rsus: omkastat läge av inre organ, så att det motsvarar organets spegelbild,

t.ex. s. inve'rsus co'rdis: hjärtat med spetsen åt höger. Syn. transposi'tio vi'sce-rum.

Si've (/.): eller.

Sjuk-domsfrekvens: se morbiditet. -domspa-norama: Den aktuella frekvensen av sjukdomarna varierande bl.a. med tid och rum. -gymnastik: gnm systematiska (aktiva o. passiva) rörelser samt massage övad påverkan på vissa sjukdomstillstånd samt anomalier i rörelseapparaten. Syn. kinesiatrik. Själs-anestesi': se astereognosi. Jfr orddövhet, -blindhet: optisk afasi', förlust av de optiska minnesbilderna i följd av förstöring av det optiska minnesfältet. Den själsblinde har bibehållen synförmåga och bibehållet förstånd, men känner icke igen det sedda. Syn. optisk agnosi, amnesi'a o'ptica. Jfr alexi, ordblindhet, synsfären, -dövhet: förlust av de akustiska minnesbilderna i följd av partiell skada å hörselcentrum i hjärnbarken. Den sjuke har bibehållen hörsel och bibehållet förnuft, men förstår dock icke vad han hör. Syn. akustisk agnosi, amnesi'a acu'stica. Jfr sensorisk afasi, -förlamning: förlust av rörelseminnesbilderna för en extremitet 1. kroppssida, varvid nödiga impulser till aktiv rörelseförmåga saknas på grund av avbrott å associationsbanorna, -li-dande: kakopati, psykopati. Själv-analys: se introspektion, -digestion: se autodigestion. -hämningsrörelser: sjukgymnastiska motståndsrörelser med ringa motstånd och minimal hastighet, vartill erfordras fin innervation och spänd uppmärksamhet. -infektion: se autoinfektion. -mord: sui-ci'dium. -suggestion: autosuggestion, -utveckling: spontan förlossning av ett tvärliggande (omoget foster) med skulderbjud-ning, varvid säte med benen o. den andra skuldran passera förbi och huvudet sist förlöses. Jfr conduplica'to co'rpore. Sjätte sinnet: fjärrskådning. S. sjukdomen: se exanthema subitum. Sjobring's konstitutions-faktorer, -radikaler, -teori: grundkvaliteter i personlighetsstrukturen, omfattande: 1. kapacitet = intelligens; 2. validitet — psykisk energi; 3. stabilitet — jämvikt i grundstämningen; 4. soliditet = tröghet, tenacitet. Alla individer

låta sig klassificeras som normala 1. som plus- (super-) resp. minus-(sub-)varianter till envar av dessa radikaler, t.ex. superkapa-bel, subkapabel, super- eller subvalid osv. Sjogren's symptomkomplex: sjkd. framförallt kännetecknad av abnorm torrhet i slemhinnorna Lf. av bristande sekretion av tårkörtlar, slemproducerande körtlar (särsk. i de övre luftvägarna) och spottkörtlar, dessutom kronisk polyartrit. Syn. syndrome arthro-oculo-salivaire, siccasyndrom. Räknas till kollagenoserna. Sjökortstunga: se li'ngua geogra'phica. Sjölöksgjykosider: glykosider från sjölök; medel vid hjärtsjukdomar. Sjösjuka: morbus nauticus, naupati, vo'mitus mari'nus. Jfr kinetoser. Skabb: av skabbdjuret, Acarus scabiei, förorsakat kliande hudutslag med förkärlek lokaliserat mellan fingrarna, i hudvecken, kring naveln och på lårens framsida. Skabiojfohi', (/. Seabiojphob|i'a, -i'ae av sca'-bies, skabb + g, pho'bos, fruktan): sjukhg fruktan för skabb.

Ska'fa, (/. Sca'phla, -ae av g. ska'phe, liten båt): fåran mellan öronmusslans a'nthelix och helix.

Skaf o- (/. Scapho- av g. ska'phe): båt-, -cefali', (/. -cephalji'a, -i'ae av g. kephale', huvud): båtskalle, från sidorna hoptryckt skalle med kölformigt uppskjutande mittlinje, orsakad av för tidig förbening av pilsömmen. -ce'falus, (I. -ce'phal j us, -i av g. kephale', huvud): individ med båtskalle. -i'd, (/. -i'des; -idje'us, -e'a, -e'um av g. ei'dos, utseende): båtformad, som hör till båtform. Ca'put scaphoi'des eller scaphoide'um: köl-1. båtformad skalle, båtskalle. Skalenus-giipan, -spalten, -springan: luckan mellan mm. scale'ni me'dius och anterior, varigenom a. subcla'via o. ple'xus brachia'-lis passera, -syndromet: genom tryck av m. scale'nus anterior på ple'xus brachia'lis orsakad förlamning. Skall-auskultation: a. av skallen för efter-forskande av abnorma kärlljud (vid aneu-rysma, svulster etc.). -index: se längdbredd-, längdhöj dindex.

Ska'lpasta: pasta, genom vilken huden bringas till avskalning.

Skalpe'11 (av /. sca'lpere, skära): liten rak anatomisk 1. kirurgisk kniv med orörlig klinga. Skalpe'ra: skära av huvudhuden från kalotten.

Skande'rande tal (av I. sca'ndere, stiga): hackigt språk, varvid de enstaka stavelserna skiljas genom små pauser.Skapuia

Ska'pula, (/. Sca'pul|a, -ae): skulderbladet. S-æ ala'tce: vinglikt utstående skulderblad. S-æ scaphoVd.es 1. scaphoide'ce: långa och smala skulderblad m. konkava vertebralrän-der. Skapula'r-, Skapulär, (/. Scapula'rjis, -e): som hör till skulderbladet.

Skapul |algi', (/. Scapul|alg|i'a, -i'ae av sca'-pula, skulderblad g. a'lgos, smärta): smärta i skapularregionen. Syn. skapulody-ni.

Skapula'r-Iinje (av /. sca'pula, skulderbladet): topografisk linje longitudinellt genom nedre vinkeln av skulderbladet, -ljud: knastrande, rivande ljud vid tryck på skulderbladet 1. rörelser i skuldergördeln, orsakade av exo-stoser 1. frakturer på revben 1. skapuia, affektioner i slembursor etc. -reflex: skulderbladets rörelse inåt-uppåt vid retning på huden mellan skulderbladet och ryggraden.

Skapul- (/. Scapul- av sca'pula): skulderblad-, -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): op. avlägsnande av skulderbladet. -odyni', (/. -odyn|i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): se -algi.

Skapulo- (/. Scapulo- av sca'pula): skulder-blad-. -humeralreflex (av /. hu'merus, överarm): adduktion av överarmen vid slag på inre nedre skulderbladsvinkeln, -pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae av g. pe'xis, fixation): op. fästande av en sca'pula ala'ta vid bröstkorgen.

Skarifikation, (/. Scarifica'tjio, -io'nis): upp-rispning, kopp ning; operation, varvid man med en skarifikatör gör en rad av rispor 1. småsnitt i huden för blod- 1. ödemavtapp-ning 1. för införande av vaccin 1. för prövning på allergener vid allergiska sjukdomar (skarifikationsmetoden).

Skarlati'na, (/. Scarlati'n|a, -ae av pers. sakir-la't, röd färg): scharlakansfeber. S-difteroid: se difteroider. S-exantem: det röda hudutslaget vid skarlatina. S. fu'lminans: elakartad, hastigt förlöpande s. S. petechia'lis: skarlatina med blödningar. S-nefri't: akut glomerulonefrit som komplikation till s. S. si'ne angina och s. si'ne exanthe'mate: s. utan angina resp. utan utslag. Kirurgisk, Puerperal s.: från sårytor utgången s. — Scarlatinella, Skarlatinoi'd: se Filatow's sjkd.

Skarp slev: skedformat instrument med skarpa ränder för utkr at sande av sår, märghålor etc.

Skat- (/. Seat- av g. ska'tos): exkrement-. -ak-rati', (Z. -acrat|i'a, -i'ae av g. akrati'a, oförmåga): se incontinentia alvi. -emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): intestinal toxinemi.

Skato- (/. Scato- av g. ska'tos): exkrement-.

-fagi', (/. -phagi'a): se koprofagi. -fili', (l. -phil|i'a, -i'ae av g. phile'o, älska): förkärlek för det smutsiga, en form av perversitet. Jfr mysofili.

Skato'1 (av g. ska'tos, exkrement): p-metyl-indol, H

y\

HC C-C • CH»

I II II

HC C CH

>c/\n/

H H

Är en monazolprodukt av äggviteförruttnelse, betingar bl. a. lukten hos tarmuttömningen.

Skato- (Z. Scato- av g. ska'tos): exkrement-. -logi', (/. -logI i'a, -i'ae av g. lo'gos, ord): smutsigt tal. '-m (/. -a, -atis): fekalsvulst. -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): inspektion av feces.

Skednagel: se koilonyki.

Skel- (/. Seel- av g. ske'los): ben-, -algi', (l. -algI Fa, -i'ae av g. algos, smärta): smärta i benet, -ande: se strabism.

-asteni', (/. -asthe-nji'a, -i'ae av g. asthe'neia, svaghet): svaghet i benet, -e|topi', (/. -top | i'a, -i'ae av g. to'-pos, plats): en kroppsdels lägeförhållande till skelettet. Skeleto(to)pisk.

Skele'tt, (/. Sce'Iet|um, -i av g. skeleto's, torr): kroppens benstomme.

Skelkapsel: kapsel (monterad i glasögon) till övertäckande av ögat med bästa synen, för uppövning av det sämre ö.; ingår i skelbe-handling av barn under skolåldern.

Skelningsvinkel: den vinkel, de båda ögonens synaxlar bilda med varandra, primär: om det friska, sekundär: om det abnorma ögat fixerar.

Sken-anemi': pseudoanemi, -benet: ti'bia. -död: skenbart livlöst tillstånd (inga synliga livstecken), dock med alltjämt fortsättande blodcirkulation; ofta orsakad av kvävning 1. förgiftning.

Skeocyto's, (/. Scaeocyto's|is, -is av g. skaio's, vänster + ky'tos, cell): närvaro av omogna vita blodkroppar i blodet. Jfr vänsterförskjutning.

Skepto|fylaxi', (/. Scepto|phyla'x|is, -is av g.

ske'pto, stödja + phy'laxis, skydd): förhindrande av allergi genom att 3A timmar före injektionen giva ifrågavarande aller-ge'n i mycket liten dos per os. Se i övrigt takyfylaxi.

Skia- (/. Scia- av g. skia'): skugga-, -me'ter

(av g. me'tron, mått): instrument varmed röntgenstrålars hårdhetsgrad mätes, -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta):Skieropi

syn. skotoskopi, 1. refraktionsbestämning genom att observera pupillskuggans rörelse vid vridning av ögonspegeln; 2. röntgeno-skopi.

Skier|opi', (/. Scier |op| i'a, -i'ae av g. skiero's, skuggig + o'psis, syn): förmörkad syn, varvid den sjuke ser föremålen dunklare.

Skiktbild: röntgenbild av ett visst skikt utan överprojektion av omgivande delar; förfaringssättet benämnes tomografi, planigrafi, laminagrafi eller stratigrafi.

Skiktstarr: se catarrha'cta zonula'ris.

Skinkmjälte: amyloidmjälte; den hårda, ljusröda, genomskinande pulpan förlänar organet utseende av en rå, rökt skinka.

Skioptikon (av g. skia', skugga + opteu'o, se): apparat för att på en skärm projiciera en uppförstorad bild.

Skirr, (/. Sci'rrhjus, -i av g. skirro's, hård): hård, cellfattig, bindvävsrik kräftsvulst. Skirrös.

Skirr- (l. Scirrh- av g. skirro's): hård-, -en|-ka'ntus, (7. -ca'nth|us, -i av g. en, in-fkan-tho's, ögonvinkel): skirrös omvandling av tårkörteln. -o|blefar|o'nkus, (i. blephar|o'n-c|us, -i av g. ble'pharon, ögonlock + o'n-kos, tumor): skirrös tumör i ögonlocket.

Skirro- (/. Scirrho- av g. skirro's): hård-, -i'd (/. -es av g. ei'dos, utseende): liknande en skirr, -ftalmi', (/. -phlhalm j i'a, -Vae av g. ophthalmo's, öga): ögonskirr. -sa'rca (av g. sarx, kött): skleroderma 1. sclerema neonatorum.

Skivatelektas: skivformad atelektas, vanligen i lungbaseraa vid dålig ventilation av lungorna (exempelvis efter långvarigt sängläge).

Skivepitelcancer: form av hudcancer med hög grad av malignitet och tendens till tidig metastasering.

Skle'ra, (/. Scle'r|a, -ae av g. sklero's, hård): ögonglobens hårda bindvävshinna, dess kapsel. Syn. senhinnan.

Skler- (l. Scler- av g. sklero's): hård-, -ade-ni't (/. -is, -idis av g. ade'n, körtel): körtel-

förhårdnad. --a'l (/. -is, -e): som rör sklera.

-airing: av den genomskimrande sklera orsakad vit ring kring synnervspapillen. Syn. pe'cten scle'rae. Jfr korioidalring. -ektasi', (/. -ectas|i'a, -Vae av g. e'ktasis, utvidgning): utbuktning och förtunning av sklera på ett förut sjukligt uppmjukat parti.

Sklerekto- (i. Sclerecto- av scle'ra -f g. ek-to's, utanpå): utanpå skleran-. -irid|ektomi', (l. -ectom! i'a, -i'ae av g. iris -f g. ektome', utskärning): operativt bortskärande av en del av sklera och iris vid glaukom. Syn. Lagrange's operation, -iridodialy's, (/. -iri-dodia'lys|is, -is av g. i'ris, regnbågshinna +

dia', genom -f ly'o, lösa): sklerektomi + iridodialys.

Skler|ektomi', (L Scler |ectom| i'a, -Vae av scle'ra + g. ektome', utskärning): 1. utskärande (medelst sklerekto'm) av en liten skle-rabit (vid glaukom); 2. avlägsnande av de skleroserade delarna i mellanörat efter otitis me'dia.

Sklere'm, (/. Sclere'm|a, -atis av g. sklero's, hård): hudförhårdning. — S. adipo'sum: fettsklerem, under sjunkande kroppstemperatur, efter långvariga, med profusa väv-nadssaftförluster uppträdande stelnande av fettväven. Syn. pseudosklerem. S. neonato'-rum: hård egendomlig diffus vanligen å överbenens utsida, säte och rygg mest uttalad, brädhård, ej intryckbar, kall och blek, men ej glänsande hudinfiltration hos nyfödda med väl utvecklad subkutan fettväv; mest dödligt förlöpande. Flytande övergångar till sklerödem.

Skler- (/. Scler- av g. sklero's): hård-, -en-cefali', (/. -encephal[i'a, -Vae av g. enke'phalos, hjärna): hjärnsklerosering. -i'as|is, -is (/. av g. sklero's, hård): 1. se skleroderma; 2. förhårdnat ögonlock, -iri|tomi', (/. -torn | i'a, -i'ae av g. i'ris, regnbåge + tome', snitt): incision i sklera o. iris vid främre stafylom.

Skleri't, (/. Scleri/t|is, -idis av g. sklero's, hård): infl. i sklera.

Sklero- (/. Sclero- av g. sklero's): hård-, -dak-tyli', (/. -dactyl I i'a, -i'ae av g. da'ktylos, finger): sklerodermi hos fingrar 1. tår. -de'r-ma, -dermi', (/. -derm | i'a, -i'ae av g. de'rma, hud): hudförändring med först förtjockning (stadium eleva'tum), sedan atrofi (sta'dium atro'phicum) av begränsade partier 1. av hela kroppsytan. Räknas till kollagenoser-na. Syn. skleriasis. S. neonatorum: se sclerema neonatorum, -dermati't (/. -is, -idis av g. de'rma, hud): infl. och förhårdnad av huden, -desmi', (/. -desm | i'a, -Vae av g. desmo's, band): ligamentförhårdning.

Skler- (/. Scler- av g. sklero's): hård-, -oftal-mi', (l. -ophthalm | i'a, -Vae av g. ophthalmo's öga): ett vid ofullständig differentiering av sklera o. kornea över den senare skeende inväxande av sklera, så att endast den centrala delen av hornhinnan blir klar o. genomskinlig. -o I ge'n, (l. '-gen |es av g. genna'o, alstra): bildande sklerös vävnad. -o|i'd (/. -es av g. ei'dos, form): som är lik sklero-serad vävnad, -o iri't (/. -is, -idis av g. i'ris, regnbåge): infl. i sklera o. iris.

Sklero I korioidi't, (/. Sclero | chorioidi't | is, -idis av g. sklero's, hå.rd+ cho'rion, hinna+ei'dos, form): samtidig infl. i ögats sklera ochSklerom

korioidea. Leder till atrofi av hinnorna och frambuktning av sklera. S. ante'rior: omfattar främre delen av sklera och orsakar främre stafylom. S. poste'rior: vid progressiv myopi med bildande av bakre stafylom i trakten av synnervspapillen.

Sklero'm, (i. Sclero'm|a, -atis av g. sklero's, hård): 1. syn. sklerema, sklerodermi; 2. mest från näsan utgående, svalg- och la-rynxslemhinna angripande, hårda, diffusa, föga till ulceration benägna infiltrationer.

Sklero- (l. Selero- av g. sklero's): hård-, -ma-laci', (I. -malacj i'a, -i'ae av g. malaki'a, mjukhet): 1. degenerativ uppmjukning av sklera; 2. Kienbock's namn på osteitis deformans. -me'nijnx, '-ngis (/. av g. me'ninx, membran): se dura mater.

Skier jonyki', (/. Scler|onych|i'a, -i'ae av g. sklero's, hård + o'nyx, nagel): samtidig förtjockning och uttorkning av

nageln, som blir hård, skrovlig o. gulgrå.

Sklero- (/. Selero- av g.sklero's): hård-.-ny'x|-is, -is (l. av g. ny'xis, stick): linsluxation medelst en genom sklera instucken starrnål. -oofori't, (I. -oophoritis, -idis av g. oo'n, ägg + phore'o, bära): skleroserande infl. av ovariet.

Sklero's, (/. Sclero's|is, -is av g. sklero's, hård): förtätning 1. förtjockning i allmht i åtskilliga vävnader och organ, ss. rinoskle-rom, arterioskleros. Syn. cirros, induration. Multipel sklero's, Sclero'sis dissemina'ta (i centrala nervsystemet): genom kroniskt infl. förändringar i gliaväven härdvis uppträdande förhårdnader i hjärna och ryggmärg med intentionstremor, skanderande tal, nystagmus, stegrade senreflexer och spastiska symptom; syn. sclérose en plaques. Tube-rös skleros, (Sclero'sis tubero'sa ce'rebri): en familjär sjkd., karakteriserad av tumörer på ytan av hjärnans sidoventriklar o. skle-rotiska fläckar på hjärnytan; kliniskt av fortskridande mentalt förfall o. epileptiska anfall. Stundom kombinerad med adeno'ma seba'ceum (se epiloia), fakom, viscerala svulster (särsk. i njurar o. hjärtmuskel). Syn. Bourneville's sjkd. Vaskulär s.: arterioskleros, epiloi'a. Sklerose'rande, (/. Sclero'ticans). Sklerose'ring.

Sklero- (I. Sclero- av g. sklero's): hård-, -sto-mi', (I. -stom|i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): operativt bildande av en fistel i sklera för bättring av glau bättring av glaukom. -te-rapi il. -therap|i'a, -i'ae av g. terapei'a, behandling): lokal insprutning i en varikös ven för att få den att sklerosera. En viss fara vid denna metodik är, att det skleroserande medlet rinner in i perforanterna

och åstadkommer trombos i de djupa venerna med åtföljande bensår. Dessutom rekanaliseras den bildade tromben efter några månader men med varenda venklaff helt förstörd. Mik| a, sing, -um, (/. '-tic I a, sing, -um): torkande medel. Sklero'-tisk, Sklero's. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): insnitt i sklera. -triki', (/. -tri-ch|i'a, -i'ae av g. thrix, hår): hårt och torrt hår.

Skler|ödem, (/. Scler|oede'm|a, -atis av g. oi'-dema): diffust ödem i djupare hudlager (och i muskelväv). S. neonatorum: ett särskilt hos klent utvecklade, asfyktiska, för tidigt födda barn under nyfödelseperioden uppträdande och mest å överbenens utsidor framträdande, intryckbart ödem av en egendomligt fast beskaffenhet; mest förlöpande med undertemperatur samt svag hj ärt- och respirationsverksamhet, men med tämligen god prognos. Jfr sclere'ma neonatorum.

Skoda's ton: djup, stark, tympani tisk per-kussionston under klavikeln vid pleuritiska exsudat.

Skolanemi': hos barn i skolåldern uppträdande lättare anemier (ofta är blekheten hos dem blott uttryck för en skenanemi).

Skole- (/. Scole- av g. sko'lex): mask-, -ci'a-s|is, -is (/.): masksjukdom, -koid[ektomi', (/. -coid|ectom|i'a, -i'ae av g. ei'dos, utseende + ektome', utskärning): se appendektomi. -koidi't, (/. -coidi't|is, -idis av g. ei'dos, form): se appendicit. -ko|logi', (/. -co|lo-gji'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): helmintologi.

Sko'lex, (l. Sco'l[ex, -icis av g. sko'lex, mask): huvudet av bandmaskar.

Skolio- (/. Scolio- av g. skolio's): böjd i sidled. -kyfo's, (l. -cypho's|is, -is av g. ky'phos, puckel): kombinerad skolios o. kyfos. Jfr kyfos, lordos, skolios. -me'ter (av g. me'tron, mått): instrument för uppmätning av kurvaturer, särsk. ryggradskrökningar.

Skolio's, (I. Scoliosis, -is av g. skoli'osis, krökning i sidled): ryggradskrökning med sidoböjning av ryggraden, snedrygg. Jfr kyfos och lordos. Skolio'tisk.

Skolmyopi': i skolåldern uppträdande, efter avslutad tillväxt stationär myopi.

Skomakar-bröst: yrkesbetingat trattbröst, -kramp: yrkesbetingad kramp i arm- och skuldermuskulatur.

Skopo|fobi', (/. Scopo[phob|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta + pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för att bli sedd.

Skopolami'n, (/. Scopolami'n|um, -i): alkaloid i fröna av Datu'ra stramo'nium, Hyo-scy'amus ni'ger m.fl. Användes vanligen

som bromsalt: scopolamini hydrobro'mi-dum, syn. hyosci'n. Narkotikum.

Skopo|morfit (/. Scopo|morphi'njum, -i): lösning av skopolamin och morfin.

Skop(t)o|fili', (/. ScoptojphiI|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta -f phile'o, älska): sjukligt intresse av att titta o. se på genitalia; en sexuell stimulus.

Skorbu't, (/. Scorbutus, -i av nederländska scheurbek — sprucken, sårig mun): skörbjugg, en C-avitaminos med hemorragisk diates som huvudsymptom. Jfr infantil skor-but, Möller-Barlow's sjukdom. Skorbu'-tssk, (/. Scorbu'tic | us, -a, -um).

Skorstensfejarkräfta: epitelkräfta på skrotum och lemmar i följd av sysslande med stenkolssot, även hos tjär-, paraffin- och brikettarbetare.

Skorv: ondskorv, fa'vus; även om vissa eksem, mjölkskorv.

Skoto- (/. Scoto- av g. sko'tos): mörker-, -di-ni', (/. -din I i'a, -i'ae av g. di'nos, virvel): svindel, vertigo. Syn. skotasm. -fili', (/. -phi-l|i'a, -i'ae av g. phile'o, älska): kärlek till mörker, -fobi', (/. -phobji'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): fruktan för mörker.

Skoto'm, (/. Scoto'mja, -atis av g. sko'tos, mörker): mörk fläck i synfältet; om förnimbar av pat. själv benämnes skotomet positivt, om upptäckbart först vid särskild prövning är det negativt. Vid relativt s. är förnimmelsen av vitt och av färger blott delvis upphävd. S. scinti'llans: se flimmersko-tom.

Skot- (I. Scot- av g. sko'tos): mörker-, -opi', (/. -op|i'a, -i'ae av g. ops, öga): adaptation för seende i mörker. Skoto'pisk. -opsi', (/. -opsI i'a, -i'ae av g. o'psis, syn): myggseende. Syn. mouches volantes, myiodesopsi. Skoto'ptisk.

Skoto |skopi', (l. Scoto [scop[i'a, -i'ae av g. sko'tos, mörker + skope'o, betrakta): syn. skioskopi.

Skotsk dusch: dusch med omväxlande varma och kalla strålar.

Skrattslag: under skratt plötsligt uppstående kortvarig medvetslöshet; vid postencefali-tisk parkinsonism.

Skriv(ar)sjuka, Skrivkramp: yrkesneuros; i följd av överansträngning uppkommen rubbning vid skrivande, antingen på grund av ryckningar 1. tonisk kramp i arm och fingrar (spa'stisk form, gra'fospasm) 1. skakningar och darrningar (tremorartad form) 1. smärtande förlamningssymptom (paralytisk form) i dessa kroppsdelar. Syn. mogigrafi.

Skro'fler: se skrofulos.

Skrofulojde'rmja, -atis (/. av scro'fa, avels-

sugga + g. de'rma, hud): hudtuberkulos med smärtfria till valnötstora småningom smältande knölar i och under huden hos skrofulösa. Syn. gu'mma tuberculo'sum. S. milia're 1. papula'sum: se lichen scrofuloso-rum. -fy'ma, (I. -phy'm|a, -atis av g. phy'-ma, tumör): tuberkulos växt i huden.

Sksofulo's, (/. Scrofulo'sjis, -is av scro'fa, avelssugga): skrofler, skrofelsjukan, klinisk manifestationsform av tuberkulos. Den av förstorade lymfkörtlar tjocka, svällda halsen, den kroniska snuvan med de förtjockade, trynformigt framträdande eksematösa läpparna, den flyktenulära konjunktiviten med de små hopknipna ögonen förläna den skrofulöse ett något grisaktigt utseende (därav namnet). Till symptomen träder ofta även tuberkulos i småbenen, varjämte bronkial-körteltuberkulos oftast förefinnes. Symptomkomplexen uppträder hos barn, vanligen sådana som leva i osunda och orenliga förhållanden eller jämväl förete tecken på ex-sudativ diates.

Skrota'1, (/. Scrotai|is, -e): som hör till pungsäcken t.ex. he'mia scrota'lis: pungbråck. Skrota'Ireflex: ry nkning av

skrotalhuden vid retning av densamma 1. dess omgivning.

Skrot- (l. Scrot- av scro'tum): pung-, -ektomi', (/. -ectomji'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): bortsk ärande av en del av pungen, -o I cell|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): se pungbråck.

Skro'tum, (l. Sci:o't|um, -i): den manliga pungsäcken.

Skrump-lever: Laënnec's levercirros. Se le-veratrofi. -njure: njurskrumpning: 1. primär 1. genuin s. orsak ad av arterioskleros i njur-kärlen; 2. sekundär s. utgör det ärriga atro-fiska slutstadiet av kroniska njursjukdomar.

Skru'pel, (l. Scrupul|us, -i, pl. -i): gammal medicinalvikt. 1 skrupel = 20 gran =1,2 gm. Jfr medicinalvikt.

Skruv-bakterier: se spirillum. -led: en schar-nerled med samtidig sidoförskjutning av det ben, som böjes, t.ex. humeroulnarleden.

Skräck-förlamning: f. i följd av häftig 1. långvarig skräck:, mest funktionell, sällan av organisk natur (blödningar i hjärna 1. ryggmärg). Hit h ör även skräckafasi: plötslig förlust av talförmågan efter skräck, »neuros: n. (med kroppsliga o. själsliga, huvudsakligen hysteriska symptom) i följd av stark skräckupplevelse. Jfr emotions-, ränte-neuros.

Skräddarmuskeln: se sartorius.

Skulderfenomenet (vid meningit hos barn): vid rask passiv vridning av huvudet åt ena sidan föres plötsligt andra sidans skuldraSkumorgan

uppåt framåt och kvarstår i denna ställning tills huvudet återförts i framåtriktat läge. Tidigt symptom.

Skumorgan: intravital 1. efter dödens inträdande, kadaverös gasbildning i inre organ, t.ex. levern, varigenom organen bli genom-satta av gasblåsor och svampiga till sin struktur.

Skvamo's, (/. Squamous jus, -a, -um): se squama.

Sky'bala, (/. Scy'bal|um, -i, pl. -a av g. sky'-balon, exkrement): hårda knöliga feces.

Skydds-femient: syn. Abwehrferment, se A foderlikens reaktion, -födoämnen: på vitaminer, mineralier och animaUsk äggvita rika f. ss. mjölk, ägg, smör, kött, lever, fet fisk, grönsaker, frukt, -kolloider: organiska kolloider (lim, dextrin m.fl.) vilka förhindra utfällning av oorganiska kolloider ur deras lösning, -koppympning: genom vaccinering med kokoppsvaccin åstadkommet skydd mot äkta smittkoppor, reglerad genom lagbestämmelser (skall ske senast det kalenderår, barnet fyller 4 år). -läkemedel: vitamin-1. mineralrika läkemedel avsedda att förebygga 1. böta bristsjukdomar, -mask: gemensam beteckning på masker, som avse att skydda luftvägar o. ögon för skadliga gaser 1. i vissa yrken mot finfördelade kroppar. Jfr gasmask, -ympning: genom ympning med försvagade eller döda bakterier (vacciner) eller toxiner erhållet skydd mot sjukdomen i fråga.

Skygglapps-blindhet, -hemianopsi: se hemi-opsi (heteronym).

Skyttegravsfeber: se femtedagsfeber.

Skålpessar: skålformigt, fenestrerat pessar, särsk. mot uterus- och vaginalprolaps.

Skåpbad: badform där kroppen m. u. av huvudet är innesluten i ett skåp, som uppvärmes gnm ånga (ångskåpsbad), gnm varmluft (varmluftsskåp) 1. gnm elektriska glödlampor (elektriskt ljusskåp).

Skäggfinne: se sykos.

Skänkelblock: blockering i his'ska knippets skänklar. Jfr arborisations-, hjärtblock.

Skärmbilds-undersökning: systematisk undersökning av folket med skärmbildsfotografering i syfte att på tidigt

stadium upptäcka fall av lungtbc och få dessa under behandling. -fotografering: fotografering med vanlig kamera av (lung)genomlysningsbilden å röntgenskärmen (vid massundersökningar).

Skärningsfraktur: benbrott som uppstår när tvenne nära varandra anbringade, men i motsatt riktning verkande krafter inverka på en skelettdel (t.ex. medial kollumfraktur).

Sköldkörtel: gla'ndula thyreoide'a.

Skörbjugg: se skorbut.

Slag-(anfall): populär benämning på plötsligt insättande medvetslöshet 1. död ss. vid hjärnblödningar (hjärnslag) 1. vissa hj ärt- och kärlsjukdomar (hjärtslag). Jfr apoplexi.

Slaggdiet: kost rik på odigestibla produkter såsom vegetabilier (bröd, grönsaker, frukt).

Slag-vatten: gammal folkmedicin innehållande spritlösning av starkt luktande ämnen, -volym: den vid varje systole ur hj ärtkamrarna utdrivna blodmängden, ungefär 60— 100 kbcm för varje kammare, vid vila resp. i arbete. Jfr minutvolym.

Slamfeber: mestadels godartad, epidemisk in-fektionssjkd., vanligen uppträdande efter arbeten å översvämmat land; insättande med feber, mjält- o. leveransvällning samt mäss-lingsliknande utslag. Syn. fältfeber, vattenfeber.

Slangmatning: tillförsel av flytande näring förmedelst en genom mun 1. näsa ned i magsäcken införd slang (vid matvägran av sinnessjuka 1. svårighet att på naturligt sätt intaga föda).

Slemsyra: sexatomig, tvåbasisk oxisyra.

/COOH (CH.OH)4<

XX)OH

kallas även tetraoxiadipinsyra. Stereoisomer med sockersyra.

Slemsäckar: med slemmig massa fyllda tunnväggiga säckar på ställen, som äro utsatta för starkt tryck, t.ex. där muskler och senor glida över ben. Syn. bursæ mucosae.

Slidan: se vagina.

Slidpessar: gummihätta, med fjädrande metallspiral i kanten, till anbringande över modersmunnen i preventivt syfte. Syn. ocklu-sivpessar. Jfr pessar (2).

Sliakled: gnm sjukliga förändringar abnormt rörlig led.

Slitfraktur: sen- eller ligamentruptur med avslitning av benfragment.

Slutningsryckning: vid slutning av galvaniska strömmen uppstående muskelryckning i det prövade området. Jfr öppningsryckning, anod-, katodryckning.

Smak-lök: smaknervernas ändorgan i tungan; se caliculus gustatorius. -organet: organum gu'stus.

Sme'gmja, -atis (/. av g. sme'gma, hudsmörja): av avstött epitel och talgkörtelsekret bestående hudsmörja mellan förhuden och ollonet hos mannen, mellan de små blygdläpparna och kittlaren hos kvinnan. S. embryo'-num: se ve'rnix caseo'sa. -baciller: syrefasta stavbakterier i smegma, i öronvax o. a. fett-Smellie's handgrepp

rika hudavsöndringar. Smegraojli't, (/. '-li-

th|us, -i av g. li'thos, sten): preputialsten.

Smellie's handgrepp: två fingrar införas i rektum och trycka härifrån nnder en värkpaus ut fosterhuvudet

Smith's fraktur: brott på distala radiusän-dan nära leden med dislokation framåt av det nedre benfragmentet. Jfr

Co lies* fraktur.

Smultrontunga: den vid scharlakansfeber om ett smultron påminnande röda tungan med starkt ansvällda över ytan framträdande papiller.

Smutsprovet: silningsprov (varvid smutsen stannar på filtret) för bedömande av mjölkens smutshalt.

Smärt-punkter: punktformiga hudställen, i vilka gnm särskilda nerv andningar maximala smärtförnimmelser utlösas. Syn. punc-ta dolorosa. Jfr apofyspunkter. -sinne: till smärtpunkterna knuten förmåga att känna smärta.

Smörjkur: regelbundna medikamentösa in-gnidningar i huden, mest begagnade inom folkmedicinen av "kloka gubbar o. gummor"; förr använde läkarna "gråsalva" (kvicksilversalva) i smörjkurer mot syfilis. Syn. inunktionskur.

Smörsyra: propylkarbonsyra, CsHt-COOH. Mättad fettsyra. Erhålles lättast genom smörsyrejäsning förorsakad av Bacillus subtilis (finnes i riklig mängd i rutten ost). I smör ingå därjämte mindre mängder gly-cerinestrar av smörsyra, kapron-, kapryl-och kaprinsyra (fettsyror med 4, 6, 8 och 10 kolatomer) samt högre syror med jämnt antal kolatomer.

Smörvälling: se Czerny-Kleinschmidt's s.

Sn: kem. tecken för stannum, tenn.

Sned-läge: ett fosterläge med fostrets längdaxel i snett förhållande till livmoderns, -skal-le: plagioce'talus.

Snellen's tavla: tabeller med bokstäver av olika storlek och grovlek för prövning av refraktion o. synskärpa.

Snäppare: instrument för åderlåtning resp. blodig koppning, varvid en eller flera klingor bringas att hastigt och kraftigt fjädra fram ur det mot huden tryckta ansatsröret.

Snö-blindhet: hyperestesi av näthinnan med konjunktivit och ögonlockskramp samt övergående ev. bestående bländning genom ihållande seende på snöiga ytor. Syn. nifa-blepsi, nifotyflos. Jfr solblindhet, -bolls-knaster: det knastrande ljud, som stundom förnimmes vid sammantryckning av blod-

utgjutningar, fibrinösa ledutgjutningar, aus-kultation av gnidningsljud etc. -flingefeno-men: karaktäristiska flockbildningar av kontrastmedlet vid röntgenpassageundersök-ning beroende på den vid malabsorption förekommande steatorre'n. Snörlever: i följd av trång korsett åstadkommen snörfåra och tryckatrofi å lever. So'brijus, -a, -um (/.): nykter. Socia'1 (1. -is, -e av so'cius, medlem, kamrat): hörande till den normala samarbetsvilliga inställningen i samhället; samhällelig, samhälls-. Jfr asocial, antisocial. Social kurator: vid sjukhus o. andra samhällsorgan anställd person att; vara sökande (resp. å anstalt 1. sjukhus intagen) behjälplig med utredande av hans ekonomiska o. sociala intressen, bevakande av hans rätt och ev. åtgärder för lämplig sysselsättning 1. omhändertagande efter utskrivningen. Social-indikation: i. som ställes p.gr. av pat. sociala o. ekonomiska ställning, -medicin (av /. soci'etas, samhälle): den del av medicinen, som hänför sig till samhället och de sociala förhållandena; dess viktigaste gren är socialhygienen, som sysslar med samhälleliga och yrkesbetingade inflytanden på folkhälsan.

Socker-arter: i vatten lösliga, kristalliserbara kolhydrat med söt smak. De indelas i enkla sockerarter (glykoser) och sammansatta eller egentliga sockerarter (sackaro-ser). De enkla kunna under upptagande av vatten sönderfalla i andra sockerarter. Med avseende å syreatomernas antal talar man om trioser, tetroser osv. Kunna vara antingen aldehydalkoholer, aldoser eller ketonalkoholer, ketoser. Sammansatta kallas sådana sockerarter som kunna anses ha uppkommit genom sammanslutning av 2 eller flera enkla, i vilka de under upptagande av vatten lätt kunna sönderfalla. Till de enkla sockerarterna höra hexoserna glykos (druvsocker, dextros), fruktos (fruktsocker, le\ulos) och galaktos. Till de sammansatta höra sackaras (rörsocker, maltos maltsocker) och laktos (mjölksocker). -centrum: medulla oblongata beläget centrum, som retar till sockerbildning i levern. -glasyr I lever; -mjälte: perihepatitis resp. -splenitis chro'nica hyperpla'stica. Jfr hyaloserosit. -sjuka: se diabe'tes melli'tus, pankreasdiabetes. Se diabetes, glykosuri. stick: uppträdande av socker i urinen efter instick med nål på viss punkt

(spetsen av ca'lamus scripto'rius) av förlängda märgen. Jfr Bernard, sockercentrum, -syra: sex-atomig oxisyra, tvåbasiskSodoku

✓COOH

(CH • OH)i(

\COOH Steoisomer med slemsyra.

Sodo'ku (jap. so, råtta + doku, gift): rått-bettssjuka, orsakad av Spirochae'ta mo'rsus mu'ris; vanlig i Kina o. Japan, erinrande om rekurrens och malaria med intermitte-rande feber, utslag, lymfangit, körtelansvällningar, infl. exoftalmus. Syn. mo'rbus mo'rsus mu'ris. Jfr råttbettsfebern.

Sodomi' (av Sodom i bibeln): otukt med djur. Jfr bestialitet, zooerasti. Sodomi't.

Sofo|mani', (/. Sopho[man|fa, -Vae av g. so-pho's, vis + mani'a, galenskap): sjuklig tro på ens egen stora vishet.

Sokolow's metod: den skendöde nyfödde fattas med ena handen om bakhuvudet, med den andra om båda knäna, varefter kroppen rytmiskt omväxlande böjes ihop med hakan mot bröstet och knäna mot buken (— exspiration) samt därefter sträckes (= inspiration). Jfr barospirator.

S|öl, -o'lis (/.): sol.

Sol.: å recept = Soliitio, Solu'tus, Solve (Z.)

— lösning, löst, lös!

Sol, pl. Soler: icke koagulerad i lösning befintlig kolloid.

Solani'n: giftig alkaloid i Sola'num-arter, bl.a. hos potatisgrodd. Solani'sm (/. -us, -i): förgiftning med s.

Sola'num | baser: i Solanace'erna förekommande atropin, hyoscyamin, hyoscin och deras derivater.

Sola'r (/. -is, -e av sol, sol): härrörande av sol.

— Sola'r-exante'm: gnm solbestrålning orsakat deskvamerande eksem; soleksem, -ium: rum inrättade för solbestrålning o. ljusbehandling, -plexus: se plexus coeli'acus (pl. sola'ris), -reflex: tryck på epigastriet (plexus coeli'acus) framkallar pulsförlång-samning.

Sol-bad: behandling med naturlig solbestrålning 1. med högsolslampa. Jfr foto-, helio-, helioaeroterapi. -blindhet: solbländning vid seende in i solen (obs. solförmörkelser!) med ofta för livet kvarstående skotom. Jfr snöblindhet, -bränna: dermatitis sola'ris.

Soldathjärta: efter ansträngningar i krig anfallsvis påkommande bradykardi, blodtryckssänkning o. svimningstendens. Jfr irritable heart.

Solekse'm: se solarexantem.

Sole I us, -a, -um (l. av solea, sandal): som hör till fotsulan.

Solida'r I patologi' (av I. so'lidus, fast + g-pa'thos, lidande + lo'gos, lära): läran att alla sjkd. bero på en felaktig sammansätt-

ning av kroppens fasta beståndsdelar. Cellu-larpatologien är den senaste formuleringen av solidarpatologien. Jfr humoralpatolo-gien.

Solitär, (/. Solita'r[ius, -ia, -ium av solus, ensam): enstaka. — Solitarfolli'kel (av l. folli'culus, hten säck): ensamt liggande lymfknuta i slemhinnor, -tuberkel: en enstaka, ärt- till äppelstor, svulstartad tuber-kelmassa, vanligast i hjärnan. Syn. konglo-merattuberkel.

Solluxlampa: en gasfylld värmestrålnings-lampa.

Sol-ple'xus: se plexus coeliacus. -sting: se insolation, hehos, ictus solis, -terapi': se solbad.

Soluble'ttæ (av I. solvere, lösa): beteckning för tabletter avsedda för beredning av injektionsvätskor 1. vätskor för tvättning, sår-behandling 1. annat bruk. S. chloramVni: kloraminsolubletter. S. hydra'rgyri chlo'ri-di: sublimatsolubletter.

Sol [um, -i (/.): botten.

Solu'tjio, -io'nis (/.): 1. lossande; 2. lösning; upplösning av fasta, flytande 1. gasformiga ämnen i bestämda vätskor. — S. reti'nae: näthinneavlossning. S. a'cidi bo'rici: borsy relösning; s. adrenali'ni hydrochlo'ridi: ad renali'nlosning 1. suprareni'n(hydroklorid)-lösning; s. alumi'nii subaceta'tis: aluminium-subacetatlösning; s. alumi'nii subaceta'tis di-lu'ta: Burow's lösning; s. ammo'nke: am moniak; s. ca'lcii hydro'xidi: kalkvatten, kal-ciumkarbonatlösning; s. fe'rri chlo'ridi: järnklor idlösning; s. fe'rri chlo'ridi spirituo'sa 1. tinctu'ra ma'rtis: järnkloriddroppar, järn-droppar; s. formaldehyd: formalin, for-mol; s. hydroge'nii pero'xidi: vätesuper-oxidlösning, oxygenol; s. ka'lii hydro'xidi: kalilut; s. magne'sii sulfa'tis efferve'scens: bittervatten; s. na'trii chlo'ridi physiolo'gi-ca: fysiologisk koksaltlösning; s. na'trii hydro'xidi: natronlut; s. pheno'li: fenollösning, karbolsyrelösning; s. plu'mbi subaceta'tis: blyättika; s. plu'mbi subaceta'tis dilu'ta: bly-vatten. — Jfr injectabile.

Solu'tjus, -a, -um (/.): löst, i löst form.

Solv.: å recept — Solve (/.) = lös! — Sol-ve'ntia, sing, so'lvens (/.): 1. lösningsmedel; jfr solu'tio (2); 2. slemlösande medel; jfr expektorantia.

Soln| a, -atis (/. av g. so'ma): kropp. Motsatsen psyke.

Somagyi's reflex: utvidgning av pupillerna vid djup inspiration o. förträngning vid exspiration.

Som|asteni', (l. -asthen|i'a, -Vae av g. so'ma, kropp + asthe'neia,svaghet): kroppslig svag-Somafalgi

het, dålig aptit o. sömn samt oförmåga att uppehålla en normal livsföring utan att utmattas.

Somat- (av g. so'ma): kropp-, -algt', (/. -al-g|i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): kroppsliga smärtor, -estesi', (/.-æsthes | i'a, -i'ae av g. ai'sthesis, känsel): förnimmelsen att äga en kropp, -isk, (/. Mej us -a, -um): som hör till kroppen; kroppslig. Jfr fysisk, fysikalisk, psykisk, psykosomatisk. Somato- (av g. so'ma): kropp-, -didym|us, -i (/. av g. di'dymos, tvilling): tvillingfoster med förenade kroppar, -dymi', (/. -dym|i'a, -i'ae av g. dy'o, sänka): sammansmältning av kropparna hos tvillingfoster till en kropp, -freni', (/. -phren|i'a, -i'ae av g. phren, själ): sjukligt överdrivet 1. inbillat sjukdomstillstånd. -logi', (/. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om människo-(djur)-kroppen, -pa'g, (1. '-pag|us, -i av g. pa'gos, fixation): dubbelmissbildning med åtskilda kroppar, -pneu'mon, -pneumo'ni|um, -i (/. av g. pneu'-mon, lunga): föreningen vid lungroten mellan pleu'ra parieta'lis o. pl. viscera'lis. Somatos: näringspreparat hållande köttalbu-moser.

Somato- (av g. so'ma): kropp-, -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): besiktning, undersökning av kroppen, -tomi'. (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): anatomi 1. dissektion av kroppen. -tri'dym|us, -i (/. av g. tri'dymos, trefaldig): missfoster med tre kroppar, -trop, (/. '-tropjus, -ay -um av g. tro'pos, vändning): som har affinitet till kroppscellerna, inflytande på kroppen, -tropin, STH: tillväxthormon, -ty'p, (/. '-typ | us, -i av g. ty'pos): kroppsbyggnadstypen. Sommarkatarr: 1. hösnuva; 2. conjunctivitis aestiva'lis.

Somn|ambuli'sm (/. -us, -i av so'mnus, sömn -f ambula're, gå omkring): nattvandrande, sömngångeri. Syn. noktambulism. Jfr trance, vigilambulism. Somnamhu'1: sömngångare.

Somni- (av /. so'mnus): sömn-, '-f er |um, -i pl. -a (L av fe'rre, bära): sömnmedel, '-fu-g|um, -i, pl. -a, (l. av fuga're, fly): medel som fördriva sömnen, -lokvi'; -lo'kvens, (/. -Io'qui|um, -i; -lo'quens av lo'qui, tala): talande i

sömnen (subst. resp. adj.). Somni-lokvist: en som talar i sömnen, -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): sömnrubbning 1. tillstånd av hypnotisk trance, -pati'st: person, som är i 1. föremål för hypnotisk trance. Somnole'ns (7. av so'mnus, sömn): sjukligt sömnbehov, lindrig grad av medvetslöshet. Jfr koma, sopor. Somnole'nt (/. -us, -a, -um).

So'mn|us, -i (/.): sömn. Sönd: stavformat instrument för undersökning 1. behandling. Sonde'ra, Sonde'ring. -matning, -uppfödning: födans ingivande med sönd gnm näsa 1. mun. So'nit|us, -us (/.): brus. S. au'rium: öronkling-el. Jfr susu'rnxs au'rium. So'nne's dysenteri: se Shige'lla. Sono|nie'ter (av I. so'nus, ljud + g. me'tron, mått): instrument för hörselprövning. Sono'r (/. -us, -a, -um): skallande, klingande, högtonande, t.ex. S. perkussionston. Jfr hy-personor.

So'n|us, -i (/.): ljud. S. postmortalis: liksuckande; genom avgång av luft ur likets lungor.

Soor (/.): se torsk.

So'p I or, -o'ris (/.): sömnlik dvala, ur vilken den sjuke genom starka retmedel för tillfället kan väckas. Jfr somnole'ns, koma. Sopo-rös.

Sorbidnitrat, (/. Sorbidi nitras): blodtrycks-sänkande och kärldilaterande. Sore throat (e.): laryngit, faryngit, tonsillit. Souques' fenomen: uppmanas en hemiple-giker att höja den förlamade (paretiska) armen, så sträcker han ofrivilligt fingrarna och spretar isär med dem. Southey's rör: små sidogenomborrade kanyler till subkutant införande för dränering vid anasarka.

Soxhlet's apparat: apparat med flaskställ för sterilisering av mjölk till spädbarn. Sozojodo'I(syra): dijod-p-fenolsulfosyra. Zi'n-ci sozojodolas: sozojodolzink, zinkdijodpa-rafenolsulfonat. Sårantiseptikum. Spagiri', Spagi'risk konst (av g. spa'o, draga 4- agei'ro, samla): alkemi. Spagi'riska medel: mineraliska läkemedel. Jfr galenska läkemedel.

Spalt-bäcken: medfödd missbildn. med defekter i blygdben o. symfys. -fot; -hand: missbildad kräftkloliknande fot 1. hand. -lampa: se Gullstrand's s. Span I emi', (I. <emji'a, -i'ae av g. spano's, sparsam -f hai'ma, blod): 1. minskad halt av fasta blodbeståndsdelar; 2. ischemi. Span(i)o- (av g. spa'nios): torftig-, -kardi', (/. -cardi'a): se bradykardi. -menorré, (/. -men-orrhoe'|a, -ae av g. men, månad 4- rhoi'a, flöde): obetydlig menstruation, -pné, (/. -pnoe'|a, -ae av g. pnoe', andning): förlång-sammad respiration. Spansk fluga: Cantha'rides. S. krage: para-fimo'sis. S. peppar: fruetus capsici. S-a sjukan: se influensa.

Spa'radrap (av I. spa'rgere, utbreda + /.Sparge

drap, tyg): plåster utbrett på duk, ss. häftplåster.

Spa'rge (av /. spa'rgere, beströ): på recept = beströ (t.ex. med nikt).

Spasmaverin: bis-fenylpropyl-etylaminprep. Spasmolytikum.

"Spa'smer": populärt namn på spa'smus facia'lis, tic convulsi'f.

Spasmo-dermier: se neurodermatoser.

Spasmo'disk: kramp artad. Syn. spastisk.

Spasm jodyni'a crucia'ta (av g. spasmo's, ryckning -f- ody'ne, smärta + I crucia'tus, korsad): tonisk kramp i den förlamade sidans muskler och smärtor i den andra sidan vid halvsidig ryggmärgsskada. Syn. Brown-Séquard's förlamning.

Spasmo- (av g. spasmo's): ryckning-, -fil dia-te's; -fili', (I. Dia'thesis spasmophl'llca; -phi-Iji'a, -i'ae av g. phile'o, älska): en på allmän överretbarhet (mekanisk o. galvanisk) i nervsystemet beroende med hypokalcemi förbunden krampsjukdom hos spädbarn. Latent sp.: inga krampfenomen. Manifest sp.: med eklamptiska anfall, glottiskramp

och tetanikontrakturer. Syn. tetani'a infa'ntum. Jfr facialis-, peroneal-, Trousseau's fenomen, tandslag. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): krampframkallande. Spasmo-ge'na punkter: punkter, från vilka kramper utlösas vid retning, tryck o. a. retmedel vid vissa nervösa tillstånd, -lysi'n (av g. ly'o, lösa): 0,04 papaverin -f- Va—Vi mgm adrenalin. -ly'tik|um, pl. -a, (/. -ly'tic |um, pl. -a): kramplösande medel, -phili'a: se spasmofil diates.

Spa'sm, (/. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): kramp i allmänhet. — S. facia'lis: se tic con-vulsif. S. glo'ttidis, S. lary'ngis (av g. glot-ti's, ljudspringan): larynxkramp, kramp i stämbanden. Se glottiskramp. S. ni'ctitans: blinkningskramp. Syn. nictita'tio. S. nu'tans: se nickningskramp. Syn. salaamkramp, spa'smus nu'tans. S. rotato'rius: vridkramp. S. saltato'rius: se saltatorisk reflexkramp.

Spastisk, (/. Spa'stic|us, -a, -um av g. spasmo's, ryckning): krampartad. Syn. spasmodisk. — S. anemi': anemi i ett kärlområde på grund av kramp i resp. artärer. S-bara: se CP-barn. S. gång: gång (vid s. spinalparalys) med vid marken häftande, långsamma, egendomliga på tåspetsarna fjädrande steg och sträckta ben, som i extrema former föras fram i kors med varandra. S. paraly's: se spinalparalys. S-paretisk gång: spastisk gång med mödosamma små släpande, styva steg och hastigt inträdande trötthet (vid amyotrofisk lateralskleros). S. symptomkomplex: gnm bortfall av mer 1. mindre sto-

ra delar av pyramidbanorna betingade symptom ss. spastisk 1. spastisk paretisk gång, hyperreflexi, patologiska reflexer (pyramidtecken), medrörelser. — Spasticite't: spastiska tillstånd.

Spa'tel (av g. spa'the, spade): ett 10—15 cm långt, 1—2 cm brett, ofta något svängt tillplattat instrument av metall, trä 1. glas för nedtryckande av tungan, vid utstrykning av salva o. d.

Spa't|ium, -ii, pl. -ia (/.): rymd, rum. S. in-tervagina'le (S. interfasciale, BNA; S. cir~ cumbulba're, INA): rummet mellan sklera och vagina bulbi. S-a intercosta'lia: revbensmellanrummen. TQYbemspatierna. S. peri-nei profu'ndum: rummet mellan diaphragma urogenitalis båda fascior, fascia dia-phra'gmatis urogenit. sup. och inf.; innehåller förutom mm. transversus per. profundus o. sphincter urethræ även pars mem-brana'cea urethræ, gland, bulbourethral samt nerver o. artärer till bulbus penis. S. per. superficiaie: rummet mellan fascia diaphragm, urogen. inferior (membrana pe-rinei) och den subkutana /. superficialis pe-rinei; båda sammansmälta bakom radix penis, vilken tillsammans med sin muskulatur ligger i detta spatium. S. retropubicum (5. prævesica'le, INA): extraperitonealt mellan undersidan av apex vesicae och bakre övre ytan av symfysen med angränsande blygdbensdelar; botten bildas av lig. pubo-prosta-ticum.

Spatz' reaktion: påvisande av järn i hjärnan hos paralytiker medelst svavelantimon (svartfärgning) 1. ferricyankalium o. saltsyra (blåfärgning).

SPCA: "Serum prothrombic conversion accelerator." Koagulationsfaktor VII.

Spec.: i recept = Species (/.) = kryddor.

Spe'ci|es, -e'i (/.): 1. art; 2. kryddor. S. ad infu'sum ama'rum: beska kryddor; s. ad in-fu'sum pectora'le: bröstkryddor; s. co'ntra a'sthma: rökkryddor mot astma.

Specificerad, (/. Specific |us, -a, -um): noga angiven.

Speci'fik I a, sing, -um, (/. Specific | a, sing. -um av spe'cies, art + fa'cere, göra): egendomlig; på ett säkert och speciellt sätt på viss sjukdom inverkande läkemedel, specifika medel, t.ex. kina mot malaria, C-vitamin mot skorbut, salicylsyra mot akut ledgångsreumatism. — Specifik, (/. Specifica't|us, -a, -um): egenartad, på särskilt sätt inriktad. S-a bakterier: bakterier, som framkalla viss, specifik sjukdom. S. retning: se adekvat r. S-t serum: serum mot viss mikrobiell sjukdom. S. sinnesenergi': egenskapen hos sin-Specimen

nesnerveraa och deras ändorgan att för alla slag av retningar städse reagera med den karakteristiska sinnesförnimmelsen, t.ex. synnerven med ljus vare sig retningen består i tryck, stöt, elektricitet etc. S. terapi': behandling med specifika (se detta ord). Spe'cimjen, '-inis (/.): prov. Spege!-kondens(at)or: k. för mörkfältsbelys-

ning, varvid de direkta ljusstrålarna utestängas från inträde i mikroskopets objektiv gnm paraboloid- 1. kardioidkondensor. -språk: orden uttalas bakfram, ss. marfkab i st. f. bakfram.

Spektrum, (I. Spe'ctr|um, -i, bild): 1. det av olika färger bestående band, vilket uppstår vid en solstråles brytning gnm ett prisma; 2. de olika bakteriearter, på vilka ett antibiotikum verkar. Brett bakteriespektrum: egenskap hos vissa antibiotika att verka på en stor mångfald olika bakteriearter. Spe'kulum, (/. Spe'culjum, -i, spegel): instrument att införa i hålor och kanaler för att hålla väggarna isär vid undersökning 1. behandling: nässpekulum, öron-s., vagina'1-s., rekta'1- 1. ändtarms-s. etc. Speleo- (av g. spe'laion): håla-, -stomi', (l. -stomji'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): öppen dränage av tuberkulos kavern. -tomi', (/. -tom[i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativ öppning av tbc. kavern. Spe'rm[a, -atis (l. av g. spe'rma, sådd): säd, manlig säd. S. ce'ti (/. av g. ke'tos, sjömonstrum): fordom ansett som valens säd, därav namnet; se ceta'ceum. Se Ester. — Spermakristaller: rombiska kristaller av fosforsyra och spermin (kem. = piperazin) en sönderfallsprodukt av nuklein i den manliga säden, '-tic | us, -a, -um (/.): som tillhör sädesorganen hos mannen, t.ex. ar-teria s. -ti't (/. -is, -idis): infl. i funiculus sperma'ticus = funiculi'tis, som är ett bättre ord.

Spermato | bla'ster: se S e r t o 1 is celler. Spermato- (av g. spe'rma): säd-, -cel|e, -es (l. av g. ke'le, bråck): cysta i bitestikeln 1. dess omgivningar, innehållande sperma 1. spermalik saft. -cysti't (l. -is, -idis av g. ky'stis, blåsa): infl. i sädesblåsorna. -cy'ter: syn. spermiocyter. -gene's, (/. -ge'nes|is, -is av g. genna'o, alstra): 1. bildande av sädesvätska; 2. spermiogenes. -go'nier (av g. go'nos, avkomma): se spermogenes. -rré, (l. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): ofrivillig sädesav-gång, pollution, -zo'er (av g. zo'on, djur): spermier; se spermiogenes. Spermatjtiri, (l. -ur|ia, -i'ae av g. spe'rma, säd -j- ou'ron, urin): sädesavgång med urin. Sperm I ektomi', (/. -ectom|ia, -i'ae av g. spe'r-

ma, säd 4- ektome', utskärning): excision av en del av sädessträngen. Spermio-, Spermo-gene's, (/. -ge'nes|is, -is av

g. spe'rma, säd -f genna'o, alstra): sädes-kroppsbildningen. Ur spermiogonierna (spermatogonierna), förstlingscellerna, sä-desstamcellerna, som ligga ytterst i sädes-kanalerna, utvecklas spermiocyterna, sädes-kroppsmodercellerna, som bilda sädescellerna, spermiderna, som gnm fortsatt delning alstra slutprodukten spermierna 1. sper-matozoerna, de i sperman frigjorda, livligt rörliga sädeskropparna. — Inom sädeskana-lerna finnas vidare Sertoli's stödjeceller. Spermo- (av g. spe'rma): säd-, -lit, (/. '-li-th|us, -i av g. li'thos, sten): grusbildningar i sädeskanalerna. -loro]pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae av g. lo'ros, läderrem -f pe'xis, fixation): fästande av sädessträngen vid perio'stet av os pubis vid operation för bristande descensus testis.

Spets-fot: se pes equinus. -huvud: se oxyce-fali, -cefalus. -katarr: i lungspetsarna ofta vid lungtuberkulos började förändringar, -öra: se Darwin's s. Spetälska: se lepra.

Sphacel-: se sfacel-. Sphæro-: se sfäro-. Sphae'ric[us, -a, -um (/. av g. sphai'ra, klot): som hör t. sfär.

Sphaeroid|e'us, -e'a, -e'um; '-es Q. av g. sphai'ra, klot -f ei'dos, form): klotformad. Spha'gn! um, -i (/. av g. spha'gnos, stjälkbor-re): torkad torvmassa ss. förbandsmaterial. Spheno- (av g. sphen, kil): prefix i betydelsen kil, kilformad. -ce'phal|us, -i (/. av g. kephale', skalle): kilfonnig skalle. Se även sfen-, sfeno-.

Sphenoi'des (av g. sphen, kil -f ei'dos, utseende): kilformig. Sphenoid [a'lis, -a'le; -e'us, -e'a, -e'um (/.): hörande till kilbenet (os sphenoidale). Sphincter: se sfinkter. Sphygmo-: se sfygmo-. Sphyr-: se även sfyr-. Sphy'rijon, -i (/. av g. sphyro'n, fotknöl) (antrop): nedersta punkten av inre fotknölen (malle'olus media'lis). Spic|a, -ae (l): ax; förband kring ledgångar med bindan i fortlöpande varv och varje varv av en åttas form, varvid den nästföljande åttan delvis täcker och korsar den föregående. S. hu'mer i: axförband kring skulderleden. Spicul[a, -ae (l. dim. av spica): liten bentagg. Spiegler's sublimatprov: prov på äggvita (i urin) med S. reagens: sublimat och vinsyra i glycerinvattenlösning.

Spielmeyer-Stock's sjukdom: juvenil amaurotisk idioti.Spikböld

Spiralis

Spikböld: furunkel; namnet härlett ur det hàl — likt hålet av en utdragen spik — som uppstår sedan varet tömt sig.

Spikklubbeformer: 1. i urin, exsudat, mikroskopiska preparat m.m. befintliga röda blodkroppar med taggiga former; 2. taggiga kristaller av urinsyrad ammoniak i urin.

Spilo- (av g. spilos): fläck-, -plani', (/. -pla-n|i'a, -i'ae av g. pla'ne, kringvandring): flyktigt erytem. -plaxi', (/. -plax|i'a, -i'ae av g. plax, platta): röd fläck vid fall av lepra 1. pellagra. — Spi'lus: syn. nævus.

Spi'n[a, -ae, pl. -ae (/.): tagg, kam, även ryggrad (se under 2).

1. anatomiskt utskjutande kam 1. tapp. — (S. angula'ris): s. ossis sphenoida'-lis. (S. frontalis): s. nasa'lis. S. ili'aca ante'-rior infe'rior (Tube'rculum i'licum, INA) och supe'rior (S. i'lic a ventra'lis, INA): den från os ilium framskjutande främre nedre resp. främre övre benknölen. S. ili'aca pos-te'rior infe'rior (S. i'lica dorsalis inferior, INA) och supe'rior (S. i'lica dors, superior, INA): den från os ilium framskjutande bakre nedre resp. bakre övre benknölen. S. ischia'dica (S. o'ssis ischii, INA): den från os ischii bakåt utskjutande bentappen. S. menta'lis (S-æ mandi'bulæ, INA): från underkäkens baksida medialt utskjutande ben-tapp. S. nasa'lis (S. nasa'lis poste'rior, BNA, INA): benutskott från hårda gommens mitt. S. nasa'lis (S. frontalis, BNA; S. nasalis ossis frontalis, INA): den från os frontale mot näsan nedskjutande benkammen. S. nasa'lis ante'rior: den från överkäkens mitt framskjutande bentappen i näsöppningens botten. S. o'ssis sphenoida'lis (S. angula'ris, BNA; S. o'ssis sphenoi'dis, INA): den nedskjutande taggen från yttersta änden av stora kilbensvingen. S. sca'pulse: skulderbladets utskjutande kam. S. trochlea'ris: en liten bentapp på pannbenets inre rand mot ögonhålan.

2. patologiska bildningar. Spi'na bi'-fida [av I. spi'na, ryggrad (p.gr. av likheten med den mur, "spi'na", som delade de romerska rännarbanorna i 2 lika delar) -f bi'fidus, tvekluvenl: varje defekt i ryggkotornas bågar; i trängre bemärkelse partiella defekter i motsättning mot den totala vid rakischisen (syn. schistoraki). Spina bi'-fida cystica: de fall då ryggmärgshinnor och hud bukta ut som en av vätska fylld blåsa på platsen för den partiella defekten. Syn. hydrocele spinalis, jfr hydromeningo-, hyd-romyelo-, meningo-, myelo-, my el o ey sto-, myelomeningocele, hydrorraki, rakischis. Spina bi'fida occulta: då defekten täckes

av den jämna huden; vanligen åtföljd av enure'sis noctu'rna, rubbningar av känsel-och sfinkterfunktioner, trofiska rubbningar samt förenad med fotmissbildningar (syndakt yli). Spi'na vento'sa (av /. spina + ven-to'sus, uppblåst): finger- 1. tåfalangernas klubblika uppdrivning vid tuberkulos osteo-myelit och periostal nybildning.

Spina'1, (/. Spina'l|is, -e av spi'na, ryggrad): som rör ryggrad 1. ryggmärg.

Spina'1-anestesi' (av I. spi'na, ryggrad + a.): se ryggmärgsanestesi. -apoplexi': ryggmärgs-blödning. Syn. hematomyeli. -epilepsi': beteckning för en mycket förhöjd reflexret-barhet i benen vid ryggmärgslidanden, -ga'nglierna: de sensibla, bakre nervrötternas ganglier före inträdet i ryggmärgen.

Spin I algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av spi'na, rygg + g. a'lgos, smärta): tryckömhet å ryggraden, speciellt 2.—7. bröstkotan vid bronkialkör-telsjukdomar.

Spina'l-irritation (av I. spi'na, ryggrad): neurasteni med väsentligen ryggmärgssymptom ss. rygg- och korsbenssmärtor, trötthet vid gående, parestesier, blås- och sexualrubb-ningar. Syn. myelasteni, spinalneurasteni. -kanalen: cana'lis vertebra'lis, ryggradskanalen. -neurasteni': se -irritation, -paralysi': ryggmärgsförlamning av olika former och förlopp. Syn. myeloparalys. Jfr amyotrofisk lateralskleros, Landry's paralys, poliomye-lit. Spastisk spinalparalys: primär sidosträngs-, speciellt pyramidbaneskleros med spastiska symptom, kontrakturer och ökad reflexretlighet, huvudsakligen i benen, men utan rubbningar av känsel 1. från blåsa och tarm och utan cerebrala rubbningar. Syn. Erb-Charcofs sjkd. Jfr Striimpell's sjkd. -punktion: se lumbalpunktion.

Spindel (t.): spole. Spindelzellen (t.): spolcel-ler.

Spindel-fingrighet: se araknodaktyli. -vävshinnan: se araknoidea. -vävskoagel: det fina trådnät, som småningom

uppstår i uttap-pat, äggvitehaltigt lumbalpunktat (vid tuberkulos meningit).

Spinobulbär (av I. spi'na, tagg -f bolbo's, lök): hörande till både ryggmärg och förlängda märgen.

Spino's|us, -a, -um (l. av spi'na, tagg): tagglik.

Spinteri'sm; Spinter|opi', (/. Spintheri'sm|us,

-i; Spintheropji'a, -i'ae av g. spinthe'r, gnista -f- ops, öga): gnistseende. Jfr fotopsi.

Spir.: i recept — Spi'ritus (/.) = sprit.

Spirai|is, -e (l. av g. spei'ra, vindning): spi-ralformad.Spiramycin

Spiramycin (/. -um, -i): erytromytingrup-pen tillhörande antibiotikum.

Spira'tor: se respirator.

Spire'm (av g. spei'rema, nystan): ett stadium i mitotisk kärndelning. Se celldelning.

Spirill (/. -um, -i, dim. av g. spei'ra, vind-ning): till Spirillaceæ hörande, stel, med ett flertal vindningar och stundom med gissel försedd bakterie. Syn. skruvbakterie. Jfr vibrio, spiroket, med vilka senare spirillerna ofta förväxlas. Spirillo- (av I. spirillum): spirill-. -ci'd (/. -us, -a, -um av cæ'dere, döda): spirilldödande. -lytiskt (bör heta spiro-ketolytiskt) intervall (av g. ly'o, lösa): fria perioder i deme'ntia paralytica till följd av tillfällig spirocid serumverkan. -ser: oegentligt brukat i stället för spiroketoser. -toxisk (bättre spiroketotoxisk) reaktion: hjärnsymptom efter salvarsaninjektion vid syfilis p.gr. av ur massvis upplösta spiro-keter frigjorda endotoxiner. Syn. Herxhei-mer's reaktion, -tro'p, (/. '-trop|us, -a, -um av g. tre'po, vända): riktad mot spiriller.

Spi'rit|us, -us (/.): ande, sprit. — S. ammo'nii anis a'tus: anissprit med ammoniak. S. camphor a'tus: kamfersprit. S, concentra'tus: sprit av 85,68—86,97 viktprocent och 90— 91 volymprocent. S. dilulus: utspädd sprit, 61,9—63 vikt- och 69,5—70,5 volymprocent. S. e vi'no: konjak. S. jo'di: jodsprit (5 %-ig). S. jo'di fo'rtis: stark jodsprit (10 %-ig). S. lava'ndulce: lavendelsprit. S. nitroglycerin concentra'tus: nitroglycerinstamlösning. S. sapona'tus cum ca'mphora: såpsprit med kamfer. S. sapo'nis kali'ni vena'lis: såpsprit. S. sina'pis: senapssprit. S, te'nuis: svag sprit, 41,56—43,43 vikts- och 49—51 volymprocent.

Spirochaetal|is, -e (/.): spiroket-.

Spiro- (av I. spira're): andas-, -fo'r (av g. phore'o, bära): apparat för artificiell andning. -gra'f (av g. gra'pho, skriva): instrument för registrering av respirationsrörel-serna. -gra'm (av g. gra'mma, skrift): uppritning av respirationsrörelserna. -i'd (/. -es av g. spei'ra, vindning + ei'dos, form): spi-ralformad.

Spiro- (av g. spei'ra): vindning-. -kel, (/. -chæ't|a, -ae, pl. -ae av g. chai'te, långt hår): en grupp skruvformade, böjliga o. orm-likt rörliga mikroorganismer. Syn. spiroso'-ma. Jfr spirill, vibrio. — S. pa'llida: syfilis' smittämne. Syn. Trepone'ma pallidum. S. recurre'ntis Obermeieri: orsak till den europeiska återfallsfebern. Jfr Ornithodorus moubata. S. Vin c ert t i: s. vid angina ulce-ro-membrana'cea. Syn. Bore'llia V. S. mo'r-sus mu'ris: råttbettsfeberns (1) smittämne.

Jfr Streptobacillus moniliformis.--keto's,

(/. -chæto's|is, -is, pl. -es): sammanfattningen av sjukdomar beroende på spiroketer. S-is arthri'tica: se Re iter's sjkd. -chæto'sis icterohæmorrha'gica: se Weil's sjukdom.

Spiro|metri' (av I. spira're, andas + g. me'tron, mått): mätning av lungornas kapacitet medelst spirometern: en gasklockelik apparat med en inre cylinder, som kan höjas av den inblåsta luften.

Spironolakton, (/. Spironolacton[um, -i): al-dosteronantagonist; måttlig diuretisk effekt utan kaliumförlust.

Spirosolna: se Spiroket.

Spla'nchnic | us, -a, -um (/. av g. spla'nchnon, inälva): hörande till inälvorna, t.ex. n. spla'nchnicus.

Splankn- (/. Splanchn- av g. spla'nchnon): inälva-, -apofy's, (/. -apo'phys|is, -is av g. apo', bort -f- phy'sis, natur): skelettdel liknande en underkäke förenad med dige-stionskanalen. -ektopi', (/. -ectop|i'a, -i'ae av g. ek, ut + to'pos, plats): felplacering av ett inre organ. -emphra'x|is, -is (/. av g. e'mphraxis, tillstoppning): obstruktion i en inälva särskilt i tarmen.

Splanknik- (/. Sphlanchnic- av g. splanchni-ko's): hörande t. inälvor-, -ektomi', (/. -ec-tom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): excision av en del av nervus splanchnicus. -o I tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): genomskärning av en splanknikus-nerv.

Spla'nknikus: nervus splanchnicus. -anestesi: insprutning av anestctikum i nervus splanchnicus vid operation i övre delen av buken.

Splankno- (/. Splanchno- av g. spla'nchnon): inälva-, -lithi'asjis, -is (l. av g. li'thos, sten): stenbildn. i inälvorna. -logi', (/. -log[i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om viscera. -ly's, (/. '-lysI is, -is av g. ly'o, lösa): förslappning i inälvorna, -megali', (/. -megal|i'a, -i'ae av g. me'gas, stor): hypertrofi' av inälvorna, -üiikri', (I. -micrji'a, -i'ae av g. mikro's, liten): abnormt små inälvor, -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): inälvslidande. -pto's (L -is, -is av g. pto'sis, fall): bukvisceras sänkning, vid hängbuk.

Spl|en, -e'nis (/. av g. sple'n): mjälte. Syn. lien.

Splen- (av g. splen): mjälte-, -algi', (/. -al-g|i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärta i mjälten. Syn. splenodyni. -ektomi', (/. -ectom I i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): operativt avlägsnande av mjälten. Jfr spleno-tomi. -epati't (L -is, -idis av g. he'par, lever): infl. i lever och mjälte, '-icus, '-ica, '-icum (/.): som rör mjälten. Syn. liena'lis. -isation: lungförändring, varigenom lungvä-Splenlum

ven antager mjältvävnadens utseende och konsistens, t.ex. vid atelektas med hypostas, vid tidig och cellrik bindvävsinduration. -i't (/. -is, -idis): infl. i mjälten. Syn. lienit.

Sple'ni|um, -i (/. av g. spleni'on, förband): plåster, kompress. S. co'rporis callo'si: den bakre vulstformiga delen av hjärnbalken.

Spleno- (av g. splen): mjälte-, -cy't (av g. ky'tos, cell): stora mononukleära blodceller, -dyni', (/. -dyn | i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): smärta i mjälten, -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): härrörande från mjälten, -granulomato'sis sidero'tica: Gamma's sjkd. -hepato|megali', (/. -megal|i'a, -Vae av g. he'par, lever + me'gas, stor): kombinerad lever- och mjältförstoring. Jfr Gaucher's sjukdom, Niemann-Pick's sjkd. -i'd (/. -es av g. ei'dos, utseende): mjältliknande.

Spleno'm (/. -a, -atis av g. splen, mjälte): godartad av lymfatisk och pulpavävnad bestående mjältsvulst.

Spleno- (av g. splen): mjälte-, -megali', (/. -megal|i'a, -Vae av g. me'gas, stor): mjältförstoring. S. tro'pica: se kala-azar. Storcellig s.: se Gaucher's sjkd. -mega'licjos, -a, -um (/.): med stor mjälte, -myelo|malaci', (/. -myelo|malac|i'a, -Vae av g. myelo's, märg + malaki'a, uppmjukning): uppmjukning av mjälte o. benmärg, -pati', (/. -path|i'a, -Vae av g. pa'thos, lidande): mjältlidande. -pexi', (/. -pex|i'a, -Vae av g. pe'xis, fixation): operativt fästande av vandrande mjälte på normala platsen, -pneumoni', (/. -pneumon|i'a, -Vae av g. pneu'mon, lunga): lunginflammation): se pneumoni'a massiva, -portal flebo-grafi (av /. porta, port + g. plebs, ven -f gra'pho, skriva): röntgenundersökning efter injektion av kontrast perkutant i mjälten, varvid en bild av v. liena'lis och v. po'rta erhålles, -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): vandrande mjälte, -splenorenal artäranasto-mos "end to end" eller "end to side": operation använd vid högt blodtryck förorsakat av njurartärstenos. -rrafi', (/. -rrhaph-|i'a, -Vae av g. rhaphe', sutur): suturering av mjältsår. -rragi', (/. -rrhag|ia, -Vae av g. rhage', bristning): blödning från mjälten. -tomi', (/. -tom I i'a, -Vae av g. tome', snitt): insnitt i mjälten, även syn. splenek-tomi.

Spodo|ge'n, (/. '-gen|es av g. spodo's, aska -f genna'o, alstra): om allt slags stoft, som kan vålla någon mekanisk retning och inkaps-ling, ss. damm och kol vid antrakos. S. mjälttumor: av sönderfallsprodukter från röda blodkroppar uppkommen mjältförstoring.

Splitterbrott: se komminutivbrott.

Spolmask: se Ascaris lumbricoi'des. Jfr Oxyu'ris, Trichoce'phalus.

Spondyl- (av g. spo'ndylos): kota-, -algi', (/. -algI i'a, -Vae av g. a'lgos, smärta): smärta i kotkropp. -art(h)ri't, (/. -arthri't|is, -idis av g. a'rthron, led): infl. i ryggradens ledgångar. S. ancylopoe'tica: artriter med ankylo's-tendens i intervertebral- o. kostovertebral-lederna, förbening av ryggradens ligament, förändringar i sakroiliakallederna, smärtor. Syn. Bechterew-Striimpell-Marie's sjukdom. S. defo'rmans: se spondylitis deformans. -artro'kace, (/. -arthro'cac | e, -es av g. a'rthron, led + kako's, dålig): tuberkulos i ryggkotor och deras ledgångar med förstörelse och missgestaltning av ryggraden, ss. Pott's puckel. Jfr ma'lum occipi-ta'le, omar tro-, pedartro'kace. -artro's, (/. -arthro's|is, -is av g. a'rthron, led): degenera-tiva förändringar i ryggradens leder, -exar-t(h)ro's, (/. -exarthro's|is, -is av g. exa'rthro-sis, dislocation): dislokation av en kota.

Spondyli't (/. -is, -idis av g. spo'ndylos, kota): infl. i ryggkota. S. ancylo-poe'tica, morbus Bechterew (/, av g. anky'los, böjd + poie'o, göra): adhesiv artrit i ryggens ledgångar med styvhet ända till orörlighet av ryggraden. S. defo'rmans: arthrosis deformans (se detta ord) i ryggraden. S. traumatica: spondylopathy traumatica.

Spondyl I olist(h)e's, (/. -olisthe's|is, -is av g. spo'ndylos, kota -f oli'sthesis, glidande): förskjutning av ryggkota. Spondyloliste'tiska bäcken: bäcken, som missgestaltas och förlänges genom spondylolistes (5. ländko-tans framåt- och nedåt glidande).

Spondylo- (av g. spo'ndylos): kota-. -Iy's, (l. '-lysI is, -is av g. ly'o, lösa): spaltbildning i kotbåge. -malaei', (/. -malac | i'a, -i'ae av g. malaki'a, mjukhet): kotuppmjukning. Spon-dylomalaci'a traumatica: se spondylopathy trauma'tica. -myeli't (/. -is, -idis av g. myelo's, märg): samtidig infl. i ryggrad och i benmärg, -pathi'a trauma'tica: genom kon-tusion av ryggraden åstadkommen kotaf-fektion, som ger sig tillkänna genom smärtor, styvhet ev. även genom kompressions-symptom eller deformation av ryggraden. Se KümmeTs sjkd., spondylitis trauma'tica, spondylomalaci'a tr. -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): syn. spondylolistes. -pyo's (/. -is, -is av g. py'esis, varbildning): varbildning i kota. -schi's, (I. '-schis|is, -is av g. schi'sis, klyvning): medfödd klyvning av kotbågar-na. '-s (/. -is, -is): icke infl. sjukdomsprocess i kota. 5. chro'nica ancylopoe'tica: komplett ankylos i alla ryggradssegmenten. Syn. Marié-Strümpell's sjkd. -sy'nde-Spongia

s|is, -is (/. av g. sy'ndesis, sammanbindning): operativ immobüisering 1. ankylos av ryggraden. -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): genomskärande av ryggraden (vid embryotomi).

Spo'ng|ia, -iae (/. av g. spongia'): svamp.

Spongio- (av g. spongia'): svamp-, -bla'ster (av g. blasto's, frö): 1. neurogliacellernas ursprungsceller; 2. de stora nervcellerna i näthinnans inre kornlager, -blasto'm (/. -a, -atis av g. blasto's, frö): svulst uppbyggd av spongioblaster. Se neuroepiteliom.

5pongio's|a, -ae (l. av g. spongia', svamp): den svampiga, porösa delen av ben. Jfr kom-pa'kta. Spongiose'ring: form av benvävsatro-fi, varvid barklagret blir lika spongiosan. Spongiös, (/. Spongio's|us, -a, -um): svam-pig. (iSpo'ngium a'nguli iridoangula'ris, INA): lig. pectina'tum a'nguli irido-cornea'-lis.

Sponta'n (l. '-eus, '-ea, '-eum): uppkommen av sig själv. Spontaneitet. -fraktur: genom intet påtagligt våld å sköra ben, t.ex. vid bensvulster uppkommet brott, -luxation: genom ledsjukdomar utan trauma uppkommen luxation, -pneumoto'rax: genom en sjuklig lungprocess (tuberkulos, tumor) uppkommen p.

Spor (av g. spora', sådd): en fruktform, hos sporbildande svampar och bakterier.

Spora'disk, (/. Spora'dic j us, -a, -um av g. sporadiko's, strödd): i spridda fall uppträdande. Jfr endemi, epidemi, pandemi.

Spora'ngijum, -i (l. av g. spora', sådd -f-angei'on, behållare): sporgömme hos svamp.

Spori'dier: ett slags exogent uppstående svampsporer. Jfr konidier.

Sporo- (av g. spora'): sådd-, -cy'stor (av g. ky'stis, blåsa): sporonter; blåsor inom vilka sporozoers sporozoiter bildas 1. små groddsäckar från vissa maskar, ur vilka ungdomsformer utveckla sig. -gene's, (/. -ge'nesjis, -is av g. ge'nesis, uppkomst); -goni', (l. -gon I i'a, -i'ae av g. go'-nos, avkomma): fortplantning genom sporer, vanligen åsyftas därmed sporozoers fortplantning inom sporocystor. -tri-ko's, (/. -tricho's|is, -is av g. thrix, hår): av svampen Sporotrichum schenckii orsakad sjkd. med knölformiga ansvällningar i hud, underhud och lymfkörtlar med tendens att sönderfalla till indolenta sår. -zo'a (av g. zo'on, djur): sporozoer, en klass av proto-zoer. -zoi'ter: slutprodukterna av sporoge-nesen, de nya groddcellerna.

Sporthjärta: hjärthypertrofi och -dilatation efter överansträngning vid sport.

Sporulation, (/. Sporula't|io, -io'nis av g. spora', sådd): sporbildning.

Spott-: ptyalo-, sialo-.

Spott-kroppar: vandringsceller i spott, -körtlarna: ett antal större och mindre (de senare i gom-, kind-, läpp-, tungslemhinnan) salivavsöndrande k.; se gla'ndula p äro'tis (öronspottkörteln), gl. sublinguals (under-tungspott-k.), gl. submandibula'ris (under-käksspott-k). -sten: konkrement av kalk-salter i spottgångar och spottkörtlar. Syn. ca'lculus sahva'hs, ptyalolit.

Sprattelgubbe-lemmar: extremiteter drabbade av höggradiga förlamningar (t.ex. vid poliomyelitis ep.). -symptom: sammanryck-ning av hela kroppen vid beröring av smärtande ställen vid Möller-Bar low's sjkd.

Spray (e.): blåsapparat för fin fördelning av vätskor 1. av pulver.

Sprengel's deformitet (sca'pula a'lta): medfött högläge av ett skulderblad 1. båda.

Springmask: se Oxyu'ris vermicula'ris.

Spru'del (t.): springkälla, varm källa.

Sprue (holländska spruw, afte): se afte tro'picæ.

Språkcentra: centra i hjärnbarken för språkets funktioner. — Motoriska språkcentrum, talcentrum: i Broca's vindel, varest rörelseföreställningarna till orden uppstå och impulserna till koordinerade talrörelser utgå till talmuskulaturens barkcentra. Optiska språkcentrum 1. läsecentrum: i gyrus angularis för ordminnesbilderna. Sensor i ska språkcentrum 1. centrum för ord-klangbilderna (ordklangcentrum) med vilkas hjälp talet förstås: i bakre delen av tinninglobens övre vindel. Syn. Wernicke's centr.

Språngbenet (/. ta'lus eller astra'galus av g. astra'galos, tärning): ett av de större (mot ti'bia) ledande vristbenen.

Spu'rijus, -a, -um (/.): falsk, oäkta.

Spu't|um, -i pl. -a (/. av spu'ere, spotta): upp-hostning av slem, var o. a. från lungorna. S. co'ctum: tunnflytande slemmigt varigt s. ss. i senare stadiet av akuta bronkiter. S. cru'dum: segt slemmigt s. ss. vid början av bronkiter. S. crue'ntum: blodblandat s. S. nummula'tum: s., som bildar myntformade klumpar ("spotta tolvskillingar"). S. rubi-gino'sum: rostfärgat s. vid akut pneumoni. — Sputum-septikemi', -septikemibacillen: experimentell septikemi hos möss efter ino-kulation av pneumokockhaltiga sputa.

Spy|människan: de vid Spy intill Namur funna resterna av grottmänniskor.

Spårelement: e. endast i mkt små mängder i organismen ss. kobolt, koppar eller radio-Späckhinna, -had

aktiva isotoper administrerade i vetenskapligt eller diagnostiskt syfte. Späck-hinna, -hud: se criista inflammato'ria. -koagel: det gulaktiga och glänsande koagel som bildas i plasmat hos liket, -lever, -mjäl-te, -njure: diffus amyloidlever, -mjälte, -njure. Jfr sagomjälte.

Spädningsprovet: se vattenbelastningsprovet. "Spänd buk": se bukspänning. Spännvidd (antrop.): avståndet mellan båda långfingerspetsarna (daktylia) vid utåt-sträckta armar och händer. Spärrhake, Spärrtång: instrument varmed kroppsdelar under operationer hållas isär, t.ex. käkarna, ögonlocken. Spärrning: en plötsligt börjande och lika plötsligt upphörande art av hämning beroende på att psykiska 1. psykomotoriska skeenden en tid avbrytas av motverkande impulser, t.ex. tankeförloppet särskilt erinringen genom en affekt ss. vid examensfeber. Jfr hämning.

Squa'm[a, -ae (/.): fjäll, om ben som ha form av fjäll. S. frönta'lis: den främre större delen av pannbenet. S. occipitalis: bakhuvudet ovan fora'men ma'gnum. S. temporalis: tinningbenets fjälliknande del. Skvamo's, (/. Squamous [us, -a, -um): fjällande. Sr.: kem. tecken för strontium. SR. eller S. R.: sänkningsreaktion. S. roma'num: "romerska esset", colon sig-moide'um. Se sigma, sigmoideum. S. s. n.: i recept = Signe'tur su'o no'mine (/.)

= signeras med innehållets namn. Ssabanejew's amputation: modifikation av Gritti-Stoke's amp., varvid i st. för av patella ett stycke av främre tibiaytan med tuberositas tibiæ anbringas på sågytan av femur.

Sta I bil, (/. '-bilis, '-bile): stadig bestående. Stackers operation: radikaloperation av mellanörat.

Sta'di[um, -i (/. av g. sta'dion, bestämd längd 1. sträcka): ett bestämt skede i en regelbundet förlöpande sjukdom. I t.ex. tyfus ur-skiljes efter vart annat: s. incubatio'nis, prodromo'rum (förebådande, prodromal-), invasio'nis (början, initial-), increme'nti (öknings-, försämrings-), -a'kmes (höjdpunkts-), kr i'sis (kris-), amphi' bolon (oavgjorda tendens-, slängande feber-), decre-me'nti (avtagande) och reconvalesce'ntice (rekonvalescens-s.). Stafyl- (/. Staphyl- av g. staphyle', druvklase, druva): prefix i betydelsen tungspenen, '-ag-r|a, -ae (/. av g. a'gra, attack): tång för hållande av uvula, -ede'ma, (/. -oede'm|a, -atis av g. oi'dema, svullnad): förlängning och

ansvällning av uvula, -ektomi', (/. -ectom|i'a,

-i'ae av g. ektome', utskärning): bortskärande av uvula, -hemato'm, (/. -hæmato'm|a, -atis av g. hai'ma, blod): hematom i u'vula. -i't (/. -is, -idis): infl. i u'vula. Stafylo- (l. Staphylo- av g. staphyle'): druva-. -co'ccic|us, -a, -um (/.): stafyloko'ck-. -der-mi', (/. -de'rm|a, -atis, -derm | i'a, -i'ae av g. de'rma, hud): stafylogen hudsjukdom, -ge'n, (/. '-genjes av g. genna'o, alstra): orsakad av stafylokocker. -hemi', (/. -hæm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): förekomst av stafylokocker i blodet, -ko'ck, (/. -co'cc|us, -i av g. ko'kkos, bär): druvkocker, stafylokocker. S. pyo'genes: vanlig varbakterie. Jfr Streptococcus pyo'genes. -kocko's, (/. -cocco's|is, -is): stafylokocksjukdom. -lysi'n (av g. ly'o, lösa): hemolytiska ämnen i stafylokockkul-turer.

Stafylo'm, (/. Staphylo'mja, -atis av g. staphyle', druva): ursprungligen avsågs irispro-laps med partiell ektasi av ögongloben, numera inbegripes alla slags utvidgningar på globen. — S. æquatoria'le: utbuktning av sklera bakom ciliarkroppen; s. cilia're: utbuktning av sklera vid området för ciliarkroppen; s. co'nicum: keratoko'nus; s. corneas: utbuktning av hornhinnan (se keratoko-nus), i trängre bemärkelse blott ärrstafy-lom dvs. utbuktande leukom; s. intercalate: utbuktning mellan iris o. ciliarkroppen; s. i'ridis: frambuktning av iris; s. pellu'cidum: syn. kerato'globus; s. posti'cum: utbuktning av ögats bakre pol; s. racemo'sum: s. cor-neæ med mullbärsformad yta; s. scle'rce: utbuktning av sklera. Syn. sklerektasi. Stafy-lomatös.

Stafylo- (L Staphylo- av g. staphyle'): druva-, -myko's, (/. -myco's|is, -is av g. my'kes, svamp): stafylokockinfektion i allmht. -plas-ti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation för ersättande av gomsegelsdefekter från närliggande slemhinnor. Jfr uranoplastik. -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): elongation av uvula. Syn. uvuloptos. -(r)ra-fi', (/. -rrhaphji'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): gomsöm, sammansyende av ränderna vid kluven mjuk gom. Syn. uranorafi. -schi's, (/. '-schisI is, -is av g. schi'sis, klyvning): kluven uvula (och mjuk gom), -tomi', (/. -to-m[i'a, -i'ae av g. tome', snitt): 1. operativt avlägsnande av staphyloma corneæ; 2. avskärande av tungspenen. S-taggen: se elektrokardiogram. Stagnation, (/. Stagnal|io, -io'nis av sta'g-num, stående vatten):

stillestånd, stockning av flytande vätska speciellt av blodet i större kärl. Jfr stas.Stahl's öra

Stahl's öra: från a'nthelix bakåt uppåt genom skafa till helix gående vulst. Stakto- (/. Stacto- av g. stakto's): droppande-, -me'ter (av g. me'tron, mått): instrument för

mätning av droppar.

Stalagmo- (av g. stalagmo's): droppande-, -me'ter (av g. me'tron, mått): apparat för räknande av droppar vid bestämning av vätskors ytspänning, se meiostagminreak-tion.

Stamganglierna: central- 1. basalganglierna i hjärnstammen (nu'cleus cauda'tus, n. lenti-fo'rmis, thalamus o'pticus). Stamning: vid försök att tala uppträdande krampartad rubbning i samspelet mellan talmusklerna (andnings-, struphuvuds-, artiku-lationsmuskler) särskilt vid uttalande av explosiva konsonanter ss. b, p, d, t, g, k, beledsagad av medrörelser och stående på psykisk grund. Syn. an-, dysarthria syllaba'ris spasmodica, balbutism, battarism, ischo-foni, lallatio, "Stottern" (t.). Jfr embolofra-si.

Standardomsättning: se grundomsättning. Sta'nni-, Sta'nno-foreningar: föreningar av 4-resp. 2-värdigt tenn. Sta'nn|um, -i (/.): tenn. S. folia'tum: stanniol. Staped I ektomi', (/. -ectomji'a, -i'ae av sta'pes, stigbygel -f g. ektome', utskärning): excision av stapes. Stapedioly's: se stapesmobi-lisering. Stapeioteno|tomi', (Z. -tom]i'a, -i'ae av g. te'non, sena -f- tome', snitt): snitt genom senan för stigbygelmuskeln. Sta'pjes, -edis (/.): 1. örats stigbygel; 2. binda på foten anlagd som spi'ca. Stape'di|us, -a, -um (/.): som tillhör örats stigbygel, -ankylo's (av g. anky'los, böjd): fixation av stigbygelplattan i ovala fönstret, så att överförandet av ljudinverkningar på trumhinnan till innerörat omöjliggöras, t.ex. vid otoskle-ros. Jfr B ez o Id's trias, -mobilisering: av Rosen utarbetad operationsmetod vid oto-skleros med mobilisering av själva plattan och fönsterkanterna. Staphylococcic I us, -a, -um (/.): som tillhör stafylokocker. Se i övrigt: stafyl-. Starr: ögonstarr. Grå starr 1. katarakt, grön starr 1. glaukom, svart starr 1. cataracta ni'gra. -glas: mycket starka konvexglas i glasögonen som ersättning för den bortopererade ögonlinsen. -kniv: kniv för starroperation. -nål: nålkniv för disci'ssio catar-a'ctæ.

Stasi|morfi', (/. -morph|i'a, -i'ae av g. sta'sis, stående -f morphe', form): abnormalitet 1. deformering av ett organ p.gr. av utvecklingshämning.

Sta's (/. -is, -is av g. sta'sis, stillastående):

fullständig blodstockning, dvs. blodströmmens stillastående i kapillärer och småkarl. Jfr hypostas, stagnation, -binda: se följande ord. -hyperemi': blodstockning i en kroppsdel gnm anläggande av en elastisk stasbinda så åtsnörd, att den hindrar det venösa blodet att avströmma utan att pulsen bortfaller, -le-ver, -lunga, -njure: organ med av långvarig stas orsakade typiska förändringar (först atrofi av parenkym, därefter till cirro's förande bindvävsnybildning).

Staso- (av g. sta'sis): stillastående-, -baso|fobi', (/. -phoh|i'a, -i'ae av g. ba'sis, steg + pho'bos, fruktan): oförmåga att stå och gå av fruktan att ej kunna det. Syn. abasi-asta-si. -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan hos neur astenisk a personer att stå; tvångsföreställning, att det är livsfarligt att lämna bädden.

Staspapill: ödematös uppdrivning av syn-nervspapillen med utvidgade slingriga vener, förr 1. senare följd av neuritiska symptom och slutligen av synnervsatrofi. Orsak till s. är blod- och lymfstockning i följd av ökat hjärntryck. Jfr papillit, neuri'tis o'p-tica.

Stationa'r: förblivande; om sjukdomstillstånd, som kvarstå på samma punkt, varken ändras till det bättre 1. sämre.

Sta'tisk (av g. stEitiko's, jämvikt): som har avseende på jämvikt. Motsats dynamisk. — S-a apparaten: den kroppsjämvikten reglerande vestibular- och lillhjärnsmekanismen. S-a sinnet: jämviktssinnet (förnimmelse av kroppsläge och rörelser).

Statoco'nijus, -a, -um (/.): hörande till sta-toko'nia.

Stato- (av g. stato's): ställd-, -ko'nia, (/. -co'-n|ia, av g. ko'nis, damm): hela mängden statoliter och dem sammanhållande geléarta-de substans. Syn. otoconia (äldre benämning). -li'ter: minimala (kristalliniska) kalk-konkrement (hörselstenar) på ma'cula sa'c-culi och ma'cula utri'culi. Syn. otoliter. -meter: apparat för mätning av graden av exof-t alm us. '-ton I us, -i (/. av g. to'nos, spänning): toniserande inflytande från labyrint och lillhjärna på bål-, extremitets- och ögon-muskler för upprätthållande av jämvikten vid gående och stående.

Sta't|us, -us (/.): tiilstånd; allmänt brukas ordet status likvärdigt med status præ'sens: tillståndet hos en sjuk, sådant det ter sig vid undersökning just vid tillfället. — S. arthri'ticus: giktisk diates; s. epile'pticus: svår, ofta dödligt förlöpande form av epilepsi med tätt hopade anfall utan att medvetandet återvänder under pauserna; s. he-Status thymicolymphaticus 543 Stenobregmatisk

micra'nicus: ihållande anfall av hemikrani; s. i'dem: oförändrat tillstånd; s. lympha'ficus: lymfatisk konstitution, se s. thymicolymphaticus; s. paraly'ticus: ihållande kupp-repade apoplektiska och epileptiforma anfall vid dementia paralytica. Sta'tus thy'mico-lympha'ticus, Sta'tus thy'-micus: enligt Paltauf en konstitutionsanomali, karakteriserad av hyperplastiska lymfkörtlar = sta'tus lympha'ticus; ofta av samtidig hyperplasi av tymus = sta'tus thy'mico-Iympha'ticus; stundom med begränsning till väsentligast tymus = sta'tus thy'micus och därtill av ett hypoplastiskt kärlsystem. Tillståndet antages medföra dysfunktion, hypertymisation(?) hos tymus med därav stundom orsakad "tymusdöd" och asthma thymicum (?). — S. typho'sus: tillstånd, som liknar det vid en svår tyfus. Stauro|plegi', (/. -pleg|i'a, -Vae av g. stauro's, kors + plege', slag): korsad hemiplegia Steapsi'n (av g. ste'ar, fett -f- pe'psis, digestion): fettklyvande enzym, syn. lipas. Steari'n: blandning av fria, fasta fettsyror, nämligen palmitin- och stearinsyra, -syra: fettsyran $C_{17}H_{35}$ • COOH, mättad enatomig karbonsyra som jämte palmitinsyra ($C_{15}H_{31}$ • • COOH) som glycerinestrar ingår i fett och feta oljor.

Stearo|dermi'er (av g. ste'ar, fett + de'rma, hud): rubbningar i talgkörtelsekretionen (se-borré, asteatos m.m.). Stearolsyra: se linoljesyra. Stear|ré, (l. -rhoe'|a, -ae av g. ste'ar, fett -‡-rhoi'a, flöde): 1. fettrik avföring; fettdiarré ss. vid bristfällig pankreassaftflöde. Med fettet avlägsnas även en hel serie fettlös-liga vitaminer, såsom A, D och K. Avmi-neralisering av bensystemet, ökad neuro-muskulär irritabilitet (kalciumbrist) jämte nattblindhet och benägenhet för blödningar. 2. seborré.

Steato- (av g. ste'ar): fett-. -ce'l]e, -es (/. av g. ke'le, bråck): fettbildning inom skrotum. '-d|es (/.): talgig. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): orsakande steatos. -krypto's, (/. -crypto'sjis, -is av g. krypto's, dold): rubbning i talgkörtlarnas funktion, -ly's, (/. '-ly-s|is, -is av g. ly'o, lösa): den emulgerings-process fettet undergår vid absorptionen. Steato'm (/. -a, -atis av g. ste'ar, fett): t algsvulst; syn. aterom, lip om och kolesteatom. Steatomato's (/. -is, -is av g. ste'ar, fett): för-handenvaron av ett flertal steatom 1. av talrika talgkörtelcystor.

Steato- (/. av g. ste'ar): fett-, -nekro's, (/. -necro'sjis, -is av g. nekro's, död): fettnekros. -pygi'? (i- -pyg]i'a, -Vae av g. pyge', bakdel):

synnerligen starkt utvecklad fettansamling å klinkorna, normalt hos hottentottkvin-nan. -rré, (/. -rrhoe'|a, -ae): se stearré. Stea-to's (/. -is, -is): fettdegeneration 1. -infiltration.

Stegomy'ia calo'pus: myggart, som överför gula feberns smittämne. Steinach's "föryngringsoperation": stimulering av den åldrande s.k. pubertetskörteln till förnyad verksamhet (med konsekutiv mildring av redan inträdda senila fenomen) genom underbindning 1. avskärning av sä-dessträngen 1. genom implantation av ungdomliga könsorgan. Jfr Voronoff. Stein-Leventhal's syndrom: hypertrikos, menstruationsrubbningar och sterilitet förorsakade av skleros och polycystisk degeneration i ovarierna.

Stelkramp: tetanus, av tetanusbacillen orsakad krampsjukdom; se tetanus. Stella'tjus, -a, -um (/. av ste'lla, stjärna): stjärniormad.

Stell I ektomi', (/. -ectom j i'a, -Vae av stella'tus, st järnfor mig + g. ek, ut + tome', snitt): excision av ganglion cervicothoracicum. Stellulæ Verheyni:detill stjärnformad teckning sammanflytande venerna från njurens bark till ytan; syn. venulæ stellatæ. Stell wag's basedowsymptom: långsamma och sällan inträdande blinkningar. Se "b a-

sedow".

Sten-barn: se litopedion. -bildning: konkre-mentbildning.

Sten-dammslunga: se -huggarlunga. -foster: se -barn. -huggarlunga; -lunga: se kalikos, pneumonokonios, silikos. Syn. phthi'sis la-picida'rum, stendammslunga. Steni', (/. Sthen|i'a, -Vae); Ste'nisk (av g. sthe'nos, kraft): om kroppens förmåga att med vederbörlig kraft reagera mot alla slags retningar, särskilt mot feber. Motsats till as-teni o. astenisk. Ste'niska sjukdomar: febersjukdomar utan svaghetstillstånd särskilt i fråga om hjärtverksamheten. Sten-kolik: av stensjukdomar orsakade smärtanfall. -kolstjära: pyro'leum litha'nthracis. Spelar samma roll för aromatiska serien (bensoler) som petroleum för metanserien och benolja för pyridinseren. Steno- (av g. steno's, trång): prefix i betydelsen kontrakturerad 1. trång, -bregma'tisk (av g. bre'gma, hjässpunkten): förträngning av huvudets övre och främre del. -cardi'a: se -kardi. -cefali', (/. -cephal | i'a, -Vae av g. ke-phale', huvud): förträngt huvud, -chori', (/. -chor I i'a, -Vae av g. cho'ra, rum): förträngning, särskilt förträngning av tårkanalen. -kardi', (/. -card | i'a, -Vae av g. kardi'a,Stenopeiska glasögon

hjärta): se angina pectoris, -kefali': se -cefali. -kori', (/. -cor|i'a, -i'ae av g. ko're, pupill): trånga pupiller, se mio'sis. -krotafi', (/. -crotaph|i'a, -i'ae av g. kro'taphos, tinning): förträngning av skallen i tinningregionerna. Stenope'iska glasögon (av g. steno's, trång + ope', öppning): glas, som för undvikande av spridningskretsar endast genomsläppa ljuset genom en springa 1. ett flertal små hål.

Steno's (/. -is, -is av g. steno's, trång): förträngning, t.ex. s.ao'rtæ:förträngning av aor-tamynningen; s. pylo'ri: av pylorus. Jfr ste-nokori, striktur. Ste'nosans (/.): förträngande. Stenosljud: ljud, som uppstår, när luft eller vätska passerar ett förträngt ställe. Steno- (av g. steno's): trång-, -stomi', (/. -stom| i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): mikrostomi. -t(h)o'rax, (/. -tho'r|ax, -a'cis av g. tho'rax, bröstkorg): förträngd bröstkorg): Stenpassion: urinblåsestenslidande. Stensen's experiment: komprimeras ett djurs bukaorta, förlamas bakre extremiteterna genom anemien i ryggmärgen. S. gång: (du'ctus stenonia'nus), du'ctus paroti-de'us.

Sten-sjukdomar: av stenar (konkrement) särskilt i urin- och gallvägar orsakade sjkd. Syn. liti'asis. -snitt: insnitt i blåsa 1. urinrör för att avlägsna stenar, -smttsläge: rygglåge med böjda höft- och knäleder, -sönd: sönd till påvisande av blåssten. -tång: tång-formigt instrument till avlägsnande av biås-stenar.

Stepha'nijon, -i (antrop.) (av g. ste'phanos, krans): korsningspunkten mellan kronsömmen och li'nea tempora'lis. Steppare-, (Stepper-)gång (e. ste'pper, häst med utpräglat höga knärörelser): gång varvid benet extremt höjes i höft och knä och därefter nedsättes med först fotspetsen och sedan hälen (vid peroneusförlamning). Syn. tuppgång.

Steran-skelettet 1. -strukturforineln: kombination av 3 bensolringar (sexledade) med en femledsring.

Ste'rc|us, -oris (/.): exkrement. Stercora'I[is,

-e (L): exkrement-. Stereo- (av g. stereo's): solid-, -agnosi', (/. -agnosji'a, -i'ae av g. a priv. + gno'sis, kunskap): oförmåga att endast medelst känseln bedöma kroppars natur (central känselförlamning, känselblindhet, själsanestesi). Syn. astereognosi, taktil agnosi. -anestesi', (I. -an-æsthes|i'a, -i'ae av g. a priv. -f ai'sthesis, känsel): samma oförmåga som vid stereo-agnosi, men beroende av perifer känselför-1 amning, -artroly's, (/. -arthro'lys|ls, -is av

g. a'rthron, led f ly'sis, lösning): operativ bildning av en ny rörlig led vid ankylos. -auskultation: a. medelst 2 fonendoskop, placerade på olika ställen, varvid en slang från vartdera instrumentet införes i örat och den andra tilltäppes med fingret, -cilier: se cilier. -este'tisk: se -gnostisk, -gno'stisk känselförmåga (av g. gno'sis, kunskap): förmågan att med känseln bedöma kroppars natur. Förutsättningen är intakt och moti-litet i handen. Centrum för stereognosen är lokaliserad till konvexiteten av stor-hj ärnshemisf ärens bark. Se G er st-man n's syndrom. Syn. stereoestetisk, ste-reosensorisk. -isomeri. Om t.ex. en kolatom sammanbinder 4 sinsemellan olika atomer eller

radikaler kallas en sådan kolatom asymmetrisk, så i a-oxipropionsyra,

CH_3

I

H-C-OH

I

coo

Uppträder i trenne optiskt isomera former, dvs. en högervridande (dextrogyr) en vänstervridande (levogyr) och en inaktiv. Med stereoisomera föreningar menas sådana som hava samma konstitution men olika konfiguration (sätt varpå atomerna äro lagrade i rummet inom molekylen). Försvinner asymmetrien går den optiska vridningsförmågan förlorad, -kemi' (av g. chemei'a): läran om atomernas anordning inom molekylen. Jfr strukturformel (kemisk). -sensorisk: se stereognostisk. -sko-piskt seende (av g. skope'o, betrakta): förmåga att med synen uppfatta föremålen som kroppar dvs. från alla 3 dimensionerna. -taktiska operationer: ingrepp i centrala hjärndelen, de basala ganglier-na, talamus m.m. (t.ex. vid parkinsonism); numera medelst värmelesioner eller joniserande strålning istället för avskärning av ledningsbanor, -ta'x (/. -is, -is): se tigmo-taxis. -tropi'sm (/. -us, -i av g. tro'pos, vändning): mani hos sinnessjuka att klänga sig till fasta kroppar 1. pressa samman de egna lemmarna, -typi® (av g. ty'pos, mönster): oföränderlig, tvångsmässig hållning 1. ihållande upprepande av rörelser, ord etc. Stereoty'p. Stereoty'pisk. Ster|i'l, (/. '-ilis, '-ile): ofruktsam, grodd-,bakteriefri. Steri lisans (/.): steriliserande. Sterilisation, Sterilise'ra: 1. åtgärder för dödande av mikroorganismer, i t.ex. vätskor, förbandsmaterial, instrument m.m.; jfr antiseptik, aseptik och desinfektion; 2. operationer för framkallande av sterilitet, ofrukt-Steriner

samhet, t.ex. kastration, röntgenbestrålning av könskörtlarna. Sterilisa'tio ma'gna: se therapi'a ma'gna steri'lisans. Sterilitet, (/. Steri'litjas, -atis): ofruktsamhet.

Steri'ner: kem. föreningar, som äro av steran-struktur.

Sterko- (/. Stereo- av ste'reus): exkrement-. -bili'n (av /. bi'lis, galla): gallfärgämnederi-vat i feces, -li't, (/. '-lith|us, -i av g. li'thos, sten): fekalsten; se feces. Syn. fekaüt. -litium, (/. -li'thijum, -i): stenbildning av feka-lier.

Sterkorai, (/. Stercoral | is, -e av ste'reus, fe'ees): fecesartad, som rör feces, t.ex. ster-koralabscess: feceshaltig abscess, -diarré: d. på grund av retning genom stagnerande feces, -sår: brandsår genom tryck på grovtarmens slemhinna av fasta, kvarliggande feces. -tu'mor: svulstartad ansamling av feces i grovtarmen. Syn. fekaltumor, sterkorom.

Sterkor-emi', (/. Stercor-æm[i'a, -i'ae): syn. kopremi. -o'm (/. -a, -atis): se sterkoraltu-mor. Sterkorös.

Sterling's syndrom: allmän sklerodermi med atrofi av mammæ och ovarier.

Stern I algi', (/. -alg | i'a, -i'ae av g. ste'rnon, bröstben -f- a'lgos, smärta): syn. sternody-ni; 1. bröstbenssmärta ss. vid aortaaneu-rysm; 2. syn. angina pe'etoris.

Sterna! (/. -is, -e av g. ste'rnon, bröstben): som hör bröstbenet till. — Sternal-linjen: topografisk linje följande bröstbenets yttre kant. -punktion: punktering av bröstbensmärgen för mikroskopisk benmärgsundersökning. -reflex: kontraktion av bukmusklerna vid retning av huden i maggropen.

Sternberg's jätteceller: stora flerkärniga celler, vilka äro karakteristiska för lymfo-granulomatos. S. sjukdom, S. tuberkulos: se lymfogranulomatos.

Sterno- (av g. ste'rnon): rörande bröstbenet, -clavicula'rjis, -e (/. av clavi'cula, nyckelben): hörande till bröst- och nyckelben. -cleidomastoidje'us, -e'a, -e'um (l. av g. kleis, nyckelben + masto's, bröstvårta -f-ei'dos, form):

hörande t. bröstben, nyckelben o. proc. mastoide'us, t.ex. musculus sterno cleidomastoide'us. '-dyinus: se sterno'pa-gus. -dyni', (l. -dyn|i'a, -i'ae): se sternalgi. -goniome'ter (av g. goni'a, vinkel): instrument för uppmätning av angulus sterni. -pa'g, (/. '-pag|us, -i av g. pa'gos, fixation): medelst bröstbenen sammanvuxna tvilling-missfoster. Syn. sterno'dymus. Jfr torako-pag. -tomi', (/. -tom j i'a, -i'ae av g. tome', snitt): insnitt genom bröstbenet, -vertebral-diameter: avståndet mellan bröstben och ryggrad. Jfr torakopag.

Ste'rn|um, -i (/. av g. ste'rnon): bröstbenet.

Sternuta't|io, -io'nis (/. av sternu'ere, nysa): nysning. S. convulsi'va: nyskramp. Syn. ptar-mus. Sternutat|o'ria, sing, -o'rium (/.): nys-medel. Syn. ptarmika.

Steroi'der: samlingsnamn för de till steriner-na hörande gallsyrorna, sexualhormonen, bi-njurebarkhormonen o. D-vit. Steroi'dhor-moner. C-ll-steroider, kortison och kor-tikosteron, C-18-steroider (18 C-atomer i molekylen): kvinnliga könshormon, östrogener; C-19-steroider: manliga könshormon, androgener; C-21-steroider: binjurebark-hormon, kortikoider samt graviditetshormon, gestagener. Steroidskelettet kan ej brytas ned till enkla oxidationsprodukter som COa och H_2O utan utsöndras intakt. Det förestrade kolesterolet i plasmat är föregångare till andra riktiga steroider. Man har platserna i molekylen på följande sätt:

Den biologiska aktiviteten i barkhormonerna står i sammanhang med ketongrupp i C3. Mineralkortikoiderna reglera vattenutsöndringen och kontrollera kaliumutsöndringen. Glukokortikoiderna kontrollera kolhydratomsättningen (S-hormoner). Deras kemiska särmärke är O-gruppen vid Gli. De androgena hormonerna äro kvävehaltiga och produceras i binjurens zona reticularis.

Ste'rt|or, -o'ris (l. av ste'rtere, snarka): rosslande andning, vid slemsamling i grövre luftvägar. Stertorös andning. Steto- (/. Stetho- av g. ste'thos): bröst-, -go-nime'ter (av g. goni'a, vinkel -f me'tron, mått): apparat för mätning av bröstkurva-turen. -graf (av g. gra'pho, skriva): apparat för registrering av bröstkorgens rörelser, -mem', (/. -men | i'a, -i'ae av g. me'n, månad): vikarierande menstruation från bron-kerna. -myi't (/. -is, -idis av g. mys, muskel): infl. av bröstmusklerna, -skop (av g. skope'o, betrakta): hörlur för auskultation av lungor, hjärta m.m. St ev ens-Johnson's syndrom: ectodermo'-

sis pluriorifica'lis; hud- och slemliinnein-

flammationer med hög feber.

STH: somatotropic hormon, somatotropin; tillväxthormon från hypofysens framlob.

Sti'bijum, -i (/. av g. sti'bi,en spetsglansmalm, svavelantimon, som brändes och användes som svart smink för ögonlocken, egyptiskt ursprung): antimon. Sti'bii pentasu'lfidum: antimonpentasulfid. Expektorerande.

Stick-bäcken: nattkärl format för placering under sängliggande sjuk, som ej kan lämna bädden.

Stick-keltu'r: bakterieodling med bakteriebe-mängd platinanål, som instickes i fast näringssubstrat. -reaktion (Hamburger's); rodnad och infiltration kring insticknings-stället vid subkutan tuberkulininsprutning; även om intradermo- och intrakutan reaktion. -såg: operations- och obduktionssåg formad att stickas under eller på det, som skall genomsågas.

Stierlin's tecken: vid iliocekaltuberkulos o. andra kroniska affektioner i samma region förblir colon ascendens tom i röntgenbilden efter 5—6 timmar, medan tunntarmen och colon transversum fyllas efter 3—6 timmar med kontrastinnehåll.

Stiftkrona, Stifttand (odont.): tandkronepro-tes med krona helt 1. delvis (fasad- 1. facettkrona) av porslin 1. konstmassa; förankras i den preparerade kvarsittande roten medelst ett (ev. flera) metallstift; ersättning för t.ex.

en avbruten tand.

Sti'gma, (/. StFgm|a, -atis, pl. -ata av g. sti'g-ma, punkt): kännetecken. S-a heredita'tis: se degenerationstecken. S-a hyste'rica: de hysteriska huvudkännetecknen. S. cro'ci: saffran — Stigmatisering: blödningar (såsom å den korsfäste Kristus) vid religiöst ex-tatiskt-hysteriska tillstånd. Stigmatisation.

Stilbol, (/. Diaethylstilboestrol|um, -i): die-tylstilboestrol; syntetisk substans med samma verkan som de naturliga östrogena ämnena, men resorberas betydligt lättare än dessa vid peroral tillförsel. Vid klimakte-riska besvär, ovarialinsufficiens.

Still's sjukdom: kroniskt fortskridande förtjockning av ledgångskapslar och omgivande mjukdelar, allmän lymfkörtelförstoring och mjälttumor, ofta i förening med pleurit, perikardit o. feber; särskilt hos barn före 6-årsåldern. Jfr Chauffard-Still's syndrom.

Stillici'di j um, -i (/. av stilla, droppe -f ca'-dere, falla): droppande, ideligt dropp. S. lac-rima'rum: droppande av tårar. S. sa'nguinis: se epistaxis. S. uritiæ: se stranguri.

Stilling's käma: nucleus Stillingi. Se

nu'cleus dorsalis. S. tavlor: se pseudoiso-

kromatiska tavlor.

Stimuia'ntia, sing, stimulans (/. av stimulate, egga): stimulerande medel. Jfr excita'ntia. Stimuli'ner: fagocytosbefordrande ämnen i blodserum.

Stinknäsa: se ozæna.

St in t zing's normalelektrod: se normalelektroder.

Sti'p|es, -itis, pl. -ites (/.): stängel. S. lami-na'riæ: se lamin ariastift.

Stoff el's operation: genomskärning 1. resek-tion av bestämda perifera grenar av en motorisk nerv eller motsvarande knippen i en gemensam nervstam för förbättring av spastiska förlamningar (särsk. vid Little's sjkd.).

Stoke's krage: stasödem kring halsen vid mediastinaltumor m.m. S.-Adam's sjukdom: se Adams-Stoke's sjkd.

Stol-gången: det korta av kraftiga muskel-ringar omgivna mynningsstycket av ändtarmen. Syn. anus. Stolgångsöppningen: analöppningen, -piller: se suppositorium.

Sto'm|a, -atis, pl. -ata (/. av g. sto'ma, mun): 1. i mikroskopiska preparat synliga små öppningar mellan endotelcellerna i serosa hinnor och kärl, som ansetts stå i förbindelse med lymfkärlssystemet, numera uppfattas de blott som märken efter leukocyters tillfälliga genomgång av väggen; 2. i bukväggen operativt åstadkommen öppning för en tarm 1. annat hålorgan eller inom buken mellan tvenne tarmslyngor 1. annat hålorgan i en anastomos. Stomakal, (/. Stomachal I is, -e): som hör till mun 1. måge.

Sto'mach|us, -i (/. av g. sto'machos, magsäck): magsäcken.

Stoma'jkace (/. -cac|e, -es av g. sto'ma, mun -f- kako's, dålig): syn. stomatitis ulcero'sa och gangrænosa.

Stomak- (/. Stomach- av g. sto'machos): måge-. -algi', (/. -alg I i'a, -Vae av g. a'lgos, smärta): smärtor i magen, '-ika, sing, '-ikum, (l. '-ica, sing, '-icum): aptit- o. digestionsbe-fordrande ("magstärkande") medel, -odyni', (/. -odynji'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): smärtor i magen.

Stomat- (av g. sto'ma): mun-, -algi', (/. -al-gji'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärta i mun. Syn. stomatodyni.

Stomati't (l. -is, -idis av g. sto'ma, mun): infl. i munslemhinnan. S. aphto'sa: se afte. S. epi-de'mica: se mul- o. klövsjuka. S. gangræno'-sa: brandig stomatit; syn. stoma'kace. S. mer curia'lis: kvicksilverstomatit. S. ulcero-membrana'cea: syn. angina Vincent i.

Stomat|odyni', (i. -odyn|i'a, -i'ae av g. sto'-Stomatodysodi

ma, mun + ody'ne, smärta): smärta i munnen. Syn. stomatalgi.

Stomato- (av g. sto'ma): mun-, -dysodi', (/. -dysod|i'a, -i'ae av g. dys-, dålig + odme', lukt): illaluktande mun. -gastrisk (av g. gaste'r, måge): hörande till mun och magsäck, -lali', (/. -lal|i'a, -i'ae av g. lalia', tal): talande ur munnen med täppta näsborrar. -lo-gi', (/. -logI i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om munhålans sjukdomar, -myko's, (/. -myco'sjis, -is av g. my'kes, svamp): svampsjukdom i munhålan bildande fastsittande gråvita beläggningar å slemhinnan; kan angripa även matstrupen o. emboliskt spridas till hjärna 1. njurar; förekommer särskilt hos dåligt nutrierade o. ohygieniskt hållna spädbarn o. som sekundärt uppträdande s. hos nedkomna sjuka i hög feber; orsakas av "torsk"-svamp (Monilia, Oidium 1. Saccha-romyces). Jfr faryngomykos, moniliasis, -pa-ti', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): munlidande. Syn. stomatos, -plastik (av g. pla'sso, forma): operativt rättande av formfel å munnen 1. åstadkommande av konstgjord munbildning, -rragi', (/. -rrhagj i'a, -i'ae av g. rhage', bristning): munblödning. S. gingiva'rum: tandköttsblödning, -schi's, (l. '-schis|is, is av g. schi'sis, klyvning): har-mynthet. '-s (/. -is, -is): munlidande; syn. stomatopati. -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): spegelundersökning av munhålan. Stomatosko'p: härtill använt instrument. -stomi', (/. -stom|i'a, -i'ae av g. sto'ma mun): suffix i betydelsen öppning, fistel.

Stomo'xys ca'lcitrans: den nötkreatur besvärande stickflugan.

Storax: en harts som erhålles från Mindre Asien och som vid upphettning avgiver bl. a. styrol och kanelsyra.

Storhetsvansinne: megalomani.

Storm's kammare: pneumatisk kammare fri från bostads- och klimatallergener (för behandling av astma, kikhosta m.m.).

Stortåfenomenet: dorsalflexion av stortån vid bensträckning. Vid cerebral pares.

Strabi'sm (/. -us, -i av g. strabo's, skelande): skelögdhet. Syn. loxoftalmus. — S. acco-modati'vus: skelande blott vid ackomoda-tion. S. alte'rnans: växelvis skelande, om det ena ögat fixeras, skelar det andra. S. bilate-ra'lis: skelande med båda ögonen. S. conco'-mitans: normal rörlighet av båda ögonen, varvid båda ögonen alltid följas, så att den primära och sekundära skelvinkeln är lika, den primära alltid lika stor och dubbelbilder saknas. S. conve'rgens, S. inte'rnus: skelande inåt, åt näsan. S. deo'rsum ve'r-

getis: nedåtskelande; syn. hypofori. S. dive'r-gens, S. exte'rnus: skelande utåt, åt tinningsidan. S. mo'no- 1. universalis: skelande blott med ena ögat. S. paralyticus: i motsats till s. concomitans följas ej båda ögonen åt i alla bhckriktningar, utan den primära skelningsvinkeln blir större ju mera ögat föres åt den förlamade muskelns dragriktning, den sekundära skelningsvinkeln är större än den primära, dubbelbilder uppträda. S. su'rsum ve'rgens: skelande uppåt; syn. hyperfori. S. perio'dica: skelning; som vanligen endast inträder vid trötthet.

Strabo- (av g. strabo's): skelande-, -metri' (av g. me'tron, mått): skelningsvinkelmätning. -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operation för skelögdhet.

Stramonium: medel mot bronkialspasm och slemhinnesvullnad.

Strangulation, (/. Strangula't|io, -io'nis av strangula're, strypa): sammansnörning, särskilt halsens vid hängning, strypning 1. kvävning. -s I fåra: synbar fåra efter strangulation. -s|i'leus: ileus genom tarmens tillsnörning 1. tarminklämning.

Strang I uri', (/. -ur | i'a, -i'ae av g. stranx, droppe + ou'ron, urin): urinstämma, smärtsam droppvis skeende urinering. Syn. stillicidium urinæ.

Stratigrafi' (av /. stra'tum, skikt + g. gra'pho,

skriva): se tomografi.

Stra't|um, -i (/.): skikt, lager. — S. co'rneum: epidermis' hornlager. S. ganglio'sum: lager av Purkinje's celler i hjärnbarken. (S. germinati'vum): epidermis' groddskikt, understa intill koriumpapillerna liggande cellskikt; syn. s. Malpighii, s. muco'sum; dess djupaste (encelliga) lager = S. basa'le (S. cylindricum): med cylindriska, dess översta (flerskiktade) lager = S. spinosum: med taggceller. Jfr rete Malpighii. S. granulo'-sum (Granulo'sa folli'culi, INA): den graafska follikelns flerlagrade epitel innanför bindvävshyllet, theca folhculi. S. gra-nulosum (epide'rmidis): epidermis'korncells-skikt, skiktet utanpå s. spinosum. S. lu'ci-dum (epide'rmidis): glänsande, eleidinhal-tiga skiktet mellan s. granulosum och s. corneum. (S. Malpi'ghii, S. muco'sum): se stratum germinati'vum. (S. papilla're): corpus papillare. S. perichorioide'um: yttersta skiktet i ögats åderhinna.

Strawberry-gallblåsa: rikligt med små ko-lesterinklumpar, fastsittande vid gallblåse-väggen, synl. som små fyllnadsdefekter vid kolecystografering.

Streckkultur: bakterieodling genom att ympa i ett streck på ytan av substrat.Strefenopodia

Stref- (/. Streph- av g. stre'pho): vrida-.-eno|-podji'a, -i'ae (/. av g. en, in + pou's, fot): se pes varus. — -exo|pod|i'a, -i'ae (/. av g. e'xo, ut + pou's, fot): se pes valgus, -o-po-d|i'a, -i'ae (/. av g. pou's, fot): se pes equi-nus.

Stre'pit|us, -us (/.): ljud. S. coria'rius: se lä-derknarrande ljud. S. uteri'nus: se uterin-ljud.

Strepto- (av g. strepto's): kedja-, -baci'ller (av /. baci'llum): baciller i kedjeförband, speciellt den enkla schankerns baciller, Ducreyi baciller. Streptobaci'llus moniliformis: råttbettsfeberns (2) smittämne. Jfr so-do'ku, spirochæta mo'rsus mu'ris. -cocc-semi'a: se kockemi. -co'ccic|us, -a, -um (/.): streptokock-, som tillhör streptokocker. Se i övrigt: kock-, -dermi', (/. -derm I i'a, -i'ae av g. de'rma, hud): streptogena hudsjukdomar, -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): orsakad av streptokocker, -kinas: faktor i blodserum som bildar plasmin. -kock, -kocker, (/. -co'c-c|us, -co'cc|i av g. ko'kkos, bär): kedjekoc-ker. S. la'dis: mjölksyrabildande; användes för mikrobiologiska vitaminbestämningar; syn. Escherichia acidi lactici. S. lanceola'tus: Diplococcus lanceolatus. S. pyo'genes: tilllika med Staphylococcus pyo'genes den vanligaste varbildaren. S. vi'ridans: vid endocarditis le'nta; bildar grågröna kolonier i blodplattkultur. -kock- (/. -co'ccic|us, -a, -um). -kockdifteri (av g. diphthe'ra, garvad hud): difterilik angina men orsakad av streptokocker. Jfr difteroider. -kock|emi', (/. -cocc|æm|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): bakteriemi med streptokocker, -kocko's, (/. -cocco's|is, -is): sjukdom förorsakad av streptokocker, -kockserum: mot strepto-kockinfektioner verksamt serum; syn. an-tistreptokockserum. -lysin: (av g. ly'o, lösa): hemolysin bildad av olika streptokocker. S.O. inaktivt i oxiderat tillstånd. S.S. ej inaktivt i oxiderat tillstånd, -myci'n (1. -um, -i av g. myites, svamp): antibiotikum från Actinomyces gri'seus; bredare verknings-spektrum än penicillin; verksamt mot bl.a. tuberkulos samt mot företrädesvis gram negativa bakterier; kan medföra toxiska verkningar bl.a. skada hörselnerven. Jfr penicillin. -myko's, (/. -myco's|is, -is, pl. -es av g. my'kes, svamp): samlingsnamn för infektioner med streptokocker. -tri'cheæ (l. av g. thrix, hår): mellan bakterier och mögel stående, hårliknande svampar, bl.a. Tri-chomycetes. '-thrix, 'trichis (l. av g. thrix, hår): en art trikomyceter. -triko's, (/. -tri-

cho's|is, -is av g. thrix, hår): av strepto-trikeer vållade sjukd. Jfr madurafot.

Stress, Stress-sjukdomar, -tillstånd: 1, benämning (Seyle) på organismens reaktionstillstånd inför alla på densamma inverkande påfrestningar ss. svåra sjkd., infektioner, skador, olyckshändelser, operationer, gravidi-teter osv. samt ej minst de påfrestningar av allehanda slag, som nutidens högt uppskruvade, av spänning, jäkt och oro fyllda livstempo såväl fysiskt som psykiskt pålägger individen, vars anpassningsförmåga härtill slutligen börjar strejka och vars hälsotillstånd härigenom undergräves och låter olika sjukdomsyttringar framträda; 2. de påfrestningar, som orsaka ovannämnda (1) reaktionstillstånd. Jfr adaptionssyndrom.

Strji'a, -i'ae, pl. -i'ae il.): strimma, stråk. — S-æ (alhica'ntes) gravida'rum: vita strimmor i bukhuden efter läkta bristningar av hudbindväven hos kvinnor, som genomgått graviditet. S-æ medulla'res co'rticis re'nis: se pyra'mides Ferreinii. S. medulla'ris tha'-lami: vitt märgstråk på thalamus opticus övre del, på gränsen mellan

mediala och övre ytan. S-æ medulla'res ventri'culi quar-ti (Striæ medulla'res, INA): knippen av vita märgtrådar tvärs över fjärde hjärnventri-kelns botten frän 8. nervparet. S-æ olfacto'-riæ: vita märgstråk på undre ytan av trigo'-num olfac torium. S. termina'lis: vitt märg-stråk i fåran mellan thalmus opticus och corpus stria'tum.

Striatum: se corpus striatum. Striatumsyn-dro'm: se extrapyramidal systemet. Stria'-t|us, -a, -um (I): stimmig.

Stri'ct|us, -a, -um (/.): begränsad, trång.

Stri'd|or, -o'ris (/.): pipande eller väsande andningsljud vid förträngning i övre luftvägarna. S. de'mtium: att "skära tänder".

Stridsgaser: i strid begagnade, vanligen ej verkliga gaser utan oljeliknande 1. fasta ämnen, som kunna spridas på marken på olika sätt (markgaser) eller i mycket finfördelad form i luften (luftgaser): man skiljer mellan 1) ögonretande 1. tårgaser (brom-aceton, kloracetofenon, brombensylcyanid), 2) näs- och svalgretände (arsiner), 3) lung-skadande (fosgen, palit), 4) hudskadande (senapsgas), 5) allmänförgiftande (cyan, arsenikväte, koloxid); ovanstående under l:sta världskriget tillkomna s. utgöras av olika organiska ämnen, i vilka införts klor, brom» jod 1. cyan; till dessa ha senare tillkommit de betydligt farligare 6) nervgaserna (fluoracetat- och fosfatpreparaten ss. tabun, sarin, soman); slutligen kan till s. räknas även 7)Stridulus

radioaktiva spillprodukter efter atombombning.

Stridul[us, -a, -um (/.): väsande, t.ex. laryngismus s.

Striktu'r, (/. Strictu'rla, -ae): starkare förträngning av en kanal, t.ex. urinröret genom ärrskrumpning, muskelkramp (spastisk s.) m.m. Jfr stenos.

Stringe'nt (av /. stri'ngere, åtdraga): tvingande, bindande.

Striopallidära, Striära syndro'm, Striära systemet: se extrapyramidala systemet.

Stroboskop (av g. stro'bos, kringvirvlande -f skope'o, betrakta): instrument för återgivning av seriebilder av en rörelse (så att bilden blir levande).

Strofantin, (/. StrophantFn[um, -i): glykosid från strofantusfrön; g-strofantin från Strophantus gr a'tus har mindre uttalad kumu-lativ effekt än digitalis, fc-strofantin från S. kombé mindre kraftig verkan än g-strofan-tin. Hj ärtmedel. k-Strofantosid: glykosid från Strophantus; medel vid hjärtinsuffi-ciens.

Strofantusglykosider: glykosider från Strophantus (t.ex. strofantin).

Strof o- (l. Stropho- av g. stro'phos): vriden-. -cefa'1, (/. -ce'phal|us, -i av g. kephale', huvud): missfoster med dislocerade delar av huvud o. ansikte. -so'm|us, -i (/. av g. so'ma, kropp): missbildning (särsk. hos kycklingar) med extremiteterna på ryggsidan och de distala ändarna vilande på huvudet.

Stro'fulus, [/. Strophulus (infa'nt(i)um)]: hud-utslag hos små barn med linfröstora kvaddlar. Syn. lichen strophulus, 1. urtica'-tus, urtica'ria chro'nica infa'nt(i)um.

Stroganoff's (eklampsi)behandling: avstängning av yttre retningar (mörkt, lugnt rum osv.), syrgas omväxlande med morfin och kloral.

Stro'm[a, -atis (/. av g. stro'ma, täcke): grund-väv, speciellt protoplasman i erytocyterna, bindvävsstommen i körtlar, i svulster etc.

Strong's dysenteribaci'ller: en av de vid rödsot funna bacillerna. Se pseudodysenteri.

Strongyloidæ, Strongyloses (av g. strongy'-los, rund -f ei'dos, utseende): ett släkte ne-mathelminter, hakmaskar, palissadmaskar. Strö'ngylus arma'tus: strongylusmasken i hästens tarm. S. duodena'lis: syn. Ancylo-stoma.

Strontium: en jordalkalimetall. Kem. tecken Sr. Det radioaktiva *°Sr används för åstadkommande av

lymfocytopeni vid transplantationer (se immunosuppretion).

Struktur, (/. Structu'r (a, -ae, sammanfogning): byggtoaden hos en anatomisk del. -bild:

mikroskopisk bild av ofärgade preparat. Motsats färgbild, -formel (kem.): anordningen av atomer och atomgrupper inom en kemisk förening. Jfr stereokemi.

Stnim|a, -ae (/. av stru'ere, uppstapla): förr förstoring av körtelartade organ i allmht, ss. lymfkörtlar, hypofys, binjurar, sköldkörtel; numera nästan uteslutande om sköld-körtelstruma. — S. aneurysma'tica: struma med starkt utvecklade artärer. S. Base-do'wi: basedowstruma (se detta ord). S. basedowifica'ta: vanlig struma med sekundära symptom av basedowsjuka; s. ba'sis Wnguæ: struma från sköldkörtelgångsrest i tungbasen. S. colloi'des: struma med utsöndring av kolloid. S. cy'stica: struma med cystisk degeneration; s. endothoraca'lis: struma från aberranta sköldkörtelgångar i främre, övre brösthålan. S. hyperpla'stica: den vanligaste formen av struma med hy-perplasi av folliklarna (s. h. follicula'ris), av bindväven (s. h. fibro'sa) 1. av kärlen (s. h. vasculo'sa). S. invasfva: se RiedeTs struma. S. lymphomato'sa: s. karakteriserad av stark anhopning av lymfoid vävnad jämte någon fibros o. atrofi; syn. Hashimoto's s. S. maligna: kancerös 1. sarkomatös struma. S. nodo'sa: uppträdande av begränsade knölar och knutor (adenom) i sköldkörteln; s. ova'rii: av helt och hållet 1. huvudsakligen kolloidvandlad sköldkörtelväv bestående äggstockssvulst; s. pu'lsans: pulserande struma, med stark artärutveckling, närmande sig struma aneurysmatica; s. ret-roviscera'lis: struma, som sträcker sig bakom t.o.m. runt om matstrupen. S. simplex: syn. s. hyperplastic a. S. substernallis: syn. struma endothoracalis. S. suprarena'Iis: syn. hypernefrom. S. varico'sa: struma rik på vener.

Struma-död: plötslig kvävningsdöd hos stru-masjuka genom inknickning av det uppmjukade luftröret 1. genom respirations-förlamning på grund av tryck på larynx-nerven. -hjärta: beteckning för alla kardio-vaskulära symptom (hjärtförstoring, taky-kardi m.m.), som äro en följd av struma dels genom andningshinder (dyspnoiskt symptom), dels genom kompression av hjärt-nerven (neurotiskt s.) dels i följd av abnorm sköldkörtelfunktion (tyreotoxiskt s.).

Strum I ektomi', (l. -ectom [i'a, -i'ae av stnima -f- g. ektome', utskärning): exstirpation av struma, även partiell sådan.

Strumipriv (I. -us, -a, -um av stru'ma -f private, borttaga): om av strumektomi uppkomna rubbningar. Jfr cachexia strumi-pri'va, tetania s-a. Strumi't (/. -Is, -idis): infl.Struparna

i struma. Strumös: som har struma 1. liknar struma. S-a bubo'ner: b. med benägenhet för hypertrofi och ostvandling men ej för varig smältning. Struparna: luftstrupen = trake'a; matstrupen = eso'fagus. Strup-huvudet: la'rynx. Se la-ryng-, laryngo-. -locket: epiglottis. Strünip ell's sjukdom: 1. akut polioencefalit hos barn; 2. hereditär spastisk signalpara-lys.

Strykni'n, (/. Strychni'njum, -i av g. stry'ch-non): giftig alkaloid i iStrychnosaiter. Toni-kum. Strychni'ni nitras: strykninnitrat. Stryknism, (/. Strychni'sm|us, -i): stryknin-förgiftning. Stry'chnosbaser: stryknin och brucin; finnas i rävkaka. Se ignatiibönan. Strykpreparat: på objektglas till mikroskopisk undersökning utstruken substans, t.ex. blod.

Strypsjuka: difteri i larynx, äkta krupp. Strål-behandling: se strålningsterapi, -filter: för uteständande av vissa strålar, t.ex. av färgat glas för ljus; av metall för vissa röntgenstrålar. -kroppen: corpus ciliare. -nings-sjukdomar: summan av patologiska allmänreaktioner efter bestrålning; i trängre bemärkelse menas verkan av energiladda-de, joniserande strålar; redan vid terapeutisk röntgenbehandling förekommer, yttrande sig i en del allmänna symptom, s.k. rönt-genkater (se detta ord), vid starkare dosering, även som verkan av atomvapen, stå skadliga verkningar på blodbildningssyste-men (leukemi, granulocytopeni, agranulocytos, anemi, hemorragisk diates) i förgrunden. -ningsstarr: linsgrumling efter kraftig röntgen- eller radiumbestrålning, -ningstera-pi: behandling

med medicinskt verksamma (röntgen-, radium-, ultravioletta etc.) strålar. Syn. radioterapi, -svamp, -svampsjuka, svampsvulst: se Actinomyces, aktinomykos, -mykom.

Sträck-bädd; -förband: bäddapparatur resp. förband som åstadkomma ihållande dragning på bestämda kroppsdelar, -kramp: kramp i vilken extensorerna hava övervikten. Jfr opisthotonus. Sträng-degeneration: degeneration i en 1. flera av ryggmärgens strängar, -galvanometer: en mycket känslig galvanometer för fotogr. registrering av s.k. aktionsströmmar i hjärtmuskeln. Jfr elektrokardiogram. Ström-Zollinger-Ellison syndromet: gastrin producerande pankreastumörer med överproduktion av saltsyra i ventrikeln. Stuart-Pr o w er-faktor, X: plasmakomponent av betydelse för blodets koagulation. Stukning: se distorsio.

Stumpförsörjning: behandling av stumpen efter amputation 1. exartikulation gnm underbindning av kärlen, högt genomskärande av nervändarna o. deras sammansyende i slyng-or, hopsyende av fascior, senstumpar med ledkapslar 1. sinsemellan, sårsutur, dränage o. förband.

Stumpneuro'm: kolvartade ansvällningar av avskurna nervändar i en amputationsstump. Syn. amputationsneurom. Stupiditet, (/. Stupi'dit|as, -atis): enfald, slöhet, dumhet; även syn. för akut stupor. Süipid|us, -a, -um (/.): enfaldig. Ship I or, -o'ris (i): stelhet, känslolöshet, häpenhet, tanke- och viljehämning ända till högsta grad av psykomotorisk oförmåga ss. vid katatoni, melankoli m.m. Jfr attonitet, emotions-, pseudostupor. Akut stupor: anoia, deme'ntia acuta. Süipr|um, -i (/.): skändande, tvångsotukt. — Stupratjio, -io'nis (/.): våldtäkt. Syn. violentum stuprum. Stupra'ta: våldtagen kvinna. Stuprator: kvinnoskändare. Sturge-Weber's sjukdom: ärftligt lidande kännetecknat av triaden: glaukom, ansikts-nevi o. cerebrala symptom, orsakad av an-giom längs övre och mellersta trigeminus-grenen samt i pia. Syn. angiomatosis Stur-ge-Weber.

Sty'Iijon, -i (l. av g. sty'los, pelare) (antrop.): nedersta spetsen av proc. styloide'us ra'dii. Stylo- (av g. sty'los): pelare-, -i'd, (/. -i'd|es; -idje'us, -e'a, -e'um av g. ei'dos, form): som liknar eller hör till ett stift, griffelfor-mig t.ex. processus styloide'us: det griffelfor-miga tinningbensutskottet. Syn. belonoid. -idi't (/. -is, -idis): infl. i vävnaderna kring processus styloideus. -mastoid | e'us, -e'a, -e'um (/.): som hör till processus styleoide'us och mastoide'us.

Styl|us, -i, pl. -i (l. av g. sty'los, pelare): stift. Sty'li cau'stici: etsstift. S. mentho'Ii: men-

tolstift.

Styptici'n (en opiumalkaloid):kotarninhydro-klorid. Hemostatikum och anestetikum. Sty'ptic j us, -a, -um (/. av g. sty'psis, kontraktion): stoppande. Sty'ptik|a, sing, -um, (I. Sty'ptic|a, sing, -um av g. styptiko's, sammandragande): sammandragande, stoppande medel ss. hemo-sty'ptika: blodstillande och antidiarro'ika: diarréstillande medel. Syn. adstringe'ntia. Styramat (/. -um, -i): centralt verkande mus-kelavslappande medel. Styrol: Ersattes väte i bensol med omättade alifatiska radikaler uppstå ännu mer omättade kolväten. Ett viktigt sådant är styrol, vinylbensol. Aromatiskt luktande vätskaStålbad

som förekommer i flytande storax(Se detta ord.)

Stålbad (t. Stahlbäder): bad i vatten hållande dubbelt kolsyrad järnoxidul (bikarbonat-o. ferro joner).

Stäm-banden: pariga bandformiga bildningar i struphuvudet. Falska s.: plfcæ ventricu-la'res, fickbanden, de övre ej ljudbildande banden. Äkta s.: ligame'nta voca'lia, de ljudbildande nedanför ventri'culi lary'ngis liggande banden, -bandsförlamning: syn. glot-tisförlamning. -bandskramp: syn. glottis-kramp, spa'smus glo'ttidis. -fre'mitus: se fre'mitus pectora'lis.

Stärkelsearter, (/. A'myl|um, -i av g. amy-lon) är sammansatta sockerarter, (CeHioO,-). I vatten lösliga eller svällande, amorfa kolhydrat som icke har söt smak. Hit höra även gummiarterna. Mycket hög molekylarvikt. I form av horn avlagrad i växt-cellerna, i synnerhet i sådana som skola utvecklas till plantor. Vissa enzym, diasta-

ser, överföra den i dextrin och maltos. Andra stärkelsearter äro inulin, likenin i lavar och glykogen i djurorganism (särskilt i levern), som vid hydrolys ger glykos. Hit höra, förutom de nämnda, arabin och växtslem. Se även gummiarter.

Stödje-förband: förband för att ställa vissa kroppsdelar i ro t.ex. i gipsförband. Syn. kontentivförband. -vävnad: vävnad, vilken ss. bindväv, benväv, neuroglia m.fl. tjäna som stöd för annan vävnad. Jfr bindesubstansvävnad.

Störtförlossning: utomordentligt hastigt förlöpande — inga förberedelser hinna företagas — förlossning. Syn. paetus præcipi-ta'tus.

Stötdos: extremt stark engångsdos.

Sua'v|is, -e (/.): ljuv.

Sub- (av I. sub): under-. -ace't|as, -atis (/.): basiskt acetat, t.ex alumVnii s. = lenicet. -aciditet: nedsatt syrahalt, vanligen avses magsaften. Syn. hypaciditet. -akromial, (/. -acromial j s, -e): liggande under akromion. -aku't, (/. -acu't|us, -a, -um): ej fullt akut förlopp hos en sjukdom, t.ex. feber. Jfr super akut. -akva'lt tarmbad: se tarmbad. -araknoidal, (/. -arachnoidal[is, -e). S. rummen: saftrummen mellan hjärnans två fina hinnor. För att skyddas är hjärnan, liksom ryggmärgen, upphängd i vätskesystem, utgörande subaraknojdalvätska. Från pulstraumat skyddas den genom att artärsystemet i hjärnan omges av ett periarteriellt vätskesystem av araknoidean. Cirkulation i systemet möjliggörs genom absorption av vätskan genom de Paccioniska granulatio-

nerna (araknoidalfransarna) i de stora blodådrorna i dura mater. Jfr subduralrum. -aural galvanisation: g. å halsen, varvid vanligen den differenta elektroden placeras mellan underkäken och sternoclei-domastoide'us, den indifferenta på sternum. Syn. sympatikusgalvanisation. -calio's-|us, -a, -um (/.): under co'rpus callo'sum. -carbo'n|as, -atis (/.): basiskt karbonat. Bismuthi s.: basiskt vismutkarbonat. Sub-chondralis, -chorialis, -cla'vius, -con-junctivalis, -corticalis, -costalis, -cuta'-neus, '-cutis: se subkondral, -korial etc. Sub- (av /. sub): under-, -deli'rijum, -i (/.): övergående lätt förvirring hos feber- 1. sinnessjuka. -dermal: se subkutan. -diafragma-fisk, (/. -diaphragma'tic|us, -a, -um): se sub-frenisk. -dura'1 (/. -is, -e av du'rus, hård): under hjärnans hårda hinna, subduralrum-met, saftrummet mellan den hårda och de fina hinnorna, -febril: feber mellan 38— 38,5° C. (även om temperatur svängande med någon tiondel över 1. under 38°). -fre-nisk, (/. -phre'nic | us, -a, -um av g. phre'n, mellangärdet): under mellangärdet, t.ex. sub-fre'nisk absce'ss: varansamling mellan mellangärdet och levern. Syn. hypodiafragma-tisk. -frontal (/. -is, -e av fröns, panna): liggande under hjärnans pannlob. -gall|as, -atis (/.): basiskt gallat. Bismuthi s.: basiskt vismutgallat, dermatol. -gingival (/. -is, -e): under tandköttet, t.ex. s. abscess, -glossi'-tis diphteroi'des: sår med papillomatöst, dif-teriartat utseende på tungbandet; uppträder vid ihållande hosta (särsk. kikhosta) men även utan sådan under första dentitionen. Syn. Fede-Riga's sjkd. -glo'ttiskt: under glottis.

Subi'cul I um, -i (/.): underlag, hjärnans gyrus parahippocampalis.

Sub- (av /. sub): under-, -ikte'risk (av g. i'k-teros, gulsot): svag ikterisk missfärgning, -ile|us, -i (av g. eileo's, tarmvred): begynnande 1. ofullständigt utvecklad i. -inguinal (/. -is, -e av i'nguen, ljumske): belägen nedanför ljumsken, -i'ntrans (av I. subintra're, smyga sig in): omedelbart följande på ett föregående ännu icke avslutat, t.ex. nytt feberanfall vid malaria, innan det föregående ännu avklingat.

Sub-invoIu'tio deci'duæ (/. av sub, under + involu'tio, inrullning): ofullständig återbildning av decidua. -involu'tio u'teri: ofullständig återbildning av den förlösta uterus.

Su'bit|us, -a, -um (/.): oförmodad. Subjektiv: personlig, om förnimmelse, som endast uppfattas av personen själv, men icke kan iakttagas av andra, motsats objek-Subkapabel

tiv. S. synförnimmelse: ej genom objektivt ljus utan genom annan retning av den nervösa apparaten uppkommen synförn.

Subkapabel: se S j ö b r i n g.

Sub- (av I sub): under-, -klavikula'r, (/. -cla'-vi|us, -a, -um av cla'vis, nyckel): under 1. bakom nyckelbenet, -kondra'1, (/. -chondra'-1 j Is, -e av g. cho'ndros, brosk): under bros-ket. -konjunktival, (I. -conjunctival]is, -e): under ögats bindehinna, -koria'1, (/. -cho-rial|is, -e av g. cho'rion, hinna): under ko'rion. Subkoria'lt hemato'm: blodmola med blodfyllda amnionutbuktningar. Syn. (tube-rösa) hematommola. -kortika'1, (/. -cortica'-l|is, -e av co'rtex, bark): under barken, -kos-talerna, (l. -costa'les): musklerna på insidan av de bakre revbensändarna, -krepite-rande: nästan 1. otydligt krepiterande. -ku-ta'n, (/. -cuta'n|eus, '-ea, '-eum av cu'tis, hud): under huden. Syn. subdermal. Jfr inträ-, perkutan. S. injektion, -ku'tis, (l. '-cu-t|is, -is): den av lucker bindväv och fettinlagringar (paniculi adiposi) bestående un-derhu dscellvävnaden.

Subla'tjio, -io'nis (/.): upplyftning. S. reti'næ: näthinneavlossning.

Sublima!: kvicksilverklorid, hydra'rgyri chlo'ridum. Desinficiens. Solublettæ hydra'r-gyri chlo'ridi: sublimatsolubletter à 1 gm.

Sublimation, (/. Sublima! |h), -io'nis av sub-lima're, upphöja): fördunstning av fasta kroppar tül gas, som kondenseras. Sublimering: egentligen liktydigt med föregående; i överförd bemärkelse av Freud begagnat ss. angivande en drifts (sexualdriftens) överförande i andra ädlare strävanden.

Sublima'tprovet: se Schmidt, Spiegler.

Sub- (av /. sub): under-, -lingual (/. -is, -e av li'ngua, tunga): under tungan, t.ex. gla'n-dula s.: spottkörteln under tungan, -luxation, (/. -luxa'tjio, -io'nis av luxa're, vricka): ofullständig vrickning, en del av ledytorna beröra fortfarande varandra, -mandibular, (/. -mandibular I is, -e av mandi'bula, underkäke): under underkäken, t.ex. glandula s.: spottkörteln bakom underkäkens nedre rand. -meningeal (/. -is, -e av g. me'ninx, hinna): belägen under hjärnhinnan. -men-tal (/. -is, -e av me'ntum, haka): under hakan. -mersion, (I. -me'rs | io, -io'nis av me'r-gere, doppa): neddoppning 1. neddoppad under en vätskas yta; drunkning, -mikro'ner: submikroskopiska delar, -mikroskopisk: se ultramikroskopisk, ultravisibel. -milia'r, (/. -milia'r j is, -e av milium, hirskorn): under hirskornstorlek. -muko'sa, (/. -muco'sa av mu'cus, slem): bindväven under slemhinnors mukosa. -mukös, (/. -muco's|us, -a,

-um): som avser det under slemhinnan liggande, t.ex. s. blödning, -nasale (av /. na'-sus, näsan) (antrop.): omböjningsstället mellan nedre randen av näsans skiljevägg och överläppen, -normal (/. -is, -é): under det normala, ss. för låg kroppstemperatur, -oc-cipital (/. -is, -é): under bakhuvudet. Sub-occipita'lpunktion, -stick: punktion av cis-te'rna cerebe'llomedulla'ris genom membra'-na atla'nto-occipita'lis poste'rior för minskning av hjärntrycket. Syn. cistern-, occipital-punktion. -scapular (/. -is, -e): under skulderbladet. -scri'pt|io, -io'nis (/. av scri'bere, skriva): läkarens anvisning å receptet beträffande medicinens form (piller, pulver osv.). Jfr recept, -sero'sa: bindväven under en serös hinna, -serös, (/. -sero's|us, -e, -um): som ligger under serosan. -si'dians (/.): tjänande. -sidia'ri|us, -a, -um (/.): reserv-, -solid: personliglietstyp med benägenhet för primitiva och intensiva reaktioner, -stabil: personlighetstyp med benägenhet för periodiska stämningsväxlingar. Se S job ring. Substance bactericide, S. sensibilatrice (/.): enligt Bordet reagerar alexin (komplement) 1. substance bactéricide med resp. bakterier o. a. celler, som göras känsliga medelst substance sensibiliatrice (amboceptor).

Substa'ntjia, -iae (/.): substans. — (S. ada-ma'ntina): enamelum, tandemaljen. S. a'lba: den av vita nervtrådar bestående substansen i hjärna och ryggmärg. S. compa'cta: benets till synes homogena del. S. cortica'lis: barksubstans. (S. ebu'rnea): dentinum. S. gelatino'sa: den nervfattiga av genomskinlig neuroglia bestående substansen omkring centralkanalen (s. g. centralis, INA) och bakre delen av bakhornen (j. g. dorsa'lis, INA). S. gra'nulo-filamento'sa: med fina trådar till ett nät sammanhållna basofila, blå granula i unga erytrocyter. Jfr retikulocyter. S. gri'sea: det centrala nervsystemets grå, gangliecellförande del. S. inferme'dia centralis och S. int. lateralis (båda tillsammans = S. gri'sea centralis, BNA): grå substans, som omgiver centralkanalen i ryggmärgen och bildar den tvärgående skänkeln i "H-et" resp. fortsättningen av denna gråa substans utåt sidorna mellan fram- och bakhorn, stundom bildand e ett utskjutande cornu late-rale. S. muscula'rfs (Mu'sculus prosta'ticus, BNA,

INA): pro'statas mäktiga glatta muskulatur. S. perforata poste'rior (S. perf. inter crura'lis, INA.): i fo'ssa interpeduncula'-ris beläget område, vilket uppvisar talrika hål för kärlgenomträden. S. spongio'sa: spongio'san, den "svampiga" delen av be-Substantiell

net, innanför kompaktan. S. ni'gra (Nu'cleus niger, INA): lager av mörkpigmenterade nervceller mellan tegmentum och pedu'nculi ce'rebri. S. reticularis: en nätformad struktur mitt genom hjärnstammen från nedre delen av förlängda märgen till mellanhjär-nans hypotalamusområde uppgående i mellanhjärnans strukturer och i storhjärnans bark. Substansen mottager impulser från storhjärnsbarken, från lilla hjärnan, från hjärnstammen och ryggmärgen. Intrycken från olika receptorer (av lukt, ljud, perifera nerver och från inre organ) inlöpa till detta centralorgan och smältas där samman "integreras". Från s. r. utgår sedan banor och impulser till ryggmärgen, till lilla hjärnan, till talamusområden och hemisfärerna. Kan genom elektrisk stimulering påverka funktioner i ryggmärgen, såsom muskeltonus, respirationsrörelser och blodtryck. Impulser in mot hjärnan visa att de ha betydelse för vakentillståndet. EEG kan förändras. Hålles retikular-substansen i full aktivitet kan sömnen hindras infinna sig. Många rogivande medel kunna dock nedsätta enskilda cellers aktivitet (t.ex. meprobamat och klorpro-mazinpreparat). Stormar i retikular substansen anses kunna utlösa epileptiska anfall.

Substantie'11: som har substans, materiell, kraftigt fogad.

Substitution, (/. Substitut |io, -io'nis av substitute, giva i stället för): ersättning. Sub-stitue'ra: ersätta, -s|terapi': ersättningsterapi. Användning av organsafter som ersättning för icke utvecklade eller hjälp vid bristfälligt funktionerande körtelorgan. Syn. opoterapi 1. organterapi.

Substrat (av /. subste'rnere, underlägga): underlag, mest om näringssubstrat för odling av mikroorganismer.

Subsu'ltus te'ndinum (av I. subsili're, springa upp + te'ndo,sena): omväxlande framspringande och avslappnande senor (t.ex. på handledens volarsida) genom lätta ryckningar i tillhörande muskler vid svåra febertillstånd.

Sub- (av I. sub): under-, -tempora'1 (l. -is, -e av te'mpus, tinning): under tinningen. -tendi'n|eus, '-ea, '-eum (l. av te'ndo, sena): under sena.

Subthalatnic|us, -a, -um (/.): liggande under thalamus.

Subti'1 (/. -is, -é): fin. Bacillus s.: höbacillen.

Sub- (av 1. sub): under-, -umbilikai, (/. -um-bilica'l|is, -e av umbili'cus, navel): belägen under naveln, -ungua'1, (/. -ungua'l | is, -e av u'nguis, nagel): belägen under nagel.

Subvali'd: se S job ring.

Succeda'n|eus, '-ea, '-eum (l. av succe'dere, följa efter, utträda): som följer efter. Se caput. Successi'v: följande på vart annat.

Succenturiat|us, -a, -um (av 1. succenturiate, utfylla): om biorgan, ss. lien s., bimjälte.

Succina't: bärnstenssyrans (a'cidum succi'ni-cum) salter.

Succinylsulfatiazol, (l, -thiazol|um, -i): sulfapreparat med ringa resorption.

Su'ccuba [av /. succuba're, ligga under (den onde anden tänkes ligga under)l: nattmara särsk. hos män. Jfr i'ncubus, oneirodyni.

Su'cc|us, -i (/.): saft. S. ga'stricus: magsaft. Su(c)kule'nt, (/. Succule'nt|us, -a, -um): ödematöst degig.

Succu'ss|io, -io'nis (/. omskakning) Hippo-c rat is: förnimmelsen av skvalpljud (suc-kussionsljud) vid skakning av överkroppen å en patient med sero- 1. pyopneumotorax.

Su(c)korré, (/. Succorrhoe'|a, -ae av su'ccus, saft + g- rhoi'a, flöde): excessivt saft- 1. sekretflöde, t.ex. vid

ptyalism.

Sudatnin|a, sing, -um (/. av suda're, svettas): hettblåsor, svettblåsor. Syn. miliatia.

Suda'n: rött anilinfärgämne, för färgning av fett.

Suda'ri|um, -i (/. av su'dor, svett): svettbad.

Sudeck's atrofi: akut benatrofi genom laku-när resorption av benbalkaraa, förorsakad av inaktivitet.

Sudokerato's, (/. Sudocerato's|is, -is av

su'dor, svett -f- g. ke'ras, horn): hornvand-ling i svettkörtelgångarna.

Su'd|or, -o'ris (/.): svett. S. a'nglicus: engelska svetten, en akut epidemisk nästan alltid dödlig infektionssjukdom, som huvudsakligen uppträdde i England under 15:e och 16:e årh. med våldsamma svettningar, hjärtbesvär o. depression som huvudsymptom. Syn. mi-lia'ria epide'mica. S. urino'sus: urinhaltig och urinluktande svett. Sudora'1: som har avseende på svett.

Sudori'-fer|us, -a, -um; (1. av su'dor, svett -f fe'rre, bära); -par|us, -a, -um (l. av pa'rere, alstra): svettavsöndrande 1. svettbildande. Gla'ndulæ sudori'ferce: svettkörtlar. — Su-dori'|fera, sing, '-ferum (/.): svettdrivande medel; syn. diafore'tika.

Sudor(r)é, (/. Sudorrhoe'|a, -ae av su'dor, svett + g. rhoi'a, flöde): excessiv svettning, hyperhidrosis.

Sufficie'ns, (7. Sufficient|la, -iae): tillräcklighet. Jfr insufficiens. — Sufficie'nt: tillräcklig.

Suffokation, (/. Suffocat|io, -io'nis av suffocate, kväva): kvävning.

Suffusion, (/. Suffu's|io, -io'nis av sub, under + fu'ndere, gjuta): större utbredd blödning utan skarp begränsning. Jfr suggillation.

Sug-behandling: applikation av koppglas 1. sugklockor på huden för att åstadkomma hyperemi, utsugning av var m.m.; föråldrad metod, -dränage: se kaverndränage.

Suggestion, (/. Sugge'st | io, -io'nis av sub, under + ge'rere, föra): psykisk påverkan på en person genom en annan (den suggererande), så att den påverkades (suggererades) föreställningar och handlingar uteslutande löpa i de önskade riktningarna. Sug-gesti'bel: person, som kan påverkas genom suggestion. Suggestibilitet. Suggere'ra: genom suggestion påverka föreställningar och handlingar. Jfr auto-, hetero-, mental-, verbalsuggestion, hypnos, psykoterapi.

Suggillation, (I. Sugilla't | io, -io'nis av sugil-la're, slå någon blå): blödningar av mindre utsträckning än vid suffusioner.

Sug-glas: se mjölkpump. -klockesymptomet: Om trycket vid punktion av subaraknoidal-rummet är för lågt ger detta symptom som genast kunna hävas genom insläppande av en mindre luftmängd, -kärl: se lymfkärl. -maskar: se tremato'des.

Suici'di|um, -i (/. av su'us, sin -f cae'dere, döda): självmord.

Su'i ge'neris (/.): av sitt särskilda slag.

Sukro's, (/. Sucro's|um, -i): sackaros. Su-kros|uri', (/. Sucros|ur|ia, -i'ae av g. ou'ron, urin): utsöndring av sukros i urinen.

Suktion, (/. Su'ct|io, -io'nis av su'gere, suga): sugning, särskilt utsugning av mjuka starrmassor genom en spruta, -s|metoden: sug-behandling.

Sulc|us, -i, pl. -i (/.): fåra. — S. bicipita'lis lateralis o. medialis (S. bicip. radia'lis o. ulna'ris, INA): de

längsgående fårorna å överarmen på ömse sidor om musc. biceps. S. calcari'nus (Fissu'ra calcari'na, INA): fåra på mediala sidan av hjärnans baklob. Jfr calcar avis. S. carotis o'ssis sphenoidalis, BNA: fåra för a. carotis och sinus caver-no'sus i kilbenet. S. centralis: hjärnans centralfåra mellan pann- och hjässloberna. S. chia'smatis, BNA: fåra i kilbenet för synnervskorsningen. S. ci'nguli: fåran för gyrus cinguli, på mediala ytan av hemisfären mot corpus callosum. S. circula'ris i'n-sulæ [S. circula'ris (Re il i), BNA; S. circula'ris, INA]: fåran runt insula. S. collate-ralis: på nacklobens undre yta mellan gyri occipitotemporalis lateralis och medialis. Jfr eminetitia collaterals. S. corona'rius: fåran mellan hjärtats förmak och kamrar. S. co'rporis callo'si: på panniobens mediala

yta belägen fåra, som följer hjärnbalkens yttre yta. S. co'stæ: fåran för kärl och nerver utefter nedre kanten av revbenets insida. S. glutætis, BNA: fåra avgränsande låret från sätet. S., hippoca'mpi (Fissu'ra hip-poca'mpi, BNA): fortsättningen av sulcus co'rporis callo'si på temporalloben. S. hy-pothala'micus: fåra vid undre randen av talamus mediala yta från foramen inter-ventriculare till ingången av aquedu'ctus ce'-rebri. S. infrapalpebralis, BNA: fåran nedanför undre ögonlocket. S. inguinalis: ljumskvecket. S. interventriculars ante'rior; S. interv. poste'rior [S. longitudina'lis anterior och posterior (co'rdis), BNA; S. interv. ventra'lis och dorsa'lis, INA]: fårorna på hjärtats fram- och baksidor motsvarande kammarskiljeväggen. S. intraparietalis: sagittalfåran på hjässlobens laterala yta. S. lateralis (cerebri) [Fissu'ra ce'rebri lateralis (Syl vi i), BNA; F. cerebri latera'lis, INA]: den djupa fåran på hjärnans utsida mellan tinning- och pannloberna; i dess botten ligger insula. Jfr fossa Sylvii, fossa lateralis cerebri. S. media'nus poste'rior [Fissu'ra media'na poste'rior (medu'llce oblongatce), BNA; S. med. dorsa'lis, INA]: den bakre längsgående fåran å förlängda märgen. (S. Mo nr o i): s. hypothala'micus. S. mentolabialis, BNA: fåran mellan underläppen och hakan. S. nasolabialis: nasola-bialfåran, sned fåra mellan näsvinge och munvinkel. S. ne'rvi spinalis, BNA: ränna i övre ytan av transversalutskott för spinal-nerv. S. olfacto'rius: hjärnfåran på panniobens orbitalyta mellan den medialt liggande gyrus rectus och de övriga gyri orbitales. S. pari'etooccipitalis (Fissura par.-occip., BNA): i bakre övre delen av mediala hemi-sfärytan belägen fåra. S. postcentralis: hjärnfåran bakom sulcus centralis. S. pre-centra'lis: hjärnfåran framför sulcus centralis. (S. Re il i i): sulcus circularis. (S. Roland i): sulcus centralis. S. sagitta'lis: mittfåran i kraniets inre. S. si'nus sigmoide'i (o'ssis occipitalis) (S. sigmoide'us, BNA; S. sigmoi'des, INA); S. sin. sigmoid, (pa'rtis petro'sse): benfåran på nackbenet resp. tinningbenets pars petro'sa. S. si'nus transve'r-si [5. transve'rsus (ossis occipitalis), BNA; S. transve'rsus, INA]: benfåran på nackbenets innersida, för sinus transversus. S-i temporales: tinmnglobens fåror på hjärnan.

Sulf- (av I. sulfur, svavel): prefix med betydelsen svavelhalt ig. -acetamid (/. -um, -i): medel vid vaginalfluor. -adikramid, (/. -adi-cramid|um, -i): sulfapreparat vid ögonsjukdomar.Sulfadimetoxin

Sulfa-dimetoxin, (/. -dimethoxinjum, -i): sulfapreparat med lång utsöndringstid. -admi-din (/. -um, -i): sulfapreparat med kort utsöndringstid. -fenazol, (l, -phenazol | um, -i): sulfapreparat med medellång utsöndringstid. -furazol (/. -um, -i): sulfapreparat med kort utsöndringstid. -guanidin (/. -um, -i): sulfapreparat med ringa resorption. -isomidin (7. -um, -i): sulfapreparat med kort utsöndringstid. -metizol, (/. -me-thizol|um, -i): sulfapreparat med kort utsöndringstid. -metorin (/. -um, -i): sulfapreparat med lång utsöndringstid. -metoxipyri-dazin, (/. -methoxipyridazin|um, -i): sulfapreparat med lång utsöndringstid. -meta-moxol (/. -um, -i): sulfapreparat med medellång utsöndringstid. -perin (l -um, -i): sulfapreparat med lång utsöndringstid. Sulfapreparat: se sulfonamidgruppen. Sulfapyridi'n (/. -um, -i): invärtesmedel för dermatologiskt ändamål. a(p-aminobensol-sulfonamido)-pyridin. Kemoterapeutikum. Se sulfonamidgruppen. Sulfa't, (/. Su'lf|as, -atis): svavelsyrans salter. — Alumi'nii kalii s.: kaliumaluminiumsulfat, alun. Alumi'nii s.: aluminiumsulfat. Atropi'ni s.: atropinsulfat. Ca'lcii su'lfas u'stus: bränd gips. Chini'ni s.: kininsulfat. Cu'pri s.: kopparsulfat. Ferro'si s.: ferrosul-fat. Ka'lii s.: kaliumsulfat. Magne'sii s.: magnesiumsulfat, engelskt salt. Natrii s.: natriumsulfat. Na'trii su'lfas cru'dus: glaubersalt. Zi'nci s.: zinksulfat. Sulfatiazo'1 (/. -um, -i): 2-sulfanilylaminotia-zol. Kemoterapeutikum. Se sulfonamidgruppen.

Sulfhemoglobi'n, (/. Sulfhæmoglobin[um, -i

av su'lfur, svavel + g. hai'ma, blod -f I• glo'-bus, klot): fast, svårt dissocierbar förbindelse, som uppstår genom inverkan av H2S (svavelväte) på hemoglobin och förhindrar blodets syretransport, -emi', (/. -æmji'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): uppkommer genom inandning av H2S, genom för långvarigt bruk av sulfonamidpreparat (se sulfonamidgruppen), svavel m.m. Sulfydryl: radikalen SH—(svavel + väte). Sulfider: vätesvavlans salter. Sulfit, (/. Su'lf I is, -i'tis): svavelsyrligt salt. Sulfo- (av /. su'lfur, svavel): prefix i betydelsen svavel. Sulfoföreningar (av I. su'lfur, svavel): svavelföreningar, i trängre bemärkelse fören. med 2-värdigt svavel.

Sulf(o)-hydrogenism (/. -us, -i): förgiftning med svavelväte H2S. Jfr sulfhemoglobinemi. -karbonism, (/. -carhonism|us, -i): förgiftning med kolsvavla, CSa.

Sulfona'1 (/. -um, -i): dietylsulfondimetylme-tan. Sömnmedel. Sulfonali'sm (/. -us, -/): sul-fonalförgiftning (hemolys, methemoglobin-bildning med hematoporfyrinuri, nefrit m.m.).

Sulfonamidgruppen = svavelföreningar hållande radikalen NH2S02; de utöva en an-tibakteriell verkan särskilt på gono-, me-ningo-, pneumo- och streptokockinfektio-ner. Värdefulla, men icke ofarliga läkemedel (se agranulocytos, sulfhemoglobinemi).

Sulfo'n|as, -a'tis (/.): salter av sulfonsyra dvs. organiska syror, vilka hålla sulfonsyre- 1. .«///ögruppen S02 • OH bunden vid en alkyl, t.ex. kal'li guajacolsulfo'nas: tiokol. Sulfo-nazol, (/. Sulfothiazol|um, -i): sulfapreparat med ringa resorption.

Sulfoner: innehållande radikalen :S02 (med eller förutan förening med kol). T.ex. die-tylsufon, (C2H5)2:S02.

Sulfosalicylsyreprovet: vid tillsats av 5—10 droppar 20 %-ig sulfosalicylsyra till sur urin uppstår vid spår av äggvita grumling (försvinner grumlingen vid uppvärmning, föreligger albumos).

Sulfosyror: 1. sulfonsyror. Kallas en klass mycket beständiga syror, vilka karaktäriseras av radikalen—S020H till skillnad från karbonsyrorna som innehålla karboxyl -COOH. T.ex. etylsulfonsyra C2H5S020H. 2. tiosyror, karaktäriseras av radikalen —COSH (där vätejonen i karboxylens —COOH ersatts med svavel).

SuSfosyror: 1. sulfonsyror; 2. tiosyror.

Su'lf I ur, -uris (l): svavel. S. præcipita'tum: fällt svavel; till ospecifik retningsterapi vid allergi och reumatiska infektioner. Injecta'-bile sulfuris 0,5 % till svavelinj. S. subli-ma'tum elo'tum: tvättad svavelblomma. — Sulfura't|us, -a, -um (/.): namn på olika sulfider ss. ca'lcii sulfura'tum: svavelkalcium.

Sulkowitcüs prov: för påvisande av kalciumhalten i urin.

Sulph-, Sulpho-: se sulf-, sulfo-.

Sultian (/. -um li): antiepileptikum.

Sump I feber: malaria.

Supar(e)lever: levercirros som följd av alkoholmissbruk. Se levercirros (atrofisk).

Super- (av I. su'per): över-, -acidite't (av /. a'cidus, sur): ökad syrabildning, särskilt om magsaft. Syn. hyperaciditet. Jfr subaciditet och anaciditet. -aku't, (l. -acu't|us, -a, -um): skarp, mycket häftigt och plötsligt insättande. Jfr subakut. -alimentation, (/. -ali-menta'tjio, -io'nis av a'lere, nära): gödning, -ciljium, pl. -ia (/. ögonhår): ögonbryn.Superior

Jfr cilier (1), ögonfransar, -lockshår. -cilia'-r|is, -e (/.), -ciliär: hörande till ögonbrynen eller ögonbrynsområdet, -e'go (av g. ego', jag): se överjaget, -excitation, (/. -excita't|io, -io'nis av excita're, skrämma): ytterst starkt irritationstillstånd, -extension, (/. -exte'ns|io, -io'nis av exte'ndere, utsträcka): översträckning. -fecunda't|io, -io'nis

(/. av fecundate, befrukta): befruktning av mer än ett ägg från samma ovulationsperiod. -fetation, (/. -feta't|io, -io'nis av feta're, befrukta): överbefruktning, då i samma havandeskap anses finnas befruktade ägg från skilda ovula-tionsperioder. -fi'ci|es, -e'i (/. av fa'cies, ansikte): yta. Superficia'l\is, -e (/.): superficial, ytlig, -infektion, (/. -infe'ct|io, -io'nis av in-fi'cere, förgifta): förnyad infektion med samma smitta, som redan verkar inom kroppen. -inon: expe'ktorans. -involution, (/. -in-volut|io, -io'nis av in, in -f- vo'lvere, rulla): överdriven involution av uterus efter barns-börd.

Supe'ri|or, -us (/., komp. till su'perus, ovan befintlig): den övre.

Superkapa'bel: se S job ring.

Super- (av I. su'per): över-, -laktation, (/. -lacta'tjio, -io'nis av lac, mjölk)* excessiv mjölkavsöndring. Syn. hypergalakti. -letal (/. -is, -e, dödlig): mer än dödlig (om en giftdos). -motilite't (av /. move're, röra): excessiv rörlighet, -normal: mer än normal, -numera'r, (/. -numera't us, -a, -um): övertalig. -ovulation, (/. -ovula't j io, -io'nis av o'vum, ägg): starkt påskyndad o.

Superjoxi'd: se peroxid. Magnesii super- eller pero'xidum: se magnesiumperhydrol.

Super- (av /. su'per): över-, -pone'ra (av /. po'-nere, lägga): lägga 1. föra över. -sature'rad: övermättad, -sekretion (av /. sece'rnere, av-söndra): förökad avsöndring, syn. hypersek-retion. -skription, (/. -scri'pt|io, -io'nis, av scri'bere, skriva): se recept, -soli'd och »stabil: se Sjöbring. -tension, (/. -te'nsjio, -io'nis, spänning): extrem spänning, -vali'd: se Sjöbring. -virule'nt: ovanligt v.

Supination, (/. Supina't|io, -io'nis av supina'-re, vrida bakåt): vridning av flata handen 1. av fotbladets inre kant uppåt. Motsatsen pronation. Supinator: se muse. s. Supinera.

Supp.: förkortning i recept av Supposito'-r|ium, pl. -ia (l. av suppo'nere, underlägga): av kakaosmör bestående, genom läkemedels-tillsatser verksamma cylindriska, runda, ägg-eller kägelformiga kroppar till införande i ändtarm, slida, urinrör osv. I allmänt språkbruk "stolpiller". Jfr vagitorium, vaginal-piller.

Suppre'ssio me'nsium (av I. suppre'ssio, un-

dertryckning): menstruationens plötsliga avbrott.

Suppu|ra'ntia, sing, '-rans (/. av suppura'-re, vara sig): medel som framkalla varbildning. Jfr epispastika.

Suppuration, (/. Suppuratjio, -io'nis av suppurate, vara sig): varbildning. Suppurati'v (/. -us, -a, -um): varig, t.ex. process. Suppu-rera: varas, vargöras.

Supra- (av I. su'pra): ovanför-, -axillär, (/. -axilla'r|is, -e av axi'lla, axelhåla): belägen ovanför axelhålan, -cervikalamputation: se supravaginal-a. -klavikula'r, (/. -clavicuia'-r|is, -e av cla'vis, nyckel): ovanför nyckelbenet. Supraklavikula'rpunkten: se Erb's punkt, -mandibulii'r, (/. -mandibular|is, -e av mandi'bula, underkäke): ovanför underkäken. -marginal j is, -e (/. av ma'rgo, rand): ovanför en rand. -nuklea'r, (/. -nuclea'rlis, -e av nu'cleus, kärna): ovanför en ganglie-cellkärna (mellan denna och hjärnbarken) t.ex. supranukleär förlamning, -orbital (/. -is, -e av otbita, ögonhåla): ovanför ögonhålan t.ex. supraorbitalneuralgi'. -ocklusion (av /. occlu'dere, tillsluta) (odont): vertikal ocklusionsanomalj , varvid överkäksframtän-derna bita framför underkäkens mer än normalt t.ex. vid djupt bett. Motsatsen infra-ocklusion. Jfr bettart. -patella'r|is, -e (/. av pate'lla): ovanför knäskålen, -renalektomi' (av l. ren, njure + g. ektome', utskärning): operativt avlägsnande av binjurarna, -renal (/. -is, -e): belägen ovan njuren. Gla'ndulce suprarena'les: binjurarna. Suprarena'la (ge-nit a'la) syndro'met: se genito-suprarenala s. -renin: binjuremärghormon. Syn. adrenalin, epi-, paranefrin. -scapula'rjis, -e (/.): ovan skulderbladet, -spinal, (/. -spinal j is, -e; -spinat|us, -a, -um av spi'na, kam): ovanom skulderbladskammen (spina scapulae), -sternale (av g. ste'r-non, bröst) (antrop.): mittpunkten av övre bröstbensranden, -symfysär: ovan symfysen. S-t korssnitt: tvärsnitt strax ovan de horisontala blygdbensarmarna genom hud och ev. fascia, isärdragande av sårränder och mm. recti samt öppnande av bukhålan genom längdsnitt, -vaginal (/. -is, -e av vagi'na, slida): ovan vagina. S. amputation: a. av cervix samt corpus uteri. Vanligen göres snittet i jämnhöjd med isthmus uteri (därför bättre supracervikal a.), -vitalfärgning: man utbreder en konc. alkoholisk färglösning (azur

etc.) i ett tunt lager på ett objektglas och lägger däröver ett täckglas med en liten färsk bloddroppe på undre ytans mitt; för färgning av retikulocyter o. retikuloen-dotelceller.Supremus

Supre'm|us, -a,, -um (/.): överst, högst, ytterst.

Siir|a, -ae (L): vad.

Sural j is, -e (/. av su'ra, vad): som hör till vaden.

Surdite't, (I. Su'rditjas, -a!tis: dövhet Jfr dy-sakusi. S. verba,'lis: orddövhet. Surdi | mutism, (/. Surdojmu'titlas, -a'tis av su'rdus, döv + mu'titas, stumnet): dövstumhet.

Surra: en trypanosomiasis hos häst, orsak Trypanosoma Eva'nsi.

Surrogat (av I. surroga'tus, ersatt): ersättningsmedel, ofta med bimening av något sämre.

Sursum- (av /. su'rsum): uppåt-, -duktion, (l. -du'ct|io, -io'nis av du'cere, föra): uppåtförande, särsk. av ett öga oberoende av det andra, -vergens (av /. ve'rgere, vända): uppåtrörelse, spec, av ögonen, -version, (/. -ve'r-s|io, -io'nis av ve'rtere, vrida): vändande o. riktande uppåt, spec, det samtidiga, likformiga uppåtvridandet av båda ögonen. Jfr deorsum.

Suspe'kt, (/. Suspe'ct|us, -a, -um): misstänkt.

Suspendera (av /. suspe'ndere, upphänga): att bringa något högt t.ex. en sjuk i sus-pensionsapparat 1. att göra en suspension.

Suspension, (/. Suspe'nsjio, -io'nis av suspe'ndere, upphänga): 1. uppslamning av fint fördelade ämnen i en vätska; 2. högläge av kroppsdelar; 3. Charcot's suspension; behandlingsmetod av tabes, varvid kroppen upphänges i en för ändamålet särskilt konstruerad apparat, -s|kolloider: ämnen, vilka även i allra finaste fördelning icke lösas i lösningsmedlet t.ex. metaller och metalloxider. Syn. suspensoider. Motsats se emul-sionskolloider. -s|stabilitet: om graden av den hastighet, varmed röda blodkroppar sedimentera. Jfr sänkningsreaktion.

Suspensoa'r (av /. suspe'ndere, upphänga): förband i form av en mindre säck för uppbärande av pungen, skrotum. Jfr Langle-bert-Neisser's s. Suspenso'ri|um, -i (/.):

1. bärande och stödjande förband i allmht. S. bra'chii, S. ma'mmæ: arm-, resp. bröst-s.;

2. (anat.): fixerande ligament, ss. ligamen-tum suspenso'rium clitoridis.

Suspensoider: se suspensionskolloider.

Suspenso'ri|us, -a, -um (/. av suspe'nsus): upplyft, svävande.

Suspici I o, -o'nis il.): misstanke.

Sustentaculum, -i (/. av sustenta're, stödja): stöd. S. tala're (S. ta'li, BNA): på mediala

randen, av hälbenet framspringande utskott

till stöd för språngbenet (talus).

Susu'rr I us, -i (/. viskande): sus, mumlande, t.ex. det ljud, som höres över aneurysmer. S. au'rium: öronsus. Jfr so'nitus au'rium.

Sutu'r, (/. Sutu'r | a, -ae): söm; 1. kirurgisk söm, med katgut, silke osv.; 2. bensöm, söm mellan 2 bendelar. — S. corona'lis (S. corona'ria, INA): kronsömmen, mellan pannbenet och hjässbenen. S. crue'nta: blodig söm (med nål). (S. frontalis): den ännu icke förbenade suturen mellan pannbenets två sidohälfter. S. incisiva: söm mellan överkäkens sidodelar och mellankäksbenet (hos nyfödda). S. lambdoides (5. lambdoi-de'a, BNA):

lambdasömmen, så kallad för sin likhet med det grekiska X (lambda = 1), mellan nackbenet och hjässbenen, fortsättande framåt i pilsömmen, sutura sagittalis. Syn. nacksömmen. S. sagittalis: pilsömmen, mellan de två hjässbenen. S. sicca: förening av två sårränder medelst bindor och plåster. S. squamo'sa (S. squam. cra'-nii, BNA; S. pari'etotempora'lis, INA): söm mellan tinning- och hjässben.

Suxameton, (/. -methon|um, -i): perifert verkande muskelavslappande medel.

Svaig: pharynx. Svalg-: faryngo-, (pharyngo-).

Svalg-bråck: faryngocele. -hålan: farynx. -kramp: faryngospasm. -kriser: anfall av smärtsam svalgkramp vid tabes, -mandel: ansvällning av adenoid vävnad i svalghålans tak mellan båda tubamynningarna. Syn. Luschka's tonsill, svalgtonsillen, ton-silla pharynge'a. -passet: se isthmus fau'-cium. -reflex: kontraktion av de i en kräkning verksamma musklerna vid beröring av bakre svalgväggen, -hd(ande): ett slags viskning, som efter larynxexstirpation kan åstadkommas med i farynx ansamlad luft. -taket: den del av skallbasen, som uppåt begränsar nasofarynx. -takshypofysen: i kilbenets basala del inneslutna små körtlar, vilka i sin byggnad likna främre hypofyslo-ben. Syn. hypophysis pharyngica. -tonsill: se svalgmandel.

Svallkött: ca'ro luxu'rians, översvallande lätt blödande granulationsbildning på sår.

Svamp-eksem: se epidermomykoser. -fot: se madurafot.

Svankrygg: se lordos.

Svanskärnan: nu'cleus cauda'tus.

Svarta döden: hemorragisk pest. Syn. digerdöden. S. koppor: variola med huvudsakligen hud- och inre blödningar.

Svart-koppor: se svarta koppor, -mässling: svår med hemorragisk diates förlöpande

mässling, -salva: unguc'ntum arge'nti nitra'-

tis compo'situm (Mikulicz' salva), -vat-tenfeber: svår komplikation till malaria tropica med ikterus o. hemoglobinuri, oftast i samband med intolerans mot kininbehand-Svavel

ling. Syn. febris (1. mala'ria) bilio'sa (1. pernicio'sa) hæmoglobinu'rica.

Svavel: sulfur, -källor: mineralkällor, vilka som huvudsakligen verksamma beståndsde-delar hålla hydrosulfidjoner ev. även svavelväte. -lever: he'par sulfuris, till tvättningar o. bad vid olika hudsjukdomar, -väte: (H_2S), illaluktande, om ruttna ägg påminnande gas, giftig. Syn. vätesvavla.

Svett-bad: suda'rium. -feber: se sudor angli-cus. -frisel: miliaria.

Svimning: plötslig medvetslöshet till följd av otillräcklig blodtillförsel till hjärnan. Psykiskt smittsam.

Svindel: vertigo.

"Svinkoppor": folklig benämning på impetigo.

Svinpest, Svinrödsjuka, (e. Swine plague): in-fektionssjkd. hos svin m. difteritisk infl. av tarmkanalen.

Svåihuvudvärk: h. orsakad av tryckömma svåliga förtjockningar i underhud och muskulatur i bakhuvud och nacke.

Svällkroppar: corpora cavernosa.

Svältsmärtor: se hunger sm ärtor.

Svärmsporer: cilieb ärande sporer.

Sydenham's chorea: danssjuka, chore'a mi'nor.

SyfUi'd (j. Syphili'de): syfilitiskt hudutslag.

Syfilido-: se även syfilo-.

Syfilido-fo'b, -fobi', -lo'g, -logi', -ma'n, -ma-ni': se syfilofobi; -logi, -mani.

Syfilifo'b: se syfilofob.

Sy'filis, (/. Sy'phil|is, '-idis; namnet först använt i dikten "Syphilis sive morbus gallicus" 1521, i vilken hjälten, en herde, hade namnet Syphilus): kronisk, smittsam, vanligen genom koitus ådragen sjukdom orsakad av Trepone'ma pallidum (Spirochæta pallida). I första stadiet bildas först en hård schanker (primärsklerosen), som senare ulcererar (syfilitiskt sår), varjämte de regionära lymfkörtlarna infekteras o. vålla smärtfria hårda buboner (primärstadiet). I andra stadiet sker en allmäninfektion genom blodvägarna, sjukdomen blir konstitutionell, varvid bl.a. hud och slemhinnor angripas med bildandet av makulo-papu-lösa utslag och plana kondylomer, condylomata pla'na (kondylomatösa stadiet 1. sekundärstadiet). Tredje stadiet utmärkes främst av gummisvulstbildningar i inre organ, i hud osv., särskilt i kärl- och nervapparater (gummosa stadiet 1. tertiär stadiet). I de fall, då icke gummisvulster utan endast degene-

rativt förstörande processer bildas, talar

man om metasyfilis, ss. tabes, paralysie gé-

nérale o. d. Syn. lues (föråldrade benämningar "dittmarsche Krankheit", "Franzo-sen", "mal allemand"). — S. conge'nita: medfödd syfilissjkd., kongenital syfilis. 5". corymbo'sa: se kokardsyfilid. S. d'emblee (/.): syfilis utan föregående känd primär-affektion. S. hereditaria: ärftlig syfilis, dåligt namn, ty syfilis ärves icke, utan är endast medfödd, kongenital 1. konnatal syfilis. S. maligna: elakartat förlopp med tidigt uppträdande tertiära symptom samt med kakexi; syn. galopperande s. Syfilisation: numera såsom overksam bortlagd metod att inympa syfilitiskt var i kurativt 1. pro-fylaktiskt syfte. — Syfilisbehandling: under några århundraden och in på början av 1900-talet dominerade kvicksilver som medicin, men började vid denna tid utträngas av arsenik (salvarsan) o. vismut, vilka medel i sin tur sedan början av 1940-talet fått vika för det numera nästan uteslutande använda penicillinet.

Syfilitisk, (l. SyphiM'tic|us, -a, -um): som hör till syfilis.

Syfilo- (/. Sy philo-): syfilis-, -de'rmja, -atis (l. av g. de'rma, hud): syfilitisk hudsjukdom. -fobi', (l. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): fruktan för att ha 1. att få s. Syn. syfilidofobi, syfilidomani. Syfilofo'b. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): orsakad av syfilis, -i'der (av g. ei'dos, utseende): olika endemiska hudsjukdomar, som antagas bero på urartad syfilis, ss. radesygen i Norge. Syphiloides postérosives (/.): se blöjutslag. -logi', (l. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om syfilis. Syn. syfilidologi. Syfilolo'g; syn. syfilidolog. '-m (/. -a, -atis): syfilitisk nybildning. Syn. gumma, -mani', (/. -man I i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): 1. av syfilis angripnas sjukliga fruktan för nya utbrott av sjkd.; 2. sjuklig ängslan för att drabbas av s.-:infektion. Syn. syfilidomani. -phobi'a: se -fobi.

Sykn- (/. Sychn- av g. sychno's, talrik): prefix i betydelsen talrik, hastig, -uri', (/. -ur | i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): pollakiuri.

Sykno- (/. Sychno- av g. sychno's): talrik-, -sfygmi', (/. -sphygm|i'a, -i'ae av g. sphyg-mo's, puls): se takykardi.

Syko'm, (/. Syco'm|a, -atis av g. sy'kon, fikon): vårta 1. kondylom.

Syko's, (l. Syco's|iis, -is av g. sy'kon, fikon, p.gr. av likheten med inre fikonytan): skäggfinne, varig follikulit och perifollikulit i skäggbotten. Syn. me'ntagra Plinii. S. simplex 1. vulga'ris 1. staphylo'genes: av sta-

fylokocker orsakad s., syn. idiophatica 1.

non parasita'ria. Syn. folliculitis ba'rbæ. S.Syllepsiologi

parasita'ria 1. trichophy'tica: mycket smittsam av Trichophyton tonsurans orsakad s.

Syllepsio|logi', (/. -log|i'a, -i'ae av g. syllepsis, konception + lo'gos, lära): läran om befruktning och havandeskap.

Sym- (av g. syn): med-, -bio's (/. -is, -is av g. bi'os, liv): samliv mellan två 1. flera slags organismer till ömsesidig fördel. Motsatsen an-tibios. -ble'faron, (/. -ble'phar|on, -i av g. ble'pharon, ögonlock): ögonlockens fastväx-ning med ögongloben, i mindre 1. större utsträckning.

Symbol (av g. sy'rnbolon): kännetecken, sinnebild. Symbolo|fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): tvångsföreställning att genom i sig själv harmlösa (symboliska) handlingar begå en skadlig 1. brottslig handling t.ex. att skada en person genom att riva sönder ett porträtt av honom.

Sym- (av g. syn): med-, tillsammans-, -fa-langi', (/. -phalang|i'a, -i'ae), -phalangi'sm (/. -us, -i av g. phalanx): samman-växning av finger- 1. tåfalanger. Jfr syn-daktyli. -fyo|cefa'l, (/. -phyo|ce'phal|us, -i av g. phy'o, växa + kephale', huvud): tvillingmissfostcr med sammanvuxna huvuden.

Symfy's, (/. Sy'mphys|is, -is av g. syn, med + phy'o, växa): sammanväxning. S. o'ssis pu'bis: blygdbenens förening i medellinjen, S. (peri)cardi'aca, S. pericardii: se synechi'a pericardii.

Sym|fyseo- (/. Sym|physeo- av g. sy'mphysis): symfys-. -ly's, (/. '-lys | is, -is av g. ly'o, lösa): symfyslösning.-tomi', (/. -tom|i'a, -i'ae av g. tome', snitt): genomskärande av sym-fysen. Jfr pubeotomi.

Symfyshöjden (antrop.): övre symfysrandens höjd över golvet.

Symfy'sion, (1. Symphy'si | on, -i av g. sy'mphysis, benförening) (antrop.): mittpunkten på utsidan av proce'ssus alveola'ris på underkäken.

Symfysio- (/. Symphysio- av g. sy'mphysis): symfys-. -rrafi', (/. -rrhaph|i'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): suturering av en kluven symfys. -to'm (av g. tome', snitt): kniv för utförande av symfyseotomi. -tomi', (/. -to-m|i'a, -i'ae av g. tome', snitt): symfyseotomi.

Sym- (av g. syn): samman-, -meli', (/. -me-11 i'a, -i'ae av g. me'los, lem): sirenbildning, sammansmältning av båda benen till ett. Syn. sirenomeli, sympodi, sympus. '-mel | us, -i (/. av g. me'los, lem): foster med dylik missbildning.

Sy mm er-Br ill's sjukdom: storfollikulära lymfom.

Symme'trie|us, -a, -um (l. av g. syn, med + metron, mått): symmetrisk.

Sympat I ektomi', (/. Sympath |ectom| i'a, -i'ae av g. syn, med -f pa'thos, lidande -f- ektome', utskärning): resektion av nervus sympathier 1. dess ganglion supremum. Numera görs torakal sympatektomi vid hyper-hidros palmaris et axillae med en ny teknik från dorsum. Gränsträngen delas nedanför 3:e torakalgangliet, communikanterna avklippas upp till den kaudala delen av ganglion stellatum. Därefter dras gränssträngen ut och sys till ryggmuskulaturen. Härigenom undvikes läsion av ganglion stellatum och därmed Horners syndrom som var en vanlig komplikation vid tidigare sympatektomier å halsen framifrån.

Sympatetisk: beroende på sympati. S. kurer: se sympatikurer.

Sym I pati', [/. Sym|path| i'a, -i'ae av g. sym-pa'theia (syn, tillsammans + pa'thos, lidande), medkänsla]: 1. ett inflytande övat av ett sjukt organ på ett annat organ; 2. själslig överensstämmelse mellan olika personer; 3. en individs inflytande på en annan eller mottaget av en annan med resultat liknande dem man ser t.ex. i hypnotism 1. vid överförande av hysteriska symptom; jfr sympatikurer.

Sympatiko- (/. Sympathico- av g. syn, med + pathos, lidande): sympatikus-. -blasto'm (/. -a, -atis av g. blasto's, frö): från binjuremärgen utgående svulst. Syn. neuroblastom. -gonio'm (/. -a, -atis av g. go'nos, avkomma): mera elakartad form av sympatiko-blastom. -lytika, sing, -um, (/. -lytic | a, sing. -um av g. ly'o, lösa): ämnen med

förmåga att blockera det sympatiska nervsystemet, -mimetik I a, sing, -um, (/. -mime'tic | a, sing. -um av g. mi'mesis, imitation): medel, som verka retande på sympatikus, t.ex. adrenalin. -toni', (/. -ton I i'a, -i'ae av g. to'nos, spänning): stegrad tonus av nervus sympathier. Sympat(h)ici'sm(us): symptombild av sympatikotoni, stegrad vasomotorisk retbarhet, hastig puls, ökat blodtryck, stegrad tarmperistaltik, vidgade pupiller och bron-ker, exoftalmus, rubbningar i sekretioner ss. benägenhet för svettning, stark känslighet för adrenalin, nedsatt sådan för pilo-karpin, irriterat psyke. Motsats vagotoni.

Sympati I kurer: botande av sjukdom medels övernaturliga krafter, böner, amuletter, besvärjelser, medel, som anses stå i ett mystiskt förhållande till sjukdomen. En form av suggestion. Syn. sympatetiska kurer.

Sympatikus, (/. Sympa'thic | us, -a, -um av g. syn, med + pathos, lidande): sympatisk;Sympatin

ne'rvus sympa'thicus: se autonoma nervsystemet (1). Sympatikushlockerande medel: medel som blockera sympatikusaktiviteten (framför allt vid hypertoni). -galvanisation: se subaural galv. -kriser: anfallsvis uppträdande basedowartade symptom vid ta'-bes dorsa'lis. Jfr vaguskriser. -spott: sparsam tjock salivavsöndring vid retning av nervus sympathicus. Jfr chordaspott.

Sympati n, (/. Sympathi'n|um, -i): verksamt ämne, som skall uppträda vid sympatikus-retning; likartat men ej identiskt med adrenalin.

Sympatisk, (/. Sympa'thic|us, -a, -um): 1. beroende på sympati; 2. hörande till sympa-tikus. S. medel: se palliativa. S. nervsystemet: se autonoma nervsystemet, användes ofta syn. med detta. S. oftalmi': se sympatisk ögoninfl. S. ptos: gnm förlamning av halssympatikus orsakad ptos. Jfr okulopu-pillära syndromet. S. retning: retningsföreteelser på ett öga gnm smärtsam sjkd. i det andra. S. ögoninflammation: iridocyklit, ev. korioretinit i ett ("sympatiserat") öga, som uppträder veckor 1. år efter en uveit (i regel orsakad av penetrerande sår) i det andra ("sympatiserande") ögat och ofta medför blindhet. Syn. sympatisk oftalmi.

Sympato- (/. Sympatho- av g. syn, med + pa'thos, lidande): sympatikus-. -bla'ster (av g. blasto's, frö): förstadier till sympatikus-ganglieceller. -blasto'm (1. -a, -atis): neuro-blastom i sympatikus. -blastoma mali'gnum: elakartad svulstbildning hållande sympati-kusartad nervvävnad, -go'nier, (/. -gon | i'a, -i'ae av g. go'nos, avkomma): embryonala celler, som utvecklas till sympatiska nervceller. -gonio'm (/. -a, -atis): svulst bestående

Sympatotomi': se sympatikotomi.

Symphyseo-: se symfyseo-.

Sy'mphysis: se symfys.

Sym I podi', (/. Sym| pod| i'a, -i'ae av g. syn, av sympatogonier.

samman + pou's, fot): sirenbildning. Jfr sirenomeli, symmeli, sympus.

Sympo'sium (av g. syn, samman -f po'sis, dryck): dryckeslag; i modernt språkbruk vetenskaplig konferens dryftande speciella frågor.

Sympto'm, (/. Sympto'm|a, -atis, pl. ata av g. syn, samman -f pto'sis, fall): sjukdomstecken. Subjektiva s.: endast iakttagbara av den sjuke ss. smärtor, parestesier, svindel etc.; objektiva s.: även av andra iakttag-bara s. Tidigsymptom: [Frühsymptome (/.)]: de först iakttagbara tecknen; patognomo-niska s.: sjukdomstecken, som äro t.o.m. av-

görande för diagnosen av viss sjukdom. — Symptoma'tisk, (l. Symptoma'tic|us, -a, -um): som rör sjmptom. S. behandling: behandling av enstaka symptom utan att grundlidandet träffas därav. Symptomato|-logi', (I. -logI i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): symptomläran. Syn. semeio-, semiologi, se-miotik. Symptomkomplex: grupp av samhöriga för en viss sjukdom karakteristiska symptom. Syn. syndrom.

Sy'mpjus, -odis (/. av g. syn, samman + pou's, fot): missfoster med de nedre extremiteterna sammanvuxna till ett. Allt efter antalet fötter (ingen, en 1. två) skiljes mellan s. a'pus, s. mo'nopus, s. di'pus. Syn. sirenomeli, symmeli, sympodi.

Syn- (av g. syn): samman-, med-, -ade'lf, (l. -ade'lph|us, -i av g. adelpho's, broder): missfoster med dubbla extremitetspar från en i övrigt ordinär kropp, -sesthesi'a: se -es-tesi. -afi', (/. -aph|i'a, -ae av g. haphe', beröring): kohesionen i vätskor. Jfr prosafi. -algi', (/. -algI i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): känsla av smärtor i ett icke sjukt kroppsparti. -a'nche: se cynanche. -ante'm, (/. -anthe'm j a, -atis av g. a'nthos, blomma): lokal eruption av en grupp papier, -a'ps (/. -is, -is av g. ha'pto, gripa): omkopplingsstället (anatomiskt karakteriserat av varandra mötande finförgreningar från olika neuroner), där nervimpulsen går över från en neuron till en annan 1. på det organ, som skall påverkas; övergången sker under förmedling av vissa kemiska ämnen (acetylko-lin, sympatin) och kan gnm andra (nikotin, kurare) hindras 1. brytas. — Synapsissta-dium: nystadiet vid karyokinesen. -apta's: syn. emulsin. -artro's, (/. -arthro'sjis, -is av g. a'rthron, led): sammanväxning av leder till orörlighet. Syn. koartikulation. -athre'-s|is, -is, -athroi's;|is, -is (/. av g. hathroi'zo, samla): lokal hyperemi 1. kongestion.

Synbanan: omfattande två neuroner: 1. första neuronen från näthinnan genom chiasma till de i synhögens bakre del, 1. därintill belägna primära syncentra (co'rpus genicu-la'tum latera'le, pulvinar och främre fyrhögarna); 2. andra neuronen, från primära syncentra genom gratioletska synstrålningen till cuneus och särskilt till det i sulcus calcarinus belägna sekundära syncentrum.

Syn-ca'nthus: se -kantus. -cefa'1, (i -ce'pha-l|us, -i av g. syn, tillsammans + kephale', huvud): missfoster, tvilling med sammanvuxna huvuden och bål.

Syncentrum: barkcentrum för synförnimmelser å nacklobens mediala yta. Består av: 1)Synchili

optiska iakttagelse fältet, i vilket optiska retningar o. iakttagelser bliva till medvetna förnimmelser, 2) optiska minnesfältet (i omgivningen av det förra), där de från optiska iakttagelsefältet komna retningarna deponeras som minnen. Syn. synsfären. Jfr själsblindhet.

Syn- (av g. syn): samman-, -chili', (/. -chil|i'a, -Vae av g. chei'los, läpp): sammanvuxna läppar, -chiri'a: se -kiri. -choli'a: se -koli. -chondro'sis: se -kondros, '-chronus: se

-kron.

Sy'nchys|is, -is (/. av g. synche'o, sammanflyta): sammanflytning. S. co'rporis vi'trei: hydropisk omvandling av ögats glaskropp. S. scintV Uans: uppträdandet av glittrande småpartiklar, kolesterinkristaller m.m.) i en förflyktigad glaskropp. Syncre't|io, -io'nis (/. av g. syn, samman + I. ce'rno, skilja): sammanväxning. S. pericardii: se synechi'a.

Syncytio|Iysi'n (av g. syn, samman -f ky'tos, cell + ly'o, lösa): av syncytieceller såsom antigen bildad antikropp, ett cytoly-sin. -trofoblast (av g. trophe', näring + blasto's, frö): det yttre av det cellskikt som betäcker korionvilli. Syncytio'ma mali'g-num: av syncytium bildad malign svulst. Se korioepiteliom. Syn. deciduo'ma mali'g-num.

Syncy'ti|um, -i (/. av g. syn, tillsammans -f ky'tos, cell): cellförband, kärnhaltiga genom sammansmältning av ursprungligen skilda celler uppkomna, livligt färgbara protoplasmamassor ss. t.ex. ko'rionfraxisarnas yttre cellskikt. Se Langhans' epitelcel-ler. Jfr plasmodier. Syn- (av g. syn): samman-, -banorna: Medan ögat är beläget i huvudets främre del är synsinnets centrum lokaliserat till huvudets bakre del. Synbanorna löper sålunda genom huvudets hela längd och utsättas därför lätt för skador vid patologiska processer i hjärnan (multipel skleros). -daktyli, (/. -dactyl]i'a, -Vae), -daktyli'sm, (I. dacty-li'smjus, -i av g. syn, tillsammans + da'k-tylos, finger): genom missbildning hopvuxna fingrar. Syn. daktylosymfys. Jfr symfa-langi. -dek|tomi', (/. -dec|tomi'a, -Vae av g. de'o, binda, kanta + ektome', utskärning): operativt avlägsnande av en cirkulär strimma av konjunktivan (för läkning av pannus). Syn. peri(dek)tomi. Syn- (av g. syn): samman-, -desmi't, (/. -des-mi't|is, -idis av g. desmo's, band): 1.

konjunktivit; 2. infl. i ligament, -desmojlogi', il. -log I i'a, -Vae av g. desmo's, band + lo'gos, lära): läran om ligament o. dyl. -des-

mo's (/. -is, -is av g. desmo's, band): bendelars fasta förening medelst bindväv. Syndro'm, (/. Sy'ndrom|a, -ae av g. syn, tillsammans -f- dro'mos, lopp): symptomgrupp, samling, samtidigt uppträdande (genetiskt samhöriga) symptom. Syn. symptomkomplex.

Syneki', (/. Synech|i'a, -Vae av g. syne'cheia, sammanhang): sammanväxning. S. i'ridis: sammanväxning mellan iris och hornhinnan (främre s.) 1. med linsen (bakre s.). S. peri-ca'rdii: utbredda sammanväxningar mellan de båda hjärtsäcksbladen. Syn. concretio p., syncretio. S. viilvæ: medfödd sammanväxning av de små blygdläpparna. Syn- (g.): med-, -ergi', (I. -erg]i'a, -Vae), -er-gi'sm (I. -us, -i av g. e'rgon, arbete): samverkan mellan organ 1. hos läkemedel. Syner gi'sfer: om samverkande muskler; motsatsen är antagonister, -estesi, (/. -æsthes|i'a, -Vae av g. ai'sthesis, känsel): förnimmelser, som vid retning av ett visst sinnesområde sekundärt uppträda i andra icke retade områden, särskilt sådana, som äro av annan art än de primära förnimmelserna. Så kan t.ex. hörandet av höga toner 1. mkt smärtsamma hudförnimmelser föranleda sekundära ljus- 1. färgförnimmelser (fotismer, kromatismer), eller synen av ett mkt klart ljus utlösa ton- 1. bullerförnimmelser (fo-nismer) 1. färgintryck framkalla vissa smakintryck (gustation colorée) 1. luktintryck ge upphov till vissa färgförnimmelser (olfaction colorée). Syn. medförnimmelser, sensations-, sinnesanalogier, sekundärförnimmelser.

Syn-fältsinskränkning: vid sjukliga processer (tumörer) i hjärnan stundom uppträdande inskränkningar i det perifera seendet, -ge-nesioplastisk: betyder i transplantationskirurgien stammande från blodsbesläktade. -hallucination: vision, -hinnan: se näthinnan, reti'na. -högen: thalamus o'pticus. Syn- (av g. syn): samman-. -ize's|is, -is (/. av g. hi'zo, sätta): tillslutning. S. pupillæ: slutna pupiller. Syn. occlusio pupillæ. -ka'ntus, (/. -ca'nth|us, -i av g. kantho's, ögonvinkel): ärrig sammanväxning i ögonlocksvinklarna, -kine's, -kinesi', -ki'nesis, (i. -cinesji'a, -Vae, -cine'sjis, -is av g. ki'nesis, rörelse): med-rörelse. -kiri', (/. -chirji'a, -Vae av g. cheir, hand): tillstånd, varvid en retning på ena sidan av kroppen hänföres till båda sidorna, -koli', (/. -cholji'a, -Vae av g. chole', galla): utsöndring med gallan av exogena substanser. -kondro's, (I. -chondro'sjis, -is av g. cho'ndros, brosk): bendelars hopfogning I medelst brosk, -koni'n (tabletter): diko-

did. '-kope, (/. '-cop|e, -es av g. ko'pto, hugga): svimning, djup vanmakt, skendöd 1. plötslig död genom hj ärtförlamning. Vago-vagalt synkope: på reflexväg framkallat s. vid ett transitoriskt fullständigt hjärtblock. Vasovagalt synkope: en form av från sinus caroticus utlöst s. (svimningsanfall med blodtryckssänkning o. förlångsammad hjärtverksamhet). -kro'n, (/. '-chron|us, -a, -um av g. chro'nos ,tid): samtidig. Synkrocyklo-tron: apparatur för åstadkommande av protonstrålning (se detta ord). Synnerven: 2. hjärnnerven, n. o'pticus, vars ändgrenar utbreda sig i näthinnan. Synnervs-atrofi': a. av synnervspapillen (atrophia ne'rvi o'ptici). Primär (genuin, enkel) s., t.ex. som följd av tabes. Neuritis k s.: efter neuritis optica. Retinitisk s.: efter näthinnesjukdomar. Glaukoma-tös s.: vid glaukom. -korsningen: chia'sma opticum, en partiell korsning av trådarna i tractus optici på kilbenskroppens övre yta, så att varje tractus erhåller trådar från båda näthinnorna, -papillen: det frambuktande, från ljuskänsliga celler fria inträdesstället av synnerven i näthinnan medialt om bakre ögonpolen. Syn. blinda fläcken. Sy'nocha, Sy'nochus (av g. sy'nochos, sammanfogad): äldre beteckning för hög, kontinuerlig feber. Syn- (av g. syn): samman-, -o'frium, -o'frys, (/. -o'phri um, -i, -o'phrys av g. ophry's, ögonbryn): i varandra övergående ögonbryn. -oftalmi', (/. -ophthalmia, -i'ae av g. ophthalmo's, öga): syn. cyklopi. -opsi', (/. -ops | i'a, -i'ae av g. o'psis, syn): 1. synof-talmi; 2. form av synestesi inom synsinnet (vissa färger associerade med vissa toner), -osto's (l. -is, -is av g. oste'on, ben): benförbindelse mellan två ben. -oti', (/. -ot|i'a, -i'ae av g. ou's, öra): båda öronen hopflytande i medellinjen vid agnati. Synov I ektomi', (l. -ectom|i'a, -i'ae av g. syn, med -f /. o'vum, ägg + g. ektome', utskärning): op. avlägsnande av synovial-membran. Kemisk synovektomi

med osmi-uminjektion kan ibland vid kronisk knä-ledssynovit utan ben- och broskdestruktion försökas som första åtgärd. Synjo'vi|a, -ae [l. av g. syn, med + I. o'vum, ägg (enär man tänkte sig här hava en näringssaft)!: ledvätskan, "ledsmörja". Synovial (/. -is, -e): som tillhör ledgångarnas innerhinna. — Synovial-membra'nen: ledgångarnas innerhinna, som utsöndrar ledvätskan. -ruptur: vid exsudat i knäleden med ökat tryck finnes alltid en risk för ruptur -skida: vagina synovialis, med nå-

gon synovia fylld, rörformig, sluten säck omkring sena, särskilt i hand och fot. -säc-kar: bursæ synoviales, med någon synovia fyllda säckar på platser, där muskler och senor äro utsatta för starkare tryck 1. friktion. Jfr slemsäckar, -tofsar: villi synoviales; in i leden nående utskott från synovialmembraner Synovio'm (/. -a, -atis): sällsynt mjukdelstumör i leder. Syn: synovialo'm. — Synovit (/. -is, -idis): infl. i synovialmembraner S. fungo'sa: ledtuberkulos. Se pa-rasynovit (2).

Syn-purpur: rött ytterst ljuskänsligt, lätt bleknande färgämne i ändpartierna av näthinnans stavar. Syn. erytropsin, sepurpur, rodopsin. -sfären: i och kring sulcus calca-rinus. Se syncentrum, -skärpa: graden av synförmåga sedan refraktionsanomalier kompenserats. Prövas med Snellen's tabeller. -stigmin, (-stigmi'ni methylsulfas): syntetiskt ämne med fysostigminliknande verkan. Vid myastenier och -atonier. Inject a'bile synstigmini: injektionslösning av s. -strålningen: se Gratiolet's nervstrålning. -strängen: se tractus opticus, -svindel: genom synen orsakad svindelkänsla, särsk. den vid dubbelbilder uppträdande. Synte's, (/. Sy'nthesjis, -is av g. sy'nthesis, sammansättning): sammanställning; sammanfogning av enklare kemiska föreningar till mera sammansatta. Syntetisk. Synto'n (av g. syn, med -f- to'nos, spänning): som reagerar på ett naturligt sätt. Syn|topi', (/. -top | i'a, -i'ae av g. syn, tillsammans + to'pos, plats): läge av ett organ i förhållande till närliggande organ. Syn-ulos (/. -is, -is av g. syn, samman + oule', ärr): cikatrisation. -ulo'tisk: som gynnar ärrbildning.

Syn-vidd: avståndet för tydligt seende (vanligen 20—30 cm), -villa: till storlek, riktning 1. art missuppfattade synintryck, -vin-kel: vinkeln mellan synlinjerna till ett föremåls ytterpunkter. Syrasekretionen: av fri HCl, som avsöndras av parietalcellerna i ventrikeln är direkt proportionell med mängden pepsin. Syre-, anhydrider: uppkomma genom syrors förlust av vatten

CHS • COOHv

\o + HaO

CH, • COOEr Generell formel: (R.C0)20. Syre-, (Syra-)fasta bakterier: b., som svårligen avfärgas efter färgn. m. syror, t.ex. tu-berkel- och leprabacillen. -förgiftning: f. genom införd 1. i kroppen själv uppkommen syra. Syreklorider kallas klorider somSyreamider

uppkomma när den i karboxylgruppen ingående hydroxylgruppen ersätts med klor, t.ex. Ca-CO-Cl (acetylklorid; se aci-dyl). Syreradika'1: även kallad acidyl; kallas den atomgrupp som kvarstår sedan -OH försvunnit i karbonsyrornas -COOH. Myrsyrans acidyl kallas for my l (H-CO), ättiksyrans acetyl (CH3-CO), propionsyrans propionyl (G>H5-CO), smörsyrans hutyryl (C3H7.CO) o.s.v. Syreami'der: se ami'der. Syrigmo|foni', (/. -phonji'a, -i'ae av g. syrig-mo's, vissling + phone', röst): högt visslande ljud i stämman. Syri'gm|us, -i Q. av g. syringmo's, vissling): ringande i öronen. Jfr tinnitus, susurrus aurium. Syring- (av g. sy'rinx): rör-, -adeno'm (/. -a, -atis av g. ade'n, körtel): adenom i svett-körtelgångarna. -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): excision av väggen i en fistel.

Syringi't (/. -is, -idis av g. sy'rinx, rör): infl. i örontrumpeten.

Syringo- (av g. sy'rinx): rör-, -bulbi', (/. -bulb I i'a, -i'ae av g. bulbo's, lök): se -myeh. -ce'l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): form av spi'na bi'fida med utvidgad, vattenfylld centralkanal, -cystadeno'm (/. -a, -atis av g. ky'stis, blåsa -f- ade'n, körtel), -cysto'm (/. -a, -atis av g. ky'stis, blåsa): små gula till bruna, från svettkörtlarnas utförsgångar utgående, av små cystor och cellsträngar bestående knutor. Syn. lymphangioma tuberero'sum multiplex.

Syringo'm (/. -a, -atis av g. sy'rinx, rör): 1. syringocystom; 2. hidradenom. Syringo- (av g. sy'rinx): rör-, -myeli', (I. -myel|i'a, -i'ae av g. myelo's, märg): genom sönderfall av gliomatösa proliferationer mest i omgivningen av centralkanalen i förlängda märgen (bulben) resp. ryggmärgen (vanligen halsmärgen) uppstående rörformig hålbildning åtföljd av pareser och mus-kelatrofi, förlust av smärt- och temperaturförnimmelser, trofiska och sekretoriska rubbningar. Se kiromegali, neurotonisk reaktion. -plasti'k (av g. pla'sso, forma): operativ täckning av fistlar och fistulösa sår. -to'm (av g. tome', snitt): fistelkniv till uppskärning av fistlar.

Syru'plus, -i (/.): koncentrerad sockerlösning (med däri löst läkemedel). S. cocilla'-næ æthylmorphini: expektorans, hostlindrande (c:a 13 mg etylmorfinhydroklorid i teskeden). S. ephedrini compo'situs: vid ast-matisk bronkit (ca 12 mg efedrinhydroklo-rid och ca 6 mg etylmorfinhydroklorid i teskeden).

Sysjsarko's, (/. -sarco's|is, -is av g. syn, samman + sarx, kött): förening av ben medelst muskler, t.ex. mellan skulderbladet och

bröstkorgen.

Sy(s)|so'm|us, -i (/. av g. syn, tillsammans + so'ma, kropp): dubbelmissfoster med två huvuden med sammanvuxna kroppar. System, (/. Syste'mja, -atis av g. sy'nthema, sammanställning): lärobyggnad. S. nervo'-sum (S. nerv o'rum, BNA, INA): nervsystemet; består av, 1) s. n. centra'le = det centrala, 2) s. n. periphe'ricom = det perifera och 3) s. n. autono'micum — det autonoma nervsystemet.

Systemsjukdom: sjukdom, som träffar ett helt vävnadssystem, t.ex. artärsystemet ss. vid artärskleros, lymfkörtlarna ss. vid lymf-adenoserna. Användes särskilt om ryggmärgssjukdomar, som i motsats till tvär-snittsmyeliterna endast drabba bestämda nervbanor t.ex. pyramidbanorna 1. ss. vid tabes baksträngarna. Systematiserad anestesi: känselförlust endast för vissa förnimmelser.

Sy'stolje, -es (/. av g. systole', kontraktion): hjärtats sammandragning. Jfr diastole. Systo'Iisk: som hör tül systole. S. blodtryck: blodtrycket under systole. S. indragning: vid synechia pericardii förekommande indragning av bröstkorgen framför hj ärtspetsen vid hjärtsystole. S-a blåsljud: blåsljud på hjärtat vid systole. S. vesikulärandning: se hjärtlungljud.

Sångarknutor: knöliga utväxter på stämbanden som följd av kronisk, genom överansträngning alstrad katarr. Syn. chordi'-tis nodulo'sa. Såpa: en blandning av palmitin-, stearin-och oljesyrans kaliumsalter. Såp öppningar: vid bristande fettdigestion särskilt hos flaskbarn uppträdande fett- och kalksåprika öppningar. Sårgranulationer: dödkött; jfr granulationer. Sårskadechock: livshotande tillstånd vid svåra olycksfall med stora blödningar, brännskador m.m. Jfr chock. Säcknjure: genom hinder för urinavflödet uppkommen vätskesamling och säckformig omvandling av njuren. Syn. nefrektasi'. Jfr cysto-, hemato-, hydro-, pyo-nefros. Sädes-celier; -kroppar: spermider resp. sper-mier (äldre beteckning spermatozoer). Jfr spermiogenes. -ledare: du'ctus de'ferens. -strängen: funiculus spermaticus; en ungefär lillfingertjock sträng från inguinalkana-len till övre testispolen; innehåller sädes-ledaren (du'ctus de'ferens), kärl (plexus pampiniformis) och nerver.

Sängläge: Olämplig, skadlig och ibland farlig terapimetod som i görligaste mån bör undvikas. Medför snabbt dålig allmänkondition med muskelsvaghet och allmän osteo-poros.

Sängväteri: enuresis noctu'rna, nattväteri.

"Sänka": se sänkningsreaktion.

Sänknings-abseess: en varbildning, som från sitt uppkomstställe sänker sig genom fortsatt vargöring till nedanför liggande delar, ss. från en ryggkota till bäckenet och där bildar en varhåla, -reaktion, "sänka": mått på den hastighet, varmed röda blodkroppar (i citratblod) sedimentera; verkställes i särskilt konstruerade rör med specialspruta för venpunktion och angives i millimeter varmed den röda blodpelaren sänkt sig efter en timme. Jfr

Fåhraeus' reaktion, mikro-sänka, Westergren's metod.

Sätes-bjudning: framfödandet av fostret med sätet först, -musklerna: gluteerna, musculi glutei, -regionen: glutealregionen.

Sätet: nates. Sätes-: gluteal-.

Söderbergh's reflex: långsam muskelkon-traktion vid kraftig strykning å ben, t.ex. böjning av de 2—4 ulnara fingrarna vid strykning nedåt utefter ulna.

Söm: 1. de naturliga föreningarna av t.ex. skallens platta ben med varandra; 2, konstgjord förening av mjuk- 1. bendelar. — Se sutura.

Sömn-: centrum för denna synes vara substantia reticularis (se denna), -inversion: sömnlöshet under natten förenad med god sömn på dagen, -medel: hypnotika.

Sömnsjuka: den inhemska sömnsjukan, encephalitis letha'rgica, vållad av okänt smittämne; den äkta, afrikanska sömnsjukan, lethargia africana, orsakad av en try-panosom.

Sömn-gångare, -gående; -vandrare, »vandrande: somnambul resp. somnambulism. T

565

Takata's seramreaktion

T

Se även Th

T.: förk. = tuberkulin.

T:a, T:æ å recept = Tinctura, gen. och plur.

tinctu'ræ (/.): tinktur. Tabako's, (/. Tabaco's|is, -is): 1. tobaksförgiftning, särsk. gnm inandning av tobaksdamm; 2. irritationstillstånd i lungorna av samma orsak, ofta räknad som en pneumo-nokonios (se detta ord); syn. tobakslunga; jfr byssinos.

Tabatière anatomi'que (/.): håligheten på handens ryggsida mellan senorna av mm. extenso'res po'llicis. Ta'b I es, -is (/., upplösning): förtvining. — T. alcoho'lica: hos alkoholister förekommande tabesliknande sjukdom. Se pseudotabes alcoho'lica. Jfr neurotabes perife'rica. T. dorsa'lis: ryggmärgstvinsot, kronisk ren syfilitisk ryggmärgssjukdom med degeneration av baksträngarna, lancinerande smärtor, slocknade patellar- och pupillar-reflexer, ataxi, förlamningar m.m. T. me-sara'ica: förtvining hos barn med utbredd mesenteriallymfkörteltuberkulos. Se phthi'-sis mesara'ica. — Tab etiker, Ta'biker: person, som lider av ta'bes dorsa'lis. Ta'bisk, Tabe'tisk, (/. Ta'bicjus, -a, -um). Tabletter, (I. Table'ttae, dim. av tabula, skiva): till små rundade skivor 1. liknande former komprimerade läkemedelspulver avsedda att nedsväljas. Jfr dragé, kompretter, pastill, trochiscus.

Tabo- (av /. ta'bes): tabes-, -fobi', (/. -pho-b I i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): fruktan (hos neurastenici) att ha 1. att få tabes. -paralysi', (/. -para'Iys|is, -is av g. paralysis, förlamning); -pare's, (/. -pa'res|is, -is av g. pa'resis, förslappning): samtidig tabes och paralysie générale. Ta'bul|a, -ae (/.): skiva, bord. T. vi'trea (/.): den inre lamellen av benen i benkalotten, är skör som glas, därav namnet (/. vi'trum, glas). Tachy-: se taky-.

Ta'ctilis: se taktil. Ta'ct|us, -us (/.): känselsinnet. T:æ: se t:a.

Tæ'ni|a, pl. -ae (/. av g. taini'a, band, binda):

beteckning dels på en del anatomiska band-liknande bildningar, dels på ett bandmask-släkte.

1. T-æ co'li: de 3 longitudinella band-formade muskelstråken i kolon. T. ventri'-culi quarti (T. rhombencephali, INA): fästet för tela chorioide'a i hjärnans 4. ventrikel. (T-æ Valsalvæ): t-æ coli.

2. T. arma'ta: syn. T. so'lium. T. coenu'-rus: bandmask hos hund; cysticerken, coe-nu'rus cerebra'lis, kan träffas i

hjärnan. T. crassico'llis: i kattens tarm; cysticerken, cystice'rcus fasciola'ris. T. cucumari'na: hos hund och katt. T. echinoco'ccus: bandmask med 4 proglottides i hundens tarm; echino-coccus' cysticerkstadium, blåsmasken, kan förekomma också hos människan. Jfr echinoco'ccus. T» ine'rmis: syn. T. medio-cannellata. T. na'na: syn. 1) Hymenolepis nana, 2) T. echinococcus. T. mediocannel-la'ta 1. sagina'ta: i människans tarm; ända till 10 meter lång, skolex har 4 sugvårtor men inget rostellum med hakar; cysticerken: cystice'rcus tæ'nice sagina'tæ finnes hos nöt. T. so'lium: kortare än T. saginata i människans tarm; skolex har utom 4 sugvårtor rostellum med en krans hakar; cysticerken träffas hos svin.

Tæni'as|is, -is (/. av g. taini'a): bandmask-sjuka. Jfr helminthiasis. Tæni|ci'da, '-fuga (/. av cædere, döda; fuga're, slå på flykten): bandmaskmedel. Tenio|fobi', (/. Tænio|pho-b[i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): ängslan att ha bandmask.

Tafe-, Tafi-, Tafo-fobi', (/. Taphe-, Taphi-, Tapho-phob|i'a, -i'ae av g. ta'phos, grav + pho'bos, fruktan): sjuklig skräck att bli levande begraven.

Taggbäcken: se akantopelvis.

Tagliacozzi's operation: operativt ersättande av näsans yttre betäckningar från överarmens hud.

Tait's operation: avlägsnande av infl. ute-rusadnexer genom laparotomi.

Takata's serumreaktion: flockningsreaktion i blodserum med natriumbikarbonatlösningTakata-Ara's likvorre aktion

-f T. reagens (sublimat-fuksinlösning); är positiv vid svår leverskada, svår tuberkulos.

Takata-Ara's lik v orreaktion: reaktion liknande Takata's serumreaktion men utförd i likvor; karakteristisk flocknings- och färgreaktion vid vissa hjärn- och ryggmärgslidanden. Jfr: se föreg. ord.

Takayashu's sjukdom: blodproppsbildning i stora pulsådern; den pulslösa sjukdomen. Räknas till kollagenoserna.

Takplastik: vid resektion av en övre lunglob företaget avlägsnande av de bakre delarna av 2., 3. och 4. revbenen och fixering medelst metalltrådar av de främre kvarstående revbensbitarna mot det närmast nedanför liggande revbenet, så att det bildas liksom ett tak över lungan.

Taktil, (/. Ta'ctil|is, -e av ta'ngere, beröra): som hör till känseln.

Taky- (i. Tachy- av g. tachy's): snabb-, -fa-gi', (/. -phag|i'a, -i'ae av g. phagei'n, äta): hastigt ätande, -fasi', (/. -phasii'a, -i'ae av g. pha'sis, tal); -femi', (/. -pheraji'a, -i'ae av g. phe'me, tal); -frasi', (/. -phras|i'a, -i'ae av g. phra'sis, tal): utomordentligt hastigt ordflöde, stundom tecken på mental rubbning. -fylaxi', -fyla'xis, (/. -phylax|i'a, -i'ae, -phyla'x|is, -is av g. phy'lax, väktare): 1. hastig immunisering mot toxiska doser av ett extrakt gnm föregående injektion av små doser av detsamma; 2, avtagande verkan vid tillräckligt tätt på varandra följande reinjektioner av ett verksamt ämne. Syn. skeptofylaxi. -kardi', (/. -card | i'a, -i'ae av g. kardi'a, hjärta): ökad hjärtverksamhet. Syn. polykardi, pykno-, syknosfygmi. T. paroxys-ma'lis: anfallsvis inträffad takykardi, med 140—200 hjärtslag, plötsligt insättande o. slutande, mest en hj ärt- resp. vagusneuros vid neurasteni, basedow och i klimakteriet. -lali', (/. -lalli'a, -i'ae av g. lalia', tal): hastigt tal. -me'ter (av g. me'tron, mått): instrument för uppmätn. av rörelsehastighet, -pné, (/. -pnoe'[a, -ae av g. pnoe', andning): påskyndad andning. Syn. polvpné. -systoli', (/. -systol I i'a, -i'ae av g. syn, samman -f-ste'llo, sända): förstadium till hjärtfladder 1. detta självt, -uri', (/. -ur|i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): hastig avsöndring av upptagen vätska genom njurarna.

Tal j algi', (l -alg | i'a, -i'ae av ta'lus, språngbenet + g. a'lgos, smärta): smärta i häl 1. vrist.

Talamojce'le, (/. Thalamo|coele, -es av g.

tha'lamos, kammare + koili'a, håla): hjärnans 3. ventrikel.

Talamus, (/. Thalam|us, -i av g. tha'lamos, kammare). T. o'pticus: synhögen, ett av de

3 stora centrala (basala) storhjärnsgang-lieraa liggande vid sidan av 3. hjärnven-trikeln, medialt och ventralt om nucleus caudatus och omfattande pulvinar och co'r-pora genicula'ta i sin bakre del. Jfr nu'-cleus cauda'tus, n. lentiformis. Talamus-stjälkarna, -strålningen: 4 nervstråk (främre, övre, bakre, undre), vilka förbinda t. med hjärnbarken, -symptom: hemi-anestesi, -ataxi, -pares, astereognosi, paroxysmala smärtor på den förlamade sidan vid skada å synhögen.

Talan|tropi', (/. -tropj i'a, -i'ae av g. ta'lanton, balans + trope', vändning): se nystagmus.

Talass(an)emi': se thalass(an)æmi'a.

Talasso- (av g. tha'lassa): hav-, -fobi', (/. phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig ångest för sjöresor, -terapi', (/. -thera-p|i'a, -i'ae av g. therapei'a, behandling): havsbad och havsklimat i terapeutisk användning.

Talcentrum: se språkcentra.

Ta'Icjum, -i (i): fint fördelad talk.

Talip|es, '-edis (l av ta'lus, språngbenet -f-pes, fot): klumpfot i allmänhet, särskilt pes calcaneus.

TaIipo'|man|us, -us (se föreg, -f /. ma'nus, hand): se klumphand.

Talk: naturligt magnesiumsilikat.

Talliumförgiftning: tallium ingår i råttgift samt i preparat för betning av utsäde. Mycket giftigt.

Tallkottkörteln: se corpus pineale.

Tallqvist's hemoglobi'nbestämningsskaIa: blod uppsuges på en filtrerpappersstrimla och jämföres med färgen å en skala med 10 i stigande mättningsgrad rödfärgade fält motsvarande färgen vid 10—100 % hemoglobin.

Talma's operation: fastsyning av omentet ev. även mjälte, lever, gallblåsa vid främre bukväggen för att skaffa anastomoser mellan v. cava och portådervenen och därigenom minska askites vid skrumplever.

Talocrural I is, -e (/.): som hör till fotleden.

Talskräck: fonofobi (hos stammare).

Tal j us, -i (/.): se språngbenet.

Tampo'ng, (/. Tampon): kudde 1. sudd av bomull, gas, vadd 1. d., som dels packas hårt för att genom tryck stilla blödning, dels införes i sårkanaler för att hålla dem öppna, dränera 1. applicera medikament m.m. Tamponera. Tampona'd, Tamp one'-ring: införande av tamponger 1. därmed jämförliga kroppar i sårhålor och kanaler. Tampongkanyl: luftrörskanyl omgiven av en uppblåsbar gummihylsa, som hindrar aspiration av luft vid svalgoperationer.Tanatofobi

Tanato- (/. Thanato- av g. tha'natos): död-, -fobi', (/. -phob|Fa, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig skräck för att dö. -gnomo'-nisk (av g. gnomoniko's, avgörande): döds-förebådande. -gno'stisk (av g. gno'sis, kunskap): karakteristisk för döden resp. för dess orsak, -i'der (av g. ei'dos, gestalt): dödsliknande tillstånd ss. skendöd, stelkramp, sömnsjuka osv. -logi', (/. -log | i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om döden, '-s (/. -is, -is): bortdöende av någon kroppsdel, t.ex. genom kallbrand. Tand, Tänder: tändernas frambrytande, tandsprickningen, börjar vid 6 —8 mån. ålder och avslutas i 2-årsåldern. Dessa s.k. mjölktänder 1. temporära tänder, 20 till antalet (4 fram-, 2 hörn- och 4 kindtänder i varje käke), ersättas under den vid 6—8-årsåldern började tandväxlings-1. öms-ningsperioden av permanenta tänder, till vilka komma ytterligare i varje käke 6 permanenta bakom mjölktandsbettet. Tand-växlingsperioden inledes vanligen med genombrott av den bakom den bakersta av mjölkbettskindtänderna belägna l:sta permanenta molaren, 6-årstanden; vid slutet av mjölktändernas

försvinnande frambryter den 2:dra molaren, 12-årstanden; den efterföljes vanligen i 18—20-årsåldern av den 3:dje molarens, visdomstandens, genombrott (dock ofta inträffande senare 1. ev. alldeles uteblivande). Den fullständiga permanenta tanduppsättningen består sålunda i varje käke av 4 framtänder (incisi'-vi), 2 hörntänder (cani'ni), 4. kindtänder (premola'res) och 6 oxeltänder (mola'res). — Tandens huvudmassa består av tand-benet, dentinet, på krondelen överklädd av emalj, på rotdelen av cement; gränsområdet mellan krona och rot kallas tandhals. Inuti tanden, såväl krona som rot (rötter), finnes en hålighet, fylld av en lucker, kärl- och nervrik vävnad, tandpulpan; medelst den tandroten omslutande rothinnan fästes tanden i alveolarperiostet; tuggytan på pre-molarerna ha 2, på molarerna 4 knöligheter, kuspar (av /. cu'spis, spets); tandradernas rörelser mot varandra vid tuggningen kallas artikulation.

Tand-abrasion: se abrasio. -alveo'ler: hålrummen i käkarna för tänderna, -ben: se dentin, -benskanaler: canaliculi dentales; se dentinkanaler. Tand-bro, -brygga: kombinerad, fastsittande 1. avtagbar, av ankare och mellanled bestående ersättning för förlorade tänder. Bro-ankare (brofäste, broförankring): bromellanleds förening med bropelare; utgöres av

full- 1. partiella kronor, stifttänder 1. inlägg. Broled: den del av bron, som upptager området för en tand (2-leds, 3-ledsbro osv.). Bromellanled 1. hängande led: den brodel, som utfyller rummet mellan broankarna och alltså ersättter en 1. flera förlorade tänder med artificiella. Bropelare (brostöd 1. stödtand): den preparerade tand 1. rot, varpå broankaret vilar. Ändpelare- resp. friände-bro: bropelare i brons båda ändar resp. bro, som slutar med ett hängande led.

Tand-böld: en på käkbenet liggande abscess orsakad av inflammation i tandens rothinna (eventuellt även i dess pulpa). Jfr tandfistel. -ceme'nt: en kärllös bensubstans (substantia ossea) beklädande tandroten och täckt av den med cement sammanvuxna, å andra sidan med alveolarperiostet förbundna rothinnan, -cysta: se käkcysta. -emaljorganet: ur tandlisten hos embryot utvecklade knoppformiga förtjockningar, vilka förstoras, antaga klockform o. bilda ett led i den tidigare tandutvecklingen, -extraktion: tanduttagning. -fistel: inåt 1. utåt genombruten tandböld, -follikel: se tandsäck. -fyllning: restaurering av en kavi-tet ("hål") i tanden gnm utfyllning med lämplig metall, metallegering (amalgam), konstmassa. Syn. tandplombering. -hypo-plasier: under tandbildningen i käken uppkomna, efter tandens genombrott bestående, vanligen tvärgående insänkningar i emaljen, -havel: instrument av varierande form för uttagande av tänder, spec, tandrötter. Jfr Geissfuss, Lécluse's hävstång, -kanaler: se dentinkanaler.

Tandkaries: caries de'ntium, "karies" (i inskränkt bemärkelse), "hål i tänderna", "maskätna tänder", tandröta, är en från tandytan utgående emalj o. dentin genombrytande icke infl., av kemiskt-parasitär inverkan åstadkommen, kroniskt fortskridande nekrotiserande process, ledande till större 1. mindre håligheter i tänderna. Svårighetsgrader: I gr. — endast emalj-k., II gr. — emalj- -f dentin-k., III gr. = k. blottläggande pulpan, IV gr. = även pulpan angripen. — Approximalkaries: k. från approximalytorna. Cervikalkaries: k. i tandhalsen. Cirkulärkaries: k. runt om tandhalsen. Primärkaries: k. på en förut ej angripen yta. Sekundärkaries: självständigt nytt uppträdande av en kariös process (rand-

karies). -profylax: munhygien o. lämplig

kost hållande kalk o. vitaminer (mjölk, råkost) samt undvikande av socker o. sötsaker. Fluorering av dricksvatten som pro-fylaktikum är en omstridd fråga, -recidiv:Tandkavitet

uppflammandet av en gammal behandlad kariös process. Jfr sekundär k. -terapi: upp-borrning av håligheten till blottläggande av friskt ben, ersättning av defekten med fyllning av lämpligt tandfyllningsmedel (plombering), i svårare fall mera ingripande tandtekniska åtgärder. Jfr broar, jacket-kronor, plombera, stifttänder.

Tand-kavitet: håla i tanden, vanligen orsakad av karies. Jfr pulpahåla, -kammare, -kavitet. -kramper: se -slag. -kronor (artificiella): kronersättning för hela 1. delar av den naturliga tandkronan. Full- 1. hylskro-na: ersättning

för tandens hela krona (av metall, konstmassa 1. porslin) i form av en hylsa apterad på den härför till kron-pelare (lik en stympad kon med basen vid cervikalranden) omformade vitala 1. devi-taliserade tandåterstoden. Partiella kronor: ersättning för endast en del av kronan, t.ex. halvkronor, 3å-delskronor osv. Jfr guldkrona, jacketkrona, Richm on d-krona, -köttsficka: vid kroniska parodontiter uppstående springlika mellanrum mellan tand och tandkött av varierande djup i riktning mot rotspetsen, delvis utfylld av på tanden avsatt tandsten.

Tand-listen: det första anlaget till tänderna, ur vilken sedan emalj organet närmast utvecklar sig. Syn. emaljlisten, -lossning: se parodontala sjkd., parodontopati, alveolar-pyorré. -luxation: beteckning för en tand, som slagits loss och ev. därigenom brutits ur käken, -läkekonsten: odontologi.

Tand-papill: den kupolformiga bindvävs-tapp, som skjuter in i emaljorganet, -proteus: konstgjord ersättning för förlorade tänder och käkpartier, t.ex. löständer, lösgom. Se helprotes, partialprotes, -pulpa: den i tandens inre (tand-1. pulpahålan) liggande mjuka kärl- och nervrika vävnaden. Pulpi't(is): infl. i tandpulpan.

Tand-reglering: felställda tänders småningom skeende överförande i rätt ställning; i enstaka fall extraktion av trångställd tand. -regleringsapparater: metallapparatur av bågar, fjädrar, spiraler, skruvar fästade vid tandraderna (gnm s.k. band); avse dels tandförflyttning, dels, efter dess uppnående, tändernas kvarhållande i det önskade läget (retentionsapparater). -rot: radix dentis. R. deli'cta: kvarbliven tandrot, tandrotsrest. -rothinnan: periosteum alveolare, bindväv mellan tandalveol och tandrot, -rotskanal: canalis radi'cis dentis. -rotspets: apex radi'-cis dentis. -rotspetshålet: foramen radi'cis

dentis. -röta: se -karies.

Tand-skärande: fremitus, brygmus 1. stridor

dentium. -slag: under tandsprickningsperio-den uppträdande allmänna konvulsioner; utan påvisbart genetiskt samband med tändernas framträngande; vanligen orsakade av spasmofili. -sprickningen: mjölktändernas genombrott genom tandköttet. Tand-sprickningsperioden: åldern Vi—2 Vi år, varunder mjölktänderna framkomma. Jfr tand, tänder, -sten: kring tandhalsarna avlagrade kalksal ter, syn. vinsten, -säck: bindvävskapsel, som inhöljer det första tandanlaget och sedan bildar tandcementet. Syn. tandfollikel.

Tand-utskottet: processus alveolaris, den del av käkbenen, som innehåller tandalveo-lerna. -växlingsskedet: tandömsningen, mjölktändernas naturliga utfallande p.gr. av de under dem uppskjutande permanenta tänderna: successiva, som efterträda mjölktänder, accessiva, som sakna företrädare. Jfr tand, tänder, '-ytorna (odont.): man skiljer mellan bucca'1 resp. facia'1 dvs. mot kinden resp. (i tandbågens konvexitet) mot ansiktet, dista'1 mot bågens ändpunkter, me-sia'1 mot dess mitt, labia'l mot läppen, lingua'l mot tungan, palatina'1 mot gommen vettande yta samt en ocklusa'1 — tuggyta. Jfr facies dentis.

Tangential I trådar: vita nervtrådar, som förlöpa utefter hjärnytan i hjärnans ytlager.

Tanke-hörande: föreställning hos sinnessjuka att andra personer förmå uppfatta deras tankar, uttala och föraktliggöra dem. -vil-la: se vanföreställning.

Tanna't, (/. Ta'nnjas, -a'tis): garvsyrans salter. Tannin: garvsyra, glykosid som lätt hydrolyseras i glykos och gallussyra. Förekommer i galläpplen och i te. Används vid garvning. Antxdiarroikum.

Tannismut (/. -h|um, -i): syn. bismuthi gallo-tannas, vismut-bitannat.

18*Tantal; som radioaktiv isotop; användes vid behandling av vissa urinblåsetumörer.

Tapel|um, -i (/. av g. ta'pes, matta): 1. det kärllösa skikt i ögats korioidea, som ger vissa djur den metallskimrande glansen från ögonen; Tapetoretinal degeneration: en ej ovanlig ögonsjukdom. 2. det av balkstrål-ningen bildade taket över bak- och underhornen i sidoventriklarna. T. ni'grum: retinas pigmentlager (se näthinnan).

Taphe-phobia: se tafefobi.

Tapia's syndrom: ensidig förlamning av 11. och 12. hjärnnerverna. Vid ofullständig förlamning blott tunga o. stämband, vid fullständig även sternocleidomastoideus och trapezius förlamade.

Tapi'rlapp: pseudohypertrofi av överläppen vid allmän muskeldystrofi.

Tapotement (f.): massageterm för täta slag med fingerspetsarna, bultande, hackande, klappande rörelser. Jfr massage.

Taranti'sm (/. -us, -i): en i Italien på 1500— 1600-talet uppträdande epidemisk (hysterisk) danssjuka, som ansågs orsakad av en giftig spindels, tara'ntelns, bett. Jfr chore'a major, Veit's-Tanz.

Tardi'v (/. -us, -a, -um av Ta'rdjus, -a, -um, långsam): långsamt utvecklande sig 1. sent inträdande, t.ex. rhachi'tis ta'rda.

Tare'ra (av it. tara, vikten av höljet kring en vara): anordna motvikt i ena skålen av en våg för att i den andra uppväga t.ex. en tom flaska. Efter tareringen kan flaskan fyllas efter behov och det ifyllda vägas.

Tarm-bad (subakvalt): utspolning av grovtarmen i helbad och med stora vätskemängder med en särskild apparat [entero-cleaner, (e.)] för att undvika förorenande av badvattnet, -beck: se barnbeck (meko-nium). -benet: os ilium, -benskammen: crista iliac a. Syn. höftbenskammen, -bensskyffeln, -bensvingen: ala o'ssis i'lii. -di-vertikelbråck: se Littre's bråck, -fistel: abnorm förbindelse mellan tarmlumen och kroppsytan 1. annat inre organ, -follikel: lymffollikel i tarmslemhinnan.

Tarm-inklämning: fullständig 1. ofullständig avspärrning av tarmlumen genom tryck utifrån, t. ex. genom tarmens inträde i relativt trånga springor (bråckportar), genom avsnörande strängbildningar etc. Syn. in-karceration. Jfr ileus, -invagination: se intussusception. -kriser: anfallsvis påkommande kolik och profusa diarréer vid tabes. Eosinofi'la tarmkriser: hos spädbarn med exsudativ diates plötsligt påkommande slemmiga, variga tarmuttömningar med talrika eosinofila celler. Syn. intestinalkri-ser. -krås, -käx: mesenterium; det dubbelveck av bukhinnan, i vars perifera del tarmen ligger och som fäster denna vid bukväggen. -ludd: de små sammetsluddliknande utskotten på tarmslemhinnan. Syn. villi in-testinales.

Tarm-resektion: operativt avlägsnande av en del av tarmen, -spolning: syn. enteroklys. Jfr tarmbad. -stelnande (t. Darmsteifung): se -styvnande, -sten: se fekalsten. -stenos: förträngning av tarmlumen, -styvnande: synlig och palpabel vulstartad kontraktion av tarmen ovanför en stenos, -tyfus: abdo-minaltyfus, nervfeber, tyfoidfeber. Se ty'-phus abdominalis. -vred: se ileus.

Tarnier's tång: en form av förlossningstång

med axeldragningsinrättning. Jfr Kjel-land's, Naegele's t. T. tecken: försvinnande av vinkeln mellan övre o. nedre uterin-segmenten under graviditeten tyder på hotande abort.

Tars I adeni't (/. -is, -idis av g. tarso's, ögonlocksrand + ade'n, körtel): infl. i tarsus palpebræ och Meibom's körtlar.

Tarsa'l (l -is, -e av g. tarso's, vrist): som hör till fotvristen. Syn. tarse'us. -benen: se o'ssa ta'rsi.

Tars- (av g. tarso's): vrist-, -algi', (/. -alg|i'a,

-i'ae av g. a'lgos, smärta): smärta i fotvristen spec, pes valgus inflammato'rius. -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): bortopererande av hela 1. en del av fotvristens ben. -e'us, -e'a, -e'um (/.): syn. tarsalis. -i't (/. -is, -idis): infl. i vristen 1. i ögonlocksranden.

Tarso- (av g. tarso's): ögonlocksrand-, fot-vrist-. -plastik (av g. pla'sso, forma): plastisk operation på ögonlocksranden, t.ex. för trikiasis. -klasi', (/. -clas|i'a, -i'ae, '-clas|is, -is av g. kla'sis, brytande): våldsamt omformande av klumpfot med tarsoklast. -ma-laci', (/. -malac|i'a, -i'ae av g. malaki'a, mjukhet): uppmjukning av broskskivan i det övre ögonlocket. Jfr kondromalaci. -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): sänkning av tarsus,

plattfot. -(r)rafi', (/. -rrha-phji'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): op. hopsyende av övre o. undre ögonlocken, för total 1. partiell tillslutning av ögonlocksspringan (lateral, medial t.). Syn. blefaror-rafi. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): insnitt i ögonlockets brosk för att motverka följderna av dess skrumpning.

Ta'rs|us, -i (/.): dels fotvristen, dels brosket i övre ögonlocken (t. pa'lpebrce).

Ta'rtanis (av g. ta'rtaros, helvetet): vinsten (namnet anspelar på vinstensföreningarnas brännande verkan). T. boraxa'tus: boraxvinsten. — Tarta'ric|us, -a, -um (/.): som hör till vinsyra. Tartra't, (/. Ta'rtr|as, -a'tis): vinsyrade salter. Ka'lii sti'byli ta'rtras: kräkvinsten.

Tasshand: förtjockning av hand och fingrar vid syringomyeli. Syn. kiromegali.

Tauri'n (av g. tau'ros, tjur): aminoetylensul-fonsyra

CH2 • NH,

I

CHa • SOaOH

(först upptäckt i galla från nötboskap).

Tauro- (av g. tau'ros): tjur-, -fobi', (/. -pho-b|i'a, -i'ae av g. tau'ros, tjur -{- pho'bos, fruktan): neurastenisk ångest för oxar ochTauraman

tjurar, -ko'lsyra (av g. chole', galla): en gallsyra.

Tauruma'n: vaccin mot nötboskapstuberkulos, framställd ur försvagade människotu-berkelbaciller. Syn. bovovaccin. Taussig-Bing-komplex: inkomplett transposition av de stora kärlen; överridande truncus pulmonalis, aorta från h. kammaren, ventrikelseptumdefekt. Tawara's knuta: se retningsledningssystemet.

Ta v el's serum: ett streptokockserum. Ta'x|is, -is (1. av g. ta'xis, ordnande): 1. återställande i rätt läge, särskilt av bråck; jfr redressement, reposition; 2. fritt rörliga cellers 1. bakteriers reaktion på (närmande till = positiv, avlägsnande från = negativ t.) vissa yttre kemiska 1. fysikaliska ret-medel t.ex. fototaxis. Jfr tropism. Tay-Sachs' sjukdom: familjär infantil idioti med blindhet o. förlamningar. Syn. (familjär) amaurotisk idioti; gangliosi'd-lipoi-do's.

TB, (T. B.) och Tb(c), Tb(k): förk. för tuberkelbaciller resp. tuberculosis, tuberculos|us, -a, -um och tuberkulos, tuberkulos. TB 1: se conteben.

T-binda, T-dränage, T-formad, T-kanal, -ka-ny'1 o. a. sammansättningar med T: beteckna anordningar, som likna bokstaven T. T-dränage: se T-binda etc. Team (e.): lag av arbetare 1. forskare. T. work (e. arbete): lagarbete (av ett flertal samarbetande forskare). Teci't, (/. Theci'tjis, -idis av g. the'ke, förvaringsplats): infl. i senskida. Tecto'ri|us, -a, -um (/.): som tjänar till taktäckning. Te'ct|um, -i (/.): tak.

Teflon: syntetiskt material som på grund av sin motståndskraft och vävnadskompatibilitet framkallar minimala främmande kroppsreaktioner och därför är idealisk som kärlprotes.

Tefro- (/. Tephro- av g. tephro's): askgrå-, -malaci', (l. -malacji'a, -i'ae av g. malaki'a, uppmjukning): uppmjukning av gråa substansen i centrala nervsystemet, -myeli't (/. -is, -idis av g. myelo's, märg): infl. av gråa substansen i ryggmärgen. Tefrylo- (/. Tephrylo- av g. tephro's, askgrå + hy'le, materia), -me'ter (av g. me'tron, mått): graderat glasrör för uppmätning av tjockleken hos hjärnans gråa substans. Te'gm|en, -inis (/.): tak. T. ty'mpani: den tunna benbetäckningen på örats trumhåla, på övre ytan av klippbenet. Tegmental | is, -e (/.): hörande till tegmentum. Tegme'nt

(/. -um, -i): den större övre gråaktiga (dor-sala) delen av pedunculus cerebri. Jfr crus cerebri.

Teichmann's kristaller: de rombiska av he-min bestående kristaller, som uppstå, om intorkat blod upphettas efter tillsats av isättika i överskott och koksalt. Teich|opsi', (/. -ops | i'a, -i'ae av g. tei'chos, mur -f o'psis, syn): flimmerskotom med sicksack(fästningsmur-)formade gränser. Syn. scoto'ma scinti'llans. Te'ka, (/. The'c | a, -ae av g. the'ke, förvaringsplats): se theca folliculi. Teknik (av g. te'chne, konst): konstförfaren-het; det praktiska tillvägagåendet vid utförandet av ett arbete.

Te'l|a, -ae, pl. -ae (/.): vävnad, förbands-material. — T. adhæsi'va: häftplåster. T. adipo'sa: fettväv, t. cellulo'sa: cellväv. T. chorioide'a: ådernätshinnan, som från båda sidor intränger i hjärnkamrarna. T-a conjunctiva: bindväv. T. depura'ta: renad förbandsbomull. T. ela'stica: elastisk vävnad. T. haematopoe'tica: blodbildande vävnad. T. lympha'tica: lymfatisk vävnad. T. salicyla'ta fo'rtiis: liktornsplåster. T. sub-cuta'nea: underhudsbindväv. T. submuco'-sa: det under slemhinneepitelet belägna bindvävslagret.

Tel I algi', (/. Thel|alg|i'a, -i'ae av g. thele', bröstvårta + a'lgos, smärta): smärta i bröstvårteregionen.

Tel I algi', (l -alg | i'a, -i'ae av g. te'le, långt borta -f a'lgos, smärta): smärta, som kännes på från läsionen avlägset ställe. Tel(e)- (av g. telos): slut-. -angiecto'd|es (l. av g. angei'on, kärl -f- e'ktasis, utvidgning + ei'dos, form): som har vida småkärl, t.ex. glio'ma t. -angi j ektasi', (/. -ectas|i'a, -i'ae av g. angei'on, kärl -f- e'ktasis, utvidgning): enkelt utvidgade slingriga kapillärer och finaste vener, eldsmärke. T. hæmorrha'gica hereditaria: ärftlig sjukdom med bildande av smärre lätt blödande telangiektasier i hud o. slemhinnor särsk. i näsan. Syn. Osier's sjkd. (2). -angio'm (/. -a, -atis): av di-laterade kapillärer bestående svulst. Tele- (av g. te'le): långt borta-, -kardiofo'n (av g. kardi'a, hjärta -f phone', röst): apparat med vilken hjärttonerna bli hörbara på avstånd, -kardiojgra'm, (-rontgenogra'm): röntgenupptagning av hjärtat (resp. andra organ) på ett avstånd av 2 1. flera meter för att exakt kunna gnm parallella strålar fastställa organets storlek. Tel I ence'falon, (/. -ence'phal|on, -i av g. te'-los, slut + enke'phalos, hjärna): främre ändan av det embryonala medullarröretTcleologisk

med dess senare utvecklade delar: hjärn-hemisfärerna o. deras förbindelser (co'rpus callo'sum, la'mina termina'lis, commissu'ra ante'rior). Syn. ändhjärnan. Jfr prosence-falon.

Teleo]lo'gfsk (av g. te'leios, fullkomlig -f lo'gos, lara): ändamålsenlig. Tele-pati', (/. -path | i'a, -i'ae av g. te'le, långt borta + pa'thos, lidande): tankeöverföring på avstånd (översinnlig) utan förmedling av kända sinnen, -plasti'k (av g. thele', bröstvårta + pla'sso, forma): plastisk operation på vårtan.

Tel-ereti'sm, (/. Thel-erethi'sm I us, -i av g.

thele', bröstvårta -f- ere'thisma, retning): erektion av bröstvårta. Syn. telotism. Tele-radiografering, -röntgenografering (g. te'le, långt borta): avståndsfotografering av hjärtat (2—3 meters röntgenrörfokus-avstånd), varigenom de fokala strålarna löpa nästan parallellt vid hj ärtranden och te-le-rÖntgenogra'mmet visar den riktiga hjärt-storleken.

Teli't, (/. Theli't I is, -idis av g. thele', bröstvårta): infl. i bröstvårtan. Telode'ndrier (av g. telos, slut -j- de'ndron, träd): ändträd, om cellutlöpare med trädlik förgrening. Telo- (av g. te'los): slut-, -fa's (av g. pha'sis, fas): slutfasen av mitosen. Se celldelning, -le'mmja, -atis (l. av g. le'mma, skal): membranen över den motoriska ändplattan i muskeln.

Telo- (/. Thelo- av g. thele'): bröstvårta-, -rrhagi', (I. -rrhag[ia, -i'ae av g. rhage', bristning): blödning i bröstvårtan, -ti'sm (/. -us, -i): se teleretism.

Tely- (/. Thely- av g. the'lys): kvinnlig-, -blast, (av g. blasto's, frö): den homogena lilla kärnan i det mogna ägget efter avskiljande av de vid kromosomreduktionen uppstående polkropparna, -to'kiskt (av g. to'-kos, barnsbörd) äktenskap: ä. med blott kvinnlig avkomma. Motsats arrenotokiskt ä. Temperament (av /. tempera're, riktigt blanda): skaplynne. Enligt Galenos' uppfattning beroende på blandningen av de 4 kroppssafterna: blodet, den gula och den svarta gallan samt slemmet. I överensstämmelse härmed 4 temperament: det koleriska: med hastig

och kraftig, det sangvinis-ka: med hastig men svag, det melankoliska: med långsam men stark, och det fleg-m at i ska: med långsam och svag retbar-het av känslo- och själsliv. — Tempera'ntia, sing, te'mperans (/.): Syn. sedativa. Även om kylande medel.

Temperatur-punkter: punkter i huden, som

äro känsliga för värme och köld. -sinne: förmågan att skilja olika värmegrader från varandra (del av känselsinnet i vidsträckt bemärkelse).

Te'mp|us, -oris (/.): tid; tinning. Temporal (/. -is, -e): som hör till tinningen t.ex. os tem-pora'le: tinningbenet. Temporär: tillfällig, övergående. Tenacite't (av /. te'nax, fast): fasthållandet t.ex. av uppmärksamheten. Tena'cul|um, -i, pl. -a (/.): hållare, 1. instrument att hålla isär sårränder, ögonlocksränder m.m.; 2. band att hålla kroppsdelar på sin plats. T. te'ndinum: se vincula t. Ten I algi', (l. -alg | i'a, -i'ae av g. te'non, sena + a'lgos, smärta): sensmärta. Syn. te-no-, tenontodyni. T. cre'pitans: se tendovaginitis cre'pitans. Tenalidin: antiallergikum. Tendi'njeus, '-ea, '-eum (/. av te'ndo, sena): senig. Tendini't (/. -is, -idis): seninfl. Ten-dinoplasti'k: se tendoplastik. Te'nd|o, '-inis (/.): sena. T. Achillis: akillessenan.

Tendo- (/.): sena-. -Iy's, (/. '-lys | is, -is av g.

ly'o, lösa): lösandet av sammanvuxna senor. -plasti'k (av g. pla'sso, forma): konstgjord förlängning av en sena genom transplantation osv. Syn. tendinoplastik. -synovit (/. -is, -idis av g. syn, med + /. o'vum, ägg), -vagini't (/. -is, -idis av vagi'na, skida): infl. i senskida. Syn. tenontotecit, teno-synovit. Tendovaginitis cre'pitans: fibrinös senskideinfl. med karakteristiskt knarrande vid rörelse av senan. Syn. tenalgia cre'pitans. Tendovaginitis stenosans: se Quer-va in's sjukdom.

Ten I ektomi', (/. -ectom [i'a, -i'ae av g. te'non,

sena + tome', snitt): bortskärande av en del av en sena för att förkorta den. Te'n[er, -era, -erum (/.): späd, öm. Tene'smer, (/. Tene'sm|i, sing, -us av g. tei-nesmo's, trångning till avföring): smärtsamma trängningar. T-i a'lvi: dylika trängning-ar till avföring. T-i vesicae: t. med försvårad blåstömning genom samtidigt bestående kramp.

Teni- (/. Tæni- av g. taini'a): band-, -ci'djum, -i, pl. -a (/. av cae'dere, döda), '-fug[um, -i, pl. -a (/. av fuga're, utdriva): medel att döda resp. fördriva bandmaskar (tæniæ). Tennis-armbåge, -ben: subkutan sönderslit-ning av m. supinator och kronisk ledkapsel-infl. (även epicondylitis humeri) resp. sön-derslitning av triceps suræ och kapselinfl. (hos tennisspelare).Tenodes

Teno|de's, (/. '-des | is, -is av g. te'non, sena de'sis, sammanbindning): funktionellt obrukbar senas operativa fixation till en led för vinnande av gynnsammare ställning hos leden.

Ten I odyni', (/. -odyn|i'a, -i'ae av g. te'non, sena + ody'ne, smärta): smärta i sena. Syn. tenalgi, tenontodyni.

Tenomyo- (av g. te'non -f mys): senmuskel-, -plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation på sena o. muskel, isht vid operation för inguinalbråck. -tomi', (l. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): excision av en del av sena o. muskel.

Tenon's kapsel: gammalt namn på vagi'na bu'lbi. Se detta ord. T. rum: spa'tium in-tervaginale. Tenon|i't (L -is, -idis): infl., 1. i en sena; 2. i Tenon's kapsel.

Tenon I ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae): se ten-ektomi.

Tenonome'ter (av g. tei'no, tänja + me'tron, mått): apparat för mätning av intraoku-lära trycket.

Teno'nt|agr|a, -ae (/. av g. te'non, sena + a'gra, attack): gikt- 1. reumatisk seninfl.

Tenont- (av g. te'non): sena-, -i't (/. -is, -idis): infl. i sena. Syn. tenosit. -odyni', (i -ody-n|i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): smärta i sena. Syn. tenalgi, tenodyni.

Tenonto- (av g. te'non): sena-, -fy'ma, (/. -phy'm|a, -atis av g. phy'ma, tumör): tu-morartad växt i en sena. -teci't, (/. -theci'-t|is, -idis av g. the'ke, förvaringsplats): sen-skideinfl. Syn. tendovaginit, tenosynovit.

Teno- (av g. te'non): sena-, -plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation på sena. Syn. tendo-, tendinoplastik. -r(r)afi', (/. -rrhaph|i'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): sensöm. -si't (/. -is, -idis): seninfl. Syn. tenontit. -sto's (/. -is, -is av g. oste'on, ben): ossifika-tion av en sena. -synovit (/. -is, -idis av g. syn, med + I o'vum, ägg): syn. tendovaginit, tenontotecit. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): genomskärning av sena. Tenoto'm: kniv för tenotomi.

Tension, (I. Te'nsio, -io'nis av te'ndere, spänna): spänning. Te'ns|or, -o'ris (/.): spännare. Te'ns|us, -a, -um (/.): spänd.

Tenta'm| en, -inis (l. av te'mpto, treva): försök. T. suici'dii: självmordsförsök. Syn. co-na'men suici'dii.

Tento'ri|um, -i (/. av te'ndere, spänna): tält. T. cerebe'lli (/.): lillhjärnstältet. Tentoria'-l|is, -e (/.): som hör till tentorium.

Te'nu is, -e (/.): tunn, späd.

Teobromi'n, (/. Theobromi'n|um, -i): kof-feinliknande alkaloid, 3—7 dimetylxantin,

CH3-

i bönorna från kakaoträdet: Theobro'ma caca'o (g. theo's, gud -f- bro'ma, föda). Na'trii theobrominoace'tas = aguri'n: diu-retiskt medel; na'trii theobrominosalicylas — diureti'n: diuretikum.

Teoci'n, (/. Theoci'n|um, -i): syntetiskt teo-fyllin. Na'trii theoci'no-ace'tas: ett urindrivande medel.

Teo- (/. Theo- av g. theo's): gud-, -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig ängslan för Guds hämnd, -fyllami'n, (/. -phyllamin|um, -i): medel mot angina pectoris, -fylli'n, (l. -phylli'n|um, -i av g. phyl-lon, blad): alkaloid i te, 1,3-dimetylxantin. Kärldilaterande, urindrivande medel, -mani', (/. -man I i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): religiös förvirring, religionsgalenskap. -terapi', (/. -therap|i'a, -i'ae av g. the-rapei'a, behandling): sjukdomsbehandling genom bön och religiösa andaktsövningar.

Tephr-: se tefr-.

Tepida'ri|um, -i (/. av te'pidus, ljum): varmbad.

Ter (/.): 3 gånger. It (= itere'tur) ter, på recept = förnyas 3 ggr.

Terapeuti'k, (av g. therapeutiko's, hörande till sjukbehandling): läran om sjukdomars behandling, också själva behandlingen. Te-rapeut: praktiserande läkare. Terapeu'tisk, (/. Therapeu'tie|us, -a, -um).

Terapi', (/. Therap|Fa, -i'ae av g. therapei'a): sjukdomsbehandling. Th. ma'gna steri'li-sans: behandling, som eftersträvar att läka en infektionssjukdom genom en enda på sjukdomens agens specifikt verksam dödande läkemedelsdos. Syn. sterilisa'tio ma'gna.

Te'rjas, -atis (l. av g. te'ras): missfoster.

Terati'sm (/. -us, -i av g. te'ras, monstrum): monstruositet. Syn. teratos.

Terato- (av g. te'ras): missfoster-, -blasto'm (/. -a, -atis), -i'da svulster, -i'der (av g. blasto's, frö + ei'dos., form): medfödda svulster med vävnad från alla tre groddbladen, utgående från ovarierna 1. orchis, stundom ordnade till missgestaltade organ 1. organdelar, terato'm, och då att uppfatta som rudimentär fosterbildning inneslutet i ett annat foster. Gränsen mellan svulst och te-ratom flyter. Syn. embryoid, embryom. Jfr histioid, organoid, -ge'n, (/. '-genes av g. genna'o = alstra): missbildningsframkal-Terebmtbina

lande, -logi', (l. -log | i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om missbildningarna, '-s (/. -is, -i): se teratism,

Terebi'nthina: terpentin. T. canadensis: kanadabalsam.

Terebration, (/. Terebra't|io, -io'nis av te -rere, fila): 1. borrning, trepanation; 2. borrande smärta.

Te'r|es (/. av te'rere, fila): avrundad. Te'riak, (/. Theri'ac | um, -i av g. theriako's, tjänlig mot djurgift): motgift, urgammalt ej mera brukligt universalmedel, ursprungligen innehållande sjuttioen beståndsdelar. Term, pl. -er, (/. The'rm|a, pl. -æ av g. the'r-me, värme): 1. antika, spec, romerska varm-badsanläggningar; 2. varm källa med temperatur över 20°, dels utan någon framträdande halt av mineralier 1. kolsyra, syn. indifferent t. (t. Wildbad), akratoterm, dels med mineralhalt överstigande 1 gm pro kg vatten, syn. differenta termer. Term- (/. Therm- av g. the'rme): värme-, -a'1 (/. -is, -e): som hör till värme. T er matkälla. Syn. termisk, -algime'ter (av g. a'lgos, smärta + me'tron, mått): apparat att uppmäta värmesmärta, -anestesi', (/. -anæsthes|i'a, -i'ae av g. a priv. + ai'sthesis, förnimmelse): förlusten att känna värmeretningar, -este-siome'ter: apparat för mätande av värmesinnet.

T er man's intelligensmätningsmetod: av T. på grundval av Binet's metod utarbetad testskala för intelligensmätning. Jfr intelligensmätning.

Termina'1 (/. -is, -e av te'rminus, slut): som hör till slutet, -reti'kulum: det fina nätverk, varmed nervtrådarna sluta; deras yttersta delar (de pericellulära avsnitten) ligga inom de innerverade cellerna. Termina't|io, -io'nis (/.): avgränsning. Te'rmin|us, pl. -i (/.): slutet, gräns, term. Te'rmini te'chnici: facktermer. Termino| logi', (/. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos): läran om fackspråkets termer.

Te'rmisk: som hör till värme. Syn. terma'1. Termo- (/. Thermo- av g. the'rme): värme-, -fagi', (/. -phagji'a, -i'ae av g. phagei'n, äta): vana att äta mycket het föda. -fi'la bakterier (av g. phile'o, älska): bakterier, som växa vid och över 50° C. Termofil. -fobi', (/. -phob i a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för värme. Termofo'b. -fo'-rer (av g. phore'o, bära): apparater eller anordningar till vinnande av någorlunda jämn värme, ss. dynor, kuddar osv. -ge'nvadd (av g. genna'o, alstra): med extrakt av spansk peppar indränkt och därför lokalt hudre-tande (värmande) vadd. -grafi, (/. -graph |

i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): bildmässig återgivning av en kropps värmeutstrålning, -hyper|algesi', (l. -alges|ia, i'ae av g. hy-pe'r, över + a'lgos, smärta): tillstånd, vari även applikation av moderat värme framkallar smärtförnimmelser, »hyper|estesi', (/. æsthes|i'a, -i'ae av g. hype'r, över + ai'sthesis, känsel): extrem känslighet för värme o. köld. -hypo|estesi', (/. æsthes|i'a, -i'ae av g. hypo', under -f ai'sthesis, känsel): minskad känslighet för värme o. köld. -kau'stikum, (/. -cau'stic|um, -i av g. kaustikor, brännande): värme använd till bränning, ss. ferrum candens, glödgat järn. Termo\kaustik. -kaute'r (av g. kaute'r, brännare): brännapparat, t.ex. Paque-lin's t. -labi'1 (av I. la'bilis, vacklande): icke värmebeständig, vanligen avses i serum vid 55—56 % förstörda ämnen t.ex. komplement. Motsatsen termostabil. Termolabili-te't. -ly's, (/. '-lysI is, -is av g. ly'o, lösa): kemisk dissociation genom värme, -me'ter, -metri' (av g. me'tron, mått): temperatur-mätningsinstrument resp. kroppstemperaturens mätande och upptecknande. Se Celsius, Fahrenheit, Reaumur, -palpation, il. -pa!pa't|io, -io'nis av palpa're, beröra): metod att av skillnader i kroppstemperaturen bestämma gränserna mellan lufthaltiga och icke lufthaltiga organ, -penetration: se diatermi. -plegi', (/. -pleg|i'a, -i'ae av g. ple-ge', slag): värmeslag, -regulation, (/. -regu-la'tjio, -io'nis av re'gula, rättesnöre): värmereglering. Termoregulator: instrument, som håller värmetillförseln vid en konstant nivå i ett rum (t.ex. i ett värmeskåp), -sta-bi'1, (l. -sta'bil|is, -e, orubblig): värmebeständig. Mest om serumämnen, som ej förlora sin verkan vid upphettning. Jfr termo-labil. -sta't (av g. stato's, ställd): apparat i form av skåp 1. låda 1. rum, inom vilket en konstant temperatur kan hållas medelst termoregulator. -ta'xjis, -is (/. av g. ta'xis, anordning): 1. kroppens anpassning till temperaturretning; 2. organismers dragning mot värme. Jfr foto-, kemo-, reotaxis, -terapi', (/. -therap|i'a, -i'ae av g. therapei'a, behandling): värmebehandling, -tropi'sm (/. -us, -i av g. trope', vändning): det attraktiva 1. re-pulsiva inflytande, som värme utövar på vissa bakterier. Jfr termotaxis. Terodilin (/. -um, -i): antiadrenergikum, kärlvidgande medel. Tero|morfi', (l. Tliero | morph | i'a, -i'ae av g. ther, vilt djur + morphe', form): djurlikhet, t.ex. svansliknande bihang. Jfr atavism.

Terpe'ner: omättade cykliska kolvätenTerra

$C_{10}H_{10}$, huvudbeståndsdelen i terpentinolja. Några äro dihydrocymoler (se cymol).

c • ch2

/\ h2c c • h

hjc c • h

\/

ch

/\ ch3 • ch8

Terpi(e)no'I (/. -um, -i): blandning av ter-pener. Terpinofo'rm (i -i|um, -i): Wquor formaldehy'di saponcitus: formalinsåpa. Terpeni'sm (/. -us, -i): förgiftning med terpener. Terpenti'n: terebi'nthina kåda av vanliga barrträd, pmws-arter. Terpentinolja, en blandning av åtminstone två olika terpener, erhålles vid destillation av terpentin med vattenånga. Torkande olja som förhartsas. Innehåller kolofonium löst i terpener. Se hartser.

Te'rr|a, -ae (/.): jord. T, sili'cea (L): renad ki-selgur; konstituens i pastor.

Terrängkurer: metodiska promenadövningar, för hjärtsjuka o.a.

Tertia'na: se mala'ria. Tertia'n | us, -a, -um (/.): återkommande på tredje dagen. Te'rtius, -a, -um (/.): tredje. Tertiä'r (/. tertia'rius): i tredje rummet, efter två föregående stadier, t.ex. t. syfilis.

Te si a strömmar: elektriska växelströmmar av högsta spänning och frekvens (millioner voit). Upptäckta av Te si a o. samtidigt av d'Arsonval. Teslaisation: syn. arsonvali-sation.

Test pl. Tests (<e.): prov. Testa, Testning: pröva resp. prövning med vissa standardiserade prövningsmedel. Jfr intelligensmätning.

Testdos: avmätt dos av toxin 1. antitoxin, lagom att mätta resp. motkropp.

Test I ektomi', (/. -ectom | i'a, -i'ae av te'stis, testikel -f- g. ektome', utskärning): operativt avlägsnande av testikel.

Testgift: standardtoxin.

Testicular I is, -e (/.): hörande till testikel.

Testiglandulol: opoterapeutiskt preparat ur tjurtestis.

Testi'kel, (/. Testi'culus): se testis.

Testikel-dans: se orkichorea. -hormon: se testosteron.

Testikularkriser (av I. te'stis, testikel): anfallsvis uppträdande häftiga smärtor i testik-larna vid ta'bes dorsa'Hs.

Testikulo'm, (1. Testiculo'm|a, -atis av te'stis, testikel): svulst med testikelvävnad.

Te'stjis, -is, Testi'cul | us, -i (l.): testikel, den

manliga könskörteln; avsöndrar ss. exkret sädesvätska, sperma, ss. inkret gnm Ley-dig's celler könshormoner. Syn. orchis, (pung)-sten. -hormoner: för de manliga sekundära könskaraktärernas utveckling nödvändiga h. (ha även inverkan på skelettutvecklingen); äro steroidhormoner; det viktigaste h. är testosteron.

Testi't (/. -is, -idis): infl. i testikel.

Testning: se test.

Testobjekt (e. test, prov): mikroskopiskt preparat av mycket fin struktur för prövning av penetrationsförmågan hos mikroskoplinser.

Testo- (av I. te'stis): testikel-. -pati', (/. -pa-thji'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): testikel-lidande. -stero'n (/. -um, -i):

det verksammaste testikelhormonet, avsöndras av te-stiklarna i ringa mängd även av kvinnan. C-19-steroid. Se steroider.

Testu'd|o, -inis (/.): sköldpadda; kirurgisk binda över ledgångar med slagen täckande varandra som taktegel 1. som sköldpaddans hudfjäll.

Tetani', (/. Tetan | i'a, -i'ae av g. te'tanos, stelkramp): sjukdomstillstånd med smärtsamma toniska kramper särskilt i symmetriska muskelgrupper i händer och fötter, de s.k. tetanikontrakturerna = karpopedal-spasmerna. Den ökade neuromuskulära irritabiliteten beror på kalciumförlust. Förekommer bl.a. som delsymptom vid spas-mofili hos späda barn; syn. tetani'a infa'n-tum. Kan framkallas genom avlägsnande av bisköldkörtlarna: paratyreopri'v 1. stru-mipri'v t. (som följd av strumaoperationer). Förekommer även vid maglidanden: t. gastrica, vid graviditet: maternitets-t. och vid utpräglad forcerad andning: hyperventi-lationstetani. Jfr facialsfenomen, (Chvos-tek's), Trouss eau's fenomen, spa's-mus glo'ttidis, spasmofili.

Tetanifo'rm (/. -is, -e, av g. te'tanos, stelkramp + I- fo'rma, form), Tetanoi'd (/. -es av g. ei'dos, utseende): tetanusartad.

Tetano-Iysi'n (av g. te'tanos, stelkramp -f ly'o, lösa): ett hemolytiskt sekrettoxin i buljongkulturer av tetanusbacillen. -spas-mi'n (av g. spasmo's, ryckning): tetanusba-cillens kramp alstrande gift.

Te'tanjus, -i (/. av g. te'tanos, stelkramp): 1. ihållande, tonisk, kramp i en muskel; 2. stelkramp: specifik sjukdom, framkallad av den i marken vegeterande sporbildande anaeroba tetanusbacillen (vanligast i kre-aturspillning) vars gift angriper de motoriska centra i ryggmärgen och utlöser våldsamma kramptillstånd stundom bör-Tetartanopi

jande i nervutbredningsområdet för den infekterade perifera kroppsdelen. T. cepha'-licus: t. med kramp i svalgmuskulaturen, liknande hydrofobi. T. idiopa'thicus: t. då infektionens invasionsport icke kan avgöras. T. neonatorum: t. hos nyfödda, infektion från navelsträngen 1. på annan väg; t. to'xicus: genom gifter (stryknin m.m.) framkallade tetanus artade kramper; t. trauma'ficus: i allmht tetanus efter trauma; t. u'teri: ett ihållande kramptillstånd i u'te-rus, som försvårar fostrets och moderkakans avgång och ej beror på tetanusin-fektion; syn. krampvärkar. — Te'tanus-toxoi'd: den immuniserande komponenten i tetanustoxinet. Användes till profylaktisk immunisering mot tetanus. Jfr difteritoxoid. -serum: antitoxiskt hästserum mot tetanus.

Tetart|anopi', (/. -anop|i'a, -i'ae av g. te'tar-tos, fjärde + a(n) priv. + o'psis, syn): se tetranopsi.

Tetra-cykli'n, (/. cyclin|um, -i): antibiotikum. -cykliner: antibio'tika; bör ej ges gravida kvinnor, emedan medlen kunna framkalla tillväxthämningar i skelettet hos fostret.

Tetra'd, (/. Te'tr|as, -adis av g. te'ttares, fyra): fyrtal.

Tetra- (av g. te'ttares): fyra-, -daktyli', (/. -dactyl I i'a, -i'ae av g. da'ktylos, finger): fyr-fingrig hand 1. fyrtåig fot. '-gen | us, -a, -um (/. av g. genna'o, alstra). (Micrococcus t.): tavelkocker, mikrokocker i förband med 4 kvadratiskt ordnade kulor i förbandet, -hyd-rozolin, (/. -um, -i): adrenergikum; medel för lokalbehandling vid nässjukdomar, -kain, (/. -cain|um, -i): lokalanestetikum. -kloretylen: anthelmintikum. -logi', (7. -log| i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): kombination av fyra element, -masti', (/. -mast|i'a, -i'ae), -mazi', (l. -maz|i'a, -i'ae av g. masto's, mazo's, bröst): 4-talig bröstkörtel, -me'r (av g. me'ros, del): fyrdelad, -metylendia-min: putrescin,

ch2ch2.nh2

I ammoniakderivat inne-

ch2.ch2.nh2

hållande alkoholradikaler. Bildas vid förruttnelse av kött och finns därför i lik. -n|opsi', (/. -ops I i'a, -i'ae av g. o'psis, syn): synfältsdefekt motsvarande en fjärdedel (kvadrant) av synfältet. Syn. tetartanopi. -o'tus: se tetrotus. -

plegi', Q. -pleg|i'a, -i'ae av g. ple-ge', slag): förlamning i alla 4 extremiteterna. -ploidi': se polyploidi. -po'n (/. -um, -i): blandning av opiumalkaloider (50 % morfin). Sedativum. Hostmedel. Likartade preparat äro opiototal, pantopon, totcmekon.

-podi', (/. -po'dis|is, -is av g. pou's, fot): förflyttning på "alla fyra" ss. hos småbarn, '-seel|us, -i (/. av g. ske'los, ben): missfoster med fyra ben. -stichi'as|is, -is (/. av g. sti'chos, rad): med fyra rader ögonfransar.

Tetr- (av g. te'ttares): fyra-, -ofta'lmus, (/. -ophtha'lm|us, -i av g. opthalmo's, öga): missfoster med tvenne ansikten, 2 öron och 4 ögon. -o't|us, -i (/. av g. ous, öra): missfoster med tvenne nästan skilda huvuden, 2 ansikten, 4 ögon och 4 öron. Syn. tetraotus.

Te'xas|feber: infektiös hemoglobinuri hos nöt; orsakad av Leishmania Donovani.

T-faktor: se vitaminer.

Th.: kem. tecken för torium.

Tha-: se även under ta-.

Thalamence'phalon: syn. di'encephalon.

Thala'mic | us, -a, -um (/.): hörande t. talamus.

Thalamus: Ett kärnsystem i väggen i tredje ventrikeln i hjärnan. De sensibla banorna från periferien passera thalamus på väg till hjärnbarken. En motorisk motsvarighet till thalamus, belägen i dess närhet, är det kärnsystem som går under namn av Corpus striatum, av betydelse för den ofrivilliga motiliteten.

Thalamussyndromet: smärtor i motsatt kroppshalva.

Thalassanæm|Ta, -i'ae (/. av g. tha'lassa, hav + a(n) priv. -f hai'ma, blod): familjär, medfödd, hemolytisk, dödligt förlöpande a. med talrika normoblaster i blodet, splenomegali, gulbrun hy, mongoloidutseende, osteoporos, förhöjd osmotisk erytrocytresi-stens; mest hos italienska och grekiska barn. Syn. Cooley's anemi.

Thalidomid: hypnotisk drog som, administrerad till gravida kvinnor, misstänkes förorsaka missbildningar hos fostret.

The-: se även under te-.

Thebai'n: opiumalkaloid. -i'sm | us, -i [l. av g. Thebai' (Tebe) i det gamla Egypten]: opiumförgiftning. Opium theba'icum.

The'c|a, -ae (/. av g. the'ke, förvaringsplats): hylle. T. folli'culi: graafska folükelns bindvävshylle, ett yttre fibröst (t. externa) o. ett inre kärlhaltigt lager (/. interna).

Theile'ria pa'rva: en piroplasmaart, den ostafrikanska kustfeberns smittämne.

T(h)ei'n, (/. Thei'n|um, -i): syn. koffein.

Theio-: se tio-.

The'li|on, -i (/. av g. thele', bröstvårta) (an-trop): mittpunkten av bröstvårtan.

The'n|ar, -aris (l. av g. the'nar): tumvalken. Jfr hypo't(h)enar.

Therm-: se term-.

Thi-: se även under ti-.

Thielemann's droppar: tinctura Thiele-manni. Sedativum. Stimulans.

Thiemann's sjukdom: aseptisk nekros i fingrarnas och tårnas epifyser.

Thiersch's transplantation, eller "thiersch-ning": operativt överförande av långa breda skivor av epidermis och papillarkroppar till hudsårytor för raskare läkning av huddefekter och för undvikande av sammandragande ärrbildningar. Jfr Reverdin's t.

Thi'o I thrix, '-trichis (/. av g. the'ion, svavel + thrix, hår): bakterie, som uppstaplar svavel i sin cell, svavelbakterie.

Thlips I ence'phal | us, -i (/. av g. thli'psis, pressning + enke'phalos, hjärna): missfoster med defekt skalle 1. felande överdel.

Tlio-: se även under to-.

Thomas' splint: spjälförband för att befria en led i de nedre extremiteterna från belastning.

Thoma-Zeiss' apparat: blodkroppsräk-ningsapparat, bestående av fint graderad pipett, vari blodet i spädning 1:100—1:200 blandas samt en för mikroskopisk räkning konstruerad räknekammare. Jfr BUrker's, Tiirk's räkn.-k.

Th o ms en's sjukdom: se myotonia conge'-nita.

Thomson's sjukdom: medfödd hyperkera-tos med xerodermalika hudförändringar. Syn. poikiloderma congenita'le.

Thora-: se tora-.

Thormählen's prov: melaninhaltig urin färgas vid Le gal's acetonprov blågrön.

Thorn's test: vid normal binjurebark utlöser en stimulering av binjurebarkhormoner-nas utsöndring en artificiell eosinopeni i blodet.

Thre-, Thro-: se tre-, tro-.

Thunberg's algesime'ter (av g. a'lgos, smärta + me'tron, mått): instrument varmed smärtsinnet uppmätes.

Thy-: se även ty-.

Thy'mic|us, -a, -um (/.): som hör till tymus, brässen, t.ex. ra'mi thymici.

Thyr- (/. Thyr- av g. thyreo's): sköld-, -eoi-dje'us, -e'a, -e'um (/. av g. ei'dos, form): hörande t. sköldkörteln, -oxin: sköldkörtelns hormon i förmodligen ren substans, en dijodoxifenyleter av dijodtyrosin.

Tialisobumal, (/. Thialisobumal|um, -i): intravenöst narkosmedel, sedativum.

Tiamazol, (/. Thiamazol |um, -i): antityroid-substans, mot hypertyreos.

Tiamin, (/. Thiamin |um, -i): se Aneurin: vit Bi; se vitaminer.

Tiamylal: intravenöst narkosmedel.

Tiazider: diuretika innehållande svavel

(NHa-SOa- och SOs- grupper. En lång rad sådana finnas nu (Se etakrynsyra.) Alla ha de önskade saluretiska egenskaperna, nämligen att utsöndra natrium- och klo-ridjoner i nästan ekvivalenta mängder. Risk för hypokloremisk, hypokalemisk alkalos. Basmedel vid ali hypertonibehandling.

Ti'bi|a, -ae (/.): skenbenet. Tibia'le (antrop.): högsta punkten av skenbens(tibia)huvudets inre rand. Tibia'ljis, -e (/.): som hör till tibia. Tibialisfenomenet: dorsalflexion av foten och höjning av inre fotranden vid försök att böja överbenet i höften under motstånd (vid spastisk förlamning).

Tic (/.): ständigt återkommande kort, häftig, ofrivillig ryckning, dels enkla muskelryckningar, dels kombinerade rörelseakter (hark-lingar, snörvlande osv.).

Tic convulsif (/.): klonisk monoton kramp, vanligen lokaliserad till ansiktet (facialis-kramp). Syn. spa'smus facia'lis, "spasmer". T. douloureux; (/.): trigeminusneuralgi (emedan ofta förbunden med ryckningar). Ticsjuka:

symptomkomplex av ryckningar i hela kroppen, särskilt i ansiktet, ev. hopp-och dansrörelser och andra skenbart målmedvetna rörelser ["Erinnerungskrämpfe" (f.)L ekokinesi, ekolali, koprolaü, stundom även tvångsföreställningar o. -handlingar. Syn. myospasi'a convulsi'va.

Tidelag: otukt (ko'itus) med djur.

Tidig-abort: missfall i l:a—12:e havandeskapsveckan. Jfr abort, senabort, -diagnos: särskilt om tidig diagnos vid lungtuberkulos. -infiitra't: en (vanligen infraklavikulärt sittande) intrapulmonalt avgränsad, perifo-kalinfl. infiltration, vilken är att uppfatta som reaktion på en i hittills fri lungvävnad etablerad tuberkulos nybildning. Syn. "Friihinfiltrat" (*.).

Ti|emi, (/. Thi|æmjia, -ae av g. thei'on, svavel + hai'ma, blod): närvaro av svavel i blod.

Tietylperazin, (/. Thiethylperazin|um, -i): antihistaminikum, antiemetikum.

Tigerhjärta: starkt fettdegen, hjärta, i vilket kammarvägg och papillårmuskler ha ett skäckigt utseende.

Tigm I estesi', (/. Thigm|æsthes]ia, -i'ae av g. thi'gma, beröring + ai'sthesis, känsel): beröringskänsel.

Tigmo I ta'x(is), (/, Thigmo|ta'x|is, -is av g. thi'gma, beröring + ta'xis, anordning): organismers dragning mot och häftande vid föremål genom beröring (mekanisk retning). Syn. stereotaxis.

Tigroidsubstansen (av g. ti'gris, tiger + ei'dos, skepnad): en specifikt färgbar substansTillbakaträngning

i ganglieceller, som utgöres av mellan fibril-lerna liggande korn av upplagsmaterial för cellerna och försvinner vid arbete. Syn. N is si's granula, N. kroppar. Tigro|ly's, (/. '-lys||s, -is av g. ly'o, lösa): tigroidsubstan-sens upplösning och försvinnande.

Türöakaträngning (Freud): en affekts tillbakadrivande till det undermedvetna i st. f. dess avreagerande, en komplex- och neuros-bildande företeelse. Jfr psykoanalys.

Tillväxt-hormonet (Evans och Long): av hypofysens framlob avsöndrat h. av betydelse för cellernas tillväxt; särskilt verksamt på brosktillväxten, varigenom de långa rörbenen växa o. kroppslängden ökar. -ämnen: hormoner o. vitaminer.

Timglas-mage: genom ärrskrumpning till timglasform hopsnörd magsäck, -svulst: en på något ställe insnörd tumör, t.ex. en tumör, som trängt fram genom ett foramen intervertebrale.

Timotej, (/. Phleum prate'me): gräs, vars pollen ofta framkalla allergi (pollinos), i likhet med bl. a. hundäxing, luddtåtel, ängsgräs, ängskavle, ängssvingel, råg m.fl. (Se dessa).

Tinct: å recept — Tinctu'ra, gen. o. plur. tinctu'ræ (/.): = tinktur.

Ti'neja, -ae (/. gnagande mask, borrmask): äldre beteckning för olika sjukdomar i huden, särskilt i den hårbeklädda huvudhuden. — T. deca'lvans: se alopeci'a area'-ta. T. la'ctea: mjölkskorv, eksem i ansiktet hos dibarn med "fnas och skorpor". Syn. cru'sta la'ctea. Jfr arp, gnejs. T. polo'nica: "polska mössan", en blandning av seborré, eksem och hoptovat hår. T. trichoVphytina: se herpes tonsurans. T. ve'ra: se iavus. T. versicolor: se pityriasis versicolor.

Tin el's tecken: utlöses parestesier vid per-kussion av en nerv nedanför en läsion talar detta för pågående restitution av nerven.

Tinge'ra (av /. ti'ngere): färga (mikroskopiska preparat).

Tinktorie'11 (av /. ti'nctio, färgning): som rör färgning.

Tinktu'r, (l. Tinctu'r|a, -ae av ti'ngere, färga): en ofta färgad (därav namnet) lösning av med sprit utlakade droger, droppar. — T. absi'nthii compo'sita: malörtsdroppar; t. aconi'ti: stormhatts-d.; t. aloës: aloe-d.; t antiodonta'lgica:

tand-d.; t. a'sæ foe'tidas: dyvelsträcks-d.; t. aura'ntii: pomerans-d.; t. benzoës: benzoe-d.; t. cantha'ridis: spansk-fluge-d.; t. ca'psici: spanskpeppar-d.; t. cas-carillæ: kaskarill-d.; t. casto'rei thebaica: du Rietz' moder-d.; t. chi'nce: kina-d.; t

chincho'næ compo'sita: sammansatta ki-na-d.; t. cinnamörni: kanel-d.; t. co'1-chici: tidlöse-d.; t. colocy'nthidis compo'sita: kolokvint-d.; t digita'lis: digitalis-d.; t glycyrrhi'zae opia'ta: bröst-d. med opium; t. ipecacua'nhce: kräkrots-d.; t. lobe'liæ: lo-belia-d.; t Ma'rtis: solutio ferri chlo'ridi spirituösa; t. myrrhæ: myrrha-d.; t. nu'cis vo'micae: rävkake-d.; t o'pii: opium-d.; t. o'pii benzo'ica: opium-d. med benzoesyra; t. o'pii camphor a'ta: opium-d. med kamfer; t. o'pii croca'ta: opium-d. med saffran; t. pimpine'llce: pimpinella-d.; t. po'mi f err a'ta: äppelsura järn-d.; t. rata'nhiæ: ratania-d.; /. rhe'i ama'ra: rabarber-d.; t. stropha'nti: strofantus-d.; t. succi'ni aroma'tica: bärn-stens-d.; t. Thielemanni: Thielemann's d.; t. valeria'nae: valeriana-d.

Tinni't|us, -us (/.): ringning. T. a'urium (/.): öronklingel. Syn. so'nitus aur. Jfr susu'rrus aur., syrigmus aur.

Tio-, (/. Thio- av g. thei'on): prefix med betydelsen svavelföreningar.

Tioacetazon, (/. Thioacetazon|um, -i): medel mot tuberkulos.

Tio-alkohol: merkaptan. -etrar: av lök luktande oljor. Se allyl, sulfider. T.ex. allyl-tioeter (C3-H5)2S (allylsulfid, lökolja). Finns i lök. -föreningar: svavelföreningar i trängre bemärkelse med 4- och 6-värdigt svavel.

Tiokarlid, (/. -carlid|um, -i): medel mot tuberkulos.

Tiomebumal, (/. Thiomebumal|um, -i): intravenöst narkosmedel, sedativum.

Tioni'n, (/. Thioni'num): basiskt anilinfärg-ämne för metakromatisk färgning av preparat.

Tiope'ger (av g. thei'on, svavel + pege', källa): svavelkällor. Syn. tiotermer.

Tio- (/. Thio-) -propazat, (/. propazat|um, -i): neuroleptikum. -ridazin, (/. -ridazinjum, -0: neuroleptikum.

Tiosin|ami'n: allylsvavelurinämne. Jfr fibro-lysin.

Tiosyror: syror vari karboxylens väte ersatts med svavel. T.ex. tioättiksyra, CHS-COOS. Hit hör även det vanliga lösnings-ySH

medlet kolsvavla, CS<^

\SH

Tiotepa: alkylerande medel vid leukemi.

Tiote'rmer: se tiopeger.

Tiouracilpreparat; svavelhaltiga ämnen, kemiskt besläktade med urinämne; medel mot hypertyreos.

Tioxolon|um, -i (/.): medel mot seborré och akne.

Tisa'ner: syn. ptisaner.

Titer (/. titre, titel): normalitetsfaktör, lösningars halt av visst ämne. — Titration, Titrering, Titre'ra: bestämmande (resp. att bestämma) halten av visst ämne i en lösning, t.ex. genom kemiska metoder 1. genom djurförsök. Titreringsvätska: vätska av känd sammansättning som användes vid titrering på mängden av visst ämne löst i annan vätska och ingår förening med detta, varvid en indikator anger, när omsättningen fullbordats och vidare tillsats av titrerings-vätska betyder överskott. Av den kända mängden åtgången titreringsvätska kan det sökta ämnets mängd uträknas. Titrime'trisk: medelst titrering.

Titilla'tjio, -io'nis (/.): lätt kiåda 1. kittling särskilt sådan till hosta ledande. Titillo|-mani', (l. -man | i'a, -i'ae av g.

mani'a, galenskap): sjuklig önskan att riva sig.

Titrera, Titrime'ter: se under titer.

Titrering enl. Bang: reduktionsmetod för påvisande av sockerhalten i urin.

Tjurhornsform ["Stierhornform" (/.)]: om röntgenbilden av en hypertonisk kontrast-fylld ventrikel. Syn. Holzknecht's mag-form.

Tjuvsenan: ulnarnerven, nerv. ulnaris.

Tjära: de tjockflytande produkter som fås vid torrdestillation av organiska ämnen. Trätjäran sur (på grund av sin ättiksyre-halt), stenkolstjäran alkalisk (innehåller amoniak). Vid framställning genom kolning används kådrik ved (torrstubbar).

Tjär-färgade öppningar: uppstå av sönderdelat blod, t.ex. vid mag- och tarmblödningar -kräfta: hudkräfta orsakad genom retning av tjära, t.ex. hos tjärarbetare.

T-kanal, -kanyl: se T-binda, Dupuis' kanyl.

TO och TOA: se tuberkulin.

Tobaks-lunga: se tabakos. -pungemun: hos kongenitalluetiska barn stundom uppträdande insnörande ärr över läppsömmarna, som minne av läkta luetiska ragader. Jfr Fournier's ärr. -pungesöm: hopsyende av en sårhåla så att ränderna vecka sig som hos en hopsnörd tobakspung.

Toclase: karbetopentanprep. Hostlindrande.

Toco-: se toko-.

To'fi, (/. To'phi): se to'phi arthri'tici.

Toilette (/.): rengöring av operationshålor 1. ordnande av vid operationer rubbade delar, t.ex. omentet efter en laparotomi.

Toison's vätska: blodkroppsräkningsvätska bestående av 8 delar glaubersalt, 1 del koksalt, 0,025 metylviolett, 30 glycerin och 210 a'qua destiUa'ta.

Toko- (/. Toco- av g. to'kos): barnsbörd-.

-dynamometer (av g. dy'namis, kraft + me'tron, mått): instrument varmed de enskilda födslovärkarnas styrka och längd bestämmes. -fero'L, (/. -pherol]um, -i av g. phe'ro, bära): den i vitamin E verksamma substansen, -fobii', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig ängslan för födande av barn. -gra'm (av g. gra'mma, skrift): grafisk uppteckning av födslovärkarnas styrka och förlopp, -logi', (/. -lo-gji'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): förlossningskonstens teori.

Tolazolin, (/. -um, -i): antadrenergikum, sympatikusdämpande, kärlvidgande medel.

Tolbutamid, (/. -um, -i): peroralt verkande diabetesmedel.

Tolera'ns (av L tolera're, tåla): förmåga att tåla (t.ex. viss medicin). Motsats är intolerans. -dos: den även vid ihållande inverkan av röntgenstrålar för organismen oskadliga strålningsintensiteten, -gräns: brukas mest om den högsta kolhydratmängd, en sockersjuk kan förtära, utan att socker uppträder i urin. -stadiet: det narkosstadium, då den sövde nått fullständig narkos.

Tolubalsam: harts innehållande fri kanel-syra. Vid torrdestillation toluol.

Toluidin: aromatisk amin, aminotoluol CH3.CeH4.NH2.

Toluol: metylbensol, fås genom destillation av tolubalsam, CeH5 • CH3. Något högre kokpunkt än bensol, som den annars liknar.

-tom, -tomi' (/. -tom | i'a, -i'ae av g. to'mos, skärande; tome', snitt): suffix i betydelsen kniv resp. snitt.

Torao- (av g. tome'): snitt-, -grafi', (/. -gra-phji'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): röntgenologisk metod att avbilda ett visst skikt i ett objekt isolerat utan störande överprojektion av angränsande delar, varvid erhålles en s.k. skiktbild. -toki', (/. -toc|i'a, -i'ae av g. to'kos, barnsbörd): barnförlossning genom kejsarsnitt;. Syn. hysterotomotoki.

Tomtarmen: den vid obduktioner vanligen

. tomma övre delen av tunntarmen. Syn. intesti'num jeju'num.

Tondövhet: se amusi.

To nik|a, sing, -um, (/. To'nic|a, sing, -um av g. to'nos, spänning): stärkande medel. Toniserande medel. Tonicitet. Tonisk: som avser tonus. T. kramp: ihållande muskelkramp (t.ex. sendrag) till skillnad från klo-nisk k.

Tonitro-, Tonitru-fobi', (l. -phob j i'a, -i'ae av to'nitrus, dunder + g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för dunder (åska).Tonkurva

Tonkurva: se fonokardiogram.

Tono- (av g. to'nos): spänning-, -gra'f (av g. gra'pho, skriva): instrument för blodtrycksmätning. -meter (av g. me'tron, mått): 1. tryckmätningsapparat för mätande av ögon-bulbens spänning; 2. blodtrycksmätningsapparat; syn. sfygmomanometer. Tono-metri': 1. blodtrycksmätning; 2. mätning av det intraokulära trycket.

Ton]oskillo| gra'f (av g. to'nos, spänning -f /. oscilla're, svänga + g. gra'pho, skriva): ett instrument för registrering av blodtryck och pulsens karaktär. Jfr oscillatorisk blodtrycksmätning.

Tonsi'11 (/. -a, -ae, dim. av to'les, struma): mandel. — T. cerebe'lli: en liten lob å lillhjärnan å ömse sidor om medulla. T. palatum: gomtonsillen (mellan gombågarna); syn. gom- 1. öronmandel. Vanligen avses med "tonsillen" denna t. T. pharynge'a: farynxtonsillen 1. svalgtonsillen, den största anhopningen av lymfatisk vävnad i övre farynx (nässvalgrummet). — Tonsillar-, Tonsillar, (/. Tonsillar]is, -e): som hör till tonsillen. Tonsillar abscess: angina phleg-mono'sa.

Tonsill- (av I tonsi'lla): tonsill-. -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): fullständigt utskalande av gomtonsillen. -i't (/. -is, -idis): infl. i gomtonsill (öronman-del). Syn. angina tonsillaris, paristmit.

Tonsillo- (av I tonsi'lla): tonsill-. -li't, (/. '-lith|us, -i av g. li'thos, sten): förkalkade epitel- och sekretmassor i tonsillens kryptor. -tomi', (l. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): avklippning av den framför gombågarna framvällande delen av en förstorad tonsill. Tonsilloto'm: det härför använda instrumentet, som har formen av en i en cirkelformig ram liggande ringkniv, vilken kan placeras kring tonsillen och förskjutas mot ramen på så sätt att tonsillbasen genomskäres och den avskurna delen fixeras i instrumentet.

Tonsillsten: se tonsillolit.

Tonsurans (/.): avrakande.

To'n j us, -i (/. av g. to'nos): spänning, t.ex. i blodkärl, i muskler: kärltonus, muskel to-nus.

Tonväxling: se Biermer's, Friedreich's, Gerhardus, Wintrich's tonväxling, William's trakealton.

Top- (av g. to'pos): plats-, -agnosi', (/. -agno'-s|is, -is av a priv. -f gno'sis, kunskap): förlust av förmågan att lokalisera en beröring, -algi', (L -alg I i'a, -i'ae): se topoalgi. -ektomi', (/. -ectomji'a, -i'ae av g. ektome', ut-

skärande): op. avlägsnande av bark i hjärnans pannlob. Jfr lobotomi.

To'ph|us, gen. och pl. -i (l. av g. tophio'n, tuff sten): knöl. T-i. arthri'tici (/. av g. a'r-thron, ledgång): giktknölar vid ledgångar, i öronbrosk etc. avlagrade urinsyrade saltansamlingar. T-i. sypliili'tici: periostitiska uppdrivningar särskilt å benen vid syfilis.

Top|hyperhidro's (/. -is, -is av g. to'pos, plats -j- hype'r, över -f- hi'dros, svett): excessiv lokal svettning.

To'pik]a, sing, -um, (/. To'pie|a, sing, -um av g. to'pos, ort): lokalt använda läkemedel. To'pisk: lokal. T. diagnostik: fastställandet av en sjukdomshärds anatomiska läge, särskilt i fråga om centrala nervsystemet. Syn. härddiagnos. Topi'k: lägeförhållanden.

Topo- (av g. to'pos): plats-, -algi', (l. -alg|i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): till bestämt ställe lokaliserad smärta vid neurasteni. -diagnos-ti'k: se topisk. -fobi', (/. -phobji'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): förskräckelse för vissa platser hos neurastenici. -grafi', (/. »graph I i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): lägebeskrivning. -grafisk anatomi; -logi', (/. -lo-g|i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): beskrivning av de olika kroppsorganens lägeförhållande till varandra.

Toraciko- (/. Thoracico- av g. thot ax): bröstkorg-, -abdominal (/. -is, -e av abdo'-men, buk): avseende både bröst och buk-, -adelfus, (/. -adetph|us, -i): se torakodelfus

Torakal, (/. Thoracal]is, -e; Thora'ciclus, -a, -um av g. tho'rax, bröstkorg): som nor till bröstkorgen. Du'ctus thora'cicus: stora bröst-, kylus-, lymfgången.

Torak- (/. Thorac- av g. tho'rax): bröstkorg-, -algi', (/. -algI i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärta i bröstkorgen. Syn. torakodyni. -ek-tomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): toraKotomi med resektion av en del av ett revben.

Torako- (/. Thoraco- av g. tho'rax): bröstkorg-. -cente's (/. -is, -is av g. ke'ntesis, stickande): punktion av brösthålan, för urtappning av vätska, -de'lfus, (/. -delph|us, -i av g. adelpho's, broder): missbildat tvillingfoster med båda fostren sammanvuxna från naveln uppåt. Syn. toracikoadelfus. -dyni', (/. -dyn | i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): smärta i bröstet. Syn. torakalgi. -gast-ro |schi's, (/. '-schis|is, -is av g. gaste'r, mage -f schi'sis, klyvning): missbildning med klyftbildning i bröstkorgens och bukens medellinje i fostrets främre mittlinje, -grafi', (/. -graph]i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): grafisk framställning av andningsrörelserna, -kausti'k (av g. kaustiko's, brännande): av-Torax

brännande av lungsäckssträngar, synliga i torakoskopet, medelst en genom en andra trokarhylsa införd kauter. Jfr Jacobæus' metod, -ly's, (/. Mys i is, -is av g. ly'o, lösa): resektion av revbensorosk (vanl. 2.—-4.) vid lungemfysem till följd av primär revbens-brosksjukdom. -melus, (1. '-mel[us, -i av g. me'los, lem): missbildat tvillingfoster, med den förkrympta parasiten (vanligen en lem) fästad på autositens torax. -metri' (av g. me'tron, mått): mätning av bröstkorgen spec, dess omfång och diameter, -myodyni', (I. -myodyn| i'a, -i'ae av g. mys, muskel -j-ody'ne, smärta): smärtor i bröstmusklerna, -pa'g, (/. '-pag|us, -i av g. pa'gos, fixation): missbildat tvillingfoster med sammanvuxna bröstkorgar, -plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation på bröstkorgen, särskilt resektion av en del av revben, -schi's, (/. '-schis|is, -is av g. schi'sis, klyvning): kon-genital spaltbildning i bröstkorgen, -skopi', (/. -scopji'a, -Vae): se Jacobæus' metod. -tomi', (/. -tom I i'a, -Vae av g. tome', snitt): insnitt i brösthålan.

To'rax, (/. Tho'rjax, -a'cis av g. tho'rax): bröstkorg. Tho'rax paralyticus: trång, långsträckt bröstkorg, särskilt i diametern fram-ifrån-bakåt platt bröst; syn. ftisisk bröstkorg, ft. ha'bitus. Fatformig t.: vid lungemfysem genom revbensbroskförändringar åstadkommen stel utvidgning av t. — To-raxapertu'r: bröstkorgens övre 1. undre öppning. -kirurgi: specialområde inom kirurgin omfattande op. ingrepp å bröstkorgen och dess organ, -plasti'k (av g. pla'sso, forma): torakoplastik.

To'rcular Herophili (av /. torque're, vrida): äldre beteckning för sinussammanflödet i skallen. Syn. confluens sinuum.

Torgskräck: se agorafobi.

To'riska (av /. to'rus, vulst) glas: ögonglas med två i vinkel mot varandra stående välvda ytor med olika radius,

till utjämnande av astigmatism.

To'rium, (/. Tho'rijum, -i efter guden Tor): radioaktiv metall utstrålande a- och ^-strålar. Kem. tecken Th.

Torkve'ra (av /. torque're): vrida, t.ex. blodkärl för blodstillning.

To'rmjina (/. pl. av to'rm]en, -inis, av torque're, vrida): besvär, spec, buksmärtor, "magknip".

Tornskalle: i höjden utdragen skalle med minskad längd samt platt panna och bakhuvud. Syn. hypsi-, pyrgo-, turricefali.

Torontoenhet: internationell klinisk insulinenhet. Se insulin.

Torpi'd, (/. To'rpid|us, -a, -um): slapp, trög. — T. feber: med höggradigt svaghetstillstånd (hjärta, muskler) förlöpande feber. T. ha'bitus: skrofulösa barn med tjock näsa och överläpp, askgrå hy, slött uttryck och uppsvullet ansikte, förhållandevis väl utvecklad fettväv vid svagt utvecklad muskulatur, stor buk m.m. T. idioti': sinnes-slöhet av en slö, trög och klumpig karaktär. T. sår: kroniskt sår med ringa läkningstendens, svag vaskularisering och obetydlig känslighet. Syn. atoniskt sår. Jfr eretisk.

To'rp|or, -otis (/., domning): känslolöshet, reaktionslöshet, bedövning. T. intestino'-rum 1. perista'lticus: atonisk obstipation. T. re'cti: proktogen (obstipation. T. reti'næ: se idiopatisk hemeralopi.

Torr-blod: intorkad och pulvriserad blodplasma. -destillation (av /. destilla're, droppa ned): upphettning och avdestillering av flyktiga sönderdelningsprodukter utan lufttillträde. -diet, -kost: uppfödning med möjligast vätskefria kost. Jfr Schroth's, Schweninger's kur. -preparat: mikroskopiskt p., varvid den vätska, som skall undersökas, torkats på glaset i luften ev. genom lindrig uppvärmning, -substans: summan av alla fasta beståndsdelar i en kropp.

Torsio'n, (/. To'rsjio, -io'nis av torque're, vrida): vridning omkring längdaxeln. Uterus-torsion: vridning av livmodern kring längdaxeln. T. av navelsträngen, -s[brott: benbrott uppkommet gnm vridning, t.ex. när en fot fastnar, men kroppen i övrigt fortsätter sin rörelse, -s|dystoni', -s|neuro's (to-nisk). -s|spa'sm (progressiv): genom stria-tumläsion orsakad sjukdomsbild hos barn, karakteriserad av en vid stående och gående uppträdande lordoskolios, överdriven böjning samt utåt; 1. inåtrotation av benen och isärspretande av tårna. Syn. dystoni'a lordo'tica progressiva, d. musculorum deformans, Ziehen- Oppenheim's sjkd.

Torsk: folklig benämning på stomatomykos särsk. oidiomykos. -svampen: Oi'dicum albicans. Syn. Moni'lia a'lba. -leverolja, -tran: fiskleverolja, -tran.

Torticoll|is, -is (l. av torque're, vrida -f co'1-lum, hals): i halsvridning fixerat snedställt huvud, ca'put obsti'pum. T. acu'ta (nack-spärra): akut stelhet i nacken.

Torulopsis glabrata (/.): jästsvamp som tidigare ansetts vara apatogen för människa. Misstänks numera vara orsak till vissa cystopyeliter.

Torulo's (1. -is, -is): se kryptokockos.

To'rul|us, -i (/. dim. av to'rus): liten pa-pill.Torns

To'r|us, -/ (/.): vulst. T. occipitalis: vulstformigt framspringande li'nea nu'chæ superior. T. palati'nus: kraftig förtjockning av me-diana bensömmen mellan gommens 2 benhalvor. T. u'teri: tvärvulst på uteri baksida, ansatsställe för plica och mm. rectouterini.

Total, (/. Total I is, -e): hel och hållen, -acidi-te't (magsaftens): fri och bunden saltsyra + organiska syror -f- sura salter. Uttryckes i antal kbcm Vio-normalnatronlut, som åtgår till neutralisering av 100 kbcm magsaft. -afasi': fullständig motorisk och senso-risk a. -exstirpation (av /. ex, ur + stirps, stam): fullständigt operativt avlägsnande av ett sjukt organ eller organsammanhang, t.ex. uterus med ovarier. -kväve (urinens): kvävet i urinämne -f i andra

kvävehaltiga urinbeståndsdelar.

Toti's operation: operativt öppnande av förbindelse mellan tårsäcken och näshålan.

Totomekon: se tetrapon.

Tox- (av g. toxiko'n): gift-, -albumi'ner (av /. albu'men, äggvita): vanligt ehuru oegentligt syn. för toxoproteiner, vilka ej behöva vara albuminer. -emi', (l -®em|i'a, -Vae): se toxikemi.

Tox-anemi', (/. -anæm|fa, -i'ae av g. toxiko'n + a priv. -f- hai'ma, blod): av giftinverkan orsakad anemi.

Toxi- (av g. toxiko'n): gift-, -citet: egenskapen av giftighet, särsk. virulensgraden hos en toxisk bakterie 1. styrkegraden av ett gift. -dermier: se toxikodermier. -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): uppkommen genom förgiftning. Syn. toxikogen.

To'xik [a, sing, -um, (/. To'xic|a, sing, -um av g. toxiko'n, pilgift): gifter.

Toxik|emi', (/. Toxic |haem| i'a, -i'ae av g. toxiko'n, gift 4- hai'ma, blod): förgiftning av blodet med gifter av icke mikrobiellt ursprung, t.ex. med cyanväte, kolos osv. Syn. toxemi.

Toxiko- (i. Toxico- av g. toxiko'n): gift-, -dermi, (I. -derm | i'a, -i'ae av g. de'rma, hud): av gifter (t.ex. medikament) uppkomna utslag, -fobi', (l. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för gifter. Toxikofo'b. -ge'n, (/. '-gen|es): se toxigen. -logi', (/. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): vetenskapen om gifterna. Toxikolo'g. -mani', (/. -man I i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): oemotståndligt begär efter gifter; hemfallenhet åt missbruk härav. Jfr barbitu-rism, etylism, morfinism, kokainism, -no'ser och '-ser (av g. no'sos, sjukdom): förgiftningssjukdomar; autoge'na: uppkomna i kroppen, exogena: utifrån införda. Havandeskap stoxiko'ser: se gestoser. Syn. toxo-

noser. Alimentär toxiko's: se cholera infantum.

Toxin I emi', (l. -æm|i'a, -i'ae av g. toxiko'n, gift 4- g. hai'ma, blod): blodförgiftning av bakteriella toxiner. Jfr septik-, sepr-, toxikemi.

Toxi'n (/. -um, -/, pl. -a av g. toxiko'n, gift): giftiga ämnen som bildas av bakterier, växter o. djur; äro känsliga för högre värme-grader och kemiska medel, verka först efter en viss inkubationstid, förmå bilda anti-toxiner och äro utrustade med en haptofor och en toxofor molekylgrupp. Se anti-, ek-to-, endotoxin, toxalbumin, toxoprotein. Toxi'num diphthe'ricum calefa'ctum: kontrollreagens för Schick's prov); berett gnm inaktivering av reagens för Schick's prov. T. diphter. diagnosticum (reagens för Schick's prov): berett av sterilt filtrat från kultur av Corynebacte'rium diphtheri'ae utspätt så, att 0,1 ml innehåller den för Schick-provet tjänliga giftdosen. T. strep-toco'ccicum scarlati'nce calefa'ctum: (kontrollreagens för Dick's prov): berett av inaktiverat reagens för Dick's prov. T. strep-tococc. scarl. diagnosticum (reagens för Dick's prov): berett av sterilt filtrat från kultur av Corynebacte'rium diphtheri'ae ut-piskt skarlatinatoxin, vilket filtrat utspätts så, att det i 0,1 ml innehåller den till Dick's prov lämpliga giftdosen. Jfr serum.

To'xisk, (/. To'xicjus, -a, -um): giftig. T. ek-vivale'nt: den för förgiftning av 1 kg kroppsvikt nödvändiga giftdosen.

Toxo- (av g. toxiko'n): gift-, -fo'r grupp (av g. phore'o, bära): den egentliga, giftigt verkande delen av toxinmolekylen. Jfr haptofor grupp, -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): alstrad av gift 1. giftalstrande. -geni'n: anafylaktisk reaktionskropp. -i'd (/. -es av g. ei'dos, utseende): ogiftiga modifikationer av toxiner vilkas toxofora grupp (genom värme) avgiftats, medan den haptofor a, antikroppsbildande gruppen ännu är verksam. Se sidokedjeteorien. '-ner: modifierade toxiner med mindre affinitet till antitoxinet; anses orsaka de sena difteriska förlamningarna. -no'ser: syn. toxikonoser. -pepto'ner: giftiga peptoner.

Toxopla'smia, -atis (l. av g. pla'sma, det formade): en art protozoer parasiterande i epi-telceller hos människa, däggdjur o. fåglar Toxoplasmo's (2. -is, -is): av toxoplasma orsakad sjukdom, mest medfödd och hos spädbarn, med symptom på encefalomyelit och korioretinit samt ledande till hydro-cefalus i förening med mikrocefali. Jfr

Toxoproteiner: giftiga äggviteämnen. Toynbee's försök: auskultation i hörselgången med hörslang medan den undersökte utför sväljningsrörelser med sluten mun och tilltäppta näsöppningar. Jfr Valsalva. TR: se tuberkulin.

TPI-testen (TPI = Treponema pallidum immobilisation): undersökning av patient-serums förmåga att immobilisera en uppslamning av Treponema pallidum; hjälpmedel för säkrande av diagnosen vid upprepade positiva WR och flockningar utan anamnestiska eller kliniska tecken på lues; positivt utslag, om spirillerna förlora, negativt, om de bibehålla sin rörlighet. Syn. Nelson's syfilisreaktion; jfr Wassermann.

Trabe'culja, gen. och pl. -ae (l. dim. av trabs, bjälke): fina bjälkliknande strängar, t.ex. bindvävssträngarna i lymfkörtlar och mjälte. T. ca'rnece: de muskulösa bjälkarna i hjärtats hålor. T. co'rporum cavernoso'rum: det i penis svällkroppar befintliga av bindväv o. glatta muskeltrådar bestående maskverket. Trabekule'rad blåsa: urinblåsa med hypertrofierad, i blåsans lumen som valkar framträdande muskulatur. Vid prostatahy-pertrofi och andra hinder. Syn. vessie à co-lonnes.

Trab]s, '-is (i.): bjälke. T. ce'rebri: syn. corpus callosum. Trache'a, Tracheo-: se trakea, trakeo-. Tra'ct|us, -us (/. av tra'here, draga): snöre, stråk. — T. corticonuclear (T. corticobul-ba'ris, INA): den övre delen av pyramidbanan, som slutar vid de motoriska nerv-kärnorna inom hjärnan och förlängda märgen. T. corticospinals: de delar av pyramidbanan, som gå ned i ryggmärgen och sluta vid framhornscellerna. T. corticospinals (pyramidaiis) ante'rior [Fasciculus cerebrospina'lis ante'rior (pyramida'lis antenor), BNA; T. cortico-spina'lis ventra'lis, INA]: framsträngspyramidbanan. T. cort.-spina'Iis(pyramida'Iis)Iatera'Iis [Fasciculus cerebrospina'lis latera'lis (pyramida'lis lateralis), BNA; T. corticospina'lis latera'lis, INA]: sidosträngspyramidbanan. T. i'lioti-bia'Iis: starkare stråk i fascia lata på latera-la ytan av överbenet. (T. longitudina'lis media'lis): fasc. longitudina'lis media'lis. T. ol-facto'rius: närmast bulbus olfactorius liggande del av lukthjärnan. T. o'pticus: synnervens sträng från synnervskorsningen till corpora geniculata. Syn. synsträngen. T. rubrospina'lis: nervbana från nucleus ruber ned till ryggmärgens sidosträng. Syn. Mo-

nakow's bunt. T. spinocerebellars ante'rior [Fasciculus anterolaterals superficialis (Gowersi), BNA; T. spino-cerebell. ventra'lis, INA] och T. spinocerebell. poste'rior (Fasciculus c er eb ellospina'lis, BNA; T. spino-cerebell dorsalis, INA): tvenne uppåtstigande, ytligt i ryggmärgens sidosträng liggande banor ("sidosträngsbanorna"), sammanbindande nervceller i ryggmärgens bakre horn o. substantia intermedia lateralis resp. celler i dess bakhorn med lillhjärnan.

Tragaca'ntha: dragant, stelnat gummislem från astragalusarter i Mindre Asien.

Tra'gjc|us, -a, -um (/.): hörande till tragus.

Tra'gj|on, -i (/. av g. tra'gos, bock) (antrop.): punkt vid övre randen av tragus.

Tragi'pili (av g. tra'gos, bock -f I pi'lus, hår): håren i yttre hörselgången.

Trago- (av g. tra'gos): bock-, -foni', (/. -pho-n|i'a, -i'ae av g. phone', stämma): se egofo-ni. -inaschali', (/. -mascbal|i'a, -i'ae av g. mascha'le, axill): en luktande perspiration från axillen.

Tra'g|us, -i (/. av g. tra'gos, bock): den bakåt vettande fliken från öronmusslans främre mittparti, -press: rytmiskt intryckande av t. i hörselgången med fingret för åstadkommande av pneumomassage av trumhinnan.

Trake'a, [/. Trachela, -ae av g. trachei'a,fem. av trachy's. skrovlig (p.gr. av det ojämna utseende, broskringarna giva)]: luftstrupen. Trakealgi', (/. Trache-alg|i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärta i t.

Trakea'1- (/. Trachea'l|is, -e): som hör till trakea. -kanyl: ett böjt metallrör för instickande i trakea efter trakeotomi. -rassel: grovblåsiga rassel av ödem i trake'a (ofta hos döende), -steno's: förträngning av trake'a. -ton: amforisk klang vid perkussion av trake'a vid infiltration 1. kompression av lung-spetsarna.

Trakei't, (/. Tracheites, -idis): luftrörskatarr.

Trakel- (/. Trachel- av g. tra'chelos, hals): prefix i betydelsen hals. '-agr|a, -ae (/. av g. a'gra, attack): gikt i halsen, -ektomi', (/. -ectom I i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): bortskärande av uterushalsen. -ektomo|-pexi', (/. -ectomo|pex|ia, -i'ae av g. ektome', utskärning + pe'xis, fixation): partiell excision och fixation av uterushalsen. -emato'm, (/. -aemato'm|a, -atis): se trakelhematom. -heroafo'm. (1. -hamato'mja, -atis av g. hai'ma, blod): hematom i m. sternoclei'domas-toide'us hos nyfödda, -i'sm (/. -us, -i): tonisk kontraktion av halsmusklerna vid epilep-Trakelokyfos

tiskt anfall, varigenom venös stockning uppstår i huvudet. -i't (/. -is, -idis): infl. i uterus-halsen. Syn. cervicit.

Trakelo- (l. Trachelo- av g. tra'chelos): hals-, -kyfo's, (/. -cypho'slis, -is av g. ky'phos, puckel): bakåtriktad konvexitet av halskotpelaren. -pexi', (I -pex|i'a, -i'ae av g. pe'xis, fixation): fastsyende av uterushalsen till annat organ, -rrafi', (I. -rrhaph|i'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): suturering av brusten cervix uteri, -tomi', (/, -tom|i'a, -i'ae av g. tome', snitt): insnitt i cervix uteri.

Trakeo- (l. Tracheo- av g. trachy's, ojämn): prefix med betydelsen hörande till luftröret. -bronki't, (I. -bronchit|is, -idis av g. bro'nchos, luftrör): samtidig infl. i trake'a och i bronkerna. -ce'I|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): herniös utbuktning av trakealslem-hinnan (genom brosklucka) 1. divertikel av trake'a; även om andra med trake'a genom sår 1. fistlar kommunicerande luftsvulster på halsen. -laryngi't (/. -is, -idis av g. la'rynx, struphuvud): inflammation i luftrör och struphuvud, -pathi'a osteopla'stica: nybildning av brosk- och benväv i luftröret, -pyo's (l. -is, -is av g. py'on, var): varig infl. i trake'a. -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): spegelundersökning av trake'a. -steno's (/. -is, -is av g. steno's, trång): förträngning av luftröret, -stoma, (/. '-stom|a, '-atis av g. sto'ma, mun): konstgjord luft-rörsfistel. -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): öppnande av luftröret ovanför (t-a superior) 1. nedanför (t-a inferior) isthmus thyreoide'ae medelst kniv, trakeoto'm, för undanröjande av hotande kvävning, t.ex. vid difteri.

Trako'm, (/. Tracho'm|a, -atis av g. trachy's, skrovlig): skrovlighet; en i flera länder endemisk och smittsam kronisk katarr i ögats bindehinna med follikelansvällningar s.k. trakomkorn samt småningom ärriga skrumpningar. Syn. conjunctivitis granulo'-sa, egyptisk ögonsjkd. Jfr Abrus præcato-rius. Trakompincett: pincett konstruerad för utpressning (expression) av trakomkor-nen.

Traktion, (/. Tra'ctjio, -io'nis av tra'here, draga): dragning, t.ex. med förlossningstången. -s|diverti'keli genom dragning utifrån, t.ex. av skrumpnande tuberkulösa lymfkörtlar uppstående divertikel, särsk. å matstrupen. Jfr pulsionsdivertikel.

Traktojtomi', (/. Tracto|tom|i'a, -i'ae av tra'c-tus, stråk + g. tome', snitt): operation för genomskärande av en nerv-tractus (speciellt av den spinala trigeminusroten och ryggmärgsbanor).

Traky|foni', (/. Trachy|phon|i'a, -i'ae av g. trachy's, skrovlig -f- phone', ljud): skrovlighet i rösten, heshet.

Tran: tjockflytande fett av sjödjur, t.ex. fisklevertran (-olja), oleum jecoris.

Trance (e.): viljelöst tillstånd, t.ex. under extas, hypnos, somnambulism, vigilambulism.

Trans- (/.): prefix med betydelsen på andra sidan om, igenom, om-1. överordnad.

Transaminaser: enzym som frigörs vid sönderfall av transaminasrika vävnader såsom vid hjärtinfarkt, maligna tumörer och traumatiska skador. De åvägabringa det reversibla överförandet av en aminogrupp till en ketonsyra. Se GOT och GPT.

Transcende'nt (av /. transce'ndere, överstiga): översinnlig. Syn. metafysisk.

Trans- (/.): igenom-. -corticat|Is, -e (/. av co'rtex, bark): se transkortikal. -duodenal-spolning: tarmutspolning

genom duodenal-sond. -ferri'ner; ^-globuliner med förmåga att binda och transportera järn. -fe'rt (av /. fe'rre, föra): överförande på suggestiv väg (t.ex. medelst påläggande av metallplattor, magneter osv.) av vissa nervsymptom, ss. smärta, känslolöshet, darrning o.a. från den ena sidan av kroppen till motsvarande plats å andra sidan, -fixation, (/. -fixat|io, -io'nis av transfi'gere, genomsticka): genomstickning. -foration, (/. -forat|io, -io'nis av trans-fora're, genomborra): genomborrning, »formation, (/. -format|io, -io'nis av transfor-ma're, omforma): omvandling. Transforma-tionslagen: se wolffska tr.-lagen. -fusion, (/. -fu'slio, -io'nis av transfu'ndere, övergjuta): sammanblandning, överförande av blod från en individ "givaren" till annan "mottagaren". Jfr infusion, injektion, blodtrans-fusion. -itivi'sm (/. -us, -i av transite, övergå): sinnessjukas förhållande att tillskriva andra människor upplevelser, som de själva haft, 1. att hålla de andra för att vara rubbade. -ito'risk, (I -ito'ri | us, -a, -um): övergående. T. sinnessjukdom: kortvarig psykisk rubbning vanligen med raseri och efterföljande glömska, mestadels på epilep-tisk grundval, -kortika'1, (/. -cortica'l|is, -e av co'rtex, bark): egentligen det som ligger utanför barken, varmed något oegentligt betecknas associationsbanor, som förena begreppscentra i hjärnbarken och språkcentra, -kuta'n: se perkutan. -labyrintär operation: op. varunder man tränger fram genom t rumhåla och labyrint till innanför liggande akustikustumör. -mineralisation, (/. -minera-lisat|io, -io'nis): förändring i kroppssafters och -vävnaders mineralsammansättning, spec, jonförskjutning i blodet efter röntgen-Trapezius

bestrålning, -mission, (/. -mi'ss'io, -io'nis av transmitter, översända): överföring, -mutationsläran, (av I transmuta're, utbyta): se descendensläran, -pare'nt (av /. pare're, synas): genomskinlig, -peritonea'! (l. -is, -e av g. perito'naios, bukhinna): genom bukhinnan (t.ex. t. cervikalt kejsarsnitt), -piration, (/. -pira'tjio, -io'nis av spira're, andas): svettning, eg. hudandning, -plantat, -plantation, (/. -plantat]io, -io'nis av planta're, sätt-kvist): operativt överförande av levande vävnad (t.ex. hud, benhinna), trans* planta'tet, på annan individ av samma art (homo- 1. isoplastik) 1. på samma individ vid annan plats (autoplastik). Transplanta-tionsmetastaser: svulstutbredning genom utsådd av lösryckta svulstpartiklar över ytor (t.ex. serosa hinnor), -plantationsiminunitet: intoleransstatus framkallat genom transplantation av vävnad mellan genetiskt olika individer, -position, (l. -posi't|io, -io'nis av po'nere, ställa): överflyttning. T. av aorta och truncus pulmonalis: då de bytt plats med varandra. T. vi'scerum: se situs inversus. -sudatio'n, (I. -suda't j io, -io'nis av suda're, svettas): icke infl. utgjutningar, enkel hydrops, genom kärlväggarna. Jfr exsudat, exsudation. -termi' (av g. the'rme, värme): se diatermi. -verse'll, (I. -ve'rsjus, -a, -um av ve'rtere, vända): förlöpande på tvären, tvärs igenom, -vers]ektomi', (/. -ecto-m|i'a, -i'ae av transve'rsus, tvär- -f g. ektome', utskärning): op. avlägsnande av proc. transversus på en kota, -versosta's, (/. -ver-so'stas|is, -is av transve'rsus, tvärställd -f g. sta'sis, stillastående): kvarblivande av tarminnehållet i en co'lon transve'rsum vid atoni i densamma, -vesika'1, (l -vesica'l|is, -e av vesi'ca, blåsa): genom blåsan, t.ex. transvesika'1 pyelografi: röntgenfotografering av blåsan efter dess fyllande med kontrastmedel, infört genom kateter. -vestiti'sm (/. -us, -i av ve'stis, klädnad): sexuellt betonad benägenhet att kläda sig i det motsatta könets dräkt. Transvestiter: så beskaffade människor.

Trape'zi]us, -ia, -ium, Trapezoid je'us, -e'a, -e'um (i. av g. tra'peza, bord -f- ei'dos,form): som tillhör resp. liknar en oliksidig fyrhörning, t.ex. musculus trape'zius.

Tratt-bröst: trattformig indragning av nedre delen av bröstbenet. Syn. pe'ctus infundi-bulifo'rme. Jfr skomakarebröst, -bäcken: blott vid bäckenutgången förträngt bäcken.

Traube's dubbelton: systolisk och diastolisk ton över arteria femoralis, vid aortainsuf-ficiens. T. rum: rummet mellan vänstra nedre bxöstkorg&randen, bjärt-, lever- och

mjältdämpningen, normalt med tympanitisk perkussionston, vid exsudat dämpning. Trauli'sm (/. -us, -i av g. traulismo's, läspning): se dysarthria litera'lis, rotacism. Tra'um|a, -atis, pl. -ata (/. av g. trau'ma, sår, slag): skada, sår, våldsåverkan. — Traumatisk, (/. Traumatic]us, -a, -um): hörande till trauma: T. neuros: av kroppsliga 1. själsliga traumata orsakade hysteriska 1. neurasteniska sjukdomstillstånd. T. psykos: på traumatisk väg uppkommen ps., t.ex. genom direkt skada å skallen 1. hjärnan 1. andra kroppsdelar (reflexpsyko'ser) 1. genom

chockverkan (skräckpsyko'ser). T. reaktion: en vid många traumatiska neuroser efter avbrytande av en faradisk muskelretning följande vågformig rörelse, växlande med fibrillära 1. kloniska ryckningar. — Traumatism (/. -us, -i): av starkare traumata stört allmäntillstånd. Traumato- (av g. trau'ma): trauma-, -logi', (l. -logj'i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): olycksfallslära. -pné, (/. -pnoe'|a, -ae av g. pnoe', andning): utträde av luft (vid respiration) genom ett perforerande sår i bröstväggen. Tredagarsfebera: se exanthe'ma su'bitum. Trefi'n: liten handtrepan. Treglasprovet: urinröret utspolas till bulbus co'rporis caverno'si ure'thræ och spolvatt-net uppfångas för sig, därefter låtes o. uppfångas urinen i två portioner, för differentialdiagnos mellan uretrit och cystit. Jfr två-glasprovet, femglasprovet. Treitz' he'rnia: se h. duodenojejunalis. Trekomponentsteorin: se Young-Helm-holtz' färgteori. Trelagersputa: sputa, som vid stående i glaskärl skilja sig i 3 lager, det understa bestående av var, det mellersta av vätska och det översta av skum, äro karakteristiska för bronkiektasier.

Tremato'des (av g, tre'ma, öppning + -o'des, -artad): sugmaskar. Hit höra Schistoso'ma haematobium och Fasci'ola hepatica. Tre-mato'dicjus, -a, -um (l): sugmask-. Treminutersreaktionen: se Nonne-Apelt's prov.

Tremmato|logi', (!. Thremmato | log | i'a, -i'ae av g. thre'mma, dibarn + lo'gos, lära): läran om ärftlighets- o. variationslagarna (föråldrad beteckning). Tre'mens (/.): darrande. Tre'm|or, -o'ris (/.): darrning. T. oscillato'-rius, T. vibrato'rius: t. med 3—6 resp. 8—9 darrningar i sekunden. Trendelenburg's försök: vid sammantryckning av v. saphe'na ma'gna å överbenet fylla sig de genom vertikalläge (medTrepan

foten uppåt) förut till sammanfall bragta vari'cerna vid hängande ben ånyo med blod, därest i djupare vener än v. saph. magna liggande klaffar äro insufficient a, men förbli sammanfallna om endast klaffarna i sa-fena äro insufficienta. T. kanyl: ett slags tampongkanyl. T. läge: kroppen i ryggläge med huvudet lågt och bäckenet högt samt underben o. fötter hängande över kanten av det upp till 45° snedställda operationsbordet. Syn. bäckenhögläge. T. operation: 1. vid lungemboli öppnande av lungartären genom 1—2 cm långt snitt, utdragande med korntång av embolus ur huvudstammen och dess båda grenar; 2. vid varicer resektion av v. saphena magna i 6—8 cm längd ovanför gränsen av övre och mellersta överbens-tredjedelen. T. tecken: vid insufficiens av glute'erna (medius o. minimus) sjunker, vid försök att stå på det sjuka benet med lyftat friskt ben, bäckenet ned på den friska sidan och kroppen böjes för jämviktens bibehållande över åt den sjuka sidan.

Trepan (av g. try'panon, borr): cylinderformad borr, för genommejsling av ben, t.ex. kraniet, -ation, (/. -a'tjio, -io'nis): genomborrning medelst trepan. Trephi'n: se trefin.

Trepone'ma pa'llidum (/. av g. tre'po, vända 4- ne'ma, tråd 4- I pa'llidus, blek): syfilis-spiroketen, Spirochæ'ta pa'llida.

Trepo|pné, (Z. -pnoe'|a, -ae av g. tre'po, vända 4- pnoe', andning): tillstånd, varvid andningen är lättast i liggläge.

Trepso|Iogi', (/. Threpso|log|i'a, -Vae av g. thre'psis, nutrition 4- lo'gos, lära): nutri-tionslära.

Tretamin: medel vid leukemi.

Treudds [hand: hand med 3 lika långa, som uddar utstående mellanfingrar, t.ex. vid kondrodystrofi. Syn. main en trident.

Tri- (av g. trei's): tre-, -aci'dlosning (Ehrlichs) (av /. a'cidum, syra): färglösning för färgning av blodpreparat, bestående av orange-G, syrefuksin och metylgrönt. -a'd: tretal (av symptom m.m.) se t.ex. Hutchin-son's t., Merzeburger's t. Syn. trias, -amteren (l. -um, -i): diuretikum. Till skillnad från tiazidderivaten snarast kaliumre-tinerande. -angula'r|is, -e, (l. av a'ngulus, vinkel): triangelformad. '-[as, -adis (/.): se triad, -aziquon, (/. -um, -i): alkylerande medel vid leukemi och elakartade tumörer.

Tribadi', (/. Tribadism |us, -i, av g. tri'bo,

gnida): otukt kvinnor emellan, onani, cun-

nilingus 1. gnidande av könsdelarna mot varandra. Triba'd: kvinna, som driver t.

Tribasilarsynosto's (av g. trei's, tre 4 ba'sis, grund 4- syn, tillsammans + oste'on, ben):

förtidig förbening mellan de tre skallbas-benen: pars basilaris av os occipitale o. det av två ben uppbyggda kilbenet = os triba-sila're, med förkortning av skallens bas och därmed insänkt näsrygg och kretinartat utseende som följd.

Tribrom-aldehydhydrat: bromalhydrat. -mc-ta'n: bromoform.

Tri- (av g. trei's): tre-. -ce'phai|us, -i (/. av g. kephale', huvud): missfoster med tre huvuden. '-ceps (/. av ca'put, huvud): med tre huvuden, ss. musculus t. på överarmen. Tri-cepsreflex: vid slag på tricepssenan vid höjd och böjd arm uppstår ryckning i underarmen.

Trich-: se även trik-.

Tricho- (av g. thrix): hår-. -ce'phal|us di'spar (/. av g. kephale', huvud -f 1. dispar, olik): piskmask, liten enkönad trådmask har sitt namn av, att masken avsmalnar mot huvudändan och bildar likt en pisksnärt sittande på den tjockare bakre delen; borrar sig med huvudet in i tjocktarmsslemhinnan; förekommer hos oss mera sällan o. mest i de sydligare landsändarna. Jfr A'scaris, Oxyu'ris. -cephali'as|is, -is, -cephalo's[is, -is (/. av g. kephale'): infektion med Trichoce'phalus, som vid viss massförekomst leder till anemi.

Trkho'monas vagfna'lis (/. av g. thrix, hår 4 mo'nos, ensam 4 /. vagi'na, slida): päron-formig flagellat, förorsakande kolpit (triko-monasfluor).

Tricvirus: (förkortning av trachoma inclusion conjunctivitis) virus. Sambandet mellan inklusionsconjunktivit (paratrakom) och uretralinfektion tycks vara säkerställt.

Tricylisk: förening innehållande tre bensol-ringar.

Trifalangi'sm, (/. Triphalangi'sm|us, -i): förekomst av tre falanger.

Trifenylmetanfärgänmen: karakteriseras av den tvåvärdiga gruppen (R-CeH^aC: , som ersatt en ketonsyreatom i en kinon-kärna. Reduceras lätt till färglös aromatisk hydrokinon (leukoföreningar) R • CHk

Nc-CöILiO, färgämne: R.CH/

R • CHåv

NCHCeHU-OH R-CH./

leukoförening. Denna kan betraktas som

att derivat av trifenylmetan

CöHsv

\CHCeH5 Hit höra auriner, ftaleiner och fuksiner.Trifluoperazin

Trifluoperazin (/. -um, -i): neuroleptikum, se'dativum.

Trifluormetylacetoxiprogesteron: medel mot migrän.

Trigeminal I is, -e (/.): hörande till trigemi-

nusnerverna.

Tri|ge'mini (L pl. av g. trei's, tre + /. ge'-

minus, tvilling): 1. trillingar; 2. båda trige-minusnerverna. — Trige'minus: femte hjärnnerven; även om pulsus trigeminus. Trige'minusneuralgi' (av g. a'lgos, smärta): neuralgi i trigeminusområdet. Syn. ansikts-neuralgi, opsi-,

prosopalgi, tic douloureux. Triglycerider: föreningar av glycerin med 3 fettsyror. De helt dominerande fetttyperna i fettväv. Upplagringsform av fett i organismen, intimt förbunden med organismens energiomsättning. De omättade fettsyrorna med mer än en dubbelbindning i molekylen kunna ej syntetiseras i kroppen och intaga vanligen ^-ställning medan övriga såväl mättade som omättade med endast en dubbelbindning intaga a-ställning och de kunna syntetiseras i kroppen, 0:c8h4:0 h0-c6h4-0h

kinon (färgad) hydrokinon (färglös)

r • cjh4\ r* c6h4v

pc: c6h4:0 ^>ch • c6h4- oh

r-c6h4/ r-c8h4-

färgämne leukoförening

Trigonocysti't (/. -is, -idis av g. tri'gonon -f g. ky'stis, blåsa): infl. i trigo'num vesi'cae. Trigo'n|um, -i (/. av g. tri'gonon): trekantigt fält. — T. caro'ticum (Fo'ssa caro'tica. BNA): fältet mellan dorsala buken av m. diga'stricus, övre buken av m. omohyoideus o. främre randen av m. sternocleidomastoi-deus. Palpationsställe för a. carotis. T. del-toideopectorale, BNA: fältet mellan m. del-toide'us o. laterala randen av m. pectoralis major. Syn. Mohrenheim's grop. T. fe-mora'Ie: fältet mellan ligamentum inguinale, muse, sartorius och mediala randen av muse, adductor longus. Syn. Scarpa's triangel. T. habe'nulæ: litet trekantigt fält på mediala sidan och mitten av thalamus opticus på ömse sidor om tallkottskörtelns fäste, bakåt begränsat av de övre fyrhögarnas främre rand. T. interradia'Ie: trekantigt fält på sidan om de bakre fyrhögarna. (T. Lieutaudi): t. vesicæ. T. lumbale: fältet mellan höftbenskammen, bakre randen av mus-culus obliquus abdominis externus och främre randen av musculus latissimus dorsi. Syn. (t. Petit i). T. olfacto'rium: vid bakre änden av tractus olfactorius. T. omoclavi-cula're (Fo'ssa supraclaviculars major, BNA): mellan nyckelbenet och båda fästena

för mm. steraocleidomastoide'i och nedre buken av m. omohyoide'us. T. paramacula're: i näthinnans nervtrådslager. (T. Petit i): trigonum lumba'le. T. retromola're, INA: trekantiga benytan på underkäken bakom bortersta mol ar en. T. submandibular (Re-gio submaxillar is, BNA; R. submandibula'-ris, INA): området mellan underkäken o. m. sternocleidomastoide'us. T. vesi'ese: det släta fältet mellan inre urinrörsmynningen och urinledarnas inmynningar. Syn. (t. Lieutaudi). Trijod|meta'n: jodoform. -thyronin: körtelhormon i sköldkörteln. Trik- (l. Trich- av g. thrix): hår-, -algi', (l. -alg I i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärtor hos nervösa vid strykning på håret. Syn. trikodyni. -angi | ektasi', (I. -ectasji'a, -i'ae av g. angei'on, kärl -f- e'ktasis, utvidgning): dilatation av kapillärkärlen, -atrofi', (/. -atroph|i'a, -i'ae av g. a priv. + tro-phe', näring): a. av hårlökarna, ledande till hårskörhet. -auxi', (/. -au'x|is, -is av g. au'xesis, ökning): se hypertrichosis. -i'as|is, -is (/.): instjälpning av ögonfransarnas hår inåt bindehinnesäcken. -i'na spiralis (/.): trikinen, en liten spiralvriden nematod, som uppträder dels i tarmen, tarmtrikiner, dels i muskler, muskeltrikiner 1. trichine'llce (de i tarmen utkläckta tarmtrikinernas ungar, som via blod- och lymfkärl invandra i skelettmuskulaturen o. där inkapsla sig); smitta överföres gnm förtäring av rått 1. illa kokt 1. stekt kött. Trikino's, (/. Trichino's|is, -is): trikinsjuka; ofta dödligt förlöpande sjkd. karakteriserad av mag- o. tarmrubbningar, yrsel, trötthet, muskelsmärtor o. svåra allmänsymptom. Trikloretylen, (l. Trichlorethylen|um, -i): "tri": narkotisk verkan vid inhalation. Trtklor-isopropylalkohol: syn. isopral. -me-ta'n: syn. kloroform, -metiazid, (/. Trichl-ormethiazidjum. -i): diure'tikum -ättiksyra: syn. a'cidum trichlorace'ticum. Triko- (l. Tricho- av g. thrix): hår-, -bakterier (av g. bakte'rion, liten stav): trådbakterier; algerna närstående, trådformiga b. ss. Leptothrix, Cladothrix; se trikomycetes. Syn. desmobakterier. -bezoa'r: av hopfiltat hår bestående konkrementlika bollar inom magtarmkanalen, hårbollar, t.ex. hos nötkreatur, som slicka sina kamrater, 1. hos kvinnor med mani att svälja hår. Trik-odyni', (l. Trich-odyn|i'a, -i'ae av g. thrix, hår -f ody'ne, smärta): smärta vid hårets vidrörande. Syn. trikalgi. Triko- (/. Tricho- av g. thrix): hår-, -estesi', (/. -sesthesji'a, -i'ae av g. ai'sthesis, känsel):Trikotomi

känselförnimmelsen vid beröring av eget hår, "hårkänsel", -fagi', (/. -phag|i'a, -i'ae av g. phagei'n, äta): hårätande, -fyti', (/. -phyt|i'a, -i'ae av g. phyto'n, växt): av tri-kofytonarter orsakade hår- o. nagelsjukdomar. Trichophyton tonsu'rans: hår- och skäggsvamp. Trikofyti'n: polyvalent vaccin ur trikofytonstammar. Trikofytär: som avse trikofyti. -fyto's, (/. -phyto's|is, -is): svampsjukdom förorsakad av Trichophyton. -glossi', (/. -gloss I i'a, -i'ae av g. glo'ssa, tunga): hårtunga, tunga med förtjockade papiller. '-monas ho'minis: med långa gisseltrådar försedda, äggformade protozoer hos människa; T. vaginalis: i vagina; T. in-testina'lis: i tarmen, '-monasflu'or: av T. vaginalis orsakad fluor. -myc|e'tes, sing, -es (/. av g. my'kes, svamp): trådsvampar med mycelium, förgreningar och sporer med mycelium, förgreningar och sporer omfattande cladotrix-, leptotrix- och streptotrixarter. Jfr haplobakterier. Trikomyko's, (Trichomycosis): samlingsnamn för hudens svampsjukdomar. -mycin: antibiotikum, '-phyton: se trikofyti. -polio's (l. -is, -is av g. polio's, grå): grånande av håret, -ptilo's (/. -is, -is av g. pti'losis): längsklyvning av hår från hårspetsarna; även syn. för trichorrhexis no-do'sa. -rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): hastigt håravfall, -rrexi', (l -rrhe'x|is, -is av g. rhe'xis, bristning): hårbrott. Trichorrhexis nodo'sa: gråvita, knutiga ansvällningar på oregelbundna avstånd i hårskaftet, vid vilka håret ofta brytes och håraändarna mikroskopiskt förete en kvastformig klyvning. Syn. Beigel's sjkd. -sclii's, (l. '-schis|is, -is av g. schi'sis, klyvning): klyvning av håren, '-s (/. -is, -is): samlingsnamn för hårsjukdomar. Tricho'sis caru'nculce: abnorm hårväxt på tårkarunkeln. -tilloma-ni', (/. -tilloman I i'a, -i'ae av g. ti'llo, draga 4- mani'a, galenskap): sjuklig drift att plocka sitt eget hår.

Triko-tomi', (/. Tricho-tom | i'a, -i'ae av g. tri'cha, i 3 delar): tredelning.

Trikreso'1: råkresol.

Tri- (av g. trei's): tre-, -kromasi', (/. -chroma-s|i'a, -i'ae av g. chro'ma, färg): normalt färgsinne i fråga om de tre komponenterna rött, grönt, violett. Trikoma't. -kuspida'l(is), (/. -cuspidal j is, -e av cu'spis, spets): tre-spetsad. V alv a t.: atrioventrikulärklaffarna i högra hjärthalvan, "trikuspidalis". Tri-kuspidal(is)-fel, -insufficiens, -steno's (i val-va t.), -]okular, (/. -locu!a'r|is, -e av lo'cuius, fack): trefackig.

Trimetadion, (/. Trimethadiou[um, -i); oxa-zolidindionderivat, antepile'ptikum.

Trimetafan, (l. Trimetaphan|um, -i): gang-lieblockerande och blodtryckssänkande.

Trimipramin (/. -um, -i): tricykliskt tymo-leptikum; medel mot depression.

Trinitrofenol: pikrinsyra, enatomig fenol /(N02)3

CeH2<^ Färgämne (gulfärgning).

X)H

Explosiv och användes till rökfritt krut.

/CHs

Trinitrotoluol, trotyl: C6H2/

HISTOL

sprängämne.

Trio'xi-: föreningar, som hålla 3 OH-grup-

per.

Tripeienamin (/. -um, -i): antihistaminikum, antialle'rgikum.

Tri|plegi', (/. -pleg|i'a, -i'ae av g. trei's, tre -f- plege'): förlamning av en övre och båda undre extremiteterna (hemi- + paraple-gi). '-plex (/.): tredubbel.

Tri- (av g. trei's): tre-, -ploldi': se polyploidi. -kori', (/. -cor|i'a, -i'ae av g. ko're, pupill): förhandenvaron av 3 pupiller, -opi', (/. -op|i'a, -i'ae av g. ops, öga): synrubbning varvid alla föremål synas tredubbla.

Trip(p)el I fosfat (av g. tri'pous, trefotad): am-monium-magnesiumfosfat, utfaller i likkis-telockformade kristaller i alkalisk urin.

Trippelvaccinering: vaccinering med kombinerat ymp ämne mot kikhosta, difteri och stelkramp.

Triprolidin (/. -um, -i): antihistaminikum, antiallergikum.

Tri'pus coeli'acus, T. Halleri (av g. tri'pous, trefotad -f- koili'a, buk): gammal benämning på delningen av truncus coeli'acus i artärerna till magsäcken: arte'ria ga'st-rica sinistra, till mjälten a. liena'lis, och till levern: a. hepa'tica commu'nis.

Tri'quetr|us, -a, -um (/.): trekantig. Os tri'-quetrum.

Tri'sm|us, -i (I. av g. trismo's, skrik): mun-läsa genom tonisk kramp i tuggmusklerna, vid tetanus. T. neonato'rum: munläsa vid tetanus hos nyfödda.

Tri|stiki', (/. -stich|i'a, -i'ae av g. trei's, tre + sti'chos, rad): förekomsten av 3 rader ögonfransar.

Tritanopi (av g. tri'tos, den tredje -f a priv. + ops, öga): violettblindhet.

Triti'ce|us, -a, -um (/.): vete-.

Trituration, (/. Tritura't|io, -io'nis av tri-

tu'ra, tröskning): 1. finsammanrivning (med mjölksocker); 2. rivning och knådning av starrlinsen.

Troaka'r: se trokar.

Trocha'nt|er, -e'ris (l. av g. trochante'r): vän-Trochiscus

dare. T. ma'jor och T. minor: det stora och det mindre benutsprånget på lårbenets övre del. Trochante'ricjus, -a, -um (/.): som hör till trochanter.

Trochisc|us, -i, pl. -i (/. av g. trochi'skos, litet hjul): medikamentösa beredningar i kak-

1. skivform avsedda att smälta i munnen. Jfr pastill, tablett. T-i codei'm phospha'-tis: kodeinfosfatkakor. T-i glycyrrhi'zae opia'ti: bröstkakor med opium. T-i santo-ni'ni: santoninkakor.

Tro'chle|a, -ae (l. av g. trocho's, hjul): rulle. 1. rulliknande ytor och brosk- och rull-artade bildningar, som verka som en rulle;

2. i inskränkt bemärkelse: det i fove'ola trochlea'ris belägna brosk, vid vilket senan för m. obliquus bu'lbi supe'rior ändrar sin riktning. T. hu'meri: nedre överarmspipans ledyta mot ulna. T. ta'li: talus' övre ledyta.

Trochlea'rjis, -e (/.): som avser en trochlea, ss. muscülus och nervus t.

Trocho-ce'phallus, -i (l. av g. trocho's, hjul -j- kephale', huvud): rundskalle, missbildning genom för tidig partiell förbening av kronsömmen, -skop: se trokoskop.

-trofi', (7. troph|i'a, -i'ae av g. trophe', näring): suffix i betydelsen näringstillstånd.

Tro'fisk, (l. Tro'phic|us, -a, -um av g. trophe', näring): som rör nutritionen av celler och vävnader. T-a nerver: n. som reglera vävnadernas ämnesomsättning; t-a rubbningar osv.

Trofo- (/. Tropho- av g. trophe'): näring-, -bla'st (av g. blasto's, frö): det cellskikt, som närmast omger det i uterinslemhinnan inbäddade ägget och ur vilket ko'rionvilli uppstå. -blasto'm (/. -a, -atis av g. blasto's, frö): se korioepiteliom. -ede'm, (/. -oede'm|a, -atis av g. oi'dema): se trofödem. -neuroser, (/. -neuro's|es, sing, -is av g. neu'ron, nerv): av trofiska rubbningar åtföljda neuroser t.ex. hemiatrophi'a facia'lis progressiva, Raynaud's sjukdom, -pati', (/. -path i i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): näringsrubbning i allmänhet. -pla'sm|a, -atis (/. av g. pla'sma, det formade): det akromatiska cellinnehållet, enär det förmodas deltaga i cellnutritionen. -spo'ngi|um, -i

(/. av g. spongia', svamp): med särskilda metoder åskådliggjort nätverk i cellerna, vilket anses av betydelse för cellens nutrition, -tropi'sm (/. -us, -i av g. tro'pos, vändning): näringsämnens kemotropiska verkan.

Trof|öde'm, (/. Troph|oede'm|a, -atis av g. trophe', näring -f oi'dema, ödem): kroniskt angioneurotiskt ö. i segmentär utbredning varvid huden är blek, hård och smärt-lös.

Troka'r, (Troica'rt av f. trois carres, tre vinklar): trekantig stilett i tätt omslutande rör för instickande i håligheter och avtappning av vätska, som rinner ur röret efter stilettens utdragande. Syn. troakar.

Troklea'ris, (/. Trochlea'r|is, -e av g. trocho's, hjul): nervus trochlearis, 4. hjärnnerven.

Trokosko'p (av trocho's, hjul + skope'o, betrakta): rörlig apparatur för upptagande av röntgenbilder i liggande ställning.

Trollskott: folklig benämning på lumbago.

Trolnitrat (/. -um, -i): ett alkylnitrat, blod-tryckssänkande och kärldilaterande.

Tromb, (/. Thro'mb|us, -i av g. thro'mbos, blodlever): blodpropp. Avsöndrings-tromb: uppstår i strömmande blod genom att blodplättar, blodkroppar (ev. blott enstaka av dessa element) avsättas ur blodet och är vanligen vit 1. gulaktig (vit t.). Ko a-gulationstromb: uppstår i stillastående blod, varvid blodet utfälles som helhet till en vanligen röd klump (röd t.); vanligast äro blandade tromber med skiktvis blandad röd och vit massa. — Autokton t.: bildad å det sjukligt förändrade kärlstället självt; fortsatt t.: anslutande till den föregående och ev. fortsättande i annat kärl; obtureran-de t.: lumen helt utfyllande t.; parietal-t. och valvel-t.: vid en vägg resp. valvel häftande t., som ej helt tilltäpper kärlet.

Tromb- (/. Thromb- av g. thro'mbos, blodlever): blodpropp-, -angi't, (/. -angit|is, -idis av angei'on, kärl): -arteri't (/. -is, -idis av g. arteri'a, artär): infl. jämte trombbild-ning i kärl resp. i artär, -asteni', (/. -asthe-nji'a, -i'ae av g. asthe'neia, svaghet): funktionell mindervärdighet hos blodplättarna, som ej agglutinera och vanligen även äro missbildade. Form av hemmorragisk diates. G1 a n z m a n n's typ av trombasteni är en sällsynt sjukdom karaktäriserad av ytliga blödningar, förlängd blödningstid, störd koagelretraktion, anisocytos och mikrocy-tos. -ektomi', (7. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): operativt avlägsnande av en tromb. -in: ferment som aktiverar plasmafaktorn proaccelerin (V) till accele-rin (VI).

Trombo-, (l. Tlirombo- av g. thro'mbos): blodlever-, -cy'ter (av g. ky'tos, cell): blodplättar. Syn. hematoblaster, tromboiter. -cy-topeni', (/. -cytopen|ia, -i'ae av g. ky'tos, cell + peni'a, brist): förminskning av antalet trombocyter. Syn. trombopeni. Essentiell trombocytopeni: se pu'rpura thrombo-pe'nica. Malign trombocytopeni: aleuci'a hæmorrha'gica. -cyto's (/. -is, -is av g. ky'tos, cell): ökning av blodplättarnas antal, -fle-Trometamol

bi't, (/. -phlebi'tjis, -idis): infl. av venvägg i anslutning till trombos. -ftis, (/. '-phthis|is, -is av g. phthi'sis, utmärgling): destruktion av trombocyter gnm störd benmärgsfunktion. -ge'n (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): fibrinfermentets pro-enzym. Syn. protrombin, trombinogen. -i'ter: blodplättar, -kina's (av g. ki'nesis, rörelse): framförallt i trombocyterna men även i vävnadsceller förekommande kinas, som överför trombogen i trombin. Syn. tromboplastin, -zym. -lytisk: trombupplös-ande. -pati', (/. -path | i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): anomalier i fråga om blodplättarna. -peni', (/. -pen I i'a, -i'ae av g. peni'a, brist): minskat antal blodplättar. Syn. trom-bocytopeni. -pe'nic|us, -a, -um Q.): trom-bopeni-. -phlebi'tis: se under tromboflebit. '-phthisis: se -ftis. '-s (/. -is, -is): bildandet och beståendet av en blodpropp, -plasti'n (av g. pla'sso, forma): se trombokinas. '-tisk: som hör till trombos. -zym: se trombokinas.

Trometamol (/. -um, -i): medel för parenteral nutrition och för korrektion av elektrolyt- vätskebalansrubbningar.

Trommer's prov: uppvärmning av urin med kopparsulfat o. alkalisk lösning, finnes druvsocker, uppstår vid 60—70° gul-röd fällning.

Tromo- (av g. tro'mos): darrning-. -fili', (/. -phil[i'a, -i'ae av g. phile'o, älska): medfött darrande, -foni', (/. -phonji'a, -i'ae av g. phone', ljud): en dysfoni karakteriserad av tremulerande röst. -mani', (/. -man j i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): delirium tremens. -trop, (l. '-trop|us, -a, -um av g. tre'po, vända): suffix med betydelsen inverkande på, riktad på.

TropæolFn: gult azofärgämne, som av saltsyra färgas brunt. Användes som reagens på saltsyra i magsaften.

Tropa|kokai'n, (/. -cocai'n|um, -i): alkaloid i cocabladen, benzoy'lpseudotropi'n.

Tropasyra: a-fenyl ^-oxipropionsyra /CH2 . OH Cells-CH <(alkoholsyra.

\COOH

Utvinnes ur atropin. Aromatisk oxisyra.

Tropho-: se trofo-.

Tropisk, (/. Tro'pic|us, -a, -um): tillhörande de tropiska länderna. T. splenomegali': se kala-azar. — Tropi'k-feber: svårartad mala'ria. Jfr malaria, -koller: genom tropikklimat, ss. det förmodas, orsakad lätt sinnesrubbning, varvid emellertid även alkoholism m.m. spelar en viss roll. Ingen enhetlig sjkd.

Tropi'ner: förk. för bakteriotropiner. Tropi'sm (/. -us, -i av g. tro'pos, vändning): syn. taxis. Jfr kemota'xis — kemotropism; geotaxis — geotropism; fototaxis; reotaxis; termotaxis.

Trousseau-Lallemand's kroppar: små

konkrement i sädesblåsoraas gångar. Trousseau's fenomen: vid spasmofili och tetani genom tryck (gummislang) å nerver och kärl å. arm 1. ben utlösta karpopedal-spasmer. Syn. medianusfenomenet. T. reaktion: smaragdgrön färgning av gallhaltig urin efter tillsats av några droppar jodtinktur.

Trumf: populär benämning på delirium tremens.

Trumhinnan: membra'na ty'mpani. Trumhinne-massage: åstadkommandet av rytmiska inåt- och utåtrörelser i trumhinnan för lösande av sammanväxningar etc. Jfr pneumomassage o. traguspress. -reflex: vid belysning av trumhinnan med reflektor uppstående ljusreflex från hinnan. Trumhålan: ca'vum ty'mpani. Tnimhåle-provet: är trumhålan hos en fullgången nyfödd fylld av geléartad svullen slemhinna, talar detta för att barnet icke har levt. Syn. öronprovet. Trumpetarmuskeln: muse, buccina'tor. Trumpinnefingrar: klubblika ansvällningar av fingrarnas ändfalanger vid en del kroniska hj ärt- och lunglidanden t.ex. bron-kiektasier. Syn. di'giti hippocra'tici, oste'o-arthropathie hypertrophiante hématique, ost. hyp. pneumonique, kolvfingrar. Trumsjuka: på grund av stark jäsning av fodret i våmmen hos får och nöt uppstående stark gasutveckling. Trumslagarförlamning: förlamning av (vänstra) muse, extensor resp. fle'xor po'llicis lo'ngus i följd av överansträngning vid trummande, ofta även orsakad av ruptur av den infl. 1. på annat sätt förändrade muskelsenan ("trumslagarsenan"). Tru'nclus, -i, pl. -i (/.): bål, gemensam kort kärl- 1. nervstam, från vilken ett antal grenar avgå. — T. arteriosus: den gemensamma stammen för den blivande aorta och den blivande truncus pulmonalis hos fostret. T. brachiocephalics (äldre beteckning = arteria anonyma, BNA): utgör första stora grenen från aortabågen; förgrenar sig i arteria subclavia och a. caro'tis commu'nis på högra sidan. Saknas på vänstra sidan. T. coeli'acus (A. coeli'aca, BNA): bukin-älvsartären; en kort grenstam från aorta ab-domina'lis; av gammalt kallad tripus Haller i, Haller's trefot, enär den delar sigTrübe Schwellimg

i de tre grenarna: a. gastrica sinistra, a. hepatica communis och a. lienalis. T. co'sto-cervica'lis: grenstam från a. subclavia, grenande sig i a. cervica'lis profunda och den översta a. intercostalis: a. intercostalis suprema. T-i lumba'les (de'xter et sini'ster): lymfkärl, vilka samla lymfan från inälvorna och inmynna i du'ctus thora'cicus. (T. lym-phaceus de'xter, INA): ductus lymphaticus dexter. T. pulmona'lis (A. pulmona'lis, BNA): lungartärstammen från högra hjärt-kammaren; delar sig i en gren till högra och en till vänstra lungan (högra resp. vänstra

lungartären). T. sympa'thicus: sympatiska nervsystemets huvudsträng, gränssträngen. T. thy'reo-cervica'lis: grenstam från a. sub-cla'via, grenande sig i a. suprascapularis, a. thyreoide'a inferior, a. cervicalis ascendens och a. cervicalis superficialis.

Trübe Schwellung (t.): se grumlig svullnad.

Tryck-brand: se deku'bitus. -differensförfa-randet: se imdertrycks- och övertrycksförfarande. -förlamning: förlamning genom ihållande tryck å en nervstam t.ex. vid för trånga gipsbandage, -pneumoto'rax: vid ventilpneumotorax uppstående övertryck; åstadkommer förskjutningar av organen, -puls: den för ökat hjärntryck karakteristiskt tröga, långsamma, fulla, spända pulsen. Syn. pulsus cepha'licus. -punkter: för igenkännande av neuralgier viktiga punkter, vid vilka den sjuka nerven är mycket känslig för tryck mot underliggande ben.

Tryga's (av g. tryx, vinmust): ren jäst.

Trypano- (av g. try'panon): borr-, -ci'd (av /. cæ'dere, döda): trypanosomdödande. -pla's-mer (av g. pla'sso, forma): 2-kärniga fla-gellater, som likna trypanosomer, huvudsakligen förekommande hos fiskar.

Trypa|no's (/. -is, -is av g. try'panon, borr -j-no'sos, sjukdom): av trypanosomer orsakad sjkd. Syn. trypanosomiasis.

Trypano | so'm (l. -a, -atis av g. try'panon, borr -f so'ma, kropp): ett släkte av Try-panosomidæ, blodparasiter med en cellkärna och en gisseltråd, som från en gisselkärna bakom huvudkärnan löper längs kroppen i den undulerande membranen och slutar fritt i främre änden. T. Brucei: tsetsesjukan smittämne. T. Castella'nii: den ostafrikanska sömnsjukans smittämne. T. Cru'zi: orsak till Chaga's sjkd. T. equi'-num: mal de Caderas. T. equipe'rdum: ca-derasjukan, beskällaresjukans orsak. T. Ev ans i: surrans smittämne. T. gambie'n-se, T. ho'minis: syn. t. Castella'nii. T. Le wi si: trypanosom hos råttor. T. rho-die'nse: orsak till sömnsjuka i Rhodesia och

i Ostafrika. T. The il er i: funnen hos nötkreatur, som lida av piroplasmos.

Trypanosomer: ofta ss. samlingsnamn för både trypanoplasmer och trypanosomer. Trypanosomfeber: första stadiet av sömnsjukan med oregelbundna feberanfall, nervösa svaghetstillstånd, muskelhyperestesi, körtelansvällningar, flyktiga ödem och ery-tem m.m.

Trypanosomiasis, -is (/.): av trypanosom orsakad sjkd. Syn. trypanos. T. africa'na: afrikansk sömnsjuka. T. Cruzi Chaga's sjkd.

Trypanoso'midæ: en familj av protozoer med korkskruvform, 1—2 kärnor och en gisseltråd.

Trypanrött: ett azofärgämne, verksamt mot

trypanoser.

Trypsin (av g. thry'pto, sönderkrossa eller try'o, utmatta): pankreassaftens äggviteklyvande enzym. Jfr tryptaser. Trypsinolge'n (av g. genna'o, alstra): trypsinets inaktiva förstadium. Se enterokinas. Trypta'ser: samlingsnamn för enzym, som i alkalisk lösning klyva äggvita. Jfr tryptoner. Try'ptiska ferment.

Tryptofa'n, (/. Tryptopha'njum, -i): aminosyran indol-alamn. -reaktion: tryptofan färgar sig med klor- 1. bromvatten i svagt sur lösning rosa till violettröd, en reaktion som stundom även urin hos tyfussjuka visar.

Trypto'ner: de vid trypsinverkan uppkomna peptonerna.

Tråd-bakterier: desmob akterier, Trichomy-ce'tes (se detta ord), -maskar: se nemathel-minter. -provet: se Einhorn's trådprov. -puls: mycket hård o. spänd puls (vid arterioskleros). -reaktion: bildandet av långa bakterietrådar vid agglutination. Syn. fila-mentation.

Trångställning (odont.): felställning av tänder sins emellan p.gr. av "platsbrist" gnm för trång käke 1. av annan orsak.

Trädkeratit: se under keratit.

Trä-flegmo'ne: trähårt flegmo'ne i mellan-mus kel- och subkutanväv (isht på halsen) med långsamt, hårdnackat förlopp, ringa feber, icke smärtande och föga benägenhet för varig smältning. Syn. Holzphlegmone (t.): phlegmon ligneux (/.): -jonrot: rhizo'-ma fi'licis. -matt perkussionston: den ton, som erhålles vid perkussion över icke lufthaltiga organ 1. stora vätskeansamlingar i bröst- 1. bukhåla, -sprit: metylalkohol.

Tröskarsjuka (e. farmers lung): hos tröskningspersonal uppträdande, av inhalerat tröskdamm orsakad akut lungsjkd.Tröskelvärde

591

Tuberkulin

Tröskelvärde: den styrka på en retning som nätt och jämnt framkallar en reaktion. Jfr reobas, retningströskel.

Tse-tse-sjukan: dödlig afrikansk sjukdom hos häst, åsna, nötkreatur, får, getter m.fl. djur; orsakad av Trypanosoma Bru'cei, vilken överföres genom tse-tseflugan, Glossina mo'rsitans, som mellanvärd. Syn. na-ga'na.

TSH: thyroid stimulating hormone; tyreotro-pin från hypofysens framlob.

Tsuchiya's metod: kvantitativ analysmetod för bestämning av äggvitehalten i urin.

Tsutsugamushifeber: fläckfeberliknande japansk infektionssjkd.; orsakas av Rickettsia nippo'nica. Jfr rickettsioser.

T-taggen: se elektrokardiogram.

Tuaminheptan: vid nässjukdomar.

Tu'b|a, -ae (/.): rör, trumpet. T. auditi'va = (T. phary'ngo-tympa'nica, INA) = eusta-chiska röret = örontrumpeten: förbindelsegången mellan trumhålan och nasofarynx. T. uteri'na = (T. uteri'na Fallopiæ, BNA) = äggledaren.

Tubage (/.): se intubation.

Tuba'r (/. -ius, -ia, -ium), Tubär: som tillhör tuba. — Tuba'r-abo'rt: a. av utomkveds-havandeskap i äggledaren, genom bristning av tub arväggen, -genomblåsning: genompressning av luft genom äggledaren för prövning av dess genomgångbarhet. Syn. pertubation. -graviditet: utomkvedshavan-deskap i äggledaren, -kateteri'sm: katetri-sering av örontrumpeten för att införa luft 1. läkemedel i mellanörat. -läpparna: de vulster, som omgiva örontrumpeten framtill o. baktill. -ruptu'r (av /. ruptuta, bristning): bristning av äggledaren, -sterilisation: genomskärning, resektion 1. konstgjord tillslutning av äggledaren, -säck: säck- L kolv-formig utvidgning av en äggledare med vattnigt, varigt 1. blodigt innehåll. Jfr hydro», pyo-, hematosalpinx, -tonsillen: den lymfoida vävnaden i farynxslemhinnan mellan gomsegel o. tubarmynning. -vulsten: bakre randen (läppen) av örontrumpetens mynning i svalget.

Tu'b|er, '-eris, pl. '-era (/.): knöl, utsprång, vulst. Jfr tuberculum och tuberositas. — T. aconi'ti: rotknölar av stormhatten, nervmedel. T. calca'nei: hälknölen. T. cine'-reum: den grå knutan på hjärnan framför corpora mamillaria. T. frontale: pannknö-len, lateralt om sutura frontalis. T. ischia'-dicum: sittknölen. T. jala'pæ: jala'parot, ett laxans. T. parieta'le: hjässknölen mitt på os parietale. T. sa'lep: saleprot; håller slem och stärkelse T. ve'rmis, BNA: den bakre

framskjutande delen av undre vermis i lillhjärnan.

Tuberal|is, -e (l): som hör till tuber.

Tuberculosis: se tuberkulos.

Tube'rcui|um, -i (l. dim. av tu'ber, knöl): liten knöl, knut. Jfr tuber, tuberositas. T. anato'micum: se liktuberkel. T. caro'ticum: den starkt framspringande ventrala knölen å 6. halskotans tvärutskott, mot vilken man kan trycka karotis. T. doloro'sum: litet, smärtsamt neurom i huden. T. nu'clei cu-nea'ti [T. pa'rtis lateralis (fasci'culi dorsa'lis medu'llce oblonga'tce), INA]: av nucleus cuneatus orsakad upphöjning av funiculus cunea'tus i förlängda märgen. T. nu'clei gra'cilis: liknande upphöjning som föregående av funic, gracilis. T. syphiliticum: syfilitisk

gummisvulst i huden, hud gumma.

Tube'r|kel, pl. -kler: för tuberkulosen karakteristisk granulationssvulst. Tuberklerna äro mest miHära, kärllösa, bestå av bindvävs-, epiteloida, rund- och jätteceller samt tuberkelbaciller; de ha benägenhet till ostig degeneration, stundom till fibrös omvandling och avkapsüng. Ursprungligen grå-, ge-latinösa, bli de senare grågula av nekros, ostiga 1. gråvita genom ärrläkning (fibrösa tuberkler) 1. vid ansamling av pigment i desamma ss. i lungorna skifferfärgade 1. efter kalkinkrustation vita, kritlika, förkalkade. Jfr miliar-, konglomerat-, solitärtu-berkel.

Tuberkel|bacillen: upptäckt av Robert Koch 1882. Olika typer finnas: typus a'vium, vid fågeltuberkulos; typus bovi'nus, vid nötkreaturstuberkulos; typus huma'nus, vid tuberkulos hos människor. Jfr pseudo-tuber kelb acillen.

Tuberkuli'der: infl. granulerande knutor i huden, som direkt 1. indirekt ha med tuberkulos att skaffa. Jfr li'chen scrofuloso-rum, erythetna induratum, lupus pernio.

Tuberkuli'n: extrakt på tuberkelbaciller, som användes dels till diagnos av tuberkulos (se Calmette's och Pirquet's reaktioner m.fl.), dels terapeutiskt. Alt tuberkulin, förk. TO A, är ett avdunstat filtrat av 6—8 veckor gamla tuberkelbacillkul-turer i buljong. Koch's Neutuberkulin utgöres av torkade och söndermalda baciller i homogen uppslamning, vilka efter centrifugering lämna ett övre opalescerande skikt, TO, överensstämmande med Alttu-berkulin, och ett undre slemmigt skikt, TR, som skall verka starkt immuniserande, men sakna nämnvärd härdreaktion. En tredje grupp tuberkuliner äro emulsioner på dödade baciller. Se tulas, tuberkulocidin, tu-
Tuberkulocidin

berkulol. -häfta: tuberkulinhaltigt häftplåster för perkutan tuberkulinprövning. -reak-tton: vid insprutning av relativt stora doser tuberkulin inträder hos tuberkulösa, dels ö//mä«reaktion med feber, dels lokal härd-reaktion med stegring av fenomenen i de tuberkulösa härdarna. Vid införande av små tuberkulindoser uppträder endast lokal reaktion å applikationsstället.

Tuberkulo- (A Tuberculo-): tuberkel-. -ci-di'n (/. -um, -i av cæ'dere, döda): 1 % lösning av tuberkelbacillens baktericida och toxiska ämnen, -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för tuberkulos.

Tuberkulo'1: tuberkulin framställt genom fraktionerad extraktion ur högvirulenta tu-berkelb acillkulturer.

Tuberkulo'm, (/. Tuberculo'm|a, -atis): varje genom tuberkelbacillen orsakad svulst. Jfr tuberkel.

Tuberkulo's, (/. Tuberculo's|is, -is): varje av tuberkelbacillen framkallad sjukdom, öppen tuberkulos: då tuberkulossmittan kan avlämnas fritt utåt, t.ex. med sputa; sluten tuberkulos: då sådant icke äger rum; aktiv tuberkulos: en fortskridande, behandling krävande t.; inaktiv tuberkulos: en för tillfället stillastående, ingen behandling erfordrande t. T. cu'tis indurati'va: se lu'pus pe'r-nio. T. cu'tis lichenoides: li'chen scrofu-loso'rum. T. milia'ris acu'ta (dissemina'-ta): akut form av tuberkulos med utsådd av hirskornstora tuberkler i stor utsträckning i olika organ. — Tuberkulo's, (/. Tuberculo'-s|us, -a, -um): som har med tuberkulos att skaffa 1. som har tuberkulos.

Tubero'sit|as, -a'tis (/.): en knöl med grov yta, mestadels på ben för senfästen. Jfr tu'-ber, tube'rculum. T. ti'biæ: knöligheten på skenbenets övre främre ända.

Tubero's (av I tu'ber, knöl): knutformad, knöhg, t.ex. t. syfili'd. T. sklero's: se Bourne vill e's sjukdom.

Tubokurarin, (l. Tubocurarin |um, -i): perifert verkande muskelavslappande medel.

Tubo|ovarial-abscess, -cysta: sammansmältning av en abscess 1. cysta med en infl. tuba.

Tubo- (av /. tu'ba): trumpet-, -ovarii't (/. -is, -idis av o'vum, ägg): salpingo-ooforit. -rré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): flytning ur örontrumpeten.

Tubula'ravgjutningar: urincylindrar.

Tu'buli, sing. Tu'bulus (/. dim. av tu'bus, rör): små rör 1. kanaler. T. rena'Ies: se njur-kanalerna. T. conto'rti: de slingriga, t. re'c-ti: de raka njurkanalerna. Jfr He ni e's slynga. T. semini'feri (av /. se'men, frö +

fe'rre, bära): sädeskanalerna. — Tubula'r, Tubulo's, (/. Tubula'r I is, -e): som liknar rör. T-a körtlar: enkla rörformade körtlar. Jfr acinös.

Tubulisation, (/. Tubulisa'tjio, -io'nis av tu'bus, rör): ett omhöljande av hopsydda genomskurna nerver eller senor å förgrenings-stället med rör av urkalkat ben, härdade blodkärl m.m. för att skydda mot samman-växningar med omgivningen.

Tu'b|us, -i (/.): rör. (T. digesto'rius): cana'lis alimentarius.

Tular|emi', (/. -jern | i'a, -i'ae av Tulare, ett landskap i Kalifornien -f g. hai'ma, blod): av Pasteure'lla tulare'nsis vållad farsot hos gnagare, som kan överföras direkt 1. indirekt genom insekter på människor; yttrar sig med hög feber, tyfusliknande förlopp, konjunktivit och tuberkulosliknande knölbildningar i körtlar och inre organ, ev. primärsår i huden., Syn. harpest.

Tula's: genom behandling av tuberkelbaciller med kloral erhållen vaxartad massa hållande alla tuberkelbacillens beståndsdelar och emulgerad med vatten. Till aktiv immunise-ring.

Tumefa'ct|io, -io'nis (/. av tumefa'cere, göra svullen): ansvällning. Syn. tumescens.

Tumeno'1i ammo nium: ammo'nii tumeno'las, iktyolliknande ämne. Hudmedel.

Tumesce'ns, (/. Tumesce'ntila, -ae av tum-e'scere, svullna): syn. tumeiactio.

Tu'm|or, -o'ris (/.): ansvällning, svulst, tumör, nybildning. T. a'lbus: tuberkulos, huvudsakligen knäleden träffande infl. med tre stadier: hydrops, fungus och (kall) abscess. Syn. fu'ngus articula'ris. T. lie'nis: mjältför-storing, oftast infektionsmjälte, men också leukemisk förstoring o. a.

Tumreflexen: vid slag på senan till m. flexor hallucis longus ovanför m. pronator qua-dratus flekteras andra tumleden.

Tumu'Itus sermo'nis: se paraphrasi'a præcox.

Tung-: se även gloss-, glosso-, ling-, linguo-.

Tunga: li'ngua.

Tung-band: fre'nulum linguae. Når hos nyfödda fram till tungspetsen (därav namnet), -benet: os hyoide'um. -förlamning: glosso-plegi. -mandel: i tungroten befintliga kryptor med lymfoid vävnad, -papiller: allt efter formen urskiljas blad-, tråd-, svampforma-de o. vallgravspapiller. Se papillæ circum-vallatæ etc. -prolaps: glossocele, prola'p-sus li'nguae. -s]patel: se munspatel. -spen: u'vula. -sutur: glossorrafi. -tång: t. avsedd för fasthållande o. framdragande av tungan under narkos (vid operationer).Tunica

Tu'nic|a, -ae (/., livklädnad): hinna, hylle. — T. albugi'nea: bindvävshinna kring organ och organdelar, vit som ägghinnan. T. alb. te'stis: på insidan av t. vaginalis testis liggande, testikeln beklädande vitt bindvävslager. T. da'rtos: av glatt muskulatur genomdragen bindvävskapsel under huden av skrotum. T. me'dia: den mellersta kärlhinnan. T. muco'sa: slemhinna. T. pro'pria: 1. slemhinnor, särskilt deras bindvävsstomme; 2. körtlars bindvävskapslar. [T. vaginalis commu'nis (te'stis et funiculi sperma'tici)]: fascia spermatica externa och f. sp. interna. T. vaginalis te'stis (T. vag in. pro'pria te'stis, BNA; Perio'rchium -f Epio'rchium, INA): testis omgivande serös hålighet, vars inre blad, la'mina viscera'lis, ligger som ett glatt överdrag på testikelytan fast sammanvuxet med tunica albuginea medan dess yttre blad, la'mina parieta'lis, är sammanväxt med fascia spermatica interna och m. cremaster. Tunnelanemi': se ankylostomiasis. Tunntarmen: intesti'num te'nue (duode'num, jeju'num, ileum).

Tupelostift: svällstift av den svampiga rotveden av nordamerikanska Nyssa silvatica. Jfr Laminaria. Tuppgång: se stepparegång. Turban-Gerhardt's lungtuberkuiosstadier: I. lätta förändringar å små områden, vid dubbelsidig spetstuberkulos ej över spina scapulæ och nyckelbenet, vid ensidig ej över andra revbenet; 11. lätta men mera utbredda förändringar dock icke överskridande omfånget av en lob eller svåra förändringar omfattande högst en halv lob; III. alla över II nående förändringar och alla med betydliga hålbildningar. Turbantumör: multipla godartade epiteliom grupperade tillsammans, så att de täcka hela huvudsvålen.

Turbinate (av l. turbinalis, vindad): (os tur-binale), nedre näsmusslan, concha nasalis inferior. Turbin |ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): operativt (med turbinoto'm) avlägsnande av os turbinale. Tu'rcic|us, -a, -um (l.): turkisk. Turfylnikotinat: deriverande medel, analge-likum.

Turgesce'ns, (/. Turgesce'nti|a, -ae av tur-ge'scere, svälla): genom vattensvullnad 1. annan infiltration ökad spänning i vävnader. Syn. turgor. Tu'rg|or, -o'ris (/.): ansvällning, syn. turge-scens. T. vitalis: den normala spänningen hos levande vävnader, påfallande kroppslig hälsa. Turksadeln: sella tu'rcica.

Turner's syndrom: kvinnlig gonaddysge-

nesi.

Turn- (av /. tu'rris): torn-, -cefali', (/. -ce-phal|i'a, -i'ae); -ce'falus, (/. -ce'phal|us, -i av g. kephale', huvud): tornskallighet resp. person med tornskalle. Syn. hypsi-, pyrgo-cefali.

Tusch I förfarande (Burri's): 1. mikrober uppslammas i fint fördelad tuschlösning, och intorkas i tunt lager på objektglas, varvid de i mikroskopet framträda som ljusa partiklar mot mörk bakgrund; 2. mkt små droppar av en bakterieuppslamning i tunn tuschlösning avsättas på gelatinplatta, på vilken man kan finna droppar innehållande endast en bakterie från vilka enbakterie-droppar sedan odlas vidare. Tu'ss|is, -is (/.): hosta. T. convulsi'va, T. spas-mo'dica, T. suffocati'va: kikhosta. Syn. pertussis. T. hepa'tica: hostattacker vid Chi-1 aid i ti' syndrom.

Tvillingar: E nä g giga t.: uppstå ur samma befruktade äggcell, vilken på abnormt sätt klyvt sig och överensstämma därför i alla sina arvsanlag. Tvåäggiga t.: uppstå genom befruktning av två äggceller genom 2 sädesceller, de visa liksom syskon av olika ålder olika arvsanlag och kunna därför till skillnad från de enäggiga tvillingarna bl.a. vara av olika kön. Syn. gemelli, gemini. Tvinsot: tärsot, höggradigt utmärglingstill-stånd. Jfr atrofi, emaceration, ftis, konsum-tionssjkd. (1).

Tvåglasprov: morgonurinen uppfångas i två skilda prov. Vid urethritis ante'rior är blott den första portionen grumlig, vid u. poste'-rior även den andra, ehuru mindre än den första, vid cysti'tis är den andra portionen grumligare än den första. Jfr treglasprovet, femglasprovet. Tvål: en blandning av palmin-, stearin- och oljesyrans natriums alter. Tvångs-fenomen: föreställningar (tvångstankar) och rörelser (tvångsrörelser) m.m., som ej låta sig undertryckas av viljan, -neu-roser: tvångsföreställningar, -känslor, -drifter o. -handlingar, vilka kunna uppträda som självständiga sjukdomar hos psykopater. Jfr kompulsivpsykos. -rörelser: syn. kompulsivrörelser. -talande: se koprolali, ekolali (2). Tvåäggstvillingar: se tvillingar. Tvär-ko'lon: colon transve'rsum (se kolon), -läge: fosterläge med kroppen liggande på tvären i förh. till uterus längdaxel. Försummat tv.: ett utan ingrepp förblivande tv., varvid småningom en skuldra med tillhörande arm tränger fram och uterus allt-

mera uttänjes och slutügen brister, -magen: se pars pylorica. -snittsmyelit: se myeHtis transversa, -snittssyndrom (totalt): symptom på en hela ryggmärgstvärsnittet intagande myelitis transversa. Hit höra förlamningar (slappa, degenerativa i området för de angripna ryggmärgssegmenten, spastiska i underliggande segment), sensibilitets-, blås- och ändtarmsrubbningar. Tybamat (/. -um, -i): propandiolderivat, sedativum.

Tyf|emi', (/. Typhjæmji'a, -i'ae av g. ty'phos, feber -f hai'ma, blod): förekomsten av ty-fusbaciller i blodet.

Tyfl- (/. Typhi- av g. typhlo'n): blindtarm-, -atoni', (i -atonji'a, -i'ae av g. a priv. + to'-nos, spänning): slapphet hos blindtarmen, -ektasi', (/. -ectas|i'a, -i'ae av g. e'ktasis, utvidgning): utvidgning resp. hypertrofi av blindtarmen, -ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): operativt avlägsnande av blindtarmen. -i't (/. -is, -idis): infl. i blindtarmen. Jfr appendicit. T. stercora'-lis: genom exkrementanhopning resp. fe-kalstenar orsakad blindtarmsinfl. Tyflo- (/. Typhlo- av g. typhlo's): blind-, -dik-lidi't, (/. -diclidi'tjis, -idis av g. dikh's, dubbeldörr): infl. i ileocekalvalveln. -lexi', (/. -lex I i'a, -i'ae av g. le'xis, ord): ordblindhet. Syn. alexi. -lit(h)i'asis, (/. -lithi'as|is, -is av g. li'thos, sten): närvaro av stenar i cekum. -megali', (/. -megalji'a, -i'ae av g. me'-gas, stor): abnorm förlängning av cekum. -pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae av g. pe'xis, fixation): operativt fästande av cekum till bakväggen. -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): nedsänkning av cekum. -rrafi', (l. -rrha-ph|i'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): cekalsutur. '-s (/. -is, -is): blindhet. Syn. amauros, amb-lyopi. -stomi', (/. -stom|i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): kolostomi med öppningen gjord i cekum. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): insnitt i blindtarmen, -transver-sostomi', (/. -stomji'a, -i'ae av transve'rsus, tvärgående + g. sto'ma, mun): operativ förbindelse mellan blindtarmen o. co'lon trans-ve'rsum.

Tyfo- (/. Typho- av g. ty'phos): tyfus-, -bacil-lo's (L -is, -is av baci'llus): förgiftningssymptom genom tyfusbacillen toxiner. Ty-phobacillo'sis tuberculoma: akut tuber-kelbacillemi förlöpande under bilden av en typhus abdominalis och utan bildande av miliartuberkler. -hemi', (/. -hæ-mji'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): tyfusbakte-riemi. -i'd (/. -es; -e'us, -e'a, -e'um av g. ei'dos, utseende): 1. lik tyfus; 2. syn. för lätta 1. atypiska fall av typhus abdominalis, ty-

foidfeber. Biliös iyfoid = Weil's sjkd. Ko-leratyfoi'd. Jfr nervfeber, tyfus, typhus abdominalis. -mani', (l. -man | i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): tyfusdelirium. -toxin (av g. toxiko'n, git): ur tyfusbacill-kultur vunnet toxin, -tuberkulo's, (/. - tuberculoids, -is): se tyfobacillos. Ty'fus, (/. Ty'ph | us, -i av g. ty'phos, feber med bedövning, stupor): beteckning för olika med omtöcknat sensorium förlöpande sjukdomstillstånd. T. abdomina'Iis: abdomi-naltyfus, nervfeber; av tyfusbacillen orsakad diarrésjukdom med stark påverkan av allmäntillståndet. Syn. ileotyfus. Jfr tyfoidfeber). T. exanthema ticus: se fläcktyfus. T. hepa'ticus: se Weil's sjkd. T. petechia'lis, T. recu'rrens: se återfallsfeber. — Tyfus-diagnostikum: se Ficker's diagnosticum, -serum: genom immunisering av hästar med tyfusbaciller erhållet antitoxiskt serum. — Tyfös, (/. Typhosus, -a, -um): tyfusartad. Tylaci't, (/. Thylacitjis, -idis av g. thy'lakos, säck): infl. i hudens talgkörtlar. Tylo'm (l. -a, -atis), Tylo's (/. -is, -is av g. ty'los, förhårdnad): svålbildning. T. cilia'ris: förtjockning av ögonlocksränderna. T. li'nguæ: se leukoplasi. Tylotisk. Tyloxapol (/. -um,, -i): ytaktivt expektorans. Tym- (/. Thyra- av g. thy'mos): tymus-, -ek-tomi', (/. -ectom |ii'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): operativt avlägsnande av tymus, -elko's, (/. -elco's[is, -is av g. he'lkosis, ulceration): ulcererande tymus. Tymi'n: en pyrimidinbas. -syra: nedbrytningsprodukt av nukleiner. Tymi't, (/. Thymit|is, -idis): infl. i tymus-körteln.

Tymo|ge'n, (/. Thymo'|gen|es): 1. (av g. thy'-

mos, tymus -f genna'o, alstra): utgående från tymus; 2. (av g. thymo's, känsla): ur känslolivet uppkommen, emotionell. Jfr psy-kogen.

Tymo'1, (/. Thymo'l|um, -i): timjankamfer, oxicymol CHS

I

C

HC C • H

I II

HC C•OH

V

CH(CH,)2

en kresolart. Enatomig fenol. Förekommer i timjanolja ur Thymus vulgaris. — Ty-molflockningsreaktionen: utflockning vid förskjutningar i globulinfraktionen. Tymol-ftali'nreaktionen: vid närvaro av oxiderande ämnen och en katalysator (vätesuper-Tynioleptika

oxid) färgas det i sig självt färglösa ty-molftalinet blått genom övergång i tymol-ftalein.

Tymoleptika|a, sing, -um, (/. Thymoleptic | a,

sing, -um av g. thy'mos, ty'mus + le'psis, gripande): medel mot depressionstillstånd. Tymo'm, (/. Thymo'm|a, -atis av g. thy'mos, ty'mus): svulstbildning utgående från tymus.

Tymo- (/. Thymo- av thy'mos, tymus eller thymo's, sinne): 1. tymus-. 2. sinne-, -pa't (av g. pa'thos, Hdande): individ med abnor-miteter i känslolivet, -pati', (/. -path | i'a, -i'ae av g. pa'thos, hdande): 1. rubbning i känslolivet; 2. sjukdom i tymuskörteln. -pri'v (/. -us, -a, -um av priva're, beröva): avseende avlägsnandet 1. atrofi av tymus 1. tillstånd orsakat därav, -psyke (av g. psyche', själ): känslolivet. Jfr noopsyke. Tympanal (av g. ty'mpanon, trumma): som hör till trumhålan. — Tympan |ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): operativt avlägsnande av trumhinnan. Tympani, Tympanism, (/. Tympan| i'a, -i'ae, Tympanism jus, -i av g. ty'mpanon, trumma): se meteorism. Tympani'a u'teri: se fy-sometra. — Tympa'nic|us, -a, -um (/.): hörande till trumhålan. — Tympani't (/. -is, -idis): infl. i trumhålan. Tympani tiskt per-kussionsljud: om trumljud erinrande per-kussionsljud.

Tympano- (av g. ty'mpanon, trumma): trumhinna-. -mastoidi't (/. -is, -idis av g. masto's, kvinnobröst + ei'dos, form): infl. i mellan-örat och proc. mastoide'us. -sympat|ektomi', (/. -sympath!ectom|i'a, -i'ae av g. syn, med + pa'thos, lidande + ektome', utskärande): op. avlägsnande av plexus tympa-nicus för mildrande av tinnitus au'rium. -to-mi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativt snitt genom trumhinnan. Ty'mpan|um, -i (l. av g. ty'mpanon, trumma, puka): trumhålan, ca'vum ty'mpani. Tymus, (/. Thy'm|us, -i av g. thy'mos): hals-brässen, endokrin körtel bakom bröstbenet. Ty'musdod: tillfällen av hastig död hos personer med stor tymus dels på grund av kompression(?) av trake'a 1. vagus, dels av outredda orsaker (insufficiens i det kro-maffina systemet?). Tyndallisering: upprepade steriliseringar (diskontinuerlig sterilisering) av en vätska (t.ex. mjölk), varigenom bakterier, som utvecklas ur sporer efter föregående sterilisering, dödas. Tyndallisera. Typ: se typ(us).

Typhi-, Typhlo-, Typhus: se tyfl-, tyflo-, tyfus.

Typisk, (/. Ty'pic|us, -a, -um av g. ty'pos, slag, bestämd regel): karakteristisk. Typiskt fibularbrott, T. radiusbrott: brott i resp. bens nedre ändar. T. skelande: strabismus conco'mitans.

Typo'ser: om periodiskt återkommande sjukdomar t.ex. malaria, manisk-depressiv sinnessjukdom.

Typosko'p (av g. ty'pos, typ + skope'o, betrakta): instrument till hjälp åt starrpatien-ter och amblyopiska vid läsning.

Ty'p (/. -us, -i av g. ty'pos): typ, förebild, grundform. T. inve'rsus: omkastad typ, t.ex. en feber med högre morgon- än aftontemperatur. T. bovi'nus, T. huma'nus: se tu-berkelbacillen.

Tyrasteni', (I. Thyrasthenji'a, -i'ae av g. thy-reo's, sköld + asthe'neia, svaghet): neuraste-ni orsakad av rubbning i tyreoideafunktio-nerna.

Tiirck's hunt: den laterala delen av hjärn-skänkeln 1. den temporala ponsbanan.

Tyre'mes|is, -is (/. av g. tyro's, ost -f e'mesis, kräkning): spädbarns ostlika uppkräkning-ar.

Tyremfra'xis, (/. Thyremphra'x | is, -is av g.

thyreo's, sköld -f- e'mphraxis, tillstoppning): obstruktion av sköldkörteln.

Tyreo- (l. Thyreo- av g. thyreo's): sköld-, -aplasi', (/. -aplas ia, -i'ae av g. a priv. + pla'sso, forma): medfödd

defekt av sköldkörteln. -fiss|io, -io'nis (/. av fi'ndere, klyva): op. åstadkommande av en öppning i sköldbrosket för åtkomst av struphuvudets inre. Jfr laryngofissio, tyretomi. -ge'n, (1. '-gen|es av g. genna'o, alstra): härrörande från sköldkörteln, -glando'1: ett sköldkörtelextrakt. -globuli'ner: tvenne äggvitekroppar ur sköldkörtelkolloid, den ena jodhaltig, den andra jodfri. -glossus-gången: se du'ctus thyreoglo'ssus. -hormon: stimulerar cellerna och hypofysen. överskott av tyreoideahormon bromsar tyreo-ideastimulerande hormon (TSH) från hypofysen, underskott ökar TSH och återställer jämvikten, -id|e'a, -e'ae (/. av g. ei'dos, utseende): sköldkörteln, -ideasti-mulerande hormon = TSH: h. från hypofy-sens framlob. -id |ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av tyreoide'a + g. ektome', utskärning): operativt avlägsnande av sköldkörteln 1. en del av densamma. -id|e'us, -e'a, -e'um (/. av g. ei'dos, utseende): som tillhör sköldkörteln. Thyreoide'um: benämning på farmakopéns sköldkörtelprep. -idi'n: ett or-ganterapeutiskt preparat från sköldkörtel, -idi'sm (/. -us, -i): symptom av hypersekre-tion från sköldkörteln, -idi't (/. -is, -idis): in-Turk's celler

flammation i sköldkörteln, -pexi', (/. -pex|-i'a, -i'ae av g. pe'xis, fixation): operativt framläggande och fästande av sköldkörtel för att minska trycket, -pri'v (/. -us, -a, -um av priva're, beröva): som berövats sköldkörteln, t.ex. cachexia thyreopri'va. '-ser: se tyreotoxikoser. -statik |um, plur. -a, (/. -static|um, plur. -a): antityroid substans, -tomi', (/. -tom I i'a, -Vae av g. tome', snitt): klyvning av sköldbrosket; syn. laryngofissur. Jfr tyreofissio. -toxiko'ser, (/. -toxico's|es, sing, -is): genom rubbning i sköldkörtelns funktion uppkomna sjukdomar ss. Bas e-d o w's sjukdom, myxödem o. a. Medför ofta låg saltsyresekretion (låg ulcusfre-kvens), atrofisk gastrit samt perniciös anemi. Tyreoto'xisk, (/. Thyreoto'xic | us, -a, -um): giftigt verkande på sköldkörteln 1. orsakad av giftiga sköldkörtelsubstanser, -tropi'sm (/. -us, -i av g. trope', vändning): affinitet till sköldkörteln 1. den endokrina konstitutionstyp, som beror på huvudsakligt inflytande från sköldkörteln, -tro'p, (/. '-trop|us, -a, -um av g. tro'pos, vändning): styrande sköldkörteln, t.ex. hypofysframlo-bens tyreotro'pa hormon, tyreotropin.

Tiirk's celler: syn. plasmaceller (i blodet). T. räknekammare: apparat för blodkroppsräkning. Modifikation av Thoma-Zeiss' r.

Ty'ro- (/. Thy'ro-): se även tyreo-, (thyreo-).

Tyrofy'ma, (/. Thyrophy'm | a, -atis av g. thyreo's, sköld -f- phy'ma, växt): tyreoideatu-mör.

Tyro-glandi'n, (/. Thyro-glandi'n|um, -i av g. thyreo's, sköld -f /. gla'ndula, körtel): ett jodhaltigt sköldkörtelpreparat.

Tyropto's, (/. Thyropto's|is, -is av g. thyreo's, sköld -f- pto'sis, fall): ned i torax dislocerad tyreoidea.

Tyrosi'n (av g. tyro's, ost): aromatisk aminosyra, paraoxifenylalanin,

.OH

CeH<

\CH2 . CH(NH2) - COOH

klyvningsprodukt av äggvita och urinämne.

Tyrosina's: oxydasenzym, som gör tyrosin mörkt, medverkar vid melaninbildningen.

Tyro's I is, -is (/. av g. tyro's, ost): mjölkyst-ning isht i magen.

Tyrosolvin: lokalantibiotikum.

Tyro- (/. Thyro- av g. thyreo's): sköld-, -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativ klyvning av sköldbrosket 1. av sköldkörteln. Syn. tyreotomi. Jfr laryngo-, thyreofissio. -toxi'n (av g. toxiko'n, gift): en i sköldkörteln producerad giftig substans.

Tyrotoxi'sm (/. -us, -i av g. tyro's, ost -f-toxiko'n, gift): ostförgiftning.

Tyrotricin, (/. Tyrothricin|um, -i): medel vid bakteriella infektioner, antibiotikum.

Tyrotropin: preparat från hypofysens fram-lob (TSH).

Tyroxin: tyreoideahormon.

Tyson's körtlar: talgkörtlarna på förhud och ollon. Tysoni't (/. -is, -idis): infl. i dessa körtlar.

Tång: se fo'rceps. "Lägga tång".

Tår-fistel: fi'stula lacrima'lis; från tårsäck resp. -näsgången utgående fistel, varigenom tårarna avledas utåt i st.f. till näsan, -gaser: tårretande gaser ss. bromaceton, bromme-tyletylketon, kloraceton m.fl. Se stridsgaser, -gången: se nästårgången, -kanalerna: se tårrören. -kanalsond: s. för dilatering av tårvägarna. Jfr Bowman's sönd. -körteln: gla'ndula lacrima'lis. -näsgången: se nästårgången. -punkterna: ytterst fina punktformiga öppningar för tårrören på innersta delen av varje ögonlocksrand. Syn. pu'ncta lacrima'-lia. -rören: canali'culi lacrima'les; de fina förbindelsegångarna, en övre och en nedre, mellan tårpunkter o. tårsäck. Syn. tårsäcks-gångarna; kallas också tårkanaler, vilket namn emellertid även användes på nästårgången. -säcken: den i en grop i tårbenet och överkäksbenets pannutskott liggande säckformiga utvidgningen av tårvägarna, ampu'lla canaliculi lacrima'lis. -säcksbråck: se dakryocystocele. -säcksgångarna: se tårrören. -vägarna: tårrören, tårsäcken, nästårgången.

Täck-bett: tillstånd, varvid överkäkens in-cisiver bita abnormt långt ned över underkäkens. -glas: små ytterst tunna glas, som läggas över det på objektglaset liggande mikroskopiska preparatet.

Tärsot: se tvinsot.

Topfer's titration (av saltsyra i magsaft): utföres med Vio normallutlösning och Va % alkoholisk dimetylaminoazobensollösning (Topfer's reagens) som indikator.

Törst-feber: vid bristande vätsketillförsel (särskilt hos nyfödda) iakttagen feber. Jfr -sjuka, -försöket: se koncentrationsprovet, -kur: behandling av vissa sjukdomstillstånd medelst fullständigt undandragande av vätsketillförsel. Jfr Schroth's, Schweninger's kur. -sjuka: 1. symptomkomplex vid otillräcklig vätsketillförsel 1. -förluster ss. skrovlig röst, insänkta ögon, liten fre-kvent puls, feber, matthet, retningstillstånd 1. apati, muskelryckningar, avtrubbning av sensoriet, ev. död; 2. diabetes insipidus. u

U

U: kem. tecken för uranium.

+

U: tecken för urinämne.

Us tecken för urinsyra.

U. a. f. = Ut aliquid fiat (/.) = för att något må ske; förordnande vid avvaktande behandling av en sjukdom.

Ubikvita'r (av /. u'bique): överallt tillfinnandes.

U'bi pus, i'bi eva'cua (/.): där var finnes, skall det tömmas.

Uffelmann's reagens: ametistblå lösning av koncentrerad karbolsyra och solutio ferri chlo'ridi (3 droppar av vardera i 20 kbcm vatten) ger med mjölksyra gulfärgning.

Uhlenhuth's blodprov: preciptinreaktion för igenkännande av människoblod (1. blod från högre apor). Såsom indikator användes serum från kanin 1. häst, vilka upprepade gånger sprutats med blodserum från människa. U. sputumbehandling: behandling av sputa med antiformin, varvid sputa lösas, men tuberkelbacillerna bliva kvar oupplösta. Se antiforminmetoden. Jfr ligroinme-toden, Bi ed er t's anrikningsmetod.

Ul- (av g. ou'lon): tandkött-, -aganacte'sjis, -is (/. av g. agana'ktesis, förargelse): irritation o. klåda i tandköttet, -algi', (/. -al-g|i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärta i tandköttet.

Ulceration, (/. Ulcera't|io, -io'nis av u'lcus, sår): sårbildning av patologiska orsaker. Jfr ulcus och vulnus. Ulcererad, Ulcero's, (/. Ulcero'sjus, -a, -um): sårig.

U'Ic|us, -eris, pl. -era (/. sår): sår p.gr. av föregående sjukliga processer (till skillnad från vulnus). — U. ambustifo'rme: se u. phagedænicum. U. cancro'sum: kräftsår. U. co'rneae: hornhinnesår. U. c. c at arrha'le: ytligt skärformigt sår vid hornhinneranden vid conjunctivitis catarrhalis. U. c. ro'dens: vid hornhinneranden skärformigt börjande och över hela hornhinnan långsamt fortskridande sår. U. c. se'rpens: centralt, skiv-formigt över hornhinnan krypande sår, vanligen orsakat av pneumokocker. U. cru'ris

1. antecru'ris: kroniskt bensår, i regel efter vari'cer. U. duode'ni: sår på tolvfingertar-mens slemhinna. U. du'rum: syfilitiska pri märsåret, hårda schankern. U. i'nsons puel-la'rum: se u. vulvae acutum. U. juxtapylo'-ricum: magsår i närheten av pylorus. U. mo'Ile: det mjuka schankersåret. Syn. u. venereum. U. m. follicula're, U. m. milia'-re: infektion av hårfolliklaraa ledande till akneliknande papler med centralt, trattformigt sår. U. pe'pticum: det vanliga mag- 1. duodenalsåret. U. pe'rforans: se mal perfo-rant. U. phagedæ'nicum (av g. phagei'n, äta; phage'daina, frätsår): frätande, fortskridande, brandigt sår. Syn. u. ambustifo'rme. U. ro'dens (av /. ro'dere, gnaga): kroniskt frätande sår, användes mest om kronisk ulce-rös hud- 1. skivepitelkräfta. U. rotu'ndum: det enkla, runda magsåret, ulcus ventri'-culi. U. septina'rium pe'rforans: sår genom näsans mjuka sidoväggar, hos kromarbetare. U. serpens: se ulcus coraeæ. U. vari-co'sum: variköst sår. U. vene'reum: det enkla schankersåret, u. mölle. Jfr Ducrey's streptobacill, Ito-Reenstierna's test. U. ventri'culi (si'mplex): det enkla magsåret U. vu'Ivae acu'tum: plötsligt uppträdande smärtsamma sår å vulvas slemhinna av icke venerisk natur (mest hos småflickor). Syn. ulcus i'nsons puella'rum.

Ulcus-diet: olika metoder utarbetade såsom bl. a. Lenhartz', Leube's, Meulen-gr a ch t's ulcuskur, sippy-kur. -nisch: sår-bildning i ventrikel eller duodenum; visar sig å röntgenplåten efter ett kontrastmål ofta som en liten utbuktning av skuggan, över vilken stundom befinner sig en liten gasblå-sa. -sjukdom: ulcus pepticum. -symptom: symptom som tala för magsår (gastralgi, he-mateme's, hungersmärta, tryckömhet, m.m.).

Ule|gyri', (i. -gyr|i'a, -i'ae av g. oule', ärr -|- gy'ros, ring): hopsnörpande neuroglia-och bindvävsbildning å hjärngyri. Vid idioti.

UI- (av g. oule', ärr eller ou'lon, tandkött): 1. ärr-. 2. tandkött-, -ektomi', (/. -ectom|i'a,

-i'ae av g. ektome', utskärning): 1. excisionUlerythem

av ärrväv isht vid sekundär iridektomi syn. uletomi; 2. excision av tandköttsvävnad. -emo|rragi', (/. -æmo|rrhag|i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod + rhage', bristning): blödning från tandköttet.

U!jeryt(h)e'm, (/. -erythe'mja, -atis av g. oule', ärr + ery'thema, rodnad): under ärrbildning läkande erytem. U. centri'fugum: lupus erythemato'des. U. ophryogenes: se cerato'sis pila'ris. U. sycosifo'nne: med at-rofiska processer förlöpande pustulös folli-kulit lokaliserad till tinningarna.

Ule|tomi', (/. -tom|i'a, -i'ae av g. oule', ärr -4- tome', snitt): ärrgenomskärning; syn. ul-ektomi (1).

Uli't (/. -is, -idis av g. ou'lon, tandkött; oule', ärr): infl. 1. i tandköttet; 2. i ett ärr.

Ull-hinnan: korion. -hår: se lanugo.

Ullsorterarsjuka: mjältbrandspneumoni hos ullsorterare.

U'ln|a, -ae (/. av g. ole'ne, underarm): underarmens stora benpipa, mellan överarmen och handledens lillfingersida. — Ulna'r (/. -is, -e): som hör till ulna. -(is)fenomen: 1. okänslighet hos ulnarisnerven för tryck vid

t.ex. tabes; syn. Biernacki's fenomen; 2. utlösning av kontrakturer i ulnarismuskula-turen vid tryck å nerven i armbågen vid tetani o. spasmofili. -förlamning: handen i kloställning genom förlamning av lumbrika-ler och interosseer.

Ulo- (av g. oule', ärr eller ou'lon, tandkött): 1. ärr-. 2. tandkött-, -dermati't (/. -is, -idis av g. de'rma, hud): infl. i huden med ärrbildning. -glossi't (/. -is, -idis av g. glo's-sa, tunga): infl. i tandkött o. tunga, -i'd (/. -es, -e'us, -e'a, -e'um av g. ei'dos, form): ärrlik, hörande till ärr.

Ul|o'nkus, (/. -o'ncjus, -i av g, ou'lon, tandkött -f o'nkos, tumor): svullnad 1. tumör i tandköttet.

Ulo- (av g. ou'lon): tandkött-, -rragi', (/. -rrhag|fa, -i'ae av g. rhage', bristning): blödning från tandköttet, -rré, (l. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): framsipprande av blod från tandköttet.

U'ltima ra'tio (/.): sista medel. U'ltimum mo'riens (/.): sis t döende, dvs. högra hjärt-förmaket, som sist upphör att slå. U'ltimum refu'gium (/.): sista tillflykt.

Ultra- (/.): prefix angivande något extremt, längre bort, därutöver, -brakycefali': se bra-kycefali. -centrifug: luftdriven c. med utomordentlig hastighet och förmåga att avskilja och sedimentera molekyler av en substans. -dolikocefali': se dolikocefali. -filtra: med geléartade ämnen tätade och för ultra-mikroskopiska kroppar ogenomtränglig-

gjorda filtra. -ljudbehandling: b. med ljudvågor, som överskrida 20,000 svängningar per sekund (kunna ej uppfattas som ljud); ha bl. a. förmåga att uppvärma djupare vävnadslager. -lljudstransducer: apparat använd inom otologien; förvandlar elektrisk energi till ultraljudvågor. Strålknippet riktas mot ett fokus i transducerns koniska spets. Ultraljudet kan eliminera labyrintfunktionen och används därför med framgång vid morbus M e ni èr e.-mikro'ner (av g. mikro's, liten): partiklar som icke äro synliga i vanligt mikroskop, utan först i ultra-mikroskopet. Syn. submikroner. -mikroskop: mikroskop för ultramikroskopering. -mikroskop ering, -Eiikroskopi': genom spegel och linsanordning, som kastar ljuset från sidan in över preparatet och icke som i vanliga mikroskop underifrån genom preparatet upp genom mikroskoptuben blir synfältet mörkt och de ultramikroskopiska partiklarna synliga genom det ljus, de återkasta från ljuskällan, som belyser dem från sidan. Jfr elektronmikroskop, spegelkonden-sor. -mikroskopiska delar: syn. sub-, ultra-mikroner. -röda strålar: osynliga, i spektrum utanför det röda fältet liggande värmande strålar av större våglängd och mindre brytbarhet än de synliga röda. »violetta strålar: osynliga, i spektrum utanför det blåvioletta fältet liggande, kemiskt verksamma strålar av mindre våglängd och större brytbarhet än de violetta, -vioiglas: för ultravioletta strålar genomträngligt fönsterglas, -vi'irus: v., som kan filtreras genom porerna i Berkefeld's och C h a m b e r 1 a n d's filtra, -visi'bel: osynlig, bortom det mänskliga ögats synförmåga. Syn. sub-., ultramikroskopisk. -vitglas: glas analogt med ultraviolglas.

Umber's avmagringsdiet: grundkosten håller 1,000 kalorier och kan successivt utdry-gas.

Umbili'c|us, -i (/.): naveln. — Umbilika'1- (/. Umbilical I is, -e): som hör till naveln.

U'mb|o, -o'nis (/.): sköldbuckla. U. mem-bra'næ ty'mpani: den trattformade utefter hammarskaftet liggande indragningen på mitten av trumhinnan.

Umbra I glas (av /. u'mbra, skugga): glasögon, vars ena sida överdragits med ett färglöst skikt av rökglas, varigenom ljusspektrats alla delar försvagas, de ultravioletta starkast.

Uncifo'rm|is, -e; Uncina't|us, -a, -um (/. av

u'ncus, hake): hakformad. — Uncina'tus-anfall: par o xy smalt uppträdande av hallucinationer, illusioner o. parestesier frånUncus

lukt- och smakregionerna vid tumörer på basen av temporalloben. U'nc|us, -i (/.): hake. Den hakformade hjärn-

vindel, som förbinder gyrus parahippocam-pa'lis med ammonshornet. U'nd|a, -ae (/.): våg.

Undecylensyra, (/. A'cidum undecyle'nicum):

antimykoticum.

Underarmstypen: förlamning av alla på underarmens sträcksida liggande muskler m. u. av supinator vid poliomyelit och blyförlamning. Jfr överarmstypen. Underbindning: blodkärls omsnörande med tråd för blodstillning vid operationer. Syn. ligatur.

Under-hornet: fortsättningen i tinningloben av hjärnans sidoventriklar. -huden: subku-tis. -nät: rete mira'bile. Underkäks-fenomen, -klonus: sjukligt stegrad underkäksreflex, varvid käken råkar i klo-niska ryckningar, -reflex: fingret eller en spatel lägges på undre tandraden, man utför en knackning härpå, varvid hos friska vanligen en höjningsrörelse av käken utlöses. Syn. mandibular- och masseterreflexen. Under-medvetande: föreställningar, som en gång förr (onto-1. fylogenetiskt) varit medvetna, men som nu saknas i medvetandet, om de än kunna dyka upp däri. -stödsta-gareneuros: se ränteneuros. -trycksmeto-den: metod att vid operationer i brösthålan förebygga lungans sammanfallande. Utföres i Sauerbruch's kammare, ett lufttätt slutande under ungefär 7 mm kvicksilver-undertryck varande operationsrum, i vilket operatör och patientens kropp befinna sig medan den sistnämndes huvud befinner sig utanför, lufttätt skilt från kroppen; härigenom hindras lungan att sammanfalla vid operationer i pleurahålan. Jfr övertrycks-metoden (som är den mera använda). Undine (av Undine, en vattennymf): liten droppflaska med lång böjd tillspetsad pipända för mdrypning av vätska i ögonen. — Undini'sm (/. -us, -i): association av sexuella fantasier med vatten (även urin o. urinering).

Undre hjämbihanget: se hypofysen. Undulans (/.): som går i vågor. Undulation, (/. Undulat|io, -io'nis, av u'nda, våg): vågrörelse, XJndulerande. Undula'nt-feber: se febris u'ndulans bovina (Bang); maltafeber (febris u'ndulans caprina). Ung.: å recept = Ungue'ntum (/.) = salva. Unguetitjum, -i (/.): salva. — U. a'cidi bo'ri-ci: borsyresalva; u. a'dipis la'næ: lanolin-s.; u. arge'nti nitra'tis compo'situm: Mikulicz* s.; u. camphor a'tum: kamfer-s.; u.

cantharidi'ni: spanskfluge-s.; u. ceta'cei: valravssalva (cold-cream); u. contra pernio'-nes: frost-s.; u. diachylon: blyplåster-s.; u. hydra'rgyri: grå-s.; u. hydra'rgyri o'xidi: kvicksilveroxid-s.; u. hydra'rgyri o'xidi fla'-vi: gul ögonsalva; u. hydro'philum: vattenupptagande s.; u. irri'tans: hudretande s.; u. le'niens: cold-cream; u. mo'Ue: mjuk s.; u. plu'mbi subaceta'tis: blyättik-s.; u. sali-cyla'tum: salicylat-s.; u. su'lfuris compo'situm: skabb-s.; u. terebi'nthinæ resino'sum: basilik-s.; u. zi'nci o'xidi: zink-s.

U'ngulis, -is (/.): nagel. U'. co'rneae: se onyx. U'. hippocra'ticus: blåaktig färgning av nagelbädden och därmed av nageln hos kroniskt lungsjuka. Jfr trumpinnefingrar. U'. incarna'tus: inväxt nagel. Syn. akronyx.

U'ngul|a, -ae (l klo, hov): 1. ptery'gium; 2. instrument till avlägsnande av dött foster.

Uni- (av I u'nus, en): prefix i betydelsen en.

Unihifoka'lglas: glasögon, som möjliggöra seende på långa håll genom övre och på nära håll genom nedre delen av glasen.

Uni- (av I. u'nus): en-, -cepto'rer (av /. ca'pe-re, gripa): receptorer av första och andra ordningen. -co'rn|is, -e (/. av co'rnu, horn): enhornad. Uterus u. -lateral (l. -is, -e av la'tus, sida): ensidig, -lokula'r, -]okular, (/. -locula'rlis, -e av lo'culus, fack): i ett rum, med en härd. -penna t jus, -a, -um (/. av pe'n-na, fjäder): om muskler, som fästa sig blott å ena sidan av en sena. -pola'r (/. -is, -e av g. polos, pol): enpolig. Unipola'r ganglie-cell: g. med blott ett utskott.

Unita'rier: beteckning för tidigare läkare, som betraktade en del olikartade sjukdomar som besläktade ss. t.ex. enkel schanker och syfilis. Unitetsläran.

Universal-givare: se blodgrupper, -is, -e (/.): allmän, -läkemedel: hemliga medel, som uppgivas hjälpa mot allt möjligt, »mottagare: se blodgrupper.

Unktion, (/. U'nct|io, -io'nis av u'ngere, in-salva): salvingnidning.

Unna's svavelpomada: ung. pomadi'num sulfur a'tum Unnæ. U. zinkpasta: pasta zi'nci Unnæ. U. zinksvavelpasta: pasta zi'nci sulphur a'ta Unnæ.

Uns (av I. u'ncia, 12-delen av ett helt): 12-delen av ett (medicinal)pund = ca 30 gm = 24 skrupler. Jfr medicinalvikt.

U'n|us, -a, -um (/.): en.

Unverrichfs fistel: bred, permanent öp-pethållen toraxfistel för läkning av tuberkulos pneumotorax. U. sjukdom: se Lund-borg's sjkd., myoklonusepilepsi.

Uppfödning (artificiell, konstgjord, onaturlig): se flaskbarn.

Upplagringssjukdomar: "Speicherkrankhei-ten", "storage diseases", sjukdomar vid vilka vissa celler taga upp substanser, som bildats i kroppen på grund av någon rubbning i ämnesomsättning (såsom t.ex. lipido-ser).

Uppmärksamhetsreflex: pupillreaktion redan genom blotta föreställningen om ljus (förträngning), mörker, smärta (utvidgning). U'rach|us, -i (/. av g. ou'ron, urin + e'cho, hava): den del av allantois hos fostret, som går från spetsen av den blivande urinbiås an och naveln och ombildas till cho'rda u'rachi, ligame'ntum umbilica'le media'num. -cy's-tor: cystor från ej återbildad urachus. Uraemi'a: se uremi.

Ur- (av g. ou'ron): urin-, -ago'gja, sing. -um (/. av g. agogo's, ledande): urindrivande medel, diuretika. -akrasi', (/. -acras|i'a, -i'ae av g. a priv. + kra'sis, blandning): dålig sammansättning av urinen, -akrati', (/. -ac-rat|i'a, -Vae av g. a priv. + kra'tos, styrka): oförmåga att kvarhålla urinen i blåsan, enure'sis.

Ur|alstring: abioge'nesis, genera'tio æqui'vo-ca, g. spontanea.

Ura'n: en av de radioaktiva metallerna, kemiskt tecken U.

Uranisko- (l Uranisco- av g. ourani'skos): gomvalv-. -cha'sm|a, -atis (/. av g. cha'sma, klyfta): gomfissur. Syn. uranoschis. -lali', (/. -lal!i'a, -Vae av g. lalia', tal): av gomdefekt förändrat tal. -plasti'k: se uranoplastik. Urani'sm (/. -us, -i av g. Ourano's, fader till den utan moder födda Ourani'a): homosexuell drift hos mannen. Dylika män kallas därför även uranister 1. urningar. Urano- (av g. ourano's, himlavalv): prefix i betydelsen gom. -kolobo'm, (/. -colobo'm j a, -atis av g. kolo'boma, det stympade): partiellt kluven gom. -pa'g, ('-pagus): se epig-nat. -plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation på hårda gommen, t.ex. vid ura-nokolobom. Syn. palatoplastik. Jfr stafylo-plastik. -plegi', (/. -plegji'a, -Vae av g. plege', slag): förlamning av mjuka gommen. -r(r)afi', (/. -rrhaph|i'a, -Vae av g. rhaphe', söm): gomsöm. Syn. stafylorrafi. -schi's, (/. '-schis|is, -is av g. schi'sis, spalt): fullständigt kluven hård gom. Syn. pala'tum fi's-sum, uraniskochasma. Se palatoschis, chei-lo-gnato-palatoschis. -stafylo| plasti'k, [av g. staphyle', druva, (u'vula) + pla'sso, [-forma]:-] {+for- ma]:+} plastiska operationer för ersättning av defekter i både hårda och mjuka gommen, -stafyloschi's, (/. -staphylo'schisjis, -is): kluven, såväl hård som mjuk, gom. Ura't: urinsyrans salter, -emi', (/. -æm|i'a,

-Vae av g. hai'ma, blod): uratbemängt blod. -sedime'nt: avsättning av (vanligen tegel-färgade) urater i urin, som får stå. Syn. sedime'ntum lateri'tium. -stenar: stenar av urinsyra 1. urater. — Ura'tisk diates: anlag för gikt.

Uratohist|eki', (/. Uratohist|ech|Pa, -i'ae av urat + g. histo's, vävnad + e'cho, hava): kvarhållande av urinsyra i kroppen. Urbanisation, -sering (av l. urbs, stad): tendensen hos befolkningen att koncentreras till städer.

Urdjur: protozoer, encelliga organismer i den mån de räknas till djurriket. U'rea (av g. ou'ron, urin): urinämne. Syn. kar b ami'd. U. pu'ra: rent urinämne. -meter; -po(i)e's, (/. -pole's I Is, -is): se ureome-ter, ureopoes.

Urea's: enzym, som sönderdelar urinämne i ammoniak och kolsyra. Urei'der: med ainider, Urei'dsyror: med amidsyror, Urei'nosyror: med aminosyror analoga urin ämnederivat. Ur|emi', (/. -æm|i'a, -Vae av g. ou'ron, urin + hai'ma, blod): blodförgiftning med urin, som kvarhålles i kroppen. Uremisk, (/. Urae'mic|us, -a, -um). Ureo- (av I.

u'rea): urinämne-, -grafi', (/. -graph I i'a, -Vae av g. gra'pho, skriva): uppteckning av de dagliga urinmängderna, -me'-ter (av g. me'tron, mått): apparat att mäta urinämnemängden i urin. Syn. ureameter. -po(i)e's, (/. -poie'sjis, -is av g. poie'o, göra): urinämnebildningen. Syn. ureapoies. Ure's (/. -is, -is av g. ou'resis, urinering): urinlåtande.

Ureta'n, (I. Uretha'num): karbamidsyreetyl-ester. SeJativum.

Ure't|er, -e'ris (/. av g. ourete'r): urinledare, uretär. -algi', (/. -alg I i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): smärtor i urinledarna, -ektasi', (l. -ectas|i'a, -i'ae av g. e'ktasis, utvidgning): utvidgning av urinledare, -ektomi', (/. -ecto-m|i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): operativt borttagande av hela 1. en del av uretären. -i't (l. -is, -idis): infl. i uretären. Urete'ric|us, -a, -um (/.): hörande till uretären.

Uretero- (av g. ourete'r): uretär-. -ce'l| e, -es (/. av g. ke'le, bräck): uretärbråck 1. cystisk dilatation av uretärens nedre del. -cysto-sko'p (av g. ky'stis, blåsa + skope'o, betrakta): cystoskop med anordning för ure-tärkatetrisering. »cysto |stomi', (/. -sto-m|i'a, -i'ae av g. ky'stis, blåsa + sto'ma, mun): operativt bildande av en ny mynning för uretären i blåsan, -grafi', (/. -graph | i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): röntgenfotogra-Urethra

fering av uretären efter införande av kontrastmedel. -kolo |stomi', (/. -colo|stom|i'a, -i'ae av g. kolon, grovtarm + sto'ma, mun): operativt inledande av uretären i kolon, -li't, (/. '-Ifth|us, -i av g. li'thos, sten): ure-tärsten. -lito|tomi', (/. -litho|torn|eå, -Vae av g. li'thos, sten -f- tome', snitt): insnitt i urinledaren för avlägsnande av uretärsten. -pye-li't (l. -is, -idis av g. py'elos, bäcken): infl. i urinledare o. njurbäcken. -pyelo|grafi', (/. -graph I i'a, -Vae av g. py'elos, bäcken + gra'pho, skriva): röntgenfotografering av uretär o. njurbäcken efter kontrastfyllning, -pyeloplastik (av g. pla'sso, forma): plastisk operation på uretär o. njurbäcken. -pyelo|-stomi', (/. -stomji'a, -Vae av g. py'elos, bäcken -f sto'ma, mun): operativt bildande av ny mynning för uretären i njurbäckenet. -stomi', (/. -stom|i'a, -Vae av g. sto'ma, mun): bildande av en permanent fistel, varigenom uretären kan tömma sitt innehåll, -tomi', (/. -tom I i'a, -Vae av g. tome', snitt): operativt insnitt i uretären. -trigonosigmoi-do I stomi', (/. -stom|i'a, -Vae av g. tri'gonon, triangel -f si'gma -f- ei'dos, form -f sto'ma, mun): implantation i sigmoide'um av uretärer med den del av blåsväggen, som omgiver dem. -vaginal (/. -is, -e av vagi'na, slida): som hör till uretär och vagina, -vesi-ko I stomi', (/. -vesico|stom|i'a, -Vae av ve-si'ca, blåsa -f- g. sto'ma, mun): operativt återinförande av uretären i blåsan vid en abdominell uretärfistel. Ure'thr|a, -ae (/. av g. oure'thra): urinröret, uretra.

Uretra'I, (/. Urethral | is, -e): som hör till urinröret, -feber; efter lädering med kateter uppkommen urosepsis. Uretr]algi', (/. Urethr|alg|i'a, -Vae av g. oure'thra, urinröret + a'lgos, smärta): urin-rörsneuralgi. Uretral-kriser: smärtanfall i urinröret vid ta'bes dorsa'lis. -trådar: "dröppeltrådar", slemmigt-variga, trådlika bildn. i urinen vid kronisk, vanligen gonorroisk uretrit. Uretr- (/. Urethr- av g. oure'thra): uretra-. -atresi', (i. -aires|i'a, -Vae av g. a priv. -f-tre'sis, hål): imperforerad uretra. -ektomi', (J. -ectom j i'a, -Vae av g. ektome', utskärning): operativt bortskärande av en del av urinröret, -emphra'xjis, -is (/. av g. e'm-phraxis, obstruktion): obstruerad uretra. -eury'nter (av g. eury'no, vidga): instrument

för dilatering av uretra. -i'sm (/. -us, -£):

urinrör skr amp; kramp av musklerna i omgivningen av urinröret. -i't (/. -is, -idis): infl. i uretra Se NGU. -iti'sm (/. -us, -i): kramp i urinröret.

Uretro- (/. Urethro- av g. oure'thra): uretra-. -blennorré, (/. -blennorrhoe'ja, -ae av g. ble'nnos, slem + rhoi'a, flöde): purulent flytning från urinröret, -bulbar, (/. -bulba'-r|is, -e av g. bolbo's, lök): hörande till uretra och bulben av co'rpus spongio'sum. -ce'-l|e, -es (/. av g. kele, bråck): bråcklik utvidgning av uretra. -cysti't (/. -is, -idis av g. ky'stis, blåsa): samtidig infl. i urinrör o. blåsa, -cysto|grafi', (/. -graph | i'a, -Vae av g. ky'stis, blåsa + gra'pho, skriva): röntgen-fotografering av uretra o. blåsan efter kontrastfyllning. -dyni', (/. -dyn | i'a, -Vae av g. ody'ne, smärta): smärta i urinröret, -gra'f: instrument för grafisk framställning av urinrörets kaliber, -grafi', (/. -graph | i'a, -Vae av g. gra'pho, skriva): röntgenfotografering av kontrastfylld uretra. -me'ter (av g. me'tron, mått): instrument för uppmätning av uretra. -perineal | is, -e (/.): som tillhör uretra och perineum, -plasti'k (av g. pla'sso,

forma): plastisk operation på uretra, ss. vid stenoser, missbildningar, -rektal, (/. -recta'-I|is, -e): som tillhör uretra och ändtarm. -(r)rafi', (/. -rrhaph|i'a, -Vae av g. rhaphe', söm): sutur på urinröret, -(r)ragi', (/. -rrha-g|i'a, -Vae av g. rhage', bristning): blödning från själva urinröret. -(r)ré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g. rhoi'a, flöde): flytning ur urinröret (icke gonorroisk). Urethrorrhoe'a ex li-bVdine: sekret ur Cowper's och Lit t re's körtlar vid vällustsensationer, -skopi', (/. -scop]i'a, -Vae av g. skope'o, betrakta): undersökning av urinröret medelst endoskop. -sta'x|is, -is (/. av g. sta'xis, droppande): sipprande av blod från uretra. -steno's (/. -is, -is av g. steno's, trång): förträngning av uretra, urinrörsstriktur. -stomi', (/. -stom|i'a, -Vae av g. sto'ma, mun): bildande av permanent uretralfistel vid obotlig striktur. -to-mi', (/. -tom I i'a, -Vae av g. tome', snitt): genomsnitt av urinrörets vägg inifrån utåt: urethrotomVa inte'rna, 1. utifrån inåt: u. exte'rna. Syn. boutonnière. Uretroto'm: kniv för detta ändamål, -vaginal (/. -is, -e av vagi'na, slida): -vesikal, (/. -vesical|is, -e av vesi'ca, blåsa): hörande till både urinrör och slida resp. blåsa.

Uretär (av g. ourete'r): urinledare.

Uretärkateterisation: införande av särskilt konstruerat med tvenne uretärkatetrar försett instrument, uretärcystoskop, för att uppsamla m.m. innehållet från vardera njuren.

UrgJas-förband: tillslutning av ett öga med ett medelst häftplåster till ögats omgivning fästat urglas. -naglar: abnormt stark välv-ning av naglarna (vid kroniska hjärt- ochUridros

lungsjukdomar). Jfr trumpinnefingrar, os-téoarthropatie hypertrophiante.

Ur|(h)idro's (/. -is, -is av g. ou'ron, urin -f hidro's, svett): urinhaltig svettning ss. vid uremi.

Urica's: se urikas.

Uricemi': se urikacidemi'.

U'ric|us, -a, -um (/.): som har med urinsyra att skaffa.

Uridro's(is): syn. urhidros.

Urik|acid- (/. Uric | acid- av g. ou'ron, urin + /. a'cidus, sur): urinsyra-, -emi', (/. -æm j i'a, -i'ae av g. hai'ma, blod): ökad urinsyrehalt hos blodet. Se uridros. -ini', (/. -ur | i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): ökad urinsyrehalt i urinen.

Urika's: urinsyreklyvande enzym.

Uriko- (/. Urico- av g. ou'ron): urinsyra-. -Iy's, (/. Mys I is, -is av g. ly'o, lösa): sönderdelning av urinsyra genom bakterier o. urinsyreklyvande enzym. Urikoly'tisk. -me'-ter (av g. me'tron, mått): graderad glascylinder för approximativ bestämning av urinsyremängden i urin, medelst kolsvavla och jodkalium, -poe's (/. -is, -is av g. poie'o, göra): bildandet av urinsyra i kroppen. Jfr urikolys.

Uri'n|a, -ae (/. av g. ou'ron): urin. U. crue'rita: blodig urin. U. spa'stica: efter epileptiska, hysteriska anfall m.m. avgående stora mängder blek urin av låg specifik vikt.

Urin-abscess: abscess, som uppstår genom urins inträngande i vävnader. Jfr -infiltration. -acidometer: instrument för bestämmande av Ph i urinen.

Urina'I, Urineau' (/.): uringlas, särskilt en vid livgördel fästad behållare för urins upphämtande. Syn. urodo'chmium. Urina'I (/. -is, -e): som hör till urinen.

Urinantise'ptika: medel för att desinfektera urinen inom kroppen.

Urina'rjius, -ia, -ium (/.): hörande till urinen.

Urinblåse-halsen: nedersta delen av urinblåsan. -katarr: cystit. -neuralgi'; -neuro's: retningstillstånd utan organförändringar i blåshalsen särskilt i dess slutningsmuskel och därav vållade täta trängningar. Syn. cyst-algi. -

sten: se blåssten.

Urin-cylindrar: i urinen vid njurinfl. och även kort efter kraftiga kroppsansträngningar befintliga mikroskopiska cylindriska bildningar från nj ur kanalerna. Hyali'na cylindrar: homogena glasiga liksom de starkare glänsande vax-c.; korniga c. besatta med finare 1. grövre korn; blodkropps-, fett- och epltel-c.: av blodkroppar resp. fettdroppar, resp. epitelceller bestående c. Dessutom fin-

nas också cylindroi'der, även kallade slemcylindrar. Jfr pseudocylindrar.

Urin-drivande medel: diure'tika, urago'ga. -feber: urosepsis, -filament: se uretraltrådar. -fistel: fistel mellan urinvägarna och andra organ 1. huden varigenom urin tömmer sig. -flegmo'ne: från skadade urinorgan utgående f. Jfr urosepsis, -färgämnen: de färgämnen, som betinga (den normala) urinens färg, särskilt urobilin, vidare urokrom, uro-erytrin, urorosein, indikan m.fl. -förgiftning: jfr uremi, urosepsis.

Urin-glas: flaskformiga glasbehållare för uppsamlande av urin hos sängliggande. Jfr urinal, -infiltration: utträde i omgivande vävnader av urin efter skada å urinvägarna, -jäsning: låter man sur urin stå, så ökar stundom under inverkan av bakterier acidi-teten (sur †.); vid längre stående och vid blåskatarr redan i blåsan sönderdelas urinämnet genom bakterier i ammoniak och kolsyra (alkalisk 1. ammoniakalisk /.). -ka-naler: fina kanaler i njurarna, som leda urinen från de malpighiska kropparna till njurbäckenet. Syn. tu'buli rena'les.

Urin I ledare: se uretär.

Urino-: se uro-.

Urin-organen: benämning på njurar och urinvägar. Syn. uropoetiska organen, -sediment: de sedim enter ande fasta beståndsdelarna i urinen ss. celler, cylindrar, blodkroppar 1. ev. först efter urinerandet utkristalliserade salter, -stenar, -vägsstenar: huvudsakligen av utfällda syror och salter (urinsyra, urater, fosfater, kalk osv.) bestående konkrement av varierande storlek. Jfr blåssten, nefrolitiasis. -stämma: tillstånd (av oftast smärtsam natur), då urinen ej kan avgå. Syn. ischuri, paruri, rete'ntio uri'næ. -syra: varest i purin tre CH-grup-per ersatts mecl tre CO-grupper O

II

/C\ H-N Cv

I ll>=o o—c o/

\N/ H

Två av de vid kväve bundna väteatomerna kunna ersättas av positiva radikaler och föreningen därför tvåbasisk syra. Salterna kallas urater. -syrecylindrar: se pseudocy-lindrar. Jfr G ar rod's trådprov. -syre-diates: konstitutions anomali karakteriserad av rubbningar i urinsyre- resp. purinämnes-omsättningen; leder ofta till gikt, menUrinös

även till njursten m.m. Ofta syn. gikt. -syregruppen: purinkroppar. -syreinfarkt: ansamling av utfälld urinsyra 1. dess salter i de raka njurkanalerna hos nyfödda 1. vid gikt. -säcken: allantois. -vägarna: urinkanalerna (i njurarna), njurbäcken, urinledare, urinblåsa och urinrör, -ämne: kolsyrans

yNHa

amid syn. karbamid, urea. CO<(

\nh2

Urinös: som hör till urin, t.ex. u. lukt (av sönderdelad alkalisk urin). Urmakarkramp: yrkesneuros, kramp i musc. orbicularis oculi i följd av ständigt fasthållande av luppen i ögat. Urmunnen: urtarmens öppning utåt. Jfr gastrula.

Urning: se uranism.

Urnjure: syn. mesonefros. Njuren anlägges fylogenetiskt i 3 utvecklingar: 1) förnjuren 1. pronefros; 2) mellannjuren 1. urnjuren 1. mesonefros, syn. wolff ska kroppen, och 3) efternjuren 1. metanefros 1. bäckennjuren 1. permanenta njuren. Hos båda könen försvinner förnjuren tidigt. Mellannjuren kvarstår i rester, hos mannen i epididymis och paradidymis, hos kvinnan i ep- och paro-oforon.

Urnjuregången: utförsvägen först för förnjuren, därefter för urnjuren till kloaken; omvandlas till sädesledare hos mannen och förkrymper hos kvinnan. Uro- (/. av g. ou'ron): urin-, -artri't, (l. -ar-thri't|is, -idis av g. a'rthron, led): ledbesvär i samband med urogenitala åkommor. Se R e i t e r's sjukdom, -bili'n (av 1. bi'-lis, galla): ett urinfärgämne, som bildas ur urobilinogen. Jfr hydrobilirubin. -i'kterus (av g. i'kteros): ikterus med urobilinuri. -uri', (/. -ur I i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): ökad utsöndring av urobilin, vid feber och leversjukdomar. -ce'l|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): utspänning av skrotum med extra-vaserad urin. -chesi', (/. -chesji'a, -i'ae av g. che'zo, tömma tarmen): avgång av urin från anus, -chrom: se -krom. -dialy's, (/. -dia'ly-s|is, -is av g. dia'lysis, upphörande): partiellt 1. totalt undertryckande av urinen, -do'ch-mi|um, -i (/. av g, dochei'on, behållare): syn. urinal, -dyrd', (/. -dyn | i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): smärtsam urinkastning, -erytri'n (av g. erythro's, röd): urinfärgämne, som färgar uratsediment rött. -fa'ger (av g. phagei'n, äta): jätteceller, som innehålla urater, vid gikt. -fana kroppar (av g. phai'no, framträda): kroppar vilka utsöndras med urinen i samma tillstånd, vari de upptagits av organismen, -fei'n (av g. pha-

io's, grå): ett luktande grått pigment i urinen. -fobi', (/. -phobji'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): nervös fruktan för urinträng-ningars uppträdande i olämpliga ögonblick, -fosfome'ter (av g. phos, ljus + phore'o, bära -f me'tron, mått): instrument för bestämmande av fosformängden i urinen, -fti's, (/. '-phthis|is, -is av g. phthi'sis, förtvinande): tuberkulos i urinorganen, -ge'n, (/. '-gen|es av g. genna'o, alstra): utgående från urin 1. urinvägar, t.ex. u. allmäninfektion. -genita'1 (/. -is, -e): som tillhör urin-och könsapparaten, -genita!systemet: den samfällda urin- och könsapparaten, -grafi', (/. -graph I i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): röntgenundersökning av urinvägarna efter intravenös injektion av kontrast, som utsöndras genom njurarna, -gravimeter: se urometer, -kine'tisk dyspepsi' (av g. ki'nesis, rörelse): i anslutning till rubbningar i urinens fortskaffning och tömmande uppkommen dyspepsi. -klepsi', (/. -clepsji'a, -i'ae av g. kle'pto, stjäla): omedveten avgång av urin. Jfr incontine'ntia uri'næ. -krisi', (/. -cris|i'a, -i'ae av g. kri'no, bedöma): diagnosställande genom observerande och undersökande av urinen, -kro'm, (/. -chro'm|a, -atis av g. chro'ma, färg): den gula till bruna färgsubstansen i urin. -kromoge'n, (/. -chromoge'ni j um, -i av g. chro'ma, färg -+-genna'o, alstra): ett förstadium till uro-krom, tillhörande proteinsyrorna och antagligen vållande diazoreaktionen. -kromogen-reaktion: till den 3 ggr spädda urinen sätter man i ett reagensglas 3 droppar 1 °/oo permanganatlösning och erhåller vid närvaro av urokromogen som positivt utslag gulgrön färgning. Syn. Weiss' reaktion, -lagni', (/. -lagni i'a, -i'ae av g. lagnei'a, vällust): sexuell uppretning vid åsyn av det motsatta könets urinerande 1. vid uppfångande av den låtna urinen med munnen, -li't, (l. '-lith|us, -i av g. li'thos, sten): urinsten. Urolit(h)i'asis. -logi', (l. -log | i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om urinapparatens sjukdomar. Urolo'g: specialist på detta område, -me'ter (av g. me'tron, mått): areometer för bestämmande av urinens specifika vikt. Syn. urogravimeter, -nefro's, (/. -nephro's | is, -is av g. nephro's, njure): abnorm utspänning av njurbäcken och njurkanaler med urin, säcknjure. Jfr hydronefros. -no|fi'l, (/. '-phi-l|us, -a, -um av g. phile'o, älska): om bakterier, som växa i urinhaltigt medium, -pati', (/. -path I i'a, -i'ae av g. pa'thos, lidande): patologisk förändring i urinvägarna, -peni', (/. -pen I i'a, -i'ae av g. peni'a, brist): brist på urin(sekretion). -ph-: se -f-. -plani', (/.Ursädesceller

-plan I i'a, -i'ae av g. pla'ne, kringvandring): närvaro av urin i eller avsöndring från organ utanför urinvägsapparaten, -poetisk (av g. poie'o, göra): som tillhör urinberedningen. Uropoetiska organen: urinorganen, -por-fyri'n, (/. -porphyrin|um, -i av g. porphy'ra, purpur): med urinen utsöndrad porfyrin. Jfr porfyrinuri. -rosei'n (av I. ro'seus, rosenröd): urinrosa, i normal urin sparsamt, i sjuklig i större mängder förekommande färgämne, -(r)ragi', (/. -rrhag|i'a, -i'ae av g. rhage', bristning): excessiv urinavsöndring, diabetes. -(r)ré, (/. -rrhoe'|a, -ae av g.

rhoi'a, flöde): ofrivilligt låtande av urin, enures, -rytmo |grafi', (/. -rrhytmo| graph | i'a, -i'ae av g. rhytmo's, rytm + gra'pho, skriva): grafisk registrering av urinejakulationerna genom uretärmynningarna i blåsan, -sackaro-metri' (av g. sa'kcharon, socker -f me'tron, mått): uppmätning 1. bestämmande av sockermängden i urin. '-sches|is, -is (/. av g. sche'sis, hinder): urinretention. -se'psjis, -is (/. av g. se'psis, förruttnelse): urogen (från urinorganen utgående) allmäninfektion. Syn. -toxemi. -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): urinundersökning, -stea-li't, (/. -stea'Iith|us, -i av g. ste'ar, fett -f li'thos, sten): urinsten av fettartade ämnen, -tox|emi', (/. -æm|i'a, -i'ae av g. toxiko'n, gift -f hai'ma, blod): se urosepsis, -toxin (av g. toxiko'n, gift): 1. giftiga urinbeståndsdelar; 2. för dödande av försöksdjuret per kilo kroppsvikt erforderlig mängd urotoxin. -toxisk koefficient: den per dygn utsöndrade mängden urotoxiner. -tropi'n: hexamety-lentetramin. Urinvägsdesinficiens. -tuberkulos: t. i urinorganen, -xantinsyra: homogen-tisinsyra.

Ursädesceller: arkispermiogonier.

Urtika'ria, (l. Urtica'ri|a, -ae av u'rere, bränna): nässelutslag, nässelfeber (en vasomoto-risk neuros). U. chro'nica infa'nt(i)um: syn. lichen stro'phulus, lichen urtica'tus, strophulus infant(i)um. U. facti'tia: dermogra-fism. U. pigmento'sa 1. xanthelasm|oi'des, -oide'a: kronisk dermatos hos små barn med upphöjda fläckar, som vid tillbakagång efterlämna gråbruna 1. gula fläckar.

Urägg: se oogenes.

Use hin sky's närsubstrat: en äggvitefri saltlösning med glycerin och asparaginsyrat natron för demonstration av bakteriers förmåga att syntetiskt bilda äggvita.

U'sque ad os (/.): ända till benet. Om sår, även operativa, som genom betäckningarna föra ända till benet, alltså även gå genom periostet.

Usu'r (1. -a, -ae, nyttjande): ytligt sår, Fett-

usur (i kärl): små ytliga degenerationshär-dar i kärlintiman orsakade av fettartat sönderfall inom cellerna. Usure'ra. Jfr atero-matos.

U's|us, -us (/.): användning. Ut a'liquid (fi'at) (= u. a. f.), Ut a'liquid fi'eri videa'tur (== u. a. f. v.) (/.): "på det att något må ske" resp. "på det att något må synas bli gjort", även om åtgärden i och för sig är betydelselös, för att åtminstone den sjukes förväntan, att något göres, må stillas och den sjuke därigenom psykiskt påverkas i önskvärd riktning. Utbytestransfusion: vid erytroblastos (ikterus neonatorum) urtappas barnets Rh-positiva blodkroppar portionsvis genom en kateter i navelvenen och ersätts av Rh-negativa blodkroppar.

Uter- (av /. u'terus): livmoder-, -algi', (/. -al-g|i'a, -i'ae av g. a'lgos, smärta): uterin-smärtor. -ektomi', -ectomi'a: se hysterekto-

mi.

Uteri'n (/. -us, -a, -um): som hör till uterus. -ljud: blåsande och susande ljud från 4.—5. fostermånaden vid auskultation av buken, -segment (det undre): den nedanför den egentliga uterinhålan liggande under graviditeten i uterushålan indragna delen av cervix; gränsen bestämmes anatomiskt-fy-siologiskt något olika; jfr uterus. Uteri't il. -is, -idis): se metrit. Utero- (av I. u'terus): livmoder-, -cel|e, -es (l. av g. ke'le, bråck): närvaro av uterus i bråcksäck, -cervika'1» il. -cervical | is, -e av ce'rvix, hals): hörande till uteris och ce'rvix u'teri. -dyni', (/. -dyn | i'a, -i'ae av g. ody'-ne, smärta): smärta i uterus. -grafi', (/. -gra'-ph|i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): röntgenfotografering av uterus, -plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation å uterus, -salpingo |grafi', (/. -graph I i'a, -i'ae av g. salpinx, trumpet + gra'pho, skriva): röntgenfotografering av uterus och äggledare, -sko'p (av g. skope'o, betrakta): instrument för undersökning av uterinhålan. -vagina'-l|is, -e (/.): som tillhör livmodern och slidan. -vesika'1, (/. -vesical|is, -e): hörande till uterus och blåsa.

U'ter|us, -i (/. av u'ter, säck): livmodern; päronformat muskulöst organ av ett hönsäggs storlek; dess övre rymligare del, kroppen (corpus uteri) omsluter ett triangulärt framifrån bakåt plattat hålrum (cavum uteri), dess smalare nedre del, halsen (cervix uteri) bildar en i slidan tappformigt nedskjutande del med livmodermunnen,

räknades i cervix och mot corpus mynnade med den nu föråldrade och slopade beteckningen, inre modermunnen; motsvarar obstetrikernas undre (nedre) uterinsegrnent o. deltager sålunda under graviditeten i ute-rushålans utvidgning. — U. arcua'tus: lindrig missgestaltn. av uterus med övre konkav insänkning i st. f. den vanliga konvexa böjningen. U. bico'llis: uterus med två modertrutar. U. bico'rnis: uterus med två horn (tvåhörnad uterus), motsvarande de embryonala anlagen från de två müllerska gångarna. U. bilocula'ris: syn. uterus se'ptus du'plex. U. dide'lphys: skiljeväggen mellan de två müllerska gångarna hava ej som vanligt nedsmält, varigenom uterus och slidan bilda två intill varandra liggande kanaler resp. hålor. Se uterus separatas. U. fetalis en på fetalt utvecklingsskede kvarstående uterus. U. infantilis: uterus, som kvarblivit på barmiterus utvecklingsskede. U. masculi'nus: syn. utriculus prostalicus. U. separalus: uterus jämte vagina bildas normalt genom sammansmältning av de två intill varandra liggande dista'la delarna av müllerska gångarna, den proximafla delen av vardera gången utvecklas till äggledaren, tu'ba uterina. Om distala delarna ej förenas utan i mindre 1. större utsträckning förbli skilda åt, uppstår u'terus separalus med dess olika utvecklingshämningar, ss. uterus arcua'tus, u. bico'rnis, u. dide'lphys. U. se'ptus: uterus har vanlig form, men är avdelad genom skiljevägg i två si-doställda hål- och kanalrum. Går skiljeväggen genom corpus + collum, uppstår uterus septus duplex. Syn. ut. bilocularis. Är skiljeväggen ofullständig, uppstår 1) u'terus se'ptus unico'llis, om blott uteruskroppen är delad men cervix gemensam, 2) u'terus sub se'ptus, om blott en del av uteruskroppen är uppdelad och 3) u'terus se'ptus sepa-ra'tus cum vagi'na separa'ta, om uterus och vagina äro fullständigt delade. U. unicornis: uterus med ett hom, dvs. blott den ena müllerska gången har utvecklats. Uterus-apoplexi': hos gamla kvinnor förekommande hemorragisk genomdränkning av korpusslemhinnan vid skleroserade ute-rinkärl. -deviationer: patologiska uteruslä-gen. Jfr flexion, position, version, -fibroid: bindvävsrik t uterusmyom. -framfall: höggradig sänkning av uterus, så att den blir synlig i eller utanför vulva, -hypoplasia bristfällig utveckling av i övrigt normalt formad (ej infantil) uterus. -infarkt: se infarkt. -kancer, -myoni osv.: resp. svulster i uterus. -polyper: stjälkade submukösa (fib-

rösa 1. myomatösa) u-proliferationer. -rup-tu'r: sönderslitning resp. bristning av uterus-

väggen (undre uterinsegmentet); vid -in-komplett r. är endast muskulaturen, men ej serosan brusten, -utrymning: uterus befriande från efterbördsrester etc. -virgo: kvinna, som idkat sexuellt samliv, men icke fött barn. Jfr virgo inta'cta. UtOockningsreaktion: utfällning av en löst 1. suspenderad substans i form av flockar. Olika metoder utarbetade såsom bl.a. Do Id's grumlings-r., flocknings-r., Kahn's flockn.-r., Måtéfy's r., Meinicke's flockn.-r., Müller's Ballungs-r., Sachs-Georgi's r., Takata's serum- och T.-Ara's likvor-r.

Utomkvedshavandeskap: se extrauterint h. Utricular I is, -e (/.): hörande till utriculus. Utricul|us, -i (/. dim. av u'ter, säck): liten säck; 1. den lilla säckformiga utvidgning i innerörat, från vilken de tre båggångarna utgå; 2. en grop på colliculus seminaüs i mannens pro'stata (utri'cuius prosta'ticus), rudiment av de hos mannen försvunna müllerska gångarna vid deras sammanslutning. Sålunda en motsvarighet till uterus. Syn. u'terus masculi'nus. Utrikularkörtlar: uteri körtlar. Utskrapning: se abra'sio, curettage, evide-ment.

Utsläcknlngsfenomenet: intrakutan insprutning av 1 kbcm människonormalserum eller skarlatinarekonvalescentserum på schar-lakansfebersjuka bringar inom 6—8 timmar exantemet i ett enkronestort till handflate-stort område kring stickplatsen till försvinnande. Jfr Dick-reaktion, toxinum. Utsot: diarré.

Utspädningsprovet: se vattenbelastningspro-vet.

Utstryk(ning)spreparat: se strykpreparat. Uttröttningsgift: se kenotoxin. Utvecklingsläran: se descendensläran, embryologi, ontogeni, fylogenes, darwinism, lamarckism, mutationsteorien. U've|a, -ae [l. av u'veus, hörande till druva (u'va)j: 1. ögats druvhinna = iris + corpus cilia're -f korioide'a; 2, blott pigmentlagret på iris bakre yta. Uveal | is, -e (/.): uvea-. — Uveal|stafylom: se iridonkos. Uveil (/. -is, -idis): infl. i uvea. Uviol-glas: glas, som lätt genomsläpper ultravioletta strålar, -lampa: kvicksilverlampa av uviolglas.

U'vul|a, -ae (l. dim. av u'va, druva): tung-spen. U. ve'rmis, BNA: den bakre framskjutande delen av undre vermis i lillhjärnan. U. vesi'cce: slemhinnevulst på dorsa-Uvuloptos

la sidan av den inre urinrörsmynningen. Uvuli't (l -is, -idis): infl. i tungspen. — Uvulo- (av /. u'vula): tungspen-. -pto's (l. -is, -is av g. pto'sis, fall): se stafyloptos. -to-mi', (1. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): ex-stirpation av uvula.

Uzara (infödingsnamn): rot av afrikanska gomphocarpusarter. Antidiarroikum. Uza-ri'n: i samma rötter förekommande hj ärt-medel. v

VW

V.: å recept — Vi'tr|um, -i (/.): glasflaska.

V.: förkortn. för vena (/.) = blodåder; vi'-sus (/.) = synsinnet; voit m.m.

W., Wa.: = Wassermann's reaktion. Syn. WR, den vanligaste beteckningen.

Vacci'n (/. -a, -ae av va'cca, ko): 1. kokopps-lymfa, lympha vaccma; 2. kokoppor, variola vaccina; syn. vaccinia; 3. gnm ympning med kokoppslymfa uppkomna pustler. — V. generalisa'ta: utbredning av ymp-pustler över större delar av kroppen genom infektion av blodet. V. secundaria: genom rivande i ymppustler till andra kroppsdelar överfört utslag. — Autoge'n vacci'n: se autovaccin.

Vacci'n [l. -um, -i av vacci'nus, hörande till ko (va'cca)]: 1. kokoppslymfa; 2. till aktiv immunisering begagnade ympmedel i all-mht, ss. försvagade eller i regel dödade smittämnen. V. diphthe'ricum: ymp ämne mot difteri; består av filtrat från kultur av difteribakterier; toxinet gnm formalinbe-handl. förvandlat till en atoxisk produkt (anatoxin, toxoid). Jfr toxinum. V. ty'pho-paratyphi sum: en uppslamning av dödade tyfus- och paratyfusbakterier (Salmone'lla ty'phi och S. paraty'phi A och B) i fysiolog, saltlösning. V. vacci'nke: en uppslamning i sterilt glycerin av innehållet i de pustler, som bildas vid inokulation av vaccinvirus å kalvar (animal vaccin).

Vaccination, (/. Vaccina't|io, -io'nis av va'cca, ko): 1. ympning med vaccin; 2. i allmänt språkbruk avses (skydds-)koppsympning. Syn. inocula'tio vacci'næ. Vaccinering med anima'l (från kalvar) 1. huma'n (från ympade människor) vaccin. Jfr revaccination, skyddskoppsympning. -sterapi' (vaccinterapi): sjukdomsbehandling och -profylax med vacciner. — Vaccinera. Vaccinator. Vacci-natris.

Vaccine'Il|a, -ae (l. av va'cca, ko): en mild form av koppor, sådan som kan uppstå gnm ympning med kokoppsvaccin.

Vaccinia (av I. va'cca, ko): kokoppor; hos nötkreaturen förekommande virussjkd. ansedd som en form av smittkoppor; lämnar

animal vaccin till skyddskoppsympning. Syn. vaccina.

Vaccinifo'rm (/. -is, -e av vacci'num -{- fo'r-ma, form): liknande kokoppor.

Vaccin-koppor: det pustulösa utslaget efter ympning m. kokoppslymfa. -kroppar: se Guarnieri's kroppar. Jfr cytorrhyctes, molluskumkroppar, Negri's kr.

Vaccino-fobi', (/. -phobji'a, -i'ae av vacci'num + g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för vaccination.

Vacci'noiæ: bikoppor, pustler, som uppträda i omgivningen av ympställena.

Vacuo'l, Va'cuum: se vakuol, vakuum.

Vademe'cum (/.): gå med mig!

Vadfenomenet: ena handen stöder det halv-böjda utåt roterade benet, den andra handen fattar i knävecket och stryker hastigt och kraftigt ned över gastrocnemius, varvid liksom vid "babinski" stortån dorsal-flekteras. Syn. Tromner's reflex.

Vag (/. vag I us, -a, -um, ostadig): otydlig, obestämd; t.ex. va'ga symptom: obestämda symptom. Jfr vagus (nervus), venus vulgi'-vaga.

Vagal j is, -e (/.): hörande till nervus vagus.

Vagel: till varig smältning gående infl. i ögonlocksrandens körtlar 1. hårfolliklar. Syn. hordeolum. Jfr chalazion.

Vagi'n|a, -ae (/.): slida 1. skida, särskilt den kvinnliga slidan. — V-ae bu'lbi [Fascia bu'l-bi (Te no ni), BNA; Ca'psula bu'lbi, INA]: den starka bindvävskapsel, som bakom conjunctiva bu'lbi omsluter hela ögonbulben o. skiljer denna från ögonhålans fettkropp; syn. Tenon's kapsel. Jfr Tenon's rum, spa'tium intervagina'le. V. fibro'sa digito'-rum ma'nus, V. fibr. digit pe'dis (Ligame'n-ta vagina'lia digitorum ma'nus och pe'dis, BNA, INA): ligamentösa skidor på volara sidan av fingrarnas o. tårnas senskidor. V. muco'sa: slemskida. V. se'pta och subse'p-ta: missbildning av den kvinnliga vagina, med helt resp. delvis kvarstående skiljevägg från det dubbla anlaget i de två müHerska gångarna. V. synovia'lis: synovialskida. V. tendi'nea: senskida. V. vaso'rum, BNA:Vaginektomi

fibrös skida inneslutande artärer, ibland tillsammans med tillhörande vener och nerver. Vaginal (/. -is, -e): som hör till en skida eller slida. Vaginalt kejsarsnitt: öppnande av den gravida uterus från slidan. -i't (/. -is, -idis): infl. av tunica vaginalis testis, -kulor: kulformiga suppositorier för slidan, »portionen: portio vaginalis, den del av uterus, som hänger fritt in i vagina, modertruten, -prola'ps: syn. kystoptos. -fluor (av /. flu'-ere, flyta): flytning från vagina. Vagin|ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av vagi'na, slida + g. ektome', utskärning): 1. re-sektion av tunica vaginalis (fascia spermati-ca, PNA); 2. excision av vagina. Vagini|fixa'tio: se vaginofixatio. Vagini'sm (/. -us, -i av vagi'na, slida): överkänslighet hos vagina, ofta förbunden med smärtsam kramp, t.ex. vid fingrets införande för undersökning, vid koitus. Syn. kolpism. Jfr penis captivus, vaginodyni. — Vagini't (/. -is, -idis): infl. i vagina. Syn. kolpit.

Vagino- (av I. -vagi'na): slida-, -dyni', (1. -dyn I i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): se vaginism. -fixation, (/. -fixa'tio u'teri): öppnande av bukhålan från främre omfånget av slidans övre del samt fastsyende av uterus vid främre vaginalväggen vid retroflexio uteri. Syn. vaginifixation, vaginal hystero-pexi. -perineo(r)rafi', (/. -perineorrhaph | i'a, -i'ae av g. peri'neos, perineum -f- rhaphe', söm): hopsyende av kluvet 1. brustet slid-och perinealområde. Jfr kolpopexi. -pexi', (/. -pex|i'a, -i'ae av g. pe'xis, fixation): fastsyende av slidan vid bukväggen (vid vagi-nalrelaxation). Syn. kolpopexi. -plasti'k (av g. pla'sso, forma): plastisk operation på vagina, -skopi', (/. -scop|i'a, -i'ae av g. skope'o, betrakta): spekulumundersökning av vagina. Jfr kolposkop. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): incision i vaginalväggen (med vaginoto'm). Syn. elytro-, kol-potomi.

Vagito'rium, pl. V-ria: vaginalsuppositorium (vaginalpiller) innehållande läkemedel. Jfr suppositorium. Vagi't|us, -us (/.): skrik; barnskrik. V. uteri'-nus: skrik av barn i uterus (om luft inträn-er i uterus o. möjliggör för tidigt skrik). V. vaginalis: skrik av barn i vagina. Wagner's fläck: se groddfläcken. Vago- (av /. va'gus): ne'rvus va'gus-. -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): genomskärning av nervus vagus, -toni', (/. -ton | i'a, -Vae av g. to'nos, spänning): ökad tonus 1. hyperfunktion av parasympatiska systemet (vagus osv.), förbundet med trånga pu-

piller, ackommodationskramp, saliv- och tårflöde, rodnad, svettning, bradykardi, astma, kramp i glatt muskulatur (kardia, pylorus, gallblåsan, tarmen), obstipation, stegrad känslighet för atropin och pilokarpin. Syn. vagotrop konstitution. Jfr sympatikoto-ni. Vagoto'niker. -toni'n: hormonpreparat från pankreaskörteln med vagotona egenskaper; (blodsockersänkande). -tropi'sm (/. -us, -i av g. trope', vändning): affinitet hos en drog 1. ett gift till

n. vagus, -tro'p konstitution: se vagotoni. -vagalt sy'nkope: se synkope.

Va'gjus, -a, -um (/.): 1. kringströvande. 2. nervus vagus, 10. hjäranerven. -bradykardi', (av g. brady's, långsam + kardi'a, hjärta): genom vagusretning framkallad förlång-s ammad hjärtverksamhet, -förlamning: svalg-, gom- och struphuvudmuskelförlam-ningar, ökad pulsfrekvens, -hosta: genom vagusretning på reflexväg uppkommen hosta. -kriser: anfallsvis påkommande förlång-samning av hj ärt- o. respirationsverksam-heten vid ta'bes dorsa'lis. Jfr sympatikuskri-ser. -neuro'ser: på vagotoni beroende rubbningar t.ex. angina pe'ctoris, bradykardi, astma, -pneumoni': lunginfl. efter aspiration av slem, kräkningar m.m. till följd av vagus-förlamning. -puls: långsam och liten puls (vagotoniskt symptom), -tryckförsöket: se Czermak's försök. Vakuol (av l. va cuus, tom): med klar vätska fyllda hålrum eller blåsor inom celler. Va-kuolä'r degeneration: ansamling i hålrum i cellerna av vätska och upplösta degene-rationsprodukter. Va'kuum, (/. Va'cu|um, -i av va'cuus, tom): tomrum.

Waldeyer's svalgring: se lymfatiska s. Vale'ns (av /. vale're, vara värd): grad av värde särsk. atomvärde dvs. grundämnenas atomers förmåga att binda ett större 1. mindre antal av andra grundämnens atomer.

Valeria'na: vändelrot, rhizo'ma Valerianae; syn. baldrian. Valerianadroppar: tinctura valerianæ. Analeptikum. Nervinum. Valeriansyra: butylkarbonsyra, mättad fettsyra GiHo • COOH. Isovaleriansyra finnes i valerianarot. Svårlöslig olja, luktande svett.

Valetudinaria'n, (/. Valetudina'ri|us, -i av

valetudina'r|ius, -ia, -ium, sjuk): invalid, svag person. Valetudinariani'sm (/. -us, -i): sjuklig 1. svag kroppsbeskaffenhet. Va'Igjus, -a, -um (A): utåtvriden, sned. Val-gitet: pronationsställning hos foten vid plattfot.Validitet

Validitet: se Sjöbring.

Valid | us, -a, -um (/.): stark.

Valkning: foulage (massageterm). Jfr massage.

Valla't|us, -a, -um (l. av va'llum): vallartad.

Valle'cul|a, -ae (/. dim. av va'lles, dal): liten insänkning. V. cerebelli: insänkningen på lillhjärnans undre yta följande vermis. V. epiglo'ttica: insänkning framför epiglottis å ömse sidor mellan plicæ glossoepiglottica mediana och lateralis.

Waller's lag: en nervtråd 1. nervbana, som avskäres, degenererar i hela den perifert om tillhörande gangliecell(er) liggande sträckan.

Walpole's komparator: apparat för kolorimetrisk jämförelse mellan vätskor.

Valrav: ceta'ceum. Se Ester. Valravssalva: syn. cold cream, unguentum ceta'cei.

Valsalva's försök: 1. vid stark exspiration med sluten mun och näsöppning pressas luften in genom tuba auditiva i mellanörat, varvid trumhinnan buktar ut (positiv valsalva); vid stark inspirationsrörelse med sluten mun och näsöppning förtunnas luften i tuba auditiva o. trumhinnan drages inåt (negativ v.); jfr Politzer; 2. om efter djupaste inandning glottis slutes och bröstrummet med hjälp av exspirationsmusk-lerna förtränges, så kunna hj ärtrummen bli så starkt komprimerade, att blodets rörelse i dem tidvis undertryckes. Jfr Mtiller's försök. V. sinus: sinus ao'rtæ.

Valv I a, -ae (/., dörrflygel): valvel. — V. aor-tæ (Va'lvulæ semiluna'res aortæ, BNA; Va'lvula aortæ, INA): den av valvulæ semiluna'res aortæ bildade klaffapparaten vid aortas början. V. atrioventrieula'ris de'xtra (V. tricuspidalis) (Va'lvula tricuspida'lis, BNA, INA) och V. atrioventr. sinistra (V. mitra'lis) [Va'lvula bicuspida'lis (mitrcilis), BNA, INA]: valveln mellan förmak och kammare i höger resp. vänster hjärthalva; de enskilda

flikarna (klaffarna eller seglen) i dessa valvler kallas cu'spis (/., spets); man skiljer å valva tricuspidalis mellan cu'spis dorsa'lis, septa'lis och ventra'lis, å valva mitralis mellan cu'spis ante'rior och poste'rior. V. ileocæca'Iis (Va'lvula co'li, BNA, INA): valveln mellan tunn- o. grovtarm; Bauhin's klaff. V. tru'nci pulmonalis [Va'lvulæ semiluna'res (a. pulmona'lis), BNA; Va'lvula a. pulmona'lis, INA]: klaffapparaten vid truncus pulm. mynning.

Valvifo'rmjis, -e (l. av va'lva, valvel -f fo'r-ma, form): valvellik. Valvotomi', (/. -torn I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): genomskäran-

de av en valvel, t.ex. rektalvalvel (plica transv. recti).

Valvul|a, -ae, pl. -ae (/. dim. av valva): klaff, valvel). — (V. Bauhini): valva ileo-caecalis. (V. bicuspida'lis): valva atrioven-tricularis sinistra, valva mitralis. (V. Eusta-chii): v. venæ cavæ inferioris. V. fora'mi-nis ova'Iis (Falx se'pti): klaffen, som sluter öppetstående foramen ovale. V. lympha'tica (V-æ vaso'rum lymphaceo'rum, INA): klaff i lymfkärl. V. prosta'tica: förstorad, över urinrörsmynningen klaffartat framskjutande mellanlob. V. pylo'ri: den på gränsen mellan måge och tarm (pylorus) framspringande ringvulsten. V-æ semiluna'res (Ve la semiluna'ria, INA): de halvmånformiga klaffarna i aortas och truncus pulmonalis mynningar. En va'lvula semilunaris ante'rior, en de'xtra och en sini'stra i truncus pulmonalis samt en va'lvula semilunaris de'xtra, en sini'stra och en poste'rior i aorta. V. si'nus corona'rii (V. Thebesii): klaff vid kranssinus' inmynning i högra hj ärtförmaket. V. ve'næ ca'vae inferio'ris: klaffen vid nedre hålvenens mynning i hj ärtförmaket. Syn. v. Eustachii, v. Vieusse-nii. V. veno'sa (V-æ vena'rum, INA): ven-klaff.

Valvulär, (/. Valvula'rjis, -e): som hör till en valvel. Valvuli't (/. -is, -idis): infl. i en valvel.

Vandrande hjärta, lever, mjälte, njure: resp. organ rörliga, flyttande sig. Jfr cor mobile, hep ar mobile, hen mobilis, ren mobilis 1. nefroptos. V. pneumoni': pneumonia migrans. V. celler, Vandringsceller: c. som röra sig självständigt i vävnaderna, särskilt leukocyter och lymfoidceller (hematogena v.). Jfr klasmatocyter (2).

Vandraremani', Vandringsdrift: tvångsartad drift att vagabondera (hos psykopater och sinnessjuka, ev. i omtöckningstillstånd). Syn. autismus ambulatorius, drapetomani, dromomani, poriomani.

Vane-förlamning: fortvaro av förlamning, sedan orsaken därtill hävts, -smärtor: dagligen vid samma tid uppträdande hysteroi-da smärtor.

Van-föreställning, -idé (gotiskt wans, felande): en sjuklig falsk föreställning, som står i strid med den sjukes erfarenhet och bildningsgrad och i normalt sinnestillstånd skulle korrigeras. Syn. tankevilla. Vanko-myeiii: antibiotikum, -skaplighet: deformi-tet, dysmorfism. -makt: plötsligt inträdande, vanligen övergående, på hjärnanemi beroende svaghets- och medvetslöshetstillstånd. Syn. lipotymi, synkope.

Vanillin: aromatisk aldehyd, guajakolalde-/OH

hyd, CeHs^-OCHs den luktande bestånds-\CHO

delen i vanilj, vari den förekommer färdigbildad. Färglösa nålar.

Vansinne: psykoser i allmht, särskilt av vanföreställningar beledsagade t.ex. akut hallucinatorisk förvirring. Syn. vesa'nia.

Vapora'rijum, -i (/. av va'por, ånga): ångbad. Vaporation: utdunstning. Vaporisation: se atmokausis. Vaporisera: upplösa i ånga.

Vaquez' sjukdom: se polycytaemi'a rubra megalosplenica.

Wa.R. = Wassermann's reaktion.

Var-bildning: se maturation, -göl: abscess (större).

Warfarin: kumarinderivat, medel vid trom-bos.

Variation, Varietet, (l. Variat|io, -io'nis): avvikelse. Alternativ v.: där endast 2 möjligheter finnes. Kvantitativ v. Kvalitativ v. Variationsbredd: skillnaden mellan största och minsta värde. Jfr pius- och minusvarianter.

Variceller, (/. Varicetlæ, pl. dim. av vari'ola, koppa): vattkoppor. Syn. pseudovariola. Varicella syphilitica: storpustulös syfilid. Variecellation, Variecellisation: profylak-tisk ympning mot vattkoppor. Varicellifo'r-m|is, -e (/.): varicelleliknande.

Vari'cer, (/. Va'r|ices, pl. av vat|ix): blod-åderbråck. Jfr flebektasi.

Variega'tjus -a, -um (1. av varia're, växla): fläckig.

Variko- (/. Varico- av va'rix): åderbråck-, -ble'faron, (/. -ble'pharjon, -i av g. ble'pha-ron, ögonlock): en varikös ansvällning, angioma cavernosum, träffande ögonlocket, -cel|e, -es (/. av g. ke'le, bråck): pungåder-bråck, samling av varikösa vener kring sä-dessträngen. Syn. pampinocele. -flebi't, (/. -phlebit is, -idis av g. phlebs, ven): latent infektion i varikös ven. '-s (/. -is, -is): starkare blodåderbråck. -sitet: varixartad ansvällning. -sklerisation, (/. -sclerisat|io, -io'nis av g. sklero's, hård): läkning av varicer gnm konstgjord sklerotisering (t.ex. gnm injektion av högprocentig sockerlösning), -tomi', (l. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): excision av en varix 1. varikös ven.

Variko's, (/. Varico's|us, -a, -um): innehållande varicer 1. beroende av 1. liknande varicer med deras slingrande bukter. V-t bensår: sår på underbenen i samband med varicer. V. nerv degeneration: knutformiga ansvällningar av nervers myelinskidor. V. symptomkomplex: sammanfattningen av alla hudförändringar (atrofi, pigmentering, sårbildning, benägenhet för eksem), som kunna återföras på de av åderbråck bildade cirkulationsrubbningarna.

Vari'ol|a, -ae (l. av va'rius, spräcklig): smittkoppor, äkta koppor. — V. equina: hästkoppor. V. hæmorrha'gica: koppor med starka blödningar i kopporna. Syn. svartkoppor. V. huma'na: människokoppor. V. mitiga'ta: lindrig variola. Syn. varioloid. V. ovi'na: fårkoppor. V. syphilitica: storpapu-lös syfilid. V. vacci'na: kokoppor. Syn. vaccinia.

Variolation, (/. Variolat|io, -io'nis): den från Orienten härstammande, år 1717 av Lady Montague till England införda metoden att skyddsympa med smitta från äkta koppor. Jfr vaccination. — Varioliformis, -e (/.): smi ttkoppsliknande. Varioloid, Variolois: syn. variola mitigata.

Variotin: antimykotikum.

Va'r|ix, -icis (/.): åderbråck, se varicer. Jfr hemorrojder. V. aneurysma'ticus: direkt, vanligen genom trauma öppnad förbindelse mellan artär och ven, vilken sistnämnda därav buktas ut. Jfr aneurysma varicosum. V. arteria'lis: se aneurysma cirsoideus. V. cirsoide'us: ett konvulut av varicer.

Varolsbryggan: se pons cerebri.

Va'r|us, -a, -um (/.): sned, t.ex. co'xa va'ra.

VI as, -a'sis, pl. -a'sa (/.): kärl, även andra hålrör. — V-a aberra'ntia: gångar vid sidan om de vanliga gångarna, ss. v-a ab. epididy'mi-dis: gångar vid sidan om bitestikelns egentl, utförsgångar. V. a'fferens [V. aff. (glomeruli rena'lis), BNA; Arteri'ola aff., INA]; V-a affere'ntia [V-a aff. (lymphogla'ndulce), BNA]: tillförande kärl till njurens glomeruli resp. till lymfkörtlarna. (V. de'ferens): ductus deferens. V. e'fferens [V. eff. (glome'-ruli rena'lis), BNA; Arteri ola eff., INA]; V-a effere'ntia [V-a eff. (lymphogla'ndulce), BNA]: bortförande kärl från njurens glomeruli resp. från lymfkörtlarna. V-a lym-pha'tica: lymfkärlen. V-a nutri'tia: de ett organ närande kärlen, ss. t.ex. benets artärer till benmärgen. V-a sangui'nea reti'nae: blodkärlen i reti'na. V-a vaso'rum: blodkärlens egna nutrierande blodbanor i kärl väggarna.

Vas I algi', (/. -alg | i'a, -iae av vas, kärl -f- g. a'lgos, smärta): kärlsmärtor. Syn. angialgi.

Vascularis, -e (l av vas, kärl): tillhörande kärlen, vaskulär. Vasculites: se vaskulit. Vasculo's|us, -a, -um (/.):

kärlhaltig, vas-kulös.

Vas I ektomi', (/. -ectomji'a, -i'ae av vas, kärl 4- g. ektome', utskärning): 1. resektion på kärl; 2. utskärande av ett stycke av sä-Vaselin

desledaren, ductus (vas) deferens, i steriliseringssyfte.

Vaseli'n (/. -um, -i): destillationsprodukt av petroleum. V. fla'vum — oblekt, V. album = blekt vaselin. Vaskularisation, (/. Vascularisa'tjio, -io'nis av vas, kärl): kärlnybildning t.ex. vid gra-nulationsläkningen. Vaskuli't, (/. Vasculitis, -idis): infl. i kärl. Vaskulär, Vaskulös: se vascularis, vasculosus. Vaso- (av /. vas): kärl-, -depre'ssor (av l. de-pri'mere, nedtrycka): som har en undertryckande effekt på cirkulationen; orsakar vasomotorisk depression, -dilatato'rer (av l. dilata're, utvidga): kärlutvidgande nerver. Jfr vasomotorer, -grafi', (/. -graph | i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): röntgenfotografering av blodkärl efter injektion av kontrastmedel. -konstriktorer (av I. constri'ngere, sammandraga): kärlsammandragande nerver. -labi'1: känslighet i blodkärlens reaktioner. -ligatu'r (av I. liga're, ombinda): under-bindning av sädesgången. -moto'rer (av l. move're, röra): kärlnerver, -motorisk, (/. moto'rilus, -a, -um): tillhörande kärlens rörelsemekanism, t.ex. v-a centrum i förlängda märgen. V. reflex: kärlreflex. V-a rubbningar: anomalier i blodfördelningen, betingade av retnings- 1. förlamningstillstånd i vasomotorerna 1. deras centra, -neuro'ser (av g. neu'ron, nerv): kärlneuroser. Syn. angioneuroser. -piegi', (/. -plegji'a, -i'ae av g. plege', förlamning): blodkärlsförlamning, passiv hyperemi, -pressi'n (/. -um, -i): ett blodtrycksstegrande tarmtoniserande, diu-reshämmande (vid diabetes insipidus) hormon från hypofysens bakre lob, ADH. -resektion, (/. -rese'ct|io, -io'nis av reseca'-re, avskära): resektion av sädesledaren, ductus deferens. -r(r)afi, (/. -rraph|i'a, -i'ae av g. rhaphe', söm): suturering av ductus deferens, -semina'l vesikulografi' (av /. seminalis, sädesförande + vesi'cula, Hten blåsa): röntgenundersökning av sädesleda-re och sädesblåsor efter injektion av kontrast i frilagd du'ctus de'ferens. -spa'sm (/. -us, -i av g. spasmo's, ryckning): kramp i blodkärlen, -stomi', (7. -stom|i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): operativt bildande av en öppning i ductus deferens, -tomi', (/. -torn | i'a, -i'ae av g. tome', snitt): snitt gnm sädesledaren. -vagalt synkope: se synkope. -vesikuli't, (/. -vesiculitis, -idis av vesi'ca, blåsa): infl. i sädesledaren och sädesblå-sorna.

Wassermann^ reaktion: en komplement-bindningsreaktion för diagnos på syfilis. För reaktionen fordras: 1) som antige'n vatten-

extrakt på lever hos syfilitiska foster 1. al-koholextrakt på normalt marsvinshjärta 1. på människolever; 2) amboceptor, inaktiverat serum 1. spinalvätska från den, som skall undersökas; 3) ett hemolytiskt system (med komplement). Vid närvaro av syfilis i 2 binder det hemolytiska systemets komplement, som först tillsättes 1+2, ambo-ceptorn i 2, så att de röda blodkropparna i 3, när de sedan tillblandas ej alis 1. endast ofullständigt hemolyseras = Wassermann positiv [W.-f, Wa.-f-, Wa.R.-f, WR-f (vanligaste beteckningen), W.R.+]; vid frånvaro av syfilis i 2 sker hemolys, blandningen blir lackfärgad = Wassermann negativ (W.—, Wa.—, Wa.R.—, WR—, W.R.—). Jfr TPI-testen.

Va'stjus, -a, -um (/.): mycket stor och grov t.ex. mu'sculus v.

Vater's ampull: utvidgningen av de förenade gall- och pankreasgångarna strax före in-mynningen i duodenum. V. papill: papilla duodeni major.

Waterhouse-Friderichsen's syndrom: hos småbarn plötsligt uppträdande oftast hastigt till döden förande hög feber med frosskakningar och typiska hudsymptom: blödningar, växlande cyanos och "intravita-la" likfläckar, leukocytos, trombopeni, gast-rointestinala o. nervösa rubbningar, koma.; orsak vanligen meningokocksepsis, karakteristiska likfynd äro binjureblödningar. Syn. binjureapoplexi.

Vater-Pacini's kroppar: ändorgan till känselnerver, liggande i underhudsbindväven, i slemhinnor o. i inre organ. Syn. corpuscula lamellosa. Jfr Meissner's kroppar, känselkroppar.

Vatt-, Vatten-, Vattu-koppor: varicellæ.

Vattenbelastningsprovet: funktionsprov vid njurlidanden; pat. dricker på fastande mage t.ex. på morgonen viss kvantitet vatten, t.ex. en liter, varefter på fastställda tider den låtna urinen mätes. Under normala förhållanden utsöndras hela mängden inom 4 timmar och urinens specifika vikt sjunker till 1,001—1,004 (utspädningsprovet). Under återstoden av dagen erhåller pat. ingen vätska, utan lever på torrkost, den specifika vikten å den med bestämda intervall tagna urinen stiger då under normala förhållanden till 1,025—1,030 (koncentrationsprovet).

Vatten i knäet, V. i lungan, i lungsäcken: populär benämning på utgjutningar i knä resp. i lungsäck (t.ex. vid infl. tillstånd).

Vatten-kräfta: syn. noma, -kudde: med vatten fylld gummikudde för undvikande av liggsår, -läkekonsten: hydriatri. -skalle: hyd-

rocefalus. -stöt: terapeutisk användning av vattenbelastningsprovet (utspädningsprovet), varvid understundom uppsugning av ödemer befordras.

Vattu-skräck: hundgalenskap, fobodipson, hydrofobi, lyssa, rabies, -sot: hydrops. Jfr anasarka, askites, buk-, hudvattusot.

Vax: blandning av fettsyrors estrar. -cylindrar: urincylindrar av vaxlikt utseende, -de-generation: 1. syn. amyloiddegeneration; 2. koagulationsnekros av muskler, syn. Zenker's degeneration, -lever, -mjälte: diffus amyloidlever resp. amyloidmjälte. -papper: charta cer ata. -propp: cerumen inspissata.

V. c. e(p). v.: å recept = Vi'trum cum epi-sto'meo vi'treo (/.) = flaska med glaspropp.

Weber's blodprov: reaktion på blod i feces, maginnehåll 1. urin. Om feces skall undersökas på blod, utröres fecesprovet med Và volym isättika, därefter utskakas blandningen med eter och på eterextraktet göres gua-jakprovet. W. kniv: en smal kniv med bouton för uppskärande av tårrören. W. försök: en ljudande mot hjässan tryckt stämgaffel höres vid tilltäppning av ena örat hos en frisk eller vid perifert öronlidande (vax-propp, mellanöreinfl.) tydligast å det tilltäppta resp. sjuka örat ("weber åt höger" 1. "åt vänster" talar därför för ett perifert öronlidande). Jfr Schwabach's försök, Rinne's prov. W. syndro'ni: se hemiplegia alte'rnans superior.

Wecker's pinceüsax: en pincett med i spetsen vinkelböjda branscher i form av en sax; för ögonoperationer.

Ve'ctor: se vektor.

Vegetabilisk (av 1. vegeta're, växa): som hör till det som växer, växtriket. V. mjölk: emulsion av mandlar och nötter jämte mjölk. Vegetabilier: föda från växtriket.

Ve'getans (/.): växande.

Vegetaria'n (av /. vegeta're, växa): person, som undviker animalisk föda eller (lakto-vegetarianer) på sin höjd använder mjölk, smör, ost och ägg. Vegetarisk kost. Vegeta-ri(an)er. Vegetari(ani)sm (/. -us, -i).

Vegetationer (av /. vegeta're, växa): prolife-rationer av vävnad, t.ex. adenoida v.

Vegetativ (av /. vegeta're, växa): som tillhör 1. avser det växande. V-a former (av bakterier): bakterier, som ej befinna sig i sportillstånd; även namn på icke sporbildande b. V-a funktioner: de omedvetna rent kroppsliga funktionerna, tex. digestion, sekretion, fortplantning.

Vegetativa nervsystemet: se autonoma nervsystemet.

Vegetativa neuroser: funktionella rubbningar

i det autonoma nervsystemet. V-a organ: organ till vilka de vegetativa funktionerna äro knutna. V. pol: den

näringsgulan motsvarande polen på ett ägg. Motsatsen ani-mala polen. V, stigmatisering: överretbar-het o. retbart svaghetstillstånd i det autonoma nervsystemet som uttryck för en mindervärdig konstitution. — Vegeto'ser: vegetativa rubbningar.

Wegner's sjukdom: svår osteochondritis

syphilitica med epifysavlösning hos nyfödda. Syn. Parrot's förlamning.

Vehi'kel, (/. Vehictiljum, -i av ve'here, forsla): konstituerande men verkningslöst medel i ett medikament, i en sockerlösning t.ex. vatten 1. sprit. Syn. konstituens.

Weichbrodt's reaktion: prov på totaläggvitan i cerebrospinalvätskan. Jfr Nonne-Apelt's, PancLy's, reaktioner.

Weichselbaum's diplokock: Diplococcus (meningitidis) intracellularis. Den epidemiska cerebrospinalmeningitens smittämne.

Weigert's färgning: färgning med litiumkar-niin och gentianaviolett löst i anilinvatten, betning med jodjodkaliumlösning, avfärgning med ani li nol ja. Bakterier färgas vio-lettblå, fibrin djupblått, vävnaden röd. W. lag: vid regeneration bildas ursprungligen ett överskott av vävnad.

Weil's kreatinreaktion: till urin sättas några droppar nitroprussidnatriumlösning, varefter den droppvis försättes med utspädd natronlut; vid närvaro av kreatinin antager urinen rubinröd färg, som övergår i gult. W. ikterus, W., sjukdom: akut infektionssjukdom med hematogen ikterus, lever- och mjältansvällning, hemmorragisk nefrit, hög feber och svåra rubbningar i allmäntillståndet, av ett vanligen hastigt och (hos oss) i ca 10 % dödligt förlopp. Syn. biliös tyfoid, icterus Infectiosus, spirochætosis ic-terohæmorrhagica, typhus hepaticus. Orsakas av Spirochæta ictero'genes o. sprides gnrn råttor. Jfr hepatitis epidemica infec-tiosa, icterus (infectiosus) simplex.

Weil-Felix' reaktion: fläckfebersjuka ha i serum ämnen, som agglutinera en från de sjukas urin odlad proteusart ("X 19"), ehuru densamma ej är upphov till sjukdomen (par agglutination).

Weir-Mitc he i-kur: isolering, sängläge, gödning och allmän kroppsmassage; särsk. vid neurasteni. Weir-Mitcheis sjukdom: se kausalgi.

Veitstanz (/.): chorea S:t V it i, urspr, beteckning för under medeltiden uppträdande dansraseri (chorea major), mot vilket hel-Vektor

gonet ansågs skydda, numera syn. chorea major 1. minor. Jfr tarantism.

Ve'ktor, (/. Ve'ct|or, -o'ris av ve'here, bära): levande varelse (vanl. ett lägre djur) som bärare av sjukdomsalstrare smittämne.

Vel (/.): eller.

Vela: pl. av ve'lum (i.): segel. Se velum.

Welch-FränkeTs bacill: bacill vid gasbrand.

Weltmann's reaktion: globulinreaktionmed utflockning varvid blodserum vid höggradig restkvävehalt färgas gulgrönt med di-metylamidobensaldehyd (Ehrlich's reagens).

Vel |um, -i, pl. -a (l.): segel. — V. meduila're ante'rius, V. meduila're poste'rius: två tunna märgvävsplattor, en främre och en bakre i taket av 4. hjärnventrikeln. V. palati'-num: gomseglet. (V-a semiluna'ria): valvulæ semilunares. V. triangula're: ådernätet i 3. hjärnventrikeln.

Ve'nja, -ae, pl. -ae (/.): ven, blodåder, kärl, som för blodet från periferien till hjärtat. Se även bulbus, confluens, emissarium, plexus, sinus, torcular, truncus och venulæ.

Obs.! Vener med samma förlopp och namn som liknämniga artärer anges endast till namnet och till vilken ven av

närmast högre ordning de utgöra en gren. För övriga betecknar 1. = ursprungsområdet l. resp. ventillflöde, 2. = närmast centralare ven, i vilken resp. ven uppgår. Vv. = venæ.

(Vv. ana'les): vv. rectales inferiores.

V. angula'ris: 1. upptar från pannans betäckningar vv. supratrochleares och supra-orbitalis, grenar från främre änden av v. ophthalmica anterior och vv. nasales externas från näsans väggar samt w. palpebrals superio'res från övre ögonlocken; 2. v. facialis.

(V. ano'ny ma de'xtra och V. ano'n. sinistra)'. v. brachiocephalica dextra och sinistra.

Vv. articula'res mandi'hulæ: 1. ett rete venosum kring käkleden som också upptar vv. tympanicæ; 2. v. retromandibularis.

(Vv. auditivæ inte'rnæ): w. labyrinthi.

V. au'rea: gyllenåder, gammalt namn på hemorrojder.

(Vv. auricula'res anterio'res): vv. pre-auriculares.

V. auricularis poste'rior: 1. en ytlig ven-plexus bakom örat samt vena emissaria mastoidea; 2. v. jugularis externa.

V. axilla'ris: armhålevenen; 1. samlar hela övre extremitetens venblod; 2. vena sub-clavia. V. a. räknas från undre kanten av

stora bröstmuskeln, musc. pectoralis major, till första revbenet.

V. a'zygos (V. thoracica longitudinalis dextra, INA): den opariga venen; 1. löper å höger sida framför ryggraden, upptar h. sidans vv. intercostales, förbinder sig i jämnhöjd med 7. revbensfästena genom en tvärgren med vänstra sidans motsvarande ven. (v. hemiazyos).; 2. v. cava superior.

V. basilica: en av de tre stora hudvenerna på överarmen (v. cephalic a, v. basilica och v. mediana cubiti); 1. följer överarmens ulnara sida, upptar blod från denna sida av underarmen och från v. mediana; invid gränsen till överarmens övre tredjedel genombryter venen hudfascian och tränger på djupet mot 2, v. axillaris. Se vv. cephalica och mediana.

Vv. basivertebrales: 1. ryggkotornas inre; 2. plexus venosi vertebrales.

(Vv. br achilles): w. comitantes a. bra-chialis.

Vv. brachiocephalic» dextra och sini'st-

ra (Vv. anonymæ dextra et sinistra, BNA): 1. samlar gnm v. subclavia och v. jugularis interna blod från huvudet, halsen och armen; 2. de två venerna förena sig i övre hålvenen, v. cava superior.

Vv. bronchiales: bronkialvenerna; bakre vener: 1. bronkerna, bakre lymfkörtlar vid lungroten; 2. vv. azygos och hemiazygos; främre vener: 1. bronkerna, bron-kiala lymfkörtlar, bakre ytan av hjärtsäc-ken; 2. dels till venæ pulmonales vid dessas utträde ur lungroten, dels till vv. azygos och hemiazygos. Jfr venulæ bronchales.

V. canali'culi co'chleae: 1. innerörats snäcka: 2. bulbus venæ jugularis superior. Se v. jugularis.

V. canalis pterygoide'i: gren till vv. pharyngeal

V. ca'va infe'rior (V. ca'va cauda'lis, INA): undre hålvenen, samlar blodet från de nedre extremiteterna, bukhålans och bäckenets inälvor och väggar samt från den nedre delen av ryggmärgen och dess hinnor. V. ca'va superior (V. cava crania'lis, INA): övre hålvenen, samlar genom de två vv. brachiocephalicæ blod från huvudet, halsen, bröstet och de övre extremiteterna.

V. centralis reti'nse: näthinnans ven.

V. cephalica: hudven på överarmens radiala sida; 1. underarmens hudvener; 2. v. axillaris. Se v. basilica och vv. medianæ antebrachii.

Vv. cerebelli (cerebella'res, INA) infe-rio'res: 1. lillh järn ans undre yta; 2. sinus transversi, sigmoidei och petrosi inferiores.Venae cerebri

Vv. cerebelli (cerebella'res, INA) superio'-res: 1. övre ytan av lillhjärnan; 2. sinus rectus av vv. cerebri internæ.

Vv. ce'rebri (Vv. enceFphali, INA): hjärnans vener, äro dels ytliga och följa på pia mater, dels djupa, i hjärnans inre. Vv. ce'rebri inferio'res (Vv. cerebra'les int., INA):

1. undre ytan av hjärnan och undre sidodelarna; 2. sinus transversus, petrosus superior och cavernosus. Vv. ce'rebri inte'raæ (Vv. cerebrates int., INA): 1. uppstå genom sammanflöde av v. thalamostriata och v. chorioidea och föra blodet från de stora ganglierna; 2. v. cerebri magna. V. ce'rebri ma'gna [F. cerebri ma'gna (G ale ni), BNA; V. cerebratis m., INA]: 1. samm an-flödet av båda w. cerebri internæ; 2. sinus rectus. V. ce'rebri, me'dia superficialis (V. ce'rebri me'dia, BNA; V. cerebratis me'dia, INA): 1. hjärnans sidoparti; 2. mestadels i sinus cavernosus eller i sinus sphenoparietalis eller i sinus petrosus inferior. Vv. ce'rebri superio'res (Vv. cerebrates sup., INA): 1. hjärnans övre yta; 2. sinus sagitta-lis superior.

V. cervica'lis profu'nda: djupa nackve-nen; 1. de djupaste nackmusklerna; 2. v. vertebralis.

V. chorioide'a: 1. plexus chorioideus ven-triculi lat.; 2. v. cerebri interna. (Vv. chorio-ide'æ ma jo'res, INA) och Vv. chorioide'æ oculi: se vv. vorticosæ.

Vv. cilia'res (Vv. cil. anterio'res och pos-terio'res, BNA; Vv. cil. + Vv. chorioideæ mino'res, INA): ögats ciliarvener, grenar till vv. ophthalmicæ.

V. co'lica de'xtra o. V. co'Iica me'dia: 1. tunntarm, colon ascendens o. transversum;

2. v. mesenterica superior. V. col. sini'stra:

1. colon descendens; 2. v. mesenterica inferior.

V. co'mitans: ledsagande 1. dubbelven; följer liknämnig (mindre) artär t.ex. vv. co-mita'ntes arte'rice brachia'lis, radialis, ulnaris. Vv. comita'ntes a. radia'lis (Vv. radia'-les, BNA): följa med 2 grenar liknämnig artär till v. axillaris.

Vv. co'rdis anterio'res (Vv. cord, ventra'-les, INA): 1. små vener från hjärtats högra kammare; 2. undre kanten av högra förmaket. V. co'rd. ma'gna: 1. hjärtats båda kamrar och dess septum; 2. sinus corona-rius. V. co'rd. me'dia (V. interventricularis dorsalis cordis, INA): 1. hjärtats bakre yta;

2. sinus coronarius 1. direkt i högra förmaket. Vv. cord, minimæ: små vener, som inmynna direkt i hjärtats hålor, mest i för= maken. V. cord, pa'rva: liten ven från hög-

ra förmaket och h. kammaren till sinus coronarius.

(V. corona'ria ventri'culi); v. gastrica dextra -f v. gastr. sinistra + v. prepylo-rica.

Vv. co'stojaxilla'res, BNA: 1. de 6-—7 övre interkostalrummen; 2. v. axillaris.

Vv. cuta'neie: hudvener i allmht.

Vv. digita'les: fingrars och tårs vener.

Vv. diplolcæ: venerna i skallens diploe; den främre, v. diplo'icn frontatis, inmynnar i v. frontalis och sinus sagittalis superior; vv. diplotcæ temporatis antenor och posterior i vv. temporales profundæ, sinus sphe-noparietalis, sinus transversus och genom v. emissaria mastoidea i yttre vener; v, diplo'ica occipita'lis i v. occipitalis 1. i sinus transversus 1. genom v. emissaria occipitalis i v. occipitalis.

Vv. duodenales, BNA: 1. duodenum; 2. v. mesenterica superior och v. linealis.

Vv. emissa'rfee (Emissa'rium, BNA, INA): vener från diploevener gnm skallens ben. V. emissa'ria condyloide'a (Emissa'rium cond., BNA): ven från sinus sigmoi'des gnm cana'lis condyla'ris till plexus verte-bra'lis cervica'lis. V. emiss. mastoide'a (Emiss. mast., BNA): ven mellan sinus sigmoi'des genom foramen mastoide'um till vena occipitalis. V. emiss. occipitalis (Emiss. occip., BNA): vert från sinussammanflödet, confluens sinuum, (to'rcular Herophili), till vv. occipitalis. V. emiss, parieta'lis (Emiss. par., BNA): från hårda hinnans vener genom foramen parietale till v. facialis. Till emissarierna kan också räknas plexus caroticus jnternus.

Vv. epiga'strica; superio'res (V. epigastr. supe'rior, BNA; V. epigastr. craniatis, INA): 1. från bukbetäckningarna; 2. vena thoracica interna. V. epig. superficia'lis: 1. hudven från epigastrium; 2. vena femoralis.

V. facia'lis (V. fac. ante'rior 4- V, fac. commu'nis, BNA): främre ansiktsvenen jämte v. retromandibularis, den bakre ansiktsvenen, till v. jugularis interna. (V. fac. poste'rior): v. retromandibularis.

V. femoralis: lårvenen till v. iliaca externa.

V. ga'strica dextra och sini'stra: 1. magsäckens lilla kurvatur, där de tillsammans med v. prepyio'rica bilda en venbåge, vena corona'ria co'rdis (BNA); 2. v. portæ 1. v. lienalis. Vv. ga'stricxe bre'ves: 1. korta grenar från ventrikelns stora kurvatur; 2. till v. lienalis.

V. ga'stro|colka: en anomal förbindelse mellan v. gastro-epiploica dextra och v.Vena hemiazygos

colica dextra. V. gastro-epiploica de'xtra:

gren till v. mesenterica superior. Se v. gast-rocolica. V. gastro-ep. sini'stra: gren till v. lienalis.

(Vv. hcemorrhoida'les inferio'res): w. rectales inferiores. (V. hæm. supe'rior): v. rectales superior. (V. hccm. me'dia): w. rectales mediae.

V. hemiazygos (V. thora'cica longitudi-na'lis sini'stra, INA): v. azygos' motsvarighet på vänstra sidan; 1. upptager dels indirekt genom en övre gren, v. hemia'zygos ac-cesso'ria (v. thoracica longitudina'lis acces-so'ria, INA), interkostalvener från de övre 5—6 revbensmellanrummen, dels direkt tillflöden från samtliga nedre revbensmellanrum; 2. sammanflyter medelst en tvärgren framför ryggraden med v. azygos. Jfr v. azygos.

Vv. hepa'ticæ: leverns avförande vener, levervenerna, till skillnad från leverns portavener.

(V. hypoga'strica): v. iliaca interna.

V. i'leo|co'lica: 1. från nedersta delen av tunntarmen, appendix vermiformis och cekum; 2. v. mesenterica superior.

V. ili'aca commu'nis: den gemensamma höftvenen; 1. samlar blod från området för liknämnig artärs utbredningsområde; upptar v. iliaca interna, v. iliaca externa, samt venæ sacrales; 2. de två iliacæ communes (dextra och sinistra) övergå i v. cava inferior. V. 0. exte'rna: yttre höftvenen; 1. nedre extremiteternas vener; 2. iliaca communis. V. il. inte'rna (V. hypoga'strica, BNA): inre höftvenen; 1. upptar parietala och viscerala grenar från bäckenet; 2. v. iliaca communis.

Vv. intercosta'les: från revbensmellanrummen till w. azygos och hemiazygos. V. interc. supre'ma: Översta interkostalvenen till w. brachiocephalic» 1. v. cava superior, förhåller sig olika på ömse sidor.

V. intervertebrals: 1. ryggmärgskanalen; 2. w. vertebrales, azygos och hemiazygos.

Vv. jejuna'Ies et i'lei (Vv. intestina'les, BNA): 1. ileum och jejunum; 2. v. mesenterica superior.

V. jugula'ris ante'rior: främre halsvenen; 1. hudvener från trakten under hakan; 2. v. jugularis externa. V. jug. exte'rna: yttre strupvenen; 1. från sammanflöden av w. occipitalis och auricularis posterior; 2. v. subclavia. V. jug. inte'rna: inre strupvenen; 1. w. facialis, thyreoidea superior, retro-mandibularis o. från hårda hjärnhinnan de

sinus, som samlas i 2. bulbus venæ jugularis superior.

Vv. labia'les anterio'res och Vv. lab. posterio'res [Vv. labia'les (labio'rum pude'ndi), IN Al: 1. från främre och bakre delar av de kvinnliga blygdläpparna; 2. de förra grenar till v. femoralis; de senare till plexus pudendus. Vv. labia'les inferio'res (V. lab. mandibulars, INA): och V. lab. supe'rior (V. lab. maxilla'ris, INA): 1. de förra från vardera sidans underläpp, den senare från vardera sidans överläpp; 2. båda till v. facialis.

Vv. labyri'nthi (Vv. auditivæ internæ, BNA): v. aquedu'ctus vestibuli, v. canali'cu-li co'chlece, v. spira'lis modioli och vv. vestibular es; 1. trumhålan, labyrinten, snäckan, meatus acusticus internus; 2. dels till sinus petrosus superior, sinus petrosus inferior och bu'lbus v. jugula'ris supe'rior.

V. lacrima'lis: 1. tårkörteln och närliggande muskler; 2. v. ophthalmica superior.

V. larynge'a infe'rior (V. lary'ngica Cauda'lis, INA): 1. nedre larynx framsida; 2. plexus thyreoideus impar. V. larynge'a supe'rior (V. lary'ngica crania'lis, INA): 1. larynx' inre; 2. v. thyreoidea.

V. liena'lis: mjältvenen; 1. mjälten, väsentlig del av magsäcken (w. gastricæ breves och v. coronaria ventriculi) bukspottkörteln, en del av duodenum, samt colon descendens och rektum (v. mesenterica inferior); 2. v. portæ.

V. linguaiis: tungvenen; till v. facialis 1. v. thyreoidea superior.

Vv. lumba'Ies: ländvenerna; 1. från ländregionens bakre och sidodelar; 2. står i förbindelse med v. lumb. ascendens; parietala grenar direkt till v. cava inferior. V. lum-ba'lis asce'ndens: från bukens baksida utefter ryggraden till vv. azygos och hemiazygos.

(V. mamma'ria inte'rna): v v. thora'cicæ inte'rnæ.

Vv. maxilla'res: inre käkvenerna; 1. de djupliggande mjukdelarna i tinning- och käkområdena; 2. v. facialis och plexus pte-rygoideus.

V. media'na antehra'chii: 1. underarmens mediana vener, en ytlig och en djup, förena sig till en stam, som sedan an tin g-e n grenar sig i v. media'na basi'lica (ulnart) och v. media'na cephälica (radialt); 2. inflytande i v. basilica o. v. cephalica, eller mynna i förbindelsen mellan dessa genom v. media'na cu'biti, "medianen" (användes vid åderlåtning).

Vv. mediastinales (Vv. med. anterio'res, BNA; Vv. med. ventra'les, INA): främreVenae meningeae

mediastinalvenerna; 1. främre mediastinum: 2. vv. azygos och brachiocephalicæ.

Vv. meninge'se: 1. dura mater följande arteria meningea media; 2. venplexus i fossa cranii media. Vv. meninge'ae me'diae: till plexus pterygoideus.

V. mesente'rica Infe'rior (V. mesent. Cauda' 'is, INA): undre tarmkäxvenen; 1. utbredningsområdet för liknämnig artär; 2. vena portas. V. mesent. supe'rior (V. mesent. crania'lis, INA): övre tarmkäxvenen; 1. utbredningsområdet för liknämnig artär; 2. vena portæ.

Vv. metacarpe'ae dorsa'les och palma'res: mellanhandsvenerna; 1. från handryggen resp. handflatan; 2. vv. cephalica och basilica.

Vv. metatarse'ae dorsa'les pe'dis och metat. planta'res: mellanfotsveneraa; 1. från fotryggen resp. hålfoten; 2. arcus venosus dorsalis pedis, vv. saphenæ.

Vv. nasa'les exte'rnse: näsans yttre vener, grenar till v. facialis.

V. obli'qua a'trii sini'stri: gren av sinus coronarius från bakre ytan av hjärtats vänstra förmak.

Vv. ohturato'riæ: parietala grenar av vena iliac a interna.

V. occipitalis: följer liknämnig artär, tömmer sig i v. jugularis externa.

Vv. oesophage'se: 1. matstrupen; 2. dels till vv. brachiocephalicæ, dels till vv. azygos och hemiazygos.

Vv. o'mphalo | mesente'ricæ: fostrets pariga bukinälvsvener, dottersäcksvenerna.

Vv. ophthalmicæ: ögonhålans vener. V. ophtha'Imica infe'rior: nedre ögonhålsvenen; 1. ögonhålans botten; 2. v. ophthal-mica superior. V. opht. supe'rior: övre ögonhålsvenen; 1. ögonhålans övre del; 2. sinus cavernosus.

Vv. ova'ricss: äggstocksvenerna, en höger och en vänster; 1. äggstockarna; 2. v. cava inferior och v. renalis.

V. palati'na exte'rna (V. palati'na, BNA):

1. tonsill och mjuka gommen; 2. v. facialis.

Vv. palpebra'Ies inferio'res och Vv. palp.

superio'res ögonlocks venerna; 1. från de undre och från de övre ögonlocken; 2. de nedre till v. facialis, de övre till v. angularis.

Vv. pancrea'ticae: 1. bukspottkörteln; 2. dels till v. mesenterica superior, dels till v. linealis. Vv pancrea'tico | duodena'Ies: 1. bukspottkörteln och tolffingertarmen; 2. v. mesenterica superior.

Vv. parotide'»: 1. från parotiskörteln;

2. till v. retromandibularis.

Vv. perfora'ntes: namn på vener, som genomtränga fascior, benkanaler osv.

Vv. pericardi'acae: 1. hj ärtsäcken; 2. dels till v. cava superior, dels till w. brachiocephalicæ.

Vv. pericardiaco | phre'nicæ (Vv. phre'ni-

cæ superio'res, BNA; Vv. phren. thora'cicce, INA): 1. mellangärdet; 2. vv. brachiocephalicæ.

Vv. pharynge'ai: svalgets vener; 1. plexus pharyngeus; 2. v. jugularis interna.

V. phre'nica: IL. mellangärdet; 2. v. azygos. Vv. phre'nicae (V. phren. infe'rior, BNA; V. phren. abdomina'lis, INA): 1. mellangärdet; 2. på höger sida i cava inferior, på vänster i v. suprarenalis.

Vv. popli'teæ: 1. smärre grenar från knäledens bakre del och omgivande muskler samt v. saphena parva; 2. v. femoralis.

V. portæ: portådervenen, portådern; 1. upptar v. coronaria ventriculi, v. lienalis, vv. mesenterica superior och inferior; 2. delar sig i 2 delar till leverns tvenne lober.

V. poste'rior ventri'culi sini'stri [V. dorsalis ventr. (co'rdis) sinistri, INA]: 1. vänstra hj ärtkammarens stora ven; 2. sinus coronarius cordis.

Vv. pre'auricula'res (Vv. auricula'res an-terio'res, BNA): 1. främre sidan av öronmusslan och yttre hörselgången; 2. v. retromandibularis.

Vv. profu'ndæ: om djupliggande vener i allmht. Vv. profu'ndæ clito'ridis: från clitoris till plexus pudendus. V. profu'nda pe/-nis: från penis till plexus venosus prostati-cus.

Vv. pude'ndae exte'rnæ: yttre blygdvener-na till v. femoralis. V. pude'nda inte'rna: 1.

perineum samt vv. profundæ clitoridis och penis; 2. vv. gluteæ inferiores.

Vv. pulmona'les: lungvenerna, föra arte-riellt blod till hjärtats vänstra förmak. Se venulæ bronchiales.

Vv. recta'Ies inferio'res (Vv. hæmorrhoi-da'les inferio'res, BNA; Vv. ana'les, INA): 1. anal- och perinealregionen; 2. v. pudenda interna. V. recta'lis supe'rior (V. hæmorr-hoida'lis supe'rior, BNA; V. recta'lis crania'lis, INA): från övre delen av rektum med omgivningar till vena lienalis; denna ven tillhör sålund a portasystemet.

Vv. rena'les: njurvenema till v. cava inferior.

(V. retroauricula'ris): v. auricularis posterior. V. retromandibula'ris (V. facialis poste'rior, BNA): bakre ansiktsvenen; 1. ansiktets och huvudets sidodelar; 2. löperVena sacralis media

framför öronmusslan ned till v. facialis och v. jugularis interna.

V. sacra'lis me'dia: mellersta korsbens-venen; 1. följer artären: 2. v. iliaca communis sinistra 1. direkt till v. cava inferior.

V. saphe'na accesso'ria: från lårets mediala och främre hud och förenande sig med v. saphena magna. V. saph. ma'gna: stora rosenådern; 1. börjar på fotryggens mediala del och samlar blod från hudgrenar hela vägen uppåt hiatus saphenus nedom ljumsk-vecket; 2. v. femoralis. V. saph. pa'rva: lilla rosenådern; 1. hudven från laterala delen av foten: 2. v. popli'tea.

Vv. scrota'les ve! labiales anterio'res: grenar från pungen resp. från främre delar av hlvø[dläpperoa †i11 v femoralis, Vv. scrot vel labia'les posterio'res: från pungen resp. blygdläpparna till plexus pudendus.

Vv. sigmoide'æ: 1. colon sigmoideum; 2. v. mesenterica.

(V. spermatica): v. testicularis.

Vv. spinales: ryggmärgsvenerna, utgöras av främre yttre, bakre yttre samt inre; bilda ett rikt flätverk på främre och bakre sidorna av ryggmärgens fina hinna och utmynna genom v. intervertebralis.

(Vv. stella'tæ): venulæ stellatæ.

V. sterno | cleido | mastoide'a: följer liknämnig artär och inmynnar i v. jugularis anterior 1. i v. thyreoidea superior.

V. stylo j mastoide'a: gren genom foramen stylomastoideum till v. retromandibularis.

V. ssbcla'via: nyckelbensvenen, samlar blodet från övre extremiteten, skuldran och en del av bröstväggen, förenar sig med v. jugularis interna till v. brachiocephalica. Vv. subcuta'neae abdo'minis: bukhudsgre-nar till vv. epigastricæ.

V. sublingualis: 1. spottkörtlarna och ductus submandibularis; 2. v. facialis. V. submentals: 1. hakan och muskler i munbotten, glandula sublingualis, ofta också glandula submandibularis; 2. v. facialis.

V. supraorbitals: gren till v. angularis från trakten över ögat. Vv. suprarena'les:

1. binjurarna; 2. på vänstra sidan v. renalis, på den högra vanligen v. cava inferior, annars v. renalis. V. suprascapula'ris (V. transversa scapulae, BNA): följer liknämnig artär till v. jugularis externa. Vv. sup-ratrochlea'res (Vv. fronta'les, BNA, INA): pannvener till v. angularis.

V. temporalis me'dia: 1. musculus temporalis; 2. v. retromandibularis. Vv. tem-porales profu'ndæ: 1. musculus temporalis;

2. plexus pterygoideus. Vv. temporales

superficiales: ytliga hudvener följande liknämnig artär, till v. retromandibularis.

V. testicula'ris dextra och sini'stra: sädes-strängsvenerna; visceral gren; 2. på högra sidan i regel i v. cava inferior; på vänstra sidan i regel i v. renalis. De båda w. testicular es == (v. spermatica, BNA).

V. thalamojstria'ta (V. terminalis, BNA):

1. de centrala kärnorna, svanskärnan och talamus; 2. förenar sig med v. chorioidea till vv. cerebri internæ.

V. thoracalis lateralis: 1. bröstets sidor;

2. v. axillaris. Vv. thora'cicæ infe'rme (V. mumma'ria inte'rna, BNA): börjar vid övre ändan av vv. epigastricæ superiores till v. brachiocephalica; den högra venen ofta direkt till v. cava superior.

V. tho'raco-acromia'ISs (Vv. thoracoepi-gastricæ, INA): följer liknämnig artär till v. subclavia. Vv. tho'raco | epiga'stricse: små grenar till vv. thoracales laterales.

V. thyreoide'se infe'rior (V. thyr. cauda'-lis, INA): nedre sköldkörtelvenen; 1. plexus thyreoideus imp ar; 2. v. brachiocephalica. V. thyr. supe'rior: övre sköldkörtelvenen; 1. övre delen av sköldkörteln; 2. v. jugularis externa.

Vv. tibiales ante'riores och Vv. tib. posterio'res: följa liknämniga artärer och mynna i v. poplitea.

Vv. tracheales: luftrörets vener, inmynna i w. brachiocephalicæ.

Vv. transve'rsæ colli: följa liknämnig artär och inmynna i v. axillaris. V. transv. faciei: 1. ansiktets mittparti; 2. v. retromandibularis.

Vv. tympa'nicse: från trumhålan till w. articulares mandibulæ.

V. umbilicalis: navelvenen.

Vv. uteri'nse: livmodersvenerna till plexus uterovaginalis.

V. vertebralis: följer liknämnig artär genom transversalutskotten av de 6—7 övre halskotorna och inmynnar mestadels i v. brachiocephalica. V. vert. ante'rior: 1. ven-plexus på övre halskotornas processus transversi; 2. nedre delen av v. vertebralis.

Vv. vortico'sæ (Vv. chorioideæ o'culi): från ögats åderhinna till v. ophthalmica.

Ve'na po'rtxe po'rta malo'rum (/.): "vena porta är ingångsporten till eländet" (gammalt läkarcitat).

Venæ|se'ctio: se venesektion.

Ven-anestesi' (av ven + g. a priv. + ai'sthesis, känsel): åstadkommande av lokal anestesi genom insprutning av novokain etc. i venerna i en extremitetsdel, som gjorts blodtom.618

Ventrikel

Venbrus: ett gnm virvelbildningar i blodet särsk. hos anemiska uppkommet susande, brumsnurreliknande ljud över ve'na sub-cla'via 1. brachiocepha'lica. Syn. mu'rmur veno'sum, Nonnensausen, ru'mor veno'sus. Wenckebach's muskelknippe: ett hjärtmuskelstråk utan särskild struktur, som löper från retningsledningssystemets sinus-knuta till vena cava superior. W. perioder: form av partiellt hjärtblock med grupper av hjärtslag skilda från varandra genom längre pauser (bortfall av kammarsystolen). Venefi'ci|um, -i (/. av vene'num, gift + fa'-cere, göra): förgiftning, giftdryck, giftmord. V. phosge'nii: förgiftning med fosgen (en av de farligaste stridsgaserna). Venektasi' (av ven -f g. e'ktasis, utvidgning): utvidgning av ven genom förslappning. Syn. flebektasi. Jfr varicer.

Venern |um, -i, pl. -a (/.): gift. V. america'-num.: kurare. V-a a'cria: skarpa, etsande gifter. — Veneno's, (/. Veneno's | us, -a, -um): giftig.

Venereo- (av I Ve'nus): kärlek-, -fobi', (/. -phob|i'a, -Vae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig ängslan för könssjukdomar, -logi', (/. -log!i'a, -Vae av g. lo'gos, lära): vetenskapen om könssjukdomarna. Venereolo'g. Vene'rea (av Venus, kärleksgudinnan och vene'reus, hörande till Ve'nus): dröppel (= gonorré), mjuk schanker (= ulcus mölle), syfilis (= lues), fjärde könssjukdomen (= lymphogranuloma inguinale). Venerisk, (/. Vene're|us, -a, -um; Vene'ric|us, -a, -um). Vene I sektion, (/. Venæ!se'ct|io, -io'nis av ve'na, ven -f se'ctio, skärande): friläggande och öppnande av en ven för intravenös infusion, blodtransfusion 1. åderlåtning; syn. phlebotomi'a.

Ven-i't (/. -is, -idis): infl. i ven. Syn. flebit. -klaffar: duplikaturer av inre venhinnan med mot hjärtat riktade fria ränder, så att de förhindra blodets återflöde till periferien. -kolla'ps: vid sammanlödning av hj ärtsäcken med mediasti'num stundom inträffande diastoliskt sammanfallande av halsvenerna; det systoliska sammanfallandet är

fysiologiskt, -narkos: allmännarkos genom intravenös insprutning av narkosmedlet. Veno- (av I. ve'na): ven-, -grafi', (/. »graph | i'a, -Vae av g. gra'pho, skriva): röntgenfotografering av vener, -motorer: kärlnerverna till venerna, -peritoneo|stomi', (l. -stom|i'a, -Vae av g. perito'naios, bukhinna 4- sto'ma, mun): anastomosbildning mellan vena saphena och peritone'um för dränage av ascites, -site't: venös beskaffenhet, -skle- |

ro's, (/. -sclero'slis, -is av g. sklero's, hård):

venskleros.

Veno's|us, -a, -um (/.): som hör till det ve-nösa blodomloppet eller blodet. Veno- (av /. ve'na): ven-, -tomi', (L -tom|i'a, -Vae av g. tome', snitt): operativt insnitt i ven. -stomi', (/. -stomji'a, -Vae av g. sto'ma, mun): åvägabringande av kommunikation mellan 2 vener.

Ven-puls: vanligast i de stora halsvenerna; 1) normal (negativ) vid svaghetstillstånd i högra kammaren en på gr. av blodströmmens hämning genom förmakssammandragning kort före kammarsystole inträdande pulsvåg; 2) patologisk (positiv) vid tri-kuspidalisinsufficiens samtidigt med kammarsystole synlig venpuls. -punktion: punktion av ven för tagande av blodprov, admi-nistrering av läkemedel osv. -si'nus: utvidgade rum av vener 1. venlika blodbanor, ss. hårda hjärnhinnans sinus, -sten: flebolit, förkalkad ventromb. -sus(ning): syn. venbrus.

Ve'ntjer, -ris (/.): buk. Jfr abdomen. V. pe'n-dulus 1. prope'ndens: hängbuk. Ventilandning: a. med hinder blott vid in-1. vid utandning 1. kraftigare hinder i den ena än i den andra respirationsfasen. Ventilpneumoto'rax: pneumotorax med ven-tilartad perforationsöppning å lungan, så att luft kan komma in i pleurarummet vid inandningen, men hindras från att komma ut vid exspirationen. Ventra'1 (/. -is, -e av ve'nter, buk): som hör till buksidan. Motsats dorsal. Ventricula'r|is, -e (/.): hörande till ventrikel. Ventri'cul|us, -i, pl. -i (l. dim. av ve'nter, buk): magsäcken, men användes också om andra hålor. — V. bilocula'ris: timglasmage. V-i ce'rebri: de 4 hjärnventriklarna. V-i co'rdis: hjärtats 2 kamrar. V-i lary'ngis: tvenne sidoutstjälpningar av larynx, mellan de falska och de äkta stämbanden. Syn. (V-i Morgagni). V. lateralis ce'rebri: sidokammaren i vardera hjärnhalvan. V. qua'rtus (ce'rebri): den 4. hjärnventrikeln. V. te'rtius ce'rebri: den tredje hjärnkam-maren.

Ventri-fixa'tio u'teri, Ventri-fixu'ra uteri (/.

av ve'nter, buk 4- fixa'tio, fästande 4- u'te-rus, livmoder): livmoderns fastsyning vid bukväggen efter laparotomi för ändring av felläge hos uterus. Syn. antefixation, ventrofixation, ventrosuspension. -lokvi'sm, (/. -lo-qui'sm|us, -i av lo'qui, tala): buktalande. Ventrüokvist. Ventri'kel: vanligen avses magsäcken. Jfr ventriculus. -kräfta: kräfta i magsäcken.Ventrikulografi

-punktion: punktion av hjärnventriklarna, t.ex. för avtappande av hjärnvatten vid ökat tryck 1. för inblåsning av luft (vid encefa-lografi). -sklero's: se lini'tis pla'stica.

Ventrikulo- (/. Ventriculo- av ventri'culus): ventrikel-. -grafi', (/. -graph | i'a, -i'ae av g. gra'pho, skriva): encefalografi. -sko'p (av g. skope'o, betrakta): endoskop för undersökning (ventrikuloskopering) av hjärnventriklarna. -stomi', (/. -stom j i'a, -i'ae av g. sto'ma, mun): operation för åstadkommande av fri kommunikation mellan botten av 3. hjärnventrikeln och subraknoidalrummet.

Ventro- (av /. ve'nter): buk-, -cysto|rrafi', (/. -rrhaph|i'a, -i'ae av g. ky'stis, blåsa + rhaphe', söm): fastsyende av cysta 1. urin-blåsa till bukväggen, -fixation, (/. -fixa't|io, -io'nis): se vertrifixatio. -hysteropexi', (l. -hysteropex|i'a, -i'ae av g. hyste'ra, livmoder -f pe'xis, fixation): fästande av livmodern vid bukväggen.-pto's (l.-is,-is): se gast-roptos. -skopi', (l. -scop|i'a, -i'ae): se abdo-minoskopi. -suspension, (/. -suspe'ns|io, -io'nis): se ventrifixatio. -tomi', (/. -tom | i'a, -i'ae): laparotomi. -vesikofixation, (/. -vesi-cofixa't|io, -io'nis av vesi'ca, blåsa -f fi'ge-re, fästa): fastsyende av uterus till blåsan och bukväggen.

Ve'n|ula, pl. '-ulæ (l. dim. av ve'na, ven): liten ven, mikroskopiska vener. V-æ bron-cha'les: de minsta bronkernas

vener. V-æ stella'tæ (Vv. Stella'tæ, BNA): små vener i stjärnformig anordning på njurens yta. Syn. stellulæ Verheynei.

Ven I undulation (av /. unda're, gå i vågor): ansvällning av halsvenerna vid exspiration och avsvällning vid inspiration.

Ve'n|us, -eris (/. av Ve'nus, kärleksgudinnan): kärlekslust.

Venus-berg: den framskjutande delen av blygdregionen framför blygdbågen hos kvinnor. Jfr mons pubis, -krage: leuco-de'rma syphiliticum kring halsen. Syn. collier de Vénus, leucode'rma colli. Venus vulgi'vaga (av I. vu'lgus, folk -f- vaga'ri, ströva omkring överallt): glädjeflicka, köpt kärlek.

Venyl: specialkonstruerat provtagningskärl, rymmande omkring 10 ml. blod.

Veno's, (/. Veno'sjus, -a, -um): som hör till ven.

Veraguth's reflex: se psykogalvanisk r. V. veck: på gränsen av övre ögonlockets inre tredjedel nedifrån uppåt och något bakåt förlöpande hudveck; fysiognomisk egendomlighet hos melankoliska 1. deprimerade. Jfr omega melancholic um.

Veratri'n (av I. vera'trum, nysört): blandning

av alkaloider i sabadillfrö. Hudretningsme-del. Veratri'sm (/. -us, -i): förgiftning med veratrin.

Veratrumalkaloider: ganglieblockerande och blodtryckssänkande.

Verba'1 (/. -is, -e av ve'rbum, ord): som gäller orden, ordagrann, -magi: överdriva betydelsen av ett ord. -suggestion: suggestion genom ord. Jfr auto-, hetero-, mentalsuggestion.

Verbigeration, (/. Verbigera't|io, -io'nis av ve'rbum, ord + ge'rere, föra): beständigt, entonigt, patetiskt, oftast rytmiskt upprepande av ett ord 1. några få ord 1. meningslös sats, vid katatoni. Jfr ekolali.

Verdi'n |i'kterus: ikterus med grönfärgning av huden (av biliverdin) vid gallstas.

Werdnig-Hoffmann's muskelatrofi: familjär spinal progressiv muskelatrofi hos små barn med början i bäcken-, bål- och lårmuskulaturen. Jfr Aran-Duchenne's sjkd., atrophi'a musculorum progressiva.

Ve'rgens (/. av ve'rgere): strävande.

Werlhof's sjukdom: en hemorragisk diates med multipla hudblödningar. Se pu'rpura thrombope'nica.

Vermicid|a, sing, -um, Vermifug|a, sing. -um (l av ve'rmis, mask -f cae'dere, döda; fuga're, driva på flykten): maskfördrivande medel. — Vennikulär, (/. Vermicula'r | is, -e), Vermifo'rm (l. -is, -e): masklik, t.ex. appe'n-dix v. = blindtarmsutskottet, masklika bihanget. Vermicula't|us, -a, -um (/.): mask-. Ve'rmil|is, -e (/.): mask-. Vermination, (/. Vermina't|io, -io'nis), Vermino's (I. -is, -is): av maskar orsakat sjukdomstillstånd.

Ve'rm|is, -is, pl. -es (/.): mask. Ve'rmis (ce-rebe'lli): lob mellan lillhjärnshemisfärerna.

Verna'I|is, -e (l av ver, vår): vårlig.

Werneking's korsning: korsningen av bindearmarna före deras inträde i hjärnans nu'-clei riibri.

Verneuiis sjukdom: syfilitisk slemburse-sjkd. V. neurom: se neuro'ma plexifo'rme.

Wernicke's afasi': orddövhet, kortikal sen-sorisk afasi. W. centrum: sensoriska tal-centrum i vänstra övre tinningvindelns bakre del. W. sjukdom: se polioencephalitis acuta hæmorrhagica; häftig form av Bi-vitaminbrist på grund av atrofisk gastrit. Blödningar framför allt i ögonmusk-lernas nervkärnor i hjärnstammen. W. symptom: vid hemiopi reagera pupillerna först då ljusskenet träffar den ljuskänsliga näthinnehalvan.

Ve'rn|ix, -i'cis (/.): fernissa. V. caseo'sa: hudsmörjan på nyfödda. Syn. sme'gma em-bryo'num.Verruca

Verru'c|a, -ae (/.): vårta. V. carno'sa, V. mollis: mjuk vårta. V. du'ra: hård vårta. V. senilis: ålderdomsvårta. Syn. ceratoma senile. V. si'mplex, V. vulga'ris: vanlig vårta. Verrucifo'rmjis, -e (/.): vårtliknande.

Verruko's, (I Verrucosis, -is av verru'ca, vårta): vårtuppträdande i stort antal. — Verrukös, (/. Verruco's|us, -a, -um): med vårtor betäckt, vårtartad, vårtlik; t.ex. endocarditis verrucosa: vårtlika trombotiska avlagringar på hjärtklaffarna vid infl. i en-dokardiet.

Vers|atil, (/. -a'til!is, -e, rörlig): med rörligt och ombytligt temperament. V. idioti'. Syn. eretisk idioti.

Versi'col | or (/.): som växlar färg.

Version, (7. Ve'rslio, -io'nis (/.): vändning;

1. fostrets vändande i uterus (anteve'rsio);

2. hela uterus' (corpus o. cervix) omstjälp-ning: framåt (anteve'rsio) 1. åt sidan la-terove'rsio) 1. bakåt (retrove'rsio). Jfr flexion. Ve'rs|us, -a, -um (/.): (om)vänd.

Ve'rteb|ra, gen. och pl. -æ (L): ryggkota. V. pro'minens: 7. halskotan, vars processus spinosus skjuter fram synlig under huden. V-æ cervica'les: hals-; coccyge'æ: svans-; lumba'les: länd-; sacra'les: korsbens- och thora'cicce: bröst-kotorna. — Vertebral (Z. -is, -e): som rör ryggkota, ss. arteria ver-tebralis. -linjen: den linje, som förenar ryggkotornas processus spinosi.

Vertebr- (av /. ve'rtebra): kota-., -ektomi', (/. -ectom I i'a, -i'ae av g. ektome', utskärning): excision av ryggkota, -o|didymi', (/. -didy-m|i'a, -i'ae av g. di'dymos, tvilling): tvillingmissbildning med fostren sammanväxta i ryggarna.

Ve'rt'ex, -icis (l. virvel, hjässa): 1. hjässa, spets; 2. (antrop.): högsta punkten av hjässan med huvudet inställt i ögonöronplanet. V. co'rneae: mittdelen av hornhinnans yttre yta. (V. vesicæ, INA): apex vesicæ.

Wertheim's operation: totalexstirpation av uterus med annex och regionära lymfkörtlar vid cancer uteri.

Vertical I is, -e (/. av ve'rtex): utgående från hjässan, vertikal.

Verti'g|o, -inis (/.): svindel. V. aura'lis, V. ab a'ure læ'sa: syn. Ménière's sjukdom. V. epile'ptica: se petit mal. V. labyri'nthica: svindel p.gr. av labyrintskada. V. lary'ngis: se larynxsvindel. V. ocula'ris: svindelkänsla v. ögonmuskelförlamningar. V. stoma-cha'lis, V. ab sto'macho Ice'so: svindel vid nervösa magrubbningar. -fobi', (/. -phob|i'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): ängslan för att få svindel. Vertiginös, (/. Vertigino's|us, -a, -um): svindelartad.

Ve'r|us, -a, -um (/.): sann, äkta; t.ex. diabe'-tes ve'rus: äkta sockersjuka.

Vesalius, Andreas: belgare, verksam i Italien. Anatomiens fader. Hans odödliga mästerverk De humani corporis fabrica utkom 1543.

Vesa'nija, -ae (/.): gammal benämning på vansinne, sinnessjukdom. Vesa'n|us, -a, -um (/.): sinnessjuk, vansinnig.

Vesi'c'a, -ae (/.): blåsa; ofta syn. vesica urinaria: urinblåsan. V. bullo'sa: vätskefylld hudblåsa. V. fe'Ilea: gallblåsan. Vesical | is, -e (/.): blås-. Vesika'ntia, sing, ve'sikans, Vesikato'rjia, sing, -ium, (I. Vesica'ntia, sing, ve'sicans, Vesicato'r|ia, sing, -ium): blåsdragande medel, t.ex. spansk fluga.

Vesiculo'sus: se vesikulit.

Vesi'kel, (/. Vesi'culja, -ae, pl. -æ, dim. av vesi'ca, blåsa): små blåsor. V-æ seminales: sädesblåsorna.

Vesiko- (/. Vesico- av vesi'ca): blåsa-, -cel|e, -es (l. av g. ke'le, bråck): bråckartat framträngande av urinblåsan. -colic | us, -a, -um (/.): som hör till urinblåsa och kolon, -fixation, (/. -fixa'tjio, -io'nis): 1. uterus' fästande vid blåsan; 2. fixation av blåsan, cys-topexi. -kly's, (/. '-clys|is, -is av g. kly'sis, bespolning): injektion av vätska i blåsan, -pu'bicjus, -a, -um (/.): som hör till blåsa och pubes. -rektal, (I. -rectal|is, -é): hörande till blåsa och rektum. -sigmoido|stomi', (/. -stom|i'a, -i'ae av g. sigma + ei'dos, form + sto'ma, mun): anläggande av fistel mellan colon sigmoideum och blåsan, -tomi', (l. -tom j i'a, -i'ae av g. tome', snitt): insnitt i blåsan. Syn. cystotomi.

-umbili-ka'1, (/. -umbilical I is, -e); -uret(h)ral, (/. -urethral I is, -e); -uteri'n (I. -us, -a, -um): hörande till blåsan och resp. naveln, urinröret, livmodern, -uterovaginal (l. -is, -e): som hör till blåsa, uterus o. vagina.

Vesikuli't, (/. Vesiculitis, -idis): infl. i sädesblåsorna. Vesiku]lös, (/. VesicuIo's|us, -a, -um): rik på blåsor; blåsartad.

Vesikulo- (/. Vesiculo- av vesi'culus): blåsa-, -gram (av g. gra'mma, skrift): röntgenfotografi av sädesblåsorna. -papulär, (/. -pa-pula'r|is, -e av pa'pula, blemma): som består av blåsor o. papier, -pustula'r, (/. -pustula'-r|is, -e av pu'stula, varfylld liten blåsa): markerad av närvaron av blåsor o. pustler. -tomi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): insnitt i en vesikel.

Vesikula'r, (/. Veslcula'r|is, -e): blåsformad, hörande till blåsor, -andning: det normala mjuka auskultatoriska respirationsljudet. Jfr bronkialandning.West's operation

West's operation: öppnande av bred förbindelse mellan tårsäcken och näshålan.

Westergren's metod: av W. utarbetad metod för tagande av "sänka"; se sänkningsreaktionen.

Westermark's metod: se interpositio uteri vesieovaginalis.

Vestibul: se vestibulum.

Vestibular (/. -is, -e av vestibulum, förgård): som tillhör örats labyrintapparat, -anfall: a. av svindel, nystagmus, huvudvärk, kräkningar, ataxi, ev. dubbelseende, förlust av medvetandet (vid lillhj ärnssjukdomar). -apparaten: det av innerörats vestibularnerv innerverade organet (utriculus, sacculus och båggångarna) för jämvikt och för kroppens balansering ävensom hithörande områden i lillhjärnan, -symptom: vid sjukdom 1. experimentell retning av vestibularappa-raten uppträdande symptom, ss. nystagmus, kräkningar, jämviktsrubbningar, förbipekande m.m. Jfr kaloriska provet, vridnings-provet.

Vestibulo- (av I. vesti'bulum): förgård-, -to-mi', (/. -tom I i'a, -i'ae av g. tome', snitt): operativt öppnande av innerörats vestibul, -uretral, (/. -urethra'ljis, -e av g. oure'thra, urinrör): som hör till vestibulum vaginæ och urinröret.

Vesti'bu!|um, -i (/.): förgård. — V. labyri'nthi o'ssei, BNA: mellersta delen av innerörats labyrint, mellan å ena sidan de halvcirkelformiga kanalerna å den andra cochlea. V. lary'ngis: övre delen av struphuvudet omfattande den av epiglottis och plicæ aryepi-glotticæ begränsade ingången till struphuvudet samt nedåt nående till de falska stämbanden. V. na'si: den omedelbart innanför näsöppningen liggande hudartade passagen till den egentliga slemhinnebeklädda näshålan. V. o'ris: rummet mellan läpparna och tändernas framyta. V. vagi'nae: ingången till vagina. — Vestibulär: som hör till vestibulum.

Vesti'gi|um, -i (/.): efterlämnat spår.

Westphal's fotfenomen: se paradoxt fotfenomen. W. symptom: frånvaro av patel-larreflex vid tabes dorsalis.

Westphal-Piltz' pupillfenomen: se orbi-kularisfenomenet. W.-S t r ü m p e 11's sjukdom: se pseudoskleros.

Vesuvi'n: brunt anilinfärgämne. Syn. bis-marckbrunt.

Veterinär (av I. veterina'rius): djurläkare. Veterinärmedicin: djurläkevetenskapen.

Ve't|us (/.): gammal.

Wharton's gång: se ductus submandibula-ris. W. sylta: se navelsträngen.

Whipple's sjukdom: kronisk, dödligt förlöpande sjkd. med feber, avmagring, fettdiarré, atrit påminnande om kronisk polyartrit o. kraftlöshet. Därjämte osteomalaci. Syn. intestinal lipodystrofi, granulomatosis lipo-phagica.

Whisky: maltbrännvin.

VI i'a, -Vae (/.): väg. V. falsa: den falska vägen. V. natura'lis (/.): den naturliga vägen. Per vi'as natura'les: på naturliga vägar, tex. om födsel.

Vibji'ces (/. pl. av vi'bix, strimma): streckformat förlöpande hudblödningar, t.ex. efter kliande.

Vibratio'n, (/. Vibra't]io, -io'nis av vibra're, röra sig snabbt hit och dit): darrande rörelse. Jfr massage, -s|känsel: förmåga att känna stämgaffelsvängningar i huden och i benen. Syn. pallestesi. -s|massage: massage som utföres med vibrationer. Vibrator: apparat för alstring av vibrationer.

Vi'br|io, -io'nis (/.): spirill med en böjning motsvarande en bråkdel av en skruvgängas förlopp. Jfr spirill, spiroket. V. El Tor: en avirulent koleravibrio. V. cho'lerce asia'ticce: kolerans orsak, -lysi'ner (av g. ly'o, lösa): serumämnen, som upplösa vibrioner.

Vibrissas (/.): håren i näsöppningen.

Wickersheimer's konserveringsvätska: alun 100 + koksalt 25 -f- salpeter 12 + pottaska 60 + arseniksyrlighet 20 gm på 3 liter vatten, kokas och filtreras, varefter till filtratet sättes 1,2 liter glycerin och 0,3 liter metylalkohol; användes för hk- och organkonservering.

Widal's leverprov: vid funktionella leverskador uppstår efter intagandet av 200 gm mjölk genom inträngande av ofullständigt nedbruten äggvita i blodet en "hemo-klasisk kris" med lymfocytos, leukopeni, blodtryckssänkning och höjd koagulationsförmåga hos blodet. W. reaktion: agglutina-tionsreaktion på tyfus. Jfr Ficker's dia-gnostikum.

Vidal's sjukdom: Lichen chro'nicus, neurodermatitis.

Wi dm ark's alkoholblodprov: mikrometod att bestämma alkoholhalten i blodet. Ger säkra resultat blott vid färska blodprov. Normalt finnes 0,03 °/oo alkohol i blodet, en halt av 1,6 °/oo talar för stark alkoholkonsumtion. Jfr ADH-metoden, alcotest, rattfylleri.

Vigantol|um, -i (/.): i olja löst ultraviolettbe-strålat ergosterin, kraftigt D-vitaminpreparat. Antirakitikum.

Vigili j a, -ae (/.): sömnlöshet. Syn. agrypni, asomni, insomni. — Vigilambuli'sm (/. -us,Vikarierande

-i av vi'gil, vaken + ambula're, gå omkring): ett tillstånd liknande somnambulismen men i vaket tillstånd. Jfr somnambulism. Vigilite't: förmåga att vända sin uppmärksamhet på ett nytt intryck.

Vikarierande, (/. Vica'rijus, -a, -um). V. blödningar: vid utebliven menstruation uppträdande blödningar från näsa, hemorrojdei eller andra organ än livmodern.

Wilde's slynga: med en liten slynga försett instrument för extraktion av småsvulster ss. öronpolyper. W. snitt: snitt parallellt med öronmusslans fäste, 1 cm bakom detta genom mjukdelarna in till benet vid mastoidit.

Wildermuth's öron: öronmusslorna äro dragna bakåt-nedåt, a'nthelix är lång, t.o.m. överskjutande helix; degenerationsmärke.

Willebrand's sjukdom: kongenital blodsjukdom påminnande om blödarsjuka.

Vi'lli Q. plur. av villus): ludd. V. intestina'-les: se tarmludd. V. synovia'les: ledfransar. — Villös, (7. Villo's|us, -a, -um): luddig.

William's tecken: 1. minskad vidgning vid inspiration av främre undre torax vid sy'mphysis cardi'aca; 2. minskad inspira-torisk rörlighet av en diafragmahalva vid begynnande tuberkulos i motsvarande lung-spets. W. trakealton: dämpad tympanitisk perkussionston över de 2 översta interko-stalrummen, vilken ton blir högre vid öppen mun; uppstår i huvudbronk, om de översta lungdelarna blivit lufttomma, t.ex. vid stora pleuritiska exsudat.

Willis' fenomen: se parakusi. W. ring: se circulus arteriosus cerebri.

Villo'sus: se villi.

Wilm's amputation: överklädandet av såg-ytan på en amputationsstump med en kraftig sena. Syn. tendinoplastisk operation. W. tapp: tappformig frambuktning å innerväggen av dermoidcystor och teratoida svulster, där huvudparten av det från alla 3 groddbladen härstammande embryonala anlaget befinner sig. W. tumor: embryom i njuren. Syn. nefroblastom.

Wilson's sjukdom: sällsynt familjär sjukdom i det extrapyramidala systemet med bl.a. bilateral-symmetrisk uppmjukning av nuclei lentifo'rmes och latent levercirros brungrön pigmentering vid hornhinneran-den och avmagring. Förhöjd kopparhalt i levern och i hjärnans basala strukturer, sänkt blodserum. Syn. degeneratio hepa-tolenticula'ris. Jfr pseudoskleros.

Vin: icke bränd (destillerad) dryck som erhållits direkt genom jäsning av en druv-infusion.

Vinblastin (/. -um, -i): antimetabolit; medel vid leukemi och elaka tumörer.

Win c k el's muskel: m. sphincter ure'thræ. Syn. Guthrie's muskel. W. sepsis: hos nyfödda beskriven sepsisform med symptom av hemoglobinuri, cyanos, ikterus, dyspné och magtarmrubbningar. W. tecken: trycker man över symfysen, rör sig icke den uteliggande navelsträngen om efterbörden har lossat, vid icke löst placenta drages navelsträngen inåt.

Vi'ncul|um, -i pl. -a (/.): band. V. li'nguse: tungbandet. Syn. frenulum linguae. V-a te'n-dinum: korta]jgament i senskidorna till flexorsenoraa i fingerfalangerna, som hålla senorna fast till underliggande ben.

Vinghinnan: se pterygium.

Vinkelled: se ginglymus, gångjärnsled.

Winslow's hål: se foramen epiploicum.

Vinsten: se tandsten.

Vinsten: surt kaliumsalt av vinsyra. Utkristalliserar ur unga viner.

Vinsyra: dioxibärnstensyra: CH(OH) • COOH

I (fyratomig).

CH(OH) • COOH

I vindruvor och vinsten: Salterna kallas tartrat.

Wintrich's tonväxling: tympanitisk ton över kaverner etc. blir, om det existerar fri kommunikation med bronkerna, vid öppnande av munnen högre och starkare, vid dess slutande djupare. Jfr William's trakealton.

Vi'n|um, -i (/.): vin. V. medica'tum, pl. Vi'-na medica'ta (/.): medicinska viner. V. chi-ni'ni ferra'tum: kinavin med järn. V. de Marsa'la: marsalavin. V. glycyrrhi'zæ opia'-tum: Rosén's bröstdroppar. V. ipeca-cua'nhce: kräkrotsvin. V. stibia'tum: kräksalt vin.

Vinyl: den enatomiga radikalen CH2:CH—.

Vinyleter, (/. Vinylaeth|er, -eris): narkosmedel.

Viola't|io, -io'nis (l. av viola're, kränka, våldföra); Violation: våldförande, även våldtäkt. Viole'nt (/. -us, -a, -um): våldsam. Viole'ntum stu'prum: våldtäkt. Syn. stupra-tio.

Violettblindhet: se färgblindhet.

Viomycin (/. -um, -i): antibiotikum; bildas av Streptomy'ces puni'ceus.

Vir, gen vi'ri (/.): man.

Viraginite't (av l. vir, man): mankvinna, manligt kännande hes kvinnor, motsats till effe-minatio. Syn. maskulism. Jfr gynandri.

cellularpatologi den månghundraåriga hu-moralpatologien 1858.

Virchow-Hassal's kroppar: se Hassal's kroppar. V.-Troisier's körtel: lymfkörteln i vinkeln mellan musculus sternocleidomas-toideus' nedre yttre rand och nyckelbenet på vänster sida; vanligt säte för svulstmetastas vid maligna buk- och mediastinaltu-mörer.

Vi'rg|o, -inis (/.): jungfru. V. inta'cta: orörd jungfru. Jfr uterusvirgo.

Viri'lia: de manliga könsorganen.

Viri'1 (/. -is, -e av vir, man): manlig. Virilism (/. -us, -i): manligt utseende hos kvinnor. Syn. androfani. Virilite't: manbarhet.

Viro- (av I. vi'rus, gift): virus-, -ge'n, (/. '-genes): förorsakad av virus. -logi', (l. -lo-gji'a, -Vae av g. lo'gos, lära): läran om virus (2) och de härav alstrade sjukdomarna.

Viro'ser (av I. vi'rus, gift): se virus och virussjukdomar.

Viro'sjus, -a, -um (/.): virus-.

Virtue'11 (av I. vi'rtus, dygd): skenbar. V. bild: skenbar bild; en bild, som visserligen kan (ss. i en spegel) iakttagas med ögat, men ej uppfångas på en skärm.

Vi'rtjus, -u'tis (/.): dygd.

Vi'rjus, -i, pl. -a (/.): gift, 1. allmän beteckning på sjukdomsalstrande mikroorganismer; 2. organiska smittämnen mindre än bakterier, de minsta utgörande högmolekylära nukleoproteider, (DNA och RNA). Omslutna av ett proteinskal, vilket tillsammans med eventuellt närvarande lipider bildar partikelns ytterhölje (kapsid). De föröka sig inom levande celler, men ej å vanliga bakteriesubstrat, passera bakteriefiltra och ge upphov till ett flertal sjkd. (viroser) hos människor, djur o. växter. — V. de rues (/.): naturlig rabiessmitta från "gatans" hundar (15 dagars inkuba-tion). V. fixe, V. de passage (/.): rabiessmitta, som genom passageympningar på kanin vunnit viss fix grad av virulens (6 dagars inkubation). -sjukdomar (l. Viros|es, sing. -is): av filtrerbart virus orsakade sjkd. ss. barnförlamning, denguefeber, gula febern, influensa, koppor, mul- o. klövsjuka, mässling, molhiscum contagio'sum, parotit, radies, sömnsjuka (encephalitis letha'rgi-ca) m.fl. Syn. viroser. Virule'ns: giftighet, särskilt om smittämnen av den styrka att de verka sjukdomsalstrande. Virule'nt (/. -us, -a, -um): som har virulens.

Vis (/.): kraft. V. a te'rgo: bakifrån pådrivande kraft, t.ex. hjärtats tryck på blodet i kärlen. V. ine'rtiæ: tröghetsmoment. V.

medica'trix natu'rae: den naturliga självläkekraften. V. vitalis: livskraft.

Vi'sc|era (/. pl. av vi'sc|us): inälvor.

Viscer|algi', (/. -alg | i'a, -Vae av vi'scus, inälva + g. a'lgos, smärta): inälvssmärta.

Viscera'1 (/. -is, -e av vi'scus, inälva): som tillhör inälvorna. V-a bladet: det blad av serosa hinnor, som bekläder inälveorganen t.ex. epikardiet, lungans serosa överdrag osv. V-a nervsystemet: det autonoma nervsystemet.

Viscero- (av I vi'scera): inälvor-, -pto's (/. -is, -is av g. pto'sis, fall): sänkning av inälveorgan. -sensibla reflexen: uppträdande av hyperestesi o. hyperalgi på bestämda hudställen vid sjkd. i inre organ. Jfr Head's zoner, -to'm (av g. tome', snitt): instrument för erhållande av prov på levervävnad.

Visdomstand: dens sapientiæ, opsi'genes.

Vision (av /. vi'sio, åsyn): synhallucination. Visionär.

Viskositet, [/. Visco'sitlas, -alis av vi'scum, mistel (p.gr. av dess klibbiga saft)]: klibbighet (om segflytande vätskor) på gr. av de inre smådelarnas starka kohesionskraft. Viskosimeter (av g. me'tron, mått): apparat att uppmäta en vätskas viskositet, t.ex. blodets. Viskös, (/. Visco's|us, -a, -um): klibbig.

Vismut: antidiarroikum.

Wissler's sjukdom: subsepsis allergica, sannolikt en virusinfektion.

Vi'sjus, -us (/.): synsinnet, även synskärpan. Visue'11: som rör synen.

Vi'ta brevis, ars lo'nga (/. vi'ta, liv; ars, konst): livet är kort, konsten lång. De första orden i Hippokrates' aforismer. Vi'ta mi'nima: nedsatt ytterligt svag livsverksamhet. Vi'ta sexua'lis: sexuallivet. — I'ntra vi'tam: under livet.

Vitaglas: glas, som genomsläpper ultravioletta strålar.

Vita koppor: se ala'strim.

Vita'1 (/. -is, -e av vi'ta, liv): som gäller livet, -färgning: färgning av levande celler och vävnader, särskilt genom färgämnets insprutning. -indikation: se indicatio vitalis.

Vi tali's gallfärgämneprov: 1. tillsättes några droppar kaliumnitratlösning o. förtunnad svavelsyra, uppstår vid närvaro av gall-färgämnen gröna, blå, gula o. röda färger; 2. tillsats av kinasulfat, ammoniak, socker, svavelsyra o. alkohol framkallar i närvaro av gallfärgämnen violettfärgning.

Vitali'sm (/. -us, -i): läran, att livet ej kan förklaras enbart genom fysikaliskt-kemiska skeenden, utan är beroende även av särskilda dynamiska principer; enl. neovitalis-Vitalitet

men målinriktande, dels själsliga (psyko-v.), dels ändamålsenlighets-principer (transcendental-v.). Vitalite't: livsduglighet. Vital-kapacitet: den luftmängd, som efter djupaste inandning utdrives under djupaste utandning, dvs. respirations- + reserv- + komplementärluft. Jfr minimal-, recidual-luft. -känsla, -känsel: förnimmelse, som förlägges till kroppens inre men ej kan lokaliseras, t.ex. hunger-, trötthets-, vällust-, äckelkänsla. -reaktion: fenomen, som tillhör livsföreteelserna t.ex. blodutådring i vävnad efter trauma under livet, något som ej inträder efter döden. Vitamin-B-komplexet: samtliga vattenlösliga vitaminer i jäst, nämligen Bi, B2, Bq, bio-tin, folsyra, nikotinsyra, pantotensyra. Se vitaminer.

VKami'ner: livsviktiga, sins emellan kemiskt olikartade, dels fettlösliga (A, D, E, K), dels vattenlösliga, i ringa mängd i födan förekommande ämnen, vars frånvaro orsakar sjukdomar: avitaminoser. Syn. accessoriska näringsämnen, fyllnadsämnen, nutraminer. Jfr biotin, folsyra, inosit, nikotinsyreamid, pantotensyra, tillväxtämnen, avita-, hypo-, hypervitaminos, beriberi, maidism 1. pellagra, skorbut, Moller-Barlow's sjkd. — A-vitaminet eller antixeroftalmiska, antiin-fektiösa 1. epitelskydds-v. {— axeroftol) finnes framförallt i mjölk, smör, äggula och andra animala fetter samt (ss. provitamin — karotin) i morötter, tomater, bladgrönsaker, frukter, men saknas i vegetabiliskt fett. Karotinet aktiveras i levern till vitamin A. Dagligt behov 3—5 mgm. Brist på vit. A orsakar bl.a. hudsjukdomar, heme-ralopi, xeroftalmi gnm degeneration av ytliga cellager, minskad motståndskraft mot infektioner (särsk. från respirationsvägar-na), tillväxtrubbningar. B-vitaminet eller bättre B-gruppen omfattar ett flertal v. 1) Bi-vit. 1. antineuritiska faktorn (— ane-urin, tiamin) finnes bl.a. i öljäst, fläsk, lever, ärter, bönor, potatis, i grodden av sädesslag, i silverhinnan i sädesslagens frö, ss. ris, vete, i majs m.m. Dagsbehov 1—3 mgm. Brist på vit. Bi är orsaken till beriberi; 2) B-z-vit. 1. bättre Æa-komp lex et, består av flera faktorer bl.a. a) vit. B2 i trängre bemärkelse 1. växtfaktorn (— laktoflavin, riboflavin), förekommer i hjärta, lever, njure, gröna växter, jäst m.m. Brist på tillväxtfaktorn orsakar växtstillestånd, ragadbild-ning, dermatoser; dagsbehov 2—4 mgm; b) antipellagrafaktorn 1. PP-faktorn (—nikotinsyreamid, nikotinsyra), förekommer i

muskelkött, mjölk, lever, njure, fisk, bönor, jäst, m.m.; brist på PP-faktorn orsakar pellagra; c)

antiråttdermatitfaktorn 1. vit. B& (— adermin, pyridoxin) förekommer i jäst, lever, gröna växter, mjölk m.m.; anses ha betydelse för bl.a. den normala nybildningen av röda blodkroppar; brist på denna faktor är möjligen orsak till några av pellagrasymptomen hos människor; d) vit. Bi2, 1. antiperniciosafaktorn, förekommer i lever o. tarminnehåll; väsentlig faktor för en normal blodbildning. Jfr hemogen. Till B-vitamingruppen räknas även biotin (se vit. H), fol(in)syra (Bc), pantotensyra (antigråhårsfaktor för svarta råttor). C-vi-taminet eller ant iskor butiska v. (= askor-binsyra) finnes framförallt i gröna växtdelar, i vitkål, i potatis, i nypon, svarta vinbär, apelsiner och citroner. Dagsbehov 15—50 mgm. Brist på C-vit. orsakar skorbut, preskorbut, Moller-Barlow's sjkd. o. rubbningar i mineralomsättningen. D-vitaminet eller antirakitiska v. (— kalcife-rol) samlingsnamn för flera olika ämnen bl .a. a) vit. D'2 (— aktiverad ergosterin) och b) vit. Ds (— aktiverad 7-dehydrokoleste-rin). Vit. D finnes särskilt i levertran, mjölk, äggula och kan framställas av bestrålat ergosterin och 7-dehydrokolesterin. Brist på vit. D framkallar rakit. E-vitaminet 1. anti-sterilitets-, fertilitets-, fortplantnings-v., anti-muskeldystrofiska faktorn (— ß-tokoferol) finnes i vetegrodd och sallad. Brist på vit. E åstadkommer abortbenägenhet, sterilitet och neuromuskulära rubbningar (hos råttor). G-vitaminet = vit. B2. H-vitaminet 1. hudfaktorn, antiseborroiska v. (= biotin), räknas till i?-vit.-komplexet, förekommer bl.a. i jäst, potatis, mjölk, lever, njure. Brist på vit. H orsakar (hos råttor) håravfall, seborré. K-vitaminet 1. koagulations-v., anti-hemorragiska faktorn, förekommer ss. vit. Ki (= 2-metyl-3-fytyl-l,4-naftokinon; a-fyl-lokinon) bl.a. i levern, i gröna blad och som vit. K2 (—- 2-metyl-3-squalenyl-l,4-naftoki-non) bildat av förruttnelsebakterier (coli). Brist på vit. K orsakar blödningar och dålig blodkoagulation; terapeutisk dos 0,5 mgm per dag. P-vitaminet 1. permeabili-t et s-v. (— flavon, hesperidin, citerin) förekommer i paprika, citroner m.m. Brist på vit. P orsakar stegrad permeabilitet av kapillärerna för äggvita. — Besläktat 1. identiskt med vit. K är "T-faktorn", ett trom-bocytökande vitamin.

Vitblodssjuka: leukemi.

Vite'il|us, -i (/.): äggula. V. formati'vus: bildningsgula, v. nutritVvus: näringsgula. Vi-Vitia

telli'n: en fosforhaltig proteid i äggula. Vitellines, -a, -um (/.): tillhörande äggula.

Vi'tia: se vitium.

Vitilig|o, -inis (/., hudsjukdom): omskrivna bleka fläckar i huden på grund av inträdd pigmentförlust. Jfr albinism, leukoderma.

Viti|um, -i, pl. -a (/.): fel. V-a orga'nica co'rdis: hjärtfel, dels medfödda, genom fel i anlag och utveckling, dels förvärvade, vanligen efter vissa infektionssjukdomar särskilt ledgångsreumatism. De medfödda bestå ofta av abnorma kommunikationer mellan hj ärtrummen 1. de stora hj ärtkärlen, de förvärvade vanligen av skrumpning av valvelklaffarna med åtföljande stenosering av lumen 1. insufficiens i klaffarnas slut-ningsförmåga. V-a pri'mce formatio'iiis: bildningsfel i det ursprungliga anlaget, primära missbildningar. V-a refractio'nis: re-fraktionsfel. — Vitio's, (/. Vitio's | us, -a, -um): felaktig, lastbar, t.ex. ci'rculus vitio'sus. Se detta ord.

Vitr. på recept = vitrum (/.) = glasflaska. Vitr. orig. = originalflaska.

Vitreokapsuli't, (l. Vitreocapsuli't j is, -idis av vi'treus, glasartad): infl. i glaskroppens kapsel.

Vi'trjeus, -ea, -eum (/.): glasartad, glaslik.

Vitrioler [av l. dim. av vi'trum, glas (p.gr. av det glasartade utseendet)]: de tunga metallernas sulfater. Blå vitriol: kopparsulfat. Grön v.; ferrosulfat. Vit. v.: zinksulfat. Vitriololja (förr framställd av järnvitriol): svavelsyra.

Vitro-pression, (l. -pre'ss|io, -io'nis av vi'trum, glas + pre'ssio, tryck): anemisering av ett hudparti genom tryck av glasskiva för studium av abnorma färgförändringar i detsamma.

Vi'trjum, -i (/. glas): glasflaska (mindre än 1/3 liter). Jfr lage'na. V. cum pipe'tta = flaska med pipett. V.

guttificans = droppflaska. V. nigrum: fi. av svart glas. V. originaler originalflaska.

Vitssjuka: benägenhet för dumt skämt (med förlust av etisk känsla) och glädje i anstöt-liga fasoner. Vid frontallobstumörer osv. Jfr moria.

Witzel's magfistel: efter laparotomi snett genom ventrikelväggen införes och fixeras ett dränrör, som tillslutes i yttre ändan för att hindra magsaftens utflöde efter behag.

Vi vax (7.): seglivad.

Vivi-fikation, (/. -£ica't|io, -io'nis av vi'vus, levande -f fa'cere, göra): levandegörande; den döda äggvitans omvandling i levande genom assimilationen, -sektion, (/. -se'ct|io, -io'nis av vi'vus, levande + se'ctio, snitt):

experimentell operation företagen på levande djur.

V. n.: å recept = Vitrum nigrum (/.) =

svart glas (flaska).

Vocaljis, -e (/. av vox, stämma): som har avseende på stämman.

Vociferation, (l. Vociferal|io, -io'nis av vox, röst + fe'rre, bära): det patetiska talet (hos sinnessjuka).

Voegtlin's enhet: den mängd oxytocin resp. vasopressin, som motsvarar verkan av 0,5 mgm (från djurhypofys) erhållet V. standardpulver.

Wohlgemuth's diastasprov: av W. utarbetad metod för bestämmande av diastas-mängden i urin.

Voit's kosttai: en arbetare förbrukar i regel dagligen 118 g äggvita, 56 g fett och 500 g kolhydrat.

Vol ja, -ae (/.): handflata. V. ma'nus: flathanden, palma manus, PNA. Vola'r (/. -is, -e): som rör vola manus, t.ex. vola'r flexion: böjning av handen; syn. palmar(is), PNA.

Volalil[is, -e (/. av vola're, flyga): flyktig.

Wolffska gången: urajuregången. W. kroppen: se urnjuren. Wolffs transformations-lag: när benväv genom ändrade belastningsförhållanden omformas, inträder hypertrofi, där trycket ökas, atrofi, där det minskar.

Wolfram: metall, grundämne, kem. tecken W.

V o 1 h a r d's vatten- och koncentrationsförsök: se koncentrationsprovet och vattenbe-lastningsprovet.

Wolhyniska febern: se femtedagsfeber.

Volkmann's kanaler: de kärlförande kanaler i ben, som i motsats till Haver's kanaler ej omgivas av ordnade benlameller. V. kontraktur: kontraktur o. atrofi av en muskel till följd av cirkulationsrubbningar gnm för trånga förband, köld, trauma m.m. V. membran: den tunna, gulaktiga, med tu-berkelknottror översållade membran, som omgiver tuberkulos abscess. V. skena: en rännformad apparat för underbensbrott, med vinkelrätt uppstående stöd för att kunna fixera fotsulan i rätt ställning.

Vohim|en, -inis (/.): volym. V. pulmo'num au'ctum: funktionellt emfysem, lungupp-blåsning. Volumeter: skalareometer, på vilken de enskilda strecken på skalan avgränsa lika volymer. Volumetri.

VoIuntä'r, (L Volunta'r|ius, -ia, -ium): frivillig, t.ex. om den frivilliga av viljan beroende muskulaturen.

Volvulus (av I. vo'lvere, vrida): tarmvred. Jfr ileus.Vomer

Vo'm|er, -eris (/. vo'mer, plogbill): nässkiljeväggens bendel.

Vo'mic|a, -ae (/. av vo'mere, kräkas): 1. upphostning av var; 2. kavern, abscesshåla. — Vome'ra: kräkas. Vo-me'ring: kräkning. Vomiti'v j a, sing, -um, Vomito'r|ia, sing, -ium (/.): kräkmedel. Syn. emetika. — Vo'mit|us, -us

(/.): kräkning. V. bilio'sus: gallkräkning. V. gravidarum: kräkning i samband med graviditet. V. ma-rinus: sjösjuka. V. matuti'nus: morgon-kräkning t.ex. alkoholisters m. V. ni'ger: kaffesumplik kräkning (vid magblödning).

Voronof f's "föryngringsförfarande": implantation av artlika könskörtlar (från apa) på åldrande personer; skall verka föryngrande. Jfr Steinach.

Vo'rt|ex, -icis (/.): virvel. V. co'rdis: den vir-velformiga anordningen av muskulaturen vid hj ärtspetsen. V. purule'ntus: varsmält-ning i hornhinnan. Vortico's|us, -a, -um (/.): som hör till virvel.

Voussu're (/.): frambuktning av bröstkorgen framför hjärtat, vid hj ärtförstoring.

VI ox, -o'cis (/.): röst, stämma. V. anseri'na: skrovlig, kraxande stämma vid rekurrens-förlamning. V. chole'rica: svag, klanglös stämma, hos kolerasjuka. V. clandesti'na: viskningsstämma. V. neurasthe'nica: svikande röst hos neurasteniker.

WR, (W.R.): Wassermann's reaktion. Se detta ord.

Vrickning: se distorsion, luxation.

Vrid-kramp: gnm klonisk kramp i mm. obli'-qui ca'pitis inferio'res åstadkomna huvud-vridningar. Syn. spa'smus rotato'rius. -led: cylinderled med vridningsaxeln parallell med längdaxeln av den kroppsdel, som vrides, t.ex. leden mellan a'xistanden o. främre atlasbågen.

Vridningsprovet: metod att pröva vestibular-apparatens funktion; pat. sättes på en roterande stol, som drives 10 varv på 20 sekunder, varefter stolen plötsligt stannas; normalt samma symptom som vid vestibu-larretning: nystagmus i motsatt riktning mot vridrörelsen, falltendens och felpek-ning. Syn. rotationsprovet.

Vrid-sjuka: en genom Coenu'rus cerebra'lis hos får, nötboskap m.m. orsakad hjärn-sjkd., vid vilken djuren vrida sig runt i cirkel 1. utföra andra abnorma rörelser, -svindel: förnimmelse av vridning av yttervärlden, t.ex. efter plötsligt upphörande av egen rotationsrörelse 1. vid labyrint- och lillhjärassjkd.

Wright's vaccinterapi: opsoninterapi mot stafylomykoser o. a. infektioner.

Vristen: se fotvristen. Vristbenen: se o'ssa

ta'rsi.

Vulgar|is, -e (/. av vu'lgus, hop): allmän. Vulgi'vaga: se Venus v. Vulnera'bel, (/. Vulnera'bil | is, -e av vu'1-nus, sår): sårbar; Vulnerabilite't: sårbarhet. Vu'In|us, -eris, pl. -era (/.): traumatiskt sår* Jfr ulcus. — V. bombarda'rium: av skott vållat sår. V. cse'sum: huggsår. V. conquas-sa'tum, V. contu'sum: krossår. V. inci'sum: snittsår. V. mo'rsum: bitsår. V. penetrans: genomträngande sår t.ex. in till en håla 1. genom en lem. V. pu'nctuin: sticksår. V. dilacera'tum, V. sci'ssum: slitsår. V. sclo-peta'rium: v. bombardarium. Vu'lv|a, -ae (/.): kvinnliga blygden. Syn. cu'n-nus. V. hi'ans: v. med slappa, gapande stora blygd-läppar.

Vulv I ektomi', (/. -ectom|i'a, -i'ae av vu'lva + g. ektome', utskärning): excision av vulva.

Vulv-i'sm (L -us, -i): se vaginism, -i't (/. -is, -idis): infl. i vulva. V. blenorrha'gica: med slem- o. varavsöndring förlöpande (vanl. på gonokockinfektion beroende) v. Vulvo|va-gini't (/. -is, -idis): samtidig infl. i vulva och i vagina.

Vv: förkortning för venæ. VVO 1. V. V. O.: förkortn. för våtvärman-de omslag.

Vårt-band: i nivå med 1. under bröstets yta liggande bröstvårta, -glas: litet sugglas med napp, som vid såriga bröstvårtor hos di-givande sättes över vårtan för att mildra besvären vid barnets di ande. -gården: den brunpigmenterade zon, som omgiver bröstvårtan.

Vårtrötthet: vanligen i april, maj uppträdande trötthetskänsla, arbetsolust, bristande sinnes jämvikt, huvudvärk, illamående, kräkningar, diarré m.m.; anses i stor utsträckning bero på brist på vitaminer. Jfr hypovitaminos.

Våtvärmande omslag: av impermeabelt förbandsstoff (t.ex. vaxduk, cellofan) och därutanpå av ylle 1. vadd omgivet fuktigt omslag (— VVO). Vände(i)rot: Valeriana. Vändning (i förlossningskonsten): fostrets vändning inom uterus för åstadkommande av gynnsammare fosterläge. Yttre v.: manövrerande genom buken; inre v.: genom införande av en hand i uterus; kombinerad v.: med ena handen i modersmunnen, den andra utanpå buken. V. på fot: omvandling av ett huvud- 1. tvärläge i fotbjudning.

Vänsterförskjutning: ökning av de ungdom-Värkar

liga och stavkäraiga leukocyterna (normalt c:a 6 % av alla leukocyter). Jfr Arneth's formel, högerförskjutning.

Värkar: de smärtsamma under en förlossning uppträdande uteruskontraktioner, som utdriva foster och efterhörd. Jfr ine'rtia u'teri. — Värksvaghet: 1. primär, från början bestående; 2. under förlossningen inträdande v.

Värme-centra: nervösa temperaturreglerande centra (i corpus striatum o. meüanhjär-nan). Jfr värmestick, -kramp: se eldaresjuka. -slag: på gr. av förhöjd värmeproduktion inom kroppen o. försvårad värmestrålning utåt, särskilt under heta sommardagar inträffande, plötsligt insättande sjukdomsanfall med i svåra fall kollaps, medvetslöshet, kramper, förlamningar, psykotiska symptom etc. -spektrum: del av spektrum, som omfattar de ultraröda strålarna, -stick: stick i corpus striatum, talamus osv., varvid uppstår temperaturstegring.

Vätejon-exponenten: logaritmen för vätejonkoncentrationen, tecknas PH. -koncentration: tal, som angiver, hur många gram H-joner, som finnas per liter i en vätska, tecknas (H+) 1. [H+] och angiver exakta mått för de svävande begreppen alkalisk (P H > 7), neutral (P H = 7) och sur (PH< 7) reaktion.

Väte-superoxid: H_2O_2; syn. hydrogenium per-oxydatum. -svavla: se svavelväte. Jfr sulf-hemoglobin. -talet: vätejonkoncentrationen.

Vävnads-antigen: antigen som utlöser trans-plantationsimmunitet. -hank: förråd av levande vävnader, vanligen i frystorkat och vakuumförpackat tillstånd, för plastiska operationer, -hormoner: hormonartade ämnen, som bildas i olika vävnader o. utöva sin verkan på ort och ställe, där de bildas 1. i närmaste omgivningen; hit höra ace-tylkolin, histamin, sekretin. Syn. aglandu-lära hormon, -immunitet: vävnaders resistens mot smittor och smittämnen, -kompatibilitet: vävnadstolerans (vid transplan-tationer). -konduktans: elektrisk ledning som kroppsvävnaderna ger mellan två elektroder, som placeras i handflatorna. Användes i barnpsykologisk praxis för att skilja mellan barn med anpassningssvårigheter och de välanpassade, -odling: odling av levande celler o. vävnader på härför lämpligt substrat bl.a. för odling av virus, som endast växer på levande celler/vävnader.

Växeldusch: skotsk dusch, dusch med växlande kallt och varmt vatten.

Växt-faktor: se vitaminer (02-komplexet), -hormo'n: från hypofysens framlob avsöndrat hormon. Se hypofys. -slem: förekommer särskilt i kvittenkärnor och i rotknölar av orchidéer. Gummiart. "-värk": smärtsam svaghet och styvhet i musklerna, även smärtor i benen av obekant natur, uppträda särskilt under natten hos barn. X

X

X.: beteckning för kienböcks-enhet

X 19.: se Weil-Felix' reaktion.

Xantela'sm, (/. Xanthela'sm | a, -atis av g. xantho's, gul 4- e'lasma, platta): lieformiga, kolesterinhaltiga, skarpt begränsade, upphöjda, gula fläckar (x. pla'num) 1. små gula knutor (x. tubero'sum). Syn. xantom. Vanligast på ögonlocken och i ansiktet: x. palpebrarum och x. facie'i, särskilt hos äldre personer: x. seni'le och hos diabetici: x. diabeticorum. Jfr xantomatos.

Xantemi', (/. Xanthæmji'a, -i'ae av g. xantho's, gul + hai'ma, biod): närvaro av gult färgämne (t.ex. karotin) i blodet, varigenom detta ser gulaktigt ut.

Xanthochromia: se xantokromi.

Xanti'n, (/. Xanthi'njurn, -i): dioxipurin OH

n c-n,

! II \

i I! /

oh • c c-n'

Förekommer i kött, levern, pankreas, guano etc. Modersubstans till teobromin och koffein. -baser: 1. purinbaser. 2. i trängre bemärkelse nukleinbaser. -oxidas; ett enzym som erfordras för de två sista enzymstegen i urinsyrebildningen. En partiell hämning av xantinoxidas blir följaktligen att en mindre mängd urinsyra utsöndras än tidigare, men att utsöndringen av xantin och hypoxantin ökar i motsvarande grad. Bildningen av urinsyra går genom påverkan av xantinoxidas över hypoxantin och xantin. Genom en sådan hämning minskar konkrementbildningen, emedan såväl hypoxantin som xantin äro väsentligt lättlösligare än urinsyra, -stenar: urinkonkrement, bestående av nästan rent xantin. -ori', (/. -ur|ia, -i'ae av g. ou'ron, urin): ökad utsöndring av xantin i urin.

Xanto- (/. Xantho- av g. xantho's): gul-.

i -cillin (/. -um, -I): antibiotikum; medel för lokalbehandling av sjukdomar i munhåla och svalg, -cyamopsi', (/. -cyanopsji'a, -i'ae av g. ky'anos, blå -f- o'psis, syn): förmåga skilja mellan gult och blått, men ej mellan grönt och rött. -dermi', (/. -derm i'a, -i'ae av g. de'rma, hud): ockergul hudfärg vid xantom utan samtidig ikterus. -kroml', (l. -chromji'a, -i'ae av g. chro'ma, färg): gulfärgning. T.ex. av lumbalvätskan genom blodtillblandning. '-m (/. -a, -atis): se xan-telasm. -mato's (l. -is, -is): utbredd x an-tombildning. Syn. cholestero'sis cu'tis. -proteinreaktion:! gulfärgning (gnm uppkomsten av xantoprotein) av äggvita vid tillsats av salpetersyra (i överskott och uppvärmning).

Xant- (/. Xanth- av g. xantho's): gul-, -opsi', (/. -ops j i'a, -i'ae av g. o'psis, syn): tillstånd, då alla föremål synas gula t.ex. vid gulsot, santonin- o. pikrinsyreförgiftning. -o's (/. -is, -is): gul missfärgning genom lipoida sönderfallsprodukter, t.ex. vid diabetes, tuberkulos. -yda's: ferment, som oxiderar nuk-leinsyra till urinsyra. X-ben: genu valgum, bagarben, koben. Xeno- (av g. xe'nos): främmande-, -fobi', (/. -phobji'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): fruktan för främlingar, -foni', (/. -phon|i'a, -i'ae av g. phone', stämma): förändring av accent och intonation i en persons tal. -ftalmi', (/. -phthalm|i'a, -i'ae av g. ophthalmo's, öga): traumatisk konjunktivit. -log: stammande från en genetiskt långt avlägsen art. -meni', (I. -menI i'a, -i'ae av g. men, månad): vikarierande menstruation. Xenorexi', (/. Xenorexji'a, -i'ae av g. xe'nos, främmande 4- o'rexis, aptit): avsiktligt nedsväljande av främmande föremål, såsom nålar, skedar etc. Xerasi', (l. Xeras i'a, -i'ae av g. xero's, torr): 1. hårsjukdom, varvid håret blir torrt och skört samt slutar att växa; 2. enkel torr 1. atrofisk rinit hos tuberkulösa, bredvid äkta tuberkulösa förändringar. Xero- (av g. xero's): torr-, -cheili', (/. -chei-l|i'a, -i'ae av g. chei'los, läpp): torrhet avXeroftalmi

läpparna, -de'rm|a, -atis (/. av g. de'rma, hud): pergamenthud, sällsynt hudsjukdom med pergamentartad förtunning av huden. Syn. dermatoxerasi. — X. pigmentosum, Kaposi: familjärt hudlidande, varvid i de första levnadsåren på belysta hudställen uppskjuta röda, sedan fräknar liknande pigmentfläckar och teleangi-ektasier samt slutligen vårtlika, i karcinom övergående bildningar. Vanligen dödligt förlopp före skolåldern, -dermi', (/. -derm j i'a, -i'ae av g. de'rma, hud): torrhet av huden; speciellt medfödd diffus hudatrofi. Syn. Kaposi's sjkd.

Xer- (av g. xero's): torr-, -oftalmi', (/. -oph-thalmji'a, -i'ae av g. ophthalmo's, öga): se xero'sis conjunctivae. Syn. x. co'rneae. Jfr /1-avitaminos.

Xero- (av g. xero's): torr-, -meni', (/. -ine-n|i'a, -i'ae av g. men, månad): kroppsliga menstruationsförändringar utan utflöde, -mykteri', (/. -mycter|i'a, -i'ae av mykte'r, näsborre): torrhet av nässlemhinnan.

Xeros[algi', (/. -a]g|i'a, -i'ae av g. xero's, torr -|- a'lgos, smärta): odräglig brännande känsla i huden vid beröring av torra föremål 1. vid torrhet i huden; neuritsymptom, särskilt till följd av skottskador å nerver. Jfr kausalgi.

Xero'sbacillen: en pseudodifteribacill (harmlös), funnen vid xero'sis conjunctivae.

Xero's (/. -is, -is av g. xero's, torr): torrhet, med atrofi och skrumpning. X. conjuncti'vae, X. co'rneae: dels en parenkymatös form beroende på skrumpning efter trakom m.m., dels en epitelia'l, ytlig, stundom i samband

med hemeralopi 1. symptom av X-avitami-nos. Syn. xeroftalmi. Jfr Bitot's fläckar, ceratomalaci'a ex avitamino'si A. X. vagi'-næ: av kronisk dröppel orsakad torr och skrovlig vaginalslemhinna.

Xero I stomi', (/. -stom|i'a, -i'ae av g. xero's, torr + sto'ma, mun): xeros i munslemhinnan, symptomatiskt, men även som självständigt lidande. Xero'tisk: som hör till xeros, torr.

X-fot: pes valgus.

X-höft: coxa valga.

Xifo- (/. Xipho- av g. xi'phos): svärd-, -di'-dym|us, -i (/. av g. di'dymos, tvilling): se -pagus. -dyni', (/. -dyn | i'a, -i'ae av g. ody'ne, smärta): smärta i proc. xiphoide'us. -i'd (/. -es av g. ei'dos, form): svärdliknande. -id|-e'us, -e'a, -e'um (/. av ei'dos, form): som hör till något svärdliknande. -idi't (/. -is, -idis): infl. i proc. xiphoide'us. -pa'g, (/. '-pag|us, -i av g. pa'gos, fixation): torako-pag med sammanväxning av processus xi-phoide'i.

X-kromoso'm: se könskromosom. -strålar: se röntgenstrålar, -tå: hallux valgus.

Xylo'l: dimetylenbensol, CuH^CHs)*

Xylometazolin, (/. -um, -i): adrenergikum; medel för lokalbehandling av sjukdomar i näsan.

Xylo's (av g. xy'lon, trä): träsocker, -uri', (/. -ur I i'a, -i'ae av g. ou'ron, urin): utsöndring av x. med urin.

Xyro I spa'sm (/. us, -i av xyro'n, rakkniv): rakningskramp. Se keirospasm.

Xy'sm|a, -atis (/. av g. xy'o, skrapa): mem-branlikn. bitar vid diarré.

Y

Yaws (infödingsnamn): se framboësia tropica.

Y-bacillen: en av dysenteribacillerna. Y-dy-senteri.

Yeo's behandling: förfarande vid behandl. av fettsot, varvid gives stora mängder heta drycker och så gott som inga kolhydrat.

Yersin's bacill: pestbacillen. Y. serum: pestserum.

Y-fraktur: kondylarbrott på humerus, fe-mur, tibia med Y- eller T-formad brottlinje.

Y-kromoso'm: se könskromosom.

-yl, -yle'n (av g. hy'le, ämne, bas): ändelser, som beteckna en envärdig resp. 2-värdig radikal.

Ymp-mala'ria: se malariaympning. -metasta'-ser: överförande av tumörer på andra kroppsställen gnm beröring 1.

gnm instrument.

Ympning: införande i organismen (vanl. genom hudsår) av smittämne till skydd mot (preventivympning) 1. läkning (kurativbe-handling) av en sjukdom.

Yo'ghurt: mjölkpreparat, alkoholfri orientalisk tätmjölk, erhållet genom tillsats till mjölk av maya, en ur fårmage erhållen fer-mentativ blandning av jästsvampar, kocker och framför allt Bacillus bulgaricus.

Yohimbi'n: en alkaloid från barken av den afrikanska Coryna'nthe yohi'mbe. Mot impotens. Se juvenin.

Young's regel: formel, som tillåter uträknandet av en läkemedelsdos för ett barn, om dosen för vuxen är känd. Man adderar barnets ålder till talet 12 och dividerar åldern däri; det erhållna talet tages som nämnare i ett tal, vars tälj are alltid är 1.

För ett 4-årigt barn erhålles alltså talet Va, en 4-åring bör sålunda erhålla en fjärdedel av den vuxnes dos.

Young-Helmholz' färgteori. Det finnes i näthinnan 3 olika element, vilkas retning utlösa förnimmelserna rött, grönt o. violett. Om 2 1. alla 3 elementen retas, uppträda biandfärger; de röda, gröna o. violetta elementen retas starkast av rött resp. av grönt o. violett ljus. Syn. trekomponents-teorien. Jfr Hering's färgteori.

Yperi't: senapsgas.

Yrkes-hygien: del av hygienen med uppgift att studera de skador och hälsorisker, som äro förbundna med yrkesutövning, ävensom att ånge åtgärder för att förebygga eller avhjälpa desamma, -neuroser: motoriska kramper 1. förlamningar, som endast uppträda vid utförande av komplicerade med yrket sammanhängande rörelser, t.ex. skrivkramp, -sjukdomar: av yrket som sådant orsakade sjkd.

Yrsel: Genom receptoriska banor ledas rapporter till hjärnan från våra tre orienteringsorgan i rummet: ögat, synbanorna, örats labyrint och vestibularisnerven samt från känselnerverna i fotsulan, sätet och leder. Orsaken till yrsel antingen någon rubbning hos ettdera av dessa rapportorgan eller sjukdom i hjärnan.

Ytanestesi: anestesilösning sprayas eller penslas i mun och näsa, droppas i ögat eller ingjutes genom uretra.

00Yttrium: som radioaktiv isotop; användes för destruktion av hypofysen bl.a. vid vissa former av avancerad bröstkräfta. Zander's gymnastik

Zander's gymnastik: gymnastik medels användning av mekaniska apparater, konstruerade för muskelövningar under motstånd.

Zaufai's spe'kulum: ett trattformat rör för besiktning av hörselgång och trumhinna. Z. symptom: sadelnäsa.

Zeism (/. -us, -i av g. ze'a, majs): hudsjukdom, som anses bero på alltför starkt bruk av majs i födan.

Zelo|typi', (/. -typ | i'a, -Vae av g. ze'los, nit, iver -f ty'pos, typ): ivrande för sjukligt mål, överdriven jalusi.

Zenker's degeneration: s.k. vaxdegenera-tion av muskelceller, en koagulationsne-kros. Z. diverti'kel: pulsionsdivertikel i farynx. Z. lösning: sublimat 0,5 -f kalium-bikromat 2,5 + natriumsulfat 1 + isättika 5 + destillerat vatten 100; fixationsmedel för histologiska ändamål.

Zesto|ka'usis (av g. zesto's, kokande -f ka'u-sis, brännande): att medelst zestokaute'r, ett metallrör, som upphettas genom strömmande högspänd ånga, bränna till skorp-bildning, mest för stillande av uterinblöd-ningar.

Ziehen-Oppenheim's sjukdom: obotlig genom striatumläsion orsakat lidande hos barn, varvid lordos med påfallande ben-hållningar och bålförvridningar (särsk. vid gående) samt kloniskt-toniska muskelspänningar uppträda och utgöra det i symptomkomplexen karakteristiska. Jfr dysbasi'a lordo'tica progressiva, dystonia musculo'-rum deformans, torsionsdystoni, -neuros, -spasm.

Ziehl's lösning: med 2 % alkoholisk lösning av en anilinfärg, mest fuksin, försatt 5 % karbolvatten. Z.-Ne el sen's

tuberkelbacill-färgning: f. (under kokning) med Ziehl's lösning 2 minuter 1. mer, avfärgning med 20 % salpetersyra 1. 5 % svavelsyra 3—5 sekunder, ur t vattning med 60 % alkohol och därefter vattenspolning, dubbelfärg-ning med metylenblått Vi min., ånyo vattenspolning; tuberkelbacillerna bliva röda, annat blått.

Zimmerlin's typ: avart av den hereditära

juvenila formen av dystrophia musculo'-rum progressiva, varvid atrofien börjar i den övre kroppshalvan. Jfr Leyden-Moebius.

Zimmermann-reaktionen: metod för påvisande av 17-ketosteroider i urinen.

Zinc|um, -i (/.): zink. Zi'nci chlo'ridum: zinkklorid, z. o'xidum: zinkvitt, z. su'lfas: zinksulfat, z. phenolsulfo'nas: zinkfe-nolsulfonat.

Zingib|er, '-eris (/.): ingefära; rotstockarna av den i tropiskt klimat växande Zingiber officinale.

Zink-feber: intermitterande feber m.m. vid kronisk förgiftning med zinkångor, -lim: gelatina zinc i oxidi. -limförband: i vattenbad smält, på huden utstruket och med vadd täckt zinklim. Hudmedel, -sulfatprovet: utflockningsreaktion vid en ökning av blodets y-glob ulinfraktion.

Zinno'ber: röd kvicksilversulfid.

Zn: kem. tecken för zink.

-zoa (av g. zo'on): suffix i betydelsen djur.

Zo|antropi', (/. -anthrop|i'a, -Vae av g. zo'on, djur + a'nthropos, människa): tron hos en sinnessjuk, att han blivit ett djur.

Zo|iatria, (/. -iatr|ia, -Vae av g. zo'on, djur 4- iatrei'a, läkekonst): veterinärmedicinen.

Zollinger-Ellison's syndrom: ulcerogen pankreastumör utgången från pankreasöar-na med multipla sår i ventrikel och tarm, malabsorption och avmagring.

Zomo I terapi', (/. -therapji'a, -Vae av g. zo-mo's, soppa 4- therapei'a, behandling): behandling av sjuka, särskilt av tuberkulösa, med pressaft av rått kött.

Zo'n|a, -ae (/. av g. zo'ne): zon, även syn. för (herpes) zoster. — Z. hæmorrhoida'lis {Annulus hæmorrhoida'iis, BNA; Anulus hæmorrh., INA): den del av analkanalen, som omfattar plexus veno'sus recta'lis. Z.

oplalha'imlca: herpes zoster på hornhinnan.

Z. orbicula'ris: cirkulära gördelformiga stråk av bindvävstrådar i höftledskapseln runt lårbenshalsen. Z. parenchymato'sa: äggstockens barklager. Z. pellu'cida: detZonalis

ljusa, genomskinliga ytterskiktet av däggdjursägg. Z. radia'ta: den krans av celler, som i äggfolliklarna närmast omger äggcellen. Z. terminalis: se Lissauer's randzon. Z. vasculo'sa: äggstockens märgväv. Zonal|is, -e (/.): zonformad. Zo'ndek: se Ascheim-Zondek. Zon-estesi', (I. -sesthesji'a, -i'ae av g. zo'ne, zon -f ai'sthesis, känsel): gördelkänsla. Zo'nulla, -ae (/. dim. av zo'na, zon): liten zon. Z. cilia'ris [Z. cil (Zinni), BNA; Apparatus suspenso'rius le'ntis, INA]: ögon-linsens upphängningsanordningar. Zonula'-r|is, -e (/.): hörande till zo'nula. Zoo- (av g. zo'on): djur-, -a'mylum, -i (l av g. a'mylon, stärkelse): animalisk stärkelse, glykogen, -antropi', (/. -anthropji'a, -i'ae av g. a'nthropos, människa): vanföreställning att vara förvandlad till något slags djur. Syn. zo'antropi. -erasti', (l -erast|i'a, -i'ae av g. eraste's, älskare): sodomi. -fa'g, (/. '-phag|us, -a, -um av g. phagei'n, äta): som livnär sig på djur. -fili'(sm), (/. -philj i'a, -i'ae, -phili'sm | us, -i av g. phile'o, älsKa): kärlek till djur. -fobi', (/. -phobji'a, -i'ae av g. pho'bos, fruktan): sjuklig fruktan för djur. -fy'ter, (/. '-phytla, sing, -um av g. phyto'n, planta): växtliknande djur. -gloe'a (av g. gloio's, lim): bakteriemassa, som genom cellindividernas geléhyllen samman-

klibba. -lagni', (l -lagn|i a, -i'ae av g. lagnei'a, lust): sexuell attraktion till djur. -no'ser (av g. no'sos, sjukdom): parasitära, även på människor överförbara djursjukdomar, t.ex. mjältbrand, rots, rabies m.fl. -parasiter (av g. para', bredvid -f si'tos, föda): parasiter ur djurriket, '-phagus: se -fag. -phili'a: se -fili. -phili'a ero'tica (/. av g. phile'o, älska -f e'ros, kärlek): sexuell uppretning genom kelande med djur. -phob|i'a: se -fobi. '-phyta: se -fyter. -psi', (/. -ps|i'a, -i'ae av g. o'psis, syn): hallucinatoriska syner av djur, t.ex. hos deliranter. -spermi', (/. -sperm | i'a, -i'ae av g. spe'rma, säd): närvaro av sädeskroppar (spermier) i den ejakulerade säden (sä-desvätskan). -spo'rer (av g. spora', sådd): svärmsporer, -terapi', (/. -therapli'a , -i'ae av g. therapei'a, behandling): djurläkekonst, -tomi', (/. -tom I I'a, -i'ae av g. tome', snitt): djuranatomi, -toxi'n: animala toxiner, t.ex. ormgift, -trofotoxi'sm, (/. -trophotoxi'sm [us, -i av g. trophe', näring -f toxiko'n, gift): förgiftning med djurisk föda. Zo'st|er, -e'ris (l av g. zoste'r, gördel): bält-

ros. Syn. herpes zoster, zona. Z. ophtalmi-cus allvarlig, emedan den kan skada ögat och dess hornhinna med påföljande blindhet. -ifo'rm (/. -Is, -e): -oi'd (/. -es; -oid|e'us, -e'a, -e'um av fo'rma; g. ei'dos, form): zos-terliknande; som hör till zoster.

Zoxazolamin: muskelavslappande.

Zuckerkandl's körtlar: accessoriska små sköldkörtlar mellan mm. geniohyoide'i. Z. kroppar, Z. organ: vid avgångsstället för a. mesente'rica inferior hos nyfödda liggande kroppar av kromaffin vävnad. Jfr para-ganglier.

Zygapofy's, (/. Zygapo'physjis, -is av g. zy-go'n, ok + apo', från -f- phy'sis, utväxt): en kotas ledutskott. Jfr apofyspunkter.

Zy'g|on, -i (/. av g. zygo'n, ok) (antrop.): mest lateralt utstående punkt å okbensbå-gen.

Zygo|daktyli', (/. -dactyl | i'a, -i'ae av g. zygo'n, ok -f da'ktylos, finger): syndaktyli, i synnerhet mellan 2. och 3. fingrarna 1. tårna.

Zygo'm|a, -atis (/. av g. zygo'n, ok): okbå-gen, okbenet. — Zyogma'ticjus, -a, -um (/.): som tillhör okbenet: os zygomaticum. Zy-gomatiska vecket:: dubbelt o. tredubbelt (ev. ärrliknande) veck från okbenet till munvinkeln. Ofta särskilt utpräglat hos personer med maglidande. Degenerationstecken(?). Jfr facies gastrica.

Zygo't (av g. zygoto's, sammanokade): kopu-lationsprodukten av 2 gameter; befruktad äggcell. Syn. copula. Zygo'tisk.

Zyma's (av g. zy'me, surdeg): sockernedbry-tande enzym (i jäiit).

Zymo|fo'r: se receptorer (3).

Zymo- (av g. zy'me, surdeg): ferment-, -ge'ner (av g. genna'o, alstra): förstadierna (proferment) till enzymer, inaktiva enzymer; aktiveras gnm kinaser (zymoge'nesis). Zymo-ge'na bakterier: bakterier, som alstra jäsningar. Zymogenkorn: starkt ljusbrytande sekretkorn (i p ankreascellerna). -logi', (/. -log I i'a, -i'ae av g. lo'gos, lära): läran om jäsningarna, -phonis: se zymofor, receptor, -plastisk substans: enzymbildande s. '-s (l -is, -is): 1. fermentation; 2. infektiös av bakterier orsakad sjkd.; 3. fermentativa sjukdomar. Z. ga strica: bildandet av organiska syror i magsäcken som följd av närvaro av jästsvampar, -tisk: som hör till en zymos. -toxisk grupp: se komplement Å

å

Ä.: se ÅE.

Åderbråck: blodåderbråck: se flebektasi, va-ri'cer; pulsåderbråck: se aneurysma.

Åder-förkalkning: långsamt fortskridande förändringar i pulsådrornas väggar; på stora kroppspulsåderns och andra större artärers inneryta uppstå till en början små gula fläckar och stråk, dessa öka småningom i storlek,

svälla och bilda i kärllumen fram-buktande små upphöjningar s.k. aterom innehållande en mörjigt sönderfallande ate-romatös vävnadsmassa, vid väggarnas bristande efterlämnande ateromatösa sår; i samband med vävnadssönderfallet en förtjockning av artärväggen genom bindvävsnybildning, sklerosering och kalkinlagring, kärllumen förtränges, blodtillförseln till viktiga organ minskas eller kan helt strypas, ifråga om hjärtats kranskärl med livsfarliga tillstånd (hjärtslag) som följd; förr uppfattad mera som normal åldersförändring, betraktas å. numera ss. en patologisk process; de aterosklerotiska härdarna hålla rikliga mängder kolesterin, vilket, då kolesterin tillföres organismen genom den animaliska födan (smör, grädde, äggula) givit anledning att dietiskt profylaktiskt ersätta det animaliska fettet med vegetabiliskt (majsolja m.m.); den ateromatösa processen börjar redan tidigt, iakttages vid obduktioner hos de flesta personer, som avlidit efter 40—50-års ålder; å. kallas vanligen med hänsyn till slutstadiet arterioskleros, bättre vore (ar-terio)ateroskleros. Jfr arterioskleros, atero-matos, ateroskleros, dementia senilis, in-termitterande hälta, marches à petits pas. -hinnan: korioide'a, -hinneinflammation: korioidit. -låtning: venesektion, förr en vid de mest olikartade sjukdomstillstånd företagen behandling ("slå åder"); användes numera endast på bestämda indikationer

ss. för avlastning av sviktande hjärta eller njure vid vissa förgiftningar samt för blod-givning.

Åksjuka: se kinetoser.

Ålder(dom)s-brand: gangrae'na senilis, -dia-betes: först på ålderdomen insättande d.; avvikande o. v ani. lindrigt förlopp, -involution: om insöndringsorganen (t. ex. könskörtlar, tymus), som i visst åldersstadium börja återbildas, -reflex: grågrön reflex från pupillen hos äldre, vars ögonlinser ha en stor hård kärna, -svagsinne: deme'ntia senilis. -syn, -synthet: presbyopi. -tuberkulos: först på ålderdomen uppträdande t.; ofta med synnerligen oklara symptom, därför lätt förbisedd.

Ångest-dröm: se mara. -neuros: neurotiska tillstånd, som präglas av en icke förnuftigt grundad ångest.

Ång-kompress: omslag med heta i c:a 50° C. vatten blötta kompresser, -skåp, -skåps-bad: se skåpbad. -tält: anordning för im-behandling, särskilt vid strypsjuka hos barn.

Ångst röm(s)-enhet (ÅE): längdenhet (= en tiomilliondels millimeter), isht använd inom optiken för angivande av våglängd vid ljusstrålning.

Återfallsfeber, Återfallstyfus: svår infektionssjukdom med hög feber, stark mjältansvällning, muskelsmärtor och tyfösa allmänsymptom, efter en 3—7 dagars feber kris och feberfritt intervall på 5—10 (vanligen 5) dagar, därefter ånyo samma (ofta kortvarigare) feberattack, nytt fritt c:a 5 dagars intervall osv. Orsakas av spiroketer (den i Europa förekommande av Spirochæ'ta re-curre'ntis Obermeieri), som överföras genom löss och växa i den sjukes blod. Syn. febris recu'rrens, typhus recu'rrens, reku'r-rens. Äggblåsor

Ägg-blåsor: se Gr a af s folliklar. -hinnorna:

de fostret omgivande tre hinnorna (inifrån utåt), a'mnion, ko'rion, deci'dua. -ledaren: tu'ba uteri'na. -ledarfransar: fimbriae tubæ uterinæ, "djävulsbettet", -ledarinflamma-tion; salpingit; smärtsamt, allvarligt underlivslidande i tuba uterina (o. ovariet); vanl. dubbelsidigt, ofta ledande till impermeabi-litet och sterilitet, -stock: ovarium. Äggvita: proteinämnen, organiska, högmolekylära förbindelser mellan C, H, O, N, S (delvis även P), huvudsakligen sammansatta av aminosyror och peptider. De flesta äro kolloida, bilda huvudbeståndsdelen i den levande protoplasman. Indelning: 1) egentliga (genuina 1. nativa) äggviteämnen, proteiner, 2) sammansatta ä. 1. protei'-der, 3) stödjevävs-ä. 1. proteinoi'der, 4) de-naturerad ä. (av de naturliga genom inverkan av hetta, baser, syror, ferment osv. uppkomna klyvningsprodukter) ss. fibrin, albumoser, peptoner, acidalbumin, albumi-nat, 5) giftig ä. 1. toxalbuminer och 6) enzym.

Äggvitekramper: under havandeskapet i samband med äggviteutsöndring i urinen uppträdande kramper. Syn. eclampsi'a gravida'-rum.

Äggvitemjölk: se Fink el stein's ä. Äggvitereaktioner: dessa äro dels fällningsreaktioner (koagulationsprovet, fällning med alkohol, med neutralsalter, metallsalter, mineralsyror vid rumstemperatur m.fl.), dels färgreaktioner (med Mil Ion's reagens, xantoproteinsyrereaktionen, A d a m k i e-wic's reaktion, biuretprovet m.fl. Äkta krupp: difteri i struphuvudet; motsatsen falsk k.: se krupp.

Älta: folknamn på engelska sjukan o. andra tärande sjukdomar i barnaåldern, t.ex. frossa (v. Rosenstein). Älvkarleösjukan: se elefantiasis. Ämnesomsättning: den för levande organismer utmärkande process, varigenom födan upptages och förbrännes i kroppen. Jfr assimilation, dissimilation, -s|hormon: i hypo-fysens främie lob bildade hormoner (ägg-

vite-, fett- o. kolhydratomsättningshormo-ner), vilka skola dirigera nämnda omsättningar. -s I rubbningar, -s| sjukdomar: sjukdomar, som ha sin grund i rubbning av denna process. Änd-artär: artär, som ej anastomoserar direkt eller med sina grenar med annan artär. -hjärnan: telence'falon. -kroppar: små mest, mikroskopiska, med särskilda hyllen försedda, specifika ändapparater, i vilka sensibla hud- o. slemhinnenervtrådar sluta; utgör det anatomiska grundlaget för känselförnimmelserna. Ändtarmen: intesti'num re'ctum. Ändtarms-bråck: 1. bråck genom tarmmuskulaturen med framvälvning av slemhinnan in i ändtarmshålan ("he'rnia in re'cto") ev. förbunden med -framfall, -prolaps (prola'p-sus re'cti ex a'no); 2. tarmutbuktning nedåt vid vaginalframfall, i följd av bakre slid-väggens dragning. Syn. he'rnia recta'-lis, hedro-, proktocele. -dröppel: gonor-roisk infl. i ändtarmen, -fistel: se rektalfis-tel. -kriser: anfall av tene'smus a'lvi vid tabes. -prolaps: se -framfall. Änger: folkligt namn på oxyuriasis. Ängsgröe, (/. Poa prate'nsis): gräs, vars pollen kan framkalla allergi (pollinos). Ängska vi e, (/. Alopecu'rus prate'nsis)*. gräs, vars pollen kan framkalla allergi (pollinos). Ängssvingel, (I. Festu'ca prate'nsis): gräs, vars pollen kan framkalla allergi (pollinos). Äppelessens: amylvaleriat, GH9 • CO • O • Cb Hu.

Äppelsyra: monoxibärnstensyra CH(OH) • COOH

CH_2 • COOH

(treatomig). Förekommer i omogna sura frukter. Salterna kallas malat. Ärftlighetslagarna: se Mendel's ärftlighets-

lagar.

Ärr-bråck: he'rnia ventra'lis, bukbråck på platsen för ett operationsärr. -svulst: keloid.

Ätcell: se fagocyt. Ätiologi: se etiologi.Ätsjuka

Ätsjuka: se bu'limi.

Ättiksyra: metylkarbonsyra, CHaCOOH. Ättiksyrans salter kallas acetat. Ättiksyreanhydrid $(CH_3 CO)_2 O$: En ögon och näsa irriterande vätska.

Ättikjäsning: Förorsakas av mycoderma aceti, vars sporer förekomma i luften. Med tillhjälp av luftens syre oxideras etylalkohol. Ödem

• • O

ödem, (/. Oede'mja, -atis av g. oi'dema, svulst): svullnad genom sjuklig ansamling av serös vätska i vävnaderna, en form av hydrops. Se även under angioneurotiskt oe., indurativt oe., gasödem, myxödem. I regel brukas termen hy'drops för generellt utbredda vattensvullnader och för vattenut-gjutningar i hålrum, ode'm (oede'ma) om mera

begränsade och om vävnadsinfiltre-rande vattenansamlingar, t.ex. lungödem: oe. pulmo'num, glottisödem: oe. glo'ttidis. — Oe. cardia'Ie: ödem på grund av stas vid hjärtfel. Oe. collatera'le: ö. i omgivningen av inflammationshärdar. Oe. fu'-gax: flyktigt hastigt uppkommande och hastigt försvinnande ödem, av angioneuro-tiska orsaker. Oe. lary'ngis: se glottisödem. Oe. mali'gnum: malignt ödem, en septisk sårinfektion orsakad av Bacillus oede'matis mali'gni och karakteriserad av brand och stark ödembildning kring såret samt ofta allmän sepsis. Oe. (circumscriptum acu'-tum) Quincke: ett i regel flyktigt lokalt ödem hos unga personer, oftast i läpparna, tungan, mjuka gommen, svalget, ansiktet. Anses vållat av kärlkramp i venerna med venös blodstockning; den innersta orsaken är omstridd (anafylaxi vid vissa njutningsmedel? idiosynkrasi?). Oe. renale: ödem på grund av njurlidanden. — ödematös: vat tensvullen.

öde'm-bacillen: Bacillus oede'matis mali'gni, obligat anaerob stav, snarast en grupp av anaerober, -beredskap: vattenretention utan uttalade ödem. -sjuka: se hungerödem, krigsödem.

ödipuskomplexet: se oedipus-k. Ögon-darrning: nystagmus, -diagnos: diagnos av sjukdomar genom fastställande av vissa förändringar i iris, grundad på den falska förutsättningen att enstaka ställen i iris motsvara bestämda kroppsorgan och avspegla i dessa organ uppträdande sjukdomar. Falsk och värdelös metod, -diagnosti-ker: person, som sysslar med ögondiagnos. -droppar: till indrypning i ögat avsedd lösning. Syn. oculogu'ttæ. Jfr kollyrium. -dröp-

pel: conjunctivitis gonorrho'ica. -floss: folklig benämning på varflytning ur ögonen. -fransar: de, långa ögonlockshåren, cilia, på ögonlocksränderna, -kammare: den främre mellan hornhinnan, iris och linsens främre yta, den bakre mellan iris bakre yta, zo'nula cilia'ris och linsen, -karun-kel: caru'ncula lacrima'lis. -kriser: tabetis-ka kriser, som sätta in med ögonsmärtor, tårflöde och rydmingar i mm. orbicula'res. Syn. Pel's kriser, ögonlocks-hållare: instrument för isärhållande av båda ögonlocken vid operationer, -hår: se ögonfnmsar. -klämmare: pincett med en platt- och en bygelformad bransch mellan vilka ögonlocket kan fixeras, -kramp: ögonlockstillslutning i följd av kramp i muse, orbicularis o'culi. Syn.: ble-farospasm. -nysta'gmus: se under nystagmus.

Ögon-migrän: se flimmerskotom. -protes: konstgjort öga vanl. av glas 1. plast (förr av emalj = emaljöga) till ersättning för förlorat öga. -salva: till ingnidning i ögat avsedd salva. Syn. oculentum. -skrofler: conjunctivitis phlyctænulo'sa. -spegel: se oftal-moskop. -tryckförsöket: se okulo-kardiala reflexen, -vidd: ögonens (pupillcentras) avstånd från varandra. Öls icke bränd (destillerad) dryck som erhållits genom direkt jäsning av en maltinfusion.

ölhjärta: Förstorat hjärta hos omåttliga öl-drickare.

öppet bett: mo'rdex ape'rtus, tandocklu-sionsanomali; delvist 1. fullständigt bortfall av normal ocklusion i bettets främre del (nonocklusion) orsakad bl.a. av rakit, fingersugning (mest i fråga om mjölktänderna), öppnings-perioden: första delen av förlossningsarbetet t.o.m. fullständigt Öppnande av modersmunnen, -ryckning: vid öppning av den galvaniska strömmen uppstående muskelryckning på det prövade stället Jfr slutningsryckning, anod- och katodryck-ning.

retning av hörselgångens djupare delar 1. trumhinnan utlöser blinkning och ofta tårflöde. Syn. hörselgångsrefl., Kisch's r. öron-klingel: so'nitus au'rium, tinni'tus aur. -klämma: se otafon (2). -mandel: gomton-sillen, halsmandel Se tonsi'lla palati'na. Jfr farynxtonsillen. -mandelkryptor, -mandellakuner: se fo'ssulas tonsilla'res, -mussla: co'ncha auri'culæ. -provet: se trumhålepro-vet. -ringande: syri'gmus. -spegel, -tratt: små metalltrattar att insticka i hörselgången vid undersökning av trumhinnan, -språng: se örsprång, -sus: susu'rrus au'rium. -svindel: från örat utgående s., orsakad av sjukdomar i örat (särsk. i labyrinten), genom vaxproppar, främmande kroppar, kallt vatten i örat osv. -tratt: se öronspegel. -trumpeten: eustachiska röret, se tuba auditi'va.

ör-språng: populärt namn på smärtorna vid akut mellanöreinfl. Syn. o'tagra, otalgi, öronsprång, -trumpeten: se örontrumpeten. ösofag-: se esofag-.

Östradio'1, (/. Oestradiol|um, -i): östrogent sexualhormon. Det verksammaste av de 3 follikelhormonen. C-18-steroid. Se steroider. Östriol (/. -um, -i): östrogent verkande sexualhormon.

östroben: se dietylsilbestrol. östrogener: kvinnliga könshormoner som bildas i ovarierna och i mindre utsträckning i testiklarna, binjurebarken och placenta. C-18-steroid, se steroider. Efter menopausen stiger ulcusfrekvensen hos kvinnorna, vilket kan tala för att östrogenerna ha en hämmande inverkan på saltsyresekretionen. På samma sätt förbättras ulcussymptomen under graviditeten.

östro- (av g. oi'stros, bromsfluga): brunst-. -glando'1 (/. -um, -i): kristalliniskt follikel-hormon. -mani', (/. -man | i'a, -i'ae av g. mani'a, galenskap): brukas om nymfomani o. östron, (/. Oestro'njum, -i av g. oi'stros, bromsfluga): estron, a-follikelhormon $C_{18}H_{22}O_2$; utsöndringsform av follikelhor-mon; isolerat och kristalliserat ur urin från havande = östroglandol. Stimulerar de kvinnliga könsorganens utveckling och funktion, -gruppen: alla follikelhormon (östron, östriol, östradiol). Jfr follikelhormon, menstruationscykel. östrus, (/. Oe'strus) (se föreg.): 1. brunstperioden hos däggdjuren, östriska cyklar; 2. förändringarna i de honliga genitalorganen hos laboratoriedjur efter injektion av ova-

rial- och hypofyshormon. -hormoner: öst-rogena hormoner, sexualhormoner. överarmstypen: en förlamningsform vid po-liomyelit och blyförlamning, varvid supinator longus ensam 1. i förening med bi'ceps, brachia'lis och deltoide'us är förlamad. Jfr underarmstypen.

övergångs-former: äldre monocyter med hästskoformad eller flikig kärna, -ålder: se klimakteriet.

överjaget: den del av den mentala apparaten, som verkar dirigerande på jaget. Syn. supere'go.

överkäkshålan: si'nus maxilla'ris. överkänslighet: samlingsnamn för allergi, anafylaxi (ö. i trängre bemärkelse), atopi, hyperergi, idiosynkrasi. Överledningsrubbningar: hinder och förlång-samning av retledningen i hjärtats retled-ningssystem genom organiska förändringar i detta 1. genom nervösa inflytanden, så att förmaks- och kammarrytmen blir olika. Vid högre grader uppstår hjärtblock, övermaga (av fornsvenska o-fermagha = oförmögen): omyndig, ej vittnesgill. övermikroskop: elektromikroskop. överretbarhet: Jfr myotoni, tetani, spasmo-fili, neurasteni.

översträckning: superextension. Översynt, översynthet: hypermetrop resp. hy-permetropi.

övertrycksmetoden: åstadkommande av ett övertryck i lungorna, i det att komprimerad luft tillföres patienten i en pneumatisk kammare, i vilken hans huvud befinner sig eller med narkoseringen gnm en mun och näsa lufttätt omslutande mask, så att lungorna hindras att kollabera vid operativa ingrepp i bröstkorgen. Jfr undertrycks-metoden.

övervärdiga ide'er: särskilt hos psykopater förekommande, ej som oriktiga uppfattade, ensidiga känslobetonade och därigenom andra föreställningar och tankar behärskande intressen. Leda utan skarp gräns över till tvångs- och vanföreställningar, övningsterapi: metodiska muskelövningar för behandling av vissa nervlidanden. Banande ö.: för förlamningar: hämmande ö.: vid hyperkinesier; kompensatorisk ö.: (med hjälp av kvarstående sensibilitet och ledning av synen) vid ataxi'. övre hjärnbihanget: tallkottkörteln, corpus pineale. A-

Några vanligare pre- och suffix Latinska beteckningar inom parentes

A-, An-: upphävande 1. nekande; motsvarande o i oklar. Ab-: fråa

(-acusi'a, -acu'sis): se akusi.

-adeni', (-adeni'a); Aden-, Adeno-: körtel.

(-æmi'a): blod.

(-sesthesi'a): känsel.

-ago'ga: drivande, sekretbefordrande.

'-agra: häftigt smärtanfall.

-akusi', (-acusi'a, -acu'sis): hörseln.

-algi', (-algi'a): Algo-: smärta.

Allo-: annan.

An-: se a-.

Ana-: upp, uppåt.

Angio-: kärl.

Ant-, Ante-: framför.

Ant-, Anti-: mot.

Apo-: från (avlägsnande 1. härkomst). Artr-, (Arthr-), Artro-, (Arthro-): led. -a's: enzym.

'-asis: anger sjukdomsnamn.

-asteni', (-astheni'a): kraftlöshet.

-ateli', (-ateli'a): ofullständig utveckling.

Aut-, Auto-: själv.

-bas, ('-basis): grund.

Bi-: dubbel

Bio-: liv.

(-cardi'a; Cardio-): hjärta G- magmun). -cefa'l, -cefali', (-ce'phalus, -cephali'a); Ce-fal-, Cefalo-, (Cephal-, Cephalo-): huvud. -ce'Ie: bråck.

-cente's, (-cente'sis): öppnande genom stick, punktion.

-cheili', (-cheili'a); Cheil-, Cheilo-: läpp. -cheiri', -chiri', -kiri', (-cheiri'a, -chiri'a); (Cheir-, Chir-), Kir-; (Cheiro-, Chiro-), Ki-ro-: hand.

(-choli'a; Chol-, Chole-, Cholo-): galla, (-chromi'a; Chrom-, Chromato-, Chromo-):

färg.

-ci'd, (-ci'dus): dödande, (-cinesi'a, -cine'sis): rörelse. C-cIasis): bristning. C-clisis): tillslutning. C-cIysis): spolning. C-crisis): avgörande. C-crotus): anslag.

(-co'lpos; Colpo-):: kvinnans slida. Cyst-, Cysti-, Cysto-: blåsa. -ey't, C-cytus): celi.

-daktyli', (-dactyli'a); Daktylo-, (Dactylo-):

finger, tå.

De-: frånskiljande, avlägsnande, upphävande 1. förstärkande av grundbegreppet, -dermi', (-dermi'a); Derm-, Dermato-, Der-mo-: hud.

-de's, C-desis): bindning. Di-, Dia-: genom Di-, Dis-: dubbel, isär.

-dymi', (-dymi'a, -dymus): tvülingskap, tvilling.

Dys-: något smärtsamt, försvårat, ofullkomligt, (miss-).

E-, Ek-, Ex-: från, ur, ut. (Ecto-): utåt. Ek-: se e-.

-ektasi', (-ectasi'a, -e'etasis): utvidgning. Ekto-, (Ecto-): utåt. -ektomi', (-ectomi'a): utskärande, -ektopi', (-ectopi'a): felläge utåt (särsk. kongenital sådan), -eme's, (-e'mesis): kräkning, -emi', (-æmi'a): blod. End-, Endo-, Ent-, Ento-: inne, inom. Epi-: på, ovanpå, -ergi', (-ergi'a): arbete, -estesi', (-sesthesi'a): känsel. Ex-: se e-.

-fa'g, -fagi', ('-pha|pis, -phagi'a); Fago-, (Pha-go-): ätande, förtärande, -fa's, C-phasis): fas;, -fasi', (-phasi'a): tal. -fil, -fili', ('-philus, -phili'a): kärlek, -flebi', (-phlebi'a); Fleb-, Flebo-, (Phleb-, Phlebo-): ven. -fob, -fobi', ('-phohus, -phobi'a): fruktan, -fon, -foni', (-phon, -phoni'a); Fon-, Fono-, (Phon-, Phono-): ljud, stämma, -fo'r, -fore's, -fori', ('-phorus, -phore'sis, -phori'a): bärande, förande, -freni', (-phreni'a): själ. -fti's, ('-phthisis): tärsot. C-fugus): slagen på. flykt, -fy'ma, (-phy'ma): svulstartad växt.-fyt

639

-phoresis

-fy't, -fy'ter; -ffy's, ('-phyton, '-phyta, '-phy-

sis): växt, utväxt; något växande, -ge'n, -gene's, ('-genes, -ge'nesis): ursprung, ('-globus): glob, -glossi', (-glossi'a): tunga, -gna't, -gnati', ('-gnathus, -gnathl'a): käke. -gno's, -gnosl', (-gno'sis, -gnosi'a): kunskap, -grafi', (-graphi'a); Graf o-, (Grapho-): skrift, registrering.

-gyni', (-gyni'a): kvinno-. Hem-, Hema-, Hemato-, Heino-, (Hæm-, Hæma-, Hæmato-, Hæmo-): blod. Hemi-: halv.

-hydri', (-hydri'a); Hyd-, Hydr-, Hydro-: vat-

tea

Hyp-, Hypo-: under, nedsatt, minskad. Hyper-: över, ökad. -i'a: änger sjukdomsnamn. -ia'ter: läkare, -iatri', (-iatri'a): läkekonst. C-ie|us, -a, -um): adjektivsuffix betecknande tillhörighet. -I'd, 1-ide'us (-i'des)]: hk. -i'd, ('-id I us, -a, -um): adjektivsuffix angivande "behäftad med". fm-, In-: in, även i negerande betydelse. Infra-: under, nedanför. Inter-: mellan. Iso-: lika.

-i't, (-i'tis): inflammation, '-kace, C-cace): något dåligt, -kardi', (-cardi'a); Kardi-, Kardio-, (Cardi-, Cardio-): hjärta (L magmun). Kata-, (Cata-): ned, under, efter, -kefa'l, -kefali', (-ce'phalus, -cephali'a); Ke-fal-, Kefalo-, (Cephal-, Cephalo-): huvud, -kine's, -kinesi', -ki'nesis, (-cinesi'a, cine'sis); Kin-, Kine-, Kines-, Kineto-, (Cin-, Cine-, Cines-, Cineto-): rörelse, -kiri'; Kir-, Kiro: se -cheiri'. -klasi', C-cIasis): bristning, -kly's, ('-clysis): spolning. Ko-, Ko!-, Kom-, Kon-, Kor-: tillsammans, -koli', (-choli'a); Kol-, Kole-, Kolo-, (Chol-, Chole-, Cholo-): galla. Kolpo-, (Colpo-): kvinnans slida, -kromi', (-chromi'a); Krom-, Kromato-, Kro-mo-, (Chrom-, Chromato-, Chromo-): färg. Kyst-, Kysti-, Kysto-, (Cyst-, Cysti-, Cysto-): blåsa.

-lagni', (-lagni'a): vällust. Laparo-: mjuka bukväggen, -leuki', (-leuci'a); Lenk-, Leuko-, (Lene-, Leuco-): vit. Lip-, Lipo-: fett. -li't, ('-lithus): sten. -logi', (-logi'a): lära. -ly's, ('-lysis): upplösande.

Makr-, (Macr-): stor. -malaci', (-malaci'a): uppmjukning, -mani', (-mani'a): sinnesrubbning, -manti', (-manti'a): spående, förutsägande, -megali', (-megali'a); Mega-, Megal-, Mega-lo-: stor, förstoring. Melan-, Melano-: svart. C-melus): lem.

Meta-: mitten, emellan, efter, förändring 1. olikhet mot huvudordets innebörd, (-me'tra): livmoder.

-mikri', (-micri'a); Mikr-, Mikro-, (Micr-, Micro-): liten. Mon-, Mono-: en, ett.

-mo'rf, -morfi', (-mo'rphus, -morphi'a): form, -morfo's, (-morpho'sis): formförändring. Mult-, Multi-: mycket, många. My-, Myo-: muskel.

-myeli', (-my el i'a); Myel-, Myelo-: märg. -nefros, ('-nephros); -nefro's, (-nephro'sis); Nefr-, Nefro-, (Nephr-, Nephro-): njure. Neur-, Neuro-: nerv. -odyni', (-odyni'a): smärta, -oftalmi', (-ophthalmi'a); Oftalm-, Oftalmo-,

(Ophthalm-, Ophthalmo-): öga. Olig-, Oligo-: litet, ('-ol|us, -a, -um): diminutivsuffix. -o'm, (-o'ma): svulst,

tumör. Oo-: äg&

-opi', (-opi'a); -opsi', (-opsi'a): öga; synen. Ort-, Orto-, (Orth-, Ortho-): rak, rätt, riktig, typisk.

-o's, (-o'sis): sjukdom 1. sjuklig process (stundom en icke sjuklig process). Osteo-: ben. -oti', (-oti'a); Oto-: öra. -pa'g, -pagi', ('-pagus, -pagi'a): förbindelse

(dubbelmissbildning). Pan-: allt, hel och hållen. Par-, Para-: bredvid, ej normal, uppkomst ur, likt 1. isomert med annat ämne. -paraly's, -paralysi', (-para'lysis, -paralysi'a): förlamning.

-pare's, (-pa'resis): lindrig förlamning, -pati', (-pathi'a): Hdande, sjukdom, -pedi', (-psedi'a): uppfostran, -peni', (-peni'a): brist. Per-: genom 1. angivande en stegring. Peri-: runt om

-pexi', (-pexi'a, -pe'xis): fästande, ('-phagus, -phagi'a): ätande, förtärande, (-phasi'a): talet. C-phasis): fas. C-philus, -phill'a): kärlek, (-phlebi'a; Phleb-, Phlebo-): ven. C-phobus, -phobi'a): fruktan, (-phoni'a): ljud, stämma, (-phore'sis, -phori'a, '-phorus): bärande.-phrenia

(-phreni'a): själ. ('-phthisis): tärsot. (-phy'ma): svulstartad växt. C-physis; '-phyton, '-phyfa): växt, utväxt, utväxter. C-pilus): hàr.

-plegi', (-plegi'a): förlamning, -pné, (-pnoe'a): andning. Pneum- Pneumato-: luft eller andning. Pneumo-: luft, andning, lunga, (-pnoe'a): andning.

-poe's, [-po(i)e'sis]: beredning, görande, tillverkning. Poly-: flerfaldig. -po'r, C-purusj: fin öppning, -pragmas!', (-pragmasi'a): sysselsättning. Pre-, (Præ-): före, framför, föregående. -proktC, -procti'a; Prokt-, Prokto-, (Proct-, Procto-): anus, bakdel, (-proso'pus): ansikte. Pseud-, Pseudo-: falsk, oäkta, skenbar, -pty's, C-ptysis): spottning, -py'g, (-py'gus): bakdel, -py'r, (-py'ra): feber. Re-: åter, emot

-r(r)afi', (-rrhaphi'a): söm, sutur. -r(r)agi', (-rrhagi'a): blödning. -r(r)aki', (-rrhachi'a, '-rrhachis): rygg. -rrhy's, C-rrhysis): flöde. -r(r)é, (-rrhoe'a): flöde. -r(r)exi', -r(r)e'xis, (-rrhexi'a, -rrhe'xis): bristning. C-scelus): ben. -sche's, C-schesis): retention, -schl's, C-schisis): klyftbildning, spaltbildning, fissur. Semi-: halv

-si't, (-si'tus): näring.

-skopi', (-scopi'a): betraktande, undersökande.

-so'm, (-so'mus, -so'ma, -so'mum): kropp, -sta's, ('-stasis): stående, -sta'x, (-sta'xis): droppande, -steni', (-stheni'a): kraft, -steno's, (-steno'sis): förträngning, -sto'm, -stomi', ('-stoma-, '-stomum, -stomi'a): mun, mynning, öppning. Sub-: under, mindre grad. Sym-, Syn-: med, tillsammans, -syneki', (-synechia): sammanväxning. -ta'x, -taxi', (-ta'xis, -taxi'a): ordning, anordning.

-terapi', (-therapi'a): behandling, -termi', (-thermi'a); Term-, Termo , (Therm-, Thermo-): värme, -te's, ('-thesis): ställning, placering, (-the'ca): hylle. Tio-, (TTiio-): svavel, -tomi', (-tomi'a): snitt, -toni-, (-toni'a, '-tonus): spänning, -topi', (-topi'a): lokalitet. Trans-: på andra sidan om, igenom, om- 1.

överordnad, -triki', -triko's, -itrikus, (-trichi'a, -tricho'sis, '-trichus); Trik-, Triko-, (Trich-, Trie ho-): hår.

-trofi', (-trophi'a); Trofo-, (Tropho-): närande, nutritionstillstånd. -tro'p, -tropi', ('-fropus, -tropi'a): inriktning, inverkan. -ty'P, C-typus): tyjp.

-uri', -ure's, (-uri'a, -ure'sis); Ur-, Uro-: urin. -zo'a; Zoo-: djur.

Källor

Anneli, A.-L. Elementär barnpsykologi, Stockholm 1963.

Apotekarsocietetens in formationsavdelning. Synonymregister över farmaceutiska specialiteter 1966—67, Stockholm 1967.

Ask-Upmark, E. Nervsystem och invärtes sjukdom, Stockholm, 1966.

Astrup, P., Iversen, M., Kjerulf, K. Medicinsk Kompendium, København, 1963.

Bendz, G. Latin för medicinare, 3dje uppl. Malmö 1964.

Bergstrand, H. Lärobok i patologi, Stockholm 1956.

Boisacq, E. Dictionnaire étymologique de la langue greque, 3 éd., Heidelberg, Paris 1938.

Ciba Foundation Symposium, Transplantation, London 1962.

Dorland's Illustrated Medical Dictionary, 24th Edition, Philadelphia and London 1966.

Friberg, S. Nordisk lärobok i ortopedi, Stockholm 1959.

Frisk, H. Griechisches etymologisches Wör-terbuch, Lieferung 1—14, Heidelberg 1954 —63.

Hammarsten, G. Kliniska laborationsmeto-der: Del I, Bakteriologi, Stockholm 1964; Del III, Klinisk, morfologisk hematologi, Stockholm 1961; Del VII, Laboratorieprov, Stockholm 1961.

Herner, B. Klinisk laboratoriediagnostik, Lund 1962.

Hershey and Caiman, Atlas of Vascular Surgery, Second edition, Saint Louis 1967.

Hused, E. Nordisk laerebog i kirurgi, København 1962.

Iversen, T. Nordisk laerebog i paediatri, København 1962.

Kungl. Medicinalstyrelsen. Statistisk klassifikation av sjukdomar, skador och dödsorsaker, Stockholm 1957. Klassifikation av sjukdomar, Korrekturupplaga, Stockholm 1964.

Largiadèr F., Organ-Transplantation, Stuttgart 1966.

Leiber, B. und Olbricht, G. Wörterbuch der klinischen Syndrome, München-Berlin 1963. Liddell & Scott & Jones. A Greek-English Lexicon, Oxford 1925—40. Lindgren, E. och Olsson, O. Röntgendiagnostik, Stockholm 1963. Läkemedelsinformation AB, Fass 1967, Farmaceutiska specialiteter registrerade i Sverige. Stockholm 1967. Myhrman, G. Svenska Röda Korsets Medicinska Uppslagsbok, Stockholm 1960. Nomina Anatomica, Third Edition, Amsterdam-New York-London-Milan-Tokyo 1963. Nordisk Medicinsk Tidskrift, Nordisk Medicin, Stockholm 1966 och 1967. Nylén, C. O., Andersen, H. C., Leegaard, T., Siirala, U. Nordisk lärobok i oto-rhino-la-ryngologi, København 1958. Renander, A. Grekiska för medicinare, Uppsala 1956. Vår terminologi. Nordisk Medicin Nr 27, 1962. Rosengren, B. Nordisk lärobok i oftalmia-trik, Stockholm 1962.

Starzl, T. E., Experience in renal Transplantation, London 1964. Stedman, Medical Dictionary, 2nd Edition, Baltimore 1960.

Svennung, J. Från senantik och medeltid I—II, Lund 1963. Sveriges Läkarförbund, Läkartidningen, Stockholm 1966 och 1967. Svenska Läkaresällskapet, Medicinsk Riksstämma 1966, Program, sammanfattningar, Stockholm 1966.

Walde, A. und Hofmann, J. B. Lateinisches etymologisches Wörterbuch, Heidelberg 1938—56.

Werkö, L., ödem och diuretika, Göteborg 1967.

Westman, A. Endokrinologi, Stockholm 1963. Widman, O., Organisk kemi 6te uppl. Stockholm 1920.

Wikén, E. Latin för botanister och zoologer, Malmö 1951. VögU B, Die konstruktive Gefässkirurgi, Stuttgart 1965. För anteckningar